GɛnÞ PobÞrÞ, Gɛbono Wurubuaarɛ Gi Yɛgɛ Mɔ-rɛ

Anyamesɛ Mɛ Wɔra Mɔ

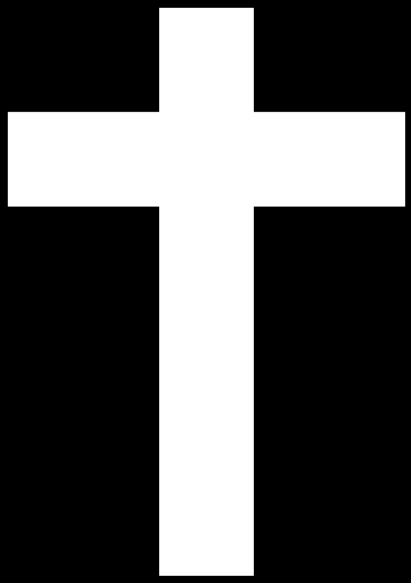

The New Testament in the Gikyode language

GɛnÞ PobÞrÞ, Gɛbono Wurubuaarɛ Gi Yɛgɛ Mɔ-rɛ Anyamesɛ Mɛ Wɔra Mɔ

The New Testament in the Gikyode language

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gikyode

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 9 Feb 2021 from source files dated 17 Nov 2020
4cc402b4-139a-5f33-9af9-fbf62307f663

Contents

Matiyu 1
Maako 52
Luka 84
Gyɔn 140
Yesu Isɔɔ 180
Rom Awura 235
1 Korinti 261
2 Korinti 285
Galati 300
Efiso 309
Filipayi 318
Kolosiya 324
1 Tɛsalonika 330
2 Tɛsalonika 335
1 Timoti 338
2 Timoti 345
Taatusi 350
Filimon 353
Hiiburu 355
Gyeemesi 375
1 Piita 381
2 Piita 388
1 Gyɔn 393
2 Gyɔn 399
3 Gyɔn 400
Gyude 401
Gilɛɛnyiile 403

Matiyu
Ɔkalan Konkonsɛ Ɔbono Ɔ Ŋmarasɛ Kyu Lii Yesu So Mɔ

*Yesu Kirisito G*ɛsu Gɛbono Dɔ Ɔ Lii Mɔ

1 Yesu Kirisito gi lii daa aye Isirale awura
Oloobu Deefidi ɔpaa dɔ, ne Deefidi mɔ gi lii
aye Isirale awura aye-naana gyangbarasɛ
Aberaham ɔpaa dɔ. Ɔwolɛ baarɛ dɔ gɛrɛ
ne a ŋmarasɛ Yesu mɔ-naanaana gɛkorogɛ
gigyan so gigyan so yela. A ŋmarasɛ
mɔmɔ-anyen lii aye Isirale awura ɔnaana
gyangbarasɛ aberɛ kpaa fo Yesu-lɛɛ aberɛ
dɔ de fɛ' nyɛ bii gɛsu gɛbono dɔ Yesu
Kirisito gi lii mɔ.
2 Oloobu Aberaham mɔ-bi ne n gyɛ Ayisiki,
Ayisiki mɔ-bi ne n gyɛ Gyeekɔpo.
Gyeekɔpo mɔ-biana ne n gyɛ Gyuda mɔ-rɛ
mɔ-daana de mɔ-tedɛana.
3 Gyuda mɔ-biana ne n gyɛ Pɛrɛsɛ
de Saara. (Mɔmɔ-nyi ne n gyɛ
Tamarɛ.)
Pɛrɛsɛ mɔ-bi ne n gyɛ Hɛsuron,
Hɛsuron mɔ-bi ne n gyɛ Ram.
4 Ram mɔ-bi ne n gyɛ Aminadabɛ,
Aminadabɛ mɔ-bi ne n gyɛ Naason.
Naason mɔ-bi ne n gyɛ Salimon,
5 Salimon mɔ-bi ne n gyɛ Bowasɛ. (Bowasɛ
mɔ-nyi ne n gyɛ Rahabɛ.)
Bowasɛ mɔ-bi ne n gyɛ Obɛdɛ. (Mɔ-nyi ne
n gyɛ Ruuti.)
Obɛdɛ mɔ-bi ne n gyɛ Gyɛsi,
6 Gyɛsi mɔ-bi ne n gyɛ Wura Deefidi.
Wura Deefidi mɔ-bi ne n gyɛ Solomon.
(Nkana Solomon mɔ-nyi mɔ-kuli
ne n gyɛ Yuraya.)
7 Solomon mɔ-bi ne n gyɛ Rɛhobowan,
Rɛhobowan mɔ-bi ne n gyɛ Abigya.
Abigya mɔ-bi ne n gyɛ Asa,
8 Asa mɔ-bi ne n gyɛ Gyehosafatɛ.
Gyehosafatɛ mɔ-bi ne n gyɛ Gyoram,
Gyoram mɔ-bi ne n gyɛ Usiya.
9 Usiya mɔ-bi ne n gyɛ Gyotam,
Gyotam mɔ-bi ne n gyɛ Ahasɛ.
Ahasɛ mɔ-bi ne n gyɛ Hɛsekaya,
10 Hɛsekaya mɔ-bi ne n gyɛ Menasɛ.
Menasɛ mɔ-bi ne n gyɛ Amon,
Amon mɔ-bi ne n gyɛ Gyosaya.
11 Gyosaya mɔ-bi ne n gyɛ Gyɛkoniya
mɔ-rɛ mɔ-daa de mɔ-tedɛana.
Gyɛkoniya baarɛ aberɛ dɔ ne Babilon
awura mɛ nyise aye Isirale awura adedaabo
kpaa kyena Babilon. 12 Mɛ bo Babilon mɔ,
Gyɛkoniya gi korogɛ Sɛɛletɛɛ.
Sɛɛletɛɛ mɔ-bi ne n gyɛ Serubabelɛ.
13 Serubabelɛ mɔ-bi ne n gyɛ Abiwudi,
Abiwudi mɔ-bi ne n gyɛ Eliyakim.
Eliyakim mɔ-bi ne n gyɛ Asoro.
14 Asoro mɔ-bi ne n gyɛ Sadokɛ.
Sadokɛ mɔ-bi ne n gyɛ Akim,
Akim mɔ-bi ne n gyɛ Eliwudi.
15 Eliwudi mɔ-bi ne n gyɛ Eliyeesa,
Eliyeesa mɔ-bi ne n gyɛ Matan.
Matan mɔ-bi ne n gyɛ Gyeekɔpo,
16 Gyeekɔpo mɔ-bi ne n gyɛ Gyosɛfo,
Mariya mɔ-kuli.
Mariya baarɛ ne n korogɛ Yesu ɔbono ɔ
gyɛ Kirisito mɔ. Mɔ ne Wurubuaarɛ gi
wolaa tɔgɛ yɛɛ ɔ laa sun de ɔ' baa gyi
gɛwura mɔ Wurubuaarɛ adɛ so mɔ.
17 Imɔso aye-naana gyangbarasɛ Abera-
ham gi korogɛ, ne mɔ-bi gi baa korogɛ. Ne
mɔ-naana ɔbono gi korogɛ. Mɛ korogɛ-
korogɛ gɛnen gyan'gyan abara so gikpadɔ
gudu ginan pɛi ne i baa korogɛ Wura
Deefidi. Gɛnen kee ne Deefidi gi korogɛ,
ne mɔ-bi gi baa korogɛ, ne mɔ-naana
ɔbono gi baa korogɛ. Mɛ korogɛ-korogɛ
gɛnen gyan'gyan abara so gikpadɔ gudu
ginan pɛi ne Babilon awura mɛ nyise aye
Gyuda awura adedaabo kpaa kyena Babilon
ɔsowolɛ so mɔ. Gɛnen kee ne lii ibono mɛ
kpe Babilon gɛnen mɔ, ɔnaana ɔbono ɔ tɛ
gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ gi korogɛ, ne mɔ-
bi gi baa korogɛ. Ne mɔ-naana ɔbono gi
korogɛ. Mɛ korogɛ-korogɛ gɛnen gyan'-
gyan abara so gikpadɔ gudu ginan pɛi ne
i kyu korogɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi wolaa
tɔgɛ yɛɛ ɔ laa sun de ɔ' baa gyi gɛwura
mɔ Wurubuaarɛ adɛ so mɔ.

*Gyos*ɛfo Gi Kuu Oderi Wu Yesu Gɛkorogɛ Ilaa

18 Fɛ' nu gɛnɔɔbono i ba ne mɛ kyu
korogɛ Yesu Kirisito mɔ. Imɔ ne nan baa
tɔgɛ faa. Owi ɔbono Gyosɛfo kya yɛ Yesu
mɔ-nyi Mariya ne mɛŋ ti dɛ de abara mɔ,
mɛ san wu daa yɛɛ Mariya laa korogɛ
gɛbii naa de Wurubuaarɛ Oduduu mɔ so.
19 Gyosɛfo, Mariya mɔ-kuli mɔ, gyɛ isa
ɔbono ɔ kya gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ,

ne ɔŋ kya laarɛ fɛɛ ɔkyii mɔ o' gyi ipeeli
sansana. Imɔso o kyu gɛwɔnsa yɛɛ ɔ
laa kine mɔ ŋara dɔ. 20 Ɔ kya sa gɛnen
gɛwɔnsa gɛdɛ mɔ, ɔ naa dɛ ginsi gidɛ,
ne Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔko gi ba mɔ asɛ
oderi dɔ, ne ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Gyosɛfo,
Wura Deefidi mɔ-naana, gɛŋ sa fo' selɛ yɛɛ
foŋ baa dena fo-ka Mariya. Ɔtɔ ɔbono ɔ dɛ
faa, Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ne n yɛgɛ ne
ɔ dɛ mɔ. 21 Ɔnyen ne ɔ laa korogɛ, ne fo
laa yela mɔ-ginyen yɛɛ Yesu, i kya nyiile
yɛɛ ɔ laa mɔlɛgɛ mɔ-adɛ lii mɔmɔ-ilaa
nyɛnyɛn giwɔra dɔ."
22 Mariya ilaa idɛ pɛwu i ba daa de i'
nyɛ kyena de Wurubuaarɛ agyɛbi abono
ɔ wolaa tɔgɛ yela dedaa mɔ. Ɔ wolaa tɔgɛ
imɔ yela naa de mɔ-ikalan ɔtɔgɛbo mɔ so
yɛɛ,
23 "Ɔbono ɔ mɛŋ nyi ɔnyen mɔ
laa da ɔtɔ de ɔ' korogɛ gɛbii nyensɛɛ,
ne mɛ laa terɛ gɛmɔ yɛɛ Imanuɛlɛ."
(Imanuɛlɛ gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ "Wu-
rubuaarɛ bo aye asɛ.")
24 Gyosɛfo gi kyingi mɔ, o kyule ilaa
ibono Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ
mɔ mɔ, ne o kyu Mariya dena. 25 Mɔ-rɛ mɔ
berɛ, mɛ mɛŋ dɛ ginyen de gikyii kaaborɛ
ɔ korogɛ gɛbii mɔ. Ne Gyosɛfo gi yela mɔ-
ginyen yɛɛ Yesu.

2

*Abel*ɛnsɛ Ako Mɛ Ba De Mɛ' Baa Faala Yesu

1 Mɛ korogɛ Yesu daa Bɛtelɛhɛm,
Gyudiya gɛsinkpan so owi ɔbono Hɛrodɛ
gyɛ Gyudiya wura mɔ. Mɛ korogɛ mɔ
mɔ, abelɛnsɛ abono mɛ nyi agyɛkpebi ilaa
mɔ ako mɛ lii de owi ɔbaaliiten so ba
Gyɛrusalem ɔsowolɛ so. 2 Mɛ baa taasɛ
yɛɛ, "A' kerɛ gɛbii gɛbono mɛ korogɛ
ne gɛ laa baa gyi gɛwura sa Gyuda awura
mɔ. A wu gɛmɔ-gigyɛkpebi gi baa lii de
owi ɔbaaliiten so. Imɔ ne a ba de a' baa
ŋmii gɛmɔ de a' kyu buubuu ɔbono ɔ gyɛ
gɛmɔ-lɛɛ mɔ kyu sa gɛmɔ faa."
3 Wura Hɛrodɛ gi nu ilaa ibono so mɛ
naa mɔ, i kyogedɛ mɔ-gisen dɔ. Gɛnen
kee ne i kyogedɛ Gyɛrusalem awura mɔ
pɛwu asen dɔ ne. 4 Wura Hɛrodɛ gi terɛ
Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ de
mɔmɔ Gyuda awura nbara aŋmarasɛbo
mɔ pɛwu baa gyan. Ne ɔ taasɛ ɔmɔ yɛɛ,
"Nyamesɛ ɔbono mɛ ŋmarasɛ mɔ-ilaa
yela yɛɛ Wurubuaarɛ laa sun de ɔ' baa gyi
gɛwura aye pɛwu so mɔ, fonɛ ne mɛ laa
korogɛ mɔ?" 5 Ne mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Mɛ
laa korogɛ mɔ daa Bɛtelɛhɛm, Gyudiya
gɛsinkpan so. I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ
gi wolaa yɛgɛ mɔ-ikalan ɔtɔgɛbo ɔko gi
ŋmarasɛ Bɛtelɛhɛm ɔsowolɛ mɔ so ilaa
yela. 6 Ɔ ŋmarasɛ yɛɛ,
'Fo, Bɛtelɛhɛm, Gyudiya gɛsinkpan so
ɔsowolɛ,
Gyudiya isowolɛ dɔ mɔ, mɛ kya kyu
fo yɛɛ foŋ gyɛ ɔsowolɛ gbaa ɔko.
Iŋ gyɛ gɛnen.
Fo mɔ dɔ ne mɛ laa korogɛ wura belɛ.
Mɔ ne nan kerɛ Wurubuaarɛ adɛ Isirale
awura mɔ so.' "
7 Hɛrodɛ adɛ mɔ mɛ tɔgɛ mɔ gɛnen
mɔ, ɔ terɛ asafo mɔ lii nkan, ne ɔ
taasɛ ɔmɔ de ɔ' bii aberɛ abono mɛ wu
gigyɛkpebi mɔ gi lii mɔ. 8 Mɛ tɔgɛ mɔ
mɔ, o nyiile ɔmɔ yɛɛ mɛ' kpe Bɛtelɛhɛm,
ne ɔ tɔgɛ dengɛ ɔmɔ-ansi yɛɛ, "Fɛ' kpaa
laarɛ gɛbii mɔ dandan. Fɛ wu gɛmɔ mɔ,
fɛ' yɛgɛ me-aso a' nu de me kee n' kpaa
ŋmii gɛmɔ de n' kyu buubuu ɔbono ɔ gyɛ
gɛmɔ-lɛɛ mɔ sa gɛmɔ."
9 Asafo mɔ mɛ nu Wura Hɛrodɛ ilaa
tɔgɛsɛ mɔ, ne mɛ kyon. Mɛ kya kpe mɔ,
mɛ kii wu gigyɛkpebi gibono mɛ wolaa wu
owi ɔbaaliiten so mɔ gi gyangbara gi sa
ɔmɔ. Aberɛ abono gi fo nfono gɛbii mɔ gɛ
bo mɔ, gi yelɛ. 10 Mɛ wu gigyɛkpebi mɔ
gi yelɛ gɛnen mɔ, i wɔra ɔmɔ ɔkon gikyɔ
kyɔde. 11 Mɛ loo gɛten mɔ dɔ, ne mɛ wu
gɛbii mɔ gɛmɔ-rɛ gɛmɔ-nyi Mariya. Mɛ
wu gɛmɔ mɔ, mɛ ŋmii gɛmɔ ne mɛ kyu
buubuu sa gɛmɔ. Mɛ bugi mɔmɔ-atɔ ne
mɛ lɛɛ ilaa boɔgyalonsɛ sa gɛmɔ. Ilaa mɔ
ne n gyɛ sika kɔkɔɔ de onufuii de gitikee.
12 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, Wurubuaarɛ gi
ka sa asafo mɔ oderi dɔ yɛɛ mɛŋ' baa kii
naa de Hɛrodɛ asɛ. Imɔso mɛ kyu de ɔkpa
banban ɔko kpe gɛwi.

*M*ɛ Kyu Kyokyoo Mɔ Selɛ Kpe Igyipiti

13 Asafo mɔ mɛ kyon mɔ, imɔ gɛnyɛ mɔ
Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔko gi ba Gyosɛfo
asɛ oderi dɔ baa tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Koso puru
gɛbii mɔ gɛmɔ-rɛ gɛmɔ-nyi de fɛ' selɛ
kpe Igyipiti gɛsinkpan so. Fɛ' kyena nno
kaaborɛ aberɛ abono nan tɔgɛ fo yɛɛ fɛ'
kii ba. Wura Hɛrodɛ kya laarɛ gɛbii mɔ
imɔɔten."

14 Imɔso Gyosɛfo gi koso ne o puru gɛbii
mɔ gɛmɔ-rɛ gɛmɔ-nyi gɛnyɛ gɛbono selɛ
kpe Igyipiti. 15 Mɛ kyena nno kaaborɛ
Wura Hɛrodɛ gi wu'. Mɛ kyu gɛbii mɔ
kpe Igyipiti gɛnen mɔ, ilaa ibono Wu-
rubuaarɛ gi wolaa tɔgɛ yela naa de mɔ-
ikalan ɔtɔgɛbo mɔ so mɔ i yɛgɛ i ba
gɛsintin. I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ gi
wolaa tɔgɛ yela yɛɛ,
"Nɛ terɛ me-bi lii Igyipiti gɛsinkpan so."

*M*ɛ Mɔɔ Nbii

16 Wura Hɛrodɛ gi wu yɛɛ asafo mɔ
mɛ penɛ mɔ mɛŋ baa naa de mɔ asɛ
mɔ, i wɔra mɔ ginyadon gikyɔ kyɔde.
Imɔso o sun asa, ne mɛ kpe Bɛtelɛhɛm
ɔsowolɛ mɔ-rɛ mɔ-nsowolɛbi pɛwu ibono
i kyaabɔɔ mɔ mɔ, ne mɛ mɔɔ nbii nyensɛ
nbono pɛwu gi fo nsi nnyɔ kyu kpelegɛ
mɔ. I kya nyiile yɛɛ Hɛrodɛ gi nu lii
asafo mɔ asɛ yɛɛ gigyɛkpebi mɔ gi lii mɔ,
imɔ-nsi nnyɔ ne. 17 Kyu naa de nbii ndɛ
lɛwu so ne ilaa ibono Wurubuaarɛ ikalan
ɔtɔgɛbo Gyɛrɛmaya mɔ gi tɔgɛ yela mɔ
i ba gɛsintin. I kya nyiile yɛɛ Gyɛrɛmaya
baarɛ gi wolaa wu asa gikpen giko lɛwu ilaa
tɔgɛ yela yɛɛ,
18 "Mɛ nu osulon Rama ɔsowolɛ so.
Ako mɛ kya su ne mɛ kya saawo ken-ken.
Oloobu Reekyɛlɛ mɔ-naanaana ne n kya su
ma-a sa mɔmɔ-biana.
Mɛ tɔgɛ wɔra mɔmɔ kpon. Mɛ mɛŋ nu.
I kya nyiile yɛɛ mɔmɔ-biana mɛŋ baa mɛ
bo no."

*M*ɛ Lii Igyipiti Kpe Nasarɛtɛ

19 Wura Hɛrodɛ lɛwu gɛmara mɔ, Wu-
rubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔko gi baa lɛɛ mɔ-
nyoro nyiile Gyosɛfo oderi dɔ Igyipiti.
20 Ne ɔ tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Koso, puru gɛbii
mɔ gɛmɔ-rɛ gɛmɔ-nyi de fo' kii kpe Isirale
gɛsinkpan so. Abono nkana mɛ kya laarɛ
gɛbii mɔ-imɔɔten mɔ mɛ wu'." 21 Gɛnen
so Gyosɛfo gi koso puru gɛbii mɔ gɛmɔ-rɛ
gɛmɔ-nyi kii kpe Isirale gɛsinkpan so.

22 Ɔ fo nno mɔ, o nu yɛɛ Hɛrodɛ lɛwu
gɛmara mɔ, mɔ-bi Arekilosɛ ne n yii mɔ-
sɛ giyaa Gyudiya gibaafon so. O nu gɛnen
mɔ, i wɔra mɔ gifuu yɛɛ mɛ' kii kpe nno
kpaa kyena. Ne Wurubuaarɛ gi gya mɔ
oderi dɔ yɛɛ ɔŋ sa o' kpe nno. Imɔso
mɛ bagɛ kpe Galeli gibaafon so. 23 Mɛ fo
nno mɔ, mɛ kpaa kyena ɔsowolɛ ɔko so
mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Nasarɛtɛ. Mɛ kyu
gɛbii mɔ kpaa kyena nno gɛnen mɔ, i yɛgɛ
ilaa ibono Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ
mɛ wolaa tɔgɛ kyu lii gɛmɔ so mɔ i ba
gɛsintin. I kya nyiile yɛɛ mɛ wolaa tɔgɛ
yela yɛɛ,
"Mɛ laa terɛ mɔ yɛɛ Nasarɛtɛnyen."

3

*Gy*ɔn Gi Tɔgɛ Tɔgɛ Sa Asa

*Y*ɛɛ Mɛ' Lɔrɔ Mɔmɔ-Gɛkyena Dɔ
Gyoo Wurubuaarɛ

1 Gɛnen owi ɔbono mɔ, Gyɔn ɔbono ɔ
baa gyere asa Wurubuaarɛ sagyere mɔ gi
kpe ɔ tɛ Gyudiya gipen dɔ ɔ kya tɔgɛ
ɔ sa abono mɛ kya kpe mɔ asɛ mɔ yɛɛ,
2 "Fɛ' nu fɛye-nyoro gɛsɛ de fɛ' kyɛɛgɛ
lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ. Idɛ kon ne
Wurubuaarɛ laa yɛgɛ mɔ-gɛwuragyi dɔ
akyenabi a' ba asa dɔ."

3 Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo, Isaya, gi
wolaa wu Gyɔn baarɛ ilaa ŋmarasɛ yela
yɛɛ,
"Asa mɛ laa nu ɔko gigyɛbi' gipen dɔ
ɔ laa kpen ɔ kya tɔgɛ yɛɛ,
'Fɛ' lɔrɔ fɛye-gɛkyena dɔ gyoo Wu-
rubuaarɛ
de ɔ' nyɛ naa de ɔkpa ntintin ba fɛye
asɛ.' "

4 Gyɔn gɛgbɛ suusɛ mɔ, mɛ kyu daa
gɛkpatitii ifuu kyu luo gɛmɔ, ne o kyu
gɛbuɛ ɔwolɛ wɔra liide. Mɔ-ilaa gyisɛ ne
n gyɛ nkpenfuree nko oyuduu de ŋmasan.

5 Ɔ bo gipen mɔ dɔ nno mɔ, asa
sakyɔ mɛ kya lii Gyɛrusalem ɔsowolɛ so,
Gyudiya gɛsinkpan pɛwu so, de gɛsinkpan
gɛbono gɛ kyaabɔɔ Gyɔɔdan ɔbon mɔ
pɛwu so mɛ kya kpe mɔ asɛ. 6 Mɛ kya
kpaa lɛɛ ilaa nyɛnyɛn ibonoana mɛ wɔra
mɔ tɔgɛ, ne ɔ kya gyere ɔmɔ Wurubuaarɛ
sagyere Gyɔɔdan ɔbon dɔ.

7 Farasii de Saadusii akpen dɔ awura
sakyɔ kee mɛ kpe mɔ asɛ yɛɛ o' gyere
mɔmɔ Wurubuaarɛ sagyere. Gyɔn gi wu
mɔmɔ gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Fɛ dɛ fɛɛ awɔɔ abono a bo gibɔrɔ mɔ
gikpen! Wurubuaarɛ ginyadon gɛkɛ mɔ
gɛ kya ba. Ɔ laa biidɛ asa nyɛnyɛn pɛwu
giso. Imɔso fɛye kee fɛ wu yɛɛ i kaaborɛ
fɛ' selɛ lii Wurubuaarɛ ginyadon mɔ dɔ?
8 Fɛ' wɔra ilaa wɔrasɛ ibono i laa lɛɛ nyiile
yɛɛ fɛ nu fɛye-nyoro gɛsɛ gɛsintin mɔ
daa. 9 Fɛŋ sa fɛ' penɛ fɛye-nyoro yɛɛ ibono

fɛ kpɛ nyɛ fɛ gyɛ Aberaham ɔpaa dɔ
asa faa so mɔ, Wurubuaarɛ laa yɛgɛ kyɛɛ
fɛye. N' tɔgɛ fɛye yɛɛ Wurubuaarɛ laa
taalɛ yɛgɛ abui adɛ a' bingiri Aberaham
ɔpaa dɔ asa. 10 Anyamesɛ mɛ dɛ fɛɛ
iyii. Oyii kamaasɛ ɔbono ɔŋ kya sɔrɔ abi
mɔ, Wurubuaarɛ gi ti puru mɔ-gɛkyɔɔ ɔ
laa ŋɛ mɔ too kyu kpaa wɔra ɔgya dɔ.
11 Me, n dɛ daa nkyu n kya gyere fɛye
Wurubuaarɛ sagyere de i' lɛɛ nyiile yɛɛ
fɛ nu fɛye-nyoro gɛsɛ, fɛ laa kyɛɛgɛ lii
fɛye-ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ. Ɔbono ɔ laa
ba me-gɛmara mɔ berɛ, ɔ don me ilaa
kamaasɛ dɔ. Fɛɛ n' ba gɛsɛ de n' puru
mɔ-ayaawolɛ keda sa mɔ gbaa mɔ, meŋ
fo. Gɛnen kaasɛ ɔbono mɔ, Wurubuaarɛ
Oduduu de ɔgya ne ɔ laa kyu gyere asa
Wurubuaarɛ sagyere.
12 "Kaasɛ ɔbono gi ti baala de ɔ'
baragɛ ilaa dɛnsɛ awɔrabo lii ilaa nyɛnyɛn
awɔrabo dɔ. Ɔ laa kyu ilaa dɛnsɛ awɔrabo
mɔ kyu kpaa yela mɔ asɛ de ɔ' biidɛ
ilaa nyɛnyɛn awɔrabo mɔ giso gɛkpaa-
gɛkpaa. I laa wɔra fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ kya
fon ɔmɔlɔgɔ mɔ. Mɛ kya kyu ɔmɔlɔgɔ
abi mɔ yela gɛten dɛnsɛ de mɛ' kyu afon-
fontɛɛ mɔ kpaa fuɛ de mɛ' yii amɔ ɔgya.
Gɛnen ɔgya ɔbono mɛŋ kya nu giwu'."

*Gy*ɔn Gi Gyere Yesu Wurubuaarɛ
Sagyere
13 Nkɛ nbono dɔ mɔ ne Yesu gi lii Galeli
gɛsinkpan so kpaa tu Gyɔn Gyɔɔdan ɔbon
mɔ asɛ yɛɛ o' gyere mɔ Wurubuaarɛ
sagyere. 14 Yesu gi tɔgɛ mɔ gɛnen mɔ,
Gyɔn mɛŋ laarɛ de o' kyule. Ɔ taasɛ
Yesu yɛɛ, "Fo ne n kaborɛ fo' gyere me
Wurubuaarɛ sagyere. Ne fo ne n kii ba me
asɛ yɛɛ n' gyere fo Wurubuaarɛ sagyere?"
15 Ne Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Yɛgɛ de i' ba
gɛnen aberɛ adɛ dɔ. Imɔ-ɔkpa so ne de
a' nyɛ wɔra ilaa ibono i gyɛ Wurubuaarɛ
gɛlaarɛ mɔ pɛwu." Yesu gi tɔgɛ gɛnen
mɔ, Gyɔn gi nu gɛsɛ, ne o gyere mɔ Wu-
rubuaarɛ sagyere mɔ.
16 Ɔ kpɛ gyere Yesu Wurubuaarɛ sagyere
mɔ ta mɔ, Yesu gi lii nkyu mɔ dɔ. Ɔ baa
diirɛ mɔ-ansi kerɛ mɔ, Wurubuaarɛ dɔ
i bugi, ne o wu Wurubuaarɛ Oduduu gi
kpelegɛ lii nno fɛɛ bonbuɛ baa gyan' mɔ
so. 17 Wurubuaarɛ gi tɔngɛ lii soso yɛɛ,
"Me-bi ne. Mɔ-ilaa i bo me-gisen dɔ. Ɔ kya
gyi me-ginsi."

4

*Ilaa Ny*ɛnyɛn Pɛwu Gɛmu Gi Soo Yesu
Idoo
1 Imɔ gɛmara mɔ Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ gi kyu Yesu kpe gipen dɔ de ilaa
nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ ɔ' nyɛ soo mɔ
idoo kerɛ yɛɛ ɔ laa nyɛ mɔ de o' nu mɔ
asɛ? 2 Yesu bo gipen mɔ dɔ mɔ, ɔ ŋminde
gɛnɔ toloowi kalaadɛ gɛnen-n nkɛ ikue-
inyɔ. Nkɛ ikue-inyɔ mɔ gɛmara mɔ, akon
a kya mɔɔ mɔ. 3 Nfono mɔ, ilaa nyɛnyɛn
gɛmu mɔ, mɔ ɔbono ɔ kya soo anyamesɛ
idoo mɔ, gi ba mɔ asɛ baa tɔgɛ mɔ yɛɛ,
"Nengyene gɛsintin fo gyɛ Wurubuaarɛ
mɔ-bi mɔ, tɔgɛ abui adɛ yɛɛ a' bingiri
agyudɔ." 4 Yesu gi kine, ne ɔ tɔgɛ sa mɔ
yɛɛ, "Mɛ ŋmarasɛ Wurubuaarɛ agyɛbi
ɔwolɛ mɔ dɔ yɛɛ,
'I mɛŋ gyɛ agyudɔ wolɛ so ne nyamesɛ laa
nyɛ gɛkyena;
i gyɛ daa Wurubuaarɛ gɛnɔ dɔ
gigyɛbi kamaasɛ so.' "
5 Lii nfono mɔ, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu
mɔ gi kyu Yesu kpe Gyɛrusalem ɔsowolɛ
ɔbono Wurubuaarɛ gi lɔrɔ yela sa mɔ-
ɔson mɔ. Mɛ fo nno mɔ, ilaa nyɛnyɛn
pɛwu gɛmu mɔ gi kyu Yesu gyan' Wu-
rubuaarɛ ɔson obu mɔ nfono i bo lege-
lege mɔ, 6 ne o kii soo mɔ ɔdoo kerɛ
yɛɛ, "Nengyene fo gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi
gɛsintin mɔ, lɛɛ fo-nyoro kpaa too gɛsɛ;
Wurubuaarɛ agyɛbi ɔwolɛ mɔ dɔ mɔ, i
tɔgɛ yɛɛ,
'Wurubuaarɛ laa tɔgɛ sa mɔ Wurubuaarɛ
dɔ isɔɔ mɔ yɛɛ mɛ' kerɛ fo so.'
Ne
'mɛ laa kɔɔlɛ fo. Gisidi gbaa fo maŋ sidi.'
"
7 Yesu gi kine, ne ɔ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
"Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ kee a tɔgɛ yɛɛ,
'Gɛŋ sa fo' daasɛ fo-Wura Wurubuaarɛ
kerɛ yɛɛ ɔ laa wɔra fo-gɛlaarɛ sa
fo.' "
8 Yesu gi kii kine gɛnen mɔ, ilaa
nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ gi kyu Yesu kpe
gibii belɛ giko gimu so, ne ɔ yɛgɛ Yesu gi
wu gɛsinkpan so isowolɛ kpɛi-kpɛi pɛwu
imɔ-rɛ imɔ-nyisigyi mɔ. 9 O nyiile Yesu
gɛnen mɔ, ne o kii soo Yesu ɔdoo kerɛ yɛɛ,
"Nengyene fo laa ŋmii de fo' kyu buubuu
son me mɔ, nan kyu ilaa ibono nɛ nyiile fo
faa pɛwu sa fo." 10 Nfono mɔ Yesu gi lɛɛ

gɛnɔ kine yɛɛ, “Lii me asɛ, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu! Mɛ ŋmarasɛ Wurubuaarɛ agyɛbi ɔwolɛ mɔ dɔ yɛɛ,
‘Ŋmii de fo' kyu buubuu sa fo-Wura Wurubuaarɛ.
Mɔ-wolɛ guan ne i kaaborɛ fo nyamesɛ fo' son.’ ”
11 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ gɛnen mɔ, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ gi taa mɔ yɛgɛ, ne Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɛ kpe mɔ asɛ kpaa kerɛ mɔ so.

Yesu Gi Kyon Kpe Galeli

12 Yesu gi nu yɛɛ mɛ keda Gyɔn tii de obu mɔ, ɔ lii nfono kyon kpe Galeli gɛsinkpan so. 13 Ɔŋ baa kyena Nasarɛtɛ ɔsowolɛ so. Ɔ kyon kpaa kyena Kapɛɛniyon ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo Galeli ɔbon belɛ mɔ gigengen giko so. Gɛnen gigengen gibono gi bo de Sɛbulun de Nafitali nsinkpan so. 14 Ɔ kpaa kyena nno daa de asa abono mɛ bo nno mɔ mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ fatela ɔbono Isaya darɛ mɔ-ɔwolɛ dɔ mɔ. Isaya gi wɔra Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo. Mɔ-ɔwolɛ mɔ dɔ mɔ, ɔ tɔgɛ 15 yɛɛ
“Fɛ' nu Sɛbulun de Nafitali nsinkpan so asa ilaa.
Gɛnen gɛsinkpan gɛbono gɛ bo de Gyɔɔdan ɔbon gibenbɛ giko so
kyu kpe de Galeli ɔbon belɛ mɔ asɛ.
Asa sakyɔ abono mɛ mɛŋ kya son Wurubuaarɛ mɔ
mɛ tɛ saarɛ Gyuda awura dɔ Galeli nno.
16 Asa abono mɛ tɛ ilaa nyɛnyɛn gibiri dɔ mɔ
mɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ fatela o' wu ɔmɔ hayin.
Gɛsinkpan so nfono mɛ mɛŋ nyi Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔkpa mɔ,
idɛ kon gɛdɛ gɛ laa kɛ mɔmɔ.”
17 Lii owi ɔbono Yesu gi kpe Galeli mɔ, o yii gɛsɛ ɔ kya tɔgɛ ɔ kya sa asa yɛɛ, “Fɛ' nu fɛye-nyoro gɛsɛ de fɛ' taa fɛye-ilaa nyɛnyɛn giwɔra yɛgɛ. Idɛ kon ne Wurubuaarɛ laa yɛgɛ mɔ-gɛwuragyi dɔ akyenabi a' ba asa dɔ ne.”

*Yesu Gi Yii G*ɛsɛ Ɔ Kya Lɛɛ Mɔ-Akasɛbo

18 Gɛkɛ gɛdɛ mɔ, Yesu naa Galeli ɔbon belɛ mɔ gigengen so mɔ, o wu iken alɛɛbo anyɔ ako, Simon Piita mɔ-rɛ mɔ-tedɛ Andiru, mɛ kya too asɛwu. 19 Yesu gi wu mɔmɔ mɔ, ɔ tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ, “Fɛ' baa buu me de fɛ' wɔra me-akasɛbo. Nɛ wu yɛɛ nkana fɛ gyɛ iken alɛɛbo. Nperɛ berɛ nan yɛgɛ fɛ' san laarɛ daa asa de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena.” 20 Ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ gɛnen mɔ, ayaa abono so mɔ, mɛ taa mɔmɔ-asɛwu mɔ yɛgɛ, ne mɛ naa buu mɔ. 21 Mɛ naa kpe ansi dɔ ŋmaraa mɔ, o kii wu ɔnyen ɔko mɔ-rɛ mɔ-tedɛ, Gyeemesi de Gyɔn, Sɛbedi mɔ-biana. O wu mɔmɔ mɔ, mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-sɛ mɛ bo gikolii dɔ mɛ kya lɔrɔ mɔmɔ-asɛwu, ne ɔ tɔgɛ mɔmɔ yɛɛ mɛ' baa wɔra mɔ-akasɛbo. 22 Ayaa abono so mɔ, mɛ taa mɔmɔ-gikolii mɔ de mɔmɔ-sɛ yɛgɛ, ne mɛ naa buu mɔ.

*Yesu Gi Nyiile Asa Wurubuaar*ɛ Ɔkalan Mɔ Ne Ɔ Kyɛ Alɔbo

23 Yesu gi kingi de Galeli gɛsinkpan so pɛwu ɔ kya tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ mɔ ɔ kya sa asa. Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ ilaa ne ɔ dɛ ɔ kya nyiile ɔmɔ gɛnen. Ɔ naa mɔmɔ Gyuda awura akyangbon dɔ ɔ kya nyiile asa, ne ɔ naa asa mɔ dɔ ɔ kya kyɛ mɔmɔ-alɔbi kpɛi-kpɛi kamaasɛ. 24 Mɔ-ilaa wɔrasɛ i kpaa nu gyan' de Siiriya gɛsinkpan so, imɔso asa mɛ sola mɔmɔ-alɔbo pɛwu ba mɔ asɛ. Alɔbo mɔ mɛ kya lɔ alɔbi nyɛnyɛn de alɔbi kpɛi-kpɛi. Ako mɛ kya lɔ gilɔ tɔrɔsɛ ne ako mɛ gyɛ ɔtɛgɛsɛana, ne ɔ kyɛ mɔmɔ pɛwu. Ɔ kosorɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi lii ako so kee. 25 Sakpii belɛ naa o buu mɔ. Ako mɛ lii Galeli, ne ako mɛ lii Isowolɛ Gudu gɛsinkpan so. Ako mɛ lii Gyɛrusalem de isowolɛ sɛnsɛ ibono i bo Gyudiya gɛsinkpan mɔ so. Ako kee mɛ lii gɛsinkpan gɛbono gɛ bo Gyɔɔdan ɔbon gibenbɛ giko mɔ so.

5

Yesu Gi Nyiile Asa Ilaa Gibii Giko So

1 Yesu gi wu sakpii belɛ mɔ mɔ, ɔ dii kpe gibii giko so, ne ɔ kpelegɛ kyena. Mɔ-akasɛbo mɔ mɛ baa kyena kyaabɔɔ mɔ, 2 ne o yii gɛsɛ ɔ kya nyiile ɔmɔ ilaa yɛɛ,
3 “Amudɛnsɛbo ne n gyɛ abono ilaa i tiri mɔmɔ ne mɛ kerɛ daa Wurubuaarɛ mɔ.
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi a gyɛ mɔmɔ-lɛɛ.

4 Amudɛnsɛbo ne n gyɛ asa abono mɔmɔ-asen dɔ i kya dɛɛ mɔmɔ mɔ.
Wurubuaarɛ laa yɛgɛ mɔmɔ-asen a' tɔrɔ mɔmɔ.
5 Amudɛnsɛbo ne n gyɛ asa abono mɛ kya bara mɔmɔ-nyoro gɛsɛ mɔ.
Mɔmɔ ne nan baa nyɛ gɛsinkpan mɔ so gɛkyena gɛbono Wurubuaarɛ gi ka yela sa mɔ-adɛ mɔ.
6 Amudɛnsɛbo ne n gyɛ asa abono mɛ kya laarɛ mɛ' gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ
ne i kya tiri mɔmɔ fɛɛ akon abɛɛ bolefɔ ne n dɛ ɔmɔ mɔ.
Wurubuaarɛ laa kpaa mɔmɔ de mɛ' taalɛ gyi gɛsintin sa mɔ.
7 Amudɛnsɛbo ne n gyɛ asa abono mɛ kya su asa gitolon mɔ.
Wurubuaarɛ laa su mɔmɔ gitolon kee.
8 Amudɛnsɛbo ne n gyɛ asa abono mɔmɔ-asen dɔ i fuuli mɔ.
Mɛ laa nyɛ wu Wurubuaarɛ de mɔmɔ-ansi.
9 Amudɛnsɛbo ne n gyɛ asa abono mɛ kya bara gisen yuuli asa dɔ mɔ.
Wurubuaarɛ laa terɛ mɔmɔ yɛɛ mɔ-biana gɛsintin.
10 Amudɛnsɛbo ne n gyɛ asa abono mɛ kya gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ,
ne ako mɛ kya ka mɔmɔ-ansi kyu lii imɔ so mɔ.
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi a gyɛ mɔmɔ-lɛɛ.
11 Amudɛnsɛbo ne n gyɛ fɛye abono fɛ gyɛ me-akasɛbo
ne me so ne asa mɛ kya saalɛ fɛye,
ne mɛ kya ka fɛye-ansi,
ne mɛ kya kɛɛ abon kpɛi-kpɛi ma-a gyan fɛye so.
12 Fɛ' yɛgɛ i' wɔra fɛye ɔkon de fɛ' kyaa.
I lii fɛɛ Wurubuaarɛ ntɛɛla belɛ gi dɛ sa fɛye Wurubuaarɛ dɔ.
Fafaanan ne mɛ ka Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo
abono mɛ kyena kyena kyon mɔ ansi kee ne."

*Yesu Akas*ɛbo Mɛ Dɛ Fɛɛ Nfɔlɛ De Fatela

13 Yesu gi da gikpalɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Fɛ dɛ fɛɛ nfɔlɛ sa gɛsinkpan so asa. Ne fɛɛ nfɔlɛ gi ta nmɔ-ɔkon mɔ, nnɛ ne fɛ laa wɔra de gi' kii wɔra ɔkon? Nmɔ-agyan a ta. Mɛ laa too nmɔ fuɛ daa de asa mɛ' kyise nmɔ de ayaa.
14 "Fɛ dɛ fɛɛ fatela sa gɛsinkpan so asa. Fɛye so mɔ, asa mɛ laa bii Wurubuaarɛ gɛsintin ɔkpa mɔ kusaa fɛɛ gɛnɔɔbono ɔsowolɛ gyan gibii so ne ɔŋ kya ŋara mɔ.
15 Ɔko mɛŋ bo no ɔ laa nyɔga fatela de o' kyu fɛɛ gɛlɔbi bun mɔ so. Ɔ laa kyu kyɔlɔga daa de i' nyɛ wu ɔkamaasɛ ɔbono ɔ bo gɛten mɔ dɔ mɔ. 16 Gɛnen kee ne i kaaborɛ fɛ' yɛgɛ fɛye-idɛnsɛ ibono fɛ kya wɔra mɔ i' wɔra fɛɛ fatela de asa mɛ' nyɛ wu de mɛ' yen fɛye-sɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ.

*Yesu Anyiilebi Kyu Lii Mosisi Nbara M*ɔ So

17 "Fɛ nyi yɛɛ nɛ ba de n' baa kyɛɛgɛ Mosisi nbara mɔ abɛɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ mɛ tɔgɛ yela mɔ daa? Kuaa, nɛ ba daa de n' baa yɛgɛ i' ba fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ ŋmarasɛ yela mɔ. 18 Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye faa, fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ dɔ iŋ tii yela ɔkara faa mɔ, Wurubuaarɛ nbara nbono ɔ yela mɔ, ba-a nmɔ-gigyɛbi kolon gi maŋ kyɛɛgɛ kaaborɛ ilaa kamaasɛ ibono mɛ ŋmarasɛ yela mɔ i ba gɛsintin. 19 Lii gɛnen so mɔ fo ɔbono fo laa tɔgɛ yɛɛ nbara nko giŋ tiri ne fo maŋ gyi nmɔ so mɔ, fo kee fo maŋ wɔra nyamesɛ tirisɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi gɛkyena mɔ dɔ. Ne fo ɔbono fo nyiile asa kee yɛɛ iŋ tiri yɛɛ mɛ' gyi Wurubuaarɛ nbara mɔ nko so mɔ, fo kee fo maŋ wɔra nyamesɛ tirisɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi gɛkyena mɔ dɔ. Fo ɔbono, mɔ, fo laa gyi nmɔ so ne fo laa nyiile asa yɛɛ mɛ' gyi nmɔ so mɔ, fo ne nan wɔra nyamesɛ tirisɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi gɛkyena mɔ dɔ. 20 N' tɔgɛ fɛye yɛɛ nengyene fɛ maŋ gyi gɛsintin don ibono nbara aŋmarasɛbo mɔ de Farasii awura mɔ mɛ kya wɔra mɔ, fɛ maŋ nyɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ gɛkyena mɔ kpa-a.

*Yesu Ilaa Nyiiles*ɛ Kyu Lii Ginyadon So

21 "Fɛ nu yɛɛ dedaa mɔ, Wurubuaarɛ nbara aŋmarasɛbo mɔ mɛ tɔgɛ yɛɛ,
'Fɛŋ sa fɛ' mɔɔ isa. Ɔbono ɔ mɔɔ isa mɔ,
mɛ' kperɛ mɔ nbɛlɛ agyibo asɛ.'
22 Mi-i me mɔ, n kya tɔgɛ mi-i tigi fɛye yɛɛ fo ɔkamaasɛ ɔbono fo kpɛ nyɛ sɔɔ ginyadon wɔra fo-nanbo gbaa mɔ, mɛ'

kperɛ fo nbɛlɛ agyibo asɛ. Fo ɔbono fo
saalɛ fo-nanbo yɛɛ ɔŋ bo giko dɔ mɔ,
mɛ' kperɛ fo nbɛlɛ agyibo abelɛnsɛ asɛ.
Ɔbono, mɔ, ɔ laa tɔgɛ sa mɔ-nanbo yɛɛ ɔŋ
bo asa dɔ mɔ, mɔ berɛ, ɔ kya sa mɔ-nyoro
ɔkpa de o' kpe ɔgya ɔbono Wurubuaarɛ
kya biidɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo giso mɔ
dɔ ne.
23-24 "Lii imɔ idɛ so mɔ, nengyene fo
ɔko fo kpe Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛten
fo' kpaa lɛɛ asunbi ne fo nyingi yɛɛ fo
tɔrɔ fo-nanbo so mɔ, taa fo-asunbi atɔ mɔ
yɛgɛ nno de fo' kpe de fo-rɛ fo-nanbo mɔ
fɛ' kpaa tɔgɛ lɔrɔ pɛi de fo' lɔɔ kii baa
lɛɛ gɛnen asunbi abono sa Wurubuaarɛ.
25 Nengyene ɔko gi terɛ fo ɔko nbɛlɛ ne fɛ
kya kpe nbɛlɛ mɔ ogyiten mɔ, fɛ' wolaa
tɔgɛ lɔrɔ ɔkpa dɔ nno pɛi de fɛ' lɔɔ loo. I
mɛŋ gyɛ gɛnen mɔ, foŋbii ɔ laa kyu fo kpe
nbɛlɛ ogyibo mɔ asɛ de ɔbono, mɔ, o' kyu
fo kpaa wɔra ngbɛ awura ɔbelɛnsɛ abaa
dɔ de ɔ' keda fo tii de obu. 26 Gɛsintin ne
n' kya tɔgɛ fɛye faa, mɛ keda fo tii de obu
gɛnen mɔ, fo laa sii nno gɛnen-n kpaa fo
owi ɔbono ɔkara mɛ' wu yɛɛ fo ka fo-ilaa
nyɛnyɛn gikɔ mɔ ta, pɛi de mɛ' lɔɔ tigi fo.

*Yesu Ilaa Nyiiles*ɛ Kyu Lii Gɛdena
Gɛnyida So

27 "Fɛ nu mɛ naa kyena tɔgɛ yɛɛ,
'Gɛŋ sa fo' lii fo-ka abɛɛ fo-kuli gɛmara.'
28 Mi-i me mɔ, n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ
fo ɔbono fo wu ɔkyii ne fo sa gɛwɔnsa yɛɛ
fo nyɛ mɔ, fo laa laarɛ mɔ mɔ, fo ti nyida
gɛdena ne.
29 "Nengyene fo ɔko fo gyisɛ ginsi gi
kya wu ilaa ne i kya yɛgɛ fo kya wɔra ilaa
nyɛnyɛn mɔ, lɔgedɛ gimɔ lɛɛ fuɛ! Fo-
nyoro gɛtɛɛko i lii giden ne fo nyɛ kyena
Wurubuaarɛ asɛ mɔ, i boran don ibono
Wurubuaarɛ laa kyu fo-nyoro gimumuli
too wɔra ɔgya dɔ mɔ. 30 Ne fɛɛ fo
gyisɛ gibaa ne n kya yɛgɛ fo kya wɔra
ilaa nyɛnyɛn mɔ, kɛbi gimɔ fuɛ. Fo-
nyoro gɛtɛɛko i lii giden ne fo nyɛ kyena
Wurubuaarɛ asɛ mɔ, i boran don ibono
Wurubuaarɛ laa kyu fo-nyoro gimumuli
too wɔra ɔgya dɔ mɔ.

*Yesu Ilaa Nyiiles*ɛ Kyu Lii Ɔkyii Gikine
Ilaa So

31 "Gɛnen kee ne mɛ naa kyena tɔgɛ
yɛɛ,
'Ɔbono ɔ laa kine mɔ-ka mɔ, i kaaborɛ ɔ'
sa mɔ gikine ɔwolɛ.'
32 Mi-i me mɔ, n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ
nengyene i mɛŋ gyɛ yɛɛ fo-ka gi lii fo-
gɛmara daa so ne fo kine mɔ ne ɔkyii mɔ
gi kpaa dena ɔbanban mɔ, fo ne n yɛgɛ mɔ
ɔ nyida gɛdena gɛnen. Ne ɔnyen ɔbono
ɔ dena gɛnen ɔkyii ɔbono mɔ, mɔ, kee gi
tɔrɔ Wurubuaarɛ gɛlaarɛ adenabi nbara.
Wurubuaarɛ kya kyu imɔ yɛɛ ɔko mɔ-ka
ne ɔ laarɛ gɛnen.

*Yesu Ilaa Nyiiles*ɛ Kyu Lii Ntan Gika So

33 "Gɛnen kee ne fɛ nu yɛɛ dedaa mɔ
nbara aŋmarasɛbo mɔ mɛ tɔgɛ sa asa yɛɛ,
'Nengyene fɛ ka ntan sa Wurubuaarɛ mɔ,
fɛ' gyi nmɔ so; fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ i'
gbangɛ.'
34 Mi-i me mɔ, n kya tɔgɛ fɛye yɛɛ, ntan ne
n gyɛ ntan, fɛŋ sa fɛ' ka. Fɛŋ sa fɛ' ka yɛɛ
'a kerɛ fɛɛ soso,' i lii fɛɛ soso nno mɔ, i
gyɛ Wurubuaarɛ gɛwura gɛgyapaa. 35 Fɛŋ
sa fɛ' tɔgɛ yɛɛ 'a kerɛ fɛɛ gɛsinkpan.'
Gɛsinkpan ne n gyɛ Wurubuaarɛ ayaa
okyiseten. Fɛŋ sa fɛ' ka yɛɛ 'a kerɛ fɛɛ
Gyɛrusalem.' Wurubuaarɛ gyɛ Wura belɛ
sa ɔkamaasɛ, ne Gyɛrusalem ne n gyɛ mɔ-
ɔsowolɛ gbaa' gɛsinkpan gɛdɛ so. 36 Fɛŋ
sa fɛ' ka yɛɛ 'a kerɛ fɛɛ aye-amu'. I kya
nyiile yɛɛ fɛ maŋ taalɛ yɛgɛ fɛye-amu
ɔman kolon o' fuuli abɛɛ o' biiri. 37 Fɛ'
yɛgɛ fɛye-'ɛn' ɔ' wɔra 'ɛn', de fɛye-'kuaa'
ɔ' wɔra 'kuaa'. Ilaa ibono i laa kii bɔla imɔ
idɛ so mɔ, i laa lii daa Ɔbonsan, nyamesɛ
nyɛnyɛn mɔ asɛ.

*Yesu Ilaa Nyiiles*ɛ Kyu Lii Akyobo So

38 "Mɛ kii tɔgɛ sa adedaabo mɔ yɛɛ,
'Ɔbono ɔ boori mɔ-nanbo ginsi mɔ, mɛ'
boori mɔ-lɛɛ kee ka gikɔ.
Ɔbono ɔ kyigi mɔ-nanbo ginyi mɔ, mɛ'
kyigi mɔ-lɛɛ kee ka gikɔ.'
39 Me, mɔ, n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ
nengyene ɔko gi wɔra fo ɔko ilaa nyɛnyɛn
mɔ, gɛŋ sa fo' kyu ilaa nyɛnyɛn ka mɔ
gikɔ. Ɔko gi da fo ɔtan gyisɛ so mɔ, kisee
benɛ-lɛɛ mɔ kee sa mɔ de o' kii da. 40 Fo
dɛ ɔko gikɔ ne ɔ terɛ fo nbɛlɛ, ne yɛɛ ɔ
laa kyu fo-gɛgbɛ kyu yii giyaa mɔ, tɛsɛ kyu
fo awo gɛgbɛ kee bɔla mɔ. 41 Ɔko gi nyise
fo yɛɛ fo' sola mɔ-gɛsola sa mɔ gikpaaten
kolon mɔ, sola sa mɔ de fo-rɛ mɔ fɛ' naa
akpaaten anyɔ. 42 Ɔko gi kolɛ fo ilaa iko ne

fo bo mɔ, sa mɔ. Ne ɔko kya laarɛ de ɔ' paa
fo ilaa iko ne fo bo imɔ mɔ, paa mɔ.
43 "Fɛ nu mɛ tɔgɛ gɛdɛ gɛko yɛɛ,
'Fɛ' laarɛ fɛye-nanboana ilaa de fɛ' kyo
fɛye-akyobo.'
44 Me berɛ n kya tɔgɛ fɛye yɛɛ fɛ' laarɛ
fɛye-akyobo kee ilaa de fɛ' dalaa sa asa
abono mɛ kya ka fɛye-ansi mɔ. 45 Fɛ
kya wɔra gɛnen mɔ, fɛ laa wɔra fɛye-
sɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ mɔ-biana. I lii
fɛɛ Wurubuaarɛ kya yɛgɛ owi kya lii sa
anyamesɛ dɛnsɛ de anyɛnyɛn pɛwu. Ɔ
kya yɛgɛ nyangbon kya da sa abono mɛ
kya gyi gɛsintin sa mɔ de abono mɛŋ
kya gyi gɛsintin sa mɔ mɔ pɛwu. 46 Fɛ
kya laarɛ asa abono mɛ kya laarɛ fɛye-
ilaa wolɛ mɔ, nnɛ so ne Wurubuaarɛ laa
tɛɛla fɛye? Lɛnpoo asɔɔbo abono mɛ kya
kudi asa gyi mɔ gbaa kee mɛ kya laarɛ
daa abono mɛ kya laarɛ mɔmɔ-ilaa mɔ.
47 Nengyene fɛ kya faala daa fɛye-subuana
wolɛ mɔ, fɛ wɔra ilaa don asa sɛnsɛ mɔ
ne? Gɛsinkpan so asa kpɛi-kpɛi abono mɛ
mɛŋ kya son Wurubuaarɛ mɔ gbaa mɛ kya
faala mɔmɔ-subuana gɛnen. 48 Imɔso fɛ'
yɛgɛ fɛye-ginyamesɛ dɛnsɛ gi' ta gudu
fɛɛ gɛnɔɔbono fɛye-sɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ
gi ta gudu mɔ.

6

*Gid*ɛnsɛ Awɔrabi

1 "Fɛ laa wɔra gidɛnsɛ mɔ, fɛ' kerɛ
fɛye-nyoro so dɔɔdan de iŋ sa i' ba yɛɛ
asa so ne fɛ kya wɔra de mɛ' wu de mɛ'
yen fɛye. Nengyene gɛnen ne n gyɛ fɛye-
nwɔnsa mɔ, fɛ maŋ baa nyɛ ntɛɛla nko
lii fɛye-sɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo soso
mɔ asɛ. 2 Fɛɛ fɛ wɔra idɛnsɛ sa ayenbo
mɔ, fɛŋ sa fɛ' kyu imɔ kyu da gikpengboo.
Gɛnen ne abono mɛ kya diirɛ mɔmɔ-
nyoro mɔ mɛ kya wɔra mɔmɔ-akyangbon
dɔ de sansana de asa mɛ' nyɛ yen mɔmɔ
ne. Mɛ wɔra gɛnen mɔ, ntɛɛla nbono mɛ
laa nyɛ mɔ pɛwu ne. 3 Nengyene fo kyu
benɛ wɔra gidɛnsɛ sa yenbo mɔ, gɛŋ yɛgɛ
de gyisɛ ɔ' bii 4 de gɛnen gidɛnsɛ gibono fo
wɔra mɔ giŋ sa gi' lii gɛwi. I ba gɛnen mɔ,
fo-sɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ kya wu asiiri
dɔ mɔ ne nan tɛɛla fo.

Adalaabi

5 "Fɛ laa dalaa kee mɔ, fɛŋ sa fɛ' wɔra
fɛɛ asa abono mɛ kya son Wurubuaarɛ
ansi so giyan mɔ. Mɛ kya dalaa mɔ,
mɔmɔ-ilaa laarɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ mɛ' kpaa
yelɛ mɔmɔ-akyangbon dɔ abɛɛ sansana
de nyamesɛ kamaasɛ ɔ' nyɛ wu mɔmɔ
yɛɛ mɔmɔ ne n yelɛ mɛ kya dalaa faa.
Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye faa, mɛ kya
wɔra gɛnen mɔ, ntɛɛla nbono mɛ laa nyɛ
mɔ pɛwu ne. 6 Fɛye berɛ, fo ɔko fo laa
dalaa mɔ, loo fo-obu dɔ de fo' tii gisin wɔra
fo-nyoro de fo' dalaa sa fo-sɛ Wurubuaarɛ
ɔbono asa mɛŋ kya wu mɔ de ansi mɔ. Mɔ
ɔbono ɔ kya wu asiiri dɔ mɔ laa nu fo-
gɛdalaa.
7 "Fɛ laa dalaa mɔ, fɛŋ sa fɛ' tɔgɛ ilaa
kolon fɛ kya kpe fɛ kya ba bolo-bolo.
Gɛnen ne asa abono mɛŋ nyi Wurubuaarɛ
agyɛbi mɔ mɛ kya dalaa ne. Mɔmɔ asɛ
mɔ mɛ nyi daa yɛɛ nengyene mɛ kya dalaa
ilaa kolon mɛ kya kpe mɛ kya ba bolo-bolo
gɛnen mɔ, imɔ ne nan yɛgɛ mɔmɔ-ikperɛ
i' nu mɔmɔ asɛ. 8 Fɛye berɛ, fɛŋ sa fɛ'
wɔra fɛɛ mɔmɔ. Pɛi de fɛ dalaa mɔ, fɛye-
sɛ Wurubuaarɛ ti o nyi ilaa ibono i tiri fɛye
mɔ.
9 "Imɔso ɔkpa ɔbono so fɛ laa kyu dalaa
mɔ ne n gyɛ yɛɛ:
'Aye-sɛ, fo ɔbono fo bo soso,
yɛgɛ asa mɛ' buu fo yɛɛ fo-nkon ne n
gyɛ Wurubuaarɛ.
10 Yɛgɛ fo-gɛwuragyi dɔ akyenabi a' ba asa
dɔ.
Yɛgɛ fo-gɛlaarɛ gɛ' wɔra gɛsinkpan so,
fɛɛ gɛnɔɔbono fo-gɛlaarɛ gɛ kya
wɔra soso fo asɛ nno mɔ.
11 Sa aye ndɛ gɛkɛ gɛdɛ-lɛɛ ilaa gyisɛ.
12 Kyu aye-ilaa nyɛnyɛn kyu kyɛɛ aye
fɛɛ gɛnɔɔbono aye kee a kyu ilaa
nyɛnyɛn ibono asa mɛ wɔra aye
mɔ kyu kyɛɛ ɔmɔ mɔ.
13 Kpaa aye de ilaa iko iŋ sa i' nyɛ aye penɛ
de a' wɔra ilaa nyɛnyɛn.
Mɛŋ sa fo' yɛgɛ de a' loo ilaa nyɛnyɛn
pɛwu gɛmu mɔ abaa dɔ.
[I lii fɛɛ gɛwuragyi, ɔlon, de nyisigyi
i gyɛ daa fo-lɛɛ gɛkpaa-gɛkpaa. I' ba
gɛnen.]'
14 "Nengyene fɛ kyu asa ilaa nyɛnyɛn
ibono mɛ wɔra fɛye mɔ kyu kyɛɛ ɔmɔ
mɔ, fɛye-sɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ kee laa
kyu fɛye-lɛɛ ilaa nyɛnyɛn kyu kyɛɛ fɛye.
15 Nengyene fɛ maŋ kyu asa ilaa nyɛnyɛn
kyɛɛ mɔmɔ mɔ, fɛye-sɛ Wurubuaarɛ kee

maŋ kyu fɛye-lɛɛ ilaa nyɛnyɛn kyu kyɛɛ fɛye.

*G*ɛnɔ Aŋmindebi

16 “Fɛ laa ŋminde gɛnɔ kee mɔ, fɛ mɛŋ sa fɛ' bɔɔda. Gɛnen ne asa abono mɛ kya son Wurubuaarɛ ansi so giyan mɔ mɛ kya wɔra ne. Mɛ kya taa mɔmɔ-nyoro yɛgɛ de ɔkamaasɛ gi nyɛ ne o wu mɔmɔ mɔ ɔ' nyɛ bii yɛɛ mɛ ŋminde nnɔ. N kya tɔgɛ fɛye gɛsintin yɛɛ mɛ kya wɔra gɛnen mɔ, ntɛɛla nbono mɛ laa nyɛ mɔ pɛwu ne. 17 Fɛye berɛ fo ɔko fo laa ŋminde gɛnɔ mɔ, foro fo-ansi de fo' pubuu fo-gimu 18 de ɔko-rɛ ɔko ɔ mɛŋ sa ɔ' bii yɛɛ fo ŋminde gɛnɔ. Gɛnen mɔ, fo-sɛ Wurubuaarɛ ɔbono asa mɛŋ kya wu de ansi mɔ wolɛ ne ɔ' bii sa fo. Mɔ ɔbono ɔ kya wu asiiri dɔ mɔ ne nan tɛɛla fo.

*F*ɛ' Kyu Fɛye-Ansi Gyan' Wurubuaarɛ Dɔ Ilaa So

19 Fɛ mɛŋ sa fɛ' baala atɔ yela sa fɛye-nyoro gɛsɛ gɛrɛ.
Gɛrɛnaa mɔ ntakpenbi gi laa nyida amɔ abɛɛ a laa kuu ideri
abɛɛ iyu mɛ laa boori loo puru koso.
20 Fɛ' wɔra idɛnsɛ gɛsɛ gɛrɛ de fɛ' kpaa nyɛ imɔ so ntɛɛla Wurubuaarɛ dɔ.
Wurubuaarɛ dɔ-lɛɛ ntɛɛla berɛ, ntakpenbi giŋ kya nyida imɔ ne iŋ kya kuu ideri
ne iyu mɛŋ kya nyɛ boori loo nno kpaa puru.
21 I lii fɛɛ nfono fɛye-atɔ a bo mɔ
nfono kee ne fɛye-nwɔnsa gi bo.

22 “Fɛye-nwɔnsa gi boran mɔ, fɛ dɛ fɛɛ ɔbono mɔ-ansi a boran mɔ. Fɛye-ansi a boran mɔ, fɛ laa wu ilaa kamaasɛ. 23 Ne fɛɛ fɛye-ansi aŋ boran mɔ, fɛye-ilaa kamaasɛ i bo daa gibiri dɔ. Nengyene feyɛ-gɛwɔnsa gɛbono gɛ kya yɛgɛ fɛ kya nu ilaa gɛsɛ mɔ gɛ nyida mɔ, fɛ laa wɔra fɛɛ agyaatanbo. Fɛ laa tansi kyena gibiri dɔ sirim!

24 “Nyamesɛ ɔko mɛŋ bo no ɔ laa taalɛ son awura anyɔ. Ɔ laa laarɛ ɔko ilaa de ɔ' kyo ɔko, abɛɛ ɔ laa buu ɔko, ne ɔ maŋ kyu ɔbanban mɔ terɛ sɛi. Fɛ maŋ taalɛ son Wurubuaarɛ de fɛ' kii son aterenbi.

*F*ɛŋ Sa Fɛ' Suiili Kyu Lii Fɛye-Gɛkyena Dɔ Ilaa Tirisɛ So

25 “Imɔso n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ fɛŋ sa fɛ' suiili kyu lii fɛye-gɛkyena dɔ ilaa tirisɛ so, fɛɛ ilaa ibonoana fɛ laa gyi abɛɛ fɛ laa nun abɛɛ fɛ laa kyu gyan' fɛye-nyoro so mɔ. Wurubuaarɛ ɔbono ɔ sa fɛye nkpa mɔ maŋ taalɛ sa fɛye agyudɔ kee? Ɔbono ɔ sa fɛye nyoro gibi mɔ maŋ taalɛ sa fɛye ilaa ibono fɛ laa kyu gyan' fɛye-nyoro so mɔ? 26 Fɛ' taa laa ansi kerɛ nbuii. Giŋ kya duu, giŋ kya tɛɛ, ne giŋ bo agyudɔ ikoolayelaten. Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa faa, fɛye-sɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ kya sa mɔmɔ agyudɔ owi kamaasɛ dɔ. Ne fɛye mɔ de-e? Fɛ mɛŋ nyi yɛɛ fɛ don nbuii gbaa bun? 27 Fɛye dɔ anɛ ne nan sa gɛwɔnsa mɔ-nyoro so de ɔ' taalɛ kyu ba-a gɛkɛ kolon bɔla mɔ-nkpa so?

28 “Ne menɛtɔ so ne fɛ kya suiili ilaa ibono fɛ laa kyu gyan' fɛye-nyoro mɔ so? Fɛ' laa ansi kerɛ gɛnɔɔbono iyii i kya wɔra afototo mɔ. Iŋ kya wɔra gɛsun, ne iŋ kya luo akuru sa imɔ-nyoro. 29 Imɔ gɛnen gbaa mɔ, n kya buu mi-i sa fɛye yɛɛ, Wura Solomon mɔ-rɛ mɔ-awuratɔ pɛwu mɔ, ɔ mɛŋ nyɛ akuru abono a wɔra ɔdan fo gɛnen afototo adɛ. 30 Iyii ibono i kya bingiri ngya mɔ gbaa ne Wurubuaarɛ kya gyere imɔ lɔrɔ kanpɛ faa. Fɛye anyamesɛ ne ɔ laa lɛɛ ansi yɛgɛ de fɛ' naa gibolonbukpan? O, fɛye asa adɛ! Gisɔɔgyi gibono fɛ bo sa Wurubuaarɛ mɔ giŋ kyɔ. 31 Fɛŋ baa suiili yɛɛ, ‘Menɛ ne a laa gyi? Menɛ ne a laa nun? Menɛ ne a laa kyu gyan' aye-nyoro so?’ 32 Asa abono mɛ mɛŋ nyi Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ ansi ne n kya pɛɛrɛ gɛnen ilaa idɛana so. Fɛye-sɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ nyi yɛɛ i tiri fɛye. 33 Fɛye berɛ, fɛ' laarɛ daa gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi a laa ba asa dɔ mɔ de fɛ' nyanga ansi gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ. Fɛ ti fɛ kya wɔra gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ laa yɛgɛ ilaa sɛnsɛ idɛana pɛwu kee i' yii fɛye-abaa. 34 Imɔso fɛ mɛŋ sa fɛ' suiili kyu lii ɔkɛ-lɛɛ so. Ɔkɛ gɛkɛ mɔ gɛ laa bara gɛmɔ-lɛɛ. Imɔso iŋ kaaborɛ fɛ' baa kyu ɔkɛ-lɛɛ gikpon kyu too ndɛ-lɛɛ gikpon so.

7

*Yesu Gi Nyiile Asa Y*ɛɛ Mɛ Mɛŋ Sa Mɛ' Tɔgɛ Yɛɛ Ɔko Mɛŋ Boran

1 “Fɛŋ sa fɛ' kerɛ ɔko ilaa wɔrasɛ de fɛ' tɔgɛ yɛɛ ɔŋ boran de Wurubuaarɛ kee ɔ mɛŋ' kerɛ fɛye-ilaa wɔrasɛ tɔgɛ yɛɛ fɛŋ boran. 2 Gɛnɔɔbono ɔkara fɛ kya kyu tɔgɛ

yɛɛ fɛye-nanboana mɛŋ boran mɔ, gɛnen
kee ne Wurubuaarɛ laa kyu tɔgɛ yɛɛ fɛŋ
boran ne. Ɔkpa ɔbono so fɛ laa kyu bun
fɛye-nanboana gipuɛɛ mɔ, Wurubuaarɛ
laa kyu gɛnen ɔkpa ɔbono so kee bun fɛye
gipuɛɛ. 3 Menɛ n wɔra so ne fo kya wu fo-
nanbo ilaa nyɛnyɛn pii ibono ɔ kya wɔra
mɔ tɔgɛ ne foŋ kya wu fo-lɛɛ ibelɛ idɛ?
I dɛ daa fɛɛ fo wu gikpara gi bo ɔko ginsi
dɔ, ne foŋ kya wu yɛɛ gɛgyakpaabi gɛ taa
fo-lɛɛ dɔ. 4 Nnɛ so ne fo laa tɔgɛ sa fo-
nanbo yɛɛ, 'O, me-nanbo, kerɛ, gikpara gi
bo fo-ginsi dɔ. Yɛgɛ n' lɛɛ gimɔ sa fo.' -
-Yɛgɛ gɛgyakpaabi gɛ taa fo-lɛɛ dɔ? 5 O,
gikerɛansi anyamesɛ! Fɛ' lɛɛ ngyakpaabi
nbono gi taa fɛye-ansibi dɔ mɔ de fɛ' nyɛ
wu dɔɔdan kpaa lɛɛ akpara abono a bo
fɛye-nanboana lɛɛ ansi abi dɔ mɔ.
6 "Fɛŋ sa fɛ' kyu Wurubuaarɛ ɔkalan
mɔ kpaa tɔgɛ sa asa abono Wurubuaarɛ
gɛlaarɛ ilaa giwɔra iŋ fɛ mɔmɔ-giso mɔ.
Gɛnen asa abono mɛ dɛ daa fɛɛ igyoono
kpensɛ. Fɛ wɔra gɛnen mɔ, mɛ laa kyu
ginyadon kisee dun fɛye. I dɛ daa kee fɛɛ
fɛ kyu awuratɔ too sa akuuri. Mɛ laa kyise-
kyise amɔ daa nugidi giyan.

*F*ɛ' Kolɛ Wurubuaarɛ

7 "Fɛ' dalaa kolɛ Wurubuaarɛ; ɔ laa sa
fɛye. Fɛ laarɛ mɔ, fɛ laa nyɛ. Fɛ ŋmɛɛ
Wurubuaarɛ gisin mɔ, ɔ laa tigi fɛye. 8 I
kya nyiile yɛɛ ɔkamaasɛ ɔbono ɔ kpɛ ɔ
kya kolɛ Wurubuaarɛ mɔ, ɔ laa sa mɔ. Ne
ɔbono ɔ kpɛ ɔ kya laarɛ mɔ, ɔ laa nyɛ, ne
ɔbono mɔ, ɔ kpɛ ɔ kya ŋmɛɛ Wurubuaarɛ
gisin mɔ, ɔ laa tigi mɔ. 9 Fɛye dɔ ɔsɛ
ɔmɔ ne n bo no yɛɛ mɔ-bi laa kolɛ mɔ
bodobodo de o' kyu daa gibui kyu sa mɔ?
10 Abɛɛ mɔ-bi laa kolɛ mɔ ɔken de o' kyu
daa giwɔɔ sa mɔ? 11 Fɛye abono fɛ gyɛ ilaa
nyɛnyɛn awura mɔ gbaa ne n kya bii kyu
ilaa dɛnsɛ kyu sa fɛye-biana faa. Menɛtɔ
so ne aye-sɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ maŋ kyu
ilaa dɛnsɛ kyu sa asa abono mɛ kya kolɛ
mɔ mɔ?
12 "Gɛnɔɔbono fɛ kya laarɛ fɛɛ asa
mɛ' wɔra sa fɛye mɔ, fɛ' wɔra imɔ ɔnan
kee sa asa. Mosisi nbara mɔ de Wu-
rubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ ilaa nyi-
ilesɛ mɔ gɛsɛ pɛwu ne. 13 Fɛ' loo de
gɛbunono pi-i gɛbono gɛ dɛ kpe Wu-
rubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ dɔ mɔ. Wu-
rubuaarɛ gisobiidɛ gɛten mɔ gɛbunono
lɛɛ mɔ berɛ gɛ ŋmangɛ, ne ɔkpa ɔbono
ɔ dɛ kpe gɛnen gɛbunono mɔ asɛ mɔ
gyɛ daa otinpon. Asa sakyɔ mɛ naa
mɔ so. 14 Gɛbunono gɛbono gɛ dɛ kpe
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ dɔ mɔ gɛŋ
ŋmangɛ, ne ɔkpa ɔbono ɔ dɛ kpe gɛnen
gɛbunono mɔ asɛ mɔ gyɛ daa gɛkpasuɛɛ.
Asa kalɛsɛ ne n kya wu gɛnen ɔkpa ɔbono
bii.

*Asa Ako M*ɛ Kya Kɛɛ Abon Yɛɛ Wu-
rubuaarɛ Ɔkalan Ne Mɛ Kya Tɔgɛ

15 "Fɛ' dɛsɛ fɛye-nyoro so de asa abono
mɛ kya kɛɛ abon yɛɛ Wurubuaarɛ ikalan
ne mɛ kya tɔgɛ mɔ. Ansi so mɔ, mɛ dɛ fɛɛ
isandɛ, yɛgɛ mɔmɔ-itɔ dɔ mɔ, mɛ don
agbowugbowu. 16 Mɔmɔ-ilaa wɔrasɛ ne fɛ
laa kyu bii mɔmɔ-gisen dɔ ilaa. I dɛ daa
fɛɛ gɛnɔɔbono fɛ kya kerɛ oyii abi kyu bii
mɔ-gidebi mɔ. Mɛ kya tɛɛ mango lii giwii
oyii so? Mɛ kya tɛɛ payaa abi lii fɔlɔgɛ
oyii so? 17 Nyamesɛ ɔbono mɔ-gisen dɔ
i boran mɔ kya wɔra daa ilaa dɛnsɛ, ne
ɔbono mɔ-gisen dɔ iŋ boran mɔ kya wɔra
daa ilaa nyɛnyɛn. 18 I dɛ daa fɛɛ iyii. Oyii
ɔbono ɔ bo alanfiya mɔ maŋ taalɛ sɔrɔ
abi nyɛnyɛn, ne oyii ɔbono ɔ kya lɔ mɔ
maŋ taalɛ sɔrɔ abi dɛnsɛ. 19 Oyii kamaasɛ
ɔbono ɔ maŋ sɔrɔ abi dɛnsɛ mɔ mɛ laa
ŋɛ mɔ kyu wɔra ɔgya dɔ. 20 Imɔso asa
ilaa wɔrasɛ ne fɛ laa kyu bii yɛɛ mɛ gyɛ
Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo gɛsintin?
21 "I mɛŋ gyɛ nyamesɛ kamaasɛ ɔbono
ɔ kpɛ nyɛ ɔ kya terɛ me yɛɛ, 'Me-wura,
me-wura' mɔ ne nan nyɛ ɔkyenaten Wu-
rubuaarɛ gɛwuragyi mɔ dɔ. Gɛnen mɔ,
asa abono mɛ kya wɔra me-sɛ ɔbono ɔ bo
soso mɔ gɛlaarɛ mɔ wolɛ. 22 Gɛkaabono
Wurubuaarɛ laa gyi anyamesɛ pɛwu nbɛlɛ
mɔ, asa sakyɔ mɛ laa terɛ me yɛɛ, 'Aye-
wura, aye-wura' de mɛ' tɔgɛ sa me yɛɛ,
'A tɔgɛ Wurubuaarɛ ikalan sa asa, a gya
ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi koso asa
so, ne a wɔra ilaa gbaa'gbaa ibono i lɛɛ
Wurubuaarɛ ɔlon nyiile asa mɔ fo-ginyen
dɔ.' 23 Nfono ne nan tɔgɛ tigi mɔmɔ yɛɛ,
'Meŋ nyi fɛye. Fɛ gyɛ daa ilaa nyɛnyɛn
awɔrabo. Fɛ' naa me-ansi so!'

*Yesu Y*ɛɛ Asa Mɛ' Gyi Mɔ-Ilaa Tɔgɛsɛ
So

24 "Ɔkamaasɛ ɔbono ɔ kya nu me-ilaa
tɔgɛsɛ idɛ ne ɔ kya wɔra imɔ so ilaa mɔ,

ɔ dɛ fɛɛ ɔsɛɛbo ɔbono o yii obu. Ɔ laa
yii gɛsɛ ɔpɔɔrɛ mɔ, o kuru kpaa tu gifolɛ,
pɛi ne ɔ too ɔpɔɔrɛ gyan' gifolɛ mɔ so.
25 Gɛkɛ gɛdɛ mɔ, nyangbon gi baa da, afuu
belɛ a da ne ibon i bɔla baa da de gɛnen
obu mɔ. Imɔ gɛnen gbaa mɔ, ɔ mɛŋ boori,
i lii fɛɛ ɔ pɔrɔ mɔ dandan gyan gifolɛ
so. 26 Nyamesɛ ɔbono, mɔ, ɔ kya nu me-
ilaa tɔgɛsɛ idɛ ne ɔ mɛŋ kya wɔra imɔ so
ilaa mɔ, kaasɛ mɔ dɛ fɛɛ ɔnyen ɔbono oŋ
nyi ɔlaako ne o yii obu gyan' daa giŋɛsii so
mɔ. Ɔ mɛŋ kuru gɛsɛ ɔpɔɔrɛ mɔ gɛten.
27 Gɛkɛ gɛdɛ mɔ, nyangbon de afuu belɛ
a baa da, ne ibon i bɔla baa da de obu mɔ.
Obu mɔ yii daa giŋɛsii so so mɔ, ɔ tɔrɔ daa
wurum!"
28 Yesu gi tɔgɛ gɛnen ilaa idɛana ta
mɔ, mɔ-ilaa nyiilesɛ mɔ i wɔra sakpii
ɔbono o nu imɔ mɔ giyan. 29 I lii fɛɛ
mɛ nu mɔ-anyiilebi mɔ, mɛ wolaa wu
yɛɛ Wurubuaarɛ ne n sa mɔ gɛnen ilaa
nyiilesɛ mɔ. I mɛŋ gyɛ gɛnen ne mɔmɔ-
nbara aŋmarasɛbo mɔ mɛ kya nyiile ilaa
ne.

8

*Yesu Gi Ky*ɛ Okononbu Ɔko

1 Yesu gi nyiile asa ilaa mɔ ta mɔ, mɔ-rɛ
sakpii belɛ ɔbono o buu mɔ mɔ mɛ kpe-
legɛ lii gibii mɔ so mɛ kya ba. 2 Nfono mɔ
okononbu ɔko gi lii tu mɔ. Okononbu mɔ
gi kpelegɛ ŋmii mɔ-ayaa dɔ, ne ɔ tɔgɛ mɔ
yɛɛ, "Me-wura, nengyene i gyɛ fo-gɛlaarɛ
dɔ mɔ, fo laa taalɛ kyɛ me." 3 Ɔ kolɛ Yesu
gɛnen mɔ, Yesu gi tengɛ mɔ-gibaa kpaa yii
mɔ, ne ɔ lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, "I gyɛ me-
gɛlaarɛ; fo-gilɔ mɔ gi' ta." Ayaa abono so
mɔ, okononbu mɔ alɔtɔ mɔ a ta, ne 4 Yesu
gi tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Gɛŋ sa fo' tɔgɛ sa ɔko-rɛ
ɔko yɛɛ me ne n kyɛ fo. Naa kpaa wɔra
nbara ilaa ibono Mosisi gi yela sa okononbu
kamaasɛ ɔbono mɔ-gilɔ gi ta mɔ. Imɔ ne
n gyɛ yɛɛ fo laa kperɛ fo-nyoro kpaa nyiile
Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛbo de ɔ' kerɛ fo-
nyoro pɛwu gyan'. Ɔ laa wu yɛɛ fo-gilɔ mɔ
gi ta, de fo' kyu fo-afaala kyu sa mɔ de o'
kyu lɛɛ asunbi sa Wurubuaarɛ sa fo. Imɔ
ne nan yɛgɛ asa mɛ' bii yɛɛ fo-alɔtɔ mɔ a
ta gɛsintin."

*Yesu Gi Ky*ɛ Asogya Ɔbelɛnsɛ Ɔko Dega

5 Yesu gi kyon kpe Kapɛɛniyon. Ɔ loo
nno mɔ, Rom awura asogya ɔbelɛnsɛ ɔko
gi lii kpaa gyangara mɔ ne ɔ kolɛ mɔ 6 yɛɛ,
"Me-wura, me-dega dɛ me-gɛten dɔ, ɔ kya
lɔ ibono i bo lon. Nfono ɔ kpɛ ɔ dɛ mɔ
ne ɔ dɛ. Ɔ tansi ɔ kya yiyɛɛ. Imɔso gyan'
me-giwoo." 7 Yesu gi kyule sa mɔ yɛɛ,
"Nan kpaa kyɛ mɔ sa fo." 8 Yesu gi tɔgɛ
mɔ gɛnen mɔ, asogya ɔbelɛnsɛ mɔ gi lɛɛ
gɛnɔ sa Yesu yɛɛ, "Me-wura, me ɔdɛ meŋ
kaaborɛ ibono fo' kpe me-gɛten dɔ. Fo
kpɛ nyɛ lɛɛ gɛnɔ mɔ, me-dega mɔ gilɔ
mɔ gi laa ta. 9 Me gbaa-gbaa kee n gyɛ
ɔbelɛnsɛ ɔbono n bo abelɛnsɛ ako gɛsɛ.
Ne n' bo abono, mɔ, mɛ bo me gɛsɛ mɔ.
Nengyene nɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, 'fo ɔdɛ, kpe
faa' mɔ, kaasɛ mɔ laa kpe, abɛɛ n' tɔgɛ
yɛɛ, 'fo ɔdɛ, ba gɛrɛ' mɔ, kaasɛ mɔ laa
ba. Nengyene nɛ tɔgɛ me-dega yɛɛ 'wɔra
idɛ!' mɔ, imɔ ne ɔ laa wɔra."
10 Yesu gi nu ɔbelɛnsɛ mɔ ilaa tɔgɛsɛ
mɔ mɔ, i dɛ mɔ-gɛnɔ gikyɔ. Nfono ne
Yesu gi kisee tɔgɛ sa sakpii ɔbono o buu
mɔ mɔ yɛɛ, "Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ
mi-i sa fɛye faa, ba-a aye Isirale awura mɔ
dɔ gbaa, meŋ wu nyamesɛ ɔbono ɔ bo
gisɔɔgyi belɛ gidɛ ɔnan sa me fɛɛ Rom
ɔbelɛnsɛ baarɛ. 11 N kya tɔgɛ mi-i sa
fɛye yɛɛ gɛkaako mɔ asa sakyɔ mɛ laa lii
nsinkpan kpɛi-kpɛi so baa nyɛ ikyenaten
Wurubuaarɛ gɛwuragyi mɔ dɔ taa aye-
Isirale awura ako yɛgɛ. Gɛnen asa abono
mɔmɔ-rɛ aye-naanaana Aberaham de Ay-
isiki de Gyeekɔpo mɛ laa wɔra abaa gyi.
12 I san aye Isirale awura abono nkana Wu-
rubuaarɛ gɛwuragyi mɔ gɛ gyɛ aye-lɛɛ
mɔ, aye dɔ abono mɛŋ sɔɔ Wurubuaarɛ
gyi mɔ berɛ, Wurubuaarɛ laa lɛɛ mɔmɔ
lii mɔ asɛ kyu kpaa too wɔra nfono i
tansi i bo gibiri mɔ. Gɛnen gibiri gibono
dɔ mɔ osulon de anɛbi giwɛ ne n bo
nno." 13 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ sa asogya
ɔbelɛnsɛ mɔ yɛɛ, "Naa fo kya kpe. I' wɔra
sa fo fɛɛ gɛnɔɔbono fo sɔɔ me gyi faa."
Gɛnen owi ɔbono dɔ gbaa-gbaa mɔ, mɔ-
dega mɔ gi nyɛ alanfiya mɔ-gɛten dɔ.

*Yesu Gi Ky*ɛ Alɔbo Sakyɔ

14 Yesu gi naa kpe Piita gɛwi. Ɔ loo gɛten
mɔ dɔ mɔ, o wu Piita mɔ-saa kyiisɛ dɛ
ɔ kya lɔ ɔkyagyii, 15 ne Yesu gi yii mɔ. O
yii mɔ mɔ, ɔkyagyii mɔ gi taa mɔ yɛgɛ,
ne ɔ taalɛ kii koso keda mɔ-gisafo. 16 Imɔ
gɛdɔɔdɛ mɔ asa mɛ kyu alɔbo de asa

sakyɔ abono ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi i tɛ mɔmɔ so mɔ kyu ba Yesu asɛ. Yesu gi kpɛ lɛɛ gɛnɔ daa ne ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ i koso mɔmɔ so. Ɔ kyɛ asa abono mɛ kya lɔ mɔ pɛwu kee. 17 Yesu gi wɔra gɛnen ilaa idɛ mɔ, i kyena de ilaa ibono Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo Isaya gi wolaa tɔgɛ lii mɔ so mɔ. Ɔ tɔgɛ yɛɛ,

"Ibono a gyɛ nbaari so mɔ,
o kyu imɔ yɛɛ mɔ-nyoro ne i gyɛ.
Ne ɔ kyɛ aye-alɔtɔ sa aye."

*Asa Ako M*ɛ Kolɛ Yesu Yɛɛ Mɛ Laa Buu Mɔ

18 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ bo Galeli ɔbon belɛ mɔ asɛ, ne Yesu gi wu yɛɛ sakpii mɔ gi kyaabɔɔ mɔ mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "A' fara kpe gibenbɛ." 19 Mɛ kya laarɛ mɛ' kyon mɔ, Gyuda awura nbara ɔŋmarasɛbo ɔko gi ba Yesu asɛ, ne ɔ kolɛ Yesu yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, nan buu fo kpe gɛten kamaasɛ gɛbono fo kya kpe mɔ." 20 Ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Agbowugbowu gbaa mɛ bo ibɔ dɛsɛ, ne nbuii mɛ bo asisaa. Me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ berɛ, meŋ bo me-gimu okunten." 21 Yesu akasɛbo mɔ dɔ ɔko berɛ gi kolɛ mɔ yɛɛ, "Me-wura, yɛgɛ me n' kpaa pule me-sɛ pɛi de n' lɔɔ baa buu fo." 22 Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Fo berɛ, baa buu me daa de asa abono Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ ilaa iŋ fɛ ɔmɔ-giso mɔ mɛ' pule abara."

*Yesu Gi Y*ɛgɛ Afuu A Taa Gida Yɛgɛ

23 Yesu gi dii loo gikolii dɔ mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ, ne mɛ kyon. 24 Mɛ kpaa fo nkyu mɔ nsana gɛtɛɛko mɔ de-e, afuu belɛ ako a tigi, a kya da ginyadon so. I yɛgɛ nkyu gi kya loo gikolii mɔ dɔ. Gɛnen aberɛ abono mɔ Yesu berɛ gi dɛ ginsi gidɛ. 25 Nfono mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ mɛ da mɔ kyingi, ne mɛ tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Aye-wura, mɔlɛgɛ aye! A kya laarɛ de a' sii." 26 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "O, fɛye asa adɛ! Menɛ n wɔra ne i bo fɛye gifuu gɛnen? Gisɔɔgyi gibono fɛ bo sa me mɔ pɛwu ne?" Nfono ne ɔ koso ne ɔ tɔgɛ afuu mɔ yɛɛ a' taa gida yɛgɛ de nkyu mɔ, mɔ, gi' wɔra bɔyin. Nfono mɔ, ilaa kamaasɛ i sii faa kurun. 27 Mɔ-akasɛbo mɔ mɛ wu gɛnen mɔ, i wɔra mɔmɔ giyan. Mɛ san ma-a taasɛ abara yɛɛ, "Menɛ nyamesɛ ɔnan ne? Kerɛ, afuu de nkyu gbaa gi kya nu mɔ-gɛdɛ."

*Yesu Gi Kosor*ɛ Ilaa Nyɛnyɛn Oduduu Anyen Anyɔ Ako So

28 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ fara nkyu kpe gibenbɛ Gadara awura gɛsinkpan so. Ɔ fo nno mɔ, anyen anyɔ ako mɛ lii ibuni opuleten baa gyangara mɔ. Ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi i tɛ mɔmɔ so, i kya yɛgɛ mɛ kya tansi wɔra asa abono mɛ kya kyu de nno mɔ anyanyan. Imɔso asa mɛ selɛ de mɛ' kyu de ɔkpa ɔbono. 29 Anyen anyɔ adɛ mɛ wu Yesu mɔ, ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi ibono i tɛ mɔmɔ so mɔ i kpen ken-ken taasɛ Yesu yɛɛ, "Wurubuaarɛ mɔ-bi, aye-rɛ fo menɛ asɛ? Fo ba de fo' baa wɔra aye-awɔrɔfɔɔ pɛi de Wurubuaarɛ gisobiidɛ owi mɔ ɔ' lɔɔ fo abɛɛ?" 30 Aberɛ abono mɔ, akuuri gikpen belɛ giko gi yelɛ gi kya gyi sindi nfono. 31 Imɔso ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi ibono i tɛ anyen mɔ so mɔ i kolɛ Yesu yɛɛ, "Nengyene fo laa gya aye koso mɔ, yɛgɛ a' kpaa kyena akuuri gikpen gidɛ so." 32 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Fɛ' koso naa." Imɔso ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi mɔ i koso anyen mɔ so kpaa kyena akuuri mɔ so. Ayaa abono so mɔ, akuuri gikpen mɔ pɛwu gi selɛ kpelegɛ de ogee kpaa loo ɔbon dɔ, ne nkyu mɔ gi gyi mɔmɔ. 33 Anyen abono mɛ kya kerɛ akuuri mɔ so mɔ, mɛ selɛ kpe nten dɔ kpaa tɔgɛ ilaa ibono i ba mɔmɔ-akuuri mɔ so de ilaa ibono Yesu gi wɔra sa anyen anyɔ mɔ pɛwu sa asa. 34 Ɔsowolɛ mɔ so asa mɛ nu gɛnen mɔ, mɔmɔ pɛwu mɛ lii baa kerɛ Yesu. Mɛ wu mɔ mɔ, mɛ dɛ mɔ giserɛ yɛɛ ɔ' lii mɔmɔ-gɛsinkpan so.

9

*Yesu Gi Ky*ɛ Ɔtɛgɛsɛ

1 Yesu gi dii loo gikolii mɔ dɔ kii fara ɔbon mɔ kpe ɔsowolɛ ɔbono so ɔ tɛ mɔ. 2 Yesu bo nno mɔ, asa ako mɛ sola ɔtɛgɛsɛ ɔko de gifengen kyu bara mɔ yɛɛ ɔ' kyɛ mɔ. Yesu gi wu yɛɛ asa adɛ mɛ sɔɔ mɔ gyi yɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon bo mɔ dɔ mɔ, ɔ tɔgɛ sa ɔtɛgɛsɛ mɔ yɛɛ, "Me-bi, yɛgɛ fo-gisen gi' tɔrɔ fo. Nɛ kyu fo-ilaa nyɛnyɛn ibono fo wɔra Wurubuaarɛ mɔ kyu kyɛɛ fo." 3 Nfono mɔ Gyuda awura

nbara aŋmarasɛbo ako mɛ tɔgɛ sa mɔmɔ-
nyoro yɛɛ, “Ɔnyen baarɛ kya tɔngɛ fɛɛ
mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ!”
4 Yesu gi bii mɔmɔ-nwɔnsa dɔ. Imɔso ɔ
taasɛ mɔmɔ yɛɛ, “Menɛ n wɔra so ne fɛ
kya sa gɛnen nwɔnsa nyɛnyɛn ndɛ? 5 Nan
tɔgɛ ilaa inyɔ sa ɔtɛgɛsɛ baarɛ. Giko ne n
gyɛ yɛɛ,
‘Nɛ kyu fo-ilaa nyɛnyɛn ibono fo wɔra
Wurubuaarɛ mɔ kyɛɛ fo.’
Ginyɔsɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ,
‘Koso de fo' naa.’
Imɔ idɛ dɔ mɔ, imɔmɔ ne fɛ laa wu
de fɛye-ansi? 6 N kya laarɛ de fɛ' nyɛ
bii yɛɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa
mɔ, n bo ɔkpa gɛsinkpan so de n' kyu asa
ilaa nyɛnyɛn ibono mɛ wɔra Wurubuaarɛ
mɔ kyɛɛ mɔmɔ.” Gɛnen so mɔ o kisee
tɔgɛ sa ɔtɛgɛsɛ mɔ yɛɛ, “Koso puru fo-
gifengen de fo' naa kpe gɛwi.” 7 Gɛsintin
mɔ, ɔtɛgɛsɛ mɔ gi koso, ne ɔ naa kyon
kpe mɔ-gɛwi. 8 Sakpii mɔ gi wu gɛnen mɔ,
i dɛ ɔmɔ-gɛnɔ ne mɛ yen Wurubuaarɛ
yɛɛ o kyu gɛnen ɔlon baarɛ ɔnan kyu sa
nyamesɛ.

*Yesu Gi Ter*ɛ Matiyu Yɛɛ Ɔ' Wɔra Mɔ-Ɔkasɛbo

9 Yesu gi lii nfono ɔ kya kpe mɔ, o wu
ɔnyen ɔko tɛ mɔ-gɛsun ɔwɔraten. Mɛ
kya terɛ mɔ yɛɛ Matiyu. Gɛnen Matiyu
mɔ gyɛ daa lɛnpoo sɔɔbo. Yesu gi wu mɔ
gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, “Baa buu
me de fo' wɔra me-ɔkasɛbo.” Gɛsintin mɔ,
Matiyu gi koso buu mɔ.
10 Imɔ gɛmara mɔ, Yesu mɔ-rɛ mɔ-
akasɛbo mɔ mɛ kpe Matiyu gɛwi. Mɛ
tɛ mɛ kya gyi mɔ, lɛnpoo asɔɔbo abono
Gyuda awura asɛ mɔ mɛ gyɛ asa nyɛnyɛn
mɔ de ilaa nyɛnyɛn awɔrabo sɛnsɛ sakyɔ
mɛ baa tu mɔmɔ, ne mɔmɔ-rɛ mɔmɔ
mɛ wɔra abaa gyi dabɔlɛ. 11 Farasii awura
mɔ mɛ wu gɛnen mɔ, mɛ baa taasɛ Yesu
akasɛbo mɔ yɛɛ, “Menɛ n wɔra so ne fɛye-
ɔbelɛnsɛ kya wɔra abaa gyi de lɛnpoo
asɔɔbo de ilaa nyɛnyɛn awɔrabo sɛnsɛ
daa?” 12 Yesu gi nu gɛnen mɔ, ɔ lɛɛ gɛnɔ
sa Farasii awura mɔ yɛɛ, “Fɛɛ gɛnɔɔbono
ɔlɔbo tiri ɔkyɛbo mɔ, gɛnen kee ne ilaa
nyɛnyɛn awɔrabo mɛ tiri me ne. I mɛŋ
gyɛ abono mɛ bo alanfiya mɔ ne n tiri
ɔkyɛbo. 13 Mɛ ŋmarasɛ ilaa ibono nan baa
tɔgɛ faa yela Wurubuaarɛ agyɛbi ɔwolɛ
mɔ dɔ yɛɛ,
‘Me, Wurubuaarɛ, n kya laarɛ fɛ' su asa
gitolon daa;
i mɛŋ gyɛ asunbi abono fɛ laa lɛɛ sa
me mɔ
ne n' kya laarɛ.’
Fɛ' nu gɛnen ilaa idɛ, fɛ' kasɛ imɔ gɛsɛ, de
fɛ' bii yɛɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo ne nɛ ba
de n' baa tɔgɛ yɛɛ mɛ' wɔra me-akasɛbo.
I mɛŋ gyɛ abono mɛ nyi yɛɛ mɛ ti mɛ gyɛ
gɛsintin awura mɔ.”

*Ako M*ɛ Taasɛ Yesu Ilaa Kyu Lii Nnɔ Giŋminde So

14 Nfono mɔ Gyɔn ɔbono ɔ gyere asa
Wurubuaarɛ sagyere mɔ akasɛbo ako mɛ
ba Yesu asɛ baa taasɛ mɔ yɛɛ, “Aye-rɛ
Farasii awura a kya ŋminde nnɔ. Ne menɛ
n wɔra ne fo-lɛɛ akasɛbo mɔ berɛ mɛŋ
kya ŋminde nnɔ daa?” 15 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ
da mɔmɔ gikpalɛ yɛɛ, “I mɛŋ gyɛ aberɛ
adɛ ne mɛ laa wɔra gɛnen. I dɛ daa fɛɛ
gɛnɔɔbono aye Gyuda awura a kya kpii
ɔkyii mɔ. A' kyu yɛɛ me ne n gyɛ ɔkyiifɔ
mɔ-kuli mɔ. Me-kyɛmenɛana mɛ ba me
asɛ a san a kya gyi ɔkon mɔ, i laa sa de mɛ'
bɔɔda? Kuaa. I laa baa fo owi ɔko mɔ, i
laa baa puru ɔkyiifɔ mɔ kuli mɔ lii mɔ-
kyɛmenɛana mɔ asɛ. Lii gɛnen owi ɔbono
kyu kyon mɔ, i laa sa de mɛ' ŋminde nnɔ
kon.”

*Akyenabi Pob*ɔrɔ Abono Yesu Gi Bara Mɔ Gikpalɛ

16 Yesu gi kii da mɔmɔ gikpalɛ kyu nyiile
yɛɛ mɔ berɛ ɔ bara akyenabi pobɔrɔ. Ɔ da
gikpalɛ mɔ yɛɛ, “Nengyene gikuru dedaa
gi tɛɛ mɔ, mɛŋ kya kyu gikuru pobɔrɔ
gipanan kyu baa tii ɔtɛɛten mɔ. Fɛ wɔra
gɛnen mɔ, gikuru pobɔrɔ mɔ gɛten i laa
kyigi lɛɛ de i' wɔra ɔbɔ belɛ nyɛ ibono
i wolaa tɛɛ mɔ. 17 A' kii laa ansi kerɛ
gɛnɔɔbono mɛ kya kyu nta kyu wɔra nbuɛ
iwolɛ dɔ mɔ de a' kerɛ. Ɔko maŋ kyule
kyu nta pobɔrɔ kyu wɔra nta ɔwɔraten
iwolɛ dedaa dɔ. Ɔbono ɔ wɔra gɛnen mɔ,
gyɛrɛbi ne ɔ kya laarɛ. Nta mɔ gi laa
paadɛ nta ɔwɔraten iwolɛ mɔ de nta mɔ
gi' duuli fuɛ de iwolɛ mɔ, mɔ, kee i' nyida.
Mɛ kya kyu nta pobɔrɔ kyu wɔra daa nta
ɔwɔraten iwolɛ pobɔrɔ dɔ. Gɛnen ne mɛ
laa kerɛ nta mɔ nmɔ-rɛ nmɔ-iwɔraten
mɔ pɛwu so ne i maŋ gyi gyɛrɛbi.”

*Yesu Gi Kyingi G*ɛbolonbubii Gɛko Ne ɔ Kyɛ Ɔkyii Ɔko

18 Yesu san ɔ kya tɔngɛ de mɔmɔ mɔ,
Gyuda awura ɔbelɛnsɛ ɔko gi baa ŋmii mɔ-
ayaa dɔ kolɛ mɔ yɛɛ, “Me-bi kyiisɛ gi kpɛ
wu' ayaa adɛ so ne. Imɔ gɛnen gbaa mɔ, fo
kpe ne fo kpaa kyu fo-abaa gyan' mɔ so mɔ,
ɔ laa kyingi.” 19 Yesu gi nu ɔbelɛnsɛ mɔ
asɛ, ne mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ koso
buu mɔ.
20 Mɛ kya kpe mɔ, ɔkyii ɔko gi naa de
Yesu gɛmara-gɛmara, ne ɔ kpaa yii Yesu
gɛgbɛ ginɛbi. I kya da de gɛnen ɔkyii
ɔbono mɔ, imɔ-nsi gudu nnyɔ ne. 21 Pɛi
ne ɔ laa yii Yesu gɛgbɛ mɔ gɛnen mɔ, ɔ
tɔgɛ sa mɔ-nyoro yɛɛ, “Me-gibaa gi taa
kpɛ nyɛ yii mɔ-gɛgbɛ mɔ, n nyi ibono i
laa kyɛ me.” 22 O yii gɛgbɛ mɔ gɛnen mɔ,
Yesu gi kisee kerɛ. O wu mɔ mɔ, ɔ tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ, “Me-bi, yɛgɛ fo-gisen gi tɔrɔ
fo! Gisɔɔgyi gibono fo bo sa me mɔ ne nan
kyɛ fo.” Ayaa abono so mɔ, ɔkyii mɔ gilɔ
mɔ gi ta.
23 Yesu gi kyon kpaa loo Gyuda awura
ɔbelɛnsɛ mɔ gɛten dɔ nfono gɛbii kyiisɛ
mɔ gɛ wu' mɔ. O wu gɛnɔɔbono ilon
abiibo de asa abono mɛ ba gɛli mɔ mɛ kya
saawo mɛ kya wɔra ɔlanba mɔ, 24 ɔ tɔgɛ sa
mɔmɔ yɛɛ, “Ɔkamaasɛ ɔ' lii gɛrɛ! Gɛbii
mɔ gɛŋ wu'. Gɛ dɛ daa.” Ɔ tɔgɛ yɛɛ
gɛbii mɔ gɛŋ wu' mɔ, mɛ kyu mɔ ŋmasɛ
daa. 25 Yesu gi gya mɔmɔ lii mɔ, ɔ loo
obu ɔbono dɔ obuni mɔ dɛ mɔ. Ɔ kpaa
keda mɔ gibaa dɔ, ne o kyingi koso yelɛ.
26 Gɛnɔɔbono Yesu gi kyingi gɛbii mɔ mɔ
i nu gyan' de gɛnen gɛsinkpan gɛbono so
pɛwu.

*Yesu Gi Ky*ɛ Agyaatanbo Anyɔ Ako

27 Yesu gi lii gɛten mɔ dɔ ɔ kya kyon mɔ,
agyaatanbo anyɔ ako mɛ buu mɔ gɛmara-
gɛmara mɛ kya kpen mɔ yɛɛ, “Wura
Deefidi ɔnaanabi, su aye so!” 28 Yesu gi loo
gɛten gɛbono dɔ ɔ bo mɔ, agyaatanbo mɔ
mɛ naa kpaa tu mɔ nno. Ɔ taasɛ ɔmɔ yɛɛ,
“Fɛ sɔɔ gyi yɛɛ nan taalɛ bugi fɛye-ansi
adɛ sa fɛye?” Mɛ kyule yɛɛ, “Ɛɛn, aye-
wura.” 29 Nfono ne Yesu gi kyu mɔ-abaa
gyan mɔmɔ-ansi mɔ so, ne ɔ tɔgɛ yɛɛ, “I'
wɔra fɛɛ gɛnɔɔbono fɛ sɔɔ me gyi mɔ sa
fɛye.” 30 Nfono mɔ, mɔmɔ-ansi mɔ a bugi,
ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ gɛnsipɛɛrɛ so
yɛɛ, “Fɛ mɛŋ sa fɛ' tɔgɛ sa ɔko-rɛ ɔko
yɛɛ me ne n kyɛ fɛye.” 31 Imɔ gɛnen gbaa
mɔ, mɛ lii mɔ asɛ mɔ, mɛ naa kpaa tɔgɛ
ibono ɔ wɔra sa mɔmɔ mɔ sa asa gɛnen
gɛsinkpan gɛbono gɛten kamaasɛ.

*Yesu Gi Ky*ɛ Omuumuu

32 Abono nkana mɛ gyɛ agyaatanbo mɔ
mɛ kya lii Yesu asɛ mɔ, asa ako mɛ kyu
ɔnyen ɔko bara Yesu yɛɛ ɔ' kyɛ mɔ. Ɔ mɛŋ
kya tɔngɛ, i kya nyiile yɛɛ ilaa nyɛnyɛn
oduduu tɛ mɔ so. 33 Yesu gi kosorɛ ilaa
nyɛnyɛn oduduu mɔ lii ɔnyen mɔ so, ne
ɔ taalɛ ɔ kya tɔngɛ. Sakpii ɔbono ɔ
yelɛ nfono mɔ gi wu gɛnen mɔ, i wɔra
mɔmɔ giyan, mɛ san tɔgɛ yɛɛ, “A mɛŋ ti
wu gɛnen ilaa idɛ ɔnan Isirale gɛsinkpan
gɛdɛ so kerɛ.” 34 Farasii gikpen mɔ dɔ
awura berɛ, mɛ kya tɔgɛ daa yɛɛ, “Ilaa
nyɛnyɛn oduduu pɛwu gɛmu mɔ ne n kya
sa Yesu ɔlon. Imɔso ne ɔ kya taalɛ gya ilaa
nyɛnyɛn oduduu koso asa so gɛnen.”

Yesu Gi Su Asa So

35 Yesu gi naa de isowolɛ belɛ-belɛ
de iburu-buru ibono i kyaabɔɔ gɛnen
gɛsinkpan gɛbono so mɔ pɛwu. Ɔ naa
Gyuda awura akyangbon dɔ ɔ kya nyiile
asa Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi
mɔ so ilaa. Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ
mɔ ne ɔ dɛ ɔ naa gɛnen, ne ɔ kya kyɛ
asa alɔbi kpɛi-kpɛi kamaasɛ. 36 Yesu gi
wu sakpii belɛ ɔbono ɔ kya kyena ba mɔ
asɛ mɔ, mɔmɔ-ilaa i wɔra mɔ ayen. I lii
fɛɛ ilaa kpɛi-kpɛi i kya nyala mɔmɔ, ne
mɛ mɛŋ nyi gɛnɔɔbono mɛ laa wɔra de i'
mɔlɛgɛ mɔmɔ mɔ. Mɛ wɔra fɛɛ isandɛ
ibono mɛŋ bo ɔkparɛbo mɔ. 37 Gɛnen
so mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ,
“Asa abono i kaaborɛ mɛ' nu Wurubuaarɛ
ɔkalan konkonsɛ mɔ mɛ dɛ fɛɛ ɔmɔlɔgɔ
ne n pɛɛrɛ ndɔɔ belɛ nko dɔ. Akɛbibo mɔ,
mɔ, mɛŋ kyɔ sa ndɔɔ wura mɔ. 38 Imɔso
fɛ' dalaa kolɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ gyɛ
Ndɔɔ Wura mɔ yɛɛ mɔ gbaa-gbaa o' kyu
abono mɛ laa kɛbi ɔmɔlɔgɔ mɔ ba mɔ-
ndɔɔ mɔ dɔ.”

10

*Yesu Gi Sun M*ɔ-Isɔɔ Gudu Anyɔ Mɔ

1 Yesu gi terɛ mɔ-akasɛbo gudu anyɔ
mɔ ba mɔ asɛ, ne ɔ sa mɔmɔ ɔlon de mɛ'
taalɛ gya ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi
koso asa so. Gɛnen ɔlon mɔ laa yɛgɛ mɛ
laa taalɛ kyɛ asa alɔtɔ kpɛi-kpɛi kamaasɛ

kee. 2 Gɛnen asa gudu anyɔ abono ne n
wɔra mɔ-isɔɔ. Mɔmɔ ne n gyɛ
Simon ɔbono mɛ kya terɛ mɔ-ginyen giko
kee yɛɛ Piita mɔ,
de Simon mɔ-tedɛ Andiru,
Gyeemesi de mɔ-tedɛ Gyɔn, Sɛbedi mɔ-
biana;
3 Filipo de Batolomiyu,
Tomaasɛ de Matiyu ɔbono nkana ɔ kya sɔɔ
lɛnpoo mɔ,
Gyeemesi, Alefayo mɔ-bi, de Taadiyusɛ,
4 Simon ɔbono ɔŋ kya kyule mɔ-ɔsowolɛ
so mɔ,
de Gyudasɛ Isikaayɔtɛ ɔbono gɛmara-
gɛmara ɔ fɛ Yesu sa mɔ-akyobo
mɔ.
5 Yesu gi keda mɔ-isɔɔ gudu anyɔ adɛ
sun. Ɔ laa sun mɔmɔ mɔ, ɔ ka sa mɔmɔ
yɛɛ, “Fɛŋ sa fɛ' kpe de asa abono mɛ mɛŋ
gyɛ Gyuda awura mɔ gibaafon, ne fɛŋ sa
fɛ' loo Samariya awura isowolɛ iko so. 6 Fɛ'
kpe daa Isirale awura wolɛ asɛ. Mɛ dɛ
fɛɛ isandɛ ibono i fuɛ mɔ. 7 Fɛ naa mɔ,
fɛ' tɔgɛ tɔgɛ sa asa yɛɛ, ‘Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ a kya laarɛ a'
ba asa dɔ kon.’ 8 Fɛ' kyɛ abono mɛ kya
lɔ mɔ, de fɛ' kyingi asa abono fɛ wu mɛ
wu' mɔ. Fɛ' kyɛ ikononbu de fɛ' kosorɛ
ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi asa so. Nɛ
kyu gɛnen ɔlon baarɛ kyɛɛ fɛye; fɛye kee
fɛ kyɛ asa mɔ, fɛ' kyu kyɛɛ mɔmɔ. 9 Fɛ
mɛŋ' kyu aterenbi ne n gyɛ aterenbi wɔra
fɛye-igo ibɔ dɔ. 10 Fɛ mɛŋ' puru ba-a
atɔ ɔwɔraten abɛɛ gɛgbɛ giwɔra nyɔsɛ.
Fɛ mɛŋ' puru ayaawolɛ abɛɛ oyii tugɛsɛ
keda. Gɛsun ɔwɔrabo gi kaaborɛ ɔ' nyɛ
mɛ' kerɛ mɔ so.
11 “Ɔsowolɛ kamaasɛ ɔbono so fɛ laa
loo mɔ, fɛ' laarɛ ɔbono asa mɛ kya buu
mɔ mɔ de fɛ' kpaa loo mɔ asɛ. Fɛ' kyena
mɔ asɛ kaaborɛ fɛ laa lii gɛnen ɔsowolɛ
ɔbono so. 12 Gɛten gɛbono dɔ fɛ laa sogɛ
gɛnen mɔ, fɛ loo mɔ, fɛ' faala gɛmɔ dɔ
asa. 13 Nengyene gisen yuuli gi kaaborɛ
mɔmɔ mɔ, gisen yuuli gi laa wɔra mɔmɔ-
lɛɛ. Ne gisen yuuli giŋ kaaborɛ ɔmɔ mɔ,
gi laa kii ba fɛye asɛ. 14 Nfono fɛ loo
ne nno asa mɛ kine mɛ mɛŋ sɔɔ fɛye
abaa anyɔ abɛɛ mɛ mɛŋ nu fɛye asɛ mɔ,
fɛ lii ɔsowolɛ mɔ so abɛɛ gɛten gɛbono
dɔ mɔ, fɛ' kpiisi mɔmɔ-ɔsowolɛ so abɛɛ
mɔmɔ-gɛten dɔ isɛ ibono i yii fɛye-ayaa
mɔ yela mɔmɔ. 15 N kya tɔgɛ fɛye gɛsintin
yɛɛ gɛkɛ gɛbono Wurubuaarɛ laa biidɛ
asa pɛwu giso mɔ, gɛnen ɔsowolɛ ɔbono
so asa-lɛɛ gisobiidɛ gi laa nyaakyɔ don
Sodom de Gomora isowolɛ so awura-lɛɛ
mɔ.
16 “Fɛ' nu yɛɛ n kya sun fɛye fɛɛ
nsandɛbii ne n kya kpe agbowugbowu dɔ.
Imɔso fɛ' bii fɛye-nyoro akedabi. Fɛ' wɔra
fɛye-nyoro faa dolon-n fɛɛ abonbuɛ. 17 Fɛ'
kerɛ fɛye-nyoro so de asa abono n kya
sun fɛye mɔmɔ asɛ mɔ. Mɔmɔ dɔ ako
mɛ laa kparɛ fɛye kpe nbɛlɛ agyibo asɛ
de mɛ' taa fɛye awulibi mɔmɔ-akyangbon
dɔ. 18 Me so mɔ, mɛ laa biidɛ fɛye ako
kpe abɛyin abelɛnsɛ de awura-awura ansi
dɔ. Mɛ kyu fɛye kpe gɛnen mɔ, i laa
bugi ɔkpa sa fɛye de fɛ' nyɛ tɔgɛ me-
ilaa sa mɔmɔ-rɛ gɛsinkpan so asa kpɛi-
kpɛi. 19 Mɛ keda fɛye mɔ, fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ
i' wɔra fɛye gɛwɔnsa yɛɛ fafaanan ne i
kaaborɛ fɛ' kpaa tɔgɛ abɛɛ ilaa idɛ ne fɛ
laa tɔgɛ nbɛlɛ nbono dɔ ne. Owi mɔ gi
fo mɔ, Wurubuaarɛ laa sa fɛye ilaa ibono
i kaaborɛ fɛ' tɔgɛ mɔ. 20 I kya nyiile yɛɛ
iŋ gyɛ fɛye gbaa-gbaa ne nan tɔngɛ fɛye-
gibaa so. Fɛye-sɛ Wurubuaarɛ Oduduu ne
nan tɔngɛ naa de fɛye so. 21 I laa ba yɛɛ
fɛye dɔ ako fɛye-daana abɛɛ fɛye-tedɛana
gbaa mɛ laa fɛ fɛye sa asa de mɛ' mɔɔ fɛye.
Ɔsɛ laa kyu gɛnen kee wɔra mɔ-bi. Ne
gɛbii gɛ laa koso yelɛ gɛmɔ-sɛ de gɛmɔ-
nyi so de gɛ' yɛgɛ asa mɛ' mɔɔ mɔmɔ.
22 Me so mɔ, ɔkamaasɛ laa kyo fɛye. Ɔbono
ɔ laa yelɛ mɔ-ayaa so ka gyan' me so kpaa
lii mɔ, Wurubuaarɛ laa mɔlɛgɛ mɔ de
ɔ' nyɛ ɔkyenaten mɔ asɛ. 23 Nengyene
mɛ ka fɛye-ansi ɔsowolɛ ɔko so mɔ, fɛ'
selɛ kpe ɔsowolɛ banban so. N kya tɔgɛ
fɛye gɛsintin yɛɛ fɛ maŋ naa aye-Isirale
awura isowolɛ mɔ pɛwu so gyan' pɛi ne
me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, nan
kii ba gɛsinkpan so.
24 “Ilaa ɔkasɛbo maŋ taalɛ don mɔ-
onyiilebo, ne dega maŋ taalɛ don mɔ-
wura. 25 Nengyene fo gyɛ ɔkasɛbo ne ilaa
ibono asa mɛ dɛ mɛ kya wɔra fo-onyiilebo
mɔ mɛ dɛ ma-a wɔra fo kee mɔ, bii yɛɛ
gɛnen ne i kaaborɛ i' ba ne. Nengyene
fo gyɛ dega ne mɛ dɛ ilaa ibono mɛ kya
wɔra fo-wura mɔ ma-a wɔra fo mɔ, bii yɛɛ
gɛnen ne i kaaborɛ i' ba ne. Nengyene asa
mɛ terɛ me ɔbono n gyɛ gɛten wura mɔ
yɛɛ Besibuli, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ,

me-adɛ ne mɛ laa yɛgɛ? Mɔmɔ-lɛɛ asebi
a laa don me-lɛɛ adɛ gbaa.
26 “Imɔso fɛ mɛŋ sa fɛ' selɛ anyamesɛ.
Sɛi mɛŋ bo no i ŋara yɛɛ i maŋ lii gifuli,
abɛɛ ilaa iko i bo asiiri dɔ yɛɛ i maŋ lii
gɛwi. 27 Imɔso ilaa ibono n kya tɔgɛ fɛye
gɛnyɛ mɔ, fɛ' tɔgɛ sa asa owi kenken, ne
ilaa ibono n kya tɔgɛ fɛye adɛɛdɛɛ dɔ
aye-wolɛ mɔ, fɛ' liirɛ imɔ da gikpeng-
boo. 28 Fɛŋ sa fɛ' selɛ abono mɛ laa mɔɔ
nyamesɛ nyoro gibi mɔ wolɛ ne mɛ maŋ
taalɛ nyida mɔ-oduduu bɔla mɔ. Fɛ' selɛ
daa Wurubuaarɛ ɔbono ɔ laa taalɛ kyu
fɛye too wɔra ɔgya dɔ fɛye-lɛwu gɛmara
de i' nyida fɛye-nyoro de oduduu pɛwu mɔ.
29 Abonbuɛ abono mɛ kya fɛ mɔmɔ anyɔ
aterenbi gibi kolon daa mɔ gbaa, fɛye-sɛ
Wurubuaarɛ nyi mɔmɔ pɛwu so. Mɔmɔ
dɔ ɔkolon mɛŋ kya wu' yɛɛ ɔ mɛŋ nyi mɔ
so. 30 Ne fɛye mɔ de-e? Wurubuaarɛ nyi
dabɔlɛ fɛye-gimu dɔ iman gɛgyɔnɔ gbaa.
31 Imɔso fɛ mɛŋ sa fɛ' selɛ gifuu. Fɛ tiri
sa Wurubuaarɛ gikyɔ don gɛnen abonbuɛ
abono gikpadɔ gifonɛɛ-gifonɛɛ.
32 “Ɔbono ɔ yelɛ asa dɔ tɔgɛ yɛɛ me
ne n gyɛ mɔ-wura mɔ, gɛnen ne me kee
nan lɛɛ tɔgɛ me-sɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ
bo soso mɔ ansi dɔ yɛɛ ɔ gyɛ me-sonbo.
33 Ne ɔbono, mɔ, o kine me sansana yɛɛ
meŋ gyɛ mɔ-wura mɔ, gɛnen ne me kee
nan kine mɔ me-sɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ
bo soso mɔ ansi dɔ yɛɛ meŋ nyi mɔ.
34 “Fɛŋ sa fɛ' tɔgɛ yɛɛ nɛ ba gɛsinkpan
so faa mɔ, i laa yɛgɛ asa mɛ' nyɛ gisen
yuuli kyu kyena de abara. Me-giba mɔ gi
laa baragɛ asa abono mɛ kya nu me-gɛdɛ
mɔ lii abono mɛŋ kya nu me-gɛdɛ mɔ dɔ.
35 Ɔnyen mɔ-rɛ mɔ-sɛ mɛ maŋ nu abara
asɛ.
Ɔkyii mɔ-rɛ mɔ-nyi mɛ maŋ nu abara asɛ.
Ne ɔkyii mɔ-rɛ mɔ-saa kyiisɛ mɛ maŋ nu
abara asɛ.
36 Asa abono mɛ laa kyo fɛye gikyɔ mɔ mɛ
laa lii daa fɛye-giyaa dɔ.
37 “Fo ɔbono fo kya laarɛ fo-sɛ abɛɛ fo-
nyi ilaa don gɛnɔɔbono fo kya laarɛ me-
ilaa mɔ, foŋ kaaborɛ fo' wɔra me-ɔkasɛbo.
Fo ɔbono fo kya laarɛ fo-bi nyensɛ abɛɛ fo-
bi kyiisɛ ilaa don me-lɛɛ mɔ, foŋ kaaborɛ
fo' wɔra me-ɔkasɛbo. 38 Ne fo ɔbono fo
maŋ kyule wu awɔrɔfɔɔ me so de fo' kasɛ
me-gidebi, ba-a mɛ laa da fo-aŋanbi oyii so
mɔɔ mɔ ne fo maŋ kyule gɛnen mɔ, foŋ
kaaborɛ fo' wɔra me-ɔkasɛbo. 39 Fo ɔbono
fo kya kɔrɔsɛ fo-nkpa fii yela fo-gibaa so
mɔ, Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan mɔ gɛ
laa lii fo-gibaa. Ne fo ɔbono, mɔ, kyu lii me
so ne fo-nkpa gi lii fo-gibaa mɔ, fo laa nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena.
40 “Isa ɔbono ɔ sɔɔ fɛye abaa anyɔ mɔ,
me ne ɔ sɔɔ abaa anyɔ gɛnen. Ne ɔbono ɔ
sɔɔ me abaa anyɔ mɔ, Wurubuaarɛ ɔbono
o sun me mɔ kee ne ɔ sɔɔ gɛnen. 41 Ɔbono
o wu Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo bii, ne
gɛnen so ne ɔ sɔɔ mɔ abaa anyɔ mɔ, ɔ laa
nyɛ Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ntɛɛla
Wurubuaarɛ asɛ. Ɔbono o wu bii yɛɛ ɔko
kya gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ, ne gɛnen
so ne ɔ sɔɔ mɔ abaa anyɔ mɔ, ɔ laa nyɛ
gɛsintin agyibo ntɛɛla Wurubuaarɛ asɛ.
42 Ɔko gi wu nbii ndɛ dɔ gɛko bii yɛɛ me-
ɔkasɛbo ne ɔ gyɛ, ne gɛnen so ne ɔ sa mɔ
nkyu nunsɛ mɔ, n kya tɔgɛ fɛye gɛsintin,
kaasɛ mɔ maŋ wɔra imɔ too nkyu dɔ.
Wurubuaarɛ ntɛɛla gi dɛ sa mɔ.”

11

*Gy*ɔn Ɔbono Ɔ Gyere Asa Wurubuaarɛ Sagyere Mɔ

*Gi Sun Asa Yesu As*ɛ

1 Yesu gi ka mɔ-akasɛbo gudu anyɔ mɔ
ta mɔ, ɔ koso ɔ naa de isowolɛ kpɛi-
kpɛi ibono i bo gɛnen gɛsinkpan gɛbono
so mɔ ɔ kya nyiile asa ilaa ne ɔ kya tɔgɛ
Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ mɔ ɔ sa
mɔmɔ.
2 Yesu naa ɔ kya nyiile ilaa gɛnen mɔ,
Gyɔn ɔbono ɔ naa kyena gyere asa Wu-
rubuaarɛ sagyere mɔ tii de obu, ne o nu
Yesu Kirisito ilaa wɔrasɛ mɔ so. Gɛnen
so mɔ o sun mɔ-lɛɛ akasɛbo ako Yesu asɛ
3 yɛɛ mɛ' kpaa taasɛ mɔ yɛɛ, “Fo ne n
gyɛ ɔmɔlɛgɛbo ɔbono a nu yɛɛ ɔ laa ba
mɔ abɛɛ a' kerɛ nyamesɛ banban ɔko kpɛi
ɔkpa daa?”
4 Gyɔn isɔɔ mɔ mɛ kpe kpaa taasɛ Yesu
gɛnen mɔ, Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa ɔmɔ yɛɛ,
“Fɛ' kpaa tɔgɛ ilaa kamaasɛ ibono fɛ baa
nu de fɛye-aso de ibono fɛ baa wu de fɛye-
ansi n kya wɔra faa sa mɔ.
5 Nɛ yɛgɛ agyaatanbo ansi a bugi,
ne ɔtɛgɛsɛana mɛ koso mɛ naa.
Nɛ yɛgɛ ikononbu alɔtɔ a ta,
ne isintiribu mɛ kya nu ilaa.
Nɛ kyingi abono mɛ wu' mɔ ako.

Ne nɛ tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ
mɔ sa ayenbo.
6 Imɔso omudɛnsɛbo ne n gyɛ ɔbono mɔ-
gisɔɔgyi gi maŋ koso me so mɔ."

*Yesu Gi T*ɔgɛ Gyɔn Ilaa Sa Sakpii Mɔ

7 Gyɔn akasɛbo mɔ mɛ kya kii mɔ,
Yesu gi yii gɛsɛ ɔ kya tɔgɛ Gyɔn ilaa ɔ
kya sa sakpii ɔbono ɔ bo mɔ asɛ nfono
mɔ. Mɔ-gɛtɔngɛ mɔ dɔ mɔ, ɔ taasɛ
sakpii mɔ yɛɛ, "Owi ɔbono fɛ kpe Gyɔn
asɛ gipen mɔ dɔ kpaa nu mɔ-ilaa tɔgɛsɛ
mɔ mɔ, menɛ isa ɔnan ne fɛ kpaa kerɛ
daa? Fɛ wu mɔ mɔ, ɔ dɛ fɛɛ gifɛdaa
ne afuu a kya da gimɔ a kya kpe a kya ba
abɛɛ? 8 Ne ɔŋ dɛ gɛnen mɔ, nnɛ ne ɔ dɛ?
Fɛ wu o bun gikuru dɛnsɛ? Kuaa, nkana
akuru dɛnsɛ abunbo ne fɛ kya laarɛ de fɛ'
kpaa kerɛ berɛ mɔ, ɔfaanan fɛ kpe daa
awura-awura nwi. 9 Imɔso fɛ kpe Gyɔn
asɛ mɔ, menɛ nyamesɛ ɔnan ne fɛ kpaa
kerɛ daa? Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo
abɛɛ? Ɛn, n kya buu mi-i sa fɛye yɛɛ ɔ don
Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo gbaa. 10 Gyɔn
ne n gyɛ Wurubuaarɛ ɔsɔɔ ɔbono mɛ
ŋmarasɛ mɔ-ilaa yela Wurubuaarɛ agyɛbi
dɔ yɛɛ Wurubuaarɛ laa sun mɔ de ɔ'
gyangbara kpaa tɔgɛ sa asa yɛɛ mɛ' lɔrɔ
mɔmɔ-akyenabi gyoo me ɔbono nan baa
mɔlɛgɛ asa mɔ. 11 Gɛsintin ne n kya tɔgɛ
fɛye faa, iŋ ti korogɛ nyamesɛ ɔbono ɔ
don Gyɔn baarɛ. Abono, mɔ, mɛ laa nyɛ
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi lii
nperɛ kyu kyon mɔ, mɔmɔ dɔ ɔbono
ɔŋ fo sɛi gbaa mɔ, laa don Gyɔn. 12 Lii
aberɛ abono Gyɔn gi yii gɛsɛ ɔ kya tɔgɛ
Wurubuaarɛ ɔkalan mɔ ɔ kya sa asa baa lii
de ndɛ mɔ, asa mɛ kya nyanga ansi ma-a
nyise de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi
dɔ akyenabi mɔ. Gɛnsipɛɛrɛ awura adɛ
mɛ dɛ ansiɔlon mɛ kya nyɛ gɛnen akyen-
abi abono. 13 Lii ko-o dedaa kyu baa lii
Gyɔn aberɛ adɛ mɔ, asa mɛ wolaa wu Wu-
rubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi abono
so ilaa tɔgɛ yela, ne mɛ ŋmarasɛ imɔ
wɔra Wurubuaarɛ nbara iwolɛ dɔ de mɔ-
ikalan atɔgɛbo iwolɛ dɔ. 14 N' tɔgɛ sa fɛye
abono fɛ laa kyule sɔɔ imɔ gyi mɔ yɛɛ
Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ɔko gi tɔgɛ
yɛɛ 'Ilaagya laa kii ba'. Gyɔn ne ɔ darɛ
gɛnen. 15 Ɔbono ɔ bo aso mɔ, o' nu."

16 Yesu gi kii taasɛ sakpii mɔ yɛɛ,
"Menɛtɔ gbaa ne nan nyɛ kyu kɛserɛ de
ndɛ asa adɛ ne?" Yesu gi taasɛ gɛnen mɔ,
o kii lɛɛ gɛsɛ sa sakpii mɔ yɛɛ, "Ndɛ asa
mɛ dɛ fɛɛ nbii ne n kpaa gyan' sansana
gɛtɛɛko. Mɛ gyan' gɛnen mɔ, mɛ kya tɔgɛ
mɛ kya sa abara 17 yɛɛ,
'A lan akɔrɛ ne a bii ilon sa fɛye mɔ, fɛ
kine, fɛŋ kyaa.
A kpen saawo bii lɛwu ilon de fɛ' saawo mɔ,
fɛ kine, fɛŋ saawo.' "
18 Yesu gi lɛɛ gɛsɛ yɛɛ, "Gyɔn gi ba
gɛsinkpan so faa mɔ, ɔ kya ŋminde gɛnɔ
belen-belen ne ɔ mɛŋ kya nun nta. Imɔso
asa mɛ kya tɔgɛ yɛɛ, 'Ilaa nyɛnyɛn
oduduu ne n tɛ mɔ so.' 19 Me, anyamesɛ
pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, mɔ, nɛ ba gɛsinkpan
so faa, n kya gyi n kya nun. Imɔso asa
mɛ kya tɔgɛ yɛɛ, 'Kerɛ, ɔnyen baarɛ!
Ogyibelɛbo de nta nunbo ne ɔ gyɛ. Mɔ-
kyɛmenɛana ne n gyɛ lɛnpoo asɔɔbo
abono mɛ kya kudi asa gyi mɔ de ilaa
nyɛnyɛn awɔrabo sɛnsɛ.' Fɛŋ nu ndɛ asa
mɔ ilaa tɔgɛsɛ?" Ne Yesu gi kii tɔgɛ bɔla
yɛɛ, "Ilaa ibono nyamesɛ kya kyu ɔlaako
ginyi wɔra mɔ ne n kya nyiile yɛɛ mɔ-
ɔlaako ginyi mɔ gi boran."

*Gisobiid*ɛ Gi Dɛ Gi Gyoo Isowolɛ Iko So Asa

20 Nfono mɔ Yesu gi yii gɛsɛ ɔ kya tɔgɛ
isowolɛ iko so asa ilaa yɛɛ mɛ bo ilaa
nyɛnyɛn, yɛgɛ nkana o kyu Wurubuaarɛ
ɔlon kyu wɔra amunale ilaa gbaa'gbaa
gikyɔ ne mɛ mɛŋ nu Wurubuaarɛ gɛdɛ
de mɛ' taa mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn giwɔra
yɛgɛ. 21 Ɔ tɔgɛ yɛɛ, "O, Korasin ɔsowolɛ
so asa, fɛye laako! O, Bɛsayida ɔsowolɛ
so asa, fɛye laako! Nɛ kyu Wurubuaarɛ
ɔlon wɔra amunale ilaa gbaa'gbaa fɛye-
isowolɛ so ibono fɛ wu de ansi. Nengyene
nkana Taya de Sidon awura ne nen nyɛ
me-ilaa ibono wu gɛnen mɔ, ɔfaanan mɛ
ti wolaa taa mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn giwɔra
yɛgɛ. Nkana ɔfaanan mɛ kya bɔɔda kyena
mɛ kya pɛɛrɛ ansi lɛɛ nyiile Wurubuaarɛ
yɛɛ mɛ nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ. 22 N kya
tɔgɛ fɛye yɛɛ gɛkaabono Wurubuaarɛ laa
biidɛ asa nyɛnyɛn pɛwu giso mɔ, fɛye-
lɛɛ i laa wɔra nyɛnyɛn don Taya de Sidon
awura-lɛɛ. 23 Ne fɛye Kapɛɛniyon awura
mɔ de-e? Fɛ nyi yɛɛ Wurubuaarɛ laa kyu
fɛye kpe mɔ asɛ? Kuaa, ɔ laa too fɛye wɔra

daa ɔbɔ dɔ nfono ɔ kya biidɛ ilaa nyɛnyɛn
awɔrabo giso mɔmɔ-lɛwu gɛmara mɔ. I
lii fɛɛ nɛ kyu Wurubuaarɛ ɔlon kyu wɔra
amunale ilaa gbaa'gbaa fɛye-ɔsowolɛ so
ne fɛ wu de fɛye-ansi. Nengyene nkana
Sodom awura ne nen nyɛ me-ilaa ibono wu
gɛnen mɔ, ɔfaanan mɔmɔ-ɔsowolɛ san o
yii baa lii de ndɛ. 24 N kya tɔgɛ mi-i sa fɛye
yɛɛ gɛkaabono Wurubuaarɛ laa biidɛ asa
nyɛnyɛn pɛwu giso mɔ, fɛye-lɛɛ i laa wɔra
nyɛnyɛn don Sodom awura-lɛɛ mɔ."

*Yesu Y*ɛɛ Asa Mɛ' Ba Mɔ Asɛ De Mɛ'
Nyɛ Nkyoola

25 Owi ɔbono Yesu san ɔ kya tɔgɛ Wu-
rubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ mɔ so ilaa ɔ
sa asa mɔ, Yesu gi faala Wurubuaarɛ yɛɛ,
"Me-sɛ, soso de gɛsinkpan pɛwu Wura, n
kya faala fo yɛɛ fo kyu gɛnen ilaa idɛ ŋara
abono mɛ nyi ɔlaako mɔ de abono mɛ
sɛɛ mɔ, ne fo san lɛɛ imɔ-gɛwi nyiile daa
nbii de asa abono mɛ mɛŋ nyi gisɛɛ mɔ.
26 Gɛsintin, me-sɛ. Imɔ ibono ne n wɔra
fo ɔbolɛ." 27 Yesu gi kii tɔgɛ yɛɛ, "Me-
sɛ Wurubuaarɛ gi kyu ilaa kamaasɛ wɔra
me-abaa dɔ. Ɔko mɛŋ bo no o nyi me,
Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ, gɛnen mɔ, me-sɛ
Wurubuaarɛ wolɛ. Gɛnen kee ne ɔko mɛŋ
bo no o nyi Wurubuaarɛ, gɛnen mɔ, me
ɔbono n gyɛ mɔ-bi mɔ; me-rɛ asa abono
n' kya laarɛ de n' lɛɛ mɔ-gɛwi nyiile ɔmɔ
mɔ wolɛ ne nan nyɛ bii mɔ.
28 "Fɛye abono pɛwu fɛye-gɛkyena dɔ
ilaa i bo ɔlon sa fɛye, ne i wɔra fɛɛ gɛsola
i kya nu fɛye mɔ, fɛ' ba me asɛ. Nan sɔɔ
fɛye de fɛ' kyoola. 29 Fɛ' nu me-gɛdɛ de
fɛ' kasɛ me-gidebi. Fɛ wɔra gɛnen mɔ,
fɛye-asen a laa kyena fɛye gɛten kolon. I
kya nyiile yɛɛ n gyɛ nyamesɛ ɔbono n
kya bara me-nyoro gɛsɛ, ne n' pɔɔ lii me-
gisen dɔ. 30 Me asɛ gɛkyena gɛŋ bo sen, ne
gɛsola gɛbono nan kyu sola fɛye mɔ gɛŋ
bo duduu."

12

*Yesu Bo Ɔlon G*ɛkɛ Kyoolasɛ So

1 Gɛnen nkɛ nbono dɔ imɔ gɛkɛ ky-
oolasɛ gɛko mɔ, Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo
mɔ mɛ kya kpe gɛtɛɛko, ne mɛ baa loo
awayu ndɔɔ nko dɔ. Mɛ kya kyon mɔ,
akon a dɛ mɔ-akasɛbo mɔ, ne mɛ yii gɛsɛ
mɛ kya kyadɛ awayu mɔ, mɛ kya fɔlɔgɛ
mɛ kya wɛ. 2 Farasii gikpen mɔ dɔ ako
mɛ wu mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ tɔgɛ sa Yesu
yɛɛ, "Kerɛ, fo-akasɛbo mɔ mɛ kya kyadɛ
awayu adɛ faa, gɛsun ne mɛ kya wɔra aye-
gɛkɛ kyoolasɛ mɔ faa. Aye-nbara mɔ giŋ
kya sa ɔkpa gɛnen."
3 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ
nyi yɛɛ iŋ dɛ ɔkpa gɛnen faa mɔ, imɔso
fɛŋ ti kalɛ Deefidi mɔ-rɛ mɔ-nanboana
ilaa Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ kerɛ? Mɛ
ŋmarasɛ nno yɛɛ owi ɔko dɔ mɔ, akon a
dɛ Deefidi mɔ-rɛ mɔ-nanboana. 4 Imɔso
ɔ loo Wurubuaarɛ ɔson panpan mɔ dɔ
kpaa puru bodobodo ɔbono asa mɛ kyu
bara Wurubuaarɛ mɔ, ne o gyi ne o kyu
iko kee sa mɔ-nanboana mɔ. Naafo aye-
nbara mɔ giŋ kya sa ɔkpa yɛɛ fo nyamesɛ
giyan fo' nyɛ gyi gɛnen bodobodo ɔbono,
gɛnen mɔ, aye Gyuda awura asunbi alɛɛbo
wolɛ. 5 Ne fɛŋ ti kalɛ Wurubuaarɛ agyɛbi
dɔ nfono mɛ ŋmarasɛ Wurubuaarɛ asunbi
alɛɛbo gɛsun wɔrasɛ ilaa mɔ? Nno i
kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo
mɔ mɛ bo mɔmɔ-gɛsun wɔrasɛ mɛ kya
wɔra Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ gɛkɛ
kyoolasɛ, ne Wurubuaarɛ mɛŋ kya kyu
imɔ yɛɛ mɛ tɔrɔ gɛkɛ kyoolasɛ nbara. 6 N
kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ, me ɔbono n yelɛ
fɛye asɛ gɛrɛnaa faa nɛ don Wurubuaarɛ
ɔson obu mɔ. 7 Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yela
mɔ-agyɛbi ɔwolɛ dɔ yɛɛ,

'Me Wurubuaarɛ, n kya laarɛ fɛ' su asa
gitolon;
i mɛŋ gyɛ asunbi abono fɛ laa lɛɛ sa
me mɔ
ne n' kya laarɛ.'

Fɛmɛn nu agyɛbi adɛ gɛsɛ mɔ, nkana fɛ
maŋ bun me-akasɛbo adɛ gipuɛɛ. I lii fɛɛ
mɛ mɛŋ wɔra ilaa nyɛnyɛn iko. 8 Imɔso
fɛ' nu yɛɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa
mɔ, n bo ɔlon dabɔlɛ gɛkɛ kyoolasɛ mɔ
so."

*Yesu Gi Ky*ɛ Gibaa Wusɛ Wura Gɛkɛ
Kyoolasɛ

9 Yesu gi lii nfono ne ɔ naa kpaa loo
Gyuda awura gikyangbon giko dɔ. 10 Ɔnyen
ɔko bo nno, mɔ-gibaa giko gi wu'. Ne asa
abono mɛ bo gɛnen gikyangbon gibono dɔ
mɔ ako mɛ kya dii Yesu de mɛ' nyɛ kyu
mɔ wɔra nbɛlɛ dɔ. Imɔso mɛ taasɛ mɔ
yɛɛ, "Aye-nbara gi kya sa ɔkpa yɛɛ a' kyɛ
alɔbo gɛkɛ kyoolasɛ?" 11 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ
taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Ne fɛɛ fɛye ɔko bo

sandɛ ne ɔ tɔrɔ ɔbɔ dɔ gɛkɛ kyoolasɛ
mɔ de-e? Ɔ maŋ kpaa lɛɛ mɔ lii gɛnen
ɔbɔ mɔ dɔ? 12 Ne nyamesɛ mɔ mɛŋ tiri
don sandɛ gbaa bun? Imɔso fɛ' bii yɛɛ aye-
nbara gi kya sa aye ɔkpa de a' wɔra idɛnsɛ
gɛkɛ kyoolasɛ." 13 Nfono mɔ ɔ tɔgɛ sa
ɔnyen gibaa wusɛ wura mɔ yɛɛ, "Tengɛ
fo-gibaa mɔ." Gɛsintin mɔ, ɔ tengɛ gimɔ,
ne gibaa mɔ gi kii kyingi wɔra fɛɛ gidɛnsɛ
mɔ. 14 Farasii gikpen mɔ dɔ awura mɛ wu
gɛnen mɔ, mɛ lii kpaa da gɛdɛ gɛnɔɔbono
mɛ laa nyɛ Yesu mɔɔ mɔ.

*Yesu M*ɛŋ Laarɛ Mɛ' Sola Mɔ-Ginyen
Yɛɛ Ɔ Kya Kyɛ Alɔbo

15 Yesu gi nu yɛɛ mɛ da gɛdɛ mɛ kya
laarɛ mɔ-imɔɔten mɔ, ɔ lii nfono kpe
gɛten pobɔrɔ. Ɔ kya kpe mɔ, sakpii belɛ
ɔko gi buu mɔ. Ɔ kyɛ abono pɛwu mɛ kya
lɔ mɔ, 16 ne ɔ ka sa mɔmɔ yɛɛ mɛŋ sa
mɛ' tɔgɛ isa ɔbono ɔnan ɔ gyɛ mɔ sa asa.
17 Ɔ ka sa mɔmɔ gɛnen daa de mɔ Yesu
ilaa ibono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ kyu naa de
mɔ-ikalan ɔtɔgɛbo Isaya so mɔ i' nyɛ ba
gɛsintin. Ɔ tɔgɛ yɛɛ,
18 "Fɛ' kerɛ ɔbono nɛ lɛɛ gibaa yii yɛɛ ɔ'
wɔra me-gɛsun mɔ.
Mɔ-ilaa i bo me-gisen dɔ; ɔ tansi ɔ kya gyi
me-ginsi.
Nan yɛgɛ me-Oduduu mɔ ɔ' kyena mɔ dɔ,
de ɔ' tɔgɛ sa gɛsinkpan so asa kpɛi-
kpɛi yɛɛ
nan gyi mɔmɔ pɛwu nbɛlɛ gɛsintin
ɔkpa so.
19 Ɔ maŋ lɔgedɛ de ɔko, ne ɔ maŋ puiidɛ
asa so.
Asa mɛ maŋ nu yɛɛ mɔ ne n naa ɔ kya
kpen de ikpa faa.
20 Abono mɛ gyɛ afɔlɛbo de abono mɛŋ ti
sɔɔ Wurubuaarɛ gyi dandan mɔ,
ɔ maŋ ŋaala mɔmɔ ne ɔ maŋ yɛgɛ i'
yɔɔ mɔmɔ-nyoro.
Ɔ maŋ lɛɛ ansi yɛgɛ mɔmɔ kpaa fo
gɛkaabono ɔ laa yɛgɛ gɛsintin gɛ'
gyi ilaa kamaasɛ so mɔ.
21 Mɔ so ne gɛsinkpan so asa kpɛi-kpɛi mɛ
laa kyu mɔmɔ-ansi gyan'."

*Yesu Gi Gyi Ilaa Ny*ɛnyɛn Pɛwu Gɛmu So

22 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, asa ako mɛ
kyu ɔnyen ɔko kyu bara Yesu. Gɛnen
ɔnyen mɔ gyɛ gyaatanbo ne o kii ɔ gyɛ
omuumuu. I kya nyiile yɛɛ ilaa nyɛnyɛn
oduduu tɛ mɔ so. Yesu gi kosorɛ gɛnen
oduduu nyɛnyɛn ɔbono lii ɔnyen mɔ so,
ne ɔ taalɛ ɔ kya tɔngɛ ne ɔ kya wu ilaa.
23 Asa abono mɛ koola nfono mɔ mɛ wu
gɛnɔɔbono Yesu gi kosorɛ ilaa nyɛnyɛn
oduduu mɔ lii ɔnyen mɔ so mɔ, i dɛ
mɔmɔ pɛwu gɛnɔ. Mɛ san ma-a taasɛ
abara yɛɛ, "Itɛfaa ɔdɛ ne n gyɛ Wura
Deefidi ɔnaanabi ɔbono a kerɛ mɔ-ɔkpa
mɔ do-o?"

24 Farasii awura mɛ nu ilaa idɛ mɔ, mɛ
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Mɔ ɔdɛ berɛ, ilaa nyɛnyɛn
oduduu pɛwu gɛmu mɔ ɔbono mɛ kya
terɛ mɔ-ginyen giko yɛɛ Besibuli mɔ ne n
kya sa mɔ ɔlon. Imɔso ne ɔ taalɛ ɔ kya
gya ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi koso
asa so gɛnen." 25 Yesu, mɔ, gi bii mɔmɔ-
nwɔnsa dɔ, ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ akpalɛ
dɔ yɛɛ, "Nengyene ilaa nyɛnyɛn gɛmu mɔ
ne n kya yɛgɛ n' kosorɛ mɔ-adɛ mɔ, i
laa wɔra fɛɛ wura mɔ-rɛ mɔ-adɛ ne n
kya kɔ de abara. Mɛ kya kɔ gɛnen mɔ,
mɔ-gɛwuragyi mɔ gɛ laa nyida. Ɔsowolɛ
kolon dɔ asa abɛɛ gɛten kolon dɔ asa
mɛ yɛ mɔmɔ-nyoro dɔ mɛ kya kɔ mɔ,
gɛnen ɔsowolɛ ɔbono abɛɛ gɛten gɛbono
gɛ laa boori. 26 Imɔso nengyene i gyɛ
gɛsintin yɛɛ ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ
kya kosorɛ mɔ-adɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu
kpɛi-kpɛi mɔ, mɛ yɛ mɔmɔ-nyoro dɔ ne.
Nnɛ so ne mɔ-gɛwuragyi gɛ laa dɛ kpe?

27 "Fɛye yɛɛ Besibuli ɔlon dɔ ne n'
kya kosorɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu asa so?
Ne ibono fɛye-adɛ ako, mɔ, kee mɛ kya
kosorɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu asa so faa mɔ
de-e? Anɛ ɔlon dɔ ne mɛ kya kosorɛ imɔ
gɛnen daa? Fɛye gbaa-gbaa adɛ mɔ mɛ
laa kyɔɔlɛ fɛye yɛɛ iŋ gyɛ Besibuli ɔlon
dɔ ne isa laa taalɛ kosorɛ ilaa nyɛnyɛn
oduduu kpɛi-kpɛi. 28 Gɛnɔɔbono i dɛ faa
mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ne n' dɛ mi-i
kosorɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu asa so. Imɔso
i kya lɛɛ i kya nyiile fɛye yɛɛ Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi a ti a bo fɛye dɔ
ne."

29 Ne Yesu gi kii da gikpalɛ sa ɔmɔ yɛɛ,
"Ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ dɛ daa fɛɛ
ɔnyen bolonsɛ ɔbono ɔ kya dii mɔ-gɛten
dandan. Nnɛ ne fo ɔko fo laa wɔra de fo'
loo gɛnen gɛten gɛbono dɔ yuuri mɔ-atɔ?
Pɛi ne fo laa yuuri mɔ-atɔ mɔ, gɛnen mɔ,
fo ŋminde mɔ.

30 "Fɛ' nu yɛɛ ɔbono ɔŋ kya buu me
mɔ kya sɔɔ akyɔɔlɛ de me ne. Ɔbono

ɔŋ kya kpaa me de n' koola asa mɔ, ɔ kya yaasɛ mɔmɔ ne. 31 N kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ, ilaa nyɛnyɛn kpɛi-kpɛi kamaasɛ ibono fo nyamesɛ fo laa wɔra mɔ de asebi kamaasɛ abono fo laa saalɛ Wurubuaarɛ mɔ, i laa sa de Wurubuaarɛ o' kyu imɔ kyu kyɛɛ fo. Ibono ɔko laa saalɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ berɛ, Wurubuaarɛ maŋ kyu imɔ ibono kyu kyɛɛ mɔ. 32 Fo ɔbono fo tɔgɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, nyoro so ilaa nyɛnyɛn mɔ, i laa sa de Wurubuaarɛ o' kyu kyɛɛ fo. Ɔbono, mɔ, ɔ laa saalɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ berɛ, Wurubuaarɛ maŋ kyu kyɛɛ mɔ gɛkyena gɛdɛ dɔ ne ɔ maŋ kyu kyɛɛ mɔ gɛkyena pobɔrɔ gɛbono gɛ laa baa ba gɛkaako mɔ dɔ.

*Nyames*ɛ Laawɔra Ne N Kya Nyiile Mɔ-Gidebi

33 "Fɛ' kerɛ nyamesɛ ilaa wɔrasɛ de fɛ' kyu bii mɔ-gisen dɔ ilaa. I dɛ daa fɛɛ gɛnɔɔbono oyii bo alanfiya ne mɔ-abi sɔrɔsɛ kee mɔ a boran mɔ. Ne fɛɛ ɔŋ bo alanfiya mɔ, mɔ-abi kee aŋ boran. Oyii abi ne mɛ kya kyu bii mɔ-alanfiya. Nyamesɛ ilaa wɔrasɛ kee ne mɛ kya kyu bii mɔ-gisen dɔ ilaa. 34 Fɛ dɛ fɛɛ awɔɔ abono a bo gibɔrɔ mɔ gikpen. Fɛye ilaa nyɛnyɛn awura adɛ, ilaa dɛnsɛ imɔ ne nan lii fɛye-nnɔ dɔ? Ilaa ibono i bo nyamesɛ gisen dɔ mɔ, imɔ ne ɔ kya lɛɛ tɔgɛ. 35 Nyamesɛ dɛnsɛ berɛ, ilaa dɛnsɛ ne n bo mɔ-gisen dɔ, ne ilaa dɛnsɛ ne nan lii mɔ-gɛnɔ dɔ. Ne nyamesɛ nyɛnyɛn, mɔ, ilaa nyɛnyɛn ne n bo mɔ-gisen dɔ, ne ilaa nyɛnyɛn kee ne nan lii mɔ-gɛnɔ dɔ. 36 N kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ gɛkɛ gɛbono Wurubuaarɛ laa gyi anyamesɛ pɛwu nbɛlɛ mɔ, anyantɔgɛ kamaasɛ abono fo ɔko fo tɔgɛ mɔ fo laa yelɛ Wurubuaarɛ ansi dɔ lɛɛ fo-gɛnɔ ilaa ibono so fo tɔgɛ amɔ mɔ. 37 Fo nyamesɛ fo-gɛnɔ dɔ ilaa tɔgɛsɛ ibono fo laa tɔgɛ gɛsinkpan so mɔ ne Wurubuaarɛ laa kyu gyi fo-nbɛlɛ de o' bun fo gipuɛɛ abɛɛ ɔ' sa fo aso."

*Asa M*ɛ Laarɛ Ilaa Lɛɛnyiilesɛ Lii Yesu Asɛ

38 Nfono mɔ nbara aŋmarasɛbo ako de Farasii gikpen mɔ dɔ asa ako mɛ tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, a kya laarɛ fo' wɔra ilaa ibono i laa lɛɛ nyiile aye yɛɛ Wurubuaarɛ ne n sa fo ɔlon ɔbono fo dɛ mɔ." 39 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛye ndɛ asa adɛ! Fɛ bo ilaa nyɛnyɛn ne fɛŋ kya son Wurubuaarɛ gɛsintin ɔkpa so! Gɛnen so ne fɛ kpɛ fɛ kya laarɛ fɛ' wu ilaa lɛɛnyiilesɛ faa. Ilaa kolon guan-n ne Wurubuaarɛ laa wɔra sa fɛye de fɛ' wu. Gɛnen ilaa ibono mɔ i laa wɔra daa fɛɛ ibono i ba Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo Gyoona so mɔ. 40 Fɛɛ gɛnɔɔbono Gyoona gi gyi nkɛ nsa toloowi kalaadɛ ɔken belɛ ɔtɔ dɔ mɔ, gɛnen kee ne me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, nan gyi nkɛ nsa toloowi kalaadɛ gɛsinkpan ɔbɔ dɔ ne.

41 "Owi ɔbono Wurubuaarɛ laa gyi anyamesɛ pɛwu nbɛlɛ mɔ, Ninifa awura mɛ laa koso yelɛ tɔgɛ yɛɛ i kaaborɛ Wurubuaarɛ o' bun fɛye ndɛ asa gipuɛɛ. I lii fɛɛ Gyoona owi mɔ, Gyoona gi tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan sa Ninifa awura mɔ, mɛ nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ ne mɛ kyɛɛgɛ lii mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ. Fɛye berɛ, fɛ nyɛ me ɔbono nɛ don Gyoona mɔ n bo fɛye asɛ gɛrɛ ndɛ faa, ne fɛ maŋ sɔɔ gyi. 42 Gɛkaabono kee mɔ wura kyiisɛ ɔbono o gyi gɛwura Siiba gɛsinkpan so dedaa mɔ laa koso yelɛ tɔgɛ yɛɛ i kaaborɛ Wurubuaarɛ o' bun fɛye ndɛ asa adɛ gipuɛɛ. I lii fɛɛ Wura Solomon owi mɔ, gɛnen ɔkyii baarɛ gi nu mɔ-ɔlaako ginyi mɔ so, ne ɔ koso lii ko-o mɔ-gɛwi gɛten bogɛtasɛ kpaa nu Wura Solomon ɔlaako ginyi ilaa nyiilesɛ mɔ. Fɛye berɛ, fɛ nyɛ me ɔbono nɛ don Wura Solomon mɔ, n bo fɛye asɛ gɛrɛ ndɛ, ne fɛ kine fɛ mɛŋ sɔɔ me gyi.

43 "Nengyene ilaa nyɛnyɛn oduduu i koso isa so mɔ, i kya naa kingi, ne i kya wɔra imɔ fɛɛ i naa gɛsinkpan so nfono nkyu giŋ bo mɔ. I naa i naa i kya laarɛ ɔkyoolaten. Nengyene iŋ nyɛ ɔkyoolaten mɔ, 44 i kya tɔgɛ sa imɔ-nyoro yɛɛ, 'Nan kii kpaa kyena isa ɔbono n wolaa n tɛ mɔ so mɔ.' I kii kpe isa mɔ asɛ mɔ, i kya kpaa wu yɛɛ isa mɔ gi wɔra fɛɛ gɛten gɛbono mɛ kpa gɛmɔ lɔrɔ, gɛ wɔra ɔdan, ne ɔko mɛŋ tɛ gɛmɔ dɔ mɔ. 45 Nfono mɔ, ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ i kya kpaa terɛ imɔ-nanboana sono ibono i bo ilaa nyɛnyɛn don imɔ-nyoro mɔ kyu baa bɔla imɔ-nyoro so de i' kii kpaa kyena isa mɔ so. Nengyene i ba gɛnen mɔ, i kya lɔrɔ wɔra nyɛnyɛn sa isa mɔ don gigyangbarasɛ mɔ.

Gɛnen ne i laa wɔra sa ndɛ nkɛ ndɛ dɔ asa abono mɛ bo ilaa nyɛnyɛn mɔ ne."

*Yesu Gi Nyiile Asa Abono Ɔnan M*ɛ Gyɛ Mɔ-Subuana Mɔ

46 Yesu san ɔ kya tɔngɛ de asa mɔ mɔ, mɔ-nyi de mɔ-tedɛana mɛ ba, mɛ yelɛ nŋ-maŋman mɛ kya laarɛ mɛ' wu mɔ. 47 Ɔko gi tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, "Kerɛ, fo-nyi de fo-tedɛana mɛ yelɛ nŋmaŋman mɛ kya laarɛ mɛ' wu fo." 48 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ taasɛ mɔ yɛɛ, "Anɛ ne n gyɛ me-nyi? Anɛana ne n gyɛ me-tedɛana?" 49 Nfono mɔ ɔ lɛɛ gibaa nyiile mɔ-akasɛbo mɔ ne ɔ tɔgɛ yɛɛ, "Me-nyi de me-tedɛana ne! 50 Isa ɔbono ɔ kya wɔra me-sɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ gɛlaarɛ mɔ, mɔ ne n gyɛ me-tedɛ, mɔ ne n gyɛ me-pikyii, mɔ ne n gyɛ me-nyi."

13

*D*ɔɔbo Ɔko Gikpalɛ

1 Gɛnen gɛkɛ kolon gɛbono mɔ, Yesu gi lii gɛten mɔ dɔ kyon ɔbon belɛ mɔ gigengen. Ɔ fo nno mɔ, ɔ kpelegɛ kyena ne o nyiile asa ilaa. 2 Sakpii belɛ ɔko gi kyaabɔɔ mɔ. Gɛnen so mɔ ɔ dii loo gikolii dɔ ɔ tɛ; asa mɔ, mɔ, mɛ san mɛ yelɛ gigengen so.

3 Ɔ tɔgɛ mɔmɔ ilaa gikyɔ akpalɛ dɔ. Ɔ da gikpalɛ giko sa mɔmɔ yɛɛ, "Dɔɔbo ɔko gi kyena. Owi ɔko dɔ mɔ, ɔ koso kpe ndɔɔ kpaa ŋmadɛ ayu. 4 Ɔ kya ŋmadɛ ayu mɔ mɔ, ako a tɔrɔ ɔkpa dɔ, ne nbuii mɛ baa tɔɔsɛ amɔ gyi. 5 Ayu mɔ ako, mɔ, a tɔrɔ kpandan so. Amɔ abono a kpaala kɔrɔ. I kya nyiile yɛɛ isɛ ibono i bo kpandan mɔ so mɔ iŋ kyɔ, 6 imɔso ayu mɔ a mɛŋ nyɛ de amɔ-ilin i' loo gɛsɛ. Owi gi dii mɔ, a wiili ne a wu'. 7 Ako kee a tɔrɔ iwe dɔ. Abono a kɔrɔ mɔ, iwe mɔ i koso bun wɔra amɔ, ne a wu'. 8 Amɔ ako, mɔ, a tɔrɔ gɛsinkpan dɛnsɛ so. Amɔ berɛ, a kɔrɔ, ne a sen da amu kanpɛ. Dɔɔbo mɔ gi kɛbi amɔ mɔ, ɔ nyɛ abono ɔnan o kyu ŋmadɛ mɔ, amɔ ako ikue-inun, ako ikue-isa, ne ako mɔ oko de saalaa." 9 Yesu gi da gikpalɛ mɔ ta mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ, "Ɔbono ɔ bo aso mɔ, o' nu!"

10 Nfono mɔ Yesu akasɛbo mɔ mɛ tu sindi mɔ ne mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Menɛ n wɔra so ne fo kya tɔngɛ daa akpalɛ dɔ fi-i sa mɔmɔ?" 11 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛye berɛ Wurubuaarɛ laa lɛɛ mɔ-gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ ilaa boduduusɛ nyiile fɛye. I mɛŋ gyɛ mɔmɔ asa sɛnsɛ adɛ. 12 I lii fɛɛ ɔbono ɔ kya nu Wurubuaarɛ asɛ mɔ, ɔ laa nu de o' nu imɔ gɛsɛ. Ne ɔbono, mɔ, ɔŋ kya nu Wurubuaarɛ asɛ mɔ, ipii ibono o nu mɔ gbaa, i laa kii lii mɔ-gimu dɔ. 13 Gɛnen asa abono ɔnan berɛ, mɛ dɛ mɔmɔ-ansi mɛ kya kerɛ, mɛŋ kii mɛ wu sɛi, mɛ kya nu ilaa de mɔmɔ-aso, mɛŋ kii ma-a nu imɔ gɛsɛ. Imɔso ne n' kya tɔngɛ de mɔmɔ akpalɛ dɔ mɔ. 14 Mɔmɔ-ilaa idɛ i kyena de ilaa ibono Isaya gi wolaa wu tɔgɛ yela mɔ. Ɔ tɔgɛ yela yɛɛ,

'Mɛ laa kpɛ mɛ kya nu ilaa, mɛ maŋ kii nu imɔ gɛsɛ.
Mɛ laa kpɛ mɛ kya kerɛ ilaa, mɛ maŋ kii wu sɛi.
15 I lii fɛɛ mɔmɔ-nwɔnsa dɔ iŋ bugi de ilaa gɛsɛ ginu.
Mɔmɔ-aso a tii, ne mɛ baala mɔmɔ-ansi bun.
Ne fɛɛ i mɛŋ gyɛ gɛnen mɔ, ɔfaanan mɛ kya wu ilaa.
Mɛ kya nu ilaa de mɔmɔ-aso, ne mɛ kya nu ilaa gɛsɛ.
Ne fɛɛ mɛ nyɛ mɛ kya nu ilaa gɛsɛ mɔ, nkana mɛ laa kii ba me asɛ de n' kyɛ mɔmɔ-gilɔtɔ gibono mɛ kya lɔ mɔ.' "

16 Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Fɛye berɛ, amudɛnsɛbo ne n gyɛ fɛye. Fɛye-ansi a kya wu ilaa, ne fɛye-aso a kya nu. 17 Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye faa, Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo de asɛnsɛ abono mɛ gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ baa kyon mɔ mɔmɔ sakyɔ mɛ tansi laarɛ mɛ' nyɛ wu ilaa ibono fɛ kya wu faa, mɛŋ kii nyɛ. Mɛ tansi laarɛ mɛ' nyɛ nu ilaa ibono fɛ kya nu faa, mɛŋ kii nyɛ.

*Yesu Gi L*ɛɛ Dɔɔbo Gikpalɛ Mɔ Gɛsɛ

18 "Fɛ' nu dɔɔbo mɔ gikpalɛ mɔ gɛsɛ kon. 19 Ayu abono a tɔrɔ ɔkpa dɔ mɔ a dɛ fɛɛ asa abono mɛ kya nu Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ so ilaa ne mɛŋ kya nu imɔ gɛsɛ mɔ. Ɔbonsan, nyamesɛ nyɛnyɛn mɔ ne n kya baa sɔgɛ amɔ lii mɔmɔ-asen dɔ. 20 Ayu abono a tɔrɔ kpan-dan so mɔ a dɛ fɛɛ asa abono mɛ kpɛ nu Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ, ne mɛ kya sɔɔ amɔ de ɔkon, 21 yɛgɛ mɛŋ kya sɔɔ amɔ wɔra mɔmɔ-asen dɔ mɔ. Mɛ dɛ daa fɛɛ nbokyu. Ɔgɛnda ɔko gi kpɛ tu mɔmɔ abɛɛ asa mɛ kpɛ ka mɔmɔ-ansi kyu lii agyɛbi mɔ so mɔ, fɛ laa kerɛ mɔ, mɛ kya luu nyoro. 22 Ayu abono a tɔrɔ iwe dɔ mɔ a

dɛ fɛɛ asa abono mɛ kya nu Wurubuaarɛ agyɛbi, ne gɛsinkpan gɛdɛ so nsuiili de aterenbi gilaarɛ i kya gyi mɔmɔ-amu mɔ. Imɔso mɛŋ baa ma-a taalɛ wɔra agyɛbi mɔ so ilaa mɔmɔ-gɛkyena dɔ. 23 Ayu abono a tɔrɔ gɛsinkpan dɛnsɛ so mɔ berɛ, a dɛ fɛɛ asa abono mɛ nu Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ, ne mɛ nu gɛsɛ wɔra amɔ so ilaa mɔmɔ-gɛkyena dɔ fɛɛ gɛnɔɔbono dɔɔbo mɔ gi nyɛ ayu abono ɔnan o kyu ŋmadɛ mɔ, ako gikpadɔ ikue-inun, ako ikue-isa, ne ako mɔ oko de saalaa mɔ."

*If*ɛ Gikpalɛ

24 Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ a kya ba asa dɔ mɔ i dɛ fɛɛ gikpalɛ gibono nan baa da faa. Dɔɔbo ɔko gi duu awayu mɔ-ndɔɔ dɔ. 25 Imɔ gɛnyɛ asa pɛwu mɛ dɛ mɔ, mɔ-ɔkyobo gi kpaa duu ifɛ wɔra mɔ-awayu mɔ dɔ, ne ɔ naa kyon. 26 Awayu mɔ de ifɛ mɔ i kɔrɔ. Owi ɔbono awayu mɔ a boori a kya mada mɔ, ne mɛ wu yɛɛ ifɛ i saarɛ awayu mɔ dɔ. 27 Nfono mɔ dɔɔbo mɔ adega mɔ mɛ baa taasɛ mɔ yɛɛ, 'Ɔbelɛnsɛ, iŋ gyɛ awayu ne fo duu fo-ndɔɔ mɔ dɔ? Fonɛ dɔ ne ifɛ idɛ ɔnan i lii?' 28 Ne dɔɔbo mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, 'Ɔkyobo ɔko ne n duu ifɛ mɔ gɛnen.' Ne mɔ-adega mɔ mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, 'Fo kya laarɛ a' kpaa kyigi ifɛ mɔ de i' san awayu mɔ wolɛ?' 29 Ɔ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, 'Kuaa. Nengyene fɛ laa kyigi ifɛ mɔ mɔ, fɛ laa naa kyigi dabɔlɛ de awayu mɔ. 30 Imɔso fɛ' yɛgɛ awayu mɔ de ifɛ mɔ pɛwu i' yelɛ dabɔlɛ. I baa fo owi ɔbono a laa gbaa awayu mɔ mɔ, nan tɔgɛ gɛsun awɔrabo mɔ yɛɛ mɛ' daa gikɛbi ifɛ mɔ ŋminde imɔ adiila-adiila de mɛ' yii imɔ ɔgya pɛi de mɛ' lɔɔ gbaa awayu mɔ kyu kpaa gyan' me-gigbaran so.' "

*Maasad*ɛ Gibi De Bodobodo Gɛlin Akpalɛ

31 Yesu gi kii da gikpalɛ giko sa mɔmɔ yɛɛ, "Gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ a kya yɛlegɛ asa dɔ mɔ i dɛ daa fɛɛ Maasadɛ giponfɛ ilaa. 32 Maasadɛ gibi gi kerɛ faa ŋini-ŋini. Aponfɛ abi pɛwu dɔ mɔ, gimɔ ne mɛŋ kiirɛ. Dɔɔbo gi duu Maasadɛ gibi mɔ-ndɔɔ dɔ mɔ, gi kya kɔrɔ wɔra giponfɛ belɛ baa don giponfɛ kamaasɛ. Gi kya wɔra oyii gbaa, ne nbuii gi kya baa luo asisaa gimɔ-ngyalenbi dɔ."

33 Yesu gi kii da asa mɔ gikpalɛ giko yɛɛ, "Gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ a kya yɛlegɛ asa dɔ mɔ i dɛ daa fɛɛ gɛlin gɛbono mɛ kya kyu wɔra bodobodo ne ɔ kya ŋan dii mɔ. Mɛ kya kyu gɛnen gɛlin gɛbono kyu bagadɛ bodobodo nnyufo fɛɛ imudu isa' dɔ mɔ, gɛ kya yɛlegɛ loo saarɛ nnyufo mɔ pɛwu dɔ de bodobodo mɔ ɔ' nyɛ dii."

*Yesu Gi L*ɛɛ Akpalɛ Mɔ Gɛsɛ Sa Mɔ-Akasɛbo Mɔ

34 Yesu gi tɔgɛ sa sakpii mɔ gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ imɔ pɛwu daa akpalɛ dɔ. Ɔ mɛŋ tɔgɛ mɔmɔ ilaa iko yɛɛ ɔŋ da gikpalɛ. Ɔ kya tɔngɛ akpalɛ dɔ gɛnen mɔ, 35 i nyɛ kyena de ilaa ibono Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ɔko gi wolaa tɔgɛ yela mɔ. Ɔ tɔgɛ yela yɛɛ, "Nan tɔngɛ akpalɛ dɔ sa mɔmɔ.
Nan tɔgɛ mɔmɔ asiiri ilaa
ibono asa mɛ mɛŋ ti nu imɔ kerɛ gɛkaako mɔ."

36 Yesu gi tɔngɛ ta mɔ, ɔ lɛɛ sakpii mɔ ɔkpa, ne ɔ naa kpaa loo gɛten dɔ. Ɔ loo gɛten dɔ mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ mɛ ba mɔ asɛ baa taasɛ mɔ yɛɛ, "Ifɛ mɔ gikpalɛ gibono fo da mɔ gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ menɛ?" 37 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, "Dɔɔbo ɔbono o duu awayu mɔ ne n gyɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ. 38 Ndɔɔ mɔ ne n gyɛ gɛsinkpan. Awayu mɔ ne n gyɛ asa abono mɛ kya nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ mɔ, ne ifɛ mɔ, mɔ, ne n gyɛ asa abono mɛ bo ɔbonsan, nyamesɛ nyɛnyɛn mɔ gikpen dɔ mɔ. 39 Ɔkyobo ɔbono, mɔ, ɔ baa duu ifɛ mɔ ne n gyɛ gɛnen ɔbonsan, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ. Awayu mɔ gigbaa owi mɔ ne n gyɛ owi ɔbono gɛsinkpan so gɛkyena gɛ laa yela ɔkara mɔ. Adega abono mɛ laa gbaa awayu mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ. 40 Fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ laa koola ifɛ de mɛ' dɛɛ imɔ mɔ, gɛnen kee ne mɛ laa kyu wɔra asa nyɛnyɛn owi ɔbono gɛsinkpan so gɛkyena gɛ laa yela ɔkara mɔ. 41 Me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, nan sun me-isɔɔ yɛɛ mɛ' kpe me-adɛ abono n kya gyi gɛwura mɔmɔ so mɔ asɛ. Isɔɔ mɔ mɛ ba mɔ, mɛ laa baa tɔɔsɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo pɛwu de ilaa ibono pɛwu i kya yɛgɛ me-adɛ mɛ' wɔra

ilaa nyɛnyɛn mɔ lɛɛ lii me-gɛwuragyi mɔ
dɔ. 42 Mɛ tɔɔsɛ mɔmɔ lɛɛ gɛnen mɔ,
mɛ laa kyu mɔmɔ too wɔra ɔgya gin-
gin dɔ. Osulon de anɛbi giwɛ ne n bo
nno. 43 Gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ asa abono
mɛ gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ mɔ mɛ
laa ŋɛlegi fɛɛ owi mɔmɔ-sɛ Wurubuaarɛ
gɛwuragyi gɛkyena mɔ dɔ. Ɔbono ɔ bo aso
mɔ, o' nu."

*Awurat*ɔ Abono A Ŋara De Gɛgyi
Boɔgyalonsɛ Akpalɛ

44 Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Gɛnɔɔbono fɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ i dɛ fɛɛ
gikpalɛ gibono nan baa da faa. Awuratɔ
gbaa' ako a ŋara ndɔɔ nko dɔ, ne ɔnyen
ɔko gi kpaa beendi amɔ. I tansi wɔra mɔ
ɔkon gikyɔ, ne ɔ lɔrɔ amɔ ŋara, ne ɔ kpaa
fɛ ilaa kamaasɛ ibono ɔ bo mɔ, ne o kii
kpaa sɔɔ gɛsinkpan gɛbono dɔ awuratɔ
mɔ a bo mɔ."
45 Yesu gi da gikpalɛ banban kyu lii
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ
so yɛɛ, "Ilaa ɔfɛbo ɔko kya laarɛ ngyi
boɔgyalonsɛ nko de ɔ' sɔɔ. 46 O wu nko
nbono gi bo kanpɛ ne gi tansi gi bo ɔgyalon
mɔ. O wu nmɔ gɛnen mɔ, ɔ kpaa fɛ ilaa
kamaasɛ ibono ɔ bo mɔ ne ɔ kpaa sɔɔ
gɛnen ngyi nbono.

*As*ɛwu Gikpalɛ

47-48 "Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ
gɛkyena mɔ gɛ fo mɔ, gɛ laa wɔra fɛɛ
gɛnɔɔbono iken akedabo mɛ kya too
asɛwu mɔ. Asɛwu mɔ a kya keda iken
kpɛi-kpɛi gikyɔ de mɛ' biidɛ amɔ-rɛ iken
mɔ lii gyan' gigengen so. Mɛ lɛɛ iken mɔ
mɔ, mɛ kya kyɛɛ iken nyɛnyɛn lii idɛnsɛ
dɔ. Mɛ kya kyu idɛnsɛ mɔ wɔra nkeebii
dɔ, ne mɛ kya kyu inyɛnyɛn mɔ, mɔ, kyu
too fuɛ. 49 Fafaanan kee ne i laa wɔra owi
ɔbono gɛsinkpan so gɛkyena gɛ laa yela
ɔkara mɔ ne. Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɛ
laa baa kyɛɛ abono mɛ bo ilaa nyɛnyɛn
mɔ lɛɛ lii abono mɛ kya gyi gɛsintin sa
Wurubuaarɛ mɔ dɔ 50 de mɛ' kyu asa
nyɛnyɛn mɔ kpaa too ɔgya gin-gin dɔ.
Osulon de anɛbi giwɛ ne n bo nno."
51 Yesu gi da akpalɛ adɛ sa mɔmɔ gɛnen
mɔ, ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ nu ilaa
ibono nɛ tɔgɛ fɛye faa pɛwu gɛsɛ?" Mɛ
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ɛɛn." 52 Yesu gi tɔgɛ sa
mɔmɔ yɛɛ, "Nbara ɔŋmarasɛbo kamaasɛ
nyi Wurubuaarɛ agyɛbi dedaa ne o kii nyɛ
kasɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi
ilaa bɔla mɔ, ɔ dɛ fɛɛ gɛten wura ɔbono ɔ
bo ilaa dedaa de ilaa pobɔrɔ pɛwu mɔ-ilaa
ɔyelaten mɔ. Nengyene i gyɛ ilaa dedaa
ilaa mɔ, ɔ bo nno, ne i kii i gyɛ ilaa pobɔrɔ
ilaa kee mɔ, ɔ bo nno."

*Yesu G*ɛwi Awura Mɛ Mɛŋ Sɔɔ Mɔ Gyi

53 Yesu gi da gɛnen akpalɛ adɛ pɛwu
ta mɔ, ɔ koso lii nfono 54 ne o kii kpe
ɔsowolɛ ɔbono so mɛ bela mɔ mɔ. O
nyiile asa ilaa mɔmɔ-gikyangbon dɔ. Mɔ-
ilaa nyiilesɛ mɔ i dɛ asa mɔ gɛnɔ, ne
mɛ san mɛ kya taasɛ abara yɛɛ, "Fonɛ
ne ɔdɛ gi kpaa nyɛ gɛnen ɔlaako ginyi
gidɛ lii? Nnɛ ne ɔ wɔra ne ɔ nyɛ ɔlon
baarɛ ɔ kya wɔra ilaa gbaa'gbaa ibono i
kya dɛ gɛnɔ faa? 55 Iŋ gyɛ kaafenta mɔ-
bi mɔ ne? Iŋ gyɛ mɔ-nyi ne n gyɛ Mariya?
Ne iŋ gyɛ Gyeemesi, de Gyosɛfo, de Simon
de Gyudasɛ mɔmɔ-daa mɔ ne? 56 Iŋ gyɛ
aye-rɛ mɔ-pikyiiana ne n tɛ gɛrɛ? Ne fonɛ
dɔ ne ɔ nyɛ imɔ idɛ pɛwu lii daa?" 57 Yesu
mɛŋ gyɛ isafo sa mɔmɔ so mɔ, mɛ kine
mɛ mɛŋ sɔɔ mɔ gyi. Ne Yesu gi tɔgɛ sa
mɔmɔ yɛɛ, "Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo
kya gyi ginsi gɛten kamaasɛ, gɛnen mɔ,
mɔ gbaa-gbaa mɔ-gɛwi abɛɛ mɔ-gɛten dɔ
wolɛ." 58 Asa mɛ mɛŋ sɔɔ mɔ gyi so mɔ,
oŋ kyu Wurubuaarɛ ɔlon wɔra amunale
ilaa gbaa'gbaa nno gikyɔ.

14

1 Gɛnen nkɛ nbono dɔ mɔ, Wura
Hɛrodɛ ɔbono ɔ kya kerɛ Galeli gɛsinkpan
so mɔ gi nu Yesu ilaa wɔrasɛ so. 2 O nu imɔ
gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔ-adega yɛɛ, "Gyɔn
ɔbono ɔ naa kyena gyere asa Wurubuaarɛ
sagyere mɔ ne. O kyingi lii ibuni dɔ daa
so ne ɔ nyɛ Wurubuaarɛ ɔlon ɔ kya wɔra
ilaa gbaa'gbaa gɛnen faa."

*G*ɛnɔɔbono I Ba Ne Gyɔn Gi Nyɛ Lɛwu
Mɔ

3-4 Gɛnɔɔbono i ba ne Gyɔn gi nyɛ lɛwu
mɔ ne n gyɛ yɛɛ Wura Hɛrodɛ mɔ-tedɛ
Filipo gi dena ɔkyii ɔko, mɛ kya terɛ mɔ
yɛɛ Hɛrodiyasɛ, ne wura mɔ gi sɔgɛ ɔkyii
mɔ kyu dena. Gyɔn gi nu gɛnen mɔ, ɔ
tɔgɛ sa Wura Hɛrodɛ yɛɛ ibono ɔ sɔgɛ
mɔ-tedɛ mɔ-ka dena mɔ, iŋ boran, iŋ dɛ
ɔkpa gɛnen. Ɔ tɔgɛ mɔ gɛnen mɔ, wura
mɔ gi yɛgɛ mɛ kpaa keda mɔ, ne mɛ

ŋminde mɔ kyu kpaa tii de obu. 5 Nkana
wura mɔ gi laarɛ ɔ' yɛgɛ mɛ' mɔɔ mɔ. O
kii ɔ selɛ sakpii mɔ. I kya nyiile yɛɛ sakpii
mɔ kya buu Gyɔn yɛɛ ɔ gyɛ Wurubuaarɛ
ikalan ɔtɔgɛbo.
6 Gɛkɛ gɛdɛ mɔ Wura Hɛrodɛ kya
gyi mɔ-gɛkɛ korogɛsɛ gɛsi. Mɔ-rɛ mɔ-
nanboana mɛ tɛ mɛ kya gyi gɛkɛ belɛ mɔ
mɔ, Hɛrodiyasɛ mɔ-bi obolonbu ɔko gi lii
kyaa tala asa mɔ ansi. Mɔ-gɛkyaa mɔ gɛ
wɔra Wura Hɛrodɛ ɔbolɛ gikyɔ. 7 Imɔso
ɔ ka sa obolonbu mɔ yɛɛ, "Ilaa kamaasɛ
ibono fo kya laarɛ mɔ, tɔgɛ me, nan kyu
sa fo. Nengyene fo taasɛ me ne meŋ nyɛ sa
fo mɔ, nɛ tɔrɔ ntan." 8 Obolonbu mɔ gi lii
kpaa taasɛ mɔ-nyi, ne mɔ-nyi gi tɔgɛ mɔ
ilaa ibono i kaaborɛ ɔ' taasɛ mɔ. Imɔso
obolonbu mɔ gi kii baa tɔgɛ wura mɔ
yɛɛ, "N kya laarɛ Gyɔn ɔbono ɔ gyere asa
Wurubuaarɛ sagyere mɔ gimu tangalan dɔ
fɛye-ansi dɔ gɛrɛ." 9 Obolonbu mɔ gi taasɛ
gɛnen mɔ, Wura Hɛrodɛ gisen dɔ i nyida
mɔ. Ɔ ti ka ntan abelɛnsɛ mɔ ansi dɔ
so mɔ, ɔ kyule ne ɔ tɔgɛ mɔ-adega mɔ
yɛɛ mɛ' wɔra ilaa ibono obolonbu mɔ kya
laarɛ mɔ sa mɔ. 10 Imɔso o sun ne mɛ
kpaa ten Gyɔn gimu nfono o tii de obu mɔ,
11 ne mɛ kyu gimɔ taga tangalan dɔ kyu
bara obolonbu mɔ, ne obolonbu mɔ gi kyu
kperɛ mɔ-nyi. 12 Gyɔn akasɛbo mɔ mɛ nu
gɛnen mɔ, mɛ kpaa kyu mɔ-gibuni mɔ kyu
kpaa pule, ne mɛ kpaa buu sa Yesu.

*Yesu Gi Sa Sakpii Bel*ɛ Agyudɔ Ne Mɛ Gyi Kaabo

13 Yesu gi nu Gyɔn lɛwu mɔ so mɔ, ɔ dii
loo gikolii dɔ ne ɔ lii nfono ɔ bo mɔ de o'
kpe nfono asa mɛŋ tɛ mɔ. Asa sakyɔ mɛ
nu yɛɛ Yesu gi koso nfono mɔ, mɛ naa de
ayaa lii mɔmɔ-isowolɛ so de mɛ' kpaa tu
mɔ. 14 Yesu gi fo nfono ɔ kya kpe mɔ, ɔ
baa lii gikolii mɔ dɔ mɔ, o wu sakpii belɛ
ti ɔ yelɛ. O wu mɔmɔ gɛnen mɔ, mɔmɔ-
ilaa i wɔra mɔ ayen, ne ɔ kyɛ-kyɛ abono
mɛ kya lɔ mɔ.
15 I wɔra gɛdɔɔdɛ mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ
mɛ kpaa tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Nfono a bo faa,
i gyɛ daa ifɛ nsana, ne owi gi ta. Imɔso
lɛɛ sakpii mɔ ɔkpa de mɛ' naa kpe isowolɛ
ibono i sindi gɛrɛ mɔ de mɛ' kpaa nyɛ
agyudɔ sɔɔ gyi." 16 Yesu gi kisee tɔgɛ sa
mɔmɔ yɛɛ, "Iŋ tiri yɛɛ mɛ' kpe gɛtɛɛko.
Fɛye gbaa-gbaa fɛ' sa mɔmɔ ilaa iko de mɛ'
gyi." 17 Mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Aye asɛ gɛrɛ
a bo daa ibodobodo inun de iken inyɔ."
18 Yesu gi tɔgɛ mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' kyu imɔ
bara me gɛrɛ." 19 Mɛ kyu kperɛ mɔ, ne
Yesu gi tɔgɛ sa sakpii mɔ yɛɛ mɛ' kpelegɛ
kyena ifɛ bonboli mɔ so. Mɛ kyena mɔ,
o puru ibodobodo inun de iken inyɔ mɔ
ne ɔ diirɛ mɔ-ansi kerɛ soso, o kyu afaala
sa Wurubuaarɛ, ne ɔ gbaa gbaa ibodobodo
mɔ dɔ kyu sa mɔ-akasɛbo mɔ, ne mɔmɔ,
mɔ, mɛ yɛ sa sakpii mɔ. 20 Ɔkamaasɛ gi
gyi kaabo, ne i kii san. Mɔ-akasɛbo mɔ mɛ
koola agyisan mɔ mɔ, a bɔla nkeebii gudu
nnyɔ. 21 Anyen abono mɛ saarɛ asa abono
mɛ gyi agyudɔ mɔ gɛgyɔnɔ gɛ laa wɔra
fɛɛ anyen nwɛ ikue-inyɔ de saalaa. Akyii
de nbii-lɛɛ gɛgyɔnɔ gɛŋ too.

*Yesu Gi Naa Nkyu So, I M*ɛŋ Muiinɛ Mɔ Loo

22 Imɔ gɛmara mɔ, Yesu gi yɛgɛ mɔ-
akasɛbo mɔ mɛ dii loo gikolii dɔ de mɛ'
gyangbara mɔ fara kpe gibenbɛ giko mɔ
so de mɔ mɔ ɔ' lɛɛ sakpii mɔ ɔkpa de ɔ'
baa tu mɔmɔ. 23 Yesu gi lɛɛ mɔmɔ-ɔkpa
ta ne i san mɔ-wolɛ mɔ, ɔ dii kpe gibii
giko so ɔ' kpaa dalaa. O sii nno mɔ-wolɛ
gɛnen kaaborɛ i bun. 24 Gɛnen owi ɔbono
mɔ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ ti palɛ gikolii mɔ
kyon gɛta. Afuu a kya da nkyu mɔ so, ne
i yɛgɛ gikolii mɔ gi kya kyengben. Afuu
mɔ a kya da a kya ba de mɔmɔ asɛ so.
25 I baa fo gibaadiikɛ mɔ, Yesu naa nkyu
mɔ so ɔ kya kpe de mɔ-akasɛbo mɔ asɛ.
26 Mɛ wu mɔ ɔ naa nkyu mɔ so ɔ kya ba
mɔ, i ŋmaa mɔmɔ-gisen, mɛ kya kpen yɛɛ,
"Obuni ne!" Ne i wɔra mɔmɔ gifuu, mɛ
san ma-a saawo. 27 Ayaa abono so mɔ, Yesu
gi tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' keda nyoro! Me
Yesu ne. Fɛŋ sa fɛ' selɛ gifuu."
28 Yesu gi tɔgɛ sa ɔmɔ gɛnen mɔ, Piita
gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Me-wura, nengyene
i gyɛ fo mɔ, tɔgɛ me kee de n' naa nkyu
mɔ so baa tu fo." 29 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
"Naa ba." Nfono mɔ Piita gi lii gikolii mɔ
dɔ ɔ naa nkyu mɔ so ɔ kya kpe Yesu asɛ.
30 O wu ibono afuu mɔ a kya da de ɔlon
mɔ, i wɔra mɔ gifuu. Gɛnen so mɔ, o yii
gɛsɛ ɔ kya muiinɛ ɔ kya loo nkyu mɔ
dɔ. Ɔ kya loo mɔ, ɔ saawo yɛɛ, "Me-wura,
mɔlɛgɛ me!" 31 Ayaa abono so mɔ, Yesu gi
tengɛ mɔ-gibaa keda mɔ, ne ɔ taasɛ mɔ
yɛɛ, "Kerɛ, gisɔɔgyi gibono fo bo sa me

mɔ pɛwu ne? I wonɛ ne fo sɔɔ fo-nyoro
akyɔɔlɛ?” 32 Yesu mɔ-rɛ Piita mɛ baa dii
loo gikolii mɔ dɔ mɔ, nfono mɔ, afuu mɔ a
taa gida yɛgɛ. 33 Mɔ-akasɛbo abono mɛ bo
gikolii mɔ dɔ mɔ mɛ ŋmii mɔ kyu buubuu
sa mɔ ne mɛ kya tɔgɛ yɛɛ, “Gɛsintin, fo
gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi!”

*Yesu Gi Ky*ɛ Alɔbo Gɛnɛsarɛtɛ

34 Mɛ fara ɔbon belɛ mɔ gɛnen mɔ,
mɛ lii gikolii mɔ dɔ dii gyan' Gɛnɛsarɛtɛ
gɛsinkpan so. 35 Gɛnɛsaretɛ awura mɛ wu
Yesu bii mɔ, mɛ yɛgɛ i nu gyan' gɛnen
gɛsinkpan gɛbono so pɛwu yɛɛ Yesu gi loo
mɔmɔ asɛ. Mɛ nu gɛnen mɔ, mɛ kyu
mɔmɔ-asa abono mɛ kya lɔ mɔ pɛwu bara
mɔ. 36 Mɛ kolɛ mɔ yɛɛ ɔ' yɛgɛ mɛ' yii
ba-a mɔ-gɛgbɛ ginɛbi. Ne gɛsintin mɔ,
ɔkamaasɛ ɔbono ɔ nyɛ ne o yii mɔ-gɛgbɛ
mɔ, mɔ-alɔtɔ a kya ta.

15

*Ako M*ɛ Kya Penɛ Asa Yɛɛ Mɔmɔ-
Nbara Gi Gyɛ Wurubuaarɛ-Lɛɛ

1 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, Farasii gikpen
mɔ dɔ asa ako de Gyuda awura nbara
aŋmarasɛbo ako mɛ lii Gyɛrusalem ba Yesu
asɛ baa taasɛ mɔ yɛɛ, 2 “I wonɛ so ne
fo-akasɛbo mɔ mɛ kya kerɛ ansi taa aye-
itiibilaa mɔ giwɔra yɛgɛ daa? Imɔ ne
n gyɛ yɛɛ mɛ laa gyi mɔ, mɛŋ kya foro
mɔmɔ-abaa aye-itiibilaa aforobi de sɛi ɔŋ'
sa ɔ' kyɔlesɛ mɔmɔ-Wurubuaarɛ ɔson.”
3 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa ɔmɔ yɛɛ, “Ne fɛye
mɔ de-e? I wonɛ so ne fɛye-itiibilaa so mɔ,
fɛ kya kerɛ ansi taa Wurubuaarɛ nbara mɔ
yɛgɛ daa? 4 Wurubuaarɛ gi yela nbara yɛɛ,
‘Buu fo-sɛ de fo-nyi.’ Nko kee ne n gyɛ
yɛɛ, ‘Fo ɔbono fo tɔgɛ nnɔ wɔra fo-nyi
abɛɛ fo-sɛ mɔ, mɛ' mɔɔ fo.’ 5 Fɛye Farasii
awura de nbara aŋmarasɛbo mɔ berɛ, fɛ
kya nyiile daa yɛɛ ɔko laa taalɛ tɔgɛ sa
mɔ-nyi abɛɛ mɔ-sɛ yɛɛ, ‘Ilaa ibono n bo
ne nkana nan kyu kpaa fɛye mɔ, nan lɔrɔ
imɔ yela sa Wurubuaarɛ.’ Nengyene ɔ nyɛ
tɔgɛ gɛnen mɔ, fɛye yɛɛ iŋ baa i tiri yɛɛ
ɔ baa buu mɔ-sɛ de mɔ-nyi de ɔ' kpaa
mɔmɔ. 6 Fɛye-anyamesɛ itiibilaa idɛ so
mɔ, fɛ kya nyaa Wurubuaarɛ nbara mɔ
yela nkan. 7 Fɛ bo gikerɛansi! Wurubuaarɛ
ɔkalan ɔbono Isaya gi nu tɔgɛ mɔ i kyena
de fɛye-ilaa wɔrasɛ idɛ gɛsintin so.

8 “Isaya gi nu Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yɛɛ,
‘Ansi so ne me-asa adɛ mɛ kya lɛɛ me-
ginyen;
Mɔmɔ-nwɔnsa dɔ berɛ, me-rɛ ɔmɔ
aŋ bo gɛsu.
9 Mɛ kya son me daa ansi so giyan.
I kya nyiile yɛɛ anyamesɛ-lɛɛ nbara ne mɛ
dɛ mɛ kya penɛ
mɛ kya nyiile asa yɛɛ i gyɛ me Wu-
rubuaarɛ-lɛɛ.’ ”

*Nyames*ɛ Nwɔnsa Ne N Kya Kyɔlesɛ
Mɔ-Wurubuaarɛ Ɔson

10 Nfono ne Yesu gi terɛ sakpii ɔbono
ɔ bo nfono mɔ ba mɔ asɛ, ne ɔ tɔgɛ
sa mɔmɔ yɛɛ, “Fɛ' yela giso de fɛ' nu
gɛsɛ yɛɛ, 11 i mɛŋ gyɛ ilaa ibono i kya loo
nyamesɛ gɛnɔ dɔ mɔ ne n kya kyɔlesɛ
mɔ-Wurubuaarɛ ɔson. Ilaa ibono i kya lii
nyamesɛ gɛnɔ dɔ mɔ ne n kya kyɔlesɛ
mɔ-Wurubuaarɛ ɔson.”
12 Nfono mɔ Yesu akasɛbo mɔ mɛ tu
sindi mɔ ne mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, “Fo bii yɛɛ
ilaa ibono fo tɔgɛ mɔ i loo Farasii awura
mɔ?” 13 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Farasii
awura ilaa nyiilesɛ mɔ i dɛ fɛɛ iyii ibono
i mɛŋ gyɛ me-sɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ ne
n duu imɔ mɔ. Ɔ laa kyigi imɔ pɛwu fuɛ
daa. 14 Gɛnen so mɔ, fɛ' taa ɔmɔ yɛgɛ! Mɛ
gyɛ daa agyaatanbo abono mɛ dɛ mɔmɔ-
nanboana agyaatanbo de iyii! Nengyene
gyaatanbo laa keda mɔ-nanbo gɛnen mɔ,
mɔmɔ anyɔ mɛ laa wolaa tɔrɔ ɔbɔ dɔ.”
15 Nfono ne Piita yɛɛ, “Lɛɛ ilaa ibono fo
tɔgɛ sa sakpii mɔ gɛsɛ sa aye.” 16 Yesu
gi lɛɛ gɛnɔ taasɛ mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ,
“Imɔso fɛye kee fɛye-nwɔnsa dɔ iŋ ti bugi
de fɛ' nu ilaa gɛsɛ? 17 Fɛ mɛŋ nyi yɛɛ ilaa
ibono i kya loo nyamesɛ gɛnɔ dɔ mɔ i
kya kyon kpe mɔ-ɔtɔ dɔ de ɔ' kɔɔ fuɛ?
18 Ilaa ibono i kya lii fo-gɛnɔ dɔ mɔ i kya
lii daa fo-gɛwɔnsa dɔ. Imɔ ibono ne n kya
kyɔlesɛ nyamesɛ Wurubuaarɛ ɔson. 19 I
kya nyiile yɛɛ nyamesɛ kya sa gɛwɔnsa
pɛi ne ɔ kya wɔra ilaa nyɛnyɛn fɛɛ ɔ kya
mɔɔ isa, ɔ kya lii mɔ-ka abɛɛ mɔ-kuli
gɛmara, ɔ kya laarɛ ogyibara, ɔ kya yuuri,
ɔ kya ten ɔko gɛnɔ nbɛlɛ dɔ, abɛɛ ɔ
kya nyida asa. 20 Gɛnen ilaa idɛana ne n
kya kyɔlesɛ nyamesɛ Wurubuaarɛ ɔson.
Nyamesɛ gi gyi ne ɔŋ foro mɔ-abaa aye-
itiibilaa aforobi mɔ, imɔ ibono i maŋ taalɛ
kyɔlesɛ mɔ-Wurubuaarɛ ɔson.”

*Isafokyii Gi S*ɔɔ Yesu Gyi

21 Yesu gi lii nno, ne ɔ kyon kpe
gɛsinkpan gɛko so, gɛ sindi Taya de Sidon
isowolɛ. 22 Ɔkyii ɔko tɛ nno, ɔ gyɛ daa
Keenakyii. O nu Yesu so. Imɔso ɔ naa ɔ kya
kpe mɔ asɛ mɔ, ɔ kya kpen ɔ kya kolɛ mɔ
yɛɛ, "Me-wura, Deefidi ɔnaanabi, su me so!
Ilaa nyɛnyɛn oduduu tɛ me-bi kyiisɛ so, i
kya nyala mɔ gikyɔ!"
23 Ɔkyii mɔ gi kolɛ Yesu gɛnen mɔ, Yesu
mɛŋ tɔgɛ mɔ sɛi-sɛi. Nfono mɔ, mɔ-
akasɛbo mɔ mɛ tu ba mɔ asɛ baa tɔgɛ
mɔ yɛɛ, "Gya ɔkyii mɔ. O buu aye ɔ kya
wɔra ɔlanba." 24 Ne Yesu gi lɛɛ gɛnɔ tɔgɛ
yɛɛ, "Wurubuaarɛ gi sun me yɛɛ n' baa
kpaa daa aye Isirale awura abono mɛ dɛ
fɛɛ isandɛ ibono i fuɛ mɔ."
25 Ɔ tɔgɛ gɛnen mɔ, ɔkyii mɔ gi dabɔlɛ
kpaa ŋmii Yesu ayaa dɔ kolɛ mɔ yɛɛ, "Me-
wura, kpaa me!" 26 Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ,
"Iŋ kaaborɛ fɛɛ ɔko o' kyu nbii agyudɔ
abono mɛ laa gyi mɔ kyu too sa igyoono."
27 Ne ɔkyii mɔ gi tɔgɛ yɛɛ, "Me-wura, i gyɛ
gɛsintin berɛ. Imɔ, mɔ, igyoono gbaa kee
mɛ kya nyɛ tɔɔsɛ ibono mɔmɔ-wuraana
mɛ kya gyi ne i kya lii tɔrɔ lɛpɛ gikɔɔdɔ
mɔ gyi." 28 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ sa ɔkyii
mɔ yɛɛ, "Ɔkyii, gisɔɔgyi gibono fo bo sa
me mɔ gi tansi gi nyaakyɔ! Ibono fo kolɛ
me mɔ, i' wɔra sa fo." Gɛnen owi ɔbono
dɔ mɔ, mɔ-bi mɔ gi nyɛ mɔ-nyoro lii ilaa
nyɛnyɛn oduduu mɔ abaa dɔ.

*Yesu Gi Ky*ɛ Asa Alɔtɔ Ne Ɔ Sa Asa Sakyɔ Agyudɔ

29 Yesu gi lii nno kpaa naa Galeli ɔbon
belɛ mɔ gigengen so. Ɔ dii gyan' gibii
giko so, ne ɔ kpelegɛ kyena. 30 Ɔ kpelegɛ
kyena mɔ, sakpii belɛ ɔko gi ba mɔ asɛ.
Mɛ kyu alɔbo sakyɔ bara mɔ yɛɛ ɔ' kyɛ,
fɛɛ itɛgɛsɛana, agyaatanbo, isintiribu, asa
abono mɛ lii adin, de abono mɛ kya
lɔ alɔbi kpɛi-kpɛi mɔ. Mɛ kyu mɔmɔ
baa yela Yesu ayaa dɔ, ne ɔ kyɛ mɔmɔ.
31 Sakpii mɔ gi wu ibono agyaatanbo mɛ
kya wu ilaa, ɔtɛgɛsɛana mɛ koso mɛ kya
naa, abono mɛ lii adin mɔ mɛ kii nyɛ
mɔmɔ-nyoro, ne imuumuu mɛ kya tɔngɛ
gɛnen mɔ, i dɛ mɔmɔ-gɛnɔ gikyɔ, ne mɛ
yen Wurubuaarɛ yɛɛ Wurubuaarɛ ɔbono
mɔmɔ Isirale awura mɛ kya son mɔ ne n
sa Yesu ɔlon ne ɔ kya kpaa asa gɛnen.
32 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, Yesu gi terɛ mɔ-
akasɛbo mɔ ba mɔ asɛ ne ɔ tɔgɛ sa ɔmɔ
yɛɛ, "Asa adɛ ilaa i bo me ayen. Ndɛ nkɛ
nsa ne mɛ bo me asɛ faa, mɛŋ baa mɛ
bo sɛi de mɛ' gyi. Meŋ kya laarɛ n' tɔgɛ
mɔmɔ yɛɛ mɛ' naa kpe mɔmɔ-nwi yɛgɛ
mɛ mɛŋ nyɛ sɛi gyi. Nɛ wɔra gɛnen
mɔ, mɛ laa tɔrɔ agbalɛ ɔkpa dɔ." 33 Mɔ-
akasɛbo mɔ mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Fonɛ dɔ
ne a laa nyɛ agyudɔ sa gɛnyamesɛbi gɛdɛ
de mɛ' gyi kaabo ifɛ nsana gɛrɛ?" 34 Yesu
gi taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Ibodobodo ifonɛ ne
fɛ bo?" Mɛ lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, "A bo
ibodobodo sono de nkenbii kalɛsɛ nko."
35 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ sa asa abono pɛwu
mɛ buu ɔmɔ mɔ yɛɛ mɛ' kpelegɛ kyena.
Mɛ kpelegɛ kyena gɛsinkpan mɔ, 36 o puru
ibodobodo sono mɔ de iken mɔ, o kyu
afaala kyu sa Wurubuaarɛ, ne ɔ gbaa gbaa
imɔ dɔ kyu sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ mɛ' yɛ
sa sakpii mɔ de mɛ' gyi. Ne mɛ sɔɔ yɛ sa
mɔmɔ. 37 Mɛ yɛ gɛnen mɔ, ɔkamaasɛ gi
nyɛ gyi kaabo, ne i fo mɔmɔ kii san. Yesu
akasɛbo mɔ mɛ koola agyisan mɔ mɔ, i
bɔla nkeebii sono. 38 Anyen abono mɛ gyi
gɛnen agyudɔ abono mɔ gɛgyɔnɔ gɛ gyɛ
nwɛ ikue-inyɔ. Akyii de nbii-lɛɛ gɛgyɔnɔ
gɛŋ too. 39 Asa mɔ mɛ gyi ta mɔ, Yesu
gi lɛɛ mɔmɔ-ɔkpa, ne ɔ dii loo gikolii dɔ
kyon kpe Magadan gɛsinkpan so.

16

*Asa Ako M*ɛ Kolɛ Yesu Yɛɛ

*Ɔ' W*ɔra Ilaa Lɛɛnyiilesɛ Lii Wu-
rubuaarɛ Dɔ

1 Farasii de Saadusii akpen mɔ dɔ asa
ako mɛ ba Yesu asɛ mɛ' baa kolɛ mɔ yɛɛ
ɔ' wɔra ilaa lɛɛnyiilesɛ lii Wurubuaarɛ dɔ
sa mɔmɔ de mɛ' nyɛ bii yɛɛ Wurubuaarɛ
ne n sa mɔ ɔlon ɔbono ɔ dɛ mɔ. Mɛ
kya kolɛ mɔ gɛnen mɔ, mɛ kya daasɛ mɔ
mɛ kya kerɛ daa. 2 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa
mɔmɔ yɛɛ, "Owi kya kpe ɔ' kpaa tɔrɔ ne
ɔ pɛɛrɛ kɔ-ɔ mɔ, fɛ kya wu bii tɔgɛ yɛɛ,
'Ɔkɛ owi laa lii.' 3 Gɛnen kee ne gɛdɛ gɛ
kɛ ne fɛ wu nyangbon gi sin kiti-kiti-kiti
mɔ, fɛ kya bii tɔgɛ yɛɛ, 'Ndɛ nyangbon
laa da.' Fɛ kya wu Wurubuaarɛ awolɛ bii
tɔgɛ yɛɛ idɛ ne nan wɔra, ne gɛsintin i kya
ba gɛnen. I wonɛ ne fɛŋ kii fa-a bii kerɛ
nkɛ ndɛ dɔ lɛɛ ilaa dɔ de fɛ' bii ilaa ibono
Wurubuaarɛ kya lɛɛ ɔ kya nyiile fɛye mɔ?

4 Fɛye ndɛ asa adɛ! Fɛ bo ilaa nyɛnyɛn
ne fɛŋ kya son Wurubuaarɛ gɛsintin ɔkpa
so! Gɛnen so ne fɛ kpɛ fɛ kya laarɛ fɛ'
wu ilaa lɛɛnyiilesɛ faa. Ilaa kolon guan-n
ne Wurubuaarɛ laa wɔra sa fɛye de fɛ' wu.
Gɛnen ilaa ibono mɔ i laa wɔra daa fɛɛ
ibono i ba Gyoona so mɔ." Yesu gi tɔgɛ
gɛnen mɔ, ɔ naa kyon taa mɔmɔ yɛgɛ.

*Bodobodo G*ɛlin Gikpalɛ

5 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kyon
kpe gibenbɛ giko mɔ so mɔ, mɔ-akasɛbo
mɔ mɛ nyingi yɛɛ mɛ tan bodobodo so.
6 Yesu gi tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' kerɛ fɛye-
nyoro so dɔɔdan. Farasii awura de Saadusii
awura ilaa i dɛ fɛɛ gɛlin gɛbono gɛ kya
yɛgɛ bodobodo kya ŋan mɔ." 7 Yesu gi
tɔgɛ sa mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ kyu mɛ
kya taasɛ abara yɛɛ, "Ibono a mɛŋ dɛ
bodobodo mɔ so ne ɔ tɔgɛ aye gɛnen faa
abɛɛ?"
8 Mɛ kya taasɛ abara gɛnen mɔ, Yesu
gi ti bii ilaa ibono mɛ darɛ mɔ. Imɔso ɔ
taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Menɛ n wɔra ne fɛ kya
tɔgɛ kyu lii bodobodo ɔbono fɛ mɛŋ dɛ
mɔ so? Gisɔɔgyi gibono fɛ bo sa me mɔ
pɛwu ne? 9 Fɛŋ ti bii isa ɔbono n gyɛ mɔ?
Fɛ tan ibodobodo inun ibono nɛ gbaa-gbaa
imɔ dɔ sa asa nwɛ ikue-inyɔ de saalaa ne
mɛ gyi kpon mɔ so? Agyisan nkeebii nfonɛ
ne fɛ koola mɔ? 10 Ne fɛ tan ibodobodo
sono ibono nɛ gbaa-gbaa imɔ dɔ sa asa
nwɛ ikue-inyɔ ne mɛ gyi kpon mɔ so?
Agyisan nkeebii nfonɛ ne fɛ koola mɔ?
11 Nkana i kaaborɛ fɛ wolaa nu gɛsɛ yɛɛ iŋ
gyɛ bodobodo ilaa ne n' darɛ. N kya nyiile
fɛye daa yɛɛ fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so kyu lii
Farasii de Saadusii awura mɔ so. Mɔmɔ-
ilaa i dɛ fɛɛ gɛlin gɛbono gɛ kya yɛgɛ
bodobodo kya ŋan mɔ." 12 Nfono mɔ, mɔ-
akasɛbo mɔ mɛ nu gɛsɛ kon yɛɛ iŋ gyɛ
bodobodo ilaa ne ɔ darɛ. Ɔ darɛ daa Farasii
awura de Saadusii awura mɔ ilaa nyiilesɛ
ibono i kya yɛlegɛ i kya nyida ilaa mɔ.

*Piita Gi L*ɛɛ Tɔgɛ Isa Ɔbono Ɔnan Yesu
Gyɛ Mɔ

13 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kya
laarɛ mɛ' sindi Sɛsariya-Filipayi ɔsowolɛ
mɔ, ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Asa asɛ mɔ,
menɛ nyamesɛ ɔnan ne me, anyamesɛ
pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, n gyɛ daa?" 14 Ne
mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ako mɛ kya tɔgɛ yɛɛ fo
gyɛ Oloobu Gyɔn ɔbono ɔ naa kyena gyere
asa Wurubuaarɛ sagyere mɔ. Ako mɔ yɛɛ
kuaa. Fo ne n gyɛ Oloobu Ilaagya. Ne
ako, mɔ, yɛɛ Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo
iloobu mɔ dɔ ɔko fɛɛ Gyɛrɛmaya abɛɛ
ɔbanban ɔko ne n kyingi lii ibuni dɔ ba
gɛnen." 15 Nfono ne Yesu gi kii taasɛ mɔ-
akasɛbo mɔ yɛɛ, "Ne fɛye mɔ de-e? Menɛ
nyamesɛ ɔnan ne fɛ nyi yɛɛ n' gyɛ?"
16 Simon Piita gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Fo ne n
gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi sun yɛɛ fo' baa
mɔlɛgɛ mɔ-adɛ de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena mɔ. Mɔ ɔbono ɔ bo nno
gɛkpaa-gɛkpaa mɔ mɔ-bi ne n gyɛ fo."
17 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Fo Si-
mon, Gyoona mɔ-bi, fo gyɛ omudɛnsɛbo!
I mɛŋ gyɛ nyamesɛ ne n lɛɛ ilaa idɛ nyiile
fo. Me-sɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo soso
mɔ ne n lɛɛ nyiile fo gɛnen. 18 N' buu
sa fo yɛɛ nan terɛ fo yɛɛ Piita. (Piita
gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ gifolɛ.) Fɛɛ gɛnɔɔbono
gifolɛ gi laa taalɛ yɛgɛ obu ɔ' wɔra ɔlon
mɔ, gɛnen kee ne nengyene nɛ koola
me-asonbo gikpen mɔ mɔ, gɛnen gifolɛ
gidɛ ne nan wɔra mɔmɔ-gɛkpara. Ba-a
lɛwu gbaa maŋ taalɛ tii me-asonbo gikpen
mɔ. 19 Nan yɛgɛ fo' kerɛ Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ gɛbunono mɔ
so; ilaa ibono fo maŋ sa ɔkpa gɛsinkpan
so mɔ, Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ
kee maŋ sa ɔkpa, ne ibono fo sa ɔkpa
gɛsinkpan so mɔ, Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo
soso mɔ kee gi sa ɔkpa." 20 Nfono ne Yesu
gi ka sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ mɛŋ sa mɛ'
tɔgɛ sa ɔko-rɛ ɔko yɛɛ mɔ ne n gyɛ ɔbono
Wurubuaarɛ gi sun yɛɛ ɔ' baa mɔlɛgɛ mɔ-
adɛ de mɛ' nyɛ mɔ asɛ gɛkyena mɔ.

*Yesu Gi T*ɔgɛ Mɔ-Giwukyingi Mɔ So Ilaa

21 Lii nfono mɔ Yesu gi yii gɛsɛ ɔ kya
tɔgɛ ɔ kya sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ i
gyɛ ilaa ibono i laa ba yɛɛ ɔ laa kpe
Gyɛrusalem de ɔ' kpaa wu ɔlaawusɛ kpɛi-
kpɛi gikyɔ Gyuda awura asunbi alɛɛbo
abelɛnsɛ de nbara aŋmarasɛbo mɔ de
mɔmɔ-abelɛnsɛ sɛnsɛ mɔ abaa dɔ. Asa
mɛ laa mɔɔ mɔ. Mɛ mɔɔ mɔ mɔ, imɔ
gɛkɛ sasɛ mɔ, ɔ laa kyingi lii ibuni dɔ.
22 Nfono mɔ Piita gi kyu Yesu lii nkan
ne o yii gɛsɛ ɔ kya gya mɔ yɛɛ ɔŋ baa
tɔgɛ gɛnen. Ɔ tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Me-wura,
Wurubuaarɛ ɔ' kparɛ fuɛ! I mɛŋ sa i'
ba fo so gɛkaako!" 23 Yesu gi kisee tɔgɛ
sa Piita yɛɛ, "Naa me asɛ, ilaa nyɛnyɛn

gɛmu! Fo kya laarɛ fo' nyida me-ilaa sa me. Fo-gɛwɔnsa gɛŋ gyan' Wurubuaarɛ gɛlaarɛ so. Anyamesɛ-lɛɛ gɛlaarɛ so ne fo-gɛwɔnsa gɛ gyan'."

24 Ne Yesu gi kisee tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Ɔbono ɔ kya laarɛ de ɔ' wɔra me-ɔkasɛbo mɔ, kaasɛ o' kyu mɔ-nyoro fuɛ me so de o' kyule sɔɔ awɔrɔfɔɔ abono a laa tu mɔ me so mɔ abaa anyɔ, ba-a mɛ laa da mɔ aŋanbi oyii so mɔɔ me so mɔ, mɛ' da mɔ. 25 I kya nyiile yɛɛ fo ɔbono fo kya kɔrɔsɛ fo-nkpa fo kya yela fo-gibaa so mɔ, Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan gɛ laa lii fo-gibaa. Ne fo ɔbono mɔ, kyu lii me so ne fo-nkpa gi lii fo-gibaa mɔ, fo laa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena. 26 Fo nyamesɛ fo nyɛ gɛsinkpan gɛdɛ so ilaa kamaasɛ pɛwu, ne fo too fo-ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ mɔ fuɛ mɔ, fo nyi yɛɛ fo nyɛ gɛkyena ne? Menɛ ne fo laa kyu sa Wurubuaarɛ de fo' kii nyɛ ɔkyenaten mɔ asɛ? 27 Fɛ' bii yɛɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, nan kii ba gɛsinkpan so mɔ, me-rɛ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ ne nan ba. Me-sɛ Wurubuaarɛ nyisigyi ne nan kyu ba. Nɛ kii ba mɔ, nan kyu nyamesɛ kamaasɛ gɛkyena dɔ ilaa wɔrasɛ kyu tɛɛla mɔ. 28 Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye faa, fɛye abono fɛ yelɛ gɛrɛnaa faa fɛ maŋ wu' ta pɛi de fɛ' lɔɔ wu yɛɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, n dɛ me-gɛwuragyi n kya kpelegɛ mii ba gɛsinkpan so."

17

*Wurubuaar*ɛ Gi Lɛɛ Yesu Nyisigyi Nyiile Mɔ-Akasɛbo Asa' Ako

1 Imɔ nkɛ nsee gɛmara mɔ, Yesu gi kyu Piita de Gyeemesi de Gyɔn, Gyeemesi mɔ-tedɛ, ne mɛ dii kpe gibii belɛ giko so mɔmɔ wolɛ. 2 Mɛ bo nno gɛnen mɔ, Yesu nyoro gi kyɛɛgɛ kii lɔrɔ wɔra ɔdan too, ne mɔ-ansi dɔ i kya ŋɛlegi fɛɛ owi. Mɔ-ngbɛ nbono o suu mɔ gi fuuli gi kya ŋɛlegi faa ŋela-ŋela. 3 Mɛ baa kii kerɛ mɔ, iloobu inyɔ iko ne: Mosisi mɔ-rɛ Ilaagya. Mɛ ba Yesu asɛ, mɔmɔ-rɛ mɔ mɛ yelɛ mɛ kya gyi nsingyi. 4 Mɛ yelɛ gɛnen mɔ, Piita gi tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, "Me-wura, i wɔra ɔdan yɛɛ a bo gɛrɛnaa. Nengyene fo kya laarɛ mɔ, nan yii ipanpan isa' sa fɛye: fo-lɛɛ ɔko, Mosisi-lɛɛ ɔko, de Ilaagya-lɛɛ ɔko." 5 Piita mɛŋ ti taa tɔgɛ ta mɔ, gibuntɔ ŋɛlegisɛ giko gi baa bun mɔmɔ so faa kpem, ne Wurubuaarɛ gigyɛbi' gi lii gibuntɔ mɔ dɔ tɔgɛ akasɛbo mɔ yɛɛ, "Me-gisen dɔ obi ne n gyɛ Yesu. Ɔ kya gyi me-ginsi. Fɛ' nu mɔ asɛ."

6 Mɔ-akasɛbo mɔ mɛ nu gigyɛbi' mɔ gɛnen mɔ, i tansi wɔra mɔmɔ gifuu, ne mɛ kpelegɛ dɛ kyu mɔmɔ-ansi bun gɛsinkpan. 7 Nfono ne Yesu gi tu kpe mɔmɔ asɛ, ne o yii mɔmɔ, ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' koso, fɛŋ sa fɛ' selɛ gifuu." 8 Mɛ diirɛ mɔmɔ-ansi kerɛ mɔ, mɛŋ baa wu ɔko baa too de Yesu.

9 Mɛ kii kpelegɛ mɛ kya ba mɔ, Yesu gi da mɔmɔ tii yɛɛ, "Fɛŋ sa fɛ' tɔgɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ gi lɛɛ nyiile fɛye faa sa ɔko nperɛ. Me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ nɛ wu' kii kyingi lii ibuni dɔ mɔ pɛi de fɛ' lɔɔ gyi imɔ so gɛsingyi sa asa." 10 Yesu akasɛbo mɔ mɛ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Aye Gyuda awura nbara aŋmarasɛbo mɔ mɛ kya kyena tɔgɛ sa aye yɛɛ Oloobu Ilaagya laa kii lii Wurubuaarɛ dɔ ba pɛi ne ɔbono Wurubuaarɛ laa sun de ɔ' baa gyi gɛwura mɔ Wurubuaarɛ adɛ so mɔ ɔ' lɔɔ ba. Ne fo ne n gyɛ gɛnen isa ɔbono mɔ, menɛ n wɔra so ne Ilaagya mɛŋ wolaa gyangbara fo ba?" 11 Yesu gi tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ, "I gyɛ gɛsintin yɛɛ i kaaborɛ Ilaagya ɔ' gyangbara ba de ɔ' baa lɔrɔ ilaa kamaasɛ yela pɛi de n' lɔɔ ba. 12 N' buu sa fɛye yɛɛ Ilaagya gi ti wolaa kii ba ne Gyuda awura mɛ mɛŋ bii mɔ. Mɛ wɔra mɔ gɛnɔɔbono mɛ kya laarɛ mɔ. Gɛnen kee ne me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, nan wu awɔrɔfɔɔ mɔmɔ-abaa dɔ ne." 13 Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ gɛnen mɔ, idɛ kon mɛ bii yɛɛ Gyɔn ɔbono ɔ gyere asa Wurubuaarɛ sagyere mɔ ne ɔ darɛ gɛnen.

*Yesu Gi Kosor*ɛ Ilaa Nyɛnyɛn Oduduu Gɛbii Gɛko So

14 Mɛ kii kpaa tu sakpii mɔ mɔ, ɔnyen ɔko gi ba Yesu asɛ, ne ɔ ŋmii mɔ-ansi dɔ kolɛ mɔ 15 yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, su me-bi baarɛ so sa me. Ɔ kya lɔ gilɔ tɔrɔsɛ, ɔ kya yiyɛɛ gikyɔ. I kya taalɛ kuu mɔ too ɔgya dɔ, nkɛ nko mɔ, nkyu dɔ. 16 Nɛ kyu mɔ bara fo-akasɛbo mɔ mɔ, mɛ mɛŋ taalɛ kyɛ mɔ."

17 Yesu gi nu gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ, "O! Fɛye nkɛ ndɛ dɔ asa! Fɛŋ kya sɔɔ Wurubuaarɛ gyi. Fɛ bo gɛnɔbiidɛ! Nkɛ nfonɛ ne nan kyena fɛye asɛ, n kpɛ mi-i

nyɛ gisen mi-i sa fɛye daa? Fɛ' kyu gɛbii
mɔ bara me gɛrɛnaa." 18 Nfono mɔ Yesu
gi tɔgɛ sa ilaa nyɛnyɛn oduduu ibono i tɛ
gɛbii mɔ so ne gɛ kya lɔ gilɔ tɔrɔsɛ mɔ
yɛɛ i' koso gɛbii mɔ so ɔ kerɛ imɔ faa.
Ayaa abono so mɔ, ilaa nyɛnyɛn oduduu
mɔ i koso gɛbii mɔ so, ne gɛbii mɔ gilɔ
mɔ gi ta.
19 Imɔ gɛmara mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ
mɛ baa taasɛ Yesu mɔmɔ-wolɛ yɛɛ, "I
wonɛ so ne aye berɛ a mɛŋ taalɛ gya ilaa
nyɛnyɛn oduduu mɔ koso gɛbii mɔ so
daa?" 20 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa ɔmɔ yɛɛ,
"Gisɔɔgyi gibono fɛ bo sa Wurubuaarɛ mɔ
giŋ fo ilaa iko so daa ne n yɛgɛ ne i ba
gɛnen. Gɛsintin ne n kya tɔgɛ fɛye faa,
nkana fɛye-gisɔɔgyi mɔ gi dabɔlɛ gi kerɛ
pii fɛɛ Maasadɛ giponfɛ gibi gbaa mɔ, fɛ
laa taalɛ tɔgɛ sa gɛnen gibii gibono fɛ
kya wu faa yɛɛ, 'Koso gɛrɛ kpe faanaa.'
Gɛsintin mɔ gi laa koso. Sɛi maŋ don
fɛye-giwɔra. [21 Imɔ-rɛ imɔ gɛnen mɔ,
pɛi ne fɛ laa taalɛ kosorɛ ilaa nyɛnyɛn
oduduu idɛ ɔnan mɔ, i tiri gɛnɔ ŋminde
de ndalaa.]"

*Yesu Gi Kii T*ɔgɛ Mɔ-Giwukyingi Mɔ So Ilaa

22 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ naa
de Galeli mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ,
"Ako mɛ laa kyu me, anyamesɛ pɛwu
mɔmɔ-daa mɔ, wɔra asa abaa dɔ 23 de mɛ'
mɔɔ me. Mɛ mɔɔ me mɔ, imɔ gɛkɛ sasɛ
mɔ, nan kyingi lii ibuni dɔ." Akasɛbo mɔ
mɛ nu gɛnen mɔ, mɔmɔ-asen dɔ i tansi
wɔra mɔmɔ ayen gikyɔ.

*Yesu Gi T*ɔgɛ Wurubuaarɛ Ɔson Obu Mɔ Too-Too So Ilaa

24 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kpe
Kapɛɛniyon mɔ, Wurubuaarɛ ɔson obu
mɔ too-too asɔɔbo ako mɛ ba Piita asɛ, ne
mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Fɛye-ɔbelɛnsɛ kya too
Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ too-too ne?"
25 Piita gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, "Ɛn, ɔ
kya too." Piita gi loo gɛten dɔ mɔ, Yesu ne
n daa gikyu too-too mɔ ilaa kyu tu mɔ. Ɔ
taasɛ Simon Piita yɛɛ, "Simon, fo asɛ mɔ,
nengyene wura gi bara gɛsinkpan so too-
too sa asafo abɛɛ fɛɛ mɛ' dɔɔ de mɛ' yɛ
ne gɛmɔ so too-too gi ba mɔ, i kaaborɛ
nten abi kee mɛ' too gɛnen too-too mɔ?"
26 Piita gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Kuaa." Ne Yesu
yɛɛ, "I gyɛ gɛsintin. Nten abi mɔ berɛ
mɛŋ bo too-too ɔbono dɔ. Imɔso me kee
meŋ bo me-sɛ Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
too-too mɔ gitoo dɔ. 27 Imɔ-rɛ imɔ gɛnen
mɔ, aŋ kya laarɛ a' wɔra too-too asɔɔbo
mɔ ginyadon. Imɔso kpe ɔbon mɔ dɔ kpaa
too daaruwa. Ɔken ɔbono fo laa daa gilɛɛ
mɔ, kerɛ mɔ-gɛnɔ dɔ, fo laa wu aterenbi
gibi. Lɛɛ gimɔ de fo' kyu kpaa too me-rɛ
fo-lɛɛ."

18

*Nbii Ilaa I Tiri Wurubuaar*ɛ

1 Gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ, Yesu akasɛbo
mɔ mɛ ba mɔ asɛ baa taasɛ mɔ yɛɛ,
"Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ
dɔ mɔ, anɛ ne n don mɔ-nanbo?" 2 Nfono
mɔ Yesu gi terɛ gɛbii gɛko ba mɔ asɛ
ne o kyu gɛmɔ yelɛ mɔmɔ-ansi dɔ. 3 Ɔ
tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Gɛsintin ne n' kya
tɔgɛ fɛye faa, nengyene fɛ maŋ kyɛɛgɛ
wɔra fɛye-nyoro fɛɛ nbii mɔ, fɛ maŋ
nyɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi
mɔ kpa-a. 4 Imɔso fo ɔbono fo bara fo-
nyoro gɛsɛ wɔra fɛɛ gɛnen gɛbii gɛdɛ mɔ,
fo ne nan don fo-nanboana Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ dɔ. 5 Nengyene
me so ne fo ɔko fo sɔɔ gɛbii fɛɛ gɛdɛ ɔnan
abaa anyɔ mɔ, me ne fo sɔɔ gɛnen.
6 "Ɔbono, mɔ, ɔ laa yɛgɛ apiipii abono
mɛ sɔɔ me gyi mɔ dɔ ɔko gisɔɔgyi gi'
koso me so mɔ, nengyene fɛɛ mɛ kyu gibui
belɛ ŋminde kyaga de kaasɛ ɔbono gibɔ
ne mɛ too mɔ wɔra apoo dɔ mɔ, i tɛsɛ
i bɔ. 7 Ilaa ibono i kya yɛgɛ asa gisɔɔgyi
gi' koso me so mɔ i nyaakyɔ gɛsinkpan
so, imɔso gɛsinkpan so asa, mɔmɔ laako!
I wɔra nnɛ mɔ, gɛnen ilaa ibonoana i laa
ba. Ɔbono ɔ laa yɛgɛ i' ba gɛnen mɔ berɛ,
mɔ laako! 8 Nengyene fo-gibaa abɛɛ fo-
giyaa gi kya yɛgɛ fo-gisɔɔgyi gi' koso me
so mɔ, kɛbi gimɔ fuɛ! I boran yɛɛ fo-
nyoro gɛtɛɛko i lii giden de fo' nyɛ kyena
Wurubuaarɛ asɛ don ibono Wurubuaarɛ
laa kyu fo-rɛ fo-abaa anyɔ de fo-ayaa anyɔ
too wɔra ɔgya ɔbono ɔŋ kya wu' gɛkaako
mɔ dɔ mɔ. 9 Ne fɛɛ fo-ginsi ne n kya
yɛgɛ fo-gisɔɔgyi gi' koso me so mɔ, lɔgedɛ
gimɔ lɛɛ fuɛ! I boran yɛɛ fo' kyu ginsi
kolon kpaa kyena Wurubuaarɛ asɛ don
ibono Wurubuaarɛ laa kyu fo-rɛ fo-ansi
anyɔ too wɔra ɔgya ɔbono dɔ ɔ kya biidɛ
ilaa nyɛnyɛn awɔrabo giso mɔ.

10 “Fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so dɔɔdan de
fɛŋ sa fɛ' tɔgɛ yɛɛ apiipii adɛ dɔ ɔko
mɛŋ gyɛ sɛi. N kya tɔgɛ mi-i sa fɛye
yɛɛ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ ibono mɛ kya
kerɛ mɔmɔ so mɔ mɛ kya wu me-sɛ
Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ owi
kamaasɛ. [11 Me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-
daa mɔ, nɛ ba gɛsinkpan so de n' baa
mɔlɛgɛ abono mɛ fuɛ Wurubuaarɛ ɔkpa
mɔ de mɔmɔ-rɛ Wurubuaarɛ nsana i' nyɛ
lɔrɔ.]”

*Sand*ɛ Fuɛsɛ Gikpalɛ

12 Nfono mɔ Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
“N' taasɛ fɛye ilaa iko. Nengyene nyamesɛ
bo isandɛ ikue-inun ne ɔkolon gi fuɛ mɔ,
ɔ maŋ taa asɛnsɛ mɔ yɛgɛ abii dɔ nfono
mɛ kya gyi mɔ de ɔ' kpaa laarɛ ɔbono
ɔ fuɛ mɔ? 13 Gɛsintin, ɔ laa laarɛ sandɛ
mɔ kpaa wu mɔ. O wu mɔ mɔ, i laa wɔra
mɔ ɔkon gikyɔ kyɔde don isandɛ ikue-
inan de saalaa isandɛ sango mɔ mɛ san
mɔ. 14 Gɛnen kee ne fɛye-sɛ Wurubuaarɛ
dɛ ne. Iŋ gyɛ mɔ-gɛlaarɛ yɛɛ apiipii adɛ
dɔ ɔko ɔ' fuɛ Wurubuaarɛ ɔkpa mɔ de
mɔ-ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ ɔ' lii mɔ-
gibaa.

*G*ɛnɔɔbono Fo Laa Lɔrɔ Fo-rɛ Fo-
Nanbo Yesu Sonbo Nsana

15 “Nengyene fo-nanbo ɔbono ɔ sɔɔ
me gyi mɔ gi wɔra fo ilaa nyɛnyɛn mɔ,
kpe mɔ asɛ de fo' kpaa tɔgɛ mɔ ilaa
nyɛnyɛn ibono ɔ wɔra fo mɔ fo-rɛ mɔ
wolɛ. Nengyene o nu fo gɛsɛ mɔ, fo-rɛ mɔ
nsana i lɔrɔ ne. 16 Ne fɛɛ ɔ mɛŋ nu fo gɛsɛ
mɔ, laarɛ me-sonbo ɔko abɛɛ anyɔ bɔla
de fo-nyoro de fɛye pɛwu fo' kpe mɔ asɛ.
I lii fɛɛ Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ mɔ i tɔgɛ
yɛɛ
pɛi ne fɛ laa bun isa gipuɛɛ yɛɛ ɔ wɔra
ilaa nyɛnyɛn mɔ,
i kaaborɛ i' nyɛ asa anyɔ abɛɛ asa'
abono mɛ kyule
yɛɛ ɔ wɔra gɛnen ilaa nyɛnyɛn ibono
gɛsintin.
17 Nengyene ɔ mɛŋ nu mɔmɔ kee gɛsɛ
mɔ, kyu gɛnen ilaa ibono kyu kpaa too
me-asonbo gikpen mɔ ansi dɔ. Ne fɛɛ ɔ
mɛŋ nu me-asonbo gikpen mɔ gɛsɛ kee
mɔ, fɛ' kyu mɔ fɛɛ ɔ gyɛ daa abono mɛŋ
kya son Wurubuaarɛ mɔ dɔ ɔko abɛɛ ilaa
nyɛnyɛn awɔrabo mɔ dɔ ɔko.

18 “Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye faa,
ilaa ibono fɛŋ sa ɔkpa gɛsinkpan so mɔ,
Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ kee maŋ
sa ɔkpa; ne ibono fɛ sa ɔkpa gɛsinkpan
so mɔ, Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ
kee gi sa ɔkpa. 19 N' kii tɔgɛ sa fɛye
yɛɛ nengyene fɛye dɔ anyamesɛ anyɔ fɛ
wɔra gɛnɔ dalaa kolɛ me-sɛ Wurubuaarɛ
ɔbono ɔ bo soso mɔ ilaa iko mɔ, ɔ laa wɔra
imɔ sa fɛye. 20 Fɛ' nu yɛɛ nfono asa anyɔ
abɛɛ asa' mɛ gyan' me-ginyen dɔ mɔ, n bo
mɔmɔ asɛ.”

*Dega ɔbono ɔŋ Bo Gitolon M*ɔ Gikpalɛ

21 Nfono mɔ Piita gi ba Yesu asɛ baa
taasɛ mɔ yɛɛ, “Me-wura, gikpadɔ gifonɛ
ne fɛɛ me-nanbo gi wɔra me ilaa nyɛnyɛn
ne i kaaborɛ n' kyu kyɛɛ mɔ? Gikpadɔ
sono abɛ-ɛ?” 22 Yesu yɛɛ, “Kuaa, i mɛŋ gyɛ
gikpadɔ sono wolɛ. N' tɔgɛ sa fo yɛɛ ikue-
isa de saalaa gɛnen-n gikpadɔ sono.
23 “Imɔso fɛ' nu. Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ a dɛ fɛɛ
gikpalɛ gibono nan da faa. Owi ɔko dɔ
mɔ, wura ɔko gi kyena. Ɔ bo adega. Gɛkɛ
gɛdɛ mɔ, ɔ sa gɛwɔnsa yɛɛ ɔ laa terɛ mɔ-
adega mɔ de mɛ' baa buu-buu akɔ abono
mɛ dɛ mɔ mɔ sa mɔ. 24 Ɔ terɛ mɔmɔ
ɔko ɔko. Dega gyangbarasɛ ɔbono ɔ ba
mɔ dɛ mɔ gikɔ ibono i tansi i gyɛ gikɔ
belɛ. Nengyene fo buu-buu aterenbi mɔ
mɔ, fo maŋ bii amɔ-gɛgyɔnɔ. 25 Ɔ taasɛ
mɔ mɔ, ɔ mɛŋ nyɛ de ɔ' ka. Imɔso wura
mɔ yɛɛ mɛ' keda mɔ-rɛ mɔ-ka de mɔ-
biana, de mɛ' kpaa kyu mɔ-atɔ abono ɔ bo
mɔ pɛwu dabɔlɛ kyu kpaa fɛ de mɛ' kyu
baa ka mɔ gikɔ mɔ. 26 Nfono ne dega mɔ
gi kpelegɛ ŋmii wura mɔ ansi dɔ kolɛ mɔ
yɛɛ, ‘Nyɛ gisen sa me. I wɔra mɔ, nan baa
ka fo.’ 27 Wura mɔ gi nu gɛnen mɔ, i wɔra
mɔ ayen, ne o kyu gikɔ mɔ pɛwu kyu kyɛɛ
mɔ. Ne ɔ sa mɔ ɔkpa yɛɛ ɔ' naa.
28 “Dega mɔ gi kpɛ lii mɔ-wura mɔ
asɛ mɔ, ɔ kpaa gyangara mɔ-nanbo dega
ɔko. Mɔ-nanbo ɔbono dɛ mɔ gikɔ kee.
Gikɔ gibono ɔ dɛ mɔ mɔ gi laa wɔra fɛɛ
aterenbi abono ɔnan gɛsun ɔwɔrabo laa
nyɛ ibosɛ isa' dɔ mɔ. Gɛnen gikɔ mɔ so
mɔ, ɔ kpɛ wu mɔ mɔ, ɔ too keda mɔ. Ne
ɔ ŋmere mɔ-gibɔ dɔ yɛɛ ɔ' ka mɔ-gikɔ
mɔ. 29 Mɔ-nanbo mɔ, mɔ, gi kpelegɛ ŋmii
mɔ-ayaa dɔ kolɛ mɔ yɛɛ, ‘Nyɛ gisen sa
me. I wɔra mɔ, nan baa ka fo.’ 30 Oŋ kyule,

ne ɔ yɛgɛ mɛ keda mɔ kpaa tii de obu.
Nengyene ɔ' ka gikɔ mɔ mɔ, pɛi de mɛ'
lɔɔ tigi mɔ.
31 "Mɔ-nanboana adega mɛ nu
gɛnɔɔbono dega mɔ gi kyu wɔra mɔ-
nanbo mɔ mɔ, i mɛŋ wɔra mɔmɔ ɔkon, ne
mɛ kpaa buu sa mɔmɔ-wura mɔ. 32 Wura
mɔ gi nu gɛnen mɔ, ɔ yɛgɛ mɛ kpaa terɛ
mɔ ba mɔ asɛ. Ɔ kpɛ da de ginsi wu mɔ
mɔ, ɔ taasɛ mɔ yɛɛ, 'Ɔnyen, gɛnen ne fo
dɛ ne? Fo dɛ me gikɔ belɛ ne fo kolɛ me
mɔ, meŋ kyu kyɛɛ fo? 33 Fo mɛŋ nyi yɛɛ i
kaaborɛ fo' su fo-nanbo so fɛɛ gɛnɔɔbono
nɛ su fo so mɔ?' 34 Ilaa ibono dega mɔ gi
kyu wɔra mɔ-nanbo mɔ i kyu wura mɔ
ginyadon gikyɔ. Imɔso ɔ yɛgɛ mɛ keda
mɔ kpaa tii de obu de mɛ' kii biidɛ mɔ-
giso bɔla kpaa fo owi ɔbono ɔkara ɔ laa ka
gikɔ mɔ pɛwu mɔ."
35 Yesu gi lɛɛ gikpalɛ mɔ gɛsɛ yɛɛ,
"Gɛnen kee ne Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ
akyenabi mɔ a dɛ ne. Fo ɔbono fo-nanbo
laa wɔra fo ilaa nyɛnyɛn ne fo maŋ kyu
kyɛɛ mɔ lii fo-gisen dɔ mɔ, me-sɛ Wu-
rubuaarɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ laa wɔra fo
fɛɛ gɛnɔɔbono wura mɔ gi wɔra mɔ-dega
ɔbono oŋ su mɔ-nanbo so mɔ."

19

*Yesu Gi T*ɔgɛ Ɔkyii Gikine Ilaa

1 Yesu gi tɔgɛ ilaa idɛ ta mɔ, ɔ lii Galeli
nfono kyon kpe ɔbon Gyɔɔdan gibenbɛ
giko so Gyudiya gɛsinkpan so. 2 Sakpii belɛ
gi buu mɔ. Mɛ loo nno mɔ, ɔ kyɛ kyɛ
abono mɛ kya lɔ mɔ.
3 Farasii gikpen dɔ awura ako mɛ ba mɔ
asɛ de mɛ' baa soo mɔ idoo kerɛ. Gɛnen
so mɔ mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Imɔso aye-
nbara gi kya nyiile yɛɛ nyamesɛ laa taalɛ
yelɛ ilaa kamaasɛ ibono ɔ kya laarɛ mɔ
so kine mɔ-ka?" 4 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ taasɛ
ɔmɔ yɛɛ, "Fɛ mɛŋ ti kalɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi kyu lii imɔ so do-o? Mɔ-agyɛbi mɔ
a kya nyiile yɛɛ lii ko-o gɛsɛ de gɛsɛ mɔ,
Wurubuaarɛ gi lɛɛ ɔnyen oyuduu de ɔkyii
oyuduu. 5 Wurubuaarɛ gi tɔgɛ nfono yɛɛ,
'Imɔ idɛ so mɔ,
ɔnyen laa taa mɔ-sɛ de mɔ-nyi yɛgɛ
de o' kyu mɔ-nyoro mada de mɔ-ka
de mɔmɔ asa anyɔ mɛ' bingiri
nyamesɛ kolon.'
6 Imɔso ɔnyen mɔ-rɛ mɔ-ka mɛŋ baa mɛ
gyɛ asa anyɔ, mɛ bingiri nyamesɛ kolon.
Ibono Wurubuaarɛ ne n kyu mɔmɔ dabɔlɛ
wɔra nyamesɛ kolon faa mɔ, ɔko ɔŋ sa ɔ'
baragɛ mɔmɔ dɔ."
7 Farasii awura mɔ mɛ kii taasɛ Yesu
yɛɛ, "Gɛnen berɛ mɔ, menɛ ne n wɔra
so ne Mosisi gi yela nbara yɛɛ nengyene
ɔnyen laa kine mɔ-ka mɔ, ɔ' sa mɔ gikine
ɔwolɛ de ɔ' lɛɛ mɔ-ɔkpa mɔ daa?" 8 Yesu
gi lɛɛ gɛnɔ sa ɔmɔ yɛɛ, "Fɛye-aso dɔ i
kɔrɔ ifuu so daa ne Mosisi gi sa fɛye ɔkpa
de fɛ' kine fɛye-kaana gɛnen. Nkana lii
gɛsɛ de gɛsɛ mɔ, i mɛŋ dɛ gɛnen. 9 N'
buu sa fɛye yɛɛ nengyene i mɛŋ gyɛ yɛɛ
fo-ka gi lii fo-gɛmara so ne fo kine mɔ kpaa
kyu ɔkyii pobɔrɔ mɔ, fo tɔrɔ Wurubuaarɛ
gɛlaarɛ adenabi nbara. Ɔ kya kyu imɔ yɛɛ
ɔko mɔ-ka ne fo laarɛ gɛnen."
10 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, mɔ-akasɛbo
mɔ mɛ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Nengyene
fafaanan ne gɛdena ilaa i dɛ berɛ mɔ,
nyamesɛ maŋ tɛsɛ dena mɔ, nkana i bo-
ran." 11 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Gimaadena mɔ iŋ gyɛ nyamesɛ kamaasɛ
ne nan taalɛ kyena, gɛnen mɔ, abono
Wurubuaarɛ gi kyu sa mɔmɔ mɔ wolɛ. 12 I
kya nyiile yɛɛ i bo ilaa kpɛi-kpɛi ibono so
anyen ako mɛŋ kya dena mɔ. Ako berɛ, i
korogɛ ɔmɔ de gɛnen daa. Ako mɔ, mɔ,
mɔmɔ-nanboana anyamesɛ ne n kya keda
mɔmɔ lɛɛ awɔrɛbi. Ako, mɔ, mɛŋ kya
dena mɔ, mɛ kya laarɛ mɛ' nyɛ nyoro kpaa
asa de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi
dɔ akyenabi mɔ. Ɔbono ɔ laa taalɛ wɔra
gɛnen mɔ, ɔ' wɔra."

*Yesu Gi S*ɔɔ Nbii Buru-buru Abaa Anyɔ

13 Owi ɔko dɔ mɔ, asa ako mɛ dɛ nbii
ma-a bara Yesu yɛɛ o' kyu mɔ-abaa gyan'
mɔmɔ so de ɔ' dalaa sa mɔmɔ. Mɔ-
akasɛbo mɔ, mɔ, mɛ kya gya mɔmɔ yɛɛ
mɛ' kiiri nbii mɔ. 14 Yesu gi wu gɛnen
mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Fɛ'
yɛgɛ nbii mɔ mɛ' ba me asɛ; fɛŋ' baa tii
mɔmɔ-ɔkpa. Abono mɛ dɛ fɛɛ gɛnen nbii
ndɛana ɔnan mɔ ne nan nyɛ Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ." 15 Ne o kyu
mɔ-abaa gyan' nbii mɔ so, ne ɔ naa lii nno
kyon.

*An*ɛ Ne Nan Nyɛ Ɔkyenaten Wu-rubuaarɛ Gɛwuragyi Dɔ?

16 Owi ɔko dɔ mɔ, ɔnyen ɔko gi ba Yesu
asɛ baa taasɛ mɔ yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ, menɛ
ilaa dɛnsɛ ne nan wɔra de n' nyɛ Wu-
rubuaarɛ asɛ gɛkyena gɛkpaa?” 17 Yesu
gi kisee taasɛ mɔ yɛɛ, “Fo kya taasɛ me
kyu lii ilaa dɛnsɛ so faa mɔ, fo mɛŋ nyi
yɛɛ Wurubuaarɛ wolɛ ne n gyɛ nyamesɛ
dɛnsɛ? Nengyene fo kya laarɛ fo' nyɛ
ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ mɔ, gyi mɔ-
nbara mɔ so.” 18 Ne ɔnyen mɔ gi taasɛ
Yesu yɛɛ, “Nbara nmɔ?” Yesu gi lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, “Gɛŋ sa fo' mɔɔ isa, gɛŋ' lii fo-ka abɛɛ
fo-kuli gɛmara, gɛŋ' yuuri, gɛŋ' ten ɔko
gɛnɔ nbɛlɛ dɔ. 19 Buu fo-sɛ de fo-nyi de
fo' laarɛ fo-nanbo fɛɛ fo-nyoro.”
20 Ɔnyen mɔ gi lɛɛ gɛnɔ sa Yesu yɛɛ,
“N ti n kya gyi gɛnen nbara ndɛ pɛwu so.
Menɛ ne n kii san me?” 21 Yesu gi tɔgɛ sa
mɔ yɛɛ, “Nengyene fo kya laarɛ fo ta gudu
berɛ mɔ, naa kpaa fɛ fo-ilaa ibono fo bo
mɔ pɛwu de fo' kyu aterenbi mɔ kyu yɛ
sa ayenbo. Fo wɔra gɛnen mɔ, fo laa nyɛ
ntɛɛla Wurubuaarɛ dɔ, de fo' san naa baa
buu me wɔra me-ɔkasɛbo.” 22 Ɔnyen mɔ gi
nu gɛnen mɔ, mɔ-gisen dɔ i nyida mɔ, ne
ɔ naa kyon. I kya nyiile yɛɛ ɔ tansi ɔ bo
atɔ gikyɔ. Ɔ kerɛ mɔ, ɔ maŋ taalɛ wɔra
gɛnen.
23 Nfono mɔ Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo
mɔ yɛɛ, “N' tɔgɛ fɛye gɛsintin yɛɛ i
tansi i bo lon sa aterenbi awura de mɛ'
nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ gɛwuragyi
dɔ. 24 N' kii tɔgɛ sa fɛye yɛɛ pɛi
de aterenbi wura ɔ' nyɛ ɔkyenaten Wu-
rubuaarɛ gɛwuragyi dɔ mɔ, i laa wɔra
ɔlon sa mɔ don gɛnɔɔbono gɛkpatitii gɛ
laa loo ɔbaatɔ ɔbɔ dɔ lii mɔ.” 25 Yesu
akasɛbo mɔ mɛ nu imɔ idɛ mɔ, i tansi
dɛ ɔmɔ-gɛnɔ, ne mɛ san taasɛ yɛɛ,
“Gɛnen berɛ mɔ, anɛ kaasɛ ne nan nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ne?” 26 Yesu gi
kerɛ mɔmɔ faa yiridididi ne ɔ lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, “Imɔ idɛ i don nyamesɛ giwɔra;
Wurubuaarɛ berɛ, sɛi mɛŋ fo mɔ-giwɔra.”
27 Nfono mɔ Piita gi taasɛ mɔ yɛɛ,
“Aye, mɔ, ibono a taa gɛsinkpan so ilaa
kamaasɛ yɛgɛ ne a naa a buu fo faa mɔ,
nnɛ ne?” 28 Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo
mɔ yɛɛ, “Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ mi-i
sa fɛye faa, gɛkaako mɔ, Wurubuaarɛ laa
lɛɛ gɛkyena pobɔrɔ. Gɛnen aberɛ abono
mɔ, me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ,
nan kyena me-nyisigyi gɛgyapaa so n kya
gyi gɛwura. Fɛye abono, mɔ, fɛ gyɛ me-
akasɛbo gudu anyɔ mɔ kee fɛ laa kyena
ngyapaa so fɛ kya gyi gɛwura Isirale nten
gudu nnyɔ mɔ so fɛ kya gyi mɔmɔ-nbɛlɛ
fa-a sa mɔmɔ. 29 Ne nyamesɛ kamaasɛ
ɔbono ɔ taa mɔ-gɛten yɛgɛ abɛɛ mɔ-sɛ,
abɛɛ mɔ-nyi, abɛɛ mɔ-daana, abɛɛ mɔ-
tedɛana, abɛɛ mɔ-pikyiiana, abɛɛ mɔ-
biana abɛɛ mɔ-nsinkpan yɛgɛ me so mɔ,
kaasɛ laa nyɛ imɔ-ɔnan gikpadɔ ikue-
inun de o' kii nyɛ kyena Wurubuaarɛ asɛ
gɛkpaa-gɛkpaa.”
30 Ne Yesu gi kii tɔgɛ yɛɛ, “Gɛnen
gɛkyena pobɔrɔ gɛbono dɔ mɔ abono mɛ
gyɛ abelɛnsɛ gɛsinkpan so ilaa dɔ mɔ ako
mɛ laa kpaa bingiri nbii, ne abono mɛ gyɛ
nbii gɛsɛ gɛrɛ ilaa dɔ mɔ ako, mɔ, mɛ laa
kpaa wɔra abelɛnsɛ.”

20

Gɛsun Awɔrabo Gikpalɛ

1 Yesu gi tɔgɛ yɛɛ, “Gɛnɔɔbono asa mɛ
laa nyɛ ntɛɛla Wurubuaarɛ gɛwuragyi mɔ
dɔ mɔ i laa wɔra fɛɛ gikpalɛ gibono nan
baa da faa. Gɛten wura ɔko ne n kyena.
Ɔ bo gifɔlɛ giko ndɔɔ. Gɛkɛ gɛdɛ mɔ, o
kyingi nyɛnyɛngɛ fu-u kpaa laarɛ gɛsun
awɔrabo de mɛ' kpaa wɔra gɛsun mɔ-
ndɔɔ dɔ sa mɔ de ɔ' ka ɔmɔ giko. 2 Mɔ-rɛ
gɛsun awɔrabo mɔ mɛ gyi gigya, ne o
kyule yɛɛ ɔ laa ka ɔmɔ gɛnɔɔbono mɛ kya
ka gɛkɛ toloowi-lɛɛ gikɔ mɔ, ne ɔ yɛgɛ
mɛ kyon ndɔɔ mɔ dɔ. 3 Owi gi dii mɔ,
o kpe oyiidɔ, ne ɔ kpaa wu anyen banban
ako mɛ tɛ mɛŋ kya wɔra sɛi. 4 O wu mɔmɔ
gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, ‘Fɛye kee
fɛ' baa kyon kpaa wɔra gɛsun sa me me-
ndɔɔ dɔ de n' ka fɛye gikɔ gɛnɔɔbono i
laa kyena sa me-rɛ fɛye mɔ.’ 5 Gɛsintin mɔ,
asa mɔ mɛ kpe. Owi gi kyena nten nsana
mɔ, o kii kpaa nyɛ ako ne mɛ kpe. Owi gi
gbaa mɔ, o kii kpaa nyɛ abanban, ne mɛ
kpe. 6 I san ŋmaraa de owi ɔ' tɔrɔ mɔ, o
kii kpe oyiidɔ kpaa wu anyen ako mɛ tɛ
giyan mɛŋ kya wɔra sɛi. Ne ɔ taasɛ ɔmɔ
yɛɛ, ‘Menɛ n wɔra ne fɛ kya waala gɛkɛ
mumuli, fɛ mɛŋ kya wɔra sɛi?’ 7 Mɛ lɛɛ
gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, ‘A mɛŋ nyɛ ɔko de ɔ' baa
sa aye gɛsun de a' wɔra de ɔ' ka aye gikɔ.’
Ne ndɔɔ wura mɔ yɛɛ, ‘To, fɛye kee fɛ' kii
baa kyon kpe me-ndɔɔ dɔ.’

8 “Owi gi ta mɔ, ndɔɔ wura mɔ gi tɔgɛ
ɔbono ɔ kya kerɛ mɔ-ndɔɔ mɔ so ɔ kya
sa mɔ mɔ yɛɛ, ‘Terɛ gɛsun awɔrabo mɔ
de fo' ka mɔmɔ gikɔ. Ka lii abono mɛ ba
gɛmara gɛmara mɔ, de fo' kyu kpaa logɛ
de abono mɛ daa gikpe ndɔɔ mɔ dɔ mɔ.’
9 Ɔ ka abono mɛ kpe ndɔɔ mɔ dɔ owi kya
laarɛ ɔ' tɔrɔ mɔ, mɔmɔ ɔkamaasɛ gi nyɛ
aterenbi abono mɛ kya ka gɛkɛ toloowi
gikɔ mɔ. 10 I tu abono mɛ daa gikpe ndɔɔ
mɔ dɔ mɔ, mɛ nyi yɛɛ mɔmɔ berɛ mɛ
laa nyɛ aterenbi don abono mɛŋ kpe belen
mɔ. Imɔ gɛnen mɔ, mɔmɔ kee mɛ nyɛ
daa gɛnɔɔbono mɛ kya ka gɛkɛ toloowi-
lɛɛ gikɔ mɔ. 11 Mɛ sɔɔ mɔmɔ-aterenbi
kalɛ mɔ, mɛ yii gɛsɛ mɛ kya lɔgedɛ de
ndɔɔ wura mɔ yɛɛ, 12 ‘Asa abono mɛ ba
gɛmara gɛmara mɔ mɛŋ wɔra gɛsun kɛɛla
iko. Aye, mɔ, a yelɛ owi kɛlɛlɛ so wɔra
gɛsun toloowi mɔ, fo kya ka aye-rɛ ɔmɔ
pɛwu gikɔ kyɛɛ-kyɛɛ?’
13 “Ndɔɔ wura mɔ gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ
dɔ ɔko yɛɛ, ‘Ɔnyen, meŋ kudi fo gyi. Me-rɛ
fo aŋ tɔgɛ kyule daa yɛɛ gɛkɛ gikɔ ne nan
ka fo? 14 Imɔso kyu fo-aterenbi de fo' naa
fo kya kpe. N kya laarɛ de n' ka ɔkamaasɛ
ɔbono nɛ nyɛ gɛmara gɛmara mɔ kee gikɔ
fɛɛ fo-lɛɛ mɔ ɔnan. 15 Meŋ bo ɔkpa de n'
kyu me-aterenbi kyu wɔra ilaa ibono n kya
laarɛ mɔ? Abɛɛ fo wu me-gidɛnsɛ gibono
nɛ wɔra mɔ, i kya loo fo daa?’ ” 16 Yesu
gi da gikpalɛ gidɛ ta mɔ, ɔ lɛɛ gɛsɛ yɛɛ,
“Gɛnen ne i laa wɔra ne. Owi ɔbono asa mɛ
laa nyɛ ntɛɛla Wurubuaarɛ gɛwuragyi mɔ
dɔ mɔ, abono mɛ gyɛ nbii gɛsinkpan so
ilaa dɔ mɔ ako mɛ laa kpaa wɔra abelɛnsɛ,
ne abono mɛ gyɛ abelɛnsɛ gɛsɛ gɛrɛ ilaa
dɔ mɔ ako, mɔ, mɛ laa kpaa bingiri nbii.”

*Yesu Gi Kii T*ɔgɛ Mɔ-Lɛwu Mɔ So Ilaa

17 Yesu kya kpe Gyɛrusalem mɔ, o kyu
mɔ-akasɛbo gudu anyɔ mɔ lii nkan ne
ɔ tɔgɛ sa ɔmɔ 18 yɛɛ, “Fɛ' nu. A kya
kpe Gyɛrusalem faa, ako mɛ laa kyu me,
anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, wɔra aye
Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ de
aye-nbara aŋmarasɛbo abaa dɔ. Mɔmɔ,
mɔ, mɛ laa tɔgɛ yɛɛ n gyɛ ilaa nyɛnyɛn
ɔwɔrabo, imɔso n' wɔra ɔmɔɔsɛ, 19 de
mɔmɔ kee mɛ' kyu me wɔra asa abono mɛ
mɛŋ gyɛ aye Gyuda awura mɔ abaa dɔ.
Gɛnen asa abono mɛ laa gyaabii me ikpa
kpɛi-kpɛi so, de mɛ' taa me awulibi, de mɛ'
da me aŋanbi oyii so mɔɔ. Nɛ wu' mɔ, imɔ
gɛkɛ sasɛ mɔ, nan kyingi lii ibuni dɔ.”

*Ɔkyii Ɔko Gi Kpaa Kol*ɛ Gɛbelɛnsɛ Yesu
Asɛ Sa Mɔ-Biana

20 Imɔ gɛmara mɔ Yesu akasɛbo ako
mɔmɔ-nyi gi kyu mɔmɔ ba mɔ asɛ baa
kolɛ mɔ ilaa iko. Akasɛbo mɔ mɛ gyɛ
Sɛbedi mɔ-biana. Ɔkyii mɔ gi baa ŋmii
mɔ-ayaa dɔ 21 ne Yesu gi taasɛ mɔ yɛɛ,
“Menɛ ne fo kya laarɛ?” Ɔ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
“Owi ɔbono fo laa gyi gɛwura mɔ, yɛgɛ
me-biana anyɔ adɛ mɛ' wɔra fo-nwurabi
nbono mɛ laa sindi fo titiritii, ɔko ɔ' kyena
fo-gibaa gyisɛ so de ɔko, mɔ, ɔ' kyena fo-
benɛ so.” 22 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ tɔgɛ sa mɔ-
akasɛbo anyɔ mɔ yɛɛ, “Fɛ mɛŋ nyi ilaa
ibono fɛ kya kolɛ faa. Imɔso fɛ laa taalɛ
wu ɔlaawusɛ ɔbono ɔnan ɔ dɛ ɔ gyoo me
mɔ?” Mɛ kyule mɔ yɛɛ, “Ɛn, a laa taalɛ.”
23 Nfono mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ,
“Gɛsintin mɔ, fɛ laa wu ɔlaawusɛ ɔbono
ɔnan nan wu mɔ. Me asɛ ikyenaten mɔ
berɛ, meŋ bo ɔkpa de n' lɛɛ yɛɛ ɔdɛ ne
ɔ' kyena me-gibaa gyisɛ so abɛɛ ɔdɛ ne ɔ'
kyena me-benɛ so. Gɛnen ikyenaten ibono
i gyɛ sa daa abono me-sɛ Wurubuaarɛ gi
wolaa lɔrɔ yela sa mɔmɔ mɔ.”

24 Yesu akasɛbo sɛnsɛ gudu mɔ mɛ
nu ilaa ibono mɔmɔ-nanboana anyɔ,
nyamesɛ mɔ-rɛ mɔ-tedɛ mɔ, mɛ kpaa
kolɛ Yesu mɔ, i loo ɔmɔ. 25 Imɔso Yesu gi
terɛ mɔmɔ pɛwu baa mɔ asɛ ne ɔ tɔgɛ
sa mɔmɔ yɛɛ, “Fɛɛ gɛnɔɔbono fɛ nyi mɔ,
abono mɛ mɛŋ nyi Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ
mɔmɔ-awura awura mɛ kya kyu abono mɛ
bo mɔmɔ gɛsɛ mɔ kyu wɔra fɛɛ mɔmɔ-
nbide. Mɔmɔ-anyamesɛ gbaa'gbaa mɔ
kee mɛ kya kyu ɔlon mɛ kya gyi gɛbelɛnsɛ
asa sɛnsɛ so. 26 Fɛye-lɛɛ berɛ, iŋ kaaborɛ
i' wɔra fɛɛ asa adɛ. Nengyene ɔko kya
laarɛ ɔ' wɔra nyamesɛ gbaa' fɛye dɔ mɔ, i
kaaborɛ ɔ' wɔra mɔ-nyoro fɛɛ fɛye-dega,
27 ne ɔbono ɔ kya laarɛ ɔ' wɔra fɛye-wura
mɔ, i kaaborɛ ɔ' wɔra mɔ-nyoro fɛɛ fɛye-
gɛbide. 28 I lii fɛɛ me, anyamesɛ pɛwu
mɔmɔ-daa mɔ gbaa, meŋ ba gɛsinkpan so
yɛɛ asa mɛ' son me. Nɛ ba daa de n' baa
son asa de n' kyu me-nkpa kyɛɛ de i' lɛɛ
asa sakyɔ lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ kiiri
mɔmɔ sa Wurubuaarɛ.”

*Yesu Gi Bugi Agyaatanbo Any*ɔ Ako Ansi

29 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kya
lii Gyɛriko ɔsowolɛ so mɔ, sakpii belɛ ɔko
buu mɔmɔ. 30 Mɛ kya kpe mɔ, agyaatanbo
anyɔ ako ne n tɛ ɔkpa nkan. Mɛ kpɛ
nu yɛɛ Yesu ne n kya kyon faa mɔ, mɛ
yii gɛsɛ mɛ kya kpen ken-ken yɛɛ, "Aye-
wura, Wura Deefidi ɔnaanabi, su aye so!"
31 Sakpii ɔbono o buu Yesu mɔ gi gya
ɔmɔ yɛɛ mɛ' bun ɔmɔ-nnɔ so. Mɛ kya
gya mɔmɔ gɛnen mɔ, idɛ kon gbaa ne
mɛ lɔrɔ mɛ kya kpen ken-ken yɛɛ, "Aye-
wura, Wura Deefidi ɔnaanabi, su aye so!"
32 Nfono mɔ Yesu gi sii yelɛ ne ɔ terɛ
mɔmɔ ne ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Menɛ ne
fɛ kya laarɛ n' wɔra sa fɛye?" 33 Mɛ lɛɛ
gɛnɔ yɛɛ, "Aye-wura, a kya laarɛ aye-ansi
a' bugi." 34 Mɔmɔ-ilaa i wɔra Yesu ayen ne
o kyu mɔ-abaa yii mɔmɔ-ansi mɔ. Ayaa
abono so mɔ, mɔmɔ-ansi a bugi mɛ kya wu
ilaa kamaasɛ, ne mɛ san naa buu mɔ.

21

*Yesu Gi Loo Gy*ɛrusalem Fɛɛ Wura

1 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ
kya fuude Gyɛrusalem mɔ, mɛ kpaa fo
Bɛtɛfagye ɔsowolɛ ɔbono ɔ gyan' Nfɔ Iyii
Gibii Mɔ so mɔ. Mɛ fo nno mɔ, Yesu gi
sun mɔ-akasɛbo mɔ dɔ anyɔ 2 yɛɛ, "Fɛ'
kpe ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo aye-ansi dɔ faa.
Fɛ kpɛ fɛ kya loo ɔsowolɛ mɔ so mɔ,
fɛ laa wu bee kyiisɛ kyaa de ɔfɛ, mɔ-bi
yelɛ mɔ asɛ. Fɛ' sangɛ mɔ de fɛ' kyu
mɔ-rɛ mɔ-bi mɔ bara me. 3 Ne fɛɛ ɔko
gi taasɛ fɛye ilaa iko mɔ, fɛ' tɔgɛ mɔ yɛɛ,
'Wura mɔ yɛɛ ɔ tiri abee mɔ.' Fɛ tɔgɛ
gɛnen mɔ, mɛ laa yɛgɛ de fɛ' kyu abee
mɔ ba ayaa adɛ so." 4 Gɛnɔɔbono Yesu
laa gyan' bee so loo Gyɛrusalem mɔ, i laa
yɛgɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ naa
de mɔ-ikalan ɔtɔgɛbo ɔko so mɔ i' nyɛ
ba gɛsintin. Ɔ wolaa tɔgɛ Gyɛrusalem ilaa
yela. (Gyɛrusalem ginyen giko ne n gyɛ
Sayon.) Ɔ tɔgɛ yɛɛ,
5 "Fɛ' tɔgɛ sa Sayon awura yɛɛ,
'Fɛ' kerɛ fɛye-wura kya ba fɛye asɛ. Ɔ
bara mɔ-nyoro gɛsɛ;
ɔ gyan' bee so. Mɔ-bee ɔbono gyɛ daa
bee fɔlɛ; ɔ mɛŋ ti sɛɛ.' "
6 Yesu akasɛbo mɔ mɛ kpe kpaa wɔra
fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ tɔgɛ mɔmɔ mɔ. 7 Mɛ
kyu bee mɔ mɔ-rɛ mɔ-bi mɔ bara mɔ, ne
mɛ kyu mɔmɔ-akuru too bun abee mɔ so,
ne ɔ dii gyan'. 8 Sakpii mɔ dɔ ako mɛ kyu
mɔmɔ-akuru too mɔ-ɔkpa dɔ, ne ako mɛ
ŋɛ iyii afɛdaa mɛ kya too de ɔkpa yɛɛ ɔ'
baa naa. 9 Asa abono mɛ gyangbara Yesu de
abono mɛ buu mɔ-gɛmara mɔ pɛwu mɛ
kya kpen yɛɛ,
"Ayenbi a gyɛ fo-lɛɛ, Wura Deefidi
ɔnaanabi!
Wurubuaarɛ ɔ' kosorɛ fo-gimu!
Wurubuaarɛ ginyen dɔ ne fo naa fo kya ba
faa!
Ayenbi a' wɔra Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo
soso-soso mɔ-lɛɛ!"
10 Yesu gi loo Gyɛrusalem mɔ, ɔsowolɛ mɔ
gi gyigisi. Nno asa mɔ mɛ san mɛ kya
taasɛ yɛɛ, "Anɛ ne n ba daa?" 11 Sakpii
mɔ mɔ-rɛ Yesu mɛ naa mɔ mɛ lɛɛ
gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, "Yesu, Wurubuaarɛ
ikalan ɔtɔgɛbo mɔ ne n ba. Ɔ lii Nasarɛtɛ
ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo Galeli gɛsinkpan so
mɔ."

*Yesu Gi Gya Gigya Agyibo Lii Wurubuaar*ɛ
Ɔson Obu Gikpaara Mɔ So

12 Yesu gi loo Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
gikpaara mɔ so, ne ɔ gya abono mɛ kya gyi
gigya nno mɔ. Ɔ da abono mɛ kya boori
aterenbi mɔ iteebulu too. Ɔ da abono mɛ
kya fɛ abonbuɛ mɔ ngyapaa kee too, ne
13 ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Mɛ ŋmarasɛ
Wurubuaarɛ agyɛbi ako yela yɛɛ,
'Me-ɔson obu mɔ laa wɔra daa ɔdalaaten.'
Fɛye, mɔ, fɛ kyu nno bingiri iyu gikpalan."
14 Agyaatanbo de itɛgɛsɛ mɛ yɛgɛ asa
mɛ kyu mɔmɔ ba Yesu asɛ Wurubuaarɛ
ɔson obu mɔ gikpaara mɔ so nno, ne ɔ
kyɛ mɔmɔ. 15 Gyuda awura asunbi alɛɛbo
abelɛnsɛ de mɔmɔ-nbara aŋmarasɛbo mɔ
mɛ kya wu ilaa dɛnsɛ ibono Yesu kya wɔra
ne i kya dɛ asa gɛnɔ mɔ ne mɛ kya nu
ibono nbii mɛ kya yen mɔ mɔ, i kya loo
mɔmɔ. Nbii mɔ mɛ kya kpen mɛ kya yen
mɔ Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ gikpaara
mɔ so nno yɛɛ, "Ayenbi a' wɔra Wura
Deefidi ɔnaanabi mɔ-lɛɛ!" Gɛnen so mɔ, i
kyu abelɛnsɛ mɔ ginyadon, 16 ne mɛ taasɛ
Yesu yɛɛ, "Ibono adɛ mɛ kya tɔgɛ faa,
foŋ kya nu de fo' gya mɔmɔ?" Yesu gi
lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, "N kya nu kyɔde.
Wurubuaarɛ agyɛbi ako a tɔgɛ yɛɛ,
'Nbii de abono mɛ san ma-a nyabo mɔ ne
fo yɛgɛ mɛ kya yen fo de i' tansi gyi
fo-ginsi.'

Imɔso fɛŋ ti kalɛ nno?" 17 Yesu gi taasɛ
abelɛnsɛ mɔ gɛnen mɔ, ɔ naa taa mɔmɔ
yɛgɛ ne ɔ kyon kpaa dɛ Bɛtani.

*Yesu Gi T*ɔgɛ Nnɔ Wɔra Gifeeya Oyii
Ɔko
18 Gɛdɛ kɛsɛ nyɛnyɛngɛ mɔ, Yesu gi kii
ɔ kya kpe Gyɛrusalem mɔ, akon a dɛ mɔ.
19 O wu gifeeya oyii ɔko yelɛ ɔkpa nkan. Ɔ
bagɛ kpe mɔ asɛ mɔ, ɔŋ wu ba-a gibi kolon
oyii mɔ so, afɛdaa wolɛ ne o wu. Nfono
mɔ Yesu gi tɔgɛ nnɔ wɔra oyii mɔ yɛɛ,
"Foŋ baa nyɛ sɔrɔ abi gɛkaako!" Ɔ tɔgɛ
gɛnen mɔ, oyii mɔ gi wu'. 20 Owi ɔbono
Yesu akasɛbo mɔ mɛ wu imɔ mɔ, i dɛ
mɔmɔ-gɛnɔ gikyɔ, ne mɛ taasɛ mɔ yɛɛ,
"Nnɛ ne gifeeya oyii mɔ gi ti kpɛ wu' kusaa
gɛnen?" 21 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ,
"N kya tɔgɛ fɛye gɛsintin, nengyene fɛ sɔɔ
Wurubuaarɛ gyi ne fɛŋ sɔɔ fɛye-nyoro
akyɔɔlɛ fɛye-asen dɔ mɔ, fɛ laa wɔra ilaa
ibono nɛ kyu wɔra oyii baarɛ faa mɔ ɔnan.
Ne i mɛŋ gyɛ imɔ ibono wolɛ gbaa. Nkana
fɛ laa taalɛ tɔgɛ gibii gidɛ yɛɛ, 'Koso gɛrɛ
kpaa tɔrɔ apoo dɔ,' gɛsintin mɔ, i laa wɔra
gɛnen. 22 Ilaa kamaasɛ ibono fɛ laa dalaa
kolɛ Wurubuaarɛ mɔ, nengyene fɛ sɔɔ
mɔ gyi yɛɛ ɔ laa wɔra sa fɛye mɔ, i laa
yii fɛye-gibaa."

*Abel*ɛnsɛ Ako Mɛ Daasɛ Yesu Kerɛ
23 Imɔ gɛmara mɔ, Yesu gi kii kpe Wu-
rubuaarɛ ɔson obu mɔ gikpaara mɔ so ɔ
kya nyiile asa ilaa, ne Gyuda awura asunbi
alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ de mɔmɔ abelɛnsɛ
sɛnsɛ ako mɛ ba mɔ asɛ baa taasɛ mɔ yɛɛ,
"Ilaa ibonoana fo kya wɔra faa mɔ, anɛ
ginyen dɔ ne fo kya wɔra imɔ daa? Anɛ ne
n sa fo ɔkpa yɛɛ fo' wɔra imɔ?" 24 Yesu gi
lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, "Me kee nan taasɛ
fɛye ilaa kolon. Nengyene fɛ lɛɛ gɛnɔ
sa me mɔ, nan tɔgɛ fɛye ɔbono ginyen
n dɛ n kya wɔra ilaa mɔ. 25 Wurubuaarɛ
sagyere ɔbono Gyɔn gi gyere asa mɔ, anɛ
ne n sa mɔ ɔkpa? Wurubuaarɛ abɛɛ
nyamesɛ?" Yesu gi taasɛ ɔmɔ gɛnen mɔ,
akyɔɔlɛ a tɔrɔ mɔmɔ wolɛ-wolɛ so, ne
mɛ tɔgɛ yɛɛ, "Nengyene a kyule sa mɔ
yɛɛ Wurubuaarɛ ne n sa Gyɔn gɛnen ɔkpa
ɔbono mɔ, ɔ laa taasɛ aye yɛɛ ne menɛ
n wɔra ne a mɛŋ sɔɔ Gyɔn gyi? 26 Ne
fɛɛ a kii tɔgɛ yɛɛ nyamesɛ ne n sa Gyɔn
gɛnen ɔkpa ɔbono mɔ, aŋ nyi ilaa ibono
sakpii baarɛ laa kyu wɔra aye mɔ. I lii
fɛɛ mɔmɔ pɛwu mɛ kya buu Gyɔn yɛɛ
Wurubuaarɛ ne n sun mɔ yɛɛ ɔ' wɔra
gɛnen ne ɔ gyɛ daa Wurubuaarɛ ikalan
ɔtɔgɛbo." 27 Gɛnen so mɔ mɛ lɛɛ gɛnɔ
sa Yesu yɛɛ, "A mɛŋ nyi." Ne Yesu gi kisee
tɔgɛ abelɛnsɛ mɔ yɛɛ, "Fɛ maŋ tɔgɛ me
berɛ mɔ, me kee maŋ tɔgɛ fɛye ɔbono ɔ
sa me ɔkpa ne n' kya wɔra ilaa ibono n kya
wɔra mɔ."

*Nbii Nny*ɔ Nko Gikpalɛ
28 Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' nu
gikpalɛ gidɛ de n' taasɛ fɛye gimɔ so ilaa.
Owi ɔko dɔ mɔ, ɔnyen ɔko gi kyena. Ɔ bo
nbii nyensɛɛ nnyɔ. Gɛkɛ gɛdɛ mɔ, ɔ kpaa
tɔgɛ sa ɔbelɛnsɛ mɔ yɛɛ, 'Me-bi, ndɛ kpe
me-ndɔɔ kpaa wɔra gɛsun sa me.' 29 Mɔ-
bi mɔ gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, 'Maŋ kpe.'
Imɔ gɛmara mɔ, o nu mɔ-nyoro gɛsɛ yɛɛ
oŋ kpe mɔ, iŋ boran, ne ɔ koso kpe ndɔɔ
mɔ. 30 Mɔmɔ-sɛ mɔ gi kpaa tɔgɛ ɔpii
mɔ ilaa kolon ibono kee. Ɔpii mɔ gi kyule
yɛɛ, 'Yo-o, me-sɛ, nan kpe,' ne oŋ kii kpe.
31 Imɔso nbii nnyɔ ndɛ dɔ mɔ, ɔmɔ mɔ
ne n wɔra mɔ-sɛ mɔ gɛlaarɛ ne?" Yesu
gi taasɛ gɛnen mɔ, asa mɔ mɛ lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, "Mɔ-bi belɛnsɛ mɔ." Mɛ lɛɛ gɛnɔ
gɛnen mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "N
kya tɔgɛ fɛye gɛsintin yɛɛ, tutu akyii de
lɛnpoo asɔɔbo abono fɛ kya kyu mɔmɔ
yɛɛ mɛ gyɛ asa nyɛnyɛn mɔ mɛ laa
nyɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ gɛkyena
taa fɛye yɛgɛ. 32 Imɔ gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ
Gyɔn gi baa nyiile fɛye gɛnɔɔbono fɛ laa
gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ mɔ, fɛ mɛŋ
kyule sɔɔ mɔ gyi. Lɛnpoo asɔɔbo de tutu
akyii mɔ berɛ mɛ sɔɔ mɔ gyi. Fɛ dabɔlɛ
wu ibono gɛnen asa adɛ mɛ sɔɔ Gyɔn gyi
mɔ, imɔ gɛmara mɔ, fɛ mɛŋ kyɛɛgɛ fɛye-
nwɔnsa de fɛye kee fɛ' sɔɔ mɔ gyi."

*Yesu Gi Kii Da Abel*ɛnsɛ Mɔ Gikpalɛ Giko
33 Yesu gi tɔgɛ sa abelɛnsɛ mɔ yɛɛ, "Fɛ'
kii nu gikpalɛ giko. Gɛten wura ɔko gi
kyena. Ɔ dɔɔ gifɔlɛ giko ndɔɔ. (Mɛ kya
kyu gɛnen gifɔlɛ gibono abi kyu wɔra nta.)
Ɔ pɔrɔ ɔpɔɔrɛ kyaabɔɔ ndɔɔ mɔ, ɔ wɔra
nta mɔ ɔdooten, ne ɔ pɔrɔ obu faa lege-
lege nfono asa mɛ laa nyɛ dii ndɔɔ mɔ
mɔ. Ɔ wɔra imɔ idɛ ta mɔ, o kyu ndɔɔ
mɔ kyu wɔra asa ako abaa dɔ yɛɛ mɛ'
kerɛ nmɔ so sa mɔ de mɔ-rɛ ɔmɔ mɛ' yɛ
agyan abono mɛ laa nyɛ mɔ. Ne ɔ koso kpe

gɛsinkpan gɛko so kpaa kɛɛla. 34 Gifɔlɛ mɔ
abi aberɛ tɛɛsɛ a fo mɔ, ndɔɔ wura mɔ gi
lɛɛ mɔ-adega ako sun mɔ-ndɔɔ akerɛbo
mɔ asɛ yɛɛ mɛ' kpaa sɔɔ mɔ-lɛɛ ogyiten
bara mɔ. 35 Adega mɔ mɛ kpe mɔ, ndɔɔ
akerɛbo mɔ mɛ keda mɔmɔ ne mɛ daarɛ
ɔko ne mɛ mɔɔ ɔko ne mɛ da ɔbanban
abui. 36 Ndɔɔ wura mɔ gi nu ilaa ibono i
ba mɔ, o kii sun adega abono mɛ nyaakyɔ
nyɛ agyangbarasɛ mɔ. Mɔ-ndɔɔ akerɛbo
mɔ mɛ kii wɔra ɔmɔ fɛɛ agyangbarasɛ
mɔ-lɛɛ mɔ. 37 Imɔ tiikara mɔ, ɔ lɛɛ mɔ
gbaa-gbaa mɔ-bi sun mɔmɔ asɛ. Ɔ tɔgɛ sa
mɔ-nyoro yɛɛ, 'Me-bi mɔ berɛ, mɛ laa kyu
buubuu sa mɔ.' 38 Mɔ-bi mɔ gi kpe mɔ, mɔ,
ndɔɔ akerɛbo mɔ mɛ kpɛ da de ginsi wu
mɔ mɔ, mɛ tɔgɛ sa abara yɛɛ, 'Ɔbono ɔ
laa gyi mɔ-sɛ atɔ mɔ ne n kya ba faa. A'
mɔɔ mɔ de mɔ-tɔgyi mɔ ɔ' nyɛ sii de aye.'
39 Mɛ tɔgɛ sa abara gɛnen mɔ, gɛsintin
mɔ, mɛ keda ndɔɔ wura mɔ mɔ-bi mɔ ne
mɛ biidɛ mɔ lii ndɔɔ mɔ dɔ ne mɛ mɔɔ
mɔ."

40 Yesu gi da gikpalɛ mɔ ta mɔ, ɔ taasɛ
mɔmɔ yɛɛ, "Ndɔɔ wura mɔ gi kpaa ba
mɔ, menɛ ne ɔ laa kyu wɔra mɔ-ndɔɔ
akerɛbo abono?" 41 Mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ɔ
laa yɛgɛ gɛnen asa nyɛnyɛn abono mɛ laa
wu' awɔrɔfɔɔ lɛwu de o' kyu mɔ-ndɔɔ mɔ
kyu sa akerɛbo dɛnsɛ abono mɛ laa kyu
mɔ-lɛɛ ogyiten sa mɔ imɔ-aberɛ dɔ mɔ."

42 Yesu gi kii taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Fɛŋ
ti kalɛ Wurubuaarɛ agyɛbi adɛ? Mɛ
ŋmarasɛ yɛɛ,

'Gibui gibono ibu apɔrɔbo mɔ mɛ kyu too
gɛbaamara mɔ
gɛnen gibui gibono
ne n kii baa yɛgɛ ne obu mɔ gi wɔra
ɔlon ɔ yelɛ faa.

Wurubuaarɛ ilaa wɔrasɛ ne i gyɛ.

I bo aye ɔbolɛ ne i kya dɛ aye-gɛnɔ.' "
43 Yesu gi kii tɔgɛ bɔla yɛɛ, "Imɔso n'
tɔgɛ fɛye yɛɛ ɔkpa ɔbono Wurubuaarɛ gi
sa fɛye ne fɛ kya kerɛ mɔ-gɛwuragyi dɔ
akyenabi ilaa so mɔ, ɔ laa sɔgɛ lii fɛye asɛ
de o' kyu sa asa abono mɛ laa wɔra ilaa
ibono i laa kaaborɛ gɛnen akyenabi abono
mɔ. 44 Fɛ' kii nu Wurubuaarɛ agyɛbi adɛ
kee.

'Nyamesɛ kamaasɛ ɔbono ɔ laa tɔrɔ gibui
gibono so mɔ,
kaasɛ laa gbaa gberi-gberi.
Ne gibui mɔ, mɔ, ne n kii baa tɔrɔ fo ɔko
so mɔ,
fo laa kɔrɔ faa dogo-dogo wɔra fɛɛ
nnyufo.' "

45 Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ
mɔ de Farasii awura mɔ mɛ nu Yesu akpalɛ
adɛ mɔ, mɛ bii ibono mɔmɔ ne ɔ darɛ.
46 Imɔso mɛ laarɛ de mɛ' keda mɔ. Mɛ kii
mɛ selɛ sakpii ɔbono ɔ bo nno mɔ gifuu. I
lii fɛɛ sakpii mɔ gi sɔɔ Yesu gyi yɛɛ ɔ gyɛ
Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo.

22

*Wura M*ɔ-Bi Mɔ Gɛdenakɛ Gɛkɛ Belɛ
Gigyi Gikpalɛ

1 Yesu gi kii da gikpalɛ sa asa 2-3 yɛɛ,
"Fɛ' nu gɛnɔɔbono asa mɛ laa nyɛ kyena
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ gɛkaako mɔ so
ilaa. Owi ɔko dɔ mɔ wura ɔko gi wolaa
tɔgɛ asa yela yɛɛ ɔ laa kpii ɔkyii sa mɔ-
bi. Imɔso, i wɔra mɔ, mɛ' baa gyi gɛnen
gɛkɛ belɛ mɔ kpaa mɔ.

"Gɛkɛ mɔ gɛ fo mɔ, o sun mɔ-adega
ako yɛɛ mɛ' naa terɛ terɛ abono ɔ da
gibaa terɛ mɔ yɛɛ mɛ' ba. Adega mɔ mɛ
kpaa terɛ mɔmɔ mɔ, mɛ kine yɛɛ mɛ
maŋ ba. 4 Ne o kii sun mɔ-adega banban
yɛɛ mɛ' kpaa tɔgɛ sa abono ɔ da gibaa
terɛ mɔ yɛɛ, 'Fɛ' kerɛ! Nɛ yɛgɛ mɛ mɔɔ
anaadɛ abono mɛ kiirɛ mɔ de abono mɛ
bo nfɔ mɔ kyu wɔra agyudɔ; mɛ wɔra ilaa
kamaasɛ logɛ; imɔso fɛ' baa gyi.' 5 Adega
mɔ mɛ kpaa tɔgɛ asa mɔ gɛnen mɔ, mɛ
mɛŋ ka mɔmɔ-gɛnɔ; mɔmɔ ɔkamaasɛ gi
koso mɔ, ɔ kyon mɔ-gɛsun dɔ. Ɔko gi kyon
mɔ-ndɔɔ dɔ ne ɔbanban mɔ gi kyon mɔ-
ilaa ɔfɛten. 6 Ne ako, mɔ, mɛ keda wura
mɔ adega mɔ daarɛ mɔɔ. 7 Wura mɔ gi
nu gɛnen mɔ, i kyu mɔ ginyadon, ne o
sun mɔ-asogya ne mɛ kpaa mɔɔ gɛnen asa
amɔɔbo abono, ne mɛ yii mɔmɔ-ɔsowolɛ
mɔ ɔgya.

8 "Nfono mɔ ɔ terɛ mɔ-adega mɔ ako
ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, 'Mɛ wɔra gɛdena
mɔ agyudɔ mɔ ta. Abono nɛ da gibaa terɛ
mɔ, mɔ, mɛ mɛŋ kaaborɛ mɛ' nyɛ agyudɔ
mɔ gyi ne. 9 Imɔso fɛ' naa loo nten dɔ de
fɛ' kpaa terɛ asa abono ɔkara fɛ laa nyɛ
mɔ yɛɛ mɛ' ba de mɛ' baa gyi.' 10 Gɛsintin
mɔ, mɔ-adega mɔ mɛ naa loo nten mɔ dɔ
ne mɛ kpaa koola asa abono ɔkara mɛ nyɛ
mɔ, adɛnsɛ de anyɛnyɛn pɛwu, ne asa mɔ

mɛ baa bɔla obu ɔbono dɔ mɛ kya wɔra
gɛdena mɔ ilaa mɔ.
11 “Wura mɔ gi loo obu mɔ dɔ de ɔ'
faala abono mɛ kya gyi gɛkɛ belɛ mɔ ma-a
kpaa mɔ mɔ, o wu ɔnyen ɔko bo nno. Oŋ
suu gɛgbɛ gɛbono ɔnan mɛ kya kyu kpe
gɛdena gɛkɛ gigyi mɔ. 12 Wura mɔ gi
wu gɛnen mɔ, ɔ taasɛ mɔ yɛɛ, ‘Ɔnyen,
nnɛ ne fo wɔra ne fo nyɛ loo gɛrɛ yɛgɛ
foŋ suu gɛgbɛ gɛbono mɛ kya suu kpe
gɛdena gɛkɛ gigyi mɔ?’ Ɔnyen mɔ mɛŋ
nyɛ gɛnɔ. 13 Nfono mɔ wura mɔ gi tɔgɛ
mɔ-adega abono mɛ kya kerɛ gɛkɛ mɔ
gigyi so mɔ yɛɛ, ‘Fɛ' ŋminde ɔnyen mɔ
ayaa de abaa de fɛ' kyu mɔ lii kpaa too
wɔra nfono i bo gibiri mɔ. Osulon de anɛbi
giwɛ ne n bo nno.’ ” 14 Yesu gi da gikpalɛ
mɔ ta mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ, “I bo nno yɛɛ
Wurubuaarɛ gi tɔgɛ asa sakyɔ yɛɛ mɛ'
baa nyɛ ɔkyenaten mɔ-gɛwuragyi mɔ dɔ.
Akalɛsɛ, mɔ, ne ɔ tɔɔsɛ lɛɛ yɛɛ mɛ laa
nyɛ gɛnen gɛkyena gɛbono.”

*M*ɛ Soo Yesu Idoo

15 Nfono mɔ Farasii awura gikpen mɔ
dɔ ako mɛ lii asa mɔ dɔ kpaa da
gɛnɔ gɛnɔɔbono mɛ laa soo Yesu idoo
de mɛ' nyɛ mɔ mɔ-ilaa tɔgɛsɛ dɔ mɔ.
16 Imɔso mɛ sun mɔmɔ-akasɛbo ako de
Wura Hɛrodɛ gɛmara abuubo ako kpe mɔ
asɛ. Abono mɛ kpaa too mɔ soso taasɛ mɔ
yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ, a wu yɛɛ fo gyɛ gɛsintin
wura. Fo kya nyiile asa Wurubuaarɛ ɔkpa
gɛsintin ɔkpa so, ne fo mɛŋ selɛ ɔko. Fo
berɛ, fo mɛŋ kya kerɛ nyamesɛ sakyɔ
abɛɛ mɔ-nyisigyi ɔbono ɔ bo mɔ de fo'
buu ɔko don ɔko. 17 A dɛ fo giserɛ, tɔgɛ
aye, imɔso Rom wura belɛ ɔbono ɔ kya
kerɛ aye so ne ɔŋ kya son Wurubuaarɛ mɔ,
i dɛ ɔkpa yɛɛ a' sɔɔ mɔ-lɛnpoo abɛɛ a
mɛŋ sa a' sɔɔ?” 18 Yesu, mɔ, gi dɛsɛ yɛɛ
mɛ dɛ nwɔnsa nyɛnyɛn, imɔso ɔ tɔgɛ
sa mɔmɔ yɛɛ, “Fɛ gyɛ o-dun-me, o-fon-
me anyamesɛ! Menɛ so ne fɛ kya soo
me idoo gɛnen? 19 Ɔko ɔ' lɛɛ aterenbi
abono fɛ kya kyu sɔɔ lɛnpoo mɔ gibi ba
de n' kerɛ.” Gɛsintin mɔ, mɛ kyu aterenbi
mɔ gibi mɔ kyu sa mɔ. 20 Ne ɔ taasɛ
mɔmɔ yɛɛ, “Anɛ gimu de mɔ-ginyen ne
n gyan' aterenbi gibi gidɛ so faa?” 21 Mɛ
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Rom wura belɛ mɔ-lɛɛ.”
Ne Yesu gi kisee tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “To.
Gɛnen berɛ mɔ, ilaa ibono i gyɛ Rom wura
belɛ mɔ-lɛɛ mɔ fɛ' kyu sa mɔ, ne ibono,
mɔ, i gyɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ mɔ, fɛ' kyu sa
Wurubuaarɛ.” 22 Mɛ nu gɛnɔɔbono Yesu
gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ mɔ, i dɛ mɔmɔ-gɛnɔ
gikyɔ, ne mɛ san naa kyon taa mɔ yɛgɛ.

*Saadusii Awura M*ɛ Taasɛ Yesu Ilaa

23 Gɛnen gɛkɛ gɛbono mɔ, Saadusii
gikpen dɔ awura ako mɛ ba Yesu asɛ.
(Saadusii awura adɛ ne n kpɛ mɛ dɛ
yɛɛ nengyene nyamesɛ gi wu' mɔ, i ta.
Iŋ baa i bo gɛtɛɛko mɛ laa kpaa kyena,
ne Wurubuaarɛ maŋ kyingi asa gɛkaako.)
Gɛnen asa adɛ mɛ baa tɔgɛ sa Yesu 24 yɛɛ,
“Ɔbelɛnsɛ, Mosisi gi yela nbara nko sa aye
yɛɛ,

‘Nengyene ɔnyen gi wu' taa mɔ-ka yɛgɛ
owi ɔbono mɔ-ka mɔ mɛŋ ti ko-
rogɛ sa mɔ mɔ, mɔ-daa abɛɛ mɔ-
tedɛ o' kyu ɔkyii mɔ lɛɛ gikulaa de
mɔ-rɛ mɔ mɛ' korogɛ nbii sa mɔ-
kuli ɔbono o wu' mɔ.’

25 To. Owi ɔko dɔ mɔ ɔnyen ɔko mɔ-rɛ
mɔ-tedɛana asee mɛ kyena aye-ɔsowolɛ
baarɛ so gɛrɛ. Gɛnen ɔnyen mɔ gi dena
ɔkyii. Mɔ-rɛ mɔ-ka mɔ mɛŋ korogɛ,
ne o wu' taa mɔ-ka mɔ yɛgɛ. Mosisi
nbara nbono ɔ yela sa aye mɔ so mɔ,
mɔ-gigyanmara mɔ gi kyu ɔkyii mɔ lɛɛ
gikulaa. 26 Mɔ-rɛ ɔkyii mɔ mɛ mɛŋ
korogɛ, ne mɔ kee gi wu' taa ɔkyii mɔ
yɛgɛ. Ɔsasɛ mɔ kee, gɛnen; ne mɔmɔ
anyen sono mɔ pɛwu mɛ dena ɔkyii mɔ,
ne mɛ wu' taa mɔ yɛgɛ. Ɔkyii mɔ mɛŋ
korogɛ sa mɔmɔ ɔko-rɛ ɔko. 27 Laalaalogɛ
mɔ, ɔkyii mɔ kee gi wu'.” 28 Mɛ tɔgɛ
Yesu gɛnen mɔ, ne mɛ taasɛ mɔ yɛɛ,
“To, nengyene Wurubuaarɛ laa kyingi asa
gɛsintin mɔ, mɔmɔ anyen sono adɛ dɔ
mɔ, anɛ ne n bo ɔkyii mɔ gɛnen gɛkyena
pobɔrɔ mɔ dɔ? I kya nyiile yɛɛ owi ɔbono
mɛ tɛ de ansi mɔ, mɔmɔ pɛwu mɛ dena
mɔ gyan'.”

29 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ,
“Fɛ fuɛ. I kya nyiile yɛɛ fɛ mɛŋ nyi
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ, ne fɛ mɛŋ nyi
Wurubuaarɛ ɔlon ɔbono ɔ bo mɔ kee.
30 Asa abono Wurubuaarɛ laa kyingi de mɛ'
kyena gɛkyena pobɔrɔ mɔ, gɛdena gɛŋ
baa gɛ bo no sa mɔmɔ. Mɔmɔ-gɛkyena gɛ
laa wɔra daa fɛɛ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ-lɛɛ
mɔ ɔnan.”

31 Yesu gi kii tɔgɛ sa Saadusii awura mɔ
yɛɛ, “Fɛ kya sɔɔ akyɔɔlɛ yɛɛ asa mɛ wu'
mɔ iŋ baa i bo gɛtɛɛko mɛ kya kpaa kyena
faa mɔ, a' kerɛ Wurubuaarɛ agyɛbi ɔwolɛ
mɔ dɔ de a' kerɛ. Imɔso fɛ mɛŋ ti kalɛ
mɔ-agyɛbi abono mɛ ŋmarasɛ yela sa fɛye
nno 32 yɛɛ,
‘Me ne n gyɛ Aberaham Wurubuaarɛ.
N gyɛ Ayisiki Wurubuaarɛ,
ne n' gyɛ Gyeekɔpo Wurubuaarɛ’
mɔ?
Aberɛ abono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ gɛnen
ilaa idɛ sa Mosisi mɔ, gɛnen asa adɛ mɛ
ti wolaa wu'. Ne fɛɛ iloobu idɛ mɛŋ bo
gɛtɛɛko daa mɔ, Wurubuaarɛ maŋ tɔgɛ
yɛɛ, ‘N gyɛ mɔmɔ-Wurubuaarɛ.’ Nkana
ɔ laa tɔgɛ daa yɛɛ, ‘Nɛ naa kyena wɔra
mɔmɔ-Wurubuaarɛ yɛgɛ.’ ” 33 Sakpii
ɔbono ɔ bo nfono mɔ gi nu gɛnɔɔbono ɔ
lɛɛ gɛsɛ mɔ, i dɛ mɔmɔ-gɛnɔ.

*Yesu Gi Nyiile Asa Wurubuaar*ɛ Nbara Nbono Gi Tansi Gi Tiri Mɔ

34 Farasii awura mɔ mɛ nu yɛɛ Saadusii
awura mɔ ayaa aŋ fo gɛsɛ Yesu asɛ mɔ,
mɔmɔ kee mɛ kpaa ŋminde ba. 35 Mɛ
fo mɔ, mɔmɔ dɔ ɔbono ɔ gyɛ nbara
onyiilebo mɔ gi taasɛ Yesu ilaa iko de ɔ'
daasɛ mɔ kerɛ. Ɔ taasɛ yɛɛ, 36 “Ɔbelɛnsɛ,
Wurubuaarɛ nbara mɔ dɔ mɔ, nmɔ mɔ
ne n tansi gi tiri daa?” 37 Yesu gi lɛɛ
gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, “Nbono gi tiri mɔ ne
n gyɛ yɛɛ, ‘Laarɛ fo-Wura Wurubuaarɛ
lii fo-gisen dɔ. Kyu fo-gisen pɛwu de
fo-gɛwɔnsa pɛwu kyu laarɛ Wurubuaarɛ
ilaa.’ 38 Gɛnen nbara ndɛ ne n don nsɛnsɛ
mɔ, ne nmɔ ne n tansi gi tiri. 39 Nnyɔsɛ
nbono kee gi tiri mɔ gi dɛ fɛɛ nbono nɛ
tɔgɛ kyon mɔ. Nmɔ ne n gyɛ yɛɛ, ‘Laarɛ
fo-nanbo fɛɛ fo-nyoro.’ 40 Wurubuaarɛ
ikalan atɔgɛbo ilaa nyiilesɛ mɔ de Mosisi
nbara mɔ pɛwu dɔ mɔ gɛnen nbara nnyɔ
ndɛ ne n gyɛ nmɔ-gɛmu.”

*Yesu Gi Kisee Taas*ɛ Farasii Awura Mɔ Ilaa Iko

41 Owi ɔbono Farasii awura mɔ mɛ san
mɛ bo Yesu asɛ mɔ, Yesu kee gi taasɛ
mɔmɔ ilaa taasɛsɛ yɛɛ, 42 “Ɔbono Wu-
rubuaarɛ laa sun de ɔ' baa gyi gɛwura
mɔ Wurubuaarɛ adɛ so mɔ, nnɛ ne n
gyɛ fɛye-gɛwɔnsa kyu lii mɔ so? Anɛ
ɔnaanabi ne ɔ gyɛ?” Mɛ lɛɛ gɛnɔ sa mɔ
yɛɛ, “Ɔ gyɛ daa Deefidi ɔnaanabi.” 43 Ne
Yesu gi kii taasɛ mɔmɔ yɛɛ, “Ne i wonɛ ne
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi yɛgɛ Deefidi gi
wolaa terɛ gɛnen ɔnaanabi mɔ yɛɛ, ‘Me-
Wura’ mɔ daa? Deefidi gi wolaa tɔgɛ yela
yɛɛ,
44 ‘Wurubuaarɛ laa tɔgɛ sa me-Wura mɔ
yɛɛ,
“Baa kyena me-gibaa gyisɛ so de
me-rɛ fo a' gyi gɛwura
de n' yɛgɛ fo' kyise fo-akyobo de fo-
ayaa.” ’ ”
45 Yesu gi kii lɛɛ gɛsɛ yɛɛ, “Deefidi kya
terɛ mɔ yɛɛ, ‘Me-Wura’ faa mɔ, nnɛ so ne
ɔ laa kii kisee wɔra daa Deefidi ɔnaanabi?”
46 Asa mɔ dɔ ɔko-rɛ ɔko mɛŋ taalɛ lɛɛ
gɛnɔ sa Yesu. San kyu lii gɛnen gɛkɛ
gɛbono mɔ, ɔko mɛŋ baa taalɛ da otu taasɛ
Yesu ilaa de ɔ' daasɛ mɔ kerɛ.

23

*W*ɔra Abelɛnsɛ Mɔ Ilaa Nyiilesɛ; Gɛŋ Wɔra Mɔmɔ-Ilaa Wɔrasɛ

1 Nfono mɔ Yesu gi tɔgɛ sa sakpii mɔ de
mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, 2 “Nbara aŋmarasɛbo
mɔ de Farasii awura mɔ ne n bo ɔkpa
de mɛ' lɛɛ Mosisi nbara mɔ gɛsɛ sa asa.
3 Imɔso ilaa kamaasɛ ibono mɛ kya tɔgɛ
fɛye kyu lii nmɔ so mɔ fɛ' nu de fɛ' wɔra
imɔ. Mɔmɔ-ilaa wɔrasɛ berɛ ne fɛŋ sa
fɛ' wɔra. I lii fɛɛ ilaa ibono mɛ kya nyiile
fɛye mɔ, iŋ gyɛ imɔ ne mɛ kya wɔra.
4 Mɔmɔ-anyiilebi mɔ a dɛ daa fɛɛ nsola
boduduusɛ nbono giŋ bo gisola mɔ ne mɛ
dɛ ma-a nyise asa. Mɔmɔ gbaa-gbaa berɛ,
mɛ maŋ kyu ba-a mɔmɔ-gibaa taa puru
kpaa mɔmɔ.
5 “Mɛ kya wɔra ilaa kamaasɛ mɔ, mɛ
kya laarɛ daa de asa mɛ' wu de mɛ' nyɛ
yen mɔmɔ. Wurubuaarɛ agyɛbi abono
aye Gyuda awura a kya kyu mada aye-
asegbelɛ so de abono a kya kyu kyaga aye-
abaa dɔ mɔ, mɛ kya yɛgɛ mɔmɔ-lɛɛ berɛ
i kya wɔra ibelɛ-belɛ. Aye-itiibilaa ibono
a kya kyu kyaga de aye-ngbɛ mɔ, mɛ kya
yɛgɛ mɔmɔ-lɛɛ berɛ i kya tansi wɔra
gisoro. 6 Ne fɛɛ mɛ laa gyi gɛkɛ belɛ
mɔ, abɛɛ mɛ kya kpe mɔmɔ-akyangbon
dɔ mɔ, abelɛnsɛ de anyamesɛ gbaa'gbaa
ikyenaten ne mɛ kya laarɛ. 7 Mɛ kya laarɛ
de asa mɛ' terɛ mɔmɔ yɛɛ ‘Anyiilebo’ de
mɛ' kyu buubuu faala mɔmɔ sakpii dɔ de
ɔkamaasɛ o' wu.

8 “Fɛye berɛ fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ asa mɛ'
terɛ fɛye dɔ ɔko yɛɛ ‘Onyiilebo.’ I lii
fɛɛ fɛye pɛwu fɛ gyɛ gikpen kolon dɔ
asa ne onyiilebo kolon ne fɛ bo. Me ne
n gyɛ fɛye-onyiilebo ɔbono. 9 Fɛŋ sa fɛ'
terɛ ɔko yɛɛ ‘aye-sɛ’ gɛsinkpan so gɛrɛ.
I kya nyiile yɛɛ fɛ bo daa ɔsɛ kolon, mɔ
ne n gyɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo soso
mɔ. 10 Gɛnen kee ne fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ asa
mɛ' terɛ fɛye dɔ ɔko yɛɛ ‘Ɔgyangbarabo’;
ɔgyangbarabo kolon guan-n ne fɛ bo, mɔ
ne n gyɛ me ɔbono Wurubuaarɛ gi sun yɛɛ
n' baa gyi gɛwura mɔ Wurubuaarɛ adɛ
so mɔ. 11 Ɔbono ɔ tansi ɔ gyɛ nyamesɛ
gbaa' fɛye dɔ mɔ gi kaaborɛ ɔ' wɔra daa
fɛye-dega. 12 Ɔbono ɔ diirɛ mɔ-nyoro mɔ,
Wurubuaarɛ laa kpelegɛrɛ mɔ gɛsɛ, ne
ɔbono, mɔ, ɔ bara mɔ-nyoro gɛsɛ mɔ,
Wurubuaarɛ laa diirɛ mɔ.”

*Nbara Aŋmaras*ɛbo De Farasii Awura,
Fɛye Laako!

13 Nfono mɔ, Yesu gi kisee tɔgɛ sa
abelɛnsɛ mɔ ako yɛɛ, “Fɛye nbara aŋ-
marasɛbo de fɛye Farasii awura, fɛye
laako! Fɛ gyɛ daa o-dun-me, ɔ-fon-me
anyamesɛ! Fɛ kyu ilaa ibono nkana i laa
yɛgɛ asa mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi
dɔ akyenabi mɔ kyu ŋara mɔmɔ. Fɛye
gbaa-gbaa fɛ mɛŋ kya kyu gɛnen akyenabi
mɔ kyu kyena, ne abono, mɔ, mɛ kya laarɛ
mɛ' kyena gɛnen gɛkyena mɔ, fɛ kya ŋɛ
fɔlɔgɛ fɛ kya tii mɔmɔ-ɔkpa. [14 Fɛye
nbara aŋmarasɛbo de fɛye Farasii awura,
fɛye laako! Fɛ gyɛ daa o-dun-me, ɔ-fon-
me anyamesɛ! Fɛ kya kudi akyii ikulaabo
mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-biana gyi, yɛgɛ fɛye, mɔ,
ne n kii fa-a dalaa faa bolo-bolo de asa mɛ'
nyɛ yen fɛye yɛɛ fɛye ne n nyi gɛdalaa.
Owi ɔbono Wurubuaarɛ laa gyi fɛye-nbɛlɛ
mɔ, fɛye-gisobiidɛ gi laa nyaakyɔ too.]
15 Fɛye nbara aŋmarasɛbo de fɛye Farasii
awura, fɛye laako! Fɛ gyɛ daa o-dun-me,
ɔ-fon-me anyamesɛ! Fɛ kya naa nkyu so
de nsinkpan so gyan' de fɛ' taa nyɛ ba-a
nyamesɛ kolon ɔ' kyɛɛgɛ baa buu fɛye-lɛɛ
Wurubuaarɛ asonbi mɔ. Fɛ nyɛ ɔkolon
gɛnen mɔ, fɛ kya yɛgɛ ɔ kya kii bingiri daa
isa ɔbono ɔ kaaborɛ o' kpe ɔgya dɔ mɔ-
lɛwu gɛmara mɔ kii don fɛye-lɛɛ mɔ!

16 “Fɛye laako! Fɛ dɛ daa fɛɛ
agyaatanbo ne n gyangbara mɛ sa
agyaatanbo. Fɛ kya nyiile asa yɛɛ
nengyene ɔko gi ka Wurubuaarɛ ɔson obu
mɔ ntan mɔ, ɔ laa taalɛ yɛgɛ i' gbangɛ.
Sika kɔkɔɔ ɔbono ɔ bo Wurubuaarɛ ɔson
obu mɔ dɔ mɔ berɛ ne ɔko gi kyu ka ntan
mɔ, fɛye asɛ mɔ, gi gyɛ ntan belɛ. 17 Fɛ
dɛ fɛɛ agyaatanbo, ne fɛ mɛŋ nyi ɔlaako!
Imɔ imɔmɔ ne n tiri gikyɔ, sika kɔkɔɔ mɔ
abɛɛ Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ daa? Iŋ
gyɛ Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ ne sika
kɔkɔɔ mɔ dɛ so ne ɔ gyɛ Wurubuaarɛ-
lɛɛ? 18 Fɛ kya nyiile asa kee yɛɛ nengyene
ɔko gi ka Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛten mɔ
ntan mɔ, mɔ-ntan mɔ giŋ gyɛ ntan nko.
Nengyene o kyu ilaa ibono ɔ laa kyu lɛɛ
asunbi mɔ berɛ daa kyu ka ntan mɔ, fɛ
kya kyu nmɔ yɛɛ gi gyɛ ntan belɛ. 19 Menɛ
gigyaatanbo ne n kya mɔɔ fɛye faa? Ilaa
ibono mɛ kyu ba mɛ' baa lɛɛ asunbi mɔ ne
n tiri abɛɛ Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛten mɔ
ne n tiri daa? Iŋ gyɛ asunbi ɔlɛɛten mɔ ne
n kya yɛgɛ asunbi atɔ mɔ a kya nyɛ bingiri
Wurubuaarɛ-lɛɛ? 20 Imɔso nengyene isa gi
ka Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛten mɔ ntan
mɔ, ɔ ka dabɔlɛ de asunbi atɔ abono
a gyan' asunbi ɔlɛɛten mɔ so mɔ pɛwu
ne. 21 Nengyene ɔko gi ka Wurubuaarɛ
ɔson obu mɔ ntan mɔ, ɔ ka dabɔlɛ de
Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo obu mɔ dɔ mɔ
kee ne. 22 Ne fɛɛ ɔko gi ka Wurubuaarɛ dɔ
ntan mɔ, ɔ ka Wurubuaarɛ gɛwuragyapaa
mɔ ntan de Wurubuaarɛ ɔbono ɔ tɛ
gɛwuragyapaa mɔ so mɔ ntan kee ne.

23 “Fɛye nbara aŋmarasɛbo de fɛye
Farasii awura, fɛye laako! Fɛ gyɛ o-dun-
me, ɔ-fon-me-ana gikyɔ! Ansi so mɔ, fɛ
kya yɛ fɛye-afɛdaa gyisɛ fɛɛ agbɛɛma de
malebokyu de benkeni afɛdaa dɔ gikpadɔ
gudu-gudu de fɛ' kyu gikolon-gikolon kyu
kpaa kyɛɛ Wurubuaarɛ fɛɛ gɛnɔɔbono
i dɛ sa fɛye mɔ. Ilaa ibono i tiri gikyɔ
Wurubuaarɛ nbara mɔ dɔ mɔ berɛ, fɛ
kya nyaa imɔ ibono yela nkan. Fɛɛ fɛ laa
gyi gɛsintin sa asa abɛɛ fɛ' su asa so, abɛɛ
fɛ' sɔɔ Wurubuaarɛ gyi mɔ, fɛ kya lɛɛ
ansi taa imɔ ibono yɛgɛ. Nbara nbono ne
i kaaborɛ fɛ' tansi gyi nmɔ so. Iŋ gyɛ yɛɛ
fɛ' taa nbono fɛ ti fɛ kya gyi nmɔ so mɔ
yɛgɛ berɛ. 24 Fɛ dɛ fɛɛ agyaatanbo ne n
gyangbara mɛ sa agyaatanbo. Fɛ kya wɔra
fɛɛ ɔbono ɔ laa wu kyɛsen mɔ-agyudɔ dɔ
de ɔ' bii lɛɛ pɛi de o' gyi mɔ, ne tɛtɛmenyi
berɛ gi bo mɔ-agyudɔ dɔ ne ɔ maŋ bii lɛɛ
mɔ!

25 “Fɛye nbara aŋmarasɛbo de fɛye
Farasii awura, fɛye laako! Fɛ gyɛ o-dun-
me, ɔ-fon-me anyamesɛ gɛsintin! Fɛ dɛ
fɛɛ asa abono mɛ kya foro mɔmɔ-nwɛ de
mɔmɔ-ilɛpɛ nyoro so taa imɔ tudɔ yɛgɛ
mɔ. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ ansi so giyan ne
fɛ kya gyere lɔrɔ fɛye-nyoro. Fɛye-itɔ dɔ
de fɛye-amu dɔ berɛ onsipara de gɛkyo
ne n bɔla nno. 26 Farasii awura, fɛ gyɛ
agyaatanbo gɛsintin! Fɛ' foro fɛye-nwɛ
tudɔ de imɔ-nyoro so kee i' wɔra ɔdan.

*Wurubuaar*ɛ Laa Biidɛ Fɛye Ndɛ Asa Adɛ Giso

27 “Fɛye nbara aŋmarasɛbo de fɛye
Farasii awura, fɛye laako! Fɛ gyɛ daa o-
dun-me, ɔ-fon-me anyamesɛ! Fɛ dɛ fɛɛ
nkyan nbono mɛ pɔrɔ nmɔ ne gi bo kanpɛ
ansi so, yɛgɛ nmɔ tudɔ mɔ, awuye de
anyamesɛ gyɔsɛ ne n bo nno! 28 Gɛnen
ne ansi so mɔ, asa mɛ laa kyu fɛye yɛɛ
gɛsintin awura ne fɛ gyɛ, yɛgɛ gikerɛansi
de ilaa nyɛnyɛn ne n bɔla fɛye-itɔ dɔ.
29 “Fɛye nbara aŋmarasɛbo de fɛye
Farasii awura, fɛye laako! Fɛ gyɛ o-dun-
me, ɔ-fon-me anyamesɛ! Fɛ kya kerɛ
ansi pɔrɔ Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo de
abono mɛ gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ baa
kyon mɔ ako nkyan, ne fɛ kya dɛnkyi
mɔmɔ ako-lɛɛ, 30 de fɛ' kyu gyaabii asa
yɛɛ, ‘Fɛɛ aye ne nan kyena aye-naanaana
aberɛ dɔ mɔ, nkana a maŋ kyule ibono
mɛ mɔɔ Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo
mɔ.’ 31 Imɔ mɔ mɔ, ibono fɛ nyɛ kyule
yɛɛ fɛye-naanaana ne n mɔɔ Wurubuaarɛ
ikalan atɔgɛbo mɔ faa mɔ, fɛye-rɛ mɔmɔ
fɛ gyɛ daa oyuduu kolon. 32 Imɔso fɛ' tɛsɛ
logɛ fɛye-naanaana gɛsun gɛbono mɛ yii
gɛsɛ mɔ!
33 “Fɛ bo ilaa nyɛnyɛn ne fɛ gyɛ asa
amɔɔbo fɛɛ awɔɔ abono a bo gibɔrɔ mɔ!
Wurubuaarɛ laa bun fɛye gipuɛɛ de o' kyu
fɛye too wɔra ɔgya ɔbono dɔ ɔ laa biidɛ
ilaa nyɛnyɛn awɔrabo giso mɔ. Fɛ maŋ
nyɛ lii gɛnen gisobiidɛ gibono dɔ. 34 N'
tɔgɛ sa fɛye yɛɛ pɛi de i' lɔɔ fo gɛnen mɔ,
nan sun Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo de
asɛɛbo de Wurubuaarɛ nbara aŋmarasɛbo
fɛye asɛ. Fɛ laa mɔɔ mɔmɔ ako, de fɛ' da
mɔmɔ ako aŋanbi iyii so mɔɔ de fɛ' taa
mɔmɔ ako awulibi fɛye-akyangbon dɔ de
fɛ' ka mɔmɔ ako ansi lii isowolɛ so kpe
isowolɛ so. 35 Imɔ idɛ so mɔ, asa abono
mɛ gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ ne asa mɛ
mɔɔ mɔmɔ mɔ pɛwu, Wurubuaarɛ laa
kyu imɔ-ilaa kyu taasɛ fɛye ndɛ asa de
ɔ' biidɛ fɛye-giso. Ɔ laa yii gɛsɛ taasɛ
fɛye ilaa kyu lii Abelɛ ɔbono ɔŋ wɔra sɛi
ne mɛ mɔɔ mɔ mɔ kyu gɛnen-n kyu
kpaa fo Sakariya, Barakaya mɔ-bi mɔ-lɛɛ
lɛwu mɔ so. Sakariya ɔbono mɔ mɛ mɔɔ
mɔ daa Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛten de
Wurubuaarɛ obu belɛ mɔ nsana. 36 N kya
tɔgɛ fɛye gɛsintin yɛɛ Wurubuaarɛ laa
biidɛ fɛye ndɛ asa adɛ giso kyu lii gɛnen
asa abono so.
37 “O, Gyɛrusalem asa! Fɛye ne n kpɛ
fa-a mɔɔ Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ,
ne fɛ kya too abui fa-a mɔɔ Wurubuaarɛ
isɔɔ ibono ɔ kya sun fɛye asɛ mɔ. Nɛ
tansi laarɛ fɛɛ n' nyaa fɛye ba me asɛ
fɛɛ gɛnɔɔbono kyaasɛ kya nyaa mɔ-biana
baa wɔra mɔ-abantɛɛ dɔ mɔ. Gikpadɔ
gifonɛɛ ne nɛ laarɛ n' koola fɛye gɛnen
ne fɛŋ kya kyule faa. 38 Fɛ' nu yɛɛ Wu-
rubuaarɛ laa lɛɛ ansi taa fɛye-ɔsowolɛ
yɛgɛ sa fɛye. 39 N kya buu mi-i sa fɛye yɛɛ
fɛ maŋ baa wu me kpaa fo gɛkɛ gɛbono fɛ
laa bugi fɛye-nnɔ tɔgɛ yɛɛ, ‘Wurubuaarɛ
ɔ' kosorɛ ɔnyen baarɛ gimu! Wurubuaarɛ
ginyen dɔ ne ɔ naa ɔ kya ba faa!’ ”

24

*Yesu Gi T*ɔgɛ Yela Yɛɛ Gyɛrusalem Laa Baa Boori

1 Yesu kya lii Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
gikpaara mɔ so mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ mɛ
naa kpaa tu mɔ, ne mɛ kya tɔgɛ mɔ yɛɛ
ɔ' kerɛ ibu mɔ ɔdan! 2 Yesu, mɔ, gi tɔgɛ
sa mɔmɔ yɛɛ, “Nga fɛ wu ibu idɛ pɛwu?
N' tɔgɛ fɛye gɛsintin, i laa baa fo owi ɔko
mɔ, ako mɛ laa baa boori imɔ bun. Ba-a
imɔ-gisodoo kolon gi maŋ san yɛɛ gi maŋ
dɛ gɛsɛ.”
3 Imɔ gɛmara mɔ, Yesu tɛ Nfɔ Iyii Gibii
mɔ so mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ mɛ ba mɔ asɛ
mɔmɔ-wolɛ ne mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, “Owi
ɔmɔ dɔ ne mɛ laa boori imɔ bun gɛnen?
Menɛ ilaa ne nan ba de i' lɛɛ nyiile yɛɛ
fo kya laarɛ fo' kii ba gɛsinkpan so abɛɛ
gɛsinkpan so gɛkyena gɛ kya laarɛ gɛ' yela
ɔkara? A kya kolɛ fo, tɔgɛ aye.”

*Ilaa Ibono I Laa Ba G*ɛsinkpan So Nkɛ Laalaalogɛ Dɔ Mɔ

4 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, “Fɛ'
kerɛ fɛye-nyoro so dandan daa de ɔko ɔ'
mɛŋ sa ɔ' nyɛ fɛye penɛ. Gɛnen ilaa ibono
i maŋ ba nperɛ. 5 Pɛi de i' lɔɔ ba gɛnen
mɔ, asa sakyɔ mɛ laa naa mɛ kya tɔgɛ yɛɛ
mɔmɔ ne gyɛ me, ɔbono Wurubuaarɛ gi
sun yɛɛ n' baa gyi gɛwura mɔ Wurubuaarɛ
adɛ so mɔ. Gɛnen asa abono mɛ laa nyɛ
asa sakyɔ penɛ. 6 Fɛ laa nu ikɔ so titiritii
de koo-koo. Fɛ kya nu gɛnen mɔ, fɛ mɛŋ
sa fɛ' yɛgɛ fɛye-gisen gi' ŋmaa fɛye. Imɔ
idɛ i gyɛ ilaa ibono i laa ba daa. Ne i mɛŋ
gyɛ yɛɛ ilaa kamaasɛ i kya yela ɔkara ayaa
abono so ne. 7 I kya nyiile yɛɛ fɛ laa nu
gɛsinkpan so asa kpɛi-kpɛi mɛ laa laarɛ
ikɔ too abara so. Abɛyin de abɛyin mɛ laa
koso yelɛ mɛ kya kɔ de abara. Nten kpɛi-
kpɛi so mɔ, akon a laa tɔrɔ, ne gɛsinkpan
gɛ laa gyigisi. 8 Imɔ idɛana pɛwu i laa
nyiile yɛɛ gɛkyena gɛdɛ ilaa i kya kpe
laalaalogɛ ne. I laa wɔra fɛɛ gɛnɔɔbono
gɛdun gɛ kya daa gitu ɔkyii ne i mɛŋ gyɛ
nfono-nfono ne ɔ kya korogɛ mɔ.
9 “Gɛnen aberɛ abono mɔ, ibono fɛ gyɛ
me-akasɛbo faa so mɔ, asa mɛ laa kyu
fɛye wɔra ako abaa dɔ de mɛ' wɔra fɛye
awɔrɔfɔɔ de mɛ' mɔɔ fɛye ako. Me so
mɔ, asa kpɛi-kpɛi pɛwu mɛ laa kyo fɛye.
10 Nfono mɔ, me-akasɛbo sakyɔ mɛ laa taa
me yɛgɛ, mɛŋ baa wɔra me-akasɛbo. Mɛ
laa fɛ abara sa mɔmɔ-akyobo de mɛ' kyo
abara. 11 Asa sakyɔ mɛ laa koso mɛ kya
kɛɛ abon yɛɛ Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo
ne mɛ gyɛ, de mɛ' penɛ asa sakyɔ kee.
12 Ilaa nyɛnyɛn giwɔra i laa gbigi gikyɔ
so mɔ, asa sakyɔ mɛ laa taa gɛsalaarɛ
yɛgɛ. 13 Fo ɔbono, mɔ, fo sɔɔ me gyi
ne fo yelɛ fo-ayaa so girin gɛnen kaaborɛ
fo wu' mɔ, Wurubuaarɛ laa mɔlɛgɛ fo
de fo' nyɛ ɔkyenaten mɔ asɛ. 14 Asa
mɛ laa naa gɛsinkpan so gɛten kamaasɛ
pɛwu gyan' mɛ kya tɔgɛ Wurubuaarɛ
ɔkalan konkonsɛ mɔ ma-a sa gɛsinkpan
so asa kpɛi-kpɛi pɛwu de mɛ' nyɛ nu
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ
so ilaa de mɔmɔ-aso. I nyɛ ba gɛnen ta mɔ,
gɛsinkpan so gɛkyena gɛ laa yela ɔkara.

*Nk*ɛ Nbono Dɔ-Lɛɛ Awɔrɔfɔɔ A Laa
Don Awɔrɔfɔɔ Kamaasɛ
15 “Pɛi de i' lɔɔ ba gɛnen mɔ, fɛ laa wu
ilaa kyosɛ ibono i kya nyida Wurubuaarɛ
ɔson ilaa mɔ i yelɛ Wurubuaarɛ ɔson
obu mɔ dɔ. I laa wɔra fɛɛ gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ɔbono mɛ
kya terɛ mɔ yɛɛ Danyɛlɛ mɔ gi wolaa
wu tɔgɛ yela mɔ. (Fo ɔbono fo kya kalɛ
ilaa idɛ mɔ, nu imɔ gɛsɛ.) Fɛ wu ilaa
kyosɛ mɔ nno gɛnen mɔ, 16 fɛye abono
fɛ bo Gyudiya gɛsinkpan so mɔ, fɛ' selɛ
kpe abii dɔ. 17 Fo ɔbono fo bo nŋmaŋman
gɛnen owi ɔbono mɔ, selɛ. Gɛŋ sa fo' kii
loo obu dɔ yɛɛ fo laa kpaa puru ilaa iko.
18 Ne fo ɔbono fo bo ndɔɔ dɔ gɛnen owi
ɔbono mɔ, gɛŋ baa kii ba gɛwi yɛɛ fo kya
ba de fo' baa kyu fo-gikuru. 19 Awɔrɔfɔɔ a
laa nyaakyɔ gikyɔ so mɔ, akyii abono mɛ
dɛ itɔ gɛnen nkɛ nbono dɔ abɛɛ mɔmɔ-
biana mɛ san mɛ kya nyabo mɔ, mɔmɔ
laako! 20 Fɛ' dalaa yɛɛ gɛnen ilaa idɛ i
mɛŋ sa i' ba gikyɛ abɛɛ gɛkɛ kyoolasɛ. 21 I
lii fɛɛ gɛnen nkɛ nbono dɔ-lɛɛ awɔrɔfɔɔ
mɔ a laa don awɔrɔfɔɔ kamaasɛ abono
nyamesɛ gi ti wu kerɛ kpɛ kyu lii ko-o
ibono Wurubuaarɛ gi lɛɛ soso de gɛsɛ mɔ
baa lii de ndɛ mɔ. Gɛnen awɔrɔfɔɔ abono
ɔnan kee a maŋ baa ba gɛkaako. 22 Abono
Wurubuaarɛ gi tɔɔsɛ lɛɛ yɛɛ mɛ' nyɛ mɔ-
gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ so mɔ, ɔ keda
awɔrɔfɔɔ nkɛ nbono kɔɔgɛ. Iŋ gyɛ gɛnen
mɔ, nkana pɛi de nkɛ mɔ gi' baa logɛ mɔ,
iŋ baa san ba-a isa.

23 “Gɛnen owi ɔbono mɔ, ako mɛ laa
tɔgɛ yɛɛ, ‘Kerɛ, ɔbono Wurubuaarɛ gi
sun yɛɛ ɔ' baa mɔlɛgɛ aye mɔ ne gɛrɛ.’
Ako, mɔ, mɛ laa tɔgɛ yɛɛ, ‘Mɔ ne n
gyɛ ɔdɛ.’ Nengyene mɛ tɔgɛ fɛye gɛnen
mɔ, fɛ mɛŋ sa fɛ' sɔɔ imɔ gyi. 24 I kya
nyiile yɛɛ gɛnen owi ɔbono mɔ, i laa nyɛ
abonbo ako. Ɔko laa tɔgɛ yɛɛ, ‘Me ne n
gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yɛɛ ɔ
laa sun mɔ.’ Ɔbanban, mɔ, laa tɔgɛ yɛɛ,
‘N gyɛ Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo.’ Mɛ
laa wɔra ilaa ibono i kya dɛ gɛnɔ de ilaa
ibono i kya lɛɛ ɔlon belɛ nyiile mɔ. Nkana
mɔmɔ-ilaa wɔrasɛ mɔ i laa penɛ asa
abono Wurubuaarɛ gi tɔɔsɛ lɛɛ yɛɛ mɛ'
nyɛ mɔ-gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ gbaa.
I maŋ kii sa gɛnen. 25 Imɔso fɛ wu gɛnen
ilaa idɛana mɔ, fɛ' nyingi yɛɛ nɛ wolaa
gyɔ fɛye imɔ so ɔwɔlii yela. 26 Nengyene
ako mɛ tɔgɛ fɛye yɛɛ, ‘Fɛ' kerɛ, ɔ bo gipen
dɔ’ mɔ, fɛŋ sa fɛ' buu mɔmɔ kpe nno. Ne
mɛ kii tɔgɛ yɛɛ, ‘Fɛ' kerɛ, ɔ bo obu dɔ’
mɔ, fɛŋ sa fɛ' sɔɔ imɔ gyi. 27 I lii fɛɛ

owi ɔbono me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa
mɔ, nan kii ba gɛsinkpan so mɔ, i laa wɔra
daa fɛɛ gɛnɔɔbono nyangbon kya kyan
gikolon kel-l lii owi ɔbaaliiten kpaa lii owi
ɔtɔrɔten ne i kya wu gɛsinkpan so pɛwu
mɔ. 28 Nfono gɛbuɛ wusɛ gɛ dɛ mɔ, nno
ne ipatɛɛ mɛ kya da gikilen.

*Kirisito Laa Lii Wurubuaar*ɛ Awolɛ Dɔ Ba De Nyisigyi De Ɔlon Belɛ

29 "Awɔrɔfɔɔ mɔ nkɛ mɔ gi baa kyon
mɔ, owi laa biiri. Bosɛ laa yela asa gikulaa.
Agyɛkpebi a laa kyigi giyan-giyan. Wu-
rubuaarɛ laa keda ilaa ibono i bo soso mɔ
gyigisi. 30 Nfono mɔ asa mɛ laa wu ilaa
ibono i laa lɛɛ nyiile yɛɛ me, anyamesɛ
pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, n kya laarɛ n' kii ba
gɛsinkpan so mɔ. Mɛ wu imɔ gɛnen mɔ,
gɛsinkpan so asa kpɛi-kpɛi pɛwu mɛ laa
saawo. Mɛ laa wu me, anyamesɛ pɛwu
mɔmɔ-daa mɔ, nan naa lii Wurubuaarɛ
awolɛ dɔ n kya ba, n dɛ nyisigyi de
ɔlon belɛ. 31 Nan yɛgɛ gɛgandan belɛ
gɛ' su de n' sun Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ de
mɛ' kpaa koola asa abono Wurubuaarɛ gi
tɔɔsɛ lɛɛ yɛɛ mɛ' nyɛ mɔ-gɛwuragyi dɔ
akyenabi mɔ. Mɛ laa koola-koola mɔmɔ lii
gɛsinkpan gɛdɛ gɛten kamaasɛ pɛwu so."

32 Ne Yesu gi tɔgɛ yɛɛ, "Fɛ' kasɛ ilaa
lii gifeeya oyii so. Aye gɛrɛ mɔ, nengyene
fɛ wu gifeeya ngyalenbi gi punge ne gi
kya pɔrɔgɛ afɛdaa mɔ, fɛ kya bii yɛɛ
gikyɛ gi kya fuude ne. 33 Gɛnen kee ne i
dɛ ne. Nengyene fɛ wu ilaa ibonoana nɛ
tɔgɛ sa fɛye faa mɔ, fɛ' bii yɛɛ me-gikiiba
gɛsinkpan so mɔ gi tansi fuude ne. N ti n
yelɛ fɛye-gɛbunono gbaa-gbaa. 34 Gɛsintin
ne n' kya tɔgɛ fɛye faa. Gɛsinkpan so asa
adɛ mɛ maŋ wu' logɛ pɛi de gɛnen ilaa
idɛana pɛwu i' lɔɔ ba. 35 Soso de gɛsɛ i
laa yela ɔkara. Me-agyɛbi mɔ berɛ, a maŋ
yela ɔkara gɛkaako kpa-a.

*Wurubuaar*ɛ Mɔ Nkon Ne N Nyi Owi Ɔbono Kirisito Laa Kii Ba Mɔ

36 "Gɛkɛ gɛbono abɛɛ owi ɔbono nan kii
ba mɔ berɛ, ɔko mɛŋ nyi. Wurubuaarɛ dɔ
isɔɔ gbaa mɛ mɛŋ nyi, ne me, Wurubuaarɛ
mɔ-bi mɔ kee, meŋ nyi. Gɛnen mɔ, me-
sɛ Wurubuaarɛ mɔ-nkon ne n nyi. 37 Me,
anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, gikiiba
gɛsinkpan so mɔ i kya fuude mɔ, i laa wɔra
daa fɛɛ Nowa aberɛ dɔ-lɛɛ mɔ. 38 Imɔ
ne n gyɛ yɛɛ pɛi de nkyu gi lɔɔ gyi asa
Nowa aberɛ mɔ dɔ mɔ, asa mɛ kpɛ san
mɛ dɛ mɔmɔ-gɛkyena dɔ laawɔra, fɛɛ
gigyi, ginun, de gɛdena gɛnen-n kaaborɛ
gɛkaabono Nowa gi dii loo gikolii mɔ dɔ
mɔ. Ɔ loo gikolii mɔ dɔ mɔ, 39 nkyu mɔ gi
baa gyi asa mɔ pɛwu, ibono mɛ mɛŋ dɛsɛ.
Gɛnen kee ne me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-
daa mɔ, gikiiba gɛsinkpan so mɔ i laa wɔra
ne. 40 Gɛnen gɛkɛ gɛbono mɔ, i laa nyɛ
fɛɛ asa anyɔ mɛ yelɛ ndɔɔ dɔ dabɔlɛ.
Wurubuaarɛ laa baa puru ɔko de ɔ' taa
ɔko yɛgɛ. 41 Akyii anyɔ mɛ yelɛ dabɔlɛ
mɛ kya kɔrɔ fɛɛ awayu mɔ, Wurubuaarɛ
laa puru ɔko de ɔ' taa ɔnyɔsɛ mɔ yɛgɛ.
42 Imɔso fɛ' dɛsɛ fɛye-nyoro so gyoo me-
giba. Fɛ mɛŋ nyi gɛkaabono me, fɛye-
wura mɔ, nan kii ba mɔ."

43 Yesu gi da imɔ so gikpalɛ yɛɛ, "Iŋ gyɛ
fɛye gbaa-gbaa fɛ nyi? Nkana gɛten wura
nyi yɛɛ owi baarɛ ɔkara ne oyu laa ba mɔ,
naafo ɔ maŋ dɛ ginsi gidɛ. Ɔ laa dii mɔ-
gɛten de oyu ɔŋ sa ɔ' nyɛ boori loo gɛmɔ
dɔ yuuri mɔ. 44 Gɛnen kee ne i kaaborɛ
fɛ' bii fɛye-nyoro akedabi owi kamaasɛ dɔ
ne. I kya nyiile yɛɛ me, anyamesɛ pɛwu
mɔmɔ-daa mɔ, nan lii Wurubuaarɛ dɔ kii
ba daa owi ɔbono fɛ mɛŋ dɛsɛ mɔ."

45 Nfono mɔ, Wura Yesu gi kii da mɔmɔ
gikpalɛ yɛɛ, "Anɛ ne n dɛ fɛɛ dega ɔbono
ilaa nan baa tɔgɛ faa? Ɔ kya gyi gɛsintin
sa mɔ-wura ne o nyi ɔlaako. Mɔ-wura mɔ
gi kyu mɔ-gɛten dɔ ilaa wɔra mɔ-abaa dɔ
de owi gyisɛ gi fo mɔ, ɔ' yɛ agyudɔ sa mɔ-
nanboana adega abono kee mɛ tɛ mɔ-wura
mɔ asɛ mɔ. 46 Nengyene mɔ-wura mɔ gi
baa tu mɔ ɔ kya wɔra ibono ɔ yela sa mɔ
mɔ, ɔ laa gyi ginsi." 47 Ne Yesu gi tɔgɛ yɛɛ,
"Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye faa, mɔ-wura
mɔ laa kyu mɔ-ilaa pɛwu wɔra gɛnen dega
ɔbono abaa dɔ.

48 "To, ne fɛɛ gɛnen dega ɔbono gyɛ
nyamesɛ nyɛnyɛn mɔ, foŋbii mɔ, ɔ laa
tɔgɛ sa mɔ-nyoro yɛɛ, 'Ilaa iko i keda me-
wura yela.' 49 Fo baa kerɛ mɔ, o yii gɛsɛ ɔ
kya daarɛ mɔ-nanboana sɛnsɛ mɔ, ɔ kya
gyi ne ɔ kya nun nta ɔ kya boo. 50 Ɔ kya
wɔra gɛnen mɔ, mɔ-wura mɔ laa baa tuule
mɔ owi ɔbono ɔ mɛŋ dɛsɛ mɔ. 51 Ɔ laa
tansi biidɛ dega ɔbono giso de ɔ' kalɛ mɔ
bɔla gikerɛansi awura mɔ so. Osulon de
anɛbi giwɛ ne n bo nno."

25

*Abolonbu Gudu Gikpal*ɛ

1 Yesu gi tɔgɛ idɛ ta mɔ, o kii da
gikpalɛ giko yɛɛ, “A' kyu asa abono mɛ laa
nyɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ gɛkyena
mɔ ilaa kyu kɛserɛ de me-gikpalɛ gidɛ.
Abolonbu gudu ne n kyena. Gɛkɛ gɛdɛ
mɔ mɛ puru mɔmɔ-ifatela de mɛ' kpaa
gyoo ɔkyiifɔ mɔ-kuli. Nengyene ɔnyen
mɔ gi kpii ɔkyii mɔ ɔ kya kpe mɔ-gɛwi
mɔ, de mɛ' buu ɔmɔ kpaa kyaa de mɛ' gyi
de mɛ' nun kpaa mɔmɔ. 2 Gɛnen abolonbu
gudu adɛ dɔ mɔ, anun mɛ gyɛ asɛɛbo
ne anun banban mɔ mɛ mɛŋ nyi ɔlaako.
3 Abolonbu mɔ mɛ kya kpe mɛ' kpaa gyoo
ɔkyiifɔ mɔ-kuli mɔ gɛnen mɔ, abono
mɛ mɛŋ nyi ɔlaako mɔ, mɛ puru mɔmɔ-
ifatela mɔ, mɛŋ bii puru ifatela nfɔ baa
keda too, nengyene fɛɛ nfɔ gi ta mɔmɔ-
ifatela mɔ dɔ mɔ, de mɛ' nyɛ kii kɔ wɔra.
4 Asɛɛbo mɔ berɛ mɛ puru mɔmɔ-ifatela
mɔ, mɛ bii puru ifatela nfɔ keda too. 5 Mɛ
gyoo ɔkyiifɔ mɔ-kuli mɔ gɛnen mɔ, ɔŋ ba
belen, ne ginsi gidɛ gi kyu mɔmɔ.

6 “I baa fo gɛnyɛ de nsana mɔ, mɛ nu
ɔko gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, ‘Ɔkyiifɔ mɔ-kuli mɔ
kya ba-o! Fɛ' koso de fɛ' kpaa gyangara
mɔ.’ 7 Nfono ne abolonbu gudu mɔ mɛ
koso diirɛ mɔmɔ-ifatela mɔ. 8 Anun abono
mɛŋ nyi ɔlaako mɔ, mɛ kolɛ asɛɛbo mɔ
yɛɛ, ‘Aye-ifatela i kya wu. Fɛ' sa aye nfɔ.’
9 Asɛɛbo mɔ mɛ kine yɛɛ, ‘Kuaa. Ibono a
dɛ mɔ i maŋ fo aye-rɛ fɛye. Fɛ' kpe ɔfɛten
de fɛ' kpaa sɔɔ.’ 10 Gɛsintin mɔ, abono
mɛŋ nyi ɔlaako mɔ mɛ koso kyon ɔfɛten
mɔ. Mɔmɔ-gɛmara mɔ, ɔkyiifɔ mɔ-kuli
mɔ gi ba, ne abolonbu abono mɛ bii baala
mɔmɔ-nyoro gyoo mɔ mɔ mɔmɔ-rɛ mɔ
mɛ san naa loo gɛten dɔ de mɛ' kpaa gyi
de mɛ' nun de mɛ' kyaa. Mɛ loo mɔ, mɛ
keda gisin tii wɔra mɔmɔ-nyoro.

11 “Iŋ kɛɛla iko mɔ, abono mɛŋ nyi
ɔlaako mɔ mɛ kpaa ba, mɛ kya ŋmɛɛ gisin
yɛɛ, ‘Ɔbelɛnsɛ, Ɔbelɛnsɛ, tigi aye!’ 12 Ne
ɔkyiifɔ mɔ-kuli mɔ gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ
yɛɛ, ‘Gɛsintin ne n boran, meŋ nyi fɛye.’ ”
13 Yesu gi da gikpalɛ mɔ ta mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ,
“Fɛ' dɛsɛ fɛye-nyoro so. I lii fɛɛ fɛ mɛŋ
nyi gɛkɛ gɛbono abɛɛ owi ɔbono nan kii
ba mɔ.”

*Adega Abono M*ɛ Buɛɛdɛ Gyoo Mɔmɔ-Wura Mɔ Gikpalɛ

14 Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Me-
gikiiba mɔ i laa wɔra fɛɛ gikpalɛ gibono
nan ba da faa. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ ɔbelɛnsɛ
ɔko kya laarɛ o' kpe ɔkpa. Imɔso ɔ terɛ
mɔ-adega ba mɔ asɛ ne o kyu mɔ-ilaa
wɔra mɔmɔ-abaa dɔ. 15 Ne ɔ yɛ mɔ-
sika kɔkɔɔ sa mɔmɔ, ɔkamaasɛ gi nyɛ
gɛnɔɔbono ɔkara ɔ laa bii kerɛ imɔ so mɔ.
Ɔko gi nyɛ sika kɔkɔɔ abi nwɛ ikue-inyɔ
de saalaa, ne ɔbanban gi nyɛ sika kɔkɔɔ
abi nwɛ oko, ne ɔsasɛ, mɔ, gi nyɛ sika
kɔkɔɔ abi nwɛ gudu. Ɔ yɛ sika kɔkɔɔ mɔ
sa mɔmɔ gɛnen mɔ, o yii kyon mɔ-ɔkpa
mɔ. 16 Ɔ kpɛ kyon mɔ, dega gyangbarasɛ
ɔbono ɔ nyɛ sika kɔkɔɔ abi nwɛ ikue-inyɔ
de saalaa mɔ, ɔ kpaa fɛ sika kɔkɔɔ mɔ
nyɛ aterenbi ɔ dɛ ɔ kya buɛɛdɛ, ne o kii
nyɛ sɔɔ sika kɔkɔɔ ɔbono ɔbelɛnsɛ mɔ
gi kyu wɔra mɔ-abaa dɔ mɔ ɔnan gikpadɔ
ginyɔ. 17 Gɛnen kee ne dega ɔbono ɔ nyɛ
sika kɔkɔɔ abi nwɛ oko mɔ gi kpaa fɛ
sika kɔkɔɔ mɔ nyɛ aterenbi kyu buɛɛdɛ.
Ɔ buɛɛdɛ mɔ, o kii nyɛ sɔɔ sika kɔkɔɔ
ɔbono ɔbelɛnsɛ mɔ gi kyu wɔra mɔ-abaa
dɔ mɔ ɔnan gikpadɔ ginyɔ. 18 Dega ɔbono
ɔ nyɛ sika kɔkɔɔ abi nwɛ gudu mɔ gi
kpaa kuru ɔbɔ, ne o kyu mɔ-ɔbelɛnsɛ sika
kɔkɔɔ mɔ ŋara nno.

19 “Ɔbelɛnsɛ mɔ gi kɛɛla nfono o kpe
mɔ. Ɔ ba mɔ, ɔ terɛ mɔ-adega yɛɛ mɛ'
baa buu-buu agyan abono ɔkamaasɛ gi nyɛ
mɔ sa mɔ. 20 Dega ɔbono ɔ nyɛ sika
kɔkɔɔ abi nwɛ ikue-inyɔ de saalaa mɔ
o kyu amɔ-ɔnan gikpadɔ ginyɔ ba, ne ɔ
tɔgɛ sa mɔ-ɔbelɛnsɛ mɔ yɛɛ, ‘Ɔbelɛnsɛ,
sika kɔkɔɔ abi nwɛ ikue-inyɔ de saalaa
ne fo kyu sa me. Amɔ ne. Kerɛ, nɛ nyɛ
amɔ-ɔnan kii bɔla.’ 21 Ɔbelɛnsɛ mɔ gi nu
gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, ‘Fo wɔra
ilaa; fɔɔ'kpon. Fo gyɛ dega dɛnsɛ ne fo
kya gyi gɛsintin. Fɛɛ gɛnɔɔbono fo gyi
gɛsintin ilaa pii idɛ dɔ faa mɔ, nan kyu ilaa
gikyɔ kyu wɔra fo-abaa dɔ. Ba de me-rɛ
fo a' gyi ɔkon dabɔlɛ.’ 22 Dega ɔbono ɔ
nyɛ sika kɔkɔɔ abi nwɛ oko mɔ kee gi baa
tɔgɛ sa ɔbelɛnsɛ mɔ yɛɛ, ‘Ɔbelɛnsɛ, sika
kɔkɔɔ abi nwɛ oko ne fo kyu sa me; kerɛ,
nɛ nyɛ amɔ-ɔnan kii bɔla.’ 23 Ɔbelɛnsɛ
mɔ gi tɔgɛ sa ɔbono kee yɛɛ, ‘Fo wɔra ilaa;
fɔɔ'kpon. Fo gyɛ dega dɛnsɛ ne fo kya gyi

gɛsintin. Fɛɛ gɛnɔɔbono fo gyi gɛsintin
ilaa pii idɛ dɔ faa mɔ, nan kyu ilaa gikyɔ
kyu wɔra fo-abaa dɔ. Ba de me-rɛ fo a'
gyi ɔkon dabɔlɛ.' 24 Nfono mɔ dega ɔbono
ɔ nyɛ sika kɔkɔɔ nwɛ gudu mɔ gi baa
tɔgɛ sa mɔ-ɔbelɛnsɛ mɔ yɛɛ, 'Ɔbelɛnsɛ,
nɛ wu yɛɛ fo-ilaa i bo lon, fo bo onsipara.
Fo kya laarɛ agyan lii gɛsun gɛbono iŋ gyɛ
fo ne n wɔra gɛmɔ mɔ dɔ. 25 Imɔso nɛ
selɛ fo gifuu, ne nɛ kyu fo-sika kɔkɔɔ mɔ
kyu kpaa ŋara ɔbɔ dɔ. Kerɛ, fo-sika kɔkɔɔ
mɔ ne.' 26 Dega mɔ gi tɔgɛ gɛnen mɔ,
ɔbelɛnsɛ mɔ gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, 'Fo gyɛ
dega nyɛnyɛn, ne fo bo wolɛgyɔ. Fo nyi
yɛɛ me-ilaa i bo lon. N gyɛ onsipara wura.
N kya laarɛ agyan lii gɛsun gɛbono iŋ gyɛ
me ne n wɔra mɔ dɔ. 27 Ne i wonɛ so ne foŋ
kyu me-sika kɔkɔɔ mɔ kyu kpaa fɛ de fo'
kyu aterenbi abono fo laa nyɛ mɔ kpaa yela
aterenbi ɔyelaten de owi ɔbono nɛ ba ne
nan kpaa lɛɛ amɔ mɔ, n' nyɛ de a' korogɛ
sa me?' 28 Nfono mɔ ɔbelɛnsɛ mɔ gi tɔgɛ
sa abono mɛ yelɛ nno mɔ yɛɛ, 'Fɛ' sɔgɛ
me-sika kɔkɔɔ mɔ lii dega baarɛ asɛ kyu
bɔla ɔbono ɔ nyɛ agyan nwɛ ikue-inyɔ de
saalaa mɔ lɛɛ mɔ so. 29 I kya nyiile yɛɛ
ɔbono ɔ bo ne ɔ kya kyu wɔra ilaa mɔ, ɔ
laa kii nyɛ too de i' tansi nyaakyɔ sa mɔ.
Ne ɔbono, mɔ, ɔŋ bo ne ɔŋ kya wɔra sɛi
mɔ, ipii ibono ɔ nyɛ mɔ gbaa mɛ laa sɔgɛ
imɔ lii mɔ asɛ. 30 Fɛ' kyu dega ɔbono ɔŋ
bo agyan faa kyu lii me asɛ kpaa too wɔra
nfono i bo gibiri mɔ. Osulon de anɛbi giwɛ
ne n bo nno.' "

*Yesu Laa T*ɛɛla Ilaa Dɛnsɛ Awɔrabo

31 Yesu gi tɔgɛ yɛɛ, "Gɛkaako mɔ, me,
anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, nan kii ba
gɛsinkpan so de n' baa gyi gɛwura de ny-
isigyi. Nan kii ba mɔ, me-rɛ Wurubuaarɛ
dɔ isɔɔ ne nan ba de n' kpelegɛ kyena
me-gɛwuragyapaa so. 32 Nfono mɔ, asa
kpɛi-kpɛi pɛwu mɛ laa koola baa gyan' me-
ansi dɔ. Nan kyɛɛ ilaa dɛnsɛ awɔrabo
lɛɛ lii asa sɛnsɛ dɔ fɛɛ gɛnɔɔbono nbuɛ
ɔkparɛbo kya kyɛɛ mɔ-isandɛ lɛɛ lii itiidɛ
dɔ mɔ. 33 Nɛ kyɛ asa mɔ dɔ mɔ, nan
kyu ilaa dɛnsɛ awɔrabo mɔ yela me-gibaa
gyisɛ so, de n' kyu asa sɛnsɛ mɔ, mɔ, yela
me-benɛ gibaa so.

34 "Nfono mɔ me ɔbono n gyɛ wura
mɔ nan tɔgɛ sa abono mɛ yelɛ me-gibaa
gyisɛ so mɔ yɛɛ, 'Fɛye berɛ, fɛ wɔra
amudɛnsɛbo me-sɛ Wurubuaarɛ asɛ. Fɛ'
baa kyena mɔ asɛ mɔ-gɛwuragyi mɔ dɔ.
Ɔ wolaa lɔrɔ nno yela sa fɛye lii ko-o aberɛ
abono ɔ lɛɛ soso de gɛsɛ mɔ. 35 I kya nyiile
yɛɛ owi ɔbono akon a dɛ me mɔ, fɛ sa
me agyudɔ; bolefɔ kya mɔɔ me mɔ, fɛ sa
me nkyu, n gyɛ isafo fɛye-isowolɛ so mɔ,
fɛ keda me-gisafo, 36 meŋ bo gikuru bunsɛ
abɛɛ gɛgbɛ suusɛ mɔ, fɛ sa me; nɛ lɔ
mɔ, fɛ kerɛ me so; ne mɛ keda me tii de
obu mɔ, fɛ kpaa laa me.' 37 Nfono mɔ, ilaa
dɛnsɛ awɔrabo mɔ mɛ laa taasɛ me yɛɛ,
'Aye-wura, gɛmenkɛ ne a wu fo yɛɛ akon
a dɛ fo ne a sa fo agyudɔ, abɛɛ bolefɔ kya
mɔɔ fo ne a sa fo nkyu? 38 Gɛmenkɛ ne
fo ba aye-ɔsowolɛ so ne a keda fo gisafo,
abɛɛ a wu yɛɛ foŋ bo gikuru abɛɛ gɛgbɛ
ne a sa fo? 39 Gɛmenkɛ ne a wu fo fo kya
lɔ abɛɛ mɛ tii fo de obu, ne a kpaa laa fo?'
40 Me ɔbono n gyɛ wura mɔ nan lɛɛ gɛnɔ
sa mɔmɔ yɛɛ, 'Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye
faa, owi ɔbono fɛ wɔra gɛnen ilaa idɛana
sa me-nanboana adɛ dɔ ɔko, ba-a gɛbii pii
ne ɔ gyɛ mɔ, me ne fo wɔra sa gɛnen.'

41 "Nfono mɔ, nan tɔgɛ sa abono mɛ
yelɛ me-benɛ gibaa so mɔ yɛɛ, 'Fɛye berɛ,
Wurubuaarɛ gi tɔgɛ nnɔ wɔra fɛye. Fɛ'
naa me asɛ kpe ɔgya ɔbono ɔŋ kya wu'
gɛkaako mɔ dɔ! Wurubuaarɛ gi baala ɔgya
ɔbono yela sa ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu
mɔ mɔ-rɛ mɔ-isɔɔ. 42 I lii fɛɛ owi ɔbono
akon a dɛ me mɔ, fɛŋ sa me agyudɔ; bolefɔ
kya mɔɔ me mɔ, fɛŋ sa me nkyu; 43 nɛ
gyi gisafo fɛye-isowolɛ so mɔ, fɛŋ sɔɔ
me abaa anyɔ; meŋ bo gikuru bunsɛ abɛɛ
gɛgbɛ suusɛ mɔ, fɛŋ sa me; nɛ lɔ abɛɛ
mɛ keda me tii de obu mɔ, fɛŋ kpaa laa
me.' 44 Nfono mɔ, mɛ laa taasɛ me yɛɛ,
'Aye-wura, gɛmenkɛ ne a wu fo yɛɛ akon a
dɛ fo abɛɛ bolefɔ kya mɔɔ fo abɛɛ fo kya
gyi gisafo abɛɛ foŋ bo gikuru abɛɛ gɛgbɛ
abɛɛ fo kya lɔ abɛɛ mɛ keda fo tii de obu,
ne a mɛŋ kerɛ fo so?' 45 Nan lɛɛ gɛnɔ
sa mɔmɔ yɛɛ, 'N kya tɔgɛ fɛye gɛsintin
yɛɛ gɛnɔɔbono fɛŋ kpaa me-nanboana
adɛ dɔ ɔko, ba-a gɛbii ne ɔ gyɛ mɔ, me ne
fɛŋ kpaa gɛnen.' 46 Nfono mɔ, gɛnen asa
abono mɛ laa kpe daa nfono Wurubuaarɛ
laa biidɛ mɔmɔ-giso gɛkpaa-gɛkpaa mɔ.
Ilaa dɛnsɛ awɔrabo mɔ berɛ, mɛ laa nyɛ
kyena Wurubuaarɛ asɛ gɛkpaa-gɛkpaa."

26

Mɛ Da Gɛnɔ Yesu So

1 Yesu gi nyiile asa ilaa idɛ pɛwu ta mɔ,
ɔ tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, 2 “Fɛɛ
gɛnɔɔbono fɛ nyi mɔ, i san nkɛ nnyɔ de a'
gyi aye-Lɛwu Gi Seregɛ Aye So gɛkɛ belɛ.
Gɛnen gɛkɛ belɛ gɛbono gigyi dɔ mɔ, mɛ
laa kyu me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa
mɔ, wɔra me-akyobo abaa dɔ de mɛ' da me
aŋanbi oyii so mɔɔ.”
3 Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ
de mɔmɔ abelɛnsɛ sɛnsɛ mɔ mɛ kpaa
gyan' Kayifasɛ gɛwi. Kayifasɛ ne n gyɛ
mɔmɔ-asunbi alɛɛbo gɛmu. 4 Mɛ gyan'
gɛnen mɔ, mɛ da gɛnɔ gɛnɔɔbono mɛ laa
ŋara keda Yesu de mɛ' mɔɔ mɔ mɔ. 5 Mɛ
tɔgɛ yɛɛ iŋ kaborɛ mɛ' mɔɔ mɔ gɛsi mɔ
gigyi dɔ; iŋ gyɛ gɛnen mɔ, i laa naa bara
ikɔ.

*Ɔkyii Ɔko Gi Ky*ɛɛgɛ Anuwanterɛ
Worogɛ Yesu

6 Yesu gi kpe Bɛtani ɔsowolɛ so. Ɔ
bo nno mɔ, o kpe Simon ɔbono nkana
ɔ gyɛ okononbu mɔ gɛten dɔ. 7 Mɛ
wɔra agyudɔ, Yesu tɛ ɔ kya gyi mɔ,
ɔkyii ɔko gi ba mɔ asɛ, ɔ dɛ puruntuwa
dɛnsɛ ɔko de anuwanterɛ boɔgyalonsɛ.
Ɔ fo Yesu asɛ mɔ, ɔ kyɛɛgɛ anuwanterɛ
mɔ worogɛ mɔ-gimu so. 8 Yesu akasɛbo
mɔ mɛ wu gɛnen mɔ, i loo mɔmɔ, ne
mɛ taasɛ yɛɛ, “Menɛ n wɔra ne ɔkyii
baarɛ gi gyi anuwanterɛ mɔ gyɛrɛbi faa?
9 Anuwanterɛ baarɛ mɛn wɔra ɔfɛsɛ mɔ,
nkana a laa nyɛ aterenbi belɛ de a' kyu yɛ
sa ayenbo!”
10 Yesu gi nu mɔmɔ asɛ, imɔso ɔ tɔgɛ
mɔmɔ yɛɛ, “Menɛ n wɔra ne fɛ kya nyala
ɔkyii baarɛ? Ilaa dɛnsɛ ne ɔ wɔra sa me
faa. 11 Ayenbo abono fɛ darɛ faa, mɛ bo
fɛye asɛ adaa-adaa. Me berɛ fɛ maŋ nyɛ
me n' kyena fɛye asɛ kpaa lii. 12 Ɔ kyɛɛgɛ
anuwanterɛ baarɛ worogɛ me-gimu so faa
mɔ, o gyere me yela gyoo me-gipule ne.
13 Fɛ' sɔɔ gibui yela. Gɛsinkpan so gɛten
kamaasɛ gɛbono mɛ laa tɔgɛ Wurubuaarɛ
ɔkalan konkonsɛ kyu lii me so mɔ, mɛ laa
tɔgɛ ilaa ibono ɔkyii baarɛ gi wɔra sa me
faa kee kyu nyingi mɔ.”

*Gyudas*ɛ Gi Kyule Yɛɛ Ɔ Laa Kyu Yesu
Wɔra Mɔ-Akyobo Abaa Dɔ

14 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, Gyudasɛ
Isikaayɔtɛ ɔbono ɔ gyɛ Yesu akasɛbo
gudu anyɔ mɔ dɔ ɔko gi kpe kpaa wu
Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ,
15 ne ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, “Nengyene
nɛ taalɛ kyu Yesu wɔra fɛye abaa dɔ
mɔ, menɛ ne fɛ laa sa me?” Nfono mɔ,
abelɛnsɛ mɔ mɛ kalɛ aterenbi boduduusɛ
ako abi oko de saalaa kyu sa mɔ. 16 San kyu
lii nfono mɔ, Gyudasɛ gi san ɔ kya kerɛ
ɔkpa ɔbono so ɔ laa yɛgɛ abelɛnsɛ mɔ
mɛ' nyɛ Yesu mɔ.

*Yesu M*ɔ-rɛ Mɔ-Adɛ Mɛ Gyi Gɛkɛ Belɛ

17 Gɛkɛ gɛbono Bodobodo Maadiisɛ
Agyiberɛ mɔ gɛ kya yii gɛsɛ mɔ, Yesu
akasɛbo mɔ mɛ ba mɔ asɛ baa taasɛ mɔ
yɛɛ, “Fonɛ ne fo kya laarɛ a' kpaa baala
de a' gyi Lɛwu Gi Seregɛ Aye So gɛkɛ belɛ
mɔ?” 18 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Fɛ' naa loo
nten dɔ de fɛ' kpaa tɔgɛ sa ɔnyen ɔko yɛɛ,
‘Me, fɛye-onyiilebo mɔ yɛɛ, “Me-owi gi fo.
Fo-gɛten dɔ ne me-rɛ me-akasɛbo a laa
baa kyena de a' gyi Lɛwu Gi Seregɛ Aye So
gɛkɛ belɛ agyudɔ mɔ.” ’ ” 19 Yesu akasɛbo
mɔ mɛ kpaa wɔra fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ tɔgɛ
sa mɔmɔ mɔ, ne mɛ kerɛ Lɛwu Gi Seregɛ
Aye So gɛkɛ belɛ mɔ agyudɔ mɔ yela nno.
20 I fo gɛdɔɔdɛ mɔ, Yesu mɔ-rɛ mɔ-
akasɛbo gudu anyɔ mɔ mɛ kpe ogyiten
mɔ. 21 Mɛ kya gyi mɔ, Yesu gi tɔgɛ yɛɛ,
“Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ mi-i sa fɛye faa,
fɛye dɔ ɔko laa yɛgɛ me-akyobo mɛ' nyɛ
me.” 22 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, i wɔra mɔ-
akasɛbo mɔ ayen gikyɔ, ne mɛ san mɛ kya
taasɛ mɔ ɔko-ɔko yɛɛ, “Me-wura, imɔso
me ne nan wɔra fo gɛnen?” 23 Yesu gi lɛɛ
gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, “Ɔbono ɔ laa yɛgɛ me-
akyobo mɛ' nyɛ me mɔ me-rɛ kaasɛ ne
n kya wɔra abaa gyi lɛpɛ kolon dɔ. 24 I
bo no yɛɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-
daa mɔ, nan wu' lɛwu ɔbono ɔnan mɛ
wolaa ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi
dɔ kyu lii me so mɔ. Ɔbono ɔ laa kyu
me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, wɔra
me-akyobo abaa dɔ mɔ berɛ, mɔ laako. I
mɛŋnan korogɛ mɔ mɔ, i boran sa mɔ.”
25 Nfono mɔ Gyudasɛ ɔbono ɔ laa kyu
Yesu wɔra mɔ-akyobo abaa dɔ mɔ gi taasɛ
Yesu yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ, me ne nan wɔra fo
gɛnen?” Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, “Fo-
gɛnɔ dɔ ne i lii.”

*Yesu L*ɛwu Laa Lɔrɔ Anyamesɛ Mɔ-rɛ Wurubuaarɛ Nsana

26 Mɛ san mɛ kya gyi mɔ, Yesu gi
puru bodobodo keda, o kyu afaala sa Wu-
rubuaarɛ, ne ɔ gbaa-gbaa mɔ dɔ kyu sa
mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Fɛ' sɔɔ de fɛ' gyi.
Me-nyoro ne." 27 O puru konkon de nta
kee keda, o kyu afaala sa Wurubuaarɛ, ne o
kyu nta mɔ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Fɛye
pɛwu fɛ' sɔɔ de fɛ' nun kɔɔlɛ. 28 Nta
nbono n dɛ mi-i sa fɛye faa, me-nkalan
ne. Nan wu' mɔ, me-nkalan gi laa kyɛɛgɛ
fuɛ sa asa sakyɔ de Wurubuaarɛ ɔ' yɛgɛ
mɔmɔ-rɛ mɔ mɛ' nyɛ wɔra gɛnɔ pobɔrɔ.
29 N' tɔgɛ fɛye yɛɛ pɛi ne nan kii nun nta
fafaanan mɔ, gɛnen mɔ, gɛkaabono me-rɛ
fɛye a tɛ a kya nun nmɔ npobɔrɔ me-
sɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi mɔ dɔ mɔ."
30 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ gyi ta
mɔ, mɛ bii afaala ɔlon sa Wurubuaarɛ, ne
mɛ lii kyon Nfɔ Iyii Gibii mɔ so.

*Yesu Y*ɛɛ Piita Laa Sorogɛ Yɛɛ Oŋ Nyi Yesu

31 Mɛ kya kpe mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa
mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Ndɛ gɛnyɛ gɛdɛ
fɛye pɛwu fɛ laa selɛ taa me yɛgɛ. I kya
nyiile yɛɛ mɛ wolaa ŋmarasɛ me-ilaa yela
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ yɛɛ,
'Wurubuaarɛ laa mɔɔ isandɛ ɔkparɛbo
mɔ.
I ba gɛnen mɔ, isandɛ gikpen mɔ gi laa
yaasɛ giyan-giyan.' "
32 Ne Yesu gi kii tɔgɛ yɛɛ, "Nɛ kyingi
lii ibuni dɔ mɔ, nan gyangbara fɛye kpe
Galeli."
33 Nfono ne Piita gi tɔgɛ sa Yesu yɛɛ,
"Ba-a me-nanboana pɛwu mɛ laa selɛ taa
fo yɛgɛ mɔ, me berɛ maŋ selɛ taa fo yɛgɛ
kpa-a." 34 Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Sɔɔ
gibui yela, ndɛ gɛnyɛ gɛdɛ gbaa, pɛi de
kyaasɛ gyangbarasɛ ɔ' lɔɔ folɛ mɔ, fo laa
sorogɛ gikpadɔ gisa' yɛɛ fo mɛŋ nyi me."
35 Piita gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ba-a mɛ laa mɔɔ
me-rɛ fo mɔ, maŋ sorogɛ yɛɛ meŋ nyi fo."
Ne Yesu akasɛbo sɛnsɛ mɔ mɛ tɔgɛ gɛnen
kee.

*Yesu Gi Kpaa Dalaa G*ɛsɛmeni

36 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kpe
gɛtɛɛko, mɛ kya terɛ nno yɛɛ Gɛsɛmeni.
Mɛ fo nno mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo
mɔ yɛɛ, "Fɛ' kyena gɛrɛ gyoo me. Nan
tu kpe faanaa kpaa dalaa." 37 Ɔ yɛgɛ Piita
mɔ-rɛ Sɛbedi mɔ-biana anyɔ mɔ berɛ mɛ
buu mɔ. Mɛ kya kpe mɔ, mɔ-gisen dɔ i
yii gɛsɛ i kya dɛɛ mɔ, ne mɔ-nyoro gi kya
togɛ mɔ. 38 Ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "N
kya wu' mi-i fuɛ. I kya laarɛ i' mɔɔ me
gbaa. Fɛ' kyena gɛrɛ de fɛ' dii ilaa kamaasɛ
ibono i laa ba mɔ kpaa me."
39 Ɔ naa taa mɔmɔ yɛgɛ kpe ansi
dɔ ŋmaraa, ne o kyu mɔ-nyoro da bun
gɛsinkpan, ɔ kya dalaa ɔ kolɛ Wurubuaarɛ
yɛɛ, "Me-sɛ, nengyene i laa sa mɔ, yɛgɛ
awɔrɔfɔɔ abono a kya ba me so faa a' kyon
gibaafon. Nɛ dabɔlɛ dalaa gɛnen faa mɔ,
yɛgɛ fo-lɛɛ fo-gɛlaarɛ ne gɛ' wɔra, iŋ gyɛ
me-lɛɛ me-gɛlaarɛ." 40 Ɔ dalaa gɛnen mɔ,
o kii kpe mɔ-akasɛbo asa' mɔ asɛ. Ɔ baa
kpe mɔ, mɛ dɛ ginsi gidɛ. O kyingi mɔmɔ,
ne ɔ taasɛ Piita yɛɛ, "Imɔso fɛŋ taalɛ
kyena ba-a ŋmaraa de fɛ' dii ilaa ibono i
laa ba mɔ kpaa me? 41 Fɛ' dii ilaa ibono i
kya ba mɔ de fɛ' dalaa yɛɛ imɔ iko i mɛŋ'
nyɛ fɛye penɛ de fɛ' wɔra ilaa nyɛnyɛn.
Nɛ wu yɛɛ fɛye-asen dɔ mɔ, nkana fɛ kya
laarɛ fɛ' wɔra me-gɛlaarɛ, fɛye anyamesɛ-
lɛɛ ɔlon ne mɛŋ kya taalɛ."
42 Yesu gi kii kyon taa mɔmɔ yɛgɛ
ginyɔsɛ kpaa dalaa kolɛ Wurubuaarɛ yɛɛ,
"Me-sɛ, nengyene i maŋ sa de awɔrɔfɔɔ
abono a kya ba me so faa a' kyon gibaafon
sa me berɛ mɔ, yɛgɛ fo-gɛlaarɛ ne gɛ'
wɔra." 43 Ɔ baa kii kpe mɔ-akasɛbo mɔ
asɛ mɔ, mɛ kii dɛ. I lii fɛɛ ginsi gidɛ
gi dɛ mɔmɔ. 44 Yesu gi taa ɔmɔ yɛgɛ
ne o kii kpaa dalaa gɛsasɛ. Gɛdalaa kolon
gɛbono ne ɔ kpɛ ɔ kya dalaa. 45-46 O kii
ba tu mɔ-akasɛbo mɔ, o kyingi mɔmɔ, ne
ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ san fɛ dɛ fɛ kya
kyoola? Owi mɔ gi fo. Kon ne ilaa nyɛnyɛn
awɔrabo mɛ laa nyɛ me, anyamesɛ pɛwu
mɔmɔ-daa mɔ ne. Fɛ' kerɛ. Ɔbono ɔ laa
kyu me wɔra mɔmɔ-abaa dɔ mɔ ne n kya
ba faa. Fɛ' koso de a' gyangara mɔ."

*M*ɛ Keda Yesu

47 Yesu san ɔ kya tɔngɛ mɔ, Gyudasɛ,
Yesu akasɛbo gudu anyɔ mɔ dɔ ɔko, gi ba
nfono. Sakpii belɛ buu mɔ, mɛ dɛ nki de
nkpotii. Mɛ lii Gyuda awura asunbi alɛɛbo
abelɛnsɛ de mɔmɔ abelɛnsɛ sɛnsɛ mɔ
asɛ. 48 Gyudasɛ ɔbono ɔ laa kyu Yesu ɔ
kya wɔra abelɛnsɛ mɔ abaa dɔ gɛnen mɔ
gi wolaa tɔgɛ sa sakpii mɔ yɛɛ, "Ɔbono fɛ
wu nɛ faala mɔ da mɔ gya-gya mɔ, mɔ ne;

fɛ' keda mɔ." 49 Imɔso mɛ kpaa fo nno mɔ,
gɛsintin mɔ, Gyudasɛ gi naa kpe Yesu asɛ,
ɔ terɛ mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ," ne ɔ faala mɔ
da mɔ gya-gya. 50 Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ,
"Ɔnyen, ilaa ibono fo ba de fo' baa wɔra mɔ,
wɔra." Ɔ tɔgɛ mɔ gɛnen mɔ, sakpii mɔ dɔ
asa mɛ lii keda Yesu.
51 Nfono mɔ, asa abono mɛ bo Yesu asɛ
mɔ dɔ ɔko gi loorɛ mɔ-gɛki lɛɛ, ne ɔ
ŋɛɛlɛ dega ɔko giso fuɛ. Dega mɔ wura ne
n gyɛ asunbi alɛɛbo gɛmu. 52 Yesu gi tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ, "Kiiri gɛki mɔ wɔra gɛmɔ-
gifɔrɔ dɔ. Abono mɛ kya kɔ de nki mɔ,
nki lɛwu ne mɛ kya wu'. 53 Fɛ nyi yɛɛ maŋ
taalɛ saawo terɛ me-sɛ Wurubuaarɛ de ɔ'
baa kpaa me? Fɛɛ nɛ saawo terɛ mɔ mɔ,
ayaa adɛ so mɔ, ɔ laa sun mɔ-isɔɔ akpen
afonɛɛ-afonɛɛ de mɛ' kpelegɛ baa kpaa
me. 54 Ne fɛɛ mɛ baa kpaa me mɔ, nnɛ
ne i laa nyɛ kyena de Wurubuaarɛ agyɛbi
ɔwolɛ mɔ dɔ ilaa? I bo mɔ-ɔwolɛ mɔ dɔ
yɛɛ i kaaborɛ gɛnen ilaa idɛ i' ba me so."
55 Mɛ bo nno mɔ, Yesu gi taasɛ sakpii
mɔ yɛɛ, "I gyɛ yɛɛ n gyɛ oyu nyɛnyɛn
daa ne fɛ kyu nki de nkpotii baa keda me
faa? N kya kpaa kyena Wurubuaarɛ ɔson
obu gikpaara mɔ so gɛkɛ kamaasɛ n kya
nyiile asa ilaa. I wonɛ so ne fɛŋ keda
me nno? 56 Imɔ idɛ pɛwu i ba me so
faa, i kyena daa de ilaa ibono Wurubuaarɛ
ikalan atɔgɛbo mɔ mɛ wolaa ŋmarasɛ yela
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ mɔ." Nfono
mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ pɛwu mɛ selɛ taa mɔ
yɛgɛ.

*M*ɛ Kyu Yesu Kpe Nbɛlɛ Agyibo Ansi Dɔ

57 Abono mɛ keda Yesu mɔ mɛ kparɛ
mɔ kpe Kayifasɛ gɛwi. Mɔ ne n gyɛ Gyuda
awura asunbi alɛɛbo gɛmu. Mɔmɔ-nbara
aŋmarasɛbo de mɔmɔ-abelɛnsɛ sɛnsɛ
abono mɛ kya gyi asa nbɛlɛ mɔ mɛ gyan'
mɔ-gɛwi. 58 Mɛ dɛ Yesu mɛ kya kpe
gɛnen mɔ, Piita gi buu mɔmɔ giyaa-giyaa
gɛnen-n kpaa loo asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ
gikpaara mɔ so. Ɔ loo nno mɔ, ɔ kpaa
kyena saarɛ Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
adiibo mɔ dɔ de o' wu ilaa ibono i laa ba
mɔ.
59 Mɛ kya gyi Yesu nbɛlɛ mɔ, asunbi
alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ de nbɛlɛ agyibo mɔ
pɛwu mɛ laarɛ asa abono mɛ laa baa kɛɛ
abon gyan' Yesu so de mɛ' nyɛ mɔ mɔɔ
mɔ, 60 mɛ mɛŋ nyɛ. Asa sakyɔ mɛ baa
kɛɛ abon gyan' mɔ so berɛ. Mɛ mɛŋ
kii nyɛ abon abono mɛ laa yelɛ amɔ so
de mɛ' mɔɔ mɔ mɔ. Laalaalogɛ mɔ
asa anyɔ ako mɛ lii yelɛ 61 tɔgɛ yɛɛ,
"Ɔnyen baarɛ gi tɔgɛ yɛɛ ɔ laa taalɛ
boori Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ de o' kyu
nkɛ nsa kii kyu yii mɔ." 62 Nfono mɔ,
asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ gi koso yelɛ ne
ɔ taasɛ Yesu yɛɛ, "Ibono pɛwu mɛ dɛ
ma-a gyan fo so faa, foŋ bo gɛnɔ lɛɛ?"
63 Yesu mɛŋ tɔgɛ sɛi. Asunbi alɛɛbo gɛmu
mɔ gi kii tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, "Ilaa ibono
nan baa taasɛ fo faa, ne foŋ tɔgɛ gɛsintin
mɔ, fo-rɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo nno
gɛkpaa-gɛkpaa mɔ abaa anyɔ. Imɔso fo
ne n gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi sun fo yɛɛ
fo' baa gyi gɛwura mɔ-adɛ so mɔ? Fo ne
n gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ?" 64 Yesu
gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, "Fo ne n tɔgɛ.
N kya buu mi-i sa fɛye yɛɛ gɛkaako mɔ
fɛ laa wu me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa
mɔ, n tɛ Wurubuaarɛ Ɔlolonbo mɔ gyisɛ
gibaa so, n kya gyi gɛwura mɔ asɛ, ne nan
kyena Wurubuaarɛ awolɛ so kpelegɛ ba
gɛsinkpan so."
65 Asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ gi nu imɔ idɛ
mɔ, ɔ biidɛ mɔ-gɛgbɛ kyadɛ de i' nyiile
yɛɛ ilaa i ba, ne ɔ tɔgɛ yɛɛ, "Ɔ dɛ mɔ-
nyoro ɔ kya kɛserɛ de Wurubuaarɛ! Ilaa
imɔ ne a baa a kya laarɛ de a' baa nu lii mɔ
asɛ baa don de idɛ? Ilaa ibono ɔ tɔgɛ faa,
idɛ kon fɛye gbaa-gbaa fɛ nu de fɛye-aso.
66 Menɛ nwɔnsa ne fɛ dɛ?" Mɛ lɛɛ gɛnɔ
sa mɔ yɛɛ, "Ɔ kaaborɛ ɔ' wɔra ɔmɔɔsɛ."
67 Nfono mɔ, mɛ too akyɔlɛ wɔra mɔ-ansi
dɔ ne mɛ ŋɛ ŋɛ mɔ akɔn. Ako mɛ da
mɔ itan, 68 ne mɛ tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Fo ne n
gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi sun yɛɛ fo' gyi
gɛwura aye Gyuda awura so mɔ, bii ɔbono
ɔ ŋɛ fo mɔ."

*Piita Gi Sorog*ɛ Yɛɛ Oŋ Nyi Yesu

69 Piita tɛ gikpaara mɔ so mɔ, obolonbu
ɔko gi baa tu mɔ, ne ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ,
"Fo kee fo-rɛ Yesu Galelinyen mɔ ne n
naa." 70 Piita gi sorogɛ mɔmɔ pɛwu ansi
dɔ yɛɛ, "Meŋ nyi ilaa ibono fo kya tɔgɛ
faa so." 71 Ɔ tɔgɛ gɛnen mɔ, ɔ koso lii
kpe gɛten mɔ gɛbunono. Obolonbu ɔko
kee gi kii wu mɔ, ne ɔ tɔgɛ sa abono
mɛ bo nfono mɔ yɛɛ, "Ɔnyen baarɛ kee
mɔ-rɛ Yesu, Nasarɛtɛnyen mɔ ne n naa."
72 Piita gi ka sa mɔ yɛɛ, "Meŋ nyi gɛnen
ɔnyen ɔbono!" 73 I kii wɔra ŋmaraa too

mɔ, anyen abono mɛ yelɛ nfono mɔ mɛ naa ba Piita asɛ ne mɛ tɔgɛ yɛɛ, “Gɛsintin fo tansi fo gyɛ ɔmɔ dɔ ɔko. Fo-gɛdɛ atɔgɛbi gbaa i kya nyiile gɛnen.” 74 Nfono mɔ, Piita gi ka sa mɔmɔ yɛɛ, “Nɛ kerɛ fɛɛ Wurubuaarɛ. Meŋ nyi ɔnyen ɔbono fɛ darɛ faa. Nengyene abon ne n' kya kɛɛ mɔ, me-rɛ Wurubuaarɛ abaa anyɔ.” Ayaa abono so mɔ, kyaasɛ gi folɛ. 75 Nfono mɔ Piita gi nyingi ilaa ibono Yesu gi tɔgɛ sa mɔ mɔ. Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, “Ndɛ gɛnyɛ gɛdɛ pɛi de kyaasɛ ɔ' baa folɛ mɔ, fo laa sorogɛ gikpadɔ gisa' yɛɛ fo mɛŋ nyi me.” Piita gi nyingi gɛnen mɔ, ɔ lii gikpaara mɔ so kpaa su gɛnsipɛɛrɛ so.

27

*M*ɛ Kyu Yesu Kpe Ɔbelɛnsɛ Pilato Ansi Dɔ

1 Nyɛnyɛngɛ fu-u mɔ Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ de mɔmɔ abelɛnsɛ sɛnsɛ abono mɛ kya gyi nbɛlɛ mɔ pɛwu mɛ da gɛnɔ gɛnɔɔbono mɛ laa wɔra de Yesu ɔ' wɔra ɔmɔɔsɛ mɔ. 2 Imɔso mɛ ŋminde mɔ, ne mɛ kparɛ mɔ kyu kpaa wɔra ɔbelɛnsɛ ɔbono ɔ tɛ sa Rom wura mɔ abaa dɔ yɛɛ o' gyi mɔ-nbɛlɛ. Mɛ kya terɛ gɛnen ɔbelɛnsɛ ɔbono yɛɛ Pilato.

*Gyudas*ɛ Gi Wɔra Mɔ-Nyoro Ɔfɛ

3 Gyudasɛ ɔbono ɔ yɛgɛ Yesu akyobo mɛ nyɛ mɔ mɔ gi nu yɛɛ Yesu laa wɔra ɔmɔɔsɛ. Imɔso o nu mɔ-nyoro gɛsɛ yɛɛ ɔ wɔra ilaa nyɛnyɛn. Gɛnen so mɔ o kiiri aterenbi abi oko de saalaa mɔ kperɛ asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ de mɔmɔ abelɛnsɛ sɛnsɛ mɔ, 4 ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Nɛ fɛ ɔnyen ɔbono ɔŋ wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ sa fɛye kaaborɛ ɔ kya laarɛ ɔ' nyɛ lɛwu faa, nɛ wɔra ilaa nyɛnyɛn!” Mɛ lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, “Imɔ ibono iŋ fɛ aye-giso. Fo-nkon ilaa ne!”

5 Mɛ tɔgɛ gɛnen mɔ, Gyudasɛ gi ŋmanyan aterenbi mɔ too mɔmɔ Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ gikpaara mɔ so nfono, ne ɔ naa kyon kpaa wɔra mɔ-nyoro ɔfɛ mɔɔ. 6 Asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ mɛ tɔɔsɛ aterenbi mɔ ne mɛ tɔgɛ yɛɛ, “Aterenbi adɛ mɔ, nkalan aterenbi ne. I lii fɛɛ amɔ ne a kyu sɔɔ isa ɔbono a laa yɛgɛ de ɔ' wɔra ɔmɔɔsɛ mɔ, imɔso iŋ dɛ ɔkpa yɛɛ a' kyu amɔ kpaa saarɛ aye-ɔson aterenbi dɔ.” 7 Mɔmɔ pɛwu mɛ tɔgɛ kyule abara yɛɛ mɛ' kyu gɛnen aterenbi mɔ kpaa sɔɔ gɛsinkpan gɛbono mɛ kya terɛ yɛɛ Nlɔbi Ɔpɔrɔbo Gɛsinkpan mɔ de mɛ' kyu nno wɔra asafo opuleten. 8 Imɔ idɛ so mɔ, asa mɛ yela gɛsinkpan gɛbono ginyen giko yɛɛ Nkalan Gɛsinkpan. Mɛ san ma-a terɛ gɛnen ginyen mɔ baa lii de ndɛ. 9 Imɔ idɛ mɔ i yɛgɛ ilaa ibono Gyɛrɛmaya gi wolaa wu tɔgɛ mɔ i wɔra gɛsintin. Gyɛrɛmaya gi wɔra Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo. Ɔ tɔgɛ yela yɛɛ,

“Isirale awura mɛ kyule yɛɛ
mɛ laa sɔɔ mɔ aterenbi boduduusɛ abi oko de saalaa.
10 Ne mɛ kyu gɛnen aterenbi mɔ kpaa sɔɔ nlɔbi ɔpɔrɔbo gɛsinkpan.
Gɛnen ne Wurubuaarɛ gi tɔgɛ me yɛɛ n' wɔra ne.”

*Ɔbel*ɛnsɛ Pilato Gi Taasɛ Yesu Ilaa

11 Ɔbelɛnsɛ Pilato kya gyi Yesu nbɛlɛ mɔ, ɔ taasɛ mɔ yɛɛ, “Fo ne n gyɛ wura sa Gyuda awura mɔ?” Ne Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Fo-gɛnɔ dɔ ne i lii.” 12 Gɛnɔten gɛbono Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ de mɔmɔ abelɛnsɛ sɛnsɛ mɔ mɛ ten gyan' Yesu so mɔ berɛ, Yesu mɛŋ tɔgɛ sɛi kyu naa de imɔ so. 13 Pilato gi kii taasɛ mɔ yɛɛ, “Foŋ kya nu ilaa ibono pɛwu mɛ dɛ ma-a gyan' fo so faa?” 14 Yesu mɛŋ baa bugi mɔ-gɛnɔ tɔgɛ sɛi, imɔso i tansi dɛ ɔbelɛnsɛ mɔ gɛnɔ.

*Pilato Gi Sa Ɔkpa Y*ɛɛ Mɛ' Mɔɔ Yesu

15 Gɛsi kamaasɛ Gyuda awura mɛ laa gyi mɔmɔ-Lɛwu Gi Sorogɛ Aye So gɛkɛ belɛ mɔ, Pilato kya kyena tigi mɔmɔ-asa abono mɛ tii de obu mɔ dɔ ɔko de kaasɛ ɔ' nyɛ mɔ-nyoro naa. Gyuda awura mɔ gbaa-gbaa ne n kya lɛɛ gibaa yii yɛɛ ɔdɛ ne mɛ kya laarɛ, ne Pilato kya tigi mɔ. 16 Gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ ɔnyen ɔko tii de obu, mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ [Yesu] Barabasɛ. Asa sakyɔ mɛ nyi mɔ-ilaa so. 17 Imɔso asa mɛ koola mɛ yelɛ, ne Pilato gi taasɛ mɔmɔ yɛɛ, “N' tigi anɛ sa fɛye? [Yesu] Barabasɛ abɛɛ Yesu ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Kirisito mɔ?” 18 Pilato gi wu yɛɛ Yesu ilaa i bo Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ gɛlaaloo daa so ne mɛ kyu mɔ bara mɔ.

19 Pilato san ɔ tɛ nbɛlɛ ogyiten ɔ kya gyi nbɛlɛ mɔ gɛnen mɔ, mɔ-ka gi sun isa mɔ asɛ yɛɛ, “Ɔnyen ɔbono fo kya gyi mɔ-nbɛlɛ faa mɛŋ wɔra ilaa nyɛnyɛn. Imɔso gɛŋ sa fo' wɔra mɔ sɛi. Deeri gɛnyɛ nɛ

kuu oderi wu mɔ, ne baa lii de ndɛ faa, iŋ
gyɛ me ne n tɛ."
20 Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ
mɔ de abelɛnsɛ sɛnsɛ mɔ mɛ wolaa tɔgɛ
wɔra sakpii mɔ yɛɛ mɛ' tɔgɛ Pilato yɛɛ
o' tigi daa Barabasɛ de ɔ' yɛgɛ Yesu ne ɔ'
wɔra ɔmɔɔsɛ. 21 Pilato gi kii taasɛ sakpii
mɔ yɛɛ, "Gɛnen asa anyɔ adɛ dɔ mɔ, anɛ
ne fɛ kya laarɛ yɛɛ n' tigi sa fɛye?" Mɔmɔ
pɛwu mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Barabasɛ." 22 Mɛ
tɔgɛ gɛnen mɔ, Pilato gi taasɛ mɔmɔ yɛɛ,
"Mɔ, nnɛ ne n' wɔra Yesu ɔbono mɛ kya
terɛ mɔ yɛɛ Kirisito mɔ?" Nfono mɔ
asa mɔ pɛwu mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Da mɔ
aŋanbi mada de oyii de o' wu'!" 23 Ne Pilato
gi taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "De i' wonɛ? Menɛ
ilaa nyɛnyɛn ne ɔ wɔra?" Nfono mɔ, mɛ
lɔrɔ kpen ken-ken daa yɛɛ, "Da mɔ aŋanbi
mada de oyii de o' wu'!"
24 Pilato gi wu yɛɛ ɔ buɛɛlɛ sakpii mɔ
kpon. I kya laarɛ i' bara ikɔ. Gɛnen so mɔ,
o kyu nkyu foro mɔ-abaa sakpii mɔ ansi dɔ
nfono, ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Gɛnen
ɔnyen baarɛ lɛwu berɛ, meŋ nyi mɔ so
sɛi. Fɛ' wolaa bii yɛɛ fɛye ne n yɛgɛ ne ɔ
laa wɔra ɔmɔɔsɛ faa." 25 Sakpii mɔ pɛwu
gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, "Yɛgɛ mɔ-lɛwu
mɔ ɔ' sola daa aye-rɛ aye-biana de aye-
naanaana!"
26 Mɛ tɔgɛ gɛnen mɔ, Pilato gi tigi
Barabasɛ sa mɔmɔ, ne ɔ yɛgɛ asogya mɛ
taa Yesu awulibi ne ɔ tɔgɛ yɛɛ mɛ' kyu mɔ
naa kpaa da mɔ aŋanbi mada de oyii de o'
wu'.

*Pilato Asogya M*ɔ Mɛ Kyɛfoo Yesu

27 Nfono mɔ Pilato asogya mɔ mɛ kyu
Yesu kyu loo mɔmɔ-gɛsun ɔwɔraten, ne
mɛ terɛ mɔmɔ Rom asogya gikpen pɛwu
ba mɔ asɛ nno. 28 Mɛ luu mɔ-ngbɛ
nbono o suu mɔ ne mɛ kyu giwurakuru
kyu gyaabii bun mɔ. 29 Mɛ luo iwe kyu
wɔra fɛɛ wura gɛpɛ kyu bun mɔ-gimu,
ne mɛ kyu oyii tugɛsɛ kyu wɔra mɔ-gibaa
gyisɛ dɔ fɛɛ ɔ gyɛ daa wura. Mɛ san
mɛ kya gyaabii mɛ kya ŋmii mɔ mɛ kya
koso mɛ kya faala mɔ yɛɛ, "Gyuda awura
wura! Fo-rɛ gimu dɛnsɛ!" 30 Mɛ kya too
akyɔlɛ ma-a bun mɔ, ne mɛ sɔgɛ oyii
tugɛsɛ mɔ lii mɔ-gibaa dɔ kiiri taa mɔ-
gimu dɔ. 31 Mɛ kyɛfoo Yesu gɛnen ta mɔ,
mɛ maragɛ giwurakuru mɔ, ne mɛ kiiri
mɔ gbaa-gbaa lɛɛ ngbɛ kyu suu mɔ, ne mɛ
san kparɛ mɔ lii de mɛ' kpaa da mɔ aŋanbi
mada de oyii de o' wu'.

*M*ɛ Da Yesu Aŋanbi Lɛwu Oyii So

32 Mɛ dɛ Yesu mɛ kya lii ɔsowolɛ mɔ so
mɛ' kpaa mɔɔ mɔ mɔ, mɛ gyangara ɔnyen
ɔko, mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Simon. Ɔ gyɛ daa
Siirinnyen. Ne mɛ nyise mɔ yɛɛ ɔ' sola
Yesu lɛwu oyii mɔ. 33 Mɛ naa gɛnen kpaa
fo gɛtɛɛko, mɛ kya terɛ nno yɛɛ Gologota.
(Gologota gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ Gimu Giwuye
Gikpalan.) 34 Mɛ fo nno mɔ, mɛ kyu ilaa
bololosɛ iko kyu wɔra nta dɔ ne mɛ kyu
sa Yesu; ɔ da kerɛ mɔ, o kine yɛɛ ɔ maŋ
nun.
35 Mɛ da Yesu aŋanbi mada de oyii mɔ,
ne mɛ yɛ mɔ-nyoro so atɔ kyu. Mɛ kya
yɛ atɔ mɔ mɔ, mɛ too ilaa iko kerɛ. Ibono
ɔko gi gyi mɔ, o kyu. 36 Mɛ yɛ atɔ mɔ ta
mɔ, mɛ san sii mɛ tɛ mɛ kya dii mɔ. 37 Ilaa
ibono so mɛ da mɔ aŋanbi oyii so gɛnen
mɔ i mada mɔ-amu so yɛɛ,
YESU, GYUDA AWURA WURA MƆ NE.
38 Mɛ da iyu inyɔ iko kee aŋanbi lɛwu iyii
so fɛɛ Yesu-lɛɛ mɔ. Ɔko bo de Yesu gyisɛ
gibaa so ne ɔko, mɔ, bo de mɔ-benɛ so.
39 Yesu kyɔlɛ oyii mɔ so gɛnen mɔ,
asa abono mɛ kya kyon de nfono mɔ mɛ
kya tugi mɔ inosun, ne mɛ kya saalɛ mɔ
yɛɛ, 40 "Fo ne yɛɛ fo laa boori Wurubuaarɛ
ɔson obu mɔ de fo' kyu nkɛ nsa kii yii mɔ
mɔ? Kii mɔlɛgɛ fo-nyoro! Nengyene fo
ne n gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ gɛsintin
mɔ, kpelegɛ lii lɛwu oyii mɔ so de a'
kerɛ." 41 Gɛnen kee ne Gyuda awura asunbi
alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ de nbara aŋmarasɛbo
mɔ de mɔmɔ abelɛnsɛ sɛnsɛ mɔ mɛ
yoole mɔ ne. Mɛ kya tɔgɛ 42 yɛɛ, "Mɔ ne
n mɔlɛgɛ asa. Ɔ maŋ taalɛ mɔlɛgɛ mɔ-
nyoro. Iŋ gyɛ mɔ ne n gyɛ Isirale awura
wura mɔ? O' kii kpelegɛ oyii baarɛ so
de a' sɔɔ mɔ gyi! 43 Mɔ ne yɛɛ ɔ gyɛ
Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ. Mɔ ne n kya ka
gyan' Wurubuaarɛ so. Imɔso nengyene
Wurubuaarɛ kya laarɛ mɔ-ilaa mɔ, ɔ'
mɔlɛgɛ mɔ kon de a' kerɛ!" 44 Ne iyu ibono
mɛ da mɔmɔ-rɛ Yesu aŋanbi mɔ kee mɛ
saalɛ mɔ gɛnen.

*Yesu Gi L*ɛɛ Ɔŋɛ

45 I fo owi ken-ken gerɛ-gerɛ mɔ, i wɔra
gibiri sirim gɛnen gɛsinkpan mɔ pɛwu
so kaaborɛ owi gbaasɛ. 46 Gɛnen owi
gbaasɛ ɔbono dɔ mɔ, Yesu gi kpen ken-ken

tɔgɛ mɔ-gɛdɛ dɔ yɛɛ, “Ilayi, Ilayi, lama sabakitani?” (Imɔ gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ, “Me-Wurubuaarɛ, me-Wurubuaarɛ, i wonɛ ne fo lɛɛ ansi taa me yɛgɛ gɛnen?”) 47 Asa abono mɛ yelɛ nno mɔ ako mɛ nu mɔ asɛ ne mɛ tɔgɛ yɛɛ, “Ɔ kya terɛ Oloobu Ilaagya!” 48 Nfono mɔ, ɔko gi selɛ kyu taatɔ dufu-dufu ɔko kyu kpaa nyise wɔra mɔmɔ-nta bonyansɛ nko dɔ, ne o kyu de gɛyabii diirɛ kpe Yesu gɛnɔ asɛ yɛɛ ɔ' kyogyoo. 49 Abono mɛ yelɛ nno mɔ ako mɛ tɔgɛ sa kaasɛ mɔ yɛɛ, “Yelɛ de a' kerɛ yɛɛ Ilaagya laa lii Wurubuaarɛ dɔ baa mɔlɛgɛ mɔ?”

50 Yesu gi kii kpen ken-ken ne ɔ lɛɛ ɔŋɛ. 51 Nfono mɔ gikuru gibono gi tii Wurubuaarɛ tudɔ-lɛɛ obu belɛ mɔ gi kyan ginyɔ lii soso baa yii gɛsɛ kyim. Gɛsinkpan gɛ gyigisi, ne afolɛ a boori-boori. 52 Nkyan nbono gi bo afolɛ dɔ mɔ gi bugi-bugi ne asa abono Wurubuaarɛ gi lɔrɔ ɔmɔ yela sa mɔ-nyoro mɔ sakyɔ mɛ kyingi lii ibuni dɔ, 53 ne mɛ lii nkyan mɔ dɔ. Yesu gi kyingi mɔ, imɔ gɛmara mɔ, gɛnen ibuni ibono mɛ naa baa loo Gyɛrusalem ɔsowolɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi lɔrɔ yela sa mɔ-ɔson mɔ, ne mɛ lɛɛ mɔmɔ-nyoro gɛwi nyiile asa sakyɔ. 54 Asogya ɔbelɛnsɛ mɔ mɔ-rɛ asogya sɛnsɛ abono mɛ kya dii Yesu mɔ mɛ wu gɛsinkpan gigyigisibi mɔ de ilaa ibono i wɔra-wɔra nfono mɔ, i tansi dɛ ɔmɔ-gɛnɔ ne i wɔra ɔmɔ gifuu, ne mɛ tɔgɛ yɛɛ, “Gɛsintin, ɔnyen baarɛ tansi ɔ gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi!”

55 Akyii sakyɔ abono mɛ buu Yesu lii Galeli ba Gyɛrusalem mɛ kya kpaa mɔ mɔ kee mɛ bo nno. Mɛ yelɛ gɛta-gɛta wu ilaa idɛ pɛwu. 56 Gɛnen akyii abono dɔ ako ne n gyɛ Mariya Magadalakyii mɔ, de Mariya, Gyeemesi de Gyosɛfo mɔmɔ-nyi, de Sɛbedi mɔ-ka ɔbono ɔ korogɛ Yesu akasɛbo anyɔ ako mɔ.

Yesu Gipule

57 I baa wɔra gɛdɔɔdɛ mɔ, aterenbi wura ɔko gi ba. Mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Gyosɛfo. Ɔ gyɛ daa Arimatiyanyen, ne ɔ sɔɔ Yesu gyi. 58 O kpe Pilato asɛ ne ɔ kpaa kolɛ mɔ yɛɛ ɔ laa kpaa saga Yesu gibuni mɔ lii lɛwu oyii mɔ so kyu kpaa pule. Pilato gi sa mɔ ɔkpa. 59 Imɔso Gyosɛfo gi kpaa saga Yesu gibuni mɔ. O kyu gikɛlɛlɛ kyabi-kyabi kyu mili Yesu gibuni mɔ, 60 ne o kyu kpaa pule mɔ Gyosɛfo gbaa-gbaa gɛkyan pobɔrɔ dɔ. Gɛ gyɛ daa folɛbɔ ɔbono ɔ wolaa yɛgɛ mɛ logedi yela sa ibuni gipule mɔ. Nno ne o pule Yesu, ne ɔ belen gibui belɛ-belɛ baa tii ɔbɔ mɔ gɛbunono ne ɔ naa. 61 Ɔ kya pule Yesu gɛnen mɔ, Mariya Magadalakyii mɔ de Mariya banban ɔko mɔ mɛ tɛ nno mɔmɔ-ansi a sa de gɛkyan mɔ.

*Abel*ɛnsɛ Mɔ Mɛ Yɛgɛ Asogya Mɛ Dii Yesu Gɛkyan Mɔ

62 Gɛkaabono Yesu gi wu' mɔ gɛ gyɛ gɛkɛ gɛbono Gyuda awura mɛ kya baala nyoro ma-a gyoo mɔmɔ-gɛkɛ kyoolasɛ. Imɔ gɛdɛ kɛsɛ mɔ, Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ de Farasii gikpen mɔ dɔ asa mɛ kpaa gyan' Pilato asɛ. 63 Mɛ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ, a kya nyingi yɛɛ nkɛ nbono gɛnen ɔbonbo mɔ tɛ de ansi mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ, ‘Nɛ wu' mɔ, imɔ gɛkɛ sasɛ mɔ Wurubuaarɛ laa kyingi me lii ibuni dɔ.’ 64 Imɔso sa fo-asogya gɛnɔ yɛɛ mɛ' kpaa dii mɔ-gɛkyan mɔ dandan kaaborɛ nkɛ nsa mɔ gi' lɔɔ gyan'. Iŋ gyɛ gɛnen mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ mɛ laa naa kpaa yuuri mɔ-gibuni mɔ de mɛ' kyu naa mɛ kya kɛɛ abon yɛɛ Wurubuaarɛ gi kyingi mɔ lii ibuni dɔ. Gɛnen gɛmara-gɛmara abon abono a laa wɔra nyɛnyɛn don abono mɔmɔ-ɔbelɛnsɛ mɔ gbaa-gbaa tɛ de ansi ne ɔ kɛɛ mɔ.” 65 Pilato gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Yo, nan sa fɛye asogya gikpen de mɛ' kpaa dii gɛkyan mɔ sa fɛye. Fɛye, mɔ, fɛ' kpaa wɔra ilaa kamaasɛ ibono fɛ laa taalɛ mɔ de ɔko ɔŋ sa ɔ' nyɛ kpaa yii folɛbɔ mɔ.” 66 Pilato gi tɔgɛ gɛnen mɔ, mɛ koso lii, ne mɛ kyon kpe gɛkyan mɔ gɛten. Mɛ kpaa wɔra adawo ako kyu daasɛ folɛbɔ mɔ. Ne mɛ san yɛgɛ asogya mɔ mɛ' yelɛ nno mɛ kya dii.

28

*Yesu Gi Kyingi Lii Ibuni D*ɔ

1 Gɛkɛ kyoolasɛ mɔ gɛdɛ kɛsɛ mɔ, i gyɛ Kosida. Imɔ nyɛnyɛngɛ fu-u mɔ, Mariya Magadalakyii de Mariya nyɔsɛ mɔ mɛ kpe de mɛ' kpaa kerɛ Yesu gɛkyan mɔ. 2 Nfono mɔ, gɛsinkpan gɛ gyigisi ibono i wɔra ɔlon. Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔko gi kpelegɛ lii soso baa belen gibui belɛ gibono gi tii folɛbɔ mɔ gɛbunono mɔ yela nkan,

ne ɔ dii ɔ tɛ gimɔ so. 3 Ɔsɔɔ mɔ kya ŋɛlegi
fɛɛ nyangbon gi wiisɛɛ, ne mɔ-ilaa ibono o
suu mɔ i fuuli parɛ-parɛ fɛɛ okurufɛpuu.
4 Asogya abono mɛ kya dii gɛkyan mɔ mɛ
wu Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ mɔ, i tansi
wɔra mɔmɔ gifuu, ne mɛ kya seli faa gyin-
gyin. Ne mɛ lii tɔrɔ gɛsinkpan, mɛ dɛ fɛɛ
mɛ wu' daa.
5 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ sa
akyii mɔ yɛɛ, "Fɛ mɛŋ sa fɛ' selɛ gifuu.
Iŋ gyɛ Yesu ɔbono mɛ da mɔ aŋanbi oyii
so mɔɔ mɔ ne fɛ kya laarɛ? 6 Ɔŋ baa
ɔ bo gɛrɛnaa. O kyingi lii ibuni dɔ fɛɛ
gɛnɔɔbono ɔ wolaa tɔgɛ fɛye mɔ. Fɛ' baa
kerɛ nfono nkana mɔ-gibuni mɔ gi dɛ mɔ.
7 Fɛ' kii belen kpaa tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo
mɔ yɛɛ o kyingi lii ibuni dɔ. Fɛ' tɔgɛ sa
mɔmɔ yɛɛ ɔ laa gyangbara mɔmɔ kpe
Galeli. Nno ne mɛ laa kii wu mɔ. Mɔ-
ɔkalan ɔbono ɔ sa me yɛɛ n' tɔgɛ fɛye
mɔ ne." 8 Imɔso akyii mɔ mɛ nu mɔ, mɛ
selɛ belen lii gɛkyan mɔ gɛten de mɛ' kpaa
tɔgɛ ɔkalan mɔ sa Yesu akasɛbo mɔ. Mɛ
kya kpe mɔ, ɔkon belɛ bɔla mɔmɔ-asen
dɔ, ne i kii koso i bo mɔmɔ-gifuu.
9 Mɛ baa kerɛ mɔ, Yesu ne! Mɔmɔ-rɛ
mɔ mɛ gyan', ne ɔ faala mɔmɔ. Nfono mɔ,
mɛ tu sindi mɔ. Mɛ ŋmii keda mɔ-ayaa dɔ
ne mɛ yen mɔ. 10 Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ
yɛɛ, "Fɛ mɛŋ sa fɛ' selɛ gifuu! Fɛ' kpaa
tɔgɛ sa me-akasɛbo, mɔmɔ abono mɛ dɛ
fɛɛ me-tedɛana mɔ, yɛɛ mɛ' kpe Galeli.
Nno ne mɛ laa wu me."

*Asogya M*ɔ Mɛ Kpaa Buu Sa Abelɛnsɛ Mɔ Yɛɛ Yesu Gi Kyingi

11 Akyii mɔ mɛ kya kpe mɔ, asogya
abono mɛ kya dii Yesu gɛkyan mɔ dɔ ako
mɛ koso kpe nten dɔ kpaa buu ilaa ibono i
tu ɔmɔ gɛkyan mɔ gidii mɔ dɔ mɔ pɛwu
sa Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ
mɔ. 12 Abelɛnsɛ mɔ mɛ nu gɛnen mɔ,
mɔmɔ-rɛ abelɛnsɛ sɛnsɛ mɔ mɛ kpaa
gyan', ne mɛ da gɛdɛ gɛnɔɔbono mɛ laa
wɔra ne Yesu gikyingi mɔ i maŋ nyɛ lii
gɛwi mɔ. Mɛ da gɛdɛ gɛnen mɔ, mɛ kyu
aterenbi belɛ kyu sa asogya mɔ yɛɛ, 13 "Fɛ'
sɔɔ de fɛ' naa tɔgɛ sa asa yɛɛ gɛnyɛ fɛ
dɛ mɔ, Yesu akasɛbo mɔ mɛ baa yuuri
mɔ-gibuni mɔ koso. 14 Nengyene ilaa idɛ
i kpaa nu ɔbelɛnsɛ Pilato mɔ, aye ne nan
buɛɛlɛ mɔ de ɔŋ sa o' kyu ilaa nyɛnyɛn
iko kyu wɔra fɛye." 15 Gɛsintin mɔ, asogya
mɔ mɛ sɔɔ aterenbi mɔ, ne mɛ san mɛ
naa mɛ kya tɔgɛ gɛnen ilaa ibono ma-a sa
asa. Gɛnen ilaa idɛ i gbigi mɔmɔ Gyuda
awura mɔ dɔ ne mɛ san mɛ kya tɔgɛ imɔ
baa lii de ndɛ.

*Yesu Gi Ka M*ɔ-Akasɛbo Mɔ Gika Laalaa-
logɛsɛ

16 Yesu akasɛbo gudu ɔko mɔ mɛ kpe
Galeli mɔ, mɛ kyon kpe gibii gibono so
Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ mɛ' kpaa gyan'
mɔ. 17 Mɛ wu Yesu mɔ, mɛ ŋmii mɔ ne
mɛ yen mɔ. Mɔmɔ ako berɛ, i wɔra mɔmɔ
fɛɛ i mɛŋ gyɛ Yesu gbaa-gbaa ne. 18 Yesu
gi tu sindi mɔmɔ, ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ
yɛɛ, "Me-sɛ Wurubuaarɛ gi kyu soso de
gɛsinkpan so ɔlon kamaasɛ kyu wɔra me-
abaa dɔ. 19 Imɔso fɛ' kpaa yɛgɛ gɛsinkpan
so asa kpɛi-kpɛi pɛwu mɛ' bingiri me-
akasɛbo de fɛ' kyu aye-sɛ Wurubuaarɛ
ginyen, de me, mɔ-bi mɔ ginyen, de mɔ-
Oduduu mɔ ginyen kyu gyere gɛnen asa
abono Wurubuaarɛ sagyere, 20 de fɛ' nyiile
mɔmɔ yɛɛ mɛ' wɔra ilaa kamaasɛ ibono
nɛ ka sa fɛye yɛɛ fɛ' wɔra mɔ. N bo fɛye
asɛ aberɛ kamaasɛ dɔ kpaa lii owi ɔbono
gɛsinkpan so gɛkyena gɛ laa yela ɔkara
mɔ."

Maako
Ɔkalan Konkonsɛ Ɔbono Ɔ Ŋmarasɛ Kyu Lii Yesu So Mɔ

*Gy*ɔn Gi Tɔgɛ Asa Yɛɛ Mɛ' Lɔrɔ Mɔmɔ-Gɛkyena Dɔ Gyoo Yesu

1 Ɔkalan konkonsɛ kyu lii Yesu Kirisito,
Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ so giyiigɛsɛ ne n
gyɛ yɛɛ, 2-3 Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa mɔ-bi
mɔ yɛɛ ɔ laa yɛgɛ mɔ de ɔ' ba gɛsinkpan
so. O kii tɔgɛ sa mɔ yɛɛ,
"Pɛi ne fo laa kpe mɔ,
nan sun ɔko de ɔ' gyangbara kpaa
tɔgɛ sa asa yɛɛ
mɛ' lɔrɔ mɔmɔ-gɛkyena dɔ gyoo fo.
Nengyene o kpe mɔ, asa mɛ laa nu mɔ-
gigyɛbi' gipen dɔ,
ɔ laa kpen ɔ kya tɔgɛ yɛɛ,
'Fɛ' lɔrɔ fɛye-gɛkyena dɔ gyoo Wu-
rubuaarɛ
de ɔ' nyɛ naa de ɔkpa ntintin ba fɛye
asɛ.' "
Ilaa ibono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa mɔ-
bi mɔ gɛnen mɔ, ɔ yɛgɛ mɔ-ikalan
ɔtɔgɛbo Isaya gi wolaa wu imɔ ne mɛ
ŋmarasɛ imɔ yela ɔwolɛ dɔ, 4 ne gɛnen
ilaa ibono i ba gɛsintin. Imɔ ne n gyɛ
yɛɛ Wurubuaarɛ gi sun ɔnyen ɔko mɛ
kya terɛ mɔ yɛɛ Gyɔn yɛɛ ɔ' gyangbara
mɔ-bi mɔ. Gyɔn gi kpe gipen dɔ ɔ kya
gyere asa Wurubuaarɛ sagyere. Ɔ kya
tɔgɛ ɔ sa asa yɛɛ, "Fɛ' nu fɛye-nyoro
gɛsɛ de fɛ' kyɛɛgɛ lii fɛye-ilaa nyɛnyɛn
giwɔra dɔ. Fɛ wɔra gɛnen mɔ, nan
gyere fɛye Wurubuaarɛ sagyere de i' nyiile
yɛɛ Wurubuaarɛ gi kyu fɛye-ilaa nyɛnyɛn
kyɛɛ fɛye." 5 Gɛsintin mɔ asa sakyɔ mɛ
kya lii ma-a lii Gyudiya gɛsinkpan so de
Gyɛrusalem ɔsowolɛ so mɛ kya ba Gyɔn
asɛ gipen mɔ dɔ. Mɛ kya kpe mɛ kya tɔgɛ
mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn ibono mɛ wɔra mɔ,
ne Gyɔn kya gyere mɔmɔ Wurubuaarɛ
sagyere Gyɔɔdan ɔbon dɔ.
6 Gyɔn gɛgbɛ suusɛ mɔ, mɛ kyu daa
gɛkpatitii ifuu kyu luo gɛmɔ, ne o kyu
gɛbuɛ ɔwolɛ wɔra liide. Mɔ-ilaa gyisɛ ne
n gyɛ nkpenfuree nko oyuduu de ŋmasan.
7 Gyɔn ilaa tɔgɛsɛ dɔ mɔ, ɔ kya tɔgɛ ɔ
kya sa asa yɛɛ, "Me-gɛmara mɔ, ɔko laa ba.
Ɔ don me ilaa kamaasɛ dɔ. Fɛɛ n' ba gɛsɛ
de n' kyu mɔ-ayaawolɛ tolɛ mɔ-ayaa dɔ sa
mɔ gbaa mɔ, meŋ fo. 8 Me, n dɛ daa nkyu
n kya gyere fɛye Wurubuaarɛ sagyere. Mɔ,
ɔbono ɔ don me mɔ berɛ, Wurubuaarɛ
Oduduu ne ɔ laa kyu gyere fɛye."

*Gy*ɔn Gi Gyere Yesu Wurubuaarɛ Sagyere

9 Gɛnen nkɛ nbono Gyɔn kya gyere
asa Wurubuaarɛ sagyere mɔ ne Yesu gi
lii Nasarɛtɛ ɔsowolɛ Galeli gɛsinkpan
so ba Gyɔn asɛ. Ne Gyɔn gi gyere mɔ
Wurubuaarɛ sagyere Gyɔɔdan ɔbon dɔ.
10 Yesu gi kpɛ lii nkyu mɔ dɔ dii gyan
gigengen so mɔ, o wu Wurubuaarɛ dɔ i kya
bugi, ne Wurubuaarɛ Oduduu gi kpelegɛ
lii nno fɛɛ bonbuɛ baa gyan mɔ so. 11 Ne
Wurubuaarɛ gi tɔngɛ lii soso yɛɛ, "Fo gyɛ
me-bi. Fo-ilaa i bo me-gisen dɔ. Fo kya gyi
me-ginsi."

*Ilaa Ny*ɛnyɛn Pɛwu Gɛmu Mɔ Gi Soo Yesu Idoo

12 Ayaa abono so mɔ Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ gi yɛgɛ Yesu gi kpe gipen mɔ
dɔ. 13 Ɔ kyena gipen mɔ dɔ nkɛ ikue-inyɔ.
Ɔ bo nno mɔ, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ
gi baa soo mɔ idoo kerɛ yɛɛ ɔ laa nyɛ mɔ
de o' nu mɔ asɛ? Ɔ mɛŋ kii nyɛ mɔ. Aberɛ
abono mɔ, ɔko mɛŋ bo Yesu asɛ nno, ifɛ
dɔ nbuɛ wolɛ. Ne Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ
mɛ kpaa kerɛ mɔ so.

*Yesu Gi L*ɛɛ Mɔ-Akasɛbo Gyangbarasɛ

14 I baa fo aberɛ ako dɔ mɔ, mɛ keda
Gyɔn tii de obu. Imɔ gɛmara mɔ Yesu gi
baa kpe Galeli gɛsinkpan so ɔ naa ɔ kya
tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ mɔ ɔ
sa asa. 15 Mɔ-ilaa tɔgɛsɛ mɔ dɔ mɔ, ɔ
kya tɔgɛ yɛɛ, "Nkɛ nbono Wurubuaarɛ
gi yela mɔ gi fo. Idɛ kon ne Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi a laa ba asa dɔ ne.
Imɔso fɛ' nu fɛye-nyoro gɛsɛ de fɛ' kyɛɛgɛ
de fɛ' sɔɔ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ
mɔ gyi."
16 Yesu naa Galeli ɔbon gigengen mɔ
so, ɔ baa kerɛ mɔ, iken alɛɛbo ako ne,
Simon mɔ-rɛ mɔ-tedɛ Andiru. Mɛ kya too
asɛwu. 17 O wu mɔmɔ gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ
mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' baa wɔra me-akasɛbo. Nɛ
wu yɛɛ nkana fɛ gyɛ iken alɛɛbo. Nperɛ
nan yɛgɛ de fɛ' san laarɛ daa asa de mɛ'
nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena." 18 Ayaa
abono so mɔ, mɛ taa mɔmɔ-asɛwu mɔ
yɛgɛ, ne mɛ naa buu mɔ.

19 Ɔ naa kpe ansi dɔ ŋmaraa mɔ, o wu
Gyeemesi mɔ-rɛ mɔ-tedɛ Gyɔn, Sɛbedi
mɔ-biana, mɛ tɛ gikolii dɔ, mɛ kya lɔrɔ
mɔmɔ-asɛwu. 20 Nfono mɔ, Yesu gi tɔgɛ
mɔmɔ kee yɛɛ mɛ' baa buu mɔ de mɛ'
wɔra mɔ-akasɛbo. Ne gɛsintin mɔ, mɛ taa
mɔmɔ-sɛ Sɛbedi de mɔ-gɛsun awɔrabo
yɛgɛ, ne mɛ naa buu Yesu.

*Yesu Gi Kosor*ɛ Ilaa Nyɛnyɛn Oduduu Lii Ɔnyen Ɔko So

21 Yesu mɔ-rɛ mɔmɔ mɛ naa kpaa loo
Kapɛɛniyon. Mɛ bo nno mɔ, mɔmɔ-gɛkɛ
kyoolasɛ gɛ fo. Asa mɛ kpaa gyan mɔmɔ-
gikyangbon dɔ, ne Yesu gi nyiile mɔmɔ
Wurubuaarɛ ilaa nno. 22 Yesu ilaa nyiilesɛ
mɔ i kya dɛ mɔmɔ-gɛnɔ. I lii fɛɛ mɛ
nu mɔ-anyiilebi mɔ, mɛ wolaa wu yɛɛ
Wurubuaarɛ ne n sa mɔ mɔ-ilaa nyiilesɛ
pɛi ne ɔ kya nyiile gɛnen. I mɛŋ gyɛ gɛnen
ne mɔmɔ-nbara aŋmarasɛbo mɔ mɛ kya
nyiile ilaa ne.

23 Ɔnyen ɔko bo mɔmɔ-gikyangbon mɔ
dɔ, ilaa nyɛnyɛn oduduu i tɛ mɔ so. Ɔnyen
mɔ gi kpɛ wu Yesu mɔ, ilaa nyɛnyɛn
oduduu ibono i tɛ mɔ so mɔ i tɔgɛ ken-ken
taasɛ Yesu yɛɛ, 24 "Yesu, Nasarɛtɛnyen,
menɛ ne fo kya laarɛ aye asɛ? Fo ba de fo'
baa nyida aye ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-
kpɛi mɔ abɛɛ?" Ne ilaa nyɛnyɛn oduduu
mɔ i kii tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, "N nyi isa ɔbono
fo Yesu fo gyɛ. Fo ne n gyɛ gisen fufuli
wura ɔbono fo-nkon ne n lii Wurubuaarɛ
asɛ mɔ."

25 Nfono mɔ Yesu gi tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn
oduduu mɔ yɛɛ, "Bun fo-gɛnɔ so de fo'
koso lii ɔnyen baarɛ so, n kerɛ fo faa."
26 Gɛsintin mɔ, ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ
i saawo ken-ken kuu ɔnyen mɔ da gɛsɛ, i
kya gbebi mɔ, pɛi ne i koso lii ɔnyen mɔ
so. 27 Gɛnen ilaa idɛ i wɔra asa abono mɛ
bo nno mɔ pɛwu giyan. Mɛ san ma-a taasɛ
abara yɛɛ, "Menɛ ilaa ne idɛ? Ilaa pobɔrɔ
iko mɔ ne? Yesu gɛnɔ dɔ agyɛbi a bo
gya! Ilaa nyɛnyɛn oduduu gbaa i kya nu
mɔ asɛ!" 28 Nfono mɔ, ilaa ibono Yesu kya
wɔra mɔ i nu gyan' de Galeli gɛsinkpan
gɛbono so pɛwu.

*Yesu Gi Ky*ɛ Alɔbo Sakyɔ

29 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ
kpɛ lii gikyangbon mɔ dɔ mɔ, Simon
mɔ-rɛ Andiru mɛ kyu Yesu kpe mɔmɔ-
gɛwi. Gyeemesi mɔ-rɛ Gyɔn kee mɛ buu
mɔmɔ kpe. 30 Simon mɔ-saa kyiisɛ kya lɔ
ɔkyagyii, ɔ dɛ gifengen so. Imɔso Yesu gi
loo mɔmɔ-gikpaara so mɔ, mɛ buu sa mɔ
yɛɛ ɔkyii mɔ kya lɔ. 31 Yesu gi loo ɔkyii
mɔ asɛ, ne ɔ keda mɔ-gibaa dɔ kosorɛ mɔ
kyena. Nfono mɔ ɔkyii mɔ nyoro mɔ gi taa
mɔ yɛgɛ, ne ɔ koso kii taalɛ keda mɔmɔ-
gisafo.

32 Gɛnen gɛkɛ gɛbono gɛdɔɔdɛ owi gi
tɔrɔ mɔ, asa mɛ kyu alɔbo bara Yesu yɛɛ
ɔ' kyɛ mɔmɔ. Ne ako, mɔ, mɛ kyu abono
ilaa nyɛnyɛn oduduu i tɛ i tɛ mɔmɔ so
mɔ ba yɛɛ Yesu ɔ' kosorɛ imɔ lii asa mɔ
so. 33 Ɔsowolɛ ɔbono so asa pɛwu mɛ ba
Yesu asɛ nfono. Mɛ yelɛ gikpaara mɔ so
sindi obu mɔ gibunono. 34 Ne Yesu gi kyɛ
asa alɔbi kpɛi-kpɛi gikyɔ ne ɔ kosorɛ ilaa
nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi lii asa so kee
gikyɔ. Ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ i nyi Yesu,
imɔso Yesu mɛŋ sa imɔ ɔkpa de i' nyɛ
tɔngɛ.

*Yesu Gi T*ɔgɛ Wurubuaarɛ Ɔkalan Konkonsɛ Mɔ Galeli

35 I kya laarɛ i' fo gibaadiikɛ mɔ, Yesu
gi koso lii kpe nfono ɔko mɛŋ bo mɔ ne
ɔ kpaa dalaa sa Wurubuaarɛ. 36 Simon
mɔ-rɛ mɔ-nanboana mɛ naa ma-a laarɛ
Yesu. 37 Mɛ wu mɔ mɔ, mɛ tɔgɛ sa
mɔ yɛɛ, "Ɔkamaasɛ kya laarɛ fo-gɛten."
38 Yesu gi kisee tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "A'
kpe gɛten banban isowolɛ ibono i sindi
gɛrɛ mɔ de n' nyɛ tɔgɛ Wurubuaarɛ ilaa
sa imɔ so awura kee. Imɔso ne nɛ ba."
39 Gɛsintin ɔ naa gyan de Galeli isowolɛ mɔ
so. Ɔ naa mɔ, ɔ kya tɔgɛ Wurubuaarɛ ilaa
mɔmɔ-akyangbon dɔ ne ɔ kya kosorɛ ilaa
nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi lii asa so.

*Yesu Gi Ky*ɛ Okononbu Ɔko

40 Okononbu ɔko gi ba Yesu asɛ baa ŋmii
mɔ-ayaa dɔ ne ɔ tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Nengyene
i gyɛ fo-gɛlaarɛ dɔ mɔ, fo laa taalɛ kyɛ
me." 41 Ɔ tɔgɛ gɛnen mɔ, mɔ-ilaa i wɔra
Yesu ayen. Imɔso Yesu gi tengɛ mɔ-gibaa
kpaa yii mɔ, ne ɔ tɔgɛ yɛɛ, "I gyɛ me-
gɛlaarɛ. Fo-gilɔ mɔ gi' ta." 42 Gɛsintin mɔ,
ayaa abono so mɔ, gilɔ mɔ gi ta. 43 Yesu gi
kyɛ ɔnyen mɔ mɔ, ɔ tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Naa
fo kya kpe." Ne o kii ka mɔ yɛɛ, 44 "Gɛŋ sa
fo' tɔgɛ sa ɔko-rɛ ɔko yɛɛ me ne n kyɛ fo.

Naa kpaa wɔra nbara ilaa ibono Mosisi gi yela sa okononbu kamaasɛ ɔbono mɔ-gilɔ gi ta mɔ. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ fo laa kperɛ fo-nyoro kpaa nyiile Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛbo de ɔ' kerɛ fo-nyoro pɛwu gyan'. Ɔ laa wu yɛɛ fo-gilɔ mɔ gi ta de fo' kyu fo-afaala sa mɔ de o' kyu lɛɛ asunbi sa Wurubuaarɛ sa fo. Imɔ ne nan yɛgɛ asa mɛ' bii yɛɛ fo-alɔtɔ mɔ a ta."

45 Ɔnyen mɔ gi kyon mɔ, ɔ san ɔ naa ɔ kya da imɔ so gikpengboo ɔ sa asa. Gɛten kamaasɛ nfono ɔ kpɛ nyɛ ne ɔ loo mɔ, ɔ kya tɔgɛ imɔ so ilaa daa. Imɔso i yɛgɛ Yesu mɛŋ baa nyɛ loo isowolɛ so tentegelen. I lii fɛɛ asa mɛ kya ŋmaa mɔ gikyɔ. Ɔ san ɔ tɛ daa ifɛ dɔ. Imɔ gɛnen gbaa mɔ, asa mɛ kya lii gɛten kamaasɛ ba mɔ asɛ ifɛ mɔ dɔ nno.

2

*Yesu Gi Ky*ɛ Ɔtɛgɛsɛ

1 Imɔ nkɛ kalɛsɛ gɛmara mɔ, Yesu gi kii ba Kapɛɛniyon ɔsowolɛ so. Ne i nu gyan de ɔsowolɛ mɔ yɛɛ Yesu gi kii ba; ɔ bo mɔ-gɛten dɔ. 2 Imɔso asa mɛ baa gyan mɔ asɛ faa fiye-e. Mɛ gɛnda, ibono isa mɛŋ baa nyɛ ɔkpa tu ba gɛbunono asɛ. Ɔ kya tɔgɛ Wurubuaarɛ agyɛbi ɔ kya sa mɔmɔ. 3 Mɛ bo nno gɛnen mɔ, asa ako mɛ kpaa kyu ɔtɛgɛsɛ ɔko ba mɔ asɛ. Anyen anan ne n sola mɔ ba. 4 Asa mɛ nyaakyɔ nno so mɔ, abono mɛ sola ɔlɔbo mɔ ba mɔ mɛŋ nyɛ ɔkpa kyu mɔ loo Yesu asɛ obu mɔ dɔ de gɛbunono so. Imɔso mɛ dii obu mɔ soso maragɛ mɔ de nfono so Yesu yelɛ mɔ ŋmaraa, ne mɛ kpelegɛrɛ ɔlɔbo mɔ mɔ-rɛ mɔ-gifengen loo de ɔmaragɛten mɔ kyu mɔ yela Yesu asɛ. 5 Yesu gi wu yɛɛ asa adɛ mɛ sɔɔ mɔ gyi yɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon bo mɔ dɔ mɔ, ɔ tɔgɛ sa ɔtɛgɛsɛ mɔ yɛɛ, "Me-bi, nɛ kyu fo-ilaa nyɛnyɛn ibono fo wɔra Wurubuaarɛ mɔ kyu kyɛɛ fo."

6 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, Gyuda awura nbara aŋmarasɛbo ako mɛ tɛ nno. Mɛ kya taasɛ mɔmɔ-asen dɔ yɛɛ, 7 "Ɔkpa ɔmɔ so ne ɔnyen baarɛ kya tɔgɛ gɛnen? Ɔ kya tɔngɛ fɛɛ mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ. Ne iŋ gyɛ Wurubuaarɛ wolɛ mɔ, fo anɛ ne nan taalɛ kyu ɔko ilaa nyɛnyɛn ibono ɔ wɔra Wurubuaarɛ mɔ kyu kyɛɛ mɔ?" 8 Ayaa abono so mɔ, Yesu gi bii mɔmɔ-nwɔnsa nbono mɛ kya sa mɔ, ne ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Menɛ n wɔra so ne fɛ kya sa gɛnen nwɔnsa ndɛ? 9 Nan tɔgɛ ilaa inyɔ sa ɔtɛgɛsɛ baarɛ. Giko ne n gyɛ yɛɛ,

'Nɛ kyu fo-ilaa nyɛnyɛn ibono fo wɔra Wurubuaarɛ mɔ kyɛɛ fo.'

Ginyɔsɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ,

'Koso, puru fo-gifengen de fo' naa.'

Imɔ inyɔ idɛ dɔ mɔ, imɔmɔ ne fɛ laa wu de fɛye-ansi? 10 N kya laarɛ de fɛ' nyɛ bii yɛɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, n bo ɔkpa gɛsinkpan so de n' kyu asa ilaa nyɛnyɛn ibono mɛ kya wɔra Wurubuaarɛ mɔ kyɛɛ mɔmɔ."

Gɛnen so mɔ, o kisee tɔgɛ sa ɔtɛgɛsɛ mɔ yɛɛ, 11 "N' tɔgɛ sa fo yɛɛ koso, puru fo-gifengen de fo' naa kpe gɛwi." 12 Gɛsintin, ayaa abono so mɔ, ɔnyen mɔ gi koso ne o puru mɔ-gifengen, ne ɔ naa lii asa mɔ dɔ. Ɔkamaasɛ ɔbono ɔ bo nfono mɔ gi wu mɔ mɔ, i wɔra mɔ giyan. Mɛ san mɛ kya yen Wurubuaarɛ, mɛ kya tɔgɛ yɛɛ mɛ mɛŋ ti wu imɔ idɛ ɔnan gɛkaako kerɛ.

*Yesu Gi Ter*ɛ Lɛfi Yɛɛ Ɔ' Baa Wɔra Mɔ-Ɔkasɛbo

13 Yesu gi kii naa kpe ɔbon mɔ gigengen. Sakpii belɛ ɔko gi ba mɔ asɛ nno, ne o nyiile mɔmɔ ilaa. 14 Yesu gi nyiile mɔmɔ ilaa ta mɔ, ɔ naa ɔ kya kyon mɔ, o wu Lɛfi, Alefayo mɔ-bi, tɛ lɛnpoo ɔsɔɔten, ɔ kya sɔɔ lɛnpoo, ne Yesu gi tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Baa buu me de fo' wɔra me-ɔkasɛbo." Ne Lɛfi gi koso baa buu mɔ.

15 Imɔ gɛmara mɔ, Yesu tɛ Lɛfi gɛten dɔ ɔ kya gyi mɔ, lɛnpoo asɔɔbo abono Gyuda awura asɛ mɔ mɛ gyɛ asa nyɛnyɛn mɔ de ilaa nyɛnyɛn awɔrabo sɛnsɛ sakyɔ mɛ baa tu mɔmɔ, ne mɔmɔ-rɛ mɔmɔ mɛ wɔra abaa gyi dabɔlɛ. Lɛnpoo asɔɔbo de ilaa nyɛnyɛn awɔrabo abono mɛ buu Yesu mɔ mɛ nyaakyɔ. 16 Gyuda awura nbara aŋmarasɛbo abono mɛ gyɛ Farasii gikpen mɔ dɔ awura mɔ mɛ wu yɛɛ lɛnpoo asɔɔbo de ilaa nyɛnyɛn awɔrabo mɔmɔ-rɛ Yesu mɛ kya gyi mɔ, mɛ taasɛ Yesu akasɛbo mɔ yɛɛ, "Menɛ n wɔra so ne fɛye-ɔbelɛnsɛ kya wɔra abaa gyi de gɛnen asa adɛ?"

17 Yesu gi nu gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛɛ gɛnɔɔbono ɔlɔbo tiri ɔkyɛbo mɔ, gɛnen kee ne ilaa nyɛnyɛn awɔrabo mɛ tiri me, Yesu, ne. I mɛŋ gyɛ abono mɛ bo alanfiya mɔ ne n tiri ɔkyɛbo. Fɛ' bii yɛɛ

ilaa nyɛnyɛn awɔrabo ne nɛ ba de n' baa tɔgɛ yɛɛ mɛ' wɔra me-akasɛbo. I mɛŋ gyɛ abono mɛ nyi yɛɛ mɛ ti mɛ gyɛ gɛsintin awura mɔ so ne nɛ ba."

*Asa Ako M*ɛ Taasɛ Yesu Ilaa Kyu Lii Nnɔ Ŋminde So

18 Owi ɔko dɔ mɔ, i ba yɛɛ Gyɔn akasɛbo de Farasii awura akasɛbo mɛ kya ŋminde nnɔ. Nfono ne asa ako mɛ baa taasɛ Yesu yɛɛ, "Gyɔn akasɛbo mɛ kya ŋminde nnɔ. Farasii awura akasɛbo kee mɛ kya ŋminde nnɔ. Ne menɛ n wɔra ne fo-lɛɛ akasɛbo mɔ berɛ, mɛŋ kya ŋminde nnɔ daa?"

19 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ da mɔmɔ gikpalɛ yɛɛ, "I mɛŋ gyɛ aberɛ adɛ ne mɛ laa wɔra gɛnen. I dɛ daa fɛɛ gɛnɔɔbono aye Gyuda awura a kya kpii ɔkyii mɔ. A' kyu yɛɛ me ne n gyɛ ɔkyiifɔ mɔ-kuli. Owi ɔbono me-kyɛmenɛana mɛ ba me asɛ a san a kya gyi ɔkon mɔ, i kaaborɛ mɛ' ŋminde nnɔ? I maŋ sa gɛnen. 20 I laa baa fo owi ɔko mɔ, i laa puru ɔkyiifɔ mɔ-kuli mɔ lii mɔ-kyɛmenɛana asɛ. Lii gɛnen owi ɔbono kyu kyon mɔ, i laa sa de mɛ ŋminde nnɔ kon."

*Yesu Gi Nyiile Asa Y*ɛɛ Ɔ Bara Akyenabi Pobɔrɔ

21 Yesu gi kii da mɔmɔ gikpalɛ kyu nyiile yɛɛ ɔ bara akyenabi pobɔrɔ. Ɔ da gikpalɛ mɔ yɛɛ, "Nengyene gikuru dedaa gi tɛɛ mɔ, mɛŋ kya kyu gikuru pobɔrɔ gipanan kyu baa tii ɔtɛɛten mɔ. Fɛ wɔra gɛnen mɔ, gikuru pobɔrɔ mɔ gɛten i laa kyigi lɛɛ de i' wɔra ɔbɔ belɛ nyɛ ibono i wolaa tɛɛ mɔ."

22 A' kii laa ansi kerɛ gɛnɔɔbono mɛ kya kyu nta kyu wɔra nbuɛ iwolɛ dɔ mɔ de a' kerɛ. Ɔko maŋ kyule kyu nta pobɔrɔ kyu wɔra nta ɔwɔraten iwolɛ dedaa dɔ. Ɔbono ɔ wɔra gɛnen mɔ, gyɛrɛbi ne ɔ kya laarɛ. Nta mɔ gi laa paadɛ nta ɔwɔraten iwolɛ mɔ de nta mɔ gi' duuli fuɛ de iwolɛ mɔ, mɔ, kee i' nyida. Mɛ kya kyu nta pobɔrɔ kyu wɔra daa nta ɔwɔraten iwolɛ pobɔrɔ dɔ.

*Yesu Bo Ɔlon G*ɛkɛ Kyoolasɛ So

23 Gɛkɛ kyoolasɛ gɛko mɔ, Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ naa mɛ kya kpe mɔmɔ-nten kpesɛ, ne mɛ baa loo awayu ndɔɔ nko dɔ. Mɛ naa awayu mɔ dɔ mɛ kya kpe mɔ, Yesu akasɛbo mɔ mɛ yii gɛsɛ mɛ kya kyadɛ awayu mɔ, mɛ kya fɔlɔgɛ mɛ kya wɛ. 24 Farasii gikpen mɔ dɔ awura ako mɛ wu mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ taasɛ Yesu yɛɛ, "Kerɛ, fo-akasɛbo mɔ mɛ kya kyadɛ awayu adɛ faa, fo mɛŋ nyi yɛɛ gɛsun ne mɛ kya wɔra aye-gɛkɛ kyoolasɛ mɔ dɔ faa? Aye-nbara giŋ kya sa ɔkpa gɛnen."

25-26 Ne Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa ɔmɔ yɛɛ, "Fɛye yɛɛ iŋ dɛ ɔkpa gɛnen faa mɔ, imɔso fɛŋ ti kalɛ Wura Deefidi mɔ-rɛ mɔ-nanboana ilaa Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ kerɛ? Mɛ ŋmarasɛ nno yɛɛ owi ɔko dɔ mɔ Abiyata gi wɔra Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo gɛmu. Abiyata gɛkyena dɔ mɔ, gɛkɛ gɛko dɔ mɔ, Wura Deefidi mɔ-rɛ mɔ-nanboana mɛ kya wu gɛnsipɛɛrɛ ne akon a dɛ ɔmɔ. Imɔso ɔ loo Wurubuaarɛ ɔson panpan mɔ dɔ kpaa puru bodobodo ɔbono asa mɛ kya kyu bara Wurubuaarɛ mɔ. Naafo aye-nbara mɔ giŋ kya sa ɔkpa fɛɛ fo nyamesɛ giyan fo' nyɛ gyi gɛnen bodobodo ɔbono, gɛnen mɔ, Gyuda awura asunbi alɛɛbo wolɛ. Wura Deefidi, mɔ, gi gyi bodobodo mɔ iko ne o kyu iko kee sa mɔ-nanboana mɔ."

27 Imɔso Yesu gi lɛɛ gɛsɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' nu yɛɛ Wurubuaarɛ gi yela gɛkɛ kyoolasɛ sa daa anyamesɛ. Ɔ mɛŋ lɛɛ anyamesɛ mɔ sa gɛkɛ kyoolasɛ. 28 Imɔso me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, n bo ɔlon dabɔlɛ gɛkɛ kyoolasɛ mɔ so."

3

*Yesu Gi Ky*ɛ Gibaa Wusɛ Wura Gɛkɛ Kyoolasɛ

1 Gɛkɛ kyoolasɛ gɛko kee mɔ Yesu gi kii kpaa loo Gyuda awura gikyangbon giko dɔ. Ɔnyen ɔko bo nno, mɔ-gibaa giko gi wu'. 2 Yesu gi loo nno mɔ, asa ako mɛ kya dii mɔ de mɛ' kerɛ yɛɛ ɔ laa kyɛ gibaa wusɛ wura mɔ abɛɛ? Nengyene ɔ nyɛ kyɛ mɔ gɛnen gɛkɛ kyoolasɛ gɛbono dɔ mɔ de mɛ' nyɛ kyu mɔ wɔra nbɛlɛ dɔ yɛɛ ɔ wɔra gɛsun gɛkɛ kyoolasɛ.

3 Nfono mɔ Yesu gi tɔgɛ sa ɔnyen mɔ yɛɛ, "Koso baa yelɛ asa ansi dɔ gɛrɛ." Ne ɔnyen mɔ gi naa kpaa yelɛ ansi dɔ. 4 Nfono ne Yesu gi taasɛ asa mɔ yɛɛ, "Nnɛ ne Wurubuaarɛ nbara gi kya nyiile yɛɛ a' wɔra aye-gɛkɛ kyoolasɛ dɔ? A' wɔra ilaa dɛnsɛ abɛɛ a' wɔra ilaa nyɛnyɛn? A' sɔɔ abara nkpa abɛɛ a' mɔɔ abara?"

Yesu gi taasɛ mɔmɔ gɛnen mɔ, asa mɔ
mɛŋ tɔgɛ sɛi. 5 Ɔ kerɛ mɔmɔ dɔ pɛwu
gyan. Mɔmɔ-gisoɔlon so mɔ, i yɛgɛ o
kyu ginyadon mɔmɔ so, ne mɔmɔ-ilaa i kii
kisee wɔra mɔ ayen. Ɔ tɔgɛ sa ɔnyen gibaa
wusɛ wura mɔ yɛɛ, "Tengɛ fo-gibaa mɔ."
Gɛsintin mɔ ɔ tengɛ gimɔ, ne gibaa mɔ
gi kii kyingi. 6 Nfono mɔ, Farasii awura mɔ
mɛ lii kpaa wu Wura Hɛrodɛ adɛ, ne mɛ yii
gɛsɛ mɛ kya ŋminde gɛnɔɔbono mɛ laa
nyɛ Yesu mɔɔ mɔ.

*Sakpii Bel*ɛ Buu Yesu

7-8 Imɔso Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ
mɛ lii kyon Galeli ɔbon belɛ mɔ gigengen
so. Asa mɛ nu Yesu ilaa wɔrasɛ so, imɔso
sakpii belɛ gi lii Galeli buu mɔ. Ne ako kee
mɛ lii Gyudiya de Gyɛrusalem de Idumiya
nsinkpan so. Ako, mɔ, mɛ lii Gyɔɔdan
gɛmara nno so de Taya de Sidon isowolɛ so
ba mɔ asɛ.
9 Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ
sakpii mɔ gi don abaa. Imɔso mɛ' kyu
gikolii ba. Nengyene asa mɛ laa gɛnda de
mɔ gikyɔ mɔ de ɔ' dii loo gikolii mɔ dɔ.
10 Mɔ-asa gikyɛ so mɔ, ɔlɔbo kamaasɛ kya
laarɛ de ɔ' kpaa yii mɔ de mɔ-alɔtɔ a' nyɛ
ta. 11 Nengyene asa abono ilaa nyɛnyɛn
oduduu i tɛ mɔmɔ so mɔ mɛ wu Yesu
mɔ, ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ i kya yɛgɛ
asa mɔ mɛ kya kpelegɛ ŋmii mɔ-ayaa dɔ
de ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ i' saawo tɔgɛ
yɛɛ, "Yesu, fo ne n gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi
mɔ." 12 Yesu kya da ilaa nyɛnyɛn oduduu
mɔ tii yɛɛ i mɛŋ' sa i' lɛɛ mɔ-gɛwi nyiile
asa.

*Yesu Gi L*ɛɛ Mɔ-Isɔɔ Gudu Anyɔ

13 Imɔ gɛmara mɔ, Yesu gi dii kpe gibii
giko so, ne ɔ terɛ asa abono ɔ kya laarɛ mɔ
yɛɛ mɛ' ba mɔ asɛ. Gɛsintin mɔ, mɛ kpe,
14 ne ɔ lɛɛ mɔmɔ dɔ asa gudu anyɔ abono
mɛ laa kyena mɔ asɛ de ɔ' kyena ɔ kya
sun mɔmɔ de mɛ' kpaa tɔgɛ Wurubuaarɛ
ilaa sa asa. 15 Ɔ sa mɔmɔ ɔlon de mɛ' taalɛ
gya ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi koso
asa so.
16 Gɛnen asa gudu anyɔ abono ɔ lɛɛ
mɔ ɔko ne n gyɛ Simon. Yesu gi yela mɔ-
ginyen giko yɛɛ Piita. 17 Ako ne n gyɛ
Gyeemesi de mɔ-tedɛ Gyɔn Sɛbedi mɔ-
biana, abono Yesu gi yela mɔmɔ ayenbi
yɛɛ Buwaneegyisi. (Buwaneegyisi gɛsɛ ne
n gyɛ yɛɛ "abono mɛ dɛ fɛɛ nyangbon
gigbere mɔ.") 18 Mɛ kya terɛ ako kee yɛɛ
Andiru de Filipo de Batolomiyu de Matiyu
de Tomaasɛ de Gyeemesi ɔko kee; Ale-
fayo mɔ-bi, de Taadiyusɛ, 19 de Simon ɔko
kee, ɔbono ɔŋ kya kyule mɔ-ɔsowolɛ so
mɔ de Gyudasɛ Isikaayɔtɛ, ɔbono gɛmara
gɛmara ɔ fɛ Yesu sa mɔ-akyobo mɔ.

*Yesu Gi Gyi Ilaa Ny*ɛnyɛn Pɛwu Gɛmu So

Yesu ɔ baa lii gibii mɔ so kpe gɛwi mɔ,
20 sakpii gi ti baa bɔla mɔ-gɛten dɔ ibono
i yɛgɛ mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo gudu anyɔ mɔ
mɛŋ kya nyɛ nyoro de mɛ' kpɛɛ agyudɔ
wɔra gɛnɔ. 21 Yesu mɔ-subuana mɛ kya nu
asa mɛ kya tɔngɛ nkan-nkan yɛɛ, "Yesu
mɛŋ baa ɔ bo gimu. Itɛfaa i kya pɛɛdɛ
mɔ." Imɔso mɛ kpe mɛ' kpaa keda mɔ lii
sakpii mɔ dɔ de mɛ' baa kerɛ mɔ so.
22 Gyuda awura nbara aŋmarasɛbo ako
mɛ lii Gyɛrusalem baa nu yɛɛ Yesu kya gya
ilaa nyɛnyɛn oduduu lii asa so. Gɛnen so
mɔ, mɛ kya nyida mɔ-ginyen yɛɛ, "I mɛŋ
gyɛ giyan so ne Yesu kya taalɛ gya ilaa
nyɛnyɛn oduduu koso asa so gɛnen. Ilaa
nyɛnyɛn oduduu pɛwu gɛmu mɔ ɔbono
mɛ kya terɛ mɔ-ginyen giko yɛɛ Besibuli
mɔ ne n tɛ mɔ so, ɔ kya sa mɔ ɔlon
gɛnen."
23 Yesu gi nu yɛɛ mɛ kya nyida mɔ-
ginyen gɛnen mɔ, ɔ terɛ Gyuda awura
nbara aŋmarasɛbo mɔ, ne ɔ tɔngɛ sa
mɔmɔ akpalɛ dɔ yɛɛ, "Ilaa nyɛnyɛn
pɛwu gɛmu de ilaa nyɛnyɛn oduduu ka-
maasɛ mɛ gyɛ nyamesɛ kolon. Imɔso ilaa
nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ maŋ gya mɔ-adɛ
koso asa so. 24 Ɔ tɔgɛ yɛɛ ɔ' wɔra gɛnen
mɔ, i laa wɔra fɛɛ wura mɔ-rɛ mɔ-adɛ
ne n kya kɔ de abara. Mɛ kya kɔ gɛnen
mɔ, mɔ-gɛwuragyi mɔ gɛ maŋ dɛ kpe.
25 Gɛten kolon dɔ asa mɛ yɛ mɔmɔ-nyoro
dɔ mɛ kya kɔ de abara mɔ, gɛnen gɛten
gɛbono gɛ laa boori. 26 Imɔso nengyene i
gyɛ gɛsintin yɛɛ ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu
mɔ ne n kya kɔ de mɔ-adɛ ne mɛŋ bo gɛnɔ
kolon mɔ, gɛnen berɛ mɔ, mɔ-gɛwuragyi
gɛ maŋ dɛ kpe. Ɔ maŋ baa nyɛ ɔlon asa
so."
27 Ne Yesu gi kii da gikpalɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ dɛ daa fɛɛ
ɔnyen bolonsɛ ɔbono ɔ kya dii mɔ-gɛten
dɔ atɔ pɛwu dandan. Nnɛ ne fo ɔko fo
laa wɔra de fo' loo gɛnen gɛten gɛbono dɔ

sɔgɛ ɔnyen mɔ atɔ kyu kyon daa? Gɛnen
mɔ, fo taalɛ ŋminde mɔ yela.
28 "N kya tɔgɛ fɛye gɛsintin yɛɛ ilaa
nyɛnyɛn kpɛi-kpɛi kamaasɛ ibono fo
nyamesɛ fo laa wɔra mɔ, de asebi kamaasɛ
abono fo laa saalɛ Wurubuaarɛ mɔ, i laa
sa de Wurubuaarɛ o' kyu kyɛɛ fo. 29 Ibono
ɔko laa saalɛ mɔ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
mɔ berɛ, Wurubuaarɛ maŋ kyu imɔ ibono
kyu kyɛɛ mɔ. Gɛnen ilaa nyɛnyɛn ibono
berɛ, i laa sii fo kaasɛ mɔ so gɛkpaa."
30 Nkana Yesu gi nu yɛɛ Gyuda awura nbara
aŋmarasɛbo mɔ mɛ kya nyida mɔ-ginyen
yɛɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu ne n tɛ mɔ so.
Imɔso ne o bugi mɔ-gɛnɔ tɔgɛ ilaa idɛ sa
mɔmɔ gɛnen.

*Yesu Gi Nyiile Asa Abono Ɔnan M*ɛ Gyɛ
Mɔ-Subuana Mɔ
31 Imɔ gɛmara mɔ, Yesu mɔ-nyi de mɔ-
tedɛana mɛ ba mɛ yelɛ nŋmaŋman, ne
mɛ sun terɛ mɔ. 32 Sakpii tɛ kyaabɔɔ
mɔ. Imɔso sakpii mɔ dɔ ako mɛ tɔgɛ sa
mɔ yɛɛ, "Fo-nyi de fo-tedɛana mɛ yelɛ
nŋmaŋman mɛ kya laarɛ mɛ' wu fo."
33 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ,
"Anɛana ne n gyɛ me-nyi de me-tedɛana?"
34 Ɔ kerɛ abono mɛ tɛ kyaabɔɔ mɔ mɔ,
ne ɔ tɔgɛ yɛɛ, "Me-nyi de me-tedɛana
ne! 35 Isa ɔbono ɔ kya wɔra Wurubuaarɛ
gɛlaarɛ mɔ, mɔ ne n gyɛ me-tedɛ, mɔ ne
n gyɛ me-pikyii, mɔ ne n gyɛ me-nyi."

4

*D*ɔɔbo Ɔko Gikpalɛ
1 Yesu kii ɔ kya nyiile asa ilaa Galeli ɔbon
belɛ mɔ gigengen so. Asa mɛ kyaabɔɔ
mɔ faa fiye-e. Imɔso ɔ dii loo gikolii dɔ
ɔ gyan nkyu so, yɛgɛ asa mɔ mɛ san mɛ
yelɛ gigengen, mɛ kya nu mɔ asɛ. 2 O
nyiile mɔmɔ ilaa gikyɔ akpalɛ dɔ. Ɔ kya
nyiile mɔmɔ ilaa ɔ kya kpe mɔ, ɔ baa tɔgɛ
mɔmɔ yɛɛ,
3 "Fɛ' nu gikpalɛ gibono nan baa da faa.
Dɔɔbo ɔko gi kyena. Owi ɔko dɔ mɔ, ɔ
koso kpe ndɔɔ kpaa ŋmadɛ ayu. 4 Ɔ kya
ŋmadɛ mɔ, amɔ ako a tɔrɔ ɔkpa dɔ ne
nbuii mɛ tɔɔsɛ amɔ gyi. 5 Ayu mɔ ako,
mɔ, a tɔrɔ kpandan so. Amɔ abono a
kpaala kɔrɔ. I kya nyiile yɛɛ isɛ mɔ i bo
kpandan mɔ so mɔ iŋ kyɔ, 6 imɔso ayu mɔ
a mɛŋ nyɛ de amɔ-ilin i' loo gɛsɛ. Owi gi
dii mɔ, a wiili ne a wu'. 7 Ako kee a tɔrɔ iwe
dɔ. Abono a kɔrɔ mɔ, iwe mɔ kee i kɔrɔ
koso gɛɛlɛ amɔ, ne a mɛŋ nyɛ da amu de a'
wɔra abi. 8 Amɔ ako, mɔ, a tɔrɔ gɛsinkpan
dɛnsɛ so. Amɔ berɛ, a kɔrɔ, ne a sen da
amu kanpɛ. Dɔɔbo mɔ gi kɛbi amɔ mɔ,
ɔ nyɛ abono ɔnan o kyu ŋmadɛ mɔ, amɔ
ako oko de saalaa, ako ikue-isa, ne ako mɔ
ikue-inun." 9 Yesu gi da gikpalɛ mɔ ta mɔ,
ɔ tɔgɛ yɛɛ, "Ɔbono ɔ bo aso mɔ, o' nu."

*Yesu Gi L*ɛɛ Gikpalɛ Mɔ Gɛsɛ Sa Mɔ-
Akasɛbo Mɔ
10 I san Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo gudu
anyɔ mɔ de asa kalɛsɛ ako mɔ, mɛ taasɛ
mɔ akpalɛ mɔ gɛsɛ. 11 Yesu gi tɔgɛ mɔmɔ
yɛɛ, "Fɛye ne n gyɛ abono Wurubuaarɛ
laa lɛɛ mɔ-gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ ilaa
boduduusɛ nyiile. Asɛnsɛ mɔ berɛ, mɛ laa
nu ilaa kamaasɛ daa akpalɛ dɔ 12 de i' nyɛ
kyena de ilaa ibono i bo Wurubuaarɛ ɔwolɛ
mɔ agyɛbi dɔ mɔ. I bo nno yɛɛ,
'Mɛ laa kpɛ mɛ kya kerɛ ilaa, mɛ maŋ kii
wu sɛi;
Mɛ laa kpɛ mɛ kya nu ilaa, mɛ maŋ
kii nu ilaa gɛsɛ.
Nkana mɛ nyɛ nu ilaa gɛsɛ mɔ,
mɛ laa naa kii ba Wurubuaarɛ asɛ
de Wurubuaarɛ o' kyu mɔmɔ-ilaa
nyɛnyɛn kyɛɛ mɔmɔ.' "
13 Ne Yesu gi taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Fɛŋ
nu gikpalɛ gidɛ gɛsɛ? Gidɛ ne fɛŋ nu
gɛsɛ faa, nnɛ ne fɛ laa wɔra de fɛ' nu
akpalɛ sɛnsɛ gɛsɛ?" Nfono mɔ Yesu gi lɛɛ
gɛsɛ sa mɔmɔ yɛɛ, 14 "Ayu abono dɔɔbo
mɔ gi ŋmadɛ mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi. 15 Asa ako mɛ dɛ fɛɛ ayu abono
a tɔrɔ ɔkpa dɔ mɔ. Asa abono mɔ,
mɛ kpɛ nu Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ, ayaa
abono so mɔ, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu kya
baa lɛɛ agyɛbi mɔ lii mɔmɔ-nwɔnsa dɔ.
16-17 Gɛnen kee ne asa ako mɔ mɛ dɛ fɛɛ
ayu abono a tɔrɔ kpandan so, ne amɔ-ilin
i mɛŋ nyɛ isɛ loo gɛsɛ mɔ. Gɛnen asa
mɔ mɛ dɛ daa fɛɛ nbokyu. Mɛ kpɛ nu
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ, mɛ kya sɔɔ amɔ
de ɔkon. Ɔgɛnda ɔko gi kpɛ tu mɔmɔ
abɛɛ asa mɛ kpɛ ka mɔmɔ-ansi kyu lii
agyɛbi mɔ so mɔ, fɛ laa kerɛ mɔ, mɛ kya
luu nyoro. 18 Asa ako mɔ, mɛ dɛ fɛɛ ayu
abono a tɔrɔ iwe dɔ mɔ. Nengyene mɛ nu
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ, 19 gɛsinkpan gɛdɛ
so nsuiili, de nkyoola, de ilaa kpɛi-kpɛi
kamaasɛ gilaarɛ i kya gyi mɔmɔ-gimu.
Imɔso i kya gɛɛlɛ agyɛbi abono mɛ nu mɔ,

ne mɛŋ baa ma-a taalɛ wɔra amɔ so ilaa mɔmɔ-gɛkyena dɔ. 20 Asa ako mɔ, mɛ dɛ fɛɛ ayu abono a tɔrɔ gɛsinkpan dɛnsɛ so mɔ. Mɛ kya nu Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ, de mɛ' nu gɛsɛ wɔra amɔ so ilaa mɔmɔ-gɛkyena dɔ fɛɛ gɛnɔɔbono dɔɔbo mɔ gi nyɛ ayu abono ɔnan o kyu ŋmadɛ mɔ, ako gikpadɔ oko de saalaa, ako ikue-isa, ne ako mɔ gikpadɔ ikue-inun mɔ."

*Yesu Gi Kii Da Akpal*ɛ Ako

21 Yesu san ɔ kya nyiile ɔmɔ ilaa mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ, "Ɔko mɛŋ bo no ɔ laa nyɔga fatela kyu loo obu dɔ de o' kyu fɛɛ gɛlɔbi baala bun mɔ so, abɛɛ o' kyu wɔra npa gɛsɛ. Ɔ laa kyu mɔ gyan' daa nfono i laa wu asa mɔ. 22 I lii fɛɛ sɛi mɛŋ bo no i bo ɔbɔ dɔ yɛɛ i maŋ lii gifuli, abɛɛ ilaa iko i ŋara yɛɛ i maŋ lii gɛwi. 23 Ɔbono ɔ bo aso mɔ, o' nu."

24 Ne Yesu yɛɛ, "Ilaa ibono fɛ nu mɔ, fɛ' kerɛ imɔ dɔ dɔɔdan. Kaala ɔbono fɛ laa kyu kaala mɔ, Wurubuaarɛ laa kyu mɔ-ɔnan kaala sa fɛye kee de o' kii too fɛye. 25 Ɔbono ɔ kya nu Wurubuaarɛ asɛ mɔ, ɔ laa nyɛ nu too, ne ɔbono ɔŋ kya nu Wurubuaarɛ asɛ mɔ, ipii ibono o nu mɔ gbaa, i laa kii lii mɔ-gimu dɔ."

26 Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi a kya yɛlegɛ asa dɔ mɔ a dɛ fɛɛ ilaa duusɛ. Dɔɔbo kya kpaa ŋmadɛ fɛɛ ayu de ɔ' naa ba gɛwi mɔ. 27 Gɛnyɛ de gɛpɛ, ɔ dɛ-o, ɔ kerɛ-o, gɛnɔɔbono ayu mɔ a kya kɔrɔ de a' sen mɔ, ɔ mɛŋ nyi. 28 Gɛsinkpan mɔ gbaa-gbaa ne n kya yɛgɛ ne ayu mɔ a kya kɔrɔ amɔ-gibaa so. A kɔrɔ mɔ de a' baa da itɔ. A da itɔ mɔ de a' boori wɔra abi de a' pɛɛrɛ. 29 A pɛɛrɛ mɔ, dɔɔbo mɔ mɛŋ baa ɔ waala nkɛ. Ɔ kya loo amɔ dɔ gikɛbi daa. I kya nyiile yɛɛ ayu mɔ akɛbiberɛ a fo."

*Maasad*ɛ Gibi Gikpalɛ

30 O kii taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Nnɛ ne a laa tɔgɛ yɛɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ a dɛ? Menɛ gikpalɛ ne a laa kyu kɛserɛ ne? 31 Gɛnɔɔbono gɛnen akyenabi abono a kya yɛlegɛ asa dɔ mɔ i dɛ fɛɛ Maasadɛ giponfɛ ilaa. Pɛi ne fo laa duu gimɔ mɔ, gibi mɔ gi kerɛ faa ŋini-ŋini. Aponfɛ abi dɔ pɛwu mɔ, gimɔ ne mɛŋ kiirɛ. 32 Nengyene fo kyu gimɔ duu ne gi kɔrɔ mɔ, gi kya wɔra giponfɛ belɛ don giponfɛ kamaasɛ. Gi kya ba-ba ngyalenbi kiirɛsɛ de nbuii gi' taalɛ luo asisaa kyena gimɔ-oyuli dɔ."

33 Akpalɛ gikyɔ fafaanan so-o ne Yesu gi kyu tɔgɛ Wurubuaarɛ agyɛbi sa mɔmɔ, gɛnɔɔbono ɔkara mɛ laa taalɛ nu gɛsɛ mɔ. 34 Ɔŋ tɔngɛ de mɔmɔ yɛɛ ɔ mɛŋ da gikpalɛ. Nengyene i san mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ wolɛ mɔ, ɔ kya lɛɛ ilaa kamaasɛ gɛsɛ sa mɔmɔ.

*Yesu Gi Y*ɛgɛ Afuu Belɛ A Taa Gida Yɛgɛ

35-36 Gɛnen gɛkaabono gɛdɔɔdɛ mɔ, Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ san mɛ bo gikolii mɔ dɔ mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "A' fara kpe gibenbɛ." Ne gɛsintin mɔ, akasɛbo mɔ mɛ palɛ Yesu de gikolii mɔ lii nfono kyon taa asa mɔ yɛgɛ. Akolii ako kee a buu mɔmɔ. 37-38 Mɛ kya kpe mɔ, Yesu tɛ gikolii mɔ gɛmara. Ɔ dɛ ginsi gidɛ, o sin gɛputu. Nfono mɔ afuu belɛ ako a tigi, a kya da ginyadon so. A kya yɛgɛ nkyu mɔ gi kya loo gikolii mɔ dɔ. I wɔra mɔmɔ gifuu, ne mɛ da Yesu kyingi taasɛ mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, a kya laarɛ a' sii faa, iŋ fɛ fo-giso?"

39 Yesu gi kyingi, ne ɔ tɔgɛ afuu mɔ yɛɛ a' taa gida yɛgɛ, de nkyu mɔ, mɔ, gi' wɔra bɔyin. Gɛsintin mɔ, afuu mɔ a tɔrɔ ne ilaa kamaasɛ i sii faa kurun. 40 Ne ɔ taasɛ mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "I wonɛ so ne fɛ gyɛ afuubo gɛnen? Fɛŋ kya sɔɔ me gyi?"

41 Yesu akasɛbo mɔ mɛ wu ilaa ibono ɔ wɔra gɛnen mɔ, i dɛ ɔmɔ-gɛnɔ ne i wɔra mɔmɔ gifuu, mɛ san ma-a taasɛ abara yɛɛ, "Menɛ nyamesɛ ɔnan ne? Kerɛ, afuu de nkyu gbaa gi kya nu mɔ-gɛdɛ."

5

*Yesu Gi Kosor*ɛ Ilaa Nyɛnyɛn Oduduu Lii Ɔnyen Ɔko So

1 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ fara ɔbon belɛ mɔ kpe gibenbɛ giko so Gerigasa gɛsinkpan so. 2 Yesu gi kpɛ lii gikolii mɔ dɔ mɔ, ɔnyen ɔko gi da lii ibuni opuleten ba de ɔ' baa gyangara mɔ.

Ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi i tɛ gɛnen ɔnyen ɔbono so. 3 Ibuni opuleten mɔ nno ne ɔnyen mɔ tɛ. Ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi ibono i tɛ mɔ so mɔ so mɔ i yɛgɛ ɔko mɛŋ baa ɔ kya taalɛ ŋminde mɔ yela. Ba-a fo ne n kine fo

kyu agbangbaran, fo maŋ taalɛ. 4 Gikpadɔ
gifonɛɛ gifonɛɛ mɔ, asa mɛ da mɔ abaa de
ayaa ilaran de ipan. Fɛɛ mɛ da mɔ ilaran
de ipan gɛnen mɔ, ɔ kya wolaa gbaa-gbaa
imɔ. Ɔ bo ɔlon gikyɔ ibono ɔko mɛŋ kya
taalɛ mɔ. 5 Gɛnyɛ de gɛpɛ ilaa nyɛnyɛn
oduduu mɔ i kya yɛgɛ ɔnyen mɔ kya
saawo ken-ken, ɔ kya kpen ibuni opuleten
mɔ de abii so. I san mɔ, ɔ dɛ abui ɔ kya
ten mɔ-nyoro giyan-giyan.

6 Gɛnen ɔnyen baarɛ gi wu Yesu koo-koo
ne ɔ selɛ kpaa ŋmii Yesu ayaa dɔ. 7-8 Nfono
ne Yesu gi ka sa ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ
yɛɛ i' koso lii ɔnyen mɔ so ɔ kerɛ imɔ
faa. Yesu gi ka sa imɔ gɛnen mɔ, ilaa
nyɛnyɛn oduduu mɔ i yɛgɛ ɔnyen mɔ gi
kpen ken-ken taasɛ Yesu yɛɛ, "Me-rɛ fo
menɛ asɛ, Yesu, Gitɔbelɛ mɔ mɔ-bi? N
dɛ Wurubuaarɛ ginyen n kya kolɛ fo, gɛŋ
wɔra me awɔrɔfɔɔ."

9 Yesu gi taasɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ
yɛɛ, "Mɛ kya terɛ fo-ginyen yɛɛ menɛ?"
10 Ne ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ i lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, "Mɛ kya terɛ me yɛɛ Sakpii, i kya
nyiile yɛɛ a kyɔ." Nfono ne ilaa nyɛnyɛn
oduduu mɔ i tɛ ɔnyen mɔ so mɔ i kpɛ i kya
dɛ Yesu giserɛ i kya kolɛ mɔ yɛɛ ɔ mɛŋ'
sa ɔ' gya imɔ lii gɛnen gɛsinkpan gɛbono
so.

11 Aberɛ abono mɔ, akuuri gikpen belɛ
giko gi yelɛ gibii mɔ alan dɔ nno mɛ kya
gyi. 12 Ne ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ i tɛ
ɔnyen mɔ so mɔ i kolɛ Yesu yɛɛ ɔ' yɛgɛ
imɔ i' nyɛ kpe kpaa kyena akuuri mɔ so.
13 Imɔso Yesu gi sa imɔ ɔkpa, ne i koso lii
ɔnyen mɔ so kpaa kyena akuuri mɔ so.
Akuuri mɔ pɛwu gɛgyɔnɔ gɛ laa wɔra fɛɛ
nwɛ oko. Mɔmɔ pɛwu mɛ selɛ kpelegɛ
de gibii mɔ kpaa loo ɔbon belɛ mɔ dɔ, ne
nkyu mɔ gi gyi mɔmɔ.

14 Anyen abono mɛ kya kerɛ akuuri mɔ
so mɔ, mɛ selɛ kpe nten dɔ de ndɔɔana
dɔ mɛ kya tɔgɛ ilaa ibono i ba mɔmɔ-
akuuri mɔ so mɔ ma-a sa asa nno. Ne asa
mɔ mɛ lii kpaa kerɛ. 15 Mɛ ba Yesu asɛ
mɔ, mɛ wu ɔnyen mɔ nkana ilaa nyɛnyɛn
oduduu gikpen mɔ gi tɛ mɔ so mɔ, o
bun gikuru ɔ tɛ Yesu asɛ. Ɔ nyɛ mɔ-
ginyamesɛ gɛwɔnsa. I wɔra asa mɔ gifuu
ne i dɛ mɔmɔ-gɛnɔ. 16 Abono mɛ yelɛ
nfono ne mɛ wu ilaa kamaasɛ mɔ mɛ buu
ilaa ibono i wɔra ɔnyen mɔ de ilaa ibono i
wɔra akuuri mɔ sa asa abono mɛ selɛ baa
tu ɔmɔ mɔ.

17 Asa abono mɛ tɛ gɛnen gɛsinkpan
mɔ so mɔ mɛ kolɛ Yesu yɛɛ ɔ' lii mɔmɔ-
gɛsinkpan so. 18 Yesu kya dii ɔ loo gikolii
dɔ mɔ, ɔnyen ɔbono nkana ilaa nyɛnyɛn
oduduu mɔ i tɛ mɔ so mɔ gi kolɛ mɔ yɛɛ
ɔ' yɛgɛ de ɔ' baa buu mɔ. 19 Yesu mɔ mɛŋ
kyule sa mɔ. Ɔ tɔgɛ mɔ daa yɛɛ ɔ' naa kpe
gɛwi de ɔ' kpaa tɔgɛ sa mɔ-adɛ ilaa gbaa'
ibono Wurubuaarɛ gi wɔra sa mɔ mɔ de
gɛnɔɔbono o su mɔ gitolon mɔ.

20 Imɔso ɔnyen mɔ gi naa kyon
gɛsinkpan gɛbono mɛ kya terɛ yɛɛ
Isowolɛ Gudu mɔ so. Ɔ kpaa tɔgɛ ilaa
ibono pɛwu Yesu gi wɔra sa mɔ mɔ. Asa
mɛ nu mɔ, i wɔra mɔmɔ giyan.

*Yesu Gi Kyingi G*ɛbii Kyiisɛ Gɛko Ne Ɔ Kyɛ Ɔlɔbo Ɔko

21 Yesu gi kyu gikolii mɔ kii fara kpe
ɔbon belɛ mɔ gibenbɛ giko so. O kpe mɔ,
asa sakyɔ mɛ ba gigengen mɔ so nno baa
kyaabɔɔ mɔ faa fina-a. 22 Nfono mɔ ɔnyen
ɔko gi ba Yesu asɛ. Mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ
Gyarasɛ. Ɔ gyɛ Gyuda awura gikyangbon
akerɛbo mɔ dɔ ɔko.

Gyarasɛ gi wu Yesu mɔ, ɔ kpelegɛ ŋmii
mɔ-ayaa dɔ 23 ne ɔ kolɛ mɔ yɛɛ ɔ' gyan
mɔ giwoo. Mɔ-bi kyiisɛ pii ɔko kya lɔ, ɔ
kya laarɛ de o' wu. Imɔso ɔ' kpaa kyu mɔ-
abaa gyan gɛbii mɔ so de ɔ' kyɛ mɔ de ɔ'
nyɛ nkpa. 24 Yesu gi kyule ne o buu ɔnyen
mɔ mɛ kya kpe ɔnyen mɔ gɛwi.

Mɛ kya kpe mɔ, asa abono mɛ buu
mɔmɔ mɔ mɛ nyaakyɔ, mɛ kya gɛnda de
abara. Imɔso mɛ dɛ mɔmɔ-nyoro ma-a
kpiidɛ de mɔ.

25 Mɛŋ ti taa loo ɔnyen mɔ gɛwi mɔ,
ɔkyii ɔko bo sakpii mɔ dɔ i kya da de mɔ.
I kya da de mɔ faa, imɔ nsi gudu nnyɔ ne.
26 O kpe-kpe alɔtɔ akyɛbo asɛ, ne o wu ɔlaa
mɔmɔ-abaa dɔ gikyɔ. Iŋ lɛɛ mɔ, i kya kii
lɔrɔ kine daa. Ɔ nyida mɔ-aterenbi abono
ɔ bo mɔ pɛwu, iŋ taa wɔra sɛi. 27-28 O nu
Yesu so mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔ-nyoro yɛɛ, "Me-
gibaa gi taa kpɛ nyɛ yii mɔ-gɛgbɛ mɔ, n
nyi ibono i laa kyɛ me." Ɔkyii mɔ gi buu
Yesu gɛmara gɛmara baa loo sakpii mɔ dɔ
lii kpaa yii Yesu gɛgbɛ.

29 Ayaa abono so mɔ, ibono i kya da de
ɔkyii mɔ mɔ, i ten. Gɛnɔɔbono i tɛɛ mɔ-
nyoro dɔ mɔ, i yɛgɛ ɔ bii yɛɛ mɔ-gilɔ mɔ

gi ta. 30 Nfono mɔ, Yesu gi dɛsɛ yɛɛ mɔ-oduduu gi wɔra ilaa iko, ne o kisee kerɛ asa mɔ dɔ, ne ɔ taasɛ yɛɛ, “Anɛ ne n yii me-gɛgbɛ mɔ?” 31 Mɔ-akasɛbo mɔ mɛ buu mɔ mɔ mɛ kisee taasɛ mɔ yɛɛ, “Ne aye asa kpatakperɛ abono a kya gɛnda de abara faa, i wonɛ so ne fo kya taasɛ yɛɛ ɔko gi yii fo?” 32 Yesu gi kisee ɔ kya kerɛ de o' wu ɔkolon ɔbono o yii mɔ-gɛgbɛ mɔ.

33 Ɔkyii mɔ nyi ilaa ibono i wɔra mɔ-nyoro dɔ so mɔ, ɔ lii kpaa ŋmii Yesu ansi dɔ, ɔ kya seli gyin-gyin. I wɔra mɔ gifuu, ne ɔ tɔgɛ ilaa ibono i ba mɔ pɛwu gɛsintin sa Yesu. 34 Ɔkyii mɔ gi tɔgɛ ta mɔ ne Yesu yɛɛ, “Me-bi, gisɔɔgyi gibono fo bo sa me mɔ ne n kyɛ fo faa. Imɔso naa fo kya kpe de gisen yuuli. Fo-nyoro gi' tɔrɔ fo.”

35 Yesu san ɔ yelɛ ɔ kya tɔngɛ ɔ kya sa ɔkyii mɔ mɔ, ako mɛ lii Gyarasɛ gɛwi ba. Gyarasɛ ne n gyɛ gikyangbon ɔkerɛbo ɔbono ɔ kolɛ Yesu yɛɛ ɔ' baa kyɛ mɔ-bi sa mɔ mɔ. Mɛ baa tɔgɛ Gyarasɛ yɛɛ, “Fo-bi mɔ gi wu'. Menɛ so ne fo ba fi-i nyala ɔbelɛnsɛ mɔ?” 36 Yesu gi nu ɔkalan ɔbono mɛ baa tɔgɛ ɔbelɛnsɛ Gyarasɛ mɔ, o kisee tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, “Gɛŋ sa fo' selɛ gifuu. Fo berɛ, kpɛ sɔɔ me gyi daa.”

37 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, ɔ gya asa mɔ pɛwu. Ɔŋ baa yɛgɛ mɛ buu mɔ baa too de Piita, Gyeemesi, de Gyɔn, Gyeemesi mɔ-tedɛ. 38 Mɛ naa kpaa loo ɔbelɛnsɛ mɔ gɛten dɔ mɔ, ɔlanba ne. Asa mɛ dɛ osulon mɛ yelɛ. 39 Yesu gi loo nno mɔ, ɔ taasɛ yɛɛ, “Menɛ ɔlanba de osulon ne fɛ dɛ fɛ yelɛ gɛnen? Gɛbii mɔ gɛŋ wu', gɛ dɛ daa.”

40 Ɔ tɔgɛ gɛnen mɔ, mɛ kyu mɔ ŋmasɛ daa. Nfono mɔ ɔ gya asa mɔ lii gɛten mɔ dɔ, ne i san gɛbii mɔ mɔ-sɛ de mɔ-nyi de mɔ-akasɛbo asa' abono mɛ buu mɔ mɔ, ne o kyu mɔmɔ loo obu mɔ dɔ nfono obuni mɔ dɛ mɔ. 41 Ɔ keda gɛbii mɔ gibaa dɔ, ne ɔ tɔgɛ de mɔ-gɛdɛ dɔ yɛɛ, “Talita kum!” (“Talita kum” gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ “Gɛbolonbubii, koso.”)

42 Ayaa abono so mɔ, gɛbii kyiisɛ mɔ gɛ koso gɛ naa. I dɛ mɔmɔ-gɛnɔ gikyɔ kyɔde. Gɛbii kyiisɛ mɔ gɛ gyi nsi gudu nnyɔ gɛnen owi ɔbono. 43 Ne Yesu gi ka sa mɔmɔ yɛɛ mɛŋ' sa mɛ' tɔgɛ imɔ sa ɔko-rɛ ɔko. Ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ mɛ' laarɛ ilaa iko sa gɛbii mɔ de gɛ' gyi.

6

*Yesu G*ɛwi Awura Mɛ Mɛŋ Sɔɔ Mɔ Abaa Anyɔ

1 Yesu gi lii gɛnen ɔsowolɛ ɔbono so kpe mɔ-gɛwi. Mɔ-akasɛbo mɔ mɛ buu mɔ kpe. 2 I fo gɛkɛ kyoolasɛ mɔ, Yesu gi yii gɛsɛ ɔ kya nyiile asa ilaa mɔmɔ-gikyangbon dɔ. Asa abono mɛ bo nno mɔ mɛ nyaakyɔ. Mɛ nu mɔ-ilaa nyiilesɛ mɔ, i dɛ mɔmɔ-gɛnɔ. Mɛ san mɛ kya taasɛ yɛɛ, “Fonɛ ne ɔdɛ gi nyɛ imɔ idɛ pɛwu lii? Fonɛ ne ɔ nyɛ ɔlaako ginyi gidɛ lii? Nnɛ so nnɛ so ne ɔ kya nyɛ wɔra amunale ilaa gɛnen? 3 Iŋ gyɛ mɔ ne n gyɛ kaafenta mɔ? Iŋ gyɛ mɔ-nyi ne n gyɛ Mariya? Iŋ gyɛ mɔ-tedɛana ne n gyɛ Gyeemesi, Gyosɛfo, Gyudasɛ de Simon? Iŋ gyɛ aye-rɛ mɔ-pikyiiana ne n tɛ gɛrɛ?” Yesu mɛŋ gyɛ isafo sa mɔmɔ so mɔ, mɛ mɛŋ kyule nu mɔ asɛ.

4 Yesu gi wu gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo kya gyi ginsi gɛten kamaasɛ, gɛnen mɔ, mɔ-gɛwi, mɔ gbaa-gbaa gɛten dɔ de mɔ-subuana asɛ wolɛ.”

5 Yesu mɛŋ taalɛ wɔra amunale ilaa ibono i kya dɛ gɛnɔ mɔ nfono. O kyu mɔ-abaa gyan daa alɔbo kalɛsɛ ako so ne ɔ kyɛ mɔmɔ. 6 I dɛ Yesu gɛnɔ yɛɛ asa mɔ mɛ mɛŋ sɔɔ mɔ gyi.

*Yesu Gi Sun M*ɔ-Akasɛbo Gudu Anyɔ Mɔ

Yesu gi lii nno mɔ, ɔ naa de isowolɛ ibono i sindi nfono mɔ ɔ kya nyiile mɔmɔ Wurubuaarɛ agyɛbi. 7 Ɔ terɛ mɔ-akasɛbo gudu anyɔ mɔ, ne o sun mɔmɔ yɛɛ mɛ' naa anyɔ-anyɔ kpe isowolɛ so, ne ɔ sa mɔmɔ ɔlon de mɛ' taalɛ gya ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi koso asa so. 8 Ɔ ka sa mɔmɔ yɛɛ, “Fɛ kya kpe faa, fɛŋ sa fɛ' puru sɛi-sɛi keda baa too de fɛye-iyii tugɛsɛ. Fɛŋ sa fɛ' puru agyudɔ keda. Fɛ mɛŋ' keda atɔ ɔwɔraten. Fɛ mɛŋ' puru aterenbi wɔra fɛye-igo ibɔ dɔ. 9 Fɛŋ' sa fɛ' suu ngbɛ nnyɔ. Ayaawolɛ berɛ fɛ' wɔra.” 10 Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Gɛten gɛbono dɔ fɛ loo mɔ, fɛ' kyena nno kaaborɛ fɛ laa lii ɔsowolɛ ɔbono so. 11 Nengyene fɛ loo ɔsowolɛ ɔko so ne nno asa mɛ kine mɛ mɛŋ bugi ansi de fɛye abɛɛ mɛ mɛŋ nu fɛye asɛ mɔ, fɛ lii ɔsowolɛ mɔ so mɔ, fɛ' kpiisi fɛye-ayaa isɛ yela mɔmɔ. Imɔ ne nan lɛɛ nyiile asa yɛɛ mɛ kine

Wurubuaarɛ ɔkalan faa mɔ, gisobiidɛ gi dɛ gi gyoo mɔmɔ."
12 Gɛsintin mɔ, Yesu akasɛbo gudu anyɔ
mɔ mɛ kyon kpaa tɔgɛ sa asa yɛɛ mɛ' nu
mɔmɔ-nyoro gɛsɛ de mɛ' kyɛɛgɛ mɔmɔ-
nwɔnsa lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ. 13 Mɛ
kosorɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi
gikyɔ ibono i tɛ asa so mɔ, ne mɛ kyu nfɔ
nko kyu nyaa alɔbo sakyɔ, ne mɔmɔ-alɔtɔ
a ta.

Gɛnɔɔbono I Ba Ne Gyɔn Gi Nyɛ Lɛwu Mɔ

14 Wura Hɛrodɛ kee gi nu Yesu ilaa
wɔrasɛ mɔ so. I kya nyiile yɛɛ Yesu
ginyen gi nu gyan de gɛten kamaasɛ. Ako
yɛɛ, "Oloobu Gyɔn ɔbono ɔ naa kyena
gyere asa Wurubuaarɛ sagyere mɔ ne. O
kyingi lii ibuni dɔ daa so ne ɔ nyɛ ɔlon
ɔ kya wɔra ilaa gbaa'gbaa ibono i kya dɛ
gɛnɔ gɛnen faa." 15 Ako mɔ mɛ kya sɔɔ
akyɔɔlɛ yɛɛ, "Kuaa. Oloobu Ilaagya ne n
kii ba." Abanban mɔ yɛɛ, "Ɔ gyɛ daa Wu-
rubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo fɛɛ Wurubuaarɛ
ikalan atɔgɛbo adedaabo mɔ ɔko." 16 Wura
Hɛrodɛ gi nu Yesu ilaa mɔ mɔ, mɔ-lɛɛ
ibono ɔ kya tɔgɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ, "Gyɔn
ɔbono nɛ yɛgɛ mɛ ten mɔ-gimu mɔ ne n
kii kyingi faa."
17 Gɛnɔɔbono i ba ne Wura Hɛrodɛ gi
yɛgɛ mɛ' ten Gyɔn gimu mɔ ne n gyɛ
yɛɛ, wura mɔ mɔ-tedɛ Filipo gi dena ɔkyii
ɔko, mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Hɛrodiyasɛ, ne
Wura Hɛrodɛ gi sɔgɛ ɔkyii mɔ kyu dena.
18 Gyɔn mɔ gi nu gɛnen mɔ, ɔ kya tɔgɛ
wura mɔ yɛɛ, "Fo sɔgɛ fo-tedɛ mɔ-ka faa,
iŋ boran. Iŋ dɛ ɔkpa gɛnen."
19 Ɔkyii mɔ gi nu yɛɛ Gyɔn kya kyɔɔlɛ
mɔ-rɛ wura mɔ gɛdena mɔ mɔ, ɔ sɔɔ
ginyadon de Gyɔn. Imɔso mɔ-kuli wura
mɔ gi kpaa keda Gyɔn ŋminde tii de obu.
Ɔkyii mɔ gi laarɛ fɛɛ mɛ' mɔɔ mɔ; oŋ
kii nyɛ. 20 I kya nyiile yɛɛ wura mɔ nyi
yɛɛ Gyɔn gi lɔrɔ mɔ-nyoro yela ne ɔ kya
gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ. Imɔso ɔ selɛ
mɔ, ne ɔ mɛŋ yɛgɛ de mɛ' mɔɔ mɔ. Ɔ
kya kyena nu Gyɔn agyɛbi tɔgɛsɛ mɔ, mɔ-
gɛwɔnsa dɔ iŋ kya kyena mɔ ɔkpa kolon.
I kii i dɛ mɔ agyɛbi mɔ ginu.
21 Gɛkɛ gɛdɛ mɔ Wura Hɛrodɛ kya gyi
mɔ-gɛkɛ korogɛsɛ gɛsi. Imɔso ɔ da gibaa
terɛ mɔ-abelɛnsɛ de mɔ-asogya abelɛnsɛ
de Galeli abelɛnsɛ gbaa'gbaa yɛɛ mɛ' baa
gyi gɛkɛ mɔ kpaa mɔ. Gɛnen gɛkɛ gɛbono
mɔ i bugi ɔkpa sa Hɛrodiyasɛ de ɔ' nyɛ
Gyɔn mɔɔ.
22 Asa mɔ mɛ gyan mɛ kya gyi gɛkɛ
belɛ mɔ, Hɛrodiyasɛ mɔ-bi obolonbu ɔko
gi lii kyaa tala asa mɔ ansi. Mɔ-gɛkyaa mɔ
gɛ wɔra Wura Hɛrodɛ mɔ-rɛ mɔ-asafo
mɔ ɔbolɛ gikyɔ. Imɔso ɔ ka sa obolonbu
mɔ yɛɛ, "Ilaa kamaasɛ ibono fo kya laarɛ
mɔ, tɔgɛ me, nan kyu sa fo." 23 O kii ka
sa obolonbu mɔ yɛɛ, "Nengyene fo taasɛ
me ne meŋ nyɛ sa fo mɔ, nɛ tɔrɔ ntan.
Ba-a me-gɛsinkpan mɔ de gɛmɔ-asa mɔ
gibaafon pɛwu ne fo kya laarɛ mɔ, nan kyu
sa fo." 24 Obolonbu mɔ gi lii kpaa taasɛ
mɔ-nyi yɛɛ, "Menɛ ne n' tɔgɛ wura mɔ
yɛɛ ɔ' sa me?" Ne mɔ-nyi yɛɛ, "Tɔgɛ mɔ
yɛɛ Gyɔn ɔbono ɔ gyere asa Wurubuaarɛ
sagyere mɔ gimu ne fo kya laarɛ."
25 Ayaa abono so mɔ, obolonbu mɔ gi
selɛ kpaa tɔgɛ wura mɔ yɛɛ, "N kya laarɛ
daa Gyɔn ɔbono ɔ gyere asa Wurubuaarɛ
sagyere mɔ gimu tangalan dɔ ayaa adɛ
so." 26 Obolonbu mɔ gi taasɛ gɛnen mɔ,
i yɛgɛ Wura Hɛrodɛ gisen dɔ i nyida mɔ.
Ɔ ti ka ntan abelɛnsɛ mɔ ansi dɔ so mɔ,
mɔ, iŋ kya sa mɔ gikine.
27 Imɔso ayaa abono so mɔ, o sun mɔ-
nten amuana mɔ dɔ ɔko yɛɛ ɔ' kpaa kyu
Gyɔn gimu ba, ne ɔ kpaa ten mɔ-gimu
nfono o tii de obu mɔ, 28 ne o kyu gimɔ
taga tangalan dɔ kyu bara obolonbu mɔ,
ne obolonbu mɔ gi kyu kperɛ mɔ-nyi.
29 Gyɔn akasɛbo mɔ mɛ nu gɛnen mɔ,
mɛ kpaa kyu mɔ-gibuni mɔ kyu kpaa pule.

*Yesu Gi Sa Sakpii Bel*ɛ Ɔko Agyudɔ

30 Yesu akasɛbo mɔ mɛ lii nfono o sun
mɔmɔ mɔ ba mɔ, mɛ baa buu ilaa ibono
mɛ wɔra mɔ de ibono mɛ nyiile mɔ pɛwu
sa mɔ. 31 Mɛ ba mɔ, asa mɛ kpɛ ma-a dii
ma-a kpelegɛ mɔmɔ so. Imɔso i yɛgɛ mɛŋ
kya nyɛ nyoro de mɛ' gyi gbaa. Nfono ne
Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' koso de
aye-wolɛ a' kpe nfono asa mɛŋ tɛ mɔ de
fɛ' nyɛ kyoola ŋmaraa." 32 Ne gɛsintin mɔ,
mɛ dii loo mɔmɔ-gikolii dɔ ne mɛ kyon
nfono asa mɛŋ bo mɔ.
33 Mɛ kya kpe mɔ, asa sakyɔ mɛ wu
mɔmɔ bii. Imɔso mɛ kuu ɔnangya lii
isowolɛ mɔ pɛwu so kyu de gigengen so,
ne mɛ gyangbara kpaa gyoo mɔmɔ. 34 Yesu
gi lii gikolii mɔ dɔ yelɛ gigengen mɔ, o

wu sakpii belɛ-belɛ ti ɔ yelɛ. O wu mɔmɔ
gɛnen mɔ, mɔmɔ-ilaa i wɔra mɔ ayen, i
lii fɛɛ mɛ dɛ fɛɛ isandɛ ibono mɛŋ bo
ɔkparɛbo. Ne o nyiile mɔmɔ ilaa gikyɔ.
35 Ɔ kya nyiile asa mɔ ilaa ɔ kya kpe mɔ,
owi kya ta. Imɔso mɔ-akasɛbo mɔ mɛ
kpaa tɔgɛ mɔ yɛɛ, “Nfono a bo faa, i gyɛ
daa ifɛ nsana, ne owi kya ta. 36 Imɔso lɛɛ
asa mɔ ɔkpa de mɛ' naa kpe isowolɛ de
ndɔɔana nbono gi sindi gɛrɛ mɔ de mɛ'
kpaa nyɛ agyudɔ sɔɔ gyi.”
37 Yesu gi kisee tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
“Fɛ' sa mɔmɔ ilaa iko de mɛ' gyi.” Yesu
akasɛbo mɔ mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, “A' kyu
aterenbi belɛ kyu kpaa sɔɔ bodobodo bara
asa adɛ de mɛ' gyi?” 38 Nfono ne Yesu
gi taasɛ mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, “Ibodobodo
ifonɛ ne fɛ bo? Fɛ' kpaa kerɛ de fɛ' baa
buu sa me.” Mɛ kpaa kerɛ, ne mɛ baa buu
sa mɔ yɛɛ, “A bo daa ibodobodo inun de
iken inyɔ.”
39 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ yɛɛ asa mɔ
pɛwu mɛ' kpelegɛ kyena ifɛ bonboli mɔ
so akpen-akpen. 40 Gɛsintin mɔ, mɛ kyena
ifɛ mɔ so akpen ako dɔ, ikue inun-inun,
de akpen ako mɔ dɔ, ikue-inyɔ de saalaa-
saalaa. 41 Mɛ kyena gɛnen mɔ, Yesu gi
puru ibodobodo inun mɔ de iken inyɔ mɔ,
ne ɔ diirɛ mɔ-ansi kerɛ soso, o kyu afaala
sa Wurubuaarɛ, ne ɔ gbaa ibodobodo mɔ
dɔ ne o kyu sa mɔ-akasɛbo mɔ de mɛ'
kyu sa asa mɔ. Ɔ yɛ iken inyɔ mɔ kee
sa asa mɔ pɛwu. 42 Mɔmɔ pɛwu mɛ gyi
kaabo. 43 Yesu akasɛbo mɔ mɛ koola-koola
bodobodo mɔ de iken agyisan mɔ pɛwu
mɔ, i bɔla nkeebii gudu nnyɔ. 44 Anyen
abono mɛ saarɛ asa abono mɛ gyi agyudɔ
mɔ gɛgyɔnɔ gɛ gyɛ anyen nwɛ ikue-inyɔ
de saalaa.

*Yesu Gi Naa Nkyu So, I M*ɛŋ Muiinɛ Mɔ Loo

45 Nfono mɔ, Yesu gi yɛgɛ mɔ-akasɛbo
mɔ mɛ dii loo gikolii mɔ dɔ de mɛ'
gyangbara mɔ fara kpe Bɛsayida, gibenbɛ
giko mɔ so de mɔ mɔ ɔ' lɛɛ sakpii mɔ
ɔkpa de ɔ' baa tu ɔmɔ. 46 Yesu gi lɛɛ
mɔmɔ-ɔkpa ta mɔ, ɔ dii kpe abii dɔ de ɔ'
kpaa dalaa. 47 I kya bun mɔ, i san Yesu wolɛ
gɛsinkpan mɔ so nno yɛgɛ mɔ-akasɛbo
mɔ mɛ bo gikolii mɔ dɔ mɛ gyan nkyu so
mɛ kya kpe. Mɛ ti fo nkyu mɔ nsansana.
48 Yesu gi wu mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kya yiyɛɛ
de gikolii mɔ nkyu mɔ so. I kya nyiile yɛɛ
afuu a kya da ken-ken kyu kpe de nfono
so mɛ lii de mɔ. Imɔso i yɛgɛ mɛ kya
palɛ gikolii mɔ mɛ kya kpon. I baa fo
sindi gibaadiikɛ mɔ, Yesu naa nkyu mɔ so
ɔ kya kpe de mɔmɔ asɛ. Ɔ kerɛ ansi wɔra
fɛɛ ɔ laa kyon mɔmɔ so. 49 Mɛ wu mɔ ɔ
naa nkyu mɔ so ɔ kya ba mɔ, mɛ nyi yɛɛ
obuni. Mɛ san mɛ kya saawo.
50 Mɔmɔ pɛwu mɛ wu mɔ mɔ, i ŋmaa
mɔmɔ-asen. Ayaa abono so mɔ, Yesu gi
tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Fɛ' keda nyoro. Me
Yesu ne. Fɛŋ sa fɛ' selɛ gifuu.” 51 Nfono
mɔ ɔ dii loo mɔmɔ asɛ gikolii mɔ dɔ
ne afuu mɔ a taa gida yɛgɛ. A taa yɛgɛ
gɛnen mɔ, i dɛ mɔmɔ-gɛnɔ gikyɔ kyɔde.
52 I kya nyiile yɛɛ gɛnɔɔbono Yesu gi yɛgɛ
ibodobodo mɔ i' ŋan mɔ, mɛ mɛŋ ti nu
imɔ gɛsɛ. Mɔmɔ-nwɔnsa dɔ iŋ bugi de
mɛ' bii isa ɔbono ɔnan Yesu gyɛ mɔ.

*Yesu Gi Ky*ɛ Alɔbo Gɛnɛsarɛtɛ Gɛsinkpan So

53 Mɛ fara ɔbon belɛ mɔ lii kpe gibenbɛ
giko mɔ so, Gɛnɛsarɛtɛ gɛsinkpan so,
ne mɛ ŋminde mɔmɔ-gikolii mɔ kyaga
nfono. 54 Mɛ kpɛ mɛ kya lii gikolii mɔ
dɔ mɔ, asa mɛ wu Yesu bii, 55 imɔso mɛ
selɛ gyan de gɛsinkpan mɔ pɛwu mɛ kya
sola alɔbo mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-afengen mɛ
dɛ ma-a kpe nfono mɛ kya nu yɛɛ Yesu
bo mɔ. 56 Gɛten kamaasɛ gɛbono Yesu gi
kpɛ nyɛ loo mɔ, isowolɛ belɛ-belɛ so-o,
nsowolɛbi so-o, ndɔɔ dɔ-o, mɛ kya kyu
alɔbo kpaa yela sansana, de mɛ' kolɛ mɔ
yɛɛ ɔ' yɛgɛ mɛ' yii ba-a mɔ-gɛgbɛ ginɛbi.
Gɛsintin mɔ, ɔkamaasɛ ɔbono ɔ nyɛ yii
mɔ-gɛgbɛ mɔ, mɔ-alɔtɔ a kya ta.

7

*Ako M*ɛ Kya Penɛ Asa Yɛɛ Mɔmɔ-Nbara Gi Gyɛ Wurubuaarɛ-Lɛɛ

1 Farasii gikpen dɔ awura ako de
Gyuda awura nbara aŋmarasɛbo ako mɛ lii
Gyɛrusalem ɔsowolɛ so baa gyan Yesu asɛ.
2 Nfono mɔ mɛ wu Yesu akasɛbo ako mɛ
tɛ mɛ kya gyi ibono mɛ mɛŋ foro mɔmɔ-
abaa mɔmɔ Gyuda awura itiibilaa aforobi
de i' lɛɛ ilaa kyɔlesɛsɛ sa mɔmɔ pɛi de mɛ'
lɔɔ gyi.
3 Farasii awura de mɔmɔ Gyuda awura
asɛnsɛ mɔ pɛwu berɛ mɛ kya wɔra
mɔmɔ-tiibi ilaa wɔrasɛ ibono mɛ kasɛ

lii mɔmɔ-sɛana asɛ mɔ, imɔso mɛŋ kya
gyi yɛɛ mɛ mɛŋ foro mɔmɔ-abaa itiibilaa
aforobi. 4 Mɔmɔ-ilaa kyosɛ i nyaakyɔ
gikyɔ. Nengyene ba-a mɛ lii gigya ba mɔ,
mɛ kya kyu nkyu ŋmadɛ mɔmɔ-nyoro pɛi
de mɛ' lɔɔ nyɛ gyi. Ne mɛ kya kyu nkyu
ŋmadɛ nwɛ, nlɔbi, de ikuruwa de sɛi ɔŋ'
sa ɔ' kyɔlesɛ mɔmɔ-Wurubuaarɛ ɔson.
5 Imɔso Farasii awura mɔ de Gyuda
awura nbara aŋmarasɛbo mɔ mɛ taasɛ
Yesu yɛɛ, "I wonɛ so ne fo-akasɛbo mɔ mɛ
kya kerɛ ansi taa aye-itiibilaa mɔ giwɔra
yɛgɛ daa? Imɔ ne n gyɛ yɛɛ mɛ laa gyi
mɔ, mɛŋ kya foro mɔmɔ-abaa aye-itiibilaa
aforobi mɔ de sɛi ɔŋ' sa ɔ' kyɔlesɛ mɔmɔ-
Wurubuaarɛ ɔson."
6 Abelɛnsɛ mɔ mɛ taasɛ Yesu gɛnen
mɔ, ɔ lɛɛ gɛnɔ kyu bun mɔmɔ gipuɛɛ
yɛɛ, "Wurubuaarɛ ɔkalan ɔbono Isaya gi
nu tɔgɛ mɔ i kyena de fɛye-gikerɛansi
ilaa wɔrasɛ idɛ gɛsintin so. Isaya gi nu
Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yɛɛ,

'Ansi so ne me-asa adɛ mɛ kya lɛɛ me-
ginyen;
Mɔmɔ-nwɔnsa dɔ berɛ, me-rɛ
mɔmɔ aŋ bo gɛsu.

7 Mɛ kya son me daa ansi so giyan.
I kya nyiile yɛɛ anyamesɛ-lɛɛ nbara ne mɛ
dɛ mɛ kya penɛ
mɛ kya nyiile asa yɛɛ i gyɛ me Wu-
rubuaarɛ-lɛɛ.'

8 Fɛye Farasii awura de nbara aŋmarasɛbo
mɔ, fɛ too Wurubuaarɛ-lɛɛ nbara mɔ fuɛ
ne fɛ san fɛ kya gyi daa anyamesɛ-lɛɛ tiibi
ilaa wɔrasɛ mɔ so."
9 Yesu gi kii tɔgɛ mɔmɔ yɛɛ,
"Gɛnɔɔbono fɛ nyaa Wurubuaarɛ nbara
mɔ yela nkan de fɛ' nyɛ sii de fɛye
anyamesɛ itiibilaa faa mɔ, fɛ wɔra ilaa ne?
10 Adedaabo owi mɔ, Wurubuaarɛ gi yela
nbara sa Mosisi yɛɛ o' kyu sa fɛye. Nbara
mɔ nko ne n gyɛ yɛɛ,
'Buu fo-sɛ de fo-nyi.'
Nko kee ne n gyɛ yɛɛ,
'Fo ɔbono fo tɔgɛ nnɔ wɔra fo-sɛ abɛɛ fo-
nyi mɔ,
mɛ' mɔɔ fo.'
11 Fɛye Farasii awura de nbara aŋmarasɛbo
adɛ berɛ, fɛŋ kya gyi nbara ndɛ so. Ɔko
bo no, ɔ laa sɔɔ ginyadon wɔra mɔ-nyi
de mɔ-sɛ, ɔŋ kya laarɛ mɛ' yii mɔ-ilaa. Ɔ
laa tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, 'Ilaa ibono n bo ne
nkana nan kyu kpaa fɛye mɔ, fɛŋ baa nyɛ
yii imɔ, i gyɛ Koriban.' (Koriban gyɛ ntan
nbono i kya nyiile yɛɛ nɛ lɔrɔ imɔ yela
sa Wurubuaarɛ.) 12 Ɔ ka Koriban ntan ne
gɛmara o nu mɔ-nyoro gɛsɛ yɛɛ iŋ boran
mɔ, fɛye Gyuda awura nbara aŋmarasɛbo
de Farasii awura mɔ fɛŋ baa fa-a yɛgɛ
mɔ de ɔ' lɛɛ Koriban ntan mɔ de mɔ-nyi
abɛɛ mɔ-sɛ mɛ' nyɛ yii mɔ-ilaa. 13 Fɛye-
anyamesɛ itiibilaa idɛ so mɔ, fɛ kya nyaa
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ yela nkan. Fɛye-
itiibilaa idɛ ne fɛ dɛ fɛ kya nyiile fɛye-
biana baa lii de ndɛ faa. Iŋ gyɛ yɛɛ Koriban
ntan ndɛ wolɛ gbaa; fɛ kya wɔra imɔ idɛ
ɔnan kee gikyɔ."

*Nyames*ɛ Nwɔnsa Ne N Kya Kyɔlesɛ
Mɔ-Wurubuaarɛ Ɔson
14 Yesu gi kii terɛ sakpii ɔbono ɔ bo
nfono mɔ ba mɔ asɛ ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ
yɛɛ, "Fɛye pɛwu fɛ' yela giso de fɛ' nu gɛsɛ
yɛɛ 15 sɛi mɛŋ bo no i laa loo nyamesɛ
gɛnɔ dɔ de i' kyɔlesɛ mɔ-Wurubuaarɛ
ɔson. Gɛnen mɔ, ilaa ibono i kya lii mɔ-
gɛnɔ dɔ mɔ wolɛ ne n kya kyɔlesɛ mɔ-
Wurubuaarɛ ɔson. [16 Ɔkamaasɛ ɔbono ɔ
bo aso mɔ, o' nu."]
17 Yesu gi taa sakpii mɔ yɛgɛ ne ɔ loo
gɛten dɔ mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ mɛ taasɛ
mɔ ilaa ibono ɔ tɔgɛ sa sakpii mɔ mɔ
gɛsɛ. 18 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ,
"Imɔso fɛye kee fɛye-nwɔnsa dɔ iŋ ti bugi
de fɛ' nu ilaa gɛsɛ? Imɔso fɛ mɛŋ nyi yɛɛ
sɛi mɛŋ bo no i laa loo nyamesɛ gɛnɔ dɔ
de i' kyɔlesɛ mɔ-Wurubuaarɛ ɔson? 19 I
kya nyiile yɛɛ iŋ kya loo mɔ-gɛwɔnsa dɔ,
i kya loo daa mɔ-ɔtɔ dɔ de ɔ' kɔɔ fuɛ."
Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, ɔ lɛɛ nyiile yɛɛ
ilaa gyisɛ kamaasɛ i boran; iŋ kya kyɔlesɛ
nyamesɛ Wurubuaarɛ ɔson.
20 Yesu gi kii lɛɛ gɛsɛ bɔla yɛɛ, "Ilaa
ibono i kya lii nyamesɛ gɛwɔnsa dɔ mɔ ne
n kya kyɔlesɛ mɔ-Wurubuaarɛ ɔson. 21 I
kya nyiile yɛɛ nyamesɛ kya sa gɛwɔnsa
pɛi ne ɔ kya wɔra ilaa nyɛnyɛn fɛɛ ɔ
kya laarɛ ogyibara, ɔ kya yuuri, ɔ kya
mɔɔ asa, 22 ɔ kya lii mɔ-ka abɛɛ mɔ-kuli
gɛmara, ɔ kya wɔra onsipara, ɔ kya sa
gɛkpɛ nwɔnsa, ɔ kya penɛ asa, ɔ kya wɔra
ilaayan, ɔ bo gɛlaaloo, ɔ kya nyida asa, ɔ
kya nyiile mɔ-nyoro, ne ɔ kya wɔra ilaa
gyaga. 23 Gɛnen ilaa nyɛnyɛn idɛana pɛwu
i kya lii nyamesɛ gɛwɔnsa dɔ ne imɔ ne n
kya kyɔlesɛ mɔ-Wurubuaarɛ ɔson."

*Isafokyii Gi S*ɔɔ Yesu Gyi

24 Yesu gi koso lii nno kyon kpe
gɛsinkpan gɛko so, gɛ sindi Taya [de Sidon
isowolɛ]. Ɔ fo nno mɔ, ɔ kpaa loo gɛten
gɛko dɔ. Ɔŋ kya laarɛ de ɔko o' wu mɔ. Ɔŋ
bo ŋara dɔ so mɔ, imɔ pɛwu i wɔra giyan.
25-26 Mɔ-rɛ mɔ-giloo mɔ, ɔkyii ɔko gi nu
mɔ so. Ilaa nyɛnyɛn oduduu i tɛ gɛnen
ɔkyii mɔ mɔ-bi kyiisɛ so. Ɔkyii mɔ gi baa
kpelegɛ dɛ Yesu ayaa dɔ, ne ɔ kolɛ mɔ
yɛɛ ɔ' gya gɛnen ilaa nyɛnyɛn oduduu
mɔ koso mɔ-bi mɔ so sa mɔ. Ɔkyii mɔ gi
lii Sirofinisiya gɛsinkpan so. Ɔŋ gyɛ asa
abono mɛ kya son Wurubuaarɛ mɔ dɔ isa.
27 Ɔkyii mɔ gi kolɛ Yesu mɔ, Yesu gi tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ, "Iŋ kaaborɛ fɛɛ ɔko o' kyu nbii
agyudɔ kyu too sa igyoono aberɛ abono
nbii mɔ mɛŋ ti gyi mɔ."

28 Ɔkyii mɔ yɛɛ, "Me-wura, i gyɛ
gɛsintin berɛ. Imɔ, mɔ, igyoono gbaa kee
mɛ kya nyɛ tɔɔsɛ ibono nbii mɛ kya gyi
ne i kya lii tɔrɔ lɛpɛ gikɔɔdɔ mɔ gyi."

29 Ne Yesu gi kisee tɔgɛ sa ɔkyii mɔ yɛɛ,
"Ibono fo tɔgɛ faa so mɔ, nɛ yɛgɛ ilaa
nyɛnyɛn oduduu mɔ gi koso fo-bi mɔ so,
imɔso fo berɛ, naa kpe gɛwi." 30 Gɛsintin
mɔ, ɔkyii mɔ gi kii kpe gɛwi mɔ, ɔ kpaa
wu mɔ-bi mɔ dɛ gifengen so; ilaa nyɛnyɛn
oduduu ibono nkana i tɛ gɛbii mɔ so mɔ i
koso.

*Yesu Gi Ky*ɛ Omuumuu

31 Yesu gi lii gɛsinkpan gɛbono gɛ sindi
Taya ɔsowolɛ so mɔ kpaa loo lii Sidon
ɔsowolɛ so kyu gɛnen-n kpaa lii gɛsinkpan
gɛbono so Isowolɛ Gudu mɔ i bo mɔ baa
fo ɔbon belɛ ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ
Galeli mɔ asɛ. 32 Asa ako mɛ kyu ɔlɔbo
ɔko kyu baa tu Yesu. Ɔlɔbo mɔ gyɛ daa
osintiribu ne ɔ kya tɔngɛ mɔ, iŋ kya lii
dɔɔdan. Nfono mɔ asa mɔ mɛ kolɛ Yesu
yɛɛ ɔ' wɔra aniya de o' kyu mɔ-gibaa gyan
ɔlɔbo mɔ so de mɔ-gilɔ mɔ gi' ta. 33 Yesu
gi kyu ɔnyen mɔ lii sakpii mɔ dɔ kpe nkan
ne o kyu mɔ-abaabi wɔra ɔnyen mɔ aso
dɔ. Imɔ gɛmara mɔ, ɔ too akyɔlɛ bun mɔ-
gibaabi so ne o kyu yii ɔnyen mɔ ɔnandii.
34 Ne Yesu gi diirɛ mɔ-ansi kerɛ soso ne ɔ
muusi. Ɔ kisee kerɛ ɔnyen mɔ ne ɔ tɔgɛ
de mɔ-gɛdɛ dɔ yɛɛ "ɛfata". (ɛfata gɛsɛ
ne n gyɛ yɛɛ, "Tigi".)

35 Nfono mɔ ɔnyen mɔ aso mɔ a tigi, ne
ɔ san ɔ kya nu ilaa, ne mɔ-ɔnandii kee gi
sangɛ ɔ san ɔ kya tɔngɛ dandan. 36 Yesu
gi kyɛ ɔnyen mɔ mɔ, ɔ da asa mɔ tii yɛɛ
mɛŋ sa mɛ' buu ilaa idɛ sa ɔko-rɛ ɔko. Ɔ
kya gya mɔmɔ mɔ, i kya lɔrɔ wɔra mɔmɔ
iwen daa. 37 Gɛnɔɔbono Yesu gi kyɛ ɔnyen
mɔ mɔ, i wɔra ɔkamaasɛ giyan. Mɛ san
ma-a tɔgɛ yɛɛ, "Yesu kya wɔra daa ilaa
dɛnsɛ so-o. Isintiribu de imuumuu gbaa, ɔ
kya kyɛ mɔmɔ mɛ kya nu ilaa ne mɛ kya
tɔngɛ."

8

*Yesu Gi Sa Sakpii Bel*ɛ Agyudɔ

1 Gɛnen nkɛ nbono dɔ mɔ asa mɛ kii
gyan Yesu asɛ faa fiye-e. Ɔsowolɛ mɛŋ bo
nno, ne asa mɔ mɛŋ bo agyudɔ de mɛ' gyi.
Nfono mɔ Yesu gi terɛ mɔ-akasɛbo mɔ, ne
ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, 2 "Ndɛ nkɛ nsa ne
asa gikpen belɛ gidɛ mɛ buu me faa, mɛ
mɛŋ baa mɛ bo agyudɔ de mɛ' gyi. Imɔso
mɔmɔ-ilaa i bo me ayen. 3 Nengyene nɛ
tɔgɛ mɔmɔ yɛɛ mɛ' naa kpe mɔmɔ-nwi
yɛgɛ mɛ mɛŋ nyɛ sɛi gyi mɔ, mɛ laa tɔrɔ
agbalɛ ɔkpa dɔ. Ako mɛ maŋ taalɛ loo
gɛwi. Mɔmɔ ako mɛ lii gɛta-gɛta."

4 Yesu akasɛbo mɔ mɛ taasɛ mɔ yɛɛ,
"Ifɛ nsana gɛrɛ, nnɛ ne a laa nyɛ agyudɔ
sa gɛnyamesɛbi gɛdɛ de mɛ' gyi?"

5 Yesu gi taasɛ mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ,
mɔmɔ-lɛɛ bodobodo mɔ mɛ bo mɔ i gyɛ
ifonɛ? Mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ i gyɛ sono.

6 Nfono mɔ, ɔ tɔgɛ asa abono pɛwu
mɛ buu mɔmɔ mɔ yɛɛ mɛ' kyena.
Mɛ kpelegɛ kyena gɛsinkpan mɔ, o puru
ibodobodo sono mɔ, o kyu afaala sa Wu-
rubuaarɛ, ne ɔ gbaa-gbaa imɔ dɔ kyu sa
mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ mɛ' yɛ sa sakpii mɔ
de mɛ' gyi. Ne mɛ sɔɔ yɛ sa mɔmɔ.
7 Mɔ, mɛ bo nkenbii kalɛsɛ nko. Nfono
ne ɔ sɔɔ nkenbii mɔ ne o kii kyu afaala
sa Wurubuaarɛ ne o kiiri sa mɔmɔ yɛɛ
mɛ' kyu yɛ sa asa mɔ de mɛ' kyu gyi
de mɔmɔ-bodobodo mɔ. 8 Mɛ yɛ gɛnen
mɔ, ɔkamaasɛ gi nyɛ gyi kaabo, ne i fo
mɔmɔ kii san. Mɛ koola agyisan mɔ, i bɔla
nkeebii sono. 9 Asa abono mɛ gyi amɔ mɔ
gɛgyɔnɔ gɛ laa wɔra fɛɛ nwɛ ikue-inyɔ.

Asa mɔ mɛ gyi ta mɔ, Yesu gi lɛɛ
mɔmɔ-ɔkpa, ne mɛ kyon gɛwi. 10 Nfono
mɔ Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ, mɔ, mɛ
san dii loo mɔmɔ-gikolii dɔ ne mɛ kyon
Dɔmanuta gɛsinkpan so.

*Farasii Awura Ako Y*ɛɛ Yesu ɔ' Wɔra Ilaa Lɛɛnyiilesɛ Sa Ɔmɔ

11 Mɛ bo nno mɔ, Farasii gikpen dɔ
awura ako mɛ baa sɔɔ akyɔɔlɛ de Yesu.
Mɛ laarɛ fɛɛ ɔ' wɔra ilaa lɛɛnyiilesɛ lii
Wurubuaarɛ dɔ sa mɔmɔ de mɛ' nyɛ bii
yɛɛ Wurubuaarɛ ne n sa mɔ ɔlon ɔbono ɔ
dɛ mɔ. Mɛ kya laarɛ ɔ' wɔra gɛnen mɔ,
mɛ kya daasɛ mɔ mɛ kya kerɛ. 12 Yesu
gi sɔnga faa fo-o ne ɔ tɔgɛ yɛɛ, "Menɛ
n wɔra ne ndɛ asa adɛ mɛ kya laarɛ ilaa
lɛɛnyiilesɛ de mɛ' wu gɛnen? Gɛsintin ne
n' kya tɔgɛ fɛye faa, mɛ maŋ nyɛ ba-a ilaa
kolon wu de ansi."
13 Nfono ne ɔ naa taa mɔmɔ yɛgɛ, ne o
kii dii loo gikolii mɔ dɔ fara kpe ɔbon belɛ
mɔ gibenbɛ giko mɔ so.

*Bodobodo G*ɛlin Gikpalɛ

14 Mɛ kya kpe mɔ, mɛ tan mɛ mɛŋ laarɛ
agyudɔ keda. Bodobodo kolon ne n san
mɔmɔ asɛ gikolii mɔ dɔ. 15 Yesu gi ka mɔ-
akasɛbo mɔ yɛɛ, "Fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so
dɔɔdan. Farasii gikpen dɔ awura de Wura
Hɛrodɛ ilaa mɔ i dɛ fɛɛ gɛlin gɛbono gɛ
kya yɛgɛ bodobodo kya ŋan mɔ."
16 Yesu gi ka mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ kyu
mɛ kya taasɛ abara yɛɛ, "Ibono a mɛŋ
dɛ bodobodo mɔ so ne ɔ tɔgɛ aye gɛnen
faa abɛɛ?" 17 Mɛ kya taasɛ abara gɛnen
mɔ, Yesu gi ti bii ilaa ibono mɛ darɛ mɔ.
Imɔso ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Menɛ n wɔra
ne fɛ kya tɔngɛ kyu lii bodobodo ɔbono fɛ
mɛŋ dɛ mɔ so? Fɛŋ ti bii isa ɔbono n gyɛ
mɔ? Menɛtɔ so ne fɛye-aso dɔ i kɔrɔ ifuu
gɛnen? 18 Fɛ bo ansi, yɛgɛ fɛ mɛŋ kya wu.
Fɛ bo aso, yɛgɛ fɛ mɛŋ kya nu. Imɔso fɛ
tan 19 owi ɔbono nɛ gbaa-gbaa ibodobodo
inun dɔ ne asa nwɛ ikue-inyɔ de saalaa
mɛ gyi kpon mɔ? Agyisan nkeebii nfonɛ
ne fɛ koola mɔ?" Mɔ-akasɛbo mɔ mɛ lɛɛ
gɛnɔ yɛɛ, "Nkeebii gudu nnyɔ." 20 Ne Yesu
gi kii taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Ne owi ɔbono nɛ
gbaa-gbaa ibodobodo sono mɔ dɔ kyu sa
asa nwɛ ikue-inyɔ mɔ de? Agyisan nkeebii
nfonɛ ne fɛ koola mɔ?" Mɔ-akasɛbo mɔ
mɛ kii lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Nkeebii sono."
21 Nfono ne Yesu gi kii taasɛ mɔmɔ yɛɛ,
"Imɔso fɛŋ ti nu gɛsɛ?"

*Yesu Gi Ky*ɛ Gyaatanbo

22 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ baa
fo Bɛsayida ɔsowolɛ so. Ɔsowolɛ mɔ so asa
ako mɛ kyu ɔnyen ɔko baa tu Yesu. Ɔnyen
mɔ gyɛ daa gyaatanbo. Mɛ ba mɔ, mɛ kolɛ
Yesu yɛɛ ɔ' wɔra aniya de o' kyu mɔ-abaa
gyan mɔ so sa mɔmɔ de mɔ-ansi mɔ a'
bugi. 23 Yesu gi keda gyaatanbo mɔ gibaa
dɔ kyu mɔ lii nten nkan ne ɔ too akyɔlɛ
wɔra mɔ-ansi dɔ ne o kyu mɔ-abaa bun
mɔ-ansi mɔ so. Yesu gi lɛɛ mɔ-abaa ɔnyen
mɔ-ansi mɔ so ne ɔ taasɛ mɔ yɛɛ, "Fo kya
wu ilaa iko?"
24 Gyaatanbo mɔ gi diirɛ mɔ-ansi ne ɔ
kerɛ mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ, "N kya wu asa. Mɔ,
mɛ dɛ fɛɛ iyii mɛ naa mɛ naa." 25 Ne Yesu
gi kii kyu mɔ-abaa bun gyaatanbo mɔ ansi
mɔ so ne ɔ lɛɛ. Nfono mɔ gyaatanbo mɔ gi
kii lɔrɔ kerɛ mɔ, mɔ-ansi mɔ a bugi. Ɔ san
ɔ kya wu ilaa kamaasɛ dɔɔdan. 26 Yesu gi
kyɛ gyaatanbo mɔ ta mɔ, ɔ tɔgɛ mɔ yɛɛ
ɔ' naa kpe mɔ-gɛwi. Ɔ mɛŋ' sa o' kyu de
ɔsowolɛ mɔ so.

*Piita Gi L*ɛɛ Tɔgɛ Isa Ɔbono Ɔnan Yesu
Gyɛ Mɔ

27 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ yii
ɔkpa mɛ kya kpe isowolɛ ibono i sindi
Sɛsariya Filipayi ɔsowolɛ so mɔ. Mɛ naa
mɛ kya kpe mɔ, Yesu gi taasɛ mɔ-akasɛbo
mɔ yɛɛ, "Asa asɛ mɔ, menɛ nyamesɛ
ɔnan ne n' gyɛ?"
28 Ne mɔ-akasɛbo mɔ mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
"Ako mɛ kya tɔgɛ yɛɛ fo gyɛ Oloobu Gyɔn
ɔbono ɔ naa kyena gyere asa Wurubuaarɛ
sagyere mɔ. Ako mɔ yɛɛ Kuaa! Fo ne
n gyɛ Oloobu Ilaagya. Ne ako, mɔ, yɛɛ
Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo iloobu mɔ dɔ
ɔko kpɛi ne n kyingi lii ibuni dɔ ba gɛnen."
29 Nfono ne Yesu gi kii taasɛ mɔ-akasɛbo
mɔ yɛɛ, "Ne fɛye mɔ de? Menɛ nyamesɛ
ɔnan ne fɛ nyi yɛɛ n' gyɛ?" Piita gi lɛɛ
gɛnɔ yɛɛ, "Fo ne n gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ
gi sun de fo' baa mɔlɛgɛ asa de mɛ' nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ."
30 Piita gi lɛɛ gɛnɔ gɛnen mɔ, Yesu gi
ka sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ mɛ mɛŋ' sa mɛ'
tɔgɛ sa ɔko-rɛ ɔko nyamesɛ ɔbono ɔnan
ɔ gyɛ mɔ.

*Yesu Gi T*ɔgɛ Mɔ-Giwukyingi Mɔ So Ilaa

31 Nfono ne Yesu gi yii gɛsɛ ɔ kya
nyiile mɔmɔ yɛɛ, "I gyɛ ibono i laa ba
yɛɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ,
n' wu ɔlaawusɛ kpɛi-kpɛi gikyɔ. Gyuda
awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ de nbara
aŋmarasɛbo de mɔmɔ-abelɛnsɛ sɛnsɛ mɔ
mɛ laa kine me, ne mɛ laa yɛgɛ asa

mɛ' mɔɔ me. Mɛ mɔɔ me mɔ, imɔ
gɛkɛ sasɛ mɔ, nan kyingi lii ibuni dɔ."
32 Ɔ tɔgɛ tigi mɔmɔ, ɔŋ ŋara mɔmɔ. Ne
Piita gi kyu mɔ lii nkan ne ɔ gya mɔ
yɛɛ ɔŋ baa tɔgɛ gɛnen. 33 Ne Yesu gi
kisee kerɛ mɔ-akasɛbo sɛnsɛ mɔ, ne ɔ
gya Piita yɛɛ, "Naa me asɛ; ilaa nyɛnyɛn
gɛmu! Fo-gɛwɔnsa gɛŋ gyan Wurubuaarɛ
gɛlaarɛ so. Anyamesɛ-lɛɛ gɛlaarɛ so ne
fo-gɛwɔnsa gɛ gyan."

34 Nfono ne Yesu gi terɛ sakpii mɔ ba
mɔ asɛ dabɔlɛ de mɔ-akasɛbo mɔ ne ɔ
tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Ɔbono ɔ kya laarɛ
de ɔ' wɔra me-ɔkasɛbo mɔ, kaasɛ mɔ o'
kyu mɔ-nyoro fuɛ, o' kyule wu awɔrɔfɔɔ
me so, de ɔ' kasɛ me-gidebi. Ba-a mɛ laa
da mɔ aŋanbi oyii so mɔɔ mɔ, mɛ' da
mɔ. 35 I kya nyiile yɛɛ fo ɔbono fo kya
kɔrɔsɛ fo-nkpa fo kya yela fo-gibaa so mɔ,
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan mɔ gɛ laa
lii fo-gibaa. Ne fo ɔbono, mɔ, kyu lii me-rɛ
me-ɔkalan konkonsɛ mɔ so ne fo-nkpa gi
lii fo-gibaa mɔ, fo laa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena. 36 Fo nyamesɛ fo nyɛ gɛsinkpan
gɛdɛ so ilaa kamaasɛ pɛwu gyan ne fo
too fo-ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ mɔ fuɛ
mɔ, fo nyi yɛɛ fo nyɛ gɛkyena ne? 37 Menɛ
ne fo laa kyu sa Wurubuaarɛ de fo' kii nyɛ
ɔkyenaten mɔ asɛ? 38 Gɛkyena gɛdɛ dɔ
mɔ fɛ tɛ saarɛ asa abono mɛ kya wɔra
ilaa nyɛnyɛn ne mɛŋ kya gyi gɛsintin sa
Wurubuaarɛ mɔ. Imɔso fɛ' keda fɛye-
nyoro. Nengyene asa adɛ ansi dɔ ne i bo
fo ɔko ipeeli yɛɛ fo kya son me abɛɛ fo
kya sɔɔ me-agyɛbi mɔ gyi mɔ, gɛnen kee
ne i laa wɔra me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-
daa mɔ, ipeeli sa fo gɛnen kaasɛ ɔbono,
gɛkaabono nan kii ba gɛsinkpan so mɔ.
Gɛnen gɛkaabono mɔ me-sɛ Wurubuaarɛ
laa keda mɔ-isɔɔ sun lii Wurubuaarɛ dɔ.
Me-rɛ ɔmɔ ne nan ba, ne me-sɛ Wu-
rubuaarɛ laa lɛɛ me-nyisigyi nyiile asa."

9

1 Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye faa, fɛye
abono fɛ yelɛ gɛrɛnaa faa, fɛ maŋ wu' ta
pɛi ne fɛ laa wu Wurubuaarɛ gɛwuragyi
gɛkyena gɛ ba anyamesɛ dɔ ne Wu-
rubuaarɛ gi lɛɛ mɔ-ɔlon nyiile."

*Wurubuaar*ɛ Gi Lɛɛ Yesu Nyisigyi Nyiile
Mɔ-Akasɛbo Asa' Ako

2 Imɔ nkɛ nsee gɛmara mɔ, Yesu gi
kyu mɔ-akasɛbo Piita, Gyeemesi, de Gyɔn
ne mɛ dii kpe gibii belɛ giko so mɔmɔ
wolɛ. Mɛ bo nno gɛnen mɔ, Yesu nyoro gi
kyɛɛgɛ kii lɔrɔ wɔra ɔdan too, 3 ne mɔ-
ngbɛ nbono o suu mɔ gi fuuli faa parɛ-
parɛ, gi kya ŋɛlegi. Gɛsinkpan gɛdɛ so mɔ,
nyamesɛ maŋ taalɛ foro ilaa de i' lii fuuli
parɛ-parɛ gɛnen. 4 Mɛ baa kii kerɛ mɔ,
iloobu inyɔ iko ne: Ilaagya mɔ-rɛ Mosisi.
Mɛ ba Yesu asɛ, mɔmɔ-rɛ mɔ mɛ yelɛ
mɛ kya gyi nsingyi. 5 Mɛ yelɛ gɛnen
mɔ, Piita gi ten loo tɔgɛ atɔgɛkpandɛ sa
Yesu yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, i wɔra ɔdan yɛɛ a bo
gɛrɛ. Yɛgɛ de a' yii ipanpan isa' sa fɛye:
fo-lɛɛ ɔko, Ilaagya-lɛɛ ɔko, de Mosisi-lɛɛ
ɔko." 6 Yesu akasɛbo mɔ mɛ wu iloobu mɔ
gɛnen mɔ, i ŋmaa mɔmɔ-gisen ne i wɔra
mɔmɔ gifuu. Piita mɛŋ bii ilaa ibono ɔ laa
tɔgɛ mɔ. Imɔ ne n bara mɔ-atɔgɛkpandɛ
mɔ gɛnen.

7 Mɔmɔ pɛwu mɛ san mɛ yelɛ mɔ,
gibuntɔ giko gi ba baa bun mɔmɔ so
faa kpem, ne Wurubuaarɛ gigyɛbi gi lii
gibuntɔ mɔ dɔ tɔgɛ sa akasɛbo mɔ yɛɛ,
"Me-gisen dɔ obi ne n gyɛ Yesu, fɛ' nu mɔ
asɛ." 8 Ayaa abono so mɔ, Yesu akasɛbo mɔ
mɛ kerɛ kyaabɔɔ mɔ, mɛŋ baa wu ɔko baa
too de Yesu.

9 Mɛ kya kpelegɛ ma-a ba mɔ, Yesu gi da
mɔmɔ tii yɛɛ, "Fɛŋ sa fɛ' tɔgɛ ilaa ibono fɛ
wu faa sa ɔko nperɛ. Me, anyamesɛ pɛwu
mɔmɔ-daa mɔ, nɛ wu' kii kyingi lii ibuni
dɔ mɔ, pɛi de fɛ' lɔɔ gyi imɔ so gɛsingyi
sa asa." 10 Ɔ gya mɔmɔ mɔ, mɛ nu mɔ
asɛ; mɛ mɛŋ buu sa ɔko. Mɔmɔ-wolɛ ne
n taasɛ abara yɛɛ, "Ibono ɔ darɛ yɛɛ ɔ
laa wu' de o' kii kyingi faa mɔ, imɔ gɛsɛ
ne n gyɛ nnɛ?" 11 Ne Yesu akasɛbo mɔ
mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Aye Gyuda awura nbara
aŋmarasɛbo mɔ mɛ kya kyena tɔgɛ sa aye
yɛɛ Oloobu Ilaagya laa kii lii Wurubuaarɛ
dɔ ba pɛi de ɔbono Wurubuaarɛ laa sun
yɛɛ ɔ' baa gyi gɛwura Wurubuaarɛ adɛ so
mɔ ɔ' lɔɔ ba. Ne fo ne n gyɛ gɛnen isa
ɔbono mɔ, menɛ n wɔra so ne Ilaagya mɛŋ
baa gyangbara fo ba?"

12 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "I gyɛ gɛsintin
yɛɛ i kaaborɛ Ilaagya ɔ' gyangbara ba de
ɔ' baa lɔrɔ ilaa kamaasɛ pɛi de n' lɔɔ ba.
Mɛ ŋmarasɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-
daa mɔ ilaa Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ

yela yɛɛ i gyɛ ibono i laa ba yɛɛ n' wu
awɔrɔfɔɔ gikyɔ asa abaa dɔ de mɛŋ' kyu
me terɛ sɛi. Ilaa ibono mɛ ŋmarasɛ gɛnen
mɔ gɛsɛ ne n gyɛ menɛ? 13 N' tɔgɛ fɛye
yɛɛ Ilaagya gi ti wolaa kii ba, ne ibono
Gyuda awura mɛ kya laarɛ mɔ mɛ ti
kyu wɔra mɔ fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ wolaa
ŋmarasɛ wɔra Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ
mɔ."

*Yesu Gi Kosor*ɛ Ilaa Nyɛnyɛn Oduduu Gɛbii Gɛko So

14 Mɛ kpelegɛ mɛ kya ba Yesu akasɛbo
sɛnsɛ mɔ asɛ mɔ, mɛ wu sakpii yelɛ
kyaabɔɔ mɔmɔ; mɔmɔ-rɛ nbara aŋ-
marasɛbo mɛ kya sɔɔ akyɔɔlɛ. 15 Sakpii
mɔ gi da de ginsi wu Yesu kya ba mɔ, i dɛ
sakpii mɔ gɛnɔ gikyɔ, ne mɛ selɛ kpaa
gyangara mɔ, ne mɛ faala mɔ. 16 Ne Yesu
gi taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Menɛ gɛsingyi ne
fɛye-rɛ me-akasɛbo fɛ kya gyi mɔ?"

17 Nfono mɔ ɔko gi lɛɛ gɛnɔ lii sakpii
mɔ dɔ yɛɛ, "ɔbelɛnsɛ, ilaa nyɛnyɛn
oduduu ɔko tɛ me-bi nyensɛ so, i kya yɛgɛ
gɛŋ kya taalɛ tɔngɛ. Imɔso nɛ kyu mɔ
ba fo asɛ. 18 Nengyene i kyena gɛmɔ so
mɔ, i kya kuu gɛmɔ too gɛsinkpan. I san
mɔ, gɛmɔ-gɛnɔ dɔ i kya furu afuru, ne
gɛ kya wɛ gɛmɔ-anyi. Gɛmɔ-nyoro gi kya
san faa kenkesen. Nɛ ba ne meŋ tu fo mɔ,
nɛ kolɛ fo-akasɛbo mɔ yɛɛ mɛ' gya gɛnen
ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ koso gɛmɔ so sa
me mɔ, mɛ mɛŋ taalɛ."

19 Ne Yesu gi tɔgɛ sakpii mɔ yɛɛ, "O!
Fɛye nkɛ ndɛ dɔ asa! Fɛŋ kya sɔɔ Wu-
rubuaarɛ gyi. Nkɛ nfonɛ ne nan kyena
fɛye asɛ, n kpɛ mi-i nyɛ gisen mi-i sa fɛye
daa? Fɛ' kyu gɛbii mɔ bara me." 20 Ne mɛ
kyu gɛmɔ bara mɔ.

Ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ gi wu Yesu
mɔ, ayaa abono so mɔ, i kyu gɛbii mɔ
too gɛsinkpan. Gɛ san gɛ kya belen, gɛ
kya kpiri, ne gɛmɔ-gɛnɔ dɔ i kya furu.
21 Ne Yesu gi taasɛ gɛbii mɔ mɔ-sɛ yɛɛ,
"I kya wɔra gɛmɔ ɔfaanan faa, i ti kɛɛla?"
Gɛbii mɔ mɔ-sɛ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Lii ko-o
gɛmɔ-nbii dɔ ne i yii gɛmɔ. 22 I kya laarɛ i'
mɔɔ gɛmɔ so mɔ, i kya kyu gɛmɔ kyu too
ɔgya dɔ de nkyu dɔ. Nengyene fo laa taalɛ
wɔra ilaa iko kyu lii imɔ so mɔ, su aye so de
fo' mɔlɛgɛ aye." 23 Yesu gi taasɛ mɔ yɛɛ,
"Fo yɛɛ, 'nengyene nan taalɛ mɔ'? Imɔso
fo kya sɔɔ akyɔɔlɛ yɛɛ maŋ taalɛ? Nu
yɛɛ ɔbono ɔ kya sɔɔ Wurubuaarɛ gyi mɔ,
ilaa kamaasɛ i kya wɔra sa mɔ." 24 Gɛbii
mɔ mɔ-sɛ gi kpɛ nu yɛɛ gisɔɔgyi ne n tiri
mɔ, o kyu osulon kolɛ mɔ yɛɛ, "N kya sɔɔ
Wurubuaarɛ gyi berɛ. Ibono meŋ sɔɔ gyi
mɔ, yɛgɛ n' sɔɔ gyi."

25 Yesu gi wu yɛɛ sakpii mɔ kya nyaakyɔ
ɔ kya too mɔ, ɔ tɔgɛ sa ilaa nyɛnyɛn
oduduu mɔ yɛɛ, "Fo ilaa nyɛnyɛn oduduu
ɔbono fo tɛ gɛbii gɛdɛ so, ne fo yɛgɛ gɛ
bingiri gɛmugamuga de osintiribu mɔ, n
kya tɔgɛ mi-i sa fo yɛɛ, koso gɛmɔ so,
n kerɛ fo faa, de foŋ' baa kii ba gɛmɔ so
gɛkaako." 26 Ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ gi
lɔgedɛ saawo, ne i kyu ɔlon nyala gɛbii mɔ
kerii-kerii pɛi ne i koso gɛmɔ so. I koso
taa gɛbii mɔ yɛgɛ mɔ, gɛ san gɛ dɛ fɛɛ
obuni. Asa sakyɔ mɛ kya tɔgɛ yɛɛ gɛ wu'
daa. 27 Nfono ne Yesu gi keda gɛmɔ-gibaa
dɔ puru ne gɛ koso yelɛ.

28 Yesu gi kpaa loo obu dɔ mɔ, mɔ-
akasɛbo mɔ mɛ baa taasɛ mɔ mɔmɔ-wolɛ
yɛɛ, "I wonɛ so ne aye berɛ, a mɛŋ taalɛ
gya ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ koso gɛbii
mɔ so daa?" 29 Mɛ taasɛ Yesu gɛnen mɔ,
ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Sɛi mɛŋ bo no i laa
taalɛ gya ilaa idɛana ɔnan koso, gɛnen mɔ,
[gɛnɔ ŋminde de] gɛdalaa."

*Yesu Gi Kii T*ɔgɛ Mɔ-Giwukyingi Mɔ So Ilaa

30 Mɛ lii nfono mɔ, mɛ naa loo Galeli
gɛsinkpan so mɛ kya kyon. Yesu mɛŋ kya
laarɛ de ɔko ɔ' bii nfono so mɛ bo de mɔ.
31 I kya nyiile yɛɛ ɔ kya laarɛ de o' nyiile
mɔ-akasɛbo mɔ ilaa mɔmɔ-wolɛ. ɔ kya
nyiile mɔmɔ ilaa mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ
yɛɛ, "Owi mɔ gi fo ibono me-akyobo mɛ
laa kyu me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa
mɔ, wɔra asa ako abaa dɔ de mɛ' mɔɔ me.
Mɛ mɔɔ me mɔ, imɔ gɛkɛ sasɛ mɔ, nan
kyingi lii ibuni dɔ." 32 O buu sa ɔmɔ gɛnen
mɔ, mɛ mɛŋ nu imɔ gɛsɛ. I kii i bo mɔmɔ
gifuu de mɛ' taasɛ mɔ.

*Isa ɔbono ɔnan ɔ Don M*ɔ-Nanboana Mɔ

33-34 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ
kya kpe Kapɛɛniyon ɔsowolɛ so. Mɛ naa
ɔkpa dɔ mɛ kya kpe mɔ, mɔ-akasɛbo
mɔ mɛ kya sɔɔ akyɔɔlɛ yɛɛ mɔmɔ dɔ
mɔ, anɛ ne n don mɔ-nanbo. Mɛ loo
gɛten dɔ mɔ, Yesu gi taasɛ mɔ-akasɛbo
mɔ yɛɛ, "A kya ba mɔ, menɛ akyɔɔlɛ
ne fɛ kya sɔɔ mɔ?" Mɛ sii kurun. I

kya nyiile yɛɛ ipeeli i gyi mɔmɔ kyu lii
akyɔɔlɛ mɔ so. 35 Ne Yesu gi kpelegɛ
kyena ne ɔ terɛ mɔ-akasɛbo gudu anyɔ
mɔ ba mɔ asɛ ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Nengyene ɔko kya laarɛ gɛbelɛnsɛ o' gyi
mɔ, i kaaborɛ ɔ' wɔra mɔ-nyoro fɛɛ gɛbii
de ɔ' wɔra dega sa ɔkamaasɛ." 36 Nfono ne
Yesu gi keda gɛbii pii gɛko, ne o kyu gɛmɔ
yelɛ mɔmɔ-ansi dɔ, ne o kyu mɔ-abaa mili
gɛmɔ kyaabɔɔ, ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
37 "Nengyene me so ne fo ɔko fo bugi ansi
de gɛbii gɛko fɛɛ gɛdɛ ɔnan mɔ, me ne fo
bugi ansi de gɛnen. Ne fo bugi ansi de me
mɔ, fo bugi ansi de me-sɛ ɔbono o sun me
mɔ kee ne."

*Yesu Y*ɛɛ Ɔbono Ɔŋ Kya Kyo Mɔ Mɔ
Yelɛ Mɔ-Gɛmara Ne

38 Ne Gyɔn gi tɔgɛ sa Yesu yɛɛ,
"Ɔbelɛnsɛ, a wu ɔnyen ɔko ɔ dɛ fo-ginyen
ɔ kya gya ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi
ɔ kya koso asa so. Kaasɛ mɔ mɛŋ kii ɔ
bo aye dɔ, imɔso a gya mɔ yɛɛ ɔŋ' baa
wɔra gɛnen." 39 Ne Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa
mɔ yɛɛ, "Fɛ san wu gɛnen mɔ, fɛŋ' baa
gya mɔ. Ɔbono ɔ dɛ me-ginyen ɔ kya wɔra
amunale ilaa mɔ, gɛnen kaasɛ ɔbono maŋ
baa kii tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn iko kyu lii me so
ayaa abono so. 40 I kya nyiile yɛɛ ɔbono
ɔŋ kya sɔɔ akyɔɔlɛ de aye mɔ, ɔ yelɛ
aye-gɛmara ne. 41 Ibono fɛ kya son me,
Kirisito, mɔ so ne ɔko gi sa fɛye ba-a nkyu
nunsɛ mɔ, n kya tɔgɛ fɛye gɛsintin, kaasɛ
mɔ maŋ wɔra imɔ too nkyu dɔ giyan.
Wurubuaarɛ ntɛɛla gi dɛ sa mɔ.

*F*ɛŋ Kerɛ Dandan Mɔ, Fɛ Maŋ Nyɛ
Kyena Wurubuaarɛ Asɛ

42 "Ɔbono, mɔ, ɔ laa yɛgɛ apiipii abono
mɛ sɔɔ me gyi mɔ dɔ ɔko gisɔɔgyi gi'
koso me so mɔ, nengyene fɛɛ mɛ kyu gibui
belɛ ŋminde kyaga de kaasɛ ɔbono gibɔ ne
mɛ too mɔ wɔra apoo dɔ mɔ, i tɛsɛ i bɔ.
43-44 Imɔso nengyene fo-gibaa gi kya yɛgɛ
fo-gisɔɔgyi gi' koso me so mɔ, kɛbi gimɔ
fuɛ! I boran yɛɛ fo kyu gibaa kolon de fo'
kpaa kyena Wurubuaarɛ asɛ mɔ don ibono
Wurubuaarɛ laa kyu fo-rɛ fo-abaa anyɔ
too wɔra ɔgya ɔbono ɔŋ kya wu' gɛkaako
mɔ dɔ mɔ.
45-46 "Nengyene fo-giyaa gi kya yɛgɛ fo-
gisɔɔgyi gi' koso me so mɔ, kɛbi gimɔ fuɛ!
I boran yɛɛ fo kyu giyaa kolon kpaa kyena
Wurubuaarɛ asɛ don ibono Wurubuaarɛ
laa kyu fo-rɛ fo-ayaa anyɔ too wɔra ɔgya
ɔbono ɔŋ kya wu' gɛkaako mɔ dɔ mɔ.
47 "Nengyene fo-ginsi gi kya yɛgɛ fo-
gisɔɔgyi gi' koso me so mɔ, lɔgedɛ gimɔ
lɛɛ fuɛ. I boran yɛɛ fo' kyu ginsi kolon
kpaa kyena Wurubuaarɛ gɛwuragyi mɔ dɔ
don ibono Wurubuaarɛ laa kyu fo-rɛ fo-
ansi anyɔ too wɔra ɔgya dɔ mɔ.
48 Nno berɛ i don gɛsinkpan so gibiinaa de
gɛkyan gbaa bun.
Imɔ-lɛɛ ɔgya ɔnan mɛŋ kya nu giwu',
ne nno ilaa gyɔsɛ-lɛɛ asonsɔɔ aŋ kya
wu' gɛkaako.
49 "Ɔgya laa fuo ɔkamaasɛ. Ɔbono ɔ loo
lii mɔ, i laa lɔrɔ mɔ fɛɛ gɛnɔɔbono nfɔlɛ
gi kya lɔrɔ ipɔ mɔ. 50 Nfɔlɛ gi bo kon.
Nengyene fɛɛ nfɔlɛ gi ta nmɔ-ɔkon mɔ,
nnɛ ne fɛ laa wɔra nmɔ de gi' kii wɔra
ɔkon? Iŋ bo sɛi fɛ laa taalɛ wɔra. Imɔso
fɛ' wɔra fɛɛ nfɔlɛ sa abara de fɛ' nyɛ gisen
yuuli kyu kyena."

10

*Yesu Gi Nyiile M*ɔ-Akasɛbo Mɔ Ɔkyii
Gikine Ilaa

1 Yesu gi koso lii nno, ne o kpe Gyudiya
gɛsinkpan so de Gyɔɔdan ɔbon mɔ
gibenbɛ giko so. Sakpii gi ti kpaa kyaabɔɔ
mɔ, ne o nyiile mɔmɔ ilaa fɛɛ gɛnɔɔbono
ɔ wolaa ɔ kya wɔra mɔ.
2 Nfono mɔ Farasii gikpen mɔ dɔ awura
ako mɛ baa soo Yesu idoo kerɛ. Gɛnen
so mɔ, mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Aye-nbara dɔ
mɔ, i dɛ ɔkpa fɛɛ ɔnyen o' kine mɔ-ka?"
3 Ne Yesu gi kisee taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Menɛ
nbara ne Mosisi gi yela sa fɛye kyu lii ɔkyii
gikine so?" 4 Mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Mosisi
yɛɛ, nengyene ɔnyen laa kine mɔ-ka mɔ,
ɔ' sa mɔ gikine ɔwolɛ de ɔ' lɛɛ mɔ ɔkpa."
5 Mɛ lɛɛ gɛnɔ gɛnen mɔ, Yesu gi tɔgɛ
sa mɔmɔ yɛɛ, "Ibono fɛye-aso dɔ i kɔrɔ
ifuu mɔ so ne Mosisi gi yela nbara ndɛ
sa fɛye gɛnen. 6 Nkana mɛ ŋmarasɛ yela
Wurubuaarɛ agyɛbi ɔwolɛ mɔ dɔ yɛɛ lii
ko-o aberɛ abono Wurubuaarɛ gi lɛɛ soso
de gɛsɛ mɔ,
'ɔ lɛɛ ɔnyen oyuduu de ɔkyii oyuduu'.
Mɛ kii ŋmarasɛ yɛɛ,
7 'Imɔ idɛ so ne ɔnyen kya taa mɔ-sɛ de
mɔ-nyi yɛgɛ
de o' kyu mɔ-nyoro mada de mɔ-ka

8 de mɛ' bingiri nyamesɛ kolon mɔ.'
Imɔso ɔnyen mɔ-rɛ mɔ-ka mɛŋ baa mɛ
gyɛ asa anyɔ, mɛ bingiri nyamesɛ kolon.
9 Ibono Wurubuaarɛ ne n kyu mɔmɔ
dabɔlɛ wɔra nyamesɛ kolon faa mɔ, ɔko
ɔŋ sa ɔ' baragɛ mɔmɔ dɔ."
10 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kii
ba gɛten dɔ mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kii
lɔrɔ taasɛ mɔ kyu lii gɛdena gɛsingyi mɔ
so. 11 Ne Yesu gi tɔgɛ mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ,
"N kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ nengyene fo
kine fo-ka kpaa kyu ɔkyii pobɔrɔ mɔ, fo
tɔrɔ Wurubuaarɛ gɛlaarɛ adenabi nbara.
Ɔ kya kyu imɔ yɛɛ ɔko mɔ-ka ne fo laarɛ
gɛnen. 12 Ne fo ɔkyii ɔbono fo kine fo-kuli
kpaa dena ɔnyen pobɔrɔ mɔ, fo kee fo tɔrɔ
Wurubuaarɛ gɛlaarɛ adenabi nbara mɔ. Ɔ
kya kyu imɔ fɛɛ fo lii fo-kuli gɛmara ne."

*Yesu Gi S*ɔɔ Nbii Buru-buru Abaa Anyɔ

13 Owi ɔko dɔ mɔ, asa ako mɛ kpɛ mɛ
dɛ nbii ma-a bara Yesu yɛɛ o' kyu mɔ-
abaa gyan nmɔ so de ɔ' dalaa sa mɔmɔ.
Yesu akasɛbo mɔ, mɔ, mɛ kya gya mɔmɔ
yɛɛ mɛ' kiiri nbii mɔ. 14 Yesu gi wu gɛnen
mɔ, i loo mɔ. Ne ɔ tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo
mɔ yɛɛ, "Fɛ' yɛgɛ nbii mɔ gi' ba me asɛ;
fɛŋ' baa tii mɔmɔ-ɔkpa. Abono mɛ dɛ
fɛɛ gɛnen nbii ndɛana ɔnan mɔ ne n kya
nyɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi
mɔ. 15 Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye faa, fo
nyamesɛ kamaasɛ ɔbono fo mɛŋ kyu fo-
nyoro wɔra fɛɛ gɛbii de fo' kyule kyena
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ,
fo maŋ nyɛ gɛnen gɛkyena gɛbono kpa-a."
16 Imɔso Yesu gi puge nbii mɔ ne ɔ kyu
mɔ-abaa gyan mɔmɔ so kolɛ Wurubuaarɛ
ayuule sa mɔmɔ.

*An*ɛ Ne Nan Nyɛ Ɔkyenaten Wu-
rubuaarɛ Gɛwuragyi Dɔ?

17 Yesu kya laarɛ o' kpe ɔkpa mɔ, ɔnyen
ɔko gi selɛ baa ŋmii mɔ-ayaa dɔ ne ɔ taasɛ
mɔ yɛɛ, "ɔbelɛnsɛ dɛnsɛ, nnɛ ne nan
wɔra de n' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena
gɛkpaa?" 18 Yesu gi kisee taasɛ mɔ yɛɛ,
"Fo kya terɛ me yɛɛ nyamesɛ dɛnsɛ faa
mɔ, fo mɛŋ nyi yɛɛ Wurubuaarɛ wolɛ ne
n gyɛ nyamesɛ dɛnsɛ? 19 Iŋ gyɛ fo nyi
Wurubuaarɛ nbara mɔ? Nbara mɔ gi kya
nyiile yɛɛ gɛŋ' sa fo' mɔɔ isa, gɛŋ' lii fo-ka
abɛɛ fo-kuli gɛmara, gɛŋ' yuuri, gɛŋ' ten
ɔko gɛnɔ nbɛlɛ dɔ, gɛŋ' kudi ɔko gyi, buu
fo-sɛ de fo-nyi." 20 Ɔnyen mɔ gi lɛɛ gɛnɔ
sa Yesu yɛɛ, "ɔbelɛnsɛ, kpɛ kyu lii me-nbii
dɔ mɔ, n kya gyi nbara ndɛ pɛwu so."

21 Yesu gi kisee kerɛ ɔnyen mɔ mɔ, mɔ-
ilaa i loo mɔ-gisen dɔ, ne ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ,
"I kya san fo ilaa kolon. Naa kpaa fɛ fo-ilaa
ibono fo bo mɔ pɛwu de fo' kyu aterenbi
mɔ kyu yɛ sa ayenbo. Fo wɔra gɛnen mɔ,
fo laa nyɛ ntɛɛla Wurubuaarɛ dɔ, de fo'
san naa baa buu me wɔra me-ɔkasɛbo."
22 Ɔnyen mɔ gi nu ibono Yesu gi tɔgɛ mɔ
gɛnen mɔ, mɔ-gisen dɔ i nyida mɔ, i yɔɔ
mɔ-nyoro, ne ɔ naa kyon. I kya nyiile yɛɛ
ɔ tansi ɔ bo atɔ gikyɔ. Ɔ kerɛ mɔ, ɔ maŋ
taalɛ wɔra gɛnen.

23 Nfono mɔ, Yesu gi kerɛ mɔ-akasɛbo
mɔ dɔ gyan, ne ɔ tɔgɛ mɔmɔ yɛɛ, "I
tansi i bo lon sa aterenbi awura de mɛ'
kyena Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyen-
abi." 24 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, i dɛ mɔ-
akasɛbo mɔ gɛnɔ gikyɔ. Ne o kii tɔgɛ sa
mɔmɔ yɛɛ, "Me-biana, i tansi i bo lon de
nyamesɛ ɔ' nyɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi
dɔ akyenabi. 25 Pɛi de aterenbi wura ɔ' nyɛ
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ gɛkyena mɔ,
i bo lon sa mɔ don gɛnɔɔbono gɛkpatitii
gɛ laa loo ɔbaatɔ ɔbɔ dɔ lii mɔ." 26 Yesu
gi tɔgɛ gɛnen mɔ, i lɔrɔ dɛ mɔ-akasɛbo
mɔ gɛnɔ too, ne mɛ san taasɛ mɔ yɛɛ,
"Gɛnen berɛ mɔ, anɛ kaasɛ ne nan nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ne?" 27 Yesu gi
kerɛ mɔmɔ faa yiridididi, ne ɔ lɛɛ gɛnɔ
sa mɔmɔ yɛɛ, "Imɔ idɛ i don nyamesɛ
giwɔra. Wurubuaarɛ-lɛɛ kpɛi. I lii fɛɛ sɛi
mɛŋ fo Wurubuaarɛ berɛ giwɔra."

28 Nfono mɔ Piita gi taasɛ mɔ yɛɛ,
"Aye, mɔ, ibono a taa gɛsinkpan ilaa ka-
maasɛ yɛgɛ, ne a naa a buu fo faa mɔ,
nnɛ ne?" 29-30 Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo
mɔ yɛɛ, "Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye
faa, nyamesɛ kamaasɛ ɔbono ɔ taa ilaa
iko yɛgɛ me so abɛɛ me-ɔkalan konkonsɛ
mɔ so mɔ, kaasɛ laa nyɛ gɛnen ilaa ibono
ɔnan gikpadɔ ikue-inun. Fɛɛ ɔko gi taa
mɔ-gɛten yɛgɛ, abɛɛ mɔ-sɛ, abɛɛ mɔ-
nyi, abɛɛ mɔ-daana, abɛɛ mɔ-tedɛana,
abɛɛ mɔ-pikyiiana, abɛɛ mɔ-biana, abɛɛ
mɔ-nsinkpan yɛgɛ me so mɔ, kaasɛ laa
nyɛ nten, adaa, atedɛ, anyi, apikyii, nbii de
nsinkpan aberɛ abono ɔ tɛ de ansi faa. Iko
kee ne n gyɛ yɛɛ asa mɛ laa ka mɔ-ansi. Ne
gɛkyena gɛbono gɛ laa kii ba mɔ dɔ mɔ,

ɔ laa nyɛ kyena Wurubuaarɛ asɛ gɛkpaa-
gɛkpaa." 31 Ne Yesu gi kii tɔgɛ yɛɛ, "Gɛnen
gɛkyena pobɔrɔ gɛbono dɔ mɔ, abono mɛ
gyɛ abelɛnsɛ gɛsinkpan so ilaa dɔ mɔ ako
mɛ laa kpaa bingiri nbii. Ne abono mɛ gyɛ
nbii gɛsɛ gɛrɛ ilaa dɔ mɔ ako mɔ, mɔ, mɛ
laa kpaa wɔra abelɛnsɛ."

*Yesu Gi Kii T*ɔgɛ Mɔ-Giwukyingi Mɔ So Ilaa

32 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kya
kpe Gyɛrusalem. Asa ako kee mɛ buu
mɔmɔ. Mɛ naa mɛ kya kpe mɔ, Yesu
ne n gyangbara. Ako mɛ kya laarɛ mɛ'
mɔɔ Yesu Gyɛrusalem, imɔso ibono mɛ
kii mɛ kya kpe nno mɔ, i dɛ mɔ-akasɛbo
mɔ gɛnɔ ne i bo abono mɛ buu mɔmɔ
mɔ gifuu. Yesu gi kii kyu mɔ-akasɛbo
gudu anyɔ mɔ lii nkan ne o kii tɔgɛ ɔmɔ
ilaa ibono i laa ba mɔ so Gyɛrusalem mɔ.
33 Ɔ tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Fɛ'
nu. A kya kpe Gyɛrusalem faa, ako mɛ
laa kyu me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa
mɔ, wɔra aye Gyuda awura asunbi alɛɛbo
abelɛnsɛ de aye-nbara aŋmarasɛbo abaa
dɔ. Mɔmɔ, mɔ, mɛ laa tɔgɛ yɛɛ n
gyɛ ilaa nyɛnyɛn ɔwɔrabo, imɔso n' wɔra
ɔmɔɔsɛ, de mɔmɔ kee mɛ' kyu me wɔra
asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ
abaa dɔ. 34 Gɛnen asa abono mɛ laa gyaabii
me ikpa kpɛi-kpɛi so, de mɛ' too akyɔlɛ
bun me. Mɛ laa taa me awulibi de mɛ' mɔɔ
me. Nɛ wu' mɔ, imɔ gɛkɛ sasɛ mɔ, nan
kyingi lii ibuni dɔ."

*Gyeemesi M*ɔ-rɛ Gyɔn Mɛ Kolɛ Yesu Gɛbelɛnsɛ

35 Imɔ gɛmara mɔ Gyeemesi mɔ-rɛ
Gyɔn, Sɛbedi mɔ-biana mɔ, mɛ ba Yesu
asɛ, ne mɛ baa kolɛ mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, a
dɛ fo giserɛ, ilaa ibono a kya laarɛ a' baa
kolɛ fo faa, wɔra aniya de fo' wɔra imɔ
sa aye." 36 Ne Yesu gi taasɛ mɔmɔ yɛɛ,
"Menɛ ne fɛ kya laarɛ n' wɔra sa fɛye?"
37 Ne mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Aberɛ abono fo laa
baa gyi gɛwura de nyisigyi mɔ, yɛgɛ aye
ne a' wɔra fo-nwurabi nbono a laa sindi fo
titiritii mɔ, ɔko ɔ' kyena fo-gibaa gyisɛ so
de ɔko, mɔ, ɔ' kyena fo-benɛ so."

38 Ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ
mɛŋ nyi ilaa ibono fɛ kya kolɛ faa. Imɔso
fɛ laa taalɛ wu ɔlaawusɛ ɔbono ɔnan ɔ
dɛ ɔ gyoo me mɔ? Me-awɔrɔfɔɔ sagyere
ɔbono mɛ laa kyu gyere me mɔ, fɛ laa taalɛ
de mɛ' gyere fɛye gɛnen sagyere ɔbono
ɔnan kee?" 39 Mɛ kyule mɔ yɛɛ, "Ɛn, a
laa taalɛ." Ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"I gyɛ gɛsintin berɛ. Fɛ laa wu ɔlaawusɛ
ɔbono ɔnan ɔ dɛ ɔ gyoo me mɔ, ne
awɔrɔfɔɔ sagyere ɔbono nan gyere mɔ,
fɛye kee fɛ laa gyere gɛnen sagyere ɔbono.
40 Me asɛ ikyenaten mɔ berɛ, meŋ bo ɔkpa
de n' lɛɛ yɛɛ ɔdɛ ne ɔ' kyena me-gibaa
gyisɛ so abɛɛ ɔdɛ ne ɔ' kyena me-benɛ so.
Gɛnen ikyenaten ibono i gyɛ sa daa abono
Wurubuaarɛ gi lɔrɔ imɔ yela sa mɔ."

41 Yesu akasɛbo sɛnsɛ gudu mɔ mɛ nu
ilaa ibono Gyeemesi de Gyɔn mɛ kpaa kolɛ
Yesu mɔ, i loo ɔmɔ. 42 Imɔso Yesu gi terɛ
mɔmɔ pɛwu ba mɔ asɛ, ne ɔ tɔgɛ sa
mɔmɔ yɛɛ, "Fɛɛ gɛnɔɔbono fɛ nyi mɔ,
asa abono mɛ mɛŋ nyi Wurubuaarɛ agyɛbi
mɔ mɔmɔ-awura awura mɛ kya kyu abono
mɛ bo mɔmɔ gɛsɛ mɔ wɔra fɛɛ mɔmɔ-
nbide. Mɔmɔ-anyamesɛ gbaa'gbaa mɔ
kee, mɛ kya kyu ɔlon gyi gɛbelɛnsɛ asa
sɛnsɛ so. 43 Fɛye-lɛɛ berɛ, iŋ kaaborɛ
i' wɔra fɛɛ asa adɛ. Nengyene ɔko kya
laarɛ ɔ' wɔra nyamesɛ gbaa' fɛye dɔ mɔ, i
kaaborɛ ɔ' wɔra mɔ-nyoro fɛɛ fɛye-dega,
44 ne ɔbono ɔ kya laarɛ ɔ' wɔra fɛye-
wura mɔ, i kaaborɛ ɔ' wɔra mɔ-nyoro
fɛɛ gɛbide sa ɔkamaasɛ. 45 I lii fɛɛ me,
anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ gbaa, meŋ
ba gɛsinkpan so yɛɛ asa mɛ' son me. Nɛ
ba daa de n' baa son asa de n' kyu me-nkpa
kyɛɛ de i' lɛɛ asa sakyɔ lii ilaa nyɛnyɛn
giwɔra dɔ kiiri mɔmɔ sa Wurubuaarɛ."

*Yesu Gi Ky*ɛ Gyaatanbo

46 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo de sakpii
belɛ mɛ loo Gyɛriko ɔsowolɛ so. Mɛ loo
mɛ kya lii mɔ, gyaatanbo ɔko tɛ ɔkpa
nkan. Mɛ kya terɛ gɛnen gyaatanbo
ɔbono yɛɛ Batimeyasɛ. Mɔ-sɛ ne n gyɛ
Timeyasɛ. 47 Gyaatanbo mɔ gi nu yɛɛ Yesu,
Nasarɛtɛnyen mɔ ne n ba ɔ kya kyon mɔ,
o yii gɛsɛ ɔ kya kpen ɔ kya tɔgɛ yɛɛ,
"Yesu, Wura Deefidi ɔnaanabi, su me so!"
48 Ɔ kya kpen gɛnen mɔ, asa sakyɔ mɛ kya
gya mɔ yɛɛ, "Bun fo-gɛnɔ so!" Mɛ kya
gya mɔ gɛnen mɔ, idɛ kon gbaa ne ɔ lɔrɔ
ɔ kya kpen ken-ken yɛɛ, "Wura Deefidi
ɔnaanabi, su me so!" 49 Yesu gi nu gɛnen
mɔ, o sii yelɛ, ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Fɛ' terɛ mɔ sa me." Gɛsintin mɔ, mɛ terɛ

gyaatanbo mɔ yɛɛ, “Fo-gisen gi' yuule fo,
koso, Yesu kya terɛ fo.”
50 Gyaatanbo mɔ gi nu gɛnen mɔ, ɔ
ŋmanyan mɔ-gikuru too nkan, ne ɔ firigi
yelɛ mɔ-ayaa so, ne ɔ naa kpe Yesu asɛ.
51 Ne Yesu gi taasɛ mɔ yɛɛ, “Menɛ ne fo
kya laarɛ n' wɔra sa fo?” Gyaatanbo mɔ
gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ, n kya laarɛ
me-ansi a' bugi.” 52 Ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔ
yɛɛ, “Naa fo kya kpe. Gisɔɔgyi gibono fo
bo sa me mɔ ne nan bugi fo-ansi faa.” Ayaa
abono so mɔ, mɔ-ansi mɔ a bugi, ne ɔ san
naa buu Yesu.

11

*Yesu Gi Loo Gy*ɛrusalem Fɛɛ Wura

1 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ
kya fuude Gyɛrusalem mɔ, mɛ kpaa fo
Bɛtɛfagye de Bɛtani isowolɛ ibono i gyan'
Nfɔ Iyii Gibii mɔ so. Mɛ fo nno mɔ, Yesu
gi sun mɔ-akasɛbo mɔ dɔ anyɔ 2 yɛɛ, “Fɛ'
kpe ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo aye-ansi dɔ faa.
Fɛ kpɛ fɛ kya loo ɔsowolɛ mɔ so mɔ, fɛ
laa wu bee fɔlɛ ɔbono ɔko mɛŋ ti gyan'
mɔ kerɛ mɔ kyaa de ɔfɛ. Fɛ' sangɛ mɔ
de fɛ' kyu mɔ bara me gɛrɛ. 3 Ne fɛɛ ɔko
gi taasɛ fɛye yɛɛ, ‘Menɛ ne fɛ kya wɔra
gɛnen?’ mɔ, fɛ' tɔgɛ mɔ yɛɛ, ‘Wura mɔ
tiri bee mɔ.’ Fɛ tɔgɛ mɔ gɛnen mɔ, ɔ laa
yɛgɛ de fɛ' kyu mɔ ba ayaa adɛ so.”
4 Imɔso mɛ kpe, ne gɛsintin mɔ, mɛ
kpaa wu bee fɔlɛ kyaa de ɔfɛ gɛbunono
gɛko asɛ ɔkpa nkan, ne mɛ sangɛ mɔ. 5 Mɛ
kya sangɛ mɔ mɔ, abono mɛ yelɛ nfono
mɔ mɛ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, “Menɛ n wɔra
ne fɛ kya sangɛ bee mɔ?” 6 Ne akasɛbo mɔ
mɛ tɔgɛ mɔmɔ fɛɛ gɛnɔɔbono Yesu gi
tɔgɛ sa mɔmɔ mɔ, imɔso mɛ taa mɔmɔ
yɛgɛ, ne mɛ sangɛ bee mɔ kyon.
7 Mɛ kyu bee mɔ bara Yesu mɔ, mɛ kyu
akuru too gyan mɔ so, ne Yesu gi dii gyan'.
8 Asa sakyɔ mɛ kyu mɔmɔ-akuru too mɔ-
ɔkpa dɔ, ne ako mɛ kyadɛ afɛdaa mɛ kya
too de ɔkpa yɛɛ ɔ' baa naa. 9 Abono mɛ
gyangbara de abono mɛ buu mɔ-gɛmara
mɔ pɛwu, mɛ kya kpen mɛ kya tɔgɛ yɛɛ,
“Ayenbi a gyɛ fo-lɛɛ!
Wurubuaarɛ ɔ' kosorɛ fo-gimu!
Wurubuaarɛ ginyen dɔ ne fo naa fo kya ba
faa!
10 Aye-naana Wura Deefidi gɛwuragyi
gɛbono fo dɛ fo kya ba mɔ gɛ' bara
nkyoola!
Ayenbi a' wɔra Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo
soso-soso mɔ-lɛɛ!”
11 Yesu gi naa kpaa loo Gyɛrusalem, ne
ɔ kyon kpe Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
gikpaara mɔ so. Ɔ kerɛ kerɛ ilaa kamaasɛ
gyan. Owi kya ta so mɔ, mɔ-rɛ mɔ-
akasɛbo gudu anyɔ mɔ mɛ lii Gyɛrusalem
kpe Bɛtani.

*Yesu Gi T*ɔgɛ Nnɔ Wɔra Gifeeya Oyii

12 Imɔ gɛdɛ kɛsɛ mɔ, mɛ kii lii Bɛtani
mɛ kya kpe Gyɛrusalem mɔ, akon a dɛ
Yesu. 13 Ɔ lɛɛ ansi kerɛ mɔ, o wu gifeeya
oyii ɔko mɔ-rɛ mɔ-afɛdaa. Ne ɔ naa kpe
mɔ asɛ de ɔ' kpaa kerɛ yɛɛ ɔ laa nyɛ mɔ-
abi de o' gyi abɛɛ. O kpe mɔ, oŋ wu ba-a
gibi kolon oyii mɔ so, afɛdaa wolɛ ne o
wu. I lii fɛɛ oyii mɔ owi sɔrɔsɛ mɛŋ ti fo.
14 Nfono mɔ Yesu gi tɔgɛ nnɔ wɔra oyii
mɔ yɛɛ, “Foŋ baa nyɛ sɔrɔ de ɔko ɔ' nyɛ
fo-abi gyi gɛkaako.” Yesu gi tɔgɛ sa oyii
mɔ gɛnen mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ mɛ nu.

*Yesu Gi Gya Asa Lii Wurubuaar*ɛ Ɔson Obu Gikpaara Mɔ So

15 Mɛ kpaa fo Gyɛrusalem mɔ, Yesu
gi kii naa kpe Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
gikpaara mɔ so. Ɔ fo nno mɔ, o wu yɛɛ asa
mɛ kyu nno bingiri gigya ogyiten. Ɔ gya
gigya agyibo abono lii gikpaara mɔ so. Asa
ako mɛ tɛ mɛ kya boori aterenbi, ne ako
mɔ mɛ kya fɛ abonbuɛ nno. O wu mɔmɔ
mɔ, ɔ da abono mɛ kya boori aterenbi
mɔ iteebulu bun, ne ɔ da abono mɛ kya
fɛ abonbuɛ mɔ ngyapaa too-too. 16 O
kine kee yɛɛ ɔko-rɛ ɔko ɔ mɛŋ' sa ɔ' sola
gɛsola baa kyu de Wurubuaarɛ ɔson obu
mɔ gikpaara mɔ so. 17 O nyiile asa abono
mɛ bo nfono mɔ ilaa yɛɛ, “Mɛ wolaa
ŋmarasɛ Wurubuaarɛ agyɛbi ako yela yɛɛ,
‘Me-ɔson obu mɔ laa wɔra ɔdalaaten sa
asa kpɛi-kpɛi pɛwu.’
Ne i wonɛ ne fɛye, mɔ, fɛ kyu nno bingiri
iyu gikpalan?”
18 Yesu ilaa nyiilesɛ mɔ i dɛ sakpii mɔ
pɛwu gɛnɔ, ne i tɔrɔ mɔmɔ-gisen. Gyuda
awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ de mɔmɔ
nbara aŋmarasɛbo mɔ berɛ, mɛ nu ilaa
ibono Yesu gi wɔra mɔ, mɛ laarɛ ɔkpa
ɔbono so mɛ laa nyɛ mɔɔ mɔ mɔ. Mɛ
kii mɛ selɛ Yesu gifuu. I kya nyiile yɛɛ mɛ

wu yɛɛ sakpii mɔ yelɛ mɔ-gɛmara. [19] I baa
fo gɛnen gɛkɛ gɛbono gɛdɔɔdɛ mɔ, Yesu
mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ lii ɔsowolɛ mɔ
so.

*Gifeeya Oyii M*ɔ Gi Wu'

[20] Gɛdɛ kɛsɛ nyɛnyɛngɛ fu-u mɔ, Yesu
mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kii mɛ kya
kyon mɔ, mɛ wu gifeeya oyii mɔ gi wu' lii
mɔ-ilin dɔ kyu dii. [21] Piita gi wu gɛnen mɔ,
o nyingi ilaa ibono Yesu gi tɔgɛ sa oyii mɔ
mɔ, ne o nyiile Yesu yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, kerɛ,
gifeeya oyii ɔbono fo tɔgɛ nnɔ wɔra mɔ gi
wu' mɔ!"

[22] Yesu gi lɛɛ gɛnɔ tɔgɛ sa mɔ-
akasɛbo mɔ yɛɛ, "Fɛ' sɔɔ Wurubuaarɛ
gyi. [23] Gɛsintin ne n kya tɔgɛ fɛye faa,
nengyene fo ɔko fo tɔgɛ sa gibii gidɛ yɛɛ,
'Koso gɛrɛ kpaa tɔrɔ apoo dɔ', ne fo mɛŋ
sɔɔ fo-nyoro akyɔɔlɛ fo-gisen dɔ ne fo
sɔɔ gyi yɛɛ i laa wɔra mɔ, Wurubuaarɛ laa
yɛgɛ i' wɔra sa fo gɛsintin. [24] Imɔso n kya
tɔgɛ fɛye yɛɛ ilaa kamaasɛ ibono fo ɔko
fo laa dalaa kolɛ Wurubuaarɛ mɔ, sɔɔ gyi
yɛɛ i laa yii fo-gibaa, ne gɛsintin, ɔ laa sa
fo imɔ. [25] Fo yelɛ fo kya dalaa ne fo nyi yɛɛ
ɔko gi wɔra fo ilaa nyɛnyɛn mɔ, kyu kyɛɛ
mɔ, de fo-sɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ o' kyu
fo-lɛɛ ilaa nyɛnyɛn kyɛɛ fo. [[26] Nengyene
fo maŋ kyu kyɛɛ fo-nanboana mɔ, gɛnen
kee ne fo-sɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ maŋ kyu
fo-lɛɛ ilaa nyɛnyɛn kyɛɛ fo ne.]"

*Abel*ɛnsɛ Ako Mɛ Daasɛ Yesu Kerɛ

[27] Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kii
ba Gyɛrusalem ɔsowolɛ so. Ɔ naa Wu-
rubuaarɛ ɔson obu mɔ gikpaara mɔ so
mɔ, Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ
de mɔmɔ-nbara aŋmarasɛbo de abelɛnsɛ
sɛnsɛ ako mɛ ba mɔ asɛ [28] ne mɛ baa taasɛ
mɔ yɛɛ, "Ilaa ibono fo kya wɔra faa mɔ,
anɛ ginyen dɔ ne fo kya wɔra imɔ daa?
Anɛ ne n sa fo ɔkpa yɛɛ fo' wɔra imɔ?"
[29] Nfono ne Yesu gi tɔgɛ abelɛnsɛ mɔ yɛɛ,
"Nan taasɛ fɛye ilaa kolon. Fɛ lɛɛ gɛnɔ sa
me mɔ, nan tɔgɛ fɛye ɔbono ginyen n dɛ n
kya wɔra gɛnen ilaa idɛ mɔ. [30] Ilaa taasɛsɛ
mɔ ne n gyɛ yɛɛ, 'Wurubuaarɛ sagyere
ɔbono Gyɔn gi gyere asa mɔ, anɛ ne n sa
mɔ ɔkpa? Wurubuaarɛ abɛɛ anyamesɛ?'
Fɛ' lɛɛ gɛnɔ de n' nu."

[31] Yesu gi taasɛ abelɛnsɛ mɔ gɛnen
mɔ, akyɔɔlɛ a tɔrɔ mɔmɔ wolɛ-wolɛ so,
ne mɛ tɔgɛ yɛɛ, "Nengyene a tɔgɛ yɛɛ
Wurubuaarɛ ne n sa Gyɔn gɛnen ɔkpa
ɔbono mɔ, ɔ laa taasɛ aye yɛɛ ne menɛ
n wɔra so ne a mɛŋ sɔɔ Gyɔn gyi? [32] Abɛɛ
a' tɔgɛ yɛɛ nyamesɛ ne n sa Gyɔn gɛnen
ɔkpa ɔbono daa? Kuaa!" Ibono so mɛ mɛŋ
taalɛ tɔgɛ gɛnen mɔ ne n gyɛ yɛɛ mɛ selɛ
sakpii mɔ gifuu. I lii fɛɛ sakpii mɔ kya buu
Gyɔn yɛɛ Wurubuaarɛ ne n sun mɔ ne ɔ
gyɛ Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo gɛsintin.
[33] Imɔso mɛ tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, "A mɛŋ nyi."
Ne Yesu gi kisee tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ
maŋ tɔgɛ me berɛ mɔ, me kee maŋ tɔgɛ
fɛye ɔbono ɔ sa me ɔkpa ne n' kya wɔra
ilaa ibono n kya wɔra mɔ."

12

*Yesu Gi Da Abel*ɛnsɛ Mɔ Gikpalɛ

[1] Yesu gi kii tɔgɛ sa abelɛnsɛ mɔ akpalɛ
dɔ yɛɛ, "Ɔnyen ɔko gi kyena. Ɔ dɔɔ
gifɔlɛ giko ndɔɔ. (Mɛ kya kyu gɛnen
gifɔlɛ gibono abi kyu wɔra nta.) Ɔ pɔrɔ
ɔpɔɔrɛ kyaabɔɔ ndɔɔ mɔ, ɔ wɔra nta mɔ
ɔdooten ndɔɔ mɔ dɔ, ne ɔ pɔrɔ obu faa
lege-lege nfono asa mɛ laa nyɛ dii ndɔɔ
mɔ mɔ. Ɔ wɔra imɔ idɛ ta mɔ, o kyu ndɔɔ
mɔ kyu wɔra asa ako abaa dɔ yɛɛ mɛ' kerɛ
nmɔ so de mɔ-rɛ mɔmɔ mɛ' yɛ agyan
abono mɛ laa nyɛ mɔ. Ne ɔ koso kpe ɔkpa
kpaa kɛɛla.

[2] "Gifɔlɛ mɔ abi aberɛ tɛɛsɛ a fo mɔ,
ndɔɔ wura mɔ gi sun mɔ-dega ɔko yɛɛ o'
kpe mɔ-ndɔɔ akerɛbo mɔ asɛ de ɔ' kpaa
sɔɔ mɔ-lɛɛ ogyiten bara mɔ. [3] Mɔ-dega
mɔ gi kpe mɔ, mɔ-ndɔɔ akerɛbo mɔ mɛ
keda mɔ, ne mɛ daarɛ mɔ, ne mɛ gya mɔ
kii abaa gikpan. [4] Ndɔɔ wura mɔ gi nu
ilaa ibono i ba mɔ, o kii sun mɔ-dega ɔko
ndɔɔ akerɛbo mɔ asɛ. Mɛ daarɛ ɔbono
kee gooli mɔ-gimu, ne mɛ wɔra mɔ ibono
i mɛŋ gyɛ iwɔrasɛ mɔ. [5] Ndɔɔ wura mɔ gi
kii sun mɔ-dega ɔko kee. Ɔbono berɛ mɔ,
mɛ mɔɔ mɔ kpem! O sun mɔ-adega sɛnsɛ
gɛnen, ne ndɔɔ akerɛbo mɔ mɛ kya daarɛ
ako, ne mɛ kya mɔɔ ako.

[6] "I san ndɔɔ wura mɔ isa kolon ɔko ɔŋ
ti sun mɔ. Mɔ ne n gyɛ mɔ-bi kolon ɔbono
ɔ bo ne mɔ-ilaa ne n bo mɔ-gisen dɔ mɔ.
Ɔ tɔgɛ sa mɔ-nyoro yɛɛ, 'Me-bi mɔ berɛ,
mɛ laa kyu buubuu sa mɔ.' Gɛsintin mɔ, o
sun mɔ-bi mɔ mɔmɔ asɛ. [7] Ndɔɔ akerɛbo
mɔ mɛ wu mɔ ɔ kya ba mɔ, mɛ tɔgɛ sa
abara yɛɛ, 'Ɔbono ɔ laa gyi mɔ-sɛ atɔ mɔ

ne n kya ba faa. A' mɔɔ mɔ de mɔ-tɔgyi
mɔ ɔ' nyɛ sii de aye.' 8 Gɛsintin mɔ, mɛ
keda ndɔɔ wura mɔ mɔ-bi mɔ mɔɔ, ne
mɛ too mɔ lii ndɔɔ mɔ dɔ."
9 Yesu gi da gikpalɛ gidɛ ta mɔ, ɔ taasɛ
abelɛnsɛ mɔ yɛɛ, "Fɛ nyi yɛɛ menɛ ne
ndɔɔ wura mɔ laa wɔra? N' tɔgɛ sa fɛye:
ɔ laa kpaa mɔɔ mɔ-ndɔɔ akerɛbo mɔ de
o' kyu ndɔɔ mɔ wɔra apobɔrɔ abaa dɔ."
10 Yesu gi kii taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Imɔso fɛŋ
ti kalɛ Wurubuaarɛ ɔwolɛ mɔ agyɛbi adɛ?
Mɛ ŋmarasɛ yɛɛ,
'Gibui gibono ibu apɔrɔbo mɔ mɛ kyu too
gɛbaamara mɔ,
gɛnen gibui kolon gibono ne n baa
yɛgɛ obu mɔ gi' wɔra ɔlon ɔ yelɛ
faa.
11 Gɛnen ilaa idɛ i kya lii Wurubuaarɛ asɛ
daa.
I bo aye ɔbolɛ ne i kya dɛ aye-gɛnɔ.' "
12 Gikpalɛ mɔ Yesu gi da kyu lii ndɔɔ
akerɛbo mɔ so mɔ, abelɛnsɛ mɔ mɛ laarɛ
yɛɛ mɛ' keda mɔ. I lii fɛɛ mɛ bii yɛɛ
mɔmɔ ne ɔ darɛ. Mɛ kii mɛ selɛ sakpii
ɔbono ɔ bo nfono mɔ. Imɔso mɛ naa taa
mɔ yɛgɛ.

*Abel*ɛnsɛ Ako Mɛ Daasɛ Yesu Kerɛ Ilaa Taasɛsɛ Dɔ

13 Abelɛnsɛ mɔ mɛ naa gɛnen mɔ, mɛ
kpaa sun Farasii gikpen mɔ dɔ asa ako
de Wura Hɛrodɛ gɛmara abuubo mɔ ako
kpe Yesu asɛ yɛɛ mɛ' kpaa taasɛ mɔ ilaa
adawo so; nengyene fɛɛ ɔ lɛɛ gɛnɔ ɔkpa
so mɔ, de ɔ' nyɛ tɔrɔ mɔmɔ-ɔdoo dɔ.
14 Asunbo mɔ mɛ kpe, ne mɛ kpaa too
Yesu soso yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, a wu yɛɛ fo bo
gɛsintin ne fo mɛŋ selɛ ɔko. Fo berɛ, fo
mɛŋ kya kerɛ nyamesɛ sakyɔ abɛɛ mɔ-
nyisigyi ɔbono ɔ bo mɔ de fo' buu ɔko
don ɔko. Fo kya nyiile asa Wurubuaarɛ
ɔkpa daa gɛsintin ɔkpa so. Rom wura belɛ
ɔbono ɔ kya kerɛ aye so ne ɔŋ kya son
Wurubuaarɛ mɔ, i dɛ ɔkpa Wurubuaarɛ
asɛ fɛɛ a' sɔɔ mɔ-lɛnpoo abɛɛ a mɛŋ sa
a' sɔɔ?"
15 Yesu gi dɛsɛ yɛɛ mɛ kerɛ ansi daa
ne mɛ kya taasɛ mɔ. Imɔso ɔ taasɛ
mɔmɔ yɛɛ, "Menɛ so ne fɛ kya soo me
idoo gɛnen? ɔko ɔ' lɛɛ aterenbi gibi
ba de n' kerɛ." 16 Gɛsintin mɔ, mɛ kyu
aterenbi gibi kyu sa mɔ, ne Yesu gi taasɛ
mɔmɔ yɛɛ, "Anɛ gimu de mɔ-ginyen ne
n gyan aterenbi gibi gidɛ so faa?" Ne mɛ
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Rom wura belɛ mɔ-lɛɛ."
17 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ mɔmɔ yɛɛ, "To.
Gɛnen berɛ mɔ, ilaa ibono i gyɛ Rom wura
belɛ mɔ-lɛɛ mɔ, fɛ' kyu sa mɔ, de ibono,
mɔ, i gyɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ mɔ, fɛ' kyu sa
Wurubuaarɛ." Gɛnɔɔbono Yesu gi tɔgɛ
mɔ, i dɛ mɔmɔ-gɛnɔ gikyɔ.

*Saadusii Awura M*ɛ Taasɛ Yesu Ilaa

18 Saadusii gikpen dɔ awura ako kee mɛ
ba Yesu asɛ. Saadusii awura adɛ ne n
kpɛ mɛ dɛ yɛɛ nyamesɛ gi wu' mɔ, i
ta. Iŋ baa i bo gɛtɛɛko ɔ laa kpaa kyena,
ne Wurubuaarɛ maŋ kyingi asa gɛkaako.
Imɔso gɛnen asa adɛ mɛ ba de mɛ' baa
nu Yesu gɛnɔ dɔ. Mɛ taasɛ mɔ yɛɛ,
19 "Ɔbelɛnsɛ, Mosisi gi yela nbara nko sa
aye yɛɛ, 'Nengyene ɔnyen gi wu' taa mɔ-ka
yɛgɛ owi ɔbono mɔ-ka mɔ mɛŋ ti korogɛ
sa mɔ mɔ, mɔ-tedɛ abɛɛ mɔ-daa o' kyu
ɔkyii mɔ lɛɛ gikulaa de mɔ-rɛ mɔ mɛ'
korogɛ nbii sa mɔ-kuli ɔbono o wu' mɔ.'
20 "To. Owi ɔko dɔ mɔ, ɔnyen ɔko mɔ-rɛ
mɔ-tedɛana asee mɛ kyena. Gɛnen ɔnyen
baarɛ gi kyu ɔkyii. Mɔ-rɛ mɔ-ka mɔ mɛŋ
korogɛ pɛi ne ɔnyen mɔ gi wu' taa mɔ-
ka mɔ yɛgɛ. 21 Mosisi nbara nbono ɔ yela
sa aye mɔ so mɔ, mɔ-gigyanmara mɔ gi
kyu ɔkyii mɔ lɛɛ gikulaa. Mɔ-rɛ ɔkyii mɔ
mɛ mɛŋ korogɛ, ne mɔ kee gi wu' taa ɔkyii
mɔ yɛgɛ. Ɔsasɛ mɔ kee gɛnen. 22 Mɔmɔ
anyen sono mɔ pɛwu mɛ dena ɔkyii mɔ,
ne mɛ wu' taa mɔ yɛgɛ. Ɔkyii mɔ mɛŋ
korogɛ sa mɔmɔ ɔko-rɛ ɔko. Laalaalogɛ
mɔ, ɔkyii mɔ kee gi wu'. 23 To, nengyene
Wurubuaarɛ laa kyingi asa mɔ, anɛ ne n bo
ɔkyii mɔ gɛnen gɛkyena pobɔrɔ gɛbono
dɔ? I kya nyiile yɛɛ owi ɔbono mɛ tɛ de
ansi mɔ, mɔmɔ anyen sono adɛ pɛwu mɛ
dena mɔ gyan."
24 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ
fuɛ. I kya nyiile yɛɛ fɛ mɛŋ kya nu
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ gɛsɛ, ne fɛ mɛŋ
nyi Wurubuaarɛ ɔlon ɔbono ɔ bo mɔ.
25 Asa abono Wurubuaarɛ laa kyingi de mɛ'
nyɛ gɛkyena pobɔrɔ mɔ, gɛdena gɛ mɛŋ
baa gɛ bo no sa mɔmɔ. Mɔmɔ-gɛkyena gɛ
laa wɔra daa fɛɛ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ-lɛɛ
mɔ ɔnan."
26 Ne Yesu gi kii tɔgɛ sa Saadusii awura
mɔ yɛɛ, "Fɛ kya sɔɔ akyɔɔlɛ yɛɛ asa mɛ
wu' mɔ, iŋ baa i bo gɛtɛɛko mɛ laa kpaa
kyena mɔ faa mɔ, a' kerɛ Wurubuaarɛ

agyɛbi mɔ dɔ de a' kerɛ. Imɔso fɛŋ ti kalɛ
aye-naana Mosisi ilaa nno? Owi ɔbono
Wurubuaarɛ gi yelɛ giponfɛ giko dɔ tɔngɛ
sa mɔ mɔ, ɔ tɔgɛ Mosisi yɛɛ,
'Me ne n gyɛ Aberaham Wurubuaarɛ.
N gyɛ Ayisiki Wurubuaarɛ,
ne n' gyɛ Gyeekɔpo Wurubuaarɛ.'
27 Aberɛ abono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ gɛnen
ilaa idɛ sa Mosisi mɔ, gɛnen asa adɛ mɛ
ti wolaa wu'. Ne fɛɛ iloobu idɛ mɛŋ
bo gɛtɛɛko daa mɔ, Wurubuaarɛ maŋ
tɔgɛ yɛɛ, 'N gyɛ mɔmɔ-Wurubuaarɛ.'
Nkana ɔ laa tɔgɛ daa yɛɛ, 'Nɛ naa kyena
wɔra mɔmɔ-Wurubuaarɛ yɛgɛ.' Fɛ fuɛ
gɛsintin."

*Yesu Gi Nyiile Asa Wurubuaar*ɛ Nbara Nbono Gi Tansi Gi Tiri Mɔ

28 Mɛ yelɛ mɛ kya sɔɔ akyɔɔlɛ gɛnen
mɔ, Gyuda awura nbara ɔŋmarasɛbo ɔko
gi ba ɔ kya nu mɔmɔ asɛ. O nu ibono
Yesu gi lɛɛ gɛnɔ kanpɛ mɔ, mɔ kee gi
taasɛ Yesu yɛɛ, "Wurubuaarɛ nbara mɔ
dɔ pɛwu mɔ, nmɔ ne n tansi gi tiri don
nsɛnsɛ?"
29 Ne Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Nbono gi
tiri don nsɛnsɛ mɔ ne n gyɛ nbono gi kya
tɔgɛ yɛɛ,
'Isirale awura, fɛ' yela fɛye-aso de fɛ' nu!
Aye-Wura Wurubuaarɛ gyɛ daa ɔkolon.
30 Imɔso laarɛ fo-Wura Wurubuaarɛ ilaa lii
fo-gisen dɔ.
Kyu fo-gisen pɛwu, fo-gɛwɔnsa pɛwu de
fo-ɔlon pɛwu kyu
laarɛ Wurubuaarɛ ilaa.'
31 Nbara nyɔsɛ nbono kee gi baa gi tiri mɔ
ne n gyɛ yɛɛ,
'Laarɛ fo-nanbo fɛɛ fo-nyoro.'
I mɛŋ baa i bo nbara nko gi tiri don nmɔ
ndɛ."
32 Nbara ɔŋmarasɛbo mɔ gi tɔgɛ Yesu
yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, ibono fo tɔgɛ mɔ, i gyɛ
gɛsintin; Wurubuaarɛ kolon ne n bo no.
Mɔ-gɛmara mɔ, Wurubuaarɛ ɔko mɛŋ baa
ɔ bo no. 33 I kaaborɛ nyamesɛ o' kyu
mɔ-gisen pɛwu, mɔ-nwɔnsa pɛwu, de mɔ-
nyoro ɔlon pɛwu kyu laarɛ Wurubuaarɛ
ilaa de ɔ' laarɛ mɔ-nanbo ilaa fɛɛ mɔ-
nyoro. Nyamesɛ gi gyi gɛnen nbara nnyɔ
ndɛ so mɔ, imɔ ne n tiri gikyɔ don ibono
ɔ laa kyu nbuɛ lɛɛ asunbi kamaasɛ sa Wu-
rubuaarɛ mɔ." 34 Yesu gi nu gɛnɔɔbono
ɔnyen mɔ gi lɛɛ gɛnɔ fɛɛ ɔlaako onyibo
mɔ, ɔ tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Fo-rɛ Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ iŋ bo gɛta de
abara."
San kyu lii nfono mɔ, ɔko mɛŋ baa taalɛ
da otu taasɛ Yesu ilaa de mɛ' daasɛ mɔ
kerɛ.

*Yesu Gi Kisee Taas*ɛ Asa Mɔ Ilaa

35 Imɔ gɛmara mɔ Yesu kya nyiile ilaa
Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara mɔ so
mɔ, ɔ taasɛ abelɛnsɛ mɔ yɛɛ, "Nnɛ
so ne nbara anyiilebo mɔ mɛ kya tɔgɛ
yɛɛ ɔbono Wurubuaarɛ laa sun de o' gyi
gɛwura mɔ Wurubuaarɛ adɛ so mɔ laa
kisee wɔra daa Wura Deefidi ɔnaanabi?
36 Yɛgɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi nyiile
Wura Deefidi ne mɔ gbaa-gbaa gi wolaa
tɔgɛ kaasɛ mɔ ilaa yela yɛɛ,
'Wurubuaarɛ laa tɔgɛ sa me-Wura mɔ
yɛɛ,
"Baa kyena me-gibaa gyisɛ so de
me-rɛ fo a' gyi gɛwura
de n' yɛgɛ fo' kyise fo-akyobo de fo-
ayaa." ' "
37 Yesu gi kii lɛɛ gɛsɛ yɛɛ, "Imɔso Deefidi
gbaa-gbaa kya terɛ kaasɛ yɛɛ 'me-Wura'
faa mɔ, nnɛ so ne ɔ laa kisee wɔra daa
Deefidi ɔnaanabi?"
Sakpii ɔbono ɔ bo nfono mɔ pɛwu gi nu
Yesu ilaa tɔgɛsɛ mɔ, i wɔra mɔmɔ ɔkon
kyɔde.

*Yesu Gi L*ɛɛ Nbara Aŋmarasɛbo Mɔ Gidebi Nyiile

38 Yesu kya nyiile asa mɔ ilaa mɔ, ɔ
tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' kerɛ fɛye-nyoro
so dɔɔdan de aye Gyuda awura nbara aŋ-
marasɛbo adɛ. Mɛ kya laarɛ daa ngbɛ
belɛ-belɛ gisuu naa asa dɔ. Mɛ kya laarɛ
de asa mɛ' terɛ mɔmɔ yɛɛ 'Abelɛnsɛ'
de mɛ' kyu buubuu faala ɔmɔ sansana de
ɔkamaasɛ o' wu. 39 Ne fɛɛ mɛ kpe mɔmɔ-
akyangbon dɔ abɛɛ mɛ laa gyi gɛkɛ
belɛ mɔ, abelɛnsɛ de anyamesɛ gbaa'g-
baa ikyenaten ne mɛ kya laarɛ gikyena.
40 Mɔmɔ gɛnen asa abono ne n kya kii kudi
akyii ikulaabo mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-biana gyi,
yɛgɛ mɛ laa dalaa mɔ, mɛ kya dalaa faa
bolo-bolo de asa mɛ' nyɛ yen mɔmɔ yɛɛ
mɛ nyi gɛdalaa. Owi ɔbono Wurubuaarɛ
laa gyi mɔmɔ-nbɛlɛ mɔ, mɔmɔ-gisobiidɛ
gi laa nyaakyɔ too."

Yesu Gi Yen Okulaabo Yenbo Ɔko

41 Yesu tɛ Wurubuaarɛ ɔson obu gik-
paara mɔ so, mɔ-ansi a sa de aterenbi

gidɛkaa. Nno ne asa mɛ kya kyu aterenbi
abono mɛ kya kyɛɛ Wurubuaarɛ mɔ wɔra.
Imɔso Yesu tɛ ɔ kerɛ asa sakyɔ abono mɛ
kya baa too aterenbi mɔ. O wu aterenbi
awura sakyɔ mɛ kya baa too aterenbi
belɛ-belɛ mɛ kya wɔra gidɛkaa mɔ dɔ.
42 Nfono mɔ, ɔkyii okulaabo yenbo ɔko
gi ba. Ne o kyu aterenbi abi anyɔ kyu
too wɔra gidɛkaa mɔ dɔ. 43 Yesu gi wu
gɛnen mɔ, ɔ terɛ mɔ-akasɛbo mɔ, ne o
nyiile mɔmɔ yɛɛ, "Iŋ gyɛ fɛ wu okulaabo
yenbo baarɛ? Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ
fɛye faa, ɔkyii baarɛ gi kyɛɛ Wurubuaarɛ
aterenbi don asa sɛnsɛ abono mɛ kya too
mɔ pɛwu. 44 I kya nyiile yɛɛ asa adɛ pɛwu
mɛ kya gyɔgɛ mɔmɔ-aterenbi dɔ daa kyu
baa kyɛɛ Wurubuaarɛ. Ɔkyii mɔ berɛ,
ipii ibono ɔ bo ne nkana imɔ ne ɔ tɛ ɔ
kpasa de mɔ, imɔ pɛwu ne o kyu baa kyɛɛ
Wurubuaarɛ faa."

13

*Ilaa Ibono I Laa Ba G*ɛsinkpan Mɔ Nkɛ
Laalaalogɛ Dɔ

1 Yesu kya lii Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
gikpaara mɔ so mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ dɔ
ɔko gi tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, kerɛ ibu
mɔ ɔdan. Kerɛ gɛnɔɔbono imɔ-abui mɔ
a kiirɛ ne a bo kanpɛ mɔ." 2 Ne Yesu gi
tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Iŋ gyɛ fɛ kya wu ibu belɛ-
belɛ idɛ? Ako mɛ laa baa boori imɔ bun.
Ba-a gibui kolon gi maŋ san yɛɛ gi maŋ dɛ
gɛsɛ."

3 Imɔ gɛmara mɔ, Yesu tɛ Nfɔ Iyii
Gibii mɔ so mɔ-ansi a sa de Wurubuaarɛ
ɔson obu mɔ, ne Piita, Gyeemesi, Gyɔn, de
Andiru mɛ ba mɛ kya taasɛ mɔ ilaa mɔmɔ
wolɛ. Mɛ taasɛ yɛɛ, 4 "Owi ɔmɔ dɔ ne mɛ
laa boori imɔ bun gɛnen? Menɛ ilaa ne
nan ba de i' lɛɛ nyiile yɛɛ ilaa idɛ pɛwu
i kya laarɛ i' ba gɛsintin? A kya kolɛ fo,
tɔgɛ aye."

5 Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' kerɛ
fɛye-nyoro so dɔɔdan de ɔko ɔ mɛŋ' sa ɔ'
nyɛ fɛye penɛ. Gɛnen ilaa ibono i maŋ ba
nperɛ. 6 Pɛi de i' lɔɔ ba gɛnen mɔ, asa
sakyɔ mɛ laa naa mɛ kya tɔgɛ yɛɛ mɔmɔ
ne n gyɛ me ɔbono Wurubuaarɛ gi sun
mɔ. Gɛnen asa abono mɛ laa nyɛ asa sakyɔ
penɛ. 7 Nengyene fɛ kya nu ikɔ so titiritii
de koo-koo mɔ, fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ fɛye-
gisen gi' ŋmaa fɛye. I lii fɛɛ gɛnen ilaa
idɛ i kaaborɛ i' ba. Ne i mɛŋ gyɛ yɛɛ ilaa
kamaasɛ i kya yela ɔkara ayaa abono so ne.
8 I kya nyiile yɛɛ fɛ laa nu gɛsinkpan so
asa kpɛi-kpɛi mɛ laa laarɛ ikɔ too abara
so. Abɛyin de abɛyin mɛ laa koso yelɛ mɛ
kya kɔ de abara. Nten kpɛi-kpɛi so mɔ,
gɛsinkpan gɛ laa gyigisi. Akon kee a laa
tɔrɔ. Imɔ idɛana i laa nyiile yɛɛ gɛkyena
gɛdɛ ilaa i kya yii gɛsɛ i kya kpe laalaalogɛ
daa. I laa wɔra fɛɛ gɛnɔɔbono gɛdun gɛ
kya tu ɔkyii, ne i mɛŋ gyɛ ayaa abono so
ne ɔ kya korogɛ mɔ.

9 "Fɛye abono fɛ kya son me mɔ berɛ,
fɛ' bii fɛye-nyoro akedabi. Ibono fɛ gyɛ
me-akasɛbo faa so mɔ, mɛ laa kyu fɛye
kyu kpe nbɛlɛ agyibo asɛ. Mɛ laa taa fɛye
awulibi mɔmɔ-akyangbon dɔ. Me so mɔ,
fɛ laa yelɛ awura de abɛyin abelɛnsɛ ansi
dɔ de mɛ' nyɛ nu me-ilaa lii fɛye-gɛnɔ dɔ.
10 Pɛi ne gɛsinkpan so gɛkyena gɛ laa ta
ɔkara mɔ, gɛnen mɔ, mɛ tɔgɛ me-ɔkalan
konkonsɛ mɔ sa gɛsinkpan so asa kpɛi-
kpɛi pɛwu gyan'.

11 "Nengyene mɛ kyu fɛye kyu kpe nbɛlɛ
agyibo asɛ mɔ, fɛ mɛŋ' sa fɛ' yɛgɛ de i'
wɔra fɛye gɛwɔnsa yɛɛ menɛ ne fɛ laa
kpaa tɔgɛ nbɛlɛ ogyiten mɔ. Owi mɔ gi fo
mɔ, fɛ' bugi fɛye-nnɔ de fɛ' tɔgɛ ilaa ibono
Wurubuaarɛ laa sa fɛye yɛɛ fɛ' tɔgɛ mɔ.
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ne nan tɔngɛ
naa de fɛye so, i mɛŋ gyɛ fɛye gbaa-gbaa
ne nan tɔngɛ.

12 "I laa ba yɛɛ fɛye abono fɛ kya son me
faa dɔ ako, fɛye-daana abɛɛ fɛye-tedɛana
mɛ laa fɛ fɛye sa fɛye-akyobo de mɛ' mɔɔ
fɛye. Ɔsɛ gbaa laa kyu gɛnen wɔra mɔ-
bi, ne gɛbii gɛ laa koso yelɛ gɛmɔ-sɛ de
gɛmɔ-nyi so de gɛ' yɛgɛ asa mɛ' mɔɔ
mɔmɔ. 13 Me so mɔ, ɔkamaasɛ laa kyo
fɛye. Ɔbono ɔ laa yelɛ mɔ-ayaa so ka gyan
me so kpaa lii mɔ, Wurubuaarɛ laa mɔlɛgɛ
mɔ de ɔ' nyɛ ɔkyenaten mɔ asɛ.

*Nk*ɛ Nbono Dɔ-Lɛɛ Awɔrɔfɔɔ Mɔ A
Laa Don Awɔrɔfɔɔ Kamaasɛ

14 "Pɛi de gɛkyena gɛdɛ gɛ' yela ɔkara
mɔ, fɛ laa wu ilaa kyosɛ ibono i kya nyida
Wurubuaarɛ ɔson ilaa mɔ i yelɛ nfono i
mɛŋ kaaborɛ i' yelɛ mɔ. (Fo ɔbono fo kya
kalɛ ilaa idɛ mɔ, nu imɔ gɛsɛ.) Fɛ wu
ilaa kyosɛ mɔ nno gɛnen mɔ, fɛye abono
fɛ bo Gyudiya gɛsinkpan so mɔ, fɛ' selɛ
kpe abii dɔ. 15 Fo ɔbono fo bo nŋmaŋman

gɛnen owi ɔbono mɔ, selɛ. Gɛŋ sa fo' kii gɛmara abɛɛ fo' loo obu dɔ yɛɛ fo laa kpaa puru ilaa iko. 16 Fo ɔbono fo bo ndɔɔ dɔ gɛnen owi ɔbono mɔ, gɛŋ baa kii ba gɛwi yɛɛ fo kya ba de fo' baa kyu fo-gikuru. 17 Awɔrɔfɔɔ a laa nyaakyɔ gikyɔ so mɔ, akyii abono mɛ dɛ itɔ gɛnen nkɛ nbono dɔ abɛɛ mɔmɔ-biana mɛ san mɛ kya nyabo mɔ, mɔmɔ laako! 18 Fɛ' dalaa sa Wurubuaarɛ yɛɛ gɛnen ilaa idɛ mɔ, i mɛŋ' sa i' ba gikyɛ dɔ. 19 I lii fɛɛ gɛnen nkɛ nbono dɔ-lɛɛ awɔrɔfɔɔ mɔ a laa don awɔrɔfɔɔ kamaasɛ abono nyamesɛ gi ti wu kerɛ kpɛ kyu lii ko-o ibono Wurubuaarɛ gi lɛɛ soso de gɛsɛ mɔ baa lii de ndɛ faa. Ne awɔrɔfɔɔ abono ɔnan kee a maŋ baa ba gɛkaako. 20 Asa abono Wurubuaarɛ gi tɔɔsɛ lɛɛ yɛɛ mɛ' nyɛ mɔ-gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ so mɔ, ɔ keda awɔrɔfɔɔ nkɛ mɔ kɔɔgɛ. Iŋ gyɛ gɛnen mɔ, nkana pɛi de nkɛ mɔ gi baa logɛ mɔ, iŋ baa san ba-a isa.

21 "Gɛnen owi ɔbono mɔ, ako mɛ laa tɔgɛ yɛɛ, 'Kerɛ, ɔbono Wurubuaarɛ gi sun yɛɛ ɔ' baa mɔlɛgɛ aye mɔ ne gɛrɛ.' Ako, mɔ, mɛ laa tɔgɛ yɛɛ, 'Kerɛ, mɔ ne n gyɛ ɔdɛ.' Nengyene mɛ nyiile fɛye gɛnen mɔ, fɛ mɛŋ sa fɛ' sɔɔ mɔmɔ gyi. 22 I kya nyiile yɛɛ gɛnen owi ɔbono mɔ, i laa nyɛ abonbo ako. Ɔko laa tɔgɛ yɛɛ, 'Me ne n gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yɛɛ ɔ laa sun mɔ.' Ɔbanban, mɔ, laa tɔgɛ yɛɛ, 'N gyɛ Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo.' Mɛ laa wɔra ilaa ibono i kya dɛ gɛnɔ de ilaa ibono i kya lɛɛ ɔlon belɛ nyiile mɔ. Nkana mɔmɔ-ilaa wɔrasɛ mɔ i laa penɛ asa abono Wurubuaarɛ gi tɔɔsɛ lɛɛ yɛɛ mɛ' nyɛ mɔ-gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ gbaa. I maŋ kii sa gɛnen.

23 "Imɔso fɛye abono fɛ kya son me mɔ berɛ, fɛ' dɛsɛ fɛye-nyoro so. Nɛ wolaa gyɔ fɛye ilaa kamaasɛ ɔwɔlii yela.

*Kirisito Laa Lii Wurubuaar*ɛ Awolɛ Dɔ Ba De Nyisigyi De Ɔlon Belɛ

24 "Awɔrɔfɔɔ mɔ nkɛ mɔ gi baa kyon mɔ, gɛnen nkɛ nbono dɔ mɔ, owi laa biiri. Bosɛ laa yela asa gikulaa. 25 Agyɛkpebi a laa kyigi giyan-giyan. Wurubuaarɛ laa keda ilaa ibono i bo soso mɔ gyigisi. 26 Nfono ne asa mɛ laa wu me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, nan naa lii Wurubuaarɛ awolɛ dɔ n kya ba, n dɛ nyisigyi de ɔlon belɛ. 27 Nan sun Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ de mɛ' kpaa koola asa abono Wurubuaarɛ gi tɔɔsɛ lɛɛ yɛɛ mɛ laa nyɛ mɔ-gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ. Mɛ laa koola mɔmɔ lii gɛsinkpan gɛdɛ gɛten kamaasɛ."

*Owi Ɔbono Kirisito Laa Kyu Ba M*ɔ, Wurubuaarɛ Mɔ-Nkon Ne N Nyi

28 Ne Yesu gi da gikpalɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' kasɛ ilaa lii gifeeya oyii so. Aye gɛrɛ mɔ, nengyene fɛ wu gifeeya ngyalenbi gi punge ne gi boori afɛdaa mɔ, fɛ kya bii yɛɛ gikyɛ gi kya fuude ne. 29 Gɛnen kee ne i dɛ ne. Nengyene fɛ wu ilaa ibonoana nɛ tɔgɛ sa fɛye faa i kya ba mɔ, fɛ' bii yɛɛ me-gikiiba mɔ gi tansi fuude ne. N ti n yelɛ fɛye-gɛbunono gbaa-gbaa. 30 Gɛsintin ne n kya tɔgɛ fɛye faa. Asa abono mɛ tɛ gɛsinkpan so gɛnen aberɛ adɛ dɔ mɔ mɛ maŋ wu' ta pɛi de gɛnen ilaa idɛana pɛwu i' lɔɔ ba. 31 Soso de gɛsɛ i laa yela ɔkara. Me-agyɛbi mɔ berɛ, a maŋ yela ɔkara gɛkaako kpa-a.

32 "Gɛkɛ gɛbono abɛɛ owi ɔbono nan kii ba mɔ berɛ, ɔko mɛŋ nyi. Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ gbaa mɛ mɛŋ nyi, ne me, Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ kee, meŋ nyi, gɛnen mɔ, me-sɛ Wurubuaarɛ mɔ-nkon ne n nyi. 33 Imɔso fɛ mɛŋ nyi owi ɔbono nan kii ba faa mɔ, fɛ' kerɛ dandan de fɛ' dɛsɛ fɛye-nyoro so.

34 "I laa wɔra fɛɛ gikpalɛ gibono nan baa da faa. Ɔbelɛnsɛ ɔko ne n kyena, ɔ kya laarɛ o' kpe ɔkpa. Gɛkaabono ɔ laa koso gɛwi mɔ, o kyu mɔ-gɛsun wɔra mɔ-adega abaa dɔ, mɔmɔ ɔkamaasɛ mɔ-rɛ mɔ-lɛɛ gɛsun wɔrasɛ. Ɔ tɔgɛ sa ɔbono ɔ tɛ ɔ kya dii mɔ-gɛbunono mɔ yɛɛ ɔ kya kyon faa, ɔ' kerɛ dɔɔdan; ɔ mɛŋ' sa ɔ' dɛ ginsi gidɛ." 35 Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Imɔso fɛye kee, fɛ' dɛsɛ fɛye-nyoro so. I kya nyiile yɛɛ fɛ mɛŋ nyi aberɛ abono me, fɛye-gɛten wura mɔ, nan kii ba mɔ. I gyɛ gɛnyɛ-o, gɛnyɛ de nsana-o, kyaasɛ gyangbarasɛ afolɛberɛ-o, abɛɛ gibaadiikɛ daa-o, ɔko mɛŋ nyi. 36 Meŋ' kya laarɛ fɛɛ n' baa tuule fɛye ibono fɛ mɛŋ dɛsɛ. 37 Iŋ gyɛ fɛye-wolɛ ne n' kya tɔgɛ ilaa idɛ mi-i sa. N darɛ daa nyamesɛ kamaasɛ yɛɛ ɔ' dɛsɛ mɔ-nyoro so gyoo me-giba."

14

*Abel*ɛnsɛ Mɛ Da Gɛdɛ Yela De Mɛ' Nyɛ Yesu Mɔɔ

1 I kya san nkɛ nnyɔ de Gyuda awura
mɛ' gyi mɔmɔ-Lɛwu Gi Seregɛ Aye So
gɛkɛ belɛ de Bodobodo Maadiisɛ Agy-
iberɛ gɛsi. Gɛnen owi ɔbono mɔ Gyuda
awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ de mɔmɔ-
nbara aŋmarasɛbo mɛ san mɛ kya laarɛ
gɛnɔɔbono mɛ laa ŋara keda Yesu de mɛ'
mɔɔ mɔ mɔ. 2 I kya nyiile yɛɛ mɛ kya tɔgɛ
yɛɛ iŋ kaaborɛ mɛ' mɔɔ mɔ gɛsi mɔ gigyi
dɔ; iŋ gyɛ gɛnen mɔ, i laa naa bara ikɔ.

*Ɔkyii Ɔko Gi L*ɔrɔ Yesu Gyoo Gipule

3 Yesu gi kpe Bɛtani ɔsowolɛ so. Ɔ bo
nno mɔ, o kpe Simon ɔbono nkana ɔ gyɛ
okononbu mɔ gɛwi. Mɛ tɛ mɛ kya gyi mɔ,
ɔkyii ɔko gi ba Yesu asɛ ɔ dɛ anuwanterɛ
boɔgyalonsɛ ɔko ɔnan. Nadi oyii ilin ne
mɛ kyu wɔra mɔ. Ɔ fo Yesu asɛ mɔ, ɔ keda
puruntuwa dɛnsɛ ɔbono anuwanterɛ mɔ
bo mɔ dɔ mɔ gibɔ kpɛɛdɛ, ne ɔ kyɛɛgɛ
anuwanterɛ mɔ worogɛ Yesu gimu so.
4 Ibono ɔkyii mɔ gi wɔra mɔ i loo asa
abono mɛ bo nno mɔ ako. Imɔso mɛ
taasɛ abara yɛɛ, "Menɛ n wɔra ne ɔkyii
baarɛ gi gyi anuwanterɛ mɔ gyɛrɛbi faa?
5 Anuwanterɛ baarɛ mɛn wɔra ɔfɛsɛ mɔ,
nkana a laa nyɛ aterenbi belɛ de a' kyu yɛ
yɛ sa ayenbo!" Imɔso mɛ saalɛ ɔkyii mɔ.
6 Yesu, mɔ, gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Menɛ
n wɔra ne fɛ kya nyala ɔkyii mɔ gɛnen?
Fɛ' taa mɔ yɛgɛ. Ilaa dɛnsɛ ne ɔ wɔra sa
me faa. 7 Ayenbo abono fɛ darɛ faa, mɛ bo
fɛye asɛ adaa-adaa. Nengyene fɛ kya laarɛ
fɛ' wɔra mɔmɔ idɛnsɛ mɔ, fɛ laa taalɛ
wɔra sa mɔmɔ aberɛ kamaasɛ. Me berɛ,
fɛ maŋ nyɛ me n' kyena fɛye asɛ kpaa lii.
8 Ɔkyii mɔ gi wɔra ibono ɔ laa taalɛ mɔ
sa me. O gyere me yela gyoo me-gipule
ne. 9 Fɛ' sɔɔ gibui yela. Gɛsinkpan so
gɛten kamaasɛ gɛbono mɛ laa tɔgɛ tɔgɛ
Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ kyu lii me
so mɔ, mɛ laa tɔgɛ ilaa ibono ɔkyii baarɛ
gi wɔra sa me faa kee kyu nyingi mɔ."

*Gyudas*ɛ Laa Fɛ Yesu Sa Gyuda Awura Abelɛnsɛ

10 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, Yesu akasɛbo
gudu anyɔ mɔ dɔ ɔbono mɛ kya terɛ mɔ
yɛɛ Gyudasɛ Isikaayɔtɛ mɔ, gi kpe kpaa
wu Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ
mɔ, ne ɔ tɔgɛ mɔmɔ yɛɛ ɔ laa kpaa ɔmɔ
de mɛ' nyɛ Yesu. 11 Mɛ nu ibono Gyudasɛ
gi tɔgɛ mɔ, i wɔra mɔmɔ ɔkon, ne mɛ ka
sa mɔ yɛɛ nengyene ɔ taalɛ wɔra gɛnen
mɔ, mɛ laa sa mɔ aterenbi. Imɔso ɔ san ɔ
kya kerɛ owi ɔbono i laa sa de ɔ' yɛgɛ mɛ'
nyɛ Yesu mɔ.

*Yesu M*ɔ-rɛ Mɔ-Akasɛbo Mɔ Mɛ Laa Gyi Gɛkɛ Belɛ

12 Bodobodo Maadiisɛ Agyiberɛ gɛkɛ
belɛ mɔ gɛ kya yii gɛsɛ mɔ, mɛ kya
kyɔɔlɛ isandɛ de mɛ' kyu gyi mɔmɔ-Lɛwu
Gi Seregɛ Aye So gɛkɛ belɛ. Gɛnen gɛkɛ
gɛbono mɔ, Yesu akasɛbo mɔ mɛ baa
taasɛ mɔ yɛɛ, "Fonɛ ne fo kya laarɛ a'
kpaa kerɛ agyudɔ yela de a' gyi Lɛwu Gi
Seregɛ Aye So gɛkɛ belɛ mɔ?"
13 Ne Yesu gi lɛɛ mɔ-akasɛbo anyɔ sun,
ne ɔ tɔgɛ mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' naa loo nten
dɔ. Fɛ kya loo mɔ, fɛ laa wu ɔnyen ɔko
so nkyu de gɛlɔbi. Fɛ' buu mɔ kpaa loo
gɛten gɛbono dɔ ɔ laa loo mɔ, 14 de fɛ'
taasɛ gɛten wura mɔ yɛɛ, 'Ɔbelɛnsɛ mɔ
yɛɛ asafo obu ɔmɔ dɔ ne mɔ-rɛ mɔ-
akasɛbo mɔ mɛ laa baa kyena de mɛ' gyi
gɛkɛ belɛ mɔ agyudɔ mɔ?' 15 Gɛten wura
mɔ laa nyiile fɛye soso-lɛɛ obu belɛ ɔko.
Ikyenaten de ikamaasɛ i ti i bo nno. Fɛ'
baala agyudɔ mɔ yela sa aye nno."
16 Yesu akasɛbo mɔ mɛ kyon kpaa loo
nten mɔ dɔ. Gɛsintin mɔ, mɛ wu ibono
pɛwu Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ mɔ. Ne mɛ
kerɛ Lɛwu Gi Seregɛ Aye So gɛkɛ belɛ mɔ
agyudɔ mɔ yela nno.

*Yesu Gi Nyiile M*ɔ-Akasɛbo Mɔ Yɛɛ Ɔ Laa Wu'

*De I' Y*ɛgɛ Wurubuaarɛ Mɔ-rɛ Anyamesɛ Mɛ' Nyɛ Wɔra Gɛnɔ Pobɔrɔ

17 I fo gɛdɔɔdɛ mɔ, Yesu mɔ-rɛ mɔ-
akasɛbo gudu anyɔ mɔ mɛ kpe nno de
mɛ' kpaa gyi. 18 Mɛ kya gyi mɔ, Yesu gi
tɔgɛ yɛɛ, "Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ mi-i sa
fɛye faa; fɛye dɔ ɔko laa yɛgɛ me-akyobo
mɛ' nyɛ me. Me-rɛ kaasɛ ne n kya wɔra
abaa gyi." 19 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, i
wɔra mɔ-akasɛbo mɔ ayen, ne mɛ san mɛ
kya taasɛ mɔ ɔko-ɔko yɛɛ, "Me ne nan
wɔra fo gɛnen?" 20 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
"Fɛye gudu anyɔ adɛ dɔ ɔko laa yɛgɛ me-
akyobo mɛ' nyɛ me. Me-rɛ kaasɛ a kya
wɔra abaa gyi lɛpɛ kolon dɔ faa. 21 I bo
no yɛɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa
mɔ, nan wu' lɛwu ɔbono ɔnan mɛ wolaa
ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ
kyu lii me so mɔ. Ɔbono ɔ laa kyu me,

anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, wɔra me-akyobo abaa dɔ mɔ berɛ, kaasɛ mɔ laako. I mɛŋnan korogɛ mɔ mɔ, i bɔ sa mɔ."
22 Mɛ san mɛ kya gyi mɔ, Yesu gi puru bodobodo keda, o kyu afaala sa Wurubuaarɛ, ne ɔ gbaa-gbaa mɔ dɔ kyu sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Fɛ' sɔɔ de fɛ' gyi. Me-nyoro ne." 23 Ne o puru konkon de nta keda, ne o kyu afaala sa Wurubuaarɛ. O kyu nta mɔ sa mɔ-akasɛbo mɔ, ne mɔmɔ pɛwu mɛ nun kɔɔlɛ. 24 Ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Nta nbono nɛ sa fɛye faa, me-nkalan ne. Nan wu' mɔ, me-nkalan gi laa kyɛɛgɛ fuɛ sa asa sakyɔ de i' yɛgɛ mɔmɔ-rɛ Wurubuaarɛ mɛ' nyɛ wɔra gɛnɔ pobɔrɔ. 25 Gɛsintin ne n kya tɔgɛ fɛye faa, pɛi ne nan kii nun nta mɔ, gɛnen mɔ, gɛkaabono n tɛ n kya nun nmɔ npobɔrɔ Wurubuaarɛ gɛwuragyi mɔ dɔ mɔ."
26 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ gyi ta mɔ, mɛ bii afaala ɔlon sa Wurubuaarɛ, ne mɛ lii kyon Nfɔ Iyii Gibii mɔ so.

*Piita Laa Sorog*ɛ Yɛɛ Ɔ Mɛŋ Nyi Yesu

27 Mɛ kya kpe mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Fɛye pɛwu fɛ laa selɛ taa me yɛgɛ. I kya nyiile yɛɛ mɛ wolaa ŋmarasɛ me-ilaa yela Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ yɛɛ,
'Wurubuaarɛ laa mɔɔ isandɛ ɔkparɛbo mɔ;
i ba gɛnen mɔ, isandɛ mɔ mɛ laa yaasɛ giyan-giyan.' "
28 Ne Yesu gi kii tɔgɛ yɛɛ, "Nɛ kyingi lii ibuni dɔ mɔ, nan gyangbara fɛye kpe Galeli."
29 Nfono ne Piita gi tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, "Ba-a asɛnsɛ mɔ pɛwu mɛ laa selɛ taa fo yɛgɛ mɔ, me berɛ, maŋ selɛ taa fo yɛgɛ kpa-a." 30 Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Sɔɔ gibui yela, ndɛ gɛnyɛ gɛdɛ pɛi de ikyaasɛ i' baa folɛ ginyɔ mɔ, fo gbaa ne nan sorogɛ gikpadɔ gisa' yɛɛ fo mɛŋ nyi me." 31 Ne Piita gi kii tɔgɛ mɔ ginsi pɛɛrɛ so yɛɛ, "Ba-a mɛ laa mɔɔ me-rɛ fo mɔ, maŋ sorogɛ yɛɛ meŋ nyi fo." Ne akasɛbo sɛnsɛ mɔ mɛ tɔgɛ gɛnen kee.

*Yesu Gi Kpaa Dalaa G*ɛsɛmeni

32 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kpe gɛtɛɛko, mɛ kya terɛ nno yɛɛ Gɛsɛmeni. Mɛ fo nno mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Fɛ' kyena gɛrɛ gyoo me de n' kpaa dalaa." 33 Ɔ yɛgɛ Piita, Gyeemesi, de Gyɔn berɛ mɛ' buu mɔ.
Mɛ kya kpe mɔ, mɔ-gisen dɔ i yii gɛsɛ i kya dɛɛ mɔ, ne mɔ-nyoro gi kya togɛ mɔ. 34 Ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "N kya wu' mi-i fuɛ. I kya laarɛ de i' mɔɔ me gbaa. Fɛ' kyena gɛrɛ de fɛ' dii ilaa kamaasɛ ibono i laa ba mɔ." 35 Ɔ naa taa mɔmɔ yɛgɛ kpe ansi dɔ ŋmaraa, ne o kyu mɔ-nyoro too gɛsinkpan, ɔ kya dalaa ɔ kya kolɛ Wurubuaarɛ yɛɛ nengyene i laa sa mɔ, ɔ' yɛgɛ gɛnen ilaa ibono i kya ba mɔ so faa, i' baa kyon nkan sa mɔ. 36 O kii tɔgɛ yɛɛ, "Me-sɛ, sɛi mɛŋ don fo giwɔra. Nengyene fo laa kyule mɔ, nkana yɛgɛ awɔrɔfɔɔ abono a kya ba me so faa a' kyon gibaafon. Nɛ dabɔlɛ kolɛ gɛnen faa, yɛgɛ fo-lɛɛ fo-gɛlaarɛ ne gɛ' wɔra. I mɛŋ gyɛ me-lɛɛ gɛlaarɛ."
37 Ɔ dalaa gɛnen mɔ, o kii kpe mɔ-akasɛbo asa' mɔ asɛ. Ɔ baa kpe mɔ, mɛ dɛ ginsi gidɛ. O kyingi mɔmɔ, ne ɔ taasɛ Simon Piita yɛɛ, "Simon, fɛ dɛ daa? Fɛ mɛŋ taalɛ kyena ba-a ŋmaraa de fɛ' dii ilaa ibono i laa ba mɔ?" 38 Ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' dii ilaa ibono i laa ba mɔ de fɛ' dalaa yɛɛ imɔ iko i mɛŋ' nyɛ fɛye penɛ de fɛ' wɔra ilaa nyɛnyɛn. Nɛ wu yɛɛ fɛye-asen dɔ berɛ mɔ nkana fɛ kya laarɛ fɛ' wɔra me-gɛlaarɛ; fɛye anyamesɛ-lɛɛ ɔlon ne mɛŋ kya taalɛ."
39 O kii kyon taa mɔmɔ yɛgɛ kpaa dalaa gɛnen gɛdalaa kolon gɛbono kee sa Wurubuaarɛ. 40 Ɔ baa kii kpe mɔ-akasɛbo mɔ asɛ mɔ, mɛ kii dɛ. I lii fɛɛ ginsi gidɛ gi dɛ mɔmɔ. O kyingi ɔmɔ mɔ, mɛ mɛŋ bii ilaa ibono mɛ laa tɔgɛ mɔ.
41-42 Gisasɛ mɔ, o kpe kii baa tu mɔ-akasɛbo mɔ, o kyingi mɔmɔ, ne ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ san fɛ dɛ, fɛ kya kyoola? Fɛ' koso gɛnen; owi mɔ gi fo. Kon ne ilaa nyɛnyɛn awɔrabo mɛ laa nyɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ. Fɛ' kerɛ. Ɔbono ɔ laa kyu me wɔra mɔmɔ-abaa dɔ mɔ ne n kya ba faa. Fɛ' koso de a' kpaa gyangara mɔ."

*Yesu Akyobo Abaa A Gyan' M*ɔ So

43 Yesu san ɔ kya tɔngɛ mɔ, ayaa abono so mɔ, Gyudasɛ, Yesu akasɛbo gudu anyɔ mɔ dɔ ɔko, gi ba nfono. Sakpii buu mɔ, mɛ dɛ nki de nkpotii. Mɛ lii Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ de mɔmɔ-nbara

aŋmarasɛbo de mɔmɔ-abelɛnsɛ sɛnsɛ mɔ
asɛ. 44 Gyudasɛ ɔbono ɔ laa kyu Yesu wɔra
abelɛnsɛ mɔ abaa dɔ gɛnen mɔ gi wolaa
tɔgɛ sa sakpii mɔ yɛɛ, “Ɔbono fɛ wu nɛ
faala mɔ da mɔ gya-gya mɔ, mɔ ne. Fɛ'
keda mɔ de fɛ' kparɛ mɔ kpe abelɛnsɛ mɔ
asɛ.”
45 Imɔso mɛ kpaa fo nno mɔ, gɛsintin
mɔ, Gyudasɛ gi naa kpe Yesu asɛ, ne ɔ terɛ
mɔ yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ!” ne ɔ faala mɔ da mɔ
gya-gya. 46 Nfono mɔ sakpii mɔ gi keda
Yesu. 47 Ne Yesu asa abono mɛ bo nfono mɔ
dɔ ɔko gi loorɛ mɔ-gɛki lɛɛ, ne ɔ ŋɛɛlɛ
dega ɔko giso fuɛ. Dega mɔ wura ne n gyɛ
Gyuda awura asunbi alɛɛbo gɛmu.
48 Nfono ne Yesu gi taasɛ sakpii mɔ yɛɛ,
“N gyɛ oyu nyɛnyɛn daa, ne fɛ kyu nki de
nkpotii ba de fɛ' baa keda me faa? 49 Iŋ gyɛ
me-rɛ fɛye ne n bo no gɛkɛ kamaasɛ n kya
nyiile asa ilaa Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
gikpaara mɔ so? I wonɛ so ne fɛ mɛŋ keda
me nno? To. Ɔfaanan ne fɛ laa kyu wɔra
me de i' yɛgɛ ilaa ibono mɛ wolaa ŋmarasɛ
yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ mɔ i' nyɛ ba
gɛsintin.”
50 Nfono mɔ mɔ-akasɛbo mɔ pɛwu mɛ
selɛ taa mɔ yɛgɛ. 51 Sakpii mɔ dɛ Yesu
ɔ kya kpe mɔ, gɛdegabi gɛko berɛ gɛ buu
mɔ. Gikuru boɔgyalonsɛ wolɛ ne gɛ bun.
Sakpii mɔ gi laarɛ ɔ' keda mɔ. 52 Ne o luu
mɔ-nyoro lii gikuru mɔ dɔ sa mɔmɔ selɛ
kyon gibolonbukpan.

*M*ɛ Kyu Yesu Kpe Nbɛlɛ Agyibo Asɛ

53 Mɛ kparɛ Yesu kpe Gyuda awura
asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ gɛwi, ne Gyuda
awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ de mɔmɔ-
nbara aŋmarasɛbo de mɔmɔ-abelɛnsɛ
sɛnsɛ abono mɛ kya gyi nbɛlɛ mɔ pɛwu
mɛ baa gyan'. 54 Mɛ dɛ Yesu mɛ kya kpe
gɛnen mɔ, Piita gi buu mɔmɔ giyaa-giyaa
kpaa loo asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ gikpaara
mɔ so. Ɔ loo nno mɔ, o sii kyena saarɛ
asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ ngbɛ awura dɔ,
mɛ tɛ mɛ kya wolɛ ɔgya.
55 Mɛ kya gyi Yesu nbɛlɛ mɔ, Gyuda
awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ de nbɛlɛ
agyibo mɔ pɛwu mɛ kya laarɛ ilaa ibono
mɛ laa nyɛ yelɛ imɔ so kyu bun Yesu
gipuɛɛ de mɛ' nyɛ mɔɔ mɔ mɔ. Mɛ mɛŋ
kya nyɛ. 56 Abono mɛ ten Yesu gɛnɔ mɔ
mɛ nyaakyɔ. Mɔmɔ pɛwu nnɔ mɔ gɛŋ
wɔra gikolon. 57 Ako mɛ koso kɛɛ abon
gyan mɔ so yɛɛ, 58 “A nu Yesu gi tɔgɛ
yɛɛ, ‘Nan boori Wurubuaarɛ ɔson obu
baarɛ bun de n' kyu nkɛ nsa yii ɔpobɔrɔ.
Anyamesɛ abaa ne mɛ kyu pɔrɔ ɔdɛ;
ɔbono nan yii mɔ berɛ, iŋ gyɛ anyamesɛ
abaa ne nan kyu yii mɔ.’ ” 59 Imɔ idɛ gɛnen
gbaa mɔ, mɔmɔ abono mɛ tɔgɛ mɔ nnɔ
gi mɛŋ wɔra gikolon.
60 Nfono ne asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ gi
koso yelɛ sansana, ne ɔ taasɛ Yesu yɛɛ,
“Ibono pɛwu mɛ dɛ ma-a gyan fo so faa,
foŋ bo gɛnɔ lɛɛ?” 61 O sii kurun, ɔŋ tɔgɛ
sɛi. Nfono ne asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ gi
kii taasɛ Yesu yɛɛ, “Fo ne n gyɛ ɔbono
Wurubuaarɛ gi wolaa tɔgɛ yɛɛ ɔ laa sun
de o' gyi gɛwura mɔ-adɛ so mɔ? Fo-sɛ ne
n gyɛ mɔ ɔbono ayenbi pɛwu a kaaborɛ
mɔ mɔ?” 62 Yesu yɛɛ, “Ɛn, me ne. Ne
fɛ laa wu me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa
mɔ, n tɛ Wurubuaarɛ Ɔlolonbo mɔ gyisɛ
gibaa so, n kya gyi gɛwura mɔ asɛ. Nan
kyena Wurubuaarɛ awolɛ so kpelegɛ ba
gɛsinkpan so.”
63 Asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ gi nu imɔ
idɛ mɔ, ɔ biidɛ mɔ-gɛgbɛ kyadɛ de i'
lɛɛ nyiile yɛɛ ilaa i ba. Ne ɔ tɔgɛ yɛɛ,
“Abelɛnsɛ, ibono ɔ tɔgɛ faa, iŋ don abaa?
Ilaa imɔ ne a baa a kya laarɛ de a' baa nu
lii mɔ so? 64 Fɛ nu gɛnɔɔbono o kyu mɔ-
nyoro kɛserɛ de Wurubuaarɛ mɔ, fɛ dɛ
nnɛ?” Ɔ taasɛ mɔmɔ gɛnen mɔ, mɔmɔ
pɛwu mɛ bun Yesu gipuɛɛ, ne mɛ kyule
yɛɛ ɔ kaaborɛ ɔ' wɔra ɔmɔɔsɛ.
65 Nfono mɔ, mɔmɔ ako mɛ too akyɔlɛ
bun mɔ. Ne mɛ kyu ilaa iko ŋminde mɔ-
ansi, mɛ kya ŋɛ ma-a ŋɛ mɔ akɔn, ne mɛ
kya tɔgɛ mɔ yɛɛ ɔ' bii ɔbono ɔ ŋɛ mɔ
mɔ. Mɛ kyu mɔ sa asunbi alɛɛbo gɛmu
mɔ ngbɛ awura mɔ, ne mɛ da-da mɔ itan.

*Piita Gi Sorog*ɛ Gikpadɔ Gisa' Yɛɛ Ɔ Mɛŋ Nyi Yesu

66 Piita san ɔ tɛ gikpaara mɔ so gɛsɛ nno
mɔ, asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ obolonbu ɔko
gi ba nfono. 67 O wu Piita tɛ ɔ kya wolɛ
ɔgya. Ɔ kpɛɛlɛ kerɛ mɔ, ne ɔ tɔgɛ yɛɛ,
“Fo kee fo-rɛ Yesu Nasarɛtɛnyen mɔ ne n
naa.” 68 Ne Piita gi sorogɛ yɛɛ, “Meŋ nyi
ilaa ibono fo darɛ faa. Meŋ kya nu imɔ
gɛsɛ gbaa.” Piita gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, ɔ
naa kpe gɛbunono asɛ. [Ayaa abono so mɔ,
ikyaasɛ i folɛ.] 69 Obolonbu ɔko gi wu Piita

ne ɔ tɔgɛ sa abono mɛ bo nfono mɔ yɛɛ,
"Ɔnyen baarɛ bo Yesu adɛ mɔ dɔ." 70 Piita
gi kii sorogɛ imɔ lɛɛ ɔkpa. I kii wɔra
ŋmaraa too mɔ, abono mɛ yelɛ nfono mɔ
mɛ tɔgɛ sa Piita yɛɛ, "I gyɛ gɛsintin daa.
Fo bo Yesu adɛ mɔ dɔ, i lii fɛɛ fo kee fo
gyɛ Galelinyen." 71 Ne Piita gi ka sa mɔmɔ
yɛɛ, "Nɛ kerɛ fɛɛ Wurubuaarɛ, meŋ nyi
ɔnyen ɔbono fɛ darɛ faa. Nengyene abon
ne n kya kɛɛ mɔ, me-rɛ Wurubuaarɛ abaa
anyɔ." 72 Ayaa abono so mɔ, ikyaasɛ i folɛ
[ginyɔsɛ]. Ne Piita gi nyingi gɛnɔɔbono
Yesu gi wolaa tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Ndɛ gɛnyɛ
gɛdɛ pɛi de ikyaasɛ i baa folɛ ginyɔsɛ mɔ,
fo laa sorogɛ gikpadɔ gisa' yɛɛ fo mɛŋ
nyi me." Piita gi nyingi gɛnen mɔ, ɔ loo
osuten.

15

*M*ɛ Kyu Yesu Kpe Ɔbelɛnsɛ Pilato Ansi Dɔ

1 Gɛdɛ gɛ kpɛ gɛ kya kɛ mɔ, nbɛlɛ
agyibo mɔ pɛwu mɛ kii gyan. Gɛnen
nbɛlɛ agyibo abono ne n gyɛ Gyuda awura
asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ de mɔmɔ-isowolɛ
so abelɛnsɛ de mɔmɔ-nbara aŋmarasɛbo.
Mɛ gyan gɛnen mɔ, mɛ tɔgɛ kyule abara
gɛnɔɔbono mɛ laa wɔra Yesu mɔ. Imɔso
mɛ ŋminde mɔ, ne mɛ kparɛ mɔ lii kyu
kpaa wɔra ɔbelɛnsɛ ɔbono ɔ tɛ sa Rom
wura mɔ abaa dɔ yɛɛ o' gyi mɔ-nbɛlɛ. Mɛ
kya terɛ gɛnen ɔbelɛnsɛ ɔbono yɛɛ Pilato.
2 Ɔbelɛnsɛ Pilato kya gyi Yesu nbɛlɛ mɔ,
ɔ taasɛ mɔ yɛɛ, "Fo ne n gyɛ wura sa
Gyuda awura mɔ?" Ne Yesu gi lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, "Fo-gɛnɔ dɔ ne i lii."
3 Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ
mɔ mɛ kyu ilaa kpɛi-kpɛi gikyɔ gyan Yesu
so. 4 Imɔso Ɔbelɛnsɛ Pilato gi taasɛ Yesu
yɛɛ, "Foŋ kya nu gɛnɔɔbono mɛ dɛ ilaa
kpɛi-kpɛi gikyɔ ma-a gyan fo so mɔ? Fo
maŋ lɛɛ gɛnɔ?" 5 Yesu mɛŋ baa bugi mɔ-
gɛnɔ tɔgɛ sɛi, imɔso i dɛ Ɔbelɛnsɛ Pilato
gɛnɔ gikyɔ.

*M*ɛ Tɔgɛ Yɛɛ Yesu Ɔ' Wɔra Ɔmɔɔsɛ

6 Gɛsi kamaasɛ i wolaa i gyɛ ilaa ibono
Ɔbelɛnsɛ Pilato kya wɔra sa Gyuda awura
mɔ yɛɛ nengyene mɛ laa gyi mɔmɔ-gɛkɛ
belɛ gɛdɛ mɔ, ɔ kya tigi mɔmɔ-asa abono
ɔ keda tii de obu mɔ dɔ nyamesɛ kolon de
ɔ' naa. Mɔmɔ gbaa-gbaa ne n kya lɛɛ yii
yɛɛ ɔdɛ ne mɛ kya laarɛ, ne Pilato kya tigi
mɔ sa mɔmɔ. 7 Gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ,
ɔnyen ɔko tii de obu mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ
Barabasɛ. Owi ɔko dɔ mɔ, mɔ-rɛ asa ako
mɛ koso kɔ de abɛyin awura. Ikɔ mɔ dɔ
mɔ mɛ mɔɔ asa, imɔso mɛ keda ɔmɔ tii
de obu. Gɛnen Barabasɛ baarɛ bo mɔmɔ
dɔ.
8 Gɛkɛ belɛ mɔ so mɔ, sakpii gi kpe
Ɔbelɛnsɛ Pilato asɛ kpaa kolɛ mɔ yɛɛ o'
tigi abono o tii de obu mɔ dɔ ɔko sa mɔmɔ
fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ kya kyena wɔra mɔ. 9 Ne
Ɔbelɛnsɛ Pilato gi taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "N'
tigi Yesu, fɛye Gyuda awura wura mɔ sa
fɛye de ɔ' naa abɛɛ?" 10 I kya nyiile yɛɛ
Pilato gi wu yɛɛ Yesu ilaa i bo Gyuda awura
asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ gɛlaaloo daa
so ne mɛ kyu mɔ bara mɔ. 11 Gyuda awura
asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ mɛ ti wolaa
wu sakpii mɔ yela yɛɛ, "Nengyene Pilato gi
taasɛ fɛye yɛɛ anɛ ne ɔ' taa yɛgɛ sa fɛye
mɔ, fɛ' tɔgɛ yɛɛ ɔ' tigi daa Barabasɛ; iŋ
gyɛ Yesu." Imɔso mɛ tɔgɛ sa Pilato yɛɛ
Barabasɛ ne mɛ kya laarɛ. 12 Ne Pilato gi
kii taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Mɔ, nnɛ ne n' wɔra
Yesu ɔbono fɛ kya terɛ yɛɛ fɛye Gyuda
awura wura mɔ?"
13 Ɔ taasɛ mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ kpen
tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Da mɔ aŋanbi mada de oyii
de o' wu'!" 14 Ne Pilato gi taasɛ mɔmɔ
yɛɛ, "De i' wonɛ? Menɛ ilaa nyɛnyɛn ne ɔ
wɔra?" Nfono mɔ mɛ lɔrɔ kpen ken-ken
daa yɛɛ, "Da mɔ aŋanbi oyii so mɔɔ!"
15 Pilato kya laarɛ ɔ' buɛɛlɛ sakpii mɔ
de i' yuuli so mɔ, o tigi Barabasɛ, ne ɔ yɛgɛ
asogya mɛ' taa Yesu awulibi, ne yɛɛ mɛ'
kyu mɔ kpaa da aŋanbi oyii so mɔɔ.

*Asogya M*ɛ Kyɛfoo Yesu

16 Nfono mɔ, asogya mɔ mɛ kyu Yesu
kyu loo Pilato gɛwi nfono i gyɛ mɔmɔ-
gɛsun ɔwɔraten mɔ. Ne mɛ terɛ mɔmɔ
Rom asogya gikpen mɔ pɛwu baa gyan
nno. 17 Nfono mɔ, mɛ kyu giwurakuru
kyu gyaabii bun mɔ, ne mɛ luo iwe wɔra
fɛɛ wura gɛpɛ ne mɛ kyu bun mɔ. 18 Mɛ
san mɛ kya gyaabii faala mɔ yɛɛ, "Gyuda
awura wura! Fo-rɛ gimu dɛnsɛ!" 19 Mɛ
dɛ gɛyabii mɛ kya taa mɔ-gimu so ma-a
kpe ma-a ba, ne mɛ kya too akyɔlɛ ma-a
bun mɔ. Mɛ san mɛ kya faala mɔ mɛ kya
ŋmii mɛ kya koso fɛɛ wura-lɛɛ mɔ ɔnan.
20 Mɛ gyaabii mɔ gɛnen ta mɔ, mɛ maragɛ
giwurakuru mɔ, ne mɛ kiiri mɔ gbaa-gbaa

lɛɛ ngbɛ kyu suu mɔ, ne mɛ san kparɛ mɔ
lii de mɛ' kpaa da mɔ aŋanbi oyii so mɔɔ.

*M*ɛ Da Yesu Aŋanbi Mada De Oyii

21 Mɛ dɛ Yesu mɛ kya kpe mɔ, mɛ
gyangara ɔnyen ɔko, mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ
Simon. Ɔ gyɛ daa Siirinnyen. Mɔ-biana ne
n gyɛ Alɛsanda de Rufusɛ. Mɛ wu mɔ mɔ,
ɔ naa ɔ kya ba ɔ' baa loo ɔsowolɛ mɔ so,
ne mɛ nyise mɔ yɛɛ ɔ' sola Yesu lɛwu oyii
mɔ. 22 Mɛ kyu Yesu kpaa fo gɛtɛɛko, mɛ
kya terɛ nno yɛɛ Gologota. (Gologota gɛsɛ
ne n gyɛ Gimu Giwuye Gikpalan.) 23 Mɛ fo
nno mɔ, mɛ kyu gɛlin gɛko mɛ kya terɛ
gɛmɔ yɛɛ miira kyu saarɛ nta dɔ sa Yesu
yɛɛ o' nun, ne o kine.
24 Nfono mɔ, mɛ luu Yesu ngbɛ nbono o
suu mɔ ne mɛ da mɔ aŋanbi mada de oyii
mɔ. Ne mɛ yɛ mɔ-nyoro so atɔ kyu. Mɛ
kya yɛ atɔ mɔ mɔ, mɛ too ilaa iko kerɛ.
Ibono i yii de fo mɔ, fo kyu. 25 Nyɛnyɛngɛ
iwi sango ne mɛ da Yesu aŋanbi mada de
oyii mɔ. 26 Mɛ ŋmarasɛ ilaa ibono so mɛ
kyu bun mɔ gipuɛɛ mɔ mada mɔ-amu so
yɛɛ,

GYUDA AWURA WURA MƆ NE.

27 Mɛ da iyu inyɔ iko kee aŋanbi mada de
iyii Yesu asɛ nfono, ɔko bo mɔ-gyisɛ gibaa
so, ne ɔko bo mɔ-benɛ so. [28 Gɛnen ilaa
idɛ i yɛgɛ ilaa ibono mɛ wolaa ŋmarasɛ
yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ kyu lii Yesu so
mɔ i' ba gɛsintin. Mɛ ŋmarasɛ yɛɛ,
"Mɛ laa kalɛ mɔ wɔra ilaa nyɛnyɛn
awɔrabo dɔ."]
29 Asa abono mɛ yelɛ mɛ kerɛ mɔ, mɛ
kya tugi mɔ inosun, mɛ kya yoole mɔ yɛɛ,
"Fo ne yɛɛ fo laa boori Wurubuaarɛ ɔson
obu mɔ de fo' kyu nkɛ nsa kii yii mɔ mɔ?
30 Kii mɔlɛgɛ fo-nyoro! Kpelegɛ lii oyii mɔ
so de a' kerɛ!"
31 Gɛnen kee ne Gyuda awura asunbi
alɛɛbo abelɛnsɛ mɔmɔ-rɛ nbara aŋ-
marasɛbo mɔ mɛ yoole mɔ ne. Mɛ kya
tɔgɛ ma-a sa abara yɛɛ, "Mɔ ne n mɔlɛgɛ
asa, ne ɔŋ kya taalɛ ɔ' mɔlɛgɛ mɔ-nyoro
faa. 32 Iŋ gyɛ mɔ ne Wurubuaarɛ gi sun
yɛɛ ɔ' mɔlɛgɛ anyamesɛ mɔ? Iŋ gyɛ mɔ
ne n gyɛ wura sa Isirale awura mɔ? O' kii
kpelegɛ oyii baarɛ so de a' kerɛ de a' sɔɔ
mɔ gyi."
Ne abono mɛ da mɔmɔ-rɛ Yesu aŋanbi
mɔ kee mɛ kya saalɛ mɔ gɛnen.

*Yesu Gi L*ɛɛ Ɔŋɛ

33 I fo owi ken-ken gerɛ-gerɛ mɔ, i wɔra
gibiri sirim gɛnen gɛsinkpan mɔ pɛwu
so kaaborɛ owi gbaasɛ. 34 Gɛnen owi
gbaasɛ ɔbono mɔ, Yesu gi kpen ken-ken
tɔgɛ mɔ-gɛdɛ dɔ yɛɛ, "Ilayi, Ilayi, lama
sabakitani?" (Imɔ gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ, "Me-
Wurubuaarɛ, me-Wurubuaarɛ, i wonɛ ne
fo lɛɛ ansi taa me yɛgɛ gɛnen?")
35 Asa abono mɛ yelɛ nno mɔ ako mɛ
nu mɔ asɛ mɔ, mɛ tɔgɛ sa abara yɛɛ, "Fɛ'
nu! Ɔ kya terɛ Oloobu Ilaagya." 36 Nfono
mɔ ɔko gi selɛ kyu taatɔ dufu-dufu ɔko
kyu kpaa nyise wɔra mɔmɔ-nta bonyansɛ
nko dɔ, ne o kyu de gɛyabii diirɛ kpe Yesu
gɛnɔ asɛ yɛɛ ɔ' kyogyoo. Ne kaasɛ mɔ
gi kii tɔgɛ yɛɛ, "Fɛ' taa mɔ yɛgɛ de a'
kerɛ yɛɛ Ilaagya laa lii Wurubuaarɛ dɔ baa
kpelegɛrɛ mɔ oyii mɔ so?"
37 Nfono mɔ Yesu gi kpen ken-ken, ne ɔ
lɛɛ ɔŋɛ.
38 Yesu gi wu' gɛnen mɔ, gikuru gibono
gi tii Wurubuaarɛ tudɔ-lɛɛ obu belɛ mɔ
gi kyan ginyɔ lii soso baa yii gɛsɛ kyim.
39 Asogya mɔ ɔbelɛnsɛ yelɛ nfono mɔ-rɛ
Yesu ansi a kerɛ abara. O wu gɛnɔɔbono
i ba ne Yesu gi kyu lɛɛ ɔŋɛ mɔ, ɔ tɔgɛ
yɛɛ, "Gɛsintin, ɔnyen baarɛ tansi ɔ gyɛ
Wurubuaarɛ mɔ-bi."
40 Akyii kee mɛ yelɛ gɛta-gɛta wu ilaa
idɛ pɛwu. Mɔmɔ ako ne n gyɛ Mariya
Magadalakyii, de Salome, de Mariya ɔbono
ɔ gyɛ Gyeemesi ɔpiiasɛ de Gyosesi mɔmɔ-
nyi mɔ. 41 Aberɛ abono Yesu naa de Galeli
gɛsinkpan so mɔ, mɔmɔ ne n buu mɔ mɛ
kya kerɛ mɔ so. Akyii sakyɔ abono mɛ
buu mɔ ba Gyɛrusalem mɔ kee mɛ bo mɔ-
owuten mɔ nfono.

*M*ɛ Pule Yesu

42 Gɛnen gɛkaabono mɛ mɔɔ Yesu mɔ
gɛ gyɛ abaala gɛkɛ sa Gyuda awura.
Mɛ kya baala ma-a gyoo mɔmɔ-gɛkɛ ky-
oolasɛ. Imɔso i kya fo gɛdɔɔdɛ mɔ,
43 ɔnyen ɔko gi da otu kpe Ɔbelɛnsɛ Pi-
lato asɛ kpaa tɔgɛ mɔ yɛɛ ɔ' yɛgɛ mɔ
de ɔ' kpaa saga Yesu gibuni mɔ kpaa
pule. Mɛ kya terɛ ɔnyen ɔbono yɛɛ
Gyosɛfo. Ɔ lii Arimatiya ɔsowolɛ so. Ɔ
gyɛ nyamesɛ gbaa' Gyuda awura nbɛlɛ
agyibo mɔ dɔ, ne mɔ-gisen dɔ mɔ, mɔ-
ansi a gyan gɛkaabono asa mɛ laa nyɛ
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ gɛkyena mɔ
so. 44 Ɔbelɛnsɛ Pilato gi nu yɛɛ Yesu gi wu'

belen gɛnen mɔ, i dɛ mɔ-gɛnɔ. Imɔso ɔ terɛ asogya ɔbelɛnsɛ mɔ, ne ɔ taasɛ mɔ yɛɛ, “I gyɛ gɛsintin yɛɛ Yesu gi ti wu'?”
45 Ne asogya ɔbelɛnsɛ mɔ gi kyule yɛɛ, “Ɛn, Yesu gi ti wu'.” Nfono mɔ, Pilato gi sa Gyosɛfo ɔkpa de ɔ' taalɛ kpaa saga Yesu gibuni mɔ kpaa pule. 46 Gyosɛfo gi kpaa sɔɔ gikɛlɛlɛ ne ɔ baa saga Yesu gibuni mɔ lii oyii mɔ so, ne o kyu gikɛlɛlɛ mɔ kyu mili mɔ pɛwu. Ɔ mili mɔ ta mɔ, o kyu obuni mɔ kpaa pule folɛbɔ ɔbono mɛ wolaa logedi yela sa ibuni gipule mɔ dɔ. Ne ɔ belen gibui kpaatakpɛrɛ baa tii folɛbɔ mɔ gɛbunono.

47 Mariya Magadalakyii mɔ de Mariya, Gyosesi mɔ-nyi mɔ, mɛ bo nno mɛ kperɛ mɔmɔ-ansi kpaa wu Yesu opuleten.

16

Yesu Gi Kyingi Lii Ibuni Dɔ

1 Gyuda awura gɛkɛ kyoolasɛ mɔ gɛ kyon mɔ, Mariya Magadalakyii mɔ de Mariya, Gyeemesi mɔ-nyi, de Salome mɛ kpaa sɔɔ ilaa iko i dɛ fɛɛ atikee. Mɛ laa kyu kpe folɛbɔ mɔ dɔ de mɛ' kyu kpaa bɔ Yesu gibuni mɔ.

2 Gɛkɛ kyoolasɛ mɔ gɛdɛ kɛsɛ mɔ, i gyɛ Kosida. Imɔ nyɛnyɛngɛ fu-u mɔ, gɛnen akyii adɛ mɛ puru ilaa ibono mɛ kpaa sɔɔ mɔ, ne owi mɔ-rɛ mɔ-gibalii mɔ, mɛ ba Yesu opuleten mɔ. 3 Mɛ kya kpe mɔ, mɛ kya taasɛ abara yɛɛ, “Anɛ ne a laa nyɛ de ɔ' belen gibui mɔ lii folɛbɔ mɔ gɛbunono sa aye ne?” 4 Mɛ baa diirɛ ansi kerɛ mɔ, gibui kpaatakpɛrɛ mɔ gi dɛ nkan, giŋ baa gi tii folɛbɔ mɔ gɛbunono.

5 Mɛ loo folɛbɔ mɔ dɔ mɔ, mɛ baa kerɛ mɔ, mɛ wu dega ɔko tɛ de gyisɛ so, o suu gɛgbɛ fufuli wurugakyaa. Akyii mɔ mɛ wu dega mɔ, i ŋmaa mɔmɔ-gisen. 6 Ne ɔ tɔgɛ mɔmɔ yɛɛ, “Fɛŋ' yɛgɛ fɛye-gisen gi' ŋmaa fɛye. Iŋ gyɛ Yesu Nasarɛtɛnyen ɔbono mɛ da mɔ aŋanbi oyii so mɔɔ mɔ ne fɛ kya laarɛ faa? O kyingi lii ibuni dɔ. Ɔŋ baa ɔ bo gɛrɛnaa. Fɛ' kerɛ. Nfono nkana mɔ-gibuni mɔ gi dɛ mɔ ne. 7 Imɔso fɛ' kpaa tɔgɛ Piita mɔ-rɛ Yesu akasɛbo sɛnsɛ mɔ yɛɛ ɔ gyangbara mɔmɔ kyon Galeli. Nno ne mɛ laa kii wu mɔ fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ wolaa tɔgɛ mɔmɔ yela mɔ.”

8 Nfono mɔ akyii mɔ mɛ lii ɔbɔ mɔ dɔ selɛ kyon. I dɛ mɔmɔ-gɛnɔ, ne mɔmɔ-nyoro gi kya da mɔmɔ. I wɔra mɔmɔ gifuu so mɔ, mɛŋ tɔgɛ sɛi sa ɔko-rɛ ɔko.

[9 Kosida gɛkɛ mɔ Yesu gi kyingi lii ibuni dɔ mɔ, imɔ nyɛnyɛngɛ fu-u mɔ, ɔ daa gilɛɛ mɔ-nyoro nyiile daa Mariya Magadalakyii mɔ. (Mɔ ne n gyɛ ɔkyii ɔbono fɛ nu yɛɛ Yesu gi naa kyena gya ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi sono koso mɔ so mɔ.) 10 Yesu gi lɛɛ mɔ-nyoro nyiile mɔ gɛnen mɔ, ɔkyii mɔ gi naa kpe abono nkana mɛ buu Yesu mɔ asɛ. Ɔ baa kpe mɔ, mɛ kya su, mɛ kya nyingi Yesu. O buu sa mɔmɔ 11 yɛɛ o wu Yesu tɛ nkpa. O buu sa mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ mɛŋ sɔɔ imɔ gyi.

Yesu Gi Lɛɛ Mɔ-Nyoro Nyiile Mɔ-Akasɛbo Ako

12 Imɔ gɛmara mɔ, Yesu mɔ-nanboana anyɔ ako mɛ lii ɔsowolɛ belɛ ɔko so mɛ kya kpe gɛtɛɛko. Mɛ naa mɛ kya kpe mɔ, Yesu gi baa lɛɛ mɔ-nyoro nyiile mɔmɔ. Gɛnɔɔbono ɔ kyɛɛgɛ mɔ, mɛ mɛŋ bii mɔ belen. 13 Ɔ lɛɛ mɔ-nyoro nyiile mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ kii kpe ɔsowolɛ belɛ mɔ so kpaa buu sa mɔmɔ-nanboana asɛnsɛ mɔ. Mɔmɔ-nanboana mɔ berɛ mɛ mɛŋ sɔɔ imɔ gyi.

14 Yesu akasɛbo gudu ɔko mɔ mɛ tɛ mɛ kya gyi mɔ, Yesu gi kpaa lɛɛ mɔ-nyoro nyiile mɔmɔ. Ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, “Menɛ n wɔra ne fɛ bo akyɔɔlɛ ne fɛŋ kya sɔɔ ilaa gyi gɛnen? I kya nyiile yɛɛ asa mɛ wu me nɛ kyingi lii ibuni dɔ ne mɛ baa buu sa fɛye mɔ, fɛ mɛŋ sɔɔ mɔmɔ gyi.”

15 Ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Fɛ' kpe gɛsinkpan gɛten kamaasɛ so de fɛ' kpaa tɔgɛ me-ɔkalan konkonsɛ mɔ sa nyamesɛ kamaasɛ. 16 Ɔbono ɔ sɔɔ ɔkalan mɔ gyi ne fɛ gyere mɔ Wurubuaarɛ sagyere mɔ, Wurubuaarɛ laa mɔlɛgɛ mɔ de ɔ' nyɛ kyena mɔ asɛ gɛkpaa-gɛkpaa. Ɔbono mɔ, ɔ mɛŋ sɔɔ ɔkalan mɔ gyi mɔ, Wurubuaarɛ laa bun mɔ gipuɛɛ. 17 Abono mɛ sɔɔ me-ɔkalan konkonsɛ mɔ gyi mɔ, mɛ laa wɔra ilaa gbaa'gbaa ibono nkana nyamesɛ maŋ taalɛ wɔra mɔ-gibaa so mɔ. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ mɛ laa kyu me Yesu ginyen gya ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi koso asa so; mɛ laa dalaa de ndɛ nbono mɛŋ wolaa mɛ kya nu mɔ; 18 mɛ laa keda awɔɔ de abaa ne

mɛ laa nun gibɔrɔ kamaasɛ, i maŋ wɔra mɔmɔ sɛi. Mɛ laa kyu mɔmɔ-abaa gyan alɔbo so, de mɔmɔ-alɔbi mɔ a' ta."

*Wurubuaar*ɛ Gi Puru Yesu Kyon Wurubuaarɛ Dɔ

19 Wura Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ gɛnen ta mɔ, i puru mɔ kyon Wurubuaarɛ dɔ, ne o kpe ɔ tɛ Wurubuaarɛ gibaa gyisɛ so ɔ kya gyi gɛwura. 20 Yesu akasɛbo mɔ, mɔ, mɛ naa kpe gɛten kamaasɛ mɛ kya tɔgɛ mɔ-ɔkalan konkonsɛ mɔ ma-a sa asa, ne Wura Yesu gbaa-gbaa gi naa de mɔmɔ so wɔra ilaa gbaa'gbaa de i' lɛɛ nyiile asa yɛɛ mɔ-ɔkalan mɔ gyɛ gɛsintin.]

Luka
Ɔkalan Konkonsɛ Ɔbono Ɔ Ŋmarasɛ Kyu Lii Yesu So Mɔ

Ilaa Ibono So Luka Gi Ŋmarasɛ Yesu Ilaa Yela Mɔ

1 Ɔbelɛnsɛ Tiyofilo, fo wolaa fo nyi yɛɛ
asa sakyɔ mɛ kyu too mɔmɔ-nyoro so yɛɛ
mɛ laa tɔɔsɛ ilaa ibono Yesu gi wɔra aye
dɔ mɔ de mɛ' ŋmarasɛ imɔ yela. 2 Mɛ
ŋmarasɛ imɔ yela de i' kyu kyena gɛnɔ
kolon fɛɛ gɛnɔɔbono asa ako mɛ wu tɔgɛ
mɔ. Gɛnen asa abono berɛ ne n wu Yesu
ilaa wɔrasɛ de mɔmɔ-ansi lii gɛsɛ de gɛsɛ
ne mɛ naa wɔra Yesu agyɛbi mɔ so gɛsun.
3 Me kee, fɛɛ gɛnɔɔbono aŋmarasɛbo mɔ
mɛ ŋmarasɛ mɔ, n wolaa mi-i laarɛ Yesu
gɛkyena dɔ ilaa mɔ dɔ dɔɔdan lii imɔ
gɛsɛ de gɛsɛ. Ɔbelɛnsɛ Tiyofilo, nɛ laarɛ
imɔ dɔ wu mɔ, nɛ wɔra me-gɛwɔnsa yɛɛ
me kee, nan ŋmarasɛ imɔ so ilaa gigyan so
gigyan so sa fo 4 de fo' nyɛ bii gɛsintin kyu
lii ilaa ibono fo nu mɔ so.

*Gy*ɔn Mɔ-Nyi De Mɔ-Sɛ Ilaa

5 Owi ɔbono Hɛrodɛ kya gyi gɛwura
Gyudiya gɛsinkpan so mɔ, Gyuda awura
asunbi alɛɛbo mɔ dɔ ɔko bo no, mɛ kya
terɛ mɔ-ginyen yɛɛ Sakariya. Asunbi
alɛɛbo akpen mɔ dɔ mɔ, Sakariya gyɛ
Oloobu Abigya-lɛɛ gikpen dɔ. Mɛ kya terɛ
mɔ-ka yɛɛ Elisabɛtɛ. Mɔ kee gyɛ Gyuda
awura asunbi alɛɛbo gɛsu dɔ. 6 Sakariya
mɔ-rɛ mɔ-ka mɛ kya gyi gɛsintin sa Wu-
rubuaarɛ. Mɛ kya gyi mɔ-nbara so, ne
mɛ kya wɔra itiibilaa pɛwu imɔ-ikpa so.
7 Imɔ gɛnen mɔ, mɛ mɛŋ nyɛ gɛkorogɛ.
Elisabɛtɛ gyɛ daa ɔlabanbo, ne mɔmɔ
anyɔ mɛ ti mɛ kya belɛ.

8 Owi ɔko dɔ mɔ, i tu Sakariya-lɛɛ
gikpen dɔ awura yɛɛ mɔmɔ ne mɛ' wɔra
asunbi ilaa sa Wurubuaarɛ. Imɔso gɛkɛ
gɛdɛ mɛ kya wɔra Wurubuaarɛ ɔson
ilaa 9 fɛɛ gɛnɔɔbono Gyuda awura asunbi
alɛɛbo mɔ mɛ kya wɔra mɔ, mɛ too
ilaa iko kerɛ de mɛ' wu ɔbono ɔ laa loo
Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ kpaa dɛɛ
onufuii de i' wɔra ofen mɔ. Mɛ too imɔ
kerɛ gɛnen mɔ, i baa yii daa de Sakariya.
10 Imɔso mɛ kya son mɔ, i fo onufuii
adɛɛberɛ mɔ, ɔ loo ɔson obu mɔ dɔ, yɛgɛ
sakpii mɔ pɛwu yelɛ nŋmaŋman mɛ kya
dalaa.

*Wurubuaar*ɛ Dɔ Ɔsɔɔ Ɔko Gi Ba Sakariya Asɛ

11 Ɔ bo obu mɔ dɔ mɔ, Wurubuaarɛ
dɔ ɔsɔɔ ɔko gi ba mɔ asɛ baa yelɛ
Wurubuaarɛ onufuii ɔdɛɛten mɔ gyisɛ so.
12 Sakariya gi wu mɔ gɛnen mɔ, i ŋmaa mɔ-
gisen ne i wɔra mɔ gifuu. 13 Wurubuaarɛ
dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Sakariya,
gɛŋ sa fo' yɛgɛ i' wɔra fo gifuu. Wu-
rubuaarɛ gi nu fo-gɛdalaa. Fo-ka Elisabɛtɛ
laa korogɛ gɛbii nyensɛɛ sa fo. Yela mɔ-
ginyen yɛɛ Gyɔn. 14 I laa wɔra fo-gisen dɔ
ɔkon gikyɔ. Asa sakyɔ kee mɛ laa gyi ɔkon
yɛɛ i korogɛ gɛnen gɛbii gɛbono. 15 Ɔ laa
baa wɔra nyamesɛ gbaa' sa Wurubuaarɛ.
Nta ne n gyɛ nta gi maŋ yii mɔ-gɛnɔ.
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ laa suu de mɔ lii
ko-o mɔ-nyi ɔtɔ dɔ. 16 Ɔ laa yɛgɛ fɛye-
Isirale awura sakyɔ mɛ' kii ba mɔmɔ-Wura
Wurubuaarɛ asɛ baa son mɔ. 17 Pɛi ne
Wurubuaarɛ laa ba mɔ-adɛ asɛ mɔ, Gyɔn
baarɛ laa kyu oduduu de ɔlon belɛ fɛɛ
Oloobu Ilaagya-lɛɛ mɔ ɔnan gyangbara
mɔ. Ɔ laa lɔrɔ nbii de asɛ nsana. Ɔ laa yɛgɛ
abono mɛ bo gisomaanu sa Wurubuaarɛ
mɔ mɛ' bii ɔlaako fɛɛ abono mɛ kya gyi
gɛsintin sa mɔ mɔ. Ɔ laa lɔrɔ Wurubuaarɛ
adɛ sa Wurubuaarɛ de mɛ' wɔra asa abono
mɛ baala mɔmɔ-nyoro yela mɔ."

*Sakariya M*ɛŋ Sɔɔ Gaberiyɛlɛ Gyi

18 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ
gɛnen ta mɔ, Sakariya gi taasɛ mɔ yɛɛ,
"Nnɛ ne nan wɔra de n' bii yɛɛ gɛnen ilaa
ibono fo tɔgɛ faa i laa ba gɛsintin? N gyɛ
daa ɔnyen belɛnsɛ ne me-ka kee gi belɛ."
19 Nfono mɔ Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Me ne n gyɛ Gaberiyɛlɛ.
Me-rɛ Wurubuaarɛ ne owi kamaasɛ dɔ.
Mɔ ne n keda me sun fo asɛ yɛɛ n' baa tɔgɛ
fo gɛnen ɔkalan konkonsɛ baarɛ. 20 Sɔɔ
gibui yela. Fo maŋ baa tɔngɛ. Fo laa bingiri
omuumuu kaaborɛ gɛnen ilaa idɛ i laa ba
gɛsintin. I kya nyiile yɛɛ ilaa ibono nɛ
tɔgɛ sa fo mɔ fo mɛŋ sɔɔ imɔ gyi. Owi
mɔ gi fo mɔ, i laa ba gɛsintin."

21 Gɛnen owi ɔbono pɛwu mɔ asa abono
mɛ bo nŋmaŋman mɔ mɛ gyoo Sakariya
mɛ kya kpon. I dɛ mɔmɔ-gɛnɔ yɛɛ ɔ
kɛɛla Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ gikyɔ.
22 Owi ɔbono ɔ kpaa lii ba mɔ, ɔŋ baa

ɔ taalɛ ɔ' tɔngɛ. Nfono mɔ, mɛ bii ibono o wu ilaa iko lii Wurubuaarɛ asɛ Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ. Mɔ-abaa ne ɔ san ɔ dɛ ɔ kya kaala. O bingiri omuumuu.
23 Sakariya-lɛɛ owi ɔbono ɔ kya kyu wɔra asunbi ilaa sa Wurubuaarɛ mɔ gi logɛ mɔ, o kii kyon mɔ-ɔsowolɛ so. 24 Imɔ gɛmara mɔ, mɔ-ka Elisabɛtɛ gi da ɔtɔ. Ɔ da ɔtɔ mɔ, ɔ mɛŋ kyule lii gikpaara so gɛnen-n ibosɛ inun. Ɔ kya tɔgɛ ɔ kya sa mɔ-nyoro yɛɛ, 25 "Kerɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ gi wɔra sa me! Idɛ berɛ, o nyingi me so yɛɛ ɔ laa dengɛ me-ansi ipeeli me-nanboana dɔ."

*Gaberiy*ɛlɛ Gi Ba Mariya Ɔbono Ɔ Laa Korogɛ Yesu Mɔ Asɛ

26 Elisabɛtɛ ɔtɔ ibosɛ isee dɔ mɔ, Wurubuaarɛ gi sun mɔ-ɔsɔɔ Gaberiyɛlɛ lii Wurubuaarɛ dɔ kpe Nasarɛtɛ ɔsowolɛ so Galeli gɛsinkpan so yɛɛ o' kpe obolonbu ɔko asɛ. 27 Obolonbu mɔ mɛŋ ti taa bii ɔnyen. Ɔnyen ɔko ne n kya yɛ mɔ, mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Gyosɛfo. Ɔ gyɛ Oloobu Deefidi gɛsu dɔ. Obolonbu mɔ ginyen ne n gyɛ Mariya. 28 Imɔso Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi ba Mariya baarɛ asɛ baa faala mɔ ne ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Omudɛnsɛbo! Wurubuaarɛ yelɛ fo-gɛmara." 29 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ ilaa tɔgɛsɛ mɔ i wɔra Mariya gɛwɔnsa gikyɔ. Ɔ san ɔ kya taasɛ mɔ-nyoro yɛɛ, "Menɛ afaala ɔnan ne?" 30 Nfono mɔ, Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Mariya, gɛŋ yɛgɛ i' wɔra fo gifuu. Wurubuaarɛ gibaa gi gyan fo so. 31 Nu yɛɛ fo laa nyɛ ɔtɔ de fo' korogɛ ɔnyen. Yela mɔ-ginyen yɛɛ Yesu. 32 Ɔ laa wɔra nyamesɛ gbaa' ne mɛ laa terɛ mɔ yɛɛ Gitɔbelɛ mɔ-bi. Wura Wurubuaarɛ laa kyu mɔ-naana Oloobu Deefidi gɛwuragyi mɔ sa mɔ 33 de o' gyi gɛwura Oloobu Gyeekɔpo gɛsu pɛwu so gɛkpaa-gɛkpaa. Mɔ-gɛwuragyi gɛ maŋ ta ɔkara."
34 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, Mariya gi taasɛ mɔ yɛɛ, "Nnɛ so ne i laa ba gɛnen? Meŋ ti bii ɔnyen kerɛ." 35 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Wurubuaarɛ Oduduu laa ba fo so. Gitɔbelɛ mɔ ɔlon laa baa bun fo so. Gɛnen so mɔ mɛ laa terɛ gɛbii gɛbono fo laa baa korogɛ faa yɛɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ, Wurubuaarɛ mɔ-bi. 36 Nu yɛɛ fo-subu Elisabɛtɛ kee gi nyɛ ɔtɔ mɔ-gikyiibelɛnsɛ gidɛ dɔ. Mɔ ɔbono nkana mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ ɔlabanbo mɔ, mɔ-ɔtɔ mɔ ibosɛ isee ne. Mɔ kee laa korogɛ ɔnyen. 37 I kya nyiile yɛɛ sɛi mɛŋ bo no i don Wurubuaarɛ giwɔra."
38 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, Mariya gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Yo, nɛ nu. N tɛ sa daa Wurubuaarɛ. I' ba sa me fɛɛ gɛnɔɔbono fo tɔgɛ faa." Nfono mɔ Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi lii kyon taa Mariya yɛgɛ.

*Mariya Gi Kpaa Laa Elisab*ɛtɛ

39 Gɛnen nkɛ nbono dɔ mɔ, Mariya gi koso kyon belen-belen kpe Gyudiya gɛsinkpan so abii dɔ ɔsowolɛ ɔko so. 40 Ɔ fo nno mɔ, ɔ naa loo ɔbelɛnsɛ Sakariya gɛten dɔ kpaa faala mɔ-ka Elisabɛtɛ. 41 Elisabɛtɛ gi kpɛ nu Mariya afaala de mɔ-aso mɔ, gɛbii mɔ gɛ kisee gikolon Elisabɛtɛ ɔtɔ dɔ. Ayaa abono so mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu gi baa suu de Elisabɛtɛ, 42 ne o bugi gɛnɔ tɔgɛ Wurubuaarɛ ilaa ken-ken sa Mariya yɛɛ,

"Akyii dɔ pɛwu mɔ, fo ne Wurubuaarɛ gi yuule,
ne gɛbii gɛbono fo laa korogɛ mɔ,
Wurubuaarɛ ayuule a bun gɛmɔ so.
43 Fo ɔbono fo laa wɔra me-ɔmɔlɛgɛbo de me-wura mɔ-nyi mɔ
ne n naa de fo-ayaa baa laa me ɔdɛ faa?
44 Kerɛ! Nɛ kpɛ nu fo-afaala mɔ, ayaa abono so mɔ,
gɛbii gɛbono gɛ bo me-ɔtɔ dɔ mɔ gɛ kyu ɔkon kisee.
45 Fo ɔkyii baarɛ, ibono fo sɔɔ gyi yɛɛ
ɔkalan ɔbono Wurubuaarɛ gi sa fo mɔ laa ba gɛsintin faa,
Wurubuaarɛ ayuule a gyɛ fo-lɛɛ."

*Mariya Gi Bii Afaala Ɔlon Yen Wurubuaar*ɛ

46 Mariya gi tɔgɛ yɛɛ,

"N kya yen me Wura Wurubuaarɛ lii me-gisen dɔ.
47 Wurubuaarɛ, me-ɔmɔlɛgɛbo mɔ so mɔ, ɔkon bɔla me-gisen dɔ.
48 Me, Wurubuaarɛ obolonbu ɔbono meŋ bo gikɔ dɔ mɔ,
me-ilaa i tiri Wurubuaarɛ ne ɔ kalɛ me wɔra asa dɔ.
Lii ndɛ kyu kyon mɔ, nyamesɛ kamaasɛ ɔbono i korogɛ mɔ mɔ

laa san terɛ me yɛɛ Omudɛnsɛbo.
49 Gɛsintin, Wurubuaarɛ ɔbono ɔ gyɛ Ɔlolonbo mɔ
gi wɔra ilaa gbaa' sa me. Mɔ ne n gyɛ Gisen Fuuli Wura.
50 Asa abono mɛ selɛ Wurubuaarɛ mɔ,
Wurubuaarɛ laa kpɛ ɔ kya su mɔmɔ gitolon
san sa abi san sa anaana.
51 Wurubuaarɛ laa lɛɛ mɔ-ɔlon belɛ nyi-ile.
Abono mɛ kya diirɛ mɔmɔ-nyoro mɔ, ɔ laa bara mɔmɔ gɛsɛ.
52 Ɔ laa kyigi awura mɔmɔ-ngyapaa so
de ɔ' diirɛ abono mɛ mɛŋ bo gikɔ dɔ mɔ loo asa dɔ.
53 Abono mɛŋ bo sɛi mɔ ɔ laa kyu ilaa dɛnsɛ kyu kyɛɛ ɔmɔ
de i' tɔrɔ ɔmɔ-asen.
Aterenbi awura berɛ, ɔ laa lɛɛ ɔmɔ-ɔkpa abaa gudu, ayaa gudu.
54 Ɔ laa lɛɛ mɔ-gitolon gibono ɔ bo mɔ nyiile
de ɔ' kpaa aye Isirale awura abono a gyɛ mɔ-asonbo mɔ.
55 Ɔ laa kpaa Isirale fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ wolaa ka yela
sa aye-naanaana agyangbarasɛ mɔ.
Ɔ ka yɛɛ ɔ laa su Oloobu Aberaham mɔ-rɛ mɔ-naana naanaana
pɛwu so gɛkpaa-gɛkpaa."
56 Mariya gi ba Elisabɛtɛ asɛ gɛnen mɔ, ɔ kyena nno fɛɛ ibosɛ isa' pɛi ne ɔ lɔɔ kii gɛwi.

*Elisab*ɛtɛ Gi Korogɛ Gyɔn

57 Elisabɛtɛ owi korogɛsɛ gi fo mɔ, ɔ korogɛ ɔnyen. 58 Ɔ korogɛ mɔ, mɔ-nanboana de mɔ-subuana mɛ nu yɛɛ Wurubuaarɛ gi tansi su mɔ gitolon, ne mɛ gyi ɔkon kpaa mɔ.
59 Mɔ-gɛkorogɛ mɔ nkɛ gukue gɛmara mɔ, mɛ ba de mɛ' baa ten kyokyoo mɔ giwɔrɛ de mɛ' yela mɔ-ginyen fɛɛ gɛnɔɔbono mɔmɔ-itiibilaa i kya nyiile mɔ. Nkana mɛ kya laarɛ de mɛ' kyu mɔ-sɛ Sakariya ginyen kyu yela mɔ, 60 ne kyokyoo mɔ mɔ-nyi gi kine yɛɛ, "Kuaa. A laa terɛ mɔ yɛɛ Gyɔn." 61 Talabo mɔ gi tɔgɛ gɛnen mɔ, asa mɔ mɛ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Fɛye-gɛsu dɔ mɔ, mɛ mɛŋ ti yela ɔko-rɛ ɔko ginyen gidɛ."
62 Nfono mɔ mɛ kaala abaa dɔ kyu taasɛ kyokyoo mɔ mɔ-sɛ de mɛ' bii ginyen gibono ɔ kya laarɛ mɛ' terɛ gɛbii mɔ mɔ.
63 Mɛ kaala nyiile mɔ gɛnen mɔ, ɔ taasɛ taatɔ ŋmarasɛsɛ so, ne ɔ ŋmarasɛ gyan yɛɛ, "Mɛ' terɛ mɔ yɛɛ Gyɔn." Ɔ ŋmarasɛ gɛnen mɔ, i dɛ mɔmɔ pɛwu gɛnɔ. 64 Ayaa abono so mɔ, Sakariya gɛnɔ gɛ bugi ne o kii taalɛ ɔ kya tɔngɛ, ne o yii gɛsɛ ɔ kya yen Wurubuaarɛ. 65 Abono mɛ tɛ sindi mɔmɔ mɔ pɛwu mɛ nu imɔ mɔ, i wɔra mɔmɔ gifuu. Gɛnen ilaa idɛ pɛwu ne n san wɔra gɛsingyi gyisɛ sola kyon kpaa lii Gyudiya abii mɔ dɔ isowolɛ mɔ so. 66 Ɔkamaasɛ ɔbono o nu ilaa ibono i ba mɔ pɛwu mɔ gi sa imɔ so nwɔnsa gikyɔ ne ɔ san ɔ kya taasɛ mɔ-nyoro yɛɛ, "Menɛ ne gɛbii gɛdɛ gɛ laa baa wɔra gɛkaako?" I kya nyiile yɛɛ mɛ wu ibono Wurubuaarɛ ɔlon bo mɔ dɔ.

*Sakariya Gi Bii Ɔlon Yen Wurubuaar*ɛ

67 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi suu de gɛbii mɔ mɔ-sɛ, Sakariya ne o wu Wurubuaarɛ ilaa tɔgɛ yɛɛ,
68 "Ayenbi a gyɛ sa Isirale awura wura, Wurubuaarɛ.
Ɔ ba aye abono a gyɛ mɔ-adɛ mɔ asɛ
de ɔ' lɛɛ aye lii ilaa nyɛnyɛn dɔ
de a' nyɛ kyena sa mɔ.
69 Ɔ laa bara aye ɔlolonbo de ɔmɔlɛgɛbo ɔko
lii Deefidi ɔbono ɔ wɔra Wurubuaarɛ sonbo mɔ gɛsu dɔ.
70 Ɔ wolaa tɔgɛ gɛnen ɔmɔlɛgɛbo baarɛ so ilaa yela
lii ko-o dedaa kyu naa de mɔ-ikalan atɔgɛbo abono
ɔ lɔrɔ yela sa mɔ-gɛsun mɔ so.
71 Wurubuaarɛ laa mɔlɛgɛ aye lii aye-akyobo asɛ.
Ɔ laa sɔgɛ aye lii asa abono pɛwu
mɛ mɛŋ kya laarɛ aye-ilaa mɔ abaa dɔ.
72 Ɔ laa mɔlɛgɛ aye gɛnen de o' su aye gitolon
fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ ka yela sa aye-naanaana mɔ.
Wurubuaarɛ gi wolaa tɔgɛ yɛɛ
ɔ laa yɛgɛ aye-rɛ mɔ a' wɔra gɛnɔ pobɔrɔ.
Ɔ maŋ lɛɛ ansi yɛgɛ gɛnen gɛnɔ pobɔrɔ gɛbono.
73 Ɔ laa gyi ntan nbono ɔ ka yela sa aye Gyuda awura ɔnaana gyangbarasɛ, Aberaham, mɔ so.

74 Ɔ ka ntan mɔ yɛɛ ɔ laa sɔgɛ aye lii aye-akyobo abaa dɔ
de ɔ' sa aye ɔkpa yɛɛ a' son mɔ ibono a maŋ selɛ sɛi.
75 A laa kyu gisen fufuli de gɛsintin son mɔ aye-nkɛ ɔkara.
76 Me-bi, fo-o fo mɔ,
mɛ laa terɛ fo yɛɛ Gitɔbelɛ mɔ ikalan ɔtɔgɛbo.
I kya nyiile yɛɛ fo laa gyangbara sa aye-Wura
ɔbono ɔ laa mɔlɛgɛ aye mɔ de fo' lɔrɔ ɔkpa gyoo mɔ.
77 Fo laa yɛgɛ mɔ-adɛ mɛ' nu mɔ-amɔlɛgɛ mɔ so
yɛɛ ɔ laa kyu mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn kyu kyɛɛ mɔmɔ.
78 Aye-Wurubuaarɛ mɔ gyɛ otolonbo lii mɔ-gisen dɔ.
Mɔ-gitolon mɔ so mɔ, ɔ laa yɛgɛ gɛdɛ dɛnsɛ gɛ' kɛ sa aye
79 de aye abono a tɛ gibiri dɔ ne a selɛ lɛwu mɔ,
i' nyɛ wu aye de a' naa de gisen yuuli ɔkpa mɔ."
80 Gɛbii mɔ gɛ sɛɛ, ne ɔ nyɛ oduduu dɔ ɔlon. Ɔ san kyena daa gipen dɔ kpaa fo gɛkɛ gɛbono Wurubuaarɛ gi baa lɛɛ mɔ-gɛwi nyiile Isirale awura mɔ.

2

*Mariya G*ɛkorogɛ Ilaa

1 Owi ɔbono dɔ mɔ, Gyuda awura de asa oyuduu kpɛi-kpɛi mɛ tɛ sa daa Rom awura. Gɛnen nkɛ nbono dɔ mɔ i ba yɛɛ mɔmɔ Rom wura belɛ, Siisa Ɔgustusɛ, gi yela nbara sa ɔkamaasɛ yɛɛ ɔ' ŋmarasɛ mɔ-ginyen de mɛ' kalɛ abono pɛwu mɛ tɛ gɛsinkpan gɛbono so mɔ. 2 Imɔ idɛ ne n gyɛ ibono i gyangbara yɛɛ mɛ kalɛ asa de mɛ' bii gɛsinkpan so asa gɛgyɔnɔ. I ba daa aberɛ abono Ɔbelɛnsɛ Kuriniyusɛ tɛ sa Rom abɛyin Siiriya gɛsinkpan so mɔ. 3 Mɛ kya kalɛ asa gɛnen mɔ, ɔkamaasɛ gi kpe mɔ-gɛwi de ɔ' kpaa ŋmarasɛ mɔ-ginyen.
4 Imɔso Gyosɛfo kee gi koso lii Nasarɛtɛ ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo Galeli gɛsinkpan so mɔ, ne o kpe Gyudiya gɛsinkpan so de ɔ' kpaa ŋmarasɛ mɔ-ginyen Bɛtelɛhɛm ɔsowolɛ so nfono mɛ korogɛ mɔ-naana Oloobu Deefidi mɔ. I kya nyiile yɛɛ ɔ gyɛ daa Oloobu Deefidi gɛsu dɔ de mɔ-gɛten dɔ isa. 5 Imɔso o kpe nno de mɛ' kpaa ŋmarasɛ mɔ-rɛ mɔ-ka Mariya ɔbono ɔ kya yɛ mɔ ne Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɔ ɔ da ɔtɔ mɔ anyen.
6 Mɛ bo Bɛtelɛhɛm nno mɔ, owi gi fo ibono Mariya laa korogɛ, 7 ne ɔ korogɛ mɔ-bi gyangbarasɛ, gɛbii nyensɛɛ. O kyu ataaban mili mɔ ne o kyu mɔ diila nbuɛ ogyiten gidɛkaa dɔ. I kya nyiile yɛɛ mɛ mɛŋ nyɛ ɔkpa kpaa sogɛ asafo ɔlooten. Nno mɔ i ti bɔla.

*Isand*ɛ Akparɛbo Ako Mɛ Nu Yɛɛ I Korogɛ Yesu

8 Gɛnen gɛsinkpan gɛbono so kee mɔ, isandɛ akparɛbo ako mɛ bo ndɔɔ dɔ mɛ kya dii ɔmɔ-nbuɛ gɛnyɛ. 9 Mɛ bo nno gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔko gi lii ɔmɔ so. Ɔsɔɔ mɔ gi lii ɔmɔ so gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ nyisigyi gi baa ŋɛlegi kyaabɔɔ ɔmɔ. Mɛ wu gɛnen mɔ, i wɔra isandɛ akparɛbo mɔ gifuu gikyɔ kyɔde.
10 I wɔra ɔmɔ gifuu gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ, "Fɛŋ sa fɛ' selɛ gifuu. N dɛ ɔkalan konkonsɛ mi-i bara fɛye! Ɔkon belɛ ɔko kya ba. Ɔ kya ba daa sa anyamesɛ pɛwu. 11 Imɔ ne n gyɛ yɛɛ ndɛ gɛkɛ gɛdɛ Oloobu Deefidi ɔsowolɛ mɔ so mɔ, mɛ korogɛ ɔmɔlɛgɛbo. Mɔ ne n gyɛ Wura. Mɔ ne Wurubuaarɛ gi wolaa tɔgɛ yɛɛ ɔ laa sun de ɔ' baa mɔlɛgɛ fɛye mɔ. 12 Ilaa ibono i laa lɛɛ mɔ-gɛwi nyiile fɛye mɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛ laa wu kyokyoo mɛ kyu ataaban kyu mili mɔ, ɔ dɛ nbuɛ ogyiten gidɛkaa dɔ."
13 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ gɛnen mɔ, mɛ baa kerɛ mɔ, Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ alolonbo gikpen belɛ ne n lii Wurubuaarɛ dɔ ba. Mɛ ba mɛ yelɛ ɔsɔɔ gyangbarasɛ mɔ asɛ mɛ kya yen Wurubuaarɛ mɛ kya tɔgɛ yɛɛ,
14 "Nyisigyi ɔ' wɔra Wurubuaarɛ-lɛɛ Wurubuaarɛ dɔ,
de gɛsinkpan gɛdɛ so mɔ, gisen yuuli gi' wɔra abono
mɛ kya gyi Wurubuaarɛ ginsi mɔ-lɛɛ."
15 Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɔ mɛ naa taa ɔmɔ yɛgɛ kii kpe Wurubuaarɛ dɔ. Mɛ kyon mɔ, isandɛ akparɛbo mɔ mɛ kya tɔgɛ mɛ kya sa abara yɛɛ, "A' kpe Bɛtelɛhɛm de a' kpaa kerɛ ilaa ibono i ba nno ne Wurubuaarɛ gi lɛɛ nyiile aye faa."
16 Ne gɛsintin mɛ yii ɔkpa kyon belen-belen. Mɛ kpe mɔ, mɛ kpaa wu Mariya

mɔ-rɛ Gyosɛfo. Ne mɛ wu kyokyoo mɔ dɛ
nbuɛ ogyiten gidɛkaa mɔ dɔ.
17 Mɛ wu mɔ gɛnen mɔ, mɛ buu ɔkalan
ɔbono mɛ nu lii mɔ so mɔ sa mɔ-sɛ de
mɔ-nyi. 18 Ne i dɛ abono pɛwu mɛ nu imɔ
mɔ gɛnɔ gikyɔ. 19 Mariya berɛ, gi kyu ilaa
mɔ wɔra mɔ-gisen dɔ, ɔ kpɛ ɔ kya sa imɔ
so gɛwɔnsa. 20 Isandɛ akparɛbo mɔ, mɔ,
mɛ kii kpe mɔmɔ-isandɛ mɔ asɛ mɛ kpɛ
mɛ dɛ nyisigyi mɛ kya sa Wurubuaarɛ, mɛ
kya yen mɔ kyu lii ilaa ibono pɛwu mɛ nu
ne mɛ kpaa wu de mɔmɔ-ansi mɔ so. I kya
nyiile yɛɛ mɛ kpaa wu ilaa kamaasɛ fɛɛ
gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi
wolaa tɔgɛ ɔmɔ mɔ.

*M*ɛ Yela Yesu Ginyen

21 Mariya gi korogɛ mɔ imɔ gɛkɛ kuesɛ
mɔ, mɛ ten kyokyoo mɔ-giwɔrɛ. Mɛ wɔra
kyokyoo mɔ itiibilaa idɛ gɛnen mɔ, mɛ
yela mɔ-ginyen yɛɛ Yesu. Ginyen gidɛ ne
Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi wolaa sa mɔ
pɛi ne mɔ-nyi gi lɔɔ da mɔ-ɔtɔ. 22 Imɔ
idɛ gɛmara mɔ, owi mɔ gi fo ibono mɛ
laa wɔra tiibi ilaa sa Mariya de i' nyiile
yɛɛ ɔ kɔ lii fɛɛ gɛnɔɔbono Oloobu Mosisi
nbara mɔ gi kya nyiile sa atalabo mɔ.
Imɔso mɛ kyu kyokyoo mɔ kpe mɔmɔ-
ɔsowolɛ gɛmu Gyɛrusalem, kyon kpaa loo
Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ gikpaara so de
mɛ' kyu mɔ kpaa wɔra Wurubuaarɛ abaa
dɔ. 23 (I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ nbara
mɔ dɔ mɔ mɛ ŋmarasɛ yela sa Gyuda
awura mɔ yɛɛ, "Gɛbii nyensɛɛ kamaasɛ
gɛbono mɛ laa daa gikorogɛ mɔ mɛ' kyu
gɛmɔ yɛɛ gɛ gyɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ.")
24 Mɛ kpe Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
gikpaara mɔ so gɛnen mɔ, tiibi ilaa ibono
mɛ laa wɔra sa talabo mɔ de ɔ' wɔra fɛɛ ɔ
kɔ lii mɔ ne n gyɛ yɛɛ mɛ laa kyu abonbuɛ
anyɔ abɛɛ gɛwi nbuii nko ɔnan nmɔ
nnyɔ kpaa lɛɛ asunbi sa Wurubuaarɛ fɛɛ
gɛnɔɔbono mɛ ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ
nbara mɔ dɔ mɔ.

*Ɔbel*ɛnsɛ Simon Gi Wu Yesu Ilaa Tɔgɛ

25 Gɛnen owi ɔbono mɔ, ɔnyen ɔko tɛ
Gyɛrusalem ɔsowolɛ ɔbono so, mɛ kya
terɛ mɔ-ginyen yɛɛ Simon. Ɔ gyɛ isa
ɔbono ɔ selɛ Wurubuaarɛ ne ɔ kya gyi
gɛsintin sa mɔ. Ɔnyen mɔ tɛ ɔ gyoo
owi ɔbono Wurubuaarɛ laa mɔlɛgɛ Isir-
ale awura de mɔmɔ-asen a' tɔrɔ mɔmɔ
mɔ. Wurubuaarɛ Oduduu bo mɔ dɔ.
26 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi wolaa lɛɛ
nyiile Simon baarɛ yɛɛ pɛi ne ɔ laa wu'
mɔ, gɛnen mɔ, o' wu isa ɔbono Wura
Wurubuaarɛ laa sun de ɔ' baa mɔlɛgɛ mɔ
Wurubuaarɛ adɛ mɔ de mɔ-ansi.
27 Gɛkɛ gɛdɛ mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ gi suu de Simon ne ɔ kparɛ mɔ kpe
Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara mɔ so.
Owi ɔbono Yesu mɔ-sɛ de mɔ-nyi mɛ
kyu kyokyoo Yesu baa loo nno de mɛ' baa
wɔra Wurubuaarɛ nbara tiibi ilaa sa mɔ
mɔ, 28 Simon gi wu mɔmɔ. O wu mɔmɔ
mɔ, ɔ sɔɔ kyokyoo mɔ keda, ne ɔ yen
Wurubuaarɛ yɛɛ,
29 "Me-Wurubuaarɛ, ɔbono ilaa kamaasɛ i
bo daa fo-abaa dɔ,
idɛ kon berɛ, fo laa taalɛ terɛ me
de n' ba fo asɛ de gisen yuuli
fɛɛ gɛnɔɔbono fo wolaa tɔgɛ yela
mɔ.
30 I kya nyiile yɛɛ nɛ wu ɔbono fo sun
de ɔ' baa mɔlɛgɛ asa mɔ de me-ansi.
31 Amɔlɛgɛ abono fo baala
fo laa lɛɛ nyiile asa kpɛi-kpɛi pɛwu
mɔ,
nɛ wu amɔ de me-ansi.
32 Kyokyoo baarɛ laa baa wɔra fatela
de ɔ' lɛɛ fo Wurubuaarɛ ilaa nyiile
asa kpɛi-kpɛi
abono mɛ mɛŋ nyi fo Wurubuaarɛ
mɔ
de o' kyu nyisigyi kyu bara fo-adɛ
Isirale awura."
33 Ilaa ibono Simon gi tɔgɛ kyu lii
kyokyoo mɔ so gɛnen mɔ, i dɛ mɔ-sɛ
de mɔ-nyi gɛnɔ. 34 Simon gi faala Wu-
rubuaarɛ gɛnen mɔ, ɔ kolɛ Wurubuaarɛ
ayuule bun mɔmɔ so ne ɔ tɔgɛ sa kyokyoo
mɔ mɔ-nyi Mariya yɛɛ, "Fo wu fo-bi
baarɛ? Ɔ paa ba yɛɛ ɔ laa yɛgɛ i' diirɛ
asa sakyɔ mɔmɔ-gɛkyena dɔ de asa sakyɔ
mɔ kee mɛ' lii tɔrɔ mɔmɔ-gɛkyena dɔ
Isirale gɛsinkpan gɛdɛ so. Ɔ paa ba yɛɛ ɔ
laa wɔra ɔbono ɔ laa lɛɛ Wurubuaarɛ ilaa
wɔrasɛ nyiile asa de mɛ' sɔɔ imɔ akyɔɔlɛ.
35 I laa yɛgɛ asa nwɔnsa nbono mɛ dɛ mɔ
gi' lii gɛwi. Fo, Mariya mɔ, fo-gisen dɔ i laa
sogya fo fɛɛ gɛki ne mɛ yii fo."

*Ɔkyii bel*ɛnsɛ Ana Gi Bii Kirisito

36 Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo kyiisɛ
ɔko kee bo nno. Mɛ kya terɛ mɔ-ginyen
yɛɛ Ana. Ɔ wɔra ɔkyii belɛnsɛ. Mɔ-
sɛ ginyen ne n gyɛ Fanuwɛlɛ, Akya gɛsu
dɔ ne ɔ lii. Mɔ-gibolonbu dɔ mɔ, ɔ

dena nsi sono ɔkara ne mɔ-kuli gi wu' taa
mɔ yɛgɛ. 37 Mɔ-kuli gi wu' mɔ, ɔŋ baa
dena. Owi ɔbono mɛ kyu kyokyoo Yesu
ba Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ gɛnen
mɔ, ɔkyii mɔ gi gyi nsi ikue-inan nsi nnan.
Owi kamaasɛ dɔ mɔ ɔ kpɛ ɔ bo daa
Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ ɔ kya son
Wurubuaarɛ ɔ kya ŋminde gɛnɔ, ɔ kya
dalaa gɛnyɛ de gɛpɛ.
38 Gɛnen ɔkyii belɛnsɛ baarɛ gi kpaa
loo Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara mɔ
so mɔ, i kpɛ kpaa gyangara owi ɔbono
Gyosɛfo mɔ-rɛ Mariya de kyokyoo mɔ mɛ
bo nno mɔ. Mɛ kpaa gyan gɛnen mɔ,
ɔkyii belɛnsɛ mɔ gi kyu afaala kyu sa
Wurubuaarɛ ne o yii gɛsɛ ɔ kya tɔgɛ ilaa
ibono kyokyoo mɔ laa baa wɔra mɔ ɔ kya
sa asa. Ɔ tɔgɛ kyokyoo mɔ ilaa sa abono
pɛwu mɛ kya kerɛ ɔmɔlɛgɛbo mɔ ɔkpa
mɔ. Mɔmɔ-gɛwɔnsa gɛ gyan yɛɛ gɛnen
kaasɛ ɔbono laa yɛgɛ Gyɛrusalem, mɔmɔ-
ɔsowolɛ gɛmu mɔ, o' nyɛ mɔ-nyoro lii
mɔ-akyobo abaa dɔ.
39 Yesu mɔ-sɛ de mɔ-nyi mɛ wɔra
ilaa kamaasɛ logɛ fɛɛ gɛnɔɔbono Wu-
rubuaarɛ nbara mɔ gi kya nyiile mɔ, mɛ
kii kpe Galeli gɛsinkpan so ne mɛ kii kpe
Nasarɛtɛ ɔsowolɛ ɔbono so mɛ tɛ mɔ.

*G*ɛbii Yesu

40 Gɛbii mɔ gɛ sɛɛ ne gɛ wɔra ɔlon.
Ɔlaako ginyi gi bɔla mɔ dɔ, ne Wurubuaarɛ
gibaa gi gyan mɔ so.
41 Gɛsi kamaasɛ dɔ mɔ owi ɔbono
mɛ kya gyi mɔmɔ Gyuda awura Lɛwu Gi
Seregɛ Aye So gɛkɛ belɛ mɔ, Yesu mɔ-nyi
de mɔ-sɛ mɛ kya kyena kpe Gyɛrusalem.
42 Imɔso gɛsi gɛbono Yesu gi gyi nsi gudu
nnyɔ mɔ, mɛ kyon kpe Gyɛrusalem de mɛ'
kpaa gyi gɛkɛ belɛ mɔ fɛɛ gɛnɔɔbono
mɔmɔ Gyuda awura mɛ kya wɔra mɔ.
43 Mɛ gyi gɛkɛ belɛ mɔ ta mɛ kya kii mɔ,
Yesu berɛ, gi sii kyena Gyɛrusalem yɛgɛ
mɔ-nyi de mɔ-sɛ mɛ mɛŋ bii. 44 Mɛ kyu
imɔ yɛɛ ɔ bo mɔmɔ-gikpen gibono mɛ
naa mɔ dɔ. Mɛ naa gɛkɛ mumuli toloowi
pɛi ne mɛ lɔɔ laarɛ mɔ-gɛten mɔmɔ-
subuana de mɔmɔ-kyɛmenɛana asɛ. 45 Mɛ
mɛŋ wu mɔ. Gɛnen so mɛ kii kpe
Gyɛrusalem mɛ' kpaa laarɛ mɔ.
46 Mɛ kya laarɛ mɔ gɛnen mɔ, imɔ
gɛkɛ sasɛ mɔ, mɛ kpaa wu mɔ Wu-
rubuaarɛ ɔson obu gikpaara mɔ so. Ɔ tɛ
Wurubuaarɛ nbara aŋmarasɛbo mɔ dɔ ɔ
kya nu mɔmɔ asɛ, ne ɔ kya taasɛ mɔmɔ
ilaa. 47 Gɛnɔɔbono gɛbii mɔ gɛ kya nu
gɛsɛ ne gɛ kya lɛɛ gɛnɔ mɔ i dɛ ɔkamaasɛ
ɔbono ɔ kya nu mɔ asɛ mɔ gɛnɔ. 48 Mɔ-
nyi de mɔ-sɛ mɛ kpaa wu mɔ gɛnen mɔ,
i dɛ ɔmɔ-gɛnɔ gikyɔ. Ne mɔ-nyi gi taasɛ
mɔ yɛɛ, "Me-bi, menɛtɔ ne n wɔra ne fo
wɔra aye gɛnen? Kerɛ gɛnɔɔbono me-rɛ
fo-sɛ a naa a kya yiyɛɛ a kya laarɛ fo a kya
kpon mɔ." 49 Mɔ-nyi gi taasɛ mɔ gɛnen
mɔ, Yesu gi kii taasɛ ɔmɔ daa yɛɛ, "Menɛ
n wɔra ne fɛ naa fɛ kya laarɛ me? Fɛ
mɛŋ nyi yɛɛ i kaaborɛ ɔfaanan n bo me-
sɛ gɛten dɔ?" 50 Ɔ taasɛ mɔmɔ gɛnen mɔ,
mɛ mɛŋ nu mɔ gɛsɛ. 51 Imɔ idɛ gɛmara
mɔ Yesu gi buu mɔ-nyi de mɔ-sɛ lii ne
mɛ kii kyon Nasarɛtɛ ɔsowolɛ so nfono
mɛ tɛ mɔ. Mɔmɔ-gɛkyena dɔ mɔ, ɔ kya
bara mɔ-nyoro gɛsɛ sa ɔmɔ. Mɔ-nyi gi
kyu gɛnen ilaa idɛ pɛwu kyu wɔra mɔ-
nwɔnsa dɔ. 52 Yesu gi sɛɛ, ne mɔ-ɔlaako
ginyi gi nyaakyɔ, ne o gyi Wurubuaarɛ de
anyamesɛ pɛwu ginsi.

3

*Gy*ɔn Gi Tɔgɛ Sa Asa Yɛɛ Mɛ' Lɔrɔ
Mɔmɔ-Gɛkyena Dɔ Gyoo Yesu

1-2 Owi ɔbono Tabiriyusɛ gyɛ Rom wura
belɛ mɔ, imɔ nsi gudu nnun dɔ mɔ, Wu-
rubuaarɛ gi tɔngɛ sa Gyɔn, Sakariya mɔ-
bi. Gɛnen aberɛ abono mɔ, i bo abelɛnsɛ
abono mɛ kya kerɛ Gyuda awura so sa Rom
wura belɛ mɔ. Ɔbono ɔ kya kerɛ Gyudiya
gɛsinkpan so mɔ ne n gyɛ Pontiyusɛ Pi-
lato. Wura Hɛrodɛ ne n kya kerɛ Galeli
so, ne mɔ-tedɛ Filipo gyɛ wura ɔ kya kerɛ
Ituriya de Tirakonitɛ so. Wura Lisaniya mɔ
ne n kya kerɛ Abelin gɛsinkpan so. Abono
mɛ gyɛ Gyuda awura asunbi alɛɛbo gɛmu
gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ ne n gyɛ Anasɛ
de Kayifasɛ. Gɛnen aberɛ abono dɔ mɔ
Wurubuaarɛ gi tɔngɛ sa Gyɔn gipen dɔ.
3 Wurubuaarɛ gi tɔngɛ sa Gyɔn gɛnen
mɔ, Gyɔn gi naa gɛsinkpan gɛbono gɛ
kyaabɔɔ Gyɔɔdan ɔbon mɔ ɔ kya tɔgɛ ɔ
sa asa yɛɛ mɛ' nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ de
mɛ' kyɛɛgɛ lii mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn giwɔra
dɔ. Mɛ wɔra gɛnen mɔ, ɔ laa gyere mɔmɔ
Wurubuaarɛ sagyere de i' nyiile yɛɛ Wu-
rubuaarɛ gi kyu mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn kyɛɛ
ɔmɔ. 4 Gyɔn naa ɔ kya tɔgɛ ilaa idɛ ɔ

kya sa asa gɛnen mɔ, i kyena de ilaa ibono
Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo Isaya gi wolaa
wu tɔgɛ mɔ. Mɛ wolaa ŋmarasɛ Isaya
agyɛbi abono yela ɔwolɛ dɔ yɛɛ,
“Asa mɛ laa nu ɔko gigyɛbi gipen dɔ
ɔ laa kpen ɔ kya tɔgɛ yɛɛ,
‘Fɛ' lɔrɔ fɛye-gɛkyena dɔ gyoo Wu-
rubuaarɛ
de ɔ' naa de ɔkpa ntintin ba fɛye asɛ.
5 Nfonoana i wɔra fɛɛ i bo igee mɔ
Wurubuaarɛ laa yɛgɛ isɛ i dii bɔla
imɔ.
Ɔ laa yɛgɛ abii de nbiibi mɔ pɛwu
gi' boori de gi' dɛ gitaga.
Nfonoana i mɛɛ mɛɛ mɔ, ɔ laa yɛgɛ i laa
kyirigi
ne nfonoana i bo ibɔ logoto-logoto mɔ,
Wurubuaarɛ laa waalɛ imɔ isɛ de i'
dii kyaga.
6 Amɔlɛgɛ abono Wurubuaarɛ laa kyu
mɔlɛgɛ anyamesɛ
de i' lɔrɔ mɔmɔ-rɛ mɔ nsana mɔ,
mɔmɔ pɛwu mɛ laa wu amɔ de ansi.’
”

7 Sakpii kya kpe Gyɔn asɛ de o' gyere
ɔmɔ Wurubuaarɛ sagyere mɔ, ɔ tɔgɛ sa
ɔmɔ yɛɛ, “Fɛ dɛ daa fɛɛ awɔɔ abono a bo
gibɔrɔ mɔ gikpen! Wurubuaarɛ ginyadon
gɛkɛ mɔ gɛ kya ba. Ɔ laa biidɛ asa
nyɛnyɛn pɛwu giso. Imɔso fɛye kee fɛ
wu yɛɛ i kaaborɛ fɛ' selɛ lii Wurubuaarɛ
ginyadon mɔ dɔ? 8 Gɛnen berɛ mɔ, fɛ'
wɔra ilaa wɔrasɛ ibono i laa lɛɛ nyiile yɛɛ
fɛ nu fɛye-nyoro gɛsɛ gɛsintin mɔ daa.
Fɛŋ sa fɛ' penɛ fɛye-nyoro yɛɛ ibono fɛ
kpɛ nyɛ fɛ gyɛ Aberaham ɔpaa dɔ asa faa
so mɔ, Wurubuaarɛ laa yɛgɛ kyɛɛ fɛye.
N' tɔgɛ fɛye yɛɛ Wurubuaarɛ laa taalɛ
yɛgɛ abui adɛ a' bingiri Aberaham ɔpaa
dɔ asa. 9 Anyamesɛ mɛ dɛ fɛɛ iyii ibono
Wurubuaarɛ gi duu mɔ. Oyii kamaasɛ
ɔbono ɔŋ kya sɔrɔ abi mɔ, Wurubuaarɛ gi
ti puru mɔ-gɛkyɔɔ ɔ laa ŋɛ mɔ too kyu
kpaa wɔra ɔgya dɔ.”

10 Gyɔn gi tɔgɛ sa sakpii mɔ gɛnen mɔ,
mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, “Nnɛ ne a laa wɔra de i'
lɛɛ nyiile yɛɛ a kyɛɛgɛ?” 11 Ɔ lɛɛ gɛnɔ sa
ɔmɔ yɛɛ, “Fɛye abono fɛ bo ngbɛ nnyɔ-
nnyɔ mɔ, fɛ' kyu gɛko-gɛko sa abono mɛ
mɛŋ bo ba-a gɛkolon mɔ. Ɔbono, mɔ, ɔ bo
agyudɔ mɔ, mɔ kee ɔ' sa mɔ-nanbo ɔbono
ɔ mɛŋ bo mɔ.”

12 Lɛnpoo asɔɔbo ako kee mɛ saarɛ
sakpii mɔ dɔ. Mɛ kpe Gyɔn asɛ yɛɛ o'
gyere ɔmɔ Wurubuaarɛ sagyere. Pɛi ne ɔ
laa gyere mɔmɔ Wurubuaarɛ sagyere mɔ,
mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ, nnɛ ne a
laa wɔra de i' lɛɛ nyiile yɛɛ a kyɛɛgɛ?”
13 Lɛnpoo asɔɔbo mɔ mɛ taasɛ Gyɔn
gɛnen mɔ, ɔ lɛɛ gɛnɔ sa ɔmɔ yɛɛ, “Fɛ laa
sɔɔ asa lɛnpoo mɔ, fɛŋ sa fɛ' sɔɔ mɔmɔ
aterenbi de i' don gɛnɔɔbono i kaaborɛ fɛ'
sɔɔ mɔ.” 14 Asogya kee mɛ kpaa taasɛ mɔ
yɛɛ, “Ne aye mɔ de-e? Nnɛ ne a laa wɔra
de i' lɛɛ nyiile yɛɛ a kyɛɛgɛ?” Mɛ taasɛ
Gyɔn gɛnen mɔ, ɔ lɛɛ gɛnɔ sa ɔmɔ yɛɛ,
“Fɛ' mɛŋ kyu fɛye-gisogya ɔlon ɔbono fɛ
bo mɔ kyu sɔgɛ aterenbi lii ako asɛ abɛɛ
fɛ' ŋaala mɔmɔ yɛɛ nengyene mɛ maŋ sa
fɛye aterenbi mɔ, fɛ laa kyu mɔmɔ wɔra
nbɛlɛ dɔ. Gikɔ gibono abɛyin kya ka fɛye
mɔ, fɛ' yɛgɛ i' gyi fɛye-ginsi.”

15 Gɛnen berɛ abono mɔ asa nwɔnsa
gi gyan' daa yɛɛ ɔfaanan Gyɔn ne n gyɛ
ɔbono Wurubuaarɛ yɛɛ ɔ laa sun de ɔ'
baa mɔlɛgɛ ɔmɔ de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena ɔnan mɔ. 16 Lii gɛnen so mɔ,
Gyɔn gi tɔgɛ sa ɔmɔ pɛwu yɛɛ, “Me, n
dɛ daa nkyu n kya gyere fɛye Wurubuaarɛ
sagyere. Ɔbono ɔ don me mɔ kya ba.
Fɛɛ n' ba gɛsɛ de n' kyu mɔ-ayaawolɛ
tolɛ mɔ-ayaa dɔ sa mɔ gbaa mɔ, meŋ
fo. Gɛnen kaasɛ ɔbono mɔ, Wurubuaarɛ
Oduduu de ɔgya ne ɔ laa kyu gyere fɛye
Wurubuaarɛ sagyere. 17 Kaasɛ ɔbono gi ti
baala de ɔ' baragɛ ilaa dɛnsɛ awɔrabo lii
ilaa nyɛnyɛn awɔrabo dɔ. Ɔ laa kyu ilaa
dɛnsɛ awɔrabo mɔ kpaa yela mɔ asɛ de
ɔ' biidɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo mɔ giso
gɛkpaa-gɛkpaa. I laa wɔra fɛɛ gɛnɔɔbono
mɛ kya fon ɔmɔlɔgɔ mɔ. Mɛ kya kyu
ɔmɔlɔgɔ abi mɔ yela gɛten dɛnsɛ de mɛ'
kyu afonfontɛɛ mɔ kpaa fuɛ de mɛ' yii
amɔ ɔgya. Gɛnen ɔgya ɔbono mɛŋ kya
nu giwu'.” 18 Gyɔn gi tɔgɛ Wurubuaarɛ
ɔkalan konkonsɛ mɔ sa sakpii mɔ, ne ɔ ka
mɔmɔ kyu lii ilaa kpɛi-kpɛi gikyɔ so.

19 Gɛnen berɛ abono mɔ Gyɔn wolaa
ɔ kya ka Wura Hɛrodɛ kee kyu lii ilaa
nyɛnyɛn ibono ɔ kya wɔra mɔ pɛwu
so. Imɔ iko ne n gyɛ yɛɛ Wura Hɛrodɛ
gi sɔgɛ mɔ-tedɛ mɔ-ka Hɛrodiyasɛ kyu
dena. Gyɔn mɔ gi nu gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ
sa Wura Hɛrodɛ yɛɛ ibono ɔ wɔra faa, iŋ

boran. Ɔ ka wura mɔ gɛnen mɔ, i loo wura
mɔ, 20 ne ɔ keda Gyɔn kpaa tii de obu. O
tii Gyɔn de obu gɛnen mɔ, i yɛgɛ o kii lɔrɔ
wɔra ilaa nyɛnyɛn bɔla ibono ɔ ti wolaa
wɔra mɔ so.

*Gy*ɔn Gi Gyere Yesu Wurubuaarɛ Sagyere

21 Mɛŋ ti keda Gyɔn tii de obu ne asa
pɛwu mɛ kya ba mɔ asɛ de o' gyere mɔmɔ
Wurubuaarɛ sagyere ɔbon dɔ mɔ, o gyere
Yesu kee Wurubuaarɛ sagyere. Ɔ gyere mɔ
ta ne Yesu kya dalaa mɔ, Wurubuaarɛ dɔ i
bugi. 22 Nfono mɔ asa mɛ wu Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ gi kpelegɛ lii soso fɛɛ bonbuɛ
baa gyan' Yesu so, ne Wurubuaarɛ gi tɔngɛ
lii soso yɛɛ, "Fo gyɛ me-bi. Fo-ilaa i bo me-
gisen dɔ. Fo kya gyi me-ginsi."

*Ɔpaa Ɔbono D*ɔ Asa Mɛ Nyi Yɛɛ Yesu Gi Lii Mɔ

23 Yesu gi gyi fɛɛ nsi oko de saalaa pɛi ne
o yii gɛsɛ ɔ naa ɔ naa ɔ kya wɔra gɛsun
gɛbono Wurubuaarɛ gi kyu wɔra mɔ-abaa
dɔ mɔ. Asa mɛ nyi mɔ mɔ, mɛ nyi mɔ daa
yɛɛ Gyosɛfo mɔ-bi.
Gyosɛfo-lɛɛ mɔ-sɛ ne n gyɛ Heeli,
24 Heeli mɔ-sɛ ne n gyɛ Matati,
Matati mɔ-sɛ ne n gyɛ Lɛfi,
Lɛfi mɔ-sɛ ne n gyɛ Mɛliki,
Mɛliki mɔ-sɛ ne n gyɛ Gyanayi,
Gyanayi mɔ-sɛ ne n gyɛ Gyosɛfo ɔko.
25 Gɛnen Gyosɛfo ɔbono mɔ-sɛ ne n gyɛ
Matatiya,
Matatiya mɔ-sɛ ne n gyɛ Amɔsɛ,
Amɔsɛ mɔ-sɛ ne n gyɛ Nahum,
Nahum mɔ-sɛ ne n gyɛ Esili,
Esili mɔ-sɛ ne n gyɛ Nagayi,
26 Nagayi mɔ-sɛ ne n gyɛ Maati,
Maati mɔ-sɛ ne n gyɛ Matatiya ɔko,
Matatiya ɔbono mɔ-sɛ ne n gyɛ Semeyin,
Semeyin mɔ-sɛ ne n gyɛ Gyoseki,
Gyoseki mɔ-sɛ ne n gyɛ Gyoodɛ,
27 Gyoodɛ mɔ-sɛ ne n gyɛ Gyowanan,
Gyowanan mɔ-sɛ ne n gyɛ Resa,
Resa mɔ-sɛ ne n gyɛ Serubabelɛ,
Serubabelɛ mɔ-sɛ ne n gyɛ Sɛɛletɛɛ,
Sɛɛletɛɛ mɔ-sɛ ne n gyɛ Neri,
28 Neri mɔ-sɛ ne n gyɛ Mɛliki ɔko.
Mɛliki ɔbono mɔ-sɛ ne n gyɛ Adi,
Adi mɔ-sɛ ne n gyɛ Koosam,
Koosam mɔ-sɛ ne n gyɛ Elimadam,
Elimadam mɔ-sɛ ne n gyɛ Erɛ,
29 Erɛ mɔ-sɛ ne n gyɛ Gyiisasɛ,
Gyiisasɛ mɔ-sɛ ne n gyɛ Eliyasa,
Eliyasa mɔ-sɛ ne n gyɛ Gyorim,
Gyorim mɔ-sɛ ne n gyɛ Matati ɔko.
Matati ɔbono mɔ-sɛ ne n gyɛ Lɛfi ɔko.
30 Lɛfi ɔbono mɔ-sɛ ne n gyɛ Simiyon,
Simiyon mɔ-sɛ ne n gyɛ Gyuda,
Gyuda mɔ-sɛ ne n gyɛ Gyosɛfo ɔko kee.
Gyosɛfo ɔbono mɔ-sɛ ne n gyɛ Gyonam,
Gyonam mɔ-sɛ ne n gyɛ Eliyakim,
31 Eliyakim mɔ-sɛ ne n gyɛ Mɛliya,
Mɛliya mɔ-sɛ ne n gyɛ Mena,
Mena mɔ-sɛ ne n gyɛ Matata,
Matata mɔ-sɛ ne n gyɛ Natan,
Natan mɔ-sɛ ne n gyɛ Deefidi,
32 Deefidi mɔ-sɛ ne n gyɛ Gyɛsi,
Gyɛsi mɔ-sɛ ne n gyɛ Obɛdɛ,
Obɛdɛ mɔ-sɛ ne n gyɛ Bowasɛ,
Bowasɛ mɔ-sɛ ne n gyɛ Salimon,
Salimon mɔ-sɛ ne n gyɛ Naason,
33 Naason mɔ-sɛ ne n gyɛ Aminadabɛ,
Aminadabɛ mɔ-sɛ ne n gyɛ Adamin,
Adamin mɔ-sɛ ne n gyɛ Hɛsuron,
Hɛsuron mɔ-sɛ ne n gyɛ Pɛrɛsɛ,
Pɛrɛsɛ mɔ-sɛ ne n gyɛ Gyuda ɔko.
34 Gyuda ɔbono mɔ-sɛ ne n gyɛ Gyeekɔpo,
Gyeekɔpo mɔ-sɛ ne n gyɛ Ayisiki,
Ayisiki mɔ-sɛ ne n gyɛ Aberaham,
Aberaham mɔ-sɛ ne n gyɛ Tera,
Tera mɔ-sɛ ne n gyɛ Neehɔ,
35 Neehɔ mɔ-sɛ ne n gyɛ Serugi,
Serugi mɔ-sɛ ne n gyɛ Rewu,
Rewu mɔ-sɛ ne n gyɛ Pelegi,
Pelegi mɔ-sɛ ne n gyɛ Ebɛ,
Ebɛ mɔ-sɛ ne n gyɛ Sila,
36 Sila mɔ-sɛ ne n gyɛ Kayinan,
Kayinan mɔ-sɛ ne n gyɛ Afakisadɛ,
Afakisadɛ mɔ-sɛ ne n gyɛ Sem,
Sem mɔ-sɛ ne n gyɛ Nowa,
Nowa mɔ-sɛ ne n gyɛ Lamɛki,
37 Lamɛki mɔ-sɛ ne n gyɛ Mɛtusala,
Mɛtusala mɔ-sɛ ne n gyɛ Inɔki,
Inɔki mɔ-sɛ ne n gyɛ Gyaradɛ,
Gyaradɛ mɔ-sɛ ne n gyɛ Mahalali,
Mahalali mɔ-sɛ ne gyɛ Kayinan ɔko.
38 Kayinan ɔbono mɔ-sɛ ne n gyɛ Inosi,
Inosi mɔ-sɛ ne n gyɛ Sɛti,
Sɛti mɔ-sɛ ne n gyɛ Adam.
Adam berɛ Wurubuaarɛ gi lɛɛ mɔ daa kyu
ba gɛsinkpan so.

4

*Ilaa Ny*ɛnyɛn Pɛwu Gɛmu Mɔ Gi Soo Yesu Idoo Kerɛ

1 Yesu gi lii Gyɔɔdan ɔbon mɔ dɔ nfono
Gyɔn gi gyere mɔ Wurubuaarɛ sagyere mɔ
mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu gi suu de mɔ, ne
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi kyu mɔ kpe ɔ
naa gipen mɔ dɔ. 2 Yesu gi gyi gipen mɔ
dɔ nkɛ ikue-inyɔ. Ɔ bo nno gɛnen mɔ,
ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ kya soo mɔ
idoo ɔ kya kerɛ yɛɛ ɔ laa nu mɔ asɛ? Nkɛ
nbono pɛwu dɔ mɔ, Yesu mɛŋ gyi sɛi-sɛi.
Nkɛ mɔ gi baa logɛ mɔ, akon a kya mɔɔ
mɔ kon.
3 Ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ gi tɔgɛ
Yesu yɛɛ, "Nengyene gɛsintin fo gyɛ Wu-
rubuaarɛ mɔ-bi mɔ, tɔgɛ sa gibui gidɛ de
gi' bingiri bodobodo sa fo de fo' gyi." 4 Yesu
gi kine ne ɔ lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, "Mɛ
ŋmarasɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ yɛɛ,
'I mɛŋ gyɛ agyudɔ wolɛ so ne nyamesɛ laa
nyɛ gɛkyena.' "
5 Yesu gi kine gɛnen mɔ, ilaa nyɛnyɛn
pɛwu gɛmu mɔ gi kyu Yesu kpaa yelɛ
soso-soso gɛtɛɛko, ne ɔ yɛgɛ Yesu gi kerɛ
gɛsinkpan so isowolɛ kpɛi-kpɛi imɔ-rɛ
imɔ-awura pɛwu gyan' gikolon. 6 O nyiile
Yesu gɛnen mɔ, o kii soo Yesu ɔdoo yɛɛ,
"Gɛsinkpan so gɛwuragyi pɛwu de gɛmɔ-
nyisigyi ɔbono fo kya wu faa mɔ, i san i
bo daa me-gibaa dɔ. Nyamesɛ kamaasɛ
ɔbono n kya laarɛ mɔ, nan taalɛ kyu kyɛɛ
mɔ. 7 Imɔso nengyene fo laa ŋmii son me
mɔ, imɔ ibono fo kya wu faa nan kyu imɔ
pɛwu sa fo." 8 Nfono mɔ, Yesu gi kine, ne ɔ
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Mɛ ŋmarasɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi mɔ dɔ yɛɛ, 'Ŋmii de fo' kyu buubuu
sa fo-Wura Wurubuaarɛ. Mɔ-wolɛ guan ne
i kaaborɛ fo nyamesɛ fo' son.' "
9 Yesu gi kii kine gɛnen mɔ, ilaa
nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ gi kyu mɔ kpe
Gyɛrusalem ɔsowolɛ so. Mɛ fo nno mɔ,
o kyu mɔ kpaa gyan' Wurubuaarɛ ɔson
obu mɔ nfono i bo lege-lege mɔ ne o
kii soo mɔ ɔdoo kerɛ yɛɛ, "Nengyene fo
gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi gɛsintin mɔ, lɛɛ
fo-nyoro lii soso gɛrɛnaa kpaa too gɛsɛ.
10 A nyi ibono mɛ ŋmarasɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi ako yela yɛɛ,

'Wurubuaarɛ laa tɔgɛ sa mɔ Wurubuaarɛ
dɔ isɔɔ
yɛɛ mɛ' dii fo dandan.

11 Mɛ laa kɔɔlɛ fo. Gisidi gbaa fo maŋ sidi.'
"
12 Ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ gi tɔgɛ mɔ
gɛnen mɔ, Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ,
"Wurubuaarɛ agyɛbi ako kee a tɔgɛ yɛɛ,
'Gɛŋ sa fo' daasɛ fo-Wura Wurubuaarɛ
kerɛ yɛɛ ɔ laa wɔra fo-gɛlaarɛ sa fo.' "
13 Ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ gi soo Yesu
idoo ikpa kamaasɛ so kpon gɛnen mɔ, ɔ
naa kyon taa Yesu yɛgɛ kpe ɔ gyoo owi
ɔbono ɔ laa kii nyɛ ɔkpa soo mɔ idoo mɔ.

Yesu Gi Nyiile Asa Ilaa Galeli

14 Yesu gi kii kpe Galeli gɛsinkpan so mɔ,
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kya wɔra ilaa kyu
naa de Yesu so. Imɔso mɔ-ilaa i nu gyan'
de isowolɛ ibono i sindi nno mɔ pɛwu. 15 Ɔ
kya kpe mɔmɔ-akyangbon dɔ kpaa nyiile
mɔmɔ Wurubuaarɛ ilaa, ne ɔkamaasɛ kya
yen mɔ.
16 Yesu gi kyon kpe Nasarɛtɛ ɔsowolɛ
so nfono mɛ bela mɔ mɔ. Ɔ bo nno
mɔ, mɔmɔ Gyuda awura gɛkɛ kyoolasɛ
gɛko mɔ, o kpe mɔmɔ-gikyangbon dɔ fɛɛ
gɛnɔɔbono ɔ kya kyena wɔra mɔ. Ɔ bo
gikyangbon mɔ dɔ gɛnen mɔ, ɔ koso yelɛ
de ɔ' kalɛ Wurubuaarɛ agyɛbi. 17 Nfono
mɔ mɛ kyu ɔwolɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi
yɛgɛ mɔ-ikalan ɔtɔgɛbo Isaya mɔ gi wolaa
ŋmarasɛ yela mɔ kyu sa mɔ. Yesu gi sɔɔ
ɔwolɛ mɔ, ne o bugi mɔ, ne ɔ kalɛ kyu lii
nyamesɛ ɔbono Wurubuaarɛ laa yɛgɛ ɔ'
baa mɔlɛgɛ anyamesɛ mɔ so. Nno mɔ isa
mɔ gi tɔgɛ yɛɛ,
18 "Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɔ-Oduduu mɔ gi
suu de me,
ne o sun me de n' baa tɔgɛ mɔ-ɔkalan
konkonsɛ mɔ
sa abono ilaa i tiri mɔmɔ mɔ.
Ne abono ilaa i ŋminde mɔmɔ fɛɛ mɛ keda
mɔmɔ tii de ibu mɔ
Wurubuaarɛ gi sun me yɛɛ n' baa
tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ
mɛ laa nyɛ mɔmɔ-nyoro.
O sun me yɛɛ n' baa bugi agyaatanbo ansi
de n' yɛgɛ abono i kya ka mɔmɔ-ansi
mɔ
mɛ' nyɛ mɔmɔ-nyoro.
19 O sun me de n' baa buu sa asa yɛɛ
owi ɔbono Wura Wurubuaarɛ laa
mɔlɛgɛ ɔmɔ mɔ gi fo kon."
20 Yesu gi kalɛ imɔ idɛ ta mɔ, ɔ baala
ɔwolɛ mɔ bun ne o kiiri sa ɔbono ɔ kya
kerɛ gikyangbon mɔ so mɔ, ne ɔ gbaa
kyena de ɔ' lɛɛ gɛsɛ sa mɔmɔ. Ɔ kpelegɛ
ɔ tɛ gɛnen mɔ, ɔkamaasɛ ɔbono ɔ bo

mɔmɔ-gikyangbon mɔ dɔ nfono mɔ pɛwu ansi a san a yii daa mɔ so. [21] Nfono mɔ, o yii gɛsɛ ɔ laa tɔngɛ mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ, "Wurubuaarɛ agyɛbi abono nɛ kalɛ sa fɛye faa, i kyena de me-gɛkyena dɔ ilaa. Ndɛ' gɛkɛ gɛdɛ mɔ agyɛbi abono nɛ kalɛ faa a ba gɛsintin fɛɛ gɛnɔɔbono fɛ nu mɔ."

*Wurubuaar*ɛ Ikalan Atɔgɛbo Mɛŋ Kya Gyi Ginsi Mɔmɔ-Nwi

[22] Mɔmɔ abono pɛwu mɛ bo nno mɔ mɛ kya yen mɔ. I dɛ mɔmɔ-gɛnɔ yɛɛ ɔ kya taalɛ bii tɔgɛ agyɛbi abono a kya gyi ginsi gɛnen. Mɛ san ma-a taasɛ abara yɛɛ, "Iŋ gyɛ Gyosɛfo mɔ-bi mɔ ne?" [23] Nfono ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Nɛ bii fɛye-nwɔnsa dɔ yɛɛ fɛ kya laarɛ fɛ' tɔgɛ me yɛɛ, 'Fo gyɛ asa ɔkyɛbo faa mɔ, kyɛ fo gbaa-gbaa fo-adɛ. Ilaa ibonoana a nu fo naa fo kya wɔra Kapɛɛniyon ɔsowolɛ so mɔ, wɔra fo-ɔsowolɛ gbaa-gbaa so gɛrɛ kee de a' kerɛ.' " [24] Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye faa, Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ɔko mɛŋ bo no ɔ kya gyi ginsi mɔ-gɛwi. [25] N' sa fɛye sinkaala ɔko de fɛ' nu. Dedaa mɔ, ikulaabo mɛ nyaakyɔ aye Isirale gɛsinkpan gɛdɛ so. Gɛnen owi ɔbono mɔ, Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ɔko gi kyena. Wurubuaarɛ Oduduu bo mɔ dɔ. Mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Ilaagya. Mɔ-gɛkyena dɔ mɔ owi ɔko dɔ mɔ, i ba yɛɛ nyangbon mɛŋ baa da nsi nsa de gibaafon. Imɔso i yɛgɛ akon belɛ ako a baa tɔrɔ gɛsinkpan gɛdɛ pɛwu so. [26] Nfono mɔ Wurubuaarɛ gi yɛgɛ Ilaagya gi' kpaa wɔra ilaa dɛgɛnɔsɛ sa daa okulaabo kolon ɔko ne ɔ nyɛ agyudɔ gyi kpaa lii owi ɔbono akon mɔ aberɛ mɔ a baa kyon mɔ. Okulaabo ɔbono gbaa mɛŋ taa gyɛ aye Isirale awura dɔ. Gɛnen okulaabo ɔbono mɔ ɔ kyena daa Sarefa ɔsowolɛ so. Sarefa mɔ gyɛ gɛsowolɛbi sindi Sidon ɔsowolɛ. [27] Sinkaala nyɔsɛ kee ne n gyɛ yɛɛ Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ɔko kee gi kyena, Wurubuaarɛ Oduduu bo mɔ dɔ. Mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Elisiya. Mɔ-gɛkyena dɔ mɔ, akononbu mɛ nyaakyɔ aye Isirale gɛsinkpan gɛdɛ so. Mɔmɔ ɔko-rɛ ɔko mɛŋ nyɛ de Elisiya ɔbono n' darɛ faa ɔ' kyɛ mɔ. Siiriyanyen kolon ɔko wolɛ ne n nyɛ ne Elisiya gi kyɛ mɔ. Mɔ gbaa kee mɛŋ gyɛ aye Isirale awura mɔ dɔ. Mɛ kya terɛ mɔ-ginyen yɛɛ Naaman."

[28] Ilaa ibono Yesu gi tɔgɛ faa so mɔ, i yɛgɛ asa abono mɛ bo mɔmɔ-gikyangbon mɔ dɔ nno mɔ pɛwu mɛ kyu ginyadon de mɔ. [29] Mɛ koso ne mɛ nen mɔ kyu lii ɔsowolɛ mɔ so kpe ogee gɛnɔ de mɛ' kpaa nen mɔ too wɔra ogee mɔ dɔ. Mɛ yii ɔsowolɛ mɔ gyan' daa gibii so. [30] Mɛ yelɛ ogee mɔ gɛnɔ gɛnen mɔ, Yesu gi naa loo mɔmɔ dɔ lii kyon taa mɔmɔ yɛgɛ, ne mɛ mɛŋ baa nyɛ nen mɔ wɔra ogee mɔ dɔ.

*Yesu Gi Kosor*ɛ Ilaa Nyɛnyɛn Oduduu Lii Ɔnyen Ɔko So

[31] Yesu gi lii nno mɔ, o kii kyon kpe Kapɛɛniyon ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo Galeli gɛsinkpan so mɔ. Ɔ bo nno mɔ, ɔ kya kyena nyiile mɔmɔ Wurubuaarɛ ilaa mɔmɔ-nkɛ kyoolasɛ. [32] Mɔ-anyiilebi mɔ a kya dɛ asa gɛnɔ. I lii fɛɛ mɛ kya wolaa wu bii yɛɛ Wurubuaarɛ ne n sa mɔ ilaa nyiilesɛ mɔ.

[33] Gɛkɛ kyoolasɛ gɛko mɔ, ɔnyen ɔko bo mɔmɔ-gikyangbon mɔ dɔ, ilaa nyɛnyɛn oduduu i tɛ mɔ so. Ɔnyen mɔ gi wu Yesu mɔ, ilaa nyɛnyɛn oduduu ibono i tɛ mɔ so mɔ i tɔgɛ ken-ken taasɛ Yesu yɛɛ, [34] "Ndo-o! Yesu Nasarɛtɛnyen, menɛ ne fo kya laarɛ aye asɛ? Fo ba de fo' baa nyida aye ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi mɔ abɛɛ?" Ne ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ i kii tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, "N nyi isa ɔbono fo, Yesu, fo gyɛ. Fo ne n gyɛ gisen fufuli wura ɔbono fo-nkon ne n lii Wurubuaarɛ asɛ mɔ."

[35] Nfono mɔ, Yesu gi tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ yɛɛ, "Bun fo-gɛnɔ so de fo' koso lii ɔnyen baarɛ so, n kerɛ fo faa." Gɛsintin mɔ, ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ i kuu ɔnyen mɔ da gɛsɛ asa mɔ ansi dɔ nfono, ne i koso lii ɔnyen mɔ so, iŋ wɔra ɔnyen mɔ sɛi. [36] Gɛnen ilaa idɛ i wɔra asa abono mɛ bo nno mɔ pɛwu giyan. Mɛ san ma-a taasɛ abara yɛɛ, "Menɛ ilaa ne idɛ? Yesu gɛnɔ dɔ agyɛbi a bo gya! Ɔ bo ɔkpa lii Wurubuaarɛ asɛ yɛɛ ɔ' gya ilaa nyɛnyɛn oduduu de i' nu mɔ asɛ!" [37] Ilaa ibono Yesu kya wɔra mɔ i nu gyan' de gɛnen gɛsinkpan gɛbono so pɛwu.

*Yesu Gi Ky*ɛ Asa Sakyɔ Alɔbi

38 Yesu gi lii mɔmɔ-gikyangbon mɔ dɔ
mɔ, ɔ kyon kpe Simon gɛwi. Gɛnen aberɛ
abono mɔ, Simon mɔ-saa kyiisɛ kya lɔ.
Ɔkyagyii dɛ mɔ. Imɔso Yesu gi loo Simon
gɛwi mɔ, abono mɛ bo gɛten mɔ dɔ mɔ
mɛ kolɛ mɔ yɛɛ ɔ' wɔra aniya de ɔ' kyɛ
ɔkyii mɔ sa mɔmɔ. 39 Nfono mɔ Yesu gi
kpaa yelɛ ɔkyii mɔ amu so, ne ɔ tɔgɛ sa
gilɔtɔ mɔ yɛɛ gi' taa ɔkyii mɔ yɛgɛ ɔ
kerɛ gimɔ faa. Ayaa abono so mɔ, ɔkyii
mɔ gi nyɛ alanfiya, ne ɔ koso kii taalɛ keda
mɔmɔ-gisafo.
40 Gɛnen gɛkɛ gɛbono mɔ owi mɔ kya
kpe ɔ' kpaa tɔrɔ mɔ, asa abono mɛ dɛ
alɔbo mɔ mɛ kyu ɔmɔ pɛwu bara Yesu.
Ne o kyu mɔ-abaa gyan' mɔmɔ ɔkamaasɛ
so, ɔ kya kyɛ mɔmɔ-alɔtɔ ɔ sa ɔmɔ. 41 Ɔ
kosorɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi lii
asa so gikyɔ. Gɛnen ilaa nyɛnyɛn oduduu
mɔ i kya koso mɔ, i kya saawo ken-ken tɔgɛ
sa Yesu yɛɛ, "Fo ne n gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-
bi mɔ." Imɔso Yesu kya da imɔ tii. Ɔ
mɛŋ kya sa imɔ ɔkpa de i' nyɛ tɔngɛ. I
kya nyiile yɛɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ
i wu Yesu bii yɛɛ mɔ ne n gyɛ ɔbono
Wurubuaarɛ gi sun yɛɛ ɔ' baa mɔlɛgɛ
anyamesɛ mɔ.
42 Gɛdɛ gɛ kɛ mɔ, Yesu gi kpe nfono
asa mɛŋ bo mɔ. Asa mɛ laarɛ mɔ ne
mɛ laarɛ mɔ gɛnen-n kpaa wu mɔ ne
mɛ buɛɛlɛ mɔ yɛɛ ɔ' kyena mɔmɔ asɛ,
ɔŋ baa naa taa mɔmɔ yɛgɛ. 43 Nfono
ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "I kaa-
borɛ n' naa isowolɛ banban so de n' kpaa
tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ kyu
lii mɔ-gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ so sa
nno asa. Imɔso ne Wurubuaarɛ gi sun
me ba gɛsinkpan so." 44 Imɔso Yesu gi
naa Gyudiya gɛsinkpan so tɔgɛ tɔgɛ Wu-
rubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ so
ilaa sa asa mɔmɔ-akyangbon dɔ.

5

*Yesu Gi Yii G*ɛsɛ Ɔ Kya Lɛɛ Mɔ-Akasɛbo

1 Gɛkɛ gɛdɛ mɔ Yesu yelɛ ɔbon belɛ
ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Gɛnɛsarɛtɛ
mɔ gigengen so. Asa mɛ ba mɔ asɛ mɛ kya
nyise ma-a loo abara dɔ de mɛ' nyɛ tu sindi
mɔ de mɛ' nu Wurubuaarɛ agyɛbi abono
ɔ kya tɔgɛ mɔ. 2 O wu akolii anyɔ ako a
yii ɔbon mɔ gigengen. Iken akedabo ne n
taa amɔ yɛgɛ mɛ kya foro mɔmɔ-asɛwu
nkyu mɔ dɔ. 3 Yesu gi wu akolii mɔ gɛnen
mɔ, ɔ dii loo giko dɔ. Simon ne n bo gɛnen
gikolii gibono. Yesu tɛ gikolii mɔ dɔ mɔ,
ɔ tɔgɛ Simon yɛɛ ɔ' nen gikolii mɔ loo
nkyu mɔ dɔ ŋmaraa. Gɛsintin mɔ, Simon
gi nen gikolii mɔ loo nkyu mɔ dɔ. Yesu gi
san ɔ gyan' nkyu mɔ so ɔ kya nyiile asa
Wurubuaarɛ ilaa.
4 Yesu gi nyiile asa mɔ ilaa ta mɔ, ɔ tɔgɛ
Simon mɔ-rɛ mɔ-nanboana abono mɛ bo
Yesu asɛ gikolii mɔ dɔ mɔ yɛɛ, "Fɛ' palɛ
gikolii mɔ kpe nkyu bokensɛ mɔ dɔ de
fɛ' too fɛye-asɛwu mɔ de fɛ' keda iken."
5 Simon gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, deeri
gɛnyɛ pɛwu mɔ a too asɛwu adɛ kalaadɛ,
aŋ nyɛ sɛi-sɛi mɔ, idɛ dɔ gɛrɛ ne a laa nyɛ
ilaa iko? To! Fo ne n nyɛ tɔgɛ faa mɔ, a laa
too." 6 Gɛsintin mɔ, mɛ too asɛwu mɔ mɔ,
mɛ keda iken gikyɔ-gikyɔ. Mɛ kya biidɛ
iken mɔ mɔ, asɛwu mɔ gbaa a kya laarɛ de
a' tɛɛ. 7 Mɛ terɛ mɔmɔ-nanboana abono
mɛ dɛ gikolii nyɔsɛ mɔ yɛɛ mɛ' baa kpaa
mɔmɔ. Gɛsintin mɔ, mɛ kpe ne mɛ kpaa
lɛɛ iken mɔ bɔla akolii mɔ anyɔ. Iken mɔ
oduduu so mɔ, akolii mɔ a kya laarɛ de a'
muiinɛ loo nkyu mɔ dɔ.
8 Simon Piita gi wu ilaa ibono Yesu gi
wɔra sa ɔmɔ mɔ, ɔ kpelegɛ ŋmii Yesu
ayaa dɔ, ne ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Me-Wura,
n gyɛ daa ilaa nyɛnyɛn ɔwɔrabo. Imɔso
tu lii me asɛ." 9 Ilaa ibono so Simon gi
tɔgɛ gɛnen mɔ ne n gyɛ yɛɛ iken mɔ
ilaa mɔ i tansi dɛ mɔ-rɛ abono mɛ bo
gikolii mɔ dɔ mɔ pɛwu gɛnɔ gikyɔ. 10 I dɛ
Gyeemesi de Gyɔn, Sɛbedi mɔ-biana mɔ
gɛnɔ kee. Mɔmɔ-rɛ Simon ne n kya wɔra
gɛsun gɛbono dabɔlɛ. Nfono mɔ Yesu gi
tɔgɛ Simon yɛɛ, "Gɛŋ selɛ gifuu. Nɛ wu
yɛɛ fo kya lɛɛ daa iken. Lii nperɛ kyu
i kya kpe mɔ nan yɛgɛ fo laa san laarɛ
daa asa de mɛ' baa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena." 11 Ɔ tɔgɛ gɛnen mɔ, Simon
mɔ-rɛ mɔ-nanboana Gyeemesi de Gyɔn,
mɛ palɛ akolii mɔ lii gyan' gigengen so,
ne mɛ kyon taa ilaa kamaasɛ yɛgɛ san mɛ
naa mɛ buu daa Yesu.

*Yesu Gi Ky*ɛ Okononbu Ɔko

12 Yesu bo gɛsinkpan gɛbono so mɔ,
gɛkɛ gɛdɛ mɔ, ɔ bo mɔmɔ-isowolɛ mɔ
ɔko so, ne ɔnyen ɔko gi baa tu mɔ. Ɔ
gyɛ okononbu. O wu Yesu mɔ, ɔ kpelegɛ
bun Yesu ayaa dɔ, ne ɔ kolɛ mɔ yɛɛ,

"Ɔbelɛnsɛ, nengyene i gyɛ fo-gɛlaarɛ mɔ,
n nyi yɛɛ fo laa taalɛ kyɛ me." 13 Yesu gi
tengɛ mɔ-gibaa kpaa yii okononbu mɔ, ne
ɔ lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, "I gyɛ me-gɛlaarɛ;
fo-gilɔ mɔ gi' ta." Ayaa abono so mɔ, mɔ-
gikononbu mɔ gi ta.
14 Yesu gi ka sa ɔnyen mɔ yɛɛ, "Gɛŋ sa
fo' tɔgɛ sa ɔko-rɛ ɔko yɛɛ me ne n kyɛ
fo. Naa kpaa wɔra ilaa ibono Mosisi gi yela
sa okononbu kamaasɛ ɔbono mɔ-gilɔ gi
ta mɔ. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ fo laa kperɛ
fo-nyoro kpaa nyiile Wurubuaarɛ asunbi
ɔlɛɛbo de ɔ' kerɛ fo-nyoro pɛwu gyan'. Ɔ
laa wu yɛɛ fo-gilɔ mɔ gi ta, de fo' kyu fo-
afaala abono fo laa kyu faala Wurubuaarɛ
mɔ kyu sa mɔ de o' kyu lɛɛ asunbi sa fo.
Imɔ ne nan yɛgɛ asa mɛ' bii yɛɛ fo-alɔtɔ
mɔ a ta gɛsintin."
15 Yesu gi da ɔnyen mɔ tii yɛɛ ɔŋ sa
o' buu sa isa gbaa faa, Yesu ilaa i dabɔlɛ
nu gyan' nten kpɛi-kpɛi. Imɔso i yɛgɛ asa
sakyɔ mɛ kya san kpandɛ kpaa mili Yesu.
Mɛ kya laarɛ mɛ' nu ilaa ibono ɔ kya nyiile
asa mɔ ne mɛ kya laarɛ ɔ' kyɛ mɔmɔ-
alɔtɔ sa ɔmɔ. 16 Asa mɛ kya mili Yesu
gikyɔ so mɔ, ɔ kya kyena lii sakpii mɔ dɔ
kpe nfonoana asa mɛŋ bo mɔ kpaa dalaa.

Yesu Gi Kyɛ Ɔtɛgɛsɛ

17 Gɛkɛ gɛdɛ mɔ Yesu kya nyiile asa
Wurubuaarɛ ilaa mɔ, Farasii awura gikpen
mɔ dɔ ako de Gyuda awura nbara anyiilebo
mɔ ako mɛ tɛ mɔ asɛ. Mɛ lii isowolɛ kpɛi-
kpɛi so. Mɔmɔ ako mɛ lii Galeli isowolɛ
so de Gyudiya isowolɛ so de Gyɛrusalem.
Wurubuaarɛ ɔlon bo Yesu so ɔ kya kyɛ asa
alɔtɔ. 18 Anyen ako kee mɛ sola ɔtɛgɛsɛ
ɔko de gifengen kyu ba de ɔ' kyɛ mɔ sa
mɔmɔ. Mɛ laarɛ ɔkpa ɔbono so mɛ laa
nyɛ kyu ɔtɛgɛsɛ mɔ loo obu mɔ dɔ de mɛ'
kyu mɔ kpaa yela Yesu ansi dɔ. 19 Sakpii
ɔbono ɔ bo nno mɔ kyɔ so mɔ, mɛŋ kya
nyɛ ɔkpa. Imɔso mɛ sola ɔtɛgɛsɛ mɔ
dii kpaa gyan' obu mɔ soso. Mɛ maragɛ
obu mɔ ŋmaraa, ne mɛ kyu ɔtɔgɛsɛ mɔ
loo de ɔmaragɛten mɔ kpelegɛrɛ mɔ-rɛ
gifengen mɔ loo yela Yesu asɛ asa mɔ
nsana. 20 Yesu gi wu yɛɛ asa adɛ mɛ
sɔɔ mɔ gyi yɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon bo
mɔ dɔ mɔ, ɔ tɔgɛ sa ɔtɛgɛsɛ mɔ yɛɛ,
"Ɔnyen, nɛ kyu fo-ilaa nyɛnyɛn ibono fo
wɔra Wurubuaarɛ mɔ kyɛɛ fo."
21 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, Gyuda awura
nbara aŋmarasɛbo mɔ de Farasii awura
gikpen mɔ dɔ asa mɔ mɛ kya taasɛ
mɔmɔ-nyoro yɛɛ, "Mɔ ne n gyɛ anɛ ne
ɔ kya tɔngɛ fɛɛ mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ
gɛnen? Ne iŋ gyɛ Wurubuaarɛ wolɛ mɔ,
fo anɛ ne nan taalɛ kyu ɔko ilaa nyɛnyɛn
ibono ɔ wɔra Wurubuaarɛ mɔ kyu kyɛɛ
mɔ?" 22 Yesu gi bii mɔmɔ-nwɔnsa dɔ.
Imɔso ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Menɛ n wɔra
so ne fɛ kya sa gɛnen nwɔnsa ndɛ? 23 Nan
tɔgɛ ilaa inyɔ sa ɔtɛgɛsɛ baarɛ. Giko ne n
gyɛ yɛɛ,

'Nɛ kyu fo-ilaa nyɛnyɛn ibono fo wɔra
Wurubuaarɛ mɔ kyɛɛ fo.'

Ginyɔsɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ,

'Koso de fo' naa.'

Imɔ inyɔ idɛ dɔ mɔ, imɔmɔ ne fɛ laa
wu de fɛye-ansi? 24 N kya laarɛ de fɛ'
nyɛ bii yɛɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-
daa mɔ, n bo ɔkpa gɛsinkpan so de n'
kyu asa ilaa nyɛnyɛn ibono mɛ wɔra Wu-
rubuaarɛ mɔ kyɛɛ mɔmɔ." Gɛnen so mɔ,
o kisee tɔgɛ sa ɔtɛgɛsɛ mɔ yɛɛ, "Koso,
puru fo-gifengen de fo' naa kpe gɛwi."
25 Ayaa abono so mɔ, ɔnyen mɔ gi koso
yelɛ mɔmɔ pɛwu-u ansi dɔ. O puru mɔ-
gifengen gibono so ɔ dɛ mɔ ne o yen
Wurubuaarɛ. 26 I wɔra mɔmɔ abono mɛ
bo nfono mɔ pɛwu giyan, mɛ kya yen
Wurubuaarɛ, ne i kya wɔra ɔmɔ gifuu. Mɛ
san ma-a taasɛ abara yɛɛ, "Menɛ ilaa ne a
wu ndɛ gɛkɛ gɛdɛ faa?"

Ilaa Nyɛnyɛn Awɔrabo So Ne Yesu Gi Ba Gɛsinkpan So

27 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, Yesu kya kpe
gɛtɛɛko ne o wu lɛnpoo ɔsɔɔbo ɔko. Mɛ
kya terɛ mɔ yɛɛ Lɛfi. Ɔ tɛ mɔ-gɛsun
ɔwɔraten. Yesu gi wu Lɛfi gɛnen mɔ,
ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Baa buu me de fo'
wɔra me-ɔkasɛbo." 28 Gɛsintin mɔ, Lɛfi
gi koso taa ilaa kamaasɛ yɛgɛ ne ɔ san
ɔ naa o buu Yesu. 29 Lɛfi naa o buu Yesu
gɛnen mɔ, gɛkɛ gɛdɛ mɔ ɔ yɛgɛ mɛ' gyi
gɛkɛ belɛ mɔ-gɛten dɔ sa Yesu. Imɔso
lɛnpoo asɔɔbo abono Gyuda awura asɛ
mɔ mɛ gyɛ asa nyɛnyɛn mɔ sakyɔ de
Yesu akasɛbo mɔ de asa kpɛi-kpɛi sakyɔ
mɛ baa wɔra abaa gyi dabɔlɛ. 30 Imɔso
Farasii awura ako mɔmɔ-rɛ Gyuda awura
nbara aŋmarasɛbo mɔ mɛ lɔgedɛ de Yesu
akasɛbo mɔ yɛɛ, "Menɛ n wɔra so ne

fɛye-rɛ lɛnpoo asɔɔbo de ilaa nyɛnyɛn
awɔrabo fɛ kya gyi fɛ kya nun de abara
gɛnen?" 31 Yesu gi nu gɛnen mɔ, ɔ lɛɛ
gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛɛ gɛnɔɔbono
ɔlɔbo ne n tiri ɔkyɛbo mɔ, gɛnen kee ne
ilaa nyɛnyɛn awɔrabo mɛ tiri me, Yesu, ne.
I mɛŋ gyɛ abono mɛ bo alanfiya mɔ ne n
tiri ɔkyɛbo. 32 Imɔso i mɛŋ gyɛ abono mɛ
nyi yɛɛ mɛ ti mɛ gyɛ gɛsintin awura mɔ
so ne nɛ ba gɛsinkpan so. Nɛ ba daa de
n' baa tɔgɛ sa ilaa nyɛnyɛn awɔrabo yɛɛ
mɛ' nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ de mɛ' kyɛɛgɛ
lii mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ."

*Nn*ɔ ŋminde

33 Asa ako mɛ baa tɔgɛ sa Yesu yɛɛ,
"Gyɔn akasɛbo mɛ kya ŋminde nnɔ belen-
belen de mɛ' dalaa. Farasii awura mɔ-lɛɛ
akasɛbo mɔ kee mɛ kya wɔra gɛnen. Ne
menɛ n wɔra ne fo-lɛɛ akasɛbo mɔ berɛ
mɛŋ kya ŋminde nnɔ daa?" 34 Yesu gi
da mɔmɔ gikpalɛ yɛɛ, "I mɛŋ gyɛ aberɛ
adɛ ne mɛ laa wɔra gɛnen. I dɛ daa fɛɛ
gɛnɔɔbono aye Gyuda awura a kya kpii
ɔkyii mɔ. A' kyu yɛɛ me ne n gyɛ ɔkyiifɔ
mɔ-kuli mɔ. Me-kyɛmenɛana mɔ mɛ ba
me asɛ a kya gyi ɔkon mɔ, i laa sa de mɛ'
ŋminde nnɔ? 35 Kuaa. I laa baa fo owi ɔko
mɔ, i laa baa puru ɔkyiifɔ mɔ-kuli mɔ lii
me-kyɛmenɛana asɛ. Lii gɛnen owi ɔbono
kyu kyon mɔ, i laa sa de mɛ' ŋminde nnɔ
kon."

*Akyenabi Pob*ɔrɔ Abono Yesu Gi Bara
Mɔ Gikpalɛ

36 Yesu gi kii da mɔmɔ gikpalɛ kyu nyiile
yɛɛ mɔ berɛ ɔ bara akyenabi pobɔrɔ. Ɔ da
gikpalɛ mɔ yɛɛ, "Nengyene gikuru dedaa
gi tɛɛ mɔ, mɛŋ kya ten gikuru pobɔrɔ kyu
baa tii ɔtɛɛten mɔ. Fɛ wɔra gɛnen mɔ,
fɛ laa nyida gikuru pobɔrɔ mɔ daa giyan.
Gi maŋ kyena de gidedaa mɔ." 37 Yesu gi
kii da ɔmɔ gikpalɛ yɛɛ, "A' laa ansi kerɛ
gɛnɔɔbono mɛ kya kyu nta kyu wɔra nbuɛ
iwolɛ dɔ mɔ de a' kerɛ. Ɔko maŋ kyule
kyu nta pobɔrɔ kyu wɔra nta ɔwɔraten
iwolɛ dedaa dɔ. Ɔbono ɔ wɔra gɛnen mɔ,
gyɛrɛbi ne ɔ kya laarɛ. Nta mɔ gi laa
paadɛ nta ɔwɔraten iwolɛ mɔ de nta mɔ
gi' duuli fuɛ de iwolɛ mɔ, mɔ, kee i' nyida.
38 Mɛ kya kyu nta pobɔrɔ kyu wɔra daa nta
ɔwɔraten iwolɛ pobɔrɔ dɔ. 39 Fɛ' nu kee
yɛɛ ɔko maŋ nun nta dedaa de ɔ' koso ayaa
abono so kpe kpaa laarɛ nta pobɔrɔ gɛten.
O nun nta dedaa mɔ, ilaa ibono ɔ laa tɔgɛ
mɔ ne n gyɛ yɛɛ nta ndɛ gi boran."

6

*Yesu Bo Ɔlon G*ɛkɛ Kyoolasɛ So

1 Gɛkɛ kyoolasɛ gɛko mɔ, Yesu mɔ-rɛ
mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kya kpe gɛtɛɛko, ne
mɛ baa loo awayu ndɔɔ nko dɔ. Mɛ naa
awayu mɔ dɔ mɛ kya kpe mɔ, mɔ-akasɛbo
mɔ mɛ yii gɛsɛ mɛ kya kyadɛ awayu
mɔ, mɛ kya fɔlɔgɛ mɛ kya wɛ. 2 Farasii
gikpen mɔ dɔ ako mɛ wu mɔmɔ gɛnen
mɔ, mɛ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ kya kyadɛ
awayu adɛ faa, fɛ mɛŋ nyi yɛɛ gɛsun ne
fɛ kya wɔra aye-gɛkɛ kyoolasɛ dɔ faa?
Aye-nbara giŋ kya sa ɔkpa gɛnen." 3 Ne
Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa ɔmɔ yɛɛ, "Fɛ nyi
yɛɛ iŋ dɛ ɔkpa gɛnen faa mɔ, imɔso fɛŋ
ti kalɛ Wura Deefidi mɔ-rɛ mɔ-nanboana
ilaa Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ kerɛ? Mɛ
ŋmarasɛ nno yɛɛ owi ɔko dɔ mɔ, akon a
dɛ Deefidi mɔ-rɛ mɔ-nanboana. 4 Imɔso
ɔ loo Wurubuaarɛ ɔson panpan dɔ kpaa
puru bodobodo ɔbono asa mɛ kyu bara
Wurubuaarɛ mɔ. Naafo aye-nbara mɔ giŋ
kya sa ɔkpa yɛɛ fo nyamesɛ giyan fo' nyɛ
gyi gɛnen bodobodo ɔbono, gɛnen mɔ,
Gyuda awura asunbi alɛɛbo wolɛ. Wura
Deefidi mɔ gi gyi bodobodo mɔ iko ne o
kyu iko kee sa mɔ-nanboana mɔ." 5 Imɔso
Yesu gi lɛɛ gɛsɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Me,
anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, n bo ɔlon
dabɔlɛ gɛkɛ kyoolasɛ mɔ so."

6 Gɛkɛ kyoolasɛ gɛko kee mɔ, Yesu gi
kpe mɔmɔ Gyuda awura gikyangbon giko
dɔ, ne ɔ kpaa nyiile asa ilaa. Ɔnyen ɔko bo
nno, mɔ-gibaa gyisɛ gi wu'. 7 Gyuda awura
nbara aŋmarasɛbo ako de Farasii gikpen
mɔ dɔ ako mɛ kya laarɛ ɔkpa ɔbono so mɛ
laa nyɛ kyu Yesu wɔra nbɛlɛ dɔ. Imɔso
mɛ kya dii mɔ de mɛ' kerɛ yɛɛ ɔ laa
kyɛ ɔnyen mɔ gɛkɛ kyoolasɛ gɛbono?
Nengyene ɔ kyɛ mɔ mɔ, mɛ laa kyu imɔ
yɛɛ Yesu gi tɔrɔ nbara wɔra gɛsun gɛkɛ
kyoolasɛ. 8 Yesu gi bii mɔmɔ-nwɔnsa dɔ.
Gɛnen so mɔ, ɔ tɔgɛ sa ɔnyen mɔ yɛɛ,
"Koso yelɛ de fo' naa ba ansi dɔ gɛrɛ."
Gɛsintin mɔ, ɔnyen mɔ gi koso naa kpaa
yelɛ asa mɔ ansi dɔ. 9 Nfono mɔ Yesu
gi taasɛ ɔmɔ yɛɛ, "Nnɛ ne Wurubuaarɛ
nbara gi kya nyiile aye yɛɛ a' wɔra gɛkɛ
kyoolasɛ? A' wɔra idɛnsɛ abɛɛ a' wɔra

ilaa nyɛnyɛn? A' sɔɔ abara nkpa abɛɛ a'
mɔɔ abara daa?" 10 Ɔ kerɛ asa mɔ dɔ pɛwu
gyan' ne ɔ tɔgɛ sa ɔnyen mɔ yɛɛ, "Tengɛ
fo-gibaa mɔ." Gɛsintin mɔ, ɔ tengɛ gimɔ,
ne gibaa mɔ gi kii kyingi. 11 Gɛnɔɔbono
Yesu gi kyɛ ɔnyen mɔ gɛkɛ kyoolasɛ mɔ
so mɔ, nbara aŋmarasɛbo mɔ de Farasii
awura mɔ mɛ keda mɔ ginyadon, ne mɛ
lii kpe mɛ kya ŋminde ilaa ibono mɛ laa
kyu wɔra Yesu mɔ.

*Yesu Gi Dalaa Ne Ɔ L*ɛɛ Mɔ-Isɔɔ Gudu Anyɔ

12 Gɛnen owi ɔbono mɔ Yesu gi dii kpe
gibii giko so ɔ' kpaa dalaa, ne ɔ dalaa sa
Wurubuaarɛ gɛnen-n kalaadɛ. 13 Gɛdɛ gɛ
kɛ mɔ, ɔ terɛ mɔ-akasɛbo mɔ ba mɔ asɛ
ne ɔ lɛɛ mɔmɔ dɔ asa gudu anyɔ, ne ɔ
yela ɔmɔ ginyen yɛɛ mɔ-isɔɔ. 14 Gɛnen
asa gudu anyɔ mɔ ne n gyɛ
Simon ɔbono Yesu gi yela mɔ ginyen
nyɔsɛ yɛɛ Piita mɔ,
de Simon mɔ-tedɛ Andiru,
Gyeemesi de Gyɔn,
Filipo de Batolomiyu,
15 Matiyu de Tomaasɛ,
Gyeemesi, Alefayo mɔ-bi,
de Simon ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ
Ɔbono Ɔŋ Kya Kyule Mɔ-Ɔsowolɛ
So mɔ,
de Gyudasɛ, Gyeemesi mɔ-tedɛ,
16 de Gyudasɛ Isikaayɔtɛ ɔbono gɛmara
gɛmara ɔ fɛ Yesu sa Yesu akyobo
mɔ.

*Yesu Kya Nyiile Asa Wurubuaar*ɛ Ilaa Ne
Ɔ Kya Kyɛ Alɔbo

17 Yesu gi lɛɛ mɔ-isɔɔ mɔ gɛnen mɔ,
mɔ-rɛ mɔmɔ mɛ kpelegɛ lii gibii mɔ so
ba gitaga giko dɔ. Mɛ fo gitaga mɔ dɔ
mɔ, mɛ tu sakpii belɛ yelɛ ɔ gyoo Yesu.
Mɔ-akasɛbo mɔ sakyɔ mɛ bo nno. Asa
abono mɛ lii nten kpɛi-kpɛi mɔ sakyɔ kee
mɛ bo sakpii mɔ dɔ. Asa sakyɔ mɛ lii
Gyudiya isowolɛ so, Gyɛrusalem ɔsowolɛ
so, de isowolɛ ibono i bo apoo gɛnɔ gɛnɔ
ne i sindi Taya de Sidon isowolɛ so mɔ.
18 Mɛ ba de mɛ' baa nu Yesu ilaa tɔgɛsɛ
de mɛ' nyɛ ɔ' kyɛ mɔmɔ-alɔtɔ. Abono
ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi i kya nyala
mɔmɔ mɔ kee mɛ ba, ne Yesu gi kosorɛ
ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ lii mɔmɔ so ne
mɛ nyɛ mɔmɔ-nyoro. 19 Sakpii mɔ dɔ
nyamesɛ kamaasɛ kya laarɛ ɔkpa ɔbono
so ɔ laa nyɛ de o' yii Yesu mɔ. I kya nyiile
yɛɛ ɔkamaasɛ ɔbono o yii Yesu mɔ, ɔlon
ɔko kya lii Yesu dɔ kpaa kyɛ kaasɛ mɔ.

*Abono M*ɛ Gyɛ Amudɛnsɛbo

20 Yesu yelɛ ɔ kerɛ mɔ-akasɛbo mɔ, ne
ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Amudɛnsɛbo ne n gyɛ fɛye abono fɛ gyɛ
ayenbo mɔ.
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi
a gyɛ fɛye-lɛɛ.
21 Amudɛnsɛbo ne n gyɛ fɛye abono akon
a kya mɔɔ fɛye nperɛ faa mɔ.
Wurubuaarɛ laa yɛgɛ fɛ laa gyi
kaabo.
Amudɛnsɛbo ne n gyɛ fɛye abono fɛ dɛ
ginsikyu dɔ nperɛ mɔ.
Wurubuaarɛ laa yɛgɛ fɛ laa baa
ŋmasɛ.
22 Fɛye abono kyu lii me, anyamesɛ pɛwu
mɔmɔ-daa mɔ so ne
asa mɛ laa kyo fɛye,
ne mɛ maŋ yɛgɛ fɛ' saarɛ mɔmɔ dɔ, mɛ
laa saalɛ fɛye,
ne mɛ laa kpa fɛye-giso yɛɛ fɛ gyɛ asa
nyɛnyɛn mɔ,
fɛ gyɛ amudɛnsɛbo.
23 I ba gɛnen mɔ, fɛ' yɛgɛ i' wɔra fɛye ɔkon
de fɛ' kyaa.
I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ ntɛɛla
belɛ gi dɛ gi sa fɛye Wurubuaarɛ
dɔ.
Fafaanan kee ne fɛye-akyobo mɔmɔ-
naanaana mɔ mɛ kyu wɔra Wu-
rubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ baa
kyon mɔ.

*Abono M*ɛ Mɛŋ Gyɛ Amudɛnsɛbo

24 Ne fɛye abono fɛ gyɛ aterenbi awura
nperɛ faa mɔ,
fɛye laako.
Fɛye berɛ, fɛ ti nyɛ fɛye-lɛɛ nkyoola
ne.
Fɛye abono fɛ kya nyɛ fɛ kya gyi fɛ kya
kaabo nperɛ faa mɔ,
fɛye laako.
Akon a laa baa mɔɔ fɛye.
25 Fɛye abono fɛ kya ŋmasɛ nperɛ faa mɔ,
fɛye laako.
Fɛ laa suiili de fɛ' ŋɛ gɛnɔ saawo.
26 Dedaa mɔ Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo
ako
mɛ taa Wurubuaarɛ ikalan mɔ yɛgɛ

san tɔgɛ daa mɔmɔ gbaa-gbaa lɛɛ
gɛwɔnsa dɔ ilaa sa asa,
ne fɛye-naanaana mɛ yen mɔmɔ.
Fɛye abono asa pɛwu mɛ laa yen fɛye
gɛnen kee mɔ,
fɛye laako.

*Yesu Y*ɛɛ A' Laarɛ Aye-Akyobo Ilaa

27 Fɛye abono fɛ kya nu me asɛ mɔ berɛ,
n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye
yɛɛ fɛ' laarɛ fɛye-akyobo ilaa.
Fɛ' wɔra gidɛnsɛ sa abono mɛ kya kyo fɛye
mɔ.
28 Fɛ' kolɛ Wurubuaarɛ ayuule sa abono
mɛ kya tɔgɛ nnɔ mɛ kya wɔra fɛye
mɔ.
Fɛ' dalaa kolɛ Wurubuaarɛ sa abono
mɛ kya wɔra fɛye ilaa nyɛnyɛn mɔ.
29 Nengyene ɔko gi da fo-ɔtan gyisɛ so mɔ,
kisee ɔnyɔsɛ mɔ sa mɔ de o' kii da.
Nengyene ɔko gi sɔgɛ fo soso-lɛɛ gɛgbɛ
mɔ,
yɛgɛ de o' kyu gɛsɛ-lɛɛ mɔ kee bɔla.
30 Ɔkamaasɛ ɔbono ɔ laa kolɛ fo ilaa iko ne
fo bo mɔ, sa mɔ.
Nengyene ɔko gi sɔgɛ ilaa ibono i gyɛ fo-
lɛɛ mɔ,
gɛŋ tɔgɛ mɔ yɛɛ o' kiiri imɔ sa fo.
31 Gɛnɔɔbono fɛ kya laarɛ fɛɛ asa mɛ'
wɔra sa fɛye mɔ,
fɛ' wɔra imɔ ɔnan kee sa asa.
32 "Nengyene fɛ kya laarɛ asa abono
mɛ kya laarɛ fɛye-ilaa mɔ wolɛ mɔ, nnɛ
so ne i kaaborɛ Wurubuaarɛ o' yen fɛye?
Ilaa nyɛnyɛn awɔrabo gbaa kee mɛ kya
laarɛ asa abono mɛ kya laarɛ ɔmɔ-ilaa
mɔ. 33 Nengyene fɛ kya wɔra gidɛnsɛ sa
daa abono mɛ kya wɔra gidɛnsɛ sa fɛye
wolɛ mɔ, nnɛ so ne i kaaborɛ Wurubuaarɛ
o' yen fɛye? Ilaa nyɛnyɛn awɔrabo gbaa
kee mɛ kya wɔra gɛnen. 34 Fɛ kya kyu
fɛye-aterenbi kyu paa daa abono fɛ nyi
mɔmɔ so yɛɛ ɔkɛ de ɔkaamara mɛ laa
taalɛ kii nyɛ ka fɛye mɔ wolɛ mɔ, i
kaaborɛ Wurubuaarɛ o' yen fɛye? Kuaa.
Ilaa nyɛnyɛn awɔrabo gbaa kee mɛ kya
kyu mɔmɔ-aterenbi paa mɔmɔ-nanboana
ilaa nyɛnyɛn awɔrabo. I lii fɛɛ mɛ nyi yɛɛ
ɔkɛ de ɔkaamara mɛ laa kiiri mɔmɔ-atɔ
mɔ bara mɔmɔ. 35 Imɔso fɛye abono fɛ
gyɛ me-akasɛbo mɔ berɛ, fɛ' laarɛ fɛye-
akyobo ilaa de fɛ' wɔra gidɛnsɛ sa ɔmɔ.
Mɛ laa paa fɛye ilaa iko ne fɛ bo mɔ, fɛ'
sa mɔmɔ de fɛŋ sa fɛ' sa gɛwɔnsa yɛɛ
mɛ' kiiri bara fɛye. Fɛ wɔra gɛnen mɔ,
fɛ laa nyɛ ntɛɛla belɛ, ne fɛ laa wɔra
Wurubuaarɛ ɔbono ɔ gyɛ Gitɔbelɛ mɔ
mɔ-biana. I kya nyiile yɛɛ ɔ bo gidɛnsɛ
sa dabɔlɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo de abono
ɔ kya wɔra ilaa dɛnsɛ sa mɔmɔ ne iŋ kya
gyi mɔmɔ-ginsi mɔ pɛwu.

*F*ɛ' Su Asa Gitolon

36 "Fɛ' wɔra gitolon awura fɛɛ fɛye-sɛ
gitolon wura Wurubuaarɛ. 37 Fɛŋ sa fɛ'
kerɛ ansi so tɔgɛ yɛɛ fɛye-nanboana ilaa
iŋ boran, de Wurubuaarɛ kee ɔ mɛŋ' kerɛ
fɛye-ilaa ansi so tɔgɛ yɛɛ iŋ boran. Fɛ
mɛŋ sa fɛ' bun fɛye-nanboana gipuɛɛ de
Wurubuaarɛ kee ɔ mɛŋ' bun fɛye gipuɛɛ.
Fɛ' kyu ilaa nyɛnyɛn ibono asa mɛ kya
wɔra fɛye mɔ kyu kyɛɛ mɔmɔ, de Wu-
rubuaarɛ kee o' kyu fɛye-ilaa nyɛnyɛn
kyɛɛ fɛye. 38 Fɛ' kyɛɛ ilaa. Fɛ kya kyɛɛ
ilaa mɔ, Wurubuaarɛ laa tansi kyɛɛ fɛye
ilaa kee. I laa wɔra fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ
kya kyu mudu dɛnsɛ kyu kaala fɛɛ nnyufo
faa. Akaalabo dɛnsɛ mɔ mɛ kya kaala bɔla
de mɛ' gyigisi de mɛ' nyise de i' loo gɛnda
abara dɔ de mɛ' kii gyɔgɛ too de i' bɔla i
kya fuɛ. Mudu ɔbono ɔnan fɛ kyu kaala sa
ako mɔ, mɔ-ɔnan kee ne Wurubuaarɛ laa
kyu kaala sa fɛye."

*Ker*ɛ Fo-Lɛɛ Ilaa Nyɛnyɛn So Pɛi De Fo' Kerɛ Fo Nanbo-Lɛɛ

39 Yesu gi da mɔmɔ gikpalɛ gidɛ kee
taasɛ yɛɛ, "Gyaatanbo laa taalɛ keda
mɔ-nanbo gyaatanbo de oyii de i' kyena?
Mɔmɔ anyɔ mɛ maŋ tɔrɔ ɔbɔ dɔ? 40 Ilaa
ɔkasɛbo maŋ taalɛ don mɔ-onyiilebo.
Ɔkasɛbo, mɔ, gi kasɛ ilaa kpaa logɛ mɔ, ɔ
laa wɔra daa fɛɛ mɔ-onyiilebo.
41 "Menɛ n wɔra so ne fo kya wu fo-
nanbo ilaa nyɛnyɛn pii ibono ɔ kya wɔra
mɔ ne foŋ kya wu fo-lɛɛ ibelɛbelɛ idɛ? I
dɛ daa fɛɛ fo wu gikpara gi bo ɔko ginsi
dɔ ne fo maŋ wu yɛɛ gɛgyakpaabi gɛ taa
fo-lɛɛ dɔ. 42 Nnɛ so ne fo laa tɔgɛ sa fo-
nanbo yɛɛ, 'O, me-nanbo, kerɛ, gikpara gi
bo fo-ginsi dɔ. Yɛgɛ n' lɛɛ gimɔ sa fo.' -
-Yɛgɛ gɛgyakpaabi gɛ taa fo-lɛɛ dɔ? O,
gikerɛansi anyamesɛ! Fɛ' lɛɛ ngyakpaabi
nbono gi taa fɛye-lɛɛ ansi dɔ mɔ de fɛ'
nyɛ wu dɔɔdan kpaa lɛɛ akpara abono a
bo fɛye-nanboana lɛɛ ansi abi dɔ mɔ sa
mɔmɔ.

Nyamesɛ Laawɔra Ne N Kya Nyiile Mɔ-Gidebi

43-44 "Nyamesɛ ilaa wɔrasɛ ne fɛ laa
kyu bii mɔ-gisen dɔ ilaa. Oyii ɔbono ɔ bo
alanfiya mɔ maŋ taalɛ sɔrɔ abi nyɛnyɛn.
Ne oyii ɔbono ɔ kya lɔ mɔ kee maŋ taalɛ
sɔrɔ abi dɛnsɛ. Oyii kamaasɛ kee mɔ, mɔ-
abi ne mɛ kya kyu bii mɔ. Ɔko maŋ nyɛ
mango tɛɛ lii giwii oyii dɔ. Ɔko maŋ nyɛ
payaa tɛɛ lii fɔlɔgɛ oyii dɔ. 45 Nyamesɛ
dɛnsɛ berɛ, ilaa dɛnsɛ ne n bo mɔ-gisen
dɔ; ne ilaa dɛnsɛ ne nan lii mɔ-gɛnɔ dɔ.
Nyamesɛ nyɛnyɛn mɔ, ilaa nyɛnyɛn ne n
bo mɔ-gisen dɔ, ne ilaa nyɛnyɛn ne nan
lii mɔ-gɛnɔ dɔ. Ilaa ibono i bo nyamesɛ
gisen dɔ mɔ, imɔ ne ɔ kya lɛɛ tɔgɛ."

46 Yesu gi taasɛ asa abono mɛ buu mɔ
mɔ yɛɛ, "Menɛ n wɔra so ne fɛ kya terɛ
me yɛɛ, 'Aye-Wura, Aye-Wura,' yɛgɛ fɛŋ
kya wɔra ilaa ibono n kya tɔgɛ fɛye mɔ
daa? 47 Ɔkamaasɛ ɔbono ɔ ba me asɛ, o nu
me-ilaa tɔgɛsɛ, ne ɔ kya wɔra imɔ so ilaa
mɔ, nan nyiile fɛye gɛnen nyamesɛ ɔbono
oyuduu. 48 Kaasɛ mɔ dɛ fɛɛ ɔsɛɛbo ɔbono
o yii obu. Ɔ laa yii obu mɔ mɔ, o kuru gɛsɛ
ɔpɔɔrɛ mɔ gɛten kpaa tu gifolɛ pɛi ne ɔ
too gɛsɛ ɔpɔɔrɛ mɔ gyan' gifolɛ mɔ so.
Ɔsɛɛbo mɔ gi ti pɔrɔ obu mɔ ta mɔ, gɛkɛ
gɛdɛ mɔ, ɔbon gi bɔla baa da de gɛnen
obu mɔ. Nkyu gi da de mɔ gɛnen mɔ, ɔ
mɛŋ boori. I lii fɛɛ ɔ pɔrɔ mɔ dɔɔdan
gyan gifolɛ so. 49 Nyamesɛ ɔbono, mɔ, o
nu me-ilaa tɔgɛsɛ, ne ɔ mɛŋ kya wɔra imɔ
so ilaa mɔ, kaasɛ mɔ dɛ fɛɛ ɔnyen ɔbono
oŋ nyi ɔlaako ne o yii obu gyan' daa giŋɛsii
so giyan mɔ. Ɔ mɛŋ kuru gɛsɛ ɔpɔɔrɛ mɔ
gɛten. Ɔnyen mɔ gi ti pɔrɔ obu mɔ ta mɔ,
gɛkɛ gɛdɛ mɔ, ɔbon gi bɔla baa da de obu
mɔ. Ayaa abono so mɔ, obu mɔ gi tɔrɔ daa
wurum!"

7

*Rom Asogya Ɔbel*ɛnsɛ Ɔko Gi Sɔɔ Yesu Gyi

1 Yesu gi tɔngɛ sa sakpii mɔ ta mɔ, ɔ naa
loo Kapɛɛniyon ɔsowolɛ so. 2 Gɛnen owi
ɔbono mɔ, Rom awura asogya ɔbelɛnsɛ
ɔko bo ɔsowolɛ mɔ so, mɔ-dega ɔbono
mɔ-ilaa i bo mɔ-gisen dɔ mɔ kya lɔ, ibono
i bo lon. Ɔ kya laarɛ de ɔ' lɛɛ gibaa.
3 Ɔbelɛnsɛ baarɛ gi nu Yesu so, ne ɔ keda
Gyuda awura abelɛnsɛ ako sun Yesu asɛ
yɛɛ mɛ' kpaa kolɛ mɔ de ɔ' baa kyɛ mɔ-
dega mɔ sa mɔ. 4 Isɔɔ mɔ o sun mɔ mɛ
kpe Yesu asɛ mɔ, mɛ kpaa kolɛ mɔ yɛɛ
ɔ' wɔra aniya ɔ' kpaa kyɛ mɔmɔ-ɔbelɛnsɛ
dega mɔ sa mɔ. Mɛ tɔgɛ sa Yesu yɛɛ,
"Ɔbelɛnsɛ mɔ gi kaaborɛ ibono fo' kpe de
fo' kpaa kyɛ mɔ-dega mɔ sa mɔ. 5 Ɔ kya
laarɛ aye Gyuda awura ilaa. Ɔ pɔrɔ aye-
gikyangbon kyɛɛ aye giyan."

6 Isɔɔ mɔ mɛ tɔgɛ Yesu gɛnen mɔ, Yesu
gi naa buu mɔmɔ. Mɛ kya fuude ɔbelɛnsɛ
mɔ gɛten dɔ mɔ, ɔbelɛnsɛ mɔ gi kii sun
mɔ-kyɛmenɛana ako Yesu asɛ yɛɛ, "Me-
Wura, me ɔdɛ meŋ kaaborɛ ibono fo' ba
me-gɛten dɔ. Imɔso gɛŋ' baa nyala fo-
nyoro. 7 Me gbaa-gbaa kee nɛ wu yɛɛ meŋ
kaaborɛ n' ba fo asɛ baa yelɛ fo-ansi dɔ.
Gɛnen so mɔ, wɔra aniya, fo berɛ, kpɛ lɛɛ
gɛnɔ. Fo nyɛ lɛɛ gɛnɔ mɔ, me-dega mɔ
gilɔ mɔ gi laa ta. 8 Me kee n gyɛ ɔbelɛnsɛ
ɔbono n bo ɔko gɛsɛ, ne n' bo abono, mɔ,
mɛ bo me gɛsɛ mɔ. Nengyene nɛ lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ 'fo ɔdɛ, kpe faa' mɔ, kaasɛ mɔ laa kpe,
abɛɛ n' tɔgɛ yɛɛ 'fo ɔdɛ, ba gɛrɛ' mɔ,
kaasɛ mɔ laa ba. Nengyene nɛ tɔgɛ sa
me-dega yɛɛ, 'wɔra idɛ' mɔ, imɔ ne ɔ laa
wɔra."

9 Yesu gi nu ɔbelɛnsɛ mɔ ilaa tɔgɛsɛ
mɔ, i dɛ mɔ-gɛnɔ gikyɔ. Nfono ne Yesu
gi kisee tɔgɛ sa sakpii ɔbono o buu mɔ mɔ
yɛɛ, "N' tɔgɛ sa fɛye yɛɛ ba-a aye Isirale
awura mɔ dɔ gbaa, meŋ wu nyamesɛ
ɔbono ɔ bo gisɔɔgyi belɛ gidɛ ɔnan sa me
fɛɛ Rom ɔbelɛnsɛ baarɛ." 10 Ɔbelɛnsɛ mɔ
isɔɔ mɔ mɛ baa kii kpe mɔmɔ-ɔbelɛnsɛ
mɔ gɛten dɔ mɔ, mɛ kpaa wu daa dega
mɔ gi nyɛ alanfiya.

Yesu Gi Kyingi Obuni

11 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, Yesu gi naa kpe
ɔsowolɛ ɔko so mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Neen.
Ɔ kya kpe mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ de sakpii
belɛ mɛ buu mɔ kpe. 12 Mɛ yii gɛkpen
kyaabɔɔ Neen ɔsowolɛ mɔ ne mɛ lɛɛ
gɛbunono. Yesu kpɛ ɔ kya sindi Neen
gɛkpen mɔ gɛbunono mɔ, ɔ baa kerɛ
mɔ, asa mɛ so obuni mɛ kya lii mɛ kya
kpe mɔmɔ-ibuni opuleten mɛ' kpaa pule.
Gɛnen ɔnyen ɔbono o wu' mɔ, mɔ-nkon
ne gyɛ mɔ-nyi mɔ-bi, ne mɔ-nyi mɔ gyɛ
daa okulaabo. Mɛ so obuni mɔ mɛ kya lii
gɛnen mɔ, obuni mɔ mɔ-nyi de sakpii belɛ
mɛ buu mɔ mɛ kya kpe opuleten mɔ.

13 Wura Yesu gi wu ɔkyii mɔ gɛnen mɔ,
mɔ-ilaa i wɔra mɔ ayen gikyɔ ne ɔ tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ, “Ɔkyii, gɛŋ baa su.” 14 Nfono
mɔ Yesu gi tu sindi obuni mɔ ne o kyu mɔ-
gibaa yii ilaa ibono obuni mɔ dɛ imɔ so
mɔ. O yii imɔ gɛnen mɔ, asa abono mɛ so
obuni mɔ mɛ sii yelɛ. Ne Yesu gi tɔgɛ sa
obuni mɔ yɛɛ, “Dega, n kya tɔgɛ mi-i sa fo
yɛɛ, kyingi.” 15 Nfono nfono mɔ, ɔnyen mɔ
o wu' mɔ gi kyingi koso ɔ tɛ ɔ kya tɔngɛ.
Ne Yesu gi kiiri mɔ kyu wɔra mɔ-nyi mɔ
abaa dɔ.
16 Ibono Yesu gi kyingi ɔnyen mɔ mɔ,
i wɔra asa abono mɛ bo nfono mɔ pɛwu
gifuu. Mɛ yen Wurubuaarɛ kyu lii imɔ so.
Mɛ san mɛ kya tɔgɛ ma-a sa abara yɛɛ,
“I korogɛ Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo
gbaa' saarɛ aye dɔ. Wurubuaarɛ gi ba
de ɔ' baa laa mɔ-adɛ.” 17 Yesu ilaa idɛ i
kpaa nu gyan' de Gyudiya gɛsinkpan so de
gɛsinkpan gɛbono gɛ sindi nno mɔ pɛwu.

*Gy*ɔn Gi Sun Asa Yesu Asɛ

18 Gyɔn ɔbono ɔ naa kyena gyere asa
Wurubuaarɛ sagyere mɔ-lɛɛ akasɛbo mɛ
kpaa buu ilaa ibono Yesu gi wɔra mɔ pɛwu
sa mɔmɔ-ɔbelɛnsɛ. 19 Ibono Gyɔn gi nu
imɔ mɔ, ɔ terɛ mɔ-akasɛbo mɔ dɔ asa
anyɔ ne o sun mɔmɔ Wura Yesu asɛ yɛɛ
mɛ' kpaa taasɛ mɔ yɛɛ, “Fo ne n gyɛ asa
ɔmɔlɛgɛbo ɔbono a nu yɛɛ ɔ laa ba mɔ
abɛɛ a' kerɛ nyamesɛ banban ɔko kpɛi
ɔkpa daa?”
20 Gyɔn isɔɔ mɔ mɛ kpe Yesu asɛ ne
mɛ kpaa tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, “Gyɔn ɔbono
ɔ gyere asa Wurubuaarɛ sagyere mɔ ne n
sun aye fo asɛ faa. O sun aye de a' baa taasɛ
fo yɛɛ, ‘Fo ne n gyɛ asa ɔmɔlɛgɛbo ɔbono
a nu yɛɛ ɔ laa ba mɔ abɛɛ a' kerɛ nyamesɛ
banban ɔko kpɛi ɔkpa daa?’ ”
21 Pɛi de Gyɔn isɔɔ mɔ mɛ taasɛ Yesu
gɛnen mɔ, mɛ wu Yesu gi kpɛ kyɛ asa
sakyɔ alɔbi ta ne. Ɔ kyɛ dabɔlɛ de alɔtɔ
abono aŋ boran a kya nyala asa gikyɔ gikyɔ
mɔ. Ɔ kosorɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-
kpɛi ibono i tɛ asa ako so mɔ. O bugi
agyaatanbo sakyɔ ansi, ne mɛ kii nyɛ mɛ
kya wu ilaa. 22 Yesu laa lɛɛ gɛnɔ sa Gyɔn
isɔɔ mɔ mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Fɛ' kii
kpe kpaa buu ilaa ibono fɛ baa nu de fɛye-
aso de ilaa ibono fɛ wu de fɛye-ansi n kya
wɔra faa sa Gyɔn.
Nɛ yɛgɛ agyaatanbo ansi a bugi,
ne ɔtɛgɛsɛana mɛ koso mɛ naa.
Nɛ yɛgɛ akononbu alɔtɔ a ta, ne isintiribu
mɛ kya nu ilaa.
Nɛ kyingi abono mɛ wu' mɔ ako.
Ne nɛ tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ
mɔ sa ayenbo.
23 Imɔso omudɛnsɛbo ne n gyɛ nyamesɛ
ɔbono mɔ-gisɔɔgyi gi maŋ koso me so
mɔ.”

*Yesu Gi Yen Gy*ɔn Sa Sakpii Mɔ

24 Yesu gi tɔngɛ de Gyɔn isɔɔ mɔ ta
ne mɛ kyon mɔ, o yii gɛsɛ ɔ kya tɔgɛ
Gyɔn ilaa ɔ kya sa sakpii ɔbono ɔ bo mɔ
asɛ nfono mɔ. Mɔ-gɛtɔngɛ mɔ dɔ mɔ,
ɔ taasɛ sakpii mɔ yɛɛ, “Owi ɔbono fɛ kpe
Gyɔn asɛ gipen dɔ kpaa nu mɔ-ilaa tɔgɛsɛ
mɔ mɔ, menɛ isa ɔnan ne fɛ kpe fɛ' kpaa
kerɛ daa? Fɛ wu mɔ mɔ, ɔ dɛ fɛɛ gifɛdaa
ne afuu a kya da gimɔ a kya kpe a kya ba
abɛɛ? 25 Ne ɔŋ dɛ gɛnen mɔ, nnɛ ne ɔ
dɛ? Fɛ wu o bun gikuru dɛnsɛ? Kuaa,
asa abono mɛ kya bun akuru dɛnsɛ ne
mɛ kyoola mɔ mɛ kya kyena daa awura
nten dɔ. 26 Imɔso fɛ kpe Gyɔn asɛ mɔ,
menɛ isa ɔnan ne fɛ kpe de fɛ' kpaa kerɛ
daa? Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo abɛɛ?
Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ne fɛ kpaa wu
gɛsintin. N kya buu mi-i sa fɛye yɛɛ ɔ don
gɛnen gbaa. 27 Gyɔn ne n gyɛ Wurubuaarɛ
ɔsɔɔ ɔbono mɛ ŋmarasɛ mɔ-ilaa yela
Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ Wurubuaarɛ
laa sun mɔ de ɔ' gyangbara kpaa tɔgɛ sa
asa yɛɛ mɛ' lɔrɔ mɔmɔ-gɛkyena dɔ gyoo
me ɔbono nan baa mɔlɛgɛ asa mɔ.
28 “N kya tɔgɛ fɛye yɛɛ iŋ ti korogɛ
nyamesɛ ɔbono ɔ don Gyɔn baarɛ mɔ.
Abono, mɔ, mɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi lii nperɛ kyu kyon
mɔ, mɔmɔ dɔ ɔbono ɔŋ fo sɛi gbaa mɔ
laa don Gyɔn. 29 Asa abono pɛwu mɛ kpaa
nu Gyɔn ilaa tɔgɛsɛ mɔ de lɛnpoo asɔɔbo
abono fɛ kya kyu mɔmɔ yɛɛ mɛ gyɛ
asa nyɛnyɛn mɔ gbaa mɛ sɔɔ kyule yɛɛ
Wurubuaarɛ ilaa ibono Gyɔn gi tɔgɛ mɔ i
gyɛ gɛsintin, ne mɛ yɛgɛ Gyɔn gi gyere
mɔmɔ Wurubuaarɛ sagyere. 30 Farasii
gikpen mɔ dɔ asa de Gyuda awura nbara
aŋmarasɛbo mɔ berɛ, mɛ nu Wurubuaarɛ
gɛlaarɛ ilaa ibono Gyɔn gi tɔgɛ mɔmɔ mɔ,
mɛŋ sɔɔ kyule, ne mɛ kine yɛɛ Gyɔn maŋ
nyɛ gyere mɔmɔ Wurubuaarɛ sagyere.”

31 Yesu gi kii taasɛ sakpii mɔ yɛɛ,
"Menɛtɔ gbaa ne nan nyɛ kyu kɛserɛ de
ndɛ asa adɛ ne? Nnɛ ne mɛ dɛ daa?"
32 Yesu gi taasɛ gɛnen ne o kii lɛɛ gɛsɛ sa
sakpii mɔ yɛɛ, "Ndɛ asa mɔ mɛ dɛ fɛɛ
nbii ne n kpaa gyan' sansana. Mɛ gyan'
gɛnen mɔ, nfono mɔ, mɛ kya tɔgɛ mɛ kya
sa abara yɛɛ,
'A lan akɔrɛ ne a bii ilon sa fɛye mɔ, fɛ
kine, fɛŋ kyaa.
A kpen saawo bii lɛwu ilon de fɛ' saawo mɔ,
fɛ kine, fɛŋ saawo.' "
33 Yesu gi lɛɛ gɛsɛ yɛɛ, "Gyɔn ɔbono
ɔ gyere asa Wurubuaarɛ sagyere mɔ gi
ba gɛsinkpan so mɔ, ɔ kya ŋminde gɛnɔ
belen-belen ne ɔ mɛŋ kya nun nta. Imɔso
fɛ tɔgɛ yɛɛ, 'Ilaa nyɛnyɛn oduduu ne n tɛ
mɔ so.' 34 Me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa
mɔ, mɔ, nɛ ba gɛsinkpan so faa, n kya gyi
n kya nun. Imɔso fɛ kya tɔgɛ yɛɛ, 'Kerɛ,
ɔnyen baarɛ! Ogyibelɛbo de nta nunbo ne
ɔ gyɛ. Mɔ-kyɛmenɛana ne n gyɛ lɛnpoo
asɔɔbo de ilaa nyɛnyɛn awɔrabo sɛnsɛ.'
Fɛŋ nu ndɛ asa ilaa tɔgɛsɛ?" 35 Ne Yesu gi
kii tɔgɛ bɔla yɛɛ, "Abono mɛ buu ɔlaako
ginyi ɔkpa mɔ berɛ ne nan lɛɛ gimɔ-gɛwi
nyiile yɛɛ gi gyɛ ɔlaako ginyi gɛsintin."

Yesu Gi Kpaa Gyi Simon Farasiinyen Asɛ

36 Owi ɔko dɔ mɔ, Farasii gikpen mɔ
dɔ ɔnyen ɔko gi sun kpaa terɛ Yesu yɛɛ
ɔ' ba mɔ-gɛten dɔ de mɔ-rɛ mɔ mɛ' gyi
dabɔlɛ. Yesu gi kpe ne ɔ kpaa kyena saarɛ
abono mɛ tɛ ogyiten mɔ dɔ mɔ. 37 Ɔkyii
ɔko bo ɔsowolɛ ɔbono so. Asa pɛwu mɛ
nyi mɔ so yɛɛ mɔ-gɛkyena dɔ mɔ ɔ gyɛ
ilaa nyɛnyɛn ɔwɔrabo. Gɛnen ɔkyii baarɛ
gi nu yɛɛ Yesu tɛ Farasiinyen mɔ gɛten
dɔ ɔ kya gyi mɔ, o kpe gɛten mɔ dɔ.
Yesu gi wolaa kyu ɔkyii mɔ ilaa nyɛnyɛn
ibono ɔ wɔra Wurubuaarɛ mɔ kyɛɛ mɔ.
Ɔkyii mɔ kya kpe mɔ, ɔ dɛ anuwanterɛ de
puruntuwa. 38 Ɔkyii mɔ gi loo gɛten mɔ
dɔ mɔ, o kyu de Yesu gɛmara-gɛmara kpe
Yesu ayaa asɛ. Ɔ kya nyingi gitolon gibono
Yesu gi su mɔ mɔ, i wɔra mɔ ɔkon, ne i
kii kyu wɔra mɔ gisu. O sii ŋmii mɔ-ayaa
dɔ ne o su gɛnen-n kaaborɛ mɔ-ansikyu
a palɛ Yesu ayaa, ne o kyu mɔ-gimu iman
kyu kpaarɛ Yesu ayaa. Ɔ kpɛ ɔ kya faala
mɔ lii mɔ-gisen dɔ, ne o kyu anuwanterɛ
mɔ ɔ dɛ mɔ kyu kyɛɛgɛ worogɛ Yesu ayaa
so.

39 Farasiinyen ɔbono ɔ da gibaa terɛ
Yesu mɔ gi wu ibono ɔkyii mɔ gi wɔra
gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔ-nyoro yɛɛ, "Ɔkyii
ɔbono ɔ kya pusaa ɔnyen baarɛ faa gyɛ
daa ilaa nyɛnyɛn ɔwɔrabo. Nengyene
fɛɛ ɔnyen baarɛ gyɛ Wurubuaarɛ ikalan
ɔtɔgɛbo gɛsintin mɔ, ɔfaanan ɔ laa bii
nyamesɛ ɔbono ɔnan ɔkyii baarɛ gyɛ
mɔ." 40 Farasiinyen mɔ kya tɔgɛ ɔ kya
sa mɔ-nyoro gɛnen mɔ, Yesu gi bii. Imɔso
Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Simon, n bo ilaa
iko n kya laarɛ n' tɔgɛ sa fo." Ne Simon gi
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, tɔgɛ me, n kya
nu."
41 Nfono ne Yesu gi da mɔ gikpalɛ yɛɛ,
"Asa anyɔ ako mɛ dɛ aterenbi wura ɔko
gikɔ. Ɔko dɛ mɔ gikɔ belɛ fɛɛ gɛsun
ɔwɔrabo aterenbi abono ɔ laa nyɛ gɛsi
dɔ mɔ. Ne ɔko, mɔ, dɛ mɔ gikɔ pi-i fɛɛ
gɛsun ɔwɔrabo aterenbi abono ɔ laa nyɛ
bosɛ dɔ mɔ. 42 Ɔ yela mɔmɔ owi ɔbono
mɛ laa kyu baa ka mɔ mɔ. Owi mɔ gi fo
ne mɛ mɛŋ kya taalɛ de mɛ' ka mɔ mɔ,
o kyu kyɛɛ mɔmɔ asa anyɔ." Yesu gi da
gikpalɛ mɔ ta mɔ, ɔ taasɛ Simon yɛɛ,
"Mɔmɔ asa anyɔ adɛ dɔ mɔ, ɔmɔ ne nan
laarɛ aterenbi wura mɔ ilaa gikyɔ don mɔ-
nanbo?" 43 Simon gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Itɛfaa
i laa wɔra ɔbono mɔ-lɛɛ gikɔ gi nyaakyɔ
mɔ." Simon gi lɛɛ gɛnɔ gɛnen mɔ, Yesu
gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "I kyena."
44 Nfono mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa Simon yɛɛ,
"Gɛnen ne fo-rɛ ɔkyii baarɛ ilaa i dɛ faa.
Nyamesɛ ilaa nyɛnyɛn i dɛ fɛɛ gikɔ ne
ɔ dɛ Wurubuaarɛ. Me n gyɛ isafo ne nɛ
ba fo-gɛten dɔ. Nɛ ba faa, fo mɛŋ yɛgɛ
mɛ' sa me nkyu de n' foro me-ayaa. Ɔkyii
baarɛ, mɔ, mɔ-ansikyu ne o kyu foro me-
ayaa, ne o kyu mɔ-gimu iman lɛɛ me-ayaa
nkyu. 45 Fo faala me mɔ, foŋ da me gya-
gya; ɔkyii baarɛ berɛ, lii aberɛ abono ɔ ba
gɛrɛnaa faa, ɔ kpɛ ɔ dɛ daa me-ayaa dɔ
ɔ kya faala me lii mɔ-gisen dɔ. 46 Fo mɛŋ
worogɛ me-gimu nfɔ sa me. Ɔkyii baarɛ,
mɔ, anuwanterɛ ne o kyu worogɛ me-ayaa
gbaa. 47 N' tɔgɛ fo yɛɛ mɔ-ilaa nyɛnyɛn
ibono i nyaakyɔ ne nɛ kyu kyɛɛ mɔ mɔ
ne n yɛgɛ ɔ nyɛ gɛlaarɛ' belɛ sa me faa.
Isa ɔbono, mɔ, mɔ-ilaa nyɛnyɛn iŋ kyɔ ne
ɔko gi kyu kyɛɛ mɔ mɔ, gɛlaarɛ' pi-i ne ɔ
laa nyɛ sa kaasɛ kee."
48 Yesu gi kisee tɔgɛ sa ɔkyii mɔ yɛɛ,

"Ɔkyii, fo wɔra Wurubuaarɛ ilaa nyɛnyɛn,
ne nɛ kyu kyɛɛ fo." 49 Nfono mɔ, abono
mɔ-rɛ ɔmɔ mɛ tɛ ogyiten mɔ mɛ san
mɛ kya taasɛ abara yɛɛ, "Mɔ ne n gyɛ
anɛ de ɔ' taalɛ kyu asa ilaa nyɛnyɛn
ibono mɛ wɔra Wurubuaarɛ mɔ kyɛɛ
mɔmɔ?" 50 Yesu gi kii tɔgɛ sa ɔkyii mɔ
yɛɛ, "Gɛnɔɔbono fo sɔɔ me gyi mɔ ne n
mɔlɛgɛ fo faa. Imɔso naa fo kya kpe de
gisen yuuli."

8

*Yesu Gi Naa Naa De Isowol*ɛ

1 Imɔ idɛ gɛmara mɔ i mɛŋ kɛɛla ne
Yesu gi naa de isowolɛ belɛ-belɛ de iburu-
buru so ɔ kya lɛɛ Wurubuaarɛ ɔkalan
konkonsɛ mɔ ɔ kya tɔgɛ asa de mɛ' nu
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ
so ilaa. Yesu naa de isowolɛ mɔ so gɛnen
mɔ, mɔ-akasɛbo gudu anyɔ mɔ mɛ buu
mɔ. 2 Akyii ako kee mɛ buu ɔmɔ. Ɔ wolaa
gya ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi koso
gɛnen akyii abono ako so ne ɔ kyɛ mɔmɔ
ako alɔbi kee. Mɔmɔ dɔ ɔko ne n gyɛ
Mariya Magadalakyii. Ɔkyii baarɛ so ne
Yesu gi naa kyena gya ilaa nyɛnyɛn oduduu
kpɛi-kpɛi sono koso mɔ. 3 Akyii mɔ dɔ ɔko
kee ginyen ne n gyɛ Gyowana. Gyowana
mɔ-kuli ne n gyɛ Kyusa ɔbono ɔ kya kerɛ
Wura Hɛrodɛ gɛten de mɔ-ilaa so mɔ. Mɛ
kya terɛ akyii mɔ dɔ ɔko kee yɛɛ Susana.
Akyii sakyɔ ako kee mɛ buu Yesu. Mɛ
naa mɛ naa gɛnen mɔ, akyii adɛ mɛ dɛ
mɔmɔ gbaa-gbaa aterenbi mɛ kya kpaa
Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ.

*D*ɔɔbo Ɔko Gikpalɛ

4 Asa mɛ kpɛ ma-a lii ma-a lii isowolɛ so
ma-a ba Yesu asɛ. Sakpii mɔ gi nyaakyɔ
mɔ, ɔ da gikpalɛ gidɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
5 "Dɔɔbo ɔko gi kyena. Owi ɔko dɔ mɔ,
ɔ koso kpe ndɔɔ kpaa ŋmadɛ ayu. Ɔ kya
ŋmadɛ ayu mɔ, ako a tɔrɔ ɔkpa dɔ, ne
asa mɛ kyise-kyise amɔ ne nbuii mɛ baa
tɔɔsɛ amɔ gyi. 6 Ayu mɔ ako, mɔ, a tɔrɔ
kpandan so. A kɔrɔ lii mɔ, a kii wu'. I
nyiile yɛɛ gɛsinkpan mɔ nfono iŋ bo isɛ
gikyɔ. 7 Ako kee a tɔrɔ iwe dɔ. Abono a
kɔrɔ mɔ, iwe mɔ i koso bun wɔra amɔ, ne
a wu'. 8 Amɔ ako, mɔ, a tɔrɔ gɛsinkpan
dɛnsɛ so. Amɔ berɛ, a kɔrɔ ne a sen da
amu kanpɛ. Dɔɔbo mɔ gi kɛbi amɔ mɔ, ɔ
nyɛ ibono ɔnan o kyu ŋmadɛ mɔ, gikpadɔ
ikue-inun." Yesu gi da gikpalɛ mɔ ta mɔ, ɔ
tɔgɛ sakpii mɔ yɛɛ, "Ɔbono ɔ bo aso mɔ,
o' nu."
9 Yesu akasɛbo mɔ mɛ taasɛ mɔ gikpalɛ
mɔ gɛsɛ. 10 Ne Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ
yɛɛ, "Fɛye ne n gyɛ abono Wurubuaarɛ
laa lɛɛ mɔ-gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ ilaa
boduduusɛ nyiile. Asɛnsɛ mɔ berɛ, n kya
tɔgɛ sa ɔmɔ daa akpalɛ dɔ de i' nyɛ kyena
de ilaa ibono i bo Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ
dɔ mɔ. I bo nno yɛɛ,
'mɛ laa kpɛ mɛ kya kerɛ, mɛ maŋ kii wu
sɛi;
mɛ laa kpɛ mɛ kya nu ilaa, mɛ maŋ
kii nu gɛsɛ.'

*Yesu Gi L*ɛɛ Gikpalɛ Mɔ Gɛsɛ

11 "Fɛ' nu gikpalɛ mɔ gɛsɛ kon. Ayu
abono dɔɔbo mɔ gi ŋmadɛ mɔ ne n gyɛ
Wurubuaarɛ agyɛbi. 12 Abono a tɔrɔ ɔkpa
dɔ mɔ, a dɛ fɛɛ asa abono mɛ kya nu
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ ne ilaa nyɛnyɛn
pɛwu gɛmu mɔ kya baa lɛɛ amɔ lii ɔmɔ-
asen dɔ mɔ. Ilaa nyɛnyɛn gɛmu mɔ mɛŋ
kya laarɛ de mɛ' nyɛ sɔɔ agyɛbi mɔ gyi
de Wurubuaarɛ ɔ' mɔlɛgɛ mɔmɔ. 13 Ayu
abono a tɔrɔ kpandan so ne amɔ-ilin i mɛŋ
nyɛ isɛ loo gɛsɛ mɔ a dɛ fɛɛ asa abono
mɛ nu Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ, ne mɛ nu
gɛsɛ de ɔkon, yɛgɛ mɛ mɛŋ kya kyu amɔ
wɔra mɔmɔ-asen dɔ mɔ. Mɛ kya sɔɔ amɔ
gyi ŋmaraa, ne ɔgɛnda ɔko gi tu mɔmɔ
mɔ, fo baa kerɛ mɔ, mɛ kya luu nyoro.
14 Ayu abono a tɔrɔ iwe dɔ mɔ a dɛ fɛɛ
asa abono mɛ kya nu Wurubuaarɛ agyɛbi
mɔ, ne gɛsinkpan gɛdɛ so nsuiili, aterenbi
gilaarɛ, de anyamesɛ ɔbolɛ gɛlaarɛ ilaa
i kya gyi ɔmɔ-amu mɔ. Imɔso mɛŋ kya
kpe ansi dɔ de mɛ' wɔra agyɛbi mɔ so ilaa
mɔmɔ-gɛkyena dɔ. 15 Ayu abono a tɔrɔ
gɛsinkpan dɛnsɛ so mɔ berɛ, a dɛ fɛɛ asa
abono mɛ kya kyu gɛsintin de gisen dɛnsɛ
kyu nu Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ. Mɛ nu
amɔ mɔ, mɛ kya sɔɔ amɔ wɔra mɔmɔ-
amu dɔ de mɛ' nyɛ gisen mɛ kya wɔra
amɔ so ilaa mɔmɔ-gɛkyena dɔ."
16 Yesu gi kii da sakpii mɔ gikpalɛ yɛɛ,
"Ɔko mɛŋ bo no ɔ laa nyɔga fatela de o' kyu
ŋara gɛlɔbi dɔ, abɛɛ o' kyu wɔra npa gɛsɛ.
Ɔ laa kyu mɔ kyɔlɔga daa de i' nyɛ wu asa
abono mɛ laa baa loo mɔ. 17 Sɛi mɛŋ bo no i
bo ɔbɔ dɔ yɛɛ i maŋ lii gifuli, abɛɛ ilaa iko
i ŋara yɛɛ i maŋ lii gɛwi. 18 Imɔso ibono fɛ

kya nu Wurubuaarɛ ilaa faa, fɛ' kerɛ imɔ
so dɔɔdan. I kya nyiile yɛɛ ɔbono ɔ kya
nu Wurubuaarɛ asɛ mɔ, ɔ laa nyɛ nu too.
Ne ɔbono, mɔ, ɔŋ kya nu Wurubuaarɛ asɛ
mɔ, ipii ibono o nu mɔ gbaa, i laa kii lii mɔ-
gimu dɔ."
19 Gɛnen aberɛ abono mɔ Yesu mɔ-nyi
de mɔ-tedɛana mɛ ba mɔ asɛ nno. Sakpii
mɔ so mɔ, mɛ mɛŋ nyɛ ɔkpa tu sindi
mɔ. 20 Nfono mɔ, ako mɛ buu sa mɔ yɛɛ,
"Fo-nyi de fo-tedɛana mɛ yelɛ nŋmaŋman
mɛ kya laarɛ mɛ' wu fo." 21 Yesu gi lɛɛ
gɛnɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Me-nyi de
me-tedɛana ne n gyɛ asa abono mɛ nu
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ ne mɛ kya wɔra
amɔ so ilaa mɔ."

*Yesu Gi T*ɔngɛ Sa Afuu Ne A Taa Gida
Yɛgɛ

22 Gɛkɛ gɛdɛ mɔ, Yesu mɔ-rɛ mɔ-
akasɛbo mɛ bo ɔbon belɛ mɔ asɛ mɔ,
Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "A'
fara kpe gibenbɛ." Gɛsintin mɔ, mɛ dii loo
gikolii dɔ ne mɛ yii ɔkpa. 23 Mɛ kya kpe
mɔ, Yesu gi dɛ ginsi gidɛ gikolii mɔ dɔ.
Nfono mɔ, afuu belɛ ako a tigi, a kya da
ginyadon so. A kya yɛgɛ nkyu mɔ gi kya
loo gi kya bɔla gikolii mɔ, ne gɛnsipɛɛrɛ
gɛ tu ɔmɔ. 24 Mɛ da Yesu kyingi mɛ
kya tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, Ɔbelɛnsɛ, a
kya laarɛ de a' sii!" Yesu gi kyingi mɔ, ɔ
koso ne ɔ tɔgɛ afuu mɔ yɛɛ a' taa gida
yɛgɛ de nkyu nbono gi kya koso mɔ, mɔ,
gi' wɔra bɔyin. Gɛsintin mɔ, afuu mɔ a
taa gida yɛgɛ, ne ilaa kamaasɛ i sii kurun.
25 Nfono mɔ, ɔ taasɛ mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ,
"Gisɔɔgyi gibono fɛye yɛɛ fɛ bo sa me mɔ
gi bo fonɛ dɔ daa?" Yesu akasɛbo mɔ mɛ
wu ilaa ibono ɔ wɔra mɔ, i wɔra mɔmɔ
gifuu ne i wɔra mɔmɔ giyan. Mɛ san mɛ
kya taasɛ abara yɛɛ, "Menɛ nyamesɛ ɔnan
ne? Kerɛ, ɔ kya tɔngɛ sa afuu de nkyu gbaa
ne i kya nu mɔ gɛdɛ."

*Yesu Gi Kosor*ɛ Ilaa Nyɛnyɛn Oduduu
Kpɛi-Kpɛi Lii Oyeebu Ɔko So

26 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kii
palɛ gikolii mɔ kpaa fo Gerigasa awura
gɛsinkpan so. Fo lii Galeli gɛsinkpan so
mɔ, mɔmɔ-gɛsinkpan gɛ bo ɔbon belɛ mɔ
gibenbɛ giko mɔ so. 27 Yesu gi lii gikolii
mɔ dɔ dii gyan' gigengen mɔ, ɔsowolɛ
mɔ so ɔnyen ɔko gi baa gyangara mɔ. Ilaa
nyɛnyɛn oduduu i tɛ gɛnen ɔnyen ɔbono
so, i yɛgɛ ɔ san ɔ naa daa gibolonbukpan,
ne ɔŋ baa ɔ tɛ nten dɔ. Ibuni opuleten
ne ɔ san ɔ tɛ gɛkpaa-gɛkpaa. I wɔra mɔ
gɛnen mɔ, i kɛɛla. 28-29 O wu Yesu mɔ,
Yesu gi tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ yɛɛ
i' koso lii ɔnyen mɔ so, ɔ kerɛ imɔ faa.
Nfono mɔ ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ i yɛgɛ
ɔnyen mɔ gi saawo kpaa gyaa ŋmii Yesu
ansi dɔ, ne i kpen ken-ken taasɛ Yesu yɛɛ,
"Yesu, Wurubuaarɛ Gitɔbelɛ mɔ-bi, menɛ
ne fo kya laarɛ fo' wɔra me? N kya kolɛ
fo, gɛŋ wɔra me awɔrɔfɔɔ." Pɛi de Yesu
mɔ-rɛ ɔnyen mɔ mɛ' gyan' gɛnen mɔ, ilaa
nyɛnyɛn oduduu mɔ i kya kyena ba ɔnyen
mɔ so belen-belen. I ba mɔ so mɔ, asa mɛ
kya kyu agbangbaran ŋminde mɔ abɛɛ mɛ
kya da mɔ ilaran yela, ne mɛ kya dii mɔ
de ɔŋ sa ɔ' nyɛ kpaa wɔra ilaa iko. Ilaa
nyɛnyɛn oduduu mɔ ɔlon so mɔ, ɔ kya
wolaa gbaa gbaa agbangbaran mɔ fuɛ, de
i' kparɛ mɔ kyu lii kpe gipen dɔ.
30 Ɔnyen mɔ gi kpen gɛnen mɔ, Yesu
gi taasɛ mɔ yɛɛ, "Mɛ kya terɛ fo-ginyen
yɛɛ menɛ?" Ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ i
tɛ ɔnyen mɔ so mɔ i lɛɛ gɛnɔ sa Yesu
yɛɛ, "Mɛ kya terɛ me yɛɛ Sakpii." I kya
nyiile yɛɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi
gikyɔ ne n tɛ ɔnyen mɔ so. 31 Ilaa nyɛnyɛn
oduduu mɔ i kpɛ i kya kolɛ Yesu yɛɛ
ɔ' mɛŋ sa ɔ' gya imɔ koso lii ɔnyen mɔ
so kyu kpe nfono Wurubuaarɛ kya tii ilaa
nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi wɔra ɔbɔ dɔ
mɔ.
32 Akuuri gikpen giko gi yelɛ gibii giko
alan dɔ nfono, mɛ kya gyi. Ilaa nyɛnyɛn
oduduu ibono i tɛ ɔnyen mɔ so mɔ i kolɛ
Yesu yɛɛ nengyene ɔ laa gya imɔ koso mɔ,
ɔ' yɛgɛ de i' kpaa kyena akuuri mɔ so. Ne
Yesu gi sa imɔ ɔkpa. 33 Imɔso i koso lii
ɔnyen mɔ so kpaa kyena akuuri mɔ so. Ne
akuuri gikpen mɔ pɛwu gi selɛ kpelegɛ de
gibii mɔ kpaa loo ɔbon belɛ mɔ dɔ, ne
nkyu mɔ gi gyi mɔmɔ.
34 Anyen abono mɛ kya kerɛ akuuri mɔ
so mɔ mɛ wu ilaa ibono i ba mɔ pɛwu.
Imɔso mɛ selɛ kpe ɔsowolɛ mɔ so de
ndɔɔana dɔ mɔ kpaa buu ilaa idɛ sa asa.
35 Gɛnen so mɔ, asa mɔ mɛ kpaa wu ilaa
ibono i ba mɔ de ansi. Mɛ ba Yesu asɛ mɔ,
mɛ wu ɔnyen ɔbono ilaa nyɛnyɛn oduduu
mɔ i koso mɔ so mɔ. O bun gikuru, ɔ nyɛ
mɔ-ginyamesɛ gɛwɔnsa, ɔ tɛ Yesu gilan
dɔ ɔ kya nu mɔ asɛ. I wɔra asa mɔ gifuu,

ne i dɛ mɔmɔ-gɛnɔ. 36 Abono mɛ wu ilaa
kamaasɛ de ansi mɔ mɛ buu gɛnɔɔbono
Yesu gi kyu mɔlɛgɛ ɔnyen mɔ mɔ pɛwu sa
abono mɛ selɛ baa tu mɔmɔ mɔ. 37 Mɛ nu
imɔ mɔ, mɔmɔ Gerigasa awura mɔ pɛwu
mɛ kolɛ Yesu yɛɛ ɔ' lii mɔmɔ-gɛsinkpan
so. I lii fɛɛ Yesu ilaa mɔ i don wɔra mɔmɔ
gifuu gikyɔ. Gɛsintin mɔ, Yesu mɔ-rɛ mɔ-
akasɛbo mɔ mɛ dii loo gikolii dɔ de mɛ'
kii.
38 Mɛ kya laarɛ mɛ' kii mɔ, ɔnyen ɔbono
Yesu gi kosorɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ
lii mɔ so mɔ gi kolɛ Yesu yɛɛ, "Yɛgɛ me
n' buu fo de n' kpaa kyena fo asɛ." Yesu
mɔ mɛŋ kyule sa mɔ. Ɔ tɔgɛ mɔ daa
yɛɛ, 39 "Kii kpe fo-gɛwi de fo' kpaa tɔgɛ
ilaa gbaa' ibono Wurubuaarɛ gi wɔra sa fo
faa sa fo-gɛwi awura." Gɛsintin mɔ, ɔnyen
mɔ gi kii kpe mɔ-gɛwi, ne ɔ naa gyan' de
ɔsowolɛ mɔ ɔ kya tɔgɛ ilaa gbaa' ibono
Yesu gi wɔra sa mɔ mɔ.

*Yesu Gi W*ɔra Ilaa Belɛ Sa Gyarasɛ De Ɔkyii Ɔlɔbo Ɔko

40 Yesu gi kii kpe ɔbon belɛ mɔ gigengen
gibono so ɔ daa gilii mɔ. Ɔ baa loo nno mɔ,
sakpii belɛ ti ɔ yelɛ ɔ gyoo mɔ mɛ kya
faala mɔ mɔ-rɛ ginaa-naa. 41 Ɔnyen ɔko gi
ba Yesu asɛ nno. Mɛ kya terɛ mɔ-ginyen
yɛɛ Gyarasɛ. Ɔ gyɛ ɔbelɛnsɛ ɔbono ɔ
kya kerɛ Gyuda awura gikyangbon giko so.
Gɛnen ɔnyen baarɛ gi baa kpelegɛ ŋmii
Yesu ayaa dɔ, ne ɔ kolɛ mɔ yɛɛ ɔ' wɔra
aniya, ɔ' yɛgɛ mɛ' kpe mɔ-gɛwi. 42 I kya
nyiile yɛɛ gɛbii kolon ne ɔ korogɛ; gɛ gyɛ
daa ɔkyii. Gɛ gyi fɛɛ nsi gudu nnyɔ. Gɛ
kya lɔ gɛ kya laarɛ gɛ' wu. O buu sa Yesu
gɛnen mɔ, Yesu gi nu mɔ asɛ, ne ɔ naa buu
mɔ. Mɛ kya kpe mɔ, asa mɛ kya kpiidɛ de
Yesu.
43 Ɔkyii ɔko bo ɔmɔ dɔ. I kya da de mɔ. I
kya da de mɔ mɔ, imɔ nsi gudu nnyɔ ne. [Ɔ
nyida aterenbi abono ɔ bo mɔ pɛwu] kpe-
kpe alɔtɔ akyɛbo asɛ; mɔmɔ ɔko-rɛ ɔko
mɛŋ taalɛ kyɛ mɔ. 44 Gɛnen ɔkyii baarɛ
kya laarɛ mɔ-gilɔ mɔ gi' ta so mɔ, o kyu de
Yesu gɛmara gɛmara kpaa yii Yesu gɛgbɛ
ginɛbi. Ayaa abono so mɔ, ibono i kya da
de mɔ mɔ, i ten. 45 Ɔkyii mɔ gi yuuri kpaa
yii Yesu gɛnen mɔ, Yesu gi dɛsɛ, ne ɔ taasɛ
yɛɛ, "Anɛ ne n yii me mɔ?" Ɔkamaasɛ kya
kine yɛɛ iŋ gyɛ mɔ ne n yii mɔ, ne Piita gi
taasɛ mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, sakpii ɔbono ɔ
kyaabɔɔ fo mɛ kya kpiidɛ de fo faa mɔ, fo
kya tɔgɛ yɛɛ ɔko gi yii fo?" 46 Yesu gi lɛɛ
gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, "Ɔko gi yii me. I kya nyiile
yɛɛ nɛ bii me-nyoro dɔ yɛɛ me-oduduu gi
wɔra ilaa iko." 47 Ɔkyii mɔ gi wu yɛɛ ibono
o yii Yesu mɔ i mɛŋ ŋara mɔ. Imɔso ɔ lii
baa ŋmii Yesu ayaa dɔ, ɔ kya seli faa gyin-
gyin. Ɔ tɔgɛ ilaa ibono so o yii mɔ mɔ de
gɛnɔɔbono i kpɛ kyɛ mɔ ayaa abono so
mɔ asa mɔ pɛwu ansi dɔ. 48 Nfono ne Yesu
gi tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Me-bi, gisɔɔgyi gibono fo
bo sa me mɔ ne n kyɛ fo faa. Imɔso naa fo
kya kpe de gisen yuuli."
49 Yesu san ɔ yelɛ ɔ kya tɔngɛ mɔ, ɔko
gi lii Ɔbelɛnsɛ Gyarasɛ gɛten dɔ baa tɔgɛ
sa Gyarasɛ yɛɛ, "Fo-bi mɔ gi wu'. Imɔso
gɛŋ baa nyala ɔbelɛnsɛ mɔ yɛɛ ɔ' baa
kyɛ mɔ." 50 Yesu gi nu imɔ idɛ mɔ, o
kisee tɔgɛ sa Gyarasɛ yɛɛ, "Gɛŋ sa fo' selɛ
gifuu. Fo berɛ, kpɛ sɔɔ me gyi, ne gɛ laa kii
nyɛ nkpa kyena sa fo." 51 Yesu gi kpaa loo
Gyarasɛ gɛten dɔ mɔ, ɔ mɛŋ yɛgɛ de asa
mɛ' nyɛ loo obu mɔ dɔ obuni mɔ asɛ baa
too de mɔ-rɛ Piita, Gyɔn, de Gyeemesi, de
gɛbii mɔ mɔ-sɛ de mɔ-nyi. 52 Asa abono
mɛ bo nno mɔ pɛwu mɛ dɛ osulon mɛ
yelɛ. Mɛ kya yiyɛɛ gɛnen mɔ, Yesu gi tɔgɛ
sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛŋ baa saawo. Gɛbii mɔ
gɛŋ wu'. Gɛ dɛ daa." 53 Ɔ tɔgɛ gɛnen
mɔ, mɛ kyu mɔ ŋmasɛ daa. Mɛ nyi ibono
gɛbii mɔ gɛ wu' gɛsintin. 54 Yesu, mɔ, mɛŋ
taa ka ɔmɔ gɛnɔ. Ɔ keda gɛbii mɔ gibaa
dɔ ne ɔ tɔgɛ sa gɛmɔ yɛɛ, "Gɛbii, koso."
55 Yesu gi tɔgɛ sa gɛbii mɔ gɛnen mɔ, o
kiiri gɛmɔ-ɔŋɛ baa wɔra gɛmɔ dɔ. Ayaa
abono so mɔ gɛ koso, ne Yesu gi tɔgɛ yɛɛ,
"Fɛ' laarɛ ilaa iko sa gɛmɔ de gɛ' gyi." 56 I
dɛ gɛbii mɔ mɔ-nyi de mɔ-sɛ gɛnɔ, ne
Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ mɛ mɛŋ sa mɛ'
tɔgɛ ilaa ibono i ba faa sa ɔko-rɛ ɔko.

9

*Yesu Gi Keda M*ɔ-Isɔɔ Gudu Anyɔ Mɔ Sun

1 Yesu gi terɛ mɔ-isɔɔ gudu anyɔ mɔ
baa gyan' ne ɔ sa mɔmɔ ɔkpa de mɛ' kyu
mɔ-ginyen de mɛ' nyɛ ɔlon ilaa nyɛnyɛn
oduduu kpɛi-kpɛi pɛwu so. Gɛnen ɔlon
mɔ laa yɛgɛ mɛ laa taalɛ kyɛ asa alɔtɔ
kee. 2 Ɔ sa mɔmɔ ɔlon mɔ gɛnen mɔ, ɔ
keda mɔmɔ sun yɛɛ mɛ' naa tɔgɛ tɔgɛ
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ

so ilaa sa asa de mɛ' kyɛ asa alɔbi. 3 Ɔ tɔgɛ
sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ kya kpe faa, fɛŋ sa fɛ'
puru sɛi-sɛi keda. Fɛ mɛŋ' puru ba-a oyii
tugɛsɛ, abɛɛ gidiiku, abɛɛ agyudɔ, abɛɛ
aterenbi keda. Fɛ mɛŋ' puru gɛgbɛ giwɔra
nyɔsɛ gbaa baa keda. 4 Gɛten gɛbono
dɔ fɛ loo ne mɛ kya kerɛ fɛye so mɔ,
fɛ' kyena nno kaaborɛ fɛ laa lii gɛnen
ɔsowolɛ ɔbono so. 5 Ɔsowolɛ ɔbono fɛ loo
ne nno asa mɛ kine mɛ mɛŋ bugi ansi de
fɛye mɔ, fɛ lii mɔmɔ-ɔsowolɛ mɔ so mɔ,
fɛ' kpiisi fɛye-ayaa isɛ yela mɔmɔ. Imɔ ne
nan yɛgɛ mɛ' bii yɛɛ mɛ kine Wurubuaarɛ
ɔkalan mɔ faa mɔ, gisobiidɛ gi dɛ gi gyoo
ɔmɔ." 6 Yesu gi sun mɔ-asunbo mɔ gɛnen
mɔ, gɛsintin mɔ, mɛ yii ɔkpa ne mɛ naa de
isowolɛ, ne gɛten kamaasɛ gɛbono mɛ kya
kpe mɔ, mɛ kya tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan
konkonsɛ mɔ ne mɛ kya kyɛ asa alɔbi.

*Wura H*ɛrodɛ Kya Laarɛ O' Wu Yesu De Ansi

7 Gɛnen owi ɔbono mɔ, Wura Hɛrodɛ
gi nu ilaa ibono Yesu kya wɔra mɔ. O nu
imɔ gɛnen mɔ, i wɔra mɔ giyan, ne ɔŋ
kya bii imɔ dɔ. I lii fɛɛ asa mɛ kya tɔgɛ
yɛɛ, "Oloobu Gyɔn ɔbono ɔ naa kyena
gyere asa Wurubuaarɛ sagyere mɔ ne n
kyingi lii ibuni dɔ ba gɛnen." 8 Ako mɔ
yɛɛ, "Kuaa. Oloobu Ilaagya ne n kii ba."
Abanban, mɔ, yɛɛ, "Wurubuaarɛ ikalan
atɔgɛbo adedaabo mɔ dɔ ɔko ne n kyingi
lii ibuni dɔ kii ba gɛnen." 9 Wura Hɛrodɛ-
lɛɛ ibono ɔ tɔgɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ, "Nɛ
yɛgɛ mɛ ten Gyɔn gimu. Ne anɛ, mɔ, ne
n ba ɔ gyɛ ɔbono n kya nu mɔ so gɛnen
faa?" Ne Wura Hɛrodɛ gi san ɔ kya laarɛ
gɛnɔɔbono ɔ laa nyɛ wu Yesu de ansi mɔ.

*Yesu Gi Sa Sakpii Bel*ɛ Agyudɔ Ifɛ Nsana

10 Yesu asunbo mɔ mɛ kpe nfono o sun
mɔmɔ mɔ ne mɛ kii ba mɔ, mɛ baa
buu ilaa ibono mɛ wɔra mɔ pɛwu sa mɔ.
Mɛ buu sa mɔ ta mɔ, ɔ yɛgɛ mɔ-rɛ
mɔmɔ wolɛ mɛ kpe ɔsowolɛ ɔbono mɛ
kya terɛ mɔ yɛɛ Bɛsayida mɔ so. 11 Mɛ
laa kpe mɔ, sakpii ɔbono ɔ bo mɔmɔ
asɛ mɔ gi bii nfono mɛ kya kpe mɔ, ne
mɛ buu mɔmɔ. Sakpii mɔ gi kpaa tu
mɔmɔ mɔ, Yesu gi faala ɔmɔ, ne ɔ tɔgɛ
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ
so ilaa sa mɔmɔ, ne ɔ kyɛ kyɛ abono mɔ
mɛ kya lɔ mɔ.

12 Owi gi kpelegɛ mɔ, Yesu akasɛbo gudu
anyɔ mɔ mɛ kpaa tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Lɛɛ
sakpii mɔ ɔkpa de mɛ' naa kpe isowolɛ
de ndɔɔana nbono gi sindi gɛrɛ mɔ de
mɛ' kpaa laarɛ nten nko loo de mɛ' nyɛ
agyudɔ gyi. Nfono a bo faa, i gyɛ daa ifɛ
nsana." 13 Yesu gi kisee tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Fɛye gbaa-gbaa fɛ' sa mɔmɔ ilaa iko de
mɛ' gyi." Mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Aye asɛ gɛrɛ
mɔ, a bo daa ibodobodo inun de iken inyɔ.
A laa taalɛ sɔɔ agyudɔ sa ginyamesɛbi
gidɛ pɛwu?" 14 Anyen abono mɛ bo gɛnen
sakpii belɛ ɔbono dɔ mɔ gɛgyɔnɔ gɛ
laa wɔra fɛɛ nwɛ ikue-inyɔ de saalaa.
Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Fɛ'
yɛgɛ de asa mɔ mɛ' kpelegɛ kyena akpen-
akpen; gikpen kamaasɛ dɔ asa mɛ' wɔra
fɛɛ ikue-inyɔ de saalaa." 15 Gɛsintin mɔ,
Yesu akasɛbo mɔ mɛ yɛgɛ asa mɔ pɛwu
mɛ kpelegɛ kyena gɛsinkpan. 16 Mɛ kyena
gɛnen mɔ, Yesu gi puru ibodobodo inun
mɔ de iken inyɔ mɔ, ne ɔ diirɛ mɔ-
ansi kerɛ Wurubuaarɛ, o kyu afaala sa
Wurubuaarɛ, ne ɔ gbaa-gbaa ibodobodo
mɔ dɔ kyu sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ mɛ'
kyu yɛ sa sakpii mɔ de mɛ' gyi. 17 Mɛ yɛ sa
mɔmɔ mɔ, mɔmɔ pɛwu mɛ nyɛ gyi kaabo
kii san. Mɔ-akasɛbo mɔ mɛ koola agyisan
mɔ mɔ, i bɔla nkeebii gudu nnyɔ.

*Piita Gi Bii T*ɔgɛ Nyamesɛ Ɔbono Yesu Gyɛ Mɔ

18 Owi ɔko dɔ mɔ Yesu kya dalaa mɔ
wolɛ, ne mɔ-akasɛbo mɔ mɛ bo mɔ asɛ.
Nfono mɔ ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Sakpii mɔ
asɛ mɔ, menɛ nyamesɛ ne n' gyɛ?" 19 Ne
mɔ-akasɛbo mɔ mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Asa
ako mɛ kya tɔgɛ yɛɛ fo gyɛ Oloobu Gyɔn
ɔbono ɔ naa kyena gyere asa Wurubuaarɛ
sagyere mɔ. Ako mɔ yɛɛ Kuaa! Fo ne
n gyɛ Oloobu Ilaagya. Ne ako, mɔ, yɛɛ
Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo adedaabo mɔ
dɔ ɔko kpɛi ne n kyingi lii ibuni dɔ ba
gɛnen."

20 Nfono ne Yesu gi kii taasɛ mɔ-akasɛbo
mɔ yɛɛ, "Ne fɛye asɛ mɔ de-e? Menɛ
nyamesɛ ɔnan ne n' gyɛ?" Piita gi lɛɛ
gɛnɔ yɛɛ, "Fo ne n gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ
gi sun yɛɛ ɔ' baa mɔlɛgɛ asa de mɛ' nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ." 21 Piita gi
lɛɛ gɛnɔ gɛnen mɔ, Yesu gi ka sa ɔmɔ yɛɛ
mɛ mɛŋ sa mɛ' tɔgɛ sa ɔko-rɛ ɔko yɛɛ
mɔ ne n gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi sun

mɔ. 22 Yesu gi kii tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ, “I gyɛ
ilaa ibono i laa ba yɛɛ me, anyamesɛ pɛwu
mɔmɔ-daa mɔ, nan wu ɔlaawusɛ kpɛi-
kpɛi gikyɔ. Gyuda awura asunbi alɛɛbo
abelɛnsɛ de nbara aŋmarasɛbo de mɔmɔ-
abelɛnsɛ sɛnsɛ mɔ mɛ laa kine me, ne mɛ
laa yɛgɛ asa mɛ' mɔɔ me. Mɛ mɔɔ me mɔ,
imɔ gɛkɛ sasɛ mɔ, nan kyingi lii ibuni dɔ.”
23 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ abono
mɛ bo nno mɔ pɛwu yɛɛ, “Ɔbono ɔ kya
laarɛ de ɔ' wɔra me-ɔkasɛbo mɔ, kaasɛ
mɔ o' kyu mɔ-nyoro fuɛ, gɛkɛ kamaasɛ
mɔ o' kyule wu awɔrɔfɔɔ me so, de ɔ'
kasɛ me-gidebi. Ba-a mɛ laa da mɔ aŋanbi
oyii so mɔɔ mɔ, mɛ' da mɔ. 24 I kya nyiile
yɛɛ fo ɔbono fo laa kɔrɔsɛ fo-nkpa yela
fo-gibaa so mɔ, Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena
ɔnan mɔ gɛ laa lii fo-gibaa. Ne fo ɔbono,
mɔ, kyu lii me so ne fo-nkpa gi lii fo-gibaa
mɔ, fo laa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena.
25 Fo nyamesɛ fo nyɛ gɛsinkpan gɛdɛ so
ilaa kamaasɛ pɛwu gyan' ne foŋ nyɛ ɔkpa
kpe Wurubuaarɛ asɛ mɔ, fo nyi yɛɛ fo
nyɛ gɛkyena ne? 26 Nengyene i bo fo ɔko
ipeeli yɛɛ fo gyɛ me-sonbo abɛɛ fo kya
sɔɔ me-agyɛbi mɔ gyi mɔ, gɛnen kee ne
i laa wɔra me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-
daa mɔ, ipeeli sa fo, gɛkaabono nan kii
ba gɛsinkpan so mɔ. Gɛnen gɛkaabono
mɔ, me-sɛ Wurubuaarɛ laa keda mɔ-isɔɔ
sun, ne mɛ laa sun me ba de nyisigyi.
Wurubuaarɛ laa kyu mɔ-lɛɛ nyisigyi ɔnan
kyu sa me de asa mɛ' wu de ansi. 27 Gɛsintin
ne n' kya tɔgɛ fɛye faa, fɛye abono fɛ yelɛ
gɛrɛnaa faa fɛ maŋ wu' ta pɛi de fɛ' lɔɔ wu
yɛɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi gɛkyena mɔ
gɛ ba anyamesɛ dɔ.”

*Wurubuaar*ɛ Gi Lɛɛ Yesu Nyisigyi Nyiile Mɔ-Akasɛbo Asa' Ako

28 Yesu gi tɔgɛ gɛnen ilaa idɛ mɔ, fɛɛ
nkɛ gukue gɛmara mɔ, o kyu Piita de Gyɔn
de Gyeemesi, ne mɛ dii kpe gibii giko so
de ɔ' kpaa dalaa. 29 Ɔ kya dalaa gɛnen
mɔ, mɔ-ansi dɔ i kyɛɛgɛ kii lɔrɔ wɔra
ɔdan too ne mɔ-ngbɛ nbono o suu mɔ gi
fuuli gi kya ŋɛlegi faa ŋela-ŋela-ŋela. 30 Mɛ
baa kerɛ mɔ, iloobu inyɔ iko ne: Mosisi
mɔ-rɛ Ilaagya. Mɛ ba Yesu asɛ, mɔmɔ-rɛ
mɔ mɛ yelɛ mɛ kya gyi nsingyi. 31 Ibono
mɛ lii Wurubuaarɛ dɔ ba mɔ so mɔ,
mɛ bo nyisigyi. Mɔmɔ-rɛ Yesu mɛ tɔgɛ
lɛwu ɔbono ɔ laa wu' Gyɛrusalem mɔ so
ilaa. 32 Piita mɔ-rɛ mɔ-nanboana mɔ berɛ,
gɛnen aberɛ abono pɛwu mɔ ginsi gidɛ gi
kya boo ɔmɔ. Imɔso i ŋmangɛ mɔmɔ-ansi
so mɔ, mɛ wu Yesu de nyisigyi de iloobu
inyɔ mɔ mɛ yelɛ mɔ asɛ. 33 Iloobu mɔ mɛ
kya laarɛ mɛ' kyon taa Yesu yɛgɛ mɔ, Piita
gi ten loo tɔgɛ atɔgɛkpandɛ sa Yesu yɛɛ,
“Ɔbelɛnsɛ, i wɔra ɔdan yɛɛ a bo gɛrɛnaa.
Yɛgɛ de a' yii ipanpan isa' sa fɛye: fo-lɛɛ
panpan ɔko, Mosisi-lɛɛ ɔko de Ilaagya-lɛɛ
ɔko.”
34 Piita mɛŋ ti taa tɔngɛ ta mɔ, gibuntɔ
giko gi ba baa bun mɔmɔ so faa kpem.
Aberɛ abono gibuntɔ mɔ gi kya laarɛ
gi' bun mɔmɔ so gɛnen mɔ, i wɔra Piita
mɔ-rɛ mɔ-nanboana mɔ gifuu. 35 Nfono
mɔ, Wurubuaarɛ gigyɛbi' gi lii gibuntɔ mɔ
dɔ tɔgɛ kyu lii Yesu so yɛɛ, “Me-bi ne. Mɔ
ne nɛ lɛɛ gibaa yii de ɔ' wɔra me-gisen
dɔ ilaa. Fɛ' nu mɔ asɛ.” 36 Wurubuaarɛ
gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, Yesu akasɛbo mɔ mɛ
kerɛ mɔ, mɔmɔ-rɛ Yesu wolɛ ne n san mɛ
yelɛ. Gɛnen nkɛ nbono dɔ mɔ, mɛ mɛŋ
tɔgɛ gɛnen ilaa ibono mɛ kpaa wu gibii mɔ
so mɔ sa ɔko-rɛ ɔko.

*Yesu Gi Kosor*ɛ Ilaa Nyɛnyɛn Oduduu Lii Gɛbii Gɛko So

37 Imɔ gɛdɛ kɛsɛ mɔ, Yesu mɔ-rɛ mɔ-
akasɛbo asa' mɔ mɛ kpelegɛ lii gibii mɔ so
mɛ kya ba mɔ, sakpii belɛ gi baa gyangara
mɔmɔ. 38 Mɛ gyan' mɔ, ɔnyen ɔko gi
kpen tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ, n dɛ fo
giserɛ, kerɛ me-bi so sa me. Mɔ-nkon ne
n' bo. 39 I bo no i bo no mɔ, ilaa nyɛnyɛn
oduduu kya baa kyena mɔ so. I kyena mɔ
so gɛnen mɔ, ayaa abono so mɔ, i kya yɛgɛ
ɔ kya kpen ken-ken gikolon de i' kuu mɔ
taa gɛsinkpan, i kya gbebi mɔ yɛgɛ mɔ-
gɛnɔ dɔ i kya furu afuru. I kya nyala
mɔ gɛnen-n kɛɛla pɛi de i' lɔɔ ba-a kyon
mɔ so. 40 Nɛ kolɛ fo-akasɛbo yɛɛ mɛ'
wɔra aniya de mɛ' gya gɛnen ilaa nyɛnyɛn
oduduu ɔbono koso mɔ so sa me mɔ, mɛ
mɛŋ taalɛ.”
41 Yesu gi tɔgɛ yɛɛ, “O! Ndɛ fɛye nkɛ
ndɛ dɔ asa! Fɛŋ kya sɔɔ Wurubuaarɛ gyi.
Fɛ kpɛ fa-a biidɛ gɛnɔ daa so-o! Nkɛ
nfonɛ ne nan kyena fɛye asɛ n kpɛ mi-i
nyɛ gisen mi-i sa fɛye daa?” Ne ɔ tɔgɛ
gɛbii mɔ mɔ-sɛ yɛɛ, “Kyu fo-bi mɔ ba
gɛrɛ.” 42 Gɛbii mɔ gɛ kya ba Yesu asɛ mɔ,
ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ i kuu gɛmɔ taa

gɛsinkpan, i san i kya gbebi gɛmɔ. Nfono
mɔ Yesu gi tɔgɛ sa ilaa nyɛnyɛn oduduu
mɔ yɛɛ i' koso gɛbii mɔ so ɔ kerɛ imɔ
faa. Yesu gi kyɛ gɛbii mɔ, ne o kiiri gɛmɔ
sa gɛmɔ-sɛ. 43 Gɛnɔɔbono Yesu gi kyu lɛɛ
Wurubuaarɛ ɔlon belɛ gɛwi nyiile asa mɔ
nfono mɔ, i dɛ mɔmɔ ɔkamaasɛ gɛnɔ.

*Yesu Gi Kii T*ɔgɛ Kyu Lii Mɔ-Lɛwu So

Owi ɔbono sakpii mɔ kya diilɛ Yesu ilaa
wɔrasɛ mɔ ne i kya dɛ mɔmɔ-gɛnɔ gɛnen
mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ,
44 "Fɛ' yela giso de fɛ' nu dɔɔdan: me-
akyobo mɛ laa kyu me, anyamesɛ pɛwu
mɔmɔ-daa mɔ, wɔra asa ako abaa dɔ de
mɛ' wɔra me ilaa ibono mɛ kya laarɛ mɔ."
45 O buu sa ɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ mɛŋ nu imɔ
gɛsɛ. Mɔmɔ-nwɔnsa dɔ i mɛŋ bugi de mɛ'
bii imɔ so ilaa. I kii i bo mɔmɔ gifuu de mɛ'
taasɛ mɔ.

*Yesu Akas*ɛbo Mɔ Dɔ Mɔ, Anɛ Ne N Don
Mɔ-Nanbo?

46 Owi ɔko dɔ mɔ, akyɔɔlɛ a tɔrɔ Yesu
akasɛbo mɔ so. Mɛ kya sɔɔ akyɔɔlɛ yɛɛ
mɔmɔ dɔ mɔ, anɛ ne n don mɔ-nanbo?
47 Yesu gi bii yɛɛ mɛ kya sɔɔ akyɔɔlɛ
gɛnen mɔ, ɔ keda gɛbii gɛko ba mɔ asɛ,
48 ne o buu sa mɔmɔ yɛɛ, "Nengyene fɛɛ
me so ne fo ɔko fo bugi ansi de gɛnen
gɛbii gɛdɛ ɔnan mɔ, me ne fo bugi ansi de
gɛnen. Ne fo bugi ansi de me mɔ, fo bugi
ansi de Wurubuaarɛ ɔbono o sun me mɔ
kee ne. I kya nyiile yɛɛ ɔbono ɔ kya wɔra
mɔ-nyoro fɛɛ mɔ ne n gyɛ gɛbii fɛye dɔ
mɔ, mɔ ne n gyɛ ɔbono ɔ gyɛ nyamesɛ
gbaa' fɛye dɔ."

49 Ne Gyɔn gi tɔgɛ sa Yesu yɛɛ,
"Ɔbelɛnsɛ, a wu ɔnyen ɔko dɛ fo-ginyen ɔ
kya gya ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi ɔ
kya koso asa so. I mɛŋ kii i gyɛ aye-rɛ mɔ
ne n naa. Imɔso a gya mɔ yɛɛ ɔŋ baa wɔra
gɛnen." 50 Ne Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ,
"Fɛ san wu mɔ gɛnen mɔ, fɛŋ' baa gya mɔ.
I kya nyiile yɛɛ isa ɔbono ɔ mɛŋ kya sɔɔ
akyɔɔlɛ de fɛye mɔ, ɔ yelɛ fɛye-gɛmara
ne."

*Ako M*ɛ Kine Yɛɛ Yesu Maŋ Nyɛ Kyena
Mɔmɔ-Ɔsowolɛ So

51 Owi mɔ kya fuude ibono Wurubuaarɛ
laa puru Yesu lii gɛsinkpan so kii kpe mɔ
asɛ mɔ, Yesu gi kyu mɔ-ansi kyu yii de
Gyɛrusalem ɔsowolɛ so yɛɛ nno ne ɔ laa
kpe kon. 52 Pɛi ne ɔ laa yii ɔkpa mɔ, o sun
isɔɔ yɛɛ mɛ' gyangbara mɔ. Isɔɔ mɔ mɛ
kyon mɔ, mɛ kpaa loo Samariya ɔsowolɛ
ɔko so de mɛ' lɔrɔ ɔkpa sa mɔ. 53 Ibono
Yesu gi tɔgɛ yɛɛ Gyɛrusalem ne ɔ kya kpe
so mɔ, ɔsowolɛ mɔ so asa mɛ mɛŋ kyule
sɔɔ mɔ gisafo.

54 Isɔɔ mɔ mɛ kpaa buu sa Yesu yɛɛ
ɔsowolɛ mɔ so asa mɛ kine mɔ. Mɔ
akasɛbo, Gyeemesi mɔ-rɛ Gyɔn, mɛ nu
gɛnen mɔ, mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Aye-wura,
fo kya laarɛ a' terɛ ɔgya lii Wurubuaarɛ dɔ
kpelegɛ ba de ɔ' baa dɛɛ mɔmɔ?" 55 Mɛ
taasɛ Yesu gɛnen mɔ, o kisee kerɛ mɔmɔ,
ne ɔ tɔgɛ mɔmɔ yɛɛ ibono mɛ tɔgɛ faa
iŋ boran. 56 Nfono mɔ, mɛ naa kyon kpe
ɔsowolɛ banban ɔko so.

*Abono M*ɛ Kya Laarɛ Mɛ' Wɔra Yesu
Akasɛbo

57 Mɛ sɔɔ de ɔkpa ɔko mɛ kya kpe mɔ,
ɔnyen ɔko gi tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, "Nan buu
fo kpe gɛten kamaasɛ gɛbono fo laa kpe
mɔ." 58 Yesu gi tɔgɛ sa ɔnyen mɔ yɛɛ,
"Agbowugbowu gbaa mɛ bo ibɔ dɛsɛ, ne
nbuii kee mɛ bo asisaa. Me, anyamesɛ
pɛwu mɔmɔ-daa mɔ berɛ, meŋ bo me-
gimu okunten."

59 Yesu gi tɔgɛ sa ɔnyen banban ɔko
berɛ yɛɛ, "Baa buu me de fo' wɔra me-
ɔkasɛbo." Ɔbono gi lɛɛ gɛnɔ sa Yesu
yɛɛ, "Me-wura, yɛgɛ me n' kpaa pule me-
sɛ pɛi de n' lɔɔ baa buu fo." 60 Nfono
ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Yɛgɛ asa
abono Wurubuaarɛ ilaa iŋ fɛ ɔmɔ-giso mɔ
mɛ' pule abara. Fo berɛ, baa kyon kpe de
fo' kpaa tɔgɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ
akyenabi mɔ so ilaa sa asa."

61 Ɔko mɔ gi buu sa Yesu yɛɛ, "Me-wura,
nan baa buu fo de n' wɔra fo-ɔkasɛbo. Imɔ
mɔ mɔ, yɛgɛ de n' kpaa kalɛ me-gɛten dɔ
awura de n' ba." 62 Ɔ kolɛ Yesu gɛnen mɔ,
Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Fo ɔbono fo yii
gɛsɛ fo kya baalɛ baalɛ ne fo kya kpɛɛlɛ
fɛ kya kerɛ fo-gɛmara mɔ, bii yɛɛ foŋ
kaaborɛ fo' nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ
gɛwuragyi mɔ dɔ ne."

10

*Yesu Gi Keda Asa Ikue-Isa De Saalaa Asa
Any*ɔ Sun

1 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, Yesu gi lɛɛ asa
ikue-isa de saalaa asa anyɔ ako kee ne ɔ
keda ɔmɔ sun yɛɛ mɛ' naa anyɔ-anyɔ

kpe isowolɛ de nten kpɛi-kpɛi nfonoana
mɔ gbaa-gbaa laa baa kpe mɔ yɛɛ mɛ'
gyangbara mɔ kpe nnoana. 2 Mɛ laa
kyon mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Asa abono i kaaborɛ mɛ' nu Wurubuaarɛ
ɔkalan konkonsɛ mɔ mɛ dɛ fɛɛ ɔmɔlɔgɔ
ne n pɛɛrɛ ndɔɔ belɛ nko dɔ. Akɛbibo mɔ,
mɔ, mɛŋ kyɔ sa ndɔɔ wura mɔ. Imɔso
fɛ' dalaa kolɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ gyɛ
Ndɔɔ Wura mɔ yɛɛ mɔ gbaa-gbaa o' kyu
akɛbibo ba mɔ-ndɔɔ mɔ dɔ.
3 "Fɛ' naa fɛ kya kpe. Fɛ' bii yɛɛ n
kya sun fɛye fɛɛ nsandɛbii ne n kya kpe
agbowugbowu dɔ. 4 Fɛ mɛŋ sa fɛ' kyu
aterenbi, atɔ ɔwɔraten, abɛɛ ayaawolɛ
keda. Fɛ kya kpe mɔ, fɛ mɛŋ sa fɛ' waala
fɛye-nyoro yɛɛ fɛ kya faala ɔko-rɛ ɔko
ɔkpa dɔ. 5 Gɛten' gɛbono dɔ fɛ laa loo
mɔ, fɛ' daa gifaala gɛmɔ dɔ asa yɛɛ, 'Gisen
yuuli gi' wɔra fɛye-lɛɛ.' 6 Nengyene gisen
yuuli awura mɛ bo gɛten' gɛbono dɔ mɔ,
mɛ laa nyɛ gisen yuuli. Nengyene gisen
yuuli awura mɛŋ bo nno mɔ, gisen yuuli
mɔ gi laa kii ba fɛye asɛ.
7 "Gɛten' gɛbono dɔ fɛ sogɛ mɔ, fɛ'
kyena gɛmɔ dɔ kaaborɛ fɛ laa lii ɔsowolɛ
ɔbono so. Ilaa ibono mɛ laa sa fɛye mɔ,
fɛ' gyi de fɛ' nun. I kya nyiile yɛɛ gɛsun
ɔwɔrabo gi kaaborɛ ɔ' nyɛ mɛ' kerɛ mɔ
so. Fɛ' sii de gɛten' kolon, fɛŋ sa fɛ' sogɛ
gɛten' gɛdɛ dɔ de fɛ' lii kii kpaa sogɛ
gɛbanban gɛko dɔ.
8 "Nengyene fɛ loo ɔsowolɛ so ne
ɔsowolɛ ɔbono so asa mɛ kya keda fɛye
gisafo mɔ, agyudɔ abono mɛ laa kyu baa
yii fɛye-ansi dɔ mɔ, fɛ' gyi amɔ. 9 Fɛ' kyɛ
alɔbo abono mɛ bo gɛnen ɔsowolɛ ɔbono
so mɔ de fɛ' tɔgɛ sa ɔsowolɛ mɔ so asa mɔ
yɛɛ, 'Wurubuaarɛ kya laarɛ ɔ' kalɛ fɛye
bɔla mɔ-adɛ so mɔ-gɛwuragyi mɔ dɔ.'
10 "Nengyene fɛ loo ɔsowolɛ ɔko so ne
nno asa mɛ kine mɛ maŋ bugi ansi de fɛye
mɔ, fɛ' lii kpaa yelɛ ɔsowolɛ ɔbono ikpa
dɔ de fɛ' tɔgɛ sa asa mɔ yɛɛ, 11 'Fɛye-
ɔsowolɛ mɔ so isɛ ibono i yii aye-ayaa mɔ
gbaa, a kpiisi yela fɛye. Idɛ berɛ, fɛ' bii yɛɛ
Wurubuaarɛ gi laarɛ ɔ' kalɛ fɛye bɔla mɔ-
adɛ so mɔ-gɛwuragyi mɔ dɔ. Fɛye ne n
kine.' "
12 Yesu gi kii tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ, "Fɛye
berɛ n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ ɔsowolɛ
ɔbono fɛ loo ne mɛ maŋ keda fɛye gisafo
mɔ, gɛkɛ gɛbono Wurubuaarɛ laa biidɛ
asa pɛwu giso mɔ, gɛnen ɔsowolɛ ɔbono
so asa-lɛɛ gisobiidɛ gi laa nyaakyɔ don
Sodom awura lɛɛ mɔ."

*Wurubuaar*ɛ Laa Bun Isowolɛ Iko Asa Gipuɛɛ

13 "O, Korasin awura, fɛye laako! O,
Bɛsayida awura, fɛye laako! Nɛ kyu Wu-
rubuaarɛ ɔlon wɔra ilaa gbaa'gbaa fɛye
asɛ ibono fɛ wu de ansi. Nengyene
nkana Taya de Sidon awura ne nen nyɛ
me-ilaa ibono wu gɛnen mɔ, ɔfaanan mɛ
ti wolaa taa mɔmɔ ilaa nyɛnyɛn giwɔra
yɛgɛ. Nkana ɔfaanan mɛ kya bɔɔda kyena
mɛ kya pɛɛrɛ ansi nyiile Wurubuaarɛ
yɛɛ mɛ nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ. 14 Fɛ'
bii yɛɛ gɛkaabono Wurubuaarɛ laa biidɛ
asa nyɛnyɛn pɛwu giso mɔ, fɛye-lɛɛ i laa
wɔra nyɛnyɛn don Taya de Sidon awura-
lɛɛ. 15 Ne fɛye Kapɛɛniyon awura mɔ
de-e? Gɛnen gɛkaabono mɔ fɛ nyi yɛɛ
Wurubuaarɛ laa kyu fɛye kpe mɔ asɛ?
Kuaa, ɔ laa too fɛye wɔra daa ɔbɔ dɔ
nfono ɔ kya biidɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo
giso mɔmɔ-lɛwu gɛmara mɔ." 16 Yesu gi
kii tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Ɔbono
o nu fɛye asɛ mɔ, me asɛ ne o nu gɛnen,
ne ɔbono o kine yɛɛ ɔ maŋ nu fɛye asɛ
mɔ, me ne kaasɛ mɔ gi kine gɛnen. Ɔbono
o kine yɛɛ ɔ maŋ nu me asɛ kee mɔ,
Wurubuaarɛ ɔbono o sun me ba gɛsinkpan
so mɔ ne kaasɛ mɔ gi kine gɛnen."

*Yesu Asunbo M*ɔ Mɛ Kpe Kii Ba

17 Asa ikue-isa de saalaa anyamesɛ anyɔ
abono Yesu gi sun mɔ mɛ kpe ne mɛ
kii ba de ɔkon. Mɛ tɔgɛ sa Yesu yɛɛ,
"Ɔbelɛnsɛ, ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi
gbaa i bara imɔ-nyoro gɛsɛ sa aye fo-
ginyen dɔ." 18 Mɛ buu sa Yesu gɛnen
mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Nɛ
wu ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ gi lii
Wurubuaarɛ dɔ faa pila-a fɛɛ gɛnɔɔbono
nyangbon kya wiisɛɛ gikolon mɔ baa kyon
kpaa tɔrɔ. 19 Fɛ' nu yɛɛ nɛ sa fɛye ɔlon de
fɛ' taalɛ kyise awɔɔ de nnan so de fɛ' taalɛ
kyise ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu ɔbono ɔ
gyɛ Wurubuaarɛ ɔkyobo mɔ ɔlon pɛwu
so. Sɛi maŋ wɔra fɛye. 20 Imɔ gɛnen gbaa
mɔ, fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ de i' wɔra fɛye
ɔkon yɛɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi i
bara imɔ-nyoro gɛsɛ sa fɛye. Fɛ' yɛgɛ de

i' wɔra fɛye ɔkon daa yɛɛ Wurubuaarɛ gi
ŋmarasɛ fɛye-anyen yela Wurubuaarɛ dɔ
yɛɛ fɛ laa baa kyena nno."
21 Owi ɔbono Yesu kya tɔngɛ de mɔ-
akasɛbo mɔ gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ gi sa mɔ ɔkon belɛ mɔ-gisen
dɔ, ne ɔ faala Wurubuaarɛ yɛɛ, "Me-
sɛ, soso de gɛsinkpan pɛwu Wura, n kya
faala fo yɛɛ fo kyu gɛnen ilaa idɛ ŋara
abono mɛ nyi ɔlaako mɔ de abono mɛ
sɛɛ mɔ, ne fo san lɛɛ imɔ-gɛwi nyiile
daa nbii de asa abono mɛ mɛŋ nyi gisɛɛ
mɔ. Gɛsintin, me-sɛ. Imɔ ibono ne n wɔra
fo ɔbolɛ." 22 Yesu gi kii tɔgɛ yɛɛ, "Me-
sɛ Wurubuaarɛ gi kyu ilaa kamaasɛ kyu
wɔra me-abaa dɔ. Ɔko mɛŋ bo no o nyi
me, Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ, gɛnen mɔ,
me-sɛ Wurubuaarɛ wolɛ. Gɛnen kee ne
ɔko mɛŋ bo no o nyi Wurubuaarɛ, gɛnen
mɔ, me ɔbono n gyɛ mɔ-bi mɔ; me-rɛ asa
abono n kya laarɛ de n' lɛɛ mɔ gɛwi nyiile
ɔmɔ mɔ wolɛ ne n nyi mɔ."
23 Yesu gi kisee tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo
mɔ wolɛ yɛɛ, "Amudɛnsɛbo ne n gyɛ
fɛye abono fɛ kya nyɛ wu me-ilaa wɔrasɛ
de ansi. 24 N kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ
Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo kpɛi-kpɛi de
awura-awura sakyɔ mɛ laarɛ mɛ' wu ilaa
ibono fɛ kya wu faa, mɛŋ kii nyɛ; mɛ laarɛ
mɛ' nu ilaa ibono fɛ kya nu faa, mɛŋ kii
nyɛ."

*Yesu Gi Nyiile Asa Ilaa Ibono I Tiri Sa Wurubuaar*ɛ Mɔ

25 Owi ɔko dɔ mɔ, Wurubuaarɛ nbara
onyiilebo ɔko gi ba de ɔ' baa daasɛ Yesu
kerɛ. Imɔso ɔ taasɛ mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ,
nnɛ ne nan wɔra de n' nyɛ kyena Wu-
rubuaarɛ asɛ gɛkpaa?"
26 Yesu gi kisee taasɛ mɔ yɛɛ, "Fo kya
kalɛ Wurubuaarɛ nbara mɔ mɔ, fo kya nu
nmɔ gɛsɛ nnɛ?"
27 Ɔnyen mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Wu-
rubuaarɛ nbara mɔ gi kya nyiile yɛɛ,
'Laarɛ fo-Wura Wurubuaarɛ lii fo-gisen
dɔ. Kyu fo-gisen pɛwu, fo-ɔlon pɛwu de
fo-gɛwɔnsa pɛwu kyu laarɛ Wurubuaarɛ
ilaa.' Ne i kya nyiile kee yɛɛ, 'Laarɛ fo-
nanbo fɛɛ fo-nyoro.' "
28 Nfono ne Yesu yɛɛ, "Fo lɛɛ gɛnɔ mɔ, i
kyena. Fo gyi nmɔ ndɛ so mɔ, fo laa kyena
Wurubuaarɛ asɛ." 29 Nbara onyiilebo mɔ
gi laarɛ ɔ' lɛɛ nyiile yɛɛ ɔŋ fuɛ. Gɛnen
so mɔ o kii taasɛ Yesu yɛɛ, "Wurubuaarɛ
nbara gi kya nyiile yɛɛ n' laarɛ me-nanbo
fɛɛ me-nyoro faa mɔ, anɛ mɔ ne n gyɛ
me-nanbo daa?"
30 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ gikpalɛ dɔ sa ɔnyen
mɔ yɛɛ, "Owi ɔko dɔ mɔ aye-nanbo,
Gyudanyen ɔko gi lii Gyɛrusalem ɔ kya kpe
Gyɛriko. Ɔ kya kpe mɔ, nkyɛɛ iyu mɛ bun
ɔkpa dɔ ne. Mɛ lii tu mɔ, ne mɛ daarɛ
mɔ san ŋmaraa de o' wu'. Mɛ puru mɔ-
atɔ pɛwu ne mɛ selɛ taa mɔ yɛgɛ. 31 Ɔ
dɛ nfono gɛnen mɔ, aye gbaa-gbaa aye-isa
ɔko gi baa kyu de nno. Ɔ gyɛ Wurubuaarɛ
asunbi ɔlɛɛbo. Ɔ fuɛ lii mɔ so gɛnen mɔ,
o wu ibono ɔ dɛ, ne ɔ gelegɛ kyon. 32 Aye
Gyudanyen ɔko kee gi baa tu mɔ. Ɔ gyɛ Lɛfi
gɛten dɔ isa. Ɔ baa tu ɔnyen mɔ dɛ gɛnen
mɔ, mɔ kee gi gelegɛ kyon mɔ so.
33 "Nfono mɔ, Samariyanyen ɔko gi baa
lii mɔ so. Ɔŋ taa gyɛ aye isa gbaa. Ɔ baa
tu mɔ ɔ dɛ mɔ, mɔ-ilaa i wɔra mɔ ayen
gikyɔ. 34 Ɔ gyan' bee so, imɔso ɔ kpelegɛ
mɔ-bee so naa kpe ɔnyen mɔ asɛ. O wu
ibono ɔnyen mɔ gi gooli mɔ, o kyu nfɔ
de nta nko kyu worogɛ mɔ-ilɔ mɔ so ne
ɔ ŋminde imɔ. Ɔ ŋminde imɔ ta mɔ, ne
o puru mɔ gyan' mɔ-bee so kyu mɔ kpe
ɔsowolɛ ɔbono o sindi nfono mɔ. Ɔ gyɛ
isafo so mɔ, ɔ kpaa loo asafo ɔsogɛten.
Imɔso o kyu ɔlɔbo mɔ kee kpe nno, ne ɔ
kerɛ mɔ so. 35 Gɛdɛ kɛsɛ mɔ, ɔ lɛɛ mɔ-
aterenbi kyu sa gɛten wura mɔ ne ɔ tɔgɛ
sa gɛten wura mɔ yɛɛ, 'Kerɛ ɔlɔbo baarɛ
so sa me. N kya kpe de n' ba. Aterenbi
abono fo laa kii nyida bɔla de adɛ so mɔ,
nɛ ba mɔ, nan ba ka fo.' "
36 Yesu gi da gikpalɛ mɔ ta mɔ, ne ɔ
taasɛ nbara onyiilebo mɔ yɛɛ, "Fo asɛ
mɔ, gɛnen asa asa' adɛ dɔ mɔ, anɛ ne
n wɔra gɛnanbo ilaa sa aye-nanbo Gyu-
danyen ɔbono iyu mɔ mɛ daarɛ mɔ?"
37 Ne ɔ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ɔbono o su mɔ
gitolon mɔ."
Ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Gɛsintin,
fo lɛɛ gɛnɔ mɔ, i kyena. Imɔso naa fo kya
kpe de fo' kpaa wɔra gɛnen kee."

*Mariya Gi Bii L*ɛɛ Ilaa Dɛnsɛ

38 Owi ɔko dɔ mɔ, Yesu mɔ-rɛ mɔ-
akasɛbo mɔ mɛ naa mɛ kya kpe mɔ, mɛ
kpaa fo ɔsowolɛ ɔko so. Ɔkyii ɔko bo
gɛnen ɔsowolɛ ɔbono so, mɛ kya terɛ mɔ-
ginyen yɛɛ Maata. Mɔ-gɛwi ne Yesu gi

sogɛ. 39 Maata bo ɔtedɛ ɔko mɛ kya terɛ
mɔ yɛɛ Mariya.
Wura Yesu gi loo gɛten mɔ dɔ gɛnen
mɔ, Mariya gi naa kpaa gbaa kyena mɔ-
ayaa dɔ ɔ kya nu mɔ-ilaa nyiilesɛ. 40 Maata
berɛ ilaa ibono ɔ kya wɔra de o' kyu keda
asafo mɔ i nyaakyɔ ne imɔ ne n kpɛ i bo
mɔ-ansi so. Imɔso ɔ kpaa taasɛ Yesu yɛɛ,
"Me-wura, ibono me-tedɛ gi taa gɛsun mɔ
giwɔra pɛwu yɛgɛ sa me-nkon faa, i mɛŋ
fɛ fo-giso do-o? Tɔgɛ sa mɔ de ɔ' koso baa
kpaa me."
41 Maata gi tɔgɛ sa mɔ gɛnen mɔ, Wura
Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "O, Maata! Ilaa kpɛi-
kpɛi i kya wɔra fo nwɔnsa gikyɔ, ne foŋ kya
nyɛ fo-nyoro. 42 Ilaa kolon, mɔ, ne n tiri sa
nyamesɛ. Imɔ ne Mariya berɛ gi bii lɛɛ
faa. Ɔko maŋ taalɛ sɔgɛ imɔ lii mɔ asɛ."

11

*Yesu Gi Nyiile M*ɔ-Akasɛbo Mɔ Adalaabi

1 I ba yɛɛ Yesu bo gɛtɛɛko ɔ kya dalaa.
Ɔ dalaa ta mɔ, mɔ-ɔkasɛbo ɔko gi kolɛ
mɔ yɛɛ, "Aye-wura, nyiile aye gɛdalaa fɛɛ
gɛnɔɔbono Gyɔn gi nyiile mɔ-lɛɛ akasɛbo
mɔ." 2 Nfono ne Yesu gi nyiile mɔmɔ yɛɛ,
"Nengyene fɛ laa dalaa mɔ, fɛ' dalaa yɛɛ:
Aye-sɛ,
yɛgɛ asa mɛ' buu fo yɛɛ fo-nkon ne n
gyɛ Wurubuaarɛ.
Yɛgɛ fo-gɛwuragyi dɔ akyenabi a' ba asa
dɔ.
3 Sa aye ndɛ gɛkɛ gɛdɛ-lɛɛ ilaa gyisɛ.
4 Kyu aye-ilaa nyɛnyɛn kyɛɛ aye.
Aye, mɔ, kee, a dɛ ilaa nyɛnyɛn ibono
nyamesɛ kamaasɛ gi wɔra aye mɔ
a kya kyɛɛ mɔ.
Kpaa aye de ilaa iko iŋ sa i' nyɛ aye penɛ
de a' wɔra ilaa nyɛnyɛn."
5 Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "A' kyu
yɛɛ fɛye dɔ ɔko bo ɔkyɛmenɛ. Gɛnyɛ de
nsana gɛko mɔ, ɔ koso kpe mɔ-kyɛmenɛ
mɔ-gɛwi kpaa ŋmɛɛ mɔ-gisen ne ɔ tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ, 6 'Me-kyɛmenɛ, nperɛ-nperɛ
ne me-kyɛmenɛ ɔko gi kpɛ baa sogɛ me
so faa. Meŋ bo sɛi de n' sa mɔ. Imɔso paa
me ibodobodo isa'.' 7 Ɔ kolɛ mɔ gɛnen
mɔ, mɔ-kyɛmenɛ mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
'Gɛŋ sa fo' nyala me. Nɛ ti tii. Me-biana
mɛ dɛ me asɛ. Maŋ baa taalɛ koso de
n' baa sa fo ilaa iko!' 8 N' tɔgɛ fɛye yɛɛ
nkana fɛɛ gɛkyɛmenɛ mɔ wolɛ so ne ɔ
maŋ koso sa mɔ sɛi mɔ, gɛnɔɔbono mɔ-
kyɛmenɛ mɔ laa kpɛ mada mɔ-gikolɛ mɔ,
i wɔra nnɛ mɔ, ɔ laa koso de ɔ' sa mɔ ilaa
kamaasɛ ibono i tiri mɔ mɔ. 9 Imɔso n
kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ, 'Fɛ' dalaa kolɛ
Wurubuaarɛ; ɔ laa sa fɛye. Fɛ' laarɛ; fɛ
laa nyɛ. Fɛ' ŋmɛɛ Wurubuaarɛ gisin; ɔ
laa tigi fɛye.' 10 I kya nyiile yɛɛ ɔkamaasɛ
ɔbono ɔ kpɛ ɔ kya kolɛ mɔ, Wurubuaarɛ
kya sa mɔ. Ne ɔbono ɔ kpɛ ɔ kya laarɛ
mɔ, ɔ kya nyɛ. Ɔbono mɔ, ɔ kpɛ ɔ kya
ŋmɛɛ Wurubuaarɛ gisin mɔ, ɔ kya tigi mɔ.
11 Fɛye dɔ ɔsɛ ɔmɔ ne n bo no yɛɛ mɔ-bi
laa kolɛ mɔ ɔken de o' kyu daa giwɔɔ kyu
sa mɔ? 12 Abɛɛ mɔ-bi laa kolɛ mɔ gibɔli de
o' kyu daa gɛnan kyu sa mɔ? 13 Fɛye abono
fɛ gyɛ ilaa nyɛnyɛn awura mɔ gbaa ne n
kya bii kyu ilaa dɛnsɛ kyu sa fɛye-biana
faa. Menɛtɔ so ne aye-sɛ ɔbono ɔ bo soso
mɔ maŋ kyu mɔ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
kyu sa asa abono mɛ kya kolɛ mɔ mɔ?"

*Yesu Ne N Kya Gyi Ilaa Ny*ɛnyɛn Pɛwu
Gɛmu So

14 Owi ɔko dɔ mɔ, Yesu gi kosorɛ
ilaa nyɛnyɛn oduduu ɔnyen ɔko so. Ilaa
nyɛnyɛn oduduu mɔ mɛŋ kya tɔngɛ, ne i
yɛgɛ ɔnyen mɔ gi wɔra omuumuu. Yesu
gi kosorɛ gɛnen oduduu ɔbono ɔnyen mɔ
so mɔ, ɔnyen mɔ gi taalɛ ɔ kya tɔngɛ.
I dɛ sakpii ɔbono ɔ gyan' nno mɔ gɛnɔ.
15 Asa mɔ ako berɛ mɛ kya tɔgɛ yɛɛ, "Ilaa
nyɛnyɛn oduduu pɛwu gɛmu mɔ ɔbono
mɛ kya terɛ mɔ-ginyen giko yɛɛ Besibuli
mɔ ne n kya sa Yesu ɔlon. Imɔso ne ɔ
kya taalɛ ɔ kya gya ilaa nyɛnyɛn oduduu
kpɛi-kpɛi koso asa so gɛnen." 16 Mɔmɔ
ako, mɔ, mɛ tɔgɛ mɔ yɛɛ ɔ' wɔra ilaa lii
Wurubuaarɛ dɔ sa mɔmɔ de i' lɛɛ nyiile
yɛɛ Wurubuaarɛ ne n sa mɔ ɔlon ɔbono
ɔ dɛ mɔ. Mɛ tɔgɛ mɔ gɛnen mɔ, mɛ kya
daasɛ mɔ mɛ kya kerɛ.
17 Yesu, mɔ, gi bii mɔmɔ-nwɔnsa dɔ,
ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ akpalɛ dɔ yɛɛ,
"Nengyene ilaa nyɛnyɛn gɛmu mɔ ne n
kya yɛgɛ n' kosorɛ mɔ-adɛ mɔ, i laa
wɔra fɛɛ wura mɔ-rɛ mɔ-adɛ ne n kya
kɔ de abara. Mɛ kya kɔ gɛnen mɔ, mɔ-
gɛwuragyi mɔ gɛ laa nyida. Ne gɛten
kolon dɔ asa mɛ yɛ mɔmɔ-nyoro dɔ mɛ
kya kɔ de abara mɔ, gɛnen gɛten gɛbono
gɛ laa boori. 18 Imɔso nengyene i gyɛ
gɛsintin yɛɛ ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ

kya kɔ de mɔ-adɛ mɔ, nnɛ so ne mɔ-
gɛwuragyi gɛ laa dɛ kpe? Fɛye yɛɛ ilaa
nyɛnyɛn gɛmu mɔ ɔlon ne n' dɛ n kya
kosorɛ mɔ gbaa-gbaa adɛ. Fɛ sɔɔ gyi
yɛɛ ɔ laa kyule sa me gɛnen? Ɔ maŋ
kyule. 19 Ne ibono fɛye-adɛ ako, mɔ, mɛ
kya kosorɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu asa so
faa mɔ de-e? Anɛ ɔlon dɔ ne mɛ kya
kosorɛ imɔ gɛnen daa? Fɛye gbaa-gbaa
adɛ mɔ mɛ laa kyɔɔlɛ fɛye yɛɛ iŋ gyɛ
Besibuli ɔlon dɔ ne isa laa taalɛ kosorɛ ilaa
nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi. 20 Gɛnɔɔbono
i dɛ faa mɔ, Wurubuaarɛ ɔlon ne n' dɛ mi-i
kosorɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu asa so. Imɔso
i kya lɛɛ i kya nyiile fɛye yɛɛ Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi a ti ba fɛye dɔ ne."

*Yesu Kya S*ɔgɛ Asa Lii Ilaa Nyɛnyɛn
Gɛmu Mɔ Abaa Dɔ

21 Ne Yesu gi kii da mɔmɔ gikpalɛ yɛɛ,
"Ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ dɛ daa fɛɛ
ɔnyen bolonsɛ ɔbono ɔ dɛ adontɔ ɔ kya
dii mɔ-gɛten dɔ atɔ pɛwu dandan. Ɔ bo
nno gɛnen mɔ, ɔko maŋ nyɛ sɔgɛ sɛi lii
mɔ-abaa dɔ. 22 Ne fɛɛ ɔko gi ba ne ɔ bo lon
don mɔ mɔ, ɔbono laa baa kɔ de mɔ. O gyi
mɔ so mɔ, ɔ laa sɔgɛ mɔ-adontɔ abono ɔ
kya ka gyan' amɔ so mɔ lii mɔ asɛ de ɔ'
san kyu atɔ mɔ yɛ-yɛ sa asa.

23 "Fɛ' nu yɛɛ ɔbono ɔŋ kya buu me
mɔ kya sɔɔ akyɔɔlɛ de me ne. Ɔbono ɔŋ
kya kpaa me de n' koola asa mɔ kya yaasɛ
mɔmɔ ne.

24 "Nengyene ilaa nyɛnyɛn oduduu i
koso isa so mɔ, i kya naa kingi, ne i kya
wɔra imɔ fɛɛ i naa gɛsinkpan so nfono
nkyu giŋ bo mɔ i kya laarɛ ɔkyoolaten.
Nengyene iŋ nyɛ ɔkyoolaten mɔ, i kya
tɔgɛ sa imɔ-nyoro yɛɛ, 'Nan kii kpaa kyena
isa ɔbono so n wolaa n tɛ mɔ.' 25 I kii
kpe isa mɔ asɛ mɔ, i kya kpaa wu yɛɛ
isa mɔ gi wɔra fɛɛ gɛten gɛbono mɛ kpa
gɛmɔ lɔrɔ gɛmɔ dɔ ne gɛ wɔra ɔdan
mɔ. 26 Nfono mɔ, ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ
kya kpaa terɛ imɔ-nanboana sono ibono
i bo ilaa nyɛnyɛn don imɔ-nyoro mɔ kyu
baa bɔla imɔ-nyoro so de i' kpaa kyena
isa mɔ so kon. Nengyene i ba gɛnen mɔ,
i kya lɔrɔ wɔra nyɛnyɛn sa isa mɔ don
gigyangbarasɛ mɔ."

*Yesu Gi Nyiile Isa Ɔbono Ɔ Gy*ɛ
Omudɛnsɛbo Mɔ

27 Ɔkyii ɔko bo sakpii mɔ dɔ. Yesu gi
tɔgɛ idɛ ta mɔ, o kpen tɔgɛ Yesu yɛɛ,
"Kaasɛ ɔbono ɔ korogɛ fo ne fo nyabo mɔ
mɔ, mɔ-rɛ gimu dɛnsɛ." 28 Yesu, mɔ, gi
lɛɛ gɛnɔ sa ɔkyii mɔ yɛɛ, "Omudɛnsɛbo
gbaa-gbaa, mɔ, ne n gyɛ ɔbono ɔ laa nu
Wurubuaarɛ agyɛbi ne ɔ laa gyi amɔ so
mɔ."

29 Sakpii ɔbono ɔ kya ba Yesu asɛ mɔ
kpɛ ɔ kya nyaakyɔ ɔ kya too mɔ, Yesu gi
yii gɛsɛ ɔ kya tɔgɛ ɔ kya sa mɔmɔ yɛɛ,
"Ndɛ nkɛ ndɛ asa mɛ bo ilaa nyɛnyɛn.
Mɛ kpɛ mɛ kya laarɛ yɛɛ n' wɔra ilaa
sa mɔmɔ de i' lɛɛ nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ
ne n sa me ɔlon ɔbono n dɛ mɔ. Ilaa
lɛɛnyiilesɛ kolon guan-n ne Wurubuaarɛ
laa wɔra sa ɔmɔ. Gɛnen ilaa ibono mɔ
i laa wɔra daa fɛɛ ibono i ba Gyoona so
mɔ ɔnan. 30 Wurubuaarɛ gi kyu mɔ-ɔlon
wɔra ilaa sa mɔ-ikalan ɔtɔgɛbo Gyoona,
ne i wɔra ilaa lɛɛnyiilesɛ sa Ninifa awura.
Gɛnen kee ne ɔ laa kyu mɔ-ɔlon wɔra ilaa
sa me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ ne.
I laa wɔra ilaa lɛɛnyiilesɛ sa ndɛ asa adɛ.

31 "Owi ɔbono Wurubuaarɛ laa gyi
anyamesɛ pɛwu nbɛlɛ mɔ, wura kyiisɛ
ɔbono o gyi gɛwura Siiba gɛsinkpan so
dedaa mɔ laa yelɛ tɔgɛ yɛɛ i kaaborɛ Wu-
rubuaarɛ o' bun fɛye ndɛ asa adɛ gipuɛɛ. I
lii fɛɛ Wura Solomon owi mɔ, gɛnen ɔkyii
baarɛ gi nu Solomon ɔlaako ginyi mɔ so,
ne ɔ koso lii koo-koo mɔ-gɛwi kpaa nu
Wura Solomon ɔlaako ginyi ilaa nyiilesɛ
mɔ. Fɛye berɛ, fɛ nyɛ me ɔbono nɛ don
Wura Solomon mɔ n bo fɛye asɛ gɛrɛ ndɛ,
ne fɛ mɛŋ sɔɔ me gyi. 32 Gɛkaabono kee
mɔ, Ninifa awura mɛ laa yelɛ tɔgɛ yɛɛ
i kaaborɛ Wurubuaarɛ o' bun fɛye ndɛ
asa gipuɛɛ. I lii fɛɛ Gyoona owi mɔ, Gy-
oona gi tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan sa Ninifa
awura mɔ, mɛ nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ ne
mɛ kyɛɛgɛ lii mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn giwɔra
dɔ. Fɛye berɛ, fɛ nyɛ me ɔbono nɛ don
Gyoona mɔ, n bo fɛye asɛ gɛrɛ ndɛ, ne fɛ
mɛŋ sɔɔ me gyi."

33 Yesu gi da mɔmɔ gikpalɛ yɛɛ, "Ɔko
mɛŋ bo no ɔ laa nyɔga fatela de o' kyu
yii nfono i ŋara mɔ abɛɛ o' kyu fɛɛ tasa
baala bun mɔ so. Ɔ laa kyu mɔ kyɔlɔga
daa de asa abono mɛ laa ba fatela mɔ asɛ
mɔ i' nyɛ wu mɔmɔ peren-n. 34 Fɛye-
nwɔnsa gi boran mɔ, fɛ dɛ fɛɛ ɔbono mɔ-
ansi a boran mɔ. Fɛye-ansi a boran mɔ,

fɛ laa wu ilaa kamaasɛ. Ne fɛɛ fɛye-ansi aŋ boran mɔ, fɛye-ilaa kamaasɛ i bo daa gibiri dɔ. 35 Imɔso fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so dɔɔdan de fɛye-gɛwɔnsa gɛbono gɛ kya yɛgɛ fɛ kya nu ilaa gɛsɛ mɔ gɛŋ sa gɛ' nyida. 36 Nengyene Wurubuaarɛ kya yɛgɛ fɛ' nu ilaa gɛsɛ ne sɛi mɛŋ sii gibiri dɔ sa fɛye mɔ, fɛye-gɛkyena dɔ ilaa i laa wɔra fɛɛ fatela ne n kya wu hayin."

*Nbara Aŋmaras*ɛbo de Farasii Awura, Fɛye Laako!

37 Ibono Yesu gi tɔngɛ ta mɔ, Farasii gikpen mɔ dɔ ɔnyen ɔko gi da gibaa terɛ mɔ yɛɛ ɔ' ba mɔ-gɛten dɔ de mɔ-rɛ mɔ mɛ' gyi. Yesu gi kpe kpaa tu asa ako ogyiten mɔ. 38 Yesu gi yii gɛsɛ ɔ kya gyi agyudɔ mɔ mɔ, i dɛ Farasiinyen mɔ gɛnɔ yɛɛ Yesu mɛŋ foro mɔ-abaa mɔmɔ Gyuda awura itiibilaa aforobi de iŋ sa i' kyɔlesɛ mɔ-Wurubuaarɛ ɔson. 39 Gɛnen so mɔ, Wura Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Gɛnɔɔbono fɛye Farasii awura fɛ kya wɔra mɔ, fɛ dɛ fɛɛ asa abono mɛ kya foro mɔmɔ-nwɛ de mɔmɔ-ilɛpɛ imɔ-nyoro so taa imɔ tudɔ yɛgɛ mɔ. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ ansi so giyan ne fɛ kya gyere lɔrɔ fɛye-nyoro. Fɛye-itɔ dɔ de fɛye-amu dɔ berɛ, onsipara de gɛkyo ne n bɔla nno. 40 Fɛŋ kya sa gɛwɔnsa kpe gɛta! Iŋ gyɛ Wurubuaarɛ kolon ɔbono ɔ pɔrɔ nyoro mɔ kee ne n pɔrɔ ɔtɔ? 41 Fɛ' kyu ilaa ibono i bo fɛye-asen dɔ mɔ kyu wɔra gidɛnsɛ sa ayenbo. Fɛ wɔra gɛnen mɔ, fɛ laa wu yɛɛ sɛi maŋ baa kyɔlesɛ fɛye-ɔson mɔ.

42 "Fɛye Farasii awura adɛ, fɛye laako! Ansi so berɛ mɔ, fɛ kya bii yɛ fɛye-ilaa dɔ gikpadɔ gudu-gudu de fɛ' kyu gikpadɔ kolon-kolon kyu sa Wurubuaarɛ fɛɛ gɛnɔɔbono i dɛ sa fɛye mɔ, dabɔlɛ de afɛdaa gyisɛ fɛɛ agbɛɛma de malebokyu gbaa. Fɛ kya wɔra imɔ idɛ pɛwu faa mɔ, gɛnɔɔbono fɛ laa gyi gɛsintin sa asa abɛɛ fɛ' laarɛ Wurubuaarɛ ilaa mɔ berɛ, fɛ kya lɛɛ ansi yɛgɛ imɔ. Nbara nbono, mɔ, ne i kaaborɛ fɛ' tansi gyi nmɔ so. Iŋ gyɛ yɛɛ fɛ' taa nbono fɛ ti fɛ kya gyi nmɔ so mɔ yɛgɛ daa.

43 "Fɛye Farasii awura, fɛye laako! Nengyene fɛ kya kpe fɛye-akyangbon dɔ mɔ, abelɛnsɛ ikyenaten gikyena ne n tiri fɛye. Fɛ kya laarɛ asa mɛ' kyu buubuu faala fɛye sakpii dɔ de ɔkamaasɛ o' wu.

44 "Fɛye laako! Fɛye-ilaa nyɛnyɛn i ŋara fɛye-itɔ dɔ fɛɛ nkyan nbono mɛ mɛŋ daasɛ nmɔ ne asa mɛ kya kyise nmɔ so kyon mɔ."

45 Yesu gi tɔgɛ ilaa idɛ mɔ, Gyuda awura nbara anyiilebo mɔ dɔ ɔko gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, fo tɔgɛ ilaa idɛ mɔ, fɛ saalɛ aye kee ne." 46 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Fɛye nbara anyiilebo mɔ kee, fɛye laako! Fɛye-anyiilebi mɔ a dɛ daa fɛɛ nsola boduduusɛ nbono giŋ bo gisola ne fɛ dɛ fa-a nyise asa. Fɛye gbaa-gbaa berɛ fɛ maŋ kyu ba-a fɛye-gibaa kolon taa puru kpaa mɔmɔ.

47 "Fɛye laako! Fɛ kya pɔrɔ nkyan fɛ kya wɔra Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo abono fɛye-naanaana mɛ mɔɔ mɔ. 48 Fɛ kya pɔrɔ mɔmɔ-nkyan mɔ faa mɔ, fɛ kya kyule yɛɛ ibono fɛye-naanaana mɔ mɛ mɔɔ mɔmɔ gɛnen mɔ, i boran sa fɛye ne. 49 Fɛye-rɛ fɛye-naanaana ilaa wɔrasɛ i kyena de ibono Wurubuaarɛ gi wolaa tɔgɛ mɔ-ɔlaako Ginyi ɔwolɛ mɔ dɔ mɔ. ɔ tɔgɛ yɛɛ,

'Nan sun me-ikalan atɔgɛbo de me-isɔɔ mɔmɔ asɛ.
Mɛ laa mɔɔ mɔmɔ ako, ne mɛ laa ka mɔmɔ ako ansi.'

50 "Imɔ idɛ so mɔ, Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo abono pɛwu asa mɛ mɔɔ kyu lii gɛsinkpan so gɛkyena giyiigɛsɛ kyu baa lii de ndɛ mɔ, Wurubuaarɛ laa kyu imɔ-ilaa kyu taasɛ ndɛ asa de ɔ' biidɛ mɔmɔ-giso. I lii fɛɛ mɛ kyule yɛɛ ibono mɛ mɔɔ mɔmɔ mɔ, i kyena sa mɔmɔ. 51 ɔ laa yii gɛsɛ taasɛ ndɛ asa ilaa kyu lii Abelɛ ɔbono mɛ gyangbara mɔɔ mɔ mɔ kyu gɛnen-n baa lii Sakariya-lɛɛ lɛwu mɔ so. Ɔbono, mɔ, mɛ mɔɔ mɔ Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛten de Wurubuaarɛ obu belɛ mɔ nsana. N kya buu mi-i sa fɛye yɛɛ Wurubuaarɛ laa biidɛ fɛye ndɛ asa adɛ giso kyu lii gɛnen asa abono lɛwu so.

52 "Fɛye nbara anyiilebo, fɛye laako! Fɛ kyu ilaa ibono nkana i laa yɛgɛ de asa mɛ' bii Wurubuaarɛ ilaa mɔ kyu ŋara mɔmɔ. Fɛye gbaa-gbaa fɛ mɛŋ kya kyu de ɔlaako ginyi ɔkpa mɔ, ne fɛ kii koso ŋɛ fɔlɔgɛ tii abono mɛ kya laarɛ de mɛ' kyu de ɔkpa ɔbono mɔ."

53 Lii owi ɔbono Yesu gi lii Farasiinyen mɔ gɛwi mɔ, nbara aŋmarasɛbo mɔ de Farasii awura mɔ mɛ san mɛ dɛ mɔ

ginyadon, ne mɛ kya laarɛ mɛ' nu mɔ-
gɛnɔ dɔ. 54 Mɛ kya soo mɔ idoo de ɔ' nyɛ
tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn iko de mɛ' nyɛ mɔ.

12

*Yesu Gi Ka M*ɔ-Akasɛbo Mɔ Kyu Lii Farasii Awura Mɔ So

1 Gɛnen aberɛ abono dɔ mɔ, asa sakyɔ
mɛ koola gyan' Yesu asɛ kaaborɛ mɛ kya
kyise abara ayaa. Mɛ ba gɛnen mɔ, Yesu
gi daa gitɔngɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ,
"Fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so dɔɔdan. Farasii
awura mɔ mɛ gyɛ o-dun-me, ɔ-fon-me
anyamesɛ. Mɔmɔ-ilaa nyiilesɛ i dɛ daa fɛɛ
gɛlin gɛbono gɛ kya yɛgɛ bodobodo kya
ŋan mɔ. 2 I lii fɛɛ sɛi mɛŋ bo no i bo asiiri
dɔ yɛɛ i maŋ lii gɛwi, abɛɛ ilaa iko i ŋara
yɛɛ i maŋ lii gifuuli. 3 Imɔso ilaa ibono fɛ
ŋara tɔgɛ gɛnyɛ mɔ, asa mɛ laa nu imɔ
owi ken-ken, ne ilaa ibono fɛ tɔgɛ adɛɛdɛɛ
dɔ wɔra abara aso dɔ obu dɔ fɛye-wolɛ
mɔ, asa mɛ laa liirɛ imɔ da gikpengboo.

4 "N' buu sa fɛye abono fɛ gyɛ me-
kyɛmenɛana mɔ yɛɛ fɛ' mɛŋ sa fɛ' selɛ
mɔmɔ abono mɛ laa mɔɔ daa nyamesɛ
nyoro gibi mɔ wolɛ ne mɛ maŋ baa taalɛ
nyida mɔ-oduduu bɔla mɔ. 5 Nan tɔgɛ
fɛye ɔbono i kaaborɛ fɛ' selɛ mɔ. Fɛ'
selɛ daa Wurubuaarɛ. Mɔ berɛ, nengyene
ɔ mɔɔ fɛye-nyoro gibi mɔ, ɔ bo ɔlon de
o' kii taalɛ too fɛye wɔra ɔgya dɔ nfono
ɔ kya biidɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo giso
mɔ. Ɛn, n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ mɔ
ne fɛ' selɛ. 6 Abonbuɛ abono mɛ kya
fɛ mɔmɔ anun aterenbi abi anyɔ gbaa
mɔ, Wurubuaarɛ mɛŋ kya tan mɔmɔ dɔ
ɔkolon so. 7 Ne fɛye mɔ de-e? Wurubuaarɛ
nyi dabɔlɛ fɛye-gimu dɔ iman gɛgyɔnɔ
gbaa. Imɔso fɛ mɛŋ sa fɛ' selɛ gifuu.
Fɛ tiri sa Wurubuaarɛ gikyɔ don gɛnen
abonbuɛ abono afonɛɛ-afonɛɛ.

8 "N' buu sa fɛye yɛɛ, ɔbono ɔ yelɛ asa
dɔ tɔgɛ yɛɛ me ne n gyɛ mɔ-wura mɔ,
gɛnen ne me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa
mɔ kee, nan lɛɛ tɔgɛ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ
mɔ ansi dɔ yɛɛ ɔ gyɛ me-sonbo. 9 Ne
ɔbono, mɔ, o kine me sansana yɛɛ meŋ
gyɛ mɔ-wura mɔ, gɛnen ne me kee nan
kine mɔ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɔ ansi dɔ
yɛɛ ɔ mɛŋ gyɛ me-sonbo. 10 Fo ɔbono fo
saalɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ
mɔ, i laa sa de Wurubuaarɛ o' kyu kyɛɛ fo.
ɔbono, mɔ, ɔ saalɛ Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ mɔ berɛ, Wurubuaarɛ maŋ kyu imɔ
ibono kyɛɛ kaasɛ mɔ. 11 Nengyene fɛɛ
asa mɛ kyu fɛye kpe akyangbon dɔ, awura-
awura asɛ de abelɛnsɛ asɛ mɔ, fɛ' mɛŋ
sa fɛ' yɛgɛ i' wɔra fɛye gɛwɔnsa yɛɛ nnɛ
ne fɛ laa lɛɛ gɛnɔ abɛɛ menɛ ilaa ne fɛ
laa tɔgɛ. 12 Owi mɔ gi fo mɔ, Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ laa nyiile fɛye gɛnɔɔbono fɛ
laa lɛɛ gɛnɔ mɔ."

*Fo Kya Ka Gyan' Fo-At*ɔ So Mɔ, Fo Mɛŋ Nyi ɔlaako

13 ɔnyen ɔko bo sakpii mɔ dɔ nfono. ɔ
tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, "ɔbelɛnsɛ, tɔgɛ sa me-
daa de ɔ' yɛgɛ a' gyi aye-sɛ atɔ abono
o wu' taa yɛgɛ sa aye mɔ." 14 Yesu gi
taasɛ mɔ yɛɛ, "ɔnyen, me ne n gyɛ fɛye-
atɔ ɔyɛbo? Iŋ gyɛ fɛye-atɔ giyɛ so ne
Wurubuaarɛ gi sun me ba gɛsinkpan so."
15 Yesu gi kine sa ɔnyen mɔ gɛnen mɔ,
o kisee tɔgɛ sa sakpii mɔ yɛɛ, "Fɛ' kerɛ
fɛye-nyoro so dandan. Onsipara ne n gyɛ
onsipara, fɛŋ sa fɛ' wɔra. Fo nyamesɛ ne
n kine fo bo awuratɔ nnɛ, i maŋ yɛgɛ fo'
nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan."

16 Nfono ne Yesu gi too ɔtarɛ sa mɔmɔ
yɛɛ, "Aberɛ ako dɔ mɔ, aterenbi wura ɔko
gi kyena ibono ɔ bo ndɔɔ. Gɛsi gɛko dɔ
mɔ, mɔ-ndɔɔ gi wɔra ɔdan sa mɔ. 17 Ne ɔ
sa gɛwɔnsa yɛɛ, 'Nnɛ ne nan wɔra? Me-
agbaran mɔ aŋ kyɔ sa me-agyudɔ abono
nɛ dɔɔ faa. 18 Nbuo, nɛ bii ilaa ibono nan
wɔra mɔ. Nan singi agbaran adɛ, de n'
kii lɔrɔ yii abelɛ-belɛ. Nfono ne nan kyu
me-ilaa gyisɛ mɔ pɛwu yela. 19 Nɛ wɔra
gɛnen ta mɔ, nan tɔgɛ sa me-nyoro yɛɛ
n bo ilaa gyisɛ ibono i laa fo me gigyi nsi
nfonɛ nfonɛ. Imɔso nan kyoola, de n' gyi,
de n' nun, de me-gisen gi' tɔrɔ me.'

20 "ɔ kpɛ ɔ kya sa idɛana pɛwu gɛwɔnsa
mɔ, Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, 'Fo
mɛŋ nyi ɔlaako. Ndɛ gɛnyɛ gɛdɛ kpini fo
laa wu'. Fo wu' mɔ, anɛ ne nan san nyɛ gyi
ilaa ibono fo baala baala yela sa fo-nyoro
gɛnen mɔ?' "

21 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, ɔ lɛɛ gɛsɛ
yɛɛ, "Gɛnen kee ne i laa wɔra fo ɔbono fo
baala awuratɔ yela sa fo-nyoro ne foŋ wɔra
gidɛnsɛ de fo' nyɛ awuratɔ Wurubuaarɛ
dɔ mɔ."

*F*ɛŋ Sa Fɛ' Yɛgɛ Gɛkyena Dɔ Ilaa Tirisɛ I' Wɔra Fɛye Nwɔnsa

22 Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ,
"N kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ fɛ' mɛŋ sa fɛ'
suiili kyu lii fɛye-gɛkyena dɔ ilaa tirisɛ so,
fɛɛ ilaa ibonoana fɛ laa gyi abɛɛ fɛ laa kyu
gyan' fɛye-nyoro so mɔ. 23 Wurubuaarɛ
ɔbono ɔ sa fɛye-nkpa mɔ maŋ taalɛ sa
fɛye agyudɔ kee? Ɔbono ɔ sa fɛye nyoro
gibi mɔ maŋ taalɛ sa fɛye ilaa ibono fɛ laa
kyu gyan fɛye-nyoro so mɔ? 24 Fɛ' taa laa
ansi kerɛ nbuii. Giŋ kya duu. Giŋ kya tɛɛ.
Giŋ bo agyudɔ ikoolayelaten. Imɔ-rɛ imɔ
gɛnen gbaa faa, Wurubuaarɛ kya sa mɔmɔ
agyudɔ owi kamaasɛ dɔ. Ne fɛye mɔ de-e?
Fɛ mɛŋ nyi yɛɛ fɛ don nbuii gbaa bun?
25 "Fɛ suiili fɛye-gɛkyena dɔ ilaa so mɔ,
nnɛ ne i laa kpaa fɛye? I maŋ yɛgɛ fɛ' nyɛ
kyena ba-a gɛkɛ kolon bɔla. 26 Nengyene
fɛ maŋ taalɛ wɔra gɛnen ilaa petɛ-petɛ
idɛ mɔ, menɛ n wɔra so ne fɛ kya nyala
fɛye-nyoro de ilaa sɛnsɛ?
27 "Fɛ' laa ansi kerɛ gɛnɔɔbono iyii i
kya wɔra afototo mɔ. Iŋ kya wɔra gɛsun
ne iŋ kya luo akuru sa imɔ-nyoro. Imɔ
gɛnen gbaa mɔ, n kya buu mi-i sa fɛye
yɛɛ Wura Solomon mɔ-rɛ mɔ-awuratɔ
pɛwu mɔ, ɔ mɛŋ nyɛ akuru abono a wɔra
ɔdan fo gɛnen afototo adɛ. 28 Iyii ibono i
kya bingiri ngya mɔ gbaa ne Wurubuaarɛ
kya gyere imɔ lɔrɔ kanpɛ faa. Fɛye
anyamesɛ ne ɔ laa lɛɛ ansi yɛgɛ de fɛ' naa
gibolonbukpan? O, fɛye asa adɛ, gisɔɔgyi
gibono fɛ bo sa Wurubuaarɛ mɔ giŋ ti taa
wɔra sɛi.
29 "Fɛ' mɛŋ sa fɛ' pɛɛrɛ ginsi ilaa ibono
fɛ laa gyi de fɛ' nun mɔ so. Fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ
i' wɔra fɛye nwɔnsa. 30 Asa abono mɛŋ
nyi Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ ansi ne n kya
pɛɛrɛ gɛnen ilaa idɛana so. Fɛye-sɛ Wu-
rubuaarɛ nyi yɛɛ i tiri fɛye. 31 Imɔso fɛye
berɛ, fɛ' pɛɛrɛ ansi daa de Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ a' ba asa dɔ.
Fɛ ti fɛ kya wɔra gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ
laa yɛgɛ ilaa sɛnsɛ idɛana pɛwu kee i' yii
fɛye-abaa."

*I Bo Wurubuaar*ɛ Ɔbolɛ Yɛɛ Ɔ' Sa Fɛye Mɔ-Gɛwuragyi Dɔ Akyenabi

32 Yesu gi kii tɔgɛ yɛɛ, "Me-adɛ kalɛsɛ,
fɛŋ sa fɛ' selɛ gifuu. I gyɛ fɛye-sɛ Wu-
rubuaarɛ ɔbolɛ gɛlaarɛ yɛɛ ɔ' sa fɛye
ikyenaten dɛnsɛ mɔ-gɛwuragyi mɔ dɔ.
33 Fɛ' fɛ fɛye-atɔ de fɛ' kyu amɔ-aterenbi
kyɛɛ ayenbo. Fɛ' laarɛ daa ikpengyo ibono
ɔnan i mɛŋ kya nyida mɔ yela sa fɛye-
nyoro. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛ laa wɔra
idɛnsɛ yela de fɛ' nyɛ ntɛɛla Wurubuaarɛ
dɔ. Wurubuaarɛ dɔ-lɛɛ ntɛɛla mɔ berɛ,
giŋ kya ta, oyu mɛŋ kya tu sindi nmɔ ne
ntakpenbi giŋ kya nyida nmɔ. 34 Imɔso
fɛ' laarɛ daa soso-lɛɛ awuratɔ. I lii fɛɛ
nfono fo-awuratɔ a bo mɔ, nfono kee ne
fo-nwɔnsa gi bo."

*F*ɛ' Baala Fɛye-Nyoro Gyoo Me-Gikiiba Mɔ

35-36 Yesu gi kii tɔgɛ yɛɛ, "Fɛ' baala
fɛye-nyoro gyoo owi ɔbono nan kii lii Wu-
rubuaarɛ dɔ ba mɔ de fɛ' wɔra fɛɛ gikpalɛ
gibono nan da faa. Adega ako mɔmɔ-rɛ
mɔmɔ-wura ne n bo nno. Mɔmɔ-wura
mɔ gi koso kyon gɛkɛ belɛ gigyi de ɔ'
ba. Mɛ baala mɔmɔ-nyoro mɛ tɛ mɛ
gyoo mɔ. Mɛ wu yɛɛ owi gi ta ne ɔŋ
ti ba mɔ, mɛ nyɔga ifatela yela, mɛ kya
kerɛ mɔ-ɔkpa. Mɛ kya laarɛ fɛɛ ɔ baa
ŋmɛɛ gisin mɔ, de mɛ' nyɛ koso tigi mɔ
kusaa. 37 Amudɛnsɛbo ne n gyɛ adega
abono mɔmɔ-wura laa kii baa tu mɔmɔ,
mɛ tɛ mɛ kerɛ mɔ-ɔkpa gɛnen mɔ. Fɛye
kee fɛ' kyena kerɛ me-ɔkpa de fɛ' bii fɛye-
nyoro akedabi gɛnen. Gɛsintin ne n kya
tɔgɛ mi-i sa fɛye faa, aberɛ abono adega
mɔ wura mɔ gi kii baa tu ɔmɔ mɛ tɛ mɛ
kerɛ mɔ-ɔkpa mɔ, ɔ laa lɔrɔ mɔ-nyoro
de ɔ' yɛgɛ mɛ' kpelegɛ kyena ogyiten, de
mɔ gbaa-gbaa ne ɔ' san kyu agyudɔ baa yii
mɔmɔ. 38 Gɛnyɛ de nsana abɛɛ gibaadiikɛ
gbaa ne ɔ kpaa kii ba mɔ, ɔ baa tu mɔmɔ
mɛ tɛ mɛ kerɛ mɔ-ɔkpa gɛnen mɔ, mɛ
laa gyi mɔ-ginsi."
39 Yesu gi da imɔ so gikpalɛ yɛɛ, "Iŋ
gyɛ fɛye gbaa-gbaa fɛ nyi? Nkana gɛten
wura nyi yɛɛ owi baarɛ ɔkara ne oyu laa
ba mɔ, naafo ɔ maŋ yɛgɛ de oyu ɔ' nyɛ
loo mɔ-gɛten dɔ baa yuuri mɔ. 40 Gɛnen
kee ne i kaaborɛ fɛ' bii fɛye-nyoro akedabi
owi kamaasɛ dɔ. I kya nyiile yɛɛ me,
anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, nan lii
Wurubuaarɛ dɔ kii ba daa owi ɔbono fɛ
mɛŋ dɛsɛ mɔ."

*Wurubuaar*ɛ Gi Kyɛɛ Fo Gikyɔ Mɔ, Ɔ Laa Taasɛ Fo Gikyɔ Kee

41 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, Piita gi taasɛ
mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, aye fo-akasɛbo mɔ
wolɛ ne fo kya da gikpalɛ gidɛ faa abɛɛ
ɔkamaasɛ daa?" 42 Nfono mɔ, Wura Yesu

gi da mɔ gikpalɛ yɛɛ, “Anɛ ne n dɛ fɛɛ
dega ɔbono ilaa nan baa tɔgɛ faa? Ɔ kya
gyi gɛsintin sa mɔ-wura ne o nyi ɔlaako.
Mɔ-wura mɔ gi kyu mɔ-gɛten dɔ ilaa
wɔra mɔ-abaa dɔ de owi gyisɛ gi fo mɔ,
ɔ' yɛ agyudɔ sa gɛten mɔ dɔ awura.
43 Nengyene mɔ-wura mɔ gi baa tu mɔ ɔ
kya wɔra ibono ɔ ka yela sa mɔ mɔ, ɔ
laa gyi mɔ-ginsi.” 44 Ne Yesu gi tɔgɛ yɛɛ,
“Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye faa, mɔ-wura
mɔ laa kyu mɔ-ilaa pɛwu kyu wɔra gɛnen
dega ɔbono abaa dɔ.
45 “To, ne fɛɛ dega mɔ gi tɔgɛ sa mɔ-
nyoro yɛɛ, ‘Ilaa iko i keda me-wura yela,’ fo
baa kerɛ mɔ, o yii gɛsɛ ɔ kya daarɛ mɔ-
nanboana sɛnsɛ, anyen de akyii mɔ, ɔ kya
gyi ne ɔ kya nun nta ɔ kya boo. 46 Ɔ kya
wɔra gɛnen mɔ, mɔ-wura mɔ laa baa tuule
mɔ owi ɔbono ɔ mɛŋ dɛsɛ mɔ. Ɔ baa tuule
mɔ mɔ, ɔ laa tansi biidɛ mɔ-giso de ɔ' kalɛ
mɔ bɔla asa abono mɛŋ kya gyi gɛsintin
mɔ so.
47 “Dega ɔbono o nyi mɔ-wura gɛlaarɛ
ne ɔ mɛŋ baala ilaa yela abɛɛ ɔ mɛŋ wɔra
mɔ-wura mɔ gɛlaarɛ mɔ, wura mɔ laa
yɛgɛ mɛ laa tansi koree mɔ gɛsintin so.
48 Dega ɔbono, mɔ, ɔ mɛŋ nyi ne ɔ kpaa
wɔra ilaa ibono i gyɛ ilaa koreesɛ mɔ, wura
mɔ laa yɛgɛ mɛ laa koree mɔ ŋmaraa daa
de mɛ' taa mɔ yɛgɛ.” Yesu gi da gikpalɛ
mɔ ta mɔ, ɔ lɛɛ gɛsɛ yɛɛ, “Ɔkamaasɛ
ɔbono Wurubuaarɛ gi kyɛɛ mɔ gikyɔ mɔ,
gɛnen kee ne Wurubuaarɛ laa taasɛ ilaa
gikyɔ lii mɔ asɛ. Ɔbono Wurubuaarɛ gi
kyu ilaa gikyɔ wɔra mɔ-abaa dɔ mɔ, ilaa
ibono Wurubuaarɛ laa baa taasɛ lii mɔ asɛ
mɔ kee i laa nyaakyɔ.”

*Yesu Gi Ba Baa Ny*ɔga Ɔgya Kyu Too Gɛsinkpan So

49 Yesu gi kii tɔgɛ yɛɛ, “Nɛ ba gɛsinkpan
so faa, ɔgya ne nɛ ba de n' baa nyɔga kyu
too gɛmɔ so. Nkana fɛɛ gɛnen ɔgya ɔbono
gi ti kyangɛ gbaa mɔ, i gyɛ me-gɛlaarɛ.
50 Pɛi de n' wɔra gɛnen mɔ, ɔlaawusɛ ɔko
laa tu me. Gɛnen ɔlaawusɛ ɔbono ne nan
yɛgɛ n' wɔra Wurubuaarɛ gɛlaarɛ kpaa
logɛ. Ɔlaawusɛ ɔbono mɛŋ ti tu me faa mɔ,
me-gisen giŋ tɛ me gɛten kolon.
51 “Imɔso fɛ nyi yɛɛ nɛ ba faa mɔ, i laa
yɛgɛ asa mɛ' nyɛ gisen yuuli kyu kyena de
abara daa? Kuaa! N' buu sa fɛye yɛɛ me-
giba mɔ gi laa baragɛ asa abono mɛ kya
nu me-gɛdɛ mɔ lii abono mɛŋ kya nu me-
gɛdɛ mɔ dɔ. 52 Kpɛ kyu lii ndɛ kyu kyon
mɔ, gɛten kolon dɔ asa anun dɔ mɔ, asa'
mɛ laa wɔra gɛnɔ anyɔ mɔ so, ne anyɔ
mɔ, mɔ, mɛ laa wɔra gɛnɔ asa' mɔ so.
53 Ɔnyen mɔ-rɛ mɔ-sɛ mɛ maŋ nu abara
asɛ.
Ɔkyii mɔ-rɛ mɔ-nyi mɛ maŋ nu abara asɛ.
Ne ɔkyii mɔ-rɛ mɔ-saa kyiisɛ mɛ maŋ nu
abara asɛ.”

*I Kaabor*ɛ Fɛ' Taalɛ Kerɛ Ndɛ Ilaa De Fɛ' Bii Ilaa Ibono I Kya Ba Mɔ

54 Yesu gi kii tɔgɛ sa sakpii ɔbono ɔ
bo nno mɔ yɛɛ, “Nengyene fɛ kpɛ nyɛ
ne fɛ wu nyangbon kya yii mɔ, fɛ kya bii
tɔgɛ yɛɛ nyangbon laa da. Gɛsintin mɔ,
nyangbon mɔ kya baa da. 55 Ne fɛ wu yɛɛ
owi gi baa lii nyɛnyɛngɛ fu-u awulun aberɛ
mɔ, fɛ kya bii tɔgɛ kee yɛɛ, ‘Ndɛ berɛ
owi laa lii de ɔlon.’ Gɛsintin mɔ, i kya ba
gɛnen. 56 Gikerɛansi awura! Fɛ kya kerɛ
soso de gɛsinkpan adebi de fɛ' bii tɔgɛ yɛɛ
ilaa idɛ ne nan wɔra. Fɛŋ kaaborɛ fɛ' bii
kerɛ nkɛ ndɛ-lɛɛ ilaa dɔ de fɛ' bii ilaa
ibono Wurubuaarɛ kya laarɛ ɔ' baa wɔra
mɔ? 57 Fɛye gbaa-gbaa fɛ' kerɛ ilaa dɛnsɛ
de ilaa nyɛnyɛn dɔ de fɛ' lɛɛ ibono i boran
mɔ wɔra.
58 “Nengyene ɔko gi terɛ fo ɔko nbɛlɛ
ne fɛ kya kpe nbɛlɛ mɔ ogyiten mɔ, kyu
aniya de fo-rɛ mɔ fɛ' tɔgɛ lɔrɔ ɔkpa dɔ
pɛi de fɛ' lɔɔ loo. I mɛŋ gyɛ gɛnen mɔ,
foŋbii ɔ laa kyu fo kpe nbɛlɛ ogyibo mɔ
asɛ de ɔbono, mɔ, o' kyu fo kpaa wɔra
ngbɛ awura ɔbelɛnsɛ abaa dɔ de ɔ' keda
fo tii de obu. 59 N kya buu mi-i sa fɛye yɛɛ
mɛ keda fo tii de obu gɛnen mɔ, fo laa sii
nno gɛnen-n kpaa fo owi ɔbono ɔkara mɛ'
wu yɛɛ fo ka fo-ilaa nyɛnyɛn gikɔ mɔ ta
mɔ, pɛi de mɛ' lɔɔ tigi fo.”

13

*F*ɛŋ Kyɛɛgɛ Mɔ, Fɛ Laa Nyɛ Lɛwu

1 Gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ, asa ako mɛ
baa buu sa Yesu yɛɛ Ɔbelɛnsɛ Pilato gi
mɔɔ Galeli asa ako. Owi ɔbono ɔ mɔɔ
mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ yelɛ mɛ kya kyan
asunbi mɛ kya sa Wurubuaarɛ. Imɔso i
yɛgɛ mɔmɔ-nkalan gbaa gi saarɛ nbuɛ
nbono mɛ kyu kyan asunbi mɔ lɛɛ nkalan
dɔ. 2 Mɛ buu sa Yesu gɛnen mɔ, ɔ lɛɛ gɛnɔ
taasɛ yɛɛ, “Gɛnɔɔbono gɛnen asa adɛ mɛ
wu' awɔrɔfɔɔ lɛwu faa mɔ, fɛ nyi yɛɛ

mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn i kyɔ don Galeli asa
sɛnsɛ daa abɛɛ? 3 Kuaa. N kya buu mi-i sa
fɛye yɛɛ nengyene fɛ maŋ nu fɛye-nyoro
gɛsɛ de fɛ' kyɛɛgɛ lii fɛye-ilaa nyɛnyɛn
giwɔra dɔ mɔ, gɛnen kee ne fɛye pɛwu fɛ
laa wu' ne." 4 Yesu gi kii taasɛ mɔmɔ yɛɛ,
"Ne asa gudu gukue abono obu lege-lege
mɔ gi gbaa mɔɔ mɔmɔ Silowam mɔ de-e?
Fɛ nyi yɛɛ gɛnen asa abono kee, mɔmɔ-
lɛɛ ilaa nyɛnyɛn i kyɔ don Gyɛrusalem
awura-lɛɛ? 5 Kuaa. N kya buu mi-i sa fɛye
yɛɛ nengyene fɛ maŋ nu fɛye-nyoro gɛsɛ
de fɛ' kyɛɛgɛ lii fɛye-ilaa nyɛnyɛn giwɔra
dɔ mɔ, gɛnen kee ne fɛye pɛwu fɛ laa wu'
ne."

6 Nfono mɔ, Yesu gi da mɔmɔ gikpalɛ
yɛɛ, "Ɔnyen ɔko gi kyena. Ɔ bo ndɔɔ, ne
o duu oyii ɔko ɔ laa sɔrɔ abi gyisɛ mɔ-
ndɔɔ mɔ dɔ. Ɔ bo ɔko kya kerɛ ndɔɔ mɔ
so ɔ sa mɔ. Gɛkɛ gɛdɛ mɔ, o kpe ndɔɔ,
ne ɔ naa kpe oyii mɔ asɛ de ɔ' kpaa kerɛ
yɛɛ ɔ laa nyɛ mɔ-abi de o' gyi abɛɛ? O
kpe gɛnen mɔ, ɔ mɛŋ nyɛ ba-a gibi kolon.
7 Imɔso ɔ tɔgɛ sa mɔ-ndɔɔ ɔkerɛbo mɔ
yɛɛ ɔ' ŋɛ oyii mɔ fuɛ. I lii fɛɛ nsi nsa ne
ɔ kya ba gɛrɛ faa, ɔŋ kya nyɛ oyii mɔ abi.
Ɔ yelɛ giyan. Ɔ mɛŋ bo agyan. 8 Nfono mɔ
ne mɔ-ndɔɔ ɔkerɛbo mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
'Ɔbelɛnsɛ, yɛgɛ ɔ' yelɛ gɛsi kolon de a'
kerɛ. Nan puligi mɔ-gikɔɔrɛ dɔ kyaabɔɔ
de n' kyu fɛɛ inaadɛbin worogɛ opuligiten
mɔ. 9 Gɛsi gɛ' baa gyan' mɔ, foŋbii mɔ ɔ
laa sɔrɔ. Nengyene ɔ mɛŋ kii sɔrɔ berɛ
mɔ, pɛi de ɔ' lɔɔ wɔra ɔŋɛfuɛsɛ.' "

*Yesu Gi Ky*ɛ Ɔkyii Ɔko Gɛkɛ Kyoolasɛ Dɔ

10 Gɛkɛ kyoolasɛ gɛko mɔ, Yesu kya
nyiile asa ilaa Gyuda awura gikyangbon
giko dɔ. 11 Ɔkyii ɔko bo nno, ilaa nyɛnyɛn
oduduu tɛ mɔ so, ne i yɛgɛ ɔ loo gilɔ. Ɔ
mɛɛ faa gɔn'gerɔn'gɔn. Ɔ mɛŋ kya taalɛ
yelɛ ntintin. I wɔra ɔkyii mɔ gɛnen mɔ,
imɔ nsi gudu gukue ne. 12 Yesu gi wu ɔkyii
mɔ mɔ, ɔ terɛ mɔ ba mɔ asɛ, ne ɔ tɔgɛ
mɔ yɛɛ, "Ɔkyii, fo-gilɔ mɔ gi' ta sa fo!"
13 Ne o kyu mɔ-abaa kyu gyan' ɔkyii mɔ
so. Ayaa abono so mɔ, gilɔ mɔ gi ta ne
ɔkyii mɔ gi tengɛ yelɛ ntintin ne ɔ yen
Wurubuaarɛ kyu lii ilaa ibono Wurubuaarɛ
gi yɛgɛ Yesu gi wɔra sa mɔ mɔ so.

14 Yesu gi kyɛ ɔkyii mɔ gɛkɛ kyoolasɛ
so mɔ, i kya loo ɔbelɛnsɛ ɔbono ɔ kya
kerɛ gikyangbon gibono so mɔ. Gɛnen so
mɔ ɔbelɛnsɛ mɔ gi tɔgɛ sa asa abono
mɛ bo gikyangbon mɔ dɔ mɔ yɛɛ, "Nkɛ
sono dɔ mɔ, nkɛ nsee ne i kaaborɛ fɛɛ a'
kyu wɔra gɛsun; gɛkɛ sonosɛ mɔ gɛ gyɛ
gɛkɛ kyoolasɛ sa aye. Imɔso fɛ' kyena ba
daa nkɛ nbono dɔ i kaaborɛ asa mɛ' wɔra
gɛsun mɔ de mɛ' kyɛ fɛye. Fɛ mɛŋ' baa
kyena ba nkɛ kyoolasɛ yɛɛ mɛ' kyɛ fɛye."

15 Ɔbelɛnsɛ mɔ gi tɔgɛ gɛnen sa asa
mɔ mɔ, Wura Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔ
yɛɛ, "Fo-rɛ abono fɛ dɛ gɛnen gɛwɔnsa
gɛdɛ mɔ, fɛ gyɛ o-dun-me, ɔ-fon-me
anyamesɛ. Imɔso aye-gɛkɛ kyoolasɛ so
mɔ, fɛye ɔkamaasɛ mɛŋ kya sangɛ mɔ-
gɛbuɛ fɛɛ naadɛ abɛɛ bee de ɔ' kparɛ
mɔ lii mɔ-ɔdɛten kyu mɔ kpe de ɔ' kpaa
nun nkyu? 16 To! Fɛ' kerɛ gɛnen ɔkyii
baarɛ, aye-naana Aberaham ɔpaa dɔ isa
ne. Ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ gi nyɛ
mɔ wɔra mɔ-gyɔlɔ dɔ faa, imɔ nsi gudu
gukue ne. Imɔso i mɛŋ kaaborɛ fɛɛ gɛkɛ
kyoolasɛ fɛɛ gɛdɛ faa mɔ, ɔkyii baarɛ ɔ'
nyɛ de n' lɛɛ mɔ lii ilaa nyɛnyɛn pɛwu
gɛmu mɔ abaa dɔ?" 17 Yesu ilaa taasɛsɛ
mɔ ɔ taasɛ gɛnen mɔ, i wɔra mɔ-akyobo
pɛwu ipeeli. Sakpii ɔbono ɔ kya kyena buu
mɔ mɔ pɛwu berɛ ilaa dɛnsɛ ibono Yesu
kya kyena wɔra fɛɛ idɛ ɔnan pɛwu mɔ i
bo mɔmɔ ɔbolɛ gikyɔ kyɔde.

*Wurubuaar*ɛ Gɛwuragyi Dɔ Akyenabi A
Dɛ Nnɛ?

18 Nfono mɔ, Yesu gi taasɛ yɛɛ, "Wu-
rubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi a dɛ
nnɛ? Menɛ ne nan kyu kɛserɛ de amɔ ne?
19 Gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ
akyenabi a kya yɛlegɛ asa dɔ mɔ, i dɛ daa
fɛɛ Maasadɛ giponfɛ ilaa. Dɔɔbo gi duu
gimɔ abi ŋini-ŋini ndɔɔ dɔ mɔ, gi laa kɔrɔ
de gi' sen wɔra giponfɛ kpatakperɛ. Nbuii
gbaa gi laa baa luo asisaa gimɔ-ngyalenbi
dɔ."

20 Yesu gi kii taasɛ yɛɛ, "Menɛ ne nan
kyu Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi
kyu kɛserɛ de ne? 21 Gɛnɔɔbono Wu-
rubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi a kya
yɛlegɛ asa dɔ mɔ i dɛ daa fɛɛ gɛlin
gɛbono mɛ kya kyu wɔra bodobodo ne ɔ
kya ŋan dii mɔ. Mɛ kya kyu gɛnen gɛlin
gɛbono kyu bagadɛ bodobodo nnyufo fɛɛ
imudu isa' dɔ mɔ, gɛ kya yɛlegɛ loo saarɛ
nnyufo mɔ pɛwu dɔ de bodobodo mɔ ɔ'
ŋan dii."

22 Yesu kya kpe Gyɛrusalem mɔ, ɔ naa
de isowolɛ belɛ-belɛ de ipii-pii so ɔ kya
nyiile asa ilaa. 23 Owi ɔko dɔ mɔ, ɔko gi
kpaa taasɛ Yesu yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, imɔso asa
abono mɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ ɔ' mɔlɛgɛ
mɔmɔ de mɛ' nyɛ kyena mɔ asɛ mɔ mɛ
laa wɔra daa asa kalɛsɛ?" Ɔ taasɛ gɛnen
mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa asa abono mɛ bo mɔ
asɛ nfono mɔ yɛɛ, 24 "Fɛ' nyanga ansi de
fɛ' loo de gɛbunono pi-i gɛbono gɛ dɛ kpe
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ dɔ mɔ. N'
buu sa fɛye yɛɛ asa abono mɛ laa laarɛ yɛɛ
mɛ' nyɛ gɛkyena Wurubuaarɛ asɛ ne mɛ
maŋ nyɛ mɔ, mɛ laa nyaakyɔ."
25 Yesu gi da imɔ so gikpalɛ sa mɔmɔ
yɛɛ, "Owi gi ta mɔ, gɛten wura laa
yɛgɛ mɛ' tii mɔ-gikpaara gɛbunono wɔra
giŋanbi, asa mɛŋ baa nyɛ loo. Fɛye dɔ
ako fɛ laa san fɛ yelɛ nŋmaŋman fɛ kya
ŋmɛɛ mɔ-gisin yɛɛ, 'Ɔbelɛnsɛ, tigi aye!'
Nfono mɔ, mɔ mɔ laa tɔgɛ yɛɛ, 'Meŋ
nyi fɛye.' 26 I ba gɛnen mɔ, fɛ laa dɛ mɔ
giserɛ yɛɛ, 'Ɔbelɛnsɛ, aye-rɛ fo a gyi ne
a nun dabɔlɛ kerɛ. Fo nyiile asa ilaa aye-
isowolɛ so.' 27 Nfono mɔ ɔbelɛnsɛ mɔ laa
kii lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, 'Meŋ nyi fɛye. Me ne
n tɔgɛ sa fɛye. Fɛ gyɛ daa ilaa nyɛnyɛn
awɔrabo. Fɛ' naa me-ansi so!' 28 Nfono mɔ
osulon de anɛbi giwɛ i laa tɔrɔ fɛye so. I
lii fɛɛ fɛ laa wu Iloobu Aberaham, Ayisiki,
de Gyeekɔpo de mɔmɔ abono pɛwu mɛ
tɔgɛ Wurubuaarɛ ikalan baa kyon mɔ mɛ
nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ gɛwuragyi
mɔ dɔ, ne fɛye, mɔ, Wurubuaarɛ gi gya
fɛye lii mɔ asɛ. 29 Asa mɛ laa lii ansi de
gɛmara de benɛ so de gyisɛ so pɛwu ba,
de mɛ' baa nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ
gɛwuragyi mɔ dɔ. Mɛ laa gyi de mɛ' nun
de ɔkon. 30 Gɛnen gɛwuragyi gɛbono dɔ
mɔ, fɛ laa wu yɛɛ abono mɛ gyɛ gɛmara
awura gɛsinkpan so ilaa dɔ mɔ ako mɛ
laa kpaa wɔra agyangbarabo, ne abono mɛ
gyɛ agyangbarabo gɛsɛ gɛrɛ mɔ ako mɛ
laa kpaa bingiri gɛmara awura."

*Gy*ɛrusalem Ilaa I Kya Loo Yesu

31 Yesu gi kpɛ tɔgɛ gɛnen ta mɔ, ayaa
abono so mɔ, Farasii awura ako mɛ baa
tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Naa lii gɛrɛ kpe gɛten
banban. I kya nyiile yɛɛ Wura Hɛrodɛ
kya laarɛ fo-imɔɔten." 32 Nfono mɔ Yesu
gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' kpaa tɔgɛ sa
Wura Hɛrodɛ ɔbono ɔ dɛ fɛɛ agyagaa mɔ
yɛɛ, 'Nkɛ kalɛsɛ ndɛ dɔ mɔ, n kya gya
ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi n kya koso
asa so ne n' kya kyɛ asa alɔtɔ. Imɔ idɛ
gɛmara mɔ, nan wɔra ilaa ibono so nɛ ba
gɛsinkpan so mɔ.' 33 To. Nkɛ kalɛsɛ ndɛ
dɔ mɔ, i kaaborɛ n' yii ɔkpa de n' kpaa
loo Gyɛrusalem de i' kyu kyena de fɛye-
gɛlaarɛ yɛɛ Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo
ba-a ɔkolon maŋ wɔra ɔmɔɔsɛ ɔsowolɛ
banban ɔko so baa too de Gyɛrusalem.
34 "O, Gyɛrusalem asa! Fɛye ne n kpɛ
fa-a mɔɔ Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ
ne fɛ kya too fa-a too abui fa-a mɔɔ Wu-
rubuaarɛ isɔɔ ibono ɔ kya sun fɛye asɛ
mɔ. Nɛ tansi laarɛ fɛɛ n' nyaa fɛye ba
me asɛ fɛɛ gɛnɔɔbono kyaasɛ kya nyaa
mɔ-biana baa wɔra mɔ-abantɛɛ dɔ mɔ.
Gikpadɔ gifonɛɛ ne nɛ laarɛ n' koola
fɛye gɛnen ne fɛŋ kya kyule faa. 35 Fɛ'
nu yɛɛ Wurubuaarɛ laa lɛɛ ansi taa fɛye-
ɔsowolɛ yɛgɛ sa fɛye. N kya tɔgɛ fɛye
gɛsintin yɛɛ fɛ maŋ baa wu me kpaa fo
gɛkɛ gɛbono fɛ laa bugi fɛye-nnɔ tɔgɛ
yɛɛ, 'Wura Wurubuaarɛ ɔ' kosorɛ ɔnyen
baarɛ gimu! Wurubuaarɛ ginyen dɔ ne ɔ
naa ɔ kya ba faa!' "

14

*Yesu Gi Ky*ɛ Ɔnyen Ɔbono Ɔ Kya Lɔ
Kyankpan Mɔ Gɛkɛ Kyoolasɛ

1 Gyuda awura gɛkɛ kyoolasɛ gɛko mɔ,
Farasii awura ɔbelɛnsɛ gbaa' ɔko gi da
gibaa terɛ Yesu yɛɛ ɔ' baa gyi mɔ-gɛwi.
Yesu gi kpe mɔ, ɔbelɛnsɛ mɔ mɔ-rɛ abono
mɛ bo mɔ asɛ mɔ mɛ kya dii mɔ de mɛ'
kerɛ ilaa ibono ɔ laa wɔra mɔ. 2 Nfono
mɔ, ɔnyen ɔko gi ba Yesu asɛ, ɔ kya lɔ
kyankpan. 3 Yesu gi wu ɔlɔbo mɔ mɔ, ɔ
taasɛ Gyuda awura nbara aŋmarasɛbo mɔ
de Farasii awura abono mɛ bo nfono mɔ
yɛɛ, "I dɛ ɔkpa fɛɛ a' kyɛ alɔtɔ gɛkɛ
kyoolasɛ abɛɛ i mɛŋ dɛ ɔkpa?" 4 Yesu gi
taasɛ mɔmɔ mɔ, mɛ mɛŋ lɛɛ gɛnɔ. Nfono
ne ɔ tengɛ gibaa yii ɔlɔbo mɔ ne ɔ kyɛ
mɔ ne ɔ lɛɛ mɔ-ɔkpa yɛɛ ɔ' naa kpe gɛwi.
5 Yesu gi kyɛ ɔnyen mɔ ta mɔ, ɔ taasɛ asa
mɔ yɛɛ, "Fɛye ɔko mɔ-bi abɛɛ mɔ-naadɛ
gi tɔrɔ lɔkɔ dɔ gɛkɛ kyoolasɛ mɔ, ɔ maŋ
lɛɛ mɔ ayaa abono so? Ɔ laa kyena yɛɛ i
gyɛ gɛkɛ kyoolasɛ so mɔ, ɔ maŋ lɛɛ mɔ?"
6 Yesu gi taasɛ mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛŋ taa
lɛɛ gɛnɔ.

*Abel*ɛnsɛ De Nbii Ikyenaten Gikpalɛ

7 Yesu gi wu yɛɛ asa abono gɛten wura
mɔ gi da gibaa terɛ mɔ mɛ kya laarɛ daa
abelɛnsɛ ikyenaten. Imɔso ɔ da mɔmɔ
gikpalɛ yɛɛ, 8 “Nengyene ɔko gi da gibaa
terɛ fo ɔko yɛɛ fo' baa gyi gɛkɛ belɛ
kpaa mɔ mɔ, fo kpe mɔ, gɛŋ kpaa laarɛ
abelɛnsɛ ikyenaten. Foŋbii mɔ, nyamesɛ
gbaa' ɔbono ɔ don fo mɔ kee laa ba giterɛ
mɔ. 9 I ba gɛnen mɔ, ɔbono ɔ da gibaa
terɛ fɛye mɔ laa baa tɔgɛ sa fo yɛɛ,
‘Koso de fo' sa ɔbelɛnsɛ gɛgyapaa.’ Nfono
mɔ, fo laa koso de ansi ipeeli kpaa kyena
nbii ikyenaten. 10 Imɔso nengyene ɔko gi
da gibaa terɛ fo ɔko mɔ, fo kpe mɔ, fo
berɛ, kpaa laarɛ daa nbii ɔkyenaten de fo'
kyena. Ɔbono ɔ terɛ fo mɔ gi wu yɛɛ
fo gyɛ nyamesɛ gbaa' sa mɔ mɔ, ɔ laa
baa tɔgɛ sa fo yɛɛ, ‘Me-kyɛmenɛ, koso
baa kyena ansi dɔ gɛrɛ.’ Nfono mɔ fo
laa gyi ginsi asa abono mɛ bo nfono mɔ
pɛwu asɛ. 11 Imɔ gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ
nyamesɛ kamaasɛ ɔbono ɔ kya diirɛ mɔ-
nyoro mɔ, Wurubuaarɛ laa bara mɔ gɛsɛ.
Ne ɔbono, mɔ, ɔ kya bara mɔ-nyoro gɛsɛ
mɔ, Wurubuaarɛ laa diirɛ mɔ.”

12 Yesu gi tɔgɛ sa ɔbono ɔ da gibaa
terɛ mɔ mɔ kee yɛɛ, “Fo laa wɔra gɛkɛ
belɛ agyudɔ owi kenken abɛɛ gɛdɔɔdɛ
ne fo laa da gibaa terɛ asa mɔ, gɛŋ terɛ
fo-kyɛmenɛana, fo-daana, fo-tedɛana, fo-
subuana, de aterenbi awura wolɛ. Fo terɛ
mɔmɔ mɔ, mɔmɔ kee mɛ laa da gibaa
terɛ fo gɛkaako ka gikɔ. 13 Imɔso fo laa
da gibaa terɛ asa gɛnen mɔ, terɛ daa
ayenbo, abono mɛ lii giden, ɔtɛgɛsɛana,
de agyaatanbo. 14 Abono ne fo terɛ mɔ, fo
laa wɔra omudɛnsɛbo Wurubuaarɛ asɛ. I
kya nyiile yɛɛ mɔmɔ berɛ, mɛ maŋ taalɛ
wɔra imɔ ɔnan ka fo gikɔ. Wurubuaarɛ ne
nan ka fo gikɔ sa mɔmɔ gɛkaabono ɔ laa
kyingi gɛsintin awura lii ibuni dɔ de mɛ'
kpaa kyena mɔ asɛ mɔ.”

*Wurubuaar*ɛ Gɛkɛ Belɛ Gikpalɛ

15 Asa abono mɔmɔ-rɛ Yesu mɛ tɛ
ogyiten mɔ dɔ ɔko gi nu ilaa ibono Yesu
gi tɔgɛ gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa Yesu yɛɛ,
“Amudɛnsɛbo ne n gyɛ asa abono mɛ laa
nyɛ gyi Wurubuaarɛ gɛkɛ belɛ agyudɔ
gɛkaabono asa mɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ gɛkyena mɔ.”

16 Nfono ne Yesu gi da gikpalɛ kyu lii imɔ
so sa ɔnyen mɔ yɛɛ, “Ɔnyen ɔko bo nno.
Gɛkɛ gɛdɛ mɔ, ɔ da gibaa terɛ asa sakyɔ
yɛɛ ɔ laa gyi gɛkɛ belɛ, imɔso mɛ' ba de
mɛ' baa gyi de mɛ' nun kpaa mɔ. 17 Owi mɔ
gi fo mɔ, o sun mɔ-dega yɛɛ ɔ' naa kpaa
terɛ abono ɔ da gibaa terɛ mɔ yɛɛ mɛ' ba.
Mɛ gyan ta. 18 Dega mɔ gi kpe asa mɔ asɛ
mɔ, mɔmɔ pɛwu mɛ nyɛ ikyɛɛrɛgyanten
yɛɛ mɛ maŋ nyɛ nyoro ba. Mɔmɔ ɔko
yɛɛ ɔ sɔɔ gɛsinkpan gɛtɛɛko. Ɔ kya kpe
de ɔ' kpaa kerɛ gɛmɔ. Imɔso ɔ' kpaa tɔgɛ
mɔ-wura mɔ yɛɛ ɔ dɛ mɔ giserɛ, ɔ maŋ
nyɛ nyoro ba. 19 Ɔbanban kee yɛɛ ɔ sɔɔ
inaadɛ gudu ibono ɔ kya laarɛ ɔ' kpaa kerɛ
mɔmɔ-gidebi. Imɔso ɔ dɛ mɔ-wura mɔ
giserɛ yɛɛ ɔ maŋ nyɛ nyoro ba. 20 Ɔko kee
yɛɛ ɔ kpɛ dena ɔkyii ne, imɔso ɔ maŋ nyɛ
nyoro ba.

21 “Dega mɔ gi kii baa buu sa mɔ-wura
mɔ yɛɛ nfono o sun mɔ mɔ, o kpe mɔ,
asa mɔ ɔkamaasɛ yɛɛ ɔ maŋ nyɛ ny-
oro ba. Mɔ-wura mɔ gi nu gɛnen mɔ,
i kyu mɔ ginyadon ne ɔ tɔgɛ mɔ yɛɛ
ɔ' kpaala de ɔ' naa kpe nten-ana dɔ de
gɛbɔgɔlɔn kamaasɛ dɔ de ɔ' kpaa terɛ
ayenbo, ɔtɛgɛsɛana, abono mɛ lii giden
mɔ, de agyaatanbo pɛwu yɛɛ mɛ' ba de
mɛ' baa gyi. 22 Dega mɔ gi kpe kpaa terɛ
mɔmɔ ba, ne ɔ baa tɔgɛ mɔ-wura mɔ yɛɛ,
‘Nfono fo sun me mɔ, nɛ kpe ba. Abono
nɛ nyɛ mɔ, mɛ mɛŋ taalɛ bɔla ikyenaten
mɔ.’ 23 Nfono ne mɔ-wura mɔ yɛɛ, ‘Kii naa
kpe ibunmara de ndɔɔ ikpa dɔ de fo' kpaa
pɛɛrɛ ansi wɔra asa abono fo laa nyɛ mɔ
pɛwu yɛɛ mɛ' baa bɔla me-gɛwi. 24 N kya
buu mi-i sa fɛye abono fɛ bo gɛrɛnaa mɔ
yɛɛ abono nɛ terɛ yɛɛ mɛ' ba ne mɛ kine
mɔ, mɔmɔ ɔko-rɛ ɔko maŋ nyɛ agyudɔ
abono nɛ yɛgɛ mɛ' gyan yela mɔmɔ mɔ
daa kerɛ.’ ”

*Ɔbono Ɔ Kya Laar*ɛ O' Buu Yesu Mɔ Ɔ' Taasɛ Mɔ-Nyoro Ilaa

25 Owi ɔko dɔ mɔ, sakpii belɛ ɔko buu
Yesu. Nfono ne Yesu gi kisee tɔgɛ sa mɔmɔ
yɛɛ, 26 “Nyamesɛ ɔbono ɔ kya laarɛ fɛɛ
ɔ' ba me asɛ de ɔ' baa wɔra me-ɔkasɛbo
mɔ, i kaaborɛ ɔ' lɛɛ mɔ-gɛwɔnsa lii mɔ-sɛ
de mɔ-nyi de mɔ-subuana pɛwu so. Ɔ' lɛɛ
mɔ-gɛwɔnsa lii mɔ-ka de mɔ-biana kee so
de ɔ' lɛɛ mɔ-gɛwɔnsa lii mɔ gbaa-gbaa
mɔ-nyoro kee so. Nengyene ɔ mɛŋ wɔra

gɛnen mɔ, ɔ maŋ taalɛ wɔra me-ɔkasɛbo.
27 Ne fo ɔbono fo maŋ kyule wu awɔrɔfɔɔ
me so de fo' kasɛ me-gidebi, ba-a mɛ laa da
fo aŋanbi oyii so mɔɔ mɔ ne fo maŋ kyule
gɛnen mɔ, fo maŋ taalɛ wɔra me-ɔkasɛbo.
28 "Imɔso i kaaborɛ ɔbono ɔ laa buu me
mɔ ɔ' taasɛ mɔ-nyoro yɛɛ ɔ laa taalɛ buu
me kpaa lii? I dɛ daa fɛɛ ɔbono ɔ kya laarɛ
ɔ' pɔrɔ gikagya mɔ. Pɛi ne ɔ laa pɔrɔ
gɛnen obu ɔbono mɔ, i kaaborɛ ɔ' kyena
de o' buu-buu kerɛ yɛɛ ɔ laa taalɛ yii mɔ
kpaa logɛ? 29 I mɛŋ gyɛ gɛnen mɔ, ɔ too
gɛsɛ ɔpɔɔrɛ ne ɔŋ baa taalɛ logɛ obu mɔ
mɔ, asa mɛ laa ŋmasɛ mɔ yɛɛ, 30 'Kaasɛ
baarɛ gi yii gɛsɛ ɔ kya pɔrɔ gikagya ne ɔ
kponderɛ gimɔ.'
31 "Abɛɛ a' kyu yɛɛ wura ɔko laa kpaa
kɔ de wura banban. Mɔ-lɛɛ ikɔ akɔbo mɔ
mɛ laa wɔra fɛɛ nwɛ gɛwɛ. Ne mɔ-nanbo
mɔ-lɛɛ, mɔ, mɛ laa wɔra fɛɛ mɔ-lɛɛ mɔ
ɔnan gikpadɔ ginyɔ. Pɛi ne ɔ laa kpe ikɔ
mɔ mɔ, ɔ maŋ daa gikyena de ɔ' taasɛ mɔ-
nyoro yɛɛ imɔso nan taalɛ kɔ de wura
ɔbono mɔ-ikɔ akɔbo mɔ mɛ kyɔ don me-
lɛɛ mɔ gikpadɔ ginyɔ faa? 32 Nengyene
o wu yɛɛ ɔ maŋ taalɛ mɔ, ɔ laa lɛɛ isɔɔ
wolaa sun wura banban mɔ asɛ owi ɔbono
mɛ san mɛ bo gɛta de abara mɔ de ɔ' kpaa
kolɛ mɔ yɛɛ mɛ' tɔgɛ kyule abara de mɛ'
lɔrɔ mɔmɔ nsana de gisen yuuli gi' ba.
33 Gɛnen kee ne i kaaborɛ fɛ' taasɛ fɛye-
nyoro ilaa ne. I lii fɛɛ ɔbono ɔ maŋ lɛɛ
mɔ-ansi lii mɔ-atɔ abono ɔ bo mɔ pɛwu so
de ɔ' baa buu me mɔ, gɛnen kaasɛ ɔbono
maŋ taalɛ wɔra me-ɔkasɛbo."

*F*ɛ' Yɛgɛ Fɛye-Akyenabi A' Wɔra Fɛɛ Nfɔlɛ

34 Yesu gi da mɔmɔ imɔ so gikpalɛ yɛɛ,
"Nfɔlɛ gi bo kon. Ne fɛɛ nfɔlɛ mɔ gi ta
nmɔ-ɔkon mɔ? Nnɛ ne fɛ laa wɔra nmɔ
de gi' kii wɔra ɔkon? Iŋ bo sɛi fɛ laa wɔra.
35 Gɛnen nfɔlɛ nbono giŋ baa gi bo giko dɔ.
Mɛ kya too nmɔ fuɛ daa. Ɔbono ɔ bo aso
mɔ, o' nu."

15

*Sand*ɛ Fuɛsɛ Gikpalɛ

1 Aberɛ ako dɔ mɔ, ilaa nyɛnyɛn
awɔrabo de lɛnpoo asɔɔbo abono mɛ kya
kudi asa gyi mɔ mɛ ba Yesu asɛ baa nu mɔ-
ilaa tɔgɛsɛ. 2 Gɛnen so mɔ Farasii awura
de Gyuda awura nbara aŋmarasɛbo mɔ mɛ
kya lɔgedɛ yɛɛ, "Menɛ ne n ba ne Yesu
kya bugi ansi de ilaa nyɛnyɛn awɔrabo adɛ
ne ɔ kya gyi de mɔmɔ?" 3 Nfono mɔ,
Yesu gi da mɔmɔ gikpalɛ yɛɛ, 4 "N' taasɛ
fɛye ilaa iko. Nengyene nyamesɛ bo isandɛ
ikue-inun ne ɔkolon gi fuɛ mɔ, ɔ maŋ taa
asɛnsɛ mɔ yɛgɛ mɔmɔ-ogyiten de ɔ' kpaa
laarɛ ɔbono ɔ fuɛ mɔ? Gɛsintin, ɔ laa
laarɛ mɔ gɛnen-n kaaborɛ o' wu mɔ. 5 O
wu mɔ mɔ, i kya wɔra mɔ ɔkon gikyɔ
kyɔde, de o' puru mɔ gyan' gigɔngɔn kyu
mɔ ba gɛwi. 6 Ɔ ba gɛwi mɔ, ɔ laa terɛ
mɔ-gɛten dɔ awura de mɔ-nanboana de ɔ'
tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, 'Aye pɛwu a' gyi ɔkon
me-sandɛ fuɛsɛ mɔ so. I lii fɛɛ nɛ kpaa
wu mɔ baa bɔla asɛnsɛ mɔ so.' 7 Gɛnen
kee ne i dɛ ne. Nengyene fɛɛ gɛsinkpan
so gɛrɛ ilaa nyɛnyɛn ɔwɔrabo kolon gi
nu mɔ-nyoro gɛsɛ ne ɔ kyɛɛgɛ lii mɔ-
ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ mɔ, abono mɛ
bo Wurubuaarɛ dɔ mɔ mɛ laa gyi ɔkon
belɛ. Fɛɛ asa ikue-inan de saalaa asa sango
mɛ bo no mɛ nyi yɛɛ mɛ gyɛ gɛsintin
awura ne iŋ tiri yɛɛ mɛ' kyɛɛgɛ mɔ, n'
buu sa fɛye yɛɛ mɔmɔ-ilaa i maŋ wɔra
Wurubuaarɛ dɔ asa mɔ ɔkon fɛɛ nyamesɛ
kolon ɔbono ɔ kyɛɛgɛ mɔ lɛɛ mɔ."

*Aterenbi Gibi Fu*ɛsɛ Gikpalɛ

8 Yesu gi kii da gikpalɛ yɛɛ, "Ɔkyii ɔko
bo aterenbi abi tirisɛ gudu, ne gɛnyɛ gɛko
mɔ, gikolon gi fuɛ mɔ asɛ mɔ-obu dɔ. Nnɛ
ne ɔ laa wɔra? Ɔ laa nyɔga fatela de ɔ' kpa
mɔ-obu mɔ laarɛ gimɔ dɔɔdan kaaborɛ
ɔ' kpaa wu gimɔ. 9 Nengyene o wu gimɔ
mɔ, ɔ kya terɛ mɔ-gɛten dɔ awura de mɔ-
nanboana baa gyan' de ɔ' tɔgɛ sa mɔmɔ
yɛɛ, 'Aye pɛwu a' gyi ɔkon, i lii fɛɛ nɛ
wu me-aterenbi gibi gibono gi fuɛ mɔ.' "
10 Yesu gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, ɔ lɛɛ gɛsɛ
yɛɛ, "N' buu sa fɛye yɛɛ nengyene fɛɛ ilaa
nyɛnyɛn ɔwɔrabo kolon gi nu mɔ-nyoro
gɛsɛ ne ɔ kyɛɛgɛ lii mɔ-ilaa nyɛnyɛn
giwɔra dɔ mɔ, gɛnen kee ne i kya wɔra
Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ ɔkon ne."

*G*ɛbii Fuɛsɛ Gikpalɛ

11 Yesu gi kii da gikpalɛ kyu lii Wu-
rubuaarɛ so yɛɛ, "Aberɛ ako dɔ mɔ, ɔnyen
ɔko gi kyena. Ɔ bo nbii nyensɛɛ nnyɔ.
12 Gɛkɛ gɛdɛ mɔ, ɔpiiasɛ mɔ gi koso kpaa
tɔgɛ mɔ-sɛ yɛɛ, 'Me-sɛ, yɛ fo-atɔ de fo'
kyu me-lɛɛ ogyiten sa me, ibono fo san fo

tɛ de ansi faa.' Gɛsintin mɔ, mɔmɔ-sɛ gi
yɛ mɔ-atɔ mɔ dɔ sa mɔmɔ. 13 Ɔ yɛ sa
mɔmɔ gɛnen mɔ, imɔ nkɛ kalɛsɛ nko mɔ,
ɔpiiasɛ mɔ gi baala mɔ-ilaa pɛwu ne ibono
i gyɛ ifɛsɛ mɔ, ɔ fɛ. Ne ɔ koso taa mɔ-sɛ
de mɔ-daa yɛgɛ kyon kpe ɔsowolɛ ɔko so
koo gɛta-gɛta. O kpe nno mɔ, ɔ kpaa gyi
ɔkon giyan-giyan nyida mɔ-aterenbi mɔ.
14 Aberɛ abono mɔ-aterenbi mɔ a ta wɔra
mɔ mɔ, akon belɛ ako a tɔrɔ gɛsinkpan
gɛbono so ɔ tɛ mɔ. Nfono mɔ, ayen a
keda mɔ. Ɔŋ baa ɔ dɛ sɛi. 15 Ɔ san koso
kyu mɔ-nyoro kpaa da mada de nten obi
ɔko ne ɔbono, mɔ, yɛɛ ɔ' kpaa kyena mɔ-
ndɔɔ dɔ de ɔ' kerɛ akuuri so. 16 Akon
mɔ a don mɔ-abaa so mɔ, nengyene fɛɛ ɔ
nyɛ akuuri mɔ ilaa gyisɛ gbaa mɔ, nkana ɔ
kya laarɛ kyɔde. Imɔ gɛnen mɔ, ɔko mɛŋ
kya sa mɔ imɔ iko-rɛ iko. 17 Gɛkɛ gɛdɛ,
ɔ baa nu mɔ-nyoro gɛsɛ yɛɛ ɔ wɔra ilaa
nyɛnyɛn. Imɔso ɔ tɔgɛ sa mɔ-nyoro yɛɛ,
'Adega abono mɛ tɛ me-sɛ asɛ mɔ gbaa,
mɔmɔ pɛwu mɛ kya nyɛ gyi kaabo kii san.
Kerɛ, me ne n tɛ gɛrɛnaa, n kya wu akon
mɔ. 18 Nan koso de n' kpe me-sɛ asɛ de n'
kpaa dɛ mɔ giserɛ. Nɛ loo mɔ asɛ mɔ,
nan tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Me-sɛ, nɛ wɔra fo-rɛ
Wurubuaarɛ ilaa nyɛnyɛn. 19 Meŋ kaaborɛ
fo' baa terɛ me yɛɛ fo-bi. Imɔso, me-sɛ, n
dɛ fo giserɛ, sɔɔ me de fo' kyu me wɔra
fɛɛ fo-adega mɔ dɔ ɔko." '

20 "Ɔ sa gɛnen gɛwɔnsa gɛdɛ ta mɔ,
gɛsintin mɔ, ɔ koso ne ɔ kyon mɔ-sɛ asɛ.
Ɔ kya fuude mɔ-sɛ gɛten mɔ, mɔ-sɛ gi wu
mɔ koo-koo gɛta. O wu mɔ gɛnen mɔ, i
wɔra mɔ ayen. Ne o kuu ɔnangya kpaa
puge mɔ ɔ kya da mɔ gya-gya. 21 Ɔ faala
mɔ ta mɔ, mɔ-bi mɔ gi dɛ mɔ giserɛ yɛɛ,
'Me-sɛ, nɛ wɔra fo-rɛ Wurubuaarɛ ilaa
nyɛnyɛn. Meŋ baa kaaborɛ fo' baa terɛ me
yɛɛ fo-bi.' 22 Mɔ-sɛ mɔ, mɔ, gi kyu mɔ
naa loo gɛten dɔ, ne ɔ tɔgɛ sa mɔ-adega
yɛɛ, 'Belen! Fɛ' kpaala! Fɛ' kyu gɛgbɛ
dɛnsɛ baa suu mɔ de fɛ' wɔra mɔ gɛbɔɔrɛ
gibaa dɔ de fɛ' kyu ayaawolɛ kyu tolɛ mɔ-
ayaa dɔ. 23 De fɛ' kpaa keda naadɛ kiirɛsɛ
ɔbono ɔ laa wɔra nfɔ mɔ de fɛ' baa mɔɔ
de fɛ' kyu wɔra agyudɔ de a' gyi de a' nun
de a' kyaa. 24 I kya nyiile yɛɛ me-bi baarɛ
mɔ dɛ fɛɛ ɔbono o wu' ne o kii kyingi. Ɔ
fuɛ, ne a kii wu mɔ.' Gɛsintin mɔ, ɔnyen
mɔ adega mɔ mɛ wɔra fɛɛ gɛnɔɔbono
mɔmɔ-wura mɔ gi tɔgɛ mɔmɔ mɔ, ne mɛ
gyi ne mɛ nun ne mɛ kyaa.

25 "Gɛnen owi ɔbono dɔ pɛwu mɔ,
ɔnyen mɔ mɔ-bi belɛnsɛ mɔ, mɔ, bo ndɔɔ
dɔ. Ɔ lii ndɔɔ ɔ kya ba gɛwi ne o kya fuude
gɛten dɔ mɔ, ɔ kya nu ilon de gɛkyaa i dɛ
i yelɛ mɔ-sɛ gɛten dɔ. 26 Nfono mɔ, ɔ terɛ
mɔ-sɛ adega mɔ dɔ ɔko ne ɔ taasɛ mɔ ilaa
ibono i ba nno mɔ. 27 Ɔ taasɛ mɔ gɛnen
mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, 'Fo-tedɛ ne n ba
ne fo-sɛ gi yɛgɛ mɛ keda naadɛ ɔbono ɔ
wɔra nfɔ mɔ mɔɔ yɛɛ mɔ-bi gi kii ba baa
tu mɔ gimu nkpa de alanfiya.'

28 "O nu gɛnen mɔ, ɔ sɔɔ ginyadon ne o
kine yɛɛ ɔ maŋ baa loo gɛten dɔ. Mɔ-sɛ gi
nu yɛɛ mɔ-bi belɛnsɛ mɔ gi sɔɔ ginyadon
mɔ, ɔ lii kpe mɔ asɛ, ɔ kya buɛɛlɛ mɔ.
29 Nfono mɔ, mɔ-bi mɔ gi lɛɛ gɛnɔ sa
mɔ yɛɛ, 'Me-sɛ, fo gbaa-gbaa kerɛ, nsi ndɛ
dɔ pɛwu mɔ, n yelɛ n kya son fo. Meŋ
wɔra gisomaanu sa fo gɛkaako kerɛ. Mi-i
me mɔ, fo mɛŋ sa me ba-a gɛtiidɛbi yɛɛ n'
mɔɔ de me-rɛ me-kyɛmenɛana a' kyu gyi
ɔkon. 30 Foŋ wu fo-bi ɔbono ɔ kpaa nyida
fo-aterenbi akyii so giyan mɔ gi kpaa kii
ba mɔ, fo bii yɛgɛ mɛ keda naadɛ ɔbono
ɔ wɔra nfɔ mɔ mɔɔ sa mɔ mɔ?' 31 Ɔ
taasɛ gɛnen mɔ, mɔ-sɛ mɔ gi lɛɛ gɛnɔ
sa mɔ yɛɛ, 'Me-bi, fo bo me asɛ gɛrɛ owi
kamaasɛ dɔ. Ilaa ibono n bo mɔ pɛwu i gyɛ
daa fo-lɛɛ. 32 Fo-tedɛ baarɛ, mɔ, i kaaborɛ
a' kyaa sa mɔ de a' yɛgɛ i' wɔra aye ɔkon.
I kya nyiile yɛɛ ɔ dɛ fɛɛ ɔbono o wu' ne o
kii kyingi. Ɔ wɔra fɛɛ ɔbono o fuɛ ne a kii
wu mɔ mɔ.' "

16

*Dega ɔbono O Nyi Gis*ɛɛ Mɔ Gikpalɛ

1 Yesu gi da gikpalɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ
yɛɛ, "Owi ɔko dɔ mɔ aterenbi wura ɔko gi
kyena. Ɔ bo dega ɔbono ɔ kya kerɛ mɔ-
ilaa so ɔ kya sa mɔ. Owi ɔko dɔ mɔ i ba
yɛɛ aterenbi wura mɔ gi nu yɛɛ mɔ-dega
mɔ kya gyi mɔ-aterenbi mɔ gyɛrɛbi. 2 O
nu gɛnen mɔ, ɔ terɛ mɔ-dega mɔ ba mɔ
asɛ ne ɔ tɔgɛ mɔ yɛɛ, 'N kya nu yɛɛ fo
kya gyi me gyɛrɛbi. Imɔso meŋ baa mi-i
laarɛ fo yɛɛ fo' kerɛ me-ilaa so sa me. Baa
buu-buu ilaa ibono fo kya kerɛ imɔ so mɔ
gɛgyɔnɔ sa me de fo' nyɛ ɔkpa.'

3 "Mɔ-dega mɔ gi nu gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ
sa mɔ-nyoro yɛɛ, 'Me-ɔbelɛnsɛ kya gya
me ɔ kya lii gɛsun gɛdɛ dɔ ne. Nnɛ

ne nan wɔra? Me ne, meŋ bo lon de n'
taalɛ wɔra gɛsun bolonsɛ, ne i laa wɔra
me ipeeli yɛɛ n' lii kpaa kolɛ pɛi de n' lɔɔ
nyɛ gyi. 4 Nbuo! Nɛ bii ilaa ibono nan wɔra
mɔ. Nan wɔra ilaa ibono i laa yɛgɛ n' nyɛ
akyɛmenɛ de owi ɔbono me-wura mɔ gi
lɛɛ me-ɔkpa mɔ, mɛ' nyɛ sɔɔ me kyena
mɔmɔ asɛ mɔmɔ-nten-ana dɔ.'
5 "Dega mɔ gi sa gɛwɔnsa gɛnen ta mɔ,
ɔ terɛ asa abono mɛ dɛ mɔ-ɔbelɛnsɛ
mɔ akɔ mɔ pɛwu ɔko-ɔko. Ɔ taasɛ
ɔgyangbarasɛ mɔ yɛɛ, 'Nnɛ ne fo dɛ me-
ɔbelɛnsɛ gikɔ?' 6 Ɔbono gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
'Nfɔ nlɔ gɛwɛ.' Dega mɔ gi tɔgɛ sa mɔ
yɛɛ, 'Sɔɔ ɔwolɛ de fo' ŋmarasɛ gɛwɛfan
yela, imɔ ne n gyɛ fo-gikɔ gibono fɛ laa kɔ
mɔ.' 7 O kii taasɛ ɔnyɔsɛ mɔ yɛɛ, 'Ne fo-o
fo mɔ de-e? Nnɛ ne fo dɛ me-ɔbelɛnsɛ
gikɔ?' Ɔ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, 'Awayu ikotoku
gɛwɛ.' Dega mɔ gi kii tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, 'Sɔɔ
ɔwolɛ de fo' ŋmarasɛ akpanyaa ikue-inan.
Fo-gikɔ gibono fo laa ka mɔ ne.'
8 "Ɔbelɛnsɛ mɔ gi nu gɛnen mɔ, ɔ
yen mɔ-dega ɔbono ɔŋ bo gɛsintin faa
yɛɛ ɔ bii sa gɛwɔnsa kyu lii ɔkɛ so. Me
Yesu, n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ asa
abono gɛsinkpan gɛrɛ-lɛɛ gɛkyena ne n
tiri mɔmɔ mɔ mɛ kya bii sa gɛwɔnsa kyu
lii ɔkɛ so. Fɛye abono fɛ nyɛ Wurubuaarɛ
fatela mɔ berɛ, fɛŋ kya bii sa gɛwɔnsa kyu
lii Wurubuaarɛ ilaa so gɛnen. 9 Asa mɛ dɛ
aterenbi ma-a kudi abara. N' tɔgɛ sa fɛye
yɛɛ fɛye berɛ fɛ' kyu fɛye-aterenbi kyu
lɛɛ akyɛmenɛ; de owi ɔbono iŋ baa i gyɛ
aterenbi ilaa mɔ fɛ' nyɛ akyɛmenɛ mɛ' da
fɛye gya-gya Wurubuaarɛ gɛten dɔ de fɛ'
kyena.
10 "Ɔbono ɔ kya gyi gɛsintin ilaa buru-
buru dɔ mɔ mɔ kee ne nan gyi gɛsintin
ilaa belɛ-belɛ dɔ. Ne ɔbono, mɔ, ɔŋ kya
gyi gɛsintin ilaa buru-buru dɔ mɔ, ɔ maŋ
taalɛ gyi gɛsintin ilaa belɛ-belɛ dɔ kee.
11 To! Nengyene gɛsinkpan so-lɛɛ awuratɔ
ne fɛŋ kya gyi gɛsintin kyu kerɛ amɔ so
faa, fɛ nyi yɛɛ Wurubuaarɛ laa kyule kyu
awuratɔ gbaa-gbaa mɔ wɔra fɛye-abaa
dɔ? 12 Ne fɛɛ gɛsinkpan so ilaa ibono i maŋ
wɔra fɛye-lɛɛ kpaa lii mɔ ne fɛŋ kya gyi
gɛsintin kyu kerɛ imɔ so mɔ, fɛ nyi yɛɛ
Wurubuaarɛ laa kyule kyu ilaa ibono i laa
wɔra fɛye-lɛɛ gɛkpaa-gɛkpaa mɔ kyu sa
fɛye? 13 Nyamesɛ ɔko mɛŋ bo no ɔ laa
taalɛ son awura anyɔ. Ɔ laa laarɛ ɔko ilaa
de ɔ' kyo ɔko, abɛɛ ɔ laa buu ɔko, ne ɔ
maŋ kyu ɔbanban mɔ kyu terɛ sɛi. Fɛ
maŋ taalɛ son Wurubuaarɛ de fo' kii son
aterenbi."

*Wurubuaar*ɛ-Lɛɛ Gɛlaarɛ Kpɛi ne Anyamesɛ-Lɛɛ Gɛlaarɛ Kee Kpɛi

14 Yesu gi tɔgɛ ilaa idɛ pɛwu mɔ, Farasii
awura gikpen mɔ dɔ asa mɛ nu mɔ asɛ.
Mɔmɔ berɛ, mɛ kya laarɛ aterenbi ilaa.
Imɔso mɛ kyu mɔ ŋmasɛ daa. 15 Ne Yesu
gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛye berɛ fɛ kya
laarɛ fɛ' gyi ginsi asa ansi so. Wurubuaarɛ
nyi fɛye-asen dɔ. Ilaa ibono i gyɛ ilaa gbaa'
sa anyamesɛ mɔ i gyɛ daa ilaa kyosɛ sa
Wurubuaarɛ.
16 "Pɛi ne Gyɔn ɔbono ɔ gyere asa
Wurubuaarɛ sagyere mɔ gi ba gɛsinkpan
so mɔ, asa mɛ kya kasɛ daa Wu-
rubuaarɛ nbara de mɔ-ikalan atɔgɛbo ilaa
ŋmarasɛsɛ mɔ de mɛ' nyɛ bii gɛnɔɔbono
mɛ laa kyena sa Wurubuaarɛ mɔ. San kyu
lii Gyɔn owi mɔ, asa mɛ yii gɛsɛ mɛ kya
nu Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ kyu lii
mɔ-gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ so. Imɔso
ɔkamaasɛ kya nyise ɔ kya loo ɔlon so de
ɔ' nyɛ gɛnen awuragyibo akyenabi mɔ.
17 Iŋ gyɛ yɛɛ Wurubuaarɛ nbara mɔ giŋ
bo no daa. Fɛ' nu yɛɛ gɛnɔɔbono soso de
gɛsɛ ilaa pɛwu i laa ŋaa mɔ i maŋ wɔra
ɔsen fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ laa lɛɛ
mɔ-nbara mɔ gigyɛbi kolon fuɛ mɔ. 18 Fo
ɔbono fo kine fo-ka kpaa kyu ɔkyii pobɔrɔ
mɔ, fo tɔrɔ Wurubuaarɛ gɛlaarɛ adenabi
nbara. Ɔ kya kyu imɔ fɛɛ ɔko mɔ-ka ne fo
laarɛ gɛnen. Ne ɔnyen ɔbono ɔ dena fo-
ka dedaa mɔ, mɔ, kee gi tɔrɔ Wurubuaarɛ
gɛlaarɛ adenabi nbara fɛɛ ɔko mɔ-ka ne ɔ
laarɛ gɛnen."

*Lasaros*ɛ Mɔ-rɛ Aterenbi Wura Mɔ Ilaa

19 Yesu gi kii tɔgɛ yɛɛ, "Aterenbi wura
ɔko gi kyena. Ɔ kya bun daa akuru dɛnsɛ
de akuru boɔgyalonsɛ ne ɔ kpɛ ɔ kya gyi
ɔkon adaa-adaa. 20 Ɔnyen ɔko kee gi kyena.
Ɔ gyɛ daa yenbo. Mɔ-nyoro gi tigi ilɔ. Mɛ
kya terɛ mɔ yɛɛ Lasarosɛ. Asa mɛ kya
kyena kyu mɔ kpaa yela aterenbi wura mɔ-
gɛbunono asɛ. 21 Lasarosɛ kya laarɛ yɛɛ
aterenbi wura mɔ gi gyi ta mɔ, ɔ' nyɛ ɔ
kya tɔɔsɛ mɔ-lɛpɛ gikɔɔdɔ ɔ kya gyi.
Aterenbi wura mɔ mɛŋ kya sa mɔ ɔkpa. Ɔ

tɛ gɛbunono asɛ gɛnen mɔ, igyoono i kya
baa ninde mɔ-ilɔ mɔ kii siile mɔ bɔla.
22 “Gɛkɛ gɛdɛ mɔ yenbo mɔ gi wu' ne
mɛ pule mɔ, ne Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɛ
baa kyu mɔ kpaa yela aye-naana Aberaham
gɛkɛlɛbi dɔ Wurubuaarɛ dɔ. Aterenbi
wura mɔ kee gi baa wu' ne mɛ pule mɔ.
23 O kpe ɔgya dɔ nfono asa nyɛnyɛn mɛ
kya nyɛ gisobiidɛ mɔmɔ-lɛwu gɛmara
mɔ, i kya ka mɔ-ansi. Ɔ bo nno mɔ, ɔ baa
diirɛ mɔ-ansi mɔ, o wu Aberaham koo-koo
Wurubuaarɛ dɔ. Lasarosɛ tɛ mɔ-gɛkɛlɛbi
dɔ.
24 “O wu mɔmɔ gɛnen mɔ, o kpen ken-
ken tɔgɛ sa Aberaham yɛɛ, ‘Me-sɛ Aber-
aham, su me gitolon; sun Lasarosɛ de o'
kyu mɔ-gibaabi kpaa nyɔɔ nkyu dɔ de ɔ'
taa kyu baa yuule me-ɔnandii sa me. I
kya nyiile yɛɛ n kya yiyɛɛ ɔgya baarɛ dɔ
gɛrɛ.’
25 “Nfono mɔ, Aberaham gi lɛɛ gɛnɔ sa
mɔ yɛɛ, ‘Me-bi, nyingi yɛɛ owi ɔbono fo
kyena gɛsinkpan so mɔ, fo nyɛ ilaa dɛnsɛ,
ne Lasarosɛ, mɔ, gi nyɛ ilaa nyɛnyɛn. Idɛ
kon berɛ, Wurubuaarɛ gi yɛgɛ Lasarosɛ
nyoro gi tɔrɔ mɔ, ne fo, mɔ, fo kya yiyɛɛ.
26 Imɔ idɛ pɛwu gɛmara kee mɔ, Wu-
rubuaarɛ gi yɛgɛ ɔbɔ belɛ gi dɛ aye-rɛ
fɛye nsana. Ɔbono ɔ kya laarɛ ɔ' lii aye
asɛ kpe fɛye asɛ nno mɔ, maŋ taalɛ. Ne
ɔko mɔ kee maŋ taalɛ lii fɛye asɛ nno ba
aye asɛ gɛrɛnaa.’
27 “Aberaham gi tɔgɛ sa mɔ gɛnen mɔ, ɔ
kolɛ Aberaham yɛɛ, ‘Me-sɛ, n dɛ fo giserɛ,
gɛnen berɛ mɔ, sun Lasarosɛ de o' kpe me-
sɛ gɛten dɔ gɛsinkpan so sa me. 28 N bo
atedɛ anun. O' kpe de ɔ' kpaa ka mɔmɔ sa
me. I mɛŋ gyɛ gɛnen mɔ, mɔmɔ kee mɛ
laa baa loo gɛnen ɔlaawusɛ baarɛ dɔ.’
29 “Ɔ kolɛ Aberaham gɛnen mɔ, Aber-
aham gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, ‘Fo-tedɛana mɔ
mɛ ti mɛ bo ɔkpa de mɛ' nu Wurubuaarɛ
agyɛbi abono Mosisi mɔ-rɛ Wurubuaarɛ
ikalan atɔgɛbo mɔ mɛ wolaa ŋmarasɛ yela
mɔ. Imɔso mɛ' nu imɔ ibono.’
30 “Nfono mɔ, ɔbono nkana ɔ gyɛ
aterenbi wura mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, ‘Kuaa,
me-sɛ Aberaham, mɛ maŋ taa nu imɔ
ibono. Nengyene fɛɛ fo yɛgɛ ɔko gi lii
ibuni dɔ fɛye asɛ kii kpe gɛsinkpan so
kpaa tɔngɛ sa mɔmɔ mɔ, mɛ laa nu
mɔmɔ-nyoro gɛsɛ de mɛ' kyɛɛgɛ lii ilaa
nyɛnyɛn giwɔra dɔ.’ 31 Ne Aberaham yɛɛ,
‘Nengyene mɛ maŋ nu Wurubuaarɛ agyɛbi
abono Mosisi mɔ-rɛ Wurubuaarɛ ikalan
atɔgɛbo mɔ mɛ wolaa ŋmarasɛ yela mɔ,
gɛnen kee ne ba-a ɔko gi kii lii ibuni dɔ
kpe mɔmɔ asɛ mɔ, mɛ maŋ taa nu kaasɛ
ɔbono asɛ.’ ”

17

*Aŋ Sa A' Y*ɛgɛ Aye-Nanboana Mɛ' Fuɛ
Wurubuaarɛ Ɔkpa

1 Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, “I
wɔra nnɛ mɔ, ilaa ibonoana i laa yɛgɛ asa
mɛ' wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ i laa ba. Imɔ
mɔ, ɔbono ɔ laa yɛgɛ i ba gɛnen mɔ, kaasɛ
mɔ laako! 2 Nengyene fɛɛ mɛ kyu gibui
belɛ ŋminde kyaga de mɔ-gibɔ ne mɛ too
mɔ wɔra apoo dɔ mɔ, i bɔ sa mɔ nyɛ
ibono ɔ laa yɛgɛ apiipii abono mɛ sɔɔ me
gyi mɔ dɔ ɔko gisɔɔgyi gi' koso me so mɔ.
3 Imɔso fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so dɔɔdan!
Nengyene fɛɛ fo-nanbo ɔko gi wɔra fo ilaa
nyɛnyɛn mɔ, tɔgɛ mɔ. Fo tɔgɛ mɔ ne o nu
mɔ-nyoro gɛsɛ yɛɛ ɔ wɔra, iŋ boran mɔ,
kyu kyɛɛ mɔ. 4 Nengyene fɛɛ ɔ wɔra fo
ilaa nyɛnyɛn gikpadɔ sono gɛkɛ kolon dɔ
ne imɔ ikamaasɛ dɔ ɔ kya ba fo asɛ baa
tɔgɛ sa fo yɛɛ o nu mɔ-nyoro gɛsɛ mɔ,
kpɛ fo dɛ fo kya kyɛɛ mɔ gɛnen kee.”

*G*ɛdegabi Dɛnsɛ Gikpalɛ

5 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, mɔ-isɔɔ mɔ
mɛ kolɛ mɔ yɛɛ, “Aye-Wura, kpaa aye de
a' nyɛ kii sɔɔ fo gyi too.” 6 Mɛ kolɛ gɛnen
mɔ, Wura Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
“Nengyene fɛye-gisɔɔgyi mɔ gi dabɔlɛ gi
kerɛ pi-i fɛɛ Maasadɛ giponfɛ gibi gbaa
mɔ, fɛ laa taalɛ tɔgɛ sa gɛnen oyii belɛ-
belɛ ɔbono ɔ yelɛ faa yɛɛ, ‘Kyigi koso gɛrɛ
de fo' kyu fo-nyoro kpaa too wɔra apoo dɔ.’
Gɛsintin mɔ, oyii mɔ laa nu fɛye asɛ de o'
kyigi.
7 “A' kyu imɔ yɛɛ ɔbelɛnsɛ gbaa' ɔko
bo gɛdegabi gɛ tɛ mɔ asɛ, ne o sun gɛmɔ
yɛɛ gɛ' kpaa dɔɔ mɔ-ndɔɔ abɛɛ gɛ' kerɛ
mɔ-nbuɛ so. Ne fɛɛ gɛ lii aponfɛ dɔ ba
mɔ, nnɛ ne ɔ laa tɔgɛ sa gɛmɔ? Imɔso ɔ
laa tɔgɛ sa gɛmɔ yɛɛ, ‘Ba de n' kyu agyudɔ
baa yii fo?’ 8 Kuaa. Ɔ laa tɔgɛ sa gɛmɔ daa
yɛɛ, ‘Ba kyon kpaa gyere, de fo' baa laarɛ
agyudɔ ako sa me de n' gyi. Nɛ gyi ta mɔ,
de fo' kpaa gyi kon.’
9 “Fɛɛ fɛye dɔ ɔko bo dega ɔ tɛ fo asɛ ne
fo sa mɔ gɛsun ne ɔ wɔra mɔ, iŋ tiri yɛɛ fo'

yen mɔ. 10 Wurubuaarɛ kee gi sa fɛye nsun
wɔrasɛ. Fɛ wɔra nmɔ ta mɔ, fɛ' tɔgɛ daa
yɛɛ, 'A gyɛ daa Wurubuaarɛ adega. Nsun
nbono gi gyɛ aye-nwɔrasɛ mɔ ne a wɔra.
Iŋ tiri yɛɛ Wurubuaarɛ ɔ' yen aye.' "

*Yesu Gi Ky*ɛ Ikononbu Gudu

11 Yesu naa ɔ kya kpe Gyɛrusalem mɔ,
o kyu de Samariya de Galeli nsinkpan mɔ
nsana. 12 Ɔ naa ɔ kya kpe gɛnen mɔ,
ibono ɔ kya laarɛ de o' loo ɔsowolɛ ɔko so
mɔ, mɔ-rɛ ikononbu gudu iko mɛ gyan'.
Ikononbu mɔ mɛ laa gyangara Yesu gɛnen
mɔ, mɛ sii yelɛ fɛɛ koo-koo faa, 13 ne mɛ
kpen tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ Yesu, a
dɛ fo giserɛ, su aye so."

14 Yesu gi nu gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ
yɛɛ, "Fɛ' kyu fɛye-nyoro kpaa nyiile Wu-
rubuaarɛ asunbi alɛɛbo de mɛ' kerɛ fɛye-
nyoro so gyan' de mɛ' bii yɛɛ fɛye-gilɔ mɔ
gi ta sa fɛye." Akononbu mɔ mɛ naa mɛ
kya kpe Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo mɔ asɛ
fɛɛ gɛnɔɔbono Yesu gi tɔgɛ mɔmɔ mɔ,
mɛ baa kerɛ mɔ, mɔmɔ-gilɔ mɔ gi ta.
15 Nfono mɔ, mɔmɔ dɔ ɔko berɛ, ibono
o wu yɛɛ mɔ-gilɔ mɔ gi ta mɔ, o kii kpe
Yesu asɛ. Ɔ kya kpe gɛnen mɔ, ɔ kya kpen
ɔ kya faala Wurubuaarɛ kyu lii ilaa ibono
Wurubuaarɛ gi yɛgɛ Yesu gi wɔra sa mɔ
mɔ so. 16 Ɔ kpaa fo Yesu asɛ mɔ, ɔ kpelegɛ
ŋmii mɔ-ayaa dɔ ɔ kya faala mɔ. Gɛnen
okononbu baarɛ gyɛ daa Samariyanyen.
17 O kii ba ɔ kya faala Yesu gɛnen mɔ, Yesu
gi taasɛ yɛɛ, "I mɛŋ gyɛ asa gudu ne nɛ
kyɛ mɔ? Ne sango abono mɛ san mɔ mɛ
bo fonɛ? 18 Imɔso mɔmɔ dɔ ba-a ɔkolon
mɛŋ taalɛ kii ba de ɔ' baa kyu afaala kyu sa
Wurubuaarɛ, gɛnen mɔ, ɔbono ɔ gyɛ isafo
mɔ wolɛ?" 19 Nfono mɔ Yesu gi tɔgɛ sa
ɔnyen ɔbono o kii baa ɔ kya faala mɔ mɔ
yɛɛ, "Koso naa. Gisɔɔgyi gibono fɛ bo sa
me mɔ ne n mɔlɛgɛ fo faa."

*G*ɛnɔɔbono Wurubuaarɛ Gɛwuragyi
Dɔ Akyenabi A Laa Ba Mɔ

20 Farasii awura ako mɛ taasɛ Yesu yɛɛ,
"Owi ɔmɔ dɔ ne asa mɛ laa nyɛ Wu-
rubuaarɛ gɛwuragyi dɔ gɛkyena?" Yesu gi
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ
akyenabi a laa ba mɔ, fɛ maŋ wu ilaa ibono
i laa lɛɛ imɔ nyiile tentegelen. 21 Ɔko maŋ
tɔgɛ sa mɔ-nanbo yɛɛ, 'Kerɛ, Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ gɛkyena mɔ ne.' I kya nyiile
yɛɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi
mɔ a ti a bo fɛye asɛ." 22 Nfono mɔ ɔ
tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Gɛkaako fɛ
laa laarɛ yɛɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-
daa mɔ, n' kii kyena fɛye asɛ fɛɛ gɛkɛ
kolon gbaa mɔ, fɛ maŋ nyɛ. 23 I laa baa
nyɛ abono mɛ laa tɔgɛ fɛye yɛɛ, 'Kerɛ,
mɔ ne faanaa' abɛɛ 'Kerɛ, mɔ ne gɛrɛ!' I
ba gɛnen mɔ, fɛŋ sa fɛ' ka mɔmɔ-gɛnɔ. 24 I
kya nyiile yɛɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-
daa mɔ, nan kii ba gɛsinkpan so mɔ, i
laa wɔra daa fɛɛ gɛnɔɔbono nyangbon
kya wiisɛɛ pila-a baa kyon ne i kya wu
gɛsinkpan so mɔ. 25 Pɛi de n' lɔɔ lii
gɛsinkpan so kpe Wurubuaarɛ dɔ mɔ, i tiri
yɛɛ n' wu ɔlaawusɛ de ndɛ nkɛ ndɛ dɔ asa
mɛ' kine me.

26 "Me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ,
gikiiba gɛsinkpan so mɔ i kya fuude mɔ, i
laa wɔra daa fɛɛ Nowa aberɛ dɔ-lɛɛ mɔ
kee. 27 Imɔ ne n gyɛ yɛɛ pɛi de nkyu gi
lɔɔ gyi asa Nowa aberɛ mɔ, asa mɛ kpɛ san
mɛ dɛ mɔmɔ-gɛkyena dɔ laawɔra mɛ kya
wɔra, fɛɛ gigyi, ginun, de gɛdena gɛnen-n
kaaborɛ gɛkaabono Nowa gi dii loo gikolii
mɔ dɔ. Ɔ loo gikolii mɔ dɔ gɛnen mɔ,
nkyu gi baa gyi asa mɔ pɛwu. 28 Me-gikiiba
mɔ gi laa wɔra fɛɛ Lɔtɛ owi mɔ kee. Lɔtɛ
owi mɔ dɔ mɔ asa mɛ kya gyi mɛ kya nun.
Mɔmɔ ako mɛ dɛ gɛbuɛɛdɛ dɔ. Abanban,
mɔ, mɛ kya dɔɔ, ne ako, mɔ, mɛ kya pɔrɔ
ibu. 29 Gɛkɛ gɛbono Lɔtɛ giyaa gi lii Sodom
mɔ, ɔgya de fɛrɛwuta i lii Wurubuaarɛ dɔ
baa ŋmadɛ ɔsowolɛ mɔ ne i dɛɛ asa mɔ
pɛwu mɔɔ. 30 Gɛnɔɔbono nɛ kaala faa
pɛwu mɔ, gɛnen ne i laa wɔra asa gɛkɛ
gɛbono me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa
mɔ, nan lɛɛ me-nyoro gɛwi nyiile mɔ.

31 "Gɛnen gɛkɛ gɛbono mɔ, fo ɔbono fo
bo nŋmaŋman mɔ, selɛ. Gɛŋ sa fo' tɔgɛ
yɛɛ fo-ilaa i bo obu dɔ, fo laa kpaa puru.
Gɛnen kee ne fo ɔbono fo bo ndɔɔ dɔ
gɛnen owi ɔbono mɔ, gɛŋ tɔgɛ yɛɛ fo laa
kii gɛwi kpaa puru ilaa iko. 32 Fɛ' nyingi ilaa
ibono i wɔra Lɔtɛ mɔ-ka mɔ! 33 Ɔbono ɔ
laa kɔrɔsɛ mɔ-nkpa yela mɔ-gibaa so mɔ,
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena gɛ laa lii mɔ-
gibaa, ne ɔbono, mɔ, kyu lii me so ne mɔ-
nkpa gi lii mɔ-gibaa mɔ, kaasɛ mɔ laa nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena.

34 "N kya buu mi-i sa fɛye yɛɛ gɛnen
gɛkɛ gɛbono nan lɛɛ me-nyoro gɛwi nyiile

asa mɔ, i laa nyɛ fɛɛ asa anyɔ mɛ dɛ
npa kolon so mɔ, Wurubuaarɛ laa baa puru
ɔko de ɔ' taa ɔko yɛgɛ. 35 Akyii anyɔ mɛ
yelɛ dabɔlɛ mɛ kya kɔrɔ fɛɛ awayu mɔ,
Wurubuaarɛ laa puru ɔko de ɔ' taa ɔnyɔsɛ
mɔ yɛgɛ. [36 Anyen anyɔ mɛ bo ndɔɔ dɔ
dabɔlɛ mɔ, Wurubuaarɛ laa kyɔlɛ ɔko lɛɛ
de ɔ' taa ɔko yɛgɛ.]" 37 Yesu akasɛbo mɔ
mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, fonɛ dɔ ne
ilaa idɛ pɛwu i laa ba gɛnen?" Ne Yesu gi
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Nfono gɛbuɛ wusɛ gɛ dɛ
mɔ, nno ne ipatɛɛ mɛ kya da gikilen."

18

*T*ɔɔraa Wurubuaarɛ De Gɛdalaa; Ɔ Laa Nu Fo Asɛ

1 Gɛkɛ gɛdɛ mɔ, Yesu gi da gikpalɛ sa
mɔ-akasɛbo mɔ kyu nyiile mɔmɔ yɛɛ i
kaaborɛ mɛ' dalaa owi kamaasɛ dɔ. Mɛ
mɛŋ sa mɛ' yɛgɛ i' yɔɔ mɔmɔ-nyoro de
mɛ' taa yɛgɛ. 2 Yesu gi da gimɔ yɛɛ,
"Owi ɔko dɔ mɔ nbɛlɛ gyibo ɔko gi kyena
ɔsowolɛ ɔko so. Gɛnen ɔnyen baarɛ mɛŋ
kya kyu Wurubuaarɛ kyu terɛ sɛi, i' baa
yɛgɛ nyamesɛ. 3 Owi ɔbono dɔ mɔ ɔkyii
okulaabo ɔko mɔ kee bo gɛnen ɔsowolɛ
ɔbono so. Okulaabo baarɛ kpɛ ɔ kya dii
ɔ kya kpelegɛ nbɛlɛ gyibo mɔ so ɔ kya
kolɛ mɔ yɛɛ, 'Ɔbelɛnsɛ, n dɛ fo giserɛ,
ɔko kya gɛnda me. Imɔso gyi me-rɛ mɔ
nbɛlɛ de n' nyɛ me-nyoro.' 4 Okulaabo
mɔ gi tɔɔraa nbɛlɛ gyibo mɔ gɛnen-n
kɛɛla. Nbɛlɛ gyibo baarɛ gi kine lɛɛ ɔkpa.
Okulaabo mɔ, mɔ, mɛŋ taa mɔ-gitɔɔraa
yɛgɛ. Imɔso nbɛlɛ gyibo mɔ gi tɔgɛ sa
mɔ-nyoro yɛɛ, 'I bo no yɛɛ meŋ kya kyu
Wurubuaarɛ terɛ sɛi i' baa yɛgɛ nyamesɛ.
5 Gɛnɔɔbono ɔkyii baarɛ kya tɔɔraa me
faa berɛ, nan kerɛ de n' kɛbi mɔ-nbɛlɛ ndɛ
lɛɛ lii me-ayaa dɔ de n' kyu mɔ-amɔlɛgɛ
abono a gyɛ mɔ-lɛɛ mɔ sa mɔ. Meŋ wɔra
gɛnen mɔ, ɔ laa tɔɔraa me don idɛ.' "

6 Aye-Wura Yesu gi da gikpalɛ gidɛ ta
mɔ, ne ɔ taasɛ mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Fɛ
nu ilaa ibono nbɛlɛ gyibo ɔbono ɔŋ bo
gɛsintin mɔ gbaa gi tɔgɛ sa mɔ-nyoro mɔ?
7-8 To, ne Wurubuaarɛ, Gɛsintin Wura mɔ,
mɔ de-e? Ɔ maŋ gyi gɛsintin sa fɛye abono
ɔ tɔɔsɛ fɛye lɛɛ ne fɛ kya tɔɔraa mɔ
gɛnyɛ de gɛpɛ mɔ de ɔ' mɔlɛgɛ fɛye? N
kya buu mi-i sa fɛye yɛɛ, Wurubuaarɛ maŋ
yɛgɛ de i' kɛɛla ne ɔ laa wolaa mɔlɛgɛ
fɛye. Imɔ-rɛ imɔ ibono Wurubuaarɛ kya
gyi gɛsintin sa fɛye faa mɔ, imɔso me,
anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, n' baa
kii ba gɛsinkpan so mɔ, nan baa wu yɛɛ
anyamesɛ mɛ kya ka gyan' Wurubuaarɛ so
berɛ ne?"

*Farasiinyen De L*ɛnpoo Sɔɔbo Gikpalɛ

9 Yesu gi kii da gikpalɛ giko sa asa abono
mɛ kya sɔɔ mɔmɔ-nyoro gyi yɛɛ mɛ gyɛ
gɛsintin awura ne mɛŋ kya kyu mɔmɔ-
nanboana anyamesɛ terɛ sɛi mɔ, 10 yɛɛ,
"Anyen anyɔ ako mɛ kpe Wurubuaarɛ
ɔson obu gikpaara mɔ so de mɛ' kpaa
dalaa. Gɛnen anyen anyɔ adɛ dɔ mɔ, ɔko
gyɛ Farasii awura gikpen mɔ dɔ isa ne ɔko,
mɔ, gyɛ lɛnpoo sɔɔbo.

11 "Mɛ loo ɔdalaaten mɔ gɛnen mɔ,
Farasiinyen mɔ gi koso dalaa mɔ-gɛwɔnsa
dɔ yɛɛ, 'Wurubuaarɛ, n kya faala fo yɛɛ
meŋ dɛ fɛɛ asa sɛnsɛ. Asa sɛnsɛ berɛ mɛ
kya kudi asa gyi, mɛŋ kya gyi gɛsintin, ne
mɛ kya laarɛ asa mɔmɔ-kaana. Meŋ kii n
dɛ fɛɛ lɛnpoo sɔɔbo baarɛ. 12 Fo-ɔson mɔ
so mɔ, nkɛ sono kamaasɛ dɔ mɔ, n kya
kyu nkɛ nnyɔ kyu ŋminde gɛnɔ. Ne me-
aterenbi abono n kya nyɛ bosɛ mumuli dɔ
mɔ, n kya yɛ amɔ dɔ gikpadɔ gudu de n'
kyu giko kyu sa fo Wurubuaarɛ.'

13 "Lɛnpoo ɔsɔɔbo mɔ, mɔ, gi yelɛ koo-
koo. O nyi yɛɛ ɔ gyɛ ilaa nyɛnyɛn
ɔwɔrabo so mɔ, ɔ selɛ Wurubuaarɛ ansi
ipeeli, imɔso o kyu mɔ-gimu kyu too gɛsɛ,
ne ɔ dalaa kolɛ Wurubuaarɛ yɛɛ, 'Wu-
rubuaarɛ, su me so. N gyɛ ilaa nyɛnyɛn
ɔwɔrabo.' " 14 Yesu gi da gikpalɛ mɔ
ta mɔ, ɔ lɛɛ gɛsɛ yɛɛ, "N kya buu
mi-i sa fɛye yɛɛ mɔmɔ asa anyɔ adɛ
dɔ mɔ, lɛnpoo ɔsɔɔbo baarɛ ne n wɔra
nyamesɛ dɛnsɛ Wurubuaarɛ ansi so; i
mɛŋ gyɛ Farasiinyen mɔ. I kya nyiile yɛɛ
fo nyamesɛ ɔbono fo kya diirɛ fo-nyoro
mɔ, Wurubuaarɛ laa bara fo gɛsɛ. Ne
fo ɔbono fo kya bara fo-nyoro gɛsɛ mɔ,
Wurubuaarɛ laa diirɛ fo."

*Yesu M*ɔ-rɛ Nbii Buru-buru

15 Owi ɔko dɔ mɔ, asa ako mɛ dɛ nbii
buru-buru kee ma-a bara Yesu yɛɛ o' kyu
mɔ-abaa gyan' mɔmɔ so de ɔ' dalaa sa
mɔmɔ. Yesu akasɛbo mɔ, mɔ, mɛ wu
gɛnen mɔ, mɛ kya gya mɔmɔ yɛɛ mɛ'
kiiri nbii mɔ. 16 Yesu gi wu gɛnen mɔ, ɔ

terɛ nbii mɔ ba mɔ asɛ, ne ɔ tɔgɛ sa mɔ-
akasɛbo mɔ yɛɛ, “Fɛ' yɛgɛ nbii mɔ mɛ'
ba me asɛ; fɛŋ' baa tii mɔmɔ-ɔkpa. Abono
mɛ dɛ fɛɛ gɛnen nbii ndɛana ɔnan mɔ
ne n kya nyɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ
akyenabi mɔ. 17 Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ
fɛye faa, fo nyamesɛ kamaasɛ ɔbono fo
mɛŋ kyu fo-nyoro wɔra fɛɛ gɛbii pii de
fo' kyule kyena Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ
akyenabi mɔ, fo maŋ nyɛ Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena mɔ kpa-a.”

*An*ɛ Ne Nan Nyɛ Kyena Wurubuaarɛ Asɛ?

18 Owi ɔko dɔ mɔ, Gyuda awura
ɔbelɛnsɛ gbaa' ɔko gi baa taasɛ Yesu yɛɛ,
“Ɔbelɛnsɛ dɛnsɛ, nnɛ ne nan wɔra de n'
nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena gɛkpaa?”
19 Yesu gi kisee taasɛ mɔ yɛɛ, “Fo kya terɛ
me yɛɛ ɔbelɛnsɛ dɛnsɛ faa mɔ, fo mɛŋ nyi
yɛɛ Wurubuaarɛ wolɛ ne n gyɛ nyamesɛ
dɛnsɛ? 20 Iŋ gyɛ fo nyi Wurubuaarɛ nbara
mɔ? Nbara mɔ gi kya nyiile yɛɛ, ‘Gɛŋ
sa fo' lii fo-ka abɛɛ fo-kuli gɛmara laarɛ
ɔko. Gɛŋ' mɔɔ isa. Gɛŋ' yuuri. Gɛŋ' ten
ɔko gɛnɔ nbɛlɛ dɔ. Buu fo-sɛ de fo-nyi.’
” 21 Ɔnyen mɔ gi lɛɛ gɛnɔ sa Yesu yɛɛ,
“Ɔbelɛnsɛ, kpɛ kyu lii me-nbii dɔ mɔ, n
kya gyi nbara ndɛ pɛwu so.”

22 Yesu gi nu gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa ɔnyen
mɔ yɛɛ, “I kya san fo ilaa kolon. Kpaa
fɛ fo-ilaa ibono fo bo mɔ pɛwu de fo' kyu
aterenbi mɔ yɛ sa ayenbo. Fo wɔra gɛnen
mɔ, fo laa nyɛ ntɛɛla Wurubuaarɛ dɔ de
fo' san naa baa buu me wɔra me-ɔkasɛbo.”
23 Ɔnyen mɔ gi nu gɛnen mɔ, i yɔɔ mɔ-
nyoro. I kya nyiile yɛɛ ɔ tansi ɔ bo atɔ
gikyɔ. Ɔ kerɛ mɔ, ɔ maŋ taalɛ wɔra
gɛnen.

24 Yesu gi kerɛ ɔnyen mɔ, ne ɔ tɔgɛ
yɛɛ, “I tansi i bo lon sa aterenbi awura
de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ
akyenabi mɔ. 25 Gɛsintin, pɛi de mɛ' nyɛ
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ,
i laa wɔra ɔlon sa mɔmɔ don gɛnɔɔbono
gɛkpatitii gɛ laa loo ɔbaatɔ ɔbɔ dɔ lii
mɔ.” 26 Asa mɛ nu imɔ idɛ mɔ, mɛ taasɛ
yɛɛ, “Gɛnen berɛ mɔ, anɛ kaasɛ ne nan
nyɛ amɔlɛgɛ de ɔ' nyɛ kyena Wurubuaarɛ
asɛ ne?” 27 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ,
“Ilaa ibono i don nyamesɛ giwɔra mɔ, iŋ fo
Wurubuaarɛ berɛ giwɔra.”

28 Nfono mɔ Piita gi taasɛ mɔ yɛɛ,
“Ɔbelɛnsɛ, aye berɛ, a taa ilaa ibono a
bo mɔ pɛwu yɛgɛ ne a ba a naa a buu
fo faa, nnɛ ne?” 29 Yesu gi tɔgɛ mɔmɔ
yɛɛ, “Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye faa,
nyamesɛ kamaasɛ ɔbono ɔ taa mɔ-gɛten
yɛgɛ, abɛɛ mɔ-sɛ, abɛɛ mɔ-nyi, abɛɛ mɔ-
daana, abɛɛ mɔ-tedɛana, abɛɛ mɔ-biana
abɛɛ mɔ-ka yɛgɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi
dɔ akyenabi mɔ so mɔ, 30 kaasɛ laa nyɛ
imɔ ɔnan gikpadɔ gifonɛɛ gifonɛɛ aberɛ
abono ɔ tɛ de ansi faa. Ne gɛkyena gɛbono
gɛ laa kii ba mɔ dɔ mɔ, ɔ laa nyɛ kyena
Wurubuaarɛ asɛ gɛkpaa-gɛkpaa.”

*Yesu Gi Kii T*ɔgɛ Yɛɛ Ɔ Laa Wu' De O' Kyingi Lii Ibuni Dɔ

31 Yesu gi kyu mɔ-akasɛbo gudu anyɔ
mɔ lii nkan ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Fɛ'
nu. A kya kpe Gyɛrusalem faa, ilaa ibono
Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ mɛ wolaa
ŋmarasɛ yela kyu lii me, anyamesɛ pɛwu
mɔmɔ-daa mɔ so mɔ, i laa ba gɛsintin kon.
32 Gyuda awura mɛ laa kyu me wɔra asa
abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ abaa
dɔ. Gɛnen asa abono mɛ laa gyaabii me
ikpa kpɛi-kpɛi so. Mɛ laa saalɛ me, de
mɛ' too akyɔlɛ bun me. 33 Mɛ laa taa me
awulibi, de mɛ' mɔɔ me. Nɛ wu' mɔ, imɔ
gɛkɛ sasɛ mɔ, nan kyingi lii ibuni dɔ.”
34 Yesu akasɛbo mɔ mɛ mɛŋ nu ilaa ibono
ɔ tɔgɛ mɔ iko-rɛ iko gɛsɛ. Imɔ gɛsɛ ginu i
ŋara mɔmɔ, ne mɛ mɛŋ taalɛ bii ilaa ibono
ɔ darɛ mɔ.

*Yesu Gi Ky*ɛ Gyaatanbo Gyɛriko Ɔsowolɛ So

35 Yesu kya sindi Gyɛriko ɔsowolɛ mɔ,
gyaatanbo ɔko tɛ ɔkpa nkan ɔ kya kolɛ
ilaa. 36 O nu sakpii mɔ kya kyon mɔ, ɔ
taasɛ yɛɛ, “Menɛ ne n ba daa?” 37 Asa mɔ
dɔ ako mɛ lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, “Yesu
Nasarɛtɛnyen mɔ ne n ba ɔ kya kyon.”
38 Nfono mɔ gyaatanbo mɔ gi kpen ken-
ken yɛɛ, “Yesu! Wura Deefidi ɔnaanabi, su
me so!” 39 Asa abono mɛ gyangbara Yesu
ansi dɔ mɔ mɛ gya ɔnyen mɔ yɛɛ o' bun
mɔ-gɛnɔ so. Mɛ gya mɔ gɛnen mɔ, idɛ
kon gbaa ne ɔ lɔrɔ ɔ kya kpen ken-ken daa
yɛɛ, “Wura Deefidi ɔnaanabi, su me so!”

40 Yesu gi nu gɛnen mɔ, o sii yelɛ, ne
ɔ tɔgɛ yɛɛ mɛ' kyu gyaatanbo mɔ ba.
Mɛ kyu mɔ ba mɔ, Yesu gi taasɛ mɔ yɛɛ,
41 “Menɛ ne fo kya laarɛ n' wɔra sa fo?”

ɔnyen mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Me-wura, n kya laarɛ me-ansi a' bugi.” 42 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, “Fo-ansi a' bugi! Gisɔɔgyi gibono fo bo sa me mɔ ne nan kyɛ fo faa.” 43 Ayaa abono so mɔ, ɔnyen mɔ ansi a bugi, ɔ kya wu ilaa kamaasɛ, ne ɔ san naa buu Yesu ɔ kya lɛɛ Wurubuaarɛ ginyen. Sakpii mɔ gi wu ilaa ibono i ba mɔ, mɔmɔ pɛwu mɛ yen Wurubuaarɛ.

19

*Sakiy*ɔsɛ Gi Nyɛ Wurubuaarɛ Amɔlɛgɛ

1 Yesu gi loo Gyɛriko ɔ kya lii mɔ, 2 ɔbelɛnsɛ ɔko bo nno. Mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Sakiyɔsɛ. Ɔ bo abono mɛ kya sɔɔ lɛnpoo ne mɛ kya kudi asa gyi mɔ gikpen mɔ dɔ. Ɔ gyɛ aterenbi wura gɛsintin. 3 Yesu gi loo ɔsowolɛ mɔ so gɛnen mɔ, Sakiyɔsɛ baarɛ ginsi gi pɛɛrɛ ɔ kya laarɛ de o' wu Yesu de mɔ-ansi. Sakiyɔsɛ gyɛ daa nyamesɛ din. Imɔso ibono sakpii mɔ kyɔ gikyɔ so mɔ, ɔ mɛŋ kya nyɛ de o' wu Yesu. 4 Gɛnen so mɔ, o kuu ɔnangya kyon asa mɔ so ne ɔ kpaa dii ɔ gyan' Siikamɔɔ oyii belɛ ɔko so nfono Yesu laa kyu de mɔ. Yesu laa kyon mɔ, de ɔ' nyɛ wu mɔ.

5 Yesu gi baa fo oyii mɔ gikɔɔdɔ mɔ, ɔ diirɛ mɔ-ansi kerɛ oyii mɔ dɔ, ne ɔ terɛ yɛɛ, “Sakiyɔsɛ, kpelegɛ ba belen. Fo-gɛwi ne i kaaborɛ n' kyena ndɛ.” 6 Nfono mɔ Sakiyɔsɛ gi kpelegɛ lii oyii mɔ so ne o kyu Yesu kpe mɔ-gɛwi kpaa keda mɔ gisafo de ɔkon.

7 Asa abono mɛ wu yɛɛ Yesu gi kpe ɔ bo Sakiyɔsɛ gɛten dɔ mɔ pɛwu, mɛ kya lɔgedɛ yɛɛ, “Kerɛ, Yesu gi kpe kpaa sogɛ daa ilaa nyɛnyɛn ɔwɔrabo gɛwi.” 8 Yesu bo Sakiyɔsɛ gɛwi gɛnen mɔ, Sakiyɔsɛ gi koso yelɛ ne ɔ tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, “Me-wura, nu me asɛ. Nan yɛ me-ilaa kamaasɛ ibono n bo mɔ dɔ de n' kyu gibaafon kyu yɛ-yɛ sa ayenbo. Asa abono pɛwu nɛ kudi mɔmɔ gyi baa kyon mɔ nan ka ibono nɛ kudi mɔmɔ gyi mɔ sa mɔmɔ de n' kii ka da gyan' mɔmɔ gikpadɔ ginan.”

9 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ yɛɛ, “Ndɛ berɛ, gɛnen gɛten gɛdɛ dɔ asa mɛ nyɛ Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ. Fɛye abono pɛwu fɛ bo gɛrɛnaa mɔ, fɛ' bii yɛɛ gɛnen ɔnyen baarɛ gyɛ aye-naana Aberaham ɔpaa dɔ isa fɛɛ fɛye kee. 10 Me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, nɛ ba daa de n' baa laarɛ asa abono mɛ fuɛ Wurubuaarɛ ɔkpa mɔ gɛten de n' mɔlɛgɛ ɔmɔ de mɛ' kii wu ɔkpa mɔ.”

*Yesu G*ɛwuragyi Mɔ Gikpalɛ

11 Asa mɔ mɛ san mɛ kya nu Yesu ilaa tɔgɛsɛ mɔ, ɔ da mɔmɔ gikpalɛ giko. I kya nyiile yɛɛ mɔmɔ-nwɔnsa ne n gyɛ yɛɛ ɔ kya fuude Gyɛrusalem faa mɔ, Wurubuaarɛ gɛwuragyi gɛbono o kyu sa mɔ mɔ gɛ laa lii gɛwi kon ne. Gikpalɛ gɛbono ɔ da mɔmɔ mɔ ne n gyɛ 12 yɛɛ, “Nyamesɛ gbaa' ɔko gi kyena, ɔ gyɛ wuragyibo. Owi ɔko dɔ mɔ, ɔ kya laarɛ de o' kpe ɔbono ɔ gyɛ Wura belɛ mɔ asɛ de Wura belɛ mɔ ɔ' kpaa yii mɔ gɛwura de o' kyu baa gyi mɔ-lɛɛ ɔsowolɛ so.

13 “Pɛi ne ɔ laa kyon mɔ, ɔ terɛ mɔ-adega gudu abono mɛ tɛ mɔ asɛ mɔ ne ɔ yɛ aterenbi sa mɔmɔ ɔkamaasɛ. Mɔmɔ ɔkamaasɛ gi nyɛ kyɛɛ-kyɛɛ. Ɔ laa yɛ aterenbi mɔ sa mɔmɔ mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, ‘Fɛ' sɔɔ aterenbi adɛ buɛɛdɛ gyoo me de n' baa kii ba mɔ a' wɔra agyan sa me.’ 14 Mɔ-ɔsowolɛ mɔ so asa, mɔ, mɛ kya kyo mɔ. Imɔso ɔ kyon mɔ, mɛ sun isɔɔ kpe Wura belɛ mɔ asɛ de mɛ' kpaa tɔgɛ sa Wura belɛ mɔ yɛɛ mɛŋ kya laarɛ yɛɛ o' gyi gɛwura sa mɔmɔ.

15 “Wura belɛ mɔ mɔ gi dabɔlɛ kyu gɛwuragyi mɔ sa mɔ, ne o kii ba mɔ-ɔsowolɛ mɔ so. Ɔ ba mɔ, ɔ terɛ mɔ-adega abono ɔ sa ɔmɔ aterenbi mɔ ba mɔ asɛ yɛɛ mɛ' baa buu-buu agyan abono ɔkara mɛ nyɛ mɔ. 16 Mɔ-dega gyangbarasɛ mɔ gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, ‘Ɔbelɛnsɛ, kerɛ, aterenbi abono fo kyu sa me mɔ, nɛ nyɛ amɔ-ɔnan gikpadɔ gudu.’ 17 Ɔbelɛnsɛ mɔ gi nu gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, ‘Fo wɔra ilaa; fɔɔ'kpon. Fɛɛ gɛnɔɔbono fo gyi gɛsintin ilaa ipii idɛ dɔ faa mɔ, nan kyu isowolɛ gudu kyu sa fo de fo' kerɛ imɔ so.’ 18 Mɔ-dega nyɔsɛ mɔ gi tɔgɛ mɔ yɛɛ, ‘Ɔbelɛnsɛ, aterenbi abono fo kyu sa me mɔ, nɛ nyɛ amɔ-ɔnan gikpadɔ ginun.’ 19 Ɔbelɛnsɛ mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, ‘Fo, mɔ, nan yɛgɛ fo laa kerɛ isowolɛ inun so.’

20 “Mɔ-dega mɔ ɔko berɛ, gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, ‘Ɔbelɛnsɛ, fo-aterenbi ne! Nɛ kyu amɔ ŋminde de gipanan ŋara kyin-n. 21 Nɛ wu yɛɛ fo-ilaa i bo lon, imɔso nɛ selɛ fo gifuu. Fo bo onsipara. Fo kya laarɛ agyan lii gɛsun gɛbono iŋ gyɛ fo ne n wɔra mɔ

dɔ.’ 22 Ɔ tɔgɛ gɛnen ta mɔ, ɔbelɛnsɛ mɔ
gi tɔgɛ mɔ yɛɛ, ‘Fo gyɛ dega nyɛnyɛn.
Nan kyu fo-ilaa tɔgɛsɛ idɛ kyu bun fo
gipuɛɛ. Fo nyi yɛɛ me-ilaa i bo lon. N gyɛ
onsipara wura. N kya laarɛ agyan lii gɛsun
gɛbono iŋ gyɛ me ne n wɔra mɔ dɔ. 23 Ne i
wonɛ ne foŋ kyu me-aterenbi mɔ kpaa yela
aterenbi ɔyelaten de owi ɔbono nɛ ba ne
nan kpaa lɛɛ amɔ mɔ, n' nyɛ de a' korogɛ
sa me?’
24 “Nfono mɔ, ɔbelɛnsɛ mɔ gi tɔgɛ sa
abono mɛ yelɛ nno mɔ yɛɛ, ‘Fɛ' sɔgɛ me-
aterenbi mɔ lii dega baarɛ asɛ kyu bɔla
ɔbono ɔ nyɛ amɔ-ɔnan gikpadɔ gudu mɔ.’
25 Mɛ lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, ‘Ɔbelɛnsɛ, ɔ ti
nyɛ amɔ-ɔnan gikpadɔ gudu!’ 26 Ɔbelɛnsɛ
mɔ gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, ‘N' buu sa
fɛye yɛɛ ɔbono ɔ bo ne ɔ kya kyu wɔra
ilaa mɔ, ɔ laa kii nyɛ too. Ne ɔbono, mɔ,
ɔŋ bo ne ɔŋ kya kyu wɔra sɛi mɔ, ipii ibono
ɔ nyɛ mɔ gbaa mɛ laa sɔgɛ lii mɔ asɛ. 27 I
san abono mɛ gyɛ me-akyobo ne mɛ mɛŋ
kya laarɛ n' wɔra mɔmɔ-wura mɔ, fɛ' kyu
mɔmɔ baa mɔɔ me-ansi dɔ gɛrɛnaa.’ ”

*Yesu Gi Naa Loo Gy*ɛrusalem Fɛɛ Wura

28 Yesu gi tɔgɛ imɔ idɛ ta mɔ, idɛ
kon mɔ o yii ɔkpa ɔ kya dii ɔ kya kpe
Gyɛrusalem. 29 O sindi Bɛtɛfagye de Bɛtani
isowolɛ ibono i gyan' Nfɔ Iyii gibii mɔ so
mɔ, o sun mɔ-akasɛbo mɔ dɔ anyɔ 30 yɛɛ,
“Fɛ' kpe ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo aye-ansi dɔ
faa. Fɛ kya loo ɔsowolɛ mɔ so mɔ, fɛ laa
wu bee fɔlɛ ɔbono ɔko mɛŋ ti gyan' mɔ
kerɛ mɔ kyaa de ɔfɛ. Fɛ' sangɛ mɔ kyu
bara me gɛrɛ. 31 Ne fɛɛ ɔko gi taasɛ fɛye
yɛɛ, ‘Menɛ n wɔra ne fɛ kya sangɛ bee mɔ’
mɔ, fɛ' tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, ‘Wura mɔ tiri bee
mɔ.’ ”
32 Abono o sun mɔ mɛ kyon mɔ, mɛ
kpaa wu ilaa kamaasɛ, fɛɛ gɛnɔɔbono
Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ mɔ. 33 Mɛ kya
sangɛ bee mɔ mɔ, bee mɔ mɔ-wuraana
mɛ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, “Menɛ n wɔra ne
fɛ kya sangɛ bee mɔ?” 34 Ne mɛ lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, “Wura mɔ tiri bee mɔ.” 35 Imɔso mɛ
sangɛ bee mɔ kyu kperɛ Yesu. Ne mɛ kyu
mɔmɔ-akuru too gyan' bee mɔ so, ne mɛ
puru Yesu gyan'. 36 Asa sakyɔ mɛ buu mɔ.
Ako, mɔ, mɛ gyangbara sa mɔ mɛ kya kyu
mɔmɔ-akuru too mɔ-ɔkpa dɔ yɛɛ ɔ' baa
naa amɔ so kyon.
37 Mɛ kya laarɛ mɛ' kpelegɛ Nfɔ Iyii
Gibii mɔ mɔ, i bo mɔ-akasɛbo gikpen belɛ
mɔ ɔkon kyɔde, ne mɛ yii gɛsɛ mɛ kya yen
Wurubuaarɛ ken-ken kyu lii ilaa gbaa'gbaa
ibono pɛwu Yesu gi kyu Wurubuaarɛ ɔlon
kyu kpaa asa ne mɛ wu de mɔmɔ-ansi mɔ
so. 38 Mɛ naa mɛ kya kpen yɛɛ,
“Fo ne n gyɛ Wura!
Wura Wurubuaarɛ ɔ' kosorɛ fo-gimu!
Wurubuaarɛ ginyen dɔ ne fo naa fo kya ba
faa!
Gisen yuuli gi bo Wurubuaarɛ dɔ!
Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ tansi ɔ
bo nyisigyi!”
39 Farasii awura abono mɛ bo sakpii mɔ dɔ
mɔ mɛ tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ, gya
fo-adɛ mɔ yɛɛ mɛ' sii kurun.” 40 Ne Yesu
gi lɛɛ gɛnɔ sa ɔmɔ yɛɛ, “N' buu sa fɛye
yɛɛ ba-a mɛ' sii kurun mɔ, abui gbaa a laa
bugi gɛnɔ kpen.”

*Yesu Gi Su Sa Gy*ɛrusalem

41 Yesu kya fuude Gyɛrusalem. Ɔ da de
ginsi ne o wu ɔsowolɛ mɔ mɔ, o su sa nno
asa. 42 Ɔ kya su gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ,
“Gyɛrusalem awura, me-gisen dɔ gɛlaarɛ
ne yɛɛ nkana fɛ' bii ɔkpa ɔbono so fɛ laa
kyu de fɛ' nyɛ gisen yuuli ndɛ gɛkɛ gɛdɛ
mɔ! Imɔ, mɔ, mɔ, i baala fɛye-ansi bun;
fɛŋ nyɛ bii gɛnen ɔkpa ɔbono. 43 Gɛkaako
mɔ fɛye-akyobo mɛ laa kyaabɔɔ fɛye faa
kilenten. Mɛ laa sola isɛ mada gɛkpen
gɛbono fɛ yii kyaabɔɔ fɛye-ɔsowolɛ mɔ
de i' dii kyaga de ɔpɔɔrɛ mɔ. I dii kyaga
mɔ, mɛ laa kyu de nfono so kpelegɛ loo
fɛye-ɔsowolɛ dɔ baa kɔ de fɛye. Mɛ laa
tii fɛye wɔra nsana. 44 Fɛye-akyobo mɛ
laa boori fɛye-ibu bun, ba-a ɔpɔɔrɛ kolon
maŋ san, ne mɛ laa mɔɔ fɛye. I lii fɛɛ
Wurubuaarɛ gi sun me yɛɛ n' baa kerɛ
fɛye mɔ, fɛŋ wu me bii.”

*Yesu Gi Gya Asa Lii Wurubuaar*ɛ Ɔson Obu Gikpaara Mɔ So

45 Yesu gi loo Gyɛrusalem mɔ, ɔ kyon
kpe Wurubuaarɛ ɔson obu gikpara mɔ so.
Ɔ fo nno mɔ, o wu yɛɛ asa mɛ kyu nno
bingiri gigya ogyiten. O wu gɛnen mɔ, o yii
gɛsɛ ɔ kya gya abono mɛ kya fɛ ilaa nno
mɔ, 46 ne ɔ tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ, “Mɛ ŋmarasɛ
Wurubuaarɛ agyɛbi ako yela yɛɛ,
‘Me-ɔson obu mɔ laa wɔra daa ɔdalaaten.’
Fɛye, mɔ, fɛ kyu nno bingiri iyu gikpalan.”

47 Gɛkɛ kamaasɛ mɔ Yesu kya nyi-
ile asa ilaa Wurubuaarɛ ɔson obu gik-
paara mɔ so. Gyuda awura asunbi alɛɛbo
abelɛnsɛ, mɔmɔ-nbara aŋmarasɛbo, de
mɔmɔ-anyamesɛ gbaa'gbaa mɔ mɛ kya
laarɛ mɔ-imɔɔten. 48 Mɔmɔ-asa sɛnsɛ
mɔ so mɔ, mɛŋ kii mɛ kya nyɛ de mɛ' keda
mɔ. I kya nyiile yɛɛ mɔmɔ abono pɛwu
mɛ kpɛ mɛ kya nu mɔ asɛ.

20

*Abel*ɛnsɛ Ako Mɛ Daasɛ Yesu Kerɛ

1 Gɛkɛ gɛdɛ, Yesu kya nyiile asa ilaa ne
ɔ kya tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ
mɔ Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ gikpaara
mɔ so, ne Gyuda awura asunbi alɛɛbo
abelɛnsɛ de mɔmɔ-nbara aŋmarasɛbo de
mɔmɔ-abelɛnsɛ sɛnsɛ ako mɔ mɛ kpe
mɔ asɛ, 2 ne mɛ kpaa taasɛ mɔ yɛɛ, "Ilaa
ibonoana fo kya wɔra faa mɔ, anɛ ginyen
dɔ ne fo kya wɔra imɔ daa? Anɛ ne n sa fo
ɔkpa yɛɛ fo' wɔra imɔ? Tɔgɛ aye."
3 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Me kee nan
taasɛ fɛye ilaa kolon de fɛ' lɛɛ gɛnɔ sa
me. 4 Wurubuaarɛ sagyere ɔbono Gyɔn
gi gyere asa mɔ, anɛ ne n sa mɔ ɔkpa?
Wurubuaarɛ abɛɛ nyamesɛ? Fɛ' lɛɛ gɛnɔ
de n' nu."
5 Yesu gi taasɛ ɔmɔ gɛnen mɔ, akyɔɔlɛ
a tɔrɔ mɔmɔ wolɛ-wolɛ so, ne mɛ tɔgɛ
yɛɛ, "Nengyene a kyule sa mɔ yɛɛ Wu-
rubuaarɛ ne n sa Gyɔn gɛnen ɔkpa ɔbono
mɔ, ɔ laa taasɛ aye yɛɛ, ne menɛ n wɔra
ne a mɛŋ sɔɔ Gyɔn gyi? 6 Ne fɛɛ a kii tɔgɛ
yɛɛ nyamesɛ ne n sa Gyɔn gɛnen ɔkpa
ɔbono mɔ, asa mɔ pɛwu mɛ laa da aye abui
mɔɔ. I lii fɛɛ mɛ nyi yɛɛ Wurubuaarɛ ne n
sun Gyɔn ne ɔ gyɛ daa Wurubuaarɛ ikalan
ɔtɔgɛbo." 7 Gɛnen so mɔ mɛ lɛɛ gɛnɔ
sa Yesu yɛɛ, "A mɛŋ nyi ɔbono ɔ sa Gyɔn
gɛnen ɔkpa ɔbono mɔ."
8 Ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ maŋ
tɔgɛ me berɛ mɔ, me kee maŋ tɔgɛ fɛye
ɔbono ɔ sa me ɔkpa ne n' kya wɔra ilaa
ibono n kya wɔra mɔ."

*Yesu Gi Da Abel*ɛnsɛ Mɔ Gikpalɛ

9 Ne Yesu gi da gikpalɛ sa abelɛnsɛ mɔ
yɛɛ, "Ɔnyen ɔko gi kyena. Ɔ dɔɔ gifɔlɛ
giko ndɔɔ. Ɔ dɔɔ ndɔɔ mɔ gɛnen mɔ,
o kyu nmɔ wɔra asa ako abaa dɔ yɛɛ
mɛ' kerɛ nmɔ so sa mɔ de mɔ-rɛ mɔmɔ
mɛ' yɛ agyan abono mɛ laa nyɛ mɔ. Ne
ɔ koso kpe ɔkpa kpaa kɛɛla. 10 Gifɔlɛ
mɔ abi aberɛ tɛɛsɛ a fo mɔ, ndɔɔ wura
mɔ gi sun mɔ-dega ɔko yɛɛ, ɔ' kpe mɔ-
ndɔɔ akerɛbo mɔ asɛ de mɛ' kyu mɔ-
lɛɛ ogyiten bara mɔ. Mɔ-dega mɔ gi kpe
mɔ, mɔ-ndɔɔ akerɛbo mɔ mɛ daarɛ mɔ,
ne mɛ gya mɔ kii abaa gikpan. 11 Ndɔɔ
wura mɔ gi nu ilaa ibono i ba mɔ, o kii sun
mɔ-dega ɔko mɔ-ndɔɔ akerɛbo mɔ asɛ.
Ɔbono kee gi kpe mɔ, ndɔɔ akerɛbo mɔ
mɛ daarɛ mɔ ne mɛ wɔra mɔ ibono i mɛŋ
gyɛ iwɔrasɛ mɔ gya mɔ kii abaa gikpan.
12 Ndɔɔ wura mɔ gi sun dega sasɛ. O kpe
mɔ, ndɔɔ akerɛbo mɔ mɛ daarɛ ɔbono
kee gooli mɔ, ne mɛ too mɔ lii ndɔɔ mɔ
dɔ. 13 Nfono mɔ, ndɔɔ wura mɔ gi taasɛ
mɔ-nyoro yɛɛ, 'Nnɛ ne nan wɔra me-ilaa
idɛ ne?' Ne o kii tɔgɛ sa mɔ-nyoro yɛɛ,
'Nan sun me gbaa-gbaa me-gisen dɔ obi
me-ndɔɔ akerɛbo adɛ asɛ. Mɔ berɛ, nɛ
sɔɔ gyi yɛɛ mɛ laa kyu buubuu sa mɔ.'
Gɛsintin mɔ, o sun mɔ-bi mɔ mɔmɔ asɛ.
14 Mɔ-bi mɔ gi kpe mɔ, mɔ, ndɔɔ akerɛbo
mɔ mɛ kpɛ da de ginsi wu mɔ mɔ, mɛ
tɔgɛ sa abara yɛɛ, 'Ɔbono ɔ laa gyi mɔ-sɛ
atɔ mɔ ne n kya ba faa. A' mɔɔ mɔ de mɔ-
tɔgyi mɔ ɔ' nyɛ sii de aye.' 15 Gɛsintin mɔ,
mɛ keda ndɔɔ wura mɔ mɔ-bi mɔ biidɛ
lii ndɔɔ mɔ dɔ ne mɛ mɔɔ mɔ."
Yesu gi da gikpalɛ gidɛ ta mɔ, ɔ taasɛ
asa mɔ yɛɛ, "Imɔso menɛ ne ndɔɔ wura
mɔ laa wɔra mɔ-ndɔɔ akerɛbo mɔ? 16 N'
tɔgɛ sa fɛye yɛɛ ndɔɔ wura mɔ laa kpaa
mɔɔ mɔmɔ de o' kyu ndɔɔ mɔ kyu wɔra
akerɛbo pobɔrɔ abaa dɔ." Asa mɔ mɛ nu
imɔ idɛ mɔ, mɛ tɔgɛ yɛɛ, "Iŋ sa i' ba
gɛnen!"
17 Mɛ lɛɛ gɛnɔ gɛnen mɔ, Yesu gi kerɛ
ɔmɔ faa yiridididi ne ɔ taasɛ ɔmɔ yɛɛ,
"Ne fɛɛ i maŋ ba gɛnen mɔ, i wonɛ so
ne mɛ ŋmarasɛ imɔ idɛ yela Wurubuaarɛ
agyɛbi dɔ? Mɛ ŋmarasɛ yɛɛ,

'Gibui gibono ibu apɔrɔbo mɔ mɛ kyu too
gɛbaamara mɔ
gɛnen gibui kolon gibono
ne n kii baa yɛgɛ ne obu mɔ gi wɔra
ɔlon
ɔ yelɛ faa.

18 Nyamesɛ kamaasɛ ɔbono
ɔ laa tɔrɔ gɛnen gibui gibono so mɔ,
kaasɛ laa gbaa gberi-gberi.

Ne gibui mɔ, mɔ, ne n kii baa tɔrɔ fo ɔko
so mɔ berɛ,

fo laa kɔrɔ faa dogo-dogo wɔra fɛɛ
nnyufo.’ ”
19 Yesu gi da gikpalɛ mɔ gɛnen mɔ,
Gyuda awura nbara aŋmarasɛbo mɔ de
mɔmɔ-asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ mɛ bii
yɛɛ mɔmɔ ne ɔ darɛ. Imɔso mɛ laarɛ fɛɛ
mɛ' keda mɔ gɛnen owi ɔbono. Mɛ kii mɛ
selɛ sakpii ɔbono ɔ bo nfono mɔ gifuu.

*M*ɛ Soo Yesu Idoo Kyu Lii Lɛnpoo Gisɔɔ So

20 Imɔso abelɛnsɛ abono mɛ kya laarɛ
mɛ' keda Yesu mɔ mɛ san mɛ kya dii mɔ
daa. Mɛ sun asa ako mɔ asɛ yɛɛ mɛ'
kpaa penɛ fɛɛ mɛ gyɛ gɛsintin awura;
nengyene ɔ tɔgɛ ilaa ibono mɛ laa nyɛ
yelɛ imɔ so mɔ, de mɛ' kyu mɔ wɔra
mɔmɔ-abɛyin ɔbelɛnsɛ ɔbono ɔ kya kerɛ
mɔmɔ so mɔ abaa dɔ. 21 Imɔso isɔɔ mɔ
mɛ kpe Yesu asɛ ne mɛ kpaa too mɔ soso
yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ, a wu yɛɛ fo kya tɔgɛ ne fo
kya nyiile ilaa de i' kyena ɔkpa so. Fo berɛ,
fo mɛŋ kya kerɛ nyamesɛ sakyɔ abɛɛ mɔ-
nyisigyi ɔbono ɔ bo mɔ de fo' buu ɔko don
ɔko. Fo kya nyiile asa Wurubuaarɛ ɔkpa
daa de i' kyena de Wurubuaarɛ gɛsintin
mɔ. 22 A dɛ fo giserɛ, tɔgɛ aye, imɔso
Rom wura belɛ ɔbono ɔ kya kerɛ aye
so ne ɔŋ kya son Wurubuaarɛ mɔ, i dɛ
ɔkpa Wurubuaarɛ asɛ yɛɛ a' sɔɔ mɔ-
lɛnpoo abɛɛ a mɛŋ sa a' sɔɔ?” 23 Yesu,
mɔ, gi dɛsɛ yɛɛ mɛ kya soo mɔ idoo
daa. Ne ɔ tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ, 24 “Ɔko ɔ'
lɛɛ aterenbi gibi ba de n' kerɛ.” Gɛsintin
mɔ, mɛ kyu aterenbi gibi kyu sa mɔ, ne ɔ
taasɛ ɔmɔ yɛɛ, “Anɛ gimu de mɔ-ginyen
ne n gyan' aterenbi gibi gidɛ so faa?” Mɛ
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Rom wura belɛ mɔ-lɛɛ.”
25 Ne Yesu gi kisee tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “To!
Gɛnen berɛ mɔ, ilaa ibono i gyɛ Rom wura
belɛ mɔ-lɛɛ mɔ fɛ' kyu sa mɔ, ne ibono,
mɔ, i gyɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ mɔ, fɛ' kyu sa
Wurubuaarɛ.” 26 Gɛnɔɔbono ɔ lɛɛ gɛnɔ
sa ɔmɔ mɔ, i dɛ mɔmɔ-gɛnɔ. Mɛ mɛŋ
nyɛ ilaa nyɛnyɛn iko lii ilaa ibono ɔ tɔgɛ
sansana mɔ de mɛ' kyu mɔ wɔra nbɛlɛ dɔ.
Imɔso mɛ mɛŋ baa taalɛ tɔgɛ sɛi.

*Saadusii Awura M*ɛ Taasɛ Yesu Lɛwu Gɛmara Ilaa

27 Saadusii gikpen dɔ awura ako kee mɛ
ba Yesu asɛ. Saadusii awura adɛ ne n kpɛ
mɛ dɛ yɛɛ nengyene nyamesɛ gi wu' mɔ, i
ta. Iŋ baa i bo gɛtɛɛko ɔ laa kpaa kyena, ne
Wurubuaarɛ maŋ baa kyingi asa gɛkaako.
28 Gɛnen asa adɛ mɛ ba Yesu asɛ baa taasɛ
mɔ yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ, Mosisi gi yela nbara
nko sa aye yɛɛ, ‘Nengyene ɔnyen gi wu'
taa mɔ-ka yɛgɛ owi ɔbono mɔ-ka mɔ mɛŋ
ti korogɛ sa mɔ mɔ, mɔ-daa abɛɛ mɔ-
tedɛ o' kyu ɔkyii mɔ lɛɛ gikulaa de mɔ-rɛ
mɔ mɛ' korogɛ nbii sa mɔ-kuli ɔbono o
wu' mɔ.’ 29 To. Owi ɔko dɔ mɔ, ɔnyen
ɔko mɔ-rɛ mɔ-tedɛana asee ne n kyena.
Gɛnen ɔnyen baarɛ gi kyu ɔkyii. Mɔ-rɛ
mɔ-ka mɔ mɛŋ korogɛ ne o wu' taa mɔ-
ka mɔ yɛgɛ. 30 Mosisi nbara nbono ɔ yela
sa aye mɔ so mɔ, mɔ-gigyaamara mɔ gi
kyu ɔkyii mɔ lɛɛ gikulaa. Mɔ-rɛ ɔkyii
mɔ mɛ mɛŋ korogɛ, ne mɔ kee gi wu' taa
ɔkyii mɔ yɛgɛ. 31 Ɔsasɛ mɔ kee gɛnen,
ne mɔmɔ anyen sono mɔ pɛwu mɛ dena
ɔkyii mɔ gyan', ne mɛ wu' taa mɔ yɛgɛ.
Ɔkyii mɔ mɛŋ korogɛ sa mɔmɔ ɔko-rɛ
ɔko. 32 Laalaalogɛ mɔ, ɔkyii mɔ kee gi wu'.
33 To, nengyene Wurubuaarɛ laa kyingi
asa mɔ, anɛ ne n bo gɛnen ɔkyii baarɛ
gɛkyena pobɔrɔ gɛbono dɔ? I kya nyiile
yɛɛ owi ɔbono mɛ tɛ de ansi mɔ, mɔmɔ
anyen sono adɛ pɛwu mɛ dena mɔ.”

34 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Abono mɛ tɛ
de ansi mɔ ne n kya dena. 35 Asa abono
Wurubuaarɛ gi wu yɛɛ mɛ kaaborɛ mɛ'
nyɛ kyena mɔ asɛ ne ɔ laa kyingi mɔmɔ lii
ibuni dɔ gɛkaako mɔ, mɔmɔ berɛ, gɛdena
gɛŋ baa gɛ bo no sa mɔmɔ. 36 Mɛ maŋ
baa wu' gɛkaako. Mɔmɔ-gɛkyena gɛ laa
wɔra daa fɛɛ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ-lɛɛ
mɔ ɔnan. Mɛ gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-biana
gɛsintin. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ gi kyingi
mɔmɔ lii ibuni dɔ.”

37 Ne Yesu gi kii tɔgɛ sa Saadusii awura
mɔ yɛɛ, “Fɛ kya sɔɔ akyɔɔlɛ yɛɛ asa mɛ
wu' mɔ, iŋ baa i bo gɛtɛɛko mɛ laa kpaa
kyena mɔ, a' kerɛ Wurubuaarɛ agyɛbi
ɔwolɛ mɔ dɔ de a' kerɛ. Ɔwolɛ mɔ dɔ mɔ,
Mosisi gbaa' gi wolaa lɛɛ nyiile aye yɛɛ asa
mɛ wu' mɔ, mɛ bo gɛtɛɛko mɛ kya kpaa
kyena. O nu Wurubuaarɛ gi tɔngɛ sa mɔ
lii giponfɛ giko dɔ ne ɔ ŋmarasɛ agyɛbi
mɔ yela yɛɛ,
‘Me ne n gyɛ Aberaham Wurubuaarɛ.
N gyɛ Ayisiki Wurubuaarɛ,
ne n' gyɛ Gyeekɔpo Wurubuaarɛ.’
38 Aberɛ abono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ gɛnen
ilaa idɛ sa Mosisi mɔ, gɛnen asa adɛ mɛ
ti wolaa wu'. Ne fɛɛ iloobu idɛ mɛŋ bo

gɛtɛɛko daa mɔ, Wurubuaarɛ maŋ tɔgɛ
yɛɛ, ‘N gyɛ mɔmɔ-Wurubuaarɛ.’ Nkana
ɔ laa tɔgɛ daa yɛɛ, ‘Nɛ naa kyena wɔra
mɔmɔ-Wurubuaarɛ yɛgɛ.’ Imɔso Wu-
rubuaarɛ nyi yɛɛ mɛ bo gɛtɛɛko mɛ tɛ.”
39 Yesu gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, Gyuda awura
nbara aŋmarasɛbo mɔ ako mɛ tɔgɛ sa mɔ
yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ, fo lɛɛ gɛnɔ kanpɛ.” 40 Kpɛ
kyu lii nfono mɔ, ɔko mɛŋ baa taalɛ too
Yesu soso kerɛ.

*Yesu Gi Kisee Taas*ɛ Asa Mɔ Wura Deefidi Ilaa

41 Nfono mɔ, Yesu, mɔ, gi taasɛ mɔmɔ
yɛɛ, “Nnɛ so ne ɔkamaasɛ kya tɔgɛ
yɛɛ ɔbono Wurubuaarɛ laa sun de o' gyi
gɛwura mɔ Wurubuaarɛ adɛ so mɔ laa
kisee wɔra daa Wura Deefidi ɔnaanabi?
42 Yɛgɛ Deefidi gbaa-gbaa gi ti tɔgɛ kaasɛ
mɔ ilaa wolaa yela. Ɔ tɔgɛ Wurubuaarɛ
Ilon Ɔwolɛ mɔ dɔ yɛɛ,

‘Wurubuaarɛ laa tɔgɛ sa me-Wura mɔ
yɛɛ,
“Baa kyena me-gibaa gyisɛ so de
me-rɛ fo a' gyi gɛwura
43 de n' yɛgɛ fo' kyise fo-akyobo de fo-
ayaa.” ’ ”

44 Yesu gi kii lɛɛ gɛsɛ yɛɛ, “Imɔso Deefidi
kya terɛ kaasɛ yɛɛ, ‘Me-Wura’ faa mɔ,
nnɛ so ne ɔ laa kisee wɔra daa Deefidi
ɔnaanabi?”

*F*ɛ' Kerɛ Fɛye-Nyoro So De Nbara Aŋ-
marasɛbo Mɔ

45 Owi ɔbono asa mɔ pɛwu mɛ kya nu
Yesu asɛ mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ
yɛɛ, 46 “Fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so dɔɔdan de
aye Gyuda awura nbara aŋmarasɛbo adɛ.
Mɛ kya laarɛ daa ngbɛ belɛ-belɛ gisuu
naa asa dɔ. Mɛ kya laarɛ fɛɛ asa mɛ' terɛ
mɔmɔ yɛɛ ‘Abelɛnsɛ’ de mɛ' kyu buubuu
faala ɔmɔ sakpii dɔ de ɔkamaasɛ o' wu. Ne
fɛɛ mɛ kya kpe mɔmɔ-akyangbon dɔ mɔ,
abɛɛ mɛ laa gyi gɛkɛ belɛ mɔ, abelɛnsɛ de
anyamesɛ gbaa'gbaa ikyenaten ne mɛ kya
laarɛ. 47 Mɔmɔ gɛnen asa abono ne n kya
kii kudi akyii ikulaabo mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-
biana gyi, yɛgɛ mɛ laa dalaa mɔ, mɛ kya
dalaa faa bolo-bolo de asa mɛ' nyɛ yen
mɔmɔ yɛɛ mɔmɔ ne n nyi gɛdalaa. Owi
ɔbono Wurubuaarɛ laa gyi mɔmɔ-nbɛlɛ
mɔ, mɔmɔ-gisobiidɛ gi laa nyaakyɔ too.”

21

Yesu Gi Yen Okulaabo Yenbo Ɔko

1 Yesu bo Wurubuaarɛ ɔson obu gik-
paara mɔ so mɔ, ɔ diirɛ mɔ-ansi kerɛ
gidɛkaa gibono asa mɛ kya kyu aterenbi
wɔra sa Wurubuaarɛ mɔ. O wu aterenbi
awura mɛ kya lɛɛ mɔmɔ-aterenbi mɛ kya
wɔra. 2 Nfono mɔ, o wu ɔkyii okulaabo
yenbo ɔko, mɔ, gi baa kyu aterenbi abi
anyɔ ako baa wɔra gidɛkaa mɔ dɔ. 3 Yesu
gi wu gɛnen mɔ, o nyiile mɔ-akasɛbo mɔ
yɛɛ, “Iŋ gyɛ fɛ wu okulaabo yenbo baarɛ?
Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye faa, ɔkyii
baarɛ gi kyɛɛ Wurubuaarɛ aterenbi don
asa sɛnsɛ adɛ pɛwu. 4 I kya nyiile yɛɛ asa
adɛ pɛwu mɛ lɛɛ mɔmɔ-aterenbi dɔ daa
kyu baa kyɛɛ Wurubuaarɛ. Ɔkyii baarɛ,
mɔ, ipii ibono ɔ bo ne nkana imɔ ne ɔ tɛ
kpasa de mɔ, imɔ pɛwu ne o kyu baa kyɛɛ
Wurubuaarɛ faa.”

*Yesu Gi T*ɔgɛ Yela Yɛɛ Gyɛrusalem Laa
Baa Boori

5 Yesu akasɛbo mɔ ako mɛ kya gyi
nsingyi kyu lii Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
so. Mɛ kya diilɛ mɔ-ɔdan ne mɛ kya kerɛ
abui dɛnsɛ-dɛnsɛ abono mɛ kyu pɔrɔ mɔ
mɔ de ilaa dɛnsɛ ibono asa mɛ kyu baa
kyɛɛ Wurubuaarɛ ne mɛ kyu lɔrɔ obu
mɔ mɔ. Yesu, mɔ, gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
6 “Imɔ ibono pɛwu fɛ kya wu faa, i laa baa
fo owi ɔko mɔ, ako mɛ laa baa boori imɔ
bun. Ba-a gibui kolon gi maŋ san yɛɛ gi
maŋ dɛ gɛsɛ.” 7 Yesu akasɛbo mɔ dɔ ako
mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ, owi ɔmɔ dɔ
ne mɛ laa boori imɔ bun gɛnen? Menɛ ilaa
ne nan ba de i' lɛɛ nyiile yɛɛ ilaa idɛ i kya
laarɛ i' ba gɛsintin?” 8 Ɔ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Fɛ'
kerɛ fɛye-nyoro so dandan daa de ɔko ɔ'
mɛŋ sa ɔ' nyɛ fɛye penɛ. Asa sakyɔ mɛ
laa naa mɛ kya tɔgɛ yɛɛ mɔmɔ ne n gyɛ
me ɔbono Wurubuaarɛ gi sun mɔ. Mɛ laa
tɔgɛ yɛɛ, ‘Owi mɔ gi fuude.’ Fɛ nu gɛnen
mɔ, fɛ mɛŋ sa fɛ' buu mɔmɔ-gitan.

9 “Nengyene fɛ kya nu yɛɛ faanaa
isowolɛ mɛ kya kɔ de abara, de faanaa
asa mɛŋ kya kyule mɔmɔ-ɔsowolɛ mɔ, fɛ
mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ fɛye-gisen gi' ŋmaa fɛye.
Imɔ idɛ i gyɛ ilaa ibono i laa daa giba mɔ
daa. Ne i mɛŋ gyɛ yɛɛ ilaa kamaasɛ i kya
yela ɔkara ayaa abono so ne.” 10 Ne Yesu
gi kii tɔgɛ ɔmɔ yɛɛ, “Fɛ laa nu asa kpɛi-
kpɛi mɛ laa laarɛ ikɔ too abara so. Abɛyin

de abɛyin mɛ laa koso yelɛ mɛ kya kɔ de
abara. 11 Nten kpɛi-kpɛi so mɔ, gɛsinkpan
gɛ laa gyigisi de ɔlon, akon a laa tɔrɔ, ne
alɔtɔ abono a kya kyangɛ asa mɔ a laa
gbigi. Ilaa ibono i laa wɔra gɛsinkpan mɔ
so mɔ, i laa wɔra asa gifuu. Ilaa belɛ-belɛ
i laa wɔra Wurubuaarɛ awolɛ dɔ, ne i laa
lɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon nyiile asa.

12 "Pɛi ne gɛnen ilaa idɛana pɛwu i laa
baa ba mɔ, ibono fɛ gyɛ me-akasɛbo faa so
mɔ, asa abaa a laa gyan' fɛye so de mɛ' ka
fɛye-ansi. Mɛ laa kparɛ fɛye kpe mɔmɔ-
akyangbon dɔ kpaa gyi fɛye-nbɛlɛ de mɛ'
kyu fɛye tii de ibu. Mɛ laa kparɛ fɛye kpe
awura de abɛyin abelɛnsɛ ansi dɔ. Me so
ne mɛ laa wɔra fɛye imɔ idɛ pɛwu. 13 I ba
gɛnen mɔ, i laa bugi ɔkpa sa fɛye daa de
fɛ' nyɛ tɔgɛ me-ilaa sa mɔmɔ. 14 Fɛ' kyu
too fɛye-nyoro so yɛɛ fɛ maŋ sa gɛwɔnsa
yela yɛɛ idɛ ne a laa kpaa tɔgɛ nbɛlɛ mɔ
ogyiten. 15 Owi mɔ gi fo mɔ, me, Yesu
ne nan sa fɛye agyɛbi de ɔlaako ginyi de
fɛ' kyu lɛɛ gɛnɔ. Fɛye-akyobo mɔ dɔ
ɔko-rɛ ɔko maŋ nyɛ lɛɛ imɔ gɛnɔ abɛɛ
mɛ' sɔɔ imɔ akyɔɔlɛ. 16 Fɛye abono fɛ
kya son me faa dɔ ako akorogɛbo, abɛɛ
fɛye-daana, abɛɛ fɛye-tedɛana, abɛɛ fɛye-
subuana, abɛɛ fɛye-kyɛmenɛana, mɛ laa
fɛ fɛye dɔ ako sa fɛye-akyobo de mɛ' mɔɔ
fɛye dɔ ako. 17 Me so mɔ, ɔkamaasɛ laa
kyo fɛye. 18 Mɛ dabɔlɛ kyo fɛye nnɛ mɔ,
mɛ maŋ taalɛ wɔra fɛye sɛi. 19 Fo ɔbono
fo ka gyan me so kpaa lii mɔ, fo laa nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan.

20 "Nengyene fɛ wu asogya mɛ kyaabɔɔ
Gyɛrusalem mɔ, fɛ' bii yɛɛ i maŋ kɛɛla ne
ɔsowolɛ mɔ laa boori bun. 21 Fɛ wu gɛnen
mɔ, fɛye abono fɛ bo Gyudiya gɛsinkpan
so mɔ, fɛ' selɛ kpe abii dɔ. Fɛye abono
fɛ bo ɔsowolɛ mɔ so mɔ, fɛ' lii mɔ dɔ,
ne fɛye abono, mɔ, fɛ bo ndɔɔ dɔ gɛnen
owi ɔbono mɔ, fɛ mɛŋ sa fɛ' tɔgɛ yɛɛ fɛ
laa kii ba nten dɔ. 22 Gɛnen owi ɔbono ne
Wurubuaarɛ laa ka asa ilaa nyɛnyɛn ibono
mɛ wɔra mɔ gikɔ. Ɔ biidɛ mɔmɔ-giso
gɛnen mɔ, i laa yɛgɛ ilaa kamaasɛ ibono
mɛ ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ
dɔ mɔ i' nyɛ ba gɛsintin. 23 Awɔrɔfɔɔ
a laa nyaakyɔ gikyɔ so mɔ, akyii abono
mɛ da itɔ gɛnen nkɛ nbono dɔ mɔ
abɛɛ mɔmɔ-biana mɛ san mɛ kya nyabo
mɔmɔ mɔ, mɔmɔ laako. I kya nyiile yɛɛ
gɛyiyɛɛ belɛ gɛ laa tɔrɔ gɛsinkpan so,
ne Wurubuaarɛ laa lɛɛ mɔ-ginyadon gɛwi
nyiile fɛye Gyuda awura adɛ. 24 Asa mɛ
laa mɔɔ Gyuda awura ako de nki. Mɛ laa
keda mɔmɔ ako gikyii ŋminde mɔmɔ kyu
kpaa bingiri asafo gɛten kamaasɛ kyaabɔɔ
de gɛsinkpan so. Asafo ne nan san kyu
Gyɛrusalem ɔsowolɛ kyu bingiri mɔmɔ-
lɛɛ kpaa fo owi ɔbono mɔmɔ-lɛɛ ɔlon laa
yela ɔkara mɔ.

*Yesu Gi Kii T*ɔgɛ Mɔ-Gɛsinkpan So Gikiiba Ilaa

25 "Asa mɛ laa wu ilaa lɛɛnyiilesɛ owi de
bosɛ de agyɛkpebi dɔ. Gɛsinkpan so asa
kpɛi-kpɛi mɛ laa nu apoo kya gbere, ne mɛ
laa nu afuu abono a laa da apoo so mɔ, i laa
ŋmaa mɔmɔ-asen, ne mɔmɔ-nyoro gi laa
togɛ mɔmɔ. 26 Asa mɛ laa wu ilaa ibono
i kya wɔra gɛsinkpan so mɔ, imɔ-gifuu dɔ
so-o so mɔ, i laa yɛgɛ mɛ laa lii tɔrɔ mɛ
kya kiidɛ ma-a wu. I kya nyiile yɛɛ ɔlon
kpɛi-kpɛi ɔbono ɔ bo soso ne i yɛgɛ a taalɛ
a tɛ gɛsɛ gɛrɛ mɔ, Wurubuaarɛ laa keda
mɔ kyɛɛgɛ. 27 Nfono mɔ, asa mɛ laa wu
me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, nan
naa lii Wurubuaarɛ awolɛ dɔ n kya ba, n
dɛ ɔlon de nyisigyi belɛ. 28 Nengyene fɛ
wu gɛnen ilaa idɛana i yii gɛsɛ i kya ba mɔ,
fɛ' diirɛ fɛye-ansi kerɛ soso. I lii fɛɛ owi
ɔbono Wurubuaarɛ laa mɔlɛgɛ fɛye de fɛ'
nyɛ fɛye-nyoro mɔ gi fuude ne."

*F*ɛ' Kerɛ Dɔɔdan De Kirisito Gikiiba Mɔ Gi Mɛŋ Tuule Fɛye

29 Ne Yesu gi da gikpalɛ sa mɔmɔ
yɛɛ, "Fɛ' kerɛ gifeeya oyii de iyii sɛnsɛ.
30 Nengyene fɛ kya wu iyii i kya yaa ne
i kya laarɛ i' pɔrɔgɛ mɔ, fɛ kya bii yɛɛ
gikyɛ gi kya fuude ne. 31 Gɛnen kee ne
i dɛ ne. Nengyene fɛ wu ilaa ibonoana
nɛ tɔgɛ sa fɛye faa i kya ba mɔ, fɛ' bii
yɛɛ Wurubuaarɛ kya laarɛ ɔ' lɛɛ mɔ-
gɛwuragyi mɔ nyiile asa kon. 32 Gɛsintin
ne n' kya tɔgɛ fɛye faa. Asa abono mɛ
tɛ gɛsinkpan so gɛnen aberɛ adɛ dɔ mɔ
mɛ maŋ wu' logɛ pɛi de gɛnen ilaa idɛana
pɛwu i' lɔɔ ba. 33 Soso de gɛsɛ i laa yela
ɔkara. Me-agyɛbi mɔ berɛ a maŋ yela
ɔkara gɛkaako kpa-a.

34 "Fɛ' dɛsɛ fɛye-nyoro so. Fɛ' mɛŋ sa
fɛ' yɛgɛ ɔkon gigyi de nta giboo de fɛye-
gɛkyena dɔ ilaa tirisɛ i' gyi fɛye-amu. I

mɛŋ gyɛ gɛnen mɔ, gɛkɛ gɛbono nan kii ba mɔ, i laa tuule fɛye; fɛ maŋ dɛsɛ. 35 I kya nyiile yɛɛ gɛnen gɛkɛ gɛbono gɛ laa tuule asa sɛnsɛ pɛwu abono mɛ bo gɛsinkpan so mɔ fɛɛ gɛnɔɔbono ɔdoo kya too gɛbuɛ mɔ. 36 Fɛ' dɛsɛ fɛye-nyoro so owi kamaasɛ dɔ fɛ kpɛ fɛ kya dalaa fɛ kya kolɛ Wurubuaarɛ yɛɛ ɔ' sa fɛye ɔlon de nengyene gɛnen ilaa idɛ pɛwu i ba i kya wɔra mɔ de fɛ' nyɛ taalɛ lii imɔ dɔ de fɛ' nyɛ ayaa yelɛsɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ-ansi dɔ."

37 Gɛkɛ kamaasɛ mɔ Yesu kya nyiile asa ilaa Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara mɔ so. Owi gi ta mɔ, ɔ kya lii Gyɛrusalem de ɔ' kpaa dɛ Nfɔ Iyii Gibii mɔ so. 38 Gɛdɛ gɛ kpɛ gɛ kya kɛ mɔ, ɔ kya kii ba Gyɛrusalem Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara mɔ so. Asa mɔ pɛwu mɛ kya ba mɔ asɛ nno nyɛnyɛngɛ fu-u de mɛ' nyɛ nu mɔ-ilaa nyiilesɛ mɔ.

22

*Gyuda Awura Abel*ɛnsɛ Mɛ Da Gɛdɛ Yela De Mɛ' Nyɛ Yesu Mɔɔ

1 Gyuda awura Bodobodo Maadiisɛ gɛkɛ belɛ gɛbono mɛ kya terɛ yɛɛ Lɛwu Gi Seregɛ Aye So mɔ gɛ kya fuude. 2 Ne Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ de mɔmɔ-nbara aŋmarasɛbo mɔ mɛ kya laarɛ gɛnɔɔbono mɛ laa nyɛ Yesu mɔɔ mɔ, mɛ kii mɛ selɛ sakpii ɔbono ɔ yelɛ Yesu gɛmara mɔ.

3 Nfono mɔ, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ gi suu de Gyudasɛ. Ɔ gyɛ Yesu isɔɔ gudu anyɔ mɔ dɔ ɔko. Mɔ-ginyen giko ne n gyɛ Isikaayɔtɛ. 4 Ilaa nyɛnyɛn gɛmu mɔ gi suu de Gyudasɛ mɔ, o kpe kpaa wu gɛnen asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ de Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ adiibo abelɛnsɛ. Ne ɔ tɔgɛ mɔmɔ yɛɛ ɔ laa laarɛ ɔkpa ɔbono so ɔ laa nyɛ kyu Yesu wɔra mɔmɔ-abaa dɔ mɔ. 5 Mɛ nu gɛnen mɔ, i wɔra mɔmɔ ɔkon ne mɛ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ ɔ taalɛ wɔra gɛnen mɔ, mɔmɔ, mɔ, mɛ laa sɔɔ mɔ ka gikɔ. 6 O kyule ne ɔ san ɔ kya laarɛ owi ɔbono i laa sa de o' kyu Yesu wɔra mɔmɔ-abaa dɔ ne asa sɛnsɛ mɔ mɛ maŋ bii mɔ.

*Yesu M*ɔ-rɛ Mɔ-Adɛ Mɛ Gyi Gɛkɛ Belɛ

7 Gɛkɛ gɛbono Bodobodo Maadiisɛ Agyiberɛ mɔ gɛ kya yii gɛsɛ mɔ, mɛ kya kyɔɔlɛ isandɛ de mɛ' kyu gyi mɔmɔ-Lɛwu Gi Seregɛ Aye So gɛkɛ belɛ mɔ. 8 Gɛnen gɛkɛ gɛbono dɔ mɔ, Yesu gi lɛɛ Piita mɔ-rɛ Gyɔn sun yɛɛ, "Fɛ' kpe de fɛ' kpaa baala Lɛwu Gi Seregɛ Aye So gɛkɛ belɛ mɔ agyudɔ sa aye de a' baa gyi." 9 Ne mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Fonɛ ne fo kya laarɛ a' kpaa baala agyudɔ mɔ yela?" 10 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' naa loo nten dɔ. Fɛ kya loo mɔ, fɛ laa wu ɔnyen ɔko, ɔ so nkyu de gɛlɔbi. Fɛ' buu mɔ kpaa loo gɛten gɛbono dɔ ɔ laa loo mɔ 11 de fɛ' taasɛ gɛten wura mɔ yɛɛ, 'Ɔbelɛnsɛ mɔ yɛɛ asafo obu ɔmɔ dɔ ne mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ laa kyena de mɛ' gyi Lɛwu Gi Seregɛ Aye So Gɛkɛ Belɛ agyudɔ mɔ?' 12 Gɛten wura mɔ laa nyiile fɛye soso-lɛɛ obu belɛ ɔko. Ikyenaten de ikamaasɛ i ti i bo nno. Fɛ' kerɛ agyudɔ mɔ yela sa aye nno."

13 Yesu akasɛbo mɔ mɛ kyon. Gɛsintin mɔ, mɛ kpaa wu ilaa kamaasɛ fɛɛ gɛnɔɔbono Yesu gi nyiile mɔmɔ mɔ. Ne mɛ kerɛ Lɛwu Gi Seregɛ Aye So gɛkɛ belɛ agyudɔ mɔ yela nno.

*Yesu Gi Nyiile M*ɔ-Isɔɔ Mɔ Yɛɛ Ɔ Laa Wu' Sa Mɔmɔ

14 Owi gyisɛ mɔ gi fo mɔ, Yesu mɔ-rɛ mɔ-isɔɔ mɔ mɛ kpe nno kpaa kyena mɛ kya gyi. 15 Mɛ kya gyi mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Nɛ tansi laarɛ yɛɛ me-rɛ fɛye a' gyi gɛnen Lɛwu Gi Seregɛ Aye So agyudɔ adɛ dabɔlɛ pɛi de n' lɔɔ wu ɔlaawusɛ ɔbono ɔ dɛ sa me mɔ. 16 N kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ meŋ baa kii gyi gɛnen gɛsi gɛdɛ. Pɛi de n' kii gyi gɛmɔ mɔ, gɛnen mɔ, ilaa ibono so a kya gyi gɛmɔ gɛsi kamaasɛ mɔ i ba gɛsintin ne Wurubuaarɛ gi ti yɛgɛ asa mɛ nyɛ mɔ-gɛwuragyi dɔ gɛkyena."

17 Ɔ tɔgɛ gɛnen ta mɔ, o puru konkon de nta, ne o kyu afaala kyu sa Wurubuaarɛ, ne o kyu sa mɔ-isɔɔ mɔ, ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' sɔɔ nta ndɛ de fɛ' nun kɔɔlɛ. 18 N' tɔgɛ fɛye yɛɛ pɛi ne nan kii nun nta mɔ, gɛnen mɔ, asa mɛ nyɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ gɛkyena."

19 Ɔ tɔgɛ gɛnen ta mɔ, o puru bodobodo keda, o kyu afaala sa Wurubuaarɛ, ne ɔ gbaa-gbaa mɔ dɔ kyu sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Me-nyoro ne. N dɛ mi-i sa fɛye. Fɛ' wɔra imɔ idɛ kyu nyingi me." 20 Gɛnen

kee ne mɛ gyi ta mɔ, o puru konkon de nta
keda, ne ɔ tɔgɛ yɛɛ, “Nta nbono n dɛ mii
sa fɛye faa, me-nkalan ne. Nan wu' mɔ,
me-nkalan gi laa kyɛɛgɛ fuɛ sa fɛye, de
Wurubuaarɛ ɔ' yɛgɛ fɛye-rɛ mɔ fɛ' nyɛ
wɔra gɛnɔ pobɔrɔ.
21 “Ɔbono ɔ laa yɛgɛ me-akyobo mɛ'
nyɛ me mɔ bo me asɛ gɛnen ogyiten
baarɛ. 22 I bo no yɛɛ me, anyamesɛ pɛwu
mɔmɔ-daa mɔ, nan wu' lɛwu ɔbono ɔnan
Wurubuaarɛ gi wolaa tɔgɛ yela mɔ. Ɔbono
ɔ laa kyu me wɔra me-akyobo mɔ abaa dɔ
mɔ berɛ, kaasɛ laako!” 23 Nfono mɔ mɔ-
isɔɔ mɔ mɛ yii gɛsɛ mɛ kya taasɛ abara
de mɛ' bii mɔmɔ dɔ ɔkolon ɔbono ɔ laa
wɔra gɛnen mɔ.
24 Nfono mɔ, Yesu isɔɔ mɔ mɛ kya
sɔɔ abara akyɔɔlɛ yɛɛ mɔmɔ pɛwu dɔ
mɔ anɛ ne n don mɔ-nanbo. 25 Imɔso
Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Asa abono mɛ
mɛŋ nyi Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ, mɔmɔ-
awura mɛ kya kyu abono mɛ bo mɔmɔ
gɛsɛ mɔ wɔra fɛɛ mɔmɔ-nbide, ne abono
mɛ kya gyi gɛbelɛnsɛ mɔmɔ so mɔ, mɛ
kya yɛgɛ ɔmɔ mɛ' terɛ mɔmɔ yɛɛ, ‘Aye-
sɛana.’ 26 Fɛye-lɛɛ berɛ, iŋ kaaborɛ i' wɔra
fɛɛ asa abono. Ɔbono ɔ don mɔ-nanboana
mɔ gi kaaborɛ ɔ' bara mɔ-nyoro gɛsɛ de
o' bingiri fɛɛ gɛbii pii gɛkpaa fɛye dɔ de
ɔbono ɔ gyɛ fɛye-ɔgyangbarabo mɔ ɔ'
wɔra mɔ-nyoro fɛɛ fɛye-dega. 27 Ɔbono ɔ
tɛ ne mɛ kya kyu agyudɔ baa yii mɔ de
o' gyi mɔ, de ɔbono ɔ laa kyu agyudɔ mɔ
baa yii mɔ mɔ, ɔmɔ dɔ mɔ, anɛ ne n don
mɔ-nanbo? Asa asɛ mɔ, ɔbono ɔ tɛ ne mɛ
kya kyu agyudɔ baa yii mɔ mɔ ne n don.
Me berɛ nɛ ba daa de n' baa son fɛye.
28 “Me-ɔlaawusɛ kamaasɛ dɔ mɔ, fɛye
ne n gyɛ abono fɛ mili me. 29 Fɛɛ
gɛnɔɔbono me-sɛ Wurubuaarɛ gi sa
me gɛwuragyi mɔ, me kee nɛ sa fɛye
gɛwuragyi. 30 Aberɛ abono n kya gyi
gɛwura mɔ, me-rɛ fɛye a laa wɔra abaa gyi
de a' nun dabɔlɛ. Fɛ laa gyi gɛwura Isirale
nten gudu nnyɔ mɔ so de fɛ' gyi mɔmɔ-
nbɛlɛ sa mɔmɔ.”

*Yesu Gi T*ɔgɛ Yɛɛ Piita Laa Kine Yɛɛ Ɔ
Mɛŋ Nyi Mɔ

31 Nfono mɔ Yesu gi tɔgɛ sa Simon yɛɛ,
“Simon, Simon, kerɛ! Ilaa nyɛnyɛn pɛwu
gɛmu mɔ gi kolɛ ɔkpa de ɔ' nyɛ fo-rɛ fo-
nanboana adɛ de ɔ' daasɛ gisɔɔgyi gibono
fɛ bo sa me mɔ kerɛ. 32 Fo berɛ nɛ dalaa sa
fo yɛɛ fo-gisɔɔgyi mɔ giŋ sa gi' koso me so.
Nengyene fo-gisɔɔgyi gi kii wɔra ɔlon mɔ,
kpaa fo-nanboana de mɔmɔ-lɛɛ gi' wɔra
ɔlon kee.” 33 Simon Piita, mɔ, gi lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, “Me-wura, mɛ laa tii fo de obu-o, mɛ
laa mɔɔ fo daa-o, me-rɛ fo ne.” 34 Yesu
gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ, “Sɔɔ gibui yela,
gɛnyɛ gɛdɛ pɛi de kyaasɛ gyangbarasɛ ɔ'
lɔɔ folɛ mɔ, fo laa sorogɛ gikpadɔ gisa'
yɛɛ fo mɛŋ nyi me.”
35 Nfono mɔ Yesu gi taasɛ mɔ-isɔɔ mɔ
yɛɛ, “Owi ɔbono nɛ sun fɛye ne fɛ mɛŋ
keda aterenbi, abɛɛ ilaa ɔwɔraten abɛɛ
ayaawolɛ mɔ, fɛ kponderɛ ilaa iko?” Mɛ
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Kuaa, aŋ kponderɛ sɛi sɛi.”
36 Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Nperɛ berɛ
fɛye dɔ ɔbono ɔ bo aterenbi ɔwɔraten
abɛɛ atɔ ɔwɔraten mɔ o' puru keda. Ne
ɔbono, mɔ, ɔŋ bo gɛki mɔ ɔ' fɛ mɔ-gɛgbɛ
de o' kyu sɔɔ gɛki. 37 I bo Wurubuaarɛ
agyɛbi mɔ dɔ yɛɛ,
‘Mɛ kalɛ mɔ wɔra ilaa nyɛnyɛn awɔrabo
dɔ.’
N kya buu mi-i sa fɛye yɛɛ i laa ba me so
gɛnen. Me-gɛsinkpan so gɛkyena gɛ kya
ba laalaalogɛ fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ wolaa
ŋmarasɛ yela mɔ.” 38 Ɔ tɔgɛ gɛnen ta
mɔ, mɔ-isɔɔ mɔ mɛ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ,
“Ɔbelɛnsɛ, kerɛ, a bo nki nnyɔ.” Ne Yesu
gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “I kaabo gɛnen.”

*Yesu Gi Kpaa Dalaa Nf*ɔ Iyii Gibii So

39 Yesu gi lii kpe Nfɔ Iyii Gibii mɔ so,
fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ wolaa ɔ kya wɔra mɔ,
ne mɔ-akasɛbo mɔ mɛ buu mɔ. 40 Mɛ fo
nno mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Fɛ' dalaa
yɛɛ ilaa ibono i kya ba mɔ i mɛŋ' nyɛ fɛye
penɛ de fɛ' wɔra ilaa nyɛnyɛn.” 41 Ɔ naa
taa mɔmɔ yɛgɛ tu kpe ansi dɔ ŋmaraa, ne
o sii ŋmii ɔ kya dalaa. 42 Ɔ dalaa yɛɛ, “Me-
sɛ, nengyene fo laa kyule mɔ, nkana yɛgɛ
awɔrɔfɔɔ abono a kya ba me so faa a' kyon
gibaafon. Nɛ dabɔlɛ kolɛ gɛnen faa, i mɛŋ
gyɛ me-lɛɛ gɛlaarɛ ne gɛ' wɔra. Fo-lɛɛ
gɛlaarɛ ne gɛ' wɔra.” [43 Ɔ dalaa gɛnen
mɔ, Wurubuaarɛ ɔsɔɔ gi lii Wurubuaarɛ
dɔ ba mɔ asɛ baa sa mɔ ɔlon. 44 Imɔ
gɛnen gbaa mɔ, mɔ-gisen dɔ i kya dɛɛ
mɔ, ne o kii lɔrɔ pɛɛrɛ ansi dalaa. Gisisiri
gibono gi kya lii mɔ-nyoro so gi kya tɔrɔ
gɛsinkpan mɔ gi dɛ fɛɛ nkalan.] 45 Yesu
gi kyon ɔ' kpaa dalaa mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ
mɛ kya yiyɛɛ mɔ so, ne ginsi gidɛ gi baa

yuuri mɔmɔ. Yesu gi dalaa ta ne ɔ baa tu
mɔmɔ mɔ, mɛ dɛ ginsi gidɛ. 46 O kyingi
mɔmɔ, ne ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ dɛ daa?
Fɛ' koso de fɛ' dalaa yɛɛ ilaa ibono i kya ba
mɔ i mɛŋ' nyɛ fɛye penɛ de fɛ' wɔra ilaa
nyɛnyɛn."

*Yesu Akyobo Abaa A Gyan' M*ɔ So

47 Yesu san ɔ yelɛ ɔ kya tɔngɛ mɔ,
sakpii belɛ ɔko gi dii lii mɔmɔ so. Gyudasɛ
ɔbono ɔ gyɛ mɔ-isɔɔ gudu anyɔ mɔ dɔ
ɔko gyangbara ɔ sa mɔmɔ. Gyudasɛ gi fo
mɔ, ɔ naa kpe Yesu asɛ, ɔ kya laarɛ ɔ'
faala mɔ da mɔ gya-gya. 48 O kpe Yesu
asɛ mɔ, Yesu gi taasɛ mɔ yɛɛ, "Gyudasɛ,
me-afaala ne? Gɛnen ne fo laa kyu me,
anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, wɔra me-
akyobo abaa dɔ ne?" 49 Yesu isɔɔ mɔ mɛ
wu ilaa ibono i kya ba mɔ, mɛ taasɛ Yesu
yɛɛ, "Aye-wura, a' ŋɛ mɔmɔ nki?" 50 Yesu
mɛŋ ti lɛɛ gɛnɔ mɔ, mɔ-isɔɔ mɔ dɔ ɔko
gi ŋɛɛlɛ dega ɔko gyisɛ giso fuɛ. Dega
mɔ wura ne n gyɛ asunbi alɛɛbo gɛmu.
51 Nfono mɔ Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-isɔɔ mɔ
yɛɛ, "Fɛ' taa yɛgɛ!" Ne ɔ tengɛ mɔ-gibaa
yii dega mɔ giso, ne giso mɔ gi kii baa
kyaga.

52 Ne Yesu gi taasɛ asunbi alɛɛbo
abelɛnsɛ mɔ de Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
adiibo abelɛnsɛ de abelɛnsɛ sɛnsɛ abono
mɛ ba de mɛ' baa keda mɔ mɔ yɛɛ, "N
gyɛ oyu nyɛnyɛn daa, ne fɛ kyu nki de
nkpotii baa keda me faa? 53 Iŋ gyɛ me-rɛ
fɛye ne, Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara
mɔ so adaa-adaa? I wonɛ ne fɛ mɛŋ keda
me nno? Idɛ kon berɛ fɛye-owi mɔ ne n
fo faa, ne ilaa nyɛnyɛn gɛmu ɔbono ɔ bo
lon gibiri dɔ mɔ laa nyɛ mɔ-nyoro wɔra
mɔ-gɛlaarɛ kon."

*Piita Gi Sorog*ɛ Gikpadɔ Gisa' Yɛɛ Oŋ Nyi
Yesu

54 Imɔso mɛ keda Yesu, ne mɛ kparɛ
mɔ kpe asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ gɛten dɔ.
Mɛ kya kpe gɛnen mɔ, Piita gi buu mɔmɔ
giyaa-giyaa. 55 Mɛ loo asunbi alɛɛbo gɛmu
mɔ gɛten dɔ mɔ, mɛ wu yɛɛ asa mɛ baada
ɔgya gikpaara mɔ so mɛ tɛ kyaabɔɔ ɔgya
mɔ mɛ kya wolɛ, ne Piita gi naa kpaa kyena
mɔmɔ asɛ. 56 Obolonbu ɔko gi wu Piita tɛ
ɔgya mɔ asɛ, ne ɔ kerɛ mɔ-ansi dɔ faa
yirididi, ne ɔ tɔgɛ yɛɛ, "Gɛnen ɔnyen
baarɛ kee mɔ-rɛ Yesu ne n naa." 57 Piita
gi sorogɛ kpalɛ-kpalɛ yɛɛ, "Ɔkyii, meŋ taa
nyi mɔ!"

58 I wɔra ŋmaraa mɔ, ɔnyen ɔko kee gi
wu Piita ne ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Fo kee fo
gyɛ gɛnen asa abono dɔ." Piita gi lɛɛ gɛnɔ
sa mɔ yɛɛ, "Ɔnyen, meŋ bo mɔmɔ dɔ!"

59 I kii wɔra ŋmaraa too mɔ, ɔnyen ɔko
kee gi tɔgɛ yɛɛ, "I gyɛ gɛsintin daa. Ɔnyen
baarɛ kee mɔ-rɛ Yesu ne n naa. I lii fɛɛ
mɔ kee gyɛ Galelinyen." 60 Piita gi lɛɛ
gɛnɔ sa ɔbono kee yɛɛ, "Ɔnyen, meŋ taa
nyi ilaa ibono fo kya tɔgɛ faa." Piita san ɔ
kya tɔngɛ mɔ, ayaa abono so mɔ, kyaasɛ
gyangbarasɛ gi folɛ. 61 Nfono mɔ Wura
Yesu gi kpɛɛlɛ kerɛ mɔ. Mɔmɔ-ansi a
gyan' mɔ, Piita gi nyingi gɛnɔɔbono Wura
Yesu gi wolaa tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Ndɛ gɛnyɛ
gɛdɛ pɛi de kyaasɛ gyangbarasɛ ɔ' lɔɔ
folɛ mɔ, fo laa sorogɛ gikpadɔ gisa' yɛɛ fo
mɛŋ nyi me." 62 Piita gi nyingi gɛnen mɔ, ɔ
lii gikpaara mɔ so kpaa su gɛnsipɛɛrɛ so.

*M*ɛ Daarɛ Yesu Ne Mɛ Tɔgɛ Gɛlaaloo
Agyɛbi Sa Mɔ

63 Nfono mɔ, ngbɛ awura abono mɛ kya
dii Yesu mɔ mɛ gyaabii mɔ ikpa kpɛi-kpɛi
so, ne mɛ daarɛ mɔ. 64 Mɛ ŋminde mɔ-
ansi yɛgɛ mɛ kya ŋɛ mɔ, ne mɛ kya taasɛ
mɔ yɛɛ, "Anɛ ne n ŋɛ fo? Bii ɔbono ɔ ŋɛ
fo mɔ de a' kerɛ." 65 Mɛ tɔgɛ agyɛbi loosɛ
kpɛi-kpɛi gikyɔ sa mɔ kee.

*M*ɛ Kyu Yesu Kpe Nbɛlɛ Agyibo Asɛ

66 Gɛdɛ gɛ kpɛ gɛ kya kɛ mɔ, Gyuda
awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ de mɔmɔ
nbara aŋmarasɛbo de mɔmɔ abelɛnsɛ
gbaa'gbaa ako mɛ baa gyan', ne mɛ yɛgɛ
mɛ kpaa kyu Yesu bara mɔmɔ. 67 Mɛ kyu
mɔ ba mɔ, abelɛnsɛ mɔ mɛ taasɛ mɔ yɛɛ,
"Fo ne n gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi wolaa
tɔgɛ yɛɛ ɔ laa sun de ɔ' baa gyi gɛwura
mɔ-adɛ so mɔ? Tɔgɛ aye." Ɔ lɛɛ gɛnɔ
sa mɔmɔ yɛɛ, "Me ne n kine n' tɔgɛ fɛye
nnɛ mɔ, fɛ maŋ sɔɔ me gyi. 68 Nengyene
nɛ kii taasɛ fɛye ilaa iko kee mɔ, fɛ maŋ
lɛɛ gɛnɔ sa me. 69 Lii ndɛ kyu i kya kpe
mɔ, me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ,
nan san kyena daa Wurubuaarɛ Ɔlolonbo
mɔ gyisɛ gibaa so n kya gyi gɛwura." 70 Ɔ
tɔgɛ mɔmɔ gɛnen mɔ, mɔmɔ pɛwu mɛ
taasɛ mɔ yɛɛ, "Gɛnen berɛ mɔ, fo ne n gyɛ
Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ ne!" Ɔ lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, "Fɛye gbaa-gbaa fɛ bii ne." 71 Mɛ nu

gɛnen mɔ, mɛ taasɛ abara yɛɛ, “Ilaa imɔ ne a baa a kya laarɛ de a' baa nu lii mɔ so? Aye gbaa-gbaa a nu de aye-aso lii mɔ-gɛnɔ dɔ kon.”

23

Mɛ Kyu Yesu Kpe Ɔbelɛnsɛ Pilato Asɛ

1 Mɛ tɔgɛ gɛnen mɔ, abelɛnsɛ gikpen mɔ pɛwu mɛ koso ne mɛ kyu Yesu kpe Ɔbelɛnsɛ Pilato asɛ. 2 Mɛ kpɛ fo Pilato asɛ mɔ, mɛ yii gɛsɛ mɛ kya buu mɔmɔ-lɛɛ gɛnɔ mɛ kya sa Pilato yɛɛ, “A wu ɔnyen baarɛ yelɛ ɔ kya penɛ aye-adɛ Gyuda awura. Ɔ gya mɔmɔ yɛɛ mɛ' mɛŋ sa mɛ' sɔɔ Rom awura wura belɛ ɔbono ɔ kya kerɛ aye so mɔ lɛnpoo. Ɔ kya kyu mɔ-nyoro yɛɛ mɔ ne n gyɛ wura ɔbono Wurubuaarɛ gi wolaa tɔgɛ yɛɛ ɔ laa sun mɔ.”

3 Imɔso Pilato gi taasɛ Yesu yɛɛ, “Fo ne n gyɛ wura sa Gyuda awura mɔ?” Ne Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Fo-gɛnɔ dɔ ne i lii.” 4 Nfono mɔ Pilato gi tɔgɛ sa Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ de sakpii mɔ yɛɛ, “Me berɛ, meŋ wu ilaa nyɛnyɛn iko lii gɛnen ɔnyen baarɛ so.” 5 Pilato gi buu sa mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ kii lɔrɔ tɔgɛ bɔla yɛɛ, “Gɛnen ɔnyen baarɛ kya yogesi asa mɔ-ilaa nyiilesɛ dɔ Gyudiya gɛsinkpan pɛwu so. O yii gɛsɛ lii Galeli gɛsinkpan so kaaborɛ o kyu baa loo gɛrɛnaa.” 6 Pilato gi nu gɛnen mɔ, ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, “Ɔ gyɛ Galelinyen daa?” 7 Pilato gi bii yɛɛ Yesu gi lii daa nfono so Wura Hɛrodɛ kya kerɛ mɔ, ɔ yɛgɛ mɛ kyu Yesu kyu kperɛ Hɛrodɛ. Gɛnen owi ɔbono mɔ Hɛrodɛ gbaa-gbaa kee bo Gyɛrusalem nno.

Mɛ Kyu Yesu Kpe Wura Hɛrodɛ Asɛ

8 Hɛrodɛ gi da dɛ ginsi ne o wu Yesu mɔ, i wɔra mɔ ɔkon gikyɔ kyɔde. I kya nyiile yɛɛ o nu Yesu so mɔ, i kɛɛla, ne ɔ kya laarɛ o' wu mɔ de ansi. Ɔ kya laarɛ fɛɛ Yesu ɔ' wɔra ilaa ibono nyamesɛ maŋ taalɛ wɔra mɔ-gibaa so mɔ iko de ɔ' kerɛ. 9 Hɛrodɛ gi taasɛ Yesu ilaa gikyɔ. Yesu, mɔ, mɛŋ lɛɛ gɛnɔ sa mɔ. 10 Gyuda awura asunbi alɛɛbo mɔ de mɔmɔ-nbara aŋmarasɛbo mɛ yelɛ nno mɛ kya kyu ilaa ibono i bo lon mɔ mɛ kya gyan' Yesu so. 11 Nfono mɔ Hɛrodɛ mɔ-rɛ mɔ-ngbɛ awura mɔ mɛ kyɛfoo Yesu, ne mɛ gyaabii mɔ ikpa kpɛi-kpɛi so. Mɛ kyu giwurakuru kyu gyaabii bun mɔ, ne Hɛrodɛ gi yɛgɛ mɛ kyu mɔ kiiri kperɛ Ɔbelɛnsɛ Pilato. 12 Nkana Pilato mɔ-rɛ Hɛrodɛ mɛ mɛŋ kya loo. Kyu lii gɛnen gɛkɛ gɛbono kyu kyon mɔ, mɛ kyu abara gɛkyɛmenɛ.

Mɛ Tɔgɛ Yɛɛ Yesu Ɔ' Wɔra Ɔmɔɔsɛ

13 Mɛ kiiri Yesu bara Pilato mɔ, ɔ terɛ Gyuda awura asunbi alɛɛbo de mɔmɔ-abelɛnsɛ gbaa'gbaa de mɔmɔ-asa sɛnsɛ abono mɛ bo nfono mɔ, 14 ne o buu sa mɔmɔ yɛɛ, “Fɛ kyu gɛnen ɔnyen baarɛ ba me asɛ mɔ, fɛye yɛɛ ɔ kya yogesi asa. Ilaa ibono fɛ dɛ fɛ kya gyan' mɔ so mɔ, nɛ taasɛ mɔ fɛye-ansi dɔ gɛrɛnaa mɔ, meŋ wu yɛɛ ɔ wɔra imɔ iko-rɛ iko. 15 Hɛrodɛ kee mɛŋ wu ilaa nyɛnyɛn iko mɔ so. I kya nyiile yɛɛ nɛ yɛgɛ mɛ kyu mɔ kpe Hɛrodɛ ansi dɔ ne Hɛrodɛ gi kpaa kiiri mɔ bara me-rɛ fɛye faa. Fɛ' nu yɛɛ ilaa iko i mɛŋ bo no i kya nyiile yɛɛ ɔnyen baarɛ gi wɔra ilaa nyɛnyɛn ibono i kaaborɛ ɔ' wɔra ɔmɔɔsɛ mɔ. 16 Imɔso nan yɛgɛ mɛ' biidɛ mɔ-giso de n' taa mɔ yɛgɛ de ɔ' naa.” [17 I wolaa i gyɛ ilaa ibono Ɔbelɛnsɛ Pilato kya wɔra sa Gyuda awura mɔ yɛɛ nengyene mɛ laa gyi mɔmɔ-gɛkɛ belɛ gɛdɛ mɔ, ɔ kya tigi mɔmɔ-asa abono ɔ keda tii de obu mɔ dɔ nyamesɛ kolon de ɔ' naa. Gɛnen so mɔ, Pilato gi taasɛ Gyuda awura mɔ yɛɛ anɛ ne mɛ kya laarɛ de o' tigi sa mɔmɔ gɛnen gɛsi gɛbono dɔ?] 18 Sakpii mɔ gi nu yɛɛ ɔ laa tigi Yesu mɔ, mɔmɔ pɛwu mɛ kpen gikolon yɛɛ, “Fɛ' kyu gɛnen ɔnyen baarɛ kpaa mɔɔ! Fɛ' tigi daa Barabasɛ sa aye!” 19 Ibono so Barabasɛ tii de obu gɛnen mɔ ne n gyɛ yɛɛ owi ɔko dɔ mɔ, mɔ-rɛ asa ako mɛ koso kɔ de abɛyin awura Gyɛrusalem ɔsowolɛ mɔ so, ne ɔ mɔɔ isa gɛnen ikɔ ibono dɔ.

20 Pilato gi laarɛ fɛɛ nkana ɔ taa Yesu yɛgɛ de ɔ' naa. Gɛnen so mɔ, o kii kpen tɔngɛ sa sakpii mɔ de ɔ' buɛɛlɛ mɔmɔ. 21 Sakpii mɔ, mɔ, kpɛ ɔ kya kpen ɔ kya sa mɔ yɛɛ, “Da mɔ aŋanbi oyii so! Da mɔ aŋanbi oyii so mɔɔ!” 22 Mɛ tɔgɛ sa Pilato gɛnen mɔ, o kii taasɛ mɔmɔ gisasɛ yɛɛ, “De i' wonɛ? Menɛ ilaa nyɛnyɛn ne ɔ wɔra? Meŋ wu ilaa ibono ɔ wɔra ne i kaaborɛ ɔ' wɔra ɔmɔɔsɛ mɔ. Imɔso nan yɛgɛ mɛ' biidɛ mɔ-giso de n' taa mɔ yɛgɛ de ɔ' naa.”

23 Pilato gi tɔgɛ sa mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ
lɔrɔ mɛ kya kpen ken-ken yɛɛ ɔ' da mɔ
aŋanbi oyii so mɔɔ. Mɛ kpɛ ma-a kpen
gɛnen mɔ, mɔmɔ-lɛɛ mɔ ne Pilato gi san
nu. 24 O kyule yɛɛ ɔ laa wɔra ilaa ibono mɛ
kya laarɛ mɔ sa ɔmɔ. 25 Ɔ tigi ɔnyen ɔbono
ɔ bara ikɔ ne ɔ mɔɔ isa mɔ sa mɔmɔ.
Yesu berɛ, ɔ yɛgɛ mɛ kyu mɔ kyon de
ɔ' kpaa wɔra ɔmɔɔsɛ fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ
kya laarɛ mɔ.

*M*ɛ Da Yesu Aŋanbi Mada De Oyii

26 Mɛ dɛ Yesu mɛ kya kpe gɛnen mɔ,
mɛ gyangara Simon ɔbono ɔ lii Siirini mɔ.
Mɛ wu mɔ mɔ, ɔ naa ɔ kya ba ɔ' baa
loo ɔsowolɛ mɔ so, ne mɛ nyise mɔ yɛɛ
ɔ' sola Yesu lɛwu oyii mɔ. Mɛ kyu oyii
mɔ sola mɔ yɛɛ o' buu Yesu de mɛ' kpe.
27 Sakpii belɛ buu mɔmɔ. Akyii ako kee mɛ
buu mɔmɔ mɛ kya saawo mɛ kya yiyɛɛ
mɛ kya sa Yesu. 28 Yesu gi kisee tɔgɛ sa
akyii mɔ yɛɛ, "Gyɛrusalem akyii, fɛ' mɛŋ
sa fɛ' su sa me. Fɛ' su sa daa fɛye-nyoro
de fɛye-biana. 29 Awɔrɔfɔɔ owi kya ba.
Asa abono mɛ laa wu awɔrɔfɔɔ abono mɔ
mɛ laa tɔgɛ yɛɛ, 'Amudɛnsɛbo ne n gyɛ
alabanbo de abono nbii mɛŋ nyabo mɔmɔ
kerɛ mɔ.' 30 Awɔrɔfɔɔ belɛ abono so mɔ,
asa mɛ laa tɔgɛ sa abii de nbiibi yɛɛ, 'Fɛ'
boori bun aye so.' 31 Asa mɛ dɛ me ɔbono n
dɛ fɛɛ oyii bonboli mɛ kya wɔra ɔgya faa
mɔ, fɛye abono fɛ dɛ fɛɛ ngya wolɛsɛ mɔ
berɛ ne mɛ laa yɛgɛ?"

32 Asa mɔ mɛ dɛ Yesu mɛ kya kpe gɛnen
mɔ, mɛ dɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo anyɔ
ako kee mɛ kya kpe mɛ' kpaa da aŋanbi
iyii so mɔɔ. 33 Mɛ naa gɛnen kpaa fo
gikpalan giko asɛ. Mɛ kya terɛ nno yɛɛ
Gimu Giwuye Gikpalan. Nno ne mɛ da Yesu
mɔ-rɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo anyɔ mɔ
aŋanbi mada de iyii. Mɔmɔ dɔ ɔko bo de
Yesu gyisɛ so ne ɔko, mɔ, bo de mɔ-benɛ
so. I san Yesu, mɔ, bo nsana. [34 Nfono ne
Yesu gi dalaa kolɛ Wurubuaarɛ sa abono
mɛ da mɔ aŋanbi mada de oyii mɔ yɛɛ,
"Me-sɛ, kyu kyɛɛ mɔmɔ. Mɛ mɛŋ nyi ilaa
ibono mɛ kya wɔra faa."] Mɛ wɔra ilaa
idɛ pɛwu ta mɔ, mɛ yɛ mɔ-nyoro so atɔ
kyu. Mɛ kya yɛ atɔ mɔ mɔ, mɛ too ilaa
iko kerɛ. Ɔbono i yii de mɔ mɔ, o kyu.

35 Gɛnen owi ɔbono pɛwu mɔ, asa mɛ
yelɛ mɛ kerɛ mɔ. Ne Gyuda awura
abelɛnsɛ mɔ mɛ kya yoole mɔ. Mɛ kya
tɔgɛ yɛɛ, "Mɔ ne n mɔlɛgɛ asa; ɔ' mɔlɛgɛ
mɔ-nyoro. Nengyene ɔ gyɛ ɔbono Wu-
rubuaarɛ ne n lɛɛ gibaa yii yɛɛ ɔ' mɔlɛgɛ
asa mɔ, ɔ' mɔlɛgɛ mɔ-nyoro de a' kerɛ."
36 Asogya mɔ kee mɛ yoole mɔ, ne mɛ kpaa
kyu mɔmɔ-nta bonyansɛ nko kyu ba mɛ
kya sa mɔ, 37 ne mɛ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Fo
ne n gyɛ wura sa Gyuda awura mɔ gɛsintin
mɔ, mɔlɛgɛ fo-nyoro de a' kerɛ."

38 Mɛ ŋmarasɛ kpaa mada Yesu amu so
yɛɛ,

GYUDA AWURA WURA MƆ NE.

39 Ilaa nyɛnyɛn awɔrabo anyɔ mɔ dɔ
ɔko mada de mɔ-lɛɛ oyii mɔ mɔ, ɔ tɔgɛ
ilaa loosɛ sa Yesu yɛɛ, "Iŋ gyɛ fo ne
Wurubuaarɛ gi sun yɛɛ fo' baa gyi gɛwura
mɔ Wurubuaarɛ adɛ so mɔ? Kii mɔlɛgɛ
fo-nyoro de fo' mɔlɛgɛ aye kee." 40 Ɔ kya
tɔgɛ gɛnen mɔ, mɔ-nanbo ilaa nyɛnyɛn
ɔwɔrabo mɔ gi gya mɔ yɛɛ ɔŋ' baa tɔgɛ
gɛnen, ne ɔ taasɛ mɔ yɛɛ, "Fo mɛŋ selɛ
Wurubuaarɛ do-o? Aye-rɛ mɔ pɛwu ne
mɛ kya biidɛ giso mɛ kya mɔɔ faa. 41 Aye
berɛ, i kaaborɛ aye. I lii fɛɛ aye-ilaa
nyɛnyɛn ibono a wɔra mɔ gikɔ ne mɛ kya
ka aye faa. Ɔnyen baarɛ, mɔ, ɔŋ wɔra ilaa
nyɛnyɛn iko." 42 Ɔnyen mɔ gi tɔgɛ sa mɔ-
nanbo mɔ gɛnen mɔ, ne o kisee tɔgɛ sa
Yesu yɛɛ, "Yesu, n dɛ fo giserɛ, nyingi me
so owi ɔbono fo-gɛwuragyi mɔ gɛ laa yii
fo-gibaa mɔ." 43 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ sa
mɔ yɛɛ, "Gɛsintin ne n kya buu mi-i sa fo
faa, ndɛ gɛkɛ gɛdɛ fo laa loo ɔkyoolaten
me asɛ Wurubuaarɛ dɔ."

*Yesu Gi L*ɛɛ Ɔŋɛ

44-45 I baa wɔra fɛɛ owi ken-ken gerɛ-
gerɛ mɔ, owi mɛŋ baa ɔ kya lii ne i wɔra
gibiri sirim gɛnen gɛsinkpan mɔ pɛwu so
kaaborɛ owi gbaasɛ. Gikuru gibono gi tii
Wurubuaarɛ obu belɛ mɔ gi kyan ginyɔ lii
soso baa yii gɛsɛ kyim. 46 Nfono mɔ, Yesu
gi kpen ken-ken tɔgɛ sa Wurubuaarɛ yɛɛ,
"Me-sɛ, fo-abaa dɔ ne n' dɛ me-ɔŋɛ mi-i
wɔra." Ɔ tɔgɛ gɛnen ta mɔ, ɔ lɛɛ ɔŋɛ.

47 Asogya abono mɛ kya dii Yesu mɔ
mɔmɔ-ɔbelɛnsɛ gi wu ilaa ibono i ba
gɛnen mɔ, ɔ yen Wurubuaarɛ ne ɔ tɔgɛ
yɛɛ, "Gɛsintin, ɔnyen baarɛ tansi ɔ gyɛ
gɛsintin wura." 48 Gɛnen kee ne sakpii belɛ
ɔbono ɔ kpaa yelɛ kerɛ Yesu gimɔɔ ne mɛ
wu ilaa kamaasɛ mɔ mɛ kii mɛ kya kpe
gɛwi mɔ, mɔmɔ ɔkamaasɛ kya wɛ nyoro

ɔ kpɛ ɔ dɛ mɔ-abaa ɔ kya suii mɔ-gikan.
I kya nyiile yɛɛ, mɔmɔ-asen dɔ i nyida
mɔmɔ gikyɔ. 49 Yesu mɔ-kyɛmenɛana
de akyii abono mɛ buu mɔ lii Galeli kpe
Gyɛrusalem mɔ mɛ yelɛ gɛta-gɛta wu ilaa
idɛ pɛwu.

Mɛ Pule Yesu

50 Ɔnyen ɔko bo gɛnen ɔsowolɛ mɔ
so. Mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Gyosɛfo. Ɔ lii
Arimatiya, Gyudiya awura ɔsowolɛ ɔko so.
Ɔ gyɛ Gyuda awura nbɛlɛ agyibo abelɛnsɛ
mɔ dɔ ɔko. Ɔ gyɛ isa dɛnsɛ ne ɔ kya gyi
gɛsintin. 51 Mɔ berɛ, ɔ mɛŋ yelɛ kyule
ibono mɛ kyu wɔra Yesu mɔ. Owi kamaasɛ
dɔ mɔ, mɔ-ansi a gyan' gɛkaabono asa
mɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ
gɛkyena mɔ. 52 Gɛnen Gyosɛfo baarɛ gi
kpe Pilato asɛ kpaa kolɛ mɔ yɛɛ, ɔ kya
laarɛ ɔ' kpaa saga Yesu gibuni mɔ lii lɛwu
oyii mɔ so kyu kpaa pule. Pilato mɛŋ kine.
53 Imɔso Gyosɛfo gi kpaa saga Yesu gibuni
mɔ. O kyu gikɛlɛlɛ kyu mili obuni mɔ
ne o kyu mɔ kpaa pule gifolɛ gibono mɛ
wolaa logedi wɔra ɔbɔ yela sa ibuni gipule
mɔ dɔ. Mɛ mɛŋ ti taa pule obuni gɛnen
folɛbɔ ɔbono dɔ kerɛ. 54 Owi kya ta mɔmɔ.
Gɛnen gɛkɛ gɛbono gɛ gyɛ abaala gɛkɛ
kyu sa mɔmɔ Gyuda awura gɛkɛ kyoolasɛ
so mɔ, mɛ kya kpaala. 55 Akyii abono mɛ
buu Yesu lii Galeli ba Gyɛrusalem nfono mɔ
mɛ buu Gyosɛfo kpe, ne mɛ kperɛ mɔmɔ-
ansi kpaa wu folɛbɔ mɔ de gɛnɔɔbono
Gyosɛfo gi kyu pule Yesu mɔ. 56 Owi kya ta
so mɔ, akyii mɔ mɛ kii kpe gɛwi, ne mɛ
kpaa baala ilaa ikoana ibono mɛ kya kyu
bɔ ibuni mɔ fɛɛ onufuii de piperɛ yela.
Mɛ kyena kyoola gɛkɛ kyoolasɛ mɔ, fɛɛ
gɛnɔɔbono mɔmɔ-nbara gi kya nyiile mɔ.

24

Yesu Gi Kyingi Lii Ibuni Dɔ

1 Mɛ pule Yesu mɔ, imɔ Kosida
gibaadiikɛ mɔ, akyii mɔ mɛ kyu ibono mɛ
kpaa baala yela i dɛ fɛɛ onufuii de piperɛ
mɔ kyu kyon kpe Yesu folɛbɔ gɛkyan mɔ
asɛ de mɛ' kyu imɔ kyu kpaa bɔ mɔ. 2 Mɛ
fo nno mɔ, mɛ wu gibui belɛ gɛbono nkana
gi tii folɛbɔ mɔ gɛbunono mɔ gi belen kpe
gi dɛ nkan. 3 Nfono mɔ, mɛ loo folɛbɔ mɔ
dɔ. Mɛ loo nno gɛnen mɔ, mɛ mɛŋ wu
Wura Yesu gibuni mɔ.

4 I wɔra ɔmɔ ya-a. Mɛ san sii mɛ yelɛ.
Mɛ yelɛ mɔ, anyen anyɔ ako mɛ lii tuule
mɔmɔ. Mɛ suu ngbɛ, gi kya ŋɛlegi ŋalɛ-
ŋalɛ. 5 I wɔra akyii mɔ gifuu gikyɔ, ne mɛ
kyu mɔmɔ-ansi too gɛsɛ. Nfono mɔ anyen
mɔ mɛ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Menɛ n wɔra
ne fɛ ba ibuni opuleten ba fɛ kya laarɛ
ɔbono ɔ tɛ de ansi mɔ? 6 Ɔ mɛŋ bo gɛrɛ. O
kyingi lii ibuni dɔ. Fɛ' nyingi ilaa ibono ɔ
wolaa tɔgɛ fɛye nkɛ nbono ɔ bo fɛye asɛ
Galeli gɛsinkpan so mɔ. 7 Ɔ tɔgɛ fɛye yɛɛ
i gyɛ ilaa ibono i laa ba yɛɛ mɛ laa kyu mɔ
ɔbono ɔ gyɛ anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa
mɔ kyu wɔra ilaa nyɛnyɛn awɔrabo abaa
dɔ de mɛ' da mɔ aŋanbi mada de oyii de
o' wu'. Imɔ gɛkɛ sasɛ mɔ, ɔ laa kyingi
lii ibuni dɔ." 8 Anyen mɔ mɛ tɔgɛ gɛnen
ta mɔ, nfono mɔ, akyii mɔ mɛ nyingi yɛɛ
Yesu gi naa kyena tɔgɛ ɔmɔ gɛnen ilaa idɛ.

9 Akyii mɔ mɛ lii opuleten mɔ mɔ,
mɛ kyon Yesu isɔɔ gudu ɔko mɔ de mɔ-
akasɛbo sɛnsɛ mɔ asɛ, ne mɛ kpaa buu ilaa
ibono mɛ kpaa wu nno mɔ pɛwu sa mɔmɔ.
10 Akyii abono mɛ kpaa buu ilaa idɛ sa Yesu
isɔɔ mɔ ne n gyɛ Mariya Magadalakyii
de Gyowana de Mariya, Gyeemesi mɔ-nyi.
Akyii ako kee mɛ bɔla mɔmɔ so. 11 Yesu
isɔɔ mɔ mɛ nu ilaa ibono akyii mɔ mɛ
kpaa wu mɔ, mɛ mɛŋ kyu imɔ kyu wɔra
ilaa dɔ; mɛ mɛŋ sɔɔ imɔ gyi. [12 Piita berɛ
gi nu gɛnen mɔ, ɔ koso ne o kuu ɔnangya
kyon gɛkyan mɔ gɛten. Ɔ fo nno mɔ, o
sunge kerɛ folɛbɔ mɔ dɔ, mɔ, o wu daa
gikɛlɛlɛ gibono mɛ kyu mili Yesu mɔ wolɛ
ne n dɛ. I wɔra mɔ giyan, ne ɔ lii nno san
ɔ kya sa imɔ so gɛwɔnsa.]

Yesu Gi Lɛɛ Mɔ-Nyoro Nyiile Mɔ-
Akasɛbo Anyɔ Ako

13 Gɛnen gɛkɛ kolon gɛbono mɔ, Yesu
akasɛbo mɔ dɔ anyɔ ako mɛ kya kpe
ɔsowolɛ ɔko so. Mɛ kya terɛ gɛnen
ɔsowolɛ mɔ yɛɛ Imayɔsɛ. Lii Gyɛrusalem
kpe nno mɔ, i gyɛ akpaaten sono. 14 Mɛ
kya kpe mɔ, mɛ kya gyi nsingyi kyu lii
ilaa ibono pɛwu i ba Yesu so mɔ, 15 ne mɛ
kya sa imɔ so gɛwɔnsa. Nfono mɔ, Yesu
gbaa-gbaa gi kpaa tu mɔmɔ, ne mɔmɔ
pɛwu mɛ san naa dabɔlɛ mɛ kya kpe.
16 Mɔmɔ-rɛ mɔ mɛ naa gɛnen mɔ, i
lɛɛ mɔmɔ-nwɔnsa, mɛ mɛŋ nyɛ bii mɔ.
17 Nfono mɔ, Yesu gi taasɛ mɔmɔ yɛɛ,

"Menɛ nsingyi ne fɛ naa fɛ kya gyi ne i
bo fɛye ayen gɛnen?" ɔ taasɛ ɔmɔ gɛnen
mɔ, mɛ sii yelɛ. 18 Ne mɔmɔ dɔ ɔbono
mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Kulopasɛ mɔ gi
lɛɛ gɛnɔ taasɛ mɔ yɛɛ, "Ilaa ibono i ba
Gyɛrusalem gɛnen nkɛ nsa ndɛ dɔ faa,
imɔso fo-wolɛ ne n gyɛ isafo ɔbono fo
mɛŋ ti nu imɔ?" 19 Yesu gi kisee taasɛ
yɛɛ, "Menɛ ilaa?" Ne mɛ lɛɛ gɛnɔ sa mɔ
yɛɛ, "Ilaa ibono i ba Yesu Nasarɛtɛnyen
mɔ so mɔ ne a darɛ. Nkana ɔ gyɛ daa
Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo. Wurubuaarɛ
gbaa-gbaa de anyamesɛ pɛwu mɛ wu yɛɛ
mɔ-ilaa wɔrasɛ de mɔ-ilaa tɔgɛsɛ i bo
duduu. 20 Aye Gyuda awura asunbi alɛɛbo
abelɛnsɛ de aye-abelɛnsɛ gbaa'gbaa mɛ
kyu mɔ wɔra abɛyin abaa dɔ yɛɛ ɔ' yɛgɛ
mɛ' mɔɔ mɔ, ne gɛsintin mɔ, mɛ da mɔ
aŋanbi oyii so mɔɔ.

21 "Aye, mɔ, aye-ansi a gyan' yɛɛ nkana
mɔ ne n gyɛ ɔbono ɔ laa lɛɛ aye Isirale
awura lii aye-akyobo abaa dɔ de aye-nyoro
gi' tɔrɔ aye. Mɛ mɔɔ mɔ faa, ndɛ nkɛ
nsa ne. 22 Imɔ idɛ pɛwu gɛmara mɔ, ndɛ
mɔ aye-gikpen mɔ dɔ akyii ako mɛ yɛgɛ i
wɔra aye ya-a. I lii fɛɛ gibaadiikɛ mɔ, mɛ
koso kpe Yesu gɛkyan mɔ gɛten; 23 mɔ, mɛ
mɛŋ wu mɔ-gibuni mɔ. Mɛ kii ba baa tɔgɛ
sa aye yɛɛ mɛ kpe mɔ, mɛ wu Wurubuaarɛ
dɔ isɔɔ iko. Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɔ mɛ
tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ Yesu tɛ de ansi. 24 Aye
dɔ ako kee mɛ kpe gɛkyan mɔ gɛten nno.
Mɛ kpaa wu fɛɛ gɛnɔɔbono akyii mɔ mɛ
baa tɔgɛ mɔ. Mɔmɔ kee mɛ mɛŋ wu mɔ."

25 Mɛ tɔgɛ gɛnen ta mɔ, Yesu gi tɔgɛ
sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ ŋaabaa-o! Imɔso
kookoomenɛ fɛ kya nu ilaa ibono Wu-
rubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ mɛ tɔgɛ yela
pɛwu faa mɔ, fɛŋ ti sɔɔ imɔ gyi? 26 Fɛ
mɛŋ nyi yɛɛ i kaaborɛ ɔbono Wurubuaarɛ
gi sun yɛɛ o' gyi gɛwura mɔ Wurubuaarɛ
adɛ so mɔ o' wu ɔlaawusɛ ɔbono ɔnan pɛi
de mɔ-nyisigyi mɔ ɔ' lɔɔ yii mɔ-gibaa?"
27 Nfono mɔ Yesu gi lɛɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi abono mɛ tɔgɛ kyu naa de mɔ so
mɔ gɛsɛ sa mɔmɔ. O yii gɛsɛ lii Mosisi
iwolɛ mɔ dɔ kyu kpaa lii Wurubuaarɛ
ikalan atɔgɛbo asɛnsɛ mɔ pɛwu-lɛɛ mɔ
dɔ.

*Akas*ɛbo Mɔ Ansi A Bugi, Ne Mɛ Bii
Yesu Kon

28 Mɛ fo ɔsowolɛ ɔbono so mɛ kya kpe
mɔ, Yesu gi wɔra fɛɛ mɔ berɛ ɔ kya loo
ɔ kya lii daa. 29 Mɛ wu gɛnen mɔ, mɛ
keda mɔ yela yɛɛ, "Owi gi ta. I laa bun
fo ɔkpa dɔ. Naa dɛ aye asɛ gɛrɛ." Mɛ
tɔgɛ mɔ gɛnen mɔ, o nu mɔmɔ asɛ. 30 I fo
owi gyisɛ mɔ, o puru bodobodo ne ɔ faala
Wurubuaarɛ ne ɔ gbaa-gbaa bodobodo mɔ
dɔ ne o kyu sa mɔmɔ. 31 Nfono mɔ, mɔmɔ-
ansi a bugi ne mɛ bii mɔ kon. Ayaa abono
so mɔ, mɛŋ baa wu mɔ. 32 Mɛ san mɛ kya
tɔgɛ ma-a sa abara yɛɛ, "Nkyɛɛ imɔso ne
ɔ kya lɛɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ gɛsɛ ɔ
kya sa aye ɔkpa dɔ ne i keda aye-nyoro ne
i wɔra aye-asen dɔ ɔkon mɔ."

33 Mɛŋ baa wu Yesu gɛnen mɔ, mɛ nyise
koso ayaa abono so kii kpe Gyɛrusalem
nfono Yesu isɔɔ mɔ mɛ bo mɔ. Mɛ
loo nno mɔ, mɛ wu Yesu isɔɔ gudu ɔko
mɔ mɔmɔ-rɛ Yesu akasɛbo ako mɛ koola
mɛ tɛ, 34 ne mɛ nu mɛ kya tɔgɛ ma-a
sa abara yɛɛ, "Aye-wura mɔ gi kyingi lii
ibuni dɔ gɛsintin. ɔ lɛɛ mɔ-nyoro nyiile
Simon." 35 Nfono mɔ, anyen anyɔ mɔ kee
mɛ lɛɛ mɔmɔ-lɛɛ ibono mɛ wu mɔ tɔgɛ
sa mɔmɔ. Mɛ tɔgɛ ibono i ba ɔkpa dɔ
mɔ de gɛnɔɔbono mɔmɔ-wura mɔ gi gbaa
gbaa bodobodo dɔ kyu sa mɔmɔ ne mɛ lɔɔ
bii mɔ mɔ kee sa mɔmɔ.

36 Anyɔ mɔ mɛ san mɛ kya tɔgɛ imɔ
mɔ, mɛ baa kerɛ mɔ, Wura Yesu gbaa-gbaa
ne n yelɛ mɔmɔ dɔ. [Ne ɔ faala ɔmɔ yɛɛ,
"Wurubuaarɛ gisen yuuli gi' wɔra fɛye-
lɛɛ."] 37 Mɛ wu Yesu gɛnen mɔ, i ŋmaa
mɔmɔ-gisen ne i wɔra mɔmɔ gifuu. Mɛ
nyi yɛɛ obuni. 38 Nfono mɔ Yesu gi taasɛ
mɔmɔ yɛɛ, "Menɛ n wɔra ne i bo fɛye-
nwɔnsa dɔ kpada-kpada? Menɛ n wɔra
ne fɛ bo akyɔɔlɛ gɛnen? 39 Fɛ' kerɛ me-
abaa, de fɛ' kerɛ me-ayaa. Me gbaa-gbaa
ne. Meŋ gyɛ obuni. Fɛ' tabo me de fɛ' kerɛ.
Obuni mɛŋ bo awuye de nyoro inun fɛɛ
me-lɛɛ idɛ." [40 ɔ tɔgɛ imɔ idɛ mɔ, o kyu
mɔ-abaa de mɔ-ayaa kyu nyiile mɔmɔ.]
41 Imɔ gɛnen gbaa mɔ, gɛnɔɔbono i wɔra
mɔmɔ ɔkon kyɔde so mɔ, i dɛ mɔmɔ fɛɛ
i gyɛ daa abon ne i dɛ mɔmɔ-gɛnɔ. Imɔso
Yesu gi taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ bo ilaa gyisɛ
iko gɛrɛ?" 42 ɔ taasɛ gɛnen mɔ, mɛ sa mɔ
ɔken. 43 ɔ sɔɔ ɔken mɔ ne ɔ wɛ, mɔmɔ
pɛwu ansi dɔ nfono.

44 Nfono ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Ilaa

ibonoana fɛ wu i ba me so faa, owi ɔbono n
bo fɛye asɛ mɔ, nɛ wolaa tɔgɛ sa fɛye yɛɛ
i laa ba gɛsintin fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ wolaa
ŋmarasɛ yela mɔ. Ilaa ibono i bo Mosisi
nbara mɔ dɔ mɔ de ibono Wurubuaarɛ
ikalan atɔgɛbo mɔ mɛ yɛgɛ mɛ ŋmarasɛ
yela mɔ de ibono i bo Wurubuaarɛ Ilon
Ɔwolɛ mɔ dɔ kyu lii me so mɔ pɛwu
i kaaborɛ i' ba gɛsintin." 45 Nfono mɔ
ɔ yɛgɛ mɛ nyɛ nu Wurubuaarɛ agyɛbi
mɔ gɛsɛ, 46 ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Mɛ ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ
dɔ yɛɛ i dɛ sa ɔbono Wurubuaarɛ laa
sun de ɔ' mɔlɛgɛ mɔ-adɛ mɔ yɛɛ o' wu
ɔlaawusɛ lɛwu de imɔ gɛkɛ sasɛ mɔ o'
kyingi lii ibuni dɔ. 47 Mɛ kii ŋmarasɛ yɛɛ
asa mɛ laa naa kaasɛ mɔ ginyen dɔ mɛ
kya tɔgɛ ɔkamaasɛ yɛɛ ɔ' kyɛɛgɛ lii mɔ-
ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ de Wurubuaarɛ o'
kyu mɔ-ilaa nyɛnyɛn kyɛɛ mɔ. Mɛ laa
tɔgɛ ilaa idɛ sa gɛsinkpan so asa kpɛi-kpɛi
pɛwu. Mɛ laa yii gɛsɛ lii daa Gyɛrusalem
gɛrɛ. 48 Fɛye ne n gyɛ abono fɛ wu ilaa
ibono nɛ wɔra de ilaa ibono i ba me so
mɔ pɛwu de fɛye-ansi. Fɛye ne nan tɔgɛ
me-ilaa sa asa de mɛ' nu. 49 Fɛ' nu! Nan
kyu me-sɛ Wurubuaarɛ ɔlon ɔbono ɔ ka
yela sa fɛye mɔ kyu bunge fɛye. Imɔso, fɛ'
kyena Gyɛrusalem gɛrɛ gyoo gɛnen ɔlon
mɔ. Ɔ laa kpelegɛ lii Wurubuaarɛ dɔ baa
bun fɛye so."

*Wurubuaar*ɛ Gi Puru Yesu Kyu Dii Kpe
Mɔ Asɛ
50 Yesu gi tɔngɛ sa mɔmɔ ta mɔ, ɔ kparɛ
mɔmɔ lii ɔsowolɛ mɔ so. Mɛ kpaa fo
sindi Bɛtani mɔ, ɔ diirɛ mɔ-abaa mɔmɔ
so ne ɔ kolɛ Wurubuaarɛ ayuule bun ɔmɔ
so. 51 Ɔ san ɔ kya yuule mɔmɔ mɔ, i
puru mɔ dii kyon kpe Wurubuaarɛ dɔ taa
mɔmɔ yɛgɛ. 52 Mɛ son Yesu nno, ne mɛ
kii kpe Gyɛrusalem de ɔkon belɛ. 53 Kpɛ
kyu lii gɛnen gɛkɛ gɛbono mɔ, mɛ kya
kpe Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara mɔ so
gɛkɛ kamaasɛ kpaa yen Wurubuaarɛ.

Gyɔn
Ɔkalan Konkonsɛ Ɔbono Ɔ Ŋmarasɛ Kyu Lii Yesu So Mɔ

*Wurubuaar*ɛ Gigyɛbi Mɔ Gi Baa Bingiri Nyamesɛ

1 Lii ko-o gɛsɛ de gɛsɛ mɔ, Wurubuaarɛ
Gigyɛbi mɔ gi bo no. Ɔbono ɔ gyɛ gɛnen
Gigyɛbi mɔ ti ɔ bo Wurubuaarɛ asɛ,
ne Gigyɛbi mɔ kee gi gyɛ Wurubuaarɛ.
2 Gigyɛbi mɔ gi bo Wurubuaarɛ asɛ lii
ko-o gɛsɛ de gɛsɛ. 3 Ilaa kamaasɛ ibono
Wurubuaarɛ gi lɛɛ soso de gɛsɛ pɛwu mɔ,
ɔ lɛɛ imɔ naa daa de mɔ-Gigyɛbi mɔ so.
Sɛi mɛŋ bo no ibono Wurubuaarɛ gi lɛɛ
yɛɛ iŋ gyɛ mɔ-rɛ mɔ-Gigyɛbi mɔ ne n lɛɛ
imɔ. 4 Lii Wurubuaarɛ Gigyɛbi mɔ so ne
anyamesɛ mɛ kya nyɛ Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena ɔnan ne gɛnen gɛkyena mɔ gɛ
gyɛ fatela sa anyamesɛ. 5 Fatela mɔ kya wu
gibiri dɔ, ne gibiri mɔ gi mɛŋ taalɛ mɔɔ
fatela mɔ.
6 Wurubuaarɛ gi sun ɔnyen ɔko mɛ kya
terɛ mɔ yɛɛ Gyɔn. 7 O sun mɔ de ɔ'
baa tɔgɛ ilaa ibono o nyi kyu lii fatela mɔ
so mɔ sa asa de ɔkamaasɛ o' kyu mɔ-
nyoro too fatela mɔ so kyu lii ilaa ibono
gɛnen Gyɔn baarɛ laa buu sa mɔmɔ mɔ
so. 8 Gyɔn mɛŋ gyɛ fatela mɔ berɛ. Ɔ ba
de ɔ' baa buu fatela mɔ nyoro so ilaa sa asa
daa. 9 Fatela mɔ gbaa-gbaa bo no. Mɔ ne n
kya kyangɛ sa nyamesɛ kamaasɛ ne i kya
wu mɔ mɔ. Gɛnen fatela mɔ ne n kya ba
gɛsinkpan so faa.
10 Ɔ wolaa ɔ bo gɛsinkpan mɔ so ne mɔ
ne n lɛɛ gɛsinkpan mɔ, ne gɛsinkpan so
anyamesɛ mɛ mɛŋ bii mɔ. 11 Ɔ ba mɔ
gbaa-gbaa mɔ-gɛsinkpan so, ne mɔ gbaa-
gbaa asa mɛŋ kyule sɔɔ mɔ. 12 Asa abono
mɛ sɔɔ mɔ, ne mɛ kyu mɔmɔ-nyoro
too mɔ so mɔ berɛ, Wurubuaarɛ gi sa
mɔmɔ ɔkpa de mɛ' wɔra mɔ Wurubuaarɛ
mɔ-biana gɛsintin. 13 Gɛnen Wurubuaarɛ
mɔ-biana abono, mɔmɔ-rɛ Wurubuaarɛ
gɛsɛ de gibi mɔ gi mɛŋ dɛ fɛɛ ibono
anyamesɛ mɛ kya da itɔ korogɛ mɔ. Ne
iŋ gyɛ nyamesɛ anɔkyu abɛɛ nyamesɛ
ne n wɔra adawo sa gɛwɔnsa kyu korogɛ
mɔmɔ. Wurubuaarɛ gbaa-gbaa ne n yɛgɛ
ne mɛ wɔra mɔ-biana.
14 Gɛnen Wurubuaarɛ Gigyɛbi gibono gi
baa wɔra nyamesɛ ne ɔ kyena saarɛ aye
dɔ. A wu mɔ-nyisigyi de aye-ansi. Gɛnen
nyisigyi ɔbono ɔ bo mɔ kya nyiile yɛɛ mɔ-
nkon ne n gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi ɔbono ɔ
lii Wurubuaarɛ asɛ. Ɔ kpɛ ɔ kya sa aye so
gɛwɔnsa dɛnsɛ ne ɔ tansi ɔ gyɛ gɛsintin
wura.
15 Gɛnen Wurubuaarɛ Gigyɛbi gibono
ilaa ne Gyɔn gi tɔgɛ mɔ. Gyɔn gi lɛɛ gibaa
nyiile mɔ yɛɛ, "Ɔdɛ ilaa ne nɛ naa kyena
tɔgɛ yɛɛ, 'Mɔ ɔbono ɔ laa ba me-gɛmara
mɔ gi don me ilaa kamaasɛ dɔ mɔ. I kya
nyiile yɛɛ ɔ wolaa ɔ bo no pɛi ne i lɔɔ
korogɛ me.' "
16 Ɔ ta gudu ilaa kamaasɛ dɔ so mɔ, ɔ
kya sa aye so gɛwɔnsa dɛnsɛ ne ɔ kya wɔra
ilaa ɔ kya sa aye pɛwu ɔ kya kpe ɔ kya
ba. 17 Dedaa Wurubuaarɛ gi sa anyamesɛ
mɔ-ɔson nbara mɔ, o kyu naa daa de
Oloobu Mosisi so. Ne Wurubuaarɛ gi san
lɛɛ mɔ-gɛwɔnsa dɛnsɛ de mɔ-gɛsintin
nyiile anyamesɛ mɔ, o kyu naa daa de Yesu
Kirisito so. 18 Nyamesɛ kamaasɛ mɛŋ ti taa
wu Wurubuaarɛ kerɛ. Wurubuaarɛ mɔ-bi
kolon ɔbono o nyi Wurubuaarɛ gisen dɔ
ilaa mɔ ne n lɛɛ Wurubuaarɛ gidebi nyiile
anyamesɛ.

*Gy*ɔn Ɔbono Ɔ Lɔrɔ Ɔkpa Sa Ɔmɔlɛgɛbo Mɔ

19 Fɛ' nu ilaa ibono Wurubuaarɛ gi sun
Gyɔn yɛɛ ɔ' baa tɔgɛ anyamesɛ mɔ. I
lii fɛɛ Gyuda awura abelɛnsɛ abono mɛ
bo Gyɛrusalem ɔsowolɛ so mɔ, mɛ sun
Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo ako de Lɛfi
gikpen dɔ asa ako Gyɔn asɛ, ne mɛ kpaa
taasɛ mɔ yɛɛ mɔ ne n gyɛ anɛ? 20 Mɛ
kpaa taasɛ mɔ gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ gɛsintin
sa mɔmɔ. Ɔ mɛŋ ŋara ɔmɔ. Ɔ tɔgɛ tigi
mɔmɔ yɛɛ, "I mɛŋ gyɛ me ne n gyɛ asa
ɔmɔlɛgɛbo ɔbono Wurubuaarɛ yɛɛ ɔ laa
sun mɔ." 21 Gyɔn gi tɔgɛ mɔmɔ gɛnen
mɔ, mɛ kii taasɛ mɔ yɛɛ, "Ne iŋ gyɛ fo ne
n gyɛ kaasɛ ɔbono mɔ, fo ne n gyɛ anɛ?
Fo gyɛ Oloobu Ilaagya abɛɛ?" Gyɔn gi lɛɛ
gɛnɔ yɛɛ, "Kuaa, meŋ gyɛ Ilaagya." "Mɔ,
fo ne n gyɛ Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo
mɔ?" Ne Gyɔn gi kii lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Kuaa."
22 Nfono mɔ, isɔɔ mɔ mɛ tɔgɛ mɔ
yɛɛ, "Kii tɔgɛ aye isa ɔbono fo gyɛ mɔ. I
kaaborɛ a' nyɛ ilaa iko kpaa tɔgɛ abono
mɛ sun aye mɔ. Fo gbaa-gbaa asɛ mɔ, fo ne
n gyɛ anɛ daa?" 23 Gyɔn gi tɔgɛ sa mɔmɔ

yɛɛ, “Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ɔbono
mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Isaya mɔ gi ŋmarasɛ
yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ,
Mɛ laa nu ɔko gigyɛbi gipen dɔ,
ɔ laa kpen ɔ kya tɔgɛ ɔ kya sa mɔmɔ
yɛɛ,
‘Fɛ' lɔrɔ fɛye-akyenabi de fɛ' baala
fɛye-nyoro gyoo Wurubuaarɛ.’
Me ne n gyɛ gɛnen kaasɛ ɔbono Isaya darɛ
mɔ.”
24 Gyuda awura abelɛnsɛ abono mɛ sun
isɔɔ mɔ Gyɔn asɛ gɛnen mɔ mɛ gyɛ daa
Farasii gikpen dɔ asa. 25 Imɔso isɔɔ mɔ
mɛ taasɛ Gyɔn yɛɛ, “Fo yɛɛ iŋ gyɛ fo
ne n gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ laa sun de
ɔ' baa mɔlɛgɛ aye mɔ, foŋ gyɛ Oloobu
Ilaagya, ne foŋ kii fo gyɛ Wurubuaarɛ
ikalan ɔtɔgɛbo mɔ, i wonɛ so ne fo kya
gyere asa Wurubuaarɛ sagyere?” 26 Mɛ
taasɛ Gyɔn gɛnen mɔ, ɔ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
“Me berɛ, n dɛ daa nkyu n kya gyere fɛye
Wurubuaarɛ sagyere. Ɔko, mɔ, gi ti ba ɔ
saarɛ fɛye dɔ gbaa, fɛŋ kii fɛ nyi mɔ. 27 I
bo no yɛɛ n gyɛ mɔ-ɔbelɛnsɛ berɛ. Meŋ
kii fo mɔ de sɛi. Fɛɛ n' ba gɛsɛ de n' kyu
mɔ-ayaawolɛ kyu tolɛ mɔ-ayaa dɔ sa mɔ
gbaa mɔ, meŋ fo.”
28 Gɛnen ilaa idɛ pɛwu i ba daa Bɛtani
ɔsowolɛ so Gyɔɔdan ɔbon gibenbɛ giko
mɔ so owi ɔbono Gyɔn kya gyere asa
Wurubuaarɛ sagyere mɔ.

*Yesu Gi W*ɔra Fɛɛ Wurubuaarɛ Sandɛ

29 Imɔ gɛdɛ kɛsɛ mɔ, Gyɔn gi wu Yesu
naa ɔ kya ba de mɔ asɛ, ne ɔ tɔgɛ yɛɛ,
“Fɛ' kerɛ ɔbono Wurubuaarɛ laa kyu lɛɛ
asunbi fɛɛ sandɛ mɔ. Ɔnyen baarɛ lɛwu
ne nan kpaarɛ anyamesɛ ilaa nyɛnyɛn fuɛ
sa mɔmɔ. 30 Ɔdɛ ilaa ne nɛ naa kyena
tɔgɛ yɛɛ, ‘N gyɛ mɔ-ɔbelɛnsɛ berɛ. Meŋ
kii fo mɔ de sɛi mɔ. I kya nyiile yɛɛ ɔ
wolaa ɔ bo no pɛi ne i' lɔɔ korogɛ me.’
31 Me-gibaa so mɔ, maŋ wu mɔ bii. Mɔ
so ne Wurubuaarɛ gi sun me ba gɛsinkpan
so de n' gyere asa Wurubuaarɛ sagyere de
n' baa lɛɛ mɔ gɛwi nyiile Isirale awura.”
32 Gyɔn gi buu Yesu ilaa sa asa mɔ yɛɛ, “Nɛ
wu Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi kpelegɛ
fɛɛ bonbuɛ lii soso, ne ɔ baa suu de Yesu.
33 Gɛnen owi ɔbono pɛwu mɔ, meŋ wolaa
bii mɔ. Wurubuaarɛ ɔbono o sun me yɛɛ
n' baa gyere asa Wurubuaarɛ sagyere mɔ
ne n tɔgɛ sa me yɛɛ, ‘Nyamesɛ ɔbono fo
wu Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi kpelegɛ
lii soso baa suu de mɔ mɔ, gɛnen kaasɛ
ɔbono ne nan kyu Wurubuaarɛ Oduduu
kyu gyere asa Wurubuaarɛ sagyere mɔ.’
34 Nɛ wu imɔ de me-ansi. Imɔso ne n'
kya buu mi-i sa fɛye yɛɛ mɔ ne n gyɛ
Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ.”

*Yesu Akas*ɛbo Gyangbarasɛ

35 Imɔ gɛdɛ kɛsɛ kee mɔ, Gyɔn mɔ-rɛ
mɔ-akasɛbo mɔ dɔ anyɔ ako mɛ yelɛ. 36 O
wu Yesu naa ɔ kya kyon mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ,
“Fɛ' kerɛ. Ɔbono Wurubuaarɛ laa kyu lɛɛ
asunbi fɛɛ sandɛ mɔ ne.” 37 Gyɔn akasɛbo
mɔ mɛ nu ibono ɔ tɔgɛ gɛnen so mɔ, mɛ
naa buu Yesu. 38 Yesu gi kisee kerɛ ne o
wu mɔmɔ mɛ buu mɔ gɛnen mɔ, ɔ taasɛ
mɔmɔ yɛɛ, “Menɛ ne fɛ kya laarɛ?” Mɛ
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Rabi! Fonɛ ne fo sogɛ?”
(Rabi gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ onyiilebo.) 39 Mɛ
taasɛ mɔ-ɔlooten gɛnen mɔ, Yesu gi tɔgɛ
sa mɔmɔ yɛɛ, “Fɛ' baa kpe de fɛ' kpaa
kerɛ.” Imɔso mɛ naa buu mɔ kpaa fo
nfono ɔ bo mɔ. Mɛ kyena mɔ asɛ nno owi
ɔbono ɔkara ɔ san gɛnen gɛkɛ mɔ dɔ mɔ
pɛwu. Owi ɔbono mɛ naa buu Yesu gɛnen
mɔ, i laa wɔra fɛɛ owi gbaasɛ, iwi inan dɔ.
40 Andiru, Simon Piita mɔ-tedɛ, gyɛ asa
anyɔ abono mɛ nu ilaa ibono Gyɔn gi
tɔgɛ mɔ ne mɛ naa buu Yesu mɔ dɔ ɔko.
41 Andiru gi kpe nno kii ba mɔ, ilaa ibono
ɔ daa giwɔra mɔ ne n gyɛ yɛɛ ɔ kpaa
laarɛ mɔ-tedɛ Simon gɛten, ne o buu sa
mɔ yɛɛ, “A wu Masaya mɔ.” (Masaya gɛsɛ
ne n gyɛ yɛɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi sun
yɛɛ ɔ' baa mɔlɛgɛ anyamesɛ de mɛ' nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ.) 42 Andiru
gi buu sa mɔ-tedɛ Simon gɛnen mɔ, o kyu
mɔ kpe Yesu asɛ. Yesu gi kerɛ mɔ, ne ɔ
terɛ mɔ-ginyen sa mɔ yɛɛ, “Fo ne n gyɛ
Simon, Gyɔn mɔ-bi mɔ. Mɛ laa san terɛ
fo-ginyen yɛɛ Sɛfasɛ.” (Sɛfasɛ gɛsɛ ne n
gyɛ yɛɛ Piita abɛɛ gifolɛ.)

*Yesu Gi Ter*ɛ Filipo De Natanelɛ

43 Imɔ gɛdɛ kɛsɛ mɔ, Yesu gi sa
gɛwɔnsa yɛɛ ɔ laa kpe Galeli gɛsinkpan so.
O wu Filipo ne ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, “Baa buu
me de fo' wɔra me-ɔkasɛbo.” 44 Filipo kee
gi lii Bɛsayida, ɔsowolɛ ɔbono so Andiru
de Piita mɛ lii mɔ. 45 Filipo gi wu Natanelɛ
ne o buu sa mɔ yɛɛ, “Nyamesɛ ɔbono Mo-
sisi gi wolaa tɔgɛ mɔ-ilaa yela Wurubuaarɛ

nbara mɔ dɔ mɔ ne Wurubuaarɛ ikalan
atɔgɛbo mɔ kee mɛ kpɛ ma-a tɔgɛ mɔ-
ilaa mɔ, ndɛ berɛ, a wu mɔ de aye-ansi.
Mɔ ne n gyɛ Yesu Nasarɛtɛnyen, Gyosɛfo
mɔ-bi mɔ." 46 Filipo gi tɔgɛ Yesu ilaa sa mɔ
gɛnen mɔ, Natanelɛ gi kisee taasɛ Filipo
yɛɛ, "Imɔso nyamesɛ gbaa' ɔko laa taalɛ
lii Nasarɛtɛ ɔsowolɛ ɔbono so?" Nfono
ne Filipo gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Fo berɛ, baa
kerɛ."
47 Yesu gi wu Natanelɛ naa ɔ kya ba mɔ
asɛ mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ, "Fɛ' kerɛ, Isiralenyen
gbaa-gbaa, ɔŋ kya penɛ asa." 48 Yesu gi
tɔgɛ sa Natanelɛ gɛnen mɔ, Natanelɛ gi
taasɛ mɔ yɛɛ, "Nnɛ ne fo wɔra ne fo bii
me-gidebi?" Ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ,
"Pɛi de Filipo ɔ' lɔɔ terɛ fo lii gifeeya
oyii mɔ asɛ mɔ, nɛ ti wolaa wu fo."
49 Yesu gi buu Natanelɛ nyoro so ilaa sa
mɔ gɛnen mɔ, Natanelɛ gi tɔgɛ sa mɔ
yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, fo ne n gyɛ Wurubuaarɛ
mɔ-bi mɔ. Fo ne n gyɛ wura sa aye Isirale
awura mɔ." 50 Nfono ne Yesu gi taasɛ mɔ
yɛɛ, "Ibono nɛ buu sa fo yɛɛ nɛ wolaa wu
fo gifeeya oyii mɔ asɛ mɔ so ne n yɛgɛ
ne fo sɔɔ me gyi faa? Fo berɛ, yɛgɛ! Fo
laa baa wu ilaa gbaa'gbaa don idɛ gbaa.
51 Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye faa, fɛ laa
wu Wurubuaarɛ dɔ i laa bugi de fɛ' wu
Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɛ laa dii mɛ kya
kpelegɛ me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa
mɔ so."

2

*M*ɛ Kpii Ɔkyii Keena Ɔsowolɛ So

1 Imɔ nkɛ nsa gɛmara mɔ, mɛ kya kpii
ɔkyii Keena ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo Galeli
gɛsinkpan so mɔ. Yesu mɔ-nyi bo nno.
2 Mɛ da gibaa terɛ Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo
mɔ kee. Gɛsintin mɔ, mɛ kpe gɛdena mɔ
gɛten. 3 Mɛ tɛ mɛ kya gyi gɛkɛ belɛ mɔ
mɔ, mɔmɔ-nta gi ta wɔra ɔmɔ. Ne Yesu
mɔ-nyi gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Mɛŋ baa mɛ
bo nta."
4 Ɔ tɔgɛ gɛnen mɔ, Yesu gi taasɛ mɔ
yɛɛ, "Ɔkyii, idɛ i gyɛ me-rɛ fo ilaa iko? Me-
owi mɛŋ ti fo." 5 Nfono ne Yesu mɔ-nyi gi
tɔgɛ sa adega abono mɛ kya kerɛ gɛten
gɛbono so mɔ yɛɛ, "Ilaa kamaasɛ ibono
Yesu laa tɔgɛ fɛye mɔ, fɛ' wɔra."
6 Gɛten mɔ dɔ mɔ, nkyu nlɔ nsee nko
gi yii nno. Afolɛ ne mɛ kyu wɔra gɛnen
nlɔ nbono. Mɛ kya saa nkyu lii nlɔ nbono
dɔ kyu foro mɔmɔ-ayaa de abaa mɔmɔ
Gyuda awura itiibilaa ɔkpa so de iŋ' sa i'
kyɔlesɛ mɔmɔ-Wurubuaarɛ ɔson. Nkyu
fɛɛ ankɔrɔn gidin ne nan loo gɛnen nlɔ
nbono gɛkamaasɛ dɔ. 7 Yesu gi tɔgɛ sa
gɛten mɔ dɔ adega mɔ yɛɛ, "Fɛ' saa nkyu
wɔra nlɔ ndɛ dɔ." Ne mɛ saa nkyu wɔra
nmɔ dɔ ne gi bɔla yelɛ-yelɛ. 8 Nkyu mɔ
gi bɔla nlɔ mɔ gɛnen mɔ, ne Yesu gi tɔgɛ
sa mɔmɔ yɛɛ, "Idɛ kon, fɛ' saa nko kyu
kperɛ ɔbelɛnsɛ ɔbono ɔ kya kerɛ gɛkɛ
belɛ gɛdɛ so mɔ." Gɛsintin mɔ, adega mɔ
mɛ saa nmɔ nko kperɛ mɔ. 9 Ɔ daa kerɛ
mɔ, gi gyɛ nta. Ɔ mɛŋ nyi nfono gɛnen
nta mɔ gi lii mɔ. (Adega mɔ mɛ saa nkyu
mɔ mɔ berɛ mɛ nyi yɛɛ nkyu ne Yesu gi
yɛgɛ gi bingiri nta.) Ɔbelɛnsɛ mɔ gi terɛ
ɔkyiifɔ mɔ mɔ-kuli mɔ, 10 ne ɔ tɔgɛ sa
mɔ yɛɛ, "Ɔkamaasɛ ɔbono ɔ kya kpii ɔkyii
fafaanan mɔ kya daa gikyu nta dɛnsɛ yɛ
pɛi. Nengyene mɛ ti nun ne i fo mɔmɔ
mɔ, idɛ kon mɔ de ɔ' san loo nta nbono giŋ
boran mɔ dɔ. Fo-o fo mɔ, fo kyu nta dɛnsɛ
mɔ daa yela baa fo gɛnen aberɛ adɛ?"
11 Yesu gi wɔra gɛnen ilaa lɛɛnyiilesɛ
idɛ Keena ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo Galeli
gɛsinkpan so mɔ. I gyɛ ilaa ibono ɔ da
giwɔra ne i lɛɛ mɔ-nyisigyi ɔbono ɔ bo mɔ
gɛwi nyiile, ne mɔ-akasɛbo mɔ mɛ sɔɔ
mɔ gyi yɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon bo mɔ dɔ.
12 Ɔkyiifɔ mɔ gikpii mɔ i kyon mɔ, imɔ
gɛmara mɔ, Yesu mɔ-rɛ mɔ-nyi, de mɔ-
tedɛana de mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kyon kpe
Kapɛɛniyon ɔsowolɛ so. Ne mɛ kyena nno
nkɛ kalɛsɛ nko.

*Yesu Gi Gya Asa Lii Wurubuaar*ɛ Ɔson Obu Gikpaara Mɔ So

13 Gyuda awura mɔ gɛkɛ belɛ gɛbono
mɛ kya terɛ yɛɛ Lɛwu gi Seregɛ Aye So
mɔ gɛ kya fo mɔ, Yesu gi kpe Gyɛrusalem.
14 Ɔ loo Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara
mɔ so mɔ, o wu asa mɛ kya fɛ inaadɛ
de isandɛ de abonbuɛ. O wu asa abono
mɛ kya boori aterenbi nno mɛ dɛ mɔmɔ-
gɛsun dɔ. 15 Yesu gi wu gɛnen asa mɔ,
o fili ɔfɛ wɔra giwulibi ne o kyu gya asa
mɔ pɛwu de isandɛ mɔ de inaadɛ mɔ
lii Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara mɔ so.
Abono mɛ kya boori aterenbi mɔ ɔ kyɛɛgɛ
mɔmɔ-aterenbi abi mɔ fuɛ ne ɔ da mɔmɔ-
iteebulu mɔ too-too. 16 Ne ɔ tɔgɛ sa asa
abono mɛ kya fɛ abonbuɛ mɔ yɛɛ, "Fɛ'

puru fɛye-abonbuɛ lii gɛrɛ. Fɛŋ' sa fɛ kyu
me-sɛ, Wurubuaarɛ gɛten dɔ kyu bingiri
gigya ogyiten." 17 Ibono Yesu gi gya asa mɔ
gɛnen mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ mɛ nyingi ilaa
ibono mɛ wolaa ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ
agyɛbi mɔ dɔ mɔ. Mɛ ŋmarasɛ yela nno
yɛɛ,
Gɛnɔɔbono me-gɛwɔnsa gɛ gyan fo-ɔson
obu mɔ so mɔ,
i gyi me-gimu.
18 Gɛnen ilaa ibono Yesu gi kyu wɔra
asa Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara mɔ
so mɔ, i yɛgɛ Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ
mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Menɛ ne fo laa taalɛ
wɔra de i' lɛɛ nyiile aye yɛɛ Wurubuaarɛ
ne n sa fo ɔkpa yɛɛ fo' wɔra gɛnen ilaa
idɛ?" 19 Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ mɛ
taasɛ Yesu gɛnen mɔ, ɔ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
"Nengyene fɛ boori Wurubuaarɛ ɔson obu
baarɛ bun mɔ, nan kyu nkɛ nsa kii yii
mɔ." 20 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, Gyuda
awura abelɛnsɛ mɔ mɛ taasɛ mɔ yɛɛ,
"Wurubuaarɛ ɔson obu ɔbono a kyu nsi
ikue-inyɔ nsi nsee kyu yii mɔ, ne fo yɛɛ fo
laa kyu nkɛ nsa kyu yii mɔ faa?" 21 Yesu
gi tɔgɛ gɛnen mɔ, mɔ-nyoro ne ɔ darɛ
gɛnen. Iŋ gyɛ Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
gbaa-gbaa. 22 Imɔso, ibono asa mɛ mɔɔ
Yesu ne o kii kyingi lii ibuni dɔ mɔ, mɔ-
akasɛbo mɔ mɛ nyingi yɛɛ ɔ wolaa tɔgɛ
gɛnen ilaa idɛ kyu lii mɔ-nyoro so baa
kyon, ne mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ
de mɔ Yesu ilaa tɔgɛsɛ mɔ gyi.

*Yesu Nyi Ɔkamaas*ɛ Dɔ Son Lii

23 Gyuda awura mɛ kya gyi mɔmɔ Lɛwu
Gi Seregɛ Aye So gɛkɛ belɛ mɔ, Yesu san
ɔ bo Gyɛrusalem. Ɔ wɔra ilaa ibono i lɛɛ
nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon bo mɔ dɔ,
ne asa sakyɔ mɛ sɔɔ mɔ gyi. 24 Imɔ-rɛ
imɔ gɛnen gbaa mɔ, Yesu mɛŋ kyu mɔmɔ-
gisɔɔgyi mɔ kyu wɔra ilaa dɔ. 25 I kya
nyiile yɛɛ o nyi ɔkamaasɛ dɔ son lii. Ɔŋ
tɛ de ɔko ne ɔ' baa buu ɔko nyoro so ilaa
sa mɔ. Mɔ gbaa-gbaa gi ti wolaa o nyi ilaa
ibono i bo nyamesɛ gisen dɔ mɔ.

3

Yesu Gi Nyiile Nikodemusi Ilaa

1 Mɛ kya terɛ ɔnyen ɔko yɛɛ Nikode-
musi. Ɔ gyɛ Farasii gikpen mɔ dɔ de
Gyuda awura isowolɛ so abelɛnsɛ mɔ dɔ
ɔko. 2 Gɛnyɛ gɛko mɔ, gɛnen Nikodemusi
baarɛ gi ba Yesu asɛ baa tɔgɛ mɔ yɛɛ,
"Ɔbelɛnsɛ, a wu yɛɛ fo gyɛ onyiilebo
ɔbono Wurubuaarɛ ne n sun fo mɔ. I lii
fɛɛ ɔko mɛŋ bo no ɔ laa taalɛ wɔra ilaa
lɛɛnyiilesɛ gbaa'gbaa ibono ɔnan fo kya
wɔra faa, gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ ɔlon bo
mɔ dɔ."
3 Ɔ tɔgɛ gɛnen mɔ, Yesu gi lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, "Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fo faa, iŋ
kii lɔrɔ korogɛ nyamesɛ mɔ, ɔ maŋ nyɛ
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ."
4 Nfono ne Nikodemusi gi taasɛ Yesu yɛɛ,
"Nnɛ so ne i laa sa de mɛ' kii lɔrɔ korogɛ
nyamesɛ aberɛ abono ɔ ti sɛɛ mɔ? Ɔ maŋ
taalɛ kii kpaa loo mɔ-nyi ɔtɔ dɔ de mɔ-nyi
o' kii lɔrɔ korogɛ mɔ ginyɔsɛ." 5 Yesu gi
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Foŋ ti nu me gɛsɛ. Gɛsintin
ne n' kya tɔgɛ fo faa, nengyene mɛ mɛŋ
kyu nkyu de Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kii
kyu lɔrɔ korogɛ nyamesɛ mɔ, ɔ maŋ
nyɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi
mɔ. 6 Ilaa ibono nyamesɛ gi korogɛ mɔ,
nyamesɛ oyuduu ne i gyɛ. Ilaa ibono
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi korogɛ mɔ
berɛ, oduduu ne i gyɛ. 7 Imɔso nengyene
nɛ tɔgɛ sa fo yɛɛ i kaaborɛ i' kii lɔrɔ
korogɛ fo mɔ, gɛŋ sa fo' yɛgɛ de i' dɛ fo-
gɛnɔ.
8 "Afuu a kya da kpe de nfono so a kya
laarɛ mɔ daa. Nengyene a kya da gɛnen
mɔ, fo nyamesɛ fo laa nu amɔ-ɔlanba daa
de fo-aso: fo maŋ wu amɔ de fo-ansi.
Fo mɛŋ nyi nfono so a kya lii de mɔ, ne
fo mɛŋ nyi nfono so a kya kpe de mɔ.
Gɛnen kee ne i dɛ sa nyamesɛ ɔbono i kya
kyu Wurubuaarɛ Oduduu lɔrɔ korogɛ mɔ
mɔ."
9 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, Nikodemusi gi
taasɛ mɔ yɛɛ, "Nnɛ so nnɛ so ne i laa taalɛ
ba gɛnen?" 10 Nfono ne Yesu gi lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, "Fo ɔbono fo gyɛ Wurubuaarɛ nbara
onyiilebo sa Isirale awura mɔ ne mɛŋ kya
nu gɛnen ilaa idɛ gɛsɛ faa? 11 N kya tɔgɛ
fo gɛsintin, ilaa ibono a nyi mɔ, imɔ so
ilaa ne a kya tɔgɛ, ne ilaa ibono a wu de
ansi mɔ ne a kya buu sa asa. Fɛye mɔ, fɛŋ
kya laarɛ fɛ' sɔɔ imɔ gyi. 12 Gɛsinkpan so
ilaa ne nɛ tɔgɛ sa fɛye ne fɛ mɛŋ kya sɔɔ
gyi faa, nengyene nɛ tɔgɛ Wurubuaarɛ dɔ
ilaa sa fɛye mɔ, nnɛ ne fɛ laa wɔra de fɛ'
sɔɔ imɔ gyi? 13 Nyamesɛ ɔko mɛŋ bo no

ɔ ti dii kpe Wurubuaarɛ asɛ, gɛnen mɔ, me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa ɔbono nɛ kpelegɛ lii Wurubuaarɛ dɔ ba mɔ wolɛ.

14 "Dedaa mɔ Oloobu Mosisi gi puru giwɔɔ de oyii diirɛ soso gipen mɔ dɔ, ne asa mɛ nyɛ nkpa. Gɛnen kee ne i gyɛ ilaa ibono i laa ba yɛɛ asa mɛ laa puru me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ diirɛ soso, 15 de nyamesɛ kamaasɛ ɔbono o kyu mɔ-nyoro too me so mɔ ɔ' nyɛ kyena Wurubuaarɛ asɛ gɛkpaa-gɛkpaa.

16 "Ibono Wurubuaarɛ kya laarɛ aye anyamesɛ ilaa gikyɔ so mɔ, o kyu mɔ-bi kolon sa aye yɛɛ ɔbono o kyu mɔ-nyoro too mɔ-bi mɔ so mɔ ɔ' nyɛ kyena mɔ asɛ gɛkpaa-gɛkpaa. Ɔ mɛŋ sa ɔ' fuɛ mɔ-lɛwu gɛmara. 17 Wurubuaarɛ mɛŋ sun mɔ-bi mɔ ba gɛsinkpan so yɛɛ ɔ' baa bun asa gipuɛɛ. O sun mɔ daa yɛɛ ɔ' baa mɔlɛgɛ mɔmɔ de mɔmɔ-rɛ mɔ nsana i' lɔrɔ kyu naa de mɔ-bi mɔ so.

18 "Fo nyamesɛ ɔbono fo kyu fo-nyoro too mɔ so mɔ, Wurubuaarɛ maŋ bun fo gipuɛɛ. Fo ɔbono fo mɛŋ kyu fo-nyoro too mɔ so mɔ berɛ, Wurubuaarɛ gi ti wolaa bun fo gipuɛɛ. I kya nyiile yɛɛ foŋ kyu fo-nyoro too Wurubuaarɛ mɔ-bi kolon mɔ so. 19 Ilaa ibono so Wurubuaarɛ laa kyu bun anyamesɛ gipuɛɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ ɔbono ɔ gyɛ fatela mɔ gi lii Wurubuaarɛ dɔ ba anyamesɛ dɔ mɔ, mɛ laarɛ gibiri mɔ ilaa daa taa fatela mɔ yɛgɛ. I lii fɛɛ mɔmɔ-ilaa wɔrasɛ iŋ boran. 20 Imɔ gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ nyamesɛ kamaasɛ ɔbono ɔ kya wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ kya kyo fatela, ɔŋ kya tu sindi mɔ. Iŋ gyɛ gɛnen mɔ, mɔ-ilaa nyɛnyɛn ibono ɔ kya wɔra mɔ i laa naa lii gɛwi. 21 Nyamesɛ ɔbono ɔ kya gyi gɛsintin mɔ berɛ, kya kyu mɔ-nyoro ba fatela asɛ de asa mɛ' wu mɔ-ilaa wɔrasɛ de mɔmɔ-ansi yɛɛ ilaa ibono ɔ wɔra mɔ, ɔ wɔra imɔ naa daa de Wurubuaarɛ so."

*Gy*ɔn Gi Lɛɛ Isa Ɔbono Ɔnan Yesu Gyɛ Mɔ Tɔgɛ

22 Imɔ gɛmara mɔ, Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kyon kpe Gyudiya gɛsinkpan so ne mɛ kyena nno nkɛ kalɛsɛ nko, ne ɔ gyere asa Wurubuaarɛ sagyere. 23 Gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ, Gyɔn kee kya gyere asa Wurubuaarɛ sagyere Ayinon ɔsowolɛ ɔbono o sindi Salim mɔ so. I kya nyiile yɛɛ nkyu gi nyaakyɔ nno. Asa mɛ kya kpe Gyɔn asɛ nno ne ɔ kya gyere mɔmɔ Wurubuaarɛ sagyere. 24 (Gɛnen owi ɔbono mɔ, mɛ mɛŋ ti taa keda Gyɔn tii de obu.)

25 Gyɔn-lɛɛ akasɛbo mɔ de Gyuda awura mɔ dɔ ɔko mɛ nyɛ biidɛ kyu lii gɛnɔɔbono mɔmɔ Gyuda awura mɛ kya wɔra de iŋ sa i' kyɔlesɛ mɔmɔ-Wurubuaarɛ ɔson mɔ. 26 Mɛ biidɛ ta mɔ, mɛ naa kpe Gyɔn asɛ ne mɛ kpaa taasɛ mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, ɔnyen ɔbono ɔ baa tu aye Gyɔɔdan ɔbon gibenbɛ ne fo lɛɛ mɔ nyiile aye mɔ gi ba ɔ bo faanaa ɔ kya gyere asa Wurubuaarɛ sagyere. Kerɛ asa mɔ pɛwu mɛ san ma-a kpe daa mɔ asɛ." 27 Gyɔn gi lɛɛ gɛnɔ sa ɔmɔ yɛɛ, "Ilaa ibono Wurubuaarɛ gi kyu sa ɔko lii Wurubuaarɛ dɔ mɔ wolɛ guan-n ne nan taalɛ wɔra mɔ-lɛɛ. 28 Fɛye gbaa-gbaa fɛ nu lii me-gɛnɔ dɔ yɛɛ i mɛŋ gyɛ me ne n gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi sun de n' baa mɔlɛgɛ anyamesɛ mɔ. Me berɛ, n gyɛ daa ɔbono Wurubuaarɛ gi sun yɛɛ n' baa lɔrɔ ɔkpa sa mɔ.

29 "Ɔkyiifɔ mɔ-kuli ne n bo mɔ-ka. Pɛi de ɔnyen ɔ' nyɛ ɔkyii mɔ, ɔ kya nyɛ okpowura. Mɛ dena ne ɔnyen mɔ kya tɔgɛ gɛdena mɔ so ilaa mɔ, i kya wɔra okpowura mɔ ɔkon gikyɔ kyɔde. Imɔso me n' dɛ daa fɛɛ okpowura. Yesu ne n bo mɔ-adɛ. Nɛ nyɛ wu yɛɛ asa mɛ san mɛ kya kpe daa mɔ asɛ faa mɔ, idɛ kon ne i wɔra me ɔkon kpaa logɛ ne. 30 Imɔso mɔ-lɛɛ nyisigyi ɔ' kpɛ ɔ kya ŋan ɔ kya too de me-lɛɛ mɔ, ɔ' kɔɔgɛ."

31 "Nyamesɛ ɔbono ɔ lii Wurubuaarɛ asɛ ba mɔ gi don nyamesɛ kamaasɛ. Ɔbono ɔ lii gɛsinkpan so mɔ ɔ gyɛ daa gɛsinkpan so isa. Ne ilaa ibono ɔ kya tɔngɛ mɔ, ɔ kya tɔngɛ naa daa de gɛsinkpan so ilaa. Ɔbono ɔ lii Wurubuaarɛ dɔ mɔ gi don nyamesɛ kamaasɛ. 32 Ilaa ibono o wu de mɔ-ansi mɔ de ibono o nu de mɔ-aso mɔ ne ɔ kya tɔgɛ. Ɔko-rɛ ɔko mɛŋ kii ɔ laarɛ o' nu mɔ asɛ. 33 Nyamesɛ ɔbono ɔ kya nu mɔ asɛ mɔ berɛ, kaasɛ mɔ gi kyule ne ɔ nyise gibaa yɛɛ Wurubuaarɛ gyɛ gɛsintin wura. 34 I kya nyiile yɛɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi sun lii Wurubuaarɛ dɔ mɔ, Wurubuaarɛ agyɛbi ne n kya lii mɔ-gɛnɔ dɔ. Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɔ-Oduduu mɔ pɛwu gi' suu de mɔ. Ɔŋ sa mɔ-Oduduu mɔ

san. 35 Wurubuaarɛ kya laarɛ mɔ-bi mɔ
ilaa ne o kyu ilaa kamaasɛ wɔra mɔ-abaa
dɔ. 36 Nyamesɛ kamaasɛ ɔbono o kyu mɔ-
nyoro kyu too Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ so
mɔ laa nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ
gɛkpaa-gɛkpaa. Ne ɔbono mɔ ɔ mɛŋ kya
nu Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ gɛdɛ mɔ, maŋ
nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan kpa-a.
Wurubuaarɛ ginyadon ne nan sii de mɔ."

4

*Samariyakyii Gi S*ɔɔ Yesu Gyi

1 Farasii awura mɔ mɛ nu yɛɛ Yesu
kya nyɛ asa don Gyɔn. Mɛ nu yɛɛ asa
sakyɔ mɛ buu Yesu ne ɔ kya gyere ɔmɔ
Wurubuaarɛ sagyere. 2 (Gɛsintin berɛ
mɔ, Yesu gbaa-gbaa mɛŋ gyere asa Wu-
rubuaarɛ sagyere. Mɔ-akasɛbo mɔ ne n
gyere mɔmɔ.) 3 Wura Yesu gi nu ilaa ibono
Farasii awura mɔ mɛ kya tɔgɛ kyu lii mɔ
so gɛnen mɔ, ɔ koso lii Gyudiya gɛsinkpan
mɔ so kyon kpe Galeli.

4 Ɔ laa kpe Galeli mɔ, i kaaborɛ ɔ' naa
daa de Samariya gɛsinkpan so. 5 Imɔso
ɔ kya kpe mɔ, ɔ kpaa fo Samariya awura
ɔsowolɛ ɔko so, mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ
Sayikaa. Sayikaa ɔsowolɛ baarɛ sindi
gɛsinkpan gɛbono aye Gyuda awura naana
Gyeekɔpo gi kyu sa mɔ-bi Gyosɛfo mɔ.
6 Gyeekɔpo lɔkɔ bo gɛnen gɛsinkpan
gɛbono so. Yesu gi kpaa fo nno mɔ, i tagerɛ
mɔ, ne ɔ kpaa kyena lɔkɔ mɔ asɛ. Gɛnen
owi ɔbono mɔ, i gyɛ owi kenken gerɛ-gerɛ
fɛɛ iwi gudu inyɔ.

7 Yesu tɛ lɔkɔ mɔ asɛ ɔ kya kyoola mɔ,
Samariyakyii ɔko gi ba de ɔ' baa saa nkyu.
Nfono ne Yesu gi kolɛ ɔkyii mɔ yɛɛ, "Sa
me nkyu de n' nun." 8 (Ɔkyii mɔ gi ba ne
Yesu gi kolɛ mɔ nkyu mɔ gɛnen mɔ, Yesu
akasɛbo mɔ mɛ kyon nten dɔ mɛ' kpaa
sɔɔ agyudɔ.) 9 Yesu gi kolɛ Samariyakyii
mɔ nkyu mɔ gɛnen mɔ, ɔkyii mɔ gi taasɛ
mɔ yɛɛ, "Nnɛ so ne fo Gyudanyen fo kya
kolɛ me, Samariyakyii nkyu de fo' nun?"
(Ɔkyii mɔ mɛŋ taasɛ Yesu gɛnen giyan.
Gyuda awura mɔmɔ-rɛ Samariya awura
mɛ mɛŋ kya yii abara ilaa.) 10 Ɔkyii mɔ
gi taasɛ mɔ gɛnen mɔ, Yesu gi lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, "Nengyene fɛɛ fo nyi gidɛnsɛ gibono
Wurubuaarɛ kya laarɛ ɔ' wɔra sa fo de
nyamesɛ ɔbono ɔnan n gyɛ ne nɛ kolɛ fo
yɛɛ fo' sa me nkyu de n' nun faa mɔ, nkana
fo gbaa ne nan kolɛ me nkyu. Gɛnen nkyu
nbono mɔ gi laa kpɛ gi kya kyon gi kya sa
fo Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan."

11 Nfono mɔ, ɔkyii mɔ gi taasɛ Yesu yɛɛ,
"Ɔbelɛnsɛ, fo mɛŋ dɛ ilaa ibono fo laa kyu
saa nkyu mɔ. Lɔkɔ baarɛ bo kin. Fonɛ dɔ
ne fo laa nyɛ gɛnen nkyu nbono gi laa kpɛ
gi kya kyon mɔ sa isa? 12 Fo ne n don aye-
naana Gyeekɔpo ɔbono o kyu lɔkɔ mɔ sa
aye mɔ abɛɛ? Gyeekɔpo gbaa-gbaa de mɔ-
biana de mɔ-nbuɛ kee mɛ nun lɔkɔ baarɛ
nkyu." 13 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ɔkamaasɛ
ɔbono o nun lɔkɔ baarɛ nkyu mɔ, bolefɔ
laa kii mɔɔ mɔ. 14 Ɔbono, mɔ, ɔ laa nun
me-lɛɛ nkyu nbono nan sa mɔ mɔ berɛ,
bolefɔ maŋ baa mɔɔ mɔ gɛkaako kpa-a. I
laa sa mɔ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan
fɛɛ ɔbon ɔbono mɔ-gɛmu gɛŋ kya ŋaa
mɔ." 15 Nfono mɔ, ɔkyii mɔ gi kolɛ Yesu
yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, sa me gɛnen nkyu nbono
fo darɛ faa de bolefɔ ɔ mɛŋ baa mɔɔ me,
de meŋ baa ba gɛrɛ baa saa nkyu."

16 Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Naa kpe
gɛwi de fo' kpaa terɛ fo-kuli de fɛ' ba."
17 Nfono mɔ ɔkyii mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
"Meŋ bo ɔnyen." Ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔ
yɛɛ, "Fo bo gɛsintin fɛɛ ibono fo tɔgɛ yɛɛ
foŋ bo ɔnyen faa. 18 Fo ti dena anyen anun
ne ɔbono fo-rɛ mɔ fɛ bo no nperɛ faa kee
mɛŋ gyɛ fo-kuli. Gɛnen so mɔ fo tɔgɛ yɛɛ
foŋ bo ɔnyen faa mɔ, fo tɔgɛ gɛsintin."

19 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, ɔkyii mɔ gi
tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, n kya wu fo faa,
fo gyɛ daa Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo.
20 Aye-naanaana Samariya awura mɛ baa
son Wurubuaarɛ daa gibii gidɛ so. Ne
fɛye Gyuda awura, mɔ, fɛ kya tɔgɛ yɛɛ
Gyɛrusalem ɔsowolɛ so ne i kaaborɛ asa
mɛ' kpaa son Wurubuaarɛ." 21 Yesu gi tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ, "Ɔkyii, gɛsintin ne n kya tɔgɛ
fo faa, owi mɔ kya fo ibono Wurubuaarɛ
gison giŋ baa tiri yɛɛ gibii gidɛ so abɛɛ
Gyɛrusalem ɔsowolɛ mɔ so ne mɛ laa son
Wurubuaarɛ. 22 Fɛye Samariya awura fɛ
kya wu daa ɔson fɛ kya son giyan. Fɛ mɛŋ
nyi ilaa ibono fɛ kya son mɔ. Aye Gyuda
awura berɛ, a nyi ɔbono a kya son mɔ.
Gɛnɔɔbono asa mɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ
amɔlɛgɛ de mɔmɔ-rɛ mɔ mɛ' kyena mɔ i
laa lii daa aye Gyuda awura asɛ.

23 “Owi ɔko kya ba, owi mɔ gi ti fo gbaa
ibono aye-sɛ Wurubuaarɛ asonbo mɛ laa
kyu gɛsintin son mɔ oduduu dɔ. Gɛnen
asonbo abono ɔnan ne n gyɛ asonbo gbaa-
gbaa abono aye-sɛ Wurubuaarɛ kya laarɛ
mɔ. 24 Wurubuaarɛ gyɛ daa Oduduu.
Abono mɛ laa son mɔ mɔ, i kaaborɛ mɛ'
kyu gɛsintin son mɔ oduduu dɔ.”
25 Nfono mɔ, ɔkyii mɔ yɛɛ, “N nyi ibono
Masaya mɔ kya ba, mɔ ne n gyɛ ɔbono
Wurubuaarɛ laa sun de ɔ' baa mɔlɛgɛ
anyamesɛ mɔ. Nengyene ɔ ba mɔ, ɔ laa
lɛɛ ilaa kamaasɛ gɛsɛ sa aye.” 26 Yesu gi
buu sa mɔ yɛɛ, “Me ɔbono n kya tɔngɛ
de fo faa, me ne n gyɛ Masaya ɔbono fo-
gɛwɔnsa gɛ gyan mɔ so mɔ.”

*Akas*ɛbo Mɔ Mɛ Kii Ba Yesu Asɛ

27 Yesu mɔ-rɛ Samariyakyii mɔ mɛ yelɛ
mɛ kya tɔngɛ gɛnen mɔ, Yesu akasɛbo
mɔ mɛ baa tu mɔmɔ. Mɛ baa wu mɔmɔ
gɛnen mɔ, i dɛ ɔmɔ-gɛnɔ yɛɛ Yesu mɔ-rɛ
ɔkyii mɔ mɛ kya tɔngɛ. Mɔmɔ dɔ ɔko-rɛ
ɔko mɛŋ kii taalɛ taasɛ mɔ yɛɛ, “Menɛ
ne fo kya laarɛ lii ɔkyii mɔ asɛ?” abɛɛ
“Menɛ n wɔra ne fo kya tɔngɛ de ɔkyii
mɔ?” 28 Nfono mɔ ɔkyii mɔ gi taa mɔ-
nkyu gɛlɔbi mɔ yɛgɛ ne ɔ selɛ kpe
ɔsowolɛ mɔ dɔ kpaa tɔgɛ sa asa yɛɛ,
29 “Fɛ' baa kpe fɛ' kpaa kerɛ ɔnyen ɔko!
O buu ilaa kamaasɛ ibono nɛ wɔra me-
gɛkyena dɔ mɔ pɛwu sa me. Abɛ-ɛ mɔ ne
n gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi sun de ɔ' baa
mɔlɛgɛ anyamesɛ mɔ fɛɛ?” 30 Ɔkyii mɔ
gi kpaa buu sa asa gɛnen mɔ, mɛ koso lii
ɔsowolɛ mɔ so mɛ kya kpe Yesu asɛ.
31 Ɔkyii mɔ gi kyon nten dɔ ɔ' kpaa terɛ
asa mɔ, Yesu akasɛbo mɔ mɛ kyu agyudɔ
mɔ mɛ kpaa sɔɔ mɔ sa mɔ, ne mɛ tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ, wɔra aniya, sɔɔ
agyudɔ mɔ gyi.” 32 Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ
yɛɛ, “N bo agyudɔ abono n kya gyi ne fɛ
mɛŋ nyi amɔ so sɛi.” 33 Mɔ-akasɛbo mɔ
mɛ san mɛ kya taasɛ abara yɛɛ, “Abɛɛ ɔko
gi ti kyu agyudɔ bara mɔ daa?”
34 Nfono mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
“Me-ilaa gyisɛ ne n gyɛ yɛɛ n' wɔra ɔbono
o sun me ba gɛsinkpan so mɔ gɛlaarɛ de
n' wɔra mɔ-gɛsun mɔ kpaa logɛ. 35 Fɛye
fɛ laa tɔgɛ yɛɛ, ‘I san daa ibosɛ inan
de ɔmɔlɔgɔ akɛbiberɛ a' fo.’ Mi-i me
mɔ, n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ fɛ' laa
ansi de fɛ' kerɛ asa abono i tiri yɛɛ mɛ'
nu Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ. Mɛ dɛ fɛɛ
ɔmɔlɔgɔ ne n pɛɛrɛ de gikɛbi. 36 Abono
mɛ kya kpaa asa de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena mɔ mɛ dɛ fɛɛ adɔɔbo abono
mɛ kya koola agyudɔ kyu kpaa gyan' ag-
baran so mɔ. Gɛnen Wurubuaarɛ gɛsun
awɔrabo abono mɛ ti loo gɛsun mɔ dɔ
mɛ kya wɔra. Mɛ ti mɛ kya nyɛ mɔmɔ-
ntɛɛla ne. I kya ba gɛnen de aduubo mɔ
de akoolabo mɔ mɛ' nyɛ gyi ɔkon kolon
dabɔlɛ. 37 Ilaa ibono adedaabo mɛ tɔgɛ mɔ
i gyɛ gɛsintin yɛɛ, ‘Ɔko kya duu de ɔko,
mɔ, ɔ' kɛbi de ɔ' koola.’ 38 Imɔ gɛsɛ ne
n gyɛ yɛɛ nɛ sun fɛye ne i wɔra fɛɛ fɛ
kpaa koola agyudɔ abono i mɛŋ gyɛ fɛye
ne n nyaadɛ gisisiri duu amɔ. Asa ako kpɛi
ne n nyaadɛ mɔmɔ-gisisiri kyu duu amɔ,
ne fɛye mɔ, fɛ baa kyu gɛnen gɛsun mɔ fɛ
kya wɔra faa.”

*Samariya Awura Saky*ɔ Mɛ Sɔɔ Yesu Gyi

39 Gɛnen Samariya awura ɔsowolɛ mɔ
so asa sakyɔ mɛ sɔɔ Yesu gyi kyu lii ilaa
ibono ɔkyii mɔ gi buu sa mɔmɔ mɔ so.
Ɔkyii mɔ gi buu sa mɔmɔ yɛɛ, “Ɔ tɔgɛ me-
nyoro so ilaa kamaasɛ ibono nɛ wɔra mɔ
sa me.” 40 Asa mɔ mɛ lii ɔsowolɛ mɔ so
ba Yesu asɛ gɛnen mɔ, mɛ kolɛ mɔ yɛɛ ɔ'
kyena mɔmɔ asɛ. Imɔso ɔ kyena nno nkɛ
nnyɔ. 41 Kyu lii Yesu ilaa nyiilesɛ so mɔ,
asa sakyɔ mɛ' kii sɔɔ mɔ gyi too. 42 Asa
mɔ mɛ tɔgɛ sa ɔkyii mɔ yɛɛ, “I mɛŋ baa
i gyɛ mɔ-ilaa ibono fo tɔgɛ aye mɔ so ne
a kya sɔɔ mɔ gyi. Aye gbaa-gbaa a nu de
aye-aso, ne a nyi yɛɛ i mɛŋ bo sɛi, ɔnyen
baarɛ gyɛ ɔbono ɔ laa mɔlɛgɛ anyamesɛ
mɔ.”

*Yesu Gi Ky*ɛ Galelinyen Ɔko Mɔ-Bi

43 Yesu gi kyena Samariya awura asɛ
nkɛ nnyɔ mɔ, ɔ koso lii nno, ne ɔ kyon
kpe Galeli gɛsinkpan so. 44 Yesu gbaa-
gbaa gi wolaa tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ
Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ɔko mɛŋ bo
no ɔ kya gyi ginsi mɔ-gɛwi. 45 Yesu gi
loo Galeli gɛsinkpan so gɛnen mɔ, Galeli
awura mɔ mɛ sɔɔ mɔ abaa anyɔ. I kya
nyiile yɛɛ mɔmɔ kee mɛ kpe kpaa gyi
mɔmɔ-gɛkɛ belɛ mɔ Gyɛrusalem ɔsowolɛ
so mɔ, mɛ wu ilaa ibono Yesu gi wɔra mɔ.
46 Yesu naa de Galeli gɛsinkpan so mɔ, o
kii kpe Keena ɔsowolɛ so. Nno ne ɔ yɛgɛ
nkyu gi bingiri nta mɔ. Ɔ bo nno gɛnen mɔ,

ɔbelɛnsɛ ɔko bo Kapɛɛniyon ɔsowolɛ so,
mɔ-bi nyensɛ kya lɔ. 47 Ɔbelɛnsɛ mɔ gi
nu yɛɛ Yesu gi lii Gyudiya gɛsinkpan so ba
Galeli gɛsinkpan so mɔ, ɔ kpaa kolɛ Yesu
yɛɛ ɔ' baa kyɛ mɔ-bi mɔ sa mɔ. Ɔ kya
laarɛ de o' wu. 48 Ɔ kolɛ mɔ gɛnen mɔ,
Yesu gi tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Imɔso fɛye ɔko-rɛ
ɔko maŋ sɔɔ gyi yɛɛ Wurubuaarɛ ne n
sun me, gɛnen mɔ, fɛ wu amunale ilaa
de ilaa ibono i kya dɛ gɛnɔ mɔ de fɛye-
ansi?" 49 Ɔbelɛnsɛ mɔ gi kolɛ Yesu yɛɛ,
"Ɔbelɛnsɛ, yɛgɛ de a' kpe gɛbii mɔ asɛ pɛi
de gɛ' lɔɔ lɛɛ ɔŋɛ." 50 Nfono mɔ Yesu gi
tɔgɛ sa ɔbelɛnsɛ mɔ yɛɛ, "Kii kpe gɛwi.
Nɛ yɛgɛ fo-bi mɔ gi nyɛ nkpa." Ɔbelɛnsɛ
mɔ gi sɔɔ Yesu ilaa tɔgɛsɛ mɔ gyi. Imɔso
o kii kyon gɛwi.

51 Ɔ kya kpe gɛwi mɔ, mɔ-rɛ mɔ-adega
mɔ ako mɛ gyan ɔkpa dɔ ne mɛ tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ mɔ-bi mɔ gi nyɛ alanfiya.
52 Ɔbelɛnsɛ mɔ gi nu gɛnen mɔ, ɔ taasɛ
mɔ-adega mɔ, "Owi ɔmɔ dɔ ne gilɔ mɔ
gi ta?" Ne mɛ buu sa mɔ yɛɛ, "Deeri owi
gi kpɛɛlɛ mɔ ne ɔkyagyii mɔ gi taa gɛmɔ
yɛgɛ." 53 Nfono mɔ, ɔ bii yɛɛ gɛnen owi
ɔbono gbaa-gbaa ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔ
yɛɛ, "Kii; nɛ yɛgɛ fo-bi mɔ gi nyɛ nkpa"
mɔ. Imɔso mɔ-rɛ mɔ-gɛten dɔ asa pɛwu
mɛ sɔɔ Yesu gyi. 54 Yesu gi lii Gyudiya
gɛsinkpan so ba Galeli mɔ, gɛnen ilaa idɛ
ne n gyɛ ilaa lɛɛnyiilesɛ nyɔsɛ ibono ɔ
wɔra ne i lɛɛ nyiile asa yɛɛ Wurubuaarɛ
ne n sun mɔ.

5

Yesu Gi Kyɛ Ɔlɔbo Bɛsayida Gibun Mɔ Asɛ

1 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, mɔmɔ Gyuda
awura gɛkɛ belɛ gɛko gɛ baa gyan'.
Ne Yesu gi kpe Gyɛrusalem mɔmɔ
ɔsowolɛ gɛmu mɔ so. 2 Gibun giko
gi bo Gyɛrusalem ɔsowolɛ mɔ so. De
Gyuda awura gɛdɛ dɔ mɔ, mɛ kya terɛ
gibun gibono yɛɛ Bɛtesata. Gibun mɔ
gi sindi ɔsowolɛ mɔ gɛkpen gɛbunono
gɛbono mɛ kya terɛ gɛmɔ yɛɛ Isandɛ
Gɛbunono mɔ. Mɛ yii ipanpan inun
kyaabɔɔ gibun mɔ. 3 Mɛ kya kyu alɔbo
sakyɔ abono mɛ mɛŋ kya taalɛ wɔra sɛi,
fɛɛ agyaatanbo, ɔtɛgɛsɛana, de abono
mɔmɔ-nyoro abaafon a wu' mɔ kyu kpaa
yela gɛnen ipanpan mɔ dɔ [de mɛ' gyoo
owi ɔbono nkyu mɔ gi laa luburu mɔ.
4 I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ
kya kyena kpelegɛ lii Wurubuaarɛ dɔ baa
luburu nkyu mɔ. Owi ɔbono nkyu mɔ gi
kya luburu gɛnen mɔ, ɔlɔbo ɔbono ɔ daa
ginyɛ loo nkyu mɔ dɔ mɔ, mɔ-gilɔ mɔ gi
kya ta]. 5 Ɔnyen ɔko bo gɛnen alɔbo adɛ
dɔ ɔ kya lɔ faa, imɔ nsi oko de saalaa nsi
gukue ne.

6 Yesu gi wu gɛnen ɔnyen baarɛ ne ɔ bii
yɛɛ ɔ dɛ nno kɛɛla gikyɔ mɔ, ɔ taasɛ mɔ
yɛɛ, "Fo kya laarɛ fo-gilɔ mɔ gi' ta sa fo?"
7 Ɔlɔbo mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ,
meŋ bo ɔko de ɔ' kpaa me de n' nyɛ loo
nkyu mɔ dɔ. Owi ɔbono nkyu mɔ gi kya
luburu ne n' kya laarɛ de n' loo nmɔ dɔ
mɔ, ɔko kya wolaa da me." 8 Nfono ne
Yesu gi tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Koso yelɛ, puru fo-
gifengen de fo' naa." 9 Ayaa abono so mɔ,
ɔnyen mɔ gilɔ mɔ gi ta. Ɔ koso puru mɔ-
gifengen ne ɔ naa.

Gɛnen gɛkɛ gɛbono Yesu gi kyu kyɛ
gɛnen ɔlɔbo baarɛ mɔ, gɛ gyɛ gɛkɛ
kyoolasɛ. 10 Imɔso Gyuda awura abelɛnsɛ
mɔ mɛ wu ɔnyen ɔbono Yesu gi kyɛ mɔ
so mɔ-gifengen mɔ, mɛ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ,
"Ndɛ i gyɛ gɛkɛ kyoolasɛ. I mɛŋ dɛ ɔkpa
yɛɛ fo' sola gifengen." 11 Gyuda awura
abelɛnsɛ mɔ mɛ tɔgɛ sa mɔ gɛnen mɔ,
ɔ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ɔbono ɔ kyɛ me mɔ
ne n tɔgɛ sa me yɛɛ n' koso, puru me-
gifengen de n' naa." 12 Nfono mɔ, Gyuda
awura abelɛnsɛ mɔ mɛ taasɛ ɔnyen mɔ
yɛɛ, "Anɛ ne n gyɛ ɔnyen ɔbono ɔ tɔgɛ
sa fo yɛɛ 'koso puru fo-gifengen de fo' naa'
mɔ?" 13 Ɔnyen mɔ maŋ bii Yesu. I lii fɛɛ
asa mɛ nyaakyɔ nno, ne Yesu gi naa loo
mɔmɔ dɔ kyon.

14 Imɔ gɛmara mɔ Yesu gi kpe kpaa wu
ɔnyen mɔ Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara
mɔ so, ne Yesu gi tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Fo wu
gɛnɔɔbono fo kii nyɛ alanfiya mɔ? Taa ilaa
nyɛnyɛn giwɔra yɛgɛ de ilaa iko i mɛŋ sa
i' kii baa wɔra fo de i' don gilɔ gibono fo lɔ
faa." 15 Ɔnyen mɔ gi kyon kpe Gyuda awura
abelɛnsɛ mɔ asɛ ne ɔ kpaa tɔgɛ sa mɔmɔ
yɛɛ Yesu ne n gyɛ ɔbono ɔ kyɛ mɔ mɔ.

16 Imɔ idɛ so mɔ Gyuda awura abelɛnsɛ
mɔ mɛ yii gɛsɛ mɛ kya ka Yesu ansi. I
kya nyiile yɛɛ gɛkɛ kyoolasɛ ne Yesu gi
kyu kyɛ ɔnyen mɔ. 17 Yesu gi tɔgɛ sa
mɔmɔ yɛɛ, "Owi kamaasɛ dɔ mɔ me-sɛ

Wurubuaarɛ kya wɔra gɛsun. Imɔso me kee n kpɛ mi-i wɔra gɛsun."

18 Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ gɛnen mɔ, i yɛgɛ Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ mɛ kii lɔrɔ keda nyoro mɛ kya laarɛ mɔ-imɔɔten. Mɔmɔ asɛ mɔ Yesu gi tɔrɔ mɔmɔ-gɛkɛ kyoolasɛ nbara mɔ ne mɛ kii tɔgɛ yɛɛ iŋ gyɛ ibono wolɛ gbaa. Ɔ tɔgɛ kee yɛɛ Wurubuaarɛ ne n gyɛ mɔ-sɛ. Mɛ kyu imɔ yɛɛ Yesu kya nyiile yɛɛ mɔ-rɛ Wurubuaarɛ mɛ gyɛ kyɛɛ-kyɛɛ. Ɔko mɛŋ don mɔ-nanbo.

*Wurubuaar*ɛ Gi Kyu Asa Nbɛlɛ Gigyi Sa Yesu

19 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ fɛye faa, me, Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ, maŋ wɔra ilaa iko me-gibaa so. N kya wɔra daa ilaa ibono n kya wu me-sɛ Wurubuaarɛ kya wɔra mɔ. Ilaa kamaasɛ ibono ɔ kya wɔra mɔ, imɔ kee ne me, mɔ-bi mɔ kya wɔra. 20 I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ kya laarɛ me, mɔ-bi mɔ, ilaa. Imɔso ɔ kya kyu ilaa ibono mɔ gbaa-gbaa kya wɔra mɔ pɛwu kyu nyiile me. Ɔ laa baa kyu ilaa belɛ-belɛ ibono i don idɛ mɔ gbaa kyu nyiile me de i' dɛ fɛye-gɛnɔ. 21 Fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ laa baa kyingi asa abono mɛ wu' mɔ de ɔ' sa mɔmɔ nkpa mɔ, gɛnen kee ne me, Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ n' kya kyu Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan sa asa abono n kya laarɛ n' sa mɔmɔ mɔ.

22 "Wurubuaarɛ mɛŋ kya gyi asa nbɛlɛ. O kyu asa nbɛlɛ gigyi kyu sa daa me, mɔ-bi mɔ 23 de ɔkamaasɛ o' kyu buubuu kyu sa me, fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ kya kyu buubuu sa Wurubuaarɛ mɔ. Fo nyamesɛ kamaasɛ ɔbono fo mɛŋ kya buu me, Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ, gɛnen kee ne fo mɛŋ kya buu Wurubuaarɛ ɔbono o sun me mɔ kee ne.

24 "Gɛsintin ne n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye faa, fo ɔbono fo nu me-gɛdɛ ne fo kyu fo-nyoro too ɔbono o sun me mɔ so mɔ, fo gɛnen kaasɛ ɔbono fo ti fo bo Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena. Maŋ bun fo kaasɛ ɔbono gipuɛɛ. Fo lii Wurubuaarɛ gisobiidɛ mɔ dɔ baa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena. 25 N kya tɔgɛ fɛye gɛsintin, owi mɔ kya ba, owi mɔ gi ti fo gbaa. Asa abono mɛ wɔra fɛɛ mɛ wu' mɛ naa mɔ, mɛ laa nu me, Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ gigyɛbi', ne mɔmɔ abono mɛ nu me-gɛdɛ mɔ mɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan kon. 26 I kya nyiile yɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ ne n dɛ nkpa de mɔ-gibaa mɔ, gɛnen ne Wurubuaarɛ gi yɛgɛ me, mɔ-bi mɔ kee n' dɛ nkpa de me-gibaa ne. 27 Wurubuaarɛ gi sa me, mɔ-bi mɔ ɔkpa yɛɛ n' gyi asa nbɛlɛ, i kya nyiile yɛɛ me ne n gyɛ anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ. 28 Fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ de ilaa idɛ i' dɛ fɛye-gɛnɔ. I kya nyiile yɛɛ owi mɔ kya ba, asa abono mɛ dɛ nkyan dɔ mɔ pɛwu mɛ laa nu me-gigyɛbi' kon. 29 Abono mɛ wɔra idɛnsɛ mɔ mɛ laa kyingi lii ibuni dɔ ba de mɛ' kyena Wurubuaarɛ asɛ, ne abono, mɔ, mɛ wɔra inyɛnyɛn mɔ, mɛ laa kyingi lii ibuni dɔ ba de n' bun mɔmɔ gipuɛɛ.

*Ilaa Ibonoana I Kya Y*ɛgɛ Asa Mɛ' Wu Yesu Gidebi Mɔ Bii

30 "Maŋ taalɛ wɔra sɛi me-gibaa so. Gɛnɔɔbono n kya nu mɔ, gɛnen ne n' kya kyu kerɛ asa ilaa dɔ wu mɔmɔ-gidebi ne. Gɛnɔɔbono n kya kyu wu asa ilaa mɔ, i gyɛ gɛsintin ɔkpa so. I kya nyiile yɛɛ meŋ kya laarɛ me-lɛɛ gɛlaarɛ. Ɔbono o sun me mɔ gɛlaarɛ ne n' kya laarɛ. 31 Nengyene nɛ tɔgɛ yɛɛ me gbaa-gbaa n' buu sa asa isa ɔbono ɔnan n gyɛ mɔ, i maŋ sa de asa mɛ' bii yɛɛ i gyɛ gɛsintin. 32 Ɔko bo soso ɔ kya lɛɛ me-gidebi nyiile, ne n' nyi yɛɛ ilaa ibono ɔ kya lɛɛ nyiile mɔ i gyɛ gɛsintin.

33 "Fɛ sun kpaa taasɛ Gyɔn kyu lii me so, ne ɔ lɛɛ gɛsintin gɛbono o nyi mɔ tɔgɛ sa fɛye. 34 Iŋ gyɛ yɛɛ n kya sɔɔ ilaa ibono anyamesɛ mɛ kya tɔgɛ kyu lii me so mɔ kyule berɛ. Nɛ taa tɔgɛ Gyɔn ilaa idɛ daa de fɛ' nyɛ Wurubuaarɛ ɔ' mɔlɛgɛ fɛye. 35 Gyɔn gi wɔra fɛɛ fatela ɔbono ɔ kyangɛ ne i kya wu mɔ. Fɛ kyule kyena de mɔ-fatela mɔ ŋmaraa daa ne fɛ gyi ɔkon.

36 "N bo ilaa ibono i kya lɛɛ me-gidebi nyiile ne i don Gyɔn-lɛɛ mɔ gbaa. I kya nyiile yɛɛ nsun nbono me-sɛ Wurubuaarɛ gi kyu wɔra me-abaa dɔ de n' wɔra logɛ mɔ, nmɔ dɔ ne n' kpɛ n dɛ faa. Gɛnen nsun mɔ ne n kya lɛɛ me nyiile asa yɛɛ me-sɛ Wurubuaarɛ ne n sun me.

37 "Me-sɛ ɔbono o sun me mɔ gbaa-gbaa kee gi lɛɛ isa ɔbono ɔnan n' gyɛ mɔ nyiile. Fɛŋ ti taa nu mɔ-gigyɛbi', ne fɛŋ ti taa wu mɔ de fɛye-ansi kerɛ. 38 Ne mɔ-agyɛbi mɔ kee aŋ bo fɛye-asen dɔ. I kya nyiile yɛɛ

fɛ mɛŋ kya kyu fɛye-nyoro too me ɔbono Wurubuaarɛ gi sun me mɔ so.
39 "Fɛ kya pɛɛrɛ ansi kasɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ. Fɛ nyi yɛɛ amɔ ne nan yɛgɛ fɛ' nyɛ kyena Wurubuaarɛ asɛ gɛkpaa. To! Gɛnen Wurubuaarɛ agyɛbi abono kee ne n kya lɛɛ me-ilaa nyiile. 40 Imɔ gɛnen gbaa mɔ, fɛ kine fɛ maŋ ba me asɛ de fɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ. 41 Nengyene anyamesɛ mɛ kya yen me mɔ, meŋ kya kyu imɔ wɔra ilaa dɔ. 42 N nyi fɛye, fɛŋ kya laarɛ Wurubuaarɛ ilaa fɛye-asen dɔ. 43 Nɛ ba me-sɛ Wurubuaarɛ ginyen dɔ ne fɛŋ kya laarɛ fɛ' nu me asɛ. Nengyene fɛɛ ɔko kpɛi ne n ba fɛye asɛ mɔ-gibaa so mɔ, ɔbono berɛ, fɛ laa nu mɔ asɛ. 44 Fɛ kpɛ fa-a laarɛ de fɛ' gyi ginsi fɛye-nanboana asɛ. Iŋ tiri fɛye yɛɛ fɛ' gyi ginsi ɔbono mɔ-nkon ne n gyɛ Wurubuaarɛ mɔ asɛ. Nnɛ ne fɛ laa taalɛ sɔɔ me gyi? 45 Imɔso fɛ' mɛŋ sa fɛ' sa gɛwɔnsa yɛɛ me ne nan kpaa tɔgɛ fɛye-gidebi sa Wurubuaarɛ. Mosisi ɔbono fɛye-ansi a gyan mɔ so mɔ ne nan kpaa tɔgɛ fɛye-gidebi sa Wurubuaarɛ de o' gyi fɛye-nbɛlɛ. 46 Nengyene fɛɛ fɛ sɔɔ Mosisi gyi gɛsintin mɔ, nkana fɛ laa sɔɔ me kee gyi. I kya nyiile yɛɛ ɔ ŋmarasɛ me-ilaa yela. 47 Ibono fɛ mɛŋ sɔɔ imɔ gyi faa, nnɛ so ne fɛ laa sɔɔ ilaa ibono n kya tɔgɛ mɔ gyi?"

6

*Yesu Gi Sa Asa Nw*ɛ Ikue-Inyɔ De Saalaa Agyudɔ

1 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, Yesu gi fara kpe Galeli ɔbon belɛ mɔ gigengen giko so. Mɛ kya terɛ gɛnen ɔbon mɔ ginyen giko yɛɛ Tabiriyasɛ. 2 Sakpii belɛ buu mɔ. I lii fɛɛ asa mɛ kya wu Yesu kya kyɛ alɔbo ne i kya lɛɛ nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon bo mɔ dɔ. 3 Yesu gi kpe nno mɔ, o dii kpe gibii giko so, ne mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kpelegɛ kyena. 4 Gɛnen owi ɔbono mɔ, Gyuda awura gɛkɛ belɛ gɛbono mɛ kya terɛ gɛmɔ yɛɛ Lɛwu Gi Seregɛ Aye So mɔ gɛ kya fuude.
5 Yesu tɛ gibii mɔ so gɛnen mɔ, o wu sakpii belɛ kya ba mɔ asɛ. Imɔso ɔ taasɛ Filipo yɛɛ, "Nnɛ ne a laa wɔra de a' nyɛ agyudɔ sɔɔ de asa adɛ mɛ' nyɛ gyi ne?" 6 Yesu gi taasɛ Filipo gɛnen mɔ, ɔ kya too mɔ soso daa. Ɔ ti wolaa o nyi ilaa ibono ɔ laa wɔra mɔ. 7 Filipo gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Aye ne n kine a nyɛ aterenbi abono ɔnan gɛsun ɔwɔrabo laa nyɛ ibosɛ gukue dɔ kyu kpaa sɔɔ agyudɔ gbaa mɔ, iŋ gyɛ mɔmɔ ɔkamaasɛ ne nan nyɛ baa pii faa gyi." 8 Yesu akasɛbo mɔ dɔ ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Andiru, Simon Piita mɔ-tedɛ mɔ, gi tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, 9 "Gɛdegabi gɛko gɛ dɛ ibodobodo pii-pii inun de nkenbii nnyɔ nko. Gɛnen agyudɔ pii adɛ mɔ, menɛ ne i laa wɔra sa asa belɛ adɛ pɛwu?"
10 Yesu gi tɔgɛ yɛɛ, "Fɛ' yɛgɛ asa mɔ mɛ' kpelegɛ kyena." Ifɛ bonboli i nyaakyɔ nfono, imɔso mɛ kpelegɛ kyena. Mɔmɔ-gɛgyɔnɔ gɛ laa wɔra fɛɛ nwɛ ikue-inyɔ de saalaa. 11 Mɛ kyena mɔ, Yesu gi puru ibodobodo mɔ, o kyu afaala sa Wurubuaarɛ, ne ɔ yɛgɛ mɛ' yɛ sa asa mɔ nfono mɛ tɛ mɔ. Gɛnɔɔbono Yesu gi wɔra ibodobodo mɔ, gɛnen kee ne o wɔra iken mɔ, ne mɛ gyi kaabo kii san. 12 Mɛ gyi kaabo mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ, "Fɛ' kpaa puru agyisan mɔ de imɔ iko i mɛŋ sa i' dɛ nyida." 13 Imɔso mɛ wɔra fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ tɔgɛ mɔmɔ mɔ. Agyisan mɔ mɛ kii nyɛ lii ibodobodo inun mɔ dɔ mɔ, i bɔla nkeebii gudu nnyɔ.
14 Asa mɔ mɛ wu ilaa ibono Yesu gi wɔra ne i lɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon ɔbono ɔ bo mɔ dɔ mɔ nyiile mɔ, mɛ tɔgɛ yɛɛ, "I gyɛ gɛsintin yɛɛ ɔdɛ ne n gyɛ Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ɔbono Wu-rubuaarɛ gi wolaa tɔgɛ yɛɛ ɔ laa ba gɛsinkpan so mɔ." 15 Gɛnen so mɔ mɛ kya laarɛ de mɛ' baa keda mɔ ɔlon so kyu kpaa yii gɛwura. Yesu gi bii gɛnen mɔ, ɔ naa taa mɔmɔ yɛgɛ kii kpe gibii mɔ so mɔ-wolɛ.

*Yesu Gi Naa Nkyu So, Iŋ Muiin*ɛ Mɔ Loo

16 I baa fo gɛdɔɔdɛ mɔ, Yesu akasɛbo mɔ mɛ kii kpelegɛ kpe ɔbon belɛ mɔ dɔ. 17 Mɛ dii loo gikolii dɔ ne mɛ palɛ gimɔ foro mɛ kya kpe de Kapɛɛniyon ɔsowolɛ so. I wɔra gɛnyɛ ne Yesu mɛŋ ti taa baa tu ɔmɔ. 18 Gɛnen aberɛ abono kee mɔ, afuu belɛ a koso a kya da ne i yɛgɛ nkyu mɔ gi kya gyigisi. 19 Yesu akasɛbo mɔ mɛ palɛ gikolii mɔ gɛnen-n kpe ansi dɔ fɛɛ akpaaten asa' abɛɛ anan mɔ, mɛ wu isa naa nkyu mɔ so ɔ kya ba de mɔmɔ asɛ so sindi gikolii mɔ. Mɛ wu mɔ gɛnen mɔ, i ŋmaa mɔmɔ-gisen. 20 Ne isa mɔ gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Me Yesu ne. Fɛŋ sa fɛ' selɛ

gifuu.” 21 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, mɛ yɛgɛ
mɔ ɔ' baa loo gikolii mɔ dɔ. Mɔ-rɛ mɔ-
gidiiloo gikolii mɔ dɔ mɔ, mɛ ti loo nfono
mɛ kya kpe mɔ.

*Asa M*ɛ Naa Mɛ Kya Laarɛ Yesu

22 Gɛdɛ kɛsɛ mɔ asa abono mɛ san
ɔbon belɛ mɔ gigengen mɔ so mɔ mɛ
wu ibono nkana gikolii kolon ne n san nno.
Mɛŋ kii wu Yesu ɔ' loo gikolii mɔ dɔ mɔ-
akasɛbo mɔ asɛ. Mɔmɔ-wolɛ ne n kyon.
23 Akolii ako a lii Tabiriyasɛ baa sindi nfono.
(Nno ne Yesu gi kyu afaala sa Wurubuaarɛ
ne o kyu bodobodo sa asa mɔ ne mɛ gyi
mɔ.) 24 Imɔso ibono asa mɔ mɛŋ wu Yesu
abɛɛ mɔ-akasɛbo mɔ nfono mɔ, mɛ dii loo
akolii abono a ba nfono mɔ dɔ ne mɛ kyon
Kapɛɛniyon mɛ' kpaa laarɛ Yesu.

*Yesu Ne N Gy*ɛ Agyudɔ Abono A Kya Sa
Wurubuaarɛ Asɛ Gɛkyena

25 Asa mɔ mɛ kpaa wu Yesu ɔbon belɛ
mɔ gigengen giko mɔ so mɔ, mɛ taasɛ
mɔ yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ, owi mɔmɔ dɔ ne fo
ti baa loo gɛrɛ?” 26 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
“N' tɔgɛ fɛye gɛsintin yɛɛ fɛ naa fɛ kya
laarɛ me faa, bodobodo ɔbono fɛ nyɛ gyi
kaabo mɔ so. Nkana i mɛŋ gyɛ ilaa ibono
nɛ wɔra ne i lɛɛ nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ
ɔlon bo me dɔ mɔ so. 27 Fɛ mɛŋ sa
fɛ' wɔra gɛsun kyu laarɛ gɛsinkpan-lɛɛ
agyudɔ wolɛ. Fɛ' wɔra gɛsun laarɛ daa
agyudɔ abono a laa yɛgɛ fɛ' nyɛ kyena
Wurubuaarɛ asɛ gɛkpaa-gɛkpaa mɔ. Me,
anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ ne nan sa
fɛye gɛnen agyudɔ abono. Aye-sɛ Wu-
rubuaarɛ gi lɛɛ nyiile yɛɛ me ne o sun de
n' yɛgɛ asa mɛ' nyɛ mɔ asɛ gɛkyena.”

28 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, asa mɔ mɛ
taasɛ mɔ yɛɛ, “Menɛ gɛsun ne Wu-
rubuaarɛ kya laarɛ a' wɔra?” 29 Yesu gi
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Gɛsun gɛbono Wurubuaarɛ
kya laarɛ yɛɛ fɛ' wɔra mɔ ne n gyɛ
yɛɛ fɛ' kyu fɛye-nyoro too me, ɔbono
Wurubuaarɛ gi sun me mɔ so.”

*Asa M*ɛ Dɛ Nwɔnsa Nnyɔ Kyu Lii Yesu
Ilaa Nyiilesɛ So

30 Nfono ne asa mɔ mɛ taasɛ Yesu yɛɛ,
“Menɛ ne fo laa wɔra de i' lɛɛ nyiile aye
yɛɛ Wurubuaarɛ ne n sun fo de a' kyu aye-
nyoro too fo so? Menɛ gɛsun ne fo laa
wɔra? 31 Owi ɔko dɔ mɔ, aye-naanaana
adedaabo mɔ mɛ nyɛ agyudɔ abono mɛ
kya terɛ yɛɛ ‘mana’ mɔ gyi gipen dɔ.
Ne mɛ ŋmarasɛ imɔ wɔra Wurubuaarɛ
agyɛbi ɔwolɛ mɔ dɔ yela yɛɛ,
Ɔ sa mɔmɔ agyudɔ lii soso ne mɛ gyi.”

32 Asa mɔ mɛ tɔgɛ gɛnen mɔ, Yesu
gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “N kya tɔgɛ fɛye
gɛsintin, i mɛŋ gyɛ Mosisi ne n sa fɛye-
adedaabo agyudɔ abono a lii Wurubuaarɛ
dɔ mɔ. Me-sɛ Wurubuaarɛ ne n sa ɔmɔ
gɛnen agyudɔ abono. Ne idɛ kon mɔ ɔ kya
sa fɛye Wurubuaarɛ dɔ agyudɔ gbaa-gbaa.
33 Gɛnen Wurubuaarɛ dɔ agyudɔ abono
n darɛ mɔ ne n gyɛ ɔbono ɔ kpelegɛ
lii Wurubuaarɛ dɔ ne ɔ kya sa anyamesɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ.”

34 Nfono mɔ, asa mɔ mɛ kolɛ Yesu yɛɛ,
“Ɔbelɛnsɛ, sa aye gɛnen agyudɔ abono owi
kamaasɛ.” 35 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Me ne
n gyɛ agyudɔ abono a kya sa Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena ɔnan mɔ. Nyamesɛ kamaasɛ
ɔbono ɔ ba me asɛ mɔ, akon a maŋ baa
mɔɔ mɔ gɛkaako kpa-a. Ɔbono o kyu mɔ-
nyoro too me so mɔ, bolefɔ maŋ baa mɔɔ
mɔ gɛkaako kpa-a.

36 “Fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ wolaa buu sa fɛye
mɔ, fɛ wu me, fɛŋ kii kyu fɛye-nyoro too
me so. 37 Abono pɛwu me-sɛ Wurubuaarɛ
kya sa me mɔ, mɛ laa ba me asɛ. Ne
ɔbono ɔ ba gɛnen mɔ, maŋ gya mɔ yɛɛ o'
kii. 38 I kya nyiile yɛɛ nɛ lii Wurubuaarɛ
dɔ ba de n' baa wɔra ɔbono o sun me
mɔ ɔbolɛ gɛlaarɛ, i mɛŋ gyɛ me gbaa-
gbaa lɛɛ gɛlaarɛ. Ɔbono o sun me mɔ-
gɛlaarɛ so ne n naa. 39 Mɔ-gɛlaarɛ ne
n gyɛ yɛɛ abono o kyu sa me mɔ dɔ
ɔko-rɛ ɔko ɔŋ sa ɔ' fuɛ mɔ-lɛwu gɛmara.
Ɔ kya laarɛ daa fɛɛ n' kyingi mɔmɔ lii
ibuni dɔ gɛkɛ laalaalogɛsɛ gɛbono Wu-
rubuaarɛ laa gyi anyamesɛ pɛwu nbɛlɛ
mɔ. 40 Me-sɛ Wurubuaarɛ kya laarɛ yɛɛ
nyamesɛ kamaasɛ ɔbono o wu me bii yɛɛ
me ne n gyɛ mɔ-bi mɔ ne o kyu mɔ-
nyoro too me so mɔ, gɛnen kaasɛ mɔ ɔ'
nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ gɛkpaa-
gɛkpaa. Nan kyingi mɔ lii ibuni dɔ gɛkɛ
laalaalogɛsɛ gɛbono Wurubuaarɛ laa gyi
anyamesɛ nbɛlɛ mɔ.”

41 Yesu gi tɔgɛ yɛɛ, “Me ne n gyɛ
agyudɔ abono a lii Wurubuaarɛ dɔ ba
mɔ.” 42 Ɔ tɔgɛ gɛnen mɔ, Gyuda awura
abelɛnsɛ mɔ mɛ kya ŋuiini kyu lii imɔ so
yɛɛ, “Iŋ gyɛ Yesu, Gyosɛfo mɔ-bi mɔ ne?

Iŋ gyɛ mɔ-sɛ de mɔ-nyi ne a nyi mɔ? Ne
menɛ so ne idɛ kon ɔ kya tɔgɛ yɛɛ ɔ lii
Wurubuaarɛ dɔ ba mɔ daa?”
43 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ
yɛɛ, “Fɛ' yɛgɛ giŋuiini mɔ. 44 Ɔko maŋ
taalɛ ba me asɛ mɔ-gibaa so, gɛnen mɔ,
Wurubuaarɛ ɔbono o sun me mɔ gi biidɛ
mɔ ba. Ne nan kyingi mɔ lii ibuni dɔ
gɛkɛ laalaalogɛsɛ gɛbono Wurubuaarɛ laa
gyi anyamesɛ nbɛlɛ mɔ. 45 Wurubuaarɛ
ikalan atɔgɛbo ɔwolɛ mɔ dɔ mɔ, mɛ
ŋmarasɛ yela yɛɛ,
Wurubuaarɛ laa nyiile asa pɛwu ilaa.
N kya tɔgɛ fɛye yɛɛ nyamesɛ kamaasɛ
ɔbono o nu imɔ ne ɔ kasɛ lii me-sɛ
Wurubuaarɛ asɛ mɔ, gɛnen kaasɛ ɔbono
laa ba me asɛ. 46 Nɛ tɔgɛ gɛnen mɔ, iŋ
gyɛ yɛɛ n kya tɔgɛ yɛɛ nyamesɛ ɔko gi
ti wu Wurubuaarɛ de ansi kerɛ. Ɔbono
ɔ lii Wurubuaarɛ asɛ mɔ mɔ-nkon ne
n ti wu Wurubuaarɛ de ansi. 47 Gɛsintin
ne n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye faa, ɔbono o
kyu mɔ-nyoro too me so mɔ laa kyena
Wurubuaarɛ asɛ gɛkpaa-gɛkpaa. 48 Me ne
n gyɛ agyudɔ abono a kya sa Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena ɔnan mɔ. 49 I gyɛ gɛsintin
yɛɛ fɛye-naanaana mɛ gyi agyudɔ abono
mɛ kya terɛ yɛɛ ‘mana’ mɔ gipen dɔ. Imɔ
gɛnen gbaa mɔ, mɛ wu'. 50 Me berɛ, n
gyɛ agyudɔ abono a lii Wurubuaarɛ dɔ ba
mɔ. Nengyene fo ɔko fo gyi amɔ mɔ, fo
maŋ wu fuɛ fo-lɛwu gɛmara. 51 Me ne n
gyɛ agyudɔ abono a kya sa Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena ɔnan mɔ. Nɛ kpelegɛ lii
Wurubuaarɛ dɔ ba. Nengyene ɔko gi
gyi gɛnen agyudɔ adɛ mɔ, ɔ laa nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan gɛkpaa.
Gɛnen agyudɔ abono nan kyu sa anyamesɛ
de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan
mɔ ne n gyɛ me-nyoro.”

*Yesu Ilaa T*ɔgɛsɛ I Yɛgɛ Akyɔɔlɛ A
Tɔrɔ Abelɛnsɛ Mɔ So

52 Ilaa ibono Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ,
i yɛgɛ akyɔɔlɛ a tɔrɔ Gyuda awura
abelɛnsɛ mɔ so. Mɛ san mɛ kya taasɛ
abara yɛɛ, “Nnɛ ne ɔnyen baarɛ laa taalɛ
kyu mɔ-nyoro sa aye de a' gyi?” 53 Nfono
mɔ Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “N kya
tɔgɛ fɛye gɛsintin; nengyene fɛŋ kya gyi
me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ-nyoro
ne fɛ mɛŋ kya nun me-nkalan mɔ, fɛŋ bo
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan. 54 Ɔbono
ɔ kya gyi me-nyoro ne o kya nun me-
nkalan mɔ, ɔ ti nyɛ Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena ɔnan gɛkpaa. Nan kyingi mɔ lii
ibuni dɔ gɛkɛ laalaalogɛsɛ gɛbono nan gyi
anyamesɛ nbɛlɛ mɔ. 55 Me-nyoro gi gyɛ
agyudɔ gɛsintin so, ne me-nkalan gi gyɛ
nkyu nunsɛ gɛsintin so. 56 Ɔbono ɔ kya
gyi me-nyoro ne ɔ kya nun me-nkalan mɔ,
gɛnen kaasɛ ɔbono bo me dɔ, ne me kee n
bo mɔ dɔ.

57 “Me-sɛ ɔbono ɔ bo no adaa-adaa mɔ
ne n sun me. Kyu lii mɔ so ne n' bo
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan faa. Gɛnen
kee ne, kyu lii me so mɔ, ɔbono ɔ kya
gyi me-nyoro mɔ laa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena ɔnan. 58 Me ne n gyɛ agyudɔ
abono a lii Wurubuaarɛ dɔ ba mɔ. Meŋ dɛ
fɛɛ agyudɔ abono ɔnan aye-naanaana mɔ
mɛ gyi ne mɛ dabɔlɛ wu' mɔ. Nyamesɛ
ɔbono o gyi gɛnen agyudɔ abono n darɛ
faa berɛ, laa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena
ɔnan gɛkpaa.”

59 Yesu gi tɔgɛ imɔ idɛana gikyang-
bon dɔ aberɛ abono ɔ kya nyiile ilaa
Kapɛɛniyon mɔ.

60 Akasɛbo mɔ mɛ nu ibono ɔ tɔgɛ mɔ,
mɔmɔ dɔ asa sakyɔ mɛ tɔgɛ yɛɛ, “Ilaa
idɛ berɛ, i bo lon. Anɛ ne nan taalɛ sɔɔ
imɔ idɛ kyule?” 61 Yesu gi ti wolaa bii mɔ-
gisen dɔ yɛɛ mɛ kya ŋuiinɛ kyu lii ilaa idɛ
so. Imɔso ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, “Imɔ idɛ i
kya laarɛ i' yɛgɛ fɛye-gisɔɔgyi gi' koso me
so? 62 To! Imɔ idɛ gbaa ne. N baa kerɛ
fɛ wu me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ,
nɛ kii dii n kya kpe Wurubuaarɛ dɔ nfono
nkana n wolaa n bo pɛi ne nɛ kpelegɛ ba
gɛsinkpan so mɔ.

63 “Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ne n kya sa
nyamesɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan.
Nyamesɛ gibaa so mɔ ɔ maŋ taalɛ wɔra
sɛi de ɔ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena.
Agyɛbi abono nɛ tɔgɛ sa fɛye faa a gyɛ
daa oduduu dɔ ilaa ne a kya sa Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena ɔnan. 64 Imɔ-rɛ imɔ gɛnen
mɔ, fɛye ako fɛŋ kya sɔɔ gyi.” Yesu gi
tɔgɛ gɛnen mɔ, ɔ ti wolaa o nyi asa mɔ dɔ
abono mɛ mɛŋ sɔɔ mɔ gyi mɔ de ɔbono
ɔ laa yɛgɛ mɔ-akyobo mɛ' nyɛ mɔ mɔ.
65 Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ,
“Imɔ idɛ so ne nɛ tɔgɛ fɛye yɛɛ ɔko mɛŋ
bo no ɔ laa taalɛ ba me asɛ mɔ-gibaa so,

gɛnen mɔ, me-sɛ Wurubuaarɛ gi sa mɔ
ɔkpa."
66 Lii gɛnen aberɛ abono mɔ, akasɛbo
mɔ sakyɔ mɛ tɛɛ mɔmɔ-nyoro lii mɔ dɔ,
mɛŋ baa mɛ naa buu mɔ. 67 Imɔso Yesu
gi taasɛ mɔ-akasɛbo gudu anyɔ mɔ yɛɛ,
"Ne fɛye mɔ de-e? Fɛye kee fɛ laa tɛɛ
fɛye-nyoro lii me dɔ?" 68 Nfono mɔ Piita
gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Aye-Wura, anɛ asɛ ne
a laa kpe? Fo ne n bo agyɛbi abono a laa
yɛgɛ nyamesɛ ɔ' kyena Wurubuaarɛ asɛ
gɛkpaa-gɛkpaa mɔ. 69 A ti kyu aye-nyoro
too fo so ne a bii yɛɛ fo ne n gyɛ gisen fufuli
wura ɔbono fo-nkon ne n lii Wurubuaarɛ
asɛ mɔ."
70 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, "Me
ne n lɛɛ fɛye gudu anyɔ adɛ. Fɛye dɔ ɔko,
mɔ, bo nwɔnsa nyɛnyɛn." 71 Yesu kya tɔgɛ
gɛnen mɔ, Gyudasɛ, Simon Isikaayɔtɛ mɔ-
bi mɔ ne ɔ darɛ gɛnen. Gɛsintin mɔ,
Gyudasɛ baarɛ gi baa kyu Yesu wɔra mɔ-
akyobo abaa dɔ, yɛgɛ ɔ gyɛ Yesu akasɛbo
gudu anyɔ mɔ dɔ ɔko.

7

*Yesu M*ɔ-Tedɛana Mɛŋ Kya Sɔɔ Mɔ Gyi

1 Imɔ gɛmara mɔ, Yesu gi san naa-naa
daa de Galeli isowolɛ so. Ɔ mɛŋ baa kyule
kpe Gyudiya isowolɛ so. I kya nyiile yɛɛ
Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ mɛ kya laarɛ
mɔ-imɔɔten.
2 Mɔmɔ-gɛkɛ belɛ gɛko gɛ kya fuude.
Gɛnen gɛkɛ belɛ gɛbono gigyi dɔ mɔ,
mɛ kya lii kpaa da ipanpan kyena imɔ dɔ.
3 Gɛnen so mɔ, Yesu mɔ-tedɛana mɛ tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ, "Koso lii gɛrɛ de fo' kpe aye-
isowolɛ gɛmu Gyudiya gɛsinkpan so de fo-
akasɛbo mɛ' nyɛ wu ilaa gbaa'gbaa ibono
fo kya wɔra mɔ de mɔmɔ-ansi. 4 Nengyene
ɔko kya laarɛ de asa mɛ' bii mɔ so mɔ, ɔ
mɛŋ kya wɔra mɔ-ilaa kyu ŋara. Nengyene
fo kya taalɛ wɔra gɛnen ilaa idɛ mɔ, tɛsɛ
lɛɛ fo-nyoro gɛwi nyiile asa tentegelen."
5 Yesu mɔ-tedɛana mɛ tɔgɛ gɛnen mɔ, i
kya nyiile yɛɛ mɔmɔ gbaa mɛ mɛŋ kya
sɔɔ Yesu gyi yɛɛ Wurubuaarɛ ne n sun
mɔ. 6 Mɛ tɔgɛ sa Yesu gɛnen mɔ, Yesu gi
tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Me-owi mɔ mɛŋ ti fo.
Fɛye berɛ, owi kamaasɛ dɔ mɔ, fɛye-owi
gi fo sa fɛye. 7 Asa abono gɛsinkpan so ilaa
ne n bo mɔmɔ-ansi so mɔ mɛ maŋ taalɛ
kyo fɛye. Me berɛ mɛ kya kyo me. I kya
nyiile yɛɛ n kya tɔgɛ mɔmɔ gɛsintin yɛɛ
mɔmɔ-ilaa wɔrasɛ mɔ iŋ boran. 8 Fɛ' koso
kpe gɛkɛ belɛ mɔ gigyi. Me berɛ, maŋ kpe.
Me-owi ɔbono nan kyu lɛɛ me-nyoro gɛwi
sa asa mɔ mɛŋ ti fo." 9 Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-
tedɛana mɔ gɛnen mɔ, o sii kyena Galeli.
Mɔ-tedɛana mɔ, mɔ, mɛ kyon.

*Abel*ɛnsɛ Mɔ Mɛ Laarɛ Yesu Gɛkɛ Belɛ Ogyiten Mɔ Kpon

10 Yesu mɔ-tedɛana mɔ mɛ kyon gɛnen
mɔ, imɔ gɛmara mɔ ne Yesu mɔ kee
gi koso kpe nno. Ɔ mɛŋ kyule naa kpe
tentegelen de o' kyu mɔ-nyoro saarɛ asa
dɔ. 11 Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ mɛ kya
laarɛ mɔ gɛkɛ belɛ ogyiten mɔ mɛ kya
kpon. Mɛ san mɛ kya taasɛ yɛɛ, "Ɔ bo fonɛ
daa?" 12 Sakpii mɔ dɔ asa kee mɛ kya gyi
nsingyi adɛɛdɛɛ dɔ kyu lii mɔ so gikyɔ.
Ako mɛ kya tɔgɛ yɛɛ, "Ɔ gyɛ nyamesɛ
dɛnsɛ." Mɔmɔ ako mɔ yɛɛ, "Kuaa. Ɔ
kya penɛ asa daa de mɛ' fuɛ Wurubuaarɛ
ɔkpa." 13 Ɔko-rɛ ɔko mɛŋ tɔgɛ imɔ so ilaa
tentegelen. I kya nyiile yɛɛ mɛ selɛ Gyuda
awura abelɛnsɛ mɔ.

*Yesu Ilaa Nyiiles*ɛ I Lii Wurubuaarɛ Asɛ

14 Mɛ gyi Ipanpan Dɔ Gikyena gɛsi mɔ
baa fo nsansana mɔ, idɛ kon mɔ, Yesu gi
koso kpe Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara
mɔ so kpe ɔ kya nyiile asa ilaa. 15 Yesu ilaa
nyiilesɛ mɔ i dɛ Gyuda awura abelɛnsɛ
mɔ gɛnɔ. Mɛ san mɛ kya taasɛ yɛɛ,
"Nnɛ so ne mɔ ɔbono ɔ mɛŋ kpe imɔ-
ɔwolɛ mɔ ne n kii o nyi ilaa mɔ gɛnen?"
16 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Me-ilaa nyiilesɛ i mɛŋ lii me gbaa-gbaa
asɛ. I lii daa ɔbono o sun me mɔ asɛ.
17 Fo nyamesɛ kamaasɛ ɔbono fo kya laarɛ
fo' wɔra Wurubuaarɛ gɛlaarɛ mɔ, fo ne n
gyɛ ɔbono fo laa bii yɛɛ me-ilaa nyiilesɛ
idɛ i lii daa Wurubuaarɛ asɛ, abɛɛ me
gbaa-gbaa gibaa so ne n' kya kyu nyiile ilaa
gɛnen. 18 Ɔbono ɔ kya nyiile asa ilaa mɔ-
gibaa so mɔ kya laarɛ daa nyisigyi ɔ kya
sa mɔ-nyoro. Ne ɔbono, mɔ, ɔ kya laarɛ
fɛɛ ɔbono o sun mɔ mɔ ne ɔ' nyɛ nyisigyi
mɔ, gɛnen kaasɛ ɔbono ne n bo gɛsintin.
Ɔŋ kya penɛ asa. 19 Iŋ gyɛ Mosisi ne n kyu
Wurubuaarɛ nbara sa fɛye? Ne i wonɛ so
ne fɛye dɔ ɔko-rɛ ɔko mɛŋ kya gyi nmɔ
so ne fɛ kii fɛ kya laarɛ me-imɔɔten daa?"
20 Yesu gi taasɛ asa mɔ gɛnen mɔ, mɛ lɛɛ

gɛnɔ yɛɛ, “Ilaa nyɛnyɛn oduduu tɛ fo so.
Anɛ ne n kya laarɛ ɔ' mɔɔ fo?”
21 Nfono mɔ, Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Ilaa
kolon ne nɛ wɔra gɛkɛ kyoolasɛ ne i dɛ
fɛye gɛnɔ faa. 22 Iŋ gyɛ Mosisi gi yela
awɔrɛ giten nbara sa fɛye? I mɛŋ lii Mosisi
gbaa-gbaa asɛ berɛ. Gɛnen nbara nbono
gi lii daa aye-naanaana agyangbarabo mɔ
asɛ. Fɛ korogɛ gɛbii nyensɛɛ ne gɛkɛ
gɛbono mɛ laa kyu ten gɛmɔ-giwɔrɛ mɔ
i baa yii de gɛkɛ kyoolasɛ mɔ, fɛ mɛŋ kya
tɔgɛ yɛɛ i gyɛ gɛkɛ kyoolasɛ so mɔ fɛ'
kosorɛ yela gɛkɛ pobɔrɔ. 23 Ibono i ti i gyɛ
nbara so mɔ fɛ kya dabɔlɛ ten awɔrɛ nkɛ
kyoolasɛ gɛnɔɔbono i laa wɔra ne fɛ maŋ
tɔrɔ Mosisi nbara mɔ. Menɛ n wɔra ne fɛ
kyu ginyadon me so yɛɛ nɛ kyɛ nyamesɛ
gɛkɛ kyoolasɛ? 24 Fɛŋ sa fɛ' kerɛ asa ansi
so tɔgɛ yɛɛ mɔmɔ-ilaa iŋ boran. Fɛ' kyu
gɛsintin bun asa gipuɛɛ de fɛ' sa aso.”

*Yesu Ne N Gy*ɛ Ɔbono Wurubuaarɛ Yɛɛ Ɔ Laa Sun Mɔ Abɛɛ?

25 Yesu kya tɔgɛ gɛnen mɔ, Gyɛrusalem
ɔsowolɛ mɔ so nten abi abono mɛ bo
nfono mɔ, mɛ kya taasɛ yɛɛ, “I mɛŋ gyɛ
gɛnen ɔnyen baarɛ ne mɛ kya laarɛ de
mɛ' mɔɔ mɔ? 26 Kerɛ, mɔ ne n yelɛ
tentegelen sansana ɔ kya tɔngɛ ne ɔko
mɛŋ kya tɔgɛ mɔ sɛi mɔ. Abɛɛ idɛ kon,
abelɛnsɛ mɔ mɛ bii yɛɛ mɔ ne n gyɛ
ɔbono Wurubuaarɛ gi wolaa tɔgɛ yɛɛ ɔ
laa sun de ɔ' baa mɔlɛgɛ anyamesɛ mɔ
daa? 27 Ɔdɛ berɛ a nyi ɔsowolɛ ɔbono so
ɔ lii mɔ. Ɔbono Wurubuaarɛ laa sun de ɔ'
baa mɔlɛgɛ anyamesɛ mɔ, nkana a nyi yɛɛ
ɔko-rɛ ɔko maŋ bii nfono ɔ laa lii mɔ.”
28 Akyɔɔlɛ mɔ so mɔ, Yesu san ɔ kya
nyiile ilaa Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara
mɔ so gɛnen mɔ, ɔ taasɛ ɔmɔ ken-ken
yɛɛ, “Fɛ nyi me? Fɛ nyi nfono nɛ lii mɔ?
I mɛŋ gyɛ me-gibaa so ne nɛ ba. Ɔbono
o sun me mɔ bo no gɛsintin. Fɛye berɛ,
fɛ mɛŋ nyi mɔ. 29 Me berɛ, n nyi mɔ. Mɔ
asɛ ne nɛ lii ne mɔ ne n sun me.” 30 Yesu
gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, nfono mɔ Gyuda
awura abelɛnsɛ mɔ mɛ san mɛ kya laarɛ
ɔkpa de mɛ' nyɛ keda mɔ. Imɔ gɛnen mɔ,
ɔko-rɛ ɔko gibaa gi mɛŋ yii mɔ. I kya nyiile
yɛɛ mɔ-owi ɔbono Wurubuaarɛ gi yela mɔ
mɛŋ ti taa fo. 31 Sakpii mɔ dɔ asa sakyɔ
berɛ, mɛ sɔɔ Yesu gyi ne mɛ san mɛ kya
taasɛ yɛɛ, “Ɔbono Wurubuaarɛ laa sun de
ɔ' baa mɔlɛgɛ anyamesɛ mɔ laa ba mɔ,
ɔbono laa taalɛ baa wɔra ilaa lɛɛnyiilesɛ
de i' don ibono ɔnyen baarɛ gi wɔra faa?”

*M*ɛ Keda Yesu

32 Farasii awura mɔ mɛ kya nu ibono
sakpii mɔ mɛ kya gyi nsingyi kyu lii
Yesu so gɛnen mɔ, mɔmɔ-rɛ Gyuda awura
asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɛ sun Wu-
rubuaarɛ ɔson obu mɔ adiibo ako yɛɛ mɛ'
kpaa keda Yesu ba. 33 Nfono mɔ Yesu gi
tɔgɛ yɛɛ, “Nan kii kyena fɛye asɛ daa
ŋmaraa faa bɔla de n' kii kpe ɔbono o sun
me mɔ asɛ. 34 Gɛnen owi ɔbono mɔ, fɛ laa
laarɛ me, fɛ maŋ kii nyɛ me wu. Nfono
nan kpaa kyena mɔ fɛye berɛ, fɛ maŋ taalɛ
ba nno.” 35 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, Gyuda
awura abelɛnsɛ mɔ mɛ san mɛ kya tɔgɛ
ma-a sa abara yɛɛ, “Ndo, fɛ' nu mɔ-ilaa
tɔgɛsɛ! Fonɛ ne ɔnyen baarɛ kya laarɛ o'
kpe daa ne ɔ kya tɔgɛ yɛɛ a laa laarɛ mɔ-
gɛten, a maŋ wu mɔ faa? Abɛɛ ɔ laa selɛ
kpaa kyena aye-adɛ abono mɛ tɛ saarɛ
Geriiki awura dɔ mɔ de o' nyiile Geriiki
awura mɔ ilaa daa? 36 Ibono ɔ tɔgɛ yɛɛ a
laa laarɛ mɔ-gɛten kpon, a maŋ wu mɔ, ne
nfono ɔ laa kpe mɔ, a maŋ taalɛ kpe nno
mɔ, menɛ ne ɔ darɛ gɛnen?”
37 Gɛkɛ gɛbono gɛ tiikara mɔmɔ-gɛkɛ
belɛ gigyi dɔ mɔ ne n gyɛ gɛkɛ gbaa'
sa mɔmɔ. Gɛnen gɛkɛ gɛbono mɔ, Yesu
gi koso yelɛ ne ɔ tɔgɛ ken-ken yɛɛ,
“Nengyene bolefɔ dɛ ɔko mɔ, kaasɛ ɔ' ba
me asɛ de ɔ' baa nun nkyu. 38 Nyamesɛ
kamaasɛ ɔbono o kyu mɔ-nyoro too me
so mɔ laa wɔra fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ wolaa
ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ mɔ.
Mɛ ŋmarasɛ yɛɛ,
‘Ɔbon laa kyon lii mɔ-gisen dɔ.
Gɛnen ɔbon ɔbono maŋ ŋaa gɛkaako.’ ”
39 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, imɔ gɛsɛ ne n
gyɛ yɛɛ Wurubuaarɛ laa kyu mɔ-Oduduu
mɔ sa asa abono mɛ laa kyu ɔmɔ-nyoro
too Yesu so mɔ. Aberɛ abono Yesu gi tɔgɛ
gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ mɛŋ ti taa kyu
mɔ-Oduduu mɔ sa ɔmɔ. I kya nyiile yɛɛ
Wurubuaarɛ mɛŋ ti lɛɛ Yesu nyisigyi gɛwi
nyiile asa.

*Aky*ɔɔlɛ A Tɔrɔ Asa Mɔ So

40 Asa mɔ mɛ nu ilaa ibono Yesu gi
tɔgɛ gɛnen mɔ, mɔmɔ ako yɛɛ, “Gɛsintin
mɔ, ɔnyen baarɛ ne n gyɛ Wurubuaarɛ

ikalan ɔtɔgɛbo ɔbono a nyi yɛɛ ɔ laa
ba mɔ." 41 Mɔmɔ ako, mɔ, yɛɛ, "Mɔ
ne n gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ laa sun
de ɔ' baa mɔlɛgɛ anyamesɛ mɔ." Ne
mɔmɔ ako mɔ yɛɛ, "Ɔ maŋ taalɛ wɔra
isa ɔbono Wurubuaarɛ laa sun mɔ. Gɛnen
kaasɛ ɔbono maŋ lii Galeli gɛsinkpan so.
42 Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ mɔ, i tɔgɛ
yɛɛ ɔbono Wurubuaarɛ laa sun gɛnen mɔ
laa wɔra daa Deefidi mɔ-naanaana dɔ de
ɔ' lii Bɛtelɛhɛm, Deefidi gɛwi." 43 Mɔmɔ-
nnɔ giŋ wɔra gikolon kyu lii Yesu so.
44 Mɔmɔ ako mɛ laarɛ fɛɛ mɛ' keda mɔ
kpaa tii. Mɔmɔ ɔko-rɛ ɔko gibaa gi mɛŋ
kii nyɛ yii mɔ.

*Gyuda Awura Abel*ɛnsɛ Mɔ Mɛ Mɛŋ Sɔɔ Yesu Gyi

45 Nfono mɔ Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
dɔ adiibo mɔ mɛ kii kpe Gyuda awura
asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ de Farasii
awura mɔ asɛ. Ne abelɛnsɛ mɔ mɛ taasɛ
adiibo mɔ yɛɛ, "Menɛ n wɔra ne fɛ mɛŋ
bara mɔ?" 46 Mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Nyamesɛ
ɔko mɛŋ bo no ɔ laa taalɛ tɔngɛ lɛɛ ɔnyen
baarɛ." 47 Nfono mɔ Farasii awura mɔ mɛ
taasɛ adiibo mɔ yɛɛ, "Imɔso ɔ kpaa nyɛ
fɛye kee penɛ? 48 Abelɛnsɛ mɔ ako abɛɛ
aye Farasii awura mɔ dɔ ako kee mɛ sɔɔ
mɔ gyi do-o? 49 Gɛnen asa abono mɛ sɔɔ
mɔ gyi mɔ berɛ mɛŋ nyi Wurubuaarɛ
nbara nbono Mosisi gi yela mɔ. Imɔso
mɔmɔ-rɛ Wurubuaarɛ abaa anyɔ." 50 Ɔ
tɔgɛ gɛnen mɔ, ɔbelɛnsɛ ɔko bo mɔmɔ
Farasii awura mɔ dɔ mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ
Nikodemusi. (Gɛnen Nikodemusi baarɛ ne
n gyɛ ɔnyen ɔbono ɔ naa kyena kpaa wu
Yesu gɛnyɛ gɛko mɔ.) Nikodemusi gi taasɛ
mɔ-nanboana abelɛnsɛ mɔ yɛɛ, 51 "Aye-
nbara gi kya bun nyamesɛ gipuɛɛ owi
ɔbono ɔŋ ti taa buu mɔ-gɛnɔ dɔ ilaa de a'
nu de a' bii ilaa ibono ɔ wɔra mɔ?" 52 Mɛ
kisee taasɛ mɔ daa yɛɛ, "Fo kee fo lii Galeli
daa do-o? Lɔrɔ kpaa kerɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi mɔ dɔ dandan. Fo laa wu de fo' bii
yɛɛ Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ɔko mɛŋ
bo no ɔ laa taalɛ lii Galeli gɛsinkpan so."

[53 Mɛ tɔgɛ gɛnen ta mɔ, mɔmɔ
ɔkamaasɛ gi yaasɛ kyon mɔ-gɛten dɔ.

8

*M*ɛ Keda Ɔkyii Ɔko

1 Yesu berɛ, gi naa kyon kpe Nfɔ Iyii
Gibii mɔ so. 2 Gibaadiikɛ fu-u mɔ, Yesu
gi baa loo ɔsowolɛ mɔ so ne o kii naa
kpe Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara mɔ
so. Asa abono mɛ bo nfono mɔ pɛwu
mɛ naa ba Yesu asɛ, ne o kpelegɛ kyena
ɔ kya nyiile mɔmɔ ilaa. 3 Gyuda awura
nbara aŋmarasɛbo mɔ de Farasii awura mɔ
mɛ kpaa kyu ɔkyii ɔko ba Yesu asɛ nfono.
Mɛ keda mɔ de ɔnyen. Mɛ kyu mɔ baa
yelɛ sansana 4 ne mɛ tɔgɛ sa Yesu yɛɛ,
"Ɔbelɛnsɛ, a keda ɔkyii baarɛ de ɔnyen.
5 To, Wurubuaarɛ nbara dɔ mɔ Mosisi gi
ŋmarasɛ yela yɛɛ a' too abui mɔɔ gɛnen
asa abono ɔnan. Fo-o fo mɔ, nnɛ ne fo dɛ?"
6 Mɛ taasɛ Yesu gɛnen ilaa idɛ daa kyu
soo mɔ idoo kerɛ de mɛ' kyu mɔ wɔra
nbɛlɛ dɔ. Mɛ taasɛ Yesu gɛnen mɔ,
o sii wuruge ne o kyu mɔ-gibaabi ɔ kya
ŋmarasɛ gɛsinkpan. 7 Mɛ kpɛ ma-a taasɛ
mɔ gɛnen so mɔ, ɔ koso yelɛ ne ɔ tɔgɛ sa
mɔmɔ yɛɛ, "Fɛye dɔ ɔbono ɔŋ ti wɔra ilaa
nyɛnyɛn mɔ, ɔ' daa gigyangbara too gibui
da ɔkyii mɔ." 8 Yesu gi tɔgɛ mɔmɔ gɛnen
mɔ, o kii sii wuruge kyu mɔ-gibaabi ɔ kya
ŋmarasɛ gɛsinkpan mɔ. 9 Gyuda awura
nbara aŋmarasɛbo mɔ de Farasii awura mɔ
mɛ nu ilaa ibono Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ
gɛnen mɔ, mɛ yaasɛ gɛbelɛnsɛ so gɛkuii-
gɛkuii ne i san ɔkyii mɔ wolɛ gi san ɔ yelɛ
Yesu asɛ sakpii mɔ dɔ.
10 I san mɔmɔ-wolɛ gɛnen mɔ, Yesu gi
koso yelɛ ne ɔ taasɛ ɔkyii mɔ yɛɛ, "Ɔkyii,
mɛ bo fonɛ? I mɛŋ nyɛ ɔko de o' bun
fo gipuɛɛ?" 11 Ɔkyii mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
"Kuaa, me-wura." Nfono ne Yesu gi tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ, "Me kee maŋ bun fo gipuɛɛ.
Naa fo kya kpe de fo' taa fo-ilaa nyɛnyɛn
giwɔra yɛgɛ."]

*Yesu Ne N Gy*ɛ Fatela Sa Anyamesɛ

12 Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Me
ne n gyɛ fatela sa anyamesɛ. Ɔbono ɔ laa
wɔra me-ɔkasɛbo mɔ maŋ naa gibiri dɔ. Ɔ
laa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan de
i' wɔra fɛɛ fatela ne n kya wu mɔ."
13 Nfono mɔ Farasii awura mɔ mɛ tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ, "Fo-wolɛ ne n kya buu faa. I
maŋ sa de a' kyu imɔ wɔra ilaa dɔ." 14 Yesu
gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, "Me-wolɛ ne n
kya buu gbaa mɔ, i kaaborɛ fɛ' nu me asɛ.
I kya nyiile yɛɛ me ne n nyi nfono nɛ lii

mɔ ne me ne n nyi nfono nan kii kpe mɔ.
Fɛye berɛ, fɛ mɛŋ nyi nfono nɛ lii mɔ ne
fɛ mɛŋ nyi nfono nan kii kpe mɔ. 15 Ansi
so ne fɛ kya kerɛ de fɛ' tɔgɛ yɛɛ ɔko ilaa
i boran abɛɛ iŋ boran. Me berɛ, meŋ kya
kerɛ asa ilaa dɔ tɔgɛ sɛi. 16 Nengyene
fɛɛ n' taa tɔgɛ ɔko ilaa gbaa mɔ, nkana i
laa kyena. I kya nyiile yɛɛ i mɛŋ gyɛ me-
wolɛ ne n kya kerɛ imɔ dɔ. Me-rɛ me-
sɛ ɔbono o sun me mɔ ne n kya kerɛ imɔ
dɔ. 17 Fɛye gbaa-gbaa nbara dɔ mɔ, mɛ
wolaa ŋmarasɛ yela yɛɛ nengyene fɛɛ asa
anyɔ nnɔ gi wɔra gikolon nbɛlɛ dɔ mɔ i
kaaborɛ fɛ' nu mɔmɔ asɛ. 18 To, me n kya
tɔgɛ me-nyoro so ilaa ne; me-sɛ ɔbono o
sun me mɔ kee laa lɛɛ nyiile yɛɛ me-ilaa
tɔgɛsɛ idɛ i gyɛ gɛsintin."

19 Lii gɛnen so mɔ, mɛ taasɛ mɔ yɛɛ,
"Fo-sɛ mɔ bo fonɛ?" Yesu gi lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, "Fɛ mɛŋ nyi me. Me-sɛ ne fɛ laa bii?
Nengyene fɛ nyi me mɔ, nkana ɔfaanan
fɛ nyi me-sɛ kee." 20 Owi ɔbono Yesu gi
tɔgɛ gɛnen agyɛbi adɛ sa mɔmɔ mɔ, o
sindi nfono mɛ kya too aterenbi wɔra sa
Wurubuaarɛ, ɔson obu gikpaara mɔ so.
Ɔko-rɛ ɔko mɛŋ kii keda mɔ nfono, i kya
nyiile yɛɛ mɔ-owi kedasɛ mɛŋ ti fo.

*Nfono N Kya Kpe M*ɔ, Fɛ Maŋ Taalɛ Kpe Nno

21 Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "N kya
kii mi-i kyon ne. Fɛ laa san laarɛ me de
Wurubuaarɛ ɔ' baa mɔlɛgɛ fɛye, fɛŋ baa
nyɛ. Fɛ laa wu' de fɛye-ilaa nyɛnyɛn daa.
Nfono n kya kpe mɔ, fɛ maŋ taalɛ ba nno."
22 Nfono mɔ, Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ
mɛ kya tɔgɛ ma-a sa abara mɛ kya ŋmasɛ
yɛɛ, "Ɔnyen baarɛ tɛ faa, ɔ laa mɔɔ mɔ-
nyoro. Fɛ mɛŋ kya nu gɛnɔɔbono ɔ kya
kalɛ aye mɔ? Ɔ tɔgɛ yɛɛ nfono ɔ kya kpe
mɔ a maŋ taalɛ ba nno."

23 Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ
lii daa gɛsɛ gɛrɛ. Me berɛ, nɛ lii daa
Wurubuaarɛ dɔ. Gɛsinkpan gɛrɛ-lɛɛ wolɛ
asa ne fɛ gyɛ. Fɛŋ kya nyingi Wurubuaarɛ
so. Me berɛ, meŋ dɛ fɛɛ fɛye gɛnen asa
abono ɔnan. 24 Nɛ ti wolaa tɔgɛ sa fɛye
yɛɛ fɛ laa wu' daa de fɛye-ilaa nyɛnyɛn. I
gyɛ gɛsintin yɛɛ nengyene fɛ kine fɛ maŋ
sɔɔ me gyi yɛɛ me ne n bo no pɛi ne ilaa
kamaasɛ i bo no mɔ fɛ laa wu' daa de fɛye-
ilaa nyɛnyɛn."

25 Yesu gi tɔgɛ ɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ taasɛ
mɔ yɛɛ, "Fo ne n gyɛ anɛ?" Yesu gi lɛɛ
gɛnɔ yɛɛ, "Nɛ ti wolaa tɔgɛ fɛye lii ko-o
gɛsɛ de gɛsɛ. 26 N bo ilaa gikyɔ nan tɔgɛ
kyu lii fɛye so de i' kyu bun fɛye gipuɛɛ.
Ɔbono o sun me mɔ, mɔ, ne n bo gɛsintin.
Ilaa ibono nɛ nu lii mɔ asɛ mɔ wolɛ ne n'
kya lɛɛ tɔgɛ sa anyamesɛ."

27 Yesu kya tɔngɛ de ɔmɔ gɛnen pɛwu
faa, mɛ mɛŋ nu gɛsɛ yɛɛ mɔ-sɛ Wu-
rubuaarɛ ne ɔ darɛ yɛɛ mɔ ne n sun mɔ
mɔ. 28 Imɔso Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔmɔ
yɛɛ, "Nengyene mɛ ti puru me, anyamesɛ
pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, diirɛ gyan lɛwu oyii
so mɔ, nfono ne fɛ laa bii yɛɛ me ne n bo no
pɛi ne ilaa kamaasɛ i bo no. Gɛnen kee mɔ
fɛ laa bii yɛɛ meŋ kya wɔra ilaa iko abɛɛ
n' tɔgɛ ilaa iko me-gibaa so. Ilaa ibono me-
sɛ Wurubuaarɛ gi nyiile me mɔ ne n' kya
tɔgɛ. 29 Ɔbono o sun me mɔ bo me asɛ.
Ɔ mɛŋ taa me yɛgɛ. I kya nyiile yɛɛ owi
kamaasɛ dɔ mɔ, n kya wɔra daa ilaa ibono
i kya gyi mɔ-ginsi mɔ." 30 Asa mɔ mɛ nu
Yesu gi tɔgɛ gɛnen ilaa idɛ mɔ, mɔmɔ dɔ
sakyɔ mɛ sɔɔ mɔ gyi yɛɛ Wurubuaarɛ ne
n sun mɔ.

*Asa Abono M*ɛ Mɛŋ Gyɛ Nbide De Abono Mɛ Gyɛ Nbide Mɔ

31 Yesu gi tɔgɛ sa Gyuda awura abono
mɛ sɔɔ mɔ gyi mɔ yɛɛ, "Nengyene fɛ
keda me-ilaa nyiilesɛ ibono n kya nyi-
ile fɛye faa dɔ mɔ, fɛ gyɛ me-akasɛbo
gɛsintin. 32 Fɛ laa bii Wurubuaarɛ gɛsintin
ilaa mɔ, ne gɛnen gɛsintin ilaa ibono mɔ
i laa yɛgɛ fɛ laa nyɛ fɛye-nyoro. Fɛŋ
baa wɔra nbide." 33 Gyuda awura abelɛnsɛ
mɔ mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Aberaham mɔ-
naanaana ne a gyɛ. Gɛkaako a mɛŋ ti taa
wɔra nbide sa ako. Ne nnɛ so ne fo kya
tɔgɛ yɛɛ a laa nyɛ aye-nyoro?"

34 Nfono mɔ Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
"Gɛsintin ne n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye faa,
nyamesɛ kamaasɛ ɔbono ɔ kya wɔra
ilaa nyɛnyɛn mɔ gyɛ daa gɛbide sa ilaa
nyɛnyɛn. 35 Gɛbide ne n kine gɛ kɛɛla
nnɛ mɔ, gɛ maŋ bingiri gɛmɔ-wura mɔ-
bi. Gɛten wura mɔ-bi mɔ berɛ, gyɛ gɛten
mɔ dɔ gɛkpaa. 36 Imɔso nengyene me,
Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ nɛ yɛgɛ fo ɔko fo'
nyɛ fo-nyoro lii gɛbide dɔ mɔ, fo nyɛ fo-
nyoro gɛsintin. 37 N nyi ibono Aberaham
mɔ-naanaana ne fɛ gyɛ. Fɛ kii fɛ kya laarɛ

me-imɔɔten. I kya nyiile yɛɛ ilaa ibono n
kya nyiile mɔ fɛŋ kya nu gɛsɛ sa me. 38 Ilaa
ibono nɛ wu me-sɛ Wurubuaarɛ asɛ mɔ
ne n' kya tɔgɛ. Fɛye mɔ kee, ilaa ibono fɛ
nu lii fɛye-sɛ asɛ mɔ ne fɛ kya wɔra."
39 Mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Aberaham ne n
gyɛ daa aye-naana." Nfono ne Yesu gi
tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Nengyene fɛɛ Abera-
ham mɔ-naanaana ne fɛ gyɛ gɛsintin mɔ,
nkana fɛ laa wɔra ilaa ibono Aberaham
gi wɔra mɔ ɔnan. 40 Imɔmɔ mɔ, n kya
tɔgɛ gɛsintin gɛbono nɛ nu lii me-sɛ
Wurubuaarɛ asɛ n kya sa fɛye mɔ, fɛ kya
laarɛ me-imɔɔten daa. Aberaham berɛ
mɛŋ wɔra fɛye-lɛɛ idɛ ɔnan. 41 Ɔbono
ɔ gyɛ fɛye-sɛ gbaa-gbaa mɔ ilaa wɔrasɛ
mɔ ɔnan ne fɛ kya wɔra faa." Mɛ lɛɛ
gɛnɔ yɛɛ, "Aye berɛ, a mɛŋ gyɛ agyibara
nbii. Ɔsɛ kolon ne a bo. Mɔ ne n gyɛ
Wurubuaarɛ."
42 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Nengyene Wurubuaarɛ ne n gyɛ fɛye-sɛ
mɔ, nkana fɛ laa laarɛ me-ilaa. Nɛ lii daa
Wurubuaarɛ asɛ ne nɛ ba. Wurubuaarɛ
ne n sun me. I mɛŋ gyɛ me gbaa-gbaa
me-gibaa so ne nɛ ba. 43 Menɛ n wɔra ne
fɛ mɛŋ kya nu ilaa ibono n kya tɔgɛ mɔ
gɛsɛ daa? Fɛ kya kyo me me-ilaa tɔgɛsɛ
so. Gɛnen so ne fɛ mɛŋ kya nu me-gɛsɛ
faa. 44 Fɛ lii fɛye-sɛ ilaa nyɛnyɛn pɛwu
gɛmu mɔ asɛ. Imɔso fɛye-gɛlaarɛ ne n
gyɛ yɛɛ fɛ' wɔra fɛye-sɛ mɔ gɛlaarɛ. Lii
ko-o gɛsɛ de gɛsɛ mɔ, ɔ gyɛ daa ɔbono
ɔ kya mɔɔ asa. Mɔ-rɛ gɛsintin mɛŋ kya
wu abara ginsi. Gɛsintin gɛ mɛŋ bo mɔ
dɔ. Nengyene ɔ kya kɛɛ abon mɔ, mɔ-ilaa
wɔrasɛ ne i wolaa i gyɛ. Mɔ-oyuduu ne.
Ɔ gyɛ daa ɔbonbo, ne mɔ ne n gyɛ abon
pɛwu gɛmu. 45 Me berɛ, n kya tɔgɛ daa
gɛsintin. Imɔso ne fɛ mɛŋ kya sɔɔ me gyi
faa.
46 "Fɛye dɔ anɛ ne nan taalɛ lɛɛ yii me
yɛɛ nɛ wɔra ilaa nyɛnyɛn iko kerɛ? Fɛ nyi
ibono gɛsintin ne n' kya tɔgɛ. Ne menɛ
n wɔra ne fɛ maŋ sɔɔ me gyi? 47 Abono
mɛ gyɛ Wurubuaarɛ adɛ mɔ mɛ kya
nu Wurubuaarɛ ilaa tɔgɛsɛ. Fɛ mɛŋ gyɛ
Wurubuaarɛ adɛ so ne fɛ mɛŋ kya nu
Wurubuaarɛ ilaa tɔgɛsɛ faa."

*Yesu M*ɔ-rɛ Aberaham

48 Yesu gi tɔgɛ Gyuda awura abelɛnsɛ
mɔ gɛnen mɔ, mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Iŋ gyɛ a
tɔgɛ yɛɛ i tɛ faa fo gyɛ daa Samariyanyen,
ilaa nyɛnyɛn oduduu i tɛ fo so, i mɛŋ gyɛ
imɔ ne?" 49 Nfono ne Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
"Ilaa nyɛnyɛn oduduu iŋ taa tɛ me so. N
kya kyu buubuu kyu sa me-sɛ Wurubuaarɛ
daa, ne fɛye berɛ, fɛ mɛŋ kya buu me. 50 Nɛ
tɔgɛ gɛnen faa, meŋ kya laarɛ nyisigyi
mi-i sa me-nyoro. I bo ɔbono ɔ kya laarɛ
nyisigyi ɔ sa me mɔ. Mɔ ne nan gyi me-rɛ
fɛye-nbɛlɛ. 51 Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ mi-i
sa fɛye faa, ɔbono ɔ kya nu me-gɛdɛ mɔ,
maŋ wu' lɛwu gbaa-gbaa gɛkaako kpa-a."
52 Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ mɛ lɛɛ
gɛnɔ yɛɛ, "Idɛ kon berɛ, a wu gɛsintin yɛɛ
ilaa nyɛnyɛn oduduu i tɛ fo so. Aberaham
gi wu'. Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ
kee mɛ wu'. Fo-o fo berɛ, fo kya tɔgɛ daa
yɛɛ nyamesɛ ɔbono ɔ kya nu fo-gɛdɛ mɔ,
maŋ wu' gɛkaako kpa-a. 53 Fo ne n don
aye-naana Aberaham? Aberaham gi wu' ne
Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ kee mɛ
wu'. Ne menɛ nyamesɛ ɔnan ne fo kya
tɔgɛ yɛɛ fo gyɛ daa?"
54 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Nengyene
fɛɛ n kya lɛɛ me-nyisigyi nyiile asa me-
gibaa so mɔ, gɛnen nyisigyi ɔbono mɛŋ
gyɛ sɛi. Me-sɛ Wurubuaarɛ ne n kya lɛɛ
me-nyisigyi nyiile. Mɔ ne n gyɛ ɔbono
fɛ kya ten fɛye-nyoro gɛnɔ yɛɛ fɛye-
Wurubuaarɛ mɔ. 55 Yɛgɛ fɛ mɛŋ nyi mɔ.
Me berɛ, n nyi mɔ. Nengyene nɛ tɔgɛ
yɛɛ meŋ nyi mɔ mɔ, nan wɔra ɔbonbo fɛɛ
fɛye. N nyi mɔ, ne n' kya nu mɔ-gɛdɛ.
56 "Fɛye-naana Aberaham gi nu yɛɛ ɔ
laa nyɛ wu me-gɛsinkpan so giba mɔ, i
wɔra mɔ ɔkon. Ne gɛsintin mɔ, o wu
me-giba, ne o gyi ɔkon." 57 Gyuda awura
abelɛnsɛ mɔ mɛ taasɛ Yesu yɛɛ, "Fo
ɔbono foŋ ti taa gyi nsi ikue-inyɔ de saalaa
mɔ, nnɛ ne fo wɔra ne fo-rɛ Aberaham fɛ
wu abara?" 58 Nfono mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa
mɔmɔ yɛɛ, "N' tɔgɛ fɛye gɛsintin yɛɛ pɛi
de i' lɔɔ korogɛ Aberaham mɔ, n wolaa n
bo no. Me ne n bo no pɛi ne ilaa kamaasɛ i
bo no." 59 Ibono Yesu gi tɔgɛ gɛnen so mɔ,
mɛ puru abui mɛ laa too da mɔ mɔɔ. O
wu gɛnen mɔ, ɔ ŋara lii Wurubuaarɛ ɔson
obu gikpaara mɔ so ne ɔ kyon taa mɔmɔ
yɛgɛ.

9

*Yesu Gi Ky*ɛ Ɔnyen Ɔbono I Korogɛ Mɔ
De Gigyaatanbo Mɔ

1 Yesu gi lii Wurubuaarɛ ɔson obu gik-
paara mɔ so ɔ kya kyon mɔ, o wu ɔnyen
gyaatanbo ɔko. Mɛ korogɛ mɔ daa de
gigyaatanbo mɔ. 2 Nfono mɔ Yesu akasɛbo
mɔ mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, anɛ ilaa
nyɛnyɛn so ne mɛ korogɛ ɔnyen baarɛ
de gigyaatanbo faa? Mɔ-sɛ de mɔ-nyi
abɛɛ mɔ gbaa-gbaa daa?" 3 Yesu akasɛbo
mɔ mɛ taasɛ mɔ gɛnen mɔ, Yesu gi
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "I mɛŋ gyɛ ɔnyen baarɛ
ilaa nyɛnyɛn so, ne i mɛŋ kii i gyɛ mɔ-
sɛ abɛɛ mɔ-nyi ilaa nyɛnyɛn so ne mɛ
korogɛ mɔ de gigyaatanbo. I ba gɛnen daa
de Wurubuaarɛ gɛsun wɔrasɛ mɔ gɛ' lii
gɛwi kyu naa de ɔnyen mɔ so. 4 Aye berɛ,
ilaa ibono i kaaborɛ a' wɔra mɔ ne n gyɛ
yɛɛ a' kpɛ keda ɔbono o sun me mɔ gɛsun
mɔ dɔ a' kpɛ a kya wɔra aberɛ abono a
bo nyoro faa. Gɛnyɛ gɛ kya ba. I baa bun
wɔra aye mɔ, ɔko-rɛ ɔko maŋ baa taalɛ
wɔra sɛi. 5 Aberɛ abono me n san n bo
gɛsinkpan so faa, n gyɛ fatela sa gɛsinkpan
so anyamesɛ."

6 Yesu gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, ɔ too
akyɔlɛ bun yela gɛsinkpan ne ɔ fɔgedɛ
wɔra gipatɛɛ ne o kyu bɔ gyaatanbo mɔ
ansi. Ɔ bɔ mɔ ta mɔ, 7 ɔ tɔgɛ sa mɔ
yɛɛ, "Naa kpaa foro fo-ansi Silowam gibun
dɔ." (Silowam gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ abunge.)
Ɔnyen mɔ gi naa kpaa foro mɔ-ansi ne ɔ lii
nfono mɔ, mɔ-ansi mɔ a bugi. Idɛ kon mɔ,
ɔ san ɔ kya wu.

8 Asa abono mɔmɔ-rɛ gyaatanbo mɔ-
lɛɛ nten gi sindi abara mɔ de abono pɛwu
nkana mɛ nyi mɔ yɛɛ ɔ kya kyena kolɛ
aterenbi mɔ, mɛ san mɛ kya taasɛ abara
yɛɛ, "I mɛŋ gyɛ ɔnyen baarɛ ne n kya
kyena ikpa nkan-nkan kolɛ aterenbi mɔ?"
9 Asa ako mɛ kyule yɛɛ, "Ɛn, mɔ ne." Ne
mɔmɔ ako mɔ yɛɛ, "Kuaa, i mɛŋ gyɛ mɔ
ne. Ɔ lii mɔ daa." Mɛ kya sɔɔ abara
akyɔɔlɛ gɛnen mɔ, ɔnyen mɔ gbaa-gbaa
gi tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ, "Me ne." 10 Imɔso
asa mɔ mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Ne nnɛ ne fo-
ansi mɔ a wɔra ne a bugi?" 11 Ɔ lɛɛ gɛnɔ
sa mɔmɔ yɛɛ, "Ɔnyen ɔbono mɛ kya terɛ
mɔ yɛɛ Yesu mɔ ne n wɔra gipatɛɛ ne
o kyu bɔ me-ansi ne ɔ tɔgɛ sa me yɛɛ,
'Naa kpaa foro fo-ansi Silowam gibun dɔ.'
Gɛsintin mɔ, nɛ naa kpaa foro me-ansi mɔ,
me-ansi a bugi. Imɔ ne nɛ nyɛ n kya wu
faa." 12 Ɔnyen mɔ gi tɔgɛ sa asa mɔ gɛnen
mɔ, mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Ɔ bo fonɛ dɔ?" Ne
ɔ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Meŋ nyi."

*Abel*ɛnsɛ Mɛ Kya Taasɛ Gɛnɔɔbono Yesu Gi Kyɛ Gyaatanbo Mɔ

13 Nfono mɔ, asa mɔ mɛ kyu ɔnyen mɔ
kpe Farasii awura mɔ ansi dɔ. 14 Gɛkɛ
gɛbono Yesu gi wɔra gipatɛɛ mɔ kyu
bugi gyaatanbo baarɛ ansi mɔ, gɛnen gɛkɛ
gɛbono gɛ gyɛ mɔmɔ Gyuda awura gɛkɛ
kyoolasɛ. 15 Asa mɔ mɛ kyu ɔnyen mɔ
kperɛ Farasii awura mɔ gɛnen mɔ, Farasii
awura mɔ kee mɛ taasɛ mɔ gɛnɔɔbono i
ba ne mɔ-ansi a bugi ne ɔ nyɛ ɔ kya wu
mɔ. Ɔnyen mɔ gi buu sa mɔmɔ yɛɛ, "O
kyu gipatɛɛ kyu bɔ me-ansi ne nɛ kpaa
foro me-ansi ne a bugi ne nɛ nyɛ n kya wu
faa." 16 Ɔnyen mɔ gi buu sa Farasii awura
mɔ gɛnen mɔ, mɔmɔ ako mɛ tɔgɛ yɛɛ,
"Ɔnyen ɔbono ɔ wɔra gɛnen ilaa idɛ faa,
i mɛŋ gyɛ Wurubuaarɛ ne n sun mɔ. I
kya nyiile yɛɛ ɔ mɛŋ kya gyi Wurubuaarɛ
gɛkɛ kyoolasɛ nbara mɔ so." Mɔmɔ ako
mɔ yɛɛ, "Nengyene ɔ gyɛ ilaa nyɛnyɛn
ɔwɔrabo mɔ, nnɛ so ne ɔ laa taalɛ wɔra
amunale ilaa idɛ ɔnan?" Mɔmɔ pɛwu nnɔ
gi wɔra kpɛi-kpɛi. 17 Nfono mɔ, Farasii
awura mɔ mɛ kii taasɛ ɔnyen mɔ yɛɛ,
"Fo-o fo mɔ, fo-ansi ne o bugi sa fo mɔ.
Imɔso menɛ ilaa ne fo bo fo laa tɔgɛ kyu
lii mɔ so?" Ɔnyen mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ɔ
gyɛ daa Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo."

18 Imɔ idɛ gɛmara pɛwu mɔ, Gyuda
awura abelɛnsɛ mɔ mɛ mɛŋ sɔɔ gyi yɛɛ
i gyɛ gɛsintin fɛɛ nkana gɛnen ɔnyen
baarɛ gyɛ daa gyaatanbo. Imɔso mɛ sun
kpaa terɛ mɔ-nyi de mɔ-sɛ, 19 ne mɛ taasɛ
mɔmɔ yɛɛ, "Fɛye-bi ɔbono fɛ kya tɔgɛ
yɛɛ fɛ korogɛ mɔ de gigyaatanbo mɔ
ne? Ne menɛ n wɔra ne mɔ-ansi a bugi
ne ɔ kya wu kon?" 20 Nfono mɔ, ɔnyen
mɔ mɔ-sɛ de mɔ-nyi mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
"A nyi ibono aye-bi ne. A korogɛ mɔ de
gigyaatanbo daa. 21 To, gɛnɔɔbono i ba
ne idɛ kon ɔ kya wu faa berɛ, aye a maŋ
taalɛ bii. A mɛŋ kii a nyi nyamesɛ kolon
ɔbono o bugi mɔ-ansi mɔ. Ɔ mɛŋ baa ɔ
gyɛ gɛbii. Fɛ' taasɛ mɔ gbaa-gbaa. Ɔ
laa taalɛ tɔngɛ sa mɔ-nyoro." 22 Gyuda
awura abelɛnsɛ mɔ gifuu so-o so ne n
yɛgɛ ne ɔnyen mɔ mɔ-nyi de mɔ-sɛ mɛ
tɔgɛ gɛnen. I kya nyiile yɛɛ Gyuda awura

abelɛnsɛ mɔ mɛ ti tɔgɛ yela yɛɛ ɔbono
ɔ laa lɛɛ tɔgɛ sansana yɛɛ Yesu ne n gyɛ
ɔmɔlɛgɛbo ɔbono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ
yɛɛ ɔ laa sun ne mɛ nu mɔ, mɛ laa tii
kaasɛ yɛɛ mɔ-giyaa gi maŋ baa nyɛ yii
mɔmɔ-gikyangbon dɔ. 23 Gɛnen ilaa ibono
so ne mɛ tɔgɛ sa Gyuda awura abelɛnsɛ
mɔ yɛɛ, "Ɔ mɛŋ baa ɔ gyɛ gɛbii. Fɛ' taasɛ
mɔ gbaa-gbaa" mɔ.

*Ɔnyen M*ɔ Giyaa Gi Maŋ Baa Nyɛ Yii Gikyangbon Dɔ

24 Nfono mɔ, abelɛnsɛ mɔ mɛ kii terɛ
ɔnyen mɔ nkana ɔ gyɛ gyaatanbo mɔ
ba mɔmɔ asɛ ginyɔsɛ, ne mɛ tɔgɛ mɔ
yɛɛ, "Kerɛ fɛɛ Wurubuaarɛ de fo' tɔgɛ
gɛsintin gɛbono fo nyi mɔ. Aye berɛ, a
nyi ibono gɛnen ɔnyen baarɛ gyɛ daa ilaa
nyɛnyɛn ɔwɔrabo." 25 Mɛ tɔgɛ sa mɔ
gɛnen mɔ, ɔ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Me ne yɛɛ ɔ
gyɛ ilaa nyɛnyɛn ɔwɔrabo abɛɛ fɛye daa?
Ilaa kolon ibono n nyi mɔ ne n gyɛ yɛɛ
nkana n gyɛ daa gyaatanbo, ne idɛ kon mɔ
n kya wu ilaa." 26 Ɔ tɔgɛ gɛnen mɔ, mɛ kii
taasɛ mɔ yɛɛ, "Menɛ ne o kyu wɔra fo?
Nnɛ so nnɛ so ne ɔ wɔra ne o bugi fo-ansi
mɔ sa fo daa?" 27 Ɔnyen mɔ gi lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, "Nɛ ti wolaa buu sa fɛye gɛnɔɔbono i
ba mɔ, ne fɛ mɛŋ nu me asɛ. Menɛ ne fɛ
kii fɛ kya laarɛ de fɛ' kii nu? Abɛɛ fɛye kee
fɛ kya laarɛ fɛɛ fɛ' baa wɔra mɔ-akasɛbo
daa?" 28 Ɔnyen mɔ gi taasɛ mɔmɔ gɛnen
mɔ, mɛ tɔrɔ loo mɔ-asebi dɔ, ne mɛ tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ, "Fo ne n gyɛ mɔ-ɔkasɛbo. Aye
berɛ, a gyɛ daa Mosisi-lɛɛ. 29 A nyi ibono
Wurubuaarɛ gi tɔngɛ sa Mosisi. Gɛnen
ɔnyen baarɛ berɛ, a mɛŋ nyi nfono ɔ lii
mɔ."

30 Ɔnyen mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Gɛnen
berɛ mɔ, i gyɛ ilaa ibono i kya dɛ gɛnɔ
ne. Fɛye yɛɛ fɛ mɛŋ nyi nfono ɔ lii mɔ.
Mɔ, mɔ ne n kii bugi me-ansi sa me faa.
31 A nyi ibono Wurubuaarɛ mɛŋ kya nu
ilaa nyɛnyɛn awɔrabo ndalaa. Nyamesɛ
ɔbono ɔ kya selɛ mɔ Wurubuaarɛ, ne ɔ
kya wɔra mɔ-gɛlaarɛ ilaa mɔ, gɛnen kaasɛ
ɔbono ne Wurubuaarɛ kya nu mɔ-gɛdalaa.
32 Kpɛ kyu lii ko-o ibono Wurubuaarɛ gi
lɛɛ soso de gɛsɛ baa fo gɛnen owi baarɛ
faa, a mɛŋ ti taa nu yɛɛ nyamesɛ ɔko gi
ti taalɛ bugi gyaatanbo ɔbono mɛ korogɛ
mɔ de gigyaatanbo mɔ ansi gɛkaako kerɛ.
33 Imɔso, nengyene i mɛŋ gyɛ Wurubuaarɛ
ne n sun gɛnen ɔnyen baarɛ mɔ, nkana
ɔfaanan ɔ mɛnaŋ taalɛ wɔra sɛi." 34 Ɔnyen
mɔ gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, Gyuda awura
abelɛnsɛ mɔ mɛ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Fo
ɔbono i korogɛ fo de gibusafo mɔ, fo ne
nan kii baa nyiile aye ilaa?" Nfono ne mɛ
tii mɔ yɛɛ mɔ-giyaa gi maŋ baa nyɛ yii
mɔmɔ-gikyangbon dɔ.

*M*ɛ Gyɛ Agyaatanbo Yɛgɛ Mɔmɔ-Ansi A Mɛŋ Kii Boori

35 Yesu gi nu yɛɛ Gyuda awura abelɛnsɛ
mɔ mɛ tii ɔnyen mɔ gɛnen mɔ, ɔ kpaa
wu ɔnyen mɔ, ne ɔ taasɛ mɔ yɛɛ, "Fo
sɔɔ anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ gyi?"
36 Ɔnyen mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ,
anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ ne n gyɛ
anɛ? Nyiile me mɔ de n' sɔɔ mɔ gyi."
37 Yesu gi tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Fo ti wu mɔ ne.
Mɔ ne n kya tɔngɛ de fo faa." 38 Nfono mɔ,
ɔnyen mɔ gi tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, "Me-wura,
nɛ sɔɔ gyi," ne o ŋmii mɔ ne o kyu buubuu
sa mɔ.

39 Nfono mɔ Yesu gi tɔgɛ yɛɛ, "Nɛ ba
gɛsinkpan so daa de i' baragɛ anyamesɛ
dɔ de asa abono iŋ kya wu ɔmɔ mɔ, mɛ'
nyɛ wu ilaa, de abono, mɔ, mɛ kya wu mɔ,
mɛ' bingiri agyaatanbo." 40 Farasii awura
abono mɛ bo Yesu asɛ nfono mɔ mɛ nu
ibono Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, mɛ taasɛ mɔ
yɛɛ, "Aye ne n gyɛ agyaatanbo mɔ faa?"
41 Ne ɔ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Nengyene fɛ gyɛ
agyaatanbo mɔ, nkana fɛ maŋ gyi gipuɛɛ.
To, ibono mɔ, fɛ kya tɔgɛ yɛɛ fɛ kya wu
faa, fɛye-gipuɛɛ mɔ gi sii de fɛye."

10

*Isand*ɛ Gɛkpen Gɛbunono Gikpalɛ

1 Yesu gi da gikpalɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "N
kya tɔgɛ fɛye gɛsintin, nyamesɛ ɔbono ɔ
mɛŋ kyu de gɛbunono so kyu loo isandɛ
gɛkpen mɔ dɔ ne ɔ kpaa dii de gɛtɛɛko
so kyu loo mɔ, gɛnen kaasɛ ɔbono gyɛ
daa oyu abɛɛ ɔ kya laarɛ ɔ' kpaa yuuri
gɛyu pinini daa. 2 Ne nyamesɛ ɔbono,
mɔ, o kyu de gɛbunono so kyu loo isandɛ
gɛkpen mɔ dɔ mɔ ne n gyɛ isandɛ mɔ
ɔkparɛbo. 3 Isandɛ ɔkparɛbo mɔ kya
naa kpe gɛbunono asɛ ne ɔbono ɔ kya
dii isandɛ gɛbunono mɔ kya tigi gisen
sa mɔ de ɔ' loo. Ɔ kya terɛ mɔ-isandɛ
mɔ ɔkamaasɛ mɔ-rɛ mɔ-ginyen de o' kyu
mɔmɔ kyu kpe gigyi. 4 Ɔkparɛbo mɔ gi

kparɛ mɔ-isandɛ mɔ lii gɛkpen mɔ dɔ
mɔ, ɔ kya gyangbara sa mɔmɔ de mɛ' buu
mɔ. I kya nyiile yɛɛ mɛ kya bii mɔ-gɛnɔ
de mɛ' nu mɔ asɛ. 5 Isa ɔko giyan berɛ, mɛ
maŋ kyule naa buu mɔ. Mɛ laa selɛ taa
mɔ yɛgɛ. I kya nyiile yɛɛ mɛ mɛŋ kya bii
mɔ-gɛnɔ de mɛ' nu mɔ asɛ." 6 Yesu gi da
Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ gikpalɛ gɛnen
mɔ, mɛ mɛŋ nu gimɔ gɛsɛ.

7 Gɛnen so mɔ, o kii tɔgɛ yɛɛ, "N kya
tɔgɛ fɛye gɛsintin. Me ne n gyɛ isandɛ
gɛkpen mɔ gɛbunono mɔ. 8 Mɔmɔ abono
pɛwu mɛ da gibaa wɔra fɛɛ me-lɛɛ ɔnan
mɔ, mɛ dɛ daa fɛɛ iyu abɛɛ abono mɛ
kya yuuri gɛyu pinini mɔ. Isandɛ mɔ mɛ
mɛŋ ka mɔmɔ abono gɛnɔ. 9 Me n dɛ
fɛɛ gɛkpen gɛbunono mɔ. Nengyene ɔko
laa naa de me so kyu loo mɔ, gɛnen kaasɛ
ɔbono laa nyɛ amɔlɛgɛ. Ɔ laa loo de ɔ' lii
owi kamaasɛ ɔbono ɔ kya laarɛ mɔ de ɔ'
nyɛ ogyiten. 10 Iyu mɔ mɛ ba daa de mɛ'
baa yuuri, mɛ' mɔɔ de mɛ' nyida. Mi-i me
berɛ, nɛ ba daa de n' yɛgɛ asa mɛ' nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena gɛkpaa.

*Yesu Ne N Gy*ɛ Isandɛ Ɔkparɛbo Dɛnsɛ Mɔ

11 "Me ne n gyɛ isandɛ ɔkparɛbo dɛnsɛ
mɔ. Ɔbono ɔ gyɛ isandɛ ɔkparɛbo dɛnsɛ
mɔ ne n kya kyu mɔ-nyoro fuɛ de ɔ' sɔɔ
mɔ-isandɛ lɛwu. 12 Ɔbono ɔ kya kparɛ
isandɛ de mɛ' ka mɔ gikɔ mɔ berɛ, i mɛŋ
gyɛ mɔ ne n bo isandɛ mɔ. Nengyene o
wu fɛɛ kuntun kya ba isandɛ mɔ dɔ mɔ, ɔ
laa selɛ taa isandɛ mɔ yɛgɛ de kuntun mɔ
ɔ' baa keda isandɛ mɔ, de ɔ' yaasɛ mɔmɔ.
13 Ibono so ɔ kya selɛ taa isandɛ mɔ yɛgɛ
gɛnen mɔ ne n gyɛ yɛɛ ɔ kya kerɛ mɔmɔ
so daa de mɛ' ka mɔ gikɔ. Isandɛ mɔ ilaa
i mɛŋ tiri mɔ de sɛi.

14 "Me ne n gyɛ isandɛ ɔkparɛbo dɛnsɛ
mɔ. N nyi me-isandɛ ne me-isandɛ, mɔ,
kee mɛ nyi me, 15 fɛɛ gɛnɔɔbono me-sɛ
Wurubuaarɛ nyi me ne me kee n nyi mɔ
mɔ. Nan kyu me-nyoro fuɛ de n' sɔɔ me-
isandɛ mɔ lɛwu. 16 N bo isandɛ iko kee
nten nko. Mɔmɔ abono mɛ mɛŋ bo gikpen
gidɛ dɔ. I kaaborɛ n' kyu mɔmɔ ba kee de
mɛ' nu me asɛ de mɛ' wɔra isandɛ gikpen
kolon de mɛ' nyɛ isandɛ ɔkparɛbo kolon.

17 "Wurubuaarɛ kya laarɛ me-ilaa. I kya
nyiile yɛɛ nan kyu me-nkpa fuɛ de n' kii
kpaa kyu. 18 Ɔko maŋ sɔgɛ me-nkpa lii me-
abaa dɔ. Me gbaa-gbaa me-gibaa so ne n'
kya kyu me-nkpa kyu fuɛ. N bo ɔkpa de
n' kyu me-nkpa fuɛ ne n' bo ɔkpa de n'
kii kpaa kyu me-gibaa so. Gɛnen ne me-sɛ
Wurubuaarɛ gi ka sa me ne."

19 Ilaa ibono Yesu gi tɔgɛ faa so mɔ, i
yɛgɛ Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ nwɔnsa
nbono mɛ kya sa kyu lii mɔ so mɔ gi kii
wɔra kpɛi-kpɛi. 20 Asa mɔ dɔ sakyɔ mɛ
kya tɔgɛ yɛɛ, "Ilaa nyɛnyɛn oduduu i tɛ
Yesu so. Ɔ kya lɔ giyee daa. Ma-a nu'
ɔdɛ asɛ?" 21 Mɔmɔ ako mɔ yɛɛ, "I mɛŋ
gyɛ isa ɔbono ɔnan ilaa nyɛnyɛn oduduu
i tɛ mɔ so mɔ atɔngɛbi ne. Nnɛ so
ne ilaa nyɛnyɛn oduduu i laa taalɛ bugi
agyaatanbo ansi?"

*Gyuda Awura Abel*ɛnsɛ Mɛ Mɛŋ Gyɛ Yesu Isandɛ Mɔ Dɔ

22 Owi ɔko dɔ mɔ Yesu bo Gyɛrusalem,
ne owi gi fo ibono Gyuda awura mɔ mɛ kya
gyi gɛkɛ belɛ kyu nyingi gɛnɔɔbono mɛ
lɔrɔ Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ yela sa mɔ-
ɔson mɔ. 23 Gɛnen owi ɔbono mɔ, i gyɛ
awo aberɛ. Yesu naa de Wurubuaarɛ ɔson
obu gikpaara mɔ so gɛsalaga gɛbono mɛ
kya terɛ gɛmɔ yɛɛ Solomon gɛsalaga mɔ
dɔ. 24 Nfono mɔ, Gyuda awura abelɛnsɛ
mɔ mɛ baa kyaabɔɔ Yesu ne mɛ taasɛ
mɔ yɛɛ, "Fo kya laarɛ a' kyena kpaa fo owi
ɔmɔ daa? Nengyene fo ne n gyɛ ɔbono
Wurubuaarɛ gi sun de ɔ' baa mɔlɛgɛ
anyamesɛ mɔ, tɛsɛ tɔgɛ tigi aye." 25 Mɛ
taasɛ Yesu gɛnen mɔ, ɔ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
"Nɛ wolaa tɔgɛ sa fɛye. Fɛŋ sɔɔ me
gyi daa. Ilaa gbaa'gbaa ibono n dɛ me-sɛ
Wurubuaarɛ ginyen n kya wɔra mɔ ne n
kya lɛɛ nyamesɛ ɔbono ɔnan n gyɛ mɔ
gɛwi nyiile. 26 Fɛye mɔ, fɛ mɛŋ kii sɔɔ me
gyi. I kya nyiile yɛɛ fɛŋ gyɛ me-isandɛ.

*Abono M*ɛ Gyɛ Yesu Isandɛ Mɔ

27 "Isandɛ ibono i gyɛ me-lɛɛ mɔ,
mɛ kya nu me-gɛdɛ. N nyi mɔmɔ ne
mɛ kya naa buu me. 28 N kya sa mɔmɔ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena gɛkpaa. Iŋ bo
no yɛɛ mɔmɔ dɔ ɔko laa fuɛ mɔ-lɛwu
gɛmara. Ɔko mɛŋ bo no ɔ laa sɔgɛ mɔmɔ
lii me-abaa dɔ. 29 Me-sɛ Wurubuaarɛ
ɔbono o kyu mɔmɔ sa me mɔ bo lon don
ilaa kamaasɛ. Ne ɔko mɛŋ bo no, ɔ laa
taalɛ sɔgɛ mɔmɔ lii me-sɛ Wurubuaarɛ

abaa dɔ. 30 Me-rɛ me-sɛ Wurubuaarɛ mɔ
a gyɛ daa gikolon."

*Abel*ɛnsɛ Mɔ Mɛ Kya Laarɛ Mɛ' Da
Yesu Abui Mɔɔ

31 Ibono Yesu gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ,
Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ mɛ kii puru
abui mɛ laa da mɔ mɔɔ. 32 Nfono ne Yesu
gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Wurubuaarɛ gi
yɛgɛ nɛ wɔra ilaa gbaa'gbaa fɛye-ansi so.
Imɔ imɔmɔ so ne fɛ kya laarɛ de fɛ' da me
abui faa?" 33 Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ mɛ
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "I mɛŋ gyɛ ilaa gbaa'gbaa
ibono fo wɔra mɔ so ne a kya laarɛ de
a' da fo abui mɔɔ. Ibono fo kya kyu fo-
nyoro kɛserɛ de Wurubuaarɛ mɔ so ne
a kya laarɛ de a' mɔɔ fo gɛnen. Fo gyɛ
daa nyamesɛ ne fo kya kyu fo-nyoro yɛɛ fo
gyɛ Wurubuaarɛ." 34 Yesu gi kii taasɛ ɔmɔ
yɛɛ, "Mɛ mɛŋ ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ
agyɛbi mɔ dɔ yɛɛ,

Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yɛɛ fɛ gyɛ Wu-
rubuaarɛ ɔnan?

35 Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ berɛ, a mɛŋ
kya kɛɛ abon gɛkaako. Asa abono mɛ nyɛ
Wurubuaarɛ gi tɔngɛ sa mɔmɔ mɔ gbaa
ne Wurubuaarɛ gi terɛ mɔmɔ yɛɛ mɛ gyɛ
Wurubuaarɛ ɔnan faa. 36 Ne me, ɔbono
me-sɛ Wurubuaarɛ gi lɔrɔ me yela sa mɔ-
nyoro ne o sun me ba gɛsinkpan so mɔ, n
kya tɔgɛ yɛɛ 'N gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi'
mɔ, nnɛ so ne fo laa tɔgɛ yɛɛ n dɛ me-
nyoro mi-i kɛserɛ de Wurubuaarɛ?

37 "Nengyene fɛɛ fɛ wu yɛɛ meŋ kya
wɔra ilaa ibono i gyɛ me-sɛ Wurubuaarɛ
ilaa wɔrasɛ mɔ, fɛŋ sa fɛ' sɔɔ me gyi.
38 Ne fɛɛ fɛ wu yɛɛ n kya wɔra imɔ berɛ
mɔ, ba-a ne fɛ maŋ sɔɔ me gbaa-gbaa gyi
mɔ, fɛ' sɔɔ me-sɛ ilaa wɔrasɛ ibono n kya
wɔra mɔ gyi de fɛ' nu gɛsɛ de fɛ' bii yɛɛ
Wurubuaarɛ bo me dɔ ne me kee n bo mɔ
dɔ." 39 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, asa mɔ mɛ
kii laarɛ fɛɛ mɛ' keda mɔ. Mɛ mɛŋ nyɛ
mɔ. Ɔ lii mɔmɔ-abaa dɔ.

40 Yesu gi kii naa foro Gyɔɔdan ɔbon
mɔ, ne ɔ san kpaa kyena nfono Gyɔn gi
naa kyena gyere asa Wurubuaarɛ sagyere
mɔ. 41 Asa sakyɔ mɛ kya kpe mɔ asɛ
nno. Mɛ kya tɔgɛ yɛɛ, "Gyɔn mɛŋ wɔra
ilaa lɛɛnyiilesɛ iko. Ilaa kamaasɛ ibono ɔ
tɔgɛ kyu lii ɔnyen baarɛ so mɔ berɛ, i gyɛ
gɛsintin." 42 Imɔso asa sakyɔ mɛ sɔɔ Yesu
gyi nno.

11

*Lasaros*ɛ Lɛwu

1 Gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ ɔnyen ɔko
kya lɔ gɛnsipɛɛrɛ so. Mɛ kya terɛ mɔ
yɛɛ Lasarosɛ. Ɔ gyɛ Bɛtaninyen. (Bɛtani
ɔsowolɛ baarɛ gyɛ Mariya de mɔ-daa
Maata gɛwi. 2 Mariya ne n gyɛ ɔkyii ɔbono
fɛ nu yɛɛ o kyu anuwanterɛ worogɛ Yesu
ne o kyu mɔ-gimu iman kpaarɛ Yesu ayaa
mɔ. Gɛnen Mariya baarɛ mɔ-pinyen ne n
gyɛ Lasarosɛ ɔbono ɔ kya lɔ mɔ.)

3 Ɔ kya lɔ gɛnen mɔ, mɔ-pikyiiana adɛ
mɛ sun kpaa tɔgɛ sa Yesu yɛɛ, "Aye-wura,
fo-kyɛmenɛ ɔbono fo kya laarɛ mɔ-ilaa
mɔ kya lɔ." 4 Yesu gi nu gɛnen mɔ, ɔ
tɔgɛ yɛɛ, "Gilɔ gidɛ giŋ ba de gi' baa
mɔɔ Lasarosɛ. Gi ba daa de gi' baa lɛɛ
Wurubuaarɛ nyisigyi mɔ nyiile de Wu-
rubuaarɛ ɔ' lɛɛ me, Wurubuaarɛ mɔ-bi
mɔ nyisigyi mɔ kee nyiile." 5 Yesu kya
laarɛ Maata de mɔ-tedɛ de mɔmɔ-pinyen
Lasarosɛ ilaa. 6 Imɔ-rɛ imɔ gɛnen mɔ, o
nu Lasarosɛ gilɔ mɔ so mɔ, o sii kyena
nfono ɔ bo mɔ nkɛ nnyɔ bɔla.

7 Imɔ gɛmara mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-
akasɛbo mɔ yɛɛ, "A' kii kpe Gyudiya." 8 Ɔ
tɔgɛ ɔmɔ gɛnen mɔ, mɔ-akasɛbo mɔ mɛ
tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, Gyuda awura
abelɛnsɛ mɔ mɛ laarɛ de mɛ' da fo abui
mɔɔ faa, iŋ ti gyi nkɛ nko. Fo laa kii kpe
nno?" 9 Yesu akasɛbo mɔ mɛ taasɛ mɔ
gɛnen mɔ, o kisee da mɔmɔ gikpalɛ de
o' kyu nyiile mɔmɔ yɛɛ gɛnen owi ɔbono
dɔ mɔ iŋ bo gifuu. Ɔ da gikpalɛ mɔ yɛɛ,
"Iŋ gyɛ iwi gudu inyɔ ne n bo gɛkɛ dɔ?
Nyamesɛ ɔbono ɔ naa owi kenken mɔ,
mɛŋ kya sidi. I kya nyiile yɛɛ gɛsinkpan
gɛdɛ so fatela kya wu mɔ. 10 Ne ɔbono, mɔ,
ɔ naa gɛnyɛ mɔ kya sidi. I kya nyiile yɛɛ
ɔŋ bo fatela mɔ asɛ."

11 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ ne o kii tɔgɛ
sa mɔmɔ yɛɛ, "Aye-kyɛmenɛ Lasarosɛ gi
dɛ. Nan kpaa kyingi mɔ." 12 Nfono mɔ,
mɔ-akasɛbo mɔ mɛ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ,
"Ɔbelɛnsɛ, nengyene ɔ dɛ ginsi gidɛ berɛ
mɔ, ɔ laa nyɛ alanfiya ne." 13 Yesu akasɛbo
mɔ mɛ mɛŋ bii yɛɛ ɔ kya tɔgɛ kyu lii
Lasarosɛ lɛwu so daa. Mɛ nyi daa yɛɛ ginsi
gidɛ gbaa-gbaa ne ɔ darɛ. 14 Nfono ne Yesu
gi tɔgɛ tigi mɔmɔ yɛɛ, "Lasarosɛ gi wu'.
15 Fɛye so mɔ, i wɔra me ɔkon fɛɛ meŋ bo
nno pɛi ne o wu' de fɛ' nyɛ sɔɔ me gyi.

Imɔso fɛ' yɛgɛ de a' kpe mɔ asɛ." 16 Nfono
mɔ, Tomaasɛ ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ
Ata mɔ gi tɔgɛ sa mɔ-nanboana mɔ yɛɛ,
"Aye-rɛ mɔ pɛwu a' kpe. Nengyene i gyɛ
lɛwu mɔ, aye-rɛ Yesu pɛwu a' kpe de a'
kpaa wu'."

*Yesu Ne N Kya Sa Wurubuaar*ɛ Asɛ
Gɛkyena Ɔnan

17 Yesu gi kpaa loo nno mɔ, o nu yɛɛ
Lasarosɛ gi wu'. O wu' ne mɛ pule mɔ mɔ,
imɔ nkɛ nnan ne. 18 Bɛtani ɔsowolɛ mɔ
de Gyɛrusalem i mɛŋ bo gɛta de abara. I
maŋ fo akpaaten anyɔ dandan. 19 Imɔso
i yɛgɛ Gyuda awura mɔ asa sakyɔ mɛ
kpe Maata de Mariya asɛ de mɛ' kpaa tɔgɛ
wɔra mɔmɔ kyu lii mɔmɔ-pinyen lɛwu
mɔ so. 20 Maata gi nu Yesu so mɔ, ɔ lii kyon
ɔ' kpaa gyangara mɔ, yɛgɛ Mariya, mɔ, tɛ
gɛten dɔ.

21 Maata gi wu Yesu mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔ
yɛɛ, "Me-Wura, ne fɛɛ fo bo gɛrɛ mɔ,
nkana me-pinyen ɔ mɛŋnan wu'. 22 Imɔ-rɛ
imɔ gɛnen gbaa faa, n nyi yɛɛ ba-a nperɛ,
ilaa kamaasɛ ibono fo kolɛ lii Wurubuaarɛ
asɛ mɔ ɔ laa kyu sa fo." 23 Yesu gi
tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Fo-pinyen laa kii kyingi
kyena nkpa." 24 Maata gi kyule mɔ yɛɛ,
"N nyi ibono me-pinyen laa kii nyɛ nkpa
gɛkɛ laalaalogɛsɛ gɛbono Wurubuaarɛ laa
kyingi ibuni de o' gyi ɔmɔ-nbɛlɛ mɔ."
25 Nfono mɔ, Yesu gi kii lɔrɔ tɔgɛ sa Maata
yɛɛ, "Me ne n gyɛ ɔbono n bo ɔkpa de
n' kyingi asa abono mɛ wu' mɔ. Me ne
n gyɛ ɔbono n kya sa asa Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena ɔnan mɔ. Nyamesɛ ɔbono o
kyu mɔ-nyoro too me so mɔ, ba-a o wu'
mɔ, ɔ laa kyena Wurubuaarɛ asɛ. 26 Ne
nyamesɛ kamaasɛ ɔbono ɔ tɛ ne o kyu
mɔ-nyoro too me so mɔ, mɔ-Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena ɔnan mɔ gɛ maŋ lii mɔ-
gibaa kpa-a. Maata, fo kya sɔɔ ilaa idɛ
gyi?" 27 Maata gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ɛɛn, me-
wura. Nɛ sɔɔ gyi yɛɛ fo ne n gyɛ ɔbono
Wurubuaarɛ gi sun de fo' baa mɔlɛgɛ
anyamesɛ mɔ. Fo ne n gyɛ Wurubuaarɛ
mɔ-bi ɔbono aye-ansi a gyan mɔ so yɛɛ
ɔ laa kpelegɛ lii Wurubuaarɛ dɔ ba
gɛsinkpan so mɔ."

Mariya Gi Kpaa Gyangara Yesu

28 Maata gi tɔgɛ Yesu gɛnen ta mɔ, ɔ
kpaa terɛ mɔ-tedɛ Mariya lii nkan ne ɔ
tɔgɛ mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ mɔ gi ba, ɔ bo
faanaa, ɔ kya terɛ fo." 29 Mariya gi nu
gɛnen mɔ, ɔ kpɛ koso daa ne ɔ lii kpaa
gyangara mɔ. 30 Gɛnen owi ɔbono mɔ,
Yesu mɛŋ ti loo ɔsowolɛ mɔ gbaa-gbaa so.
Ɔ san ɔ bo nfono Maata gi kpaa gyangara
mɔ mɔ. 31 Gyuda awura abono mɛ bo
Mariya asɛ gɛten mɔ dɔ mɔ mɛ kya tɔgɛ
ma-a wɔra mɔ mɔ, mɛ wu gɛnɔɔbono
Mariya gi kpɛ nyise koso lii gɛnen mɔ,
mɛ nyi fɛɛ ɔ kya kpe nfono mɛ pule mɔ-
pinyen mɔ ɔ' kpaa saawo daa. Imɔso mɛ
buu mɔ.

32 Mariya gi kpaa fo nfono Yesu bo mɔ,
ɔ da de ginsi wu mɔ mɔ, ɔ kpelegɛ ŋmii
mɔ-ayaa dɔ ne ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Me-
Wura, nengyene fɛɛ fo bo gɛrɛ daa mɔ,
nkana me-pinyen ɔ mɛŋnan wu'." 33 Ibono
Yesu gi wu gɛnɔɔbono Mariya kya saawo
de Gyuda awura abono mɛ buu mɔ mɔ kee
mɛ kya saawo mɔ, mɔ-gisen dɔ i nyida
mɔ, ne i loo mɔ kee gikyɔ. 34 Ne ɔ taasɛ
yɛɛ, "Fonɛ dɔ ne fɛ pule mɔ?" Mɛ lɛɛ
gɛnɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, ba de fo' baa kerɛ."
35 Nfono mɔ Yesu gi su. 36 Gyuda awura mɔ
mɛ wu gɛnen mɔ, mɛ tɔgɛ sa abara yɛɛ,
"Fɛ' kerɛ, ɔ laarɛ mɔ-ilaa gikyɔ ne-o!"
37 Asa mɔ ako, mɔ, yɛɛ, "Mɔ ɔbono ɔ
kyɛ gyaatanbo mɔ mɔ mɛŋ taalɛ yɛgɛ de
Lasarosɛ ɔ mɛŋ sa o' wu'?" 38 Imɔso Yesu
gisen gi kii nyida mɔ ginyɔsɛ. Nfono mɔ ɔ
naa kpe nfono mɛ pule mɔ mɔ.

*Yesu Gi Kyingi Lasaros*ɛ Lii Ibuni Dɔ

Folɛbɔ dɔ ne mɛ pule Lasarosɛ ne
mɛ kyu gibui belɛ giko kyu tii gifolɛ mɔ
gɛbunono. 39 Yesu gi naa kpe nno gɛnen
mɔ, ɔ tɔgɛ sa asa mɔ yɛɛ, "Fɛ' belen gibui
mɔ lii folɛbɔ mɔ gɛbunono." Nfono mɔ
Lasarosɛ mɔ-pikyii Maata gi tɔgɛ sa Yesu
yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, mɛ pule mɔ faa, ndɛ nkɛ
nnan ne. Ɔ laa lii son." 40 Yesu gi taasɛ
mɔ yɛɛ, "Meŋ tɔgɛ sa fo yɛɛ nengyene
fo kyu fo-nyoro too me so mɔ, fo laa wu
Wurubuaarɛ nyisigyi?"

41 Nfono mɔ, mɛ belen gibui belɛ mɔ
lii folɛbɔ mɔ gɛbunono, ne Yesu gi diirɛ
mɔ-ansi kerɛ soso ne ɔ faala Wurubuaarɛ
yɛɛ, "Me-sɛ, fo'sun, fɛɛ fo nu me asɛ. 42 N
nyi yɛɛ fo kya nu me asɛ owi kamaasɛ dɔ.
Asa abono mɛ yelɛ gɛrɛnaa faa so ne n' kya
tɔgɛ gɛnen ilaa idɛ faa de mɛ' nyɛ sɔɔ gyi
yɛɛ fo ne n sun me."

43 Yesu gi dalaa ta mɔ, o kpen ken-
ken yɛɛ, “Lasarosɛ, lii ba!” 44 Nfono mɔ
Lasarosɛ ɔbono o wu' mɔ gi lii ba Yesu asɛ
gɛsintin. Ɔ lii ba gɛnen mɔ, akuru abono
mɛ kyu dela mɔ-gibuni mɔ a kpɛ san a mili
mɔ-ayaa de mɔ-abaa de mɔ-ansi gɛnen.
Yesu gi tɔgɛ sa asa mɔ yɛɛ, “Fɛ' maragɛ
akuru mɔ lii mɔ-nyoro so de ɔ' naa.”

*Abel*ɛnsɛ Mɛ Da Gɛdɛ Yela De Mɛ' Nyɛ Yesu Mɔɔ

45 Gyuda awura mɔ mɛ buu Mariya kpe
nno mɔ mɛ wu ilaa ibono Yesu gi wɔra faa
mɔ, mɔmɔ dɔ asa sakyɔ mɛ sɔɔ Yesu gyi.
46 Mɔmɔ ako mɔ, mɛ naa kpe Farasii awura
mɔ asɛ ne mɛ kpaa buu ilaa ibono Yesu gi
wɔra mɔ sa mɔmɔ.
47 Imɔso Gyuda awura asunbi alɛɛbo
abelɛnsɛ mɔ de Farasii awura mɔ mɛ terɛ
Gyuda awura nbɛlɛ agyibo baa gyan' ne
mɛ taasɛ abara yɛɛ, “Ilaa lɛɛnyiilesɛ kpɛi-
kpɛi ibono ɔnyen baarɛ kya wɔra faa, nnɛ
ne a laa wɔra mɔ? 48 A taa mɔ yɛgɛ mɔ,
asa mɔ pɛwu mɛ laa naa sɔɔ mɔ gyi yɛɛ
mɔ ne n gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi sun de
ɔ' baa gyi gɛwura mɔ Wurubuaarɛ adɛ so
mɔ. Nengyene i ba gɛnen mɔ, Rom awura
mɔ mɛ laa baa boori aye Wurubuaarɛ ɔson
obu mɔ de mɛ' sɔgɛ gɛwura mɔ lii aye
asɛ.”
49 Mɔmɔ dɔ ɔbono ɔ gyɛ Gyuda awura
asunbi alɛɛbo gɛmu gɛnen gɛsi gɛbono
dɔ mɔ ginyen ne n gyɛ Kayifasɛ. Nbɛlɛ
agyibo mɔ mɛ gyan mɛ kya sa gɛwɔnsa
gɛnen mɔ, Kayifasɛ baarɛ gi tɔgɛ sa
mɔmɔ yɛɛ, “Fɛŋ taa nyi ɔlaako. 50 Fɛ mɛŋ
nyi yɛɛ nengyene asa mɔ pɛwu lɛwu so
ne nyamesɛ kolon gi tɛsɛ wu' sa mɔmɔ
mɔ, i boran?” 51 Gɛsintin so mɔ, Kayifasɛ
baarɛ, mɛŋ tɔgɛ gɛnen ilaa idɛ mɔ gbaa-
gbaa gibaa so. Ibono mɔ ne n gyɛ asunbi
alɛɛbo gɛmu gɛnen gɛsi gɛbono dɔ mɔ so
ne Wurubuaarɛ gi yɛgɛ ɔ wolaa wu tɔgɛ
ilaa ibono i laa baa ba Yesu so mɔ gɛnen.
Ɔ wu yɛɛ Yesu laa wu' sa mɔmɔ Gyuda
awura pɛwu. 52 Gɛnen gbaa mɔ, Kayifasɛ
mɛŋ bii yɛɛ i mɛŋ gyɛ mɔmɔ Gyuda awura
mɔ wolɛ ne Yesu laa wu' sa. Yesu gi
nyɛ wu' mɔ, de i' koola Wurubuaarɛ mɔ-
biana gbaa-gbaa abono mɛ yaasɛ mɛ bo
nten kpɛi-kpɛi mɔ pɛwu, kyu baa wɔra
nyamesɛ kolon.
53 San kyu lii gɛnen gɛkɛ gɛbono nbɛlɛ
agyibo mɔ mɛ gyan' kyu kyon mɔ, Gyuda
awura abelɛnsɛ adɛ mɛ da gɛdɛ yela de
mɛ' nyɛ Yesu mɔɔ. 54 Kyu lii gɛnen so mɔ,
Yesu mɛŋ baa naa tentegelen saarɛ Gyuda
awura mɔ dɔ. Mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ
san naa kpaa kyena daa Ifiram ɔsowolɛ so
sindi gipen giko.
55 Mɛ bo nno mɔ, mɔmɔ Gyuda awura
Lɛwu Gi Seregɛ Aye So gɛkɛ belɛ mɔ gɛ
kya fuude. Imɔso asa sakyɔ mɛ kya lii
gɛnen gɛsinkpan gɛbono so mɛ kya kpe
Gyɛrusalem, mɔmɔ-isowolɛ gɛmu mɔ so.
Mɛ kya daa gigyangbara kpe nno kpaa
wɔra itiibilaa iko baala gyoo mɔmɔ-gɛkɛ
belɛ mɔ gigyi de iŋ' sa i' kyɔlesɛ mɔmɔ-
Wurubuaarɛ ɔson. 56 I fo gɛnen owi ɔbono
mɔ, asa mɔ mɛ yelɛ Wurubuaarɛ ɔson
obu gikpaara mɔ so, mɛ kya laarɛ Yesu.
Mɛ san mɛ kya taasɛ abara yɛɛ, “Nnɛ ne
n gyɛ fɛye-nwɔnsa? Fɛ nyi yɛɛ ɔ laa
baa gyi gɛkɛ belɛ gɛdɛ abɛɛ?” 57 Asunbi
alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ de Farasii awura mɔ
mɛ wolaa ka sa asa yɛɛ ɔkamaasɛ ɔbono o
nyi nfono Yesu bo mɔ ɔ' baa buu sa mɔmɔ
de mɛ' nyɛ keda mɔ kpaa tii.

12

*Mariya Gi Ky*ɛɛgɛ Anuwanterɛ Worogɛ Yesu Ayaa So

1 I kya san nkɛ nsee de Gyuda awura
mɛ' gyi mɔmɔ-Lɛwu Gi Seregɛ Aye So
gɛkɛ belɛ mɔ, Yesu gi kpe Bɛtani ɔsowolɛ
ɔbono so Lasarosɛ tɛ mɔ. (Lasarosɛ ne
n gyɛ ɔnyen ɔbono o wu' ne mɛ pule mɔ
ne Yesu gi kyingi mɔ lii ibuni dɔ mɔ.) 2 Ɔ
loo nno mɔ, mɛ wɔra agyudɔ ne mɛ kyu
gyi gɛkɛ belɛ sa mɔ. Lasarosɛ mɔ-pikyii
Maata ne n kerɛ gɛgyan mɔ so. Lasarosɛ
kee bo mɔmɔ dɔ ogyiten mɔ.
3 Mɛ tɛ mɛ kya gyi mɔ, Lasarosɛ mɔ-
pikyii Mariya gi kpaa kyu puruntuwa de
anuwanterɛ boɔgyalonsɛ ɔko ɔnan kyu
ba. Nadi oyii ilin ne mɛ kyu wɔra mɔ.
Mariya gi kyu anuwanterɛ mɔ ba mɔ, ɔ
kyɛɛgɛ worogɛ Yesu ayaa so ne o kyu mɔ-
gimu iman kyu kpaarɛ Yesu ayaa. Ɔ wɔra
gɛnen mɔ, anuwanterɛ mɔ-ofen gi sɔɔ
gɛten gɛbono dɔ mɛ bo mɔ pɛwu gyi.
4 Owi ɔbono mɔ, Gyudasɛ Isikaayɔtɛ,
Yesu akasɛbo gudu anyɔ mɔ dɔ ɔko bo
nno. (Mɔ ne n baa yɛgɛ Yesu akyobo mɛ

nyɛ mɔ mɔ.) 5 O wu ilaa ibono Mariya
gi wɔra mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ, “Anuwanterɛ
baarɛ mɛn wɔra ɔfɛsɛ mɔ, nkana a laa
nyɛ aterenbi belɛ de a' kyu yɛ sa ayenbo!”
6 Gyudasɛ gi tɔgɛ gɛnen mɔ, i mɛŋ gyɛ
yɛɛ mɔ-gɛwɔnsa gɛ gyan' ayenbo mɔ so
gɛsintin daa. Ɔ gyɛ daa oyu. Mɔ ne n
kya keda mɔmɔ-aterenbi ɔwɔraten. Ɔ kya
kyena yuuri aterenbi mɔ ako. Imɔ ne n
yɛgɛ ne ɔ tɔgɛ gɛnen. 7 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ
sa mɔ yɛɛ, “Taa ɔkyii mɔ yɛgɛ. Ɔ wɔra
imɔ yela gyoo me-gipule ne. 8 Ayenbo
abono fo darɛ faa, mɛ bo fɛye asɛ adaa-
adaa. Me berɛ, fɛ maŋ nyɛ me de n' kyena
fɛye asɛ kpaa lii.”

*Asunbi Al*ɛɛbo Abelɛnsɛ Mɛ Kya Laarɛ Mɛ' Mɔɔ Lasarosɛ

9 Ibono Gyuda awura sakyɔ mɛ nu yɛɛ
Yesu bo Bɛtani ɔsowolɛ so mɔ, mɛ kpe
mɔ asɛ nno. I mɛŋ gyɛ Yesu mɔ-nkon
so ne sakpii belɛ mɔ gi kpe nno gɛnen.
Mɛ kpe nno kee daa de mɛ' kpaa kerɛ
Lasarosɛ ɔbono o wu' ne Yesu gi kyingi
mɔ lii ibuni dɔ mɔ. 10 Imɔso Gyuda awura
asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ mɛ laarɛ ɔkpa
ɔbono so mɛ laa nyɛ de mɛ' mɔɔ Lasarosɛ
kee mɔ. 11 I lii fɛɛ kyu lii Lasarosɛ so mɔ,
mɔmɔ Gyuda awura sakyɔ mɛ san ma-a
kine mɔmɔ-asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ-
lɛɛ mɔ, ne mɛ san ma-a sɔɔ Yesu gyi.

*Yesu Gi Loo Gy*ɛrusalem Fɛɛ Wura

12 Imɔ gɛdɛ kɛsɛ mɔ, sakpii belɛ ɔbono
ɔ ba Gyɛrusalem de mɛ' baa gyi mɔmɔ-
gɛkɛ belɛ mɔ mɛ nu yɛɛ Yesu bo ɔkpa dɔ
ɔ kya ba Gyɛrusalem. 13 Gɛnen so mɔ, mɛ
kyadɛ-kyadɛ abelafɛ ne mɛ kyu lii kpe mɛ'
kpaa gyangara mɔ. Mɛ san mɛ kya kpen
mɛ kya tɔgɛ yɛɛ,
“Ayenbi a gyɛ fo-lɛɛ!
Wurubuaarɛ ɔ' kosorɛ fo-gimu!
Wurubuaarɛ ginyen dɔ ne fo naa fo kya ba
faa!
Fo ne n gyɛ ɔbono fo laa gyi gɛwura aye
Isirale awura so!”
14 Yesu gi laarɛ bee fɔlɛ ɔko ne ɔ dii
gyan' mɔ so ɔ kya kpe, fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ
wolaa ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi
mɔ dɔ mɔ. Mɛ ŋmarasɛ yela yɛɛ,
15 Sayon! Ɔsowolɛ belɛ so awura!
Fɛŋ sa fɛ' selɛ gifuu.
Fɛ' kerɛ, fɛye-wura ne n gyan' bee fɔlɛ so
ɔ kya ba mɔ.
16 I ba gɛnen pɛwu faa, Yesu akasɛbo mɔ
mɛ mɛŋ nu gɛsɛ ayaa abono so. Owi ɔbono
Wurubuaarɛ gi kyu nyisigyi kyu sa Yesu
mɔ, pɛi ne mɔ-akasɛbo mɔ mɛ lɔɔ baa
nyingi yɛɛ ilaa ibono mɛ ŋmarasɛ yela
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ mɔ, nkyɛɛ
Yesu ne mɛ darɛ gɛnen.
17 Sakpii ɔbono o wu Yesu gi kyingi
Lasarosɛ ne ɔ terɛ mɔ lii folɛbɔ gɛkyan
mɔ dɔ mɔ, mɛ naa tɔgɛ tɔgɛ imɔ so ilaa
sa asa pɛi ne mɔmɔ-gɛkɛ belɛ gigyi mɔ gi
lɔɔ fo. 18 Amunale ilaa ibono Yesu gi wɔra
mɔ so ne asa sakyɔ mɛ lii kpaa gyangara
mɔ gɛnen. 19 Sakpii ɔbono o buu Yesu mɔ
so mɔ, Farasii awura mɔ mɛ tɔgɛ sa abara
yɛɛ, “Fɛ mɛŋ wu? A laa taa kpon daa. Fɛ'
kerɛ. Asa mɔ pɛwu ne n kpandɛ kpaa mili
mɔ mɔ.”

*Yesu Gi T*ɔgɛ Mɔ-Giwukyingi Mɔ So Ilaa

20 Owi ɔbono asa mɛ kpe Gyɛrusalem
kpaa son Wurubuaarɛ gɛnen gɛkɛ belɛ
gɛbono mɔ, abono mɛŋ gyɛ Gyuda awura
mɔ ako kee mɛ saarɛ mɔmɔ dɔ. 21 Gɛnen
asa adɛ mɛ ba Filipo asɛ baa tɔgɛ mɔ yɛɛ,
“Ɔbelɛnsɛ, a kya laarɛ fɛɛ a' wu Yesu.”
(Gɛnen Filipo baarɛ gyɛ Yesu akasɛbo mɔ
dɔ ɔko. Ɔ lii Bɛsayida, Galeli gɛsinkpan so.)
22 Mɛ tɔgɛ mɔ gɛnen mɔ, ɔ kpaa tɔgɛ imɔ
sa Andiru, ne mɔmɔ asa anyɔ mɛ naa kpaa
tɔgɛ sa Yesu.
23 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
“Idɛ kon berɛ, owi mɔ gi fo ibono me,
anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, nan nyɛ
nyisigyi belɛ. 24 Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ
fɛye faa; nengyene giwayu gibi giŋ tɔrɔ
isɛ dɔ de gi' wu' mɔ, gi kya sii de gimɔ-
nkon. Nengyene giwayu gibi mɔ gi wu' isɛ
dɔ mɔ, gi kya kɔrɔ de gi' sɔga wɔra abi
gikyɔ. 25 Imɔso fo ɔbono fo-nkpa ne n tiri
fo ne fo kya kɔrɔsɛ nmɔ fi-i yela fo-gibaa
so mɔ, Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena gɛ laa lii
fo-gibaa. Ne fo ɔbono, mɔ, Wurubuaarɛ
ilaa so ne fo yɛɛ fo-nkpa giŋ tiri fo gɛsɛ
gɛrɛ mɔ, fo kya baala nmɔ fi-i yela de fo'
nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena gɛkpaa ne.
26 Fo nyamesɛ kamaasɛ ɔbono fo kya laarɛ
de fo' son me mɔ, i kaaborɛ fo' baa wɔra
me-ɔkasɛbo. Nfono mɛ laa wu me mɔ,
nno kee ne mɛ laa wu me-asonbo. Me-sɛ
Wurubuaarɛ laa tɛɛla ɔbono ɔ kya son me
mɔ.

*Yesu Gi T*ɔgɛ Lɛwu Ɔbono Ɔnan Ɔ Laa Wu' Mɔ

27 "Idɛ kon, me-gisen dɔ i kya dɛɛ me
fɛɛ ɔgya. Nnɛ ne nan tɔgɛ ne? N' kolɛ
me-sɛ yɛɛ ɔ' mɔlɛgɛ me de awɔrɔfɔɔ
abono a kya ba me so faa a' kyon gibaafon
abɛɛ? Kuaa. Gɛnen awɔrɔfɔɔ adɛ so ne
nɛ ba gɛsinkpan so." 28 Yesu gi dalaa kolɛ
Wurubuaarɛ yɛɛ, "Me-sɛ, lɛɛ fo-nyisigyi
gɛwi." Ɔ dalaa gɛnen mɔ, gigyɛbi' giko gi
lii Wurubuaarɛ dɔ tɔgɛ yɛɛ, "Nɛ ti wolaa
lɛɛ me-nyisigyi gɛwi nyiile, ne nan kii lɛɛ
mɔ gɛwi."

29 Sakpii mɔ ɔ yelɛ nfono mɔ gi nu
gigyɛbi' mɔ gɛnen mɔ, mɔmɔ ako mɛ
tɔgɛ yɛɛ, "Nyangbon gi gbere." Ako mɔ
yɛɛ, "Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ne n tɔngɛ
sa mɔ." 30 Asa mɔ mɛ kya tɔgɛ gɛnen
mɔ, Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Fɛye so ne
gigyɛbi' gidɛ gi tɔngɛ gɛnen, nkana i mɛŋ
gyɛ me so. 31 Idɛ kon Wurubuaarɛ laa bun
gɛsinkpan so asa gipuɛɛ kyu lii mɔmɔ-ilaa
nyɛnyɛn so. Nkana ilaa nyɛnyɛn pɛwu
gɛmu mɔ ne n bo ɔlon gɛsinkpan so. Idɛ
kon Wurubuaarɛ laa kosorɛ mɔ gɛgyapaa
mɔ so. 32 Nengyene i puru me diirɛ lɛwu
oyii so ne nɛ wu' mɔ, nan biidɛ asa kpɛi-
kpɛi pɛwu kyu ba me asɛ de i' mɔlɛgɛ
ɔmɔ." 33 Yesu gi tɔgɛ gɛnen ilaa idɛ kyu
lɛɛ nyiile lɛwu ɔbono ɔnan ɔ laa kyu wu'
mɔ.

34 Nfono mɔ asa mɔ mɛ tɔgɛ sa Yesu
yɛɛ, "A nu lii Wurubuaarɛ nbara mɔ dɔ
yɛɛ ɔbono Wurubuaarɛ laa sun de ɔ' baa
mɔlɛgɛ anyamesɛ mɔ laa kyena gɛkpaa-
gɛkpaa. Ne i wonɛ so ne fo kya tɔgɛ yɛɛ i
kaaborɛ mɛ' puru anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-
daa mɔ diirɛ lɛwu oyii so de o' wu'? Anɛ
ne n gyɛ gɛnen anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-
daa mɔ daa?" 35 Asa mɔ mɛ taasɛ Yesu
gɛnen mɔ, ɔ da gikpalɛ kyu lii mɔ-nyoro
so sa mɔmɔ yɛɛ, "I san ŋmaraa daa de owi
ɔ' ta. Owi san ɔ bo no faa, fɛ' naa de owi
mɔ. Nengyene i bun wɔra fɛye mɔ, fɛ laa
naa gibiri. Nyamesɛ ɔbono ɔ naa gibiri
mɔ, mɛŋ kya bii nfono so ɔ kya kpe de.
36 Imɔso ibono owi san ɔ bo no faa, fɛ' kyu
fɛye-nyoro too mɔ so de fɛ' nyɛ wɔra fɛɛ
asa abono fɛ gyɛ owi mɔ asa." Yesu gi tɔgɛ
gɛnen ta mɔ, ɔ naa taa mɔmɔ yɛgɛ kpaa
ŋara.

*Gyuda Awura Abel*ɛnsɛ Mɔ Mɛŋ Kya Sɔɔ Yesu Gyi

37 Ilaa lɛɛnyiilesɛ ibono Yesu gi wɔra
mɔ i nyaakyɔ gikyɔ, ne asa mɔ mɛ wu
imɔ de mɔmɔ-ansi. Mɛŋ kii sɔɔ mɔ gyi.
38 I mɛŋ gyɛ giyan. I ba gɛnen mɔ i nyɛ
kyena de ilaa ibono Isaya gi wolaa ŋmarasɛ
yela mɔ daa. Isaya gi wɔra Wurubuaarɛ
ikalan ɔtɔgɛbo, ne ɔ naa kyena taasɛ Wu-
rubuaarɛ yɛɛ,

"Me-Wura Wurubuaarɛ, mɔmɔ dɔ anɛ
ne n sɔɔ fo-ɔkalan ɔbono a tɔgɛ sa
mɔmɔ mɔ gyi?
Ne amɔlɛgɛ abono fo kya laarɛ fo' kyu
mɔlɛgɛ asa mɔ
anɛana ne n wu amɔ bii?"

39 Gɛnen kee ibono mɛ mɛŋ taalɛ sɔɔ
Yesu gyi mɔ, i dɛ daa fɛɛ gɛnɔɔbono Isaya
baarɛ gi wolaa tɔgɛ yela yɛɛ,

40 "Wurubuaarɛ yɛɛ mɛ' tɛsɛ wɔra fɛɛ
agyaatanbo.
Mɔmɔ-nwɔnsa dɔ iŋ sa i' bugi de ilaa gɛsɛ
ginu.
Mɔmɔ adɛ berɛ mɛ maŋ nyɛ wu ilaa
ibono i bo no mɔ,
abɛɛ mɔmɔ-nwɔnsa dɔ i' bugi de ilaa
gɛsɛ ginu.
Nkana mɛ nu ilaa gɛsɛ mɔ,
mɛ laa kii ba me Wurubuaarɛ asɛ
de n' kyɛ mɔmɔ-gilɔtɔ gibono mɛ
kya lɔ faa."

41 Isaya mɛŋ tɔgɛ gɛnen giyan. Ɔ wolaa wu
Yesu nyisigyi mɔ, imɔso ne ɔ tɔgɛ kyu lii
mɔ so gɛnen.

42 Gyuda awura mɔ mɛ kine Yesu faa,
imɔ-rɛ imɔ gɛnen mɔ, mɔmɔ sakyɔ mɛ
sɔɔ Yesu gyi, dabɔlɛ de mɔmɔ abelɛnsɛ
mɔ ako. Mɛ mɛŋ kyule lɛɛ mɔmɔ-
gisɔɔgyi mɔ gɛwi daa. I kya nyiile yɛɛ mɛ
selɛ Farasii awura mɔ gifuu yɛɛ mɛ laa
naa gya mɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-giyaa giŋ baa
nyɛ yii mɔmɔ-gikyangbon dɔ. 43 Nyisigyi
ɔbono asa mɛ laa kyu sa mɔmɔ mɔ ne mɛ
kya laarɛ don Wurubuaarɛ-lɛɛ nyisigyi
ɔbono ɔ laa sa mɔmɔ mɔ.

44 Yesu gi kpen tɔgɛ sa asa mɔ yɛɛ,
"ɔbono ɔ sɔɔ me gyi mɔ, i mɛŋ gyɛ me-
wolɛ ne ɔ sɔɔ gyi. Kaasɛ gi sɔɔ ɔbono
ɔ sun me mɔ kee gyi ne. 45 ɔbono o wu me
mɔ gi wu ɔbono o sun me mɔ kee ne. 46 Me
nɛ ba gɛsinkpan so daa fɛɛ fatela de ɔbono
o kyu mɔ-nyoro too me so mɔ ɔ mɛŋ sa o'
sii gibiri dɔ.

47 "Nengyene fo ɔko fo kya nu me-ilaa
tɔgɛsɛ ne foŋ kya gyi imɔ so mɔ, iŋ gyɛ me

ne nan bun fo gipuɛɛ. I kya nyiile yɛɛ meŋ
ba gɛsinkpan so de n' baa bun anyamesɛ
gipuɛɛ. Nɛ ba daa de n' baa mɔlɛgɛ
mɔmɔ de mɛ' nyɛ gɛkyena Wurubuaarɛ
asɛ. 48 Nyamesɛ ɔbono o kine me ne o kine
de me-ilaa tɔgɛsɛ mɔ berɛ bo ɔbono ɔ
laa bun mɔ gipuɛɛ mɔ. Me-agyɛbi abono
nɛ tɔgɛ mɔ ne nan bun mɔ gipuɛɛ gɛkɛ
gɛbono gɛsinkpan so gɛkyena gɛ laa yela
ɔkara mɔ. 49 I kya nyiile yɛɛ ilaa ibono n
kya tɔgɛ mɔ, i mɛŋ gyɛ me-gibaa so ne n
kya tɔgɛ imɔ. Me-sɛ Wurubuaarɛ ɔbono o
sun me mɔ gbaa-gbaa ne n ka sa me yɛɛ idɛ
de idɛ ne n' tɔgɛ. 50 N nyi yɛɛ ilaa ibono ɔ
ka sa me gɛnen mɔ i laa yɛgɛ asa mɛ' nyɛ
kyena mɔ asɛ gɛkpaa. Imɔso ilaa ibono n
kya tɔgɛ mɔ, n kya tɔgɛ daa gɛnɔɔbono
me-sɛ Wurubuaarɛ gi tɔgɛ me yɛɛ n' tɔgɛ
mɔ."

13

*Yesu Gi Foro M*ɔ-Akasɛbo Mɔ Ayaa

1 I san gɛkɛ kolon de Gyuda awura mɛ'
gyi mɔmɔ Lɛwu Gi Seregɛ Aye So gɛkɛ
belɛ mɔ, Yesu gi bii yɛɛ owi mɔ gi fo ibono
ɔ laa lii gɛsinkpan so de o' kii kpe mɔ-
sɛ asɛ. Mɔ-gɛkyena dɔ mɔ, ɔ laarɛ mɔ-
akasɛbo abono mɛ bo mɔ asɛ mɔ ilaa.
Gɛnen aberɛ adɛ dɔ mɔ Yesu kya laarɛ
ɔ' baa lɛɛ nyiile gɛnɔɔbono ɔkara ɔ kya
laarɛ ɔmɔ-ilaa mɔ.
2 Gɛnen gɛkɛ gɛbono gɛdɔɔdɛ mɔ,
Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ tɛ mɛ
kya gyi mɔ, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ
gi ti suu de Gyudasɛ Isikaayɔtɛ, ɔbono ɔ
gyɛ Simon mɔ-bi mɔ de ɔ' yɛgɛ Yesu
akyobo mɛ' nyɛ mɔ. 3 Yesu nyi ibono mɔ-
sɛ Wurubuaarɛ gi kyu ilaa kamaasɛ kyu
wɔra mɔ Yesu abaa dɔ. O nyi kee yɛɛ ɔ
lii Wurubuaarɛ asɛ ne ɔ laa kii kpe mɔ
asɛ. 4 Mɛ gyi ta mɔ, ɔ koso yelɛ ne o luu
soso-lɛɛ gɛgbɛ gɛbono o suu mɔ, ne o kyu
bɔdɛbaa kyu dela mɔ-gɛsara dɔ. 5 Nfono
mɔ, ɔ kyɛɛgɛ nkyu wɔra tasa dɔ ne o yii
gɛsɛ ɔ kya foro mɔ-akasɛbo mɔ-ayaa ɔko
ɔko yɛgɛ ɔ dɛ bɔdɛbaa mɔ o kyu dela mɔ-
gɛsara dɔ mɔ, ɔ kya lɛɛ mɔmɔ-ayaa nkyu.
6 Yesu gi baa fo Simon Piita asɛ mɔ, Piita
gi taasɛ mɔ yɛɛ, "Me-Wura, fo ne nan foro
me-ayaa sa me?" 7 Ne Yesu gi lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, "Fo mɛŋ nyi ilaa ibono n kya wɔra faa.
Gɛmara mɔ, fo laa baa bii." 8 Piita gi kii
tɔgɛ mɔ yɛɛ, "O kuaa! Iŋ kaaborɛ fo' foro
me-ayaa sa me gɛkaako." Yesu gi tɔgɛ mɔ
yɛɛ, "Nengyene maŋ foro fo-ayaa sa fo mɔ,
gɛnen berɛ mɔ, me-rɛ fo a mɛŋ baa a bo
sɛi giwɔra." 9 Nfono mɔ, Piita gi lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, gɛnen berɛ mɔ, i mɛŋ gyɛ
me-ayaa wolɛ. Tɛsɛ foro me-abaa de me-
gimu kee sa me."
10 Ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Nengyene
nyamesɛ gi gyere mɔ, mɔ-nyoro gɛtɛɛko
giŋ baa gi bo ineesi ibono i tiri yɛɛ o' kii
gyere. Mɔ-ayaa dɔ wolɛ ne n tiri yɛɛ ɔ'
foro. Fɛye adɛ pɛwu fɛŋ bo ineesi, gɛnen
mɔ, fɛye dɔ nyamesɛ kolon guan ne n bo
ineesi." 11 Yesu ti wolaa o nyi ɔbono ɔ laa
yɛgɛ mɔ-akyobo mɛ' nyɛ mɔ mɔ. Imɔso
ne ɔ tɔgɛ yɛɛ, "Fɛye adɛ pɛwu fɛŋ bo
ineesi, gɛnen mɔ, fɛye dɔ nyamesɛ kolon
guan."
12 Yesu gi foro mɔ-akasɛbo mɔ ayaa ta
mɔ, o kiiri mɔ-soso lɛɛ gɛgbɛ mɔ suu ne ɔ
naa kii kpaa kyena mɔ-ɔkyenaten ogyiten
mɔ. Nfono mɔ ɔ taasɛ mɔ-akasɛbo mɔ
yɛɛ, "Fɛ nu ilaa ibono nɛ wɔra sa fɛye faa
gɛsɛ? 13 Fɛ kya terɛ me yɛɛ fɛye-ɔbelɛnsɛ
de fɛye-Wura. Fɛ terɛ me gɛnen mɔ, fɛ
mɛŋ fuɛ. I kya nyiile yɛɛ gɛnen nyamesɛ
ne n' gyɛ. 14 To, me ɔbono n gyɛ fɛye-
ɔbelɛnsɛ de fɛye-wura mɔ ne n bara me-
nyoro gɛsɛ, ne nɛ foro fɛye-ayaa sa fɛye
faa. Imɔso, fɛye kee fɛ' bara fɛye-nyoro
gɛsɛ de fɛ' foro abara ayaa sa abara gɛnen.
15 Nɛ wɔra sinkaala yela sa fɛye ne. Fɛye
kee fɛ' wɔra ilaa ibono nɛ wɔra sa fɛye faa
ɔnan. 16 Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ mi-i sa
fɛye faa, dega mɛŋ kya don mɔ-ɔbelɛnsɛ.
Ɔsɔɔ mɛŋ kya don ɔbono o sun mɔ mɔ.
17 Ibono fɛ nyɛ bii yɛɛ i kaaborɛ fɛ' son
abara faa, ne fɛ kya son abara gɛsintin mɔ,
fɛ laa wɔra amudɛnsɛbo.
18 "I mɛŋ gyɛ fɛye pɛwu ne n' darɛ. N
nyi fɛye abono nɛ lɛɛ yɛɛ fɛ' wɔra me-
gɛsun mɔ. I tiri yɛɛ ilaa ibono mɛ wolaa
ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ
mɔ, mɔ, i' nyɛ ba gɛsintin. Mɛ wolaa
ŋmarasɛ yela yɛɛ,

'Nyamesɛ ɔbono me-rɛ mɔ a kya wɔra
abaa gyi mɔ
ne nan kisee dii yelɛ me so.'

19 N wolaa mi-i tɔgɛ fɛye gɛnen ilaa idɛ
nperɛ pɛi de i' lɔɔ ba. Nengyene i san ba
mɔ, de fɛ' sɔɔ me gyi yɛɛ me ne n bo no

pɛi ne ilaa kamaasɛ i bo no. [20] Gɛsintin ne
n' kya tɔgɛ mi-i sa fɛye faa, ɔbono ɔ sɔɔ
ɔbono nɛ sun mɔ abaa anyɔ mɔ, me ne ɔ
sɔɔ gɛnen. Ne ɔbono ɔ sɔɔ me abaa anyɔ
mɔ, ɔbono o sun me mɔ ne ɔ sɔɔ gɛnen."

*Yesu Y*ɛɛ Ɔko Laa Kyu Mɔ Wɔra Mɔ-Akyobo Abaa Dɔ

[21] Yesu gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, mɔ-gisen
dɔ i nyida mɔ ne o buu sa mɔmɔ yɛɛ,
"Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ mi-i sa fɛye faa;
fɛye dɔ ɔko laa kyu me wɔra me-akyobo
abaa dɔ." [22] Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, mɔ-
akasɛbo mɔ mɛ kpɛɛlɛ kerɛ abara. Mɛ
mɛŋ nyi ɔbono ɔ darɛ mɔ. [23] Me, Yesu
ɔkasɛbo ɔbono ɔ kya laarɛ me-ilaa mɔ ne
n tɛ n sindi mɔ ogyiten mɔ. [24] Nfono ne
Simon Piita gi da gimu sa me yɛɛ n' taasɛ
mɔ yɛɛ aye dɔ anɛ ne ɔ darɛ daa?
[25] Gɛsintin mɔ, nɛ tu sindi Yesu ne nɛ
taasɛ mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, anɛ ne fo darɛ
daa?" [26] Yesu gi tɔgɛ sa me yɛɛ, "Kaasɛ
ɔbono nan kyu bodobodo nyɔɔ ipɔ dɔ sa
mɔ de o' gyi mɔ, mɔ ne n' darɛ gɛnen."
Nfono mɔ Yesu gi kyu bodobodo ɔbono ɔ
dɛ mɔ kyu nyɔɔ ipɔ mɔ dɔ gɛsintin ne
o kyu sa Gyudasɛ, Simon Isikaayɔtɛ mɔ-bi
yɛɛ ɔ' sɔɔ gyi.
[27] Gyudasɛ gi kpɛ sɔɔ bodobodo mɔ gyi
mɔ, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ gi suu
de mɔ. Nfono mɔ Yesu gi tɔgɛ sa Gyudasɛ
yɛɛ, "Idɛ kon ilaa ibono fo laa wɔra mɔ,
wɔra imɔ kusaa." [28] (Aye akasɛbo sɛnsɛ
abono aye-rɛ Yesu a tɛ a kya gyi mɔ dɔ
ɔko-rɛ ɔko mɛŋ nu ilaa ibono Yesu gi tɔgɛ
sa Gyudasɛ mɔ gɛsɛ. [29] Mɔmɔ ako berɛ,
mɛ nyi daa yɛɛ Yesu kya tɔgɛ ɔ kya sa
Gyudasɛ yɛɛ ɔ' kpaa sɔɔ ilaa ibonoana mɛ
laa kyu gyi gɛkɛ belɛ mɔ abɛɛ ɔ' kpaa kyu
ilaa iko kpaa sa ayenbo. I kya nyiile yɛɛ
Gyudasɛ ne n kya keda mɔmɔ-aterenbi.)
[30] Gyudasɛ gi kpɛ gyi bodobodo mɔ,
ayaa abono so mɔ, ɔ lii taa mɔmɔ yɛgɛ.
Gɛnen owi ɔbono mɔ, i gyɛ gɛnyɛ.

*Nbara Pob*ɔrɔ

[31] Gyudasɛ gi lii, ne i san Yesu mɔ-rɛ
mɔ-akasɛbo sɛnsɛ mɔ, Yesu gi tɔgɛ yɛɛ,
"Idɛ kon ne me, anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-
daa mɔ nyisigyi mɔ laa lii gɛwi ne. Gɛnen
kee ne Wurubuaarɛ-lɛɛ nyisigyi mɔ laa
lii gɛwi kyu lii me so ne. [32] Nengyene
Wurubuaarɛ nyisigyi mɔ gi lii gɛwi kyu lii
me so mɔ, gɛnen kee ne Wurubuaarɛ laa
yɛgɛ me-lɛɛ nyisigyi mɔ ɔ' lii gɛwi kyu lii
mɔ Wurubuaarɛ so ne. Ayaa adɛ so ne Wu-
rubuaarɛ laa wɔra gɛnen ilaa idɛ." [33] Yesu
gi kii tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Me-biana, nan
kyena fɛye dɔ ŋmaraa daa faa bɔla. Fɛ
laa laarɛ me-gɛten. Fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ
tɔgɛ sa Gyuda awura abelɛnsɛ baa kyon
mɔ, nperɛ n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye kee yɛɛ
nfono n kya kpe mɔ, fɛ maŋ taalɛ kpe nno.
[34] Pɛi ne nan kyon mɔ, n kya yela nbara
pobɔrɔ n kya sa fɛye yɛɛ fɛ' laarɛ abara
ilaa. Fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ laarɛ fɛye-ilaa
mɔ, fɛye kee fɛ' laarɛ abara ilaa gɛnen.
[35] Nengyene fɛ laarɛ abara ilaa mɔ, imɔ ne
nan yɛgɛ ɔkamaasɛ ɔ' bii yɛɛ me-akasɛbo
ne fɛ gyɛ."

*Yesu Y*ɛɛ Piita Laa Kine Yɛɛ Ɔ Mɛŋ Nyi Mɔ

[36] Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, Simon Piita gi
taasɛ mɔ yɛɛ, "Me-wura, fo laa kpe fonɛ?"
Nfono ne Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔ yɛɛ,
"Nfono n kya kpe mɔ, fo maŋ taalɛ buu me
kpe nno nperɛ. Gɛmara mɔ fo laa buu me
ba nno." [37] Piita gi kii taasɛ mɔ yɛɛ, "Me-
wura, menɛ n wɔra so ne maŋ taalɛ buu fo
kpe nno nperɛ yɛgɛ nan taalɛ sɔɔ fo-lɛwu
wu'?" [38] Ne Yesu gi taasɛ Piita yɛɛ, "Fo laa
sɔɔ me-lɛwu wu'? Sɔɔ gibui yela, pɛi de
kyaasɛ gyangbarasɛ ɔ' lɔɔ folɛ ndɛ mɔ,
fo laa sorogɛ gikpadɔ gisa' yɛɛ fo mɛŋ nyi
me."

14

*Yesu Gi T*ɔgɛ Wɔra Mɔ-Akasɛbo Mɔ

[1] Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo mɔ yɛɛ,
"Fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ fɛye-asen dɔ i' nyida
fɛye. Fɛye berɛ fɛ' kpɛ kyu fɛye-nyoro too
Wurubuaarɛ so daa. Fɛ' kyu fɛye-nyoro
too me so kee. [2] Ibu kyenasɛ i nyaakyɔ
me-sɛ Wurubuaarɛ gɛten dɔ. Ne fɛɛ i
mɛŋ gyɛ gɛnen mɔ, nkana maŋ tɔgɛ sa
fɛye yɛɛ nan kpaa lɔrɔ gɛtɛɛko gyoo fɛye.
[3] Nengyene nɛ kpaa lɔrɔ nno yela sa fɛye
gɛnen mɔ, nan kii ba fɛye asɛ de n' baa
puru fɛye kyu kpe me asɛ. Nfono nan
kyena mɔ, nno ne fɛye kee fɛ laa kyena.
[4] Ɔkpa ɔbono so nan naa de n' kpe mɔ, fɛ
ti fɛ nyi gɛnen ɔkpa mɔ."
[5] Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, Tomaasɛ gi
taasɛ mɔ yɛɛ, "Me-wura, a mɛŋ nyi nfono
fo kya kpe mɔ. Ne nnɛ ne a laa wɔra de a'

bii ɔkpa mɔ?” 6 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Me
ne n gyɛ ɔkpa mɔ. Me so ne asa mɛ laa bii
gɛsintin mɔ ne mɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena ɔnan. Ɔko-rɛ ɔko mɛŋ bo no
ɔ laa taalɛ kpe Wurubuaarɛ asɛ, gɛnen
mɔ, kaasɛ mɔ gi kyu de me so. 7 Fɛɛ fɛ
bii me mɔ, fɛ bii me-sɛ Wurubuaarɛ kee
ne. San kyu lii nperɛ kyu i kya kpe mɔ, fɛ
ti nyɛ me-sɛ Wurubuaarɛ bii, ne fɛ nyɛ
mɔ wu de fɛye-ansi ne.”

8 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, Filipo gi tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ, “Me-Wura, nyiile aye aye-sɛ
Wurubuaarɛ. A nyɛ bii mɔ mɔ, i kaabo
aye.” 9 Yesu gi taasɛ mɔ yɛɛ, “Filipo,
ko-o ibono me-rɛ fɛye a kyena kaaborɛ
faa, imɔso fo mɛŋ ti taa bii me? Nyamesɛ
kamaasɛ ɔbono o wu me mɔ, o wu me-
sɛ Wurubuaarɛ ne, ne nnɛ so ne fo kii
fi-i tɔgɛ me yɛɛ n' nyiile fɛye me-sɛ
Wurubuaarɛ? 10 Fo mɛŋ kya sɔɔ me gyi
yɛɛ me-sɛ Wurubuaarɛ bo me dɔ ne me
kee n bo mɔ dɔ? Ilaa ibono n kya tɔgɛ mɔ
i mɛŋ gyɛ me-gibaa so ne n' kya tɔgɛ imɔ.
I gyɛ daa me-sɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ tɛ
me dɔ mɔ ne n kya wɔra mɔ-gɛsun. 11 Sɔɔ
me gyi yɛɛ n bo me-sɛ dɔ, ne mɔ kee bo
me dɔ. Nɛ tɔgɛ faa ne fo maŋ sɔɔ gyi mɔ,
kii sɔɔ me gyi kyu lii me-ilaa ibono n dɛ
Wurubuaarɛ ɔlon n kya wɔra mɔ so.

12 “Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ mi-i sa fɛye;
ɔbono o kyu mɔ-nyoro too me so mɔ laa
wɔra ilaa ibono ɔnan n kya wɔra mɔ de i'
kii don me-lɛɛ mɔ gbaa. I kya nyiile yɛɛ
nan kpe me-sɛ Wurubuaarɛ asɛ. 13 Ilaa
kamaasɛ ibono fɛ dalaa kolɛ Wurubuaarɛ
naa de me so mɔ, nan wɔra sa fɛye de
asa mɛ' nyɛ wu Wurubuaarɛ nyisigyi mɔ
kyu naa de me, Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ so.
14 Ilaa kamaasɛ ibono fɛ dalaa kolɛ me-
ginyen dɔ mɔ, gɛsintin, nan wɔra sa fɛye.

*Yesu Gi Ka Y*ɛɛ Ɔ Laa Kpaa Sun Wurubuaarɛ Oduduu Mɔ Ba

15 “Nengyene fɛ kya laarɛ me-ilaa mɔ, fɛ
laa gyi me-nbara mɔ so. 16 Nan dalaa kolɛ
me-sɛ Wurubuaarɛ de o' kii sun ɔkpaabo
ɔko de ɔ' baa kyena fɛye asɛ gɛkpaa-
gɛkpaa. 17 Mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ
Oduduu ɔbono ɔ bo gɛsintin mɔ. Abono
mɛŋ kya sɔɔ Wurubuaarɛ gyi mɔ mɛ maŋ
taalɛ sɔɔ mɔ abaa anyɔ. I kya nyiile yɛɛ
mɛ mɛŋ nyi yɛɛ ɔ bo no, ne mɛ mɛŋ kii
mɛ nyi mɔ. Fɛye berɛ, fɛ nyi mɔ. Ɔ tɛ fɛye
asɛ ne ɔ laa kyena fɛye-asen dɔ.

18 “Maŋ taa fɛye yɛgɛ fɛye-nkon fɛɛ
aŋmenbi. Nɛ kpe mɔ, nan kii ba fɛye asɛ.
19 I kpɛ san ŋmaraa daa, abono mɛ mɛŋ kya
sɔɔ Wurubuaarɛ gyi mɔ mɛ maŋ baa wu
me. Fɛye berɛ, fɛ laa wu me. Me, n ti n
bo Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena. Imɔso fɛye
kee fɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena.
20 Gɛnen owi ɔbono mɔ, fɛ laa nyɛ bii yɛɛ
n bo me-sɛ Wurubuaarɛ dɔ ne fɛye mɔ, fɛ
bo me dɔ, ne mi-i me mɔ, n bo fɛye dɔ. 21 Fo
nyamesɛ ɔbono fo kya sɔɔ me-nbara wɔra
fo-gisen dɔ ne fo kya gyi nmɔ so mɔ, fo ne
n kya laarɛ me-ilaa. Me-sɛ Wurubuaarɛ
laa laarɛ fo gɛnen kaasɛ ɔbono ilaa. Me
kee nan laarɛ fo-ilaa ne nan lɛɛ me-nyoro
gɛwi nyiile fo.”

22 Yesu gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, mɔ-
akasɛbo mɔ dɔ ɔbono mɛ kya terɛ mɔ
yɛɛ Gyudasɛ mɔ (I mɛŋ gyɛ Gyudasɛ
Isikaayɔtɛ berɛ) gɛnen Gyudasɛ baarɛ gi
taasɛ Yesu yɛɛ, “Me-Wura, menɛ n wɔra
so ne aye-wolɛ ne fo laa lɛɛ fo-nyoro gɛwi
nyiile, ne abono mɛŋ kya sɔɔ Wurubuaarɛ
gyi mɔ berɛ, fo maŋ lɛɛ fo-nyoro gɛwi
nyiile mɔmɔ daa?” 23 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ
sa mɔ yɛɛ, “Ɔbono ɔ kya laarɛ me-ilaa
mɔ kya nu me-gɛdɛ. Me-sɛ Wurubuaarɛ
laa laarɛ mɔ-ilaa, ne me-rɛ me-sɛ Wu-
rubuaarɛ a laa ba mɔ asɛ de a' baa kyena
mɔ dɔ. 24 Ɔbono ɔ mɛŋ kya laarɛ me-ilaa
mɔ, mɛŋ kya nu me-gɛdɛ. Ɔkalan ɔbono
nɛ tɔgɛ sa fɛye faa mɛŋ lii me asɛ, ɔ lii
daa Wurubuaarɛ ɔbono o sun me mɔ asɛ.

25 “Ibono a san a tɛ dabɔlɛ faa ne n' kya
tɔgɛ fɛye gɛnen ilaa idɛ faa. 26 Nengyene
nɛ kyon mɔ, Wurubuaarɛ laa sun ɔko de
ɔ' baa yii me-giyaa de ɔ' kpaa fɛye. Mɔ
ne n gyɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ. Ɔ laa
baa nyiile fɛye ilaa kamaasɛ de o' nyingi
fɛye-ilaa ibono pɛwu nɛ tɔgɛ fɛye mɔ.
27 Gisen yuuli ne n' dɛ mi-i yela fɛye. Me-
gisen yuuli ne n' dɛ mi-i sa fɛye. I mɛŋ gyɛ
gɛsinkpan gɛdɛ so gisen yuuli mɔ ɔnan.
Fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ fɛye-asen a' nyida fɛye.
Fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ i' wɔra fɛye gifuu.

28 “Fɛ ti wolaa nu me nɛ tɔgɛ sa fɛye yɛɛ
nan kpe de n' kii ba fɛye asɛ. Nengyene fɛ
kya laarɛ me-ilaa gɛsintin mɔ, nkana fɛ nu
yɛɛ n kya kpe me-sɛ Wurubuaarɛ asɛ mɔ,
i laa wɔra fɛye ɔkon daa. I kya nyiile yɛɛ

me-sɛ gi don me. [29] N wolaa mi-i buu mi-i
sa fɛye aberɛ adɛ pɛi de i' lɔɔ ba. I san
ba mɔ, de fɛ' nyɛ sɔɔ me gyi. [30] Maŋ baa
nyɛ tɔngɛ de fɛye gikyɔ iko. I kya nyiile
yɛɛ ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu ɔbono ɔ bo
ɔlon gɛsinkpan so mɔ kya ba. Me berɛ, ɔ
mɛŋ bo ɔlon ɔko me so. [31] Ilaa ibono me-
sɛ Wurubuaarɛ gi ka sa me mɔ ne n' kya
wɔra. Imɔ ne nan yɛgɛ asa mɛ laa wu bii
yɛɛ n kya laarɛ me-sɛ Wurubuaarɛ ilaa.
"Fɛ' koso de a' lii gɛrɛ."

15

*Yesu D*ɛ Fɛɛ Oyii

[1] Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔ akasɛbo mɔ yɛɛ,
"Me n dɛ fɛɛ oyii duusɛ kolon ɔbono me-
sɛ Wurubuaarɛ gi duu mɔ. Mɔ ne n kya
kerɛ gɛnen oyii ɔbono so. [2] Me-gɛgyalenbi
kamaasɛ gɛbono gɛ mɛŋ kya sɔrɔ abi mɔ,
me-sɛ Wurubuaarɛ kya ŋɛ gɛmɔ fuɛ, ne
me-gɛgyalenbi gɛbono, mɔ, gɛ kya sen ne
gɛŋ kya sɔrɔ abi gikyɔ mɔ, ɔ kya ŋɛɛlɛ
gɛmɔ-gimu so de gɛ' ba ngyalenbi de gi'
nyɛ sɔrɔ gikyɔ. [3] Fɛye ne n gyɛ me-
ngyalenbi nbono Wurubuaarɛ kya kerɛ
nmɔ so gɛnen mɔ. I kya nyiile yɛɛ kyu
lii Wurubuaarɛ agyɛbi abono nɛ tɔgɛ sa
fɛye mɔ so mɔ, fɛ nyɛ ne i kpaarɛ fɛye-ilaa
nyɛnyɛn fuɛ sa fɛye. [4] Fɛ' kyena me dɔ de
me kee n' kyena fɛye dɔ. Oyii gɛgyalenbi
wolɛ gɛ maŋ taalɛ sɔrɔ abi gɛmɔ-gibaa so,
gɛnen mɔ, gɛ kyaa de oyii mɔ. Gɛnen kee
ne i dɛ sa fɛye ɔkamaasɛ faa. Fo-wolɛ fo
maŋ taalɛ wɔra Wurubuaarɛ gɛlaarɛ ilaa
wɔrasɛ, gɛnen mɔ, me-rɛ fo ne n tɛ.
[5] "Me ne n gyɛ oyii mɔ. Fɛye mɔ, ne
n gyɛ oyii mɔ ngyalenbi mɔ. Ɔbono ɔ
tɛ me dɔ ne me kee n tɛ mɔ dɔ mɔ,
gɛnen kaasɛ ɔbono ne nan tansi wɔra
Wurubuaarɛ gɛlaarɛ ilaa wɔrasɛ mɔ. Ne
fɛɛ i mɛŋ gyɛ me-rɛ fo ne n tɛ mɔ fo maŋ
taalɛ wɔra imɔ iko-rɛ iko. [6] Nengyene
nyamesɛ mɛŋ tɛ me dɔ mɔ, ɔ dɛ fɛɛ
gɛgyalenbi gɛbono mɛ kya ŋɛɛlɛ fuɛ. Gɛ
wolɛ ne asa mɛ kya puru kpaa too wɔra
ɔgya dɔ de gɛ' dɛɛ mɔ.
[7] "Nengyene fɛ tɛ me dɔ ne me-agyɛbi
a tɛ fɛye dɔ mɔ, ilaa kamaasɛ ibono fɛ kya
laarɛ ne fɛ dalaa kolɛ Wurubuaarɛ mɔ, ɔ
laa wɔra imɔ sa fɛye. [8] Ilaa ibono i laa lɛɛ
me-sɛ Wurubuaarɛ nyisigyi mɔ nyiile mɔ
ne n gyɛ yɛɛ fo' tansi wɔra mɔ-gɛlaarɛ
ilaa wɔrasɛ. Imɔ ne nan lɛɛ nyiile yɛɛ fɛ
gyɛ me-akasɛbo gɛsintin.
[9] "Fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi laarɛ
me-ilaa mɔ, gɛnen ne me kee nɛ laarɛ
fɛye-ilaa faa. Fɛ' kpɛ fɛ tɛ me dɔ de
n' laarɛ fɛye-ilaa gɛnen kyu i kya kpe.
[10] Nengyene fɛ kya gyi me-nbara so mɔ,
fɛ laa kyena me dɔ de n' laarɛ fɛye-ilaa
fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ gyi me-sɛ Wurubuaarɛ
nbara so, ne n' tɛ mɔ dɔ ɔ kya laarɛ me-
ilaa faa. [11] Nɛ buu gɛnen ilaa idɛ sa fɛye
de i' nyɛ wɔra fɛye ɔkon fɛɛ gɛnɔɔbono i
bo me ɔkon mɔ. N kya laarɛ i' wɔra fɛye-
gisen dɔ ɔkon kpaa logɛ.
[12] "Me-nbara nbono n dɛ n kya sa fɛye
mɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛ' laarɛ abara ilaa
fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ laarɛ fɛye-ilaa mɔ.
[13] Gɛlaarɛ gɛko gɛŋ bo no gɛ baa don de
ibono nyamesɛ laa sɔɔ mɔ-kyɛmenɛana
lɛwu mɔ. [14] Ilaa ibono n kya ka fɛye yɛɛ fɛ'
wɔra faa, ne fɛ wɔra imɔ mɔ, fɛ gyɛ me-
kyɛmenɛana. [15] Meŋ baa n kya terɛ fɛye
yɛɛ me-adega. I kya nyiile yɛɛ dega mɛŋ
nyi mɔ-ɔbelɛnsɛ gɛwɔnsa. Idɛ berɛ, nɛ
terɛ fɛye daa yɛɛ me-kyɛmenɛana. I kya
nyiile yɛɛ ilaa kamaasɛ ibono nɛ nu lii me-
sɛ Wurubuaarɛ asɛ mɔ, nɛ kyu nyiile fɛye.
[16] "I mɛŋ gyɛ fɛye ne n tɔɔsɛ me lɛɛ
de n' wɔra fɛye-ɔbelɛnsɛ. Me ne n tɔɔsɛ
fɛye lɛɛ yɛɛ fɛ' wɔra Wurubuaarɛ gɛsun
de i' bara ilaa dɛnsɛ fɛɛ gɛnɔɔbono oyii
kya sɔrɔ abi mɔ. N kya laarɛ yɛɛ gɛnen
ilaa dɛnsɛ mɔ i' dɛ kpe gɛkpaa-gɛkpaa. I
ba gɛnen mɔ, fɛ dalaa kolɛ Wurubuaarɛ
ilaa kamaasɛ me-ginyen dɔ mɔ, ɔ laa yɛgɛ
i' yii fɛye-gibaa. [17] Ilaa ibono n kya ka fɛye
mɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛ' laarɛ abara ilaa.

*Asa Abono M*ɛ Mɛŋ Kya Sɔɔ Wu-
rubuaarɛ Gyi Mɔ Mɛ Laa Kyo Fɛye

[18] "Nengyene abono mɛŋ kya sɔɔ Wu-
rubuaarɛ gyi mɔ mɛ kya kyo fɛye mɔ, fɛ'
nyingi yɛɛ me ne mɛ wolaa kyo pɛi ne
i tu fɛye gɛnen. [19] Fɛɛ fɛye-rɛ ɔmɔ fɛ
gyɛ nyamesɛ kolon daa mɔ, nkana mɛ laa
laarɛ fɛye-ilaa. Idɛ mɔ faa mɔ, fɛ mɛŋ
baa fɛ gyɛ mɔmɔ dɔ. Nɛ tɔɔsɛ fɛye
lɛɛ lii mɔmɔ dɔ. Imɔso ne mɛ kya kyo
fɛye gɛnen. [20] Fɛ' nyingi gigyɛbi gibono nɛ
tɔgɛ sa fɛye mɔ. Nɛ tɔgɛ yɛɛ, 'Dega mɛŋ
kya don mɔ-ɔbelɛnsɛ.' Nengyene mɛ ka
me ɔbono n gyɛ fɛye-ɔbelɛnsɛ mɔ ansi

mɔ, i dɛ i gyoo fɛye kee. Nengyene mɛ
nu me-gɛdɛ mɔ, mɛ laa nu fɛye-gɛdɛ kee.
21 Me so ne mɛ laa ka fɛye-ansi gɛnen. I kya
nyiile yɛɛ mɛ mɛŋ nyi ɔbono o sun me mɔ.
22 "Nengyene fɛɛ meŋ ba gɛsinkpan
gɛdɛ so de n' baa tɔngɛ sa asa mɔ, nkana
ilaa ibono mɛ kya wɔra faa, Wurubuaarɛ
maŋ bun mɔmɔ gipuɛɛ. Imɔ idɛ, mɔ,
nɛ ba ne mɛ nu lii me asɛ faa, mɛ mɛŋ
baa mɛ bo ɔkyɛɛrɛgyanten. 23 Nyamesɛ
ɔbono ɔ kya kyo me mɔ kya kyo me-
sɛ Wurubuaarɛ kee ne. 24 Nɛ wɔra ilaa
dɛgɛnɔsɛ ibonoana ɔko-rɛ ɔko mɛŋ ti taa
wɔra kerɛ. Ne fɛɛ nkana meŋ wɔra gɛnen
de mɛ' wu de mɔmɔ-ansi mɔ, nkana ilaa
ibono mɛ kya wɔra faa, Wurubuaarɛ maŋ
bun mɔmɔ gipuɛɛ. Imɔ idɛ, mɔ, mɛ wu de
mɔmɔ-ansi ne mɛ dabɔlɛ kyo me-rɛ me-
sɛ Wurubuaarɛ pɛwu. 25 I mɛŋ ba gɛnen
giyan. I ba gɛnen mɔ, i kyena daa de ilaa
ibono Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɛ ŋmarasɛ
yela mɔ-agyɛbi ɔwolɛ mɔ dɔ sa mɔmɔ
mɔ. Mɛ wolaa ŋmarasɛ nno yɛɛ,
I mɛŋ bo ilaa kolon ibono so mɛ kyo me
mɔ.
26 "Nan sun ɔbono ɔ laa kpaa fɛye
mɔ fɛye asɛ. Mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ
Oduduu ɔbono ɔ laa lii Wurubuaarɛ asɛ
mɔ. Ɔ gyɛ gɛsintin wura. Nengyene ɔ ba
mɔ, ɔ laa lɛɛ me-ilaa nyiile asa. 27 Fɛye
kee fɛ laa lɛɛ me-ilaa nyiile asa. I kya nyiile
yɛɛ kpɛ kyu lii owi ɔbono nɛ yii me-gɛsun
mɔ gɛsɛ mɔ, me-rɛ fɛye ne."

16

1 "Awɔrɔfɔɔ abono a dɛ a gyoo fɛye mɔ
so ne nɛ tɔgɛ gɛnen ilaa idɛ pɛwu sa fɛye,
de fɛye-gisɔɔgyi mɔ gi mɛŋ sa gi' koso me
so. 2 Asa mɛ laa tii fɛye yɛɛ fɛye-giyaa gi
maŋ nyɛ yii mɔmɔ-akyangbon dɔ. I mɛŋ
gyɛ ibono wolɛ gbaa. Owi ɔko kya ba ibono
fɛɛ ɔko gi mɔɔ fɛye dɔ ɔko mɔ, ɔ laa
kyu imɔ yɛɛ Wurubuaarɛ ɔson mɔ dɔ
ne ɔ kpɛ ɔ dɛ gɛnen yɛgɛ iŋ gyɛ gɛnen
ne. 3 Ibono mɛ mɛŋ nyi me abɛɛ me-sɛ
Wurubuaarɛ mɔ so ne mɛ laa wɔra fɛye
gɛnen ilaa ibonoana faa. 4 I mɛŋ gyɛ giyan
so ne n' kya tɔgɛ fɛye gɛnen ilaa idɛ. Meŋ
kya laarɛ awɔrɔfɔɔ mɔ a' baa tuule fɛye.
N kya laarɛ daa fɛɛ nengyene awɔrɔfɔɔ
mɔ a baa tu fɛye mɔ de fɛ' nyingi yɛɛ nɛ
wolaa tɔgɛ fɛye amɔ so ilaa yela de i' nyɛ
keda fɛye-nyoro.

*Wurubuaar*ɛ Oduduu Mɔ Gɛsun Wɔrasɛ

"Meŋ wolaa tɔgɛ gɛnen ilaa idɛ sa fɛye
lii gɛsɛ de gɛsɛ. I kya nyiile yɛɛ n san n
bo fɛye asɛ. 5 Idɛ kon berɛ, n kya kii n
kya kpe ɔbono o sun me mɔ asɛ. Fɛye dɔ
ɔko-rɛ ɔko mɛŋ kii taasɛ me yɛɛ fonɛ ne
n kya kpe. 6 Nɛ wu yɛɛ ilaa ibono pɛwu nɛ
tɔgɛ sa fɛye faa ne n yɛgɛ ne fɛye-asen dɔ
i nyida fɛye gikyɔ gɛnen. 7 N kya tɔgɛ fɛye
gɛsintin yɛɛ nɛ kii kpe mɔ, fɛye ne i laa
wɔra ɔdan sa. I kya nyiile yɛɛ nengyene
meŋ kii kpe Wurubuaarɛ asɛ mɔ, ɔbono
nan sun de ɔ' baa kpaa fɛye mɔ maŋ ba.
Nengyene nɛ kii kpe mɔ, pɛi ne nan sun
mɔ fɛye asɛ.

8 "Ɔ ba mɔ, ɔ laa bugi anyamesɛ nwɔnsa
kyu lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra de gɛsintin
gigyi de gipuɛɛ gibun so. Ɔ laa nyiile
mɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-nwɔnsa nbono mɛ dɛ
kyu lii gɛnen ilaa ibonoana so mɔ iŋ kyena.
9 Kyu lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra so mɔ, Wu-
rubuaarɛ Oduduu mɔ laa yɛgɛ asa mɛ' bii
yɛɛ mɛ gyɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo. I lii
fɛɛ mɛ mɛŋ kyu mɔmɔ-nyoro too me so.
10 Kyu lii gɛsintin gigyi so mɔ, Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ laa yɛgɛ asa mɛ' bii yɛɛ nɛ
gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ. I lii fɛɛ nan
kpe me-sɛ Wurubuaarɛ asɛ ne fɛŋ baa
wu me. 11 Ne kyu lii gipuɛɛ gibun so mɔ,
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ laa yɛgɛ asa mɛ'
bii kee yɛɛ mɛŋ kyɛɛgɛ mɔ, Wurubuaarɛ
laa bun ɔmɔ gipuɛɛ. I lii fɛɛ ɔ ti bun
ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu ɔbono ɔ bo ɔlon
gɛsinkpan so mɔ gipuɛɛ.

12 "N san n bo ilaa gikyɔ nan tɔgɛ sa
fɛye. Imɔ gɛnen mɔ, nengyene nɛ tɔgɛ
imɔ pɛwu ayaa adɛ so mɔ, i laa don
fɛye-abaa, fɛ maŋ taalɛ nu imɔ gɛsɛ.
13 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ne n gyɛ
ɔbono ɔ kya lɛɛ Wurubuaarɛ gɛsintin
ilaa nyiile. Nengyene gɛnen Wurubuaarɛ
Oduduu ɔbono gi ba mɔ, mɔ ne nan baa
gyangbara sa fɛye de fɛ' bii Wurubuaarɛ
gɛsintin ilaa mɔ pɛwu. I kya nyiile yɛɛ i
mɛŋ gyɛ mɔ-gibaa so ne ɔ laa baa tɔngɛ.
Ilaa ibono o nu mɔ, imɔ ne ɔ laa tɔgɛ,
ne ɔ laa tɔgɛ fɛye ilaa ibono i laa baa ba
mɔ. 14 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ laa kyu
nyisigyi bara me. Ɔ laa lɛɛ ilaa ibono i gyɛ
me-lɛɛ mɔ gɛwi nyiile fɛye. 15 Ilaa ibono

pɛwu me-sɛ Wurubuaarɛ bo mɔ, i gyɛ me-lɛɛ. Imɔso ne nɛ tɔgɛ yɛɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ laa lɛɛ ilaa ibono i gyɛ me-lɛɛ mɔ gɛwi nyiile fɛye mɔ.

Gɛyiyɛɛ De Ɔkon

16 "I san daa ŋmaraa faa, fɛ maŋ baa
wu me ne i kii wɔra ŋmaraa mɔ, fɛ laa kii
wu me." 17 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, mɔ-
akasɛbo mɔ ako mɛ kya taasɛ abara yɛɛ,
"Menɛ ilaa ne ɔ darɛ gɛnen? Ɔ kya tɔgɛ
yɛɛ i san daa ŋmaraa faa, a maŋ baa wu
mɔ, ne i kii wɔra ŋmaraa mɔ, a laa kii wu
mɔ. O kii tɔgɛ kee yɛɛ ɔ kya kpe mɔ-
sɛ Wurubuaarɛ asɛ." 18 Mɛ kpɛ san ma-a
taasɛ abara yɛɛ, "Menɛ ne ɔ darɛ yɛɛ,
'ŋmaraa daa faa'? A mɛŋ kya nu imɔ gɛsɛ."
19 Yesu akasɛbo mɔ mɛ kpɛ ma-a taasɛ
abara gɛnen mɔ, ɔ bii yɛɛ mɛ kya laarɛ
fɛɛ mɛ' taasɛ mɔ imɔ gɛsɛ. Ɔ taasɛ mɔmɔ
yɛɛ, "Ibono nɛ tɔgɛ fɛye yɛɛ, 'I san daa
ŋmaraa faa, fɛ maŋ baa wu me; ne i kii
wɔra ŋmaraa mɔ, fɛ laa kii wu me' mɔ, imɔ
gɛsɛ ne fɛ kya taasɛ abara faa? 20 N kya
tɔgɛ fɛye gɛsintin; ilaa ibono i laa ba me so
mɔ, fɛ laa saawo de fɛ' yiyɛɛ. Asa abono
mɛŋ kya sɔɔ Wurubuaarɛ gyi mɔ berɛ
i laa wɔra mɔmɔ ɔkon. Imɔ gɛnen mɔ,
fɛye-gɛyiyɛɛ mɔ gɛ laa baa bingiri ɔkon
sa fɛye. 21 I laa wɔra fɛye fɛɛ owi ɔbono
ɔkyii kya dun mɔ. Gɛnen owi ɔbono dɔ
mɔ, ɔ kya yiyɛɛ, i kya nyiile yɛɛ gɛdun gɛ
yii mɔ. Nengyene ɔ nyɛ ne ɔ korogɛ mɔ,
ɔ kya tan mɔ-gɛyiyɛɛ mɔ so. Ɔŋ baa ɔ kya
nyingi imɔ. I kya nyiile yɛɛ i kya wɔra mɔ
ɔkon yɛɛ ɔ korogɛ nyamesɛ ba gɛsinkpan
so. 22 Gɛnen ne i laa baa wɔra fɛye kee ne.
Nperɛ faa berɛ mɔ, fɛ bo gɛyiyɛɛ dɔ. Nan
kii ba fɛye asɛ de fɛye-gisen gi' tɔrɔ fɛye.
Gɛnen owi ɔbono mɔ ɔko mɛŋ bo no ɔ
laa taalɛ sɔgɛ ɔkon ɔbono fɛ laa gyi mɔ
lii fɛye-abaa dɔ. 23 Nengyene gɛnen gɛkɛ
gɛbono gɛ fo mɔ, fɛ maŋ baa taasɛ me ilaa
taasɛsɛ iko.

"Gɛsintin ne n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye faa;
ilaa kamaasɛ ibono fɛ laa dalaa kolɛ lii
Wurubuaarɛ asɛ mɔ, ɔ laa yɛgɛ de i' yii
fɛye-gibaa kyu lii me Yesu so. 24 Fɛ mɛŋ
ti taa dalaa kolɛ Wurubuaarɛ ilaa iko kyu
naa de me so gɛkaako kerɛ. Fɛ' dalaa kolɛ
mɔ kyu naa de me so. Ɔ laa yɛgɛ i' yii fɛye-
gibaa de i' tansi wɔra fɛye-asen dɔ ɔkon.

Yesu Gi Ti Gyi Gɛsinkpan So Ilaa Kamaasɛ So

25 "Akpalɛ dɔ ne nɛ tɔgɛ me-sɛ ilaa sa
fɛye faa. Owi ɔko kya ba ibono maŋ baa da
fɛye akpalɛ kyu lii mɔ so. Nan san tɔgɛ
me-sɛ Wurubuaarɛ ilaa sa fɛye mɔ, nan
tɔgɛ tigi fɛye daa. 26 San kyu lii gɛnen owi
ɔbono kyu kyon mɔ, fɛ laa dalaa kolɛ Wu-
rubuaarɛ ilaa kyu naa de me so. I mɛŋ gyɛ
yɛɛ me ne nan kolɛ me-sɛ Wurubuaarɛ sa
fɛye. 27 Me-sɛ Wurubuaarɛ gbaa-gbaa kya
laarɛ fɛye-ilaa. I kya nyiile yɛɛ fɛ laarɛ
me-ilaa ne fɛ sɔɔ me gyi yɛɛ nɛ kpelegɛ
lii daa Wurubuaarɛ asɛ. 28 Nɛ lii me-sɛ asɛ
ne nɛ ba gɛsinkpan so. Nperɛ mɔ n kya
lii gɛsinkpan so n kya kii mi-i kpe me-sɛ
Wurubuaarɛ asɛ."
29 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, mɔ-akasɛbo
mɔ mɛ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Foŋ wu? Idɛ kon
berɛ ne fo tɔgɛ tigi aye ne. Foŋ baa tɔngɛ
akpalɛ dɔ sa aye. 30 Idɛ kon ne a bii yɛɛ
fo nyi ilaa kamaasɛ. I mɛŋ baa i tiri yɛɛ
ɔko ɔ' baa taasɛ fo ilaa. Imɔ idɛ i yɛgɛ a'
sɔɔ fo gyi yɛɛ fo lii daa Wurubuaarɛ asɛ
gɛsintin."
31 Mɛ tɔgɛ gɛnen ta mɔ, Yesu gi taasɛ
mɔmɔ yɛɛ, "Idɛ kon berɛ, fɛ sɔɔ me gyi?
32 To, owi ɔko kya ba, ɔ ti fo gbaa, ibono fɛ
laa yaasɛ giyan-giyan de fɛ' kii kpe fɛye-
nwi taa me yɛgɛ de i' san me-nkon. I maŋ
kii san me-nkon berɛ. Me-sɛ Wurubuaarɛ
bo me asɛ. 33 Nɛ tɔgɛ gɛnen ilaa idɛ sa
fɛye daa de fɛ' nyɛ gisen yuuli. I lii fɛɛ
me-rɛ fɛye a wɔra nyamesɛ kolon. Asa
mɛ laa yɛgɛ fɛ' wu awɔrɔfɔɔ gɛsinkpan
so gɛrɛ. Imɔ gɛnen gbaa mɔ, fɛ' yɛgɛ i'
keda fɛye-nyoro. Nɛ ti gyi anyamesɛ ɔlon
pɛwu so."

17

Yesu Gi Dalaa Sa Mɔ-Nyoro

1 Yesu gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, ɔ diirɛ mɔ-
ansi kerɛ soso ne ɔ dalaa sa Wurubuaarɛ
yɛɛ, "Me-sɛ, owi mɔ gi fo. Lɛɛ me, fo-
bi mɔ nyisigyi nyiile asa. Fo lɛɛ me-
nyisigyi nyiile mɔ, de me, fo-bi mɔ n' lɛɛ
fo-lɛɛ nyisigyi mɔ nyiile. 2 Fo sa me ɔlon
nyamesɛ kamaasɛ so de n' yɛgɛ asa abono
fo sa me mɔ mɛ' kyena fo Wurubuaarɛ
asɛ gɛkpaa-gɛkpaa. 3 Gɛnɔɔbono asa mɛ
laa nyɛ fo asɛ gɛkyena gɛkpaa mɔ ne n
gyɛ yɛɛ mɛ' bii fo ɔbono fo-nkon ne n
gyɛ Wurubuaarɛ mɔ, de mɛ' bii me, Yesu

Kirisito ɔbono fo sun me mɔ. [4] Nɛ lɛɛ fo-
nyisigyi mɔ gɛwi nyiile. I lii fɛɛ nɛ logɛ
gɛsun gɛbono fo sa me yɛɛ n' baa wɔra
gɛsinkpan so mɔ. [5] Idɛ kon, me-sɛ, fo-o fo
mɔ, yɛgɛ n' gyi ginsi fo asɛ, de fo' kiiri me-
nyisigyi ɔbono n wolaa n bo mɔ fo asɛ pɛi
ne soso de gɛsɛ i' lɔɔ wɔra ilɛɛsɛ mɔ sa
me.

*Yesu Gi Dalaa Sa M*ɔ-Akasɛbo

[6] "Asa abono fo sa me lii asa sɛnsɛ dɔ
mɔ, nɛ lɛɛ fo-gidebi mɔ nyiile mɔmɔ. Mɛ
wolaa mɛ gyɛ daa fo-lɛɛ pɛi ne fo kyu ɔmɔ
kyu sa me. Mɔmɔ, mɔ, mɛ nu fo-gɛdɛ.
[7] Idɛ kon mɛ bii yɛɛ ilaa kamaasɛ ibono fo
kyu sa me mɔ, i lii daa fo asɛ. [8] Ikalan ibono
fo sa me mɔ, nɛ tɔgɛ mɔmɔ, ne mɔmɔ,
mɔ, mɛ nu me asɛ, ne mɛ bii ibono i gyɛ
gɛsintin yɛɛ nɛ lii fo asɛ. Mɛ sɔɔ gyi yɛɛ
fo ne n sun me.

[9] "Mɔmɔ ne n' kya dalaa mi-i sa faa.
Iŋ gyɛ asa sɛnsɛ ne n kya dalaa mi-i sa.
Mɔmɔ abono fo kyu sa me ne mɛ sɔɔ me
gyi mɔ ne n' kya dalaa n kya sa. I kya nyiile
yɛɛ mɛ gyɛ daa fo-lɛɛ. [10] Ɔkamaasɛ ɔbono
ɔ gyɛ me-lɛɛ mɔ, ɔ gyɛ daa fo-lɛɛ ne
ɔkamaasɛ ɔbono ɔ gyɛ fo-lɛɛ mɔ, ɔ gyɛ
me-lɛɛ kee. N kya nyɛ nyisigyi kyu naa de
mɔmɔ so. [11] Idɛ kon berɛ maŋ baa kyena
gɛsinkpan so. Mɔmɔ adɛ berɛ mɛ san
mɛ tɛ saarɛ asa abono mɛ mɛŋ sɔɔ fo gyi
mɔ dɔ. Mi-i me mɔ, n kya kii n kya ba fo
asɛ mi-i taa ɔmɔ mi-i yɛgɛ. Imɔso, me-
sɛ, fo ɔbono fo-nkon ne n gyɛ Wurubuaarɛ
mɔ, kyu ɔlon ɔbono fo sa me mɔ, kyu kerɛ
mɔmɔ so de mɛ' wɔra nyamesɛ kolon fɛɛ
gɛnɔɔbono me-rɛ fo a gyɛ nyamesɛ kolon
mɔ. [12] Owi ɔbono n bo mɔmɔ asɛ mɔ,
nɛ kyu fo-ɔlon kerɛ mɔmɔ so, gɛnen ɔlon
ɔbono ne fo kyu sa me mɔ. Nɛ kun mɔmɔ,
ne mɔmɔ dɔ ba-a nyamesɛ kolon meŋ
yɛgɛ mɔ-ɔkyenaten ɔbono ɔ laa nyɛ fo
asɛ mɔ ɔ' lii mɔ-gibaa, gɛnen mɔ, ɔkolon
ɔbono i wolaa i gyɛ mɔ-npaaba mɔ wolɛ,
de i' yɛgɛ ilaa ibono mɛ ŋmarasɛ yela fo-
agyɛbi mɔ dɔ mɔ i' ba gɛsintin.

[13] "Idɛ kon n kya kii mi-i ba fo asɛ ne. N
san n bo gɛsinkpan so faa mɔ, n kya tɔgɛ
gɛnen ilaa idɛ, de ɔkon ɔbono nɛ nyɛ mɔ,
mɔmɔ adɛ kee mɛ' nyɛ gɛnen ɔkon ɔbono
kpaa logɛ. [14] Nɛ tɔgɛ fo-ɔkalan mɔ sa
me-adɛ adɛ, ne abono mɛŋ kya sɔɔ fo gyi
mɔ mɛ kya kyo mɔmɔ. I kya nyiile yɛɛ
mɛŋ gyɛ ɔmɔ dɔ, fɛɛ gɛnɔɔbono me kee,
meŋ gyɛ mɔmɔ dɔ mɔ. [15] Meŋ kya dalaa
yɛɛ fo' lɛɛ mɔmɔ lii abono mɛ mɛŋ kya
sɔɔ fo Wurubuaarɛ gyi mɔ dɔ daa. N
kya kolɛ fo daa yɛɛ fo' kerɛ mɔmɔ so de
ɔbonsan, nyamesɛ nyɛnyɛn mɔ, ɔ mɛŋ sa
ɔ' nyɛ ɔmɔ. [16] Meŋ gyɛ abono mɛŋ kya
sɔɔ fo gyi mɔ dɔ. Gɛnen kee me-adɛ adɛ
mɛŋ gyɛ abono mɛŋ kya sɔɔ fo gyi mɔ dɔ.
[17] Lɔrɔ mɔmɔ yela sa fo-nyoro kyu naa de
fo Wurubuaarɛ gɛsintin mɔ so. Fo-agyɛbi
mɔ ne n gyɛ gɛnen gɛsintin gɛbono. [18] Fɛɛ
gɛnɔɔbono fo Wurubuaarɛ fo sun me ba
abono mɛŋ kya sɔɔ fo gyi mɔ asɛ mɔ,
gɛnen ne me kee n kya sun me-akasɛbo adɛ
asa abono mɛŋ kya sɔɔ fo gyi mɔ asɛ ne.
[19] Mɔmɔ so mɔ, nɛ lɔrɔ me-nyoro yela sa
fo de mɔmɔ kee mɛ' nyɛ lɔrɔ ɔmɔ-nyoro
yela sa fo gɛsintin mɔ."

*Yesu Gi Dalaa Sa Ɔkamaas*ɛ Ɔbono Ɔ Laa
Sɔɔ Mɔ Gyi Mɔ

[20] Yesu gi kii dalaa yɛɛ, "I mɛŋ gyɛ adɛ
wolɛ ne n' kya dalaa n kya sa. N kya dalaa
n kya sa asa abono kee mɛ laa kyu mɔmɔ-
nyoro too me so kyu lii ɔkalan ɔbono adɛ
mɛ laa tɔgɛ sa mɔmɔ mɔ so. [21] Me-
sɛ, yɛgɛ mɔmɔ pɛwu mɛ wɔra nyamesɛ
kolon. Fɛɛ gɛnɔɔbono fo bo me dɔ ne me
kee n bo fo dɔ mɔ, yɛgɛ mɔmɔ kee mɛ'
kyena aye dɔ de i' yɛgɛ asa abono mɛ mɛŋ
kya sɔɔ fo gyi mɔ mɛ' nyɛ sɔɔ gyi yɛɛ fo
ne n sun me. [22] Fo-nyisigyi ɔbono fo kyu sa
me mɔ, nɛ kyu sa mɔmɔ. Imɔ ne nan yɛgɛ
mɛ' wɔra nyamesɛ kolon fɛɛ gɛnɔɔbono
me-rɛ fo a gyɛ nyamesɛ kolon faa. [23] Nan
kyena mɔmɔ dɔ de fo fo, mɔ, fo' kyena me
dɔ, de mɛ' nyɛ wɔra nyamesɛ kolon kpaa
logɛ. I ba gɛnen mɔ, asa abono mɛŋ kya
sɔɔ fo gyi mɔ mɛ laa nyɛ bii yɛɛ fo ne
n sun me ne fo kya laarɛ mɔmɔ-ilaa fɛɛ
gɛnɔɔbono fo kya laarɛ me-ilaa mɔ.

[24] "Me-sɛ, me-gisen dɔ mɔ, n kya laarɛ
fɛɛ nfono nan kyena mɔ, mɔmɔ abono fo
kyu sa me mɔ me-rɛ ɔmɔ a' kyena nno de
mɛ' nyɛ wu me-nyisigyi ɔbono fo kyu sa
me pɛi ne soso de gɛsɛ i' lɔɔ wɔra ilɛɛsɛ
mɔ. Gɛnɔɔbono fo laarɛ me-ilaa mɔ ne
n yɛgɛ ne fo kyu gɛnen nyisigyi ɔbono sa
me. [25] O, me-sɛ, Gɛsintin Wura, anyamesɛ
mɛ mɛŋ nyi fo gɛsinkpan gɛdɛ so. Me berɛ
n nyi fo. Ne me-adɛ mɔ kee, mɛ nyɛ bii
yɛɛ fo ne n sun me. [26] Nɛ lɛɛ fo-gidebi

mɔ nyiile mɔmɔ. Ne nan kpɛ mi-i lɛɛ fo-gidebi mɔ n kya nyiile mɔmɔ de gɛlaarɛ' gɛbono fo bo sa me mɔ gɛ' kyena mɔmɔ dɔ, de me kee n' kyena mɔmɔ dɔ."

18

Mɛ Keda Yesu

1 Yesu gi dalaa gɛnen ta mɔ, mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ lii fara Kideron gɛkolobi mɔ kyon kpe ndɔɔ nko dɔ. 2 Yesu mɔ-rɛ mɔ-akasɛbo mɔ mɛ kya kyena kpaa gyan' nno. Imɔso Gyudasɛ ɔbono ɔ kya laarɛ o' kyu Yesu wɔra abelɛnsɛ mɔ abaa dɔ mɔ nyi nno. 3 Gyudasɛ baarɛ gi kpe Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ de Farasii awura asɛ ne mɛ lɛɛ mɔmɔ-asogya gikpen belɛ de Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ adiibo ako kyu wɔra de mɔ yɛɛ mɛ' kpe ndɔɔ mɔ dɔ kpaa keda Yesu. Mɛ kya kpe mɔ, mɛ dɛ ifatela de afulaa de adontɔ.

4 Yesu gi ti wolaa bii ilaa ibono i kya ba mɔ so mɔ. Gɛnen so mɔ, ɔ lii kpaa gyangara mɔmɔ ne ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Anɛ ne fɛ kya laarɛ?" 5 Yesu gi taasɛ mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Yesu, Nasarɛtɛnyen mɔ ne a kya laarɛ." Ne Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Me ne." (Gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ, Gyudasɛ ɔbono ɔ yɛgɛ abelɛnsɛ mɔ mɛ nyɛ mɔ gɛnen mɔ yelɛ mɔmɔ asɛ nfono.) 6 Yesu gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ "Me ne" mɔ, mɛ kii gɛmara ŋmaraa ne mɛ lii-lii tɔrɔ. 7 Yesu gi kii lɔrɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Anɛ ne fɛ kya laarɛ?" Ne mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Yesu, Nasarɛtɛnyen mɔ ne a kya laarɛ." 8 Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Meŋ buu sa fɛye yɛɛ, 'Me ne'? Imɔso nengyene me ne fɛ kya laarɛ berɛ mɔ, fɛ' yɛgɛ de me-akasɛbo adɛ mɛ' naa." 9 Yesu gi tɔgɛ gɛnen ilaa idɛ de i' yɛgɛ ibono ɔ wolaa daa gitɔgɛ mɔ, i' nyɛ ba gɛsintin. Ɔ wolaa tɔgɛ sa mɔ-sɛ Wurubuaarɛ yɛɛ, "Asa abono fo kyu sa me mɔ, meŋ yɛgɛ mɔmɔ dɔ ba-a ɔkolon ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ mɔ ɔ' lii mɔ-gibaa."

10 Mɛ kya laarɛ de mɛ' keda Yesu mɔ, Simon Piita gi loorɛ gɛki gɛbono ɔ dɛ mɔ lɛɛ ne ɔ ŋɛɛlɛ dega ɔko giso fuɛ. Mɛ kya terɛ dega mɔ yɛɛ Malekosi. Mɔ-wura ne n gyɛ Gyuda awura asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ. 11 Yesu gi wu gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa Piita yɛɛ, "Kiiri gɛki mɔ wɔra gɛmɔ-gifɔrɔ dɔ." Ne ɔ taasɛ mɔ yɛɛ, "Meŋ sa n' wu awɔrɔfɔɔ abono me-sɛ Wurubuaarɛ yɛɛ n' wu mɔ?"

Mɛ Kyu Yesu Kyu Kpe Anasɛ Ansi Dɔ

12 Nfono mɔ, asogya mɔ de mɔmɔ-ɔbelɛnsɛ mɔ de Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ adiibo mɔ mɛ keda Yesu ne mɛ ŋminde mɔ. 13 Mɛ ŋminde mɔ gɛnen mɔ, mɛ daa gikyu mɔ kpe Anasɛ asɛ daa pɛi. (Anasɛ ne n gyɛ Kayifasɛ mɔ-saa nyensɛ. Gɛnen Kayifasɛ baarɛ ne n gyɛ Gyuda awura asunbi alɛɛbo gɛmu gɛnen gɛsi gɛbono. 14 Mɔ ne n gyɛ ɔbono ɔ wolaa tɔgɛ gigyɛbi giko sa Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ baa kyon mɔ. Ɔ tɔgɛ yɛɛ, "Nyamesɛ kolon gi tɛsɛ wu' sa asa mɔ pɛwu mɔ, i boran.")

*Piita Gi Sorog*ɛ Yɛɛ Ɔ Mɛŋ Nyi Yesu

15 Mɛ dɛ Yesu mɛ kya kpe Anasɛ asɛ gɛnen mɔ, Simon Piita de me, Yesu ɔkasɛbo ɔko, a buu mɔ. Me berɛ, me-rɛ asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ a nyi abara so mɔ, nɛ nyɛ buu Yesu loo gikpaara mɔ so. Ne i san Piita gi sii ɔ yelɛ nŋmaŋman gɛbunono asɛ. 16 O sii gɛnen mɔ, nɛ kii kpe gɛbunono mɔ asɛ ne nɛ kpaa tɔngɛ de obolonbu ɔbono ɔ kya kerɛ gɛbunono mɔ so mɔ, ne o kyu Piita loo.

17 Piita kya loo mɔ, obolonbu mɔ gi taasɛ mɔ yɛɛ, "Fo kee foŋ bo ɔnyen baarɛ akasɛbo mɔ dɔ?" Piita gi kine yɛɛ, "Kuaa! Meŋ gyɛ mɔ-akasɛbo mɔ dɔ." 18 Gɛnen owi ɔbono gyɛ awo aberɛ so mɔ, asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ adega de abono mɛ kya dii mɔ-gɛten mɔ mɛ wɔra ɔgya gikpaara mɔ so mɛ yelɛ mɛ kya wolɛ. Piita gi naa sii yelɛ mɔmɔ asɛ, mɔ kee kya wolɛ ɔgya mɔ.

*Asunbi Al*ɛɛbo Abelɛnsɛ Gɛmu Mɔ Gi Taasɛ Yesu Ilaa

19 Yesu bo Gyuda awura asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ asɛ gɛnen mɔ, ɔ taasɛ Yesu ilaa kyu lii mɔ-akasɛbo de mɔ-ilaa nyiilesɛ mɔ so. 20 Ne Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Nɛ yelɛ tentegelen tɔngɛ Wurubuaarɛ ilaa sa ɔkamaasɛ. Owi kamaasɛ dɔ mɔ, nɛ nyi-ile asa ilaa akyangbon dɔ de Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ gikpaara mɔ so, nfono Gyuda awura pɛwu mɛ kya kpaa gyan' mɔ. Meŋ tɔgɛ sɛi asiiri dɔ. 21 Imɔso gɛŋ sa fo' taasɛ me. Kpaa taasɛ asa abono mɛ nu me-ilaa nyiilesɛ mɔ. Mɛ nyi ilaa ibono nɛ tɔgɛ mɔ." 22 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ gɛnen mɔ, abono mɛ kya dii gɛten mɔ dɔ ɔko yelɛ sindi

Yesu. Ɔ fon Yesu ɔtan ne ɔ taasɛ mɔ yɛɛ,
“Gɛnen ne i kaaborɛ fo' tɔngɛ de asunbi
alɛɛbo gɛmu mɔ ne?” 23 Nfono ne Yesu gi
tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, “Nengyene nɛ tɔgɛ ilaa
iko ne i mɛŋ boran mɔ, tɔgɛ de n' nu. Ne i
gyɛ ilaa dɛnsɛ ne nɛ kii tɔgɛ daa mɔ, i gyɛ
itan ilaa daa?” 24 Nfono mɔ mɛ kparɛ Yesu
de ɔfɛ kpe Kayifasɛ ɔbono ɔ gyɛ asunbi
alɛɛbo gɛmu mɔ asɛ.

*Piita Gi Kii Sorog*ɛ Yɛɛ Ɔ Mɛŋ Nyi Yesu

25 Simon Piita san ɔ yelɛ ɔgya mɔ asɛ ɔ
kya wolɛ mɔ, nfono mɔ, asa abono mɛ bo
ɔgya mɔ asɛ mɔ mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, “Fo kee
fo mɛŋ gyɛ Yesu akasɛbo mɔ dɔ ɔko?” Ne
Piita gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Kuaa! Meŋ gyɛ mɔ-
akasɛbo mɔ dɔ.” 26 Mɛ taasɛ Piita gɛnen
mɔ, asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ-dega ɔko bo
nfono, mɔ-rɛ ɔbono Piita gi kɛbi mɔ-giso
mɔ mɛ bo gɛsu. Gɛnen dega baarɛ gi taasɛ
Piita yɛɛ, “Meŋ wu fo Yesu asɛ ndɔɔ mɔ
dɔ?” 27 Ne Piita gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Kuaa.”
Ayaa abono so mɔ, kyaasɛ gi folɛ.

*M*ɛ Kyu Yesu Kpe Pilato Ansi Dɔ

28 Gɛdɛ gɛ kpɛ kɛ mɔ, Gyuda awura
abelɛnsɛ mɔ mɛ kyu Yesu lii Kayifasɛ
asɛ kyu mɔ kpe Ɔbelɛnsɛ Pilato gɛwi.
Ɔbelɛnsɛ Pilato baarɛ tɛ sa Rom awura ɔ
kya kerɛ mɔmɔ Gyuda awura so. Gyuda
awura mɔ Lɛwu Gi Seregɛ Aye So gɛkɛ
belɛ mɔ gɛ fo so mɔ, mɛ kpe Ɔbelɛnsɛ
Pilato gɛwi gɛnen mɔ, mɔmɔ gbaa-gbaa
berɛ, mɛ mɛŋ loo gɛten mɔ dɔ. I kya
nyiile yɛɛ nengyene mɛ loo gɛten mɔ
dɔ mɔ, i laa kyɔlesɛ mɔmɔ-Wurubuaarɛ
ɔson. I kyɔlesɛ mɔmɔ mɔ, mɛ maŋ nyɛ
gyi mɔmɔ-gɛkɛ belɛ mɔ. 29 Gɛnen so mɔ,
Ɔbelɛnsɛ Pilato gi lii kpe mɔmɔ asɛ ne
ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, “Menɛ ilaa ne ɔnyen
baarɛ gi wɔra so ne fɛ dɛ mɔ fɛ kya bara
me?”

30 Ɔ taasɛ mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ lɛɛ
gɛnɔ yɛɛ, “Nengyene ɔ mɛŋ gyɛ ilaa
nyɛnyɛn ɔwɔrabo mɔ, nkana a maŋ kyu
mɔ baa wɔra fo-abaa dɔ.” 31 Nfono ne
Ɔbelɛnsɛ Pilato gi tɔgɛ sa Gyuda awura
abelɛnsɛ mɔ yɛɛ, “Fɛ' kyu mɔ naa, de
fɛye gbaa-gbaa fɛ' kpaa kyu fɛye-lɛɛ nbara
kpaa gyi mɔ-nbɛlɛ.” Pilato gi tɔgɛ sa
mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ,
“Rom awura abɛyin mɔ mɛŋ sa aye ɔkpa
yɛɛ a' mɔɔ isa.” 32 Gɛnen ilaa ibono Gyuda
awura abelɛnsɛ mɔ mɛ tɔgɛ sa Pilato faa,
i yɛgɛ ilaa ibono Yesu gi wolaa tɔgɛ kyu lii
lɛwu ɔbono ɔnan ɔ laa wu' mɔ so mɔ i'
nyɛ ba gɛsintin.

33 Ɔbelɛnsɛ Pilato gi nu gɛnen mɔ, o kii
naa loo mɔ-gɛten dɔ ne ɔ terɛ Yesu ne
ɔ taasɛ mɔ yɛɛ, “Fo ne n gyɛ wura sa
Gyuda awura mɔ?” 34 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, “Fo gbaa-gbaa ne n kya tɔgɛ abɛɛ
ako ne n tɔgɛ me-ilaa sa fo daa?” 35 Ne
Pilato gi taasɛ Yesu yɛɛ, “Fo nyi yɛɛ n gyɛ
Gyudanyen? Fo gbaa-gbaa fo-gɛwi awura
de mɔmɔ-asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ ne n kyu
fo baa wɔra me-abaa dɔ. Menɛ ilaa ne
fo tansi wɔra daa?” 36 Nfono ne Yesu gi
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “I mɛŋ gyɛ gɛsinkpan so
gɛwura ɔnan ne n' kya gyi. Nengyene me-
gɛwuragyi gɛ gyɛ gɛsinkpan so lɛɛ ɔnan
mɔ, nkana me-adɛ mɛ laa kɔ de meŋ
sa n' loo Gyuda awura abelɛnsɛ adɛ abaa
dɔ. Idɛ mɔ faa mɔ, me-gɛwuragyi gɛŋ bo
gɛrɛ.” 37 Ɔbelɛnsɛ Pilato gi taasɛ mɔ yɛɛ,
“Gɛnen berɛ mɔ, fo gyɛ wura ne?” Ne
Yesu gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Fo ne n kya tɔgɛ
yɛɛ n gyɛ wura. I korogɛ me ba gɛsinkpan
so de n' baa lɛɛ gɛsintin nyiile anyamesɛ
de mɛ' nyɛ bii gɛmɔ-ilaa. Imɔso ne nɛ
ba. Nyamesɛ kamaasɛ ɔbono ɔ kya laarɛ
gɛsintin mɔ kya nu me asɛ.” 38 Nfono mɔ,
Ɔbelɛnsɛ Pilato gi taasɛ yɛɛ, “Menɛ, mɔ,
ne n gyɛ gɛsintin?”

*M*ɛ Tɔgɛ Yɛɛ Yesu Ɔ' Wɔra Ɔmɔɔsɛ

Nfono mɔ Pilato gi lii kpe Gyuda awura
mɔ asɛ, ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Meŋ wu
ilaa nyɛnyɛn kolon ibono ɔnyen baarɛ gi
wɔra mɔ. 39 I wolaa i gyɛ ilaa ibono a kya
wɔra sa fɛye gɛsi kamaasɛ yɛɛ nengyene
fɛ kya gyi fɛye Lɛwu Gi Seregɛ Aye So gɛkɛ
belɛ mɔ, n kya tigi fɛye asa abono nɛ keda
tii de obu mɔ dɔ nyamesɛ kolon de ɔ' naa.
Imɔso n' tigi fɛye Gyuda awura wura mɔ
sa fɛye de ɔ' naa?” 40 Ɔbelɛnsɛ Pilato gi
taasɛ gɛnen mɔ, mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Kuaa!
I mɛŋ gyɛ ɔbono. Tigi daa Barabasɛ sa
aye!” (Owi ɔko dɔ mɔ, Barabasɛ baarɛ
mɔ-rɛ asa ako mɛ koso kɔ de abɛyin
awura. Imɔso ne mɛ keda mɔ tii de obu.)

19

1 Imɔ gɛmara mɔ, Pilato gi yɛgɛ mɛ taa
Yesu awulibi. 2 Ne asogya mɔ mɛ luo iwe
wɔra fɛɛ wura gɛpɛ ne mɛ kyu bun mɔ, ne
mɛ kyu giwurakuru kyu gyaabii bun mɔ.

3 Nfono mɔ, mɛ san mɛ kya gyaabii mɔ mɛ
kya faala mɔ mɛ kya kpe mɛ kya ba yɛɛ,
“Gyuda awura wura! Fo-rɛ gimu dɛnsɛ!”
mɛ san mɛ kya da mɔ itan.
4 Pilato asogya mɔ mɛ wɔra Yesu gɛnen
ta mɔ, Pilato gi kii lii kpaa tɔgɛ sa Gyuda
awura mɔ yɛɛ, “Fɛ' nu yɛɛ nan kyu
Yesu bara fɛye de fɛ' bii yɛɛ meŋ wu ilaa
nyɛnyɛn ibono so nan kyu bun mɔ gipuɛɛ
mɔ.” 5 Imɔso Pilato gi kyu Yesu lii baa
nyiile Gyuda awura mɔ. O bun iwe gɛpɛ
gɛbono asogya mɔ mɛ kyu bun mɔ mɔ,
ne o bun giwurakuru mɔ. Ne Pilato gi tɔgɛ
sa Gyuda awura mɔ yɛɛ, “Fɛ' kerɛ fɛye-
ɔnyen mɔ!” 6 Gyuda awura asunbi alɛɛbo
abelɛnsɛ mɔ de mɔmɔ-asogya mɔ mɛ wu
Yesu mɔ, mɛ kpen ken-ken tɔgɛ sa Pilato
yɛɛ, “Da mɔ aŋanbi oyii so! Da mɔ aŋanbi
oyii so mɔɔ!” Mɛ kpen tɔgɛ sa Pilato
gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Fɛye
gbaa-gbaa fɛ' baa kyu mɔ kpaa da mɔ
aŋanbi mɔɔ fɛye-atɔ. Me berɛ, meŋ wu
ilaa nyɛnyɛn ibono ɔ wɔra mɔ.” 7 Nfono
ne Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ mɛ tɔgɛ sa
Pilato yɛɛ, “A bo nbara nko. Imɔso kyu
lii gɛnen nbara nbono so mɔ, i kaaborɛ ɔ'
wɔra ɔmɔɔsɛ. I lii fɛɛ ɔ kya kyu mɔ-nyoro
yɛɛ ɔ gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi.”
8 Ibono Pilato gi nu gɛnen ilaa idɛ mɔ, i
lɔrɔ wɔra mɔ gifuu too. 9 Ɔ naa loo gɛten
dɔ, ne ɔ taasɛ Yesu yɛɛ, “Fo lii fonɛ daa?”
Ɔ taasɛ Yesu gɛnen mɔ, Yesu mɛŋ ka mɔ-
gɛnɔ. 10 Ibono ɔ mɛŋ ka mɔ-gɛnɔ mɔ,
Pilato gi kii taasɛ mɔ yɛɛ, “Fo maŋ ka me-
gɛnɔ? Fo mɛŋ nyi yɛɛ n bo ɔkpa de n' taa
fo yɛgɛ de fo' naa, ne n' bo ɔkpa kee de
n' yɛgɛ de mɛ' da fo aŋanbi mada de oyii
de fo' wu?” 11 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ sa
mɔ yɛɛ, “I mɛŋ gyɛ fo-gibaa so ne fo nyɛ
ɔkpa me so faa. Fɛɛ Wurubuaarɛ mɛŋ sa
fo ɔkpa mɔ, nkana fo maŋ nyɛ ɔkpa me so.
Imɔso nyamesɛ ɔbono o kyu me baa wɔra
fo-abaa dɔ mɔ ne n so ilaa nyɛnyɛn ibono
i nyaakyɔ mɔ.”
12 Yesu gi tɔgɛ gɛnen mɔ, Pilato gi san
ɔ kya laarɛ ɔkpa ɔbono so ɔ laa kyu de
ɔ' taa Yesu yɛgɛ de ɔ' naa mɔ. Nfono mɔ
Gyuda awura mɔ mɛ kpɛ ma-a kpen ken-
ken daa ma-a tɔgɛ ma-a sa Ɔbelɛnsɛ Pilato
yɛɛ, “Nengyene fo taa ɔnyen baarɛ yɛgɛ
ne ɔ naa mɔ, fo mɛŋ kya buu fɛye Rom
awura wura belɛ mɔ. Nu yɛɛ nyamesɛ
kamaasɛ ɔbono ɔ kya kyu mɔ-nyoro yɛɛ ɔ
gyɛ wura fɛɛ gɛnɔɔbono ɔnyen baarɛ kya
wɔra faa mɔ, gɛnen kaasɛ ɔbono kya laarɛ
fɛye-wura belɛ mɔ abolɔn ne.” 13 Pilato
gi nu ilaa ibono Gyuda awura mɔ mɛ tɔgɛ
gɛnen mɔ, ɔ yɛgɛ mɛ' kparɛ Yesu kyu
lii kpe gikpalan giko dɔ ne Pilato gi kpaa
kpelegɛ kyena awura gɛgyapaa gɛbono mɛ
kya kyena gɛmɔ so gyi nbɛlɛ mɔ. (Mɛ kya
terɛ gikpalan gibono yɛɛ Abui Ɔtagaten
Gikpalan. Gyuda awura gɛdɛ dɔ mɔ, mɛ
kya terɛ gimɔ yɛɛ Gabata.)
14 Gɛnen gɛkɛ gɛbono gɛ gyɛ abaala
gɛkɛ sa Gyuda awura Lɛwu Gi Seregɛ Aye
So gɛkɛ belɛ mɔ gigyi. Owi ɔbono mɛ lii
kpe gikpalan mɔ dɔ mɔ, i san ŋmaraa de
i' wɔra fɛɛ owi kenken aberɛ. Nfono ne
Pilato gi kyu Yesu nyiile Gyuda awura mɔ
yɛɛ, “Fɛye-wura mɔ ne.” 15 Pilato gi tɔgɛ
gɛnen mɔ, mɛ kpen ken-ken gikolon tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ, “Kyu mɔ naa. Aŋ kya laarɛ
de a' baa wu mɔ. Da mɔ aŋanbi mada de
oyii de o' wu'.” Ne Pilato gi taasɛ mɔmɔ
yɛɛ, “N' da fɛye-wura mɔ aŋanbi mada de
oyii de o' wu'?” Ɔ taasɛ ɔmɔ gɛnen mɔ,
Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ
mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Aŋ bo wura ɔko baa too
de fɛye-Rom wura belɛ mɔ.”

Mɛ Da Yesu Aŋanbi Mada De Oyii

16 Pilato gi kerɛ mɔ, kuaa daa. Ne o kyu
Yesu kyu wɔra mɔ-asogya mɔ abaa dɔ yɛɛ
mɛ' kpaa da mɔ aŋanbi oyii so mɔɔ. Ne
asogya mɔ mɛ kyu Yesu kyu kyon. 17 Mɛ
kyu mɔ lii mɛ kya kpe mɔ, mɛ yɛgɛ Yesu
gbaa-gbaa ne n so mɔ-lɛwu oyii. Mɛ kpaa
fo gɛtɛɛko mɛ kya terɛ nno yɛɛ Gimu
Giwuye Gikpalan. De Gyuda awura gɛdɛ dɔ
mɔ, mɛ kya terɛ nno yɛɛ Gologota. 18 Nno
ne mɛ da Yesu aŋanbi mada de oyii. Mɛ
da anyen anyɔ ako kee aŋanbi mada de iyii
bɔla de Yesu. Mɔmɔ dɔ ɔko bo de Yesu
gyisɛ gibaa so ne ɔko, mɔ, bo de mɔ-benɛ
gibaa so, i san Yesu, mɔ, bo nsansana.
19 Pilato gi yɛgɛ mɛ' ŋmarasɛ kyu kpaa
mada Yesu amu so yɛɛ,

YESU, NASARƐTƐNYEN, GYUDA AWURA
WURA MƆ NE.

20 Nfono mɛ da Yesu aŋanbi mada de oyii
mɔ i mɛŋ bo gɛta de nten. Imɔso i yɛgɛ
Gyuda awura sakyɔ mɛ kalɛ ilaa ibono
Pilato gi yɛgɛ mɛ' ŋmarasɛ mada Yesu
amu so mɔ. I kya nyiile yɛɛ mɛ ŋmarasɛ

imɔ de Gyuda awura gɛdɛ dɔ, de Rom
awura gɛdɛ dɔ, de Geriiki awura gɛdɛ dɔ.
21 Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ
mɛ wu gɛnen mɔ, mɛ lɔgedɛ de Pilato
yɛɛ, “I mɛŋ kaaborɛ fo' yɛgɛ de mɛ'
ŋmarasɛ yɛɛ, ‘Gyuda awura wura mɔ ne’
kyu kpaa mada gɛnen. I kaaborɛ fo' yɛgɛ
mɛ' ŋmarasɛ daa yɛɛ ‘Ɔnyen baarɛ ne yɛɛ
mɔ ne n gyɛ Gyuda awura wura mɔ.’ ”
22 Nfono ne Pilato gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
“Ilaa ibono nɛ yɛgɛ mɛ' ŋmarasɛ mɔ, mɛ
ŋmarasɛ daa gɛkpaa.”

*M*ɛ Yɛ Yesu Nyoro So Atɔ Kyu

23 Asogya mɔ mɛ da Yesu aŋanbi mada
de oyii mɔ ta mɔ, mɛ yɛ ilaa ibono nkana
i bo mɔ-nyoro so mɔ dɔ gikpadɔ ginan
ne mɔmɔ ɔkamaasɛ gi kyu giko. Mɛ yɛ
imɔ gɛnen mɔ, i san Yesu gɛgbɛ gɛbono
ɔ kya suu gɛsɛ pɛi de o' suu ngbɛ sɛnsɛ
gyan' mɔ. Gɛnen gɛgbɛ gɛbono berɛ, mɛ
mɛŋ baa-baa gɛmɔ kyaga. Mɛ kpɛ luo
gɛmɔ daa lii soso baa yii gɛsɛ. 24 Asogya
mɔ mɛ tɔgɛ sa abara yɛɛ, “Fɛ mɛŋ sa fɛ'
yɛgɛ de a' kyadɛ gɛgbɛ gɛdɛ dɔ yɛ. A'
too ilaa iko kerɛ. Ɔbono i yii de mɔ mɔ,
kaasɛ mɔ o' kyu gɛmɔ.” Ilaa ibono mɛ too
kerɛ gɛnen mɔ, i yɛgɛ ilaa ibono mɛ wolaa
ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ mɔ i
ba gɛsintin. Mɛ ŋmarasɛ yɛɛ,

Mɛ yɛ me-nyoro so atɔ kyu
ne mɛ too ilaa iko kerɛ
de mɛ' wu ɔbono ɔ laa kyu me-gɛgbɛ
mɔ.

25 Asogya mɔ mɛ kya wɔra gɛnen
pɛwu mɔ, Yesu mɔ-nyi, de mɔ-nyibelɛ, de
Mariya, Kulopasɛ mɔ-ka mɔ, de Mariya
Magadalakyii mɔ mɛ yelɛ Yesu lɛwu oyii
mɔ asɛ. 26 Ibono Yesu gi wu mɔ-nyi de
me, mɔ-ɔkasɛbo ɔbono ɔ kya laarɛ me-
ilaa mɔ, a yelɛ sindi abara mɔ, ɔ tɔgɛ sa
mɔ-nyi yɛɛ, “Ɔkyii, fo-bi ne.” 27 Ne o kii
kisee tɔgɛ sa me yɛɛ, “Fo-o fo mɔ, fo-nyi
ne.” Kpɛ kyu lii gɛnen gɛkɛ gɛbono dɔ ne
nɛ kyu mɔ kpaa kyena me asɛ me-gɛten
dɔ.

Yesu Gi Wu'

28 Yesu mada de lɛwu oyii mɔ gɛnen mɔ,
o wu yɛɛ idɛ kon berɛ ɔ logɛ ilaa kamaasɛ.
Ne ɔ tɔgɛ yɛɛ, “Bolefɔ kya mɔɔ me.” Ɔ
tɔgɛ gɛnen de i' yɛgɛ ilaa ibono mɛ wolaa
ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ mɔ
i' nyɛ ba gɛsintin. 29 Gɛnen owi ɔbono mɔ,
nta bonyansɛ nko oyuduu gi yii de gɛlɔbi
nno. Imɔso mɛ kyu taatɔ dufu-dufu ɔko
kyu kpaa nyise wɔra nta mɔ dɔ, ne mɛ kyu
de hisopo gɛyabii kyu diirɛ kpe mɔ-gɛnɔ
asɛ. 30 Yesu gi kyogyoo nta mɔ mɔ, ɔ tɔgɛ
yɛɛ, “I logɛ kon.” Ne o kyu mɔ-gimu too
gɛsɛ, o lɛɛ mɔ-ɔŋɛ kyu wɔra Wurubuaarɛ
abaa dɔ.

*M*ɛ Yii Yesu Gɛkɛlɛbi Dɔ Fondi

31 Ibono gɛdɛ gɛ laa kɛ ne mɛ laa gyi
mɔmɔ Gyuda awura gɛkɛ kyoolasɛ so mɔ,
Gyuda awura mɔ mɛ kya laarɛ yɛɛ abono
mɛ da mɔmɔ aŋanbi mada de iyii mɔ mɛ'
nyɛ wu' kusaa de mɛŋ sa mɛ' sii mɛ kyɔlɛ
iyii mɔ so gɛnen gɛkɛ gɛbono dɔ de i mɛŋ
sa i' kyɔlesɛ mɔmɔ-gɛsi mɔ gigyi. I kya
nyiile yɛɛ mɔmɔ-gɛkɛ kyoolasɛ gɛdɛ gɛ
baa saarɛ mɔmɔ Gyuda awura gɛsi gigyi.
Imɔso Gyuda awura mɔ mɛ kpaa wu Pilato
yɛɛ ɔ' yɛgɛ de mɔ-asogya mɔ mɛ' kpaa
boori gɛnen asa asa' abono ayaa awuye.
Nengyene mɛ nyɛ wu' kusaa mɔ de mɛ'
saga mɔmɔ lii iyii mɔ so kpaa pule.
32 Gɛnen so mɔ, asogya mɔ mɛ kpaa
boori ɔko-lɛɛ ayaa awuye de ɔbanban mɔ
kee. 33 Mɛ baa fo Yesu asɛ de mɛ' baa
boori mɔ-lɛɛ ayaa awuye fɛɛ anyen anyɔ
ako mɔ-lɛɛ mɔ, mɛ' baa kerɛ mɔ, Yesu
gi ti wolaa wu'. Imɔso mɛ mɛŋ baa boori
mɔ-ayaa awuye mɔ. 34 Asogya mɔ dɔ ɔko
gi san lɛɛ mɔ-gikpɛ yii Yesu gɛkɛlɛbi dɔ
fondi. Ayaa abono so mɔ, nkalan de nkyu
gi tigi lii Yesu nyoro dɔ.
35 Me ɔbono n kya ŋmarasɛ ilaa idɛ mɔ
nɛ wu imɔ de me-ansi, ne ibono nɛ wu mɔ
ne n' kya buu mi-i sa fɛye faa. N nyi yɛɛ n
kya tɔgɛ fɛye gɛsintin de fɛye kee fɛ' nyɛ
kyu fɛye-nyoro too Yesu so.
36 Ibono Yesu gi wu' ne Gyuda awura
mɔ mɛ mɛŋ nyɛ boori mɔ-ayaa awuye
mɔ, i yɛgɛ ilaa ibono mɛ ŋmarasɛ yela
Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ mɔ i ba gɛsintin.
Mɛ ŋmarasɛ yɛɛ,

Ba-a mɔ-giwuye kolon gi maŋ wɔra gi-
boorisɛ.

37 Ne mɛ kii ŋmarasɛ yɛɛ,

Gyuda awura mɔ mɛ laa kerɛ nyamesɛ
ɔbono mɛ yii mɔ fondi mɔ.

*M*ɛ Pule Yesu

38 Gyosɛfo, Arimatiyanyen ɔko bo no. Ɔ
sɔɔ Yesu gyi. Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ
gifuu so mɔ, ɔŋ lɛɛ mɔ-gisɔɔgyi mɔ gɛwi.

Yesu gi wu' mɔ, ɔ kpaa wu Pilato yɛɛ ɔ'
yɛgɛ mɔ de ɔ' kpaa saga Yesu gibuni mɔ lii
oyii mɔ so kyu kpaa pule. Pilato gi sa mɔ
ɔkpa ne ɔ kpaa saga Yesu gibuni mɔ kyu
kyon ɔ' kpaa pule. 39 Nfono ne Nikodemusi
ɔbono ɔ naa kyena kpaa wu Yesu gɛnyɛ
gɛko mɔ gi kpaa kyu ilaa iko i dɛ fɛɛ
onufuii de piperɛ ne mɛ kyu saarɛ abara
dɔ gɛnen mɔ. Nikodemusi gi kyu gɛnen
ilaa idɛ kpaa tu Gyosɛfo de mɛ' kyu kpaa bɔ
Yesu gibuni mɔ. Ilaa ibono Nikodemusi gi
kyu kpe gɛnen mɔ, imɔ-oduduu laa wɔra
fɛɛ awayu bagi oduduu. 40 Gyosɛfo mɔ-rɛ
Nikodemusi mɛ kyu gikɛlɛlɛ de ilaa ibono i
dɛ fɛɛ onufuii de piperɛ mɔ kyu mili Yesu
gibuni mɔ itiibilaa ɔkpa so fɛɛ gɛnɔɔbono
mɔmɔ Gyuda awura mɛ kya kyu pule ibuni
mɔ.
41 Ndɔɔ nko gi sindi nfono mɛ da
Yesu aŋanbi mada de oyii ne o wu' mɔ.
Gɛnen ndɔɔ nbono dɔ mɔ, gifolɛ giko
gi bo nno mɛ wolaa logedi gimɔ wɔra
ɔbɔ yela sa ibuni gipule. Mɛ mɛŋ ti taa
pule obuni gɛnen folɛbɔ ɔbono dɔ kerɛ.
42 Gɛnen gɛkɛ gɛbono mɛ da Yesu aŋanbi
mɔ gɛ gyɛ abaala gɛkɛ sa Gyuda awura
gɛkɛ kyoolasɛ mɔ so mɔ, Gyosɛfo mɔ-rɛ
Nikodemusi mɛ san mɛ kya kpaala. Folɛbɔ
mɔ sindi nfono mɛ da Yesu aŋanbi mɔ.
Imɔso mɔ dɔ ne mɛ kyu Yesu gibuni mɔ
kpaa pule.

20

*Yesu Gi Kyingi Lii Ibuni D*ɔ

1 Mɛ pule Yesu mɔ, imɔ Kosida gɛkɛ
mɔ, Mariya Magadalakyii mɔ gi koso kpe
nfono mɛ pule mɔ mɔ. Ɔ koso gɛnen mɔ, i
gyɛ gibaadiikɛ, i mɛŋ ti taa ŋmangɛ logɛ.
Ɔ fo nno mɔ, o wu yɛɛ gibui belɛ gibono
mɛ kyu tii folɛbɔ mɔ gɛbunono mɔ, giŋ
baa gi tii. 2 O wu gɛnen mɔ, ɔ selɛ kpe
Simon Piita de me, Yesu ɔkasɛbo ɔbono
Yesu kya laarɛ me-ilaa mɔ asɛ ne ɔ kpaa
tɔgɛ sa aye yɛɛ, "Mɛ kpaa puru aye-wura
gibuni mɔ lii folɛbɔ mɔ dɔ. A mɛŋ bii
nfono mɛ kyu mɔ kpaa yela mɔ."
3 Ɔkyii mɔ gi tɔgɛ sa aye gɛnen mɔ,
me-rɛ Piita a yii ɔkpa kyon nten nkan
folɛbɔ mɔ gɛten. 4 A kya kpe mɔ, a selɛ
daa. Nɛ selɛ belen-belen kyon Piita so.
Gɛnen so mɔ, nɛ daa mɔ kpaa loo folɛbɔ
mɔ asɛ. 5 Nɛ fo nno mɔ, nɛ mada kerɛ
folɛbɔ mɔ dɔ ne nɛ wu akuru mɔ mɛ kyu
mili obuni mɔ a dɛ nno. Meŋ loo folɛbɔ
mɔ dɔ berɛ. 6 Simon Piita gi selɛ lii gɛmara
gɛmara baa tu me, ne ɔ loo folɛbɔ mɔ dɔ
kpaa wu akuru abono mɛ kyu mili obuni
mɔ a dɛ. 7 O wu gitaaban gibono mɛ kyu
ŋminde obuni mɔ gɛnɔ kyaga de mɔ-gimu
mɔ gi bɔɔ gi dɛ nkan gi mɛŋ kya yii akuru
abono mɛ kyu mili mɔ mɔ. 8 Nfono mɔ,
me, ɔbono nɛ gyangbara kpaa fo nno mɔ
kee nɛ loo folɛbɔ mɔ dɔ kpaa wu de me-
ansi ne nɛ sɔɔ gyi yɛɛ Yesu gi kyingi lii
ibuni dɔ gɛsintin. 9 Wurubuaarɛ agyɛbi
mɔ a wolaa nyiile yɛɛ Yesu laa kyingi lii
ibuni dɔ. Nkana kyu baa fo gɛnen aberɛ
abono mɔ, aye, mɔ-akasɛbo mɔ, a mɛŋ ti
taa nu gɛnen agyɛbi adɛ gɛsɛ. 10 Lii nfono
mɔ, a yaasɛ kyon aye-ntenana dɔ.

*Yesu Gi L*ɛɛ Mɔ-Nyoro Nyiile Mariya Magadalakyii Mɔ

11 Mariya Magadalakyii mɔ berɛ, gi sii
ɔ yelɛ folɛbɔ mɔ asɛ ɔ kya su. Ɔ kya su
gɛnen mɔ, ɔ mada kerɛ folɛbɔ mɔ dɔ.
12 Ɔ mada kerɛ mɔ, Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ
inyɔ iko ne n tɛ folɛbɔ mɔ dɔ mɛ suu ilaa
fufuli. Mɔmɔ dɔ ɔko tɛ de nfono so nkana
Yesu ayaa a sa de mɔ ne ɔnyɔsɛ mɔ, mɔ, tɛ
de nfono so nkana Yesu gimu gi dɛ de mɔ.
13 Nfono mɔ, Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɔ mɛ
taasɛ Mariya yɛɛ, "Ɔkyii, menɛ n wɔra ne
fo kya su?" Ɔ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ako mɛ baa
puru me-wura gibuni mɔ. Meŋ nyi nfono
mɛ kyu mɔ kpaa yela."
14 Ɔ tɔgɛ gɛnen mɔ, ɔ baa kpɛɛlɛ kerɛ
mɔ, Yesu ne. O wu mɔ gɛnen mɔ, ɔ mɛŋ
nyi yɛɛ i gyɛ mɔ. 15 Nfono mɔ Yesu gi
taasɛ mɔ yɛɛ, "Ɔkyii, menɛ n wɔra ne
fo kya su? Anɛ ne fo kya laarɛ?" Mariya
berɛ nyi daa yɛɛ ɔfaanan ɔbono ɔ kya
kerɛ ndɔɔ nbono gi bo nfono mɔ so mɔ
ne n kya taasɛ mɔ gɛnen. Imɔso ɔ tɔgɛ sa
mɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ, nengyene fo puru mɔ
kpaa yela gɛtɛɛko mɔ, nyiile me de n' kpaa
puru mɔ."
16 Ne Yesu gi terɛ mɔ yɛɛ, "Mariya." Ɔ
terɛ mɔ gɛnen mɔ, Mariya gi dɛsɛ ne ɔ
terɛ mɔ de Gyuda awura gɛdɛ dɔ yɛɛ,
"Raboni!" (Raboni gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ
onyiilebo.) 17 Nfono ne Yesu gi tɔgɛ sa
Mariya yɛɛ, "Gɛŋ baa mili me gɛnen. Meŋ
ti dii kpe me-sɛ Wurubuaarɛ asɛ. Fo berɛ,
naa kpaa tɔgɛ sa me-akasɛbo abono mɛ

wɔra me-tedɛana mɔ yɛɛ n kya dii mi-i
kpe me-sɛ Wurubuaarɛ asɛ, me-sɛ ɔbono
ɔ gyɛ fɛye-sɛ, me-Wurubuaarɛ ɔbono ɔ
gyɛ fɛye-Wurubuaarɛ mɔ asɛ." 18 Yesu gi
tɔgɛ gɛnen mɔ, Mariya Magadalakyii mɔ
gi naa, ne ɔ kpaa tɔgɛ sa Yesu akasɛbo mɔ
yɛɛ, "Nɛ wu aye-Wura Yesu," ne o buu ilaa
ibono Yesu gi tɔgɛ mɔ mɔ sa ɔmɔ.

*Yesu Gi L*ɛɛ Mɔ-Nyoro Nyiile Mɔ-Akasɛbo

19 Gɛnen Kosida ɔbono gɛdɔɔdɛ mɔ,
Yesu akasɛbo mɔ mɛ gyan' obu ɔko dɔ.
Mɛ selɛ Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ gifuu
so mɔ, mɛ tii gisin wɔra giŋanbi wɔra
mɔmɔ-nyoro. Mɛ bo obu mɔ dɔ gɛnen
mɔ, mɛ baa kerɛ mɔ, Yesu ne n yelɛ mɔmɔ
nsana. Ne ɔ faala ɔmɔ yɛɛ, "Wurubuaarɛ
gisen yuuli gi' wɔra fɛye-lɛɛ." 20 Yesu gi
tɔgɛ mɔ-akasɛbo mɔ gɛnen mɔ, o kyu
mɔ-abaa dɔ apan mɔ de mɔ-gɛkɛlɛbi dɔ-
lɛɛ mɔ kyu nyiile ɔmɔ. Mɔ-akasɛbo mɔ
mɛ wu mɔmɔ-ɔbelɛnsɛ mɔ, i wɔra mɔmɔ
ɔkon gikyɔ. 21 Yesu gi kii faala mɔ-akasɛbo
mɔ yɛɛ, "Wurubuaarɛ gisen yuuli gi' wɔra
fɛye-lɛɛ." Ne o kii tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Fɛɛ gɛnɔɔbono me-sɛ Wurubuaarɛ gi
sun me mɔ, me kee n kya sun fɛye." 22 Yesu
gi tɔgɛ gɛnen mɔ, ɔ sɔnga bun mɔmɔ
so, ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' sɔɔ
Wurubuaarɛ Oduduu. 23 Asa abono fɛ kyu
mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn ibono mɛ wɔra mɔ
kyɛɛ mɔmɔ mɔ, Wurubuaarɛ laa kyu kyɛɛ
mɔmɔ kee. Ne asa abono, mɔ, fɛ kine ne
fɛ maŋ kyu mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn ibono mɛ
wɔra mɔ kyɛɛ mɔmɔ mɔ, Wurubuaarɛ
kee maŋ kyu kyɛɛ mɔmɔ."

*Yesu Gi L*ɛɛ Mɔ-Nyoro Nyiile Tomaasɛ

24 Owi ɔbono Yesu gi kpaa tuule mɔ-
akasɛbo sɛnsɛ mɔ, Tomaasɛ, ɔbono mɛ
kya terɛ mɔ yɛɛ Ata mɔ, Yesu akasɛbo
gudu anyɔ mɔ dɔ ɔko mɛŋ bo nno.
25 Imɔso ɔ baa loo mɔ, mɔ-nanboana mɔ
mɛ buu sa mɔ yɛɛ, "A wu aye-Wura
Yesu." Ne Tomaasɛ gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Nengyene meŋ wu aŋanbi mɔ apan nten
mɔ-abaa dɔ de n' kyu me-gibaabi kyu yii
nfono aŋanbi mɔ a fondi mɔ de n' kyu me-
gibaa yii mɔ-gɛkɛlɛbi dɔ-lɛɛ mɔ, maŋ sɔɔ
gyi."

26 Imɔ gɛkɛ kuesɛ mɔ, Yesu akasɛbo
mɔ mɛ kii mɛ bo obu mɔ dɔ. Idɛ kon
berɛ, Tomaasɛ kee bo mɔmɔ dɔ. Mɛ tii
gisen wɔra giŋanbi. Mɛ baa kerɛ mɔ, Yesu
ne n yelɛ mɔmɔ dɔ. Ɔ faala ɔmɔ yɛɛ,
"Wurubuaarɛ gisen yuuli gi' wɔra fɛye-
lɛɛ." 27 Nfono mɔ, ɔ tɔgɛ sa Tomaasɛ
yɛɛ, "Kyu fo-gibaabi yii gɛrɛ de fo' kerɛ
me-abaa. Tengɛ fo-gibaa baa yii me-
gɛkɛlɛbi. Gɛŋ baa sɔɔ akyɔɔlɛ. Sɔɔ gyi."
28 Tomaasɛ gi terɛ mɔ yɛɛ, "Me-wura
de me-Wurubuaarɛ!" 29 Nfono ne Yesu gi
taasɛ mɔ yɛɛ, "Iŋ gyɛ ibono fo wu me mɔ
so ne fo sɔɔ gyi faa? Nu yɛɛ omudɛnsɛbo
ne n gyɛ ɔbono ɔ mɛŋ wu me de mɔ-ansi
ne ɔ sɔɔ gyi yɛɛ nɛ kyingi lii ibuni dɔ
mɔ."

*Ilaa Ibono So N*ɛ Ŋmarasɛ Ɔwolɛ Baarɛ Mɔ

30 Yesu gi wɔra ilaa gbaa'gbaa gikyɔ kee
ibono i lɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon nyiile ne mɔ-
akasɛbo mɔ mɛ wu de ansi. I mɛŋ gyɛ imɔ
pɛwu ne nɛ ŋmarasɛ wɔra ɔwolɛ baarɛ
dɔ. 31 Nɛ ŋmarasɛ imɔ idɛ ɔkara yela
daa de i' kpaa fɛye de fɛ' nyɛ sɔɔ gyi yɛɛ
Yesu ne n gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi ɔbono
o sun yɛɛ ɔ' baa mɔlɛgɛ anyamesɛ de
mɔmɔ-rɛ Wurubuaarɛ nsana i' nyɛ lɔrɔ
mɔ. Nengyene fɛ sɔɔ Yesu gyi mɔ, fɛ laa
nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan.

21

*Yesu Gi L*ɛɛ Mɔ-Nyoro Nyiile Mɔ-Akasebo Sono Ako

1 Imɔ nkɛ kalɛsɛ gɛmara mɔ, Yesu gi
kii lɛɛ mɔ-nyoro nyiile mɔ-akasɛbo ɔbon
belɛ ɔko gɛten. Mɛ kya terɛ gɛnen ɔbon
ɔbono yɛɛ Tabiriyasɛ. Gɛnɔɔbono so i ba
mɔ ne n gyɛ yɛɛ, 2 owi ɔko dɔ mɔ, Simon
Piita de Tomaasɛ Ata mɔ, de Natanelɛ
ɔbono ɔ lii Keena ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo
Galeli gɛsinkpan so mɔ, de Sɛbedi mɔ-
biana mɔ, de Yesu akasɛbo mɔ dɔ anyɔ
ako kee mɛ bo gɛten kolon. 3 Nfono mɔ,
Simon Piita gi kalɛ mɔ-nanboana mɔ yɛɛ,
"N kya kpe n' kpaa keda iken." Piita gi
kalɛ mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ tɔgɛ mɔ yɛɛ,
"Aye-rɛ fo a laa kpe!" Nfono mɔ, mɛ lii ne
mɛ dii loo gikolii dɔ ne mɛ kyon. Gɛnyɛ
gɛbono pɛwu mɔ, mɛ mɛŋ nyɛ sɛi.

4 Gɛdɛ gɛ kpɛ gɛ kya kɛ mɔ, mɛ' baa
kerɛ mɔ, Yesu ne n yelɛ ɔbon mɔ gigengen
so. Yesu akasɛbo mɔ mɛ wu mɔ gɛnen mɔ,
mɛ mɛŋ bii yɛɛ i gyɛ Yesu. 5 Yesu gi wu
mɔmɔ ne ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Adega, fɛŋ

nyɛ sɛi?” Ne mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Kuaa.”
6 Ne Yesu gi tɔgɛ mɔmɔ yɛɛ, “Fɛ' too
asɛwu mɔ wɔra nkyu mɔ dɔ kyu kpe de
gikolii mɔ gyisɛ so. Fɛ laa keda iken.”
Gɛsintin mɔ, mɛ too amɔ mɔ, mɛ keda
iken gikyɔ. Mɛ mɛŋ kya taalɛ de mɛ'
biidɛ asɛwu mɔ. Iken ibono mɛ keda mɔ,
i nyaakyɔ gikyɔ.
7 Me, Yesu ɔkasɛbo ɔbono ɔ kya laarɛ
me-ilaa mɔ, nɛ tɔgɛ sa Piita yɛɛ, “I gyɛ daa
aye-wura.” Simon Piita kya wɔra gɛsun
gikolii mɔ dɔ gɛnen owi ɔbono dɔ so mɔ, ɔ
mɛŋ suu gɛgbɛ. Ibono ɔ kpɛ nu yɛɛ i gyɛ
aye-wura mɔ, o kyu mɔ-ngbɛ kyu suu ne o
tin loo nkyu mɔ dɔ fara lii kyon gigengen
so. 8 Aye asɛnsɛ mɔ berɛ, a palɛ gikolii mɔ
a kya biidɛ asɛwu mɔ, yɛgɛ iken mɔ i bɔla
amɔ dɔ. Nfono a yelɛ ne a wu Yesu mɔ de
gigengen mɔ iŋ bo gɛta de abara. I laa kpɛ
wɔra daa fɛɛ ifɛ inan gisoro.
9 A dii lii gigengen mɔ so mɔ, a wu ɔken
tɔ agyangbalii dɔ ne a wu bodobodo kee
dɛ nfono. 10 Yesu gi tɔgɛ sa mɔ-akasɛbo
mɔ yɛɛ, “Fɛ' kyu iken ibono fɛ keda nperɛ-
nperɛ mɔ iko ba.” 11 Nfono ne Simon Piita
gi dii loo gikolii mɔ dɔ ne o biidɛ asɛwu
mɔ de iken belɛ-belɛ ibono i bɔla asɛwu
mɔ mɔ lii gigengen so. Iken ibono mɛ keda
mɔ gɛgyɔnɔ gɛ gyɛ ikue-sono de saalaa
iken isa. Dabɔlɛ ibono iken mɔ i kiirɛ ne
i nyaakyɔ gɛnen faa, mɛ biidɛ imɔ mɔ,
asɛwu mɔ a mɛŋ tɛɛ. 12 Yesu gi tɔgɛ sa
aye yɛɛ, “Fɛ' ba gyi nyɛnyɛngɛ agyudɔ.”
Aye dɔ ɔko-rɛ ɔko mɛŋ taalɛ da otu taasɛ
mɔ yɛɛ, “Fo ne n gyɛ anɛ?” A ti wolaa
bii yɛɛ i gyɛ aye-wura ne. 13 Nfono mɔ
Yesu gi kpaa puru bodobodo mɔ ne o kyu
sa aye. Gɛnen kee ne o puru ɔken mɔ ɔ
tɔ ɔgya mɔ dɔ mɔ ne o kyu sa aye yɛɛ a'
kyu gyi de bodobodo mɔ. 14 Yesu gi kyingi
lii ibuni dɔ mɔ, ɔbon baarɛ so-lɛɛ idɛ ne
n wɔra gisasɛ ibono ɔ kya lɛɛ mɔ-nyoro
nyiile mɔ-akasɛbo mɔ.

*Yesu Gi Kii L*ɔrɔ Sa Piita Gɛbelɛnsɛ

15 A gyi ta mɔ, Yesu gi terɛ Simon Piita
yɛɛ, “Simon, Gyɔn mɔ-bi.” Ne ɔ taasɛ mɔ
yɛɛ, “Fo kya laarɛ me-ilaa don gɛnɔɔbono
mɔmɔ adɛ mɛ kya laarɛ me-ilaa mɔ?”
Ɔ taasɛ mɔ gɛnen mɔ, Piita gi lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, “Ɛn, me-wura. Fo nyi ibono n kya
laarɛ fo-ilaa.” Piita gi lɛɛ gɛnɔ gɛnen mɔ,
Yesu gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, “Sa me-nsandɛbii
mɔ agyudɔ.” 16 Yesu gi kii terɛ Piita yɛɛ,
“Simon, Gyɔn mɔ-bi.” Ne o kii taasɛ mɔ
ginyɔsɛ yɛɛ, “Fo kya laarɛ me-ilaa?” Piita
gi kii lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Ɛn, me-wura, fo nyi
ibono n kya laarɛ fo-ilaa.” Piita gi lɛɛ gɛnɔ
mɔ, Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, “Kerɛ me-
isandɛ mɔ so.” 17 Yesu gi kii terɛ Piita
gisasɛ yɛɛ, “Simon, Gyɔn mɔ-bi.” Ne o
kii taasɛ mɔ yɛɛ, “Fo kya laarɛ me-ilaa?”
Ibono Yesu gi taasɛ mɔ gisasɛ gidɛ mɔ,
mɔ-gisen dɔ i nyida mɔ yɛɛ Yesu gi kii
taasɛ mɔ gɛnen. Nfono ne Piita gi lɛɛ
gɛnɔ yɛɛ, “Me-wura, fo nyi ilaa kamaasɛ.
Fo nyi ibono n kya laarɛ fo-ilaa.” Piita gi
lɛɛ gɛnɔ gɛnen mɔ, Yesu gi kii tɔgɛ sa mɔ
yɛɛ, “Kerɛ me-isandɛ mɔ so de agyudɔ.
18 N kya tɔgɛ fo gɛsintin; owi ɔbono fo gyɛ
dega mɔ, fo kya dela fo-gbagya fo-atɔ de
fo' naa kpe gɛten kamaasɛ gɛbono fo kya
laarɛ mɔ. Fo baa wɔra ɔbelɛnsɛ mɔ, fo
laa tengɛ fo-abaa de ɔko ne ɔ' san kyu fo-
gbagya dela fo de ɔ' sola fo kpe de nfono
so fo mɛŋ kya laarɛ mɔ.” 19 (Yesu gi tɔgɛ
gɛnen ilaa idɛ sa Piita kyu lɛɛ nyiile mɔ
lɛwu ɔbono ɔnan mɔ Piita laa baa wu' de
i' kyu nyisigyi bara Wurubuaarɛ mɔ.) Idɛ
gɛmara mɔ, Yesu gi tɔgɛ sa Piita yɛɛ, “Baa
buu me de fo' wɔra fɛɛ me-lɛɛ mɔ ɔnan.”
20 Piita gi kisee kerɛ mɔ, o wu me, Yesu
ɔkasɛbo ɔbono Yesu kya laarɛ me-ilaa mɔ.
(Owi ɔko dɔ a tɛ a kya gyi mɔ, me ne n
faga taasɛ Yesu ilaa mɔ-giso dɔ yɛɛ, “Me-
wura, anɛ ne nan yɛgɛ fo-akyobo mɛ' nyɛ
fo mɔ?”) 21 Piita gi kisee kerɛ ne o wu me
gɛnen mɔ, ɔ taasɛ Yesu yɛɛ, “Me-wura, ne
ɔnyen baarɛ mɔ de-e? Menɛ ne nan ba mɔ
so gɛkaako?” 22 Yesu gi lɛɛ gɛnɔ sa Piita
yɛɛ, “Nengyene i gyɛ me-gɛlaarɛ yɛɛ ɔ'
kyena kaaborɛ n' kii ba mɔ, i gyɛ fo menɛ?
Fo berɛ baa buu me de fo' wɔra me-lɛɛ mɔ
ɔnan daa.” 23 Gɛnen ilaa ibono Yesu gi tɔgɛ
kyu lii me, mɔ-ɔkasɛbo ɔbono ɔ kya laarɛ
me-ilaa faa so mɔ, i yɛgɛ Yesu asonbo mɔ
mɛ san mɛ naa ma-a tɔgɛ yɛɛ me berɛ,
maŋ wu'. Yesu mɔ, mɛŋ kii tɔgɛ gɛnen. Ɔ
tɔgɛ daa yɛɛ nengyene i gyɛ mɔ-gɛlaarɛ
yɛɛ n' kyena kaaborɛ o' kii baa tu me mɔ,
i gyɛ Piita menɛ?

*Ɔwol*ɛ Baarɛ Agyɛbi Laalaalogɛ

24 Ɔbono Yesu akasɛbo mɔ mɛ darɛ
gɛnen mɔ ne n ŋmarasɛ ɔwolɛ baarɛ faa.
O wu imɔ de mɔ-ansi, ne aye kee a wu yɛɛ

ibono ɔ ŋmarasɛ yela faa i gyɛ gɛsintin.
25 Yesu gi wɔra wɔra ilaa kpɛi-kpɛi gikyɔ.
Iŋ gyɛ imɔ pɛwu ne nɛ taalɛ ŋmarasɛ
wɔra ɔwolɛ baarɛ dɔ faa. Nengyene mɛ
tɔgɛ yɛɛ mɛ' ŋmarasɛ imɔ ikamaasɛ yela
mɔ, nɛ sɔɔ gyi yɛɛ iwolɛ mɔ i laa bɔla
gɛsinkpan san. I maŋ nyɛ iyelaten.

Yesu Isɔɔ Gɛsun Wɔrasɛ

*Yesu Gi Kyingi M*ɔ, O Nyiile Mɔ-Isɔɔ Ilaa Ibono I Kaaborɛ Mɛ' Wɔra Mɔ

1 Tiyofilo dɛnsɛ, me-ɔwolɛ gyangbarasɛ
mɔ dɔ mɔ, nɛ tɔgɛ ilaa ibono Yesu gi
wɔra de ilaa ibono o nyiile asa kyu lii
gɛsɛ de gɛsɛ kyu kpaa fo gɛkɛ gɛbono
Wurubuaarɛ gi puru mɔ kyu dii kpe mɔ
asɛ mɔ. 2 Pɛi ne Wurubuaarɛ laa puru
mɔ dii kpe mɔ asɛ gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ ilaa
sa mɔ-isɔɔ mɔ ɔ lɛɛ mɔ. Kyu naa de
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ɔlon dɔ mɔ, ɔ
tɔgɛ mɔmɔ ilaa ibono i kaaborɛ mɛ' wɔra
mɔ. 3 Yesu awɔrɔfɔɔ lɛwu gɛmara mɔ, o
kii kyingi. O kyingi mɔ, nkɛ ikue-inyɔ dɔ
mɔ, ɔ lɛɛ mɔ-nyoro gɛwi nyiile mɔ-isɔɔ
mɔ yɛɛ ɔ tɛ de ansi ibono iŋ bo akyɔɔlɛ. ɔ
tɔgɛ ilaa sa mɔmɔ kyu naa de Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ so.

*Yesu Y*ɛɛ Mɔ-Adɛ Mɔ Mɛ' Kyena Gyoo Wurubuaarɛ Oduduu

4 Gɛnen nkɛ ikue-inyɔ nbono dɔ mɔ,
imɔ gɛkɛ gɛdɛ mɔ, Yesu mɔ-rɛ mɔ-isɔɔ
mɔ mɛ koola mɛ tɛ mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ
yɛɛ, "Fɛ mɛŋ sa fɛ' lii Gyɛrusalem ɔsowolɛ
baarɛ so kpe gɛtɛɛko. Fɛ' kyena gɛrɛ gyoo
ilaa ibono me-sɛ Wurubuaarɛ yɛɛ ɔ laa
kyu baa kyɛɛ fɛye mɔ. Fɛ ti nu me nɛ tɔgɛ
gɛnen ilaa ibono so ilaa sa fɛye baa kyon.
5 Nɛ tɔgɛ fɛye yɛɛ Gyɔn gi kyu daa nkyu
kyu gyere asa Wurubuaarɛ sagyere. Fɛye
berɛ, nkɛ kalɛsɛ ndɛ dɔ mɔ, Wurubuaarɛ
laa kyu mɔ-Oduduu mɔ daa kyu gyere fɛye
Wurubuaarɛ sagyere."

6 Gɛkɛ gɛdɛ mɛ kii mɛ tɛ dabɔlɛ mɔ,
mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Aye-Wura, idɛ kon
owi mɔ gi fo ibono fo laa sɔgɛ aye Isirale
awura mɔ gɛwuragyi mɔ kiiri wɔra aye-
abaa dɔ?" 7 Mɛ taasɛ Yesu gɛnen mɔ,
ɔ lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, "Owi ɔbono
ilaa idɛ i laa ba mɔ i mɛŋ gyɛ ibono i
kaaborɛ fɛ' bii. Me-sɛ Wurubuaarɛ ne
n kya yela imɔ-aberɛ mɔ-gibaa so. 8 Fɛ'
nu yɛɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ laa ba
fɛye so de fɛ' nyɛ ɔlon. Fɛ laa naa fɛ kya
tɔgɛ me-ilaa ibono fɛ wu de ansi mɔ sa
asa Gyɛrusalem ɔsowolɛ so de Gyudiya de
Samariya nsinkpan pɛwu so de gɛsinkpan
gɛten kamaasɛ so."

*Wurubuaar*ɛ Gi Puru Yesu Kyu Dii Kpe Mɔ Asɛ

9 Yesu gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, i puru mɔ dii
i kya kpe soso yɛgɛ mɛ yelɛ mɛ kerɛ mɔ
kaaborɛ o muule Wurubuaarɛ awolɛ dɔ.
10 Yesu isɔɔ mɔ mɛ kpɛ san mɛ yelɛ ma-a
kerɛ soso yiridididi mɔ, ayaa abono so mɔ,
mɛ baa kerɛ mɔ, anyen anyɔ ako ne n yelɛ
mɔmɔ asɛ. Mɛ suu ilaa fufuli. 11 Anyen
mɔ mɛ taasɛ Yesu isɔɔ mɔ yɛɛ, "Galeli
awura, menɛ n wɔra ne fɛ yelɛ fɛ kya kerɛ
soso yiridididi gɛnen? Gɛnen Yesu ɔbono
Wurubuaarɛ gi puru dii kpe mɔ asɛ taa
fɛye yɛgɛ faa laa kii ba fɛɛ gɛnɔɔbono fɛ
wu mɔ ɔ kya kyon Wurubuaarɛ dɔ mɔ."

12 Anyen anyɔ mɔ mɛ tɔgɛ mɔmɔ
gɛnen ta mɔ, Yesu isɔɔ mɔ mɛ naa lii gibii
gibono mɛ kya terɛ gimɔ yɛɛ Nfɔ Oyii
Gibii mɔ so nno kii kyon kpe Gyɛrusalem
ɔsowolɛ mɔ so. Lii gibii mɔ so nno kyu
kpe ɔsowolɛ mɔ so mɔ i mɛŋ bo gɛta; i laa
wɔra daa fɛɛ gikpaaten kolon.

*Matiyas*ɛ Gi Yii Gyudasɛ Giyaa

13 Yesu isɔɔ mɔ mɛ loo ɔsowolɛ mɔ so
mɔ, mɛ naa kpe abansoro nfono mɛ kya
kyena sogɛ mɔ, ne mɛ dii loo soso-lɛɛ
obu mɔ dɔ. Gɛnen Yesu isɔɔ ibono anyen
ne n gyɛ Piita, Gyɔn, Gyeemesi, Andiru,
Filipo, Tomaasɛ, Batolomiyu, Matiyu de
Gyeemesi, Alefayo mɔ-bi. Mɔmɔ ako ne
n gyɛ Simon ɔbono ɔŋ kya kyule mɔ-
ɔsowolɛ so mɔ de Gyudasɛ, Gyeemesi mɔ-
bi. 14 Mɔmɔ asa adɛ pɛwu de akyii ako de
Mariya Yesu mɔ-nyi de Yesu mɔ-tedɛana
mɛ kpɛ mɛ dɛ gɛdalaa dɔ de gɛnɔ kolon.

15 Gɛnen nkɛ nbono dɔ mɔ, imɔ gɛkɛ
gɛdɛ mɔ, Yesu asonbo adɛ ako mɛ gyan'.
Mɔmɔ pɛwu gɛgyɔnɔ gɛ gyɛ fɛɛ asa ikue-
isee. Ne Piita gi koso yelɛ ne ɔ tɔngɛ sa
mɔmɔ yɛɛ, 16 "Me-nanboana, Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ gi naa de aye-naana Wura
Deefidi so tɔgɛ Gyudasɛ nyoro so ilaa, ne
mɛ ŋmarasɛ imɔ yela Wurubuaarɛ agyɛbi
dɔ. Imɔso i kaaborɛ i' ba gɛsintin. Gyu-
dasɛ baarɛ ne n gyɛ ɔbono ɔ gyangbara
sa abono mɛ kpaa keda Yesu mɔ. 17 Nkana
ɔ bo aye-gikpen gidɛ dɔ. Aye-rɛ mɔ ne
Wurubuaarɛ gi sa gɛnen gɛsun gɛdɛ."

18 Ilaa nyɛnyɛn ibono Gyudasɛ gi wɔra
ne mɛ nyɛ Yesu mɔ, mɛ ka mɔ imɔ so
gikɔ, o kyu gɛnen aterenbi abono kpaa

sɔɔ gɛsinkpan. Imɔ gɛmara mɔ, Gyudasɛ gi tɔrɔ paadɛ, ne mɔ-ɔtɔ dɔ ilaa pɛwu i lii. 19 Asa abono pɛwu mɛ tɛ Gyɛrusalem ɔsowolɛ so mɔ mɛ nu Gyudasɛ ilaa idɛ so. Lii gɛnen so mɔ, mɛ yela gɛsinkpan gɛbono ginyen mɔmɔ-gɛdɛ dɔ yɛɛ Akɛledama. (Imɔ gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ Nkalan Gɛsinkpan.)

20 Piita gɛtɔngɛ mɔ dɔ mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ, "Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ nfono mɛ kya terɛ yɛɛ Ilon Ɔwolɛ mɔ, mɛ ŋmarasɛ Gyudasɛ nyoro so ilaa yela yɛɛ,

'Mɔ-ɔkyenaten i' bingiri akyanfon.
Ɔko ɔŋ' sa ɔ' kyena nno.'

I kii tɔgɛ kee yɛɛ,

'Ɔko kpɛi ne o' kyu mɔ-gɛsun wɔrasɛ wɔra.'

21-22 "Imɔso, me-nanboana, i kaaborɛ a' laarɛ ɔko kyu bɔla aye so de aye-rɛ mɔ pɛwu a' nyɛ a kya tɔgɛ Wura Yesu giwukyingi mɔ so ilaa a kya sa asa. I kaaborɛ kaasɛ ɔ' wɔra nyamesɛ ɔbono aye-rɛ mɔ a naa owi ɔbono pɛwu aye-rɛ aye-Wura Yesu a naa a kya kingi, kpɛ kyu lii aberɛ abono Gyɔn kya gyere asa Wurubuaarɛ sagyere mɔ kyu baa fo gɛnen gɛkɛ gɛbono Wurubuaarɛ gi puru Yesu dii kyon Wurubuaarɛ dɔ taa aye yɛgɛ mɔ."

23 Piita gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, mɛ lɛɛ asa anyɔ yɛɛ mɛ' kerɛ mɔmɔ anyɔ dɔ de mɛ' lɛɛ ɔko. Gɛnen asa anyɔ abono anyen ne n gyɛ Gyosɛfo de Matiyasɛ. Gyosɛfo baarɛ anyen ako ne n gyɛ Basabasɛ abɛɛ Gyusetisɛ. 24 Mɛ lɛɛ Gyosɛfo de Matiyasɛ gɛnen mɔ, mɛ dalaa yɛɛ, "Aye-Wura Wurubuaarɛ, fo ne n nyi nyamesɛ kamaasɛ gisen dɔ. Gɛnen asa anyɔ abono a lɛɛ faa mɔ, fo ne nan nyiile aye ɔkolon ɔbono fo lɛɛ 25 de ɔ' baa wɔra Yesu ɔsɔɔ fɛɛ aye de ɔ' wɔra gɛnen gɛsun gɛbono Gyudasɛ gi wu' taa yɛgɛ kyon kpe nfono i kaaborɛ mɔ mɔ." 26 Mɛ dalaa gɛnen ta mɔ, nfono mɔ, mɛ too ilaa iko kerɛ ne i kpaa yii de Matiyasɛ ne mɛ kyu mɔ kyu bɔla mɔmɔ Yesu isɔɔ gudu ɔko abono mɛ san mɔ so.

2

*Wurubuaar*ɛ Gi Yɛgɛ Mɔ-Oduduu Mɔ Gi Suudɛ Yesu Asonbo Mɔ

1 Gɛkɛ gɛdɛ mɔ, Gyuda awura mɛ kya gyi mɔmɔ-agyudɔ ako akɛbiberɛ gɛsi. Mɛ kya terɛ gɛnen gɛsi mɔ yɛɛ Pɛntekosi. Gɛnen gɛsi gɛbono dɔ mɔ, Yesu asonbo pɛwu mɛ kpaa gyan' gɛten kolon. 2 Mɛ bo nno mɔ, mɛ nu ɔlanba ɔko gi tɔrɔ! Ɔlanba mɔ gi lii Wurubuaarɛ dɔ fɛɛ afuu belɛ ako ne n kya da a kya ba, ne ɔlanba mɔ gi kpaa bɔla gɛten gɛbono dɔ mɛ gyan' mɔ pɛwu. 3 Mɛ baa kerɛ mɔ, ilaa iko ne n baa yɛ gyan'gyan mɔmɔ ɔkamaasɛ so fɛɛ ɔgya ɔbono ɔ kya dɛ mɔ. 4 Nfono mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi suu de Yesu asonbo mɔ, mɛ san ma-a bugi nnɔ ma-a tɔngɛ ndɛ kpɛi-kpɛi nbono mɛŋ wolaa ma-a tɔgɛ mɔ. Mɛ kya tɔgɛ gɛnɔɔbono ɔkara Oduduu mɔ gi sa ɔmɔ yɛɛ mɛ' tɔgɛ mɔ.

5 Gɛnen owi ɔbono mɔ, asa mɛ nyaakyɔ Gyɛrusalem ɔsowolɛ mɔ so. I lii fɛɛ mɔmɔ-nanboana Gyuda awura abono mɛ selɛ Wurubuaarɛ mɔ ako kee mɛ ba bɔla mɔmɔ so mɛ kya son Wurubuaarɛ. Mɛ lii nten kpɛi-kpɛi mɛ kya tɔgɛ ndɛ nbono asa mɛ kya tɔgɛ gɛsinkpan pɛwu so mɔ.

6 Ɔlanba ɔbono ɔ wɔra gɛten mɔ dɔ so mɔ, sakpii belɛ gi kpaa gyan' nno. Yesu asonbo mɔ mɛ kya tɔngɛ mɔ, i wɔra sakpii mɔ giyan. I kya nyiile yɛɛ mɔmɔ ɔkamaasɛ kya nu mɔmɔ-ilaa tɔngɛsɛ de mɔmɔ gbaa-gbaa ndɛ dɔ. 7 I dɛ mɔmɔ-gɛnɔ, mɛŋ baa mɛ nyi gibono dɔ mɛ dɛ mɔ. Mɛ san mɛ kya taasɛ yɛɛ, "Gɛnen anyen abono mɛ kya tɔngɛ faa mɔmɔ pɛwu mɛ mɛŋ gyɛ Galeli awura daa? 8 Ne i wonɛ so ne mɛ kya taalɛ mɛ kya tɔngɛ de aye ɔkamaasɛ ndɛ gɛnen? 9 A lii isowolɛ kpɛi-kpɛi so. Kerɛ, aye dɔ ako mɛ gyɛ Paatiya awura. Ako mɔ mɛ gyɛ Miidi awura. Elamiti awura mɛ bo aye dɔ. Ako mɔ mɛ tɛ Mɛsopotemiya. Ako mɛ gyɛ Gyudiya awura, Kapadosiya awura, Pontusɛ awura, Esiya awura, 10 Firigyiya awura, Panfiliya awura, Igyipiti awura, ne ako mɛ lii Libiya gibaafon gibono gi sindi Siirin ɔsowolɛ so mɔ. Aye dɔ ako mɛ gyɛ asafo kpan-n abono mɛ lii Rom ɔsowolɛ so. Gɛnen asafo adɛ ako mɛ gyɛ Gyuda awura gbaa-gbaa ne ako mɛ loo daa Gyuda awura ɔson mɔ dɔ. 11 Aye ako mɛ gyɛ Keriiti awura ne ako mɛ gyɛ Arabiya awura. Aye gɛnen asa adɛ ɔkamaasɛ kya nu ilaa belɛ-belɛ ibono Wurubuaarɛ gi wɔra ne mɛ kya tɔgɛ imɔ so ilaa faa aye-ndɛ dɔ."

12 Sakpii mɔ ɔkamaasɛ kya nu ilaa ibono

mɛ kya tɔgɛ mɔ gɛsɛ de mɔmɔ-ndɛ dɔ mɔ, i dɛ mɔmɔ pɛwu gɛnɔ ne i wɔra mɔmɔ giyan. Mɛ san mɛ kya taasɛ abara daa yɛɛ, "Menɛ ilaa ne a laa wu gɛsinkpan so faa?" 13 Sakpii mɔ dɔ asa ako berɛ mɛ kya ŋmasɛ Yesu asonbo mɔ yɛɛ, "Ŋmaawo, mɛ mɛŋ boo daa?"

*Piita Gi L*ɛɛ Gɛsɛ Sa Sakpii Mɔ

14 Ibono mɛ kya ŋmasɛ Yesu asonbo mɔ gɛnen mɔ, Piita mɔ-rɛ mɔ-nanboana Yesu isɔɔ gudu ɔko mɔ mɛ koso yelɛ, ne Piita gi bugi gɛnɔ tɔgɛ ken-ken sa sakpii mɔ yɛɛ, "Me-nanboana Gyudiya awura de fɛye asa abono pɛwu fɛ tɛ Gyɛrusalem gɛrɛ mɔ, fɛ' yela giso de fɛ' nu dɔɔdan. 15 Aye gɛnen anyen abono fɛ kya wu aye faa, a mɛŋ kya boo fɛɛ gɛnɔɔbono fɛye-nwɔnsa gɛ kya nyiile fɛye mɔ. I san i gyɛ nyɛnyɛngɛ gikyɔ de giboo. Nperɛ ibono a yelɛ faa, i laa wɔra daa fɛɛ iwi sango.

16 "To, ilaa ibono i ba aye so faa mɔ ilaa ne mɛ wolaa ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ mɔ. Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Gyowelɛ mɔ ne n ŋmarasɛ imɔ yela. Ɔ ŋmarasɛ yɛɛ,

17 'Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yɛɛ,
"Gɛsinkpan so gɛkyena nkɛ laalaa-logɛ mɔ dɔ mɔ,
i laa ba yɛɛ me Wurubuaarɛ nan kyɛɛgɛ me-Oduduu bun anyamesɛ so.
Gɛnen asa abono, anyen de akyii
mɛ laa tɔngɛ me Wurubuaarɛ ilaa sa asa.
Abelɛnsɛ de adega mɛ laa wu me-ilaa fɛɛ ideri yɛgɛ mɛ kerɛ,
ne mɛ laa kuu me ilaa wɔrasɛ so ideri kee.

18 Abono mɛ gyɛ me-adɛ mɔ,
nan kyɛɛgɛ me-Oduduu bun mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-anyen de akyii so
gɛnen nkɛ nbono dɔ
de mɛ' tɔngɛ me Wurubuaarɛ ilaa sa asa.

19 Nan lɛɛ ilaa nyiile asa Wurubuaarɛ awolɛ dɔ
fɛɛ nkalan, ɔgya, de igyɛsii.
Nan wɔra adɛgɛnɔ ilaa gɛsinkpan so.

20 Pɛi de me Wura Wurubuaarɛ nyisigyi gɛkɛ gbaa' mɔ
gɛ lɔɔ baa fo mɔ,
owi laa kisee bingiri obibiri de bosɛ mɔ ɔ' pɛɛrɛ fɛɛ nkalan.

21 I laa ba yɛɛ ɔkamaasɛ ɔbono ɔ saawo terɛ Wura Wurubuaarɛ mɔ,
ɔ laa mɔlɛgɛ mɔ." '

22 "Me-nanboana Isirale awura, fɛ' nu ilaa idɛ. Wurubuaarɛ gi nyiile fɛye yɛɛ Yesu, Nasarɛtɛnyen mɔ, ne n gyɛ ɔbono mɔ Wurubuaarɛ gi sun mɔ. Ilaa ibono Wurubuaarɛ gi wɔra fɛye-ansi so ne i lɛɛ nyiile gɛnen mɔ ne n gyɛ nsun boduduusɛ kpɛi-kpɛi nbono Yesu gi wɔra aberɛ abono ɔ bo gɛsinkpan so mɔ. Ɔ wɔra ilaa gbaa'gbaa ibono nkana nyamesɛ maŋ taalɛ wɔra mɔ-gibaa so mɔ, de ilaa ibono i lɛɛ Wurubuaarɛ nyisigyi nyiile asa mɔ. Fɛye gbaa-gbaa fɛ nyi imɔ so. 23 Wurubuaarɛ gi wolaa tɔgɛ yela ne ɔ wolaa o nyi yɛɛ anyamesɛ mɛ laa nyɛ Yesu baarɛ mɔɔ. Imɔso ne i ba yɛɛ fɛ yɛgɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo mɛ da mɔ aŋanbi oyii so, ne o wu'. 24 Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ, Wurubuaarɛ gi kii kyingi mɔ. Ɔ lɛɛ mɔ lii lɛwu anyanyan dɔ. I kya nyiile yɛɛ iŋ bo no yɛɛ ɔ laa wu' sii isɛ dɔ.

25 "Aye-naana Deefidi gi wolaa wu Yesu gisen dɔ ilaa, ne ɔ ŋmarasɛ imɔ yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ,
'Owi kamaasɛ dɔ mɔ n kya wu me-Wura Wurubuaarɛ sindi me. Imɔso i maŋ ŋmaa me-gisen.
26 Imɔso i bo me-gisen dɔ ɔkon. N kya lɛɛ mɔ-ginyen.
Ne me-ansi a gyan yɛɛ sɛi maŋ taasɛ me-nyoro gibi so.
27 I kya nyiile yɛɛ fo Wurubuaarɛ, fo maŋ yɛgɛ me-oduduu mɔ
ɔ' kpaa sii ibuni dɔ.
Nɛ kyu me-nyoro fuɛ sa fo. Fo maŋ yɛgɛ me n' gyɔ sii isɛ dɔ.
28 Fo ne n nyiile me ikpa ibono so nyamesɛ laa naa
de ɔ' nyɛ ɔkyenaten dɛnsɛ fo asɛ.
N bo fo asɛ mɔ, i laa tansi wɔra me ɔkon gikyɔ.' "

29 Ne Piita gi lɛɛ gɛsɛ yɛɛ, "Me-nanboana, nan tɔgɛ tigi fɛye yɛɛ aye-naana Deefidi ɔbono ɔ tɔgɛ gɛnen ilaa idɛ mɔ gi wu' ne mɛ pule mɔ. Mɔ-gɛkyan gɛ dɛ aye asɛ gɛrɛ kyu baa lii de ndɛ. 30 Ɔ wɔra daa Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo. Wurubuaarɛ gi ka sa mɔ yɛɛ ɔ' kerɛ fɛɛ mɔ Wurubuaarɛ gbaa-gbaa, ɔ laa

kyu mɔ Deefidi mɔ-naanaana dɔ ɔko kyu
yii gɛwura mɔ Deefidi giyaa dɔ gɛkaako
mɔ-lɛwu gɛmara. 31 Wurubuaarɛ gi lɛɛ
nyiile mɔ gɛnen mɔ, ɔ bii yɛɛ gɛnen
mɔ-ɔnaanabi ɔbono ne nan gyi gɛwura
Wurubuaarɛ adɛ so mɔ. Ne o wu yɛɛ
Wurubuaarɛ laa kyingi mɔ lii ibuni dɔ.
Gɛnen so mɔ, ɔ tɔgɛ imɔ so ilaa yela yɛɛ,
'Wurubuaarɛ maŋ yɛgɛ mɔ de o' wu' sii
asa abono mɛ wu' mɔ dɔ, ne mɔ-nyoro
inun i maŋ nyɛ gyɔ gɛkyan dɔ kpa-a.'
32 Gɛsintin mɔ, Yesu baarɛ gi wu' mɔ,
Wurubuaarɛ gi kyingi mɔ lii ibuni dɔ. Aye
adɛ pɛwu a wu imɔ de ansi.

33 "Wurubuaarɛ gi diirɛ mɔ kpe mɔ asɛ,
kyu mɔ yela mɔ-gyisɛ gibaa so, ne o kyu
mɔ-Wurubuaarɛ Oduduu mɔ sa mɔ fɛɛ
gɛnɔɔbono ɔ wolaa ka yela sa mɔ mɔ.
Imɔso ilaa ibono fɛ kya wu de ansi ne fɛ
kya nu de aso faa, Yesu ne n kyu imɔ kyu
kyɛɛgɛ bun aye so. 34 Aye-naana Deefidi
berɛ, i mɛŋ diirɛ mɔ kpe Wurubuaarɛ dɔ.
Deefidi gbaa-gbaa gi wu tɔgɛ yɛɛ,

'Wura Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa me-Wura yɛɛ,
"Baa kyena me-gyisɛ gibaa so de me-rɛ fo a' gyi gɛwura
35 de n' yɛgɛ fo' kyise fo-akyobo de fo-ayaa." '

36 "Imɔso me-nanboana Isirale awura
pɛwu, fɛ' bii yɛɛ iŋ bo akyɔɔlɛ yɛɛ Yesu
ne n gyɛ Wura. Mɔ ne Wurubuaarɛ gi lɛɛ
yɛɛ o' gyi gɛwura mɔ Wurubuaarɛ adɛ so
mɔ. Ne mɔ mɔ ne fɛ yɛgɛ mɛ da mɔ
aŋanbi oyii so mɔɔ mɔ."

Asa Sakyɔ Mɛ Sɔɔ Gyi Ne Mɛ Gyere
Ɔmɔ Wurubuaarɛ Sagyere

37 Asa mɛ nu ilaa ibono Piita gi tɔgɛ faa
mɔ, i selɛ mɔmɔ-nyoro nyer-r. Nfono ne
mɛ taasɛ Piita de mɔ-nanboana Yesu isɔɔ
sɛnsɛ mɔ yɛɛ, "Ansaana, nnɛ ne a laa
wɔra ne?"

38 Asa mɔ mɛ taasɛ gɛnen mɔ, Pi-
ita gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ yɛɛ, "Fɛye
ɔkamaasɛ o' nu mɔ-nyoro gɛsɛ yɛɛ ɔ
gyɛ ilaa nyɛnyɛn ɔwɔrabo de fɛ' kyɛɛgɛ
de mɛ' gyere fɛye Wurubuaarɛ sagyere
Yesu Kirisito ginyen dɔ de Wurubuaarɛ
o' kyu fɛye-ilaa nyɛnyɛn kyɛɛ fɛye. Fɛ
wɔra gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ laa kyu mɔ-
Oduduu mɔ kyɛɛ fɛye. 39 I kya nyiile yɛɛ
ilaa ibono aye-Wura Wurubuaarɛ yɛɛ ɔ laa
kyu kyɛɛ asa mɔ, fɛye ne ɔ darɛ yɛɛ ɔ
laa kyɛɛ mɔ. Ɔ ka yela sa fɛye-rɛ fɛye-
biana de fɛye-naanaana de asa abono mɛ
bo gɛta-gɛta mɔ pɛwu. Ɔ ka yela sa daa
nyamesɛ kamaasɛ ɔbono Wurubuaarɛ laa
tɔgɛ mɔ yɛɛ o' kyu mɔ-nyoro kyu sa mɔ
Wurubuaarɛ mɔ." 40 Piita gi tɔgɛ ilaa
sakyɔ sa asa mɔ gɛnsipɛɛrɛ so. Ɔ tɔgɛ
wɔra mɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' mɔlɛgɛ fɛye-nyoro
lii abono mɛ mɛŋ bo gɛsintin mɔ dɔ de
fɛŋ sa fɛ' loo mɔmɔ-gisobiidɛ mɔ dɔ."
41 Piita gi tɔngɛ sa mɔmɔ gɛnen mɔ, asa
sakyɔ mɛ nu gɛsɛ, ne mɛ gyere mɔmɔ
Wurubuaarɛ sagyere. Asa abono mɛ baa
bɔla Yesu asonbo so gɛnen gɛkɛ gɛbono
wolɛ mɔ mɛ laa wɔra fɛɛ asa nwɛ oko de
saalaa.

Yesu Asonbo Mɔ Gikyenabi

42 Yesu asonbo mɔ mɛ kpɛ mɛ kya
kasɛ Yesu isɔɔ mɔ ilaa nyiilesɛ mɔ, ne
mɛ kpɛ mɛ bo abara dɔ. Mɛ kya kpaa
gyan' dabɔlɛ, mɛ kya gyi agyudɔ abono
a kya nyiile yɛɛ mɛ gyɛ nyamesɛ kolon
mɔ, ne mɛ kya dabɔlɛ dalaa. 43 Yesu
isɔɔ mɔ mɛ kya wɔra ilaa gbaa'gbaa ibono
nkana nyamesɛ maŋ taalɛ wɔra mɔ-gibaa
so mɔ ne i kya lɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon
mɔ nyiile. Imɔso i yɛgɛ gifuu gi keda
ɔkamaasɛ. 44 Asa abono pɛwu mɛ kyu
ɔmɔ-nyoro too Yesu so mɔ mɛ kyena fɛɛ
nyamesɛ kolon. Ɔkamaasɛ ilaa i gyɛ mɔ-
nanbo ilaa. 45 I bo no i bo no mɔ, mɛ kya
fɛ mɔmɔ-ilaa ibono mɛ bo mɔ de mɛ'
yɛ imɔ-aterenbi mɔ sa abara gɛnɔɔbono
ɔkara i tiri ɔmɔ mɔ. 46 Gɛkɛ kamaasɛ
mɛ kya kpaa gyan' Wurubuaarɛ ɔson obu
mɔ dɔ dabɔlɛ. Mɛ kya gyan' mɔmɔ-ntenana dɔ kee, mɛ kya gyi agyudɔ abono a
kya lɛɛ mɔmɔ-ginyamesɛ kolon nyiile mɔ.
Mɛ kya gyi amɔ de ɔkon lii mɔmɔ-asen
dɔ. 47 Mɛ kya yen Wurubuaarɛ, ne mɛ
kya gyi asa sɛnsɛ ginsi. Gɛkɛ kamaasɛ
Wurubuaarɛ kya kyu asa pobɔrɔ abono ɔ
kya mɔlɛgɛ mɔmɔ lii mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn
giwɔra dɔ mɔ baa bɔla mɔmɔ so.

3

Piita Mɔ-rɛ Gyɔn Mɛ Kyɛ Ɔtɛgɛsɛ Ɔko

1 Gɛkɛ gɛdɛ owi gbaasɛ ibono mɔmɔ
Isirale awura mɛ kya kpaa gyan' dalaa mɔ,
Piita mɔ-rɛ mɔ-nanbo Gyɔn mɛ koso mɛ
kya kpe Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ de

mɛ' kpaa dalaa. 2 Mɛ kpaa fo Wurubuaarɛ
ɔson obu mɔ gɛbunono gɛbono mɛ kya
terɛ gɛmɔ yɛɛ ɔdan Gɛbunono mɔ asɛ
mɔ, mɛ baa kerɛ mɔ, ɔnyen ɔko ne. Ɔnyen
baarɛ gyɛ daa ɔtɛgɛsɛ. Gɛnen ne i kyu
korogɛ mɔ ne. Gɛkɛ kamaasɛ mɔ, asa mɛ
kya sola mɔ kyu baa yela gɛnen gɛbunono
gɛbono asɛ de ɔ' kyena kolɛ asa abono mɛ
kya kpaa dalaa Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
dɔ mɔ aterenbi.
3 Ɔnyen mɔ gi wu Piita mɔ-rɛ Gyɔn mɛ
kya laarɛ de mɛ' loo ɔson obu mɔ dɔ mɔ,
ɔ kolɛ mɔmɔ yɛɛ mɛ' sa mɔ aterenbi.
4 Nfono mɔ, Piita mɔ-rɛ Gyɔn mɛ kerɛ mɔ
yirididi, ne mɛ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Kerɛ
aye gɛrɛ." 5 Gɛsintin mɔ, ɔnyen mɔ gi kerɛ
mɔmɔ mɔ, o nyi yɛɛ ɔ laa nyɛ ilaa iko lii
mɔmɔ asɛ daa.
6 Nfono mɔ, Piita gi tɔgɛ sa ɔnyen mɔ
yɛɛ, "Aterenbi berɛ, meŋ bo. Ilaa ibono n
bo ne nan kyu sa fo mɔ ne n gyɛ yɛɛ kyu
lii Yesu Kirisito, Nasarɛtɛnyen mɔ-ginyen
dɔ mɔ, koso yelɛ de fo' naa." 7 Piita gi
tɔgɛ gɛnen sa ɔnyen mɔ mɔ, ɔ keda mɔ-
gibaa gyisɛ dɔ, ne o puru mɔ koso yelɛ
mɔ-ayaa so. Ayaa abono so mɔ, ɔnyen mɔ-
ayaa dɔ de mɔ-aŋmeli dɔ pɛwu i wɔra mɔ
ɔlon. 8 Ɔ koso tin, ne ɔ naa buu mɔmɔ loo
Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ. Ɔ naa ɔ kya
tin o-o tin ne ɔ kya faala Wurubuaarɛ ɔ kya
yen mɔ.
9 Asa abono mɛ bo nfono mɔ pɛwu mɛ
wu ɔnyen mɔ naa ɔ kya yen Wurubuaarɛ
mɔ, 10 mɔmɔ pɛwu mɛ wu mɔ bii yɛɛ
nkana mɔ ne n kya kyena Ɔdan Gɛbunono
mɔ asɛ kolɛ aterenbi Wurubuaarɛ ɔson
obu mɔ asɛ mɔ. Gɛnɔɔbono i wɔra ne
ɔnyen mɔ gi nyɛ alanfiya mɔ, i wɔra asa
mɔ giyan, mɛŋ baa mɛ nyi imɔ-atɔgɛbi.
11 Piita mɔ-rɛ Gyɔn mɛ naa kpe mɛ yelɛ
Solomon gikpalan mɔ dɔ mɔ, ɔnyen mɔ
mili mɔmɔ. Ibono asa mɛ wu ɔnyen mɔ
gi taalɛ ɔ naa mɔ, i dɛ mɔmɔ-gɛnɔ, ne
mɔmɔ kee mɛ selɛ kpe mɔmɔ asɛ nno.

*Piita Gi T*ɔgɛ Gɛnɔɔbono I Ba Ne Ɔ Taalɛ Kyɛ Ɔnyen Mɔ

12 Piita gi wu yɛɛ i dɛ asa gɛnɔ mɔ, ɔ
taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Me-nanboana, Isirale
awura, menɛ n wɔra ne imɔ idɛ i kya dɛ
fɛye-gɛnɔ gikyɔ gɛnen? Menɛ n wɔra ne
fɛ kya kerɛ aye ŋaa-a gɛnen? Fɛ nyi yɛɛ
aye ne n nyɛ ɔlon aye-gibaa so abɛɛ aye ne
n kya gyi Wurubuaarɛ ginsi so ne ɔnyen
baarɛ gi taalɛ ɔ naa faa? 13 Wurubuaarɛ
ɔbono aye-naanaana, Aberaham, Ayisiki,
de Gyeekɔpo, de aye-adedaabo sɛnsɛ mɔ
mɛ son mɔ ne n kyu nyisigyi kyu sa Yesu,
Wurubuaarɛ Gɛsun Ɔwɔrabo mɔ. Fɛye
berɛ, fɛ kyu gɛnen Yesu baarɛ kyu wɔra
nbɛlɛ dɔ, ne fɛ kine mɔ Ɔbelɛnsɛ Pilato
ansi dɔ, yɛgɛ nkana Pilato gi laarɛ fɛɛ ɔ'
taa mɔ yɛgɛ de ɔ' naa. 14 Fɛ kine Gɛsintin
de Gisen Fufuli Wura mɔ, ne asa ɔmɔɔbo
berɛ ne fɛ kolɛ Pilato yɛɛ o' tigi sa fɛye
de ɔ' naa. 15 Ɔbono ɔ kya sa Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena mɔ ne fɛ yɛgɛ mɛ' kyu mɔɔ.
Wurubuaarɛ, mɔ, gi kyingi mɔ lii ibuni dɔ.
Aye a wu imɔ de ansi ne a kya tɔgɛ fɛye
faa.
16 "Fɛ kya wu ɔtɛgɛsɛ baarɛ ne fɛ wolaa
fɛ nyi mɔ. Yesu ginyen mɔ dɔ ne mɔ-ayaa
a kyaga faa. Gɛnɔɔbono a sɔɔ Yesu gyi
mɔ so ne ɔ nyɛ alanfiya fɛye pɛwu ansi
dɔ gɛrɛ faa.
17 "Me-nanboana, Isirale awura, nɛ wu
yɛɛ ilaa ibono fɛye-rɛ fɛye-abelɛnsɛ mɔ
fɛ kyu wɔra Yesu mɔ, fɛ mɛŋ nyi daa. 18 I
mɛŋ ba gɛnen giyan. I gyɛ daa ilaa ibono
Wurubuaarɛ gi wolaa naa de mɔ-ikalan
atɔgɛbo mɔ pɛwu so tɔgɛ yela yɛɛ ɔbono
ɔ laa sun de ɔ' baa mɔlɛgɛ asa mɔ laa wu
awɔrɔfɔɔ. Wurubuaarɛ gi yɛgɛ i ba gɛnen
gɛsintin. 19 Imɔso fɛ' nu fɛye-nyoro gɛsɛ
de fɛ' kyɛɛgɛ de Wurubuaarɛ ɔ' kpaarɛ
fɛye ilaa nyɛnyɛn ibono fɛ kya wɔra mɔ
fuɛ sa fɛye. 20 Fɛ wɔra gɛnen mɔ, i bo no
i bo no mɔ, ɔ laa kpɛ ɔ kya kpaa fɛye de
fɛye-nyoro gi' tɔrɔ fɛye. Imɔ gɛmara mɔ,
ɔ laa yɛgɛ Yesu o' kii ba gɛsinkpan so. Mɔ
ne ɔ wolaa lɛɛ yɛɛ ɔ' baa mɔlɛgɛ fɛye mɔ.
21 "Wurubuaarɛ laa yɛgɛ o' sii kyena
Wurubuaarɛ dɔ kpaa fo owi ɔbono mɔ
Wurubuaarɛ laa lɔrɔ ilaa kamaasɛ mɔ. Lii
ko-o dedaa mɔ, ɔ wolaa tɔgɛ ilaa idɛ yela
kyu naa de asa abono ɔ lɔrɔ yela yɛɛ mɛ'
tɔgɛ mɔ-ikalan mɔ so. 22 Aye-naana Mosisi
gbaa kee gi wolaa tɔgɛ kyu lii Yesu baarɛ so
yela yɛɛ,

'Wura Wurubuaarɛ laa lɛɛ mɔ-ikalan
ɔtɔgɛbo fɛɛ me, Mosisi
lii fɛye dɔ sa fɛye.

Ilaa kamaasɛ ibono gɛnen Wurubuaarɛ
ikalan ɔtɔgɛbo ɔbono
laa tɔgɛ fɛye mɔ, fɛ' nu mɔ asɛ.

23 I laa ba yɛɛ nyamesɛ kamaasɛ ɔbono ɔ maŋ nu
gɛnen Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ɔbono asɛ mɔ,
Wurubuaarɛ laa lɛɛ mɔ lii mɔ-adɛ mɔ dɔ.'
24 "Lii Samuɛlɛ aberɛ kyu ba lii de ndɛ, abono pɛwu mɛ wɔra Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ mɛ wu ndɛ nkɛ ndɛ dɔ ilaa tɔgɛ yela kyu lii Yesu so. 25 Fɛye ne Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ mɛ tɔgɛ gɛnen ilaa idɛ yela. Ne fɛye so ne Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɔ-rɛ fɛye-naanaana mɛ wɔra gɛnɔ. Wurubuaarɛ gi ka yela sa aye-naana Aberaham yɛɛ, 'Kyu naa de fo-naanaana so ne gɛsinkpan so ɔpaa kamaasɛ asa mɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ o' yuule mɔmɔ.' 26 Gɛsintin mɔ, Wurubuaarɛ gi lɛɛ Yesu yɛɛ ɔ' baa wɔra mɔ-Gɛsun Ɔwɔrabo gɛsinkpan so. Ɔ ba mɔ, fɛye asɛ ne ɔ daa gikpe de ɔ' nyɛ yuule fɛye de fɛye ɔkamaasɛ ɔ' nyɛ kyɛɛgɛ lii mɔ-ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ."

4

*M*ɛ Tii Piita Mɔ-rɛ Gyɔn De Obu

1 Piita mɔ-rɛ Gyɔn mɛ san mɛ kya tɔngɛ mɛ kya sa asa mɔ mɔ, abelɛnsɛ ako mɛ kpe mɔmɔ asɛ nno. Mɔmɔ ne n gyɛ Gyuda awura asunbi alɛɛbo de Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ adiibo ɔbelɛnsɛ, de Saadusii awura. 2 Gɛnen abelɛnsɛ adɛ mɛ kpaa tu mɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ wu ibono Piita mɔ-rɛ Gyɔn mɛ kya nyiile asa ilaa yɛɛ Wurubuaarɛ gi kyingi Yesu lii ibuni dɔ. Ibono i kya nyiile yɛɛ nyamesɛ gi wu' mɔ, ɔ bo gɛtɛɛko ɔ kya kpe. Abelɛnsɛ mɔ mɛ wu gɛnen mɔ, mɛ kyu ginyadon de Piita mɔ-rɛ Gyɔn. 3 Gɛnen so mɔ, abelɛnsɛ mɔ mɛ kya laarɛ mɛ' kyu Piita mɔ-rɛ Gyɔn wɔra nbɛlɛ dɔ. Owi gi ta so mɔ, mɛ keda mɔmɔ kyu tii de obu kaaborɛ gɛdɛ gɛ kɛ.

4 Asa abono mɛ nu Piita mɔ-rɛ Gyɔn gɛtɔngɛ mɔ berɛ, mɔmɔ dɔ sakyɔ mɛ kyu ɔmɔ-nyoro too Yesu so. Mɔmɔ-rɛ abono mɛ ti wolaa kyu ɔmɔ-nyoro too Yesu so mɔ kyu dabɔlɛ mɔ, anyen abono mɛ bo mɔmɔ dɔ mɔ gɛgyɔnɔ gɛ gyɛ nwɛ ikue-inyɔ de saalaa.

5 Mɛ keda Piita de Gyɔn kyu tii de obu gɛnen mɔ, gɛdɛ gɛ kɛ mɔ, abelɛnsɛ mɔ mɛ kpaa gyan' Gyɛrusalem ɔsowolɛ mɔ so nno. Mɛ gyɛ abelɛnsɛ abono mɛ kya kerɛ mɔmɔ Gyuda awura mɔ so, de Gyuda awura nbɛlɛ agyibo, de Wurubuaarɛ nbara aŋmarasɛbo. 6 Abelɛnsɛ mɔ mɛ kpaa gyan' Gyuda awura asunbi alɛɛbo gɛmu ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Anasɛ mɔ asɛ. Kayifasɛ, de Gyɔn ɔko, de Alɛsanda, de asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ gɛsu mɔ dɔ abelɛnsɛ pɛwu mɛ bo gɛnen gɛgyan' mɔ dɔ kee.

*Piita Gi Buu M*ɔ-Gɛnɔ Gyuda Awura Abelɛnsɛ Pɛwu Ansi Dɔ

7 Mɛ tigi Piita mɔ-rɛ Gyɔn ne mɛ kyu mɔmɔ kyu baa yelɛ mɔmɔ-ansi dɔ ne mɛ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, "Menɛtɔ ɔlon dɔ abɛɛ anɛ ginyen dɔ ne fɛ kyɛ ɔtɛgɛsɛ mɔ daa?"

8 Nfono mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi suu de Piita, ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Abelɛnsɛ abono fɛ kya kerɛ aye Gyuda awura so de ɔsowolɛ so abelɛnsɛ, 9 iŋ gyɛ gidɛnsɛ gibono a wɔra sa ɔtɛgɛsɛ baarɛ faa so ne fɛ kya taasɛ aye imɔ so ilaa ndɛ' faa? Nengyene fɛ kya laarɛ de fɛ' bii gɛnɔɔbono a kyu kyɛ mɔ berɛ mɔ de-e, 10 n kya laarɛ n' tɔgɛ tigi fɛye pɛwu de Isirale awura pɛwu de fɛ' nu yɛɛ Yesu Kirisito, Nasarɛtɛnyen mɔ, ɔbono fɛ yɛgɛ mɛ da mɔ aŋanbi oyii so mɔɔ mɔ ginyen dɔ ne ɔnyen baarɛ gi nyɛ mɔ-nyoro alanfiya ɔ yelɛ fɛye-ansi so faa. Wurubuaarɛ, mɔ, gi kyingi mɔ lii ibuni dɔ. 11 Yesu baarɛ ilaa ne mɛ ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ gɛtɛɛko mɔ. Mɛ ŋmarasɛ yɛɛ,

Gibui kolon gibono fɛye ibu apɔrɔbo mɔ
fɛ kyu too gɛbaamara mɔ
ne n kii baa yɛgɛ ne obu mɔ gi wɔra
ɔlon ɔ yelɛ faa.

12 Ɔko mɛŋ bo no gɛsinkpan so, ɔ laa taalɛ mɔlɛgɛ asa lii mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena. Gɛnen mɔ, Yesu ginyen wolɛ ne Wurubuaarɛ gi sa aye yɛɛ a' saawo terɛ de a' nyɛ gɛnen amɔlɛgɛ abono."

13 Piita mɔ-rɛ Gyɔn mɛ tɔgɛ tigi nbɛlɛ agyibo mɔ gɛnen mɔ, i dɛ mɔmɔ-gɛnɔ. Mɛŋ kii mɛ gyɛ mɔmɔ ɔsowolɛ so abelɛnsɛ, ne mɛ mɛŋ kii mɛ nyi ɔwolɛ. Idɛ kon mɔ, abelɛnsɛ mɔ mɛ san baa bii yɛɛ ibono nkana mɔmɔ-rɛ Yesu ne n kya naa mɔ so ne mɛ sɔɔ ɔmɔ-nyoro gyi ne mɛ taalɛ tɔgɛ tigi mɔmɔ gɛnen. 14 Ibono abelɛnsɛ mɔ mɛ wu ɔnyen ɔbono Piita

mɔ-rɛ Gyɔn mɛ kyɛ mɔ mɔ yelɛ mɔmɔ asɛ nfono mɔ, mɛ mɛŋ baa taalɛ tɔgɛ sɛi.

*Nb*ɛlɛ Agyibo Mɔ Mɛ Da Gɛdɛ Gyoo Piita Mɔ-rɛ Gyɔn

15 Nbɛlɛ agyibo mɔ mɛ yɛgɛ Piitaana
mɛ lii taa mɔmɔ yɛgɛ ne mɔmɔ wolɛ-
wolɛ mɛ san mɛ kya taasɛ abara yɛɛ,
16 "Nnɛ ne a laa wɔra gɛnen anyen adɛ ne?
Ilaa gbaa' ibono i ba kyu naa de mɔmɔ so
faa iŋ bo ŋara dɔ. Ɔkamaasɛ ɔbono ɔ tɛ
Gyɛrusalem ɔsowolɛ baarɛ so mɔ gi nu
imɔ. A maŋ taalɛ sɔɔ imɔ so akyɔɔlɛ.
17 Imɔso ilaa ibono a laa wɔra ne gɛnen
ilaa idɛ i maŋ nyɛ gbigi kyon gɛta-gɛta mɔ
ne n gyɛ yɛɛ a laa terɛ ɔmɔ de a' ka sa
mɔmɔ yɛɛ gɛkaako-gɛkaako mɛ' mɛŋ baa
kii tɔngɛ Yesu ilaa sa ɔko-rɛ ɔko."
18 Mɛ tɔgɛ kyule abara gɛnen mɔ, ne mɛ
terɛ Piita mɔ-rɛ Gyɔn kii ba mɔmɔ asɛ ne
mɛ da mɔmɔ tii yɛɛ, "Gɛkaako-gɛkaako fɛ
mɛŋ' baa tɔgɛ abɛɛ fɛ' nyiile asa ilaa kyu
naa de Yesu ginyen dɔ." 19 Mɛ tɔgɛ sa Piita
de Gyɔn gɛnen mɔ, mɛ lɛɛ gɛnɔ sa mɔmɔ
yɛɛ, "Fɛye gbaa-gbaa fɛ' kerɛ imɔ idɛ dɔ
yɛɛ imɔmɔ ne n boran sa Wurubuaarɛ: A'
nu fɛye asɛ abɛɛ a' nu Wurubuaarɛ asɛ
daa? 20 Aye berɛ Yesu ilaa ibono a wu de
ansi ne a nu de aso mɔ, a maŋ taalɛ baala
aye-nnɔ bun yɛɛ a maŋ tɔgɛ imɔ sa asa."
21 Mɛ tɔgɛ gɛnen mɔ, abelɛnsɛ mɔ
mɛ kii lɔrɔ ka sa mɔmɔ ken-ken yɛɛ
nengyene mɛ kii wɔra gɛnen mɔ, mɛ laa
wu mɔmɔ kyule. Nfono ne mɛ taa mɔmɔ
yɛgɛ. Kyu lii asa so mɔ, abelɛnsɛ mɔ mɛ
mɛŋ nyɛ ɔkpa ɔbono mɛ laa kyu biidɛ
Piita mɔ-rɛ Gyɔn giso mɔ. I kya nyiile yɛɛ
asa mɔ pɛwu mɛ kya yen Wurubuaarɛ kyu
lii gɛnɔɔbono mɛ taalɛ kyɛ ɔnyen mɔ mɔ.
22 Ɔnyen ɔbono mɛ wɔra gɛnen ilaa gbaa'
idɛ kyu kyɛ mɔ gɛnen mɔ nsi gi laa don
nsi ikue-inyɔ.

*Yesu Asonbo M*ɔ Mɛ Wɔra Gɛnɔ Kolon Dalaa Sa Wurubuaarɛ

23 Abelɛnsɛ mɔ mɛ taa Piita mɔ-rɛ
Gyɔn yɛgɛ gɛnen mɔ, mɛ naa kpe mɔmɔ-
nanboana asɛnsɛ mɔ asɛ ne mɛ kpaa buu
ilaa ibono pɛwu asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ
mɔ de abelɛnsɛ sɛnsɛ mɔ mɛ tɔgɛ sa
mɔmɔ mɔ. 24 Mɔmɔ-nanboana mɔ mɛ
nu imɔ mɔ, mɔmɔ pɛwu mɛ dabɔlɛ ne
mɛ bugi gɛnɔ dalaa sa Wurubuaarɛ yɛɛ,
"Wura Wurubuaarɛ, fo ɔbono ilaa kamaasɛ
i bo daa fo-gibaa dɔ mɔ, fo ne n lɛɛ soso
de gɛsinkpan, apoo, de ilaa kamaasɛ ibono
i bo imɔ dɔ mɔ pɛwu. 25 Fo ne n tɔgɛ ilaa
naa de fo-dega, aye-naana Deefidi so. Fo-
Oduduu gi yɛgɛ mɔ ɔ taalɛ lɛɛ gɛnɔ taasɛ
ilaa, ne mɛ ŋmarasɛ imɔ yela Wurubuaarɛ
agyɛbi dɔ yɛɛ,
'Menɛ n wɔra ne gɛsinkpan so asa
kpɛi-kpɛi mɛ kya kyu ginyadon
nyɛnyɛn, mɛ kya wɔra gɛnɔ
Wurubuaarɛ so daa?
Mɛ kya too owi abui ne.
26 Awura-awura de isowolɛ so abelɛnsɛ mɛ
laa gyan' de mɛ' baala
yɛɛ mɛ laa kɔ de Wurubuaarɛ mɔ-rɛ
ɔbono o sun yɛɛ ɔ' baa gyi gɛwura
mɔ Wurubuaarɛ adɛ so mɔ.' "
27 Yesu asonbo mɔ mɛ dalaa yɛɛ, "Wu-
rubuaarɛ, i gyɛ gɛsintin yɛɛ Gyɛrusalem
ɔsowolɛ baarɛ so mɔ, asa mɛ gyan' yɛɛ
mɛ laa kɔ de fo-Gɛsun Ɔwɔrabo, Yesu.
Mɔ ne fo lɔrɔ yela ne fo sun yɛɛ ɔ' baa
gyi gɛwura fo-adɛ so mɔ. Wura Hɛrodɛ,
Ɔbelɛnsɛ Pontiyusɛ Pilato, fo-adɛ Isirale
awura, de asa kpɛi-kpɛi mɛ gyan' 28 de mɛ'
wɔra ilaa ibono fo wolaa tɔgɛ yela mɔ. Fo
ɔlon dɔ de fo-gɛlaarɛ dɔ ne fo wolaa tɔgɛ
yela yɛɛ i laa ba gɛnen.
29 "Idɛ kon berɛ, Wurubuaarɛ, kerɛ ilaa
nyɛnyɛn ibono mɛ tɔgɛ yɛɛ mɛ laa wɔra
aye abono a tɛ sa fo mɔ. Sa aye otu de a'
taalɛ tɔgɛ fo-agyɛbi mɔ sa asa de a mɛŋ'
selɛ gifuu 30 de fo' tengɛ fo-gibaa gyan'
aye so de a' taalɛ kyɛ asa alɔbi. Yɛgɛ de
a' taalɛ wɔra ilaa gbaa'gbaa ibono nkana
nyamesɛ maŋ taalɛ wɔra mɔ-gibaa so kyu
naa de fo-Gɛsun Ɔwɔrabo Yesu ɔbono fo
lɔrɔ yela sa fo-nyoro mɔ ginyen dɔ."
31 Yesu asonbo mɔ mɛ dalaa kolɛ Wu-
rubuaarɛ gɛnen mɔ, nfono mɛ bo mɔ i
gyigisi. Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi suu
de mɔmɔ pɛwu, ne mɛ san da otu mɛ kya
tɔngɛ Wurubuaarɛ agyɛbi. Mɛ mɛŋ selɛ
nyamesɛ gifuu.

*Yesu Asonbo M*ɔ Gikyenabi

32 Asa abono mɛ ka gyan' Yesu so mɔ
pɛwu gɛwɔnsa de mɔmɔ-asen a san wɔra
daa gikolon. Ilaa kamaasɛ ibono mɔmɔ
ɔkamaasɛ bo mɔ, kaasɛ mɔ mɛŋ kya kyu
imɔ yɛɛ gɛnen ilaa ibono i baa i gyɛ mɔ
wolɛ-lɛɛ. Mɛ kya kyu imɔ fɛɛ i gyɛ daa
mɔmɔ pɛwu ilaa. 33 Wurubuaarɛ gi sa

Yesu isɔɔ mɔ gɛtɔngɛ, ne mɔ-ɔlon dɔ mɔ
mɛ kya tansi bii lɛɛ Wura Yesu giwukyingi
mɔ so ilaa mɛ kya tɔgɛ mɛ kya sa asa.
Wurubuaarɛ tansi ɔ kya kpaa ɔmɔ ne ɔ
kya wɔra ilaa sa mɔmɔ pɛwu. 34 Sɛi mɛŋ
kya tiri mɔmɔ abono mɛ ka gyan' Yesu
so mɔ dɔ ɔko-rɛ ɔko. I kya nyiile yɛɛ
mɔmɔ dɔ ɔkamaasɛ ɔbono ɔ bo nsinkpan
abɛɛ ibu mɔ, mɛ kya fɛ imɔ ne mɛ kya
kyu imɔ-aterenbi abono mɛ nyɛ mɔ, 35 kyu
baa wɔra Yesu isɔɔ mɔ abaa dɔ. Ne fɛɛ
i tiri Yesu asonbo mɔ dɔ ɔko mɔ, Yesu
isɔɔ mɔ mɛ kya yɛ sa mɔmɔ ɔkamaasɛ
gɛnɔɔbono ɔkara i tiri mɔ mɔ.
36 Gɛnen owi ɔbono mɔ ɔnyen ɔko bo
mɔmɔ dɔ. Mɛ kya terɛ mɔ-ginyen yɛɛ
Gyosɛfo. Yesu isɔɔ mɔ mɛ yela mɔ ayenbi
yɛɛ Banabasɛ. (Banabasɛ gɛsɛ ne n gyɛ
yɛɛ ɔbono ɔ kya wɔra ilaa keda asa nyoro.)
Ɔ gyɛ daa Gyudanyen, ne ɔ lii Lɛfi gɛten
dɔ. Ɔ lii Saapurosɛ gɛsinkpan so. 37 Gɛnen
Gyosɛfo baarɛ bo ndɔɔ. Ɔ fɛ ndɔɔ mɔ, ne
o kyu aterenbi abono ɔ nyɛ mɔ kyu baa
wɔra Yesu isɔɔ mɔ abaa dɔ.

5

*Ananiyas*ɛ Mɔ-rɛ Mɔ-Ka Mɛ Nyɛ Lɛwu

1 Ɔnyen ɔko mɔ kee bo Yesu asonbo mɔ
dɔ, mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Ananiyasɛ, ne
mɔ-ka ginyen ne n gyɛ Safira. Mɔ-rɛ mɔ-
ka mɛ bo gɛsinkpan, ne ɔ kpaa fɛ gɛmɔ.
2 Ɔ lɛɛ gɛsinkpan mɔ aterenbi abono ɔ nyɛ
mɔ dɔ ako yela, ne o kyu abono a san mɔ
kyu kpaa penɛ wɔra Yesu isɔɔ mɔ abaa dɔ
yɛɛ ɔ fɛ mɔ-gɛsinkpan gɛko mɔ, aterenbi
abono ɔ nyɛ mɔ pɛwu ne ɔ dɛ ɔ kya kyɛɛ
faa. Ɔ kya wɔra gɛnen pɛwu mɔ, mɔ-ka
kee nyi imɔ so.
3 O kyu aterenbi mɔ ba gɛnen mɔ, Piita
gi terɛ mɔ ne ɔ taasɛ mɔ yɛɛ, "Ananiyasɛ,
menɛ n wɔra ne fo yɛgɛ ilaa nyɛnyɛn
gɛmu mɔ gi suu de fo ne fo kya penɛ
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gɛnen? Menɛ n
wɔra ne fo keda aterenbi abono fo nyɛ lii
fo-gɛsinkpan mɔ fo fɛ mɔ dɔ iko kɔɔgɛ
yela? 4 Nengyene gɛsinkpan mɔ gɛ dɛ
ne fo mɛŋ fɛ gɛmɔ mɔ, gɛ mɛŋ gyɛ fo-
lɛɛ daa? Ne fo kii fɛ gɛmɔ mɔ, i mɛŋ
gyɛ fo ne n bo fo-aterenbi? Ne i wonɛ ne
fo sa gɛwɔnsa gɛdɛ gɛnen? Fo nyi yɛɛ
anyamesɛ ne fo penɛ faa? Wurubuaarɛ ne
fo penɛ gɛnen."
5-6 Ananiyasɛ gi nu ilaa ibono Piita gi
taasɛ mɔ gɛnen mɔ, ɔ lii tɔrɔ ne o wu'.
Nfono mɔ adega abono mɛ bo nno mɔ mɛ
koso kyu akuru mili mɔ ne mɛ keda mɔ lii
kyu kyon kpaa pule. Ɔkamaasɛ ɔbono o nu
gɛnen Ananiyasɛ ilaa idɛ mɔ, gifuu belɛ gi
keda mɔ.
7 Adega mɔ mɛ keda Ananiyasɛ gibuni
mɔ kyu kyon mɛ' kpaa pule mɔ, i baa wɔra
ŋmaraa mɔ, mɔ-ka gi baa loo. Ɔ baa loo
gɛnen mɔ, ɔ mɛŋ nyi ilaa ibono i ba mɔ-
kuli so mɔ so sɛi. 8 Nfono ne Piita gi tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ, "Tɔgɛ me, imɔso i gyɛ gɛsintin
yɛɛ aterenbi gɛgyɔnɔ gɛdɛ ɔkara ne fo-rɛ
fo-kuli fɛ nyɛ lii gɛsinkpan gɛbono fɛ fɛ
mɔ dɔ?" Piita gi taasɛ mɔ gɛnen mɔ, ɔ
lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ɛn, aterenbi adɛ ɔkara ne
a nyɛ." 9 Ɔkyii mɔ gi tɔgɛ sa Piita gɛnen
mɔ, Piita gi taasɛ mɔ yɛɛ, "I wonɛ so ne
fo-rɛ fo-kuli fɛ tɔgɛ kyule abara ne fɛ ba
fɛ kya soo Wurubuaarɛ Oduduu mɔ idoo
fɛ kya kerɛ gɛnen? To, asa abono mɛ kyu
fo-kuli kpaa pule mɔ, gɛnen asa abono mɛ
laa kyu fo kee kyu lii kpe kpaa pule."
10 Ɔkyii mɔ gi nu gɛnen mɔ, ayaa abono
so mɔ, ɔ lii tɔrɔ Piita ayaa dɔ ne o wu'.
Adega abono mɛ kpaa pule mɔ-kuli mɔ mɛ
baa loo mɔ, ɔkyii mɔ kee gi wu' ɔ dɛ, ne mɛ
kyu mɔ lii kyon mɛ' kpaa pule sindi mɔ-
kuli. 11 Nfono mɔ gifuu belɛ giko gi keda
Yesu asonbo mɔ pɛwu de asa abono mɛ nu
gɛnen ilaa idɛ mɔ pɛwu.

*Yesu Is*ɔɔ Mɔ Mɛ Kya Wɔra Ilaa Gbaa'G-baa

12 Yesu isɔɔ mɔ mɛ kya wɔra ilaa
gbaa'gbaa ibono i kya lɛɛ nyiile yɛɛ Wu-
rubuaarɛ ɔlon bo mɔmɔ dɔ. Mɔmɔ-rɛ
Yesu asonbo sɛnsɛ mɔ pɛwu mɛ kya
kyena kpaa gyan' fɛɛ nyamesɛ kolon Wu-
rubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ gibaafon giko
nfono mɛ kya terɛ yɛɛ Solomon Gikpalan
mɔ. 13 Asa sɛnsɛ abono mɛ mɛŋ bo mɔmɔ-
gikpen mɔ dɔ mɔ mɛŋ kya taalɛ da otu
kpaa saarɛ mɔmɔ dɔ. Imɔ gɛnen gbaa faa
mɔ, Yesu asonbo mɔ mɛ dabɔlɛ mɛ kya
gyi ginsi asa ansi so. 14 Asa sakyɔ, anyen
de akyii, mɛ kya sɔɔ Wura Yesu gyi ne mɛ
kpɛ ma-a ba ma-a bɔla mɔ-asonbo mɔ so.
15 Kyu lii ilaa dɛnsɛ ibono Yesu isɔɔ mɔ mɛ
kya wɔra mɔ so mɔ, asa mɛ kya sola alɔbo
de mɔmɔ-idɛten kyu kpaa diila de ikpa de
nengyene Piita kya kyon de nfono so mɔ,

ba-a mɔ-gɛyii gbaa gɛ' taa nyɛ ten kyon alɔbo mɔ ako so mɔ de i' kyɛ mɔmɔ. 16 Asa
sakyɔ mɛ kya lii ma-a lii isowolɛ ibono i
sindi Gyɛrusalem mɔ mɛ kya sola alɔbo de
asa abono ilaa nyɛnyɛn oduduu i tɛ mɔmɔ
so i kya nyala mɔmɔ mɔ mɛ kya bara Yesu
isɔɔ mɔ, ne mɔmɔ mɔ mɛ kya kyɛ mɔmɔ
pɛwu.

*M*ɛ Tii Yesu Isɔɔ Mɔ De Obu

17 Nfono mɔ, Gyuda awura asunbi alɛɛbo
gɛmu mɔ mɔ-rɛ mɔ-nanboana pɛwu
abono mɛ bo Saadusii gikpen mɔ dɔ mɔ,
mɛ wu Yesu isɔɔ mɔ gɛsun wɔrasɛ mɔ,
i bo mɔmɔ gɛlaaloo gikyɔ, 18 imɔso mɛ
kpaa keda mɔmɔ, ne mɛ kyu mɔmɔ kpaa
tii de obu nfono mɛ kya tii ɔsowolɛ mɔ so
ilaa nyɛnyɛn awɔrabo mɔ.

19 Mɛ keda mɔmɔ kyu tii de obu gɛnen
mɔ, imɔ gɛnyɛ mɔ Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ
gi baa keda obu mɔ tigi ne ɔ kparɛ mɔmɔ
lii, ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, 20 "Fɛ' naa
kpe Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara mɔ so
de fɛ' kpaa tɔgɛ gɛkyena pobɔrɔ gɛbono
Yesu kya sa mɔ ilaa pɛwu sa asa."

21 Yesu isɔɔ mɔ mɛ nu ilaa ibono
Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ sa
mɔmɔ. Gɛdɛ gɛ kɛ mɔ, mɛ naa kpaa loo
Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara mɔ so, ne
mɛ yii gɛsɛ mɛ kya nyiile asa ilaa.

Gɛnen owi ɔbono mɔ, Isirale awura
asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ mɔ-rɛ mɔ-
nanboana mɛ terɛ abelɛnsɛ sɛnsɛ mɔ
pɛwu (mɔmɔ ne n gyɛ nbɛlɛ agyibo sa
Isirale awura mɔ), ne mɛ baa gyan'. Mɛ
baa gyan' mɔ, mɛ sun asogya kpe nfono
mɛ kya tii asa de obu mɔ yɛɛ mɛ' kpaa kyu
Yesu isɔɔ mɔ ba mɔmɔ-ansi dɔ.

22 Asogya abono mɛ lɛɛ sun gɛnen mɔ
mɛ kpe mɔ, mɛ mɛŋ wu Yesu isɔɔ mɔ mɛ
keda tii de obu mɔ, ne mɛ kii kpaa buu sa
abelɛnsɛ mɔ 23 yɛɛ, "A kpe mɔ, obu mɔ
asin mɔ a tii kpem, ne abono mɛ kya dii
nno mɔ mɛ yelɛ gɛbunono mɔ asɛ mɛ kya
dii. A tigi ne a loo obu mɔ dɔ mɔ, a mɛŋ
wu ɔko-rɛ ɔko."

24 Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ adiibo
ɔbelɛnsɛ mɔ de asunbi alɛɛbo gɛmu
mɔ-rɛ mɔ-nanboana mɔ mɛ nu gɛnen
mɔ, i wɔra mɔmɔ giyan ne i dɛ mɔmɔ-
gɛnɔ mɛ mɛŋ nyi gɛnɔɔbono i wɔra ne
i ba gɛnen mɔ.

*Yesu Is*ɔɔ Mɔ Mɛ Buu Mɔmɔ-Gɛnɔ Sa
Abelɛnsɛ Mɔ

25 Nfono mɔ, ɔko gi baa buu sa mɔmɔ
yɛɛ, "Anyen abono fɛ keda tii de obu mɔ,
mɛ yelɛ Wurubuaarɛ ɔson obu gikpaara
mɔ so mɛ kya nyiile asa ilaa." 26 Abelɛnsɛ
mɔ mɛ nu gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ ɔson
obu mɔ adiibo ɔbelɛnsɛ mɔ-rɛ mɔ-asogya
mɔ, mɛ lii kyon de mɛ' kpaa keda Yesu isɔɔ
mɔ ba abelɛnsɛ mɔ ansi dɔ. Asogya mɔ
mɛ selɛ gifuu yɛɛ asa mɛ laa naa da mɔmɔ
abui mɔɔ so mɔ, mɛ mɛŋ kyu Yesu isɔɔ
mɔ kiri-kiri.

27 Mɛ kpaa kyu Yesu isɔɔ mɔ ba gɛnen
mɔ, mɛ yɛgɛ mɔmɔ-rɛ nbɛlɛ agyibo mɔ
mɛ baa gyan'. Nfono mɔ, Gyuda awura
asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ gi taasɛ Yesu isɔɔ
mɔ ilaa. Ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, 28 "A mɛŋ
gya fɛye yɛɛ gɛkaako-gɛkaako fɛ' mɛŋ baa
nyiile asa ilaa kyu lii Yesu baarɛ ginyen
dɔ? Fɛ' kerɛ gɛnɔɔbono fɛ naa fɛ kya
nyiile asa mɔ-ilaa gyan' de Gyɛrusalem
pɛwu mɔ. Fɛ kya laarɛ fɛɛ fɛ' kyu mɔ-
lɛwu mɔ kyu sola aye ne."

29 Ɔ taasɛ mɔmɔ gɛnen mɔ, Piita
mɔ-rɛ Yesu isɔɔ sɛnsɛ mɔ, mɛ lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, "Wurubuaarɛ gɛdɛ ne i kaaborɛ
a' nu. I mɛŋ gyɛ nyamesɛ-lɛɛ gɛdɛ.
30 Wurubuaarɛ ɔbono aye-naanaana mɛ
son mɔ mɔ gi kii kyingi Yesu ɔbono fɛ
da mɔ aŋanbi kyɔlɔga oyii so mɔɔ mɔ.
31 Wurubuaarɛ gi diirɛ mɔ kpe mɔ asɛ
kyu mɔ kpaa yii gɛwura buu de mɔ Wu-
rubuaarɛ. Wurubuaarɛ yɛɛ Yesu ne ɔ'
wɔra ɔgyangbarabo de ɔmɔlɛgɛbo sa asa.
I lii fɛɛ gɛnen Yesu baarɛ laa yɛgɛ Isirale
awura mɛ' nyɛ nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ yɛɛ
mɛ gyɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo de Wu-
rubuaarɛ ɔ' nyɛ kyu mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn
kyɛɛ mɔmɔ. 32 Aye ne n wu Yesu ilaa idɛ de
aye-ansi ne a kya tɔgɛ imɔ a kya sa asa faa.
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kee kya lɛɛ imɔ-
gɛsintin nyiile asa. Mɔ-Oduduu ɔbono ne
ɔ kya kyu sa asa abono mɛ kya nu mɔ-gɛdɛ
mɔ."

*Ɔbel*ɛnsɛ Gameeliya Gi Gya Nbɛlɛ Agy-
ibo Mɔ

*Y*ɛɛ Mɛ Mɛŋ' Mɔɔ Yesu Isɔɔ Mɔ

33 Nbɛlɛ agyibo mɔ mɛ nu ilaa ibono
Yesu isɔɔ mɔ mɛ tɔgɛ sa mɔmɔ gɛnen
mɔ, i kyogedɛ mɔmɔ-gisen dɔ, ne mɛ
laarɛ mɔmɔ-imɔɔten. 34 Ɔbelɛnsɛ ɔko bo
abelɛnsɛ mɔ dɔ. Mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ
Gameeliya. Asa pɛwu mɛ kya kyu buubuu

sa mɔ gikyɔ. Ɔ gyɛ daa Farasii gikpen mɔ dɔ ne ɔ kya nyiile Wurubuaarɛ nbara. Gameeliya baarɛ gi koso tɔgɛ yɛɛ mɛ' kyu Yesu isɔɔ mɔ kyu lii kpe nkan ŋmaraa pɛi.

35 Mɛ liirɛ mɔmɔ nkan gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa nbɛlɛ agyibo mɔ yɛɛ, "Me-nanboana Isirale awura, ilaa ibono fɛ kya laarɛ de fɛ' kyu wɔra gɛnen asa adɛ faa, fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so dɔɔdan. 36 Nkɛ nko dɔ mɔ, ɔnyen ɔko gi koso yɛɛ ɔ gyɛ ɔmɔlɛgɛbo, mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Tiyodasɛ. Asa mɛ laa wɔra fɛɛ asa nwɛ nnan mɛ kpaa kpandɛ mili mɔ. Asa ako mɛ mɔɔ mɔ. Mɛ mɔɔ mɔ gɛnen mɔ, asa abono pɛwu mɛ buu mɔ mɔ mɛ yaasɛ ne ilaa ibono nkana mɛ kya wɔra mɔ pɛwu i sii giyan.

37 "Mɔ-gɛmara mɔ, owi ɔbono mɛ naa kyena kalɛ asa iko dɔ mɔ, Gyudasɛ, Galelinyen mɔ kee gi koso yelɛ yɛɛ ɔ laa kɔ de abɛyin. Mɔ kee gi baa nyɛ asa mɛ kpandɛ mili mɔ. Ako mɛ mɔɔ mɔ kee, ne asa abono mɛ mili mɔ gɛnen mɔ pɛwu mɛ yaasɛ giyan-giyan. 38 Imɔso nperɛ-nperɛ ilaa ibono anyen adɛ mɛ dɛ faa, n' tɔgɛ tigi fɛye yɛɛ fɛye berɛ fɛ' taa mɔmɔ yɛgɛ. Ɔko ɔŋ' sa o yii mɔmɔ. I kya nyiile yɛɛ nengyene ilaa ibono mɛ kya wɔra faa, mɔmɔ-anyamesɛ gbaa-gbaa ne n ŋminde yɛɛ mɛ laa wɔra mɔmɔ-gibaa so mɔ, mɛ laa kpon daa. 39 Ne kuaa, ilaa ibono mɛ kya wɔra faa, i lii daa Wurubuaarɛ asɛ mɔ, nkana fɛ maŋ taalɛ gyi mɔmɔ so. Laalaalogɛ mɔ, fɛ laa baa wu daa yɛɛ fɛ kya kɔ de Wurubuaarɛ."

Gameeliya gi ka abelɛnsɛ mɔ de nbɛlɛ agyibo mɔ gɛnen mɔ, mɛ nu mɔ asɛ, 40 ne mɛ terɛ Yesu isɔɔ mɔ kii loo kpe mɔmɔ asɛ. Mɛ yɛgɛ mɛ taa mɔmɔ, ne mɛ da ɔmɔ tii yɛɛ gɛkaako mɛ' mɛŋ baa yelɛ Yesu ginyen dɔ tɔngɛ sa asa. Nfono mɔ nbɛlɛ agyibo mɔ mɛ taa mɔmɔ yɛgɛ, 41 ne mɛ naa lii.

Yesu isɔɔ mɔ mɛ lii gɛnen mɔ, i wɔra mɔmɔ ɔkon fɛɛ Wurubuaarɛ gi kalɛ ɔmɔ wɔra mɔ-asonbo dɔ yɛɛ asa mɛ ka ɔmɔ-ansi kyu lii Yesu so gɛnen. 42 Imɔ gɛnen gbaa mɔ, gɛkɛ gɛŋ bo no yɛɛ Yesu isɔɔ mɔ mɛ mɛŋ kpe Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ de nten-ana dɔ kpaa tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ mɔ sa asa yɛɛ Yesu ne n gyɛ ɔbono ɔ laa mɔlɛgɛ asa de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ.

6

*M*ɛ Lɛɛ Asa Sono Yɛɛ Mɛ' Kpaa Yesu Isɔɔ Mɔ

1 Owi ɔbono Yesu akasɛbo mɔ mɛ kya nyaakyɔ ma-a too mɔ, i bo Gyuda awura abono mɛ kya tɔgɛ Geriiki awura gɛdɛ ne i bo abono mɛ kya tɔgɛ mɔmɔ Gyuda awura-lɛɛ gɛdɛ wolɛ mɔ mɔmɔ dɔ. Gɛnen owi ɔbono mɔ, biidɛ ɔko gi baa tɔrɔ akpen anyɔ adɛ so. Gyuda awura abono mɛ kya tɔgɛ Geriiki awura gɛdɛ mɔ mɛ kya lɔgedɛ yɛɛ nengyene gɛkɛ kamaasɛ Yesu akasɛbo mɔ mɛ kya yɛ agyudɔ sa ikulaabo mɔ, mɛ kya ligi mɔmɔ-lɛɛ ikulaabo.

2 Nfono mɔ, Yesu isɔɔ gudu anyɔ mɔ mɛ terɛ Yesu akasɛbo mɔ pɛwu baa gyan' ne mɛ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "I mɛŋ boran yɛɛ a' nyaa Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ gitɔgɛ yela nkan de a' nu de agyudɔ giyɛ sa asa wolɛ. 3 Imɔso, ansaana, fɛ' kerɛ fɛye dɔ de fɛ' lɛɛ asa sono sa aye de a' kyu gɛsun gɛbono wɔra mɔmɔ-abaa dɔ. Abono fɛ laa lɛɛ mɔ, fɛ' kerɛ yɛɛ asa mɛ kya terɛ mɔmɔ-ginyen dɛnsɛ ne Wurubuaarɛ Oduduu mɔ tɛ mɔmɔ so ne mɛ nyi ɔlaako; 4 de aye mɔ, a' nyɛ aye-nyoro a kya nu daa de gɛdalaa de Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ gɛsun gɛbono o kyu wɔra aye-abaa dɔ mɔ."

5 Ilaa ibono Yesu isɔɔ gudu anyɔ mɔ mɛ tɔgɛ gɛnen mɔ, i wɔra sakpii mɔ pɛwu ɔkon. Nfono ne mɛ lɛɛ Sitiifen de asa asee ako. Gɛnen Sitiifen baarɛ kya ka gyan' Yesu so gikyɔ-gikyɔ ne Wurubuaarɛ Oduduu mɔ tansi ɔ tɛ mɔ so. Asɛnsɛ abono mɛ lɛɛ mɔ anyen ne n gyɛ Filipo, Perokoro, Nikanɔ, Timon, Pamenasɛ, de Nikolasɛ. Gɛnen Nikolasɛ baarɛ gi lii Antiyoki. Ɔ gyɛ isafo, ne o kyu mɔ-nyoro wɔra Gyuda awura ɔson dɔ. 6 Mɛ kyu gɛnen asa sono abono mɛ lɛɛ faa kyu baa yela Yesu isɔɔ gudu anyɔ mɔ ansi dɔ ne mɔmɔ mɔ, mɛ kyu mɔmɔ-abaa gyan' mɔmɔ so dalaa kolɛ Wurubuaarɛ sa mɔmɔ.

7 Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ a kya yɛlegɛ a kya too ne Yesu akasɛbo mɛ kya ŋan Gyɛrusalem ɔsowolɛ mɔ so gikyɔ-gikyɔ. Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo mɔ dɔ sakyɔ

kee mɛ nu Wurubuaarɛ gɛdɛ ne mɛ sɔɔ Yesu ɔkalan mɔ gyi.

*M*ɛ Keda Sitiifen

8 Wurubuaarɛ gibaa gi gyan Sitiifen so ne mɔ-ɔlon bo mɔ dɔ. Imɔso i yɛgɛ ɔ kya wɔra ilaa gbaa'gbaa ibono nkana nyamesɛ maŋ taalɛ wɔra mɔ-gibaa so mɔ de ilaa ibono i kya lɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon gɛwi nyiile mɔ.

9 Asa ako mɛ lii Gyuda awura gikyangbon giko dɔ. Mɔmɔ dɔ ako mɛ kya sɔɔ akyɔɔlɛ de Sitiifen. Mɛ kya terɛ gɛnen gikyangbon mɔ yɛɛ Asa Abono Mɛŋ Baa Mɛ Gyɛ Nbide Mɔ Gikyangbon. Mɔmɔ ako mɛ lii Siirini ɔsowolɛ so de Alɛsandiriya ɔsowolɛ so, ne ako mɛ lii Silisiya de Esiya nsinkpan so. 10 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi sa Sitiifen ɔlaako ginyi giko. Nengyene ɔ kya tɔngɛ mɔ, asa abono mɛ kya sɔɔ akyɔɔlɛ de mɔ mɔ mɛ mɛŋ kya taalɛ wɔda.

11 Imɔso gɛnen asa abono mɛ sa anyen ako aterenbi ŋara yɛɛ mɛ' ten Sitiifen gɛnɔ yɛɛ mɛ nu ɔ kya saalɛ mɔmɔ-naana Mosisi de Wurubuaarɛ. 12 Asa adɛ mɛ ten Sitiifen gɛnɔ ne i yɛgɛ Gyuda awura abelɛnsɛ de mɔmɔ-nbara aŋmarasɛbo de asa sɛnsɛ mɔ mɛ kyu ginyadon wɔra Sitiifen. Nfono mɔ, mɛ kpaa keda mɔ ne mɛ kparɛ mɔ kpe nbɛlɛ agyibo mɔ ansi dɔ. 13 Mɛ kyu mɔ kpe nbɛlɛ agyibo mɔ asɛ gɛnen mɔ, mɛ ten mɔ-gɛnɔ yɛɛ, "Owi kamaasɛ dɔ mɔ, gɛnen ɔnyen baarɛ kpɛ ɔ kya tɔgɛ daa ilaa nyɛnyɛn kyu lii Wurubuaarɛ ɔson obu baarɛ de aye-naana Mosisi nbara mɔ so. 14 A nu ɔ kya tɔgɛ yɛɛ Yesu Nasarɛtɛnyen mɔ laa baa nyida Wurubuaarɛ ɔson obu baarɛ de ɔ' kyɛɛgɛ idedaabolaa ibono aye-naana Mosisi gi yela sa aye mɔ."

15 Asa abono pɛwu mɛ tɛ nbɛlɛ mɔ ogyiten mɔ mɛ kerɛ Sitiifen yiridididi mɔ, mɔ-ansi dɔ i wɔra fɛɛ Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ansi dɔ ɔnan.

7

*Sitiifen Gi L*ɛɛ Ilaa Gɛsɛ Sa Nbɛlɛ Agyibo Mɔ

1 Mɛ bo nbɛlɛ mɔ ogyiten gɛnen mɔ, asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ gi taasɛ Sitiifen yɛɛ, "Ilaa ibono mɛ kya tɔgɛ kyu lii fo so faa i gyɛ gɛsintin?"

2 Sitiifen gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Me-sɛana de me-subuana, fɛ' nu me asɛ. Nyisigyi Wura Wurubuaarɛ gi lɛɛ mɔ-nyoro nyiile aye-naana Aberaham owi ɔbono ɔ tɛ Mɛsopotemiya gɛsinkpan so pɛi ne ɔ lɔɔ kpaa kyena Haran ɔsowolɛ so. 3 Owi ɔbono Wurubuaarɛ gi lɛɛ mɔ-nyoro gɛwi nyiile Aberaham gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, 'Aberaham, koso fo-gɛsinkpan gɛdɛ so de fo' naa taa fo-subuana yɛgɛ de fo' kpaa kyena gɛsinkpan gɛbono nan nyiile fo mɔ so.' 4 Wurubuaarɛ gi tɔgɛ Aberaham gɛnen mɔ, gɛsintin mɔ Aberaham gi koso lii kyon Kaladiya gɛsinkpan so, ne ɔ kpaa kyena Haran ɔsowolɛ so. Aberaham mɔ-sɛ lɛwu gɛmara ne Wurubuaarɛ gi yɛgɛ ɔ koso lii Haran baa kyena gɛnen gɛsinkpan gɛbono so aye Gyuda awura a tɛ ndɛ faa.

5 "Owi ɔbono Wurubuaarɛ gi kyu Aberaham baa kyena gɛsinkpan gɛbono a tɛ faa mɔ, Wurubuaarɛ mɛŋ sa mɔ yɛɛ mɔ-gɛsinkpan ogyiten ne. Baa nyamesɛ giyaa ɔŋmangɛ ɔkara Wurubuaarɛ mɛŋ sa mɔ. Imɔ gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ gi ka yela sa Aberaham yɛɛ ɔ laa kyu gɛmɔ kyu kyɛɛ mɔ gɛkaako de gɛ' wɔra mɔ-rɛ mɔ-biana kyu kpaa lii mɔ-naanaana gɛnɔ-gɛnɔ gɛsinkpan gɛkpaa. Owi ɔbono Wurubuaarɛ kya ka ɔ kya sa Aberaham gɛnen mɔ, Aberaham mɛŋ bo ba-a gɛbii. 6 Wurubuaarɛ gɛnɔ dɔ agyɛbi abono ɔ tɔgɛ sa Aberaham mɔ ne n gyɛ yɛɛ, 'Aberaham, fo-naanaana oyuduu dɔ pɛwu mɛ laa kpaa gyi gisafo ako gɛsinkpan so. Nten abi mɔ mɛ laa ka mɔmɔ-ansi de mɛ' kyu mɔmɔ wɔra nbide san sa abi san sa anaana nsi nwɛ nnan. 7 Nan biidɛ asa abono fo-oyuduu mɔ mɛ laa son mɔ giso. Imɔ gɛmara mɔ mɛ laa lii nten abi mɔ dɔ de mɛ' kii baa kyena gɛsinkpan gɛbono so fo yelɛ faa de mɛ' son me.' 8 Wurubuaarɛ gi yela awɔrɛ giten nbara sa Aberaham de i' lɛɛ nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɔ-rɛ Aberaham mɛ wɔra gɛnɔ kolon. Gɛnen so mɔ, Aberaham gi korogɛ Ayisiki mɔ, imɔ gɛkɛ kuesɛ mɔ, ɔ ten Ayisiki giwɔrɛ. Ayisiki gi kyu korogɛ Gyeekɔpo mɔ, mɔ kee gi ten mɔ-bi mɔ giwɔrɛ. Gyeekɔpo gi korogɛ ne ɔ ten mɔ-biana gudu anyɔ mɔ awɔrɛ. Gɛnen Gyeekɔpo mɔ-biana gudu anyɔ adɛ ne n yɛgɛ aye-Isirale awura ɔpaa mɔ gi yɛlegɛ.

9 “Aye-naana Gyeekɔpo mɔ-biana adɛ
mɔmɔ-gɛnɔɔrɛ asɛ ne n gyɛ Gyosɛfo.
Mɔ-ilaa i wɔra mɔ-daana gɛlaaloo gikyɔ.
Gɛnen so mɔ, mɛ fɛ mɔ sa asa ako ne
mɛ kyu mɔ kpe Igyipiti. Mɛ fɛ Gyosɛfo
gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ dɛ mɔ ɔ naa.
10 Imɔso Wurubuaarɛ gi lɛɛ mɔ lii mɔ-
awɔrɔfɔɔ kamaasɛ dɔ. Ɔ yɛgɛ Igyipiti
wura gi wu mɔ bii yɛɛ o nyi ɔlaako. Imɔso
o gyi Igyipiti wura mɔ ginsi ne wura mɔ
gi yii mɔ gɛbelɛnsɛ buu de mɔ. Gyosɛfo
kee ne n kya kerɛ wura mɔ-gɛten dɔ ilaa
kamaasɛ so. 11 Mɛ bo nno gɛnen-n mɔ, owi
ɔko dɔ mɔ, akon belɛ ako a tɔrɔ Igyipiti
gɛsinkpan pɛwu so de Keena gɛsinkpan so
nfono aye-naanaana mɛ tɛ mɔ. Nfono
mɔ awɔrɔfɔɔ belɛ a tu mɔmɔ. Aye-
naanaana mɛŋ kya nyɛ agyudɔ de mɛ'
gyi. 12 Ibono aye-naana Gyeekɔpo gi nu yɛɛ
Igyipiti berɛ agyudɔ a bo no mɛ kya fɛ mɔ,
ɔ keda aye-naanaana kyu sun ne mɛ kpe
mɔmɔ-gikpe gyangbarasɛ. 13 Ginyɔsɛ mɔ
o kii sun mɔmɔ mɔ, idɛ kon ne mɔmɔ-
tedɛ Gyosɛfo mɔ gi lɔɔ lɛɛ mɔ-nyoro
nyiile mɔmɔ. Nfono ne Igyipiti wura mɔ
gi kyu bii gɛsu gɛbono dɔ Gyosɛfo gi lii
mɔ. 14 Gyosɛfo gi sun kpaa kyu mɔ-sɛ
Gyeekɔpo mɔ-rɛ mɔ-adɛ pɛwu yɛɛ mɛ'
baa kyena mɔ asɛ. Mɔmɔ pɛwu gɛgyɔnɔ
gɛ gyɛ asa ikue-isa de saalaa asa anun.
15 Gɛsintin mɔ, Gyeekɔpo gi koso mɔ-rɛ
mɔ-adɛ mɔ, ne mɛ kpaa kyena Igyipiti
gɛsinkpan so. Gyeekɔpo de mɔ-biana, aye-
naanaana mɔ, mɛ kyena Igyipiti kaaborɛ
mɛ wu' nno. 16 Mɛ kya wu' mɔ, abono
mɛ tɛ de ansi mɔ mɛ kya sola ibuni mɔ
kyu kpe Sikyem ɔsowolɛ so kpaa wɔra
folɛbɔ gɛkyan gɛko dɔ. Mɔmɔ-naana
Aberaham ne n kalɛ aterenbi wolaa sɔɔ
gɛnen gɛkyan gɛbono yela. Ɔ sɔɔ gɛmɔ lii
ɔnyen ɔko mɔ-biana asɛ mɛ kya terɛ mɔ
yɛɛ Hamɔ.

17 “Owi ɔbono Wurubuaarɛ laa baa wɔra
ilaa ibono ɔ wolaa ka yela sa Aberaham
mɔ kya fuude mɔ, aye-asa abono mɛ kpaa
kyena Igyipiti awura asɛ mɔ mɛ yɛlegɛ
nyaakyɔ too. 18 I bo no i bo no mɔ, wura
pobɔrɔ ɔko gi baa gyi gɛwura sa Igyipiti
awura. Gɛnen wura ɔbono berɛ mɛŋ nyi
Gyosɛfo. 19 O kyu adawo ɔ kya wɔra
aye-gɛsu mɔ gɛnɔ. Ɔ kya nyise mɔmɔ
okyugya. Ɔ kya yɛgɛ mɛ' kyu mɔmɔ-nbii
nyensɛɛ pobɔrɔ abono mɛ kya korogɛ mɔ
kpaa yela nŋmaŋman de mɛ' wu'.

20 “Mɔmɔ-awɔrɔfɔɔ mɔ aberɛ dɔ ne
i kyu korogɛ Mosisi. Mɛ korogɛ Mosisi
gɛnen mɔ, ɔ wɔra ɔdan Wurubuaarɛ ansi
so. Mɛ ŋara kerɛ mɔ so mɔ-sɛ gɛten
dɔ ibosɛ isa'. 21 Mɛ kyu mɔ lii kpaa yela
nŋmaŋman mɔ, wura mɔ mɔ-bi kyiisɛ ɔko
gi kpaa puru mɔ, ne o kyu mɔ bela wɔra
fɛɛ mɔ gbaa-gbaa mɔ-bi. 22 Imɔso mɛ kyu
Igyipiti awura ilaa wɔrasɛ pɛwu kyu bela
mɔ. Mosisi gi sɛɛ wɔra nyamesɛ gbaa' mɔ-
gɛtɔngɛ dɔ de mɔ-ilaa wɔrasɛ dɔ.

23 “O gyi nsi ikue-inyɔ mɔ, i ba mɔ-
gɛwɔnsa dɔ yɛɛ ɔ' kpaa laa mɔ-nanboana
Isirale awura. 24 Ɔ kpaa laa mɔmɔ gɛnen
mɔ, o wu Igyipitinyen ɔko kya kudi mɔ-
nanbo Isiralenyen ɔko ɔ kya daarɛ giyan.
Mosisi gi wu gɛnen mɔ, ɔ kɔɔlɛ mɔ-nanbo
Isiralenyen mɔ so, ne ɔ mɔɔ Igyipitinyen
mɔ. 25 Mosisi gi wɔra gɛnen mɔ, mɔ berɛ,
o nyi yɛɛ mɔ-nanboana Isirale awura mɔ
mɛ laa nu ilaa ibono ɔ wɔra mɔ gɛsɛ de
mɛ' bii yɛɛ Wurubuaarɛ kya laarɛ de ɔ'
naa de mɔ Mosisi so lɛɛ mɔmɔ lii mɔmɔ-
gɛbide mɔ dɔ daa. Mosisi gi dabɔlɛ wɔra
gɛnen faa, mɔ-nanboana mɔ mɛ mɛŋ taa
nu imɔ gɛsɛ sa mɔ. 26 Imɔ gɛdɛ kɛsɛ mɔ,
Mosisi gi naa kpaa lii mɔ-nanboana Isirale
awura wolɛ-wolɛ anyɔ ako so mɛ yelɛ mɛ
kya kɔ. Nfono ne Mosisi gi keda mɔmɔ ne
ɔ taasɛ mɔmɔ yɛɛ, ‘Me-nanboana, fɛ mɛŋ
nyi yɛɛ fɛ gyɛ daa nyamesɛ kolon? Fɛŋ'
baa kɔ.’

27 “Mosisi kya keda mɔmɔ gɛnen mɔ,
ɔbono ɔ kya kudi mɔ-nanbo mɔ gi nen
Mosisi kpaa yela nkan ne ɔ taasɛ Mosisi
yɛɛ, ‘Anɛ ne n lɛɛ fo yɛɛ fo' kerɛ aye so
de fo' gyi aye-nbɛlɛ? 28 Fo kya laarɛ de fo'
mɔɔ me fɛɛ gɛnɔɔbono deeri fo ti mɔɔ
Igyipitinyen mɔ abɛɛ?’ 29 Mosisi gi nu
ilaa ibono mɔ-nanbo Isiralenyen gi taasɛ
mɔ mɔ, ɔ koso selɛ lii gɛnen ɔsowolɛ
ɔbono so ne ɔ kpaa kyena Midiyan awura
gɛsinkpan so. Ɔ korogɛ nbii nyensɛɛ nnyɔ
nno.

30 “Owi ɔbono Mosisi tɛ Midiyan mɔ,
imɔ nsi ikue-inyɔ gɛmara mɔ, Wu-
rubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ gi lɛɛ mɔ-nyoro nyiile
mɔ giponfɛ giko dɔ. Giponfɛ mɔ gi yelɛ
gi kya dɛɛ gipen dɔ sindi Saanayi gibii.
31 Mosisi gi wu gɛnen mɔ, i dɛ mɔ-gɛnɔ.
Imɔso ɔ kya tu ɔ kya sindi giponfɛ mɔ

de ɔ' lɔrɔ kerɛ dɔɔdan mɔ, o nu Wurubuaarɛ gigyɛbi'. Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, 32 'Me ne n gyɛ Wurubuaarɛ ɔbono fo-naanaana Aberaham, de Ayisiki, de Gyeekɔpo mɛ son mɔ.' Nfono mɔ, i wɔra Mosisi gifuu. Ɔ san ɔ yelɛ nno ɔ kya seli. Ɔŋ baa taalɛ diirɛ ansi kerɛ giponfɛ mɔ gɛten gbaa. 33 Nfono ne Wura Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa Mosisi yɛɛ, 'Nɛ kpelegɛ ba nfono fo yelɛ faa. Imɔso lɛɛ fo-ayaawolɛ. 34 Gɛnɔɔbono Igyipiti awura mɛ kya wɔra me-adɛ abono mɛ bo mɔmɔ-gɛsinkpan so mɔ gɛnɔ mɔ, nɛ wu de me-ansi. Nɛ nu mɔmɔ-osulon ne nɛ kpelegɛ ba de n' baa mɔlɛgɛ ɔmɔ. Idɛ kon tu ba. Nan sun fo Igyipiti.'

35 "Gɛnen Mosisi baarɛ ne aye-naanaana Isirale awura mɔ mɛ naa kyena gya mɔ. Mɛ taasɛ mɔ gɛnen aberɛ abono dɔ yɛɛ, 'Anɛ ne n lɛɛ fo yɛɛ fo' kerɛ aye so de fo' gyi aye-nbɛlɛ?' Mosisi baarɛ, mɔ, kee ne Wurubuaarɛ gi sun yɛɛ ɔ' kerɛ mɔmɔ so de ɔ' sɔgɛ mɔmɔ lii mɔmɔ-gɛbide dɔ. Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔbono Mosisi gi wu giponfɛ mɔ dɔ mɔ ne nan kpaa mɔ. 36 Mosisi gi lɛɛ aye-naanaana mɔ lii Igyipiti awura gɛsinkpan mɔ so. Ɔ wɔra ilaa gbaa'gbaa ibono i lɛɛ nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon bo mɔ dɔ. Ɔ wɔra ilaa ibono i kya dɛ gɛnɔ mɔ Igyipiti gɛsinkpan so de apoo abono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Apoo Pebara mɔ so. Nsi ikue-inyɔ mumuli dɔ kee mɔ, ɔ kpɛ ɔ kya wɔra ilaa gbaa'gbaa gipen mɔ dɔ.

37 "Gɛnen Mosisi baarɛ ne n tɔgɛ sa aye-naanaana Isirale awura mɔ owi ɔko dɔ baa kyon yɛɛ, 'Wurubuaarɛ laa lɛɛ mɔ Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ɔko lii fɛye dɔ sa fɛye fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ lɛɛ me Mosisi kee sa fɛye mɔ.' 38 Owi ɔbono aye-naanaana mɛ bo gipen mɔ dɔ mɔ, Mosisi mɔ-rɛ Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ kee mɛ bo mɔmɔ asɛ nno. Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ kya tɔngɛ sa Mosisi Saanayi gibii so de Mosisi mɔ o' kyu gɛnen ikalan ibono kyu kpaa buu sa aye-naanaana mɔ. Imɔ ne n dɛ sa aye baa lii de ndɛ faa, ne i laa dɛ sa aye gɛkpaa-gɛkpaa.

39 "Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ, aye-naanaana mɔ mɛ kine mɛ mɛŋ nu Mosisi gɛdɛ. Mɛ nyaa Mosisi-lɛɛ mɔ yela nkan ne mɔmɔ-nwɔnsa gi kii kpe Igyipiti gɛsinkpan so. 40 Aberɛ abono Mosisi bo gibii mɔ so ɔ kya nu Wurubuaarɛ ikalan mɔ, mɛ baa kolɛ aye-naana Aron yɛɛ, 'Wɔra ikperɛ sa aye de a' son imɔ de i' nyɛ gyangbara sa aye. Mosisi ɔbono ɔ kparɛ aye kyu lii Igyipiti gɛsinkpan mɔ so mɔ berɛ aŋ baa wu mɔ, ne a mɛŋ nyi ilaa ibono i wɔra mɔ mɔ.' 41 Nfono ne Aron gi yɛgɛ mɛ wɔra ɔkperɛ fɛɛ gɛnaadɛbi ne mɛ kyu nbuɛ kyu kyɔɔlɛ mɔ. Mɛ kerɛ gɛnen ɔkperɛ ɔbono mɔmɔ anyamesɛ mɛ kyu mɔmɔ-abaa kyu pɔrɔ gɛnen mɔ, i wɔra mɔmɔ ɔkon. 42 Wurubuaarɛ, mɔ, mɛŋ kya laarɛ gɛnen. Gɛnen so mɔ, ɔ lɛɛ mɔ-ansi taa mɔmɔ yɛgɛ yɛɛ mɛ' wɔra ibono i bo mɔmɔ ɔbolɛ mɔ, ne mɛ san kyu agyɛkpebi kyu bingiri mɔmɔ-ikperɛ mɛ kya son amɔ ibono iŋ gyɛ Wurubuaarɛ gɛlaarɛ. Mɛ wolaa ŋmarasɛ mɔmɔ-ilaa idɛ yela Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo ɔwolɛ mɔ dɔ. Mɛ ŋmarasɛ nno yɛɛ,

'O, Isirale awura, menɛ ilaa ne fɛ wɔra faa?
Nsi ikue-inyɔ nbono fɛ kyu kyena gipen mɔ dɔ
ne fɛye yɛɛ fɛ kya kyɔɔlɛ nbuɛ fɛ kya sa me mɔ,
iŋ gyɛ me ne fɛ kya wɔra imɔ fɛ kya sa.
43 Fɛ sola fɛye-ɔkperɛ Moloki mɔ-rɛ mɔ-obu kee fɛ naa fɛ kya son.
Ne fɛye-ɔkperɛ Refan ɔbono fɛ salɛ mɔ fɛɛ gigyɛkpebi mɔ kee
ne fɛ sola fɛ naa.
Gɛnen ilaa ibono fɛye gbaa-gbaa ne n kyu fɛye-abaa kyu wɔra imɔ mɔ,
fɛ baa kii son imɔ?
Kyu lii gɛnen ilaa ibono so mɔ, me Wurubuaarɛ nan gya fɛye koso
de n' kperɛ fɛye kpaa kyena Babilon awura gɛsinkpan mɔ gɛmara.'

44 "Ansaana, fɛ' nu yɛɛ aye-naanaana mɛ bo gipen mɔ dɔ mɔ, mɛ nyɛ Wurubuaarɛ ɔsonten mɔmɔ asɛ. I gyɛ nbuɛ iwolɛ-lɛɛ panpan ɔbono mɛ kya taalɛ bɔɔ mɔ sola naa naa mɔ. Wurubuaarɛ ne n kaala panpan mɔ gidebi nyiile Mosisi, ne Mosisi gi yɛgɛ mɛ wɔra panpan mɔ fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi kaala nyiile mɔ mɔ. 45 Aye-naanaana mɔ mɛ kyu panpan mɔ kyu sa mɔmɔ-biana, ne mɔmɔ-biana mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-ɔbelɛnsɛ Gyosuwa mɛ kyu panpan mɔ kyu ba gɛsinkpan gɛbono so a tɛ faa. Pɛi de mɛ' lɔɔ baa loo gɛrɛnaa

mɔ, asa kpɛi-kpɛi mɛ ti wolaa mɛ tɛ gɛrɛ,
ne Wurubuaarɛ gi gya mɔmɔ abono koso
ne ɔ sɔgɛ gɛsinkpan mɔ kyu sa aye-
naanaana.
"Gɛnen Wurubuaarɛ nbuɛ iwolɛ-lɛɛ
panpan ɔbono n darɛ faa gi sii aye-
naanaana asɛ gɛnen-n kaaborɛ i baa fo
Deefidi gɛkyena dɔ. 46 Deefidi gi gyi Wu-
rubuaarɛ ginsi ne Wurubuaarɛ gi wɔra
wɔra ilaa sa mɔ. Ne Deefidi gi kolɛ
Wurubuaarɛ yɛɛ ɔ' yɛgɛ mɔ de o' yii
obu gbaa-gbaa de i' wɔra mɔ Wurubuaarɛ
ɔbono mɔ-naana Gyeekɔpo gi son mɔ
ɔsonten. 47 Deefidi gi kolɛ Wurubuaarɛ
gɛnen mɔ, i mɛŋ gyɛ mɔ gbaa-gbaa ne n
nyɛ yii Wurubuaarɛ ɔsonten mɔ. Mɔ-bi
Solomon ne n baa yii gɛnen obu mɔ.
48 "Wurubuaarɛ gi yɛgɛ Solomon gi
dabɔlɛ yii Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
gɛnen gbaa faa, Gitɔbelɛ mɔ mɛŋ kya
kyena ibu ibono anyamesɛ mɛ kyu mɔmɔ-
abaa kyu pɔrɔ mɔ dɔ. Wurubuaarɛ ikalan
ɔtɔgɛbo ɔko gi wolaa ŋmarasɛ imɔ so ilaa
yela 49 yɛɛ,
Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yɛɛ,
'Wurubuaarɛ dɔ ne n gyɛ me-
gɛwuragyapaa.
Gɛsinkpan ne n gyɛ me-ayaa dɔ
ɔwolɛ toosɛ.
Ne menɛ obu ɔnan ne fɛ laa pɔrɔ wɔra me
yɛɛ me-obu ne?
Fonɛ dɔ ne fɛ laa taalɛ lɔrɔ yela yɛɛ
n' baa kyena?
50 I mɛŋ gyɛ me gbaa-gbaa ne n' kyu me-
abaa
kyu pɔrɔ ilaa kamaasɛ pɛwu?'
51 "Fɛye abelɛnsɛ abono fɛ tɛ gɛrɛ
faa, fɛye-aso dɔ i kɔrɔ ifuu. I wonɛ so
ne fɛ bo gisomaanu fɛɛ abono mɛŋ kya
son Wurubuaarɛ gɛnen? Fɛ maŋ kyu
fɛye-gisen kyu sa Wurubuaarɛ, ne fɛ maŋ
nu Wurubuaarɛ gɛdɛ. Ilaa ibono aye-
naanaana de aye-sɛana mɛ wɔra mɔ, imɔ-
ayaa kee ne fɛ buu faa. Owi kamaasɛ dɔ
fɛ kpɛ fa-a kine Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
gɛlaarɛ. 52 Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo
ɔmɔ ne n bo no yɛɛ aye-sɛana de aye-
naanaana mɛ mɛŋ ka mɔ-ansi? Mɛ mɔɔ-
mɔɔ Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo abono
mɛ wolaa tɔgɛ yela yɛɛ Gɛsintin Wura
laa ba gɛsinkpan so mɔ. Gɛsintin mɔ,
Yesu, ɔbono ɔ gyɛ Gɛsintin Wura mɔ, gi
kpaa ba mɔ, fɛ kyu mɔ wɔra asa abaa
dɔ, ne mɛ mɔɔ mɔ sa fɛye. 53 Yɛgɛ
fɛye ne Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɔ mɛ kyu
Wurubuaarɛ nbara mɔ baa sa, ne fɛye, mɔ,
ne mɛŋ gyi nmɔ so faa."
54 Nbɛlɛ agyibo mɔ mɛ nu gɛnen ilaa
ibono Sitiifen yelɛ ɔ kya tɔngɛ ɔ kya
sa mɔmɔ mɔ, i kyogedɛ mɔmɔ-asen dɔ
ne mɛ san mɛ kya wɛ nyoro kyu lii mɔ
so. 55 Sitiifen berɛ, Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ gi suu de mɔ so mɔ, ɔ diirɛ mɔ-ansi
kerɛ soso yiridididi mɔ, o wu Wurubuaarɛ
nyisigyi ne o wu Yesu yelɛ Wurubuaarɛ asɛ
Wurubuaarɛ gibaa gyisɛ so. 56 Sitiifen gi
wu gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa abelɛnsɛ mɔ yɛɛ,
"Fɛ' kerɛ! Soso i bugi ne Yesu, anyamesɛ
pɛwu mɔmɔ-daa mɔ, yelɛ Wurubuaarɛ
asɛ mɔ-gibaa gyisɛ so."
57 Sitiifen gi tɔgɛ sa mɔmɔ gɛnen mɔ,
mɛ puiidɛ mɔ so, ne mɛ kyu mɔmɔ-abaa
tii mɔmɔ-aso de mɛŋ' baa nu ilaa ibono ɔ
kya tɔgɛ mɔ. Nfono mɔ, mɔmɔ pɛwu mɛ
dabun mɔ so gikolon, 58 ne mɛ biidɛ mɔ lii
nten nkan kpe mɛ' kpaa da mɔ abui mɔɔ.
Pɛi ne nbɛlɛ agyibo mɔ mɛ laa da mɔ abui
mɔɔ mɔ, mɛ maragɛ mɔmɔ-akuru kyu
kpaa yela ɔnyen ɔko asɛ, mɛ kya terɛ mɔ
yɛɛ Sɔɔlo.
59 Mɛ kya da Sitiifen abui gɛnen mɔ,
Sitiifen gi saawo terɛ Yesu yɛɛ, "Me-Wura
Yesu, fo-abaa dɔ ne n' dɛ me-ɔŋɛ n kya
wɔra." 60 Nfono mɔ, Sitiifen gi sii ŋmii ne o
kpen ken-ken yɛɛ, "Me-wura, kyu mɔmɔ-
ilaa nyɛnyɛn ibono mɛ kya wɔra faa kyu
kyɛɛ mɔmɔ." Sitiifen gi dalaa gɛnen mɔ,
ɔ lɛɛ ɔŋɛ.

8

*M*ɛ Ka Yesu Asonbo Gikpen Mɔ Ansi

1 Sɔɔlo gi yelɛ abono mɛ mɔɔ Sitiifen
mɔ gɛmara.
Kpɛ san kyu lii gɛkɛ gɛbono mɛ da
Sitiifen abui mɔɔ mɔ kyu kyon mɔ, asa
mɛ lɔrɔ mɛ kya ka Yesu asonbo gikpen
gibono gi bo Gyɛrusalem mɔ ansi gikyɔ. I
yɛgɛ mɔmɔ pɛwu mɛ san yaasɛ gyan' de
Gyudiya de Samariya nsinkpan so. I san daa
Yesu isɔɔ mɔ wolɛ nno. 2 Mɛ mɔɔ Sitiifen
gɛnen mɔ, asa abono mɛ selɛ Wurubuaarɛ
mɔ dɔ ako mɛ pule mɔ, ne mɛ su mɔ
gɛsintin so. 3 Yesu asonbo gikpen mɔ ɔson
mɔ so mɔ, Sɔɔlo kpɛ ɔ kya wɔra mɔmɔ
anyanyan daa. ɔ kya gbere loo nten-ana dɔ

kpaa biidɛ anyen de akyii lii kyu kyon kpaa tii de obu.

Filipo Gi Naa Samariya So

*Ɔ Kya T*ɔgɛ Yesu Ɔkalan Konkonsɛ Mɔ So Ilaa

4 Yesu asonbo abono mɛ yaasɛ mɛ naa mɔ, mɛ kpɛ mɛ kya tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ mɔ mɛ kya sa asa nfonoana mɛ naa mɛ naa mɔ. 5 Filipo gi kyon kpe ɔsowolɛ belɛ ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Samariya mɔ ne ɔ kpaa tɔgɛ sa nno asa yɛɛ ɔbono ɔ laa mɔlɛgɛ asa de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ gi ti ba gɛsinkpan so. 6 Sakpii belɛ mɔ dɔ ɔkamaasɛ gi yela giso ne o nu Filipo asɛ, ne asa mɛ wu ilaa gbaa'gbaa ibono o kyu Yesu ɔlon wɔra mɔ de mɔmɔ-ansi. 7 I lii fɛɛ ɔ kyɛ asa sakyɔ abono i mara ɔmɔ mɔ de ɔtɛgɛsɛana. Ne ɔ yɛgɛ ilaa nyɛnyɛn oduduu ibono i tɛ asa sakyɔ so mɔ i saawo ken-ken koso mɔmɔ so. 8 Kyu lii gɛnen so mɔ, i wɔra ɔsowolɛ ɔbono so asa ɔkon kyɔde.

*F*ɛwura Ɔko Gi Nu Wurubuaarɛ Agyɛbi

9 Ɔnyen ɔko gi kyena gɛnen Samariya ɔsowolɛ ɔbono so, mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Simon. Simon baarɛ kya wɔra afɛ nno mɔ i kɛɛla. Ɔ kya nyiile mɔ-nyoro yɛɛ mɔ ne n bo no. Mɔ-ilaa wɔrasɛ i kya dɛ asa gɛnɔ Samariya gɛsinkpan pɛwu so. 10 Nyamesɛ kamaasɛ ɔbono ɔ bo nno mɔ, gɛbii-o, ɔbelɛnsɛ-o, kya yela giso nu Simon baarɛ asɛ. Asa mɛ san mɛ kya tɔgɛ yɛɛ, "Gɛnen ɔnyen baarɛ ne n gyɛ Wurubuaarɛ ɔlon ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ ɔbelɛ mɔ."

11 Simon baarɛ wolaa ɔ kya wɔra afɛ ne i kya dɛ asa gɛnɔ mɔ, iŋ gyɛ gɛnen owi ɔbono dɔ, i kɛɛla. Imɔso asa mɔ mɛ kya nu mɔ-gɛdɛ. 12 Filipo gi kpe nno, ne ɔ kpaa tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ mɔ sa asa de mɛ' nu Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ ilaa. Ɔ tɔgɛ ɔmɔ yɛɛ Yesu ne n gyɛ ɔbono ɔ laa mɔlɛgɛ asa de mɛ' nyɛ gɛnen akyenabi abono. Asa mɔ mɛ nu Filipo ilaa tɔgɛsɛ mɔ, mɛ sɔɔ imɔ gyi, ne ɔ gyere mɔmɔ Wurubuaarɛ sagyere, mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-anyen de akyii. 13 Simon fɛwura baarɛ gbaa kee gi sɔɔ Filipo ilaa tɔgɛsɛ mɔ gyi ne ɔ nyɛ Wurubuaarɛ sagyere. Ɔ san kyu mɔ-nyoro kyu da mada de Filipo. Filipo kya wɔra ilaa gbaa'gbaa ibono nyamesɛ maŋ taalɛ wɔra mɔ-gibaa so ne i kya lɛɛ Yesu ɔlon belɛ gɛwi nyiile asa. Simon ɔbono nkana ɔ gyɛ fɛwura mɔ, kya wu gɛnen mɔ, i kya dɛ mɔ-gɛnɔ gikyɔ.

14 Imɔ gɛmara mɔ Yesu isɔɔ mɔ mɛ bo Gyɛrusalem mɔ mɛ nu yɛɛ Samariya awura mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ gyi. Imɔso Yesu isɔɔ mɔ mɛ lɛɛ mɔmɔ dɔ asa anyɔ, Piita mɔ-rɛ Gyɔn kyu sun gɛnen asa abono asɛ nno. 15 Mɛ kpe mɔ, mɛ kpaa dalaa sa mɔmɔ de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ɔ' ba mɔmɔ so. 16 I kya nyiile yɛɛ Samariya awura mɔ mɛ nyɛ daa Wurubuaarɛ sagyere mɔ wolɛ Wura Yesu ginyen dɔ. Mɛŋ ti nyɛ de Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ɔ' baa bun mɔmɔ ɔko-rɛ ɔko so. 17 Piita mɔ-rɛ Gyɔn mɛ dalaa sa mɔmɔ mɔ, mɛ kyu mɔmɔ-abaa gyan' mɔmɔ so, ne Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi baa bun mɔmɔ so.

*F*ɛwura Mɔ Nyi Yɛɛ Aterenbi A Laa Taalɛ Sɔɔ

*Wurubuaar*ɛ Oduduu Ɔlon

18 Nfono mɔ, ibono Simon gi wu Piita mɔ-rɛ Gyɔn, Yesu isɔɔ mɔ, mɛ kya kyu mɔmɔ-abaa gyan' asa so ne Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kya baa bun mɔmɔ so mɔ, o kyu aterenbi kyu sa mɔmɔ. 19 Ne ɔ tɔgɛ sa Piita mɔ-rɛ Gyɔn yɛɛ, "Fɛ' sɔɔ aterenbi adɛ de fɛ' kyu gɛnen ɔlon ɔbono fɛ bo faa kyu gbaa me-gibaa de ɔkamaasɛ ɔbono me kee nɛ nyɛ kyu me-abaa gyan' mɔ so mɔ, ɔ' nyɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ɔ' baa bun mɔ so."

20 Simon gi tɔgɛ gɛnen mɔ ne Piita gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Fo-rɛ fo-aterenbi nnɛ, fo-rɛ Wurubuaarɛ abaa anyɔ! Aterenbi a maŋ taalɛ sɔɔ ilaa ibono Wurubuaarɛ kya kyu kyɛɛ mɔ. 21 Fo maŋ taalɛ saarɛ aye dɔ de fo' wɔra ilaa idɛ ɔnan. I kya nyiile yɛɛ fo-gisen dɔ iŋ boran Wurubuaarɛ ansi so. 22 Nu fo-nyoro gɛsɛ de fo' kyɛɛgɛ lii ilaa nyɛnyɛn ibono fo dɛ faa dɔ de fo' dalaa kolɛ Wurubuaarɛ yɛɛ nengyene i laa sa mɔ, o' kyu fo-nwɔnsa nbono fo dɛ faa kyu kyɛɛ fo. 23 I kya nyiile yɛɛ nɛ wu fo faa ako gɛnyɛ gɛ gyɛ fo gɛlaaloo. Ilaa nyɛnyɛn kee i suu fo gɛgbɛ." 24 Nfono mɔ, Simon mɔ gi kolɛ Piita mɔ-rɛ Gyɔn yɛɛ, "Fɛ' dalaa sa Wurubuaarɛ sa me de gɛnen ilaa ibono fɛ

darɛ faa dɔ iko-rɛ iko i' mɛŋ sa i' ba me so."
25 Piita mɔ-rɛ Gyɔn mɛ lɛɛ Wura Yesu agyɛbi de mɔ-ilaa ibono mɛ wu de mɔmɔ-ansi mɔ tɔgɛ sa nno asa ta mɔ, mɛ kii kyon kpe Gyɛrusalem. Mɛ kya kpe mɔ, mɛ naa de Samariya awura isowolɛ gikyɔ so mɛ kya tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ mɔ ma-a sa nno awura kee pɛi ne mɛ kpaa loo Gyɛrusalem.

*Filipo Gi T*ɔgɛ Wurubuaarɛ Ɔkalan Sa Itopiyanyen Ɔko

26 Owi ɔko dɔ mɔ, Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔko gi baa tɔgɛ sa Filipo yɛɛ, "Koso, de fo' kpelegɛ de gɛsɛ so naa de ɔkpa ɔbono ɔ dɛ lii Gyɛrusalem kyu kpe de Gaasa ɔsowolɛ so mɔ. Gɛnen ɔkpa ɔbono ne n kya loo de gipen dɔ lii mɔ." 27 Gɛsintin mɔ, Filipo gi koso yii ɔkpa ɔ kya kpe. Filipo kya kpe mɔ, ɔ baa kerɛ mɔ, Itopiyanyen ɔko ne. Itopiyanyen mɔ gyɛ daa ɔbelɛnsɛ gbaa', ne ɔ bo abono mɛ kya kerɛ Itopiya wura so mɔ dɔ. Itopiya awura berɛ mɔmɔ-wura gyɛ daa ɔkyii. Ɔnyen mɔ ne n gyɛ ɔbelɛnsɛ ɔbono ɔ kya kerɛ wura kyiisɛ mɔ aterenbi de mɔ-awuratɔ pɛwu so. Gɛnen ɔbelɛnsɛ baarɛ gi kpe Gyɛrusalem kpaa son Wurubuaarɛ. 28 Ɔ kya kii mɔ ne Filipo gi kpaa tu mɔ gɛnen. Ɔbelɛnsɛ mɔ tɛ ilaa iko dɔ i naa, mɔ, bee ne n kya biidɛ gɛnen ilaa mɔ. I so Itopiyanyen mɔ i naa gɛnen mɔ, ɔ kya kalɛ ilaa ɔ kya lii ɔwolɛ ɔbono Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo Isaya gi ŋmarasɛ mɔ dɔ. 29 Nfono mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi tɔgɛ sa Filipo yɛɛ, "Naa kpe de fo' kpaa naa sindi ɔbelɛnsɛ baarɛ."
30 Gɛsintin mɔ, Filipo gi selɛ kpe ɔbelɛnsɛ mɔ asɛ ɔ naa sindi mɔ. O nu ɔbelɛnsɛ mɔ kya kalɛ ilaa ɔ kya lii ɔwolɛ ɔbono Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo Isaya gi ŋmarasɛ mɔ dɔ. Filipo gi nu mɔ, ɔ taasɛ ɔbelɛnsɛ mɔ yɛɛ, "Fo kya nu ilaa ibono fo kya kalɛ faa gɛsɛ ne?" 31 Ɔbelɛnsɛ mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Nnɛ ne nan wɔra de n' nu gɛsɛ? Gɛnen mɔ, nɛ nyɛ ɔko gi lɛɛ gɛsɛ sa me." Nfono mɔ ɔbelɛnsɛ mɔ gi kolɛ Filipo yɛɛ ɔ' dii loo baa kyena mɔ asɛ. Gɛsintin mɔ, Filipo gi dii loo kyena mɔ asɛ.
32 Wurubuaarɛ agyɛbi abono ɔbelɛnsɛ mɔ kya kalɛ gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ ne n gyɛ yɛɛ,
"Mɛ kparɛ mɔ lii kpaa mɔɔ fɛɛ sandɛ.
Mɔ mɔ gi sii kurun fɛɛ gɛsandɛbi ne mɛ keda mɛ laa daasɛ.
Oŋ bugi mɔ-gɛnɔ.
33 Mɛ wɔra mɔ ipeeli.
Mɛ mɛŋ gyi mɔ-nbɛlɛ gɛsintin ɔkpa so.
Ibono mɛ ten mɔ-agyo faa,
ɔko-rɛ ɔko maŋ baa nyɛ wu mɔ-biana abɛɛ mɔ-naanaana ilaa tɔgɛ."
34 Filipo gi dii ɔ tɛ ɔbelɛnsɛ mɔ asɛ mɔ, ɔbelɛnsɛ mɔ gi taasɛ mɔ yɛɛ, "Anɛ ne Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo mɔ darɛ faa? Ɔ tɔgɛ kyu lii mɔ gbaa-gbaa mɔ-nyoro so abɛɛ ɔko kpɛi ne ɔ darɛ daa?" 35 Ɔ taasɛ Filipo gɛnen mɔ, Filipo gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ Yesu ne ɔ darɛ gɛnen, ne ɔ tɔgɛ Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ sa ɔbelɛnsɛ mɔ. Filipo laa lɛɛ Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ tɔgɛ sa ɔbelɛnsɛ mɔ mɔ, o yii gɛsɛ lii daa Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ nfono ɔbelɛnsɛ mɔ kya kalɛ mɔ.
36 Mɛ kya kpe mɔ, mɛ kpaa tu nkyu nko. Ɔbelɛnsɛ mɔ gi tɔgɛ Filipo yɛɛ, "Kerɛ, nkyu. Menɛ ne n bo no i laa taa tii me-ɔkpa de meŋ sa n' nyɛ sɔɔ Wurubuaarɛ sagyere?" [37 Filipo gi tɔgɛ sa ɔbelɛnsɛ mɔ yɛɛ, "Nengyene fo ka gyan Yesu so lii fo-gisen dɔ berɛ mɔ, ɔkpa dɛ fɛɛ fo' nyɛ Wurubuaarɛ sagyere." Nfono mɔ ɔbelɛnsɛ mɔ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Nɛ ka gyan Yesu Kirisito so yɛɛ mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ."] 38 Nfono mɔ, ɔbelɛnsɛ mɔ gi yɛgɛ mɛ sii yelɛ ne mɔ-rɛ Filipo mɛ loo nkyu mɔ dɔ ne Filipo gi gyere mɔ Wurubuaarɛ sagyere. 39 Mɛ dii lii nkyu mɔ dɔ mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu gi puru Filipo kyon kpe gɛtɛɛko. Ɔbelɛnsɛ mɔ mɛŋ baa wu mɔ. Ɔbelɛnsɛ mɔ gi san keda mɔ-gɛwi ɔkpa de ɔkon fɛɛ ɔ ka gyan Yesu so. 40 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi puru Filipo lii Itopiya ɔbelɛnsɛ mɔ asɛ gɛnen mɔ, Filipo gbaa-gbaa ɔ' baa kerɛ mɔ, ɔ ti ɔ yelɛ ɔsowolɛ ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Asotusi mɔ so. Nfono mɔ Filipo gi naa de isowolɛ ɔ kya tɔgɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ ɔ sa asa gɛnen-n kaaborɛ ɔ kpaa loo ɔsowolɛ belɛ ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Sɛsariya mɔ so.

9

*Yesu Gi L*ɛɛ Mɔ-Nyoro Nyiile Sɔɔlo Ɔkpa Nsana

1 Gɛnen owi ɔbono pɛwu mɔ, Sɔɔlo gi
luu mɔ-ansi gyan' Wura Yesu akasɛbo mɔ
so, ɔ kya laarɛ ɔmɔ-imɔɔten. Gɛnen
so mɔ o kpe Gyuda awura asunbi alɛɛbo
gɛmu mɔ asɛ kpaa tɔgɛ mɔ 2 yɛɛ ɔ kya
laarɛ de o' kpe Damasikosɛ ɔsowolɛ so de
o' kpe mɔmɔ Gyuda awura akyangbon dɔ.
O kpe ne o wu ɔko kya son Wurubuaarɛ kyu
naa de Yesu-lɛɛ ɔkpa mɔ so mɔ, ɔ gyɛ
ɔnyen-o ɔkyii-o mɔ de ɔ' ŋminde mɔ kyu
mɔ ba Gyuda awura asunbi alɛɛbo gɛmu
mɔ ansi dɔ Gyɛrusalem nno. Imɔso asunbi
alɛɛbo gɛmu mɔ ɔ' sa mɔ mɔ-gibaa dɔ
ɔwolɛ de i' wɔra yɛɛ mɔ ne n sun mɔ.
3 Gɛsintin mɔ, Sɔɔlo gi nyɛ ɔwolɛ
mɔ, ne o yii ɔkpa. O fuude Damasikosɛ
ɔsowolɛ mɔ, ɔ baa kerɛ mɔ, fatela gi lii
Wurubuaarɛ dɔ baa kyaabɔɔ mɔ gikolon
fɛɛ nyangbon ne n wiisɛɛ. 4 Ɔ lii tɔrɔ ne o
nu gigyɛbi' giko gi terɛ mɔ nnɔ nnyɔ yɛɛ,
"Sɔɔlo, Sɔɔlo." Ne gigyɛbi' mɔ gi taasɛ
mɔ yɛɛ, "Menɛ n wɔra ne fo kya ka me-
ansi gɛnen?"
5 Sɔɔlo gi lɛɛ gɛnɔ taasɛ yɛɛ, "Me-wura
ɔmɔ ne?" Ne gigyɛbi' mɔ gi tɔgɛ mɔ yɛɛ,
"Me ne n gyɛ Yesu, ɔbono fo kya ka ansi
mɔ. 6 Fo berɛ, dabɔlɛ koso de fo' naa loo
ɔsowolɛ mɔ so. Fo ti loo nno mɔ, mɛ laa
tɔgɛ fo ilaa ibono i kaaborɛ fo' wɔra mɔ."
7 Anyen abono mɔmɔ-rɛ Sɔɔlo mɛ kya
kpe ɔkpa ɔbono mɔ mɛ sii yelɛ mɛ mɛŋ
tɔgɛ ba-a gigyɛbi. Mɛ nu gigyɛbi' mɔ
berɛ, mɛ mɛŋ kii wu ɔko-rɛ ɔko. 8 Sɔɔlo
gi nyise koso ne o bugi mɔ-ansi mɔ, ɔŋ baa
ɔ kya wu sɛi. Imɔso mɛ keda mɔ daa de
gibaa kyu loo Damasikosɛ ɔsowolɛ mɔ so.
9 Nkɛ nsa pɛwu mɔ, ɔ mɛŋ kya wu. Ɔŋ kya
gyi, ne ɔŋ kya nun.

*Wurubuaar*ɛ Gi Nyiile Ananiyasɛ Yɛɛ Ɔ' Kpaa Dalaa Bugi Sɔɔlo Ansi

10 Gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ, Yesu
akasɛbo mɔ dɔ ɔko bo Damasikosɛ
ɔsowolɛ ɔbono so nno; mɛ kya terɛ mɔ
yɛɛ Ananiyasɛ. Wura Yesu gi lɛɛ nyiile
Ananiyasɛ baarɛ fɛɛ oderi ne ɔ terɛ mɔ-
ginyen so yɛɛ, "Ananiyasɛ." Yesu gi terɛ
mɔ gɛnen mɔ ne o kyule yɛɛ, "Me-wura,
me ne."
11 Ananiyasɛ gi kyule mɔ, Wura Yesu gi
tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Koso kpe ɔkpa ɔbono mɛ
kya terɛ yɛɛ Ntintin Ɔkpa mɔ dɔ de fo' kpe
Gyudasɛ gɛten dɔ. Fo loo gikpaara mɔ so
mɔ, taasɛ ɔnyen ɔko so, mɛ kya terɛ mɔ
yɛɛ Sɔɔlo. Ɔ gyɛ Taasu ɔsowolɛ so isa; ɔ
ba ɔ bo nno ɔ kya dalaa. 12 Ɔ kya dalaa mɔ,
nɛ ti wolaa lɛɛ nyiile mɔ fɛɛ oderi yɛɛ
ɔko laa ba mɔ asɛ. Mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ
Ananiyasɛ. Nɛ tɔgɛ mɔ yɛɛ Ananiyasɛ laa
kyu mɔ-abaa kyu gyan' mɔ so de mɔ-ansi
mɔ a' bugi sa mɔ de o' kii nyɛ ɔ kya wu."
13 Nfono mɔ Ananiyasɛ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
"Me-wura, nɛ ti nu Sɔɔlo baarɛ ilaa lii asa
sakyɔ asɛ. Nɛ nu yɛɛ ilaa nyɛnyɛn ibono
ɔ dɛ ɔ kya wɔra fo Yesu adɛ abono fo lɔrɔ
yela sa fo-nyoro Gyɛrusalem ɔsowolɛ so
mɔ i nyaakyɔ. 14 Ne ibono ɔ ba gɛrɛ faa,
ɔ bo ɔkpa lii Gyuda awura asunbi alɛɛbo
abelɛnsɛ mɔ asɛ de ɔ' ŋminde nyamesɛ
kamaasɛ ɔbono ɔ laa dalaa terɛ fo Yesu
ginyen mɔ kyu kpaa tii de obu."
15 Nfono mɔ Wura Yesu gi buu sa
Ananiyasɛ yɛɛ, "Fo berɛ, koso kpe mɔ asɛ
daa. Nɛ lɛɛ gibaa yii mɔ yɛɛ ɔ' tɔgɛ
me-ilaa sa gɛsinkpan so asa kpɛi-kpɛi, de
awura-awura, de Isirale awura kee. 16 Me
gbaa-gbaa ne nan nyiile mɔ gɛnɔɔbono
ɔkara ɔ laa wu awɔrɔfɔɔ me so mɔ."
17 Nfono mɔ, Ananiyasɛ gi koso lii kpaa
loo gɛten gɛbono dɔ Sɔɔlo gi sogɛ mɔ, ne
ɔ kpaa kyu mɔ-abaa kyu gyan' Sɔɔlo so ne
ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Me-nanbo Sɔɔlo, Wura
Yesu ɔbono ɔ lɛɛ mɔ-nyoro nyiile fo ɔkpa
dɔ gɛkaabono fo kya ba gɛrɛnaa mɔ ne n
sun me fo asɛ faa. O sun me yɛɛ n' baa
yɛgɛ fo-ansi mɔ a' bugi de fo' kii nyɛ wu
ilaa de Wurubuaarɛ Oduduu kee ɔ' baa suu
de fo."
18 Ananiyasɛ gi kpɛ tɔgɛ gɛnen ta mɔ,
ayaa abono so mɔ, i wɔra Sɔɔlo fɛɛ ilaa iko
ne n kyalɛ lii mɔ-ansi dɔ. Mɔ-ansi mɔ a
bugi ne o kii nyɛ ɔ kya wu. Ɔ koso yelɛ ne
mɛ gyere mɔ Wurubuaarɛ sagyere. 19 Mɛ
laarɛ ilaa iko sa mɔ ne o gyi. I baa wɔra
ŋmaraa mɔ, ɔ nyɛ ɔlon kon.

*S*ɔɔlo Gi San Ɔ Kya Tɔgɛ Yesu Ɔkalan Konkonsɛ Mɔ Ɔ Kya Sa Asa

Idɛ gɛmara mɔ, Sɔɔlo gi sii kyena Yesu
akasɛbo mɔ asɛ Damasikosɛ nno nkɛ
kalɛsɛ. 20 Ayaa abono so mɔ, ɔ san ɔ kya
kpe daa Gyuda awura akyangbon dɔ ɔ kya
lɛɛ ɔ kya tɔgɛ ɔ sa asa yɛɛ, "Yesu ne n
gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ." 21 Nyamesɛ
kamaasɛ ɔbono o nu ilaa ibono Sɔɔlo kya
tɔgɛ mɔ, i kya dɛ mɔ-gɛnɔ. Asa mɛ san

mɛ kya taasɛ yɛɛ, “Iŋ gyɛ Sɔɔlo ne n kya yɛgɛ ɔlanba kya tɔrɔ Gyɛrusalem asa abono mɛ dɛ Yesu ginyen mɛ kya son Wurubuaarɛ dɔ mɔ? Iŋ gyɛ gɛnen so ne ɔ ba gɛrɛ de ɔ' baa keda asa ŋminde kyu kperɛ asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ faa?”
22 Sɔɔlo, mɔ, kpɛ ɔ kya lɔrɔ ɔ kya tɔgɛ Yesu ilaa ɔ kya too daa. Ɔ keda nyoro ɔ kya lɛɛ ɔ kya tɔgɛ yɛɛ Yesu ne n gyɛ ɔbono ɔ kya mɔlɛgɛ asa de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ, ne Gyuda awura abono mɛ bo Damasikosɛ nno mɔ gɛnɔ gɛ wu'.
23 Sɔɔlo gi kyena nno kɛɛla mɔ, Gyuda awura abono mɛ bo nno mɔ mɛ gyan' ne mɛ da gɛdɛ yela yɛɛ mɛ laa mɔɔ mɔ.
24 Mɛ da mɔ gɛdɛ gɛnen mɔ, Sɔɔlo gi bii. Gɛnyɛ de gɛpɛ mɔ, mɛ san mɛ kya dii nbunono nbono gi dɛ lii ɔsowolɛ mɔ dɔ mɔ de mɛ' nyɛ mɔ mɔɔ. 25 Gɛnyɛ gɛko mɔ Sɔɔlo akasɛbo mɛ kyu mɔ kpe de gɛkpen mɔ mɛ yii wɔra ɔsowolɛ mɔ gɛtɛɛko so. Ne mɛ kyu mɔ kyu wɔra gɛkeebii dɔ ne mɛ kpelegɛrɛ mɔ de ɔfɛ ne ɔ selɛ kyon.

*S*ɔɔlo Gi Kii Kpe Gyɛrusalem

26 Sɔɔlo gi naa kyon kpaa loo Gyɛrusalem mɔ, ɔ laarɛ fɛɛ o' kyu mɔ-nyoro kpaa loo Yesu akasɛbo gikpen mɔ dɔ. Yesu akasɛbo mɔ pɛwu mɛ selɛ mɔ. I kya nyiile yɛɛ mɛ mɛŋ sɔɔ mɔ gyi yɛɛ o bingiri Yesu ɔkasɛbo gɛsintin. 27 Nfono mɔ, mɔmɔ dɔ ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Banabasɛ mɔ gi keda mɔ de gibaa ne o kyu mɔ kpe Yesu isɔɔ mɔ asɛ. Nno ne Banabasɛ gi lɛɛ gɛsɛ dandan sa mɔmɔ kyu lii gɛnɔɔbono so Sɔɔlo gi wu Wura Yesu ɔkpa dɔ ne Yesu gi tɔngɛ sa mɔ mɔ. Banabasɛ gi buu sa mɔmɔ gɛnɔɔbono Sɔɔlo gi naa Damasikosɛ ɔsowolɛ so ɔ kya lɛɛ Wurubuaarɛ ilaa tɔgɛ sa asa Yesu ginyen dɔ mɔ, ne ɔ mɛŋ selɛ nyamesɛ gifuu. 28 San kyu lii nno mɔ, mɔmɔ-rɛ Sɔɔlo mɛ san ma-a wɔra ilaa kamaasɛ dabɔlɛ Gyɛrusalem nno, ne Sɔɔlo kya lɛɛ Wurubuaarɛ ilaa tɔgɛ sa asa Wura Yesu ginyen dɔ. Ɔŋ kya selɛ gifuu. 29 Sɔɔlo kya lɛɛ Wura Yesu ilaa tɔgɛ gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa Gyuda awura abono mɛ kya tɔgɛ Geriiki gɛdɛ mɔ kee, ne mɔmɔ-rɛ Sɔɔlo mɛ sɔɔ akyɔɔlɛ de abara. Mɔmɔ berɛ, mɛ kpɛ ma-a laarɛ mɔ-imɔɔten daa. 30 Nfono mɔ, mɔ-nanboana abono mɛ bo Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ mɛ nu gɛnen mɔ, mɛ kyu Sɔɔlo kpelegɛ kyon Sɛsariya, ne mɛ lɛɛ mɔ-ɔkpa ne ɔ kyon kpe mɔ-gɛwi Taasu.
31 Imɔ gɛmara mɔ, asa mɛŋ baa ma-a ka Yesu asonbo mɔ ansi. Yesu asonbo abono mɛ bo Gyudiya de Galeli de Samariya nsinkpan so mɔ pɛwu nyoro gi tɔrɔ ɔmɔ. Wurubuaarɛ kya lɔrɔ ɔmɔ, ne mɛ dɛ bu-ubuu mɛ kya sa Wura Yesu mɔmɔ-gɛkyena dɔ. Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kya kpaa ɔmɔ. Imɔso owi kamaasɛ dɔ mɔ mɛ kpɛ ma-a nyaakyɔ ma-a too daa.

*Piita Gi W*ɔra Ilaa Dɛnsɛ Sa Asa Anyɔ Ako

32 Piita kpɛ ɔ naa gɛten kamaasɛ. Gɛkɛ gɛdɛ mɔ ɔ naa kpaa lii mɔ-nanboana abono mɛ kya son Yesu Lida ɔsowolɛ so mɔ so. 33 Ɔ bo nno mɔ, o wu ɔnyen ɔko mɛ kya terɛ mɔ-ginyen yɛɛ Aniyasɛ. Gɛnen Aniyasɛ baarɛ ayaa a wu'. Nsi gukue mumuli pɛwu mɔ, ɔ kpɛ ɔ dɛ daa gifengen so. Ɔ mɛŋ kya taalɛ koso yelɛ. 34 Piita gi wu ɔnyen mɔ gɛnen mɔ, ɔ terɛ mɔ-ginyen yɛɛ, “Aniyasɛ” ne ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, “Yesu Kirisito laa kyɛ fo nperɛ-nperɛ. Koso. Bɔɔ fo-gifengen de fo' naa.” Ayaa abono so mɔ, ɔnyen mɔ gi koso. 35 Asa abono mɛ tɛ Lida ɔsowolɛ so de Sarɔn gɛsinkpan so mɔ pɛwu mɛ wu yɛɛ mɛ kyu Yesu ginyen kyɛ Aniyasɛ mɔ, mɛ kyɛɛgɛ lii kpe mɛ kya son Wura Yesu.
36 Yesu ɔkasɛbo kyiisɛ ɔko tɛ Gyopa ɔsowolɛ so. Mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Tabita. De Geriiki gɛdɛ dɔ mɔ mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Dɔkasɛ. Mɔ-gɛkyena dɔ mɔ ɔ kpɛ ɔ kya wɔra daa gidɛnsɛ ne mɔ-gibaa dɔ i kya bugi sa ayenbo. 37 Gɛnen nkɛ nbono Piita bo Lida mɔ, gilɔ gi baa keda Dɔkasɛ baarɛ ne o wu'. O wu' gɛnen mɔ, mɛ gyere mɔ kpasa abansoro soso-lɛɛ obu ɔko dɔ.
38 Gyopa ɔsowolɛ de Lida ɔsowolɛ iŋ bo gɛta de abara. Imɔso Yesu akasɛbo abono mɛ bo Gyopa mɔ mɛ nu yɛɛ Piita bo Lida mɔ, mɛ lɛɛ asa anyɔ kyu sun mɔ asɛ yɛɛ mɛ' kpaa terɛ mɔ yɛɛ ɔ' wɔra aniya de ɔ' kpaala ba mɔmɔ asɛ. Ɔŋ sa ɔ' waala owi.
39 Gɛsintin mɔ, Piita gi koso ne mɔ-rɛ abono mɛ sun mɔ mɛ kyon. Mɛ kpaa loo mɔ, mɛ kyu Piita kyu dii kpe soso obu mɔ dɔ abansoro mɔ soso. Ɔ loo obu mɔ dɔ mɔ, akyii akulaabo abono mɛ bo nno mɔ pɛwu mɛ baa yelɛ kyaabɔɔ mɔ mɛ kya

saawo. Mɛ kyu ngbɛ nbono Dɔkasɛ gi baa
owi ɔbono ɔ san ɔ tɛ de ansi mɔ kyu nyiile
mɔ.
40 Piita gi kpiisi mɔmɔ pɛwu lii obu mɔ
dɔ ne o sii ŋmii ne ɔ dalaa. Ɔ dalaa ta
mɔ, o kisee mɔ-ansi sa obuni mɔ ne ɔ tɔgɛ
yɛɛ, “Tabita, koso.” Piita gi tɔngɛ sa obuni
mɔ gɛnen mɔ, obuni mɔ gi bugi mɔ-ansi,
o wu Piita, ne ɔ koso kyena. 41 Ɔ koso
kyena gɛnen mɔ, Piita gi keda mɔ-gibaa
dɔ ne ɔ koso yelɛ mɔ-ayaa so. Nfono mɔ,
Piita gi terɛ asa abono mɛ kya son Yesu
de akyii akulaabo mɔ yɛɛ mɛ' loo ba, ne o
kyu mɔ kyu wɔra mɔmɔ-abaa dɔ de ansi.
42 Ɔkyii mɔ gikyingi mɔ gi nu gyan' de
Gyopa ɔsowolɛ mɔ pɛwu. Kyu lii gɛnen
so mɔ asa sakyɔ mɛ kyu mɔmɔ-nyoro too
Wura Yesu so. 43 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, Piita
gi sii kyena ɔnyen ɔko asɛ Gyopa ɔsowolɛ
mɔ so nno kɛɛla. Mɛ kya terɛ ɔnyen mɔ
yɛɛ Simon. Nbuɛ iwolɛ gɛsun ne ɔ kya
wɔra.

10

*Wurubuaar*ɛ Dɔ Ɔsɔɔ Gi Lɛɛ Mɔ-Nyoro Nyiile Kɔniiliyusɛ

1 Owi ɔko dɔ mɔ, ɔnyen ɔko gi kyena
Sɛsariya ɔsowolɛ so. Mɛ kya terɛ mɔ-
ginyen yɛɛ Kɔniiliyusɛ. Ɔŋ gyɛ Gyu-
danyen. Ɔ gyɛ ɔbelɛnsɛ sa Rom asogya
gikpen gibono mɛ kya terɛ gimɔ yɛɛ Itali
Awura Gikpen mɔ. 2 Kɔniiliyusɛ baarɛ gi
kyu mɔ-gisen kyu sa Wurubuaarɛ. Mɔ-rɛ
mɔ-gɛten dɔ asa pɛwu mɛ kya son Wu-
rubuaarɛ. Ɔ kya kpaa ayenbo de aterenbi
gikyɔ lii mɔ-gisen dɔ. Owi kamaasɛ dɔ
mɔ, ɔ kya dalaa sa Wurubuaarɛ. 3 Gɛkɛ
gɛdɛ owi gbaasɛ mɔ, i lɛɛ nyiile mɔ fɛɛ
oderi ne o wu Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ naa
ɔ kya loo mɔ asɛ faa tentegelen, ne Wu-
rubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi terɛ mɔ-ginyen
so yɛɛ “Kɔniiliyusɛ.” 4 Wurubuaarɛ dɔ
ɔsɔɔ mɔ gi terɛ Kɔniiliyusɛ gɛnen mɔ,
i wɔra Kɔniiliyusɛ gifuu ne ɔ kerɛ Wu-
rubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ faa yirididi.
Nfono mɔ Kɔniiliyusɛ gi taasɛ mɔ yɛɛ,
“Ɔbelɛnsɛ?”

Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ sa
mɔ yɛɛ, “Fo-gɛdalaa gɛbono fo kya dalaa
sa Wurubuaarɛ mɔ de fo-ayɛ abono fo
kya wɔra sa ayenbo mɔ i loo Wurubuaarɛ
asɛ, ne ɔ kya nyingi fo so. 5 Idɛ kon berɛ
koso, de fo' sun ako de mɛ' kpe Gyopa kpaa
terɛ ɔnyen ɔko nno. Mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ
Simon. Mɔ-ginyen giko kee ne n gyɛ Piita.
6 Ɔ sogɛ daa Simon asɛ kee. Nbuɛ iwolɛ
gɛsun ne ɔ kya wɔra. Mɔ-gɛten gɛ sindi
apoo.”

*K*ɔniiliyusɛ Gi Sun Kpaa Terɛ Piita

7 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔngɛ de
Kɔniiliyusɛ gɛnen mɔ, mɔ-rɛ mɔ-gikyon
mɔ, Kɔniiliyusɛ gi terɛ mɔ-adega anyɔ
ako abono mɛ tɛ mɔ asɛ mɔ mɔmɔ-rɛ
mɔ-asogya mɔ dɔ ɔko ba mɔ asɛ. Gɛnen
sogya ɔbono gi kyu mɔ gisen kyu sa Wu-
rubuaarɛ ne ɔ gyɛ abono mɛ kya dii
Kɔniiliyusɛ mɔ dɔ ɔko. 8 Kɔniiliyusɛ gi
terɛ ɔmɔ gɛnen mɔ, o buu ilaa ibono
Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ sa mɔ
mɔ pɛwu sa ɔmɔ. Ne ɔ keda ɔmɔ sun
Gyopa.
9 Imɔ gɛdɛ kɛsɛ mɔ, mɛ yii ɔkpa mɛ
kya kpe Gyopa ɔsowolɛ so. Mɛ kya sindi
ɔsowolɛ mɔ mɔ, gɛnen owi ɔbono mɔ,
Piita gi dii kpe ɔ bo obu soso nfono mɛ
tɛlensɛ mɔ ɔ kya dalaa. Gɛnen owi ɔbono
mɔ i laa wɔra fɛɛ owi kenken gerɛ-gerɛ.
10 Akon a da mɔ, ne ɔ kya laarɛ mɛ' sa
mɔ ilaa iko de o' gyi. Ɔ bo soso nno ne
mɔ-gɛten wura mɔ adɛ mɔ, mɔ, mɛ kya
wɔra agyudɔ gɛsɛ. Ɔ bo nno gɛnen mɔ,
i lɛɛ ilaa iko nyiile mɔ fɛɛ oderi, ne 11 ɔ
nyɛ wu Wurubuaarɛ dɔ. O wu ilaa iko i
dɛ fɛɛ barapaa belɛ-belɛ ɔko i kpelegɛ lii
soso i kya ba. Ilaa inan iko i dɛ gɛnen ilaa
mɔ nkan-nkan i kya kpelegɛrɛ imɔ i kya
ba gɛsɛ. 12 Piita gi kerɛ ilaa mɔ so mɔ, o
wu nbuɛ de ilaa ibono i kya kpii imɔ-itɔ so
mɔ de nbuii oyuduu kamaasɛ.
13 I kpelegɛ baa yii mɔ-ansi dɔ mɔ,
Piita gi nu gigyɛbi' giko gi terɛ mɔ tɔgɛ
yɛɛ, “Piita, koso de fo' mɔɔ wɛ.” 14 Piita
gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Kuaa, me-wura. Maŋ
taalɛ wɔra gɛnen. I kya nyiile yɛɛ lii
ko-o ibono i korogɛ me faa, meŋ ti taa
gyi aye Gyuda awura ilaa kyosɛ abɛɛ ilaa
ibono i laa kyɔlesɛ aye mɔ.” 15 Piita gi lɛɛ
gɛnɔ gɛnen mɔ, o kii nu gigyɛbi' mɔ gi
kii tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, “Ilaa kamaasɛ ibono
Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yɛɛ iŋ baa i gyɛ ilaa
kyosɛ mɔ, fo nyamesɛ gɛŋ sa fo' tɔgɛ yɛɛ
i gyɛ ilaa kyosɛ.” 16 I wɔra Piita gɛnen so-o
gikpadɔ gisa'. Gikpadɔ gisasɛ mɔ gɛmara
mɔ, ayaa abono so mɔ, i puru ilaa mɔ de

ilaa ibonoana i gyan' barapaa mɔ so mɔ kiiri dii kyon Wurubuaarɛ dɔ.

17 Piita kya sa ilaa ibono i wɔra mɔ fɛɛ oderi faa so gɛwɔnsa ɔ kya kpon mɔ, gɛnen owi ɔbono pɛwu mɔ, Kɔniiliyusɛ isɔɔ mɔ o sun mɔ asɛ mɔ, mɛ ti baa loo ɔsowolɛ mɔ so mɛ kya taasɛ Simon gɛwi ɔkpa. Mɛ ti ba mɛ yelɛ gɛbunono gbaa. 18 Isɔɔ mɔ mɛ taasɛ gɛten mɔ dɔ asa mɔ yɛɛ, "Isafo ɔko mɛŋ bo gɛrɛ mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Simon Piita?"

19 Owi ɔbono Simon Piita san ɔ kya sa ilaa ibono i wɔra mɔ fɛɛ oderi mɔ so gɛwɔnsa ɔŋ kya nu imɔ gɛsɛ mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi buu sa mɔ yɛɛ, "Kerɛ, anyen asa' ako mɛ kya taasɛ fo so. 20 Koso de fo' kpelegɛ kpaa tu ɔmɔ de fo-rɛ ɔmɔ fɛ' kpe nfono mɛ lii mɔ. Gɛŋ sɔɔ akyɔɔlɛ yɛɛ iŋ dɛ ɔkpa yɛɛ fo' kpe abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ gɛwi. I kya nyiile yɛɛ me ne n sun ɔmɔ fo asɛ."

21 Nfono mɔ, Piita gi kpelegɛ kpaa tu ɔmɔ ne o buu sa ɔmɔ yɛɛ, "Me ne n gyɛ isa ɔbono fɛ kya laarɛ mɔ. Me-gɛrɛ i dɛ gɛsɛ?" 22 Piita gi taasɛ ɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ɔbelɛnsɛ Kɔniiliyusɛ ne n sun aye fo asɛ. Ɔ gyɛ ɔbelɛnsɛ gbaa' sa asogya gikpen giko. Ɔ gyɛ isa ɔbono ɔ selɛ Wurubuaarɛ ne ɔ kya gyi gɛsintin sa mɔ. Fɛye Gyuda awura mɔ pɛwu fɛ kya lɛɛ mɔ-ginyen. Wurubuaarɛ ne n keda mɔ-ɔsɔɔ ɔko sun lii Wurubuaarɛ dɔ ne ɔ baa kaala nyiile Ɔbelɛnsɛ Kɔniiliyusɛ yɛɛ o' sun baa kyu fo lii gɛrɛnaa kpe mɔ-gɛwi de o' nu ilaa ibono fo laa tɔgɛ sa mɔ mɔ."

23 Mɛ buu sa Piita gɛnen mɔ, Piita gi kyu ɔmɔ loo gɛten dɔ ne mɔmɔ pɛwu mɛ naa dɛ nno gɛnen gɛkɛ gɛbono. Gɛdɛ kɛsɛ mɔ, Piita gi koso ne mɔ-rɛ Kɔniiliyusɛ isɔɔ mɔ mɛ yii ɔmɔ-ɔkpa. Piita mɔ-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ abono mɛ bo Gyopa nno mɔ ako mɛ buu ɔmɔ. 24 Imɔ gɛdɛ kɛsɛ mɔ mɛ kpaa loo Kɔniiliyusɛ gɛwi Sɛsariya. Kɔniiliyusɛ gi sun mɔ-isɔɔ mɔ gɛnen mɔ, ɔ san ɔ tɛ ɔ kerɛ ɔmɔ-ɔkpa daa ne ɔ terɛ mɔ-subuana de mɔ-nanboana abono mɔ-rɛ ɔmɔ mɛ kya loo mɔ baa gyan'.

*Piita Gi Kpaa Loo K*ɔniiliyusɛ Gɛten Dɔ

25 Piita kya loo Kɔniiliyusɛ gɛten dɔ mɔ, Kɔniiliyusɛ gi lii ɔ' baa gyangara mɔ. Ɔ kpelegɛ dɛ Piita ayaa dɔ faa bura-a, i wɔra mɔ yɛɛ o' kyu buubuu sa mɔ fɛɛ ɔ kya son mɔ. 26 Nfono mɔ, Piita gi tɔgɛ Kɔniiliyusɛ yɛɛ, "Koso, me kee n gyɛ daa nyamesɛ fɛɛ fo-ɔnan."

27 Piita mɔ-rɛ Kɔniiliyusɛ mɛ faala ne mɛ gyi nsingyi naa loo gɛten dɔ. Piita gi loo nno mɔ, ɔ baa kerɛ mɔ, asa ne faa birim. Mɛ gyan' Kɔniiliyusɛ gɛwi. 28 Nfono ne Piita gi tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ, "Fɛye gbaa-gbaa fɛ nyi ibono i mɛŋ dɛ ɔkpa sa aye Gyuda awura yɛɛ aye-rɛ asa sɛnsɛ fɛɛ fɛye mɔ a' saarɛ abara dɔ abɛɛ a' kpe fɛye-nwi. Me berɛ, Wurubuaarɛ ne n lɛɛ nyiile me yɛɛ meŋ sa n' kerɛ me-nanbo nyamesɛ yɛɛ ɔ mɛŋ gyɛ sɛi abɛɛ nengyene me-rɛ mɔ a dabɔlɛ mɔ i laa kyɔlesɛ me-Wurubuaarɛ ɔson. 29 Lii gɛnen so mɔ, fo sun kpaa terɛ me mɔ, mi-i me mɔ, meŋ kine. Imɔ ne nɛ ba faa. Menɛ so ne fo sun baa terɛ me daa?"

30 Piita gi taasɛ gɛnen mɔ, Kɔniiliyusɛ gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Ndɛ i laa wɔra fɛɛ nkɛ nnan ne, owi baarɛ ɔkara mɔ, n bo me-gɛten dɔ gɛrɛ n kya dalaa fɛɛ gɛnɔɔbono n wolaa mi-i wɔra owi gbaasɛ kamaasɛ mɔ. N baa kerɛ mɔ, ɔnyen ɔko ne n ba ɔ yelɛ me-ansi dɔ o suu ngbɛ fufuli gi kya ŋɛlegi. 31 Ɔnyen mɔ gi terɛ me-ginyen so yɛɛ, 'Kɔniiliyusɛ,' ne o buu sa me yɛɛ, 'Wurubuaarɛ gi nu fo-gɛdalaa ne ɔ kya nyingi fo-gidɛnsɛ gibono fo kya wɔra fo kya sa asa mɔ. 32 Imɔso sun kpe Gyopa de mɛ' kpaa terɛ Simon ɔbono mɛ kya terɛ mɔ-ginyen giko kee yɛɛ Piita mɔ. Ɔ sogɛ daa Simon ɔbono ɔ kya wɔra nbuɛ iwolɛ gɛsun mɔ asɛ. Mɔ-gɛwi gɛ sindi apoo. 33 Ayaa abono so ne nɛ sun fo asɛ, ne fo-o fo mɔ, foŋ kine ne fo ba faa. Aye abono pɛwu a gyan' Wurubuaarɛ ansi dɔ nperɛ-nperɛ faa, a ba daa de a' baa nu ilaa kamaasɛ ibono Wura Wurubuaarɛ gi buu sa fo yɛɛ fo' tɔgɛ mɔ.' "

*Piita Gi T*ɔgɛ Yesu Ilaa Sa Kɔniiliyusɛ Mɔ-rɛ Gɛten Dɔ Asa

34 Nfono mɔ, Piita gi bugi mɔ-gɛnɔ ne ɔ tɔgɛ yɛɛ, "Idɛ kon berɛ, nɛ wu ibono i gyɛ gɛsintin yɛɛ Wurubuaarɛ mɛŋ kya ligi ɔko. 35 Fo nyamesɛ kamaasɛ ɔbono fo selɛ Wurubuaarɛ ne fo kya gyi gɛsintin mɔ, fo gɛnen kaasɛ ɔbono ne n kya gyi Wurubuaarɛ ginsi. Fo gyɛ fonɛ-o, fo mɛŋ gyɛ fonɛ-o, imɔ ibono iŋ tiri.

36 “Wurubuaarɛ gi kyu mɔ-ɔkalan
konkonsɛ mɔ bunge aye Isirale awura. Ɔ
tɔgɛ ɔmɔ yɛɛ Yesu Kirisito ne nan yɛgɛ
asa mɛ' nyɛ gisen yuuli. Yesu Kirisito ne n
gyɛ Wura sa nyamesɛ kamaasɛ. 37 Ɔfaanan
fɛ ti nu Yesu Kirisito so de ilaa dɛnsɛ ibono
ɔ wɔra Gyudiya gɛsinkpan pɛwu so mɔ.
Gyɔn gi tɔgɛ Wurubuaarɛ sagyere mɔ so
ilaa sa asa mɔ, imɔ gɛmara mɔ ne Yesu gi
yii mɔ-gɛsun mɔ giwɔra gɛsɛ. O yii gɛsɛ
lii daa Galeli gɛsinkpan so. 38 Gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ gi sun Yesu Nasarɛtɛnyen ne
ɔ yɛgɛ mɔ-Oduduu gi sa mɔ-ɔlon mɔ, i
mɛŋ gyɛ fɛye gisafo. Wurubuaarɛ kya
kpaa mɔ so mɔ, ɔ naa wɔra idɛnsɛ, ɔ kya
kyɛ asa abono ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu
mɔ kya nyala mɔmɔ mɔ.
39 “Ilaa kamaasɛ ibono Yesu gi wɔra aye
Gyuda awura gɛsinkpan so de Gyɛrusalem,
aye ɔsowolɛ gɛmu mɔ so mɔ, a wu de aye-
ansi. Mɛ kyu mɔ da aŋanbi kyɔlɔga oyii so
kyu mɔɔ. 40 O wu' mɔ, imɔ gɛkɛ sasɛ mɔ
Wurubuaarɛ gi kyingi mɔ lii ibuni dɔ, ne ɔ
yɛgɛ asa mɛ wu mɔ de ansi. 41 I mɛŋ gyɛ
asa mɔ pɛwu ne n nyɛ wu mɔ. Aye abono
Wurubuaarɛ gi kyɔɔlɛ aye lɛɛ yɛɛ a' tɔgɛ
mɔ Yesu ilaa sa asa mɔ wolɛ ne n wu mɔ.
Ɔ kyingi lii ibuni dɔ mɔ, aye-rɛ mɔ a wɔra
abaa gyi ne a nun. 42 Yesu gi ka sa aye yɛɛ
a' naa a kya tɔgɛ mɔ-ɔkalan mɔ sa asa de
a' buu sa mɔmɔ yɛɛ mɔ ne n gyɛ ɔbono
Wurubuaarɛ gi lɛɛ yela yɛɛ gɛkaako mɔ,
asa abono mɛ tɛ de ansi de abono mɛ wu'
mɔ pɛwu, mɔ ne nan gyi mɔmɔ-nbɛlɛ.
43 Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ pɛwu
mɛ wolaa wu mɔ-ilaa ŋmarasɛ yela sa aye
yɛɛ fo nyamesɛ kamaasɛ ɔbono fo ka gyan
Yesu Kirisito so mɔ fo laa nyɛ Wurubuaarɛ
o' kyu fo-ilaa nyɛnyɛn kyɛɛ fo kyu naa de
mɔ so.”

*Wurubuaar*ɛ Oduduu Mɔ Gi Suu De Asa *Abono M*ɛŋ Gyɛ Gyuda Awura Mɔ

44 Piita san ɔ kya tɔgɛ gɛnen ilaa idɛ
mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi baa suu
de asa abono pɛwu mɛ gyan' Kɔniiliyusɛ
gɛwi mɛ kya nu mɔ asɛ mɔ. 45 Gyuda
awura abono mɛ ka gyan Yesu so ne mɛ
buu Piita kpe Kɔniiliyusɛ gɛwi mɔ pɛwu
mɛ wu gɛnen mɔ, i dɛ mɔmɔ-gɛnɔ. I lii
fɛɛ Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɔ-Oduduu mɔ
gi baa suu de asa abono mɛ mɛŋ gyɛ mɔmɔ
Gyuda awura mɔ kee. 46 I kya nyiile yɛɛ mɛ
nu mɛ kya yen Wurubuaarɛ de ndɛ nbono
mɛŋ wolaa mɛ kya nu mɔ dɔ.
Nfono ne Piita gi taasɛ yɛɛ,
47 “Nengyene nɛ gyere gɛnen asa adɛ
Wurubuaarɛ sagyere mɔ, nɛ fuɛ? Fɛ' kerɛ
ibono mɛ nyɛ Wurubuaarɛ gi kyu mɔ-
Oduduu mɔ kyu sa mɔmɔ fɛɛ gɛnɔɔbono
o kyu sa aye kee mɔ. Menɛ n wɔra ne
fo ɔko fo laa kine yɛɛ meŋ sa n' gyere
ɔmɔ Wurubuaarɛ sagyere?” 48 Nfono mɔ,
ɔ tɔgɛ yɛɛ mɛ' gyere ɔmɔ Wurubuaarɛ
sagyere Yesu Kirisito ginyen dɔ. Mɛ nyɛ
Wurubuaarɛ sagyere mɔ gɛnen mɔ, mɛ
kolɛ Piita yɛɛ o' kii kyena ɔmɔ asɛ nkɛ
kalɛsɛ nko.

11

*Wurubuaar*ɛ Kya Laarɛ Asa Kpɛi-Kpɛi Pɛwu Mɛ' Loo Yesu Ɔson Mɔ Dɔ

1 Imɔ gɛmara mɔ, Yesu isɔɔ mɔ de
mɔmɔ-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ abono
mɛ bo Gyudiya gɛsinkpan mɔ pɛwu so mɔ
mɛ nu yɛɛ Piita gi kpe abono mɛŋ gyɛ
ɔmɔ Gyuda awura mɔ asɛ kee kpaa tɔgɛ
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ sa ɔmɔ, ne mɔmɔ
mɔ mɛ sɔɔ agyɛbi mɔ gyi. 2 Imɔso owi
ɔbono Piita gi dii kpe Gyɛrusalem mɔ, Yesu
asonbo mɔ dɔ abono mɛ dɛ yɛɛ Gyuda
awura awɔrɛ giten nbara gi tiri sa Yesu
asonbo pɛwu mɔ mɛ lɔgedɛ de Piita yɛɛ
ibono ɔ wɔra mɔ iŋ tɛ. 3 Mɛ taasɛ mɔ yɛɛ,
“I wonɛ so ne fo kpe asa abono mɛŋ ten
awɔrɛ mɔ asɛ ne fo-rɛ mɔmɔ fɛ wɔra
abaa gyi? Aye-nbara mɔ giŋ kya sa ɔkpa
gɛnen.”
4 Nfono mɔ, Piita gi lɛɛ gɛsɛ sa mɔmɔ
gɛnɔɔbono i yii gɛsɛ mɔ pɛwu kpaa logɛ.
Ɔ tɔgɛ yɛɛ, 5 “Me berɛ n bo Gyopa ɔsowolɛ
so n kya dalaa. Nfono mɔ i wɔra me fɛɛ
oderi. I wɔra me fɛɛ n kya kuu oderi gɛnen
mɔ, nɛ wu ilaa iko fɛɛ barapaa belɛ-belɛ
ɔko ne n kpɛ kpelegɛ lii Wurubuaarɛ dɔ.
Ilaa inan iko i dɛ barapaa mɔ nkan-nkan,
ne i kpelegɛrɛ mɔ ba me asɛ. 6 Nɛ lɔrɔ
kerɛ barapaa mɔ so dɔɔdan mɔ, nɛ wu
nbuɛ de nbuii de ilaa ibono i kya kpii imɔ-
itɔ so mɔ de ntakpenbi kpɛi-kpɛi pɛwu.
7 Nɛ wu nmɔ gɛnen mɔ, nɛ nu gigyɛbi giko
gi tɔgɛ sa me yɛɛ, ‘Piita, koso de fo' mɔɔ
wɛ.’ 8 Nɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, ‘Kuaa, me-wura.
Maŋ taalɛ wɔra gɛnen. I kya nyiile yɛɛ lii
ko-o ibono i korogɛ me faa, gɛkaako meŋ ti

taa kyu ilaa ibono i gyɛ aye-ilaa kyosɛ abɛɛ
i kya kyɔlesɛ aye Gyuda awura ɔson mɔ
kyu yii me-gɛnɔ kerɛ.' 9 Nfono mɔ, gigyɛbi
mɔ gi kii tɔgɛ lii Wurubuaarɛ dɔ sa me
yɛɛ, 'Ilaa kamaasɛ ibono Wurubuaarɛ yɛɛ
iŋ baa i gyɛ ilaa kyosɛ mɔ, fo nyamesɛ gɛŋ
sa fo' tɔgɛ yɛɛ i gyɛ ilaa kyosɛ.' 10 Gɛnen
ilaa idɛ i wɔra me gɛnen so-o gikpadɔ
gisa' ne i puru imɔ pɛwu kiiri dii kyon
Wurubuaarɛ dɔ.

11 "Ayaa abono so mɔ, anyen asa' ako mɛ
ti ma-a laarɛ mɛ' loo gɛten gɛbono dɔ n bo
mɔ. Kɔniiliyusɛ ne n sun ɔmɔ lii Sɛsariya
me asɛ. 12 Nfono mɔ Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ gi tɔgɛ sa me yɛɛ n' koso de me-rɛ
ɔmɔ a' kpe. Meŋ sa n' sɔɔ akyɔɔlɛ yɛɛ iŋ
dɛ ɔkpa fɛɛ n' kpe asa abono mɛ mɛŋ gyɛ
aye Gyuda awura mɔ gɛwi. Aye-nanboana
asee adɛ kee mɛ buu me lii Gyopa kpe
Sɛsariya nno, ne a kpaa loo ɔnyen ɔbono
o sun kpaa terɛ me mɔ gɛten dɔ.

13 "A loo ɔnyen mɔ gɛten dɔ mɔ, o
buu sa aye gɛnɔɔbono o wu Wurubuaarɛ
dɔ ɔsɔɔ ɔko gi ba ɔ yelɛ mɔ-gɛten dɔ
mɔ. Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ sa
mɔ yɛɛ, 'Sun kpe Gyopa kpaa terɛ Simon
ɔbono mɛ kya terɛ mɔ-ginyen giko kee
yɛɛ Piita mɔ. 14 Fo sun kpaa terɛ mɔ
mɔ, ɔ laa lɛɛ ɔkalan ɔko tɔgɛ sa fo de i'
yɛgɛ fo-rɛ fo-gɛten dɔ asa pɛwu fɛ' nyɛ
Wurubuaarɛ ɔ' mɔlɛgɛ fɛye de fɛ' nyɛ mɔ
asɛ gɛkyena.'

15 "Ɔnyen mɔ gi buu sa me gɛnen mɔ,
nɛ tɔngɛ sa mɔ-rɛ abono mɛ gyan' nno
mɔ. N san n kya tɔngɛ mi-i sa mɔmɔ mɔ,
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi kpelegɛ baa
bun mɔmɔ so kee fɛɛ aye-lɛɛ mɔ ɔnan.
16 Nfono mɔ, nɛ nyingi ilaa ibono Wura
Yesu gi naa kyena tɔgɛ mɔ. Ɔ tɔgɛ yɛɛ,
'Gyɔn dɛ daa nkyu ɔ kya gyere asa Wu-
rubuaarɛ sagyere. Fɛye berɛ Wurubuaarɛ
laa kyu daa mɔ-Oduduu mɔ kyu gyere fɛye
Wurubuaarɛ sagyere.' 17 Imɔso nengyene
Wurubuaarɛ dɛ mɔ-Oduduu mɔ ɔ kya sa
asa adɛ fɛɛ gɛnɔɔbono a ka gyan' Wura
Yesu Kirisito so ne Wurubuaarɛ gi kyu mɔ-
Oduduu mɔ sa aye mɔ, me ne n gyɛ anɛ de
n' taalɛ tii Wurubuaarɛ ɔkpa?"

18 Piita mɔ-nanboana Yesu asonbo
gikpen mɔ dɔ mɔ mɛ nu ilaa ibono o
buu sa ɔmɔ mɔ, mɔmɔ-gɛnɔ gɛ wu'.
Mɛ nu mɔ gɛsɛ, ne mɛ yen Wurubuaarɛ
ne mɛ tɔgɛ yɛɛ, "Idɛ kon Wurubuaarɛ
gi yɛgɛ asa abono mɛ mɛŋ gyɛ aye
Gyuda awura mɔ dɔ ako kee mɛ nyɛ
nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ ne mɛ kyɛɛgɛ lii
mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ de mɛ' nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena."

*Asa Kp*ɛi-Kpɛi Mɛ Ka Gyan' Wura Yesu So

19 Aberɛ abono asa mɛ mɔɔ Sitiifen ne
mɛ kya ka Yesu asonbo asɛnsɛ mɔ ansi
Gyɛrusalem mɔ, i yɛgɛ Yesu asonbo mɔ
mɛ yaasɛ kpe nten kpɛi-kpɛi. Ako mɛ
loo ifɛ kpaa fo koo-koo Fonisiya gɛsinkpan
so de Saapurosɛ gikyaafiya so de Antiyoki
ɔsowolɛ so. Mɛ yaasɛ gɛnen mɔ, mɛ naa
mɛ kya tɔgɛ Yesu agyɛbi mɔ mɛ kya sa
daa Gyuda awura wolɛ.

20 Mɔmɔ asa ako berɛ, mɛ baa loo
Antiyoki mɔ, mɛ tɔgɛ Yesu ilaa sa Geriiki
awura kee. Abono mɛ kyule tɔgɛ Yesu
ilaa sa Geriiki awura mɔ ako mɛ lii Saa-
purosɛ de Siirini ɔsowolɛ so. Mɛ tɔgɛ
Wura Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ sa asa.
21 Wurubuaarɛ gi kpaa abono mɛ tɔgɛ
Yesu ilaa mɔ, ne asa sakyɔ mɛ ka gyan'
Wura Yesu so ne mɛ kisee ba mɛ kya son
mɔ.

22 Yesu asonbo gikpen gibono mɛ bo
Gyɛrusalem mɔ mɛ nu yɛɛ gɛnen asa
abono mɛ ka gyan' Yesu so mɔ, mɛ keda
ɔnyen ɔko sun Antiyoki nno, mɛ kya terɛ
mɔ yɛɛ Banabasɛ. 23-24 Banabasɛ gi kpe
ne ɔ kpaa wu Wurubuaarɛ ilaa wɔrasɛ
ibono ɔ kya wɔra Antiyoki mɔ de mɔ-ansi
mɔ, i wɔra mɔ-gisen dɔ ɔkon. Banabasɛ
baarɛ gyɛ isa dɛnsɛ gɛsintin. Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ kya wɔra ilaa mɔ-gɛkyena dɔ
ne ɔ tansi ɔ bo gikagyan sa Wura Yesu.
Imɔso Banabasɛ gi tɔgɛ keda Antiyoki
awura abono pɛwu nyoro yɛɛ mɛ' kpɛ kyu
mɔmɔ-asen pɛwu sa Wura Yesu de mɛ' kpɛ
ma-a ka ma-a gyan mɔ so gɛnen. Nfono
mɔ, asa sakyɔ mɛ kyu ɔmɔ-nyoro too
Wura Yesu so baa bɔla mɔmɔ so.

25 Banabasɛ gi lii nfono mɔ, ɔ kyon kpe
Taasu kpaa laarɛ Sɔɔlo. 26 O wu Sɔɔlo mɔ,
o kyu mɔ kpe Antiyoki, ne ɔmɔ asa anyɔ
mɛ sii kyena Yesu asonbo gikpen gibono gi
bo nno mɔ asɛ gɛsi mumuli. Mɛ nyiile asa
sakyɔ Wurubuaarɛ ilaa Antiyoki ɔsowolɛ
ɔbono so. Nno ne asa mɛ daa giterɛ Yesu
akasɛbo mɔ yɛɛ Kirisito awura.

27 Gɛnen nkɛ nbono dɔ mɔ Wurubuaarɛ
ikalan atɔgɛbo ako mɛ lii Gyɛrusalem ba
Antiyoki nno. 28 Mɛ ba gɛnen mɔ, Wu-
rubuaarɛ Oduduu mɔ gi suu de ɔmɔ dɔ
ɔko, mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Agabusɛ. O wu
ilaa ibono i laa baa ba owi ɔko dɔ mɔ. O
wu gɛnen mɔ, ɔ koso yelɛ ne ɔ tɔgɛ yɛɛ
akon belɛ ako a kya laarɛ de a' baa tɔrɔ
gɛsinkpan pɛwu so. Wura Kelɔɔdiyusɛ
gɛkyena dɔ ne ilaa ibono Agabusɛ gi wu
tɔgɛ mɔ i lɔɔ ba gɛsintin.
29 Nfono mɔ, Yesu akasɛbo abono mɛ
bo Antiyoki nno mɔ mɛ ŋminde yela
yɛɛ mɔmɔ ɔkamaasɛ ɔ' too aterenbi
gɛnɔɔbono ɔkara ɔ laa taalɛ mɔ de mɛ'
kyu kpe Gyudiya gɛsinkpan so kpaa kpaa
mɔmɔ-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ abono
mɛ tɛ nno mɔ. 30 Gɛsintin mɔ, mɛ too
aterenbi mɔ gɛnen, ne mɛ kyu sun Ban-
abasɛ mɔ-rɛ Sɔɔlo yɛɛ mɛ' kyu kpaa wɔra
abelɛnsɛ abono mɛ kya kerɛ Yesu asonbo
gikpen mɔ so nno mɔ abaa dɔ.

12

*Asa M*ɛ Kii Ka Yesu Asonbo Mɔ Ansi

1 Gɛnen owi ɔbono mɔ, Wura Hɛrodɛ gi
luu mɔ-ansi yii Wura Yesu asonbo gikpen
mɔ dɔ ako so, ɔ kya ka ɔmɔ-ansi. 2 Ɔ yɛgɛ
mɛ mɔɔ Gyeemesi, Gyɔn mɔ-daa mɔ, de
gɛki. 3 Ibono o wu yɛɛ gimɔɔ mɔ ɔ yɛgɛ
mɛ mɔɔ Gyeemesi mɔ i wɔra Gyuda awura
mɔ ɔkon mɔ, ɔ mɛŋ sin gɛnen. Ɔ yɛgɛ mɛ
keda Piita kee. Gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ, i
gyɛ owi ɔbono mɛ kya gyi mɔmɔ Gyuda
awura bodobodo maadiisɛ gɛsi.
4 Hɛrodɛ gi yɛgɛ mɛ keda Piita gɛnen
mɔ, mɛ kyu mɔ kpaa tii de obu, ne ɔ yɛgɛ
mɛ kyu mɔ kyu wɔra asogyaana abaa dɔ
mɛ kya dii mɔ anan-anan mɛ kya kyarɛ
abara. Asogya mɔ mɛ bo akpen anan.
Wura Hɛrodɛ gi laarɛ daa fɛɛ Gyuda awura
mɔ mɛ' gyi mɔmɔ-Lɛwu Gi Seregɛ Aye So
Gɛsi mɔ logɛ pɛi de ɔ' lɔɔ gyi Piita nbɛlɛ
sansana. 5 Imɔso ibono mɛ mɛŋ ti taa gyi
gɛnen gɛsi gɛbono ta so mɔ, mɛ yɛgɛ Piita
kpɛ o tii de obu. Owi ɔbono Piita tii de obu
mɔ gɛnen mɔ, Yesu asonbo gikpen mɔ mɛ
kya lɛɛ ɔmɔ-gisen dɔ ndalaa mɛ kya kolɛ
Wurubuaarɛ mɛ kya sa mɔ.

*Wurubuaar*ɛ Dɔ Ɔsɔɔ Gi Tigi Piita

6 Fɛɛ ɔkɛ Wura Hɛrodɛ laa yɛgɛ de
mɛ' tigi Piita kyu mɔ ba sansana baa gyi
mɔ-nbɛlɛ mɔ, imɔ gɛnyɛ mɔ Piita gi
dɛ ginsi gidɛ asogya anyɔ nsana. Mɛ da
mɔ abeletɔ ilaran inyɔ kyaga de ɔmɔ.
Sogyaana ako mɔ mɛ yelɛ mɛ kya dii obu
ɔbono dɔ ɔ bo mɔ gɛbunono. 7 Nfono
mɔ, Wura Wurubuaarɛ ɔsɔɔ gi ba Piita asɛ
obu mɔ dɔ, ne fatela gi kyangɛ nno faa
ŋma-a. Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi da mɔ
kyingi ne ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Koso belen."
Nfono mɔ, abeletɔ ilaran mɔ i lii mɔ-abaa
dɔ. 8 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ
sa Piita yɛɛ, "Puru fo-ngbɛ suu de fo' kyu
fo-ayaawolɛ wɔra." Piita gi wɔra gɛnen,
ne ɔsɔɔ mɔ gi kii tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Keda
fo soso-lɛɛ gɛgbɛ mɔ mili fo-nyoro de fo'
naa buu me." 9 Gɛsintin mɔ, Piita gi buu
Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ lii obu mɔ dɔ.
Gɛnen aberɛ abono pɛwu mɔ, ilaa ibono
Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ kya wɔra mɔ,
Piita berɛ mɛŋ nyi yɛɛ i gyɛ gɛsintin. I
kya wɔra mɔ daa fɛɛ oderi.
10 Mɛ naa baa kyon asogya gyangbarasɛ
abono mɛ kya dii nno mɔ so, ne mɛ kii baa
kyon anyɔsɛ mɔ kee so naa baa fo gɛkpen
gɛbono mɛ pɔrɔ kyaabɔɔ asa otiiten mɔ
gɛbunono. Gɛnen gɛbunono gɛbono gɛ dɛ
kyu lii kpe nten dɔ. Gisin gibono mɛ kyu tii
gɛmɔ mɔ gi gyɛ daa abeletɔ gisin. Mɛ fo
gɛbunono mɔ asɛ gɛnen mɔ, gimɔ gbaa-
gbaa gi tigi gimɔ-atɔ sa ɔmɔ ɔkpa ne mɛ
lii loo nten dɔ. Mɛ lii gɛnen mɔ, mɛ kyu
de nten dɔ ɔkpa ɔko. Ayaa abono so mɔ,
Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi kyon taa Piita
yɛgɛ. 11 Nfono kon mɔ, Piita ansi a ba ilaa
ibono i wɔra mɔ mɔ so, ne ɔ tɔgɛ sa mɔ-
nyoro yɛɛ, "Idɛ kon berɛ, nɛ bii ibono i
gyɛ gɛsintin yɛɛ Wura Wurubuaarɛ ne n
sun mɔ-ɔsɔɔ baa mɔlɛgɛ me lii Hɛrodɛ
abaa dɔ, de ilaa ibono pɛwu Gyuda awura
mɔ mɛ kya laarɛ mɛ' kyu wɔra me mɔ i'
nyɛ wɔra giyan."
12 Piita gi bii mɔ-ɔyelɛten ɔbono ɔ yelɛ
mɔ, ɔ naa kyon kpe Mariya, Gyɔn mɔ-nyi
gɛwi. Mɛ kya terɛ gɛnen Gyɔn ɔbono
ginyen giko kee yɛɛ Maako. Asa sakyɔ mɛ
gyan' Mariya mɔ gɛwi mɛ kya dalaa gɛnen
owi ɔbono dɔ. 13 Piita gi fo gɛbunono mɔ,
ɔ sa ago-o. Ɔ sa ago-o gɛnen mɔ, obolonbu
ɔko gi naa kpe de ɔ' kpaa tigi mɔ. Mɛ kya
terɛ gɛnen obolonbu ɔbono yɛɛ Roda.
14 Roda gi nu Piita gigyɛbi' mɔ, ɔ bii mɔ.
I wɔra mɔ ɔkon gikyɔ so mɔ, ɔŋ taa baa

wu ansi de o' tigi mɔ. Ɔ selɛ kpaa buu sa
asa abono mɛ bo nno mɛ kya dalaa mɔ
yɛɛ Piita yelɛ gɛbunono. 15 Roda gi buu sa
ɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, "Fo kya
budi daa do-o?" Mɔ, ɔ kpɛ ɔ dɛ daa yɛɛ
i gyɛ daa Piita. Nfono mɔ mɛ tɔgɛ yɛɛ,
"I gyɛ daa Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔbono ɔ
kya kerɛ Piita so mɔ ne." 16 Piita kpɛ san
ɔ kya ŋmɛɛ gisin mɔ daa. Mɛ kpaa tigi ne
mɛ wu yɛɛ i gyɛ Piita mɔ, i dɛ ɔmɔ-gɛnɔ.
17 Piita gi diirɛ mɔ-gibaa yɛɛ mɛ' wɔra
kurun, ne ɔ lɛɛ gɛsɛ pɛwu nyiile ɔmɔ
gɛnɔɔbono Wura Wurubuaarɛ gi kpaa lɛɛ
mɔ lii obu mɔ dɔ mɔ. O buu sa ɔmɔ ta mɔ,
ɔ tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ, "Fɛ' buu gɛnen ilaa idɛ
sa Gyeemesi de aye-nanboana Yesu asonbo
sɛnsɛ mɔ." Nfono ne ɔ lii taa ɔmɔ yɛgɛ
ne ɔ kyon gɛten banban.

18 Gɛdɛ gɛ baa kɛ mɔ, asogya abono mɛ
kya dii Piita mɔ mɛŋ baa wu mɔ. Mɛ yiyɛɛ
gikyɔ yɛɛ fonɛ ne Piita gi kyon wɔra ɔmɔ.
19 Wura Hɛrodɛ gi laarɛ Piita kpon ɔŋ kya
wu mɔ mɔ, ɔ terɛ asogya mɔ mɛ kya
dii Piita mɔ kpaa taasɛ ilaa. Ɔ taasɛ ɔmɔ
ilaa ta mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ mɛ' mɔɔ gɛnen
asogya abono. Imɔ gɛmara mɔ, Hɛrodɛ gi
lii Gyudiya gɛsinkpan mɔ so ne ɔ kyon kpe
Sɛsariya kpaa kyena nno ŋmaraa.

*H*ɛrodɛ Lɛwu

20 Gɛnen aberɛ abono dɔ mɔ Wura
Hɛrodɛ dɛ ginyadon de Taya de Sidon
isowolɛ so asa. Imɔso asa mɔ mɛ tɔgɛ
kyule abara yɛɛ mɛ laa kpaa wu mɔ. Mɛ
daa giwu ɔbono o buu de wura mɔ, mɛ kya
terɛ mɔ yɛɛ Belasitusɛ, ne mɔmɔ-rɛ mɔ
mɛ wɔra gɛnɔ kolon pɛi. Mɛ wɔra gɛnɔ
kolon gɛnen mɔ, ne mɛ nyɛ kpaa wu wura
mɔ, ne mɛ kolɛ wura mɔ yɛɛ ɔ' yɛgɛ mɛ'
nyɛ gisen yuuli de mɛ' kyu kyena. I kya
nyiile yɛɛ pɛi de mɛ' nyɛ agyudɔ gyi mɔ,
mɛ kya kpaa sɔɔ lii daa mɔ-gɛsinkpan so
awura asɛ.

21 Ɔ yela gɛkɛ sa ɔmɔ de mɔ-rɛ ɔmɔ mɛ
gyan', ne o kyu mɔ-giwurakuru kyu bun ne
ɔ kpaa kyena gɛwuragyapaa so. Mɛ gyan'
gɛnen mɔ ne ɔ tɔngɛ sa ɔmɔ. 22 Hɛrodɛ
gi tɔngɛ sa ɔmɔ gɛnen ta mɔ, asa mɔ mɛ
san mɛ kya kpen mɛ kya tɔgɛ yɛɛ, "Ɔnyen
mɔ berɛ, ɔkperɛ ne, i mɛŋ gyɛ nyamesɛ."
23 Ayaa abono so mɔ, Wura Wurubuaarɛ
ɔsɔɔ gi kyu gilɔ too Hɛrodɛ so. Ɔ loo
asonsɔɔ faa nyiŋɛ-nyiŋɛ pɛi ne ɔ lɔɔ wu'.
I kya nyiile yɛɛ ɔ mɛŋ kyu nyisigyi ɔbono
ɔ gyɛ Wurubuaarɛ wolɛ-lɛɛ mɔ kyu sa
mɔ.

*Banabas*ɛ de Sɔɔlo Mɛ Kii Kpe Antiyoki

24 I baa lii aberɛ abono mɔ, Wura Yesu
agyɛbi mɔ a kpɛ a kya yɛlegɛ ne asa
abono mɛ kya sɔɔ amɔ gyi mɔ mɛ kya
nyaakyɔ mɛ kya too. 25 Banabasɛ mɔ-rɛ
Sɔɔlo mɛ logɛ ɔmɔ-ilaa ibono mɛ kpe
Gyɛrusalem kpaa wɔra mɔ, mɛ kii kyon
nfono mɛ lii mɔ. Mɛ kya kii mɔ, mɛ kyu
Gyɔn ɔbono mɛ kya terɛ mɔ-ginyen giko
kee yɛɛ Maako mɔ buu mɔmɔ-nyoro.

13

*M*ɛ Sun Banabasɛ Mɔ-rɛ Sɔɔlo

1 Yesu asonbo gikpen gibono gi bo An-
tiyoki ɔsowolɛ so mɔ gi nyɛ asa abono
mɛ kya tɔgɛ Wurubuaarɛ ikalan de abono
mɛ kya nyiile asa Yesu ilaa. Mɔmɔ-anyen
ne n gyɛ Banabasɛ de Sɔɔlo de Simiyon
ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Nigyɛrɛ
mɔ, de Lusiyusɛ ɔbono ɔ lii Siirini mɔ,
de Manayan ɔbono mɛ bela mɔ-rɛ Wura
Hɛrodɛ gɛten kolon dɔ mɔ.

2 Owi ɔko dɔ mɔ, Yesu asonbo gikpen
mɔ mɛ kya son Wura Yesu ne mɛ kya
ŋminde nnɔ. Mɛ kya son gɛnen mɔ,
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi tɔgɛ sa ɔmɔ
yɛɛ, "Fɛ' lɔrɔ Banabasɛ mɔ-rɛ Sɔɔlo
yela sa me Wurubuaarɛ de mɛ' kpaa wɔra
gɛsun gɛbono n kya laarɛ mɛ' wɔra mɔ."
3 Gɛsintin mɔ, mɛ lɔrɔ Banabasɛ mɔ-rɛ
Sɔɔlo yela, ne mɛ kii ŋminde nnɔ ne mɛ
dalaa kyu mɔmɔ-abaa gyan mɔmɔ so kolɛ
Wurubuaarɛ yɛɛ ɔ' kpaa mɔmɔ, ne mɛ lɛɛ
ɔmɔ ɔkpa.

4 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi sun Ba-
nabasɛ mɔ-rɛ Sɔɔlo gɛnen mɔ, mɛ kpe
Siluusiya ɔsowolɛ so. Mɛ kpaa loo nno
mɔ, mɛ loo gikolii kyu kyon kpe Saapurosɛ
gikyaafiya so. 5 Mɛ kya kpe mɔ, mɛ kpaa fo
Salamisɛ ɔsowolɛ so mɔ, mɛ yii gɛsɛ mɛ
kya tɔgɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ ma-a sa
asa Gyuda awura akyangbon dɔ. Banabasɛ
mɔ-rɛ Sɔɔlo mɛ nyɛ Gyɔn Maako gi kpaa
ɔmɔ.

*S*ɔɔlo Mɔ-rɛ Banabasɛ Mɛ Gyangara
Biila Wura Ɔko

6 Sɔɔloana mɛ naa-naa gyan' de gɛnen
gikyaafiya gɛbono pɛwu kpaa fo Pafosɛ
ɔsowolɛ so mɔ, mɛ kpaa lii Gyudanyen ɔko

so. Gɛnen ɔnyen mɔ gyɛ daa biila wura. Ɔ kya kyu mɔ-nyoro yɛɛ Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ne ɔ gyɛ. Mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Baayesu. 7 Baayesu baarɛ tɛ ɔbelɛnsɛ ɔko asɛ. Mɛ kya terɛ ɔbelɛnsɛ mɔ yɛɛ Sɛgyisɛ Pɔɔlosɛ. Mɔ ne n kya kerɛ gɛnen gɛsinkpan gɛbono so sa Rom awura. Ɔbelɛnsɛ mɔ nyi ɔlaako. O nu Banabasɛ mɔ-rɛ Sɔɔlo so mɔ, o sun kpaa terɛ ɔmɔ de ɔ' nyɛ nu Wurubuaarɛ agyɛbi.

8 Mɛ kpe ɔbelɛnsɛ mɔ giterɛ mɔ de-e, biila wura mɔ kya sɔɔ mɔmɔ akyɔɔlɛ. Mɔ-ginyen Baayesu mɔ gɛsɛ de Geriiki awura gɛdɛ dɔ ne n gyɛ Elimasɛ. Elimasɛ mɔ kya laarɛ daa gɛnɔɔbono ɔ laa yɛgɛ ne ɔbelɛnsɛ mɔ maŋ nyɛ nu mɔmɔ asɛ de ɔ mɛŋ sa ɔ' nyɛ sɔɔ Yesu gyi. Imɔso ne ɔ kya sɔɔ mɔmɔ akyɔɔlɛ gɛnen. 9 Sɔɔlo ginyen giko ne n gyɛ Pɔɔlo.

Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi suu de mɔ, ne ɔ kerɛ biila wura mɔ-ansi dɔ faa yiridi-didi 10 ne ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ mɔ-bi ne n gyɛ fo. Fo-lɛɛ ne n kpɛ i gyɛ ibono fo laa kyu ilaa nyɛnyɛn kpɛi-kpɛi kyu penɛ asa adawo so. Gɛsintin gigyi ilaa berɛ, fo kya kyo imɔ pɛwu. Fo kpɛ fi-i laarɛ gɛnɔɔbono fo laa kyu penɛ yɛɛ Wura Yesu gɛsintin ilaa ne n gyɛ abon. Fo maŋ taa imɔ yɛgɛ gɛnen? 11 Idɛ kon berɛ, Wurubuaarɛ laa nyiile fo ŋmaraa pii de fo' kerɛ. Fo-ansi a laa boori wɔra fo. Fo maŋ baa nyɛ wu owi kpaa fo ɔkara ɔko pɛi de fo' kii nyɛ wu ilaa." Ayaa abono so mɔ, ɔnyen mɔ ansi so a wɔra mɔ faa tum, ne i wɔra gibiri wɔra mɔ. Ɔ san ɔ naa ɔ kya laa abaa ɔ kya laarɛ ɔbono ɔ laa keda mɔ.

12 Ɔbelɛnsɛ mɔ gi wu ibono i ba biila wura mɔ so mɔ, i yɛgɛ ɔ ka gyan Wura Yesu so. I kya nyiile yɛɛ ibono Pɔɔloana mɛ dɛ Wurubuaarɛ ilaa mɛ kya nyiile asa kyu naa de Wura Yesu so mɔ, i naa mɔ-gimu dɔ.

Pɔɔloana Mɛ Kyu Gikolii Kpe Panfiliya Gɛsinkpan So

13 Pɔɔlo mɔ-rɛ abono mɛ kya naa gɛnen mɔ mɛ lii Pafosɛ kyu gikolii kpe Pɛɛga ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo Panfiliya gɛsinkpan so mɔ. Gyɔn Maako berɛ gi naa taa ɔmɔ yɛgɛ kii kyon kpe Gyɛrusalem. 14 Pɔɔlo mɔ-rɛ asɛnsɛ mɔ mɛ loo Pɛɛga mɔ, mɛ dɛngɛ kyon kpe ko-o Antiyoki ɔbono ɔ bo Pisidiya gɛsinkpan so mɔ.

Gɛkɛ kyoolasɛ gɛdɛ mɔ, mɛ koso kpe mɔmɔ Gyuda awura gikyangbon dɔ. Mɛ loo nno mɔ, mɛ kpelegɛ kyena. 15 Asa abono mɛ gyan' nno mɔ mɛ kalɛ Wu-rubuaarɛ nbara ɔwolɛ de Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo ɔwolɛ. Mɛ kalɛ ta mɔ, abelɛnsɛ abono mɛ kya kerɛ mɔmɔ-gikyangbon mɔ so mɔ mɛ lɛɛ isa kpaa tɔgɛ sa Pɔɔloana yɛɛ, "Aye-nanboana Isir-ale awura, nengyene fɛ bo gɛtɔngɛ gɛko fɛ laa tɔgɛ keda asa abono mɛ bo gɛrɛnaa faa nyoro mɔ, fɛ' tɔgɛ sa ɔmɔ."

Pɔɔlo Gi Tɔgɛ Yesu Ilaa Sa Isirale Awura Antiyoki Ɔsowolɛ So

16 Nfono mɔ, Pɔɔlo gi koso yelɛ ne ɔ diirɛ mɔ-gibaa yɛɛ mɛ' wɔra kurun de mɛ' nu mɔ asɛ ne o yii gɛsɛ ɔ kya tɔgɛ yɛɛ, "Me-nanboana Isirale awura de fɛye asafo abono fɛ selɛ aye-Wurubuaarɛ mɔ, fɛ' nu me asɛ. 17 Wurubuaarɛ ɔbono aye Isirale awura a kya son mɔ ne n lɛɛ aye-naanaana adedaabo mɔ yela sa mɔ-nyoro. Mɛ kpaa gyi gisafo Igyipiti gɛsinkpan so, ne Wu-rubuaarɛ gi yɛgɛ mɛ ŋan wɔra ɔsowolɛ gbaa'. Imɔ gɛmara mɔ, o kyu mɔ-ɔlon belɛ mɔ kparɛ ɔmɔ lii Igyipiti gɛsinkpan mɔ so. 18 Ɔ kerɛ ɔmɔ so gipen dɔ gɛnen-n nsi ikue-inyɔ. 19 Imɔ gɛmara mɔ, mɛ baa loo Keena gɛsinkpan so. Gɛnen owi ɔbono mɔ asa akpen kpɛi-kpɛi sono mɛ ti mɛ tɛ gɛsinkpan mɔ so. Wurubuaarɛ gi yɛgɛ aye-naanaana mɛ nyida asa abono isowolɛ mɔ, ne o kyu mɔmɔ-gɛsinkpan mɔ sa aye-naanaana mɔ. 20 Pɛi de mɛ lɔɔ nyɛ gɛsinkpan mɔ, i gyi fɛɛ nsi nwɛ nnan de ikue-inyɔ de saalaa. Aye-naanaana mɔ mɛ tɛ gɛsinkpan mɔ so mɔ, Wurubuaarɛ kya lɛɛ agyangbarabo lii mɔmɔ kee-kee dɔ yɛɛ mɔmɔ ne mɛ' gyangbara sa ɔmɔ. I ba gɛnen kaaborɛ Samuɛlɛ ɔbono ɔ gyɛ Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo mɔ owi gi baa fo. 21 Samuɛlɛ gɛkyena dɔ mɔ aye-naanaana mɔ mɛ kolɛ Wurubuaarɛ yɛɛ ɔ' sa ɔmɔ wura. Mɛ kolɛ Wurubuaarɛ gɛnen mɔ, gɛsintin mɔ Wurubuaarɛ gi kyu Sɔɔlo ɔbono ɔ gyɛ Kisi mɔ-bi mɔ kyu sa ɔmɔ yɛɛ ɔ' wɔra ɔmɔ-wura. Sɔɔlo gyɛ Bɛngyamin gɛsu dɔ. O gyi gɛwura mɔ, nsi ikue-inyɔ. 22 Wurubuaarɛ gi kyigi Sɔɔlo lii gɛgyapaa mɔ so ne o kyu Deefidi kyu yii.

Deefidi baarɛ ilaa ne Wurubuaarɛ gi lɛɛ tɔgɛ aye yɛɛ, ‘Nɛ wu yɛɛ Deefidi, Gyɛsi mɔ-bi mɔ, gyɛ me-gisen dɔ isa ɔnan; ɔ laa wɔra me-gɛlaarɛ ilaa kpaa lii.’

23 “Wurubuaarɛ gi wolaa ka yela yɛɛ ɔ laa lɛɛ ɔmɔlɛgɛbo lii gɛnen Deefidi baarɛ mɔ-anaanaanabi dɔ sa aye Isirale awura. Gɛnen ɔmɔlɛgɛbo ɔbono gi ti ba. Mɔ ne n gyɛ Yesu. 24 Pɛi ne ɔ ba mɔ, Wurubuaarɛ gi yɛgɛ Gyɔn gi wolaa baa tɔgɛ sa aye Isirale awura pɛwu yɛɛ a' nu aye-nyoro gɛsɛ de a' kyɛɛgɛ lii aye-ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ de mɛ' gyere aye Wurubuaarɛ sagyere. 25 Gyɔn gɛsun gɛbono ɔ baa wɔra mɔ gɛ kya kpe laalaalogɛ mɔ, ɔ taasɛ yɛɛ, ‘Fɛye asɛ mɔ, menɛ nyamesɛ ne me n gyɛ? Iŋ gyɛ me ne n gyɛ ɔbono fɛye-ansi a gyan' mɔ so mɔ. Me-gɛmara mɔ, ɔko laa ba. Meŋ fo de n' ba gɛsɛ kyu mɔ-ayaawolɛ tolɛ mɔ-ayaa dɔ sa mɔ gbaa.’

26 “Me-subuana Aberaham gɛten dɔ asa, de fɛye asafo abono kee fɛ selɛ Wurubuaarɛ mɔ, Wurubuaarɛ gi yɛgɛ me-rɛ fɛye a nyɛ nu ɔmɔlɛgɛbo ɔbono so ilaa ne. 27 Asa abono mɛ bo Gyɛrusalem mɔ de ɔmɔ-abelɛnsɛ abono mɛ kya kerɛ ɔmɔ so mɔ mɛ mɛŋ wu Yesu bii yɛɛ mɔ ne n gyɛ ɔmɔlɛgɛbo mɔ. Gɛkɛ kyoolasɛ kamaasɛ mɔ, mɛ kya kalɛ Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo iwolɛ mɔ, mɛ mɛŋ kya nu imɔ gɛsɛ. Mɔmɔ, mɔ, ne n gyɛ abono mɛ yɛgɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ mɛ tɔgɛ yela mɔ i nyɛ ba gɛsintin. I lii fɛɛ mɔmɔ ne n yɛgɛ ne mɛ mɔɔ Yesu. 28 Nkana mɛ mɛŋ wu ilaa ibono so mɛ laa yelɛ tɔgɛ yɛɛ ɔ' wɔra ɔmɔɔsɛ mɔ. Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ, mɛ dabɔlɛ tɔgɛ Pilato yɛɛ ɔ' lɛɛ gɛnɔ yɛɛ Yesu ɔ' wɔra ɔmɔɔsɛ. Gɛsintin mɔ, Pilato gi lɛɛ gɛnɔ, ne mɛ da Yesu aŋanbi oyii so mɔɔ. 29 Mɛ wɔra Yesu ɔmɔ-iwɔrasɛ pɛwu ta fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ mɛ wolaa ŋmarasɛ yela kyu lii mɔ so mɔ, mɛ saga mɔ lii mɔ-lɛwu oyii mɔ so, ne mɛ kyu mɔ kpaa pule folɛbɔ gɛkyan dɔ. 30 Wurubuaarɛ, mɔ, gi kyingi mɔ lii ibuni dɔ. 31 Yesu gi kyingi lii ibuni dɔ gɛnen mɔ, nkɛ gikyɔ dɔ mɔ ɔ lɛɛ mɔ-nyoro nyiile asa abono nkana mɛ buu mɔ lii Galeli kpe Gyɛrusalem mɔ. Asa abono mɛ wu mɔ de ansi gɛnen mɔ ne n gyɛ abono mɛ kya lɛɛ mɔ-ilaa mɛ kya tɔgɛ ma-a sa aye Isirale awura mɔ.

*Ibono Wurubuaar*ɛ Gi Ka Yela Sa Aye-Naanaana Mɔ

*I Ba G*ɛsintin Kon

32 “Aye kee, a ba gɛrɛnaa faa, a dɛ daa ɔkalan konkonsɛ kyu lii mɔ so a kya bara fɛye. Ilaa ibono Wurubuaarɛ gi wolaa ka yela sa aye-naanaana mɔ, ɔ yɛgɛ i ba gɛsintin sa aye mɔmɔ-biana mɔ. 33 Nnɛ ne ɔ wɔra ne ɔ yɛgɛ i ba gɛsintin sa aye gɛnen? Imɔ ne n gyɛ yɛɛ o kyingi Yesu lii ibuni dɔ. Wurubuaarɛ Ilon ɔwolɛ mɔ dɔ kee Wurubuaarɛ gi tɔgɛ Yesu ilaa ɔlon nyɔsɛ mɔ dɔ yɛɛ,

‘Fo gyɛ me-gisen dɔ obi. Ndɛ nɛ wɔra fo-sɛ.’

34 Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ gɛtɛɛko kee ɔ tɔgɛ yela yɛɛ ɔ laa kyingi Yesu lii ibuni dɔ de gɛkaako ɔ mɛŋ sa ɔ' kpaa loo isɛ dɔ de ɔ' gyɔ. Kyu lii ilaa idɛ so mɔ ɔ tɔgɛ yɛɛ,

‘Fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ ka yela sa Deefidi mɔ i maŋ gbangɛ.

Me Wurubuaarɛ gbaa-gbaa nan kpaa fo.’

35 Ne Wurubuaarɛ ilon ɔwolɛ mɔ dɔ mɔ, ɔko gi tɔgɛ sa Wurubuaarɛ yɛɛ,

‘Ɔbono o kyu mɔ-nyoro fuɛ sa fo mɔ berɛ, fo maŋ yɛgɛ mɔ ɔ' gyɔ sii isɛ dɔ kpa-a.’

36 I mɛŋ gyɛ Deefidi ne Wurubuaarɛ ɔwolɛ mɔ darɛ gɛnen. I kya nyiile yɛɛ Deefidi gi wɔra Wurubuaarɛ gɛlaarɛ mɔ-gɛkyena dɔ pɛwu, ne o wu' kpe mɔ-naanaana asɛ, ne mɔ-nyoro gibi mɔ gi gyɔ. 37 Ɔbono Wurubuaarɛ gi kyingi mɔ lii ibuni dɔ mɔ berɛ, mɛŋ gyɔ.

38 “Imɔso, aye-nanboana, fɛ' nu gɛsɛ yɛɛ kyu naa de Yesu baarɛ so ne fɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ o' kyu fɛye-ilaa nyɛnyɛn kyu kyɛɛ fɛye. 39 Nengyene fo nyamesɛ fo tɔgɛ yɛɛ fo laa gyi Wurubuaarɛ nbara nbono Mosisi gi ŋmarasɛ sa aye mɔ so pɛi de Wurubuaarɛ o' kyu fo-ilaa nyɛnyɛn kyɛɛ fo mɔ, fo maŋ taalɛ. Ɔkamaasɛ ɔbono o kyu mɔ-nyoro too Yesu so berɛ mɔ laa nyɛ Wurubuaarɛ ɔ' kpaarɛ mɔ-ilaa nyɛnyɛn kamaasɛ fuɛ sa mɔ de Wurubuaarɛ o' kyu mɔ yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran. 40 Fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so dɔɔdan de gisobiidɛ gibono Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ mɛ darɛ mɔ gi mɛŋ' ba fɛye so. I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ mɛ

ŋmarasɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ gi ka yela
mɔ mɔmɔ-iwolɛ dɔ yɛɛ,
41 'Fɛye abono fɛ kya ŋmasɛ me-ɔkalan mɔ
ne fɛŋ kya kyu me kyu terɛ sɛi mɔ,
fɛ' kyena de fɛ' kerɛ ilaa ibono nan
baa wɔra mɔ.
I laa baa dɛ fɛye-gɛnɔ ne fɛ laa wu' kpem.
I kya nyiile yɛɛ nan wɔra ilaa fɛye-
gɛkyena dɔ.
Nengyene ɔko gi buu gɛnen ilaa mɔ sa fɛye
gbaa mɔ,
fɛ maŋ sɔɔ gyi.' "
42 Pɔɔlo gi tɔngɛ ta ne mɔ-rɛ Banabasɛ
mɛ laa lii Gyuda awura gikyangbon mɔ
dɔ mɔ, asa mɔ mɛ kolɛ ɔmɔ yɛɛ gɛkɛ
kyoolasɛ gɛbono gɛ laa kii ba mɔ mɛ'
wɔra aniya de mɛ' kii baa nyiile mɔmɔ
gɛnen ilaa ibono Pɔɔlo gi tɔgɛ sa ɔmɔ
faa. 43 Mɛ yaasɛ lii gikyangbon mɔ dɔ
mɔ, Gyuda awura de asafo abono mɛ selɛ
Wurubuaarɛ ne mɛ loo Gyuda awura ɔson
mɔ dɔ mɔ sakyɔ mɛ naa buu Pɔɔlo
mɔ-rɛ Banabasɛ. Mɛ buu mɔmɔ gɛnen
mɔ, Pɔɔloana mɛ tɔgɛ keda ɔmɔ-nyoro
yɛɛ, "Fɛ nyɛ Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ kyu
naa de Yesu so faa mɔ, fɛ' kpɛ fa-a ka gyan
mɔ so."

Pɔɔlo Ilaa I Wɔra Gyuda Awura Ako Gɛlaaloo

44 Gɛkɛ kyoolasɛ gɛbono gɛ kii ba mɔ,
asa mɛ kpaa gyan faa fina-a de mɛ' nyɛ
nu Wurubuaarɛ agyɛbi kyu lii Yesu so. Mɛ
gyan gɛnen mɔ, i san daa pi-i de ɔsowolɛ
mɔ so asa pɛwu mɛ' lii kpe nno. 45 Gyuda
awura mɔ ako mɛ wu gɛnɔɔbono asa mɛ
nyaakyɔ Pɔɔloana asɛ gɛnen mɔ, i wɔra
mɔmɔ gɛlaaloo. Imɔso ɔ kya tɔngɛ mɔ,
mɛ sɔɔ mɔ akyɔɔlɛ, ne mɛ saalɛ mɔ fili.
46 Nfono mɔ, Pɔɔlo mɔ-rɛ Banabasɛ mɛ
da otu tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ, "I tiri yɛɛ fɛye
ne a daa gitɔgɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ
sa. Ibono fɛ kine amɔ ginu ne fɛye gbaa-
gbaa ne n bun fɛye-nyoro gipuɛɛ yɛɛ fɛye
berɛ, fɛŋ kaaborɛ fɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena gɛkpaa faa mɔ, a laa naa taa fɛye
yɛgɛ. A kya kyon asa kpɛi-kpɛi abono mɛ
mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ asɛ ne. 47 I kya
nyiile yɛɛ Wura Wurubuaarɛ gi wolaa ka
yela mɔ-agyɛbi dɔ yɛɛ,
'Nan lɛɛ fo yela de fo ne fo' wɔra fɛɛ fatela
sa gɛsinkpan so asa kpɛi-kpɛi.
Gɛsinkpan gɛbɔgɔlɔn kamaasɛ gɛbono dɔ
mɛ bo mɔ,
fo ne nan kyu me Wurubuaarɛ
amɔlɛgɛ kperɛ ɔmɔ
de mɛ' nyɛ ɔkyenaten me asɛ.' "
48 Abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ
mɛ nu gɛnen ɔkalan baarɛ mɔ, i wɔra ɔmɔ
ɔkon, ne mɛ tɔgɛ yɛɛ ɔkalan ɔbono mɛ
nu kyu lii Wura Yesu so faa gyɛ ɔkalan
dɛnsɛ, ne mɔmɔ dɔ asa abono i wolaa i gyɛ
yɛɛ mɛ laa nyɛ gɛkyena Wurubuaarɛ asɛ
gɛkpaa mɔ, mɛ ka gyan Yesu so. 49 Wura
Yesu agyɛbi mɔ a nu gyan' de nsana nno
pɛwu. 50 Nfono mɔ, Gyuda awura mɔ berɛ
mɛ kpe akyii abono mɛ bo aterenbi ne
mɛ bo Gyuda awura mɔ dɔ mɔ asɛ de
anyen abono mɛ gyɛ anyamesɛ gbaa'gbaa
ɔsowolɛ mɔ so mɔ asɛ, ne mɛ kpaa nyida
Pɔɔlo de Banabasɛ sa ɔmɔ. Imɔso i yɛgɛ
asa mɛ kya ka Pɔɔlo mɔ-rɛ Banabasɛ ansi
ne mɛ gya ɔmɔ lii isowolɛ ibono i bo nsana
nno mɔ so. 51 Pɔɔlo mɔ-rɛ Banabasɛ mɛ
laa lii ɔsowolɛ mɔ so mɔ, mɛ kpiisi mɔmɔ-
ayaa isɛ yela mɔmɔ de i' lɛɛ nyiile yɛɛ
mɛŋ ba mɛ nyi ɔsowolɛ mɔ so awura
ilaa, ne mɛ kyon kpe Ikoniyon. 52 Mɔmɔ-
nanboana Yesu akasɛbo abono mɛ san
ɔsowolɛ mɔ so mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ gi suu de mɔmɔ, ne mɛ san mɛ tɛ de
ɔkon.

14

Pɔɔloana Mɛ Wɔra Ilaa Gbaa'gbaa Ikoniyon

1 Pɔɔlo mɔ-rɛ Banabasɛ mɛ kpaa loo
Ikoniyon mɔ, mɛ naa kpe Gyuda awura
gikyangbon dɔ. Mɛ tɔgɛ Yesu ilaa, ne i
yɛgɛ Gyuda awura de asa kpɛi-kpɛi sakyɔ
mɛ sɔɔ Yesu gyi. 2 Gyuda awura abono mɛ
kine mɛ mɛŋ sɔɔ Yesu gyi mɔ berɛ, mɛ
baa nyida Yesu asonbo mɔ sa asa kpɛi-kpɛi
ne i nyida mɔmɔ nsana.
3 Imɔso Pɔɔlo mɔ-rɛ Banabasɛ mɛ
sii kyena Ikoniyon nno kɛɛla ŋmaraa mɛ
kya da otu lɛɛ Wura Yesu ilaa mɛ kya
tɔgɛ asa. Mɛ lɛɛ tɔgɛ ɔmɔ gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ kya naa de Yesu so mɔlɛgɛ
anyamesɛ, ne Wura Yesu kee gi lɛɛ nyiile
yɛɛ i gyɛ gɛsintin. I kya nyiile yɛɛ ɔ yɛgɛ
mɛ taalɛ wɔra ilaa gbaa'gbaa ibono nkana
nyamesɛ maŋ taalɛ wɔra mɔ-gibaa so mɔ.
4 Nfono mɔ, ɔsowolɛ mɔ so asa mɔ mɛ
yɛ ginyɔ. Ako mɛ yelɛ Gyuda awura mɔ

gɛmara, ne mɔmɔ ako, mɔ, mɛ yela Yesu
isɔɔ mɔ gɛmara. 5 Gyuda awura mɔmɔ-rɛ
mɔmɔ-abelɛnsɛ abono mɛ kya kerɛ ɔmɔ
so mɔ de asa kpɛi-kpɛi mɛ wɔra gɛnɔ yɛɛ
mɛ laa wɔra Pɔɔlo mɔ-rɛ Banabasɛ ilaa
nyɛnyɛn de mɛ' da ɔmɔ abui mɔɔ. 6 Mɛ
nu gɛnen mɔ, mɛ kpandɛ lii nno kyon
Likoniya gɛsinkpan so, ne mɛ kpe Lisitera
de Dɛɛbi isowolɛ so, de gɛsinkpan gɛbono
gɛ sindi nno mɔ. 7 Nno kee mɛ naa mɛ
kya tɔgɛ Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ ma-a
sa asa.

Pɔɔlo Gi Kyɛ Ɔtɛgɛsɛ

8 Owi ɔbono mɛ bo Lisitera mɔ, mɛ
wu ɔnyen ɔko tɛ, mɔ-ayaa a wu'. Lii
ko-o ibono i korogɛ mɔ mɔ, ɔŋ naa kerɛ.
9 Pɔɔlo kya tɔngɛ mɔ, gɛnen ɔnyen baarɛ
kya nu mɔ asɛ. Pɔɔlo gi kerɛ mɔ faa
yiridididi mɔ, ɔ bii yɛɛ gɛnen ɔnyen baarɛ
bo gisɔɔgyi gibono gi laa taalɛ kyɛ mɔ.
10 Pɔɔlo gi wu gɛnen mɔ, o kpen ken-ken
yɛɛ, "Koso yelɛ fo-ayaa so." Nfono mɔ,
ɔnyen mɔ gi firigi yelɛ mɔ-ayaa so, ne ɔ
san ɔ kya naa kon.

11 Sakpii mɔ gi wu ilaa belɛ ibono Pɔɔlo
gi wɔra mɔ, mɛ kpen tɔgɛ Likoniya gɛdɛ
dɔ yɛɛ, "Ikperɛ ne n bingiri anyamesɛ ba
aye asɛ faa!" 12 Gɛnen so mɔ asa mɔ mɛ
kyu Banabasɛ yɛɛ mɔ ne n gyɛ ɔkperɛ
ɔbono mɛ kya terɛ yɛɛ Susɛ ne Pɔɔlo,
mɔ, ibono mɔ ne n kpɛ ɔ kya gyangbara
tɔngɛ sa asa so mɔ, mɛ kyu mɔ yɛɛ ɔ gyɛ
ɔkperɛ ɔbono mɛ kya terɛ yɛɛ Hɛrɛmisɛ.
13 Nfono mɔ Susɛ ɔkpegyɔrɔ ɔbono mɔ-
ɔkperɛ obu sindi gɛbunono gɛbono mɛ
kya kyu loo ɔsowolɛ mɔ so mɔ gi kpaa kyu
inaadɛ de iyii afototo kyu kpe ɔsowolɛ mɔ
gɛkpen gɛbunono mɔ asɛ de mɔ-rɛ sakpii
mɔ mɛ' kyɔɔlɛ Pɔɔlo mɔ-rɛ Banabasɛ fɛɛ
ikperɛ-lɛɛ mɔ ɔnan.

14 Banabasɛ mɔ-rɛ Pɔɔlo mɛ nu yɛɛ mɛ
laa kyɔɔlɛ ɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ keda ngbɛ
nbono mɛ suu mɔ kyadɛ de i' lɛɛ nyiile
yɛɛ mɛ kine imɔ, ne mɛ selɛ loo saarɛ
sakpii mɔ dɔ mɛ san mɛ kya kpen mɛ
kya tɔgɛ yɛɛ, 15 "Anyen, menɛ n wɔra ne
fɛ kya wɔra gɛnen? A gyɛ daa anyamesɛ
fɛɛ fɛye kee. Aye berɛ a kyu Wurubuaarɛ
ɔkalan konkonsɛ mɔ bara fɛye daa de fɛ'
nyɛ kyɛɛgɛ lii fɛye-ikperɛ gison gibono
giŋ kya kpaa fɛye de sɛi faa dɔ de fɛ' baa
son Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo nno adaa-
adaa mɔ. Mɔ ne n gyɛ ɔbono ɔ lɛɛ soso
de gɛsɛ de apoo de ilaa kamaasɛ ibono i
bo imɔ dɔ pɛwu mɔ. 16 Dedaa mɔ, ɔ sa
gɛsinkpan so asa kpɛi-kpɛi ɔkpa de mɛ'
wɔra ilaa ibono i bo mɔmɔ ɔbolɛ mɔ. 17 Ɔ
dabɔlɛ sa fɛye ɔkpa gɛnen mɔ, i mɛŋ gyɛ
yɛɛ ɔ mɛŋ wɔra ilaa de i' lɛɛ nyiile fɛye
yɛɛ ɔ bo no. Ɔ kya wɔra gidɛnsɛ sa fɛye.
Ɔ kya sa fɛye nyangbon ne ɔ kya yɛgɛ ilaa
duusɛana i kya sɔrɔ imɔ-abi imɔ-aberɛ
dɔ. Ɔ kya sa fɛye agyudɔ de ilaa dɛnsɛ
gikyɔ ibono i kya yɛgɛ fɛye-asen a kya
tɔrɔ fɛye." 18 Banabasɛ mɔ-rɛ Pɔɔlo mɛ
dabɔlɛ tɔgɛ ilaa idɛ sa ɔmɔ gbaa faa, i
wɔra ɔlon sa ɔmɔ, mɛŋ laarɛ mɛ' taalɛ tii
sakpii mɔ yɛɛ mɛ mɛŋ sa mɛ' kyɔɔlɛ ɔmɔ
fɛɛ ikperɛ-lɛɛ mɔ.

19 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, Gyuda awura
ako mɛ lii Antiyoki de Ikoniyon baa tɔgɛ
asa mɔ yɛɛ mɛ' yɛgɛ mɔmɔ-rɛ ɔmɔ mɛ'
wɔra gɛnɔ Pɔɔlo so. Gɛsintin mɔ mɛ
wɔra gɛnɔ, ne mɛ kpaa da mɔ abui ne
mɛ kpii mɔ lii ɔsowolɛ mɔ so. Mɛ kpii
mɔ lii ɔsowolɛ mɔ so gɛnen mɔ, mɛ nyi
yɛɛ o wu' daa! 20 Yesu akasɛbo mɔ mɛ
baa kyaabɔɔ mɔ. Ɔ koso yelɛ ne o kii naa
loo ɔsowolɛ mɔ so. Gɛdɛ kɛsɛ mɔ Pɔɔlo
mɔ-rɛ Banabasɛ mɛ kyon kpe Dɛɛbi.

Mɛ Tɔgɛ Wurubuaarɛ Agyɛbi Nten Kpɛi-Kpɛi

21 Mɛ loo Dɛɛbi mɔ, mɛ tɔgɛ Yesu
ɔkalan konkonsɛ mɔ sa asa ne i yɛgɛ asa
sakyɔ mɛ wɔra Yesu akasɛbo. Mɛ lii nno
mɔ, mɛ kii kyon kpe Lisitera de Ikoniyon
de Antiyoki. 22 Mɛ kpe Yesu akasɛbo abono
mɛ bo nno mɔ asɛ kpaa tɔgɛ keda mɔmɔ-
nyoro, ne mɛ tɔgɛ wɔra ɔmɔ yɛɛ mɛ'
kpɛ sii de mɔmɔ-gisɔɔgyi gibono mɛ sɔɔ
Yesu gyi mɔ. Mɛ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "I
bo no yɛɛ a laa wu awɔrɔfɔɔ gikyɔ berɛ.
Imɔ gɛmara mɔ, a laa nyɛ Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ." 23 Pɔɔlo
mɔ-rɛ Banabasɛ mɛ lɛɛ abelɛnsɛ sa Wura
Yesu asonbo akpen mɔ. Mɛ ŋminde gɛnɔ
ne mɛ dalaa kyu gɛnen abelɛnsɛ mɔ wɔra
Wura Yesu ɔbono mɛ ka gyan mɔ so mɔ
abaa dɔ.

24 Mɛ naa de Pisidiya gɛsinkpan so, ne
mɛ baa fo Panfiliya gɛsinkpan so. 25 Imɔ
gɛmara mɔ, mɛ kpe Pɛɛga ɔsowolɛ so.
Mɛ tɔgɛ Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ sa

asa abono mɛ bo nno mɔ, ne mɛ kyon
kpelegɛ kpe Ataliya ɔsowolɛ so. Mɛ lii
Ataliya mɔ, mɛ kyu gikolii ne mɛ palɛ
kyon kii kpe Antiyoki. 26 Pɛi ne mɛ laa kpe
gɛnen ɔkpa ɔbono mɔ, Antiyoki nno ne mɛ
bo, ne Wura Yesu asonbo gikpen mɔ mɛ
kyu mɔmɔ wɔra Wurubuaarɛ abaa dɔ de
mɛ' wɔra gɛnen gɛsun gɛbono. 27 Imɔso
mɛ kpaa loo Antiyoki nno mɔ, mɛ koola
Yesu asonbo gikpen mɔ kpaa gyan', ne mɛ
buu ilaa ibono pɛwu Wurubuaarɛ gi yɛgɛ
mɛ taalɛ wɔra mɔ sa ɔmɔ de gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ gi bugi ɔkpa sa asa abono mɛ
mɛŋ gyɛ Gyuda awura ne mɛ nyɛ kyu
ɔmɔ-nyoro too Yesu so mɔ. 28 Pɔɔlo mɔ-rɛ
Banabasɛ mɛ sii kyena Yesu akasɛbo mɔ
asɛ nno kɛɛla.

15

*M*ɛ Sun Ako Gyɛrusalem

1 Gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ, anyen ako
mɛ lii Gyudiya ba mɛ kya nyiile Yesu
asonbo ilaa yɛɛ, “Nengyene mɛ mɛŋ ten
fo ɔko giwɔrɛ fɛɛ gɛnɔɔbono aye-naana
Mosisi nbara mɔ gi kya nyiile mɔ, fo
maŋ nyɛ Wurubuaarɛ ɔ' mɔlɛgɛ fo de
fo' nyɛ ɔkyenaten mɔ asɛ.” 2 Pɔɔlo
mɔ-rɛ Banabasɛ mɛ nu gɛnen ilaa idɛ mɔ,
akyɔɔlɛ belɛ ako a tɔrɔ ɔmɔ-rɛ gɛnen asa
abono so, mɛŋ nu abara gɛsɛ. Imɔso Yesu
asonbo mɔ mɛ kyu amu sindi abara, ne
mɛ lɛɛ Pɔɔlo mɔ-rɛ Banabasɛ de mɔmɔ-
nanboana ako sun Gyɛrusalem de mɛ' kpaa
wu Yesu isɔɔ mɔ de abelɛnsɛ abono mɛ
kya kerɛ Yesu asonbo gikpen gibono gi bo
nno mɔ so de mɛ' kyu gɛnen ilaa ibono kyu
kpaa too mɔmɔ-ansi dɔ.

3 Yesu asonbo gikpen mɔ mɛ lɛɛ abono
mɛ sun mɔ ɔkpa mɔ, mɛ kyu de Fonisiya
de Samariya nsinkpan so. Mɛ naa mɛ kya
kpe gɛnen mɔ, mɛ kya buu sa mɔmɔ-
nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ yɛɛ asa abono
mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ mɔmɔ dɔ
ako kee mɛ nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ ne mɛ
kyɛɛgɛ mɛ kya son Wura Yesu. Abono mɛ
kya nu gɛnen mɔ, i kya wɔra mɔmɔ pɛwu
ɔkon gikyɔ.

4 Mɛ kpaa loo Gyɛrusalem mɔ, Yesu
asonbo gikpen gibono gi bo nno mɔ de
mɔmɔ-abelɛnsɛ de Yesu isɔɔ mɔ mɛ sɔɔ
mɔmɔ abaa anyɔ, ne mɔmɔ mɔ, mɛ buu
ilaa ibono Wurubuaarɛ gi wɔra kyu naa de
ɔmɔ so mɔ sa mɔmɔ. 5 Nfono mɔ, asa ako
mɛ koso yelɛ. Gɛnen asa abono mɛ gyɛ
Farasii ɔson gikpen mɔ dɔ abono mɛ sɔɔ
Yesu gyi mɔ. Mɛ kpɛ koso yelɛ mɔ, ilaa
ibono i laa lii ɔmɔ-gɛnɔ dɔ mɔ ne n gyɛ
yɛɛ, “I kaaborɛ asa abono mɛ mɛŋ gyɛ
aye Gyuda awura ne mɛ kya laarɛ mɛ' son
Yesu mɔ mɛ' ten ɔmɔ-awɔrɛ de a' ka sa
ɔmɔ yɛɛ mɛ' gyi aye-naana Mosisi nbara
mɔ so.”

*Abel*ɛnsɛ Mɛ Gyan' Imɔ-Gɛsingyi Gyɛrusalem

6 Nfono mɔ, Yesu isɔɔ mɔ de Yesu
asonbo gikpen mɔ abelɛnsɛ mɔ mɛ kpaa
gyan' de mɛ' gyi imɔ so gɛsingyi. 7 Mɛ
kpaa gyan' mɔ, mɛ kyena imɔ so kɛɛla.
Nfono mɔ, Piita gi koso ne ɔ tɔgɛ sa
ɔmɔ yɛɛ, “Me-nanboana Yesu asonbo,
fɛye gbaa-gbaa fɛ nyi yɛɛ aberɛ ako dɔ
mɔ, Wurubuaarɛ gi tɔɔsɛ me lɛɛ yɛɛ n'
tɔgɛ Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ sa abono
mɛ mɛŋ gyɛ aye Gyuda awura mɔ kee
de mɛ' nyɛ ka gyan mɔ so. Wurubuaarɛ
gi lɛɛ me gɛnen mɔ, i mɛŋ gyɛ ndɛ'.
8 Wurubuaarɛ nyi nyamesɛ kamaasɛ gisen
dɔ. O kyu mɔ-Oduduu mɔ sa abono mɛ
mɛŋ gyɛ aye Gyuda awura mɔ kee fɛɛ
aye-lɛɛ mɔ ɔnan de i' lɛɛ nyiile yɛɛ
mɔmɔ kee mɛ laa nyɛ wɔra Yesu asonbo.
9 Wurubuaarɛ asɛ mɔ aye Gyuda awura aŋ
kɔrɔ, ne mɔmɔ kee mɛŋ kɔrɔ. I kya nyiile
yɛɛ mɔmɔ dɔ abono mɛ kyu ɔmɔ-nyoro
too Yesu so mɔ, Wurubuaarɛ gi kpaarɛ
mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn fuɛ, fɛɛ gɛnɔɔbono
ɔ wɔra sa aye abono kee a wolaa kyu aye-
nyoro too Yesu so mɔ. 10 Ne idɛ kon i
wonɛ so ne fɛ kya laarɛ i' wɔra ɔlon sa
Yesu akasɛbo abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda
awura mɔ? Gɛsola gɛbono fɛ dɛ fɛ kya
laarɛ fɛ' kyu sola mɔmɔ faa, aye-naanaana
mɛŋ taalɛ gɛmɔ ne aye kee a mɛŋ taalɛ
gɛmɔ. Fɛ sola ɔmɔ gɛnen gɛsola gɛdɛ
mɔ, fɛ kya soo Wurubuaarɛ idoo ne. 11 Iŋ
kaaborɛ i' ba gɛnen. A sɔɔ gyi yɛɛ a
nyɛ Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ kyu naa de
Wura Yesu gitolon gibono ɔ bo mɔ so fɛɛ
gɛnɔɔbono mɔmɔ kee mɛ nyɛ mɔ.”

12 Piita gi tɔngɛ ta mɔ, mɔmɔ pɛwu mɛ
sii faa kurun, ne mɛ yela mɔmɔ-aso de mɛ'
nu Pɔɔlo mɔ-rɛ Banabasɛ kee asɛ. Pɔɔlo
mɔ-rɛ Banabasɛ mɛ tɔgɛ gɛnɔɔbono mɛ
kpe asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura

mɔ asɛ ne Wurubuaarɛ gi kpaa ɔmɔ de
mɛ' nyɛ wɔra ilaa ibono i kya lɛɛ Yesu
ɔlon mɔ nyiile mɔ de ilaa gbaa'gbaa ibono
nkana nyamesɛ maŋ taalɛ wɔra imɔ mɔ-
gibaa so mɔ.

13 Mɛ tɔngɛ ta mɔ, Gyeemesi gi lɛɛ
gɛnɔ yɛɛ, 14 "Me-nanboana Yesu asonbo,
fɛ' nu me asɛ. Kyu lii asa abono mɛ mɛŋ
gyɛ Gyuda awura mɔ so mɔ, Simon Piita
gi lɛɛ gɛsɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi
kpaa laa mɔmɔ gigyangbarasɛ mɔ. Ɔ kpaa
laa ɔmɔ gɛnen mɔ, ɔ kya laarɛ de ɔ' lɛɛ
mɔmɔ dɔ ako de mɛ' wɔra mɔ-asonbo.
15 Gɛnen ne Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo
mɔ mɛ wolaa tɔgɛ kyu lii mɔmɔ so kee
ne. Mɛ tɔgɛ yɛɛ,

16 'Wurubuaarɛ yɛɛ,
"Imɔ idɛ gɛmara mɔ, nan kii ba. Nɛ
kii ba mɔ,
nan baa lɔrɔ Wura Deefidi gɛten
gɛbono gɛ boori mɔ yii.
Nan lɔrɔ akyanfon mɔ pɔrɔ.

17 Imɔ ne nan yɛgɛ gɛsinkpan so asa sɛnsɛ
pɛwu
mɛ' laarɛ me ɔbono n gyɛ wura mɔ
gɛten.
Asa abono pɛwu nɛ tɔgɛ ɔmɔ yɛɛ mɛ'
wɔra me-asonbo mɔ
mɛ laa lii asa kpɛi-kpɛi pɛwu dɔ ba
me asɛ."
Gɛnen ne Wura Wurubuaarɛ gi tɔgɛ ne.
Mɔ ne n kya wɔra imɔ idɛ pɛwu.

18 Lii ko-o dedaa ne Wurubuaarɛ gi wolaa
tɔgɛ lɛɛ ilaa idɛ nyiile.' "

19 Gyeemesi gi kii tɔgɛ yɛɛ, "Imɔso me-
lɛɛ ibono n bo nan tɔgɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ
i mɛŋ taa kaaborɛ a' yɛgɛ Wurubuaarɛ
ɔson ɔ' wɔra ɔlon sa asa sɛnsɛ kpɛi-kpɛi
abono mɛ kya son Wurubuaarɛ kyu naa
de Yesu so faa. Aŋ sa a' tɔgɛ yɛɛ mɛ' gyi
aye Gyuda awura nbara mɔ pɛwu so. 20 A'
ŋmarasɛ kpaa sa ɔmɔ daa yɛɛ mɛ' mɛŋ sa
mɛ' gyi akyɔɔlɛtɔ. Imɔ ibono i laa kyɔlesɛ
mɔmɔ-Wurubuaarɛ ɔson. Gɛnen kee ne a'
tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ mɛ mɛŋ sa mɛ' laarɛ
agyibara. Mɛ mɛŋ sa mɛ' gyi nkalan de
mɛ mɛŋ sa mɛ' gyi gɛbuɛ gɛbono mɛ mɛŋ
ten gɛmɔ-lɛɛ nkalan mɔ. 21 Nengyene fɛɛ
Mosisi nbara mɔ berɛ ne mɛ kya laarɛ mɛ'
nu mɔ, kpɛ kyu lii ko-o adedaabo aberɛ dɔ
mɔ, isowolɛ kamaasɛ so mɔ i bo abono mɛ
kya tɔgɛ nbara mɔ sa asa aye Gyuda awura
akyangbon dɔ. Mɛ kya tɔgɛ nmɔ so ilaa
gɛkɛ kyoolasɛ kamaasɛ."

*Ilaa Ibono Abel*ɛnsɛ Mɛ Wu Mɔ

22 Gyeemesi gi tɔngɛ ta mɔ, Yesu isɔɔ
mɔ de abelɛnsɛ sɛnsɛ mɔ de asa abono
mɛ bo Yesu ɔson gikpen mɔ dɔ mɔ pɛwu
mɛ wu yɛɛ i kyena sa ɔmɔ, ne mɛ kyule
ne mɛ tɔgɛ yɛɛ mɛ laa lɛɛ mɔmɔ dɔ asa
ako de gɛnen asa abono mɔmɔ-rɛ Pɔɔlo
de Banabasɛ mɛ' kyu ɔwolɛ kpe Antiyoki.
Gɛsintin mɔ, mɛ keda Gyudasɛ ɔbono mɛ
kya terɛ mɔ-ginyen giko yɛɛ Baasabasɛ
mɔ de Siilasɛ sun. Gɛnen asa abono mɛ
gyɛ agyangbarabo ako Yesu ɔson mɔ dɔ.

23 Mɛ laa kpe gɛnen mɔ, abelɛnsɛ abono
mɛ kya sun ɔmɔ mɔ mɛ ŋmarasɛ mɔmɔ-
gibaa dɔ ɔwolɛ sa ɔmɔ yɛɛ,
"Aye Yesu isɔɔ de aye abono a gyɛ
fɛye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ,
aye-rɛ aye-abelɛnsɛ ne n gyan' ne a
ŋmarasɛ fɛye gɛnen ɔwolɛ baarɛ. A
kya ŋmarasɛ fɛye abono fɛ tɛ An-
tiyoki ɔsowolɛ so de Siiriya de Silisiya
nsinkpan so ne fɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura
ne fɛ baa loo Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ. A kya
faala fɛye.

24 "A nu yɛɛ aye asa ako mɛ lii aye
asɛ gɛrɛnaa owi ɔbono i mɛŋ gyɛ aye
ne n sun ɔmɔ ne mɛ kpe kpaa nyala
fɛye. A nu yɛɛ ilaa ibono mɛ kpaa
tɔgɛ sa fɛye mɔ i yɛgɛ fɛye-nwɔnsa
dɔ i bo fɛye kpada-kpada. 25-27 Imɔso
a gyan' ne a kyu amu sindi abara ne
a tɔgɛ kyule abara yɛɛ a laa lɛɛ asa
ako sun fɛye asɛ de fɛ' nu ilaa ibono
a ŋminde mɔ lii mɔmɔ gbaa-gbaa nnɔ
dɔ. Abono a lɛɛ mɔ ne n gyɛ Gyudasɛ
mɔ-rɛ Siilasɛ. Aye-nanboana laarɛsɛ,
Pɔɔlo mɔ-rɛ Banabasɛ, mɛ bɔla mɔmɔ
so. Pɔɔlo mɔ-rɛ Banabasɛ mɛ gyɛ asa
abono mɛ kyu mɔmɔ-nkpa fuɛ sa aye-
Wura Yesu Kirisito gɛsun mɔ.

28 "Aye-rɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
a kerɛ faa, i mɛŋ boran fɛɛ a' kii kyu
gɛsola gɛko kii baa sola fɛye baa too
de ilaa tirisɛ ibono a laa tɔgɛ fɛye faa.
Imɔ ne n gyɛ yɛɛ, 29 fɛ' mɛŋ sa fɛ' gyi
akyɔɔlɛtɔ. Fɛ mɛŋ sa fɛ' gyi nkalan
abɛɛ gɛbuɛ gɛbono fɛŋ ten gɛmɔ-lɛɛ
nkalan mɔ. Fɛ mɛŋ sa fɛ' laarɛ agyibara.
Nengyene fɛ gyi gɛnen ilaa idɛana so

mɔ, fɛ wɔra ibono i kaaborɛ fɛ' wɔra
mɔ ne. Fɛ' kyena dandan. A sin gɛrɛ."

*Gy*ɛrusalem Abelɛnsɛ Mɛ Sun Asa Antiyoki

30 Yesu isɔɔ mɔ mɛ lɛɛ asunbo mɔ
ɔkpa ne mɛ kyon kpe Antiyoki. Mɛ loo
Antiyoki mɔ, mɛ terɛ asonbo gikpen mɔ
gi bo nno mɔ kpaa gyan' ne mɛ lɛɛ ɔwolɛ
mɔ kyu sa ɔmɔ. 31 Yesu asonbo gikpen
mɔ mɛ kalɛ ɔwolɛ mɔ mɔ, i wɔra ɔmɔ
ɔkon gikyɔ. I kya nyiile yɛɛ ɔwolɛ mɔ
gi yɛgɛ i keda ɔmɔ-nyoro. 32 Gyudasɛ
mɔ-rɛ Siilasɛ gbaa-gbaa kee mɛ gyɛ daa
Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo. Mɛ tɔgɛ ilaa
gikyɔ sa mɔmɔ-nanboana Yesu ɔson mɔ
dɔ de i' nyɛ keda ɔmɔ-nyoro de mɔmɔ-
nyoro giŋ sa gi' yɔɔ mɔmɔ. 33 Mɛ kyena
nno ŋmaraa mɔ, abono asɛ mɛ sun ɔmɔ
mɔ, mɛ lɛɛ ɔmɔ-ɔkpa de gisen yuuli ne
mɛ kii kpe abelɛnsɛ abono mɛ sun ɔmɔ
mɔ asɛ. [34 Mɛ laa kii mɔ, Siilasɛ berɛ gi
sa gɛwɔnsa yɛɛ ɔ laa kyena Antiyoki nno
ŋmaraa.] 35 Pɔɔlo mɔ-rɛ Banabasɛ kee mɛ
sii kyena Antiyoki, ne mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-
nanboana sakyɔ kee mɛ tɔgɛ Wura Yesu
ɔkalan konkonsɛ mɔ sa asa, ne mɛ nyiile
mɔmɔ ilaa kyu lii ɔkalan mɔ so.

*P*ɔɔlo Mɔ-rɛ Banabasɛ Mɛ Yaasɛ Kpe Nten Kpɛi-Kpɛi

36 Imɔ gɛmara mɔ, Pɔɔlo gi tɔgɛ sa
Banabasɛ yɛɛ, "Yɛgɛ de a' kii kpe isowolɛ
ibono so a naa kyena tɔgɛ aye-Wura Yesu
ɔkalan konkonsɛ mɔ sa asa mɔ de a' kpaa
laa abono mɛ sɔɔ Yesu gyi nno mɔ de a'
kerɛ gɛnɔɔbono mɛ tɛ mɔ." 37 Banabasɛ
gi laarɛ fɛɛ mɛ' kyu Gyɔn Maako de
mɔmɔ-rɛ mɔ mɛ' kpe. 38 Pɔɔlo berɛ mɛŋ
laarɛ gɛnen. I kya nyiile yɛɛ Gyɔn gi tɛɛ
mɔ-nyoro naa taa ɔmɔ yɛgɛ Panfiliya owi
ɔko dɔ; ɔ mɛŋ yɛgɛ de ɔmɔ-rɛ mɔ mɛ'
naa wɔra Wurubuaarɛ agyɛbi gɛsun mɔ
kpaa logɛ. 39 Nfono mɔ akyɔɔlɛ a tɔrɔ
Pɔɔlo mɔ-rɛ Banabasɛ so mɛ mɛŋ tɔgɛ
kyule abara. Imɔso mɛ tɔgɛ yɛɛ mɛ laa
yaasɛ kpe nten kpɛi-kpɛi. Banabasɛ gi
kyu Maako kyu buu mɔ-nyoro ne mɛ dii
loo gikolii dɔ ne mɛ palɛ kyon Saapurosɛ
gɛsinkpan so. 40 Pɔɔlo, mɔ, gi lɛɛ Siilasɛ,
ne mɔ-rɛ mɔ mɛ kyu de mɔmɔ-lɛɛ ɔkpa.
Mɛ laa kyon gɛnen mɔ, ɔmɔ-nanboana
Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ mɛ kyu ɔmɔ kyu
wɔra Wura Yesu abaa dɔ yɛɛ ɔ' kpaa
mɔmɔ gɛsun mɔ dɔ. 41 Imɔso mɛ naa-naa
gyan' de Siiriya de Silisiya nsinkpan so, ne
ɔ tɔgɛ keda Yesu asonbo akpen mɔ nyoro.

16

*P*ɔɔlo Gi Nyɛ De Timoti Ɔ' Kpaa Mɔ

1 Pɔɔlo gi kingi kpaa fo Dɛɛbi de Lisitera
isowolɛ so. Gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ,
Yesu ɔkasɛbo ɔko tɛ Lisitera nno, mɛ kya
terɛ mɔ ginyen yɛɛ Timoti. Mɔ-nyi gyɛ
Gyudakyii, ne ɔ sɔɔ Yesu gyi; mɔ-sɛ mɔ
gyɛ Geriikinyen. 2 Timoti mɔ-nanboana
Yesu ɔson mɔ dɔ abono mɛ bo Lisitera
de Ikoniyon isowolɛ so mɔ mɛ kya yen
mɔ. 3 Pɔɔlo kya laarɛ Timoti ɔ' wɔra mɔ-
dega de mɔ-rɛ mɔ mɛ' naa kingi. Imɔso
o kyu Timoti kpe, ne mɛ ten mɔ-giwɔrɛ
Gyuda awura tiibi ɔkpa so. I kya nyiile yɛɛ
Gyuda awura abono mɛ bo nsana-nsana
nno mɔ pɛwu mɛ nyi ibono Timoti mɔ-sɛ
gyɛ Geriikinyen.

4 Pɔɔloana mɛ naa mɛ naa de isowolɛ.
Ilaa ibono Yesu isɔɔ mɔ de Yesu asonbo
abelɛnsɛ abono mɛ tɛ Gyɛrusalem mɔ mɛ
yela sa Yesu asonbo mɔ pɛwu mɔ mɛ dɛ
imɔ mɛ kya tɔgɛ de asa mɛ' nyɛ gyi imɔ
so. 5 Yesu asonbo akpen mɔ mɛ nu imɔ
mɔ, i yɛgɛ mɛ lɔrɔ sɔɔ Yesu gyi too, ne
mɔmɔ-gɛgyɔnɔ gɛ kya nyaakyɔ gɛ kya
too gɛkɛ kamaasɛ.

6 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ mɛŋ sa
Pɔɔloana ɔkpa de mɛ' nyɛ kpaa tɔgɛ Yesu
ɔkalan mɔ Esiya gɛsinkpan so. Lii gɛnen
so mɔ mɛ naa daa de Firigyiya de Galati
nsinkpan so mɛ kya tɔgɛ Yesu ɔkalan mɔ.
7 Mɛ fo Misiya gɛsinkpan ɔkara mɔ i wɔra
ɔmɔ fɛɛ mɛ' naa de Bitiniya gɛsinkpan so.
Yesu Oduduu mɔ mɔ mɛŋ kyule sa ɔmɔ.
8 Imɔso mɛ loo Misiya lii kyon kpelegɛ kpe
Tirowasɛ. 9 Mɛ bo Tirowasɛ mɔ, gɛnyɛ
gɛko mɔ, i wɔra Pɔɔlo fɛɛ oderi, ne o wu
Masadoniyanyen ɔko gi ba ɔ yelɛ ɔ kya
kolɛ mɔ yɛɛ, "Wɔra aniya, ba Masadoniya
de fo' baa kpaa aye."

10 Aberɛ abono mɔ, me ɔbono n kya
ŋmarasɛ ɔwolɛ baarɛ mɔ, n bo Pɔɔloana
asɛ nno. Ibono Pɔɔlo gi wu gɛnen
ilaa idɛ fɛɛ oderi mɔ, a wu yɛɛ Wu-
rubuaarɛ ne n kya sun aye yɛɛ a' kpaa tɔgɛ
Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ sa Masadoniya

awura. Imɔso ayaa abono so mɔ, a koso baala.

*Lidiya Gi S*ɔɔ Yesu Gyi

11 A kya kpe mɔ, a kyu gikolii lii Tirowasɛ
kpe Samotirasi gɛsinkpan so. Aŋ bagɛ
gɛtɛɛko. Gɛdɛ kɛsɛ mɔ a loo Niyapolisi
ɔsowolɛ so. 12 A lii nfono mɔ, a kyon kpe
daa Filipayi. Filipayi gyɛ ɔsowolɛ belɛ
Masadoniya gɛsinkpan so. Rom awura
abɛyin ne n kya kerɛ ɔmɔ so. A loo Filipayi
gɛnen mɔ, a sii kyena nno nkɛ kalɛsɛ nko.
13 I fo gɛkɛ kyoolasɛ mɔ, a koso lii kpe
ɔsowolɛ mɔ nkan kpe ɔbon ɔko gigengen.
A kya kpe gɛnen mɔ, a nyi yɛɛ ɔfaanan
nno ne asa mɛ kya gyan' dalaa fɛɛ? A
fo nno mɔ, a kpelegɛ kyena ne a tɔngɛ
sa akyii abono mɛ baa gyan' nno mɔ.
14 Abono mɛ nu aye asɛ mɔ dɔ ɔko ginyen
ne n gyɛ Lidiya. Ɔ lii Tayatira ɔsowolɛ so,
ɔ kya fɛ akuru pebara boɔgyalonsɛ. Ɔ gyɛ
Wurubuaarɛ ɔsonbo. Wura Yesu gi yɛgɛ
Lidiya gi bugi mɔ-gisen ne ɔ yɛ mɔ-giso
nu ne ɔ sɔɔ ilaa ibono Pɔɔlo gi tɔgɛ kyu
lii Yesu so mɔ gyi. 15 Ɔ sɔɔ Yesu gyi gɛnen
mɔ, a gyere mɔ-rɛ mɔ-gɛten dɔ awura
Wurubuaarɛ sagyere. Nfono mɔ ɔkyii mɔ
gi kolɛ aye yɛɛ, "Nengyene fɛ nyɛ wu me
bii yɛɛ nɛ sɔɔ Wura Yesu gyi gɛsintin mɔ,
fɛ' baa loo me asɛ." Ne ɔ keda aye yela mɔ-
gɛwi.

Obolonbu Ɔko Buu Aye Ɔ Kya Kpen

16 Gɛkɛ gɛdɛ mɔ, a koso a kya kpe
ɔdalaaten mɔ de-e, aye-rɛ obolonbu ɔko
a gyan'. Ilaa nyɛnyɛn oduduu tɛ mɔ so,
ne i kya yɛgɛ ɔ kya wu ilaa tɔgɛ. Ɔ tɛ asa
ako asɛ, ne mɔ-wuraana mɔ mɛ kya nyɛ
aterenbi gikyɔ lii mɔ-ilaa ibono ɔ kya wu
tɔgɛ mɔ so. 17 Aye-rɛ mɔ a gyan' gɛnen
mɔ, ɔ kpɛ san ɔ naa o buu aye-rɛ Pɔɔlo. Ɔ
kya kpen ɔ kya tɔgɛ yɛɛ, "Fɛ' kerɛ, gɛnen
anyen adɛ ne n gyɛ Wurubuaarɛ ɔbono
ɔ gyɛ Gitɔbelɛ mɔ adega. Mɔmɔ ne n
kya tɔgɛ mɛ kya sa fɛye ɔkpa ɔbono so fɛ
laa naa de fɛ' nyɛ Wurubuaarɛ ɔ' mɔlɛgɛ
fɛye de fɛ' nyɛ kyena mɔ asɛ mɔ." 18 Nkɛ
gikyɔ dɔ mɔ, gɛnen ilaa idɛ ne ɔkyii baarɛ
kpɛ ɔ kya tɔgɛ. Gɛkɛ gɛdɛ berɛ mɔ, ilaa
nyɛnyɛn oduduu mɔ kya kpen gɛnen mɔ,
i kyu Pɔɔlo ginyadon ne o kisee faa imɔ so
yɛɛ, "Wura Yesu Kirisito ginyen dɔ mɔ, me
yɛɛ koso lii ɔkyii baarɛ so." Ayaa abono
so mɔ, ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ gi koso
obolonbu mɔ so.

*M*ɛ Keda Pɔɔlo Mɔ-rɛ Siilasɛ Kyu
Wɔra Nbɛlɛ Dɔ

19 I ba gɛnen mɔ, mɔ-wuraana mɔ mɛ
wu yɛɛ idɛ kon berɛ mɛ maŋ baa nyɛ
aterenbi lii mɔ so. Imɔso mɛ keda Pɔɔlo
mɔ-rɛ Siilasɛ kpii mɔmɔ lii kpe sansana
ɔsowolɛ mɔ so abelɛnsɛ ansi dɔ. 20 Mɛ
kyu Pɔɔlo mɔ-rɛ Siilasɛ kyu kperɛ nbɛlɛ
agyibo ne mɛ buu sa nbɛlɛ agyibo mɔ yɛɛ,
"Gɛnen anyen anyɔ adɛ mɛ gyɛ daa Gyuda
awura. Ilaa ibono i laa bara nbɛlɛ ɔsowolɛ
mɔ so mɔ ne mɛ kya wɔra. 21 I kya nyiile
yɛɛ mɛ kya bara itiibilaa ibono iŋ dɛ ɔkpa
yɛɛ aye Rom awura a' wɔra abɛɛ a' gyi imɔ
so mɔ."
22 Nfono mɔ, sakpii ɔbono ɔ bo nno
mɔ de nbɛlɛ agyibo mɔ mɛ wɔra gɛnɔ
yɛɛ mɛ laa wɔra Pɔɔlo mɔ-rɛ Siilasɛ
anyanyan. Nbɛlɛ agyibo mɔ mɛ kyadɛ
kyadɛ Pɔɔlo mɔ-rɛ Siilasɛ ngbɛ lii mɔmɔ-
nyoro so ne mɛ yɛgɛ mɛ taa mɔmɔ
nyaabii. 23 Mɛ taa Pɔɔlo mɔ-rɛ Siilasɛ
mɔmɔ-gɛlaarɛ ta mɔ, mɛ kyu ɔmɔ kyu
kpaa tii de obu. Mɛ laa kyu ɔmɔ kpaa
tii gɛnen mɔ, nbɛlɛ agyibo mɔ mɛ tɔgɛ
sa ɔbelɛnsɛ ɔbono ɔ kya dii asa abono
mɛ keda tii de obu mɔ yɛɛ ɔ' kerɛ Pɔɔlo
mɔ-rɛ Siilasɛ so dandan de mɛŋ sa mɛ'
nyɛ selɛ. 24 O nu gɛnen ilaa idɛ mɔ, o kyu
ɔmɔ kyu kpaa wɔra tudɔ tudɔ-lɛɛ obu mɔ
dɔ ne ɔ da ɔmɔ-ayaa dɔ ipan.

*G*ɛsinkpan Gɛ Gyigisi Tigi Obu Mɔ Asin

25 Imɔ gɛnyɛ de nsana mɔ, Pɔɔlo mɔ-rɛ
Siilasɛ mɛ kya dalaa mɛ kya bii ilon mɛ kya
sa Wurubuaarɛ. Mɔmɔ-nanboana abono
mɔmɔ kee mɛ tii obu mɔ dɔ mɔ, mɛ bugi
ɔmɔ-aso mɛ kya nu ɔmɔ asɛ. 26 Mɛ kpɛ
ma-a dalaa mɛ kya bii ilon mɔ gɛnen mɔ,
nfono mɔ, gɛsinkpan gɛ gyigisi de ɔlon ne
i yɛgɛ obu mɔ ipɔɔrɛ mɔ i gyigisi kpaa tu
gɛsɛ. Ayaa abono so mɔ, obu mɔ asin mɔ
pɛwu a tigi ne ipan mɔ mɛ da mɔmɔ mɔ i
kyalɛ lii mɔmɔ-ayaa dɔ.
27 Ɔbono ɔ kya dii asa abono mɛ keda tii
de obu mɔ gi wu asin mɔ a tigi mɔ, o nyi
yɛɛ asa mɔ ɔ kya dii ɔmɔ mɔ mɛ selɛ lii
kyon daa. Imɔso ɔ biidɛ gɛki lɛɛ ɔ laa kyu
mɔɔ mɔ-nyoro. 28 Pɔɔlo gi kpen ken-ken
tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Gɛŋ sa fo' mɔɔ fo-nyoro.
Aye pɛwu a bo gɛrɛ; aŋ selɛ." 29 Ɔbono

mɔ gi nu gɛnen mɔ, ɔ saawo terɛ asa yɛɛ
mɛ' bara fatela, ne o gbere loo obu mɔ dɔ.
Mɔ-nyoro gi kya da mɔ faa gyin-gyin, ne
ɔ kpelegɛ ŋmii Pɔɔlo mɔ-rɛ Siilasɛ ayaa
dɔ. 30 Nfono mɔ o kyu ɔmɔ lii ne ɔ taasɛ
ɔmɔ yɛɛ, "Abelɛnsɛ, nnɛ ne nan wɔra
de Wurubuaarɛ ɔ' mɔlɛgɛ me de n' nyɛ
kyena mɔ asɛ?"
31 Ɔ taasɛ ɔmɔ gɛnen mɔ, mɛ tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ, "Kyu fo-nyoro too Wura Yesu
so. Fo wɔra gɛnen mɔ, fo-rɛ fo-gɛten dɔ
awura fɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ
de fɛ' nyɛ kyena mɔ asɛ." 32 Mɛ tɔgɛ sa
mɔ gɛnen mɔ, mɛ kpaa tɔgɛ Wurubuaarɛ
ɔkalan konkonsɛ kyu lii Wura Yesu so sa
mɔ-rɛ mɔ-gɛten dɔ awura pɛwu. 33-34 O
kyu Pɔɔlo mɔ-rɛ Siilasɛ gɛnen gɛnyɛ
gɛbono kpe mɔ-gɛten dɔ. Ɔ mada ɔmɔ-ilɔ,
ne mɛ gyere mɔ-rɛ mɔ-gɛten dɔ awura
pɛwu Wurubuaarɛ sagyere ayaa abono so.
Ɔ sa ɔmɔ agyudɔ ne mɛ gyi, ne mɔ-rɛ mɔ-
gɛten dɔ awura mɔ pɛwu mɛ gyi ɔkon.
I kya nyiile yɛɛ o kyu mɔ-nyoro kyu too
Wurubuaarɛ so.

*P*ɔɔlo Maŋ Kyule Yɛɛ Mɛ' Yɛgɛ Ɔmɔ
Mɛ' Naa Asiiri Dɔ
35 Gɛdɛ gɛ kɛ mɔ, nbɛlɛ agyibo mɔ
mɛ sun ngbɛ awura kpaa tɔgɛ sa ɔbono
ɔ kya tii asa de obu mɔ yɛɛ, "Yɛgɛ anyen
mɔ mɛ' naa." 36 Nfono mɔ ɔbono ɔ kya
dii asa abono mɛ keda tii de obu mɔ gi
tɔgɛ sa Pɔɔlo yɛɛ, "Nbɛlɛ agyibo mɔ mɛ
sun baa tɔgɛ yɛɛ a' yɛgɛ fɛye de fɛ' naa.
Imɔso fɛ' lii naa de gisen yuuli." 37 O buu
sa ɔmɔ gɛnen mɔ, Pɔɔlo gi tɔgɛ sa mɔ-rɛ
ngbɛ awura abono mɛ bo nno mɔ yɛɛ, "Mɛ
koree aye sansana, yɛgɛ mɛ mɛŋ gyi aye-
nbɛlɛ de mɛ' wu yɛɛ a gyi gipuɛɛ. Ne mɛ
kyu aye kpaa tii de obu, yɛgɛ Rom awura
mɛ kya kyu aye kee yɛɛ a gyɛ mɔmɔ Rom
awura. Ne i wonɛ so ne mɛ laa tigi aye de
a' naa ne mɛ kya wɔra imɔ daa asiiri dɔ?
A maŋ kyule. Mɔmɔ gbaa-gbaa mɛ' ba de
mɛ' lɛɛ aye lii obu mɔ dɔ."
38 Ngbɛ awura mɔ mɛ kyu gɛnen ɔkalan
baarɛ kyu kpaa tɔgɛ sa nbɛlɛ agyibo mɔ.
Mɛ nu yɛɛ Rom awura mɛ kyu Pɔɔlo
mɔ-rɛ Siilasɛ fɛɛ mɛ gyɛ mɔmɔ Rom
awura mɔ, i wɔra ɔmɔ gifuu. 39 Imɔso
nbɛlɛ agyibo mɔ mɛ kpaa dɛ ɔmɔ giserɛ,
ne mɛ tigi ɔmɔ. Mɛ tigi ɔmɔ mɔ, mɛ tɔgɛ
ɔmɔ yɛɛ mɛ' wɔra aniya, mɛ' lii ɔsowolɛ
mɔ so. 40 Pɔɔlo mɔ-rɛ Siilasɛ mɛ lii obu
mɔ dɔ mɔ, mɛ naa kpe Lidiya gɛwi. Mɛ
wu mɔmɔ-nanboana Yesu asonbo mɔ, mɛ
tɔgɛ ilaa sa ɔmɔ de i' keda ɔmɔ-nyoro, ne
mɛ naa lii ɔsowolɛ mɔ so kyon.

17

*Asa M*ɛ Ka Pɔɔloana Ansi Tɛsalonika
Ɔsowolɛ So
1 Mɛ naa kpaa loo Anfipolisɛ de
Apoloniya isowolɛ so lii kpaa fo Tɛsalonika
ɔsowolɛ so. Gyuda awura gikyangbon gi
bo nno. 2 Pɔɔlo gi kpe nno kpaa tɔgɛ Wu-
rubuaarɛ agyɛbi sa mɔ-nanboana Gyuda
awura fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ wolaa ɔ kya wɔra
mɔ. Mɔ-rɛ Gyuda awura mɔ mɛ gyi amɔ
so nsingyi nkɛ kyoolasɛ nsa gyan abara
so. 3 Ɔ lɛɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ gɛsɛ
ne ɔ nyiile ɔmɔ yɛɛ ɔbono Wurubuaarɛ
laa sun de ɔ' baa mɔlɛgɛ asa de mɛ' nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ wolaa ɔ gyɛ
ɔbono ɔ laa wu ɔlaawusɛ de o' wu' de
mɛ' pule mɔ de imɔ gɛmara mɔ o' kyingi
lii ibuni dɔ. Pɔɔlo gi tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ,
"Yesu ɔbono ilaa n kya tɔgɛ fɛye faa ne n
gyɛ gɛnen nyamesɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi
sun yɛɛ ɔ' baa mɔlɛgɛ asa mɔ." 4 Nfono
mɔ asa abono mɛ bo nno mɔ ako mɛ
sɔɔ ibono ɔ tɔgɛ mɔ gyi, ne mɛ baa
bɔla Pɔɔlo mɔ-rɛ Siilasɛ so. Mɔmɔ dɔ
mɔ i nyɛ Geriiki awura abono mɛ kya son
Wurubuaarɛ mɔ de akyiinyen sakyɔ.
5 Gyuda awura abono mɛ mɛŋ sɔɔ gyi
mɔ berɛ i wɔra ɔmɔ gɛlaaloo. Imɔso mɛ
kpaa koola ilaa nyɛnyɛn awɔrabo abono
mɛ naa giyan mɛ mɛŋ bo giko dɔ mɔ
wɔra gikpen belɛ, mɛ san mɛ kya faa mɛ
kya wɔra ɔlanba belɛ ɔsowolɛ mɔ so,
ne mɛ gbere kpe Gyeeson gɛwi mɛ' kpaa
laarɛ Pɔɔlo mɔ-rɛ Siilasɛ de mɛ' nyɛ kyu
ɔmɔ kpaa wɔra ɔsowolɛ mɔ so abelɛnsɛ
abaa dɔ. 6 Mɛ kpe Gyeeson gɛwi ne mɛ
mɛŋ wu mɔmɔ mɔ, mɛ san kyu keda daa
Gyeeson mɔ-rɛ Yesu asonbo mɔ ako kpii
ɔmɔ kperɛ abelɛnsɛ abono mɛ kya kerɛ
ɔsowolɛ mɔ so mɔ. Mɛ kyu ɔmɔ kpe mɔ,
mɛ kpen tɔgɛ sa abelɛnsɛ mɔ yɛɛ, "Gɛnen
anyen adɛ ne n gyɛ abono mɛ kya kpadɛɛ
ilaa gɛsinkpan gɛten kamaasɛ mɔ. Mɛ
kyu mɔmɔ gɛnen ilaa ibono kyu baa loo
ɔsowolɛ baarɛ so kee, 7 ne Gyeeson baarɛ
gi sɔɔ ɔmɔ yela mɔ-gɛten dɔ. Mɔmɔ
pɛwu mɛŋ kya gyi aye Rom awura wura

belɛ mɔ nbara mɔ so. Mɛ kya tɔgɛ yɛɛ
iŋ gyɛ mɔ ne n gyɛ wura belɛ mɔ. Mɛ dɛ
daa yɛɛ wura belɛ mɔ ne n gyɛ Yesu."
8 Abelɛnsɛ mɔ de asa sɛnsɛ abono kee
mɛ ba nfono mɔ mɛ nu gɛnen ilaa idɛ
mɔ, mɔmɔ-nwɔnsa gi nyida ɔmɔ. 9 Nfono
mɔ, abelɛnsɛ mɔ mɛ yɛgɛ Gyeeson mɔ-rɛ
Yesu asonbo abono mɛ ka aterenbi ako yela
de i' nyiile yɛɛ kyu lii gɛnen owi ɔbono kyu
i kya kpe mɔ, mɛ laa yɛgɛ gisen yuuli gi' ba
ɔsowolɛ mɔ so, ne mɛ taa ɔmɔ yɛgɛ.

*M*ɛ Kyu Pɔɔloana Ŋara Lii Tɛsalonika Kyon Kpe Biroya

10 Imɔ gɛnyɛ mɔ, Yesu asonbo abono
mɛ bo Tɛsalonika nno mɔ mɛ kyu Pɔɔlo
mɔ-rɛ Siilasɛ ŋara lii ɔsowolɛ mɔ so, ne
mɛ lɛɛ ɔmɔ-ɔkpa, ne mɛ kyon Biroya.
Pɔɔlo mɔ-rɛ Siilasɛ mɛ kpaa loo Biroya
mɔ, mɛ kyon kpe daa mɔmɔ Gyuda awura
gikyangbon dɔ. 11 Asa abono mɛ bo Biroya
nno mɔ berɛ, mɛ kya nu ilaa gɛsɛ don
Tɛsalonika awura mɔ. I kya nyiile yɛɛ i
kya da ɔmɔ ɔbolɛ de mɛ' yela giso nu
Yesu ɔkalan mɔ, ne gɛkɛ kamaasɛ mɔ mɛ
kya pɛɛrɛ ansi kerɛ Wurubuaarɛ agyɛbi
ɔwolɛ mɔ dɔ de mɛ' wu yɛɛ ilaa ibono
Pɔɔlo kya tɔgɛ mɔ i kya kyena de Wu-
rubuaarɛ agyɛbi mɔ? 12 Lii gɛnen so mɔ,
nno asa sakyɔ mɛ kyu mɔmɔ-nyoro too
Yesu so. Ɔmɔ dɔ mɔ i nyɛ Geriiki akyi-
inyen de mɔmɔ anyen kee sakyɔ. 13 Gyuda
awura abono mɛ bo Tɛsalonika mɔ mɛ
nu yɛɛ Pɔɔlo gi kpaa tɔgɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi mɔ Biroya kee mɔ, mɛ kpe nno
kpaa kpadɛɛ nno asa nwɔnsa ne mɛ yogesi
mɔmɔ, ne sakpii belɛ gi baa gyan. 14 Ayaa
abono so mɔ, Pɔɔlo mɔ-nanboana Yesu
ɔson mɔ dɔ mɛ lɛɛ Pɔɔlo ɔkpa, ne ɔmɔ
dɔ ako mɛ sun mɔ kpe ko-o apoo gɛnɔ;
Siilasɛ mɔ-rɛ Timoti berɛ mɛ sii kyena
Biroya. 15 Asa abono mɛ sun Pɔɔlo lii
Biroya kpe apoo gɛnɔ mɔ, mɛ sun mɔ kpaa
loo ko-o Atɛnsɛ ɔsowolɛ so. Mɛ laa kii mɔ,
Pɔɔlo gi sa ɔmɔ ɔkalan yɛɛ mɛ kpe mɔ,
mɛ' tɔgɛ sa Siilasɛ mɔ-rɛ Timoti yɛɛ mɛ'
kpaala de mɛ' lii nno baa tu mɔ belen.

*At*ɛnsɛ Awura Mɛ Kya Laarɛ Mɛ' Nu Ilaa Pobɔrɔ

16 Owi ɔbono Pɔɔlo tɛ Atɛnsɛ ɔ gyoo
Siilasɛ mɔ-rɛ Timoti mɔ, o wu yɛɛ ikperɛ
gison i tansi i nyaakyɔ ɔsowolɛ mɔ so.
O wu gɛnen mɔ, mɔ-gisen dɔ i kya dɛɛ
mɔ. 17 Imɔso ɔ kya kpe mɔmɔ Gyuda
awura gikyangbon dɔ kpaa tɔgɛ Yesu ilaa
sa Gyuda awura de asa abono mɛ mɛŋ gyɛ
Gyuda awura ne mɛ selɛ Wurubuaarɛ mɔ,
de mɔmɔ-rɛ mɔ mɛ' gyi imɔ so nsingyi.
Gɛkɛ kamaasɛ kee mɔ, ɔ kya kpe sansana
fɛɛ oyii dɔ faa, ne mɔ-rɛ asa abono ɔ kya
kpaa tu nno mɔ mɛ kya gyi nsingyi kyu lii
Yesu ilaa so.
18 Nfono mɔ, anyiilebo ako mɛ baa sɔɔ
mɔ akyɔɔlɛ. Mɔmɔ ako mɛ dɛ Epikuriya
ilaa nyiilesɛ, ne ako mɔ mɛ dɛ Setoowikɛ-
lɛɛ ilaa nyiilesɛ. Anyiilebo mɔ mɛ nu
Pɔɔlo-lɛɛ ilaa tɔgɛsɛ mɔ, mɔmɔ ako mɛ
kya taasɛ yɛɛ, "Menɛ ilaa ne ɔtɔngɛbo
baarɛ darɛ daa?" Mɔmɔ ako mɔ yɛɛ,
"Ɔfaa gɛtɛɛko ikperɛ ilaa ne ɔ kya tɔngɛ ɔ
kya sa aye gɛnen." I kya nyiile yɛɛ Pɔɔlo
kya tɔgɛ Yesu ilaa sa mɔmɔ yɛɛ Yesu gi
wu' ne mɛ pule mɔ ne o kyingi lii ibuni
dɔ. Imɔso ne asa mɔ ako mɛ kya tɔgɛ yɛɛ
ikperɛ iko ne ɔ darɛ mɔ. 19 Gɛnen so mɔ,
asa mɔ mɛ kyu Pɔɔlo kpe Aropagusɛ gibii
so nfono ɔsowolɛ mɔ so abelɛnsɛ mɛ kya
kyena kpaa gyan' mɔ, ne mɛ taasɛ mɔ yɛɛ,
"A laa nyɛ nu ilaa nyiilesɛ pobɔrɔ ibono
fo dɛ fi-i nyiile asa faa? 20 I kya nyiile yɛɛ
ilaa ibono fo kya tɔgɛ mɔ, a mɛŋ ti taa nu
imɔ ɔnan kerɛ. Imɔso a kya laarɛ de fo'
lɛɛ imɔ gɛsɛ sa aye de a' nu." 21 Atɛnsɛ
nten abi de asafo abono pɛwu mɛ bo nno
mɔ mɔmɔ-lɛɛ ne n kpɛ i gyɛ ilaa pobɔrɔ
gitɔgɛ abɛɛ ilaa pobɔrɔ ginu.

*P*ɔɔlo Gi Tɔgɛ Yesu Ilaa Sa Ikperɛ Asonbo Aropagusɛ Gibii So

22 Pɔɔlo yelɛ Aropagusɛ gibii so
abelɛnsɛ mɔ nsana mɔ, ɔ tɔgɛ sa ɔmɔ
yɛɛ, "Atɛnsɛ awura, nɛ wu yɛɛ fɛye
gɛrɛ fɛ kya pɛɛrɛ ansi de fɛye-ɔson ɔkpa
kamaasɛ so. 23 I kya nyiile yɛɛ n naa n
naa ne n' kya wu fɛye isonten mɔ, nɛ wu
fɛye-ɔson gibui giko gɛtɛɛko. Mɛ ŋmarasɛ
gyan gɛnen gibui mɔ so yɛɛ,

ƆBONO A KYA SON NE A MƐŊ NYI MƆ MƆ ƆSONTEN.

To, ɔbono fɛ kya son yɛgɛ fɛ mɛŋ kii fɛ
nyi mɔ mɔ, idɛ kon, mɔ-ilaa ne n' kya
tɔgɛ mi-i sa fɛye faa. 24 Mɔ ne n gyɛ
Wurubuaarɛ ɔbono ɔ lɛɛ gɛsinkpan de
ilaa kamaasɛ ibono pɛwu i bo gɛmɔ dɔ
mɔ. Mɔ ne n gyɛ Wura sa soso de gɛsɛ,
imɔso iŋ gyɛ ɔsonten ɔbono nyamesɛ gi

kyu mɔ-abaa pɔrɔ mɔ ne Wurubuaarɛ laa
kyu wɔra mɔ-ɔkyenaten. 25 Gɛnen kee ne
nyamesɛ maŋ taalɛ kyu mɔ-abaa wɔra ilaa
iko de i' mɔlɛgɛ Wurubuaarɛ. I kya nyiile
yɛɛ Wurubuaarɛ ne n kya sa anyamesɛ
pɛwu nkpa de gɛsɔnga de ilaa kamaasɛ.
26 "Aye anyamesɛ kpɛi-kpɛi pɛwu Wu-
rubuaarɛ gi yɛgɛ a gyɛ daa ɔnaana
kolon, ne ɔ yɛgɛ a yaasɛ kyena kyaabɔɔ
gɛsinkpan mɔ pɛwu so. Wurubuaarɛ ne
n wolaa tɔgɛ yela aberɛ abono anyamesɛ
kpɛi-kpɛi mɛ laa kyena de ɔkara ɔbono
mɛ laa kyena kpaa lii mɔ, ne ɔ wolaa yela
mɔmɔ-nsinkpan kpɛi-kpɛi ikara nfono mɛ
laa kyena mɔ. 27 Wurubuaarɛ gi lɛɛ
isowolɛ mɔ so anyamesɛ daa de mɛ' laarɛ
mɔ-gɛten fɛɛ gɛnɔɔbono agyaatanbo mɛ
kya laa abaa mɔ. Ɔ kya laarɛ fɛɛ a' nyɛ
wu mɔ. Yɛgɛ oŋ kii ɔ bo gɛta de aye
ɔko-rɛ ɔko. 28 I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ
gi kyaabɔɔ aye, ne mɔ so ne a bo ɔŋɛ a
naa, ne a gyɛ anyamesɛ faa. I dɛ daa fɛɛ
gɛnɔɔbono fɛye-ilon abiibo ɔko gi tɔgɛ
yɛɛ, 'A gyɛ daa Wurubuaarɛ mɔ-biana'
mɔ. 29 Imɔso ibono a gyɛ Wurubuaarɛ
mɔ-biana faa mɔ, i mɛŋ taa kaaborɛ a'
sa gɛwɔnsa yɛɛ Wurubuaarɛ gidebi gi dɛ
fɛɛ ilaa ibono nyamesɛ gi kyu sika kɔkɔɔ
abɛɛ silibaa abɛɛ gibui kyu adawo wɔra
mɔ. 30 Owi ɔbono anyamesɛ mɛ mɛŋ nyi
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ, Wurubuaarɛ gi
lɛɛ ansi, ne o kyu kyɛɛ ɔmɔ. Imɔ idɛ
kon berɛ, Wurubuaarɛ kya ka nyamesɛ
kamaasɛ ɔbono ɔ bo gɛten kamaasɛ mɔ
yɛɛ o' nu mɔ-nyoro gɛsɛ de ɔŋ' baa wɔra
ilaa ibono Wurubuaarɛ mɛŋ kya laarɛ mɔ.
31 I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ laa gyi
anyamesɛ pɛwu nbɛlɛ gɛkaako. Ɔ ti wolaa
yela gɛkɛ, ne ɔ lɛɛ gibaa yii ɔko yɛɛ o'
gyi mɔmɔ pɛwu nbɛlɛ gɛsintin ɔkpa so
sa mɔ. O kyingi gɛnen nyamesɛ ɔbono
lii ibuni dɔ de i' lɛɛ nyiile aye anyamesɛ
pɛwu yɛɛ gɛnen ilaa ibono ɔ darɛ mɔ i
laa ba gɛsintin."
32 Ibono Pɔɔlo gi tɔgɛ gikyingi lii ibuni
dɔ so ilaa mɔ, asa mɔ ako berɛ mɛ kyu mɔ
ŋmasɛ daa. Ako mɔ yɛɛ, "Gɛkɛ banban
mɔ a kya laarɛ fo' kii baa tɔgɛ ilaa idɛ sa
aye." 33 Nfono mɔ Pɔɔlo gi naa kyon taa
abelɛnsɛ mɔ yɛgɛ. 34 Mɔmɔ dɔ anyen
ako mɛ kpaa bɔla de mɔ, ne mɛ ka gyan
Yesu so. Mɛ kya terɛ ɔko yɛɛ Dayonisɛ.
Dayonisɛ baarɛ gyɛ abelɛnsɛ abono mɛ
kya kpaa gyan Aropagusɛ gibii mɔ so mɔ
dɔ ɔko. Akyii ako kee mɛ bo abono mɛ ka
gyan Yesu so mɔ dɔ. Mɛ kya terɛ mɔmɔ
dɔ ɔko yɛɛ Damarisɛ.

18

Pɔɔlo Gi Kpe Korinti Ɔsowolɛ So

1 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, Pɔɔlo gi koso lii
Atɛnsɛ, ne o kpe Korinti ɔsowolɛ so. 2 O
kpe nno gɛnen mɔ, ɔ kpaa wu Gyudanyen
ɔko, mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Akuila. Mɛ
korogɛ mɔ Pontusɛ gɛsinkpan so. Nkɛ
kalɛsɛ nbono dɔ ne Akuila mɔ-rɛ mɔ-ka
Pirisila mɛ lii Itali gɛsinkpan so ba Korinti
nno. Ibono so mɛ koso Italii ba Korinti nno
mɔ ne n gyɛ yɛɛ Wura Kelɔɔdiyusɛ gi
gya Gyuda awura abono mɛ tɛ Itali mɔ
pɛwu yɛɛ mɛ' koso lii mɔmɔ Rom awura
gɛsinkpan so. Pɔɔlo gi kpe Akuila mɔ-rɛ
mɔ-ka Pirisila baarɛ gɛwi kpaa laa ɔmɔ.
3 Mɔ-rɛ ɔmɔ pɛwu mɛ kya wɔra daa gɛsun
kolon. Gɛnen so mɔ, ɔ kyena ɔmɔ asɛ
ne mɛ wɔra gɛnen gɛsun gɛbono. Mɔmɔ-
gɛsun mɔ ne n gyɛ yɛɛ mɛ kya kyu nbuɛ
iwolɛ baa-baa kyaga de i' wɔra fɛɛ ibu.
4 Gɛkɛ kyoolasɛ kamaasɛ mɔ, Pɔɔlo
kya kpe mɔmɔ Gyuda awura gikyangbon
dɔ kpaa tɔgɛ Yesu ilaa sa Gyuda awura
de Geriiki awura abono mɛ bo nno mɔ.
Ɔ kya tɔgɛ wɔra ɔmɔ de mɛ' sɔɔ Yesu
gyi. 5 Owi ɔbono Siilasɛ mɔ-rɛ Timoti mɛ
lii Masadoniya ba Korinti nno mɔ, Pɔɔlo
san ɔ dɛ Yesu ilaa gitɔgɛ mɔ dɔ owi
kamaasɛ. Ɔ kya lɛɛ nyiile Gyuda awura
ne ɔ kya buu ɔ kya sa ɔmɔ yɛɛ Yesu ne
n gyɛ ɔbono mɔmɔ-ansi a gyan mɔ so
yɛɛ ɔ laa baa mɔlɛgɛ mɔmɔ de mɛ' nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan. 6 Gyuda
awura mɔ mɛ kine ilaa ibono Pɔɔlo kya
tɔgɛ mɔ, ne mɛ tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn kyu lii
mɔ so. Imɔso o kpiisi mɔ-gɛgbɛ ne ɔ tɔgɛ
sa ɔmɔ yɛɛ, "Nengyene fɛye-ɔkyenaten
Wurubuaarɛ asɛ gi lii fɛye-gibaa mɔ i mɛŋ
lii me asɛ. Fɛye gbaa-gbaa asɛ ne i lii. Kyu
lii nperɛ kyu i kya kpe mɔ, nan san kpe daa
asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ
asɛ taa fɛye yɛgɛ."
7 Ɔ tɔgɛ gɛnen ta mɔ, ɔ naa kyon
kpe ɔnyen ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ
Titiyusɛ Gyusetusɛ mɔ gɛwi. Titiyusɛ gyɛ
Wurubuaarɛ ɔsonbo. Fo kpɛ lii mɔ-gɛwi

mɔ, mɔmɔ Gyuda awura gikyangbon ne
fo laa tu. 8 Pɔɔlo bo nno mɔ, Kirisipusɛ
ɔbono ɔ kya kerɛ gikyangbon gibono so
mɔ mɔ-rɛ mɔ-gɛten dɔ awura pɛwu mɛ
kyu mɔmɔ-nyoro too Wura Yesu so. Gɛnen
kee ne Korinti awura abono mɛ nu Yesu
ɔkalan mɔ lii Pɔɔlo asɛ mɔ, mɔmɔ dɔ
sakyɔ mɛ kyu mɔmɔ-nyoro too Wura Yesu
so ne mɛ nyɛ Wurubuaarɛ sagyere.
9 Gɛnyɛ gɛko mɔ, Wura Yesu gi tɔngɛ
sa Pɔɔlo fɛɛ ɔ kya kuu oderi daa. Ɔ tɔngɛ
sa mɔ yɛɛ, "Gɛŋ sa fo' selɛ gifuu. Kpɛ
fɛ kya tɔngɛ fɛ kya sa ɔmɔ. Gɛŋ sa fo'
baala fo-gɛnɔ bun. 10 I kya nyiile yɛɛ
n bo fo asɛ. Ɔko-rɛ ɔko maŋ taalɛ baa
wɔra fo ilaa nyɛnyɛn iko. N bo asa sakyɔ
gɛnen ɔsowolɛ baarɛ so." 11 Idɛ gɛmara
mɔ, Pɔɔlo gi sii kyena Korinti nno gɛsi de
gibaafon ɔ kya nyiile asa mɔ Wurubuaarɛ
agyɛbi.
12 Gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ Galiyo gyɛ
Rom abɛyin mɔ ɔbelɛnsɛ ɔbono ɔ kya
kerɛ Akaya gɛsinkpan gɛbono so. Mɔ-
aberɛ dɔ mɔ Gyuda awura mɔ mɛ wɔra
gɛnɔ kolon ne mɛ gbere kpe kpaa keda
Pɔɔlo ne mɛ kyu mɔ kpe nfono Ɔbelɛnsɛ
Galiyo kya gyi asa nbɛlɛ mɔ. 13 Mɛ tɔgɛ
sa ɔbelɛnsɛ mɔ yɛɛ, "Ɔnyen baarɛ kya
penɛ asa de mɛ' son Wurubuaarɛ ɔkpa
ɔko so ibono iŋ kya kyena de nbara mɔ."
14 Pɔɔlo kpɛ ɔ kya laarɛ de o' bugi mɔ-
gɛnɔ mɔ, Galiyo gi lɛɛ gɛnɔ tɔgɛ yɛɛ, "O!
Fɛye Gyuda awura, nengyene fɛɛ i gyɛ ilaa
nyɛnyɛn iko daa ne ɔ wɔra mɔ, abɛɛ fɛɛ
gɛyu ne ɔ kpaa yuuri ne fɛ kyu mɔ ba me
asɛ berɛ mɔ, nkana i kaaborɛ n' nyɛ gisen
nu fɛye asɛ. 15 Imɔ idɛ berɛ, i gyɛ daa
ilaa taasɛsɛ kyu lii fɛye Gyuda awura ilaa
nyiilesɛ de fɛye-ɔson anyen de fɛye-nbara
mɔ so. Imɔso fɛye gbaa-gbaa fɛ' kerɛ imɔ
so fɛye atɔ. Maŋ kyule gyi gɛnen nbɛlɛ
ndɛ." 16 Ɔ tɔgɛ gɛnen mɔ, ɔ gya ɔmɔ lii
nbɛlɛ ogyiten mɔ dɔ. 17 Nfono mɔ, asa
sɛnsɛ abono mɛ bo nno mɔ mɔmɔ pɛwu
mɛ too keda Sositɛni, ɔbono ɔ kya kerɛ
Gyuda awura gikyangbon mɔ so mɔ, ne mɛ
daarɛ mɔ nbɛlɛ ogyiten nno. Ɔbelɛnsɛ
Galiyo mɛŋ taa ka ɔmɔ-gɛnɔ.

*P*ɔɔlo Gi Naa Kpe Nten Kpɛi-Kpɛi

18 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, Pɔɔlo gi kii gyi
nkɛ nno. Ɔ laa kyon mɔ, ɔ kalɛ mɔ-
nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ, ne o kyu
gikolii kyon Siiriya gɛsinkpan so. Mɔ-rɛ
Pirisila de Akuila ne n kpe. Ɔ kpaa lii
Sɛnkiriya ɔsowolɛ so mɔ, ɔ sɛɛ mɔ-
gimu nno de i' nyiile yɛɛ ɔ wɔra ɔmɔ
Gyuda awura itiibilaa iko sa Wurubuaarɛ
ne. 19 Imɔ gɛmara mɔ, mɛ kpaa loo Efiso
ɔsowolɛ so. Nfono ne ɔ laa naa taa Pirisila
de Akuila yɛgɛ. Pɛi de Pɔɔlo ɔ lɔɔ kyon
mɔ, ɔ kpaa loo Gyuda awura gikyangbon
dɔ, ne mɔ-rɛ Gyuda awura mɔ mɛ gyi
nsingyi. 20 Mɛ tɔgɛ mɔ yɛɛ ɔ' kyena
ɔmɔ asɛ too mɔ, o kine. 21 Ɔ kolɛ mɔmɔ
ɔkpa ne ɔ tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ, "Nengyene
Wurubuaarɛ gi kyule mɔ, nan kii ba fɛye
asɛ". Nfono mɔ ɔ naa kpaa dii loo gikolii
dɔ lii Efiso nno. 22 Ɔ kpaa loo Sɛsariya mɔ,
ɔ lii gikolii mɔ dɔ naa kpe Gyɛrusalem
kpaa faala Yesu asonbo gikpen mɔ mɛ bo
nno mɔ ne ɔ naa kyon Antiyoki ɔsowolɛ
so. 23 Ɔ kyena nno ŋmaraa mɔ, ɔ koso lii
nno, ne ɔ naa-naa de isowolɛ so gyan' de
Galati de Firigyiya awura nsinkpan so. Ɔ
naa ɔ naa ɔ kya tɔgɛ ɔ kya keda Yesu
akasɛbo mɔ nyoro.

*Apolos*ɛ Gi Tɔgɛ Yesu Ilaa Sa Asa

24 Gyudanyen ɔko gi baa loo Efiso
ɔsowolɛ so. Mɛ kya terɛ mɔ-ginyen yɛɛ
Apolosɛ. Ɔ gyɛ Alɛsandiriya ɔsowolɛ so
isa. O nyi gɛtɔngɛ, ne ɔ tansi o nyi
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ ilaa dɔ dandan.
25 Ɔ nyɛ kasɛ Wura Yesu ɔson ɔkpa mɔ
ilaa lii ako asɛ. Imɔ ne ɔ san ɔ dɛ, ne ɔ
kya bugi mɔ-gisen tɔgɛ imɔ sa asa. Ɔ kya
nyiile Yesu ilaa dandan, yɛgɛ Wurubuaarɛ
sagyere ɔbono Gyɔn gi kyu gyere asa mɔ
ilaa wolɛ ne o nyi. 26 Apolosɛ gi da
gikan ɔ yelɛ ɔ kya tɔgɛ Yesu ilaa ɔ sa
asa mɔmɔ Gyuda awura gikyangbon dɔ.
Pirisila mɔ-rɛ Akuila mɛ nu Apolosɛ ilaa
tɔgɛsɛ mɔ, mɛ kyu mɔ lii nkan, ne mɛ lɛɛ
gɛsɛ sa mɔ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ ɔson
ɔkpa dɛ mɔ bɔla de ɔ' nyɛ bii imɔ dɔ too.
27 Apolosɛ kya laarɛ ɔ' fara kpe Akaya
mɔ, mɔ-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ abono
mɛ bo Efiso nno mɔ mɛ tɔgɛ keda mɔ-
nyoro, ne mɛ ŋmarasɛ ɔwolɛ bunge Yesu
akasɛbo abono mɛ bo Akaya nfono ɔ kya
kpe mɔ yɛɛ mɛ' sɔɔ mɔ abaa anyɔ.
Ɔ loo nno mɔ, ɔ tansi kpaa asa abono
Wurubuaarɛ gi su mɔmɔ so ne mɛ nyɛ
kyu mɔmɔ-nyoro too Yesu so mɔ. 28 Kyu
lii gɛnɔɔbono mɔ-gɛtɔngɛ mɔ gɛ kya lɛɛ

gɛsintin nyiile so mɔ, ɔ tɔngɛ lɛɛ Gyuda awura mɔ. Ɔ lɛɛ nyiile kyu lii Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ yɛɛ Yesu ne n gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi sun de ɔ' baa mɔlɛgɛ asa de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ.

19

*Asa Ako M*ɛ Nyɛ Wurubuaarɛ Oduduu Gi Suu De Mɔmɔ

1 Owi ɔbono Apolosɛ san ɔ bo Korinti
mɔ, Pɔɔlo gi naa de gɛsinkpan gɛbono gɛ
bo de soso so mɔ, ne ɔ kpaa loo Efiso
ɔsowolɛ so. Ɔ loo nno mɔ, o wu Kirisito
akasɛbo ako, 2 ne ɔ taasɛ ɔmɔ yɛɛ, "Aberɛ
abono fɛ sɔɔ Kirisito gyi mɔ, fɛ nyɛ
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi baa suu de
fɛye?" Mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Kuaa! Gɛkaako
aŋ ti nu kerɛ yɛɛ Wurubuaarɛ Oduduu bo
no gbaa." 3 O kii taasɛ ɔmɔ yɛɛ, "Menɛ
Wurubuaarɛ sagyere ɔnan ne mɛ gyere
fɛye daa?" Mɛ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Gyɔn-lɛɛ
Wurubuaarɛ sagyere mɔ ne mɛ kyu gyere
aye." 4 Nfono ne Pɔɔlo gi tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ,
"Gyɔn-lɛɛ Wurubuaarɛ sagyere mɔ kya
nyiile daa yɛɛ nyamesɛ gi nu mɔ-nyoro
gɛsɛ ne ɔ kyɛɛgɛ lii mɔ-ilaa nyɛnyɛn
giwɔra dɔ. Ne ɔ kya tɔgɛ ɔ kya sa asa
mɔ yɛɛ mɛ' ka gyan' ɔbono ɔ laa ba mɔ-
gɛmara mɔ so. Gɛnen kaasɛ ɔbono ne n
gyɛ Yesu."

5 Akasɛbo mɔ mɛ nu imɔ idɛ mɔ, mɛ
yɛgɛ Pɔɔlo gi gyere mɔmɔ Wurubuaarɛ
sagyere Wura Yesu ginyen dɔ. 6 Pɔɔlo
gi kyu mɔ-abaa kyu gyan' ɔmɔ so mɔ,
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi ba suu de ɔmɔ,
ne mɛ yii gɛsɛ mɛ kya yen Wurubuaarɛ
de ndɛ nbono mɛŋ wolaa mɛ kya nu mɔ,
ne mɛ kya lɛɛ Wurubuaarɛ ikalan mɛ kya
tɔgɛ mɛ kya sa abara. 7 Mɔmɔ pɛwu
gɛgyɔnɔ gɛ laa wɔra fɛɛ anyen gudu
anyɔ.

*P*ɔɔlo Kya Nyiile Asa Yesu Ɔkalan

8 Pɔɔlo gi kyon kpaa loo Gyuda awura
gikyangbon dɔ. Ibosɛ isa' mumuli mɔ
ɔ da otu tɔgɛ Yesu ilaa sa ɔmɔ, ne ɔ
tɔgɛ buɛɛlɛ asa kyu naa de Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi ilaa so. 9 Mɔmɔ
ako mɛ kya wɔra gisoɔlon, mɛ kya kine
yɛɛ mɛ maŋ sɔɔ ibono ɔ kya tɔgɛ mɔ gyi,
ne mɛ kya tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn kyu lii Wura
Yesu ɔson ɔkpa mɔ so ma-a sa asa sakyɔ.
Kyu lii gɛnen so mɔ Pɔɔlo gi tɛɛ mɔ-
nyoro lii gisomaanu awura adɛ dɔ, ne o kyu
Yesu akasɛbo mɔ kyu buu mɔ-nyoro ne mɛ
san mɛ kya gyan' Tiranusɛ gikyangbon dɔ
gɛkɛ kamaasɛ. Mɛ kya gyan' mɔ, Pɔɔlo
kya yɛgɛ mɛ kya gyi daa Yesu ɔkalan mɔ
so nsingyi. 10 Pɔɔlo gi yɛgɛ mɛ keda ilaa
idɛ dɔ gɛnen nsi nnyɔ gyan' abara so.
Imɔso asa abono mɛ tɛ Esiya gɛsinkpan
so, mɔmɔ Gyuda awura de asa sɛnsɛ mɔ
pɛwu, mɛ nyɛ nu Wura Yesu ɔkalan mɔ
so ilaa.

11 Gɛnen nkɛ nbono dɔ mɔ Wurubuaarɛ
gi naa de Pɔɔlo so wɔra ilaa gbaa'gbaa
ibono nkana nyamesɛ maŋ taalɛ wɔra imɔ
mɔ-gibaa so mɔ. 12 Ba-a asa mɛ kyu Pɔɔlo
ntaakufibi nbono ɔ kya keda mɔ de mɔ-
nyoro so akuru kyu kpe alɔbo asɛ mɔ,
i kya kyɛ mɔmɔ-alɔtɔ, ne i kya kosorɛ
ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi ibono i tɛ
i tɛ ɔmɔ so mɔ. 13 Gyuda awura ako
mɛ wolaa mɛ kya kyu ɔkpa ɔko so ma-a
gya ilaa nyɛnyɛn oduduu ma-a koso asa
so. Mɛ mɛŋ kii mɛ bo Wura Yesu asonbo
mɔ dɔ. Mɛ wu Yesu asonbo ilaa wɔrasɛ
mɔ, mɔmɔ ako mɛ laarɛ fɛɛ mɛ' kyu
Yesu ginyen wɔra kerɛ yɛɛ i laa yɛgɛ ilaa
nyɛnyɛn oduduu i' koso asa so? Ako mɛ
kya tɔgɛ yɛɛ, "Nɛ kerɛ fɛɛ Yesu ɔbono
Pɔɔlo kya tɔgɛ mɔ-ilaa ɔ kya sa asa mɔ
yɛɛ koso kaasɛ baarɛ so, n kerɛ fo faa."
14 Anyen sono ako kee mɛ naa mɛ kya
wɔra gɛnen mɛ kya kerɛ. Anyen mɔ mɛ
gyɛ ɔbelɛnsɛ ɔko mɔ-biana. Ɔ gyɛ daa
Gyuda awura asunbi alɛɛbo ɔbelɛnsɛ; mɛ
kya terɛ mɔ yɛɛ Sikifa. Owi ɔko dɔ mɔ
mɔ-biana sono mɔ mɛ kyu Yesu ginyen
mɛ kya laarɛ mɛ' gya ilaa nyɛnyɛn oduduu
koso ɔnyen ɔko so. 15 Ne ilaa nyɛnyɛn
oduduu mɔ i tɔgɛ asa sono adɛ yɛɛ, "N
nyi Yesu, ne n nyi Pɔɔlo. Fɛye mɔ ne n gyɛ
anɛana de fɛ' taalɛ kosorɛ me?" 16 Nfono
mɔ ilaa nyɛnyɛn oduduu mɔ i yɛgɛ ɔnyen
mɔ gi gbere loo asa sono mɔ dɔ. Ɔ gooli-
gooli ɔmɔ, ne mɛ koso selɛ lii obu ɔbono
dɔ mɛ bo mɔ gibolonbukpan.

17 Gɛnen ilaa idɛ i nu gyan' de Efiso
gɛsinkpan pɛwu so. Gyuda awura de asa
kpɛi-kpɛi pɛwu mɛ nu gɛnen ilaa idɛ.
Imɔso gifuu gi keda ɔmɔ, ne mɛ kyu Yesu
ginyen mɔ yɛɛ gi tansi gi gyɛ ginyen
boduduusɛ. 18 I ba gɛnen mɔ, Yesu asonbo
mɔ sakyɔ mɛ nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ, ne

mɛ san baa gyan mɔ, mɛ kya lɛɛ ilaa nyɛnyɛn ibono mɛ wɔra wɔra mɔ tɔgɛ sa abara. 19 Asa abono nkana mɛ kya wɔra afɛ ne mɛ sɔɔ Yesu gyi mɔ, mɛ koola mɔmɔ-afɛ anyen de amɔ-laawɔra iwolɛ baa gyan', ne mɛ dɛɛ imɔ asa mɔ pɛwu ansi dɔ. Mɛ buu aterenbi abono mɛ kyu sɔɔ afɛ mɔ de imɔ-iwolɛ mɔ pɛwu gɛgyɔnɔ mɔ, i gyɛ fɛɛ aterenbi abono gɛsun awɔrabo anan mɛ laa nyɛ nsi oko de saalaa nsi nnun dɔ mɔ. 20 Kyu lii ilaa idɛ so mɔ, Wura Yesu agyɛbi mɔ a kpɛ a kya yɛlegɛ, ne abono mɛ kya sɔɔ amɔ gyi mɔ, a kya wɔra ilaa mɔmɔ-gɛkyena dɔ.

21 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, Wurubuaarɛ gi yɛgɛ Pɔɔlo gi kyu too mɔ-nyoro so yɛɛ ɔ laa kyu de Masadoniya de Akaya nsinkpan so kyu kpe Gyɛrusalem. Ɔ tɔgɛ sa mɔ-nyoro yɛɛ, "Nɛ ti nyɛ kpe nno mɔ, i kaaborɛ n' kpe Rom ɔsowolɛ so kee." 22 Gɛnen so mɔ, o sun mɔ-akpaabo mɔ dɔ anyɔ Masadoniya de mɛ' gyangbara kpaa lɔrɔ ɔkpa gyoo mɔ, ne mɔ mɔ gi sii kyena Esiya gɛsinkpan so ŋmaraa. Abono o sun mɔ ne n gyɛ Timoti de Irasitusɛ.

*Ɔlanba Bel*ɛ Gi Tɔrɔ Efiso Ɔsowolɛ So

23 Gɛnen aberɛ abono dɔ mɔ, ɔlanba belɛ gi tɔrɔ Efiso nno. I kya nyiile yɛɛ asa abono mɛŋ kya son Wura Yesu mɔ mɛ kya tɔgɛ yɛɛ Yesu-lɛɛ ɔson mɔ laa kpadɛɛ mɔmɔ. 24 Ɔnyen ɔko bo Efiso nno. Ɔ gyɛ daa ɔbelɛbo. Mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Dimiiterosi. Ɔ kya kyu isilibaa belɛ ɔkperɛ ɔko mɔ-rɛ mɔ-ɔson ilaa fɛ sa asa. Ɔkperɛ mɔ gyɛ daa ɔkyiisɛ, mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Atemisɛ. Lii gɛnen gɛsun gɛbono so mɔ Dimiiterosi mɔ-rɛ abono mɛ bo adawo ɔsowolɛ mɔ so mɔ mɛ kya nyɛ aterenbi gikyɔ.

25 Dimiiterosi gi koola mɔmɔ adawo awura mɔ de abono mɔmɔ-gɛsun gɛ lii ɔmɔ-lɛɛ mɔ pɛwu baa gyan' ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Ansaana, fɛye gbaa-gbaa fɛ wu yɛɛ gɛnen gɛsun gɛdɛ so ne a kya nyɛ aterenbi. 26 Fɛ kya wu ne fɛ kya nu gɛnɔɔbono Pɔɔlo baarɛ gi ti penɛ asa sakyɔ ne ɔ kya kyɛɛgɛ mɔmɔ-nwɔnsa mɔ. Ɔ kya tɔgɛ yɛɛ ilaa ibono anyamesɛ mɛ kyu mɔmɔ-abaa kyu wɔra mɔ i maŋ taalɛ wɔra ɔkperɛ kpa-a. Iŋ gyɛ Efiso gɛrɛ wolɛ ne ɔ kya tɔgɛ ilaa idɛ. I ti nu gyan' de Esiya gɛsinkpan pɛwu. 27 Gɛnen so mɔ i laa taalɛ ba yɛɛ aye-gɛsun gɛdɛ gɛ laa nyida wɔra aye. I mɛŋ gyɛ aye-gɛsun gɛdɛ wolɛ gbaa. I laa taalɛ ba yɛɛ asa maŋ baa kyu aye-ɔkperɛ bogyasɛ Atemisɛ obu mɔ kyu terɛ sɛi. Asa maŋ baa buu ɔkperɛ mɔ yɛɛ ɔ bo gya, nkana Esiya awura pɛwu mɛ kya son mɔ ne mɔ-ɔson mɔ bo gɛsinkpan gɛten kamaasɛ so."

28 Gɛsun awɔrabo mɔ mɛ nu gɛnen ilaa idɛ mɔ, mɛ kyu ginyadon belɛ ne mɛ san mɛ kya kpen yɛɛ, "Aye Efiso awura ɔkperɛ Atemisɛ bo gya!" 29 Gɛnen ilaa idɛ i yɛgɛ asa sakyɔ mɛ san mɛ kya wɔra ɔlanba ɔsowolɛ mɔ so. Mɛ selɛ lii kpaa koola dabɔlɛ fɛɛ oyii dɔ faa. Asa mɔ dɔ ako mɛ keda Pɔɔlo mɔ-nanboana anyɔ ako abono mɔ-rɛ ɔmɔ mɛ naa mɛ naa mɔ ne mɛ kyu mɔmɔ kpe nfono mɛ kpaa gyan' mɔ. Mɛ kya terɛ mɔmɔ yɛɛ Gayusɛ de Arisetaakusɛ. Mɛ gyɛ Masadoniya awura. 30 Pɔɔlo kya laarɛ de mɔ gbaa-gbaa kee o' kpe nfono mɛ kpaa gyan' mɔ. Mɔ-nanboana Yesu akasɛbo mɔ mɛŋ sa mɔ ɔkpa. 31 Mɔ-kyɛmenɛana ako abono mɛ gyɛ Esiya awura abelɛnsɛ mɔ kee mɛ sun asa mɔ asɛ kpaa kolɛ mɔ yɛɛ ɔ' mɛŋ sa ɔ' tɔgɛ yɛɛ mɔ-giyaa gi laa yii oyii mɔ dɔ nfono mɛ kyu mɔ-nanboana anyɔ mɔ kyu kpe mɔ.

32 Gɛnen aberɛ abono mɔ asa abono mɛ gyan' fɛɛ oyii dɔ mɔ mɛ kya kpen giyan-giyan; mɔmɔ ɔkamaasɛ-lɛɛ ilaa tɔgɛsɛ kpɛi. Mɔmɔ dɔ asa sakyɔ mɛ mɛŋ nyi ilaa kolon ibono so mɛ tansi kpaa gyan' nno mɔ gbaa'. 33 Gyuda awura mɛ lɛɛ Alɛsanda yɛɛ ɔ' yelɛ mɔmɔ-giyaa dɔ de ɔ' tɔngɛ sa sakpii mɔ. Imɔso sakpii mɔ mɛ san lɛɛ yii mɔ yɛɛ mɔ ne n bara ɔlanba mɔ. Mɔ, mɔ, gi kaala abaa dɔ nyiile asa mɔ yɛɛ mɛ' sii kurun de ɔ' nyɛ lɛɛ ibono mɛ dɛ ma-a gyan' mɔ so mɔ gɛnɔ sa mɔmɔ. 34 Ibono asa mɔ mɛ bii yɛɛ ɔ gyɛ daa Gyudanyen mɔ, mɔmɔ pɛwu mɛ san mɛ kya kpen gikolon mɛ kya tɔgɛ mɛ kya kpe mɛ kya ba gɛnen-n fɛɛ iwi inyɔ mumuli yɛɛ, "Aye Efiso awura ɔkperɛ Atemisɛ bo gya! Aye Efiso awura ɔkperɛ Atemisɛ bo gya!"

*Efiso Ɔbel*ɛnsɛ Ɔko Gi Yɛgɛ Sakpii Mɔ Gi Sii Kurun

35 Mɛ kya kpen gɛnen mɔ, Efiso ɔsowolɛ mɔ so ɔbelɛnsɛ ɔko gi ba nno. Ɔ yɛgɛ sakpii mɔ gi sii kurun, ne ɔ tɔngɛ sa ɔmɔ

yɛɛ, “Efiso awura, ɔkamaasɛ nyi yɛɛ aye-ɔkperɛ kyiisɛ, Atemisɛ tansi ɔ bo gya. Ɔkamaasɛ nyi ibono aye ne n kya kerɛ mɔ-obu belɛ mɔ so de mɔ-gibui belɛ gibono gi lii Wurubuaarɛ dɔ baa tɔrɔ mɔ so. 36 Ɔko mɛŋ bo no ɔ laa sɔɔ gɛnen ilaa idɛ akyɔɔlɛ. Imɔso fɛ' sii kurun de fɛ mɛŋ sa fɛ' kpaala wɔra ilaa iko de i' baa nyida ilaa. 37 Ibono fɛ kpaa kyu gɛnen asa anyɔ adɛ ba gɛrɛnaa faa, i gyɛ daa giyan. I mɛŋ gyɛ yɛɛ mɛ kpaa yuuri ɔkperɛ mɔ obu mɔ dɔ ilaa iko ne mɛ mɛŋ kii saalɛ aye-ɔkperɛ kyiisɛ mɔ. 38 Imɔso nengyene Dimiiterosi de mɔ-nanboana adawo awura mɔmɔ-rɛ ɔko mɛ bo nbɛlɛ mɔ, nbɛlɛ igyiten i bo no ne nbɛlɛ agyibo abelɛnsɛ mɔ kee mɛ bo no. Mɛ' kyu kaasɛ mɔ kyu kpe nno de mɛ' kpaa gyi mɔ-nbɛlɛ. 39 Kuaa, nengyene ilaa banban iko kpɛi ne fɛ kya laarɛ mɔ, fɛ' kyu imɔ kpe gɛgyan gɛbono abelɛnsɛ mɛ kya kyena gyan' mɔ dɔ kpaa lɔrɔ. 40 Gɛnɔɔbono i dɛ faa, nengyene a mɛŋ bii mɔ, aye Rom abelɛnsɛ abono mɛ kya kerɛ aye so mɔ mɛ laa bun aye gipuɛɛ yɛɛ ibono a wɔra ndɛ mɔ, a kya laarɛ a' bara ikɔ daa. A maŋ kii nyɛ ilaa kolon ibono so a wɔra ɔlanba mɔ.” 41 Efiso ɔbelɛnsɛ mɔ gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, ɔ yaasɛ abono mɛ gyan' nfono mɔ.

20

*P*ɔɔlo Gi Kyon Masadoniya De Geriiki Nsinkpan So

1 Ɔlanba mɔ gi ta mɔ, imɔ gɛmara mɔ, Pɔɔlo gi sun terɛ mɔ-nanboana Yesu akasɛbo mɔ baa gyan' ne ɔ tɔgɛ keda mɔmɔ-nyoro ne ɔ kalɛ ɔmɔ, ne ɔ koso kyon Masadoniya gɛsinkpan so. 2 Ɔ naa-naa de Masadoniya ɔ kya tɔgɛ ilaa gikyɔ ibono i laa keda asa abono mɛ sɔɔ Yesu gyi mɔ nyoro, ne ɔ naa kpaa loo Geriiki gɛsinkpan so.

3 O gyi Geriiki nno ibosɛ isa'. Imɔ gɛmara mɔ, ɔ laarɛ o' kyu gikolii kpe Siiriya gɛsinkpan so. Ɔ kya baala de o' kpe mɔ, o nu yɛɛ Gyuda awura abono mɛ bo Geriiki gɛsinkpan so mɔ mɛ da gɛdɛ mɔ so. Imɔso ɔ tɔgɛ mɔ-nyoro yɛɛ ɔ laa kii kpaa kyu de Masadoniya nfono so ɔ lii de mɔ. 4 Ɔ laa kii gɛnen mɔ, asa ako yɛɛ mɛ laa buu mɔ kpe. Gɛnen asa abono ne n gyɛ Sopata, Pirusɛ mɔ-bi ɔbono ɔ lii Biroya mɔ, de Arisetaakusɛ mɔ-rɛ Sɛkundo, Tɛsalonika awura mɔ, de Dɛɛbinyen mɔ mɛ kya terɛ yɛɛ Gayusɛ mɔ de Timoti mɔ-rɛ Esiya awura asa anyɔ ako mɛ kya terɛ ɔmɔ yɛɛ Tikakusɛ de Tirofimusɛ. 5 Mɛ gyangbara me ɔbono n kya ŋmarasɛ ɔwolɛ baarɛ faa, me-rɛ me-nanboana, kpaa gyoo aye Tirowasɛ ɔsowolɛ so. 6 Aye berɛ a sii kyena gyi Bodobodo Maa Diisɛ Gɛsi mɔ ta, ne a kyu gikolii lii Filipayi ɔsowolɛ so. A gyi nkɛ nnun ɔkpa dɔ, ne a kpaa tu mɔmɔ Tirowasɛ. A kyena Tirowasɛ nkɛ sono.

*Dega ɔko Gi Lii Soso Nfanser*ɛ Dɔ Baa Tɔrɔ

7 Imɔ Mɛmereda gɛdɔɔdɛnyɛ mɔ, aye-rɛ aye-nanboana Yesu asonbo mɔ a koola gyan' a laa gyi agyudɔ abono a kya lɛɛ aye ginyamesɛ kolon mɔ nyiile mɔ. A baa gyan' gɛnen mɔ, Pɔɔlo gi tɔngɛ sa asa abono mɛ bo nno mɔ. Ɔ kalɛ mɔmɔ yɛɛ gɛdɛ gɛ kɛ mɔ, ɔ laa kpe gɛtɛɛko. Gɛnen so mɔ, ɔ tɔngɛ gɛnen-n kaaborɛ gɛnyɛ de nsana. 8 Ifatela i nyaakyɔ soso-lɛɛ obu ɔbono dɔ a gyan' gɛnen mɔ.

9 Dega ɔko, mɔ, tɛ de nfanserɛ gɛten. Mɛ kya terɛ mɔ-ginyen yɛɛ Yutikusɛ. Ɔ tɛ gɛnen mɔ, ɔ kya gyɔsɛ. Pɔɔlo kpɛ ɔ kya tɔngɛ ɔ kya kpe mɔ, ginsi gidɛ gi kyu dega mɔ, ne i lɛɛ mɔ lii de nfanserɛ soso obu mɔ dɔ kpaa too gɛsinkpan. Asa mɛ baa kpelegɛ kpaa puru mɔ mɔ, ɔ ti wu'. 10 Pɔɔlo gi kpelegɛ kpaa tu mɔ, ne ɔ mɛɛ bun mɔ so. O mili mɔ ne ɔ san kyingi mɔ. Nfono mɔ, ɔ tɔgɛ sa asa mɔ yɛɛ, “Fɛ' nyɛ gisen. Ɔ kerɛ.” 11 Imɔ gɛmara mɔ, aye-rɛ Pɔɔlo a kii dii kpe soso nno, ne a kpaa gyi agyudɔ abono a kya lɛɛ aye ginyamesɛ kolon mɔ nyiile mɔ. A gyi ta mɔ, Pɔɔlo gi kii tɔngɛ gɛnen-n kaaborɛ i ŋmangɛ. Ibono Pɔɔlo gi wɔra pɛi ne a kyon taa asa mɔ yɛgɛ mɔ ne. 12 Pɔɔlo gi kyon taa asa mɔ yɛgɛ mɔ, mɛ sun dega ɔbono o kii nyɛ nkpa mɔ kpe mɔ-gɛten dɔ. I tansi wɔra ɔmɔ ɔkon.

*P*ɔɔlo Gi Lii Tirowasɛ Mɔ, Ɔ Kyon Mileto

13 A laa kpe Asosɛ ɔsowolɛ so mɔ, Pɔɔlo gi tɔgɛ sa aye yɛɛ aye a' kyu gikolii gyangbara mɔ. Mɔ berɛ ɔ kya laarɛ de ɔ' naa de ayaa de a' kpaa gyan'. Imɔso a

kyu gikolii, ne a kyon de apoo. [14] Pɔɔlo gi
baa tu aye Asosɛ mɔ, ɔ loo gikolii mɔ dɔ
aye asɛ fɛɛ gɛnɔɔbono a wolaa tɔgɛ yela
mɔ, ne a palɛ gikolii mɔ kyon kpe Mitelin
ɔsowolɛ so. [15] A lii Mitelin mɔ, imɔ gɛdɛ
kɛsɛ mɔ, aye-rɛ Kiyosɛ gikyaafiya ansi a
sa de abara. Gɛkɛ nyɔsɛ mɔ a baa yelɛ
Samosɛ gikyaafiya so ne imɔ gɛdɛ kɛsɛ
mɔ, a kpaa loo Mileto ɔsowolɛ so. [16] Pɔɔlo
gi wolaa tɔgɛ yela yɛɛ ɔ laa palɛ kpaa
kyon Efiso ɔsowolɛ so de iŋ sa i' waala mɔ-
nkɛ Esiya gɛsinkpan so. I kya nyiile yɛɛ
ɔ kya kpaala de ɔ' nyɛ loo Gyɛrusalem
ɔsowolɛ so pɛi de mɔmɔ Gyuda awura mɛ'
gyi mɔmɔ-agyudɔ ako Akɛbiberɛ Gɛsi.

*P*ɔɔlo Gi Kalɛ Yesu Asonbo Abelɛnsɛ Abono Mɛ Bo Efiso Mɔ

[17] A loo Mileto mɔ, Pɔɔlo gi sun kpaa
terɛ Yesu asonbo gikpen abelɛnsɛ abono
mɛ bo Efiso ɔsowolɛ so mɔ. [18] Mɛ ba
mɔ, ɔ tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ, "Kpɛ kyu lii
gɛkaabono me-ayaa a yii Esiya gɛsinkpan
so mɔ, fɛye gbaa-gbaa fɛ wu me-gikyenabi
fɛye dɔ. [19] Fɛ nyi gɛnɔɔbono nɛ bara me-
nyoro gɛsɛ wɔra Wura Yesu gɛsun mɔ. N
kya wɔra Yesu gɛsun mɔ mɔ, Gyuda awura
mɔ mɛ ta me-gɛnɔ kii ta me gɛnɔ. Nɛ loo
loo mɔmɔ-idoo dɔ lii, ne nɛ kyu osulon
wɔra gɛsun mɔ. [20] Nɛ lɛɛ ilaa kamaasɛ
ibono i laa kpaa fɛye mɔ tɔgɛ fɛye, meŋ
selɛ sɛi. Nɛ nyiile fɛye ilaa sansana de
fɛye-nten-ana dɔ kee. [21] Gɛnen owi ɔbono
pɛwu mɔ, n kpɛ mi-i lɛɛ Yesu ilaa mi-i
nyiile fɛye. Fo gyɛ Gyuda isa-o, fo gyɛ asa
sɛnsɛ mɔ dɔ-o, nɛ ka sa fɛye ɔkamaasɛ
yɛɛ ɔ' taa mɔ-ilaa nyɛnyɛn giwɔra yɛgɛ
kii ba Wurubuaarɛ asɛ de ɔ' ka gyan aye-
Wura Yesu so.

[22] "Idɛ kon mɔ, fɛ' nu yɛɛ n kya kpe
Gyɛrusalem. Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ne
n nyiile me yɛɛ n' kpe. Imɔso maŋ taalɛ
kine. Meŋ nyi ilaa ibono i laa kpaa tu me
nno mɔ. [23] Ɔsowolɛ kamaasɛ ɔbono so nɛ
kpe mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kya lɛɛ
nyiile me yɛɛ nɛ kpe Gyɛrusalem mɔ, mɛ
laa keda me tii de obu, ne mɛ laa ka me-
ansi. [24] Mi-i me mɔ, meŋ kya kyu me-nkpa
yɛɛ gi gyɛ sɛi sa me. I tiri me daa yɛɛ
n' nyɛ wɔra gɛsun gɛbono Wura Yesu gi
kyu wɔra me-abaa dɔ mɔ kpaa logɛ. Ɔ
tɔgɛ me yɛɛ n' lɛɛ mɔ-ɔkalan konkonsɛ
mɔ nyiile asa de mɛ' nyɛ bii gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ kya naa de Yesu so mɔlɛgɛ
anyamesɛ mɔ.

[25] "Idɛ kon berɛ, n nyi yɛɛ fɛye ɔko-rɛ
ɔko maŋ baa wu me gɛkaako. Nkana me
ne n naa fɛye dɔ n kya tɔgɛ Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ so ilaa mi-i sa
fɛye. [26] Imɔso n kya buu mi-i sa fɛye ndɛ
gɛkɛ gɛdɛ yɛɛ nengyene fɛye dɔ ɔko gi
fuɛ, ɔ mɛŋ nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ
asɛ mɔ, me-ayaa de me-abaa a mɛŋ bo
nno. [27] I kya nyiile yɛɛ nɛ tɔgɛ ilaa ibono
Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yela yɛɛ ɔ laa wɔra
mɔ pɛwu sa fɛye. Meŋ kyu imɔ iko ŋara
fɛye.

[28] "Fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so dandan de
fɛ' kerɛ Yesu asonbo sɛnsɛ mɔ so dandan
kee. Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi yɛgɛ ne
fɛ wɔra abelɛnsɛ sa ɔmɔ. Imɔso fɛ' kerɛ
ɔmɔ so dandan fɛɛ gɛnɔɔbono isandɛ
ɔkerɛbo dɛnsɛ kya kerɛ mɔ-isandɛ so mɔ.
I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɔ-
bi gi kyu mɔ gbaa-gbaa nkalan kyɛɛ de i'
lɔrɔ fɛye-rɛ mɔmɔ pɛwu de Wurubuaarɛ
nsana. [29] N nyi ibono nɛ kyon taa fɛye
yɛgɛ mɔ, anyiilebo nyɛnyɛn ako mɛ laa
ba fɛye dɔ. Mɛ laa wɔra fɛɛ akuntun ne n
loo isandɛ dɔ. Mɛ maŋ yɛgɛ Yesu asonbo
abono fɛ kya kerɛ ɔmɔ so mɔ. [30] Fɛye-
abelɛnsɛ mɔ dɔ ako mɛ laa koso kɛɛ
abon de mɛ' nyɛ akasɛbo mɛ' buu ɔmɔ taa
gɛsintin mɔ yɛgɛ.

[31] "Imɔso fɛ' bii fɛye-nyoro akedabi. Fɛ'
wolaa nyingi yɛɛ nsi nsa mumuli dɔ mɔ
n kpɛ mi-i nyiile fɛye ɔkpa dɛnsɛ mɔ
gɛnyɛ de gɛpɛ. Nkɛ nko mɔ n kya ka
fɛye ɔkamaasɛ yɛgɛ n kya su. [32] Idɛ kon
berɛ, n dɛ fɛye n kya wɔra Wurubuaarɛ
abaa dɔ yɛɛ ɔ' kerɛ fɛye so. Ne n dɛ
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ mi-i wɔra fɛye-
abaa dɔ. Gɛnen agyɛbi mɔ a kya nyiile aye
gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ kya naa de Yesu
so mɔlɛgɛ anyamesɛ mɔ. A laa taalɛ lɔrɔ
fɛye de a' yɛgɛ fɛye-rɛ abono pɛwu ɔ lɔrɔ
yela sa mɔ-nyoro mɔ fɛ' nyɛ ilaa dɛnsɛ
ibono Wurubuaarɛ gi ka yela sa fɛye mɔ.

[33] "Meŋ yɛgɛ ɔko aterenbi abɛɛ ɔko atɔ
a' wɔra me onsipara. [34] Fɛye gbaa-gbaa fɛ
nyi yɛɛ me ne n wɔra gɛsun kyu laarɛ me-
ilaa tirisɛ me-atɔ, ne nɛ kii kerɛ abono
mɛ bo me asɛ mɔ so kee. [35] Nɛ kyu ɔkpa
kamaasɛ so nyiile fɛye yɛɛ i kaaborɛ a'
nyanga ansi wɔra gɛsun de a' kpaa abono
mɛ mɛŋ bo alanfiya mɔ. A' nyingi ilaa

ibono Wura Yesu gi tɔgɛ mɔ. Ɔ tɔgɛ yɛɛ,
‘Fo kya kyɛɛ ilaa mɔ, fo gyɛ omudɛnsɛbo
don isa ɔbono mɛ kya kyɛɛ mɔ ilaa mɔ.’ ”

*Efiso Awura M*ɛ Kalɛ Pɔɔlo

36 Pɔɔlo gi tɔngɛ ta mɔ, mɔ-rɛ asa
abono mɛ bo nfono pɛwu mɛ sii ŋmii, ne ɔ
dalaa. 37 Nfono mɔ, osulon gi tɔrɔ mɔmɔ
pɛwu so. Mɛ san too mili Pɔɔlo, mɛ kalɛ
mɔ fɛɛ mɛ gyɛ daa anyibi asɛbi. 38 Ibono
Pɔɔlo gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ mɛ maŋ baa
wu mɔ gɛkaako mɔ ne n yɛgɛ mɔmɔ-ansi
a nyan mɔmɔ gikyɔ mɔ. Mɛ sun mɔ kpe
apoo gɛnɔ gikolii mɔ asɛ.

21

*P*ɔɔlo Gi Kyon Gyɛrusalem

1 A fo gikolii mɔ asɛ mɔ, a kalɛ asa mɔ
ne a dii loo gimɔ dɔ ne a yii ntintin kpelegɛ
kyon kpaa fo Kɔsɛ gɛsinkpan so. Gɛdɛ
kɛsɛ mɔ, a loo Rodisɛ gikyaafiya so. A lii
nno mɔ, a kyon kpe Patara ɔsowolɛ so. 2 A
loo Patara mɔ, a wu gikolii giko. Gi kya fara
gi kya kpe Fonisiya gɛsinkpan so. Imɔso a
dii loo gimɔ dɔ ne a kyon. 3 A kya kyon mɔ,
a wu Saapurosɛ gikyaafiya aye-benɛ so, ne
a kpelegɛ kyon kpaa loo Siiriya gɛsinkpan
so, ne a kpaa yelɛ Taya ɔsowolɛ so. I kya
nyiile yɛɛ nno ne gikolii mɔ gi kya kpe de
gi' kpaa lɛɛ nsola nbono gi so mɔ.

4 A loo nno mɔ, a laarɛ Yesu akasɛbo
abono mɛ bo nfono mɔ gɛten. A wu
ɔmɔ mɔ, a kyena mɔmɔ asɛ nkɛ sono.
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi lɛɛ nyiile
gɛnen Yesu akasɛbo abono ne mɛ wu tɔgɛ
sa Pɔɔlo yɛɛ ɔ' mɛŋ sa o' kpe Gyɛrusalem.
5 Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ, aye-nkɛ gi
fo mɔ, a koso ne a yii ɔkpa kyon. Yesu
akasɛbo mɔ mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-kaana de
mɔmɔ-biana pɛwu mɛ sun aye lii ɔsowolɛ
mɔ so. A fo apoo gɛnɔ mɔ, aye pɛwu a
ŋmii gigengen ne a dalaa. 6 A kalɛ abara
ta mɔ ne a dii loo gikolii dɔ, ne mɔmɔ, mɔ,
mɛ kii kpe mɔmɔ-nwi.

7 A kyu gikolii lii Taya ɔsowolɛ so mɔ,
Petolimasɛ ɔsowolɛ so ne a kpaa kpelegɛ.
A fo nno mɔ, a kpaa faala aye-nanboana
Yesu ɔson mɔ dɔ ako, ne a sii kyena mɔmɔ
asɛ gɛkɛ kolon. 8 Imɔ gɛdɛ kɛsɛ mɔ a
koso ne a kpaa loo Sɛsariya ɔsowolɛ so,
ne a kpaa sogɛ Filipo gɛwi. Gɛnen Filipo
baarɛ ne n kya kyena tɔgɛ Yesu ɔkalan
konkonsɛ mɔ sa asa. Ɔ gyɛ asa sono abono
mɛ lɛɛ mɔmɔ yɛɛ mɛ' wɔra Yesu asonbo
mɔ akpaabo mɔ dɔ ɔko. 9 Ɔ bo nbii kyiisɛ
nnan nbono mɛ mɛŋ nyi anyen. Mɛ kya
lɛɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
kya nyiile ɔmɔ mɔ mɛ kya tɔgɛ sa asa. 10 A
bo Sɛsariya nkɛ kalɛsɛ mɔ, Wurubuaarɛ
ikalan ɔtɔgɛbo ɔko gi lii Gyudiya ba aye
asɛ. Mɛ kya terɛ mɔ-ginyen yɛɛ Agabusɛ.
11 Ɔ ba aye asɛ mɔ, o puru Pɔɔlo liide
kyu ŋminde mɔ gbaa-gbaa ayaa de mɔ-
abaa ne ɔ tɔgɛ yɛɛ, “Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ kya tɔgɛ yɛɛ, ‘Fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ
ŋminde me-ayaa de me-abaa faa, gɛnen
kee ne Gyuda awura mɔ mɛ bo Gyɛrusalem
mɔ mɛ laa kyu wɔra liide baarɛ wura ne,
de mɛ' kyu mɔ wɔra abono mɛ mɛŋ kya
son Wurubuaarɛ mɔ abaa dɔ.’ ”

12 A nu gɛnen ilaa idɛ mɔ, aye-rɛ asa
abono mɛ bo nfono mɔ a kolɛ Pɔɔlo yɛɛ
ɔŋ baa kpe Gyɛrusalem mɔ. 13 A kolɛ mɔ
gɛnen mɔ, o kisee taasɛ aye yɛɛ, “Menɛ
n wɔra ne fɛ kya su de i' yɔɔ me-nyoro
gɛnen? Nɛ kpe Gyɛrusalem ne mɛ ŋminde
me tii de obu Wura Yesu so mɔ, nɛ kyule.
Ba-a mɛ laa mɔɔ me mɔ, nan sɔɔ abaa
anyɔ.” 14 Ibono a wu yɛɛ a buɛɛlɛ mɔ
kpon mɔ, a taa mɔ yɛgɛ, ne a tɔgɛ yɛɛ,
“Wurubuaarɛ gɛlaarɛ ne gɛ' wɔra.”

*P*ɔɔloana Mɛ Kpe Gyɛrusalem

15 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, a kyena nno
nkɛ kalɛsɛ mɔ, a baala ne a kyon kpe
Gyɛrusalem. 16 Yesu akasɛbo abono mɛ tɛ
Sɛsariya nno mɔ dɔ ako mɛ sun aye lii nno
kpe Gyɛrusalem ɔsowolɛ mɔ so. Mɛ kyu
aye kpe Menason ɔbono ɔ lii Saapurosɛ
mɔ gɛwi. Menason ɔbono gi wɔra Yesu
ɔkasɛbo mɔ iŋ gyɛ ndɛ.

17 A loo Gyuda awura ɔsowolɛ belɛ
Gyɛrusalem mɔ, aye-nanboana Yesu ɔson
mɔ dɔ abono mɛ tɛ nno mɔ mɛ
da aye gya-gya ne mɛ keda aye gisafo.
18 Gɛdɛ kɛsɛ mɔ, aye-rɛ Pɔɔlo a kpaa laa
ɔbelɛnsɛ Gyeemesi mɔ-rɛ Yesu ɔson mɔ
dɔ abelɛnsɛ sɛnsɛ mɔ pɛwu mɛ bo nno
mɔ. 19 Pɔɔlo gi faala mɔmɔ, ne o buu mɔ-
gɛsun gɛbono ɔ kya wɔra sa Wurubuaarɛ
mɔ so ilaa sa ɔmɔ. Ɔ tɔgɛ gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ gi naa de gɛnen gɛsun mɔ so
wɔra ilaa kpɛi-kpɛi sa asa abono mɛ mɛŋ
gyɛ Gyuda awura mɔ. O buu imɔ sa ɔmɔ
gigyan so gigyan so.

20 Abelɛnsɛ mɔ mɛ nu ilaa ibono Pɔɔlo
gi buu sa mɔmɔ mɔ, mɛ kyu nyisigyi kyu
sa Wurubuaarɛ. Nfono mɔ mɛ tɔgɛ sa
Pɔɔlo yɛɛ, “Aye-nanbo Yesu sonbo, aye
Gyɛrusalem gɛrɛ berɛ fo ti wolaa fo nyi
gɛnɔɔbono i dɛ mɔ. Aye Gyuda awura
abono mɛ sɔɔ Yesu gyi fɛɛ aye kee mɔ
mɛ tansi mɛ nyaakyɔ faa birim, ne mɔmɔ
pɛwu ansi a pɛɛrɛ nbara mɔ so gigyi
gɛsintin so. 21 Ako mɛ ten fo-gɛnɔ sa
mɔmɔ yɛɛ fo kya nyiile Gyuda awura
abono pɛwu mɛ tɛ saarɛ asa sɛnsɛ dɔ mɔ
yɛɛ mɛ' kyɛɛgɛ lii aye-naana Mosisi nbara
mɔ gigyi dɔ de mɛ mɛŋ' baa ten mɔmɔ-
biana awɔrɛ abɛɛ mɛ mɛŋ' baa wɔra aye
Gyuda awura itiibilaa imɔ-ɔkpa so. 22 Nnɛ
ne a laa wɔra ne? I wɔra nnɛ mɔ, mɛ
laa nu fo so yɛɛ fo ba. 23 Imɔso wɔra daa
ilaa ibono a laa tɔgɛ fo mɔ. Anyen anan
ako mɛ bo aye dɔ gɛrɛ. Gɛnen anyen adɛ
mɛ ka ntan nko sa Wurubuaarɛ. 24 Mɛ laa
gyere de i' lɛɛ ilaa kyɔlesɛsɛ lii mɔmɔ-
nyoro so sa mɔmɔ de mɛ' ka mɔmɔ-amu
so akɔ de mɛ' nyɛ sɛɛ mɔmɔ-amu itiibilaa
ɔkpa so. Fo-rɛ ɔmɔ fɛ' buu abara kpaa
wɔra itiibilaa idɛ de fo' ka mɔmɔ-amu so
akɔ mɔ sa mɔmɔ. Fo wɔra gɛnen mɔ,
ɔkamaasɛ laa lɛɛ fo-gɛnɔ yɛɛ ilaa ibono
ako mɛ dɛ mɛ kya gyan fo so mɔ i gyɛ daa
gɛnɔten giyan. Fo gbaa-gbaa fo-gɛkyena
dɔ mɔ mɛ laa wu yɛɛ fo kya gyi aye-naana
Mosisi nbara mɔ so. 25 Abono mɛ mɛŋ
gyɛ Gyuda awura ne mɛ sɔɔ Yesu gyi mɔ
berɛ, a wolaa ŋmarasɛ ibono a tɔgɛ yela
mɔ wɔra ɔwolɛ dɔ kyu kpaa sa mɔmɔ yɛɛ
i kaaborɛ mɛ' kine akyɔɔlɛtɔ gigyi, mɛ
mɛŋ sa mɛ' gyi nkalan de nbuɛ nbono mɛ
mɔɔ nmɔ ne mɛ mɛŋ lɛɛ nmɔ-nkalan fuɛ
mɔ, de mɛ mɛŋ sa mɛ' laarɛ agyibara.”
26 Gɛsintin mɔ gɛdɛ kɛsɛ mɔ, Pɔɔlo
mɔ-rɛ anyen anan mɔ mɛ kyon de mɛ'
kpaa gyere de i' lɛɛ ilaa kyɔlesɛsɛ lii
mɔmɔ-nyoro so sa mɔmɔ. Mɛ kpaa gyere
ta mɔ, Pɔɔlo gi kpaa loo Wurubuaarɛ ɔson
obu mɔ dɔ ɔ' kpaa tɔgɛ nkɛ nbono ɔkara
itiibilaa mɔ i laa logɛ mɔ de Wurubuaarɛ
asunbi alɛɛbo mɔ mɛ' kyu Pɔɔloana atɔ
kyu lɛɛ asunbi sa mɔmɔ ɔkamaasɛ.

*M*ɛ Keda Pɔɔlo Wurubuaarɛ Ɔson Obu
Mɔ Dɔ

27 Itiibilaa mɔ gɛkɛ sonosɛ mɔ gɛ kya
laarɛ gɛ baa gyan' mɔ, Pɔɔlo bo Wu-
rubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ ne Gyuda awura
abono mɛ lii Esiya gɛsinkpan so mɔ ako
mɛ baa tu mɔ nno. Mɛ baa tu mɔ mɔ,
mɛ keda mɔ, ne i yogesi asa abono mɛ
bo nno mɔ pɛwu. 28 Mɛ kpen tɔgɛ yɛɛ,
“Aye-nanboana Isirale awura, fɛ' kpaa aye!
Ɔnyen baarɛ ne n kpɛ ɔ naa ɔ naa gɛten
kamaasɛ ɔ kya nyiile asa ilaa nyɛnyɛn
kyu lii aye Isirale awura so de aye-naana
Mosisi nbara mɔ so de Wurubuaarɛ ɔson
obu baarɛ so mɔ. Imɔ idɛ gɛmara mɔ, o
kii kpaa kyu asa abono mɛ mɛŋ gyɛ aye
Gyuda awura mɔ ako kyu kpaa loo aye
Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ, ne i kyɔlesɛ
obu ɔbono Wurubuaarɛ gi lɔrɔ yela sa mɔ-
ɔson mɔ.” 29 Ibono mɛ kya tɔgɛ yɛɛ Pɔɔlo
gi kyu asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura
ako kyu loo Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ
mɔ ne n gyɛ yɛɛ owi ɔko dɔ mɔ, mɛ
wu mɔ-rɛ Efisonyen ɔko ɔsowolɛ mɔ so.
Mɛ kya terɛ ɔnyen mɔ yɛɛ Tirofimusɛ.
Mɛ wu mɔ-rɛ Pɔɔlo mɛ naa mɔ, mɛ sa
gɛwɔnsa yɛɛ ɔfaanan Pɔɔlo gi kyu mɔ
kpaa loo Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ ne.
30 Ibono Gyuda awura abono mɛ lii Esiya
mɔ mɛ tɔgɛ gɛnen mɔ i yɛgɛ ɔsowolɛ
mɔ pɛwu gi singi, ne asa mɛ selɛ kpaa da
gikilen mɔmɔ asɛ nno. Mɛ too keda Pɔɔlo
kpii mɔ lii Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ,
ne ayaa abono so mɔ, mɛ tii nbunono mɔ.
31 Sakpii mɔ mɛ kya laarɛ mɛ' mɔɔ Pɔɔlo.
Nfono mɔ, ɔko gi kpaa sa asogya gikpen
belɛ ɔbelɛnsɛ gɛnɔ yɛɛ Gyɛrusalem gi
singi.
32 Ayaa abono so mɔ, o kyu asogya ako
mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-abelɛnsɛ, ne mɛ selɛ
kpelegɛ kpe nfono sakpii mɔ gi koola
gyan' mɔ. Ibono mɛ wu ɔbelɛnsɛ mɔ
mɔ-rɛ asogya mɔ gɛnen mɔ, abono mɛ
kya daarɛ Pɔɔlo mɔ mɛ taa mɔ-gidaarɛ
yɛgɛ. 33 Nfono mɔ, asogya ɔbelɛnsɛ mɔ gi
naa kpe Pɔɔlo asɛ kpaa keda mɔ, ne ɔ tɔgɛ
sa mɔ-adɛ mɔ yɛɛ mɛ' kyu agbangbaran
anyɔ kyu ŋminde mɔ.

Nfono mɔ, asogya ɔbelɛnsɛ mɔ gi taasɛ
sakpii mɔ yɛɛ, “Anɛ ne n gyɛ gɛnen ɔnyen
baarɛ, ne menɛ ne ɔ wɔra?”
34 Sakpii mɔ dɔ ako mɛ kya kpen mɛ
kya lɛɛ gɛnɔ ma-a sa asogya ɔbelɛnsɛ mɔ,
mɔ, adɛ gɛnɔ kpɛi, abanban gɛnɔ kpɛi.
Gɛnɔɔbono sakpii mɔ kpɛ ɔ kya wɔra
giyan-giyan so mɔ, asogya ɔbelɛnsɛ mɔ
mɛŋ kya nyɛ de ɔ' bii ilaa kolon ibono

Pɔɔlo gi wɔra so ne mɛ kya daarɛ mɔ mɛ laa mɔɔ gɛnen mɔ. Gɛnen so mɔ ɔ tɔgɛ sa mɔ-adɛ mɔ yɛɛ, “Belen, fɛ' kyu Pɔɔlo kyu kpe aye-gɛsun ɔwɔraten.” 35 Asogya mɔ mɛ keda Pɔɔlo gɛnen-n kyu baa fo nfono mɛ wɔra ayaa ikyiseten atanbuwaa mɛ kya kyu dii loo mɔmɔ-gɛsun ɔwɔraten mɔ, mɛ wu gɛnɔɔbono sakpii mɔ kya nyise ɔlon so ma-a gbebi Pɔɔlo mɔ, asogya mɔ mɛ san puru mɔ sola daa. 36 Nfono mɔ, sakpii mɔ gi san ɔ kya kpen o buu mɔmɔ yɛɛ, “Fɛ' mɔɔ mɔ!”

Pɔɔlo Gi Kolɛ Tɔngɛ Sa Sakpii Mɔ

37 Asogya mɔ mɛ kpɛ mɛ kya laarɛ de mɛ' kyu Pɔɔlo kyu loo mɔmɔ-gɛsun ɔwɔraten gɛkpen mɔ dɔ mɔ, Pɔɔlo gi taasɛ mɔmɔ-ɔbelɛnsɛ mɔ yɛɛ, “Nan nyɛ ɔkpa tɔgɛ ilaa iko sa fo ne?” Pɔɔlo gi kolɛ ɔbelɛnsɛ mɔ gɛnen mɔ, ɔbelɛnsɛ mɔ gi taasɛ mɔ yɛɛ, “Nkyɛɛ fo kya nu Geriiki gɛdɛ? 38 Gɛnen berɛ mɔ ɔfaa fo ne n gyɛ Igyipitinyen ɔbono ɔ naa kyena kyu ikɔ ba too abɛyin so mɔ. Fo ne n kyu asa nwɛ ikue-inyɔ abono mɛ kya kɔ ikɔ ɔmɔ-gibaa so mɔ kyu lii kpe gipen dɔ mɔ.” 39 Pɔɔlo gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Kuaa, me berɛ, n gyɛ daa Gyudanyen. Nɛ lii Taasu ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo Silisiya mɔ. Me-ɔsowolɛ mɔ mɛŋ gyɛ gɛsowolɛbi. N kya kolɛ fo, wɔra aniya de fo' yɛgɛ me n' tɔngɛ sa sakpii mɔ.”

40 Asogya ɔbelɛnsɛ mɔ gi sa Pɔɔlo ɔkpa. Nfono mɔ Pɔɔlo gi dii yelɛ ayaa atanbuwaa mɔ so, ne ɔ diirɛ gibaa nyiile mɔmɔ yɛɛ mɛ' nu mɔ asɛ. Sakpii mɔ gi wɔra kurun mɔ, Pɔɔlo gi tɔngɛ mɔmɔ Gyuda awura gɛdɛ dɔ sa ɔmɔ. Gɛmɔ ne n gyɛ Hiiburu.

22

Pɔɔlo Ilaa Tɔgɛsɛ

1 Ɔ tɔgɛ yɛɛ, “Me-sɛana de me-subuana, idɛ kon fɛ' yɛgɛ n' lɛɛ me-gɛnɔ de fɛ' nu.” 2 Gyuda awura sakpii mɔ mɛ nu ibono Pɔɔlo gi tɔngɛ sa mɔmɔ de mɔmɔ Hiiburu gɛdɛ dɔ gɛnen mɔ mɛ kii lɔrɔ kii sii kurun too. Nfono mɔ, Pɔɔlo gi kperɛ mɔ-gɛnɔ yɛɛ, 3 “N gyɛ daa Gyudanyen. Mɛ korogɛ me Taasu ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo Silisiya gɛsinkpan so mɔ. Gyɛrusalem gɛrɛ ne mɛ bela me. Onyiilebo Gameeliya ne n nyiile me Wurubuaarɛ ɔson ilaa fɛɛ gɛnɔɔbono aye-naanaana mɛ tɔgɛ yɛɛ a' gyi imɔ so mɔ. Gɛnen owi ɔbono mɔ me-ansi a pɛɛrɛ gɛnen Wurubuaarɛ ɔson mɔ so fɛɛ gɛnɔɔbono fɛye pɛwu kee ansi a pɛɛrɛ imɔ so ndɛ faa. 4 Lii gɛnen so mɔ, nkana asa abono mɛ kya son Wurubuaarɛ kyu naa de Yesu-lɛɛ ɔkpa mɔ so mɔ nɛ ka mɔmɔ-ansi kaaborɛ mɔmɔ ako mɛ nyɛ lɛwu. Nɛ ŋminde mɔmɔ ako, anyen de akyii, kyu tii de ibu. 5 Aye Gyuda awura asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ de aye-nbɛlɛ agyibo gikpen mɔ pɛwu mɛ laa taalɛ lɛɛ me-gɛnɔ yɛɛ ilaa ibono n kya tɔgɛ faa i gyɛ gɛsintin. Owi ɔko dɔ mɔ mɛ ŋmarasɛ mɔmɔ-gibaa dɔ ɔwolɛ sa me yɛɛ n' kyu kperɛ aye-nanboana Gyuda awura abono mɛ bo Damasikosɛ ɔsowolɛ so mɔ de mɛ' sa me ɔkpa de n' keda Yesu asonbo abono mɛ bo nno mɔ kyu ba Gyɛrusalem. Nengyene nɛ nyɛ kyu mɔmɔ ba mɔ, abelɛnsɛ mɔ mɛ laa ka ɔmɔ-ansi. Nɛ kpe ne nan kii mɔ, n' ŋminde abono nan nyɛ mɔ kyu ba Gyɛrusalem.

6 “Gɛsintin mɔ, me-rɛ me-nanboana ako a yii ɔkpa a kya kpe Damasikosɛ. A kya fuude nno mɔ, i laa wɔra fɛɛ owi kenken gerɛ-gerɛ mɔ, fatela belɛ ɔko gi lii Wurubuaarɛ dɔ baa kyaabɔɔ me gikolon fɛɛ nyangbon ne n wiisɛɛ. 7 Nfono mɔ nɛ lii tɔrɔ gɛsinkpan, ne nɛ nu gigyɛbi giko gi taasɛ me yɛɛ, ‘Sɔɔlo, Sɔɔlo, menɛ n wɔra ne fo kya ka me-ansi gɛnen?’

8 “Nɛ nu gigyɛbi mɔ mɔ, nɛ taasɛ yɛɛ, ‘Me-wura ɔmɔ ne?’ I lɛɛ gɛnɔ sa me yɛɛ, ‘Me ne n gyɛ Yesu Nasarɛtɛnyen ɔbono fo kya ka me-ansi mɔ.’ 9 Asa abono mɛ bo me asɛ nno gɛnen owi ɔbono mɔ mɛ wu fatela mɔ. Gigyɛbi' gibono gi tɔngɛ de me mɔ berɛ, mɛ mɛŋ nu. 10 Nɛ taasɛ yɛɛ, ‘Me-wura, nnɛ ne nan wɔra?’ Nfono mɔ, me-wura mɔ gi tɔgɛ sa me yɛɛ, ‘Koso de fo' naa loo Damasikosɛ ɔsowolɛ mɔ so. Fo loo nno mɔ, ɔko laa baa nyiile fo ilaa ibono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yela yɛɛ fo' wɔra mɔ.’ 11 Fatela belɛ mɔ gi wu gikyɔ so mɔ, me-ansi a nyida. Me-nanboana abono me-rɛ ɔmɔ a naa mɔ ne n san keda me de gibaa kyu loo Damasikosɛ ɔsowolɛ mɔ so.

12 “Ɔnyen ɔko bo ɔsowolɛ mɔ so nno, mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Ananiyasɛ. Ɔ kya son Wurubuaarɛ mɔ-gɛkyena dɔ, ne ɔ kya gyi aye Gyuda awura nbara mɔ so. Gyuda awura abono pɛwu mɛ tɛ nno mɔ mɔmɔ ɔkamaasɛ kya terɛ mɔ ginyen dɛnsɛ.

13 Gɛnen ɔnyen baarɛ gi naa ba me asɛ. Ɔ
baa yelɛ sindi me. Ɔ terɛ me-ginyen, ne ɔ
tɔgɛ sa me yɛɛ, ‘Me-nanbo Sɔɔlo, fo-ansi
mɔ a' bugi de fo' kii nyɛ wu ilaa.’ Ayaa
abono so mɔ, me-ansi mɔ a bugi sa me, ne
nɛ wu mɔ de me-ansi.
14 “O buu sa me yɛɛ, ‘Wura Wurubuaarɛ
ɔbono aye-naanaana mɛ son mɔ gi lɛɛ yii
fo yɛɛ fo' bii mɔ-gɛlaarɛ ilaa de fo' baa
bii Yesu, Gɛsintin Wura mɔ, de ɔ' tɔngɛ,
de fo' nu de fo-aso. 15 I kya nyiile yɛɛ fo
laa lɛɛ mɔ-ilaa ibono fo wu de ansi ne fo
nu de fo-aso faa tɔgɛ sa anyamesɛ pɛwu.
16 Idɛ kon mɔ menɛ ne fo baa fo gyoo?
Koso, de fo' dalaa sa Wura Yesu de fo' nyɛ
Wurubuaarɛ sagyere de Wurubuaarɛ o'
kyu fo-ilaa nyɛnyɛn kyɛɛ fo.’ Gɛsintin mɔ,
nɛ wɔra gɛnen.

*Yesu Gi T*ɔgɛ Pɔɔlo Yɛɛ O' Kpe Abono
Mɛŋ Gyɛ Gyuda Awura Mɔ Asɛ
17 “Imɔ idɛ gɛmara mɔ, nɛ lii
Damasikosɛ kpe Gyɛrusalem. N bo nno
mɔ, owi ɔko dɔ mɔ, nɛ kpaa dalaa
Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ. N kya dalaa
gɛnen mɔ, i wɔra me fɛɛ oderi. 18 Nɛ wu
Wura Yesu ne ɔ tɔgɛ sa me yɛɛ, ‘Kpaala de
fo' lii Gyɛrusalem gɛrɛ. Me-ilaa ibono fo
kya tɔgɛ fo kya sa asa mɔ, gɛrɛnaa awura
mɛ maŋ nu gɛsɛ sa fo.’ 19 Ne mi-i me
mɔ, nɛ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, ‘Nkana mɔmɔ
gbaa-gbaa mɛ nyi yɛɛ nɛ naa kyena kpe-
kpe aye Gyuda awura akyangbon dɔ kpaa
daarɛ abono mɛ sɔɔ fo gyi mɔ, ne nɛ
keda ako kyu tii de ibu. 20 I ba yɛɛ ako
mɛ mɔɔ Sitiifen ɔbono ɔ naa kyena lɛɛ
fo-ilaa nyiile asa mɔ. Mɛ kya mɔɔ mɔ mɔ,
me kee, n yelɛ n kerɛ. Gɛnen owi ɔbono
mɔ, i gyɛ me kee gɛlaarɛ. Me gbaa ne n
kerɛ abono mɛ mɔɔ Sitiifen mɔ ngbɛ so
sa ɔmɔ.’ 21 Nɛ tɔgɛ Wura Yesu gɛnen mɔ,
ɔ tɔgɛ me yɛɛ, ‘Fo berɛ, naa daa. Nan sun
fo koo-koo asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda
awura mɔ asɛ.’ ”

*M*ɛ Ŋminde Pɔɔlo Mɛ Laa Taa
22 Sakpii mɔ gi nu Pɔɔlo asɛ gɛnen-n
kaaborɛ ɔ tɔgɛ yɛɛ Yesu yɛɛ ɔ laa sun mɔ
kpe asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura
mɔ asɛ. Nfono mɔ, mɛ yii gɛsɛ mɛ kya
kpen yɛɛ, “Fɛ' mɔɔ mɔ! Iŋ baa kaaborɛ ɔ'
kyena gɛsinkpan so.”
23 Asa mɔ mɛ san mɛ kya kpen giyan-
giyan mɛ kya ŋmalan akuru ne mɛ kya
kuu supuu ma-a too ma-a wɔra afuu so.
24 Gɛnen so mɔ asogya akpen ɔbelɛnsɛ
mɔ gi tɔgɛ sa mɔ-adɛ mɔ yɛɛ mɛ' kyu
Pɔɔlo kyu naa loo mɔmɔ-gɛsun ɔwɔraten
gɛkpen mɔ dɔ belenten de mɛ' taa mɔ de
mɛ' taasɛ mɔ-gɛnɔ dɔ ilaa de mɛ' nyɛ bii
ilaa ibono so Gyuda awura mɛ kya kpen
giyan-giyan gɛnen mɔ.
25 Ibono mɛ ŋminde Pɔɔlo mɛ laa
taa awulibi mɔ, Rom asogya gikpen giko
ɔbelɛnsɛ yelɛ sindi nno. Pɔɔlo gi taasɛ
mɔ yɛɛ, “Imɔso i dɛ ɔkpa fɛɛ mɛ' ŋminde
Rom obi taa owi ɔbono mɛ mɛŋ ti gyi mɔ-
nbɛlɛ de mɛ' bii yɛɛ ɔ wɔra ilaa nyɛnyɛn
mɔ?” 26 Asogya gikpen ɔbelɛnsɛ mɔ gi
nu gɛnen mɔ, ɔ naa kpe asogya akpen
ɔbelɛnsɛ mɔ asɛ ne ɔ kpaa taasɛ mɔ yɛɛ,
“Menɛ ne fo kya laarɛ mɛ' wɔra ɔnyen
baarɛ? Kerɛ imɔ dɔɔdan-o, ɔ gyɛ daa
Romanyen.” 27 Nfono mɔ asogya akpen
ɔbelɛnsɛ mɔ gi kpaa taasɛ Pɔɔlo yɛɛ, “Fo
gyɛ Romanyen daa?” Pɔɔlo gi lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, “Ɛn.” 28 Asogya ɔbelɛnsɛ mɔ gi buu
sa Pɔɔlo yɛɛ, “Me, nɛ ka gikɔ belɛ pɛi ne
nɛ nyɛ bingiri Rom isa.” Pɔɔlo mɔ gi tɔgɛ
sa asogya ɔbelɛnsɛ mɔ yɛɛ, “Me berɛ,
meŋ lɛɛ aterenbi sɔɔ. I korogɛ me daa
Rom awura gɛsinkpan so, imɔso n wolaa n
gyɛ nno isa.” 29 Pɔɔlo gi tɔgɛ gɛnen mɔ,
ayaa abono so mɔ, asa abono nkana mɛ kya
laarɛ mɛ' taasɛ taasɛ mɔ ilaa mɔ mɛ naa
taa mɔ yɛgɛ mɛ mɛŋ baa taalɛ taasɛ mɔ
sɛi. Nfono mɔ asogya ɔbelɛnsɛ mɔ kee
gi loo gifuu fɛɛ ɔ yɛgɛ mɛ ŋminde Pɔɔlo
ɔbono ɔ gyɛ Rom obi mɔ gɛnen.

*M*ɛ Kyu Pɔɔlo Kpe Abono Mɛ Kya Gyi
Asa Nbɛlɛ Mɔ Asɛ
30 Asogya ɔbelɛnsɛ mɔ kya laarɛ de ɔ'
bii ilaa nyɛnyɛn kolon ibono Gyuda awura
mɔ yɛɛ Pɔɔlo gi wɔra mɔ. Gɛnen so
mɔ, gɛdɛ kɛsɛ mɔ ɔ yɛgɛ Gyuda awura
asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ de mɔmɔ-
nbɛlɛ agyibo abelɛnsɛ mɔ mɛ gyan'. Mɛ
gyan' gɛnen mɔ, ɔbelɛnsɛ mɔ gi sangɛ
Pɔɔlo kyu kpe mɔmɔ-ansi dɔ.

23

*P*ɔɔlo Gi Tɔngɛ Sa Nbɛlɛ Agyibo Mɔ
1 Pɔɔlo gi kerɛ nbɛlɛ agyibo mɔ faa
yiridididi ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Me-
nanboana, lii me-nbii dɔ baa lii de ndɛ
faa, n kya wɔra ilaa ibono n nyi me-gisen

dɔ yɛɛ i boran sa Wurubuaarɛ mɔ.” 2 Ɔ
tɔgɛ gɛnen mɔ, ɔbono ɔ gyɛ Gyuda awura
asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ gi tɔgɛ sa abono
mɛ yelɛ sindi mɔ mɔ yɛɛ, “Fɛ' ŋɛ mɔ-
gɛnɔ so!”

3 Nfono mɔ, Pɔɔlo gi tɔgɛ sa asunbi
alɛɛbo gɛmu mɔ yɛɛ, “Fo berɛ, i wɔra
nnɛ mɔ, Wurubuaarɛ laa ŋɛ fo kee. Fo
kya gyaabii asa daa. Fo dɛ fɛɛ obu
ɔpɔɔrɛ ɔbono mɛ kyu ilaa fufuli kokuaa
mɔ mɔ. Fo ba fo tɛ gɛrɛ yɛɛ fo dɛ
Wurubuaarɛ nbara fo laa gyi me-nbɛlɛ,
yɛgɛ gɛnɔɔbono fo nyiile asa yɛɛ mɛ' ŋɛ
me-gɛnɔ so faa, iŋ kya kyena de nbara
mɔ.” 4 Abono mɛ yelɛ sindi Pɔɔlo mɔ
mɛ taasɛ mɔ yɛɛ, “I wonɛ ne fo kya
saalɛ Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ
gɛnen?” 5 Pɔɔlo gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Me-
nanboana, meŋ bii yɛɛ mɔ ne n gyɛ asunbi
alɛɛbo gɛmu mɔ. Nkana n nyi ibono mɛ
ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ,
‘Fɛye-ɔbelɛnsɛ ɔbono ɔ kya kerɛ fɛye-asa
so mɔ, fɛŋ sa fɛ' tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn kyu lii
mɔ so.’ ”

6 Pɔɔlo gi wu yɛɛ nbɛlɛ agyibo mɔ
mɛ bo gikpen ginyɔ. Gikpen giko gi kya
son Wurubuaarɛ Farasii ɔkpa so, ne gikpen
nyɔsɛ mɔ, mɔ, gi kya son Wurubuaarɛ
Saadusii ɔkpa so. Imɔso Pɔɔlo gi kpen
tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, “Me-nanboana, fɛ'
nu. N bo daa Farasii gikpen mɔ dɔ. Me-
sɛ de me-nyi kee, gɛnen. Aye Farasii
awura gikpen mɔ ansi a gyan' yɛɛ gɛkaako
Wurubuaarɛ laa kyingi anyamesɛ pɛwu.
Gɛnen ilaa idɛ ne nɛ tɔgɛ so ne nɛ loo
fɛye-nbɛlɛ faa.” 7 Pɔɔlo gi kpɛ tɔgɛ gɛnen
ilaa idɛ mɔ, akyɔɔlɛ a tɔrɔ Farasii awura
mɔ de Saadusii awura mɔ so. Mɔmɔ-
nbɛlɛ agyibo mɔ mɛŋ baa wɔra gɛnɔ
kolon Pɔɔlo so. 8 I kya nyiile yɛɛ Saadusii
gikpen mɔ dɔ awura mɛ kpɛ mɛ dɛ
yɛɛ Wurubuaarɛ maŋ kyingi anyamesɛ lii
ibuni dɔ, ne iŋ bo Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ kee,
abɛɛ ibuni. Farasii gikpen mɔ awura berɛ,
mɛ kya sɔɔ gyi yɛɛ gɛnen ilaa idɛ pɛwu i
bo no.

9 Nbɛlɛ agyibo mɔ mɛ san mɛ kya faa
abara so mɛ kya wɔra ɔlanba belɛ. Nfono
mɔ, Farasii awura abono mɛ kya nyiile
Wurubuaarɛ ɔson mɔ nbara mɔ ako mɛ
koso yelɛ tɔgɛ ken-ken yɛɛ, “A mɛŋ wu
ilaa nyɛnyɛn iko lii gɛnen ɔnyen baarɛ so.
Ɔfaanan Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ abɛɛ obuni
ne n tɔngɛ sa mɔ faa.” 10 Nbɛlɛ agyibo
mɔ akyɔɔlɛ mɔ a wɔra ɔlon gikyɔ so mɔ,
asogya ɔbelɛnsɛ mɔ gi selɛ gifuu yɛɛ mɛ
laa biidɛ Pɔɔlo kyadɛ. Gɛnen so mɔ, ɔ
tɔgɛ sa mɔ-asogya mɔ yɛɛ mɛ' kpelegɛ
loo nbɛlɛ agyibo mɔ dɔ de mɛ' kpaa gbebi
Pɔɔlo lii de mɛ' kyu mɔ kyu loo mɔmɔ
asogya mɔ gɛsun ɔwɔraten gɛkpen mɔ
dɔ.

11 Gɛdɛ kɛsɛ gɛnyɛ mɔ, Wura Yesu gi
baa yelɛ Pɔɔlo asɛ ne ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ,
“Pɔɔlo, keda fo-gisen. Fɛɛ gɛnɔɔbono
fo taalɛ tɔgɛ me-ilaa sa asa Gyɛrusalem
ɔsowolɛ so faa fo laa wɔra gɛnen kee sa
Rom awura.”

*Gyuda Awura M*ɔ Mɛ Da Gɛdɛ Mɛ Laa
Mɔɔ Pɔɔlo

12 Imɔ gɛdɛ gɛ kɛ mɔ, Gyuda awura ako
mɛ kpaa ŋara gyan' gɛtɛɛko kyu lii Pɔɔlo
so. Mɛ da gɛdɛ ne mɛ ka ntan sa abara
yɛɛ nengyene mɛ mɛŋ ti nyɛ Pɔɔlo mɔɔ
mɔ, mɛ maŋ gyi, mɛ maŋ nun. 13 Gyuda
awura abono mɛ kpaa gyan gɛnen mɔ, mɛ
laa don asa ikue-inyɔ. 14 Mɛ kpe mɔmɔ-
asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ de abelɛnsɛ
sɛnsɛ mɔ asɛ ne mɛ kpaa tɔgɛ sa mɔmɔ
yɛɛ, “A wɔra gɛnɔ ne a ka ntan sa abara
yɛɛ nengyene aŋ ti nyɛ mɔɔ Pɔɔlo mɔ
aye-gɛnɔ gɛ maŋ daa sɛi sɛi. 15 Imɔso
fɛye-rɛ nbɛlɛ agyibo mɔ fɛ' sa Rom awura
asogya ɔbelɛnsɛ mɔ gɛnɔ de fɛ' penɛ mɔ
yɛɛ fɛ kya laarɛ fɛ' kii nu Pɔɔlo ilaa mɔ
dɔɔdan. Imɔso ɔ' yɛgɛ mɛ' kyu mɔ bara
fɛye. Aye mɔ a baala ta ibono a laa mɔɔ
mɔ ɔkpa dɔ.”

16 Mɛ kya ŋminde gɛnen ilaa idɛ pɛwu
mɔ, Pɔɔlo mɔ-pikyii mɔ-bi nyensɛ ɔko gi
nu. Imɔso ɔ naa kpaa loo asogya mɔ gɛsun
ɔwɔraten gɛkpen mɔ dɔ ne ɔ kpaa kyu
imɔ pɛwu kyu buu sa Pɔɔlo. 17 Nfono mɔ
Pɔɔlo gi terɛ asogya akpen abelɛnsɛ mɔ
dɔ ɔko ne ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, “Kyu dega
baarɛ kyu kpe fɛye-ɔbelɛnsɛ ɔbono ɔ kya
kerɛ fɛye pɛwu so mɔ asɛ. Ɔ bo ilaa iko ɔ
laa tɔgɛ mɔ.” 18 Gɛsintin mɔ o kyu dega
mɔ kpe, ne ɔ kpaa buu sa mɔmɔ-ɔbelɛnsɛ
mɔ yɛɛ, “Ɔnyen ɔbono o tii de obu mɛ kya
terɛ mɔ yɛɛ Pɔɔlo mɔ, ne n tɔgɛ sa me
yɛɛ n' kyu dega baarɛ kyu ba fo asɛ. Yɛɛ
ɔ bo ilaa iko ɔ laa tɔgɛ fo.” 19 Ɔbelɛnsɛ mɔ
gi keda dega mɔ gibaa dɔ kyu lii nkan ne

ɔ taasɛ mɔ yɛɛ, “Menɛ ilaa ne fo bo fo laa tɔgɛ me mɔ?”

20 Dega mɔ gi tɔgɛ mɔ yɛɛ, “Gyuda
awura mɔ mɛ tɔgɛ kyule abara yɛɛ mɛ
laa kolɛ fo de ɔkɛ mɔ fo' kii kyu Pɔɔlo kpe
nbɛlɛ agyibo mɔ ansi dɔ. Mɛ laa wɔra
fɛɛ mɛ kya laarɛ de mɛ' taasɛ mɔ-gɛnɔ
dɔ ilaa dɔɔdan too. 21 Ɔbelɛnsɛ, gɛŋ sa
fo' kyule sa ɔmɔ. I kya nyiile yɛɛ mɔmɔ
dɔ asa mɛ laa bun gyoo mɔ de mɛ' mɔɔ
mɔ. Mɛ laa don asa ikue-inyɔ. Mɛ ka
ntan yela sa mɔmɔ-nyoro yɛɛ nengyene
mɛ mɛŋ mɔɔ mɔ mɔ, mɛ maŋ gyi, ne mɛ
maŋ nun. Mɛ ti wolaa baala ta. Mɛ san
mɛ tɛ mɛ gyoo gɛnɔɔbono fo laa tɔgɛ mɔ
daa.” 22 Ɔbelɛnsɛ mɔ gi nu gɛnen ilaa idɛ
mɔ, ɔ da dega mɔ tii gisu yɛɛ, “Gɛŋ sa fo'
tɔgɛ ɔko yɛɛ fo buu ilaa idɛ sa me.” Ɔ tɔgɛ
gɛnen mɔ, ɔ lɛɛ dega mɔ ɔkpa.

*M*ɛ Kyu Pɔɔlo Kpe Wura Fɛlisɛ Asɛ

23 Nfono mɔ, ɔbelɛnsɛ mɔ gi terɛ mɔ-
asogya akpen anyɔ abelɛnsɛ, ne ɔ tɔgɛ sa
mɔmɔ yɛɛ, “Belen, fɛ' kpaa baala asogya
akpen asa'. Nwɛ nnyɔ mɛ laa naa de ayaa,
ikue-isa de saalaa mɛ laa gyan abee so, ne
nwɛ nnyɔ mɔ mɛ laa keda akpɛ. Fɛ laa
kpe Sɛsariya ndɛ gɛnyɛ gɛdɛ, asa adɛberɛ.
24 Fɛ' laarɛ abee ako sa Pɔɔlo kee de fɛ'
kyu mɔ kpe Wura Fɛlisɛ asɛ gimu nkpa de
alanfiya.”

25 Nfono mɔ, asogya ɔbelɛnsɛ mɔ gi
ŋmarasɛ ɔwolɛ kyu sa mɔ-isɔɔ mɔ de mɛ'
kyu kperɛ wura mɔ. Ɔwolɛ mɔ agyɛbi mɔ
ne n gyɛ yɛɛ,

26 “Wura Fɛlisɛ, me, Kelɔɔdiyusɛ
Lisiyasɛ ne n kya ŋmarasɛ gɛnen ɔwolɛ
baarɛ mi-i sa fo faa. Buubuu belɛ gyɛ fo-
lɛɛ. N kya faala fo. 27 Gyuda awura mɛ
keda gɛnen ɔnyen baarɛ mɛ kya laarɛ
mɛ' mɔɔ. Gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ, nɛ
baa bii yɛɛ Rom isa ne ɔ gyɛ. Gɛnen
so mɔ, me-rɛ me-asogya mɔ a loo nno,
ne a kpaa sɔgɛ mɔ lii mɔmɔ-abaa dɔ.
28 N kya laarɛ de n' nyɛ bii ilaa ibono mɛ
darɛ yɛɛ ɔ wɔra mɔ, imɔso nɛ kyu mɔ
kpe mɔmɔ Gyuda awura nbɛlɛ agyibo
mɔ asɛ. 29 Nɛ kyu mɔ kpe gɛnen mɔ,
nɛ wu yɛɛ ɔŋ wɔra ilaa nyɛnyɛn ibono
i kaaborɛ mɛ' mɔɔ mɔ abɛɛ mɛ' tii
mɔ de obu. 30 Nɛ baa bii yɛɛ mɛ da
gɛdɛ ibono mɛ kya laarɛ mɛ' mɔɔ mɔ.
Ayaa abono so mɔ, nɛ tɔgɛ yɛɛ me-
adɛ' adɛ mɛ' kyu mɔ bara fo. Nɛ buu
sa Gyuda awura mɔ yɛɛ abono mɛ nyi
yɛɛ mɔmɔ-rɛ mɔ mɛ bo nbɛlɛ mɔ, mɛ'
kpaa buu ilaa ibono ɔ wɔra ɔmɔ mɔ sa
fo. Nɛ sin gɛrɛ, n kya faala fo.”

31 Asogya mɔ mɛ nu mɔmɔ-ɔbelɛnsɛ
mɔ asɛ. Imɔso gɛnen gɛnyɛ gɛbono mɔ,
mɛ kyu Pɔɔlo kyu kpaa loo Antipatirisɛ
ɔsowolɛ so. 32 Gɛdɛ kɛsɛ mɔ, asogya
abono mɛ naa de ayaa mɔ mɛ taa Pɔɔlo
yɛgɛ nno, ne mɛ kii kpe mɔmɔ-gɛsun
ɔwɔraten gɛkpen mɔ dɔ. I san abono mɛ
gyan abee so mɔ ne nan sun Pɔɔlo kpaa loo
Sɛsariya. 33 Mɛ kpaa loo nno mɔ, mɛ kyu
ɔwolɛ mɔ de Pɔɔlo kyu wɔra Wura Fɛlisɛ
abaa dɔ.

34 Wura Fɛlisɛ gi kalɛ ɔwolɛ mɔ ta mɔ,
ɔ taasɛ Pɔɔlo nfono ɔ lii mɔ. Ne Pɔɔlo
gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ Silisiya. 35 Wura mɔ gi nu
gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, “Abono fo-rɛ
ɔmɔ fɛ bo nbɛlɛ mɔ mɛ ti ba mɔ, nan
nu fo-gɛnɔ dɔ ilaa.” Nfono mɔ, wura mɔ
yɛɛ mɛ' kyu Pɔɔlo kpaa tii de obu Wura
Hɛrodɛ gɛwi de asogya mɛ' dii mɔ.

24

*Gyuda Awura M*ɛ Tɔgɛ Pɔɔlo Ilaa Sa Wura Fɛlisɛ

1 Nkɛ nnun gɛmara mɔ, Gyuda awura
asunbi alɛɛbo gɛmu ɔbono mɛ kya terɛ
mɔ yɛɛ Ananayasɛ mɔ, mɔ-rɛ mɔmɔ-
abelɛnsɛ ako de mɔmɔ-gɛnɔ ɔlɛɛbo
ɔbono mɛ kya terɛ yɛɛ Tɛtulusɛ mɔ mɛ
kpe Sɛsariya de mɛ' kpaa tɔgɛ ilaa ibono
Pɔɔlo gi wɔra mɔ sa Wura Fɛlisɛ.

2 Mɛ bo Wura Fɛlisɛ asɛ mɔ, ɔ terɛ
mɔmɔ-gɛnɔ ɔlɛɛbo, Tɛtulusɛ ba ansi dɔ,
ne Tɛtulusɛ gi koso yelɛ ne o yii gɛsɛ ɔ
kya tɔgɛ ilaa ibono mɛ tɔgɛ yɛɛ Pɔɔlo gi
wɔra mɔ. Ɔ tɔgɛ yɛɛ,

“Wura belɛ, nɛ bugi fo gɛpɛ, fo so mɔ,
aye Gyuda awura a kpɛ a kya nyɛ gisen
yuuli aye-gɛkyena dɔ. A wu yɛɛ fo kya sa
aye so gɛwɔnsa dɛnsɛ. Imɔso ilaa dɛnsɛ
ibono i kya lɔrɔ aye-isowolɛ ne fo kya
bara. 3 Wura dɛnsɛ, gɛten kamaasɛ de ilaa
kamaasɛ dɔ mɔ, a kya yen fo ne a kya faala
fo kyu lii ilaa idɛ so.

4 “Gɛnɔɔbono i laa wɔra ne maŋ waala
fo-ilaa so mɔ, nan buu kpenkpesen. Imɔso
n kya kolɛ fo, nyɛ gisen de fo' nu aye
asɛ ŋmaraa. 5 A wu yɛɛ gɛnen ɔnyen

baarɛ mɛŋ boran daa ne ɔŋ boran. Gyan' de gɛsinkpan gɛten kamaasɛ mɔ, ɔ kya yogesi Gyuda awura mɔ gikyɔ-gikyɔ, ne ɔ gyɛ ɔgyangbarabo ɔko sa gikpen gibono mɛ fuɛ ɔson ɔkpa, ne mɛ san mɛ kya son daa Yesu Nasarɛtɛnyen mɔ. 6 Nkana ɔ laarɛ fɛɛ ɔ' kpaa kyɔlesɛ aye Gyuda awura Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ, ne a keda mɔ [kyu kpe a' kpaa gyi mɔ-nbɛlɛ kyu naa de aye Gyuda awura nbara ɔkpa so. 7 Nfono mɔ, Rom awura asogya ɔbelɛnsɛ ɔbono mɛ kya terɛ yɛɛ Lisiyasɛ mɔ gi kpaa sɔgɛ mɔ ɔlon so lii aye-abaa dɔ ne mɛ kyu mɔ ba fo asɛ gɛrɛ faa. 8 Asogya ɔbelɛnsɛ mɔ gi tɔgɛ yɛɛ aye abono a kyu ɔnyen baarɛ wɔra nbɛlɛ dɔ mɔ a' ba fo asɛ]. Fo gbaa-gbaa fo taasɛ mɔ mɔ, fo laa wu yɛɛ ilaa kamaasɛ ibono a kya tɔgɛ yɛɛ ɔ wɔra mɔ i gyɛ gɛsintin."

9 Gyuda awura abono mɛ bo nno mɔ pɛwu kee mɛ kɔɔlɛ kyule yɛɛ ibono Tɛtulusɛ gi buu mɔ, i gyɛ gɛsintin.

*P*ɔɔlo Gi Buu Mɔ-Gɛnɔ Wura Fɛlisɛ Ansi Dɔ

10 Tɛtulusɛ gi buu mɔmɔ Gyuda awura mɔ gɛnɔ ta mɔ, Wura Fɛlisɛ gi lɛɛ gibaa nyiile Pɔɔlo yɛɛ mɔ, mɔ, o' buu mɔ-lɛɛ. Pɔɔlo, mɔ, gi lɛɛ mɔ-gɛnɔ yɛɛ,

"I bo me ɔkon yɛɛ fo-ansi dɔ ne nan lɛɛ me-gɛnɔ. I kya nyiile yɛɛ fo kya gyi aye Gyuda awura nbɛlɛ mɔ, i mɛŋ gyɛ ndɛ. 11 Nɛ kpe Gyɛrusalem n' kpaa son Wurubuaarɛ mɔ, ndɛ i laa wɔra daa fɛɛ nkɛ gudu nnyɔ. Fo laa taalɛ taasɛ ako de fo' nu imɔ dɔ gɛsintin. 12 Gɛnen nkɛ nbono n darɛ pɛwu faa dɔ mɔ, gɛkaako ɔko mɛŋ nu me so yɛɛ me-rɛ ɔko a kya sɔɔ akyɔɔlɛ abɛɛ n kya yogesi sakpii Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ abɛɛ mɔmɔ-akyangbon dɔ abɛɛ ɔsowolɛ so giyan. 13 Gɛnen ilaa ibono mɛ dɛ ma-a gyan' me so faa, mɛ nyi yɛɛ i gyɛ gɛsintin mɔ, mɛ' nyiile. Mɛ maŋ taalɛ tɔgɛ de i' lɛɛ nyiile yɛɛ i gyɛ gɛsintin. 14 Ibono nɛ wu ne nan kyule sa fo yɛɛ i gyɛ gɛsintin mɔ ne n gyɛ yɛɛ n kya son Wurubuaarɛ ɔbono aye-naanaana mɛ son mɔ kyu naa daa de ɔkpa ɔbono gɛnen asa adɛ mɛ darɛ yɛɛ me nɛ fuɛ ɔson ɔkpa mɔ. Ilaa kamaasɛ ibono i bo aye-naana Mosisi nbara iwolɛ dɔ de ibono i bo Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo iwolɛ dɔ mɔ, me kee nɛ sɔɔ imɔ gyi. 15 Gɛnɔɔbono aye Gyuda awura ansi a gyan' mɔ, me kee me-ansi a gyan' gɛnen yɛɛ Wurubuaarɛ laa kyingi anyamesɛ pɛwu, abono mɔmɔ-asen dɔ i boran sa mɔ mɔ de abono mɛ kya wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ pɛwu, de o' gyi mɔmɔ-nbɛlɛ. 16 Lii gɛnen so mɔ, me berɛ, nɛ kyu too me-nyoro so yɛɛ nan wɔra daa ilaa ibono n nyi me-gisen dɔ yɛɛ i boran mɔ wolɛ. Maŋ wɔra Wurubuaarɛ abɛɛ nyamesɛ ilaa nyɛnyɛn.

17 "Nɛ kpe Gyɛrusalem mɔ, i kɛɛla. I gyi nsi pɛi ne nɛ kii kpe nno nperɛ dɔ faa. Nɛ kpe n' kpaa son Wurubuaarɛ mɔ, nɛ kyu aterenbi kperɛ me-nanboana Gyuda awura de mɛ' kyu yɛ sa ayenbo ne nɛ lɛɛ asunbi sa Wurubuaarɛ. 18 Asunbi ne n' yelɛ n kya lɛɛ ne aye Gyuda awura ako mɛ baa tu me Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ. Pɛi ne nan loo obu mɔ dɔ mɔ, nɛ wolaa lɛɛ me-nyoro lii ilaa kyosɛ dɔ itiibilaa ɔkpa so. Gɛnen owi ɔbono mɔ sakpii ɔko mɛŋ taa bo me asɛ nno, ne meŋ kii wɔra ɔlanba tii asa aso. 19 Gɛnen aberɛ abono mɔ, Gyuda awura ako mɛ baa tu me nno. Mɛ lii Esiya gɛsinkpan so. Nkana nengyene fɛɛ nɛ taa wɔra ilaa iko nno mɔ gɛnen Gyuda awura abono ne i kaaborɛ fɛɛ mɛ' baa yelɛ fo-ansi dɔ gɛrɛ de mɛ' tɔgɛ ilaa ibono mɛ wu me nɛ wɔra mɔ. 20 Asa abono mɛ yelɛ gɛrɛ faa, mɛ' tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn ibono mɛ wu lii me so owi ɔbono mɛ kperɛ me aye Gyuda awura nbɛlɛ agyibo mɔ asɛ mɔ. 21 Ilaa kolon ibono n kya nyingi ne mɛ laa taalɛ tɔgɛ yɛɛ nɛ wu mɔ ne n gyɛ yɛɛ n yelɛ nbɛlɛ ogyiten mɔ, nɛ kpen ken-ken tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, 'Ilaa ibono nɛ tɔgɛ ne nɛ loo fɛye-nbɛlɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ gɛkaako Wurubuaarɛ laa kyingi anyamesɛ pɛwu.' "

22 Wura Fɛlisɛ ti wolaa o nyi Yesu ɔson ɔkpa mɔ so ilaa dandan. Imɔso ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Asogya ɔbelɛnsɛ Lisiyasɛ mɔ gi ba mɔ, nan kerɛ fɛye-ilaa idɛ dɔ." ɔ tɔgɛ sa ɔmɔ gɛnen mɔ ne ɔ kosorɛ nbɛlɛ mɔ yela. 23 Nfono mɔ, ɔ tɔgɛ sa asogya ɔbelɛnsɛ ɔbono ɔ kya kerɛ Pɔɔlo so mɔ yɛɛ ɔ laa san dii mɔ mɔ, ɔ' yɛgɛ mɔ ɔ' nyɛ mɔ-nyoro ŋmaraa. Yɛɛ nengyene fɛɛ ilaa iko i tiri mɔ ne mɔ-nanboana mɛ laa sa mɔ mɔ, ɔ' sa mɔmɔ ɔkpa de mɛ' kyu bara mɔ.

*Wura F*ɛlisɛ Gi Sun Mɛ' Kpaa Kyu Mɔ Ba Mɔ-rɛ Mɔ-Ka Asɛ

24 Nkɛ kalɛsɛ gɛmara mɔ, Fɛlisɛ gi lii
gɛtɛɛko ba, mɔ-rɛ mɔ-ka Dirusila. Mɔ-
ka mɔ gyɛ daa Gyudakyii. Mɛ ba gɛnen
mɔ, wura mɔ gi sun kpaa terɛ Pɔɔlo, ne o
nu ilaa ibono Pɔɔlo gi tɔgɛ kyu lii Kirisito
Yesu ɔson mɔ so mɔ.
25 Pɔɔlo kya tɔngɛ ɔ kya kpe mɔ, ɔ baa
tɔgɛ kyu lii gɛsintin gigyi, nyamesɛ nyoro
gikedabi, de gɛkaabono Wurubuaarɛ laa
baa gyi anyamesɛ nbɛlɛ mɔ so. Nfono mɔ,
i wɔra Wura Fɛlisɛ gifuu gikyɔ ne ɔ tɔgɛ
sa Pɔɔlo yɛɛ, “Koso naa gɛnen. Owi ɔbono
nɛ kii nyɛ me-nyoro mɔ, nan yɛgɛ de mɛ'
terɛ fo de a' kii kyena.” 26 Gɛnen owi ɔbono
kee mɔ, Wura Fɛlisɛ kya laarɛ fɛɛ Pɔɔlo ɔ'
sa mɔ ilaa iko de ɔ' taa mɔ yɛgɛ. Lii gɛnen
so mɔ, ɔ san ɔ kya sun kpaa terɛ Pɔɔlo
belen-belen ne mɔ-rɛ mɔ mɛ kya kyena
gyi nsingyi.

*F*ɛsitusɛ Gi Baa Yii Wura Fɛlisɛ Giyaa
Dɔ, Ɔ Laa Gyi Pɔɔlo Nbɛlɛ
27 Nsi nnyɔ gɛmara mɔ, Pɔsiisɛ Fɛsitusɛ
ne mɛ san kyu baa yii Wura Fɛlisɛ giyaa dɔ.
Wura Fɛlisɛ kya laarɛ ɔ' wɔra ilaa iko de
i' wɔra Gyuda awura ɔkon so mɔ, ɔ yɛgɛ
Pɔɔlo gi sii obu mɔ dɔ nfono mɛ tii mɔ
mɔ.

25

1 Wura Fɛsitusɛ gi kpe Sɛsariya ɔ' kpaa
gyi gɛwura mɔ, imɔ nkɛ nsa mɔ, ɔ lii
nno kyon kpe Gyɛrusalem. 2 Nno ne Gyuda
awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ de
mɔmɔ-abelɛnsɛ gbaa'gbaa mɔ mɛ buu
mɔmɔ-rɛ Pɔɔlo nbɛlɛ mɔ sa mɔ ne mɛ
kolɛ mɔ yɛɛ 3 ɔ' wɔra aniya de ɔ' wɔra ilaa
iko sa mɔmɔ. Ɔ' terɛ Pɔɔlo ba Gyɛrusalem
nno. Mɛ ŋminde yela yɛɛ mɛ laa bun ɔkpa
dɔ gyoo mɔ de mɛ' mɔɔ mɔ ɔkpa mɔ dɔ
nno.
4 Mɛ kolɛ Fɛsitusɛ gɛnen mɔ, ɔ tɔgɛ
sa mɔmɔ yɛɛ, “Pɔɔlo tii de obu Sɛsariya
ɔsowolɛ so. I maŋ kɛɛla ne me gbaa-gbaa
nan kpe nno. 5 Imɔso i fo mɔ, fɛ' yɛgɛ
me-rɛ abelɛnsɛ abono fɛ nyi mɔmɔ so mɔ
a' kpe. Nengyene ɔ wɔra ilaa iko mɔ, fɛ'
kpaa buu imɔ nno.”
6-7 Fɛsitusɛ gi kyena Gyuda awura
abelɛnsɛ mɔ asɛ Gyɛrusalem nno fɛɛ nkɛ
gukue abɛɛ nkɛ gudu pɛi ne ɔ lɔɔ kii
kyon Sɛsariya. Gyuda awura ako kee mɛ lii
Gyɛrusalem kpe Sɛsariya. Wura Fɛsitusɛ
gi loo nno mɔ, gɛdɛ kɛsɛ mɔ, ɔ kpaa kyena
wura gɛgyapaa gɛbono so mɛ kya kyena
gyi asa nbɛlɛ mɔ, ne o sun yɛɛ mɛ' kpaa
kyu Pɔɔlo ba mɔ-ansi dɔ.
Mɛ kpaa bara Pɔɔlo mɔ, Gyuda awura
abono mɛ lii Gyɛrusalem ba mɔ, mɛ yelɛ
sindi Pɔɔlo ne mɛ kɛɛ abon belɛ-belɛ
gikyɔ gyan' mɔ so, yɛgɛ mɛŋ nyɛ ilaa
ibono mɛ laa taalɛ tɔgɛ de i' lɛɛ nyiile yɛɛ
ibono mɛ tɔgɛ mɔ i gyɛ gɛsintin.

*P*ɔɔlo Gi Buu Mɔ-Gɛnɔ Fɛsitusɛ Ansi
Dɔ
8 Pɔɔlo gi lɛɛ mɔ-gɛnɔ yɛɛ, “Meŋ tɔrɔ
Gyuda awura abɛɛ Wurubuaarɛ ɔson obu
mɔ nbara, ne mɛŋ kii tɔrɔ Rom awura
wura belɛ mɔ lɛɛ nbara.” 9 Fɛsitusɛ kya
laarɛ ɔ' wɔra ilaa iko de i' wɔra Gyuda
awura mɔ ɔkon so mɔ, ɔ taasɛ Pɔɔlo yɛɛ,
“Fo laa kyule de a' kii kpe Gyɛrusalem, de
fo' kpaa lɛɛ fo-gɛnɔ me-ansi dɔ kyu lii ilaa
ibono Gyuda awura adɛ mɛ dɛ ma-a gyan
fo so faa?”
10 Pɔɔlo gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, “Rom awura
wura belɛ mɔ ne n kaaborɛ o' gyi me-
nbɛlɛ. Mɔ-giyaa dɔ mɔ ne fo tɛ fo kya
gyi me-nbɛlɛ faa. Meŋ wɔra Gyuda awura
mɔ ilaa nyɛnyɛn iko. Fo gbaa-gbaa kee fo
nyi gɛnen. 11 Nengyene fɛɛ nɛ taa wɔra
ilaa nyɛnyɛn iko ne i kaaborɛ n' wu imɔ
so lɛwu mɔ, maŋ kine. Ne kuaa, meŋ wɔra
ilaa ibono mɛ dɛ ma-a gyan me so faa dɔ
iko mɔ, ɔko mɛŋ bo ɔkpa de o' kyu me kyu
wɔra aye Gyuda awura mɔ abaa dɔ. Kiiri
me-nbɛlɛ kpe daa Rom wura belɛ mɔ asɛ.”
12 Pɔɔlo gi tɔgɛ gɛnen mɔ, Fɛsitusɛ gi
wu mɔ-abelɛnsɛ abono mɛ sin mɛ sin mɔ
mɔ, ne mɛ kyu amu sindi abara. Nfono mɔ,
ɔ san taasɛ Pɔɔlo yɛɛ, “Fo yɛɛ Rom wura
belɛ mɔ ne fo kya laarɛ o' gyi fo-nbɛlɛ?
To. Fo laa kpe mɔ asɛ.”

*Wura Agiripa M*ɔ-rɛ Mɔ-Pikyii Bɛnisi
Mɛ Baa Faala Fɛsitusɛ
13 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, Wura Agiripa
mɔ-rɛ mɔ-pikyii Bɛnisi mɛ kpe Sɛsariya
de mɛ' kpaa faala Fɛsitusɛ. 14 Mɛ kyena
nno nkɛ nko mɔ, Fɛsitusɛ gi kyu Pɔɔlo ilaa
mɔ kyu too mɔmɔ-ansi dɔ yɛɛ, “Ɔnyen
ɔko bo gɛrɛ. Fɛlisɛ gɛkyena dɔ ne mɛ
keda mɔ tii de obu. 15 Nɛ kpe Gyɛrusalem
mɔ, Gyuda awura abelɛnsɛ de mɔmɔ-
asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ mɛ buu ilaa
ibono i ba mɔ sa me, ne mɛ kolɛ me yɛɛ
n' bun mɔ gipuɛɛ sa mɔmɔ. 16 Mɛ kolɛ

me gɛnen mɔ, nɛ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, ‘Aye Rom awura berɛ pɛi de a' lɛɛ isa ɔbono a tii mɔ de obu mɔ sa abono mɔ-rɛ mɔmɔ mɛ bo nbɛlɛ mɔ, gɛnen mɔ, a' gyi mɔ-nbɛlɛ.’

17 “Imɔso Gyuda awura abelɛnsɛ mɔ mɛ ba gɛrɛ mɔ, meŋ taa waala owi baa pii. Gɛdɛ kɛsɛ mɔ, nɛ kpaa kyena aye awura gɛgyapaa gɛbono a kya kyena gɛmɔ so gyi nbɛlɛ mɔ ne nɛ sun kpaa terɛ ɔnyen mɔ. 18 Abono mɛ kya tɔgɛ yɛɛ mɔmɔ-rɛ mɔ mɛ bo nbɛlɛ mɔ mɛ koso yelɛ de mɛ' tɔgɛ ilaa ibono ɔ wɔra ɔmɔ mɔ, ilaa ibono me-gɛwɔnsa gɛ gyan' yɛɛ mɛ laa tɔgɛ mɔ, i mɛŋ gyɛ imɔ ne mɛ tɔgɛ. 19 Ilaa ibono mɛ dɛ lii mɔ so mɔ kpɛi. Akyɔɔlɛ ilaa ne mɛ dɛ kyu naa de mɔmɔ-ɔson nbara so de ɔnyen ɔko ilaa so mɛ kya terɛ ɔnyen ɔbono yɛɛ Yesu. Ɔ ti wolaa wu', ne ɔbono o tii de obu mɔ dɛ yɛɛ o kyingi lii ibuni dɔ ɔ tɛ de ansi.

20 “Gɛnen ilaa idɛ i wɔra me-nwɔnsa dɔ faa sentan. Meŋ bii ilaa ibono nan wɔra de n' kerɛ imɔ dɔ mɔ. Imɔso nɛ taasɛ mɔ yɛɛ ɔ kya laarɛ de o' kii kpe Gyɛrusalem de ɔ' kpaa lɛɛ mɔ-gɛnɔ nno kyu lii ilaa ibono asa mɔ mɛ tɔgɛ mɔ so? 21 Nɛ taasɛ mɔ gɛnen mɔ, ɔ kolɛ me yɛɛ n' yɛgɛ o' tii de obu gɛrɛ kpaa fo owi ɔbono Rom wura belɛ mɔ laa gyi mɔ-nbɛlɛ mɔ. Gɛnen so mɔ, me yɛɛ a' keda mɔ yela gɛrɛ kpaa fo owi ɔbono nan yɛgɛ de mɛ' kyu mɔ kperɛ wura belɛ mɔ mɔ.”

22 Fɛsitusɛ gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, Agiripa gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, “Me gbaa-gbaa n kya laarɛ de n' nu lii mɔ-gɛnɔ dɔ.” Fɛsitusɛ gi buu sa mɔ yɛɛ, “Ɔkɛ fo laa nu lii mɔ asɛ.”

Fɛsitusɛ Gi Yɛgɛ Mɛ Kyu Pɔɔlo Ba De Agiripa O' Nu Mɔ-Ilaa

23 Gɛdɛ kɛsɛ mɔ, Agiripa mɔ-rɛ mɔ-pikyii Bɛnisi mɛ gyere lɔrɔ nyoro mɔmɔ-gɛwuragyi ɔkpa so, ne mɔmɔ-rɛ abelɛnsɛ abono mɛ kya kerɛ asogya akpen mɔ so mɔ de ɔsowolɛ mɔ so anyamesɛ gbaa'g-baa mɔ mɛ kyon kpe nfono mɛ kya kpaa gyan' gyi nbɛlɛ mɔ, ne Fɛsitusɛ gi yɛgɛ mɛ kpaa kyu Pɔɔlo kpe mɔmɔ asɛ nno. 24 Nfono ne Fɛsitusɛ gi taasɛ yɛɛ, “Wura Agiripa de fɛye abono pɛwu fɛ bo aye asɛ gɛrɛnaa mɔ, fɛ wu gɛnen ɔnyen baarɛ? Gyuda awura abono mɛ bo Gyɛrusalem mɔ de Gyuda awura abono mɛ bo gɛrɛ kee mɔ mɛ nyida mɔ sa me. Mɛ kya kpen mɛ kya tɔgɛ mɛ kya sa me yɛɛ n' yɛgɛ ɔ' wɔra ɔmɔɔsɛ. 25 Mi-i me mɔ, meŋ wu ilaa ibono ɔ wɔra ne i kaaborɛ ɔ' wɔra ɔmɔɔsɛ mɔ. Mɔ gbaa-gbaa gi kolɛ me yɛɛ a' kyu mɔ kpe wura belɛ mɔ ansi dɔ de o' gyi mɔ-nbɛlɛ. Imɔso me yɛɛ nan yɛgɛ de mɛ' kyu mɔ kpe wura belɛ mɔ asɛ. 26 Meŋ nyi ilaa kolon kiti-i ibono nan ŋmarasɛ kyu bunge me-wura belɛ mɔ. Gɛnen so ne nɛ yɛgɛ mɛ kyu mɔ kyu ba fɛye-ansi dɔ faa, titirigu mɔ, fo Wura Agiripa. Nengyene a taasɛ nu mɔ-gɛnɔ dɔ ilaa dandan mɔ, nan nyɛ ilaa iko ŋmarasɛ kyu bunge aye-wura belɛ mɔ. 27 Nan kyu isa ɔbono mɛ keda tii de obu mɔ bunge giyan ne meŋ ŋmarasɛ ilaa ibono kaasɛ mɔ gi wɔra mɔ, me asɛ mɔ, i gyɛ ilaa ibono iŋ bo gɛsɛ.”

26

Pɔɔlo Gi Buu Mɔ-Gɛnɔ Sa Agiripa

1 Fɛsitusɛ gi tɔgɛ gɛnen ta mɔ, Agiripa gi tɔgɛ sa Pɔɔlo yɛɛ, “Fo bo ɔkpa de fo' buu fo-gɛnɔ.”

Nfono ne Pɔɔlo gi diirɛ mɔ-gibaa ne ɔ lɛɛ mɔ-gɛnɔ yɛɛ, 2 “Wura Agiripa, nɛ wɔra gimu dɛnsɛ gikyɔ yɛɛ nan nyɛ gɛnɔ lɛɛ ilaa ibono Gyuda awura mɔ mɛ dɛ ma-a gyan me so mɔ pɛwu fo-ansi dɔ ndɛ. 3 I kya nyiile yɛɛ aye Gyuda awura itiibilaa mɔ de aye-ɔson ilaa ibono so a kya kyena sɔɔ akyɔɔlɛ mɔ, fo berɛ fo nyi imɔ pɛwu kpaa lii. Imɔso n dɛ fo giserɛ, nyɛ gisen de fo' nu me asɛ.

4 “Kpɛ kyu lii me-gidega dɔ, aye Gyuda awura mɔ ɔkamaasɛ nyi me-gidebi. Mɛ nyi lii ko-o giyiigɛsɛ gɛnɔɔbono nɛ kyu kyena saarɛ me gbaa-gbaa me-gɛwi awura mɔ. 5 Mɛ nyi me mɔ, iŋ gyɛ ndɛ. Nengyene mɛ laa kyule tɔgɛ gɛsintin mɔ, nkana mɛ laa lɛɛ me-gɛnɔ yɛɛ n dɛ aye-ɔson mɔ dɔ imɔ-ɔkpa so ibono n kya gyi aye Farasii gikpen mɔ nbara ilaa so gɛsintin. 6 Me-ansi a gyan' ilaa dɛnsɛ ibono Wurubuaarɛ gi ka yela sa aye-naanaana mɔ so. Imɔso ne nɛ loo nbɛlɛ ndɛ' faa. 7 Aye asa akpen gudu anyɔ mɔ pɛwu ansi a gyan' daa gɛnen ilaa ibono Wurubuaarɛ gi ka yela sa aye mɔ so. Imɔso ne a kya son Wurubuaarɛ gɛnyɛ de gɛpɛ mɔ. O, me-wura, kyu lii gɛnen ilaa ibono so ne aye Gyuda awura mɔ yɛɛ me-rɛ ɔmɔ a bo nbɛlɛ faa. 8 I wonɛ ne aye Gyuda

awura aŋ kya laarɛ a' sɔɔ imɔ gyi yɛɛ
Wurubuaarɛ laa taalɛ kyingi anyamesɛ
daa?
9 "Me gbaa-gbaa ɔbono n yelɛ faa,
nkana nɛ sa gɛwɔnsa yɛɛ i kaaborɛ n'
nyida Yesu Nasarɛtɛnyen mɔ-lɛɛ ɔson mɔ
gɛnɔɔbono ɔkara nan taalɛ mɔ. 10 Gɛnen
ne nɛ naa kyena wɔra Gyɛrusalem
ɔsowolɛ so ne. Gɛnen owi ɔbono mɔ
aye Gyuda awura asunbi alɛɛbo abelɛnsɛ
mɔ mɛ kya sa me ɔkpa de n' kpaa keda
asa abono mɛ kya naa de Yesu so son
Wurubuaarɛ mɔ kyu tii de obu. Iŋ gyɛ
ɔmɔ-gikeda tii mɔ wolɛ gbaa. Nengyene
nbɛlɛ agyibo mɛ tɔgɛ yɛɛ gɛnen asa
abono mɛ' wɔra amɔɔsɛ mɔ, me kee n kya
kyule yɛɛ mɛ' mɔɔ mɔmɔ. 11 Nɛ ti naa
kyena biidɛ mɔmɔ-giso aye-akyangbon
dɔ, ne nɛ nyise mɔmɔ de mɛ' kine Yesu-
lɛɛ ɔkpa mɔ. Nɛ tansi wɔra mɔmɔ gɛnɔ
kaaborɛ nɛ dabɔlɛ buu mɔmɔ-ayaa kpaa
ka mɔmɔ-ansi koo-koo asafo isowolɛ so.
12 "Nkana gɛnen ilaa idɛ kee ne nɛ koso
n kya kpe Damasikosɛ n' kpaa wɔra. Pɛi
ne nan koso mɔ, aye Gyuda awura asunbi
alɛɛbo abelɛnsɛ mɔ mɛ sa me mɔmɔ-
gibaa dɔ ɔwolɛ. 13 Me-wura, n kya kpe
mɔ, nɛ kpaa fo gɛtɛɛko mɔ, i laa wɔra fɛɛ
owi kenken gerɛ-gerɛ mɔ, n baa kerɛ mɔ,
fatela belɛ ɔko ne n lii Wurubuaarɛ dɔ baa
kyaabɔɔ me-rɛ abono a naa mɔ. Fatela
mɔ kya wu don owi gbaa. 14 Aye pɛwu a lii
tɔrɔ, ne nɛ nu gigyɛbi' giko gi terɛ me ne
gi taasɛ me de aye Hiiburu gɛdɛ dɔ yɛɛ,
'Sɔɔlo, Sɔɔlo, menɛ n wɔra ne fo kya ka
me-ansi gɛnen? Fo kine yɛɛ fo maŋ nu fo-
wura gɛdɛ mɔ, fo kya mɔɔ fo-nyoro daa.'
15 "Ɔ tɔgɛ me gɛnen mɔ, nɛ taasɛ yɛɛ,
'Me-wura ɔmɔ ne?' Ne ɔ lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
'Me Yesu ɔbono fo kya ka ansi mɔ ne.
16 Koso yelɛ fo-ayaa so. Nɛ lɛɛ me-nyoro
nyiile fo de n' lɛɛ fo yela de fo' wɔra me-
gɛsun ɔwɔrabo. Fo laa tɔgɛ me-ilaa ibono
fo wu ndɛ faa de ibonoana nan baa lɛɛ
nyiile fo mɔ sa asa. 17 Nan mɔlɛgɛ fo lii
fo gbaa-gbaa fo-adɛ Gyuda awura abaa dɔ
de asa sɛnsɛ kee abaa dɔ. Nan keda fo sun
18 abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ
asɛ de fo' kpaa bugi mɔmɔ-ansi de mɛ' lii
gibiri dɔ ba fatela mɔ asɛ de mɛ' nyɛ lii
ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ abaa dɔ kii
ba Wurubuaarɛ asɛ de Wurubuaarɛ o' kyu
mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn kyɛɛ mɔmɔ de mɛ'
nyɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ laa sa abono
pɛwu ɔ lɔrɔ yela sa mɔ-nyoro kyu naa de
mɔmɔ-gikagyan gibono mɛ ka gyan me so
mɔ.'

*Wurubuaar*ɛ Gi Nyiile Pɔɔlo Ilaa Mɔ, Ɔ Mɛŋ Wɔra Gisomaanu

19 "O Wura Agiripa, Yesu gi lii Wu-
rubuaarɛ dɔ baa tɔgɛ sa me gɛnen mɔ,
meŋ wɔra gisomaanu. 20 Imɔso n naa mi-i
tɔgɛ mi-i sa asa yɛɛ mɛ' nu mɔmɔ-nyoro
gɛsɛ de mɛ' lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ kii
ba Wurubuaarɛ asɛ. Nɛ tɔgɛ ɔmɔ yɛɛ
mɛ' wɔra ilaa ibono i laa nyiile yɛɛ mɛ nu
ɔmɔ-nyoro gɛsɛ gɛsintin. Nɛ yii gɛsun
gɛdɛ gɛsɛ lii daa Damasikosɛ ɔsowolɛ so,
ne nɛ kpe kpaa loo Gyɛrusalem kyon kpaa
naa gyan' de Gyudiya gɛsinkpan so. N kya
kpe asa abono mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ
asɛ kee. 21 Imɔ idɛ so ne owi ɔbono n bo
Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ mɔ Gyuda
awura ako mɛ kpaa keda me ne mɛ laarɛ
mɛ' mɔɔ me mɔ.
22 "Wurubuaarɛ, mɔ, gi kpaa me
gɛnen-n baa fo ndɛ gɛkɛ gɛdɛ. Imɔ ne
n yɛgɛ ne n' san n yelɛ me-ayaa so n kya
lɛɛ Yesu ilaa mɔ mi-i nyiile ɔkamaasɛ,
abelɛnsɛ de nbii pɛwu faa. Ilaa ibono n
kya tɔgɛ mɔ i gyɛ daa ibono Wurubuaarɛ
ikalan atɔgɛbo mɔ de aye-naana Mosisi
mɛ wolaa tɔgɛ yela yɛɛ i laa baa ba mɔ.
Meŋ kya tɔgɛ ilaa iko kpɛi. 23 Imɔ ne n gyɛ
yɛɛ ɔbono Wurubuaarɛ laa sun de ɔ' baa
mɔlɛgɛ asa mɔ laa wu ɔlaawusɛ, ne mɔ
ne nan wɔra nyamesɛ gyangbarasɛ ɔbono
ɔ laa daa gikyingi lii ibuni dɔ. Ɔ laa lɛɛ
Wurubuaarɛ ilaa nyiile Gyuda awura de
asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ
pɛwu de i' wɔra fɛɛ fatela sa mɔmɔ."

*P*ɔɔlo Ilaa I Mɛŋ Gyɛ Agiripa Ilaa Pobɔrɔ

24 Pɔɔlo kya lɛɛ ilaa gɛsɛ gɛnen mɔ,
Fɛsitusɛ gi ten mɔ ne ɔ faa mɔ so yɛɛ,
"Pɔɔlo, fo kya budi daa do-o? Fo-ilaa
gikasɛ gikyɔ ne n yɛgɛ ne fo kya lɔ giyee
faa." 25 Pɔɔlo gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ, "Me-wura,
meŋ kya lɔ giyee. Gɛsintin de ɔlaako ginyi
ilaa ne n' kya tɔgɛ faa. 26 Wura Agiripa
berɛ, gɛnen ilaa idɛ i mɛŋ gyɛ mɔ ilaa
pobɔrɔ. Gɛnen so ne nɛ taalɛ bugi me-
gisen n kya tɔngɛ de mɔ faa. Ilaa ibono
i ba ne n' kya tɔgɛ imɔ so ilaa faa, i mɛŋ
gyɛ ŋara dɔ. 27 Wura Agiripa, fo kya sɔɔ

ilaa ibonoana Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo
mɔ mɛ tɔgɛ mɔ gyi? N nyi fo so yɛɛ fo
sɔɔ imɔ gyi."
28 Nfono mɔ Wura Agiripa gi taasɛ
Pɔɔlo yɛɛ, "Fo nyi yɛɛ fo laa taalɛ
kyɛɛgɛ me de n' wɔra Kirisito ɔsonbo
kusaa gɛnen?" 29 Pɔɔlo gi lɛɛ gɛnɔ yɛɛ,
"Kusaa daa-o, i laa kɛɛla daa-o, me berɛ,
n kya dalaa n kya kolɛ Wurubuaarɛ mi-i
sa fo-rɛ abono mɛ kya nu me asɛ gɛrɛ
ndɛ faa pɛwu yɛɛ Wurubuaarɛ ɔ' yɛgɛ fɛ'
wɔra fɛɛ me. Gɛnen mɔ me-abaa dɔ lɛɛ
agbangbaran adɛ wolɛ ne Wurubuaarɛ ɔ'
maŋ sa ɔ' yɛgɛ de a' loo fɛye ɔko-rɛ ɔko
abaa dɔ."

*Rom Awura Abel*ɛnsɛ Mɛ Kerɛ Mɔ,
Pɔɔlo Gi Gyi Aso

30 Pɔɔlo gi tɔngɛ ta mɔ, Wura Fɛsitusɛ,
Wura Agiripa, mɔ-ka Bɛnisi, de asɛnsɛ
abono pɛwu mɔmɔ-rɛ mɔ mɛ tɛ mɛ kya
nu mɔ asɛ mɔ mɛ koso lii ɔkyii belɛnsɛ.
31 Mɛ lii gɛnen mɔ, mɛ tɔgɛ kyule abara
yɛɛ, "Gɛnen ɔnyen baarɛ mɛŋ taa wɔra
ilaa ibono i kaaborɛ fɛɛ ɔ' wɔra ɔmɔɔsɛ
abɛɛ mɛ' keda mɔ tii de obu." 32 Nfono mɔ,
Agiripa gi tɔgɛ sa Fɛsitusɛ yɛɛ, "Nengyene
fɛɛ gɛnen ɔnyen baarɛ ɔ mɛŋ kolɛ yɛɛ
wura belɛ mɔ ne o' gyi mɔ-nbɛlɛ mɔ,
nkana a laa taa mɔ yɛgɛ de ɔ' naa ɔ kya
kpe."

27

*P*ɔɔlo Gi Kyu Gikolii De O' Kpe Rom

1 Imɔ gɛmara mɔ, Wura Fɛsitusɛ mɔ-rɛ
mɔ-abelɛnsɛ mɔ mɛ tɔgɛ kyule abara yɛɛ
Pɔɔlo mɔ-rɛ mɔ-nanboana mɛ' loo gikolii
kyu kpe Itali gɛsinkpan so. Mɛ kyu Pɔɔlo
de asa abono mɛ keda ɔmɔ kyu tii de ibu
mɔ dɔ ako kyu wɔra ɔbelɛnsɛ ɔko abaa
dɔ. Mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Gyuliyusɛ. Mɔ
ne n kya kerɛ Rom awura asogya gikpen
gibono mɛ kya terɛ yɛɛ Ɔgusitan gikpen
mɔ so. 2 Me-rɛ Pɔɔloana a nyɛ gikolii
giko gibono gi lii Adiramatiyum ɔsowolɛ
so. Gikolii mɔ gi laa naa-naa de Esiya
isowolɛ so nfono akolii belɛ-belɛ a kya
kpaa yelɛ mɔ. Imɔso a dii loo gikolii
mɔ dɔ, ne a kyon. Ɔnyen ɔko bo aye
dɔ, mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Arisetaakusɛ.
Ɔ lii Tɛsalonika ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo
Masadoniya gɛsinkpan so mɔ.
3 Gɛdɛ kɛsɛ mɔ, a kpaa loo Sidon
ɔsowolɛ so. Ɔbelɛnsɛ Gyuliyusɛ gi kerɛ
Pɔɔlo so dɔɔdan. I lii fɛɛ ɔ sa mɔ ɔkpa
yɛɛ ɔ laa taalɛ kpaa faala mɔ-kyɛmenɛana
de mɛ' nyɛ sa mɔ ilaa tirisɛ de o' kyu kpe
ɔkpa mɔ.
4 A lii Sidon kyon a kya kpe mɔ, afuu a
kya da lii de aye-ansi dɔ. Imɔso a naa de
gikyaafiya gibono mɛ kya terɛ gimɔ yɛɛ
Saapurosɛ mɔ gikun dɔ kyon 5 kpaa naa
de nkyu mɔ nsansana. Ne a kpaa sindi
Silisiya de Panfiliya nsinkpan so, ne a kyon
kpaa loo Mira ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo Lisiya
gɛsinkpan so mɔ. 6 A fo nno mɔ, a lii gikolii
gibono dɔ. Ɔbelɛnsɛ Gyuliyusɛ gi kpaa wu
gikolii giko. Gikolii mɔ gi lii Alɛsandiriya
gi kya kpe Itali gɛsinkpan so. Imɔso o kyu
aye kyu wɔra gɛnen gikolii gɛbono dɔ.
7 Gikolii mɔ gi naa faa dɛɛ-dɛɛ gɛnen-n
nkɛ kalɛsɛ nko. Afuu a yɛgɛ i wɔra ɔlon
sa aye pɛi ne a kpaa loo Kinidusɛ ɔsowolɛ
so. Afuu mɔ aŋ kya sa aye ɔkpa de a' nyɛ
kpe ansi ntintin. A san kpasa daa de Keriiti
gikyaafiya gikun dɔ, ne a kpaa kyon sindi
Salimoni nfono apoo mɔ gi bɔɔ mɔ. 8 A naa
de nfono nkyu gi bɔɔ mɔ, i kii wɔra ɔlon sa
aye pɛi ne a kpaa fo gɛtɛɛko mɛ kya terɛ
nno yɛɛ Okunten Dɛnsɛ. Nno i sindi Lasiya
ɔsowolɛ.
9 Pɛi de a' loo Okunten Dɛnsɛ gɛnen mɔ,
a wu yɛɛ a kɛɛla ɔkpa dɔ. Gɛnen aberɛ
abono mɔ, Gyuda awura gɛnɔ ŋminde
gɛkɛ gɛ ti baa kyon. Lii gɛnen gɛkɛ
gɛbono kyu kyon mɔ, afuu aberɛ ne.
Imɔso fo kyu gikolii naa ɔbon so mɔ, iŋ
boran. Nfono mɔ, Pɔɔlo gi ka abono mɛ
bo gikolii mɔ dɔ mɔ yɛɛ, 10 "Abelɛnsɛ,
fɛɛ gɛnɔɔbono n kya wu aye-ɔkpa ɔbono
a kya kpe faa, a tɔgɛ yɛɛ a' kpe ansi dɔ
mɔ, a laa gyi gyɛrɛbi belɛ. Iŋ gyɛ gikolii
mɔ de atɔ mɔ wolɛ. Foŋbii aye gbaa-gbaa
kee a laa sii." 11 Gikolii wura mɔ de ɔbono
ɔ kya kerɛ gikolii mɔ so mɔ mɛ mɛŋ
kyule ibono Pɔɔlo gi tɔgɛ mɔ, ne Ɔbelɛnsɛ
Gyuliyusɛ gi nu mɔmɔ-lɛɛ ilaa tɔgɛsɛ mɔ
taa Pɔɔlo-lɛɛ gɛnɔ mɔ yɛgɛ. 12 Abono mɛ
tɔgɛ yɛɛ a' kpe mɔ mɛ nyaakyɔ don aye
abono nkana a laarɛ fɛɛ a' sii kyena pɛi
mɔ. I kya nyiile yɛɛ nfono a laa sii kyena
pɛi mɔ iŋ bo gikyena awo aberɛ. Mɔmɔ-
nwɔnsa ne yɛɛ foŋbii mɔ, a laa taalɛ loo
Fiinisi ɔsowolɛ so de a' sii kyena nno awo

aberɛ mɔ pɛi de a' kii yii ɔkpa. Fiinisi bo Keriiti gɛsinkpan so. Keriiti nno mɔ afuu a kya da lii daa gibaafon kolon wolɛ so. Imɔ ne n gyɛ owi ɔtɔrɔten so. Imɔso a koso Okunten Dɛnsɛ mɔ, ne a yii aye-ɔkpa.

*Afuu Bel*ɛ A Tigi Wɔra Aye

13 A kya tɔgɛ yɛɛ a laa nyise ɔkpa mɔ, nfono mɔ, afuu abono a laa nen gikolii mɔ kanpɛ mɔ a kya da kyu kpe de nfono so a kya laarɛ de a' kpe mɔ. Abono mɛ bo gikolii mɔ dɔ mɔ, mɛ wu gɛnen mɔ, mɛ mara akyɔlɛ yɛɛ gɛnen afuu abono so mɔ, aye-gikpe mɔ gi laa wɔra ɔdan. Gɛnen so mɔ a loo gikolii mɔ dɔ, ne mɛ sangɛ gikolii mɔ ɔfɛ, ne a yii ɔkpa. A kpɛ san a naa sindi Keriiti gigengen. 14 Iŋ taa kɛɛla mɔ, afuu belɛ ako ne n kpɛ kpaa da ginyadon so lii gigengen so. Mɛ kya terɛ gɛnen afuu abono ginyen yɛɛ Owi Ɔbaliiten Soso Afuu.

15 Nfono mɔ afuu mɔ a da gikolii mɔ mɔ, iŋ bo awɔrabi de gikolii mɔ gi' nyɛ kpe de nfono so a kya laarɛ mɔ. I yɛgɛ afuu mɔ a sola aye-rɛ gikolii mɔ kpe nfono so afuu mɔ a kya kpe de mɔ. 16 Afuu mɔ a sola aye kyu kpaa loo gikyaafiya pii giko gikun dɔ. Mɛ kya terɛ gɛnen gikyaafiya mɔ yɛɛ Kawuda. Nno ne a san kyu gɛnsipɛɛrɛ kyu lɛɛ gikolii pii gibono gi kyaa de gikolii belɛ mɔ lii nkyu mɔ dɔ ne a bɔɔ bɔɔ ifɛ mɔ, ne a kyu gimɔ kyu taga gikolii belɛ mɔ dɔ. 17 A lɛɛ gikolii pii mɔ lii nkyu mɔ dɔ gɛnen mɔ, gikolii mɔ apalɛbo mɛ kyu ɔkpa ɔko so ne mɛ kyu ifɛ kyu ŋminde gikolii belɛ mɔ gɛten kamaasɛ pɛwu kyaabɔɔ faa girin de afuu mɔ a mɛŋ sa a' nyɛ kyadɛ gimɔ. I bo gikolii apalɛbo mɔ gifuu yɛɛ afuu mɔ a laa naa sola gikolii mɔ kyu kpe Sɛɛtisɛ nfono giŋɛsii gi da agyɛsi nkyu mɔ dɔ mɔ de gikolii mɔ gi' sii. Imɔso mɛ lɛɛ gikuru gibono afuu a kya da gimɔ kyu nen gikolii mɔ mɔ, ne nkyu mɔ gi san gi so gikolii mɔ gi naa gi naa. 18 Imɔ gɛnen gbaa mɔ, afuu mɔ a kya da ken-ken, ne i yɛgɛ gikolii mɔ gi kya kyengben. Imɔso gɛdɛ kɛsɛ mɔ mɛ yii gɛsɛ mɛ kya lɛɛ ilaa ibono gikolii mɔ gi so mɔ mɛ kya too nkyu dɔ de gikolii mɔ gi' nyɛ koso oduduu.

19 Gɛkɛ sasɛ mɔ, mɛ lɛɛ gikolii mɔ nyoro so ilaa tirisɛ iko kyu too nkyu dɔ. 20 Owi ɔbono mɔ, soso i wɔra faa tum-m, ne aŋ baa a kya wu yɛɛ owi ne, abɛɛ gigyɛkpebi ne, nkɛ gikyɔ. Afuu belɛ mɔ a kpɛ san a kya da de ginyadon, aŋ kya tɔrɔ. Imɔso aye-nwɔnsa berɛ giŋ taa baa gi gyan' yɛɛ a laa baa nyɛ nkpa.

*Wurubuaar*ɛ Gi Nyiile Pɔɔlo Yɛɛ

*Gikolii M*ɔ Dɔ Awura Mɛ Laa Nyɛ Nkpa

21 Gɛnen nkɛ nbono mɔ abono pɛwu mɛ bo gikolii mɔ dɔ mɔ mɛ mɛŋ baa mɛ kya gyi sɛi. Nfono mɔ Pɔɔlo gi lii yelɛ mɔmɔ-ansi dɔ ne ɔ tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Me-nanboana, fɛmɛn nu me asɛ de a mɛŋ sa a' koso lii Keriiti mɔ, nkana gɛnen gɛnsipɛɛrɛ de gyɛrɛbi baarɛ ɔnan maŋ tu aye. 22 Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa faa, idɛ kon berɛ, n dɛ fɛye giserɛ. Fɛ' keda fɛye-nyoro. I kya nyiile yɛɛ fɛye ɔko-rɛ ɔko maŋ sii nkyu ndɛ dɔ, gɛnen mɔ, gikolii belɛ mɔ wolɛ ne nan wɔra gisiisɛ. 23 I mɛŋ gyɛ giyan so ne nɛ taalɛ n kya tɔgɛ fɛye gɛnen. Deeri gɛnyɛ mɔ, me-Wurubuaarɛ ɔbono n' bo mɔ-gibaa dɔ ne mɔ ne n' kya son mɔ, gi yɛgɛ mɔ-ɔsɔɔ ɔko gi lii Wurubuaarɛ dɔ ba me asɛ. 24 Ɔsɔɔ mɔ gi buu sa me yɛɛ, 'Pɔɔlo! Gɛŋ sa fo' selɛ gifuu. I gyɛ ibono fo laa yelɛ Rom wura belɛ mɔ ansi dɔ. Nu kee yɛɛ Wurubuaarɛ gi kyule sa fo yɛɛ fo-nanboana abono mɛ bo gikolii gidɛ dɔ pɛwu faa kee mɛ laa nyɛ nkpa.'

25 "Imɔso me-nanboana, fɛ' keda fɛye-nyoro. Me berɛ, nɛ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi yɛɛ gɛnɔɔbono ɔ yɛgɛ mɔ-ɔsɔɔ mɔ gi baa tɔgɛ sa me faa, gɛnen ne i laa wɔra kee ne. 26 Afuu mɔ a laa da gikolii mɔ de aye kyu kpaa fo gikyaafiya giko gigengen."

*G*ɛnsipɛɛrɛ Gɛ Tu Gikolii Awura Mɔ

27 A koso lii "Okunten Dɛnsɛ" mɔ, imɔ nkɛ gudu nnan mɔ, gɛnen gɛkɛ gɛbono gɛnyɛ mɔ, afuu mɔ a sola aye-rɛ gikolii mɔ a dɛ aye a naa a naa Adiriya ɔbon belɛ mɔ so. I baa fo gɛnyɛ de nsana mɔ, abono mɛ kya palɛ gikolii mɔ mɛ dɛsɛ yɛɛ nno a fo mɔ, a kya fuude gigengen. 28 Gɛnen so mɔ mɛ kaala nkyu mɔ okin kerɛ. Mɛ kaala kerɛ gɛnen mɔ, mɛ wu yɛɛ nfono a naa mɔ, imɔ-okin gyɛ fɛɛ nyamesɛ abaa gisoro gikpadɔ oko. A kpe ansi dɔ ŋmaraa mɔ mɛ kii kaala nkyu mɔ okin kerɛ. Mɛ kaala ginyɔsɛ gibono mɔ, mɛ wu yɛɛ nno-lɛɛ okin mɔ i gyɛ abaa gisoro gikpadɔ gudu ginun. 29 Mɛ wu gɛnen mɔ, mɛ selɛ

gifuu yɛɛ foŋbii mɔ, i laa naa sola aye kpaa da de afolɛ abono a bo gigengen mɔ fɛɛ. Imɔso mɛ lɛɛ lɛɛ ilaa boduduusɛ inan iko kyu kyɔlɔga de gikolii mɔ gɛmara-gɛmara, ne mɛ san ma-a dalaa yɛɛ, "Gɛdɛ gɛ' kɛ daa de-e."

30 Gikolii mɔ apalɛbo mɔ ako mɛ laarɛ fɛɛ mɛ' selɛ lii gikolii mɔ dɔ. Imɔso mɛ penɛ yɛɛ mɛ kya laarɛ de mɛ' kii kyu ilaa boduduusɛ iko kyu kyɔlɔga de gikolii mɔ ansi-ansi bɔla de gɛmara-lɛɛ mɔ. Mɛ kya penɛ gɛnen daa de mɛ' nyɛ ŋara lɛɛ gikolii pii gibono gi bo gikolii belɛ mɔ dɔ mɔ gyan' nkyu mɔ so. 31 Mɛ kya wɔra gɛnen pɛwu mɔ, Pɔɔlo gi bii mɔmɔ-nwɔnsa dɔ. Imɔso ɔ tɔgɛ sa Ɔbelɛnsɛ Gyuliyusɛ mɔ-rɛ asogya abono aye-rɛ ɔmɔ a bo gikolii mɔ dɔ mɔ yɛɛ, "Anyen adɛ mɛ nyi ne mɛ mɛŋ sii kyena gikolii gidɛ dɔ mɔ, fɛye ɔko-rɛ ɔko maŋ lii. Fɛ laa sii nkyu ndɛ dɔ." 32 Pɔɔlo gi tɔgɛ sa ɔmɔ gɛnen mɔ, asogya mɔ mɛ ŋɛ ifɛ ibono i dɛ gikolii pii mɔ kyaga de gibelɛ mɔ kɛbi, ne gikolii pii mɔ gi kyon de nkyu.

33 Gɛdɛ gɛ kya ba gɛ' baa kɛ mɔ, Pɔɔlo gi kolɛ abono pɛwu mɛ bo gikolii mɔ dɔ mɔ yɛɛ mɛ' gyi agyudɔ. Pɔɔlo gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, "Ibono fɛye-nwɔnsa gi mɛŋ tɛ fɛye gɛten kolon ne fɛ mɛŋ kya gyi faa, ndɛ imɔ nkɛ gudu nnan ne. 34 Imɔso n kya kolɛ fɛye, fɛ' gyi agyudɔ de fɛ' nyɛ nyɛ ɔlon. Sɛi maŋ wɔra fɛye dɔ ɔko-rɛ ɔko. Fɛ laa lii gimu nkpa de alanfiya."

35 Pɔɔlo gi tɔgɛ sa ɔmɔ gɛnen ta mɔ, o puru bodobodo ne ɔ dalaa faala Wurubuaarɛ, asa mɔ pɛwu ansi dɔ. Ɔ dalaa ta mɔ, ɔ gbaa bodobodo mɔ ne o yii gɛsɛ ɔ kya gyi. 36 Nfono mɔ, i keda mɔmɔ pɛwu kee nyoro, ne mɛ san laarɛ ilaa ikoana, ne mɛ gyi. 37 Aye abono pɛwu a bo gikolii mɔ dɔ gɛnen mɔ gɛgyɔnɔ gɛ gyɛ asa nwɛ nnyɔ ikue-isa de saalaa anyamesɛ asee. 38 Mɛ gyi kaabo mɔ, mɛ lɛɛ ilaa ibono i bo gikolii mɔ dɔ mɔ too nkyu dɔ de gikolii mɔ gi' nyɛ koso oduduu.

*Gikolii M*ɔ Gi Kyadɛ

39 Gɛdɛ gɛ kɛ ne gikolii mɔ apalɛbo mɔ mɛ wu yɛɛ mɛ kya fuude gɛsinkpan so mɔ, mɛ mɛŋ bii yɛɛ gɛsinkpan kolon gɛdɛ ne. Mɛ wu apoo mɔ gigengen gɛtɛɛko, mɔ, mɛ sa gɛwɔnsa yɛɛ i laa sa gikolii belɛ giyelɛ. Imɔso mɛ tɔgɛ kyule abara yɛɛ mɛ laa palɛ gikolii mɔ kpaa yela nno.

40 Nfono mɔ mɛ kɛbi ilaa boduduusɛ mɔ mɛ kyu kyɔlɔga de gikolii mɔ mɔ too nkyu dɔ. Mɛ wɔra gɛnen mɔ, mɛ sangɛ ifɛ ibono nkana mɛ kyu ŋminde iyii ibono i kya palɛ gikolii mɔ mɔ. Ne mɛ diirɛ gikolii mɔ ansi dɔ-lɛɛ gikuru belɛ gibono gi kya keda afuu ne i kya nen gikolii mɔ mɔ. Nfono mɔ gikolii mɔ gi yii ansi gi kya kpe de gigengen mɔ so. 41 Nno mɔ giŋɛsii gi da agyɛsi belɛ-belɛ, ne gikolii mɔ gi kpaa ŋmɛɛ de amɔ, ne gi sii. Afuu bolonsɛ ako a san a kya da gikolii mɔ gɛmara-gɛmara, gi kya kyadɛ. 42 Asogya mɔ mɛ wu gɛnen mɔ, mɛ tɔgɛ kyule abara yɛɛ mɛ laa mɔɔ abono pɛwu mɛ keda tii de ibu ne mɛ kyu ɔmɔ kyu wɔra mɔmɔ-abaa dɔ mɔ. I mɛŋ gyɛ gɛnen mɔ, foŋbii mɔmɔ ako mɛ laa naa tɔɔlɛ lii gigengen so de mɛ' selɛ.

43 Ɔbelɛnsɛ Gyuliyusɛ ɔbono ɔ kya kerɛ asogya gikpen mɔ so mɔ berɛ kya laarɛ de ɔ' mɔlɛgɛ Pɔɔlo de ɔ' nyɛ nkpa. Imɔso ɔ gya asogya mɔ yɛɛ mɛ mɛŋ sa mɛ' wɔra gɛnen. Ɔ tɔgɛ abono mɛ bo gikolii mɔ dɔ mɔ yɛɛ, "Fɛye abono fɛ nyi nkyu mɔ, fɛ' daa gitin loo nkyu mɔ dɔ de fɛ' tɔɔlɛ lii gigengen. 44 Fɛye asɛnsɛ mɔ, mɔ, fɛ' keda iyii ibono i kyadɛ kyadɛ i gyan' nkyu mɔ so mɔ kyu lii gigengen." Gɛnen ne a san wɔra ne aye pɛwu a nyɛ lii gimu nkpa de alanfiya.

28

*A Loo Malita Ɔsowol*ɛ So

1 A dii gyan' gigengen so gimu nkpa de alanfiya pɛi ne a nyɛ bii yɛɛ mɛ kya terɛ gɛsinkpan gɛbono ginyen yɛɛ Malita. 2 Nono asa mɛ kyu gɛsalaarɛ kerɛ aye so dandan. Mɛ sɔɔ aye pɛwu abaa anyɔ. Nyangbon kya da, ne i bo awo. Imɔso mɛ wɔra ɔgya sa aye yɛɛ a' wolɛ.

3 Pɔɔlo gi kpaa koola ngya, ɔ dɛ ɔ kya wɔra ɔgya mɔ dɔ mɔ, nkyɛɛ giwɔɔ gi bo gɛgya gɛko dɔ. Ɔgya mɔ awulewule so mɔ giwɔɔ mɔ gi da lii gɛgya mɔ dɔ, ne gi kyaga Pɔɔlo gi san gi kyɔlɛ de mɔ-gibaa. 4 Nno asa mɛ wu gimɔ gi kyɔlɛ de mɔ-gibaa gɛnen mɔ, mɛ tɔgɛ sa abara yɛɛ, "Imɔ idɛ berɛ, iŋ bo sɛi, gɛnen ɔnyen baarɛ gyɛ daa asa ɔmɔɔbo. Ɔbono ɔ kya ka ilaa nyɛnyɛn gikɔ mɔ maŋ kyule

yɛɛ ɔ' nyɛ nkpa. I mɛŋ gyɛ gɛnen mɔ,
gɛnɔɔbono ɔ ti nyɛ lii ɔbon belɛ mɔ dɔ
gimu nkpa de alanfiya faa, nkana iŋ ti ta
ne?"
5 Pɔɔlo gi ŋmanyan mɔ-gibaa mɔ, ne
i lɛɛ giwɔɔ mɔ too ɔgya mɔ dɔ. Iŋ
wɔra mɔ sɛi. 6 Asa mɔ mɛ san mɛ tɛ
mɔ, mɔmɔ-nwɔnsa gi gyan daa yɛɛ Pɔɔlo
laa kpɛ punge ne, abɛɛ i laa kpɛ ŋmaa
mɔ ŋmɛɛ de o' wu' ayaa abono so ne.
Mɛ gyoo gɛnen-n kɛɛla kpon, mɛŋ taa wu
yɛɛ ilaa iko i wɔra mɔ. Nfono mɔ, mɛ
kyɛɛgɛ mɔmɔ-nwɔnsa ne mɛ san tɔgɛ
yɛɛ, "Gɛnen ɔnyen baarɛ tɛ faa, ɔ gyɛ daa
ɔkperɛ ɔko!"
7 Ɔsowolɛ ɔbono so wura mɔ bo
nsinkpan sindi nfono aye-rɛ Pɔɔlo a tɛ a
kya wolɛ ɔgya mɔ. Mɛ kya terɛ wura mɔ-
ginyen yɛɛ Pubilasɛ. Ɔ yɛgɛ a' loo mɔ asɛ
ne ɔ keda aye gisafo nkɛ nsa. 8 Pubilasɛ
baarɛ mɔ-sɛ kya lɔ ɔkyagyii, ne ɔ kya
kyalɛ. Pɔɔlo gi naa loo mɔ asɛ obu dɔ.
O kyu mɔ-abaa gyan mɔ so ne ɔ dalaa sa
mɔ ne mɔ-alɔtɔ mɔ a ta. 9 I ba gɛnen mɔ,
alɔbo sɛnsɛ abono mɛ bo gɛnen gikyaafiya
gibono so mɔ mɛ ba Pɔɔlo asɛ ne ɔ kyɛ
mɔmɔ. 10 Mɛ kyɛɛ aye ilaa gikyɔ. Ne a
tɔgɛ yɛɛ a laa kyu gikolii giko de a' kyon
mɔ, mɛ sa aye ilaa ibono i laa tiri aye apoo
mɔ so mɔ pɛwu.

A Lii Malita Ne A Keda Rom Ɔkpa

11 A kyena ɔmɔ asɛ nno ibosɛ isa'. A
laa koso nno mɔ, a nyɛ gikolii gibono gi
lii Alɛsandiriya ne gimɔ-wuraana mɛ sii
kyena Malita gikyaafiya so nno awo aberɛ
dɔ mɔ. Mɛ kya terɛ gikolii mɔ ginyen yɛɛ
Ikperɛ Ataana. 12 A loo Sirakusɛ ɔsowolɛ
so, ne a kyena nno nkɛ nsa. 13 A koso
nno, ne a palɛ gikolii mɔ kpaa loo Regiyo
ɔsowolɛ so. Gɛdɛ kɛsɛ mɔ, afuu a yii gɛsɛ
a kya da lii de gɛsɛ so. Imɔ gɛkɛ nyɔsɛ
mɔ, a kpaa loo Putili ɔsowolɛ so. 14 A fo
nno mɔ, a wu aye-nanboana Yesu ɔson mɔ
dɔ ako. Mɛ kyu aye kpe mɔmɔ asɛ ne mɛ
kolɛ aye yɛɛ a' kyena mɔmɔ asɛ nkɛ sono.
A lii mɔmɔ asɛ nno mɔ, a kyon a kya kpe
Rom.
15 A fuude Rom mɔ, aye-nanboana Yesu
ɔson mɔ dɔ abono mɛ bo nno mɔ mɛ
nu aye so yɛɛ a kya ba. Imɔso mɛ baa
gyangara aye ɔkpa dɔ nten nnyɔ, Apiyasɛ
Foram de nfono mɛ kya terɛ yɛɛ Iky-
oolaten Isa' mɔ. Pɔɔlo gi kpɛ wu mɔmɔ
gɛnen mɔ, ɔ faala Wurubuaarɛ ne i keda
mɔ-nyoro.

*P*ɔɔloana Gi Tɔgɛ Yesu Ɔkalan Mɔ Rom Ɔsowolɛ So

16 A loo Rom mɔ, asogya ɔbelɛnsɛ mɔ gi
sa Pɔɔlo ɔkpa de ɔ' taalɛ kyena mɔ-gibaa
so, ne mɛ yɛgɛ sogya kolon kya dii mɔ de
ɔŋ sa ɔ' nyɛ selɛ. 17 Imɔ nkɛ nsa gɛmara
mɔ, Pɔɔlo gi terɛ Gyuda awura abelɛnsɛ
abono mɛ tɛ Rom nno mɔ yɛɛ mɛ' baa
gyan' mɔ asɛ. Mɛ gyan' mɔ, ɔ tɔgɛ sa
mɔmɔ yɛɛ, "Me-nanboana Gyuda awura,
meŋ wɔra aye-adɛ ilaa nyɛnyɛn iko, ne
i mɛŋ gyɛ yɛɛ meŋ gyi aye-naanaana
itiibilaa so. Imɔ gɛnen gbaa mɔ, mɛ keda
me Gyɛrusalem kyu me kpaa wɔra Rom
awura abaa dɔ. 18 Rom awura mɔ mɛ
taasɛ taasɛ me ilaa mɔ, mɛ mɛŋ wu ilaa
nyɛnyɛn ibono nɛ wɔra ne i kaaborɛ n'
wɔra ɔmɔɔsɛ. 19 Gyuda awura mɔ, mɔ, mɛ
mɛŋ kyule. I ba gɛnen mɔ, i yɛgɛ nɛ kolɛ
yɛɛ mɛ' tɛsɛ kyu me kyu ba wura belɛ ansi
dɔ gɛrɛ de mɔ ne ɔ' kerɛ ilaa mɔ dɔ sa
me. Iŋ gyɛ yɛɛ nɛ ba n' baa nyida me-adɛ
Gyuda awura mɔ daa. 20 Aye Isirale awura
ansi a gyan' yɛɛ Wurubuaarɛ laa sun ɔko
de ɔ' baa mɔlɛgɛ aye. Gɛnen kaasɛ ɔbono
so ne mɛ da me ilaran faa. Imɔso ne nɛ
koola fɛye baa gyan faa."
21 Ɔ tɔgɛ gɛnen mɔ, mɛ buu sa mɔ yɛɛ,
"Ɔko mɛŋ baa buu ilaa nyɛnyɛn iko kyu lii
fo so sa aye. A mɛŋ nyɛ iwolɛ lii Gyudiya
kyu lii fo so gbaa, ne aye-adɛ dɔ ɔko-rɛ
ɔko mɛŋ kii kyu ɔkalan ɔko lii nno bara
aye. 22 I tiri sa aye yɛɛ a' nu ilaa ibono fo
dɛ mɔ. I kya nyiile yɛɛ a nyi ibono gɛten
kamaasɛ mɔ asa mɛ kya tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn
kyu lii ɔson ɔkpa ɔbono fɛye-gikpen mɔ fɛ
dɛ mɔ so." 23 Mɛ tɔgɛ gɛnen mɔ, mɛ kyu
gɛkɛ kyu yela ibono mɔmɔ-rɛ mɔ mɛ laa
kii nyɛ gɛkyena.
Gɛkɛ mɔ gɛ fo mɔ, asa sakyɔ mɛ ba
mɔ asɛ gɛten gɛbono dɔ ɔ tɛ mɔ. Mɛ
don asa abono mɛ daa giba gigyangbarasɛ
mɔ. Ɔ lɛɛ ilaa gɛsɛ sa ɔmɔ toloowi. Ɔ lɛɛ
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ
so ilaa nyiile ɔmɔ. Ne ɔ kalɛ Gyuda awura
mɔmɔ-naana Mosisi nbara mɔ iwolɛ de
Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo iwolɛ mɔ dɔ
ɔ kya nyiile asa ɔ kya tɔgɛ wɔra ɔmɔ de
mɛ' nu gɛsɛ yɛɛ Yesu ilaa ne iwolɛ mɔ i
wolaa tɔgɛ yela mɔ. 24 Mɔmɔ ako mɛ sɔɔ

ibono ɔ tɔgɛ mɔ gyi, ne mɔmɔ ako mɔ
mɛ kine mɛŋ sɔɔ imɔ gyi. [25] Mɔmɔ wolɛ-
wolɛ mɛ san mɛ kya sɔɔ abara akyɔɔlɛ,
ne mɛ kyon taa mɔ yɛgɛ.
Pɛi ne mɛ laa kyon gɛnen mɔ, Pɔɔlo gi
tɔgɛ ilaa kolon sa mɔmɔ yɛɛ, "Gɛsintin
ne Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi tɔgɛ kyu
naa de mɔ-ikalan ɔtɔgɛbo Isaya so sa aye-
naanaana mɔ. [26] Ɔ tɔgɛ yɛɛ,
'Naa kpe asa adɛ asɛ de fo' kpaa tɔgɛ
mɔmɔ yɛɛ,
"Fɛ laa kpɛ fɛ kya nu ilaa; fɛ maŋ kii
nu imɔ gɛsɛ.
Fɛ laa kpɛ fɛ kya kerɛ ilaa; fɛ maŋ kii
wu sɛi."
[27] I lii fɛɛ asa adɛ asen dɔ iŋ baa bugi de
ilaa gɛsɛ ginu.
Mɔmɔ-aso a tii daa, ne mɛ bun mɔmɔ-
ansi.
Ne fɛɛ i mɛŋ gyɛ gɛnen mɔ,
ɔfaanan mɛ kya wu ilaa ibono i bo no
mɔ,
mɛ kya nu ilaa de mɔmɔ-aso,
ne mɛ kya nu ilaa gɛsɛ mɔmɔ-asen
dɔ.
Ne fɛɛ mɛ nyɛ mɛ kya nu ilaa gɛsɛ mɔ,
mɛ laa kii ba me Wurubuaarɛ asɛ
de n' kyɛ mɔmɔ-gilɔtɔ gibono mɛ
kya lɔ faa.' "
[28] Pɔɔlo gi tɔgɛ Isaya agyɛbi mɔ ta
mɔ, o kii tɔgɛ sa Gyuda awura mɔ yɛɛ,
"Fɛ' nu yɛɛ Wurubuaarɛ laa sun asa de
mɛ' tɔgɛ mɔ-amɔlɛgɛ mɔ so ilaa ibono n
darɛ mɔ sa asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda
awura mɔ. Mɔmɔ berɛ mɛ laa nu mɔ-
isɔɔ mɔ asɛ." [[29] Pɔɔlo gi tɔgɛ gɛnen ilaa
idɛ sa ɔmɔ gɛnen mɔ, Gyuda awura mɔ
mɛ yaasɛ. Mɔmɔ wolɛ-wolɛ mɛ kya sɔɔ
abara akyɔɔlɛ.]
[30] Rom nno mɔ, Pɔɔlo gi kyena obu ɔko
dɔ ibono ɔ kya ka gikɔ. Ɔ kyena gɛnen
obu ɔbono dɔ nsi nnyɔ mumuli. Ɔkamaasɛ
ɔbono ɔ kya kpe mɔ asɛ mɔ ɔ kya sɔɔ mɔ
abaa anyɔ, [31] ne ɔ kya tɔgɛ Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ so ilaa sa mɔ.
Ɔ kya nyiile ɔkamaasɛ Wura Yesu Kirisito
ilaa mɔ-gɛlaarɛ ɔkara. Ɔko mɛŋ kya tii
mɔ-ɔkpa.

Ɔwolɛ Ɔbono Pɔɔlo Gi Ŋmarasɛ Bunge Rom Awura Mɔ

*Wurubuaar*ɛ Gi Tɔgɛ Pɔɔlo Yɛɛ Ɔ' Tɔgɛ Mɔ-Ɔkalan Mɔ Sa Asa

1 Me Pɔɔlo, ɔbono n tɛ sa Kirisito Yesu
mɔ, ne n kya ŋmarasɛ fɛye gɛnen ɔwolɛ
baarɛ. Wurubuaarɛ ne n tɔgɛ me yɛɛ
n' wɔra Yesu ɔsɔɔ, ne ɔ lɔrɔ me yela de
n' wɔra mɔ-ɔkalan konkonsɛ mɔ gɛsun.
2 Wurubuaarɛ gi wolaa ka yela yɛɛ ɔ
laa sa anyamesɛ gɛnen ɔkalan konkonsɛ
baarɛ. Lii ko-o dedaa mɔ ɔ yɛgɛ mɔ-
ikalan atɔgɛbo mɛ wolaa ŋmarasɛ ɔkalan
baarɛ ilaa mɔ gbaa-gbaa agyɛbi dɔ yela
sa anyamesɛ. 3 Gɛnen ɔkalan baarɛ gyɛ
daa mɔ-bi Yesu ilaa. Anyamesɛ gɛsu dɔ
mɔ, Yesu gyɛ Oloobu Wura Deefidi ɔpaa
dɔ. 4 Mɔ-rɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ gɛsu dɔ mɔ,
Wurubuaarɛ gi lɛɛ aye-Wura Yesu Kirisito
baarɛ gɛwi nyiile yɛɛ mɔ ne n gyɛ mɔ-bi. I
kya nyiile yɛɛ Yesu gi wu' mɔ, Wurubuaarɛ
gi kyu ɔlon belɛ kyingi mɔ lii ibuni dɔ kyu
naa de mɔ-Oduduu mɔ so. 5 Kyu naa de
Yesu so ne Wurubuaarɛ gi wɔra gidɛnsɛ
sa aye ako ne a nyɛ wɔra mɔ-isɔɔ sa
gɛsinkpan so asa kpɛi-kpɛi pɛwu faa. Ɔ kya
laarɛ mɛ' ka gyan Yesu so de mɛ' nu mɔ-
gɛdɛ de mɔ-ginyen gi' nyɛ dii. 6 Asa abono
Wurubuaarɛ gi tɔgɛ mɔmɔ yɛɛ mɛ' wɔra
Yesu Kirisito adɛ mɔ, fɛye kee fɛ too gɛnen
asa abono so. 7 N kya ŋmarasɛ gɛnen
ɔwolɛ baarɛ n kya sa fɛye abono pɛwu
fɛ bo Rom ɔsowolɛ so ne Wurubuaarɛ
kya laarɛ fɛye-ilaa, ne ɔ tɔgɛ fɛye yɛɛ
fɛ' lɔrɔ fɛye-nyoro yela sa mɔ mɔ. Aye-
sɛ Wurubuaarɛ de aye-Wura Yesu Kirisito
mɛ' sa fɛye gisen yuuli de mɛ' sa fɛye so
gɛwɔnsa dɛnsɛ.
8 Ibono i gyangbara mɔ, n kya faala me-
Wurubuaarɛ n kya sa fɛye pɛwu kyu naa
de Yesu Kirisito so. I lii fɛɛ asa mɛ kya
tɔgɛ gɛnɔɔbono fɛ kya ka gyan Yesu so
mɔ gɛsinkpan gɛten kamaasɛ. 9 Nɛ kyu
me-gisen pɛwu n kya son Wurubuaarɛ n
kya tɔgɛ mɔ-bi mɔ ɔkalan konkonsɛ mɔ
mi-i sa asa. Gɛnɔɔbono n kya dalaa mi-i
sa fɛye owi kamaasɛ dɔ mɔ, Wurubuaarɛ
ne n nyi me-gisen dɔ. 10 N kya kolɛ mɔ
yɛɛ nengyene i laa wɔra mɔ-gɛlaarɛ mɔ,
nkana idɛ berɛ, ɔ' yɛgɛ de n' nyɛ nyoro de
n' baa laa fɛye.
11 Nɛ tansi n kya laarɛ yɛɛ me-rɛ fɛye
a' wu abara de n' yɛgɛ fɛ' nyɛ ilaa iko
lii Wurubuaarɛ Oduduu mɔ asɛ de i' nyɛ
kpaa fɛye fɛye-gisɔɔgyi dɔ. 12 Ibono n kya
tɔgɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ nengyene a nyɛ
wu abara mɔ, me-lɛɛ gisɔɔgyi gi laa kpaa
fɛye de fɛye-lɛɛ mɔ kee gi' kpaa me. 13 Me-
nanboana Yesu asonbo, n kya laarɛ fɛ' bii
yɛɛ n kya sa nwɔnsa gifonɛɛ-gifonɛɛ yɛɛ
nan baa laa fɛye mɔ, baa lii de ndɛ mɔ, ilaa
iko i kya tii me-ɔkpa. Rom ɔsowolɛ ɔbono
so fɛ tɛ faa, asa sakyɔ mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda
awura. N kya laarɛ n' nyɛ asa lii mɔmɔ dɔ
sa Yesu ɔson mɔ, fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ ti nyɛ
asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ lii
nten kpɛi-kpɛi kee mɔ. 14-15 I dɛ me so yɛɛ
n' tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ mɔ
sa asa abono mɔmɔ-ansi a bugi mɔ de asa
abono mɛ san mɛ tɛ gibiri dɔ mɔ, abono
mɛ nyi ɔwolɛ de abono mɛŋ nyi ɔwolɛ mɔ
pɛwu. Gɛnen so mɔ, i kya da me ɔbolɛ yɛɛ
n' nyɛ ba fɛye asɛ Rom ɔsowolɛ so kee
de n' baa lɛɛ gɛnen ɔkalan konkonsɛ mɔ
tɔgɛ sa fɛye.

*Ɔkalan M*ɔ Kya Mɔlɛgɛ Asa De Mɔmɔ-rɛ Wurubuaarɛ Nsana I' Lɔrɔ

16 Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ ɔbono
n kya tɔgɛ mi-i sa asa kyu lii Yesu so mɔ
mɛŋ bo me ipeeli. I lii fɛɛ ɔkalan mɔ kya
sa asa abono pɛwu mɛ kya ka gyan' Yesu
so mɔ Wurubuaarɛ ɔlon de mɛ' nyɛ ɔ'
mɔlɛgɛ ɔmɔ de mɔmɔ-rɛ mɔ nsana i' nyɛ
lɔrɔ. Gyuda awura ne n daa ginu gɛnen
ɔkalan mɔ pɛi ne asa sɛnsɛ kee mɛ nyɛ
nu.
17 Kyu naa de Wurubuaarɛ ɔkalan
konkonsɛ baarɛ so ne Wurubuaarɛ gi lɛɛ
nyiile anyamesɛ gɛnɔɔbono mɛ laa nyɛ de
o' kyu ɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i boran
sa mɔ mɔ. Anyamesɛ gikagyan gibono
mɛ laa ka gyan Wurubuaarɛ so mɔ ne nan
yɛgɛ o' kyu ɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i
boran sa mɔ. Wurubuaarɛ so gikagyan ne
n kpɛ gi gyɛ ilaa ibono i tiri. Imɔso ne mɛ
ŋmarasɛ Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ,

"Ɔbono ɔ kya ka gyan Wurubuaarɛ so mɔ
ne Wurubuaarɛ kya kyu yɛɛ mɔ-
gisen dɔ i boran.
Gɛnen kaasɛ ɔbono ne nan nyɛ Wu-
rubuaarɛ asɛ gɛkyena."

*Wurubuaar*ɛ Kya Kyu Ginyadon Wɔra Ilaa Nyɛnyɛn Awɔrabo

18 Wurubuaarɛ kya lɛɛ nyiile asa yɛɛ ɔ kya kyu ginyadon lii Wurubuaarɛ dɔ wɔra mɔmɔ abono pɛwu mɛŋ selɛ mɔ ne mɛ kya wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ. Mɔmɔ-asen dɔ iŋ boran sa Wurubuaarɛ so mɔ, i kya tii Wurubuaarɛ gɛsintin ilaa ɔkpa, ne gɛsintin mɔ gɛŋ kya nyɛ lii gɛwi mɔmɔ-gɛkyena dɔ. 19 Nkana ilaa ibono nyamesɛ laa taalɛ bii kyu lii Wurubuaarɛ so mɔ iŋ bo ŋara dɔ. Wurubuaarɛ gi wolaa lɛɛ imɔ-gɛwi nyiile. 20 Kpɛ kyu lii owi ɔbono Wurubuaarɛ gi lɛɛ soso de gɛsɛ mɔ, ɔ lɛɛ mɔ-gidebi nyiile anyamesɛ. Nkana mɛŋ kya wu mɔ de ansi. Kyu naa de mɔ-ilaa lɛɛsɛ so ne ɔ yɛgɛ mɛ kya bii mɔ-ɔlon ɔbono ɔŋ bo ɔkara mɔ ne mɛ kya bii yɛɛ mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ. Imɔso mɛŋ bo ɔkyɛɛrɛgyanten mɔ asɛ.

21 Anyamesɛ mɛ nyi Wurubuaarɛ, mɛŋ kii ma-a kyu buubuu sa mɔ yɛɛ mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ abɛɛ mɛ' taa kyu afaala sa mɔ. I yɛgɛ mɔmɔ-nwɔnsa nbono mɛ dɛ mɔ giŋ baa gi kya kpaa mɔmɔ, ne mɛŋ baa mɛ nyi ilaa dɛnsɛ de inyɛnyɛn. 22 Mɛ kya kyu mɔmɔ-nyoro yɛɛ mɛ gyɛ ɔlaako anyibo; Wurubuaarɛ asɛ mɔ, mɛ kya bingiri asa abono mɛŋ nyi sɛi. 23 Mɛŋ kya kyu Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo no gɛkpaa-gɛkpaa mɔ nyisigyi mɔ terɛ sɛi. Mɛ san mɛ kya son daa ikperɛ ibono mɛ salɛ abɛɛ mɛ pɔrɔ mɔ. Mɛ wɔra imɔ fɛɛ nbuii abɛɛ nbuɛ abɛɛ ilaa ibono i kya kpii imɔ-itɔ so mɔ. Mɛ kya wɔra imɔ iko fɛɛ nyamesɛ ɔbono ndɛ ɔ bo nkpa, ɔkɛ, fo baa kerɛ mɔ, o wu' mɔ.

*Wurubuaar*ɛ Gi Lɛɛ Ansi Taa Mɔmɔ Yɛgɛ

24 Gɛnen so mɔ, Wurubuaarɛ gi lɛɛ ansi taa mɔmɔ yɛgɛ yɛɛ mɛ' tɛsɛ wɔra ilaa kankaran ibono i gyɛ mɔmɔ-ɔbolɛ gɛlaarɛ ilaa mɔ. Mɛ san mɛ kya wɔra ilaayan ibono i gyɛ gɛmumɔɔ mɔ de abara. 25 I lii fɛɛ mɛ sɔɔ abon gyi taa gɛsintin gɛbono gɛ dɛ kyu lii Wurubuaarɛ so mɔ yɛgɛ. Mɛ san mɛ kya kyu soso de gɛsɛ ɔlɛɛbo mɔ ayenbi abono a gyɛ mɔ-lɛɛ mɔ ma-a sa daa mɔ-ilaa lɛɛsɛ. Ne mɛ kya son imɔ taa mɔ Wurubuaarɛ gbaa-gbaa yɛgɛ. Ayenbi a gyɛ daa Wurubuaarɛ-lɛɛ gɛkpaa-gɛkpaa. I' ba gɛnen.

26 Asa mɔ mɛ kya son daa Wurubuaarɛ ilaa lɛɛsɛ taa mɔ gbaa-gbaa yɛgɛ so mɔ, Wurubuaarɛ gi lɛɛ ansi taa mɔmɔ yɛgɛ, mɛ san mɛ kya wɔra ipeeli ilaa ne i kya gyi mɔmɔ-amu. Mɔmɔ akyii mɛŋ baa ma-a laarɛ mɛ' dɛ de anyen fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi lɛɛ mɔ. Mɛ san ma-a dɛ de abara daa taa ɔkpa ɔbono Wurubuaarɛ gi lɛɛ sa anyamesɛ yɛɛ mɛ' dɛ de abara mɔ yɛgɛ. 27 Gɛnen kee ne anyen mɛŋ baa ma-a laarɛ mɛ' dɛ de akyii fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi lɛɛ mɔ. Ibono i san i dɛ ɔmɔ-ɔbolɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ mɛ' dɛ de mɔmɔ-nanboana anyen taa akyii gidɛde yɛgɛ. Anyen wolɛ-wolɛ mɛ kya san laarɛ daa abara gidɛde taa akyii yɛgɛ, ne i kya kyu ipeeli bun mɔmɔ. Mɔmɔ-ilaa kankaran idɛ so mɔ, mɛ kya nyɛ gisobiidɛ gibono i kaaborɛ mɔmɔ mɔmɔ-nyoro dɔ.

28 Fɛɛ gɛnɔɔbono iŋ tiri asa adɛ yɛɛ mɛ' bii Wurubuaarɛ mɔmɔ-asen dɔ faa mɔ, Wurubuaarɛ kee gi lɛɛ ansi taa mɔmɔ yɛgɛ yɛɛ mɛ' sa nwɔnsa gyaga de mɛ' wɔra ilaa ibono iŋ gyɛ iwɔrasɛ mɔ. 29 Mɛ san mɛ kya wɔra ilaa nyɛnyɛn kamaasɛ fɛɛ nwɔnsa nyɛnyɛn gisa, onsipara, gɛkyo, gɛlaaloo, asa gimɔɔ, laatɔngɛ, npenɛ, ilaa nyɛnyɛn gikerɛansi wɔra, de gɛsakuli. 30 Mɛ kya kɛɛ abon gyan abara, mɛ kya kyo Wurubuaarɛ, mɛ kya saalɛ asa, mɛ kya nyiile mɔmɔ-nyoro, mɛ kya yen mɔmɔ-nyoro, mɛ kya laarɛ ikpa pobɔrɔ ibono so mɛ laa naa de mɛ' wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ, mɛŋ kya nu mɔmɔ-sɛana de mɔmɔ-nyiana gɛdɛ. 31 Mɛŋ bo nwɔnsa, mɛŋ kya gyi gɛsintin sa asa, mɛŋ nyi gɛsu gbaa, mɛŋ bo senkyɔɔ. 32 Mɛ nyi ibono Wurubuaarɛ gi wolaa tɔgɛ yela yɛɛ abono mɛ kya wɔra gɛnen ilaa ibonoana ɔnan mɔ, lɛwu ne n kaaborɛ mɔmɔ. Mɛ dabɔlɛ mɛ nyi gɛnen gbaa faa, mɛ kpɛ san mɛ kya wɔra imɔ, ne mɛ kya kii faa' wɔra abono mɛ kya wɔra imɔ mɔ yɛɛ mɛ' pɛɛrɛ ansi.

2

*Wurubuaar*ɛ Laa Gyi Nyamesɛ Kamaasɛ Nbɛlɛ

1 Imɔso fo nyamesɛ kamaasɛ ɔbono fo kya bun fo-nanbo nyamesɛ gipuɛɛ yɛɛ ɔ gyɛ nyamesɛ nyɛnyɛn mɔ, fo maŋ nyɛ gɛnɔ lɛɛ Wurubuaarɛ asɛ. Fo kya bun

fo-nanbo gipuɛɛ gɛnen mɔ, fo kya bun
fo-nyoro kee gipuɛɛ ne. I lii fɛɛ ilaa
nyɛnyɛn ibono ɔ kya wɔra ne fo kya bun
mɔ gipuɛɛ yɛɛ ɔ gyɛ nyamesɛ nyɛnyɛn
mɔ, fo kee fo kya wɔra imɔ. 2 Wurubuaarɛ
ne n bun abono mɛ kya wɔra ilaa nyɛnyɛn
ibonoana nɛ tɔgɛ kyon faa gipuɛɛ mɔ, a
nyi yɛɛ imɔ-ɔkpa so ne. 3 Imɔso nengyene
fɛɛ ako mɛ kya wɔra gɛnen ilaa nyɛnyɛn
ibonoana ne fo nyamesɛ fo kya bun mɔmɔ
gipuɛɛ, yɛgɛ fo kee fo kya wɔra imɔ mɔ,
fo berɛ fo nyi yɛɛ Wurubuaarɛ laa yɛgɛ
fo? 4 Wurubuaarɛ gi tansi ɔ bo gisen sa
fo. Ɔ kya yɛgɛ fo-ilaa kyɛɛ fo. Ɔ kya wɔra
gidɛnsɛ sa fo faa mɔ, fo mɛŋ nyi yɛɛ ɔ kya
kpaa fo de fo' nyɛ nu fo-nyoro gɛsɛ de fo'
kyɛɛgɛ ne? Imɔso fo laa kyu mɔ-gidɛnsɛ
gidɛ yɛɛ gi mɛŋ gyɛ ilaa gbaa' iko?

5 I bo gɛkaabono Wurubuaarɛ ginyadon
de mɔ-gɛsintin gɛbono ɔ laa kyu gyi
anyamesɛ nbɛlɛ mɔ i laa lii gɛwi. Fo
ɔbono fo berɛ, fo laa wɔra gisoɔlon ne fo
maŋ nu fo-nyoro gɛsɛ de fo' kyɛɛgɛ mɔ,
fo laa yɛgɛ ɔ' baala mɔ-ginyadon gyoo fo
gɛkaabono ne. 6 I lii fɛɛ Wurubuaarɛ laa
tɛɛla nyamesɛ kamaasɛ kyu naa de mɔ-
ilaa wɔrasɛ so. 7 Asa abono mɛ kya kyu
gisen wɔra gidɛnsɛ mɛ kya laarɛ nyisigyi,
buubuu, de gɛkyena gɛbono gɛŋ bo ɔkara
mɔ, Wurubuaarɛ laa kyu mɔ asɛ gɛkyena
gɛkpaa kyu tɛɛla mɔmɔ. 8 Asa abono, mɔ,
mɔmɔ wolɛ-lɛɛ ne mɛ kerɛ ne mɛ kya
kine yɛɛ mɛ maŋ nu Wurubuaarɛ gɛsintin
ilaa ne mɛ kya laarɛ daa ilaa nyɛnyɛn
mɔ, Wurubuaarɛ laa kyu ginyadon belɛ ka
mɔmɔ gikɔ. 9 Gɛyiyɛɛ de ɔlaawusɛ ne nan
tu nyamesɛ kamaasɛ ɔbono ɔ kya wɔra
ilaa nyɛnyɛn mɔ. I laa yii gɛsɛ lii Gyuda
awura so de i' san tu asa sɛnsɛ. 10 Nyisigyi,
buubuu, de gisen yuuli ne nan tu nyamesɛ
kamaasɛ ɔbono ɔ kya wɔra gidɛnsɛ mɔ. I
laa yii gɛsɛ lii Gyuda awura so de i' san tu
asa sɛnsɛ kee. 11 I lii fɛɛ Wurubuaarɛ mɛŋ
bo gɛligi.

12 Wurubuaarɛ laa gyi asa nbɛlɛ mɔ,
abono mɛ mɛŋ nyɛ nu mɔ-nbara ne
mɛ wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ, i mɛŋ gyɛ
nbara mɔ ne ɔ laa kyu bun mɔmɔ-gipuɛɛ.
Mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn ibono mɛ wɔra mɔ
ne nan yɛgɛ mɛ maŋ nyɛ kyena Wu-
rubuaarɛ asɛ. Abono, mɔ, mɛ nyi Wu-
rubuaarɛ nbara ne mɛ mɛŋ gyi nmɔ so
mɔ, gɛnen nbara nbono ne Wurubuaarɛ
laa kyu bun mɔmɔ gipuɛɛ. 13 I lii fɛɛ i
mɛŋ gyɛ asa abono mɛ kpɛ nyɛ mɛ kya nu
Wurubuaarɛ nbara mɔ ne ɔ kya kyu yɛɛ
mɔmɔ-asen dɔ i boran sa mɔ. Gɛnen mɔ,
asa abono mɛ kya gyi nmɔ so mɔ ne ɔ laa
kyu yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i boran sa mɔ.

14 Asa abono mɛ mɛŋ nu Wurubuaarɛ
nbara mɔ kerɛ, ne mɛ kya wɔra ilaa ibono
i kya kyena de nbara mɔ mɔ, mɔmɔ-asen
dɔ i kya nyiile mɔmɔ yɛɛ nbara ndɛ ne
i kaaborɛ nyamesɛ o' gyi nmɔ so. 15 Mɛ
kya wɔra gɛnen mɔ, mɛ kya lɛɛ mɛ kya
nyiile yɛɛ mɔmɔ-nwɔnsa dɔ mɔ mɛ ti mɛ
nyi Wurubuaarɛ nbara mɔ. Mɛ kya wɔra
ilaa iko mɔ, mɔmɔ-nwɔnsa gi kya tɔgɛ sa
mɔmɔ yɛɛ inyɛnyɛn ne mɛ kya wɔra faa
abɛɛ idɛnsɛ ne i gyɛ. Imɔ ibono kee i kya
lɛɛ nyiile yɛɛ mɛ nyi Wurubuaarɛ nbara
mɔ ilaa. 16 Gɛkaako Wurubuaarɛ laa naa de
Kirisito Yesu so de o' kyu anyamesɛ asiiri
ilaa kyu gyi mɔmɔ-nbɛlɛ, fɛɛ gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ ɔbono n
kya tɔgɛ mɔ kya nyiile mɔ.

*Iŋ Kaabor*ɛ Gyuda Awura Mɛ' Nyiile
Mɔmɔ-Nyoro

*Wurubuaar*ɛ Nbara So

17 Fo ɔko fo gyɛ Gyuda isa so mɔ, i yɛgɛ
fo kya ka gyan Wurubuaarɛ nbara mɔ so
yɛɛ nmɔ ne n yɛgɛ ne fo-rɛ Wurubuaarɛ
fɛ bo kon don mɔ-rɛ asa sɛnsɛ. Lii
gɛnen so mɔ, i yɛgɛ fo kya nyiile fo-nyoro.
18 Fo nyi ilaa ibono Wurubuaarɛ kya laarɛ
nyamesɛ ɔ' wɔra mɔ. Fo nyɛ mɛ nyiile
fo Wurubuaarɛ nbara mɔ so mɔ, i yɛgɛ
fo kya bii tɔgɛ yɛɛ ilaa idɛ ne n boran sa
Wurubuaarɛ. 19 Fo yɛɛ fo gyɛ isa ɔbono fo
kya kparɛ asa lii gibiri dɔ, ne fo gyɛ fatela
sa mɔmɔ. 20 Fo nyi ibono ɔlaako ginyi de
gɛsintin pɛwu i bo daa Wurubuaarɛ nbara
nbono fo dɛ mɔ dɔ. Fo nyi yɛɛ fo kya bii
ka asa abono mɛŋ nyi ɔlaako mɔ, ne abono
mɛ kya kasɛ Wurubuaarɛ nbara mɔ nperɛ
mɔ, fo kya bii nyiile mɔmɔ ilaa. 21 Fo gɛnen
isa ɔbono fo kya bii nyiile asa sɛnsɛ ilaa
gɛnen faa mɔ, fo maa nyiile fo-nyoro ilaa
kee? Ibono fo kya nyiile asa yɛɛ gɛyu gɛŋ
boran mɔ, fo-o fo mɔ, foŋ kya yuuri? 22 Fo
ɔbono fo kya tɔgɛ yɛɛ ɔko ɔ mɛŋ sa ɔ'
lii mɔ-ka abɛɛ mɔ-kuli gɛmara mɔ, fo-o fo
mɔ, foŋ kya lii fo-lɛɛ gɛmara? Fo ɔbono fo
kya kyo ikperɛ gison mɔ, fo-o fo mɔ, foŋ

kya yuuri ikperɛ ɔson atɔ lii ikperɛ ibu
dɔ? 23 Fo ɔbono fo kya yen fo-nyoro yɛɛ
fo ne n nyi Wurubuaarɛ nbara mɔ, imɔso
foŋ ti tɔrɔ gɛnen nbara nbono so de i' sa
asa ɔkpa de mɛ' nyɛ tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn
kyu lii Wurubuaarɛ so? 24 Mɛ ŋmarasɛ
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ yɛɛ,

"Kyu lii fɛye so mɔ, gɛsinkpan so asa kpɛi-
kpɛi
abono mɛŋ nyi Wurubuaarɛ agyɛbi
mɔ
mɛ kya nyɛ nyida mɔ-ginyen."

*Ansi So Giyan Ne Fo Kya Son Wurubuaar*ɛ Mɔ,

*Foŋ Kya Gyi M*ɔ-Ginsi

25 A' kyu yɛɛ fo Gyuda isa fo ten
fo-giwɔrɛ fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ
nbara mɔ gi kya nyiile Gyuda awura yɛɛ
mɛ' wɔra mɔ. Nengyene fo kya gyi Wu-
rubuaarɛ nbara sɛnsɛ mɔ so bɔla mɔ, fo-
giwɔrɛ giten gi kya gyi Wurubuaarɛ ginsi.
Foŋ kya gyi Wurubuaarɛ nbara sɛnsɛ mɔ
so berɛ mɔ, fo-giwɔrɛ giten gibono fo ten
mɔ iŋ gyɛ giwɔrɛ giten giko. 26 Asa abono
Wurubuaarɛ mɛŋ yela awɔrɛ giten nbara
sa mɔ, nengyene mɛ kya gyi Wurubuaarɛ
nbara sɛnsɛ mɔ pɛwu so mɔ, Wurubuaarɛ
laa kyu mɔmɔ yɛɛ mɛ ten mɔmɔ-awɔrɛ
kee ne. 27 Gɛnen asa abono so mɔ, i laa
yɛgɛ Wurubuaarɛ o' bun Gyuda awura
abono mɛ kya ten mɔmɔ-awɔrɛ ne mɛŋ
kya gyi mɔ-nbara sɛnsɛ mɔ so mɔ gipuɛɛ.
I lii fɛɛ mɔmɔ berɛ mɛŋ dabɔlɛ ten awɔrɛ
faa mɔ, mɛ kya gyi mɔ-nbara sɛnsɛ mɔ so.
Aye Gyuda awura, mɔ, ne Wurubuaarɛ gi
yɛgɛ mɛ ŋmarasɛ mɔ-nbara mɔ yela sa,
ne aye kee ne ɔ yela awɔrɛ giten nbara mɔ
sa.

28 Ansi so giyan ne fo gyɛ Gyuda isa mɔ,
foŋ gyɛ Gyuda isa gɛsintin ne. Ansi so
giyan ne fo kya gyi awɔrɛ giten nbara mɔ
so ne i kyɛɛgɛ fo-nyoro gibi mɔ wolɛ daa
mɔ, Wurubuaarɛ asɛ mɔ, iŋ gyɛ gɛsintin
awɔrɛ giten ne fo ten gɛnen. 29 Ɔbono
Wurubuaarɛ ilaa i bo mɔ-gisen dɔ mɔ ne
n gyɛ Gyuda isa gɛsintin. Iŋ gyɛ ɔbono
ɔ ten mɔ-giwɔrɛ itiibilaa ɔkpa so giyan
mɔ. Ɔbono mɔ-giwɔrɛ giten gi laa gyi
Wurubuaarɛ ginsi mɔ ne n gyɛ ɔbono ɔ
lɔrɔ mɔ-gisen yela sa Wurubuaarɛ kyu
naa de Wurubuaarɛ Oduduu mɔ so mɔ.
Wurubuaarɛ ne nan yen kaasɛ ɔbono. Iŋ
gyɛ anyamesɛ.

3

1 Gɛnen ne i dɛ berɛ mɔ, menɛ ilaa ne
Wurubuaarɛ gi wɔra sa Gyuda awura don
asa sɛnsɛ? Agyan amɔ ne Gyuda awura mɛ
kya nyɛ lii mɔmɔ-awɔrɛ giten nbara mɔ
so? 2 Gyuda awura mɛ wɔra gimu dɛnsɛ
gikyɔ ɔkpa kamaasɛ so. Gigyangbarasɛ
mɔ ne n gyɛ yɛɛ mɔmɔ-abaa dɔ ne
Wurubuaarɛ gi kyu mɔ-agyɛbi mɔ wɔra.

3 To! Ne fɛɛ mɔmɔ ako mɛŋ gyi gɛsintin
sa Wurubuaarɛ mɔ, Wurubuaarɛ laa taa
mɔ-lɛɛ gɛsintin gigyi yɛgɛ? 4 I maŋ ba
gɛnen. Nengyene nyamesɛ kamaasɛ gi
bingiri ɔbonbo mɔ, Wurubuaarɛ berɛ, ɔ
kpɛ san ɔ gyɛ gɛsintin wura. I dɛ daa fɛɛ
gɛnɔɔbono ɔko gi naa kyena tɔgɛ ne mɛ
ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ mɔ.
Mɛ ŋmarasɛ yɛɛ,

"Gɛnen ne ɔkamaasɛ laa nyɛ wu yɛɛ fo
tɔgɛ mɔ, foŋ fuɛ.
Mɛ kerɛ imɔ dɔ mɔ, mɛ laa wu yɛɛ fo
wɔra mɔ, i kyena."

5 Aye anyamesɛ ilaa nyɛnyɛn giwɔra i
kya yɛgɛ Wurubuaarɛ ilaa dɛnsɛ giwɔra
i kya lii gɛwi. To! Aye so ne Wurubuaarɛ
ilaa dɛnsɛ i kya lii gɛwi faa mɔ, iŋ bo ɔkpa
yɛɛ Wurubuaarɛ ɔ' baa' biidɛ aye-giso?
Anyamesɛ-lɛɛ ilaa taasɛsɛ ne nɛ taasɛ
faa. 6 Iŋ taa gyɛ gɛnen. Fɛɛ iŋ bo ɔkpa
yɛɛ Wurubuaarɛ ɔ' biidɛ nyamesɛ giso
mɔ, nnɛ ne ɔ laa wɔra de o' gyi anyamesɛ
pɛwu nbɛlɛ?

7 Ako kee mɛ kya taalɛ tɔgɛ ilaa
nyɛnyɛn yɛɛ, "A kya kɛɛ abon mɔ, asa
mɛ laa kyu aye-abon kyu kɛserɛ de Wu-
rubuaarɛ gɛsintin mɔ, de i' yɛgɛ mɛ' nyɛ
yen Wurubuaarɛ. I ba gɛnen mɔ, i laa yɛgɛ
o' kii nyɛ nyisigyi daa bɔla. Ɔ ti ɔ kya nyɛ
nyisigyi gɛnen mɔ, menɛtɔ so ne ɔ laa baa
bun aye gipuɛɛ yɛɛ a gyɛ ilaa nyɛnyɛn
awɔrabo?" 8 Lii gɛnen ilaa idɛ so mɔ, ako
mɛ laa tɔgɛ yɛɛ, "A' wɔra ilaa nyɛnyɛn
de asa mɛ' tɛsɛ wu ilaa dɛnsɛ ibono i laa
lii aye-ilaa nyɛnyɛn giwɔra mɔ dɔ mɔ."
Asa abono mɛ kya tɔgɛ gɛnen ilaa ibono
mɔ, nengyene Wurubuaarɛ gi bun mɔmɔ
gipuɛɛ mɔ, imɔ-ɔkpa so ne. Ako mɛ kya
ten me-rɛ me-nanboana gɛnɔ yɛɛ a dɛ
gɛnen ilaa idɛ a kya nyiile asa.

*Aye P*ɛwu A Gyɛ Ilaa Nyɛnyɛn Awɔrabo

9 To! A tɔrɔ fonɛ; a koso fonɛ? Aye
Gyuda awura a gyɛ asa dɛnsɛ Wurubuaarɛ
asɛ don asa sɛnsɛ? Kuaa. Nɛ ti wolaa
tɔgɛ baa kyon yɛɛ ilaa nyɛnyɛn giwɔra
i nyɛ ɔlon aye Gyuda awura de asa sɛnsɛ
pɛwu so. 10 Imɔ idɛ i kyena de ilaa ibono
mɛ ŋmarasɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ
gɛtɛɛko mɔ. Mɛ ŋmarasɛ yɛɛ,
"Ba-a nyamesɛ kolon mɛŋ kya gyi gɛsintin
sa Wurubuaarɛ.
11 Ɔko-rɛ ɔko mɛŋ kya nu Wurubuaarɛ ilaa
gɛsɛ.
I mɛŋ taa tiri ɔko yɛɛ mɔ-rɛ Wurubuaarɛ
nsana i' wɔra ɔkon.
12 Nyamesɛ kamaasɛ gi lɛɛ mɔ-ansi lii
Wurubuaarɛ so.
Mɔmɔ kpini koro mɛ san mɛ kya wɔra ilaa
ibono iŋ boran Wurubuaarɛ ansi so.
Ba-a nyamesɛ kolon mɛŋ kya taa wɔra ilaa
ibono i boran mɔ.
13 Mɔmɔ-agyɛbi tɔgɛsɛ a dɛ fɛɛ adontɔ
ne mɛ dɛ ma-a mɔɔ asa.
Abon ne n kya lii mɔmɔ-nnɔ dɔ.
Mɔmɔ-ilaa tɔgɛsɛ i dɛ fɛɛ giwɔɔ
gibɔrɔ.
14 Mɔmɔ-nnɔ dɔ agyɛbi a bo loloo,
ne mɛ kya tɔgɛ nnɔ wɔra asa.
15 Anyamesɛ gimɔɔ giŋ bo mɔmɔ ɔsen.
16 Mɔmɔ-inaaten kamaasɛ mɔ, mɛ dɛ
gɛyiyɛɛ mɛ kya too asa so,
ne mɛ kya yɛgɛ abuaru a kya gyi asa.
17 Mɛ mɛŋ kya laarɛ yɛɛ gisen yuuli gi' ba
asa dɔ.
18 Mɛŋ taa selɛ Wurubuaarɛ ba-a pii faa."

19 Fɛɛ gɛnɔɔbono a nyi mɔ, Wu-
rubuaarɛ gi kyu mɔ-nbara mɔ sa asa de
ɔko-rɛ ɔko ɔŋ sa ɔ' nyɛ gɛnɔ lɛɛ Wu-
rubuaarɛ asɛ yɛɛ mɔ berɛ ɔŋ wɔra ilaa
nyɛnyɛn kerɛ. Nyamesɛ kamaasɛ laa yelɛ
Wurubuaarɛ ansi dɔ de o' gyi gipuɛɛ. 20 I
lii fɛɛ nyamesɛ ɔko mɛŋ bo no ɔ laa
taalɛ gyi Wurubuaarɛ nbara mɔ pɛwu so
de Wurubuaarɛ o' wu yɛɛ mɔ-gisen dɔ i
boran. Wurubuaarɛ nbara mɔ gi bo no sa
nyamesɛ daa de ɔ' nyɛ bii yɛɛ ɔ wɔra ilaa
nyɛnyɛn.

*Wurubuaar*ɛ Gi Nyiile Aye

*G*ɛnɔɔbono Ɔ Laa Lɔrɔ Aye-rɛ Mɔ
Nsana Mɔ

21 Nperɛ berɛ ɔkpa ɔbono so Wu-
rubuaarɛ laa kyu asa yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ
i boran mɔ i lii gɛwi yɛɛ i mɛŋ gyɛ nbara
gigyi so. I wolaa i bo Wurubuaarɛ nbara
dɔ de mɔ-ikalan atɔgɛbo iwolɛ dɔ yɛɛ 22 i
laa naa daa de gikagyan so. Wurubuaarɛ
laa kyu asa abono pɛwu mɛ laa ka gyan
Yesu Kirisito so mɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ
i boran. Iŋ bo yɛɛ adɛ-lɛɛ kpɛi abɛɛ
adɛ-lɛɛ kpɛi. 23 I lii fɛɛ anyamesɛ pɛwu
mɛ wɔra ilaa nyɛnyɛn, ne mɛ fuɛ Wu-
rubuaarɛ nyisigyi ɔbono nkana mɛ laa nyɛ
mɔ. 24 Wurubuaarɛ mɔ, kya sa anyamesɛ
so gɛwɔnsa dɛnsɛ lii mɔ-gisen dɔ so mɔ,
ɔ yɛgɛ Kirisito Yesu gi kyu mɔ-nyoro
kyɛɛ aye ne ɔ lɛɛ aye lii aye-ilaa nyɛnyɛn
giwɔra dɔ kiiri sa Wurubuaarɛ. Imɔ ne
n yɛgɛ ne o kyu aye yɛɛ aye-asen dɔ i
boran. 25-26 Yesu Kirisito ne n gyɛ ɔbono
Wurubuaarɛ gi lɛɛ yɛɛ ɔ' lɛɛ ilaa nyɛnyɛn
gikpaarɛfuɛ asunbi sa anyamesɛ. Asunbi
abono ɔ lɛɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ o kyu
mɔ-nyoro kyu sa ne mɛ mɔɔ. Mɔ-nkalan
gi kyɛɛgɛ fuɛ de asa abono mɛ laa ka
gyan mɔ so mɔ mɛ' nyɛ de mɔmɔ-rɛ
Wurubuaarɛ nsana i' lɔrɔ. Yesu gi yelɛ
aye-giyaa dɔ ne Wurubuaarɛ gi kyu aye-
gisobiidɛ gibono nkana a laa nyɛ mɔ kyu
biidɛ daa mɔ-giso. Wurubuaarɛ gi wɔra
gɛnen daa de anyamesɛ mɛ' nyɛ bii yɛɛ
ɔ gyɛ gɛsintin wura. Nkana anyamesɛ
mɛ wolaa mɛ kya wɔra ilaa nyɛnyɛn ne
Wurubuaarɛ mɛŋ biidɛ mɔmɔ-giso. Ɔ nyɛ
gisen gyoo Yesu lɛwu mɔ ne ɔ san lɛɛ
nyiile gɛnɔɔbono ɔ kya gyi gɛsintin ne ɔ
kya kyu asa abono mɛ kya ka gyan Yesu so
mɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i boran.

*Anyames*ɛ Mɛ Maŋ Baa Nyɛ Nyiile
Mɔmɔ-Nyoro

27 Menɛtɔ so ne aye anyamesɛ a laa baa
nyiile aye-nyoro? Nyoro ginyiile giŋ bo
no. I wonɛ so? I kya nyiile yɛɛ i mɛŋ
gyɛ aye-Wurubuaarɛ nbara mɔ gigyi so ne
aye-rɛ mɔ nsana i nyɛ lɔrɔ. I gyɛ daa
aye-gikagyan gibono a kya ka gyan Yesu
so mɔ. 28 Aye-ilaa ibono a dɛ mɔ ne n
gyɛ yɛɛ fo nyamesɛ fo-gikagyan gibono
fo kya ka gyan Yesu so mɔ ne nan yɛgɛ
Wurubuaarɛ o' kyu fo yɛɛ fo-gisen dɔ i
boran. Fo gyi mɔ-nbara nbono ɔ sa aye
Gyuda awura mɔ so-o, foŋ gyi imɔ so-o, ɔŋ
kya kyu imɔ ibono wɔra ilaa dɔ. 29 Fɛ nyi
yɛɛ Wurubuaarɛ gyɛ Gyuda awura wolɛ
Wurubuaarɛ daa? Ɔŋ gyɛ Wurubuaarɛ

sa asa sɛnsɛ pɛwu? Wurubuaarɛ gyɛ
Wurubuaarɛ sa mɔmɔ kee. 30 I lii fɛɛ
Wurubuaarɛ gyɛ daa ɔkolon. Imɔso aye
Gyuda awura abono a kya ten awɔrɛ mɔ,
nengyene a nyɛ ka gyan Yesu so mɔ, aye-
gikagyan so ne Wurubuaarɛ laa kyu aye
yɛɛ aye-asen dɔ i boran. Ne asa sɛnsɛ mɔ
mɛ nyɛ ka gyan Yesu so mɔ, kyu naa de
mɔmɔ-gikagyan so kee ne ɔ laa kyu mɔmɔ
yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i boran. 31 To. Iŋ gyɛ
yɛɛ a kya nyiile fɛye yɛɛ fɛ nyɛ ka gyan
Yesu so faa mɔ, fɛŋ' baa gyi Wurubuaarɛ
nbara mɔ so. Gikagyan gibono fɛ kya ka
gyan Yesu so mɔ gbaa ne nan yɛgɛ fɛ taalɛ
gyi Wurubuaarɛ nbara mɔ so.

4

*Aberaham Gi Ka Gyan Wurubuaar*ɛ So

1 Nnɛ ne a laa tɔgɛ kyu lii Aberaham,
aye Gyuda awura ɔpaa gyangbarasɛ mɔ
so? Menɛ ne ɔ wɔra ne Wurubuaarɛ
gi kyu mɔ yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran mɔ
daa? 2 Fɛɛ mɔ-gidɛnsɛ giwɔra so ne
Wurubuaarɛ gi kyu mɔ yɛɛ mɔ-gisen dɔ
i boran mɔ, nkana ɔ laa nyɛ yelɛ imɔ so
de ɔ' nyiile mɔ-nyoro. Ne idɛ faa mɔ, iŋ
gyɛ gɛnen. Imɔso ɔ maŋ nyɛ nyiile mɔ-
nyoro Wurubuaarɛ asɛ. 3 Fɛ' nu ilaa ibono
mɛ ŋmarasɛ Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ kyu
lii ilaa idɛ so mɔ. Mɛ ŋmarasɛ yɛɛ,

"Aberaham gi ka gyan Wurubuaarɛ so.
Ne mɔ-gikagyan gibono so mɔ,
Wurubuaarɛ gi kyu mɔ yɛɛ mɔ-gisen
dɔ i boran."

4 Nengyene nkana ilaa iko ne ɔ wɔra
sa Wurubuaarɛ mɔ, i laa wɔra fɛɛ
gɛnɔɔbono nyamesɛ kya wɔra gɛsun ne
mɛ kya ka mɔ gikɔ mɔ. Mɛŋ kya kyu
gɛnen gikɔka gibono yɛɛ i gyɛ ilaa kyɛɛsɛ.
Gɛsun mɔ gikɔ ne mɛ ka mɔ. 5 Fo ɔbono
fo-gisen dɔ i boran sa Wurubuaarɛ mɔ-lɛɛ
berɛ, iŋ dɛ fɛɛ gɛsun ɔwɔrabo-lɛɛ mɔ
ɔnan. Fo berɛ fo nyi yɛɛ i mɛŋ gyɛ ilaa
wɔrasɛ ne fo kya wɔra sa Wurubuaarɛ. Fo
kya ka gyan Wurubuaarɛ so yɛɛ ɔ kya kyu
ilaa nyɛnyɛn awɔrabo yɛɛ mɔmɔ-gisen
dɔ i boran. Fo nyɛ ka gyan Wurubuaarɛ
so gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ kya kyu fo yɛɛ
fo-gisen dɔ i boran.

*Deefidi Kee Gi T*ɔngɛ Kyu Lii Wu-
rubuaarɛ So Gikagyan

6 Oloobu Deefidi kee gi tɔgɛ kyu lii isa
ɔbono ɔ gyɛ omudɛnsɛbo Wurubuaarɛ
asɛ mɔ so. I mɛŋ gyɛ kaasɛ mɔ laawɔra
so ne Wurubuaarɛ gi kyu mɔ yɛɛ mɔ-gisen
dɔ i boran. 7 Ilaa ibono Deefidi gi tɔgɛ mɔ
ne n gyɛ yɛɛ,

"Mɔmɔ abono mɛ tɔrɔ Wurubuaarɛ
nbara
ne mɛ nyɛ Wurubuaarɛ gi kyu kyɛɛ
mɔmɔ mɔ,
amudɛnsɛbo ne mɛ gyɛ.
Wurubuaarɛ gi kuru mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn
ibono pule
gɛkpaa-gɛkpaa.
8 Mɔmɔ abono Wurubuaarɛ maŋ kyu
mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn
kyu wɔra ilaa dɔ mɔ,
amudɛnsɛbo ne mɛ gyɛ."

9 Gɛnen amudɛnsɛbo abono mɛ gyɛ daa
abono mɛ ten awɔrɛ mɔ wolɛ daa? Abɛɛ
mɛ gyɛ dabɔlɛ asa abono mɛ mɛŋ ten
awɔrɛ mɔ kee? A ti tɔgɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi ako yɛɛ,

"Aberaham gi ka gyan Wurubuaarɛ so.
Ne mɔ-gikagyan gibono so mɔ,
Wurubuaarɛ gi kyu mɔ yɛɛ mɔ-gisen
dɔ i boran."

10 Aberɛ amɔ dɔ ne Wurubuaarɛ gi kyu
Aberaham yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran mɔ
daa? Owi ɔbono ɔŋ ti ten mɔ-giwɔrɛ
mɔ abɛɛ ibono ɔ ti ten giwɔrɛ mɔ daa?
Wurubuaarɛ gi kyu mɔ yɛɛ mɔ-gisen dɔ
i boran gɛnen mɔ, Aberaham mɛŋ ti taa
ten mɔ-giwɔrɛ. 11 Mɔ-giwɔrɛ giten mɔ
berɛ, Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɛ taa ten mɔ
daa de i' daasɛ mɔ de i' lɛɛ nyiile yɛɛ
Wurubuaarɛ gi ti wolaa kyu mɔ yɛɛ mɔ-
gisen dɔ i boran kyu naa de mɔ-gikagyan
mɔ so. Aberɛ abono Aberaham gi ka gyan
Wurubuaarɛ so mɔ, ɔŋ ti ten mɔ-giwɔrɛ.
Imɔso ne ɔ nyɛ wɔra fɛɛ ɔsɛ sa asa
abono pɛwu mɛ ka gyan Wurubuaarɛ so ne
mɔmɔ kee mɛ mɛŋ ten mɔmɔ-awɔrɛ mɔ.
I lii fɛɛ mɔmɔ kee mɛ nyɛ Wurubuaarɛ gi
kyu ɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i boran kyu
naa de mɔmɔ-gikagyan so. 12 Ne aye-naana
Aberaham gi wɔra ɔsɛ kee sa asa abono
mɛ ten mɔmɔ-awɔrɛ ne i mɛŋ gyɛ ansi
so giyan mɔ. I lii fɛɛ mɛ kasɛ Aberaham
gikagyan gibono ɔ ka gyan Wurubuaarɛ so
aberɛ abono ɔŋ ti ten mɔ-giwɔrɛ mɔ.

*Wurubuaar*ɛ Laa Wɔra Ilaa Ibono Ɔ Ka
Yela Mɔ

13 Wurubuaarɛ gi ka sa Aberaham mɔ-rɛ
mɔ-biana san sa abi san sa anaana abono
mɛ laa ka gyan mɔ so mɔ yɛɛ ɔ laa kyu
gɛsinkpan pɛwu kyu sa ɔmɔ de gɛ' bingiri
mɔmɔ-lɛɛ. Wurubuaarɛ gi ka ilaa idɛ yela
sa mɔmɔ gɛnen mɔ, iŋ gyɛ yɛɛ mɛ gyi
mɔ-nbara mɔ so daa. Mɛ ka gyan mɔ so
daa so ne o kyu mɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ
i boran. Imɔso ne ɔ ka yela sa ɔmɔ gɛnen.
14 Wurubuaarɛ gi ka ilaa dɛnsɛ yela sa asa
mɔ, i mɛŋ gyɛ yɛɛ mɛ' gyi daa mɔ-nbara
so pɛi ne ɔ' sa mɔmɔ gɛnen ilaa dɛnsɛ
ibono. Fɛɛ i gyɛ nbara gigyi so berɛ mɔ,
a' tɛsɛ gyi nbara mɔ so de a' taa gikagyan
yɛgɛ. Ɔko-rɛ ɔko, mɔ, maŋ kii taalɛ gyi
nbara mɔ so. 15 I kya nyiile yɛɛ asa mɛ
kya tɔrɔ Wurubuaarɛ nbara mɔ, de i' kyu
mɔ ginyadon. Nkana nbara giŋ bo no mɔ,
i maŋ ba yɛɛ ɔko gi tɔrɔ nmɔ so.

16 Imɔso ne kyu naa de gikagyan so ne
asa mɛ laa nyɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ gi
ka yela sa mɔmɔ mɔ. I gyɛ Wurubuaarɛ
ilaa kyɛɛsɛ so mɔ, asa mɛ laa taalɛ ka gyan
mɔ so yɛɛ ilaa ibono ɔ ka yela mɔ i laa baa
gɛsintin sa Aberaham ɔpaa dɔ asa pɛwu.
Asa abono pɛwu mɛ ka gyan Wurubuaarɛ
so fɛɛ gɛnɔɔbono Aberaham gi ka gyan
Wurubuaarɛ so mɔ, mɛ laa nyɛ ilaa ibono
Wurubuaarɛ laa sa Aberaham mɔ kee. I
mɛŋ gyɛ Gyuda awura abono Wurubuaarɛ
nbara mɔ gi dɛ sa ɔmɔ mɔ wolɛ ne nan
nyɛ imɔ. I kya nyiile yɛɛ Aberaham gi
wɔra ɔsɛ sa aye abono pɛwu a ka gyan
Wurubuaarɛ so mɔ. 17 Mɛ ŋmarasɛ imɔ
idɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ,

"Nan yɛgɛ fo laa wɔra ɔsɛ sa asa kpɛi-kpɛi
sakyɔ."

Imɔso ilaa ibono Wurubuaarɛ gi ka yela
mɔ, mɔ gbaa-gbaa laa kerɛ imɔ so de i' ba
gɛsintin. Wurubuaarɛ ɔbono Aberaham gi
ka gyan mɔ so mɔ kya kyingi asa abono mɛ
ti wu' mɔ de mɛ' kii nyɛ nkpa. Nengyene
Wurubuaarɛ gi kpɛ nyɛ tɔgɛ yɛɛ ilaa idɛ
i laa ba mɔ, gɛsintin i laa ba.

18 Ilaa ibono Wurubuaarɛ gi ka yela sa
Aberaham mɔ, iŋ gyɛ Wurubuaarɛ ilaa
wɔrasɛ so mɔ, nkana i maŋ taalɛ ba
gɛnen kpa-a. Aberaham berɛ gi ka gyan
Wurubuaarɛ so ne o kyu mɔ-ansi gyan ilaa
ibono Wurubuaarɛ gi ka yela sa mɔ mɔ so.
Imɔso gɛsintin ɔ nyɛ wɔra ɔsɛ sa asa kpɛi-
kpɛi sakyɔ, fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ ŋmarasɛ
yela Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ mɔ. Mɛ
ŋmarasɛ yɛɛ,

"Kerɛ, fafaanan ne fo-ɔpaa dɔ asa mɛ laa
nyaakyɔ ne."

19 Gɛnen aberɛ abono mɔ, Aberaham gi
wu yɛɛ o gyi fɛɛ nsi ikue-inun, ne mɔ-
nyoro gi tansi pɔɔ. Mɔ-ka mɛŋ korogɛ
kerɛ, ne mɔ-ka mɔ gi belɛ ibono ɔŋ baa
taalɛ korogɛ. Imɔ-rɛ imɔ gɛnen pɛwu
mɔ, gɛnɔɔbono Aberaham gi ka gyan Wu-
rubuaarɛ so so mɔ, i mɛŋ yɔɔ mɔ-nyoro.
20 Ɔŋ sɔɔ ilaa ibono Wurubuaarɛ gi ka
yela sa mɔ mɔ akyɔɔlɛ. Mɔ-gikagyan
mɔ giŋ koso Wurubuaarɛ so. Gi lɔrɔ kii
nyaakyɔ too daa, ne i yɛgɛ Wurubuaarɛ gi
nyɛ nyisigyi. 21 O nyi mɔ-gisen dɔ ne ɔ
ka gyan Wurubuaarɛ so yɛɛ Wurubuaarɛ
laa taalɛ wɔra ilaa ibono ɔ ka yela sa
mɔ mɔ. 22 Mɔ-gikagyan gidɛ so ne mɛ
ŋmarasɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ yɛɛ,
"Wurubuaarɛ gi kyu Aberaham yɛɛ mɔ-
gisen dɔ i boran." 23 Ibono mɛ ŋmarasɛ
yɛɛ Wurubuaarɛ gi kyu mɔ yɛɛ mɔ-gisen
dɔ i boran mɔ, iŋ gyɛ Aberaham mɔ-nkon
so ne Wurubuaarɛ gi tɔgɛ imɔ gɛnen.
24 Dabɔlɛ aye pɛwu so ne ɔ tɔgɛ imɔ.
Nengyene a ka gyan Wurubuaarɛ ɔbono o
kyingi aye-Wura Yesu lii ibuni dɔ mɔ so
mɔ, ɔ laa kyu aye kee yɛɛ aye-gisen dɔ i
boran sa mɔ. 25 Aye-ilaa nyɛnyɛn so mɔ,
Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɛ mɔɔ aye-Wura
Yesu, ne o kii kyingi mɔ lii ibuni dɔ de ɔ'
nyɛ kyu aye yɛɛ aye-asen dɔ i boran.

5

*Abono M*ɛ Ka Gyan Wurubuaarɛ So Mɔ, Mɔmɔ-rɛ Mɔ Nsana I Lɔrɔ

1 Imɔso Wurubuaarɛ gi nyɛ kyu aye
yɛɛ aye-gisen dɔ i boran sa mɔ kyu naa
de aye-gikagyan so faa, idɛ kon kyu naa
de aye-Wura Yesu Kirisito so mɔ, aye-rɛ
Wurubuaarɛ nsana i lɔrɔ. 2 Mɔ ne n bugi
ɔkpa sa aye kyu naa de aye-gikagyan so
ne Wurubuaarɛ gi san ɔ yelɛ aye-gɛmara
faa. I bo aye-asen dɔ ɔkon. A nyi ibono
Wurubuaarɛ laa yɛgɛ aye kee a' nyɛ mɔ-
nyisigyi ɔbono ɔ bo mɔ. 3 Iŋ gyɛ gɛnen
wolɛ gbaa. Ba-a a kya wu ɔlaawusɛ mɔ,
i bo daa aye ɔkon. I lii fɛɛ a nyi yɛɛ
ɔlaawusɛ ɔbono a kya wu mɔ laa yɛgɛ a
laa baa wɔra asa abono mɛ laa nyɛ gisen
kpaa lii. 4 Ɔbono ɔ kya nyɛ gisen kpaa lii

mɔ laa baa wɔra isa ɔbono ɔ bo oduduu dɔ
ɔlon ɔ kya kyu wɔra Wurubuaarɛ gɛlaarɛ.
Ɔ bo oduduu dɔ ɔlon ɔ kya kyu wɔra
Wurubuaarɛ gɛlaarɛ mɔ, ɔ kya taalɛ kyu
mɔ-gɛwɔnsa gyan' Wurubuaarɛ so ilaa ka-
maasɛ dɔ. 5 Ɔbono mɔ-gɛwɔnsa gɛ gyan'
Wurubuaarɛ so gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ
maŋ lɛɛ mɔ tanga. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ
Oduduu ɔbono ɔ sa aye mɔ kya yɛgɛ a kya
nyɛ bii aye-asen dɔ yɛɛ Wurubuaarɛ kya
laarɛ aye-ilaa.

6 Owi ɔbono aye anyamesɛ aŋ kya taalɛ
de a' wɔra ilaa dɛnsɛ aye-gibaa so ne aŋ
kya kyu Wurubuaarɛ terɛ sɛi mɔ, gɛnen
owi ɔbono ne Kirisito gi baa wu' sa aye.
7 I bo lon sa nyamesɛ de o' kyule wu' sa
mɔ-nanbo nyamesɛ, ba-a mɔ-nanbo mɔ
dabɔlɛ ɔ gyɛ gɛsintin wura. Nengyene
o wu yɛɛ mɔ-nanbo ɔbono tansi ɔ gyɛ
isa dɛnsɛ mɔ, foŋbii ɔ laa taalɛ da gikan
wu' sa mɔ. 8 Wurubuaarɛ berɛ, gi lɛɛ mɔ-
gɛlaarɛ belɛ gɛbono ɔ bo sa aye anyamesɛ
mɔ gɛwi nyiile. I lii fɛɛ owi ɔbono a san a
gyɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo mɔ, gɛnen owi
ɔbono ne ɔ yɛgɛ Kirisito gi wu' sa aye.

9 Kirisito gi wu' kyɛɛgɛ mɔ-nkalan fuɛ
sa aye ne i yɛgɛ Wurubuaarɛ gi kyu aye
yɛɛ aye-asen dɔ i boran. Imɔso Kirisito
gi ti nyɛ kpaa aye gɛnen faa mɔ, i baa i
bo ɔlon sa mɔ de ɔ' mɔlɛgɛ aye lii Wu-
rubuaarɛ gisobiidɛ mɔ dɔ? 10 Aye abono
nkana a gyɛ Wurubuaarɛ akyobo mɔ, mɔ-
bi Kirisito lɛwu mɔ ne n taalɛ lɔrɔ aye-rɛ
mɔ nsana. Imɔso nperɛ Kirisito kii ɔ tɛ ɔ
bo Wurubuaarɛ asɛ faa mɔ, gɛnɔɔbono ɔ
laa mɔlɛgɛ aye lii Wurubuaarɛ gisobiidɛ
mɔ dɔ mɔ ne nan baa wɔra mɔ ɔlon?
11 I mɛŋ gyɛ gɛnen wolɛ gbaa. Nperɛ
kee ɔkon belɛ ɔko bo aye-rɛ Wurubuaarɛ
nsana. Aye-Wura Yesu Kirisito ne n yɛgɛ
ne aye-rɛ Wurubuaarɛ nsana i nyɛ lɔrɔ ne
a nyɛ gɛnen ɔkon ɔbono faa.

*Adam Gi Nyida Aye-r*ɛ Wurubuaarɛ
Nsana Ne Kirisito Gi Lɔrɔ Aye

12 Kyu naa de nyamesɛ kolon so ne ilaa
nyɛnyɛn giwɔra i ba gɛsinkpan so. Gɛnen
nyamesɛ ɔbono gi nyɛ imɔ so lɛwu. Mɔ-
ilaa nyɛnyɛn mɔ ne n yɛgɛ ne lɛwu gi
san ɔ dɛ sa aye anyamesɛ pɛwu faa. I lii
fɛɛ nyamesɛ kamaasɛ san ɔ kya wɔra ilaa
nyɛnyɛn. 13 I gyɛ gɛsintin yɛɛ anyamesɛ
mɛ wɔra ilaa nyɛnyɛn pɛi ne Wurubuaarɛ
gi lɔɔ yela nbara sa mɔmɔ. Owi ɔbono
ɔŋ ti taa yela nbara sa mɔmɔ mɔ, ɔ mɛŋ
kalɛ ilaa nyɛnyɛn ibono mɛ wɔra aberɛ
abono dɔ mɔ wɔra ilaa dɔ. 14 Imɔ-rɛ
imɔ gɛnen gbaa mɔ, kpɛ kyu lii nyamesɛ
gyangbarasɛ ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ
Adam mɔ baa fo aberɛ abono Mosisi gi
ŋmarasɛ nbara mɔ yela mɔ, lɛwu gi nyɛ
ɔlon anyamesɛ pɛwu so. Abono mɛ mɛŋ
wɔra Adam-lɛɛ ilaa nyɛnyɛn ibono ɔnan ɔ
wɔra Wurubuaarɛ mɔ, mɔmɔ kee, lɛwu gi
dabɔlɛ nyɛ ɔlon mɔmɔ so. A' kyu Adam
mɔ-rɛ Kirisito ɔbono ɔ ba Adam gɛmara
mɔ ilaa wɔrasɛ kɛserɛ de abara de a' kerɛ.

15 Ilaa ibono Yesu Kirisito gi wɔra sa asa
lii mɔ-gisen dɔ mɔ de ilaa nyɛnyɛn ibono
Adam gi wɔra mɔ i kɔrɔ de abara. Kirisito
gi tansi wɔra ilaa don Adam. I lii fɛɛ kyu
naa de Adam ilaa nyɛnyɛn mɔ so mɔ, asa
sakyɔ mɛ nyɛ lɛwu. Kyu naa de Yesu
Kirisito-lɛɛ gitolon gɛbono ɔ bo ne o kyu
mɔ-nyoro kyɛɛ asa so mɔ, asa sakyɔ mɛ
nyɛ Wurubuaarɛ kya sa ɔmɔ so gɛwɔnsa
dɛnsɛ. 16 Adam ilaa nyɛnyɛn mɔ i mɛŋ dɛ
fɛɛ Yesu ilaa dɛnsɛ ibono ɔ wɔra mɔ. Ilaa
nyɛnyɛn kolon ibono Adam gi wɔra mɔ i
yɛgɛ Wurubuaarɛ gi gyi mɔ-nbɛlɛ bun
anyamesɛ gipuɛɛ. Yesu gidɛnsɛ gibono ɔ
wɔra mɔ berɛ, i yɛgɛ Wurubuaarɛ gi kyu
anyamesɛ ilaa nyɛnyɛn gikyɔ kyɛɛ mɔmɔ
ne o kyu mɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i bo-
ran sa mɔ. 17 Nyamesɛ kolon ilaa nyɛnyɛn
so ne lɛwu gi nyɛ nyɛ ɔlon anyamesɛ so
faa. Ne Yesu Kirisito, nyamesɛ kolon kee
so ne anyamesɛ mɛ nyɛ Wurubuaarɛ gi
kyu mɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i boran ne
mɛ nyɛ mɔ asɛ gɛkyena ɔnan. Imɔso
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena gɛbono a nyɛ lii
Yesu so mɔ gi tansi don lɛwu ɔlon ɔbono
nkana ɔ bo aye so mɔ.

18 Imɔso fɛɛ gɛnɔɔbono nyamesɛ kolon
gi wɔra ilaa nyɛnyɛn gikolon ne i bun
anyamesɛ pɛwu gipuɛɛ faa, gɛnen kee
ne nyamesɛ kolon gi gyi gɛsintin sa
Wurubuaarɛ gikolon ne i bugi ɔkpa sa
anyamesɛ pɛwu de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ
o' kyu mɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i bo-
ran de mɛ' nyɛ kyena mɔ asɛ. 19 Fɛɛ
gɛnɔɔbono nyamesɛ kolon mɛŋ nu Wu-
rubuaarɛ gɛdɛ ne i yɛgɛ anyamesɛ sakyɔ
mɛ bingiri ilaa nyɛnyɛn awɔrabo mɔ,
gɛnen kee ne nyamesɛ kolon gi nu Wu-

rubuaarɛ gɛdɛ ne i yɛgɛ Wurubuaarɛ gi kyu anyamesɛ sakyɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i boran sa mɔ ne.
20 Wurubuaarɛ gi yela nbara sa anyamesɛ de mɛ' nyɛ wu yɛɛ mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn giwɔra i tansi i kyɔ. To! Owi ɔbono anyamesɛ ilaa nyɛnyɛn giwɔra i kya nyaakyɔ mɔ, Wurubuaarɛ gitolon gibono ɔ kya kyu lɔrɔ mɔ-rɛ asa nsana mɔ kee gi tansi gi kya nyaakyɔ gi kya don mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn mɔ. 21 Fɛɛ gɛnɔɔbono ilaa nyɛnyɛn giwɔra i kya nyɛ ɔlon anyamesɛ gɛkyena dɔ kaaborɛ mɛ' nyɛ lɛwu mɔ, gɛnen kee ne Wurubuaarɛ laa yɛgɛ mɔ-gitolon gibono ɔ kya kyu lɔrɔ mɔ-rɛ asa nsana mɔ gi laa nyɛ ɔlon anyamesɛ gɛkyena dɔ kaaborɛ mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ gi kyu aye yɛɛ aye-asen dɔ i boran kyu naa de aye-Wura Yesu Kirisito so.

6

*Kirisito Gi Sa Aye G*ɛkyena Pobɔrɔ

1 Idɛ faa mɔ, a' tɔgɛ yɛɛ menɛ ne? A' tɔgɛ yɛɛ a laa kpɛ a kya wɔra ilaa nyɛnyɛn de Wurubuaarɛ gitolon gibono ɔ bo sa aye mɔ gi' nyɛ gi kya nyaakyɔ gi kya bɔla abɛɛ? 2 Kuaa! Aye-gidebi dedaa gibono gi kya yɛgɛ a kya wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ gi ti wu'. Imɔso nnɛ so ne a laa baa kii kyena sa ilaa nyɛnyɛn giwɔra? 3 Mɛ gyere aye Wurubuaarɛ sagyere mɔ, aye-rɛ Kirisito Yesu a wɔra nyamesɛ kolon. Imɔso fɛ mɛŋ nyi yɛɛ aye abono pɛwu mɛ gyere aye gɛnen mɔ, i wɔra fɛɛ aye-rɛ Kirisito Yesu kee ne n wu' mɔ-lɛwu mɔ? 4 Kyu lii aye-gɛnen Wurubuaarɛ sagyere ɔbono so mɔ, i wɔra fɛɛ aye-rɛ Kirisito a wu' ne mɛ pule aye-rɛ mɔ dabɔlɛ. Imɔso gɛnɔɔbono aye-sɛ Wurubuaarɛ gi kyu mɔ-ɔlon kyingi Kirisito lii ibuni dɔ de nyisigyi mɔ, i wɔra fɛɛ aye-rɛ mɔ ne o kyingi gɛnen de a' nyɛ kyena gɛkyena pobɔrɔ.
5 Gɛnɔɔbono aye-rɛ Kirisito a ti nyɛ wu' dabɔlɛ faa mɔ, gɛnen kee ne a laa nyɛ de aye-rɛ mɔ a' kyingi kyena gɛkyena pobɔrɔ dabɔlɛ ne. 6 A nyi yɛɛ ibono mɛ da Kirisito aŋanbi mada de oyii mɔɔ mɔ, i wɔra fɛɛ aye-gidebi dedaa mɔ kee ne mɛ da aŋanbi gɛnen, ne gɛnen gidebi dedaa mɔ ɔlon ɔbono nkana ɔ kya yɛgɛ a kya wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ kee i ta. I ba gɛnen mɔ, aŋ baa wɔra nbide sa ilaa nyɛnyɛn giwɔra. 7 I lii fɛɛ isa ɔbono o wu' mɔ, ɔ nyɛ mɔ-nyoro lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ.
8 Aye-rɛ Kirisito a wu' dabɔlɛ faa mɔ, a sɔɔ gyi yɛɛ aye-rɛ mɔ kee a laa kyena dabɔlɛ. 9 A nyi yɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi kyingi Kirisito lii ibuni dɔ faa mɔ, Kirisito maŋ baa kii wu'. Lɛwu mɛŋ baa ɔ bo ɔlon ɔko mɔ so. 10 Lɛwu ɔbono o wu' mɔ, o wu' daa gikolon de ɔ' nyɛ gyi ilaa nyɛnyɛn giwɔra so gɛkpaa. Gɛkyena pobɔrɔ gɛbono ɔ nyɛ ɔ tɛ faa mɔ, ɔ tɛ sa daa Wurubuaarɛ. 11 Imɔso fɛye kee fɛ' kyu fɛye-nyoro yɛɛ fɛye-gidebi dedaa gibono gi kya yɛgɛ fɛ kya wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ gi wu' kee, ne fɛ san fɛ tɛ sa daa Wurubuaarɛ kyu naa de fɛye-rɛ Kirisito Yesu ginyamesɛ kolon mɔ so.
12 Fɛŋ' baa yɛgɛ ilaa nyɛnyɛn giwɔra i' nyɛ ɔlon fɛye-nyoro dɔ. Fɛye-nyoro gi laa baa wu' gɛkaako daa. Fɛŋ sa fɛ' kyule yɛɛ nmɔ-gɛlaarɛ ilaa ne i' gyi fɛye-amu. 13 Fɛŋ baa kyu fɛye-nyoro gɛtɛɛko kyu sa ilaa nyɛnyɛn giwɔra de fɛ' wɔra ilaa nyɛnyɛn. Fɛ' kyu fɛye-nyoro fuɛ sa Wurubuaarɛ fɛɛ asa abono fɛ kyingi lii ibuni dɔ baa nyɛ gɛkyena pobɔrɔ mɔ. Fɛ' kyu fɛye-nyoro gɛten kamaasɛ kyu sa Wurubuaarɛ de i' yɛgɛ fɛ' gyi gɛsintin sa mɔ. 14 Fɛ kya wɔra gɛnen mɔ, ilaa nyɛnyɛn giwɔra i maŋ baa nyɛ ɔlon fɛye so. I lii fɛɛ iŋ baa i gyɛ Wurubuaarɛ nbara mɔ ne n baa gi dɛ fɛye. I gyɛ daa Wurubuaarɛ gitolon gibono ɔ kya kyu lɔrɔ mɔ-rɛ asa nsana mɔ ne n san gi dɛ fɛye.

*F*ɛ' Wɔra Fɛye-Nyoro Fɛɛ Nbide Sa Ilaa Dɛnsɛ Giwɔra

15 Ibono iŋ baa i gyɛ Wurubuaarɛ nbara so ne a nyɛ aye-rɛ mɔ nsana i lɔrɔ, ne i gyɛ mɔ-gitolon so faa mɔ, a' tɔgɛ yɛɛ a laa san wɔra ilaa nyɛnyɛn a kya kpe a kya ba? Wurubuaarɛ ɔ' kparɛ fuɛ! 16 Nengyene fɛ kyu fɛye-nyoro sa ɔko fɛ kya nu mɔ-gɛdɛ mɔ, fɛ mɛŋ nyi yɛɛ fɛ gyɛ nbide sa kaasɛ mɔ ne? Nengyene fɛɛ fɛ kyu fɛye-nyoro kyu sa ilaa nyɛnyɛn giwɔra mɔ, i laa yɛgɛ fɛ laa fuɛ fɛye-lɛwu gɛmara. Ne fɛ kyu fɛye-nyoro sa Wurubuaarɛ fɛ kya nu mɔ asɛ mɔ, i laa yɛgɛ fɛ laa nyɛ gyi gɛsintin.
17 Afaala a gyɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ. I kya nyiile yɛɛ nkana fɛ gyɛ daa nbide sa ilaa

nyɛnyɛn giwɔra. Idɛ kon berɛ, ɔ yɛgɛ asa
mɛ baa nyiile fɛye Yesu ilaa ne fɛ san fɛ
kya gyi imɔ so lii fɛye-asen dɔ. 18 Fɛ nyɛ
fɛye-nyoro lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ ne.
Fɛ san fɛ gyɛ nbide sa daa gɛsintin gigyi.
19 Nɛ wu yɛɛ i bo lon sa aye anyamesɛ
de a' nu Wurubuaarɛ ilaa gɛsɛ. Imɔso
ne nɛ kyu kɛserɛ de anyamesɛ gɛkyena
dɔ ilaa mɔ. Owi ɔko dɔ mɔ, nkana fɛ
dɛ fɛye-nyoro nten kpɛi-kpɛi fɛ kya wɔra
ilaayan de ilaa nyɛnyɛn-ana ibono i kpɛ i
kya nyaakyɔ i kya too mɔ. Idɛ kon berɛ, fɛ'
kyu fɛye-nyoro nten kpɛi-kpɛi sa gɛsintin
gigyi de fɛye-asen dɔ a' nyɛ lɔrɔ fuuli too.
20 Owi ɔbono fɛ gyɛ nbide sa ilaa
nyɛnyɛn giwɔra mɔ, gɛsintin gigyi iŋ fɛ
fɛye-giso. 21 Ilaa nyɛnyɛn ibono fɛ wɔra
gɛnen owi ɔbono dɔ mɔ, menɛ agyan ne
fɛ nyɛ lii imɔ dɔ? Iŋ gyɛ idɛ kon fɛ
kya nyingi imɔ mɔ, i kya wɔra fɛye ipeeli?
Nkana imɔ-laalaalogɛ mɔ, i laa yɛgɛ fɛ laa
fuɛ fɛye-lɛwu gɛmara. 22 Nperɛ berɛ, Wu-
rubuaarɛ gi mɔlɛgɛ fɛye lii ilaa nyɛnyɛn
giwɔra dɔ, ne fɛ bingiri mɔ-lɛɛ nbide. Idɛ
kon ne fɛ kya nyɛ agyan. Agyan mɔ ne
n gyɛ yɛɛ Wurubuaarɛ kya lɔrɔ fɛye de
fɛye-asen dɔ a' lɔrɔ fuuli too. Ne laalaa-
logɛ mɔ, fɛ laa nyɛ kyena mɔ asɛ gɛkpaa-
gɛkpaa. 23 I lii fɛɛ agyan abono nyamesɛ
laa nyɛ lii mɔ-ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ
mɔ ne n gyɛ ɔ laa fuɛ mɔ-lɛwu gɛmara.
Ilaa kyɛɛsɛ ibono Wurubuaarɛ kya kyɛɛ
nyamesɛ kyu naa de aye-Wura Kirisito
Yesu so mɔ berɛ, ne n gyɛ ɔ laa nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena gɛkpaa.

7

*A' Kyu Nbara Ilaa Kyu K*ɛserɛ De Gɛdena Ilaa

1 Me-nanboana Yesu asonbo, fɛye abono
fɛ nyi Wurubuaarɛ nbara mɔ ne n kya tɔgɛ
ilaa idɛ mi-i sa. Ilaa ibono n kya laarɛ n'
tɔgɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ owi ɔbono nyamesɛ
san ɔ tɛ de ansi mɔ ne i kaaborɛ o' gyi
Wurubuaarɛ nbara mɔ so. 2 I dɛ daa fɛɛ
gɛdena. Nengyene ɔkyii gi dena mɔ, nbara
gi kya ŋminde mɔ ibono mɔ-kuli ne ɔ laa
sii de kaaborɛ mɔ-kuli mɔ o' wu' pɛi de
ɔ' lɔɔ nyɛ ɔkpa kii dena ɔnyen banban.
3 Owi ɔbono mɔ-kuli mɔ san ɔ tɛ de ansi ne
ɔ kpaa dena ɔnyen banban gɛtɛɛko mɔ, ɔ
lii mɔ-kuli gɛmara ne. Nengyene mɔ-kuli
mɔ gi wu' berɛ mɔ, san kyu lii gɛnen owi
ɔbono kyu kyon mɔ, ɔ nyɛ mɔ-nyoro lii
gɛnen gɛdena nbara nbono dɔ. Nfono mɔ,
nengyene ɔ kya laarɛ mɔ, ɔ laa taalɛ kii
dena ɔnyen banban kon. Iŋ gyɛ yɛɛ ɔ lii
mɔ-kuli gɛmara ne.
4 Me-nanboana Yesu asonbo, gɛnen kee
ne fɛ nyɛ fɛye-nyoro lii Wurubuaarɛ
nbara mɔ dɔ ne. I lii fɛɛ kyu naa de
Kirisito lɛwu mɔ so mɔ, fɛye kee fɛ wu'
lii Wurubuaarɛ nbara mɔ-lɛɛ gɛkyena mɔ
dɔ. Nperɛ mɔ, i wɔra fɛɛ fɛ nyɛ okuli
pobɔrɔ fɛ dena ne. Mɔ ne n gyɛ Kirisito.
Wurubuaarɛ gi kyingi mɔ lii ibuni dɔ sa
aye de aye-rɛ mɔ ginyamesɛ kolon mɔ
so mɔ, a' nyɛ wɔra ilaa ibono i laa gyi
Wurubuaarɛ ginsi fɛɛ gɛnɔɔbono oyii kya
sɔrɔ abi mɔ. 5 Owi ɔbono a san a naa de
anyamesɛ-lɛɛ ɔlon mɔ, nbara mɔ gi kya
yɛgɛ aye-ɔbolɛ kya kyɔɔlɛ ilaa nyɛnyɛn
giwɔra so. Gɛnen ne nkana ilaa nyɛnyɛn
giwɔra i kya nyɛ ɔkpa wɔra gɛsun aye-
nyoro dɔ ne i kya yɛgɛ a' wɔra ilaa ibono
i laa yɛgɛ a laa fuɛ aye-lɛwu gɛmara. 6 Idɛ
kon berɛ, i wɔra fɛɛ a wu' lii nbara mɔ
gɛkyena dɔ. Imɔso a nyɛ aye-nyoro lii
nmɔ dɔ, ne a san nyɛ ɔkpa pobɔrɔ a
kya son Wurubuaarɛ. Iŋ baa i gyɛ dedaa
nbara nbono mɛ ŋmarasɛ yela mɔ so ne
a laa gyi. Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ne n
san ɔ kya nyiile aye gɛnɔɔbono a laa son
Wurubuaarɛ mɔ.

*Nbara M*ɔ Gi Nyiile Anyamesɛ Ilaa Ibono I Gyɛ Ilaa Nyɛnyɛn Mɔ

7 Menɛ ne a laa san tɔgɛ ne? A' tɔgɛ
yɛɛ Wurubuaarɛ nbara mɔ, mɔ, gi gyɛ
ilaa nyɛnyɛn abɛɛ? Kuaa! Naafo i mɛŋ
gyɛ Wurubuaarɛ nbara mɔ so mɔ, nkana
n tɛ faa, maŋ bii ilaa ibono i gyɛ ilaa
nyɛnyɛn mɔ. Fɛɛ nbara mɔ gi mɛŋ tɔgɛ
yɛɛ, "Gɛŋ sa fo' yɛgɛ fo-ansi a pɛɛrɛ ɔko-
ilaa so" mɔ, maŋ bii yɛɛ onsipara gyɛ ilaa
nyɛnyɛn. 8 Ilaa nyɛnyɛn i naa de nbara
ndɛ so ne i nyɛ ɔkpa i kya yɛgɛ me-ɔbolɛ
kya kyɔɔlɛ ilaa nyɛnyɛn kpɛi-kpɛi giwɔra
so. Ne fɛɛ nbara giŋ bo no mɔ, nkana ilaa
nyɛnyɛn i maŋ nyɛ gɛnen ɔkpa ɔbono.
9 Aberɛ abono mɛŋ nyi Wurubuaarɛ nbara
mɔ mɔ, me-gisen gi tɛ me gɛten kolon
Wurubuaarɛ asɛ. Owi ɔbono nɛ san baa
bii ilaa ibono Wurubuaarɛ nbara mɔ gi
kya nyiile mɔ, nfono ne nɛ wu yɛɛ ilaa

nyɛnyɛn giwɔra ne n' tɛ n sa, 10 ne i kya
kperɛ me daa lɛwu nyɔsɛ dɔ. Imɔso nbara
nbono Wurubuaarɛ gi yela yɛɛ nkana gi'
kpaa me de n' nyɛ mɔ asɛ gɛkyena mɔ, ne
n san yɛgɛ gɛnen gɛkyena gɛbono gɛ lii
me-gibaa. 11 I lii fɛɛ ilaa nyɛnyɛn i naa de
Wurubuaarɛ nbara mɔ so penɛ me, ne nɛ
wɔra ilaa nyɛnyɛn. Nɛ wɔra ilaa nyɛnyɛn
mɔ, i yɛgɛ Wurubuaarɛ gi naa de mɔ-
nbara mɔ so bun me gipuɛɛ, ne nɛ wɔra
fɛɛ nɛ wu' n naa. 12 Imɔ-rɛ imɔ gɛnen
gbaa mɔ, a nyi yɛɛ Wurubuaarɛ gbaa-gbaa
ne n yela gɛnen nbara ndɛ sa aye. Ilaa
kamaasɛ ibono ɔ ka sa aye yɛɛ a' wɔra mɔ,
i kyena, ne i boran. Ilaa nyɛnyɛn iko iŋ bo
imɔ dɔ.
13 Mɔ, i laa nyiile yɛɛ ilaa ibono i boran
mɔ ne n kii yɛgɛ nɛ wɔra fɛɛ nɛ wu'
n naa faa abɛɛ? Kuaa! I gyɛ daa ilaa
nyɛnyɛn giwɔra ne n naa de Wurubuaarɛ
nbara nbono gi gyɛ ilaa dɛnsɛ mɔ so ne i
yɛgɛ me-ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ mɔ
gi lii me-gibaa gɛnen. Gɛnen ne n kya
yɛgɛ ne asa mɛ kya nyɛ bii gɛnɔɔbono
ilaa nyɛnyɛn i dɛ mɔ. Wurubuaarɛ nbara
mɔ gi gyɛ ilaa dɛnsɛ so mɔ, ilaa nyɛnyɛn
giwɔra i kya lii gɛwi ne ɔkamaasɛ kya nyɛ
wu yɛɛ iŋ tansi i boran baa pii faa.

*Ilaa Ny*ɛnyɛn Giwɔra I Kyu Me Wɔra Imɔ-Gɛbide

14 A nyi yɛɛ Wurubuaarɛ nbara mɔ gi
gyɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ilaa. Mi-i
me mɔ, n gyɛ daa nyamesɛ oyuduu, meŋ
bo ɔlon ɔko me-gibaa so. Imɔso ne ilaa
nyɛnyɛn giwɔra i nyɛ kyu me wɔra imɔ-
gɛbide faa. 15 Meŋ kya nu ilaa ibono n kya
wɔra mɔ gɛsɛ. Fo laa kerɛ mɔ, ilaa ibono
n kya kyo mɔ, imɔ ne n' kya wɔra. Meŋ
kya wɔra ilaa ibono i gyɛ me-gɛlaarɛ mɔ.
16 Fɛɛ nɛ bii yɛɛ ilaa ibono nɛ wɔra faa
iŋ boran mɔ, i kya nyiile yɛɛ nɛ kyule
yɛɛ Wurubuaarɛ nbara mɔ gi boran ne.
17 Gɛnɔɔbono i dɛ faa, i mɛŋ gyɛ me gbaa-
gbaa ne n kya wɔra imɔ. I tansi i gyɛ daa
ilaa nyɛnyɛn gɛwɔnsa gɛbono gɛ bo me
dɔ mɔ ne n kya yɛgɛ me n kya wɔra imɔ
gɛnen. 18 N nyi yɛɛ me-gibaa so mɔ, meŋ
bo lon de n' taalɛ wɔra ilaa dɛnsɛ iko. I lii
fɛɛ nkana i gyɛ me-gɛlaarɛ yɛɛ n' wɔra
ilaa ibono i boran mɔ. Meŋ kii mi-i taalɛ.
19 Ilaa dɛnsɛ ibono i gyɛ me-gɛlaarɛ mɔ,
meŋ kya wɔra imɔ ibono. Ilaa nyɛnyɛn
ibono nkana i mɛŋ gyɛ me-gɛlaarɛ mɔ,
imɔ ne n' kya wɔra. 20 Ibono n kya wɔra
ilaa ibono i mɛŋ gyɛ me-gɛlaarɛ mɔ, iŋ baa
i gyɛ me ne n kya wɔra imɔ. Ilaa nyɛnyɛn
gɛwɔnsa gɛbono gɛ bo me dɔ mɔ ne n kya
yɛgɛ n kya wɔra imɔ gɛnen.
21 Nɛ wu yɛɛ owi kamaasɛ mɔ gɛnen
ne i kya ba ne. N kya laarɛ n' wɔra ilaa
dɛnsɛ mɔ, ilaa nyɛnyɛn ne n kya wɔra
gɛsun me dɔ. 22 Nkana me-oduduu de me-
gɛwɔnsa dɔ mɔ, Wurubuaarɛ nbara mɔ
gi kya da me ɔbolɛ gikyɔ. 23 N kya kerɛ
me-nyoro dɔ mɔ mɔ, n kya wu yɛɛ ilaa
iko i kya kɔ de nbara nbono me-nwɔnsa
gi kya nyiile me yɛɛ gi boran mɔ. I wɔra
fɛɛ ilaa nyɛnyɛn ibono i kya wɔra gɛsun
me-nyoro dɔ mɔ ne n ŋminde me ne meŋ
kya nyɛ me-nyoro gɛnen. 24 Me-ilaa i bo
ayen. Anɛ ne nan mɔlɛgɛ me lii me-nyoro
gibi gibono gi kya mɔɔ me faa dɔ ne? 25 N
kya faala Wurubuaarɛ yɛɛ kyu naa de aye-
Wura Yesu Kirisito so mɔ, ɔ laa mɔlɛgɛ
me!
Fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ tɔgɛ kyon mɔ, me-
gɛwɔnsa dɔ mɔ, i kya wɔra me yɛɛ n' wɔra
gɛbide sa Wurubuaarɛ nbara mɔ. I san
gɛnɔɔbono nan lɛɛ wɔra me-gibaa so mɔ,
meŋ kii mi-i taalɛ. I yɛgɛ nɛ san bingiri
gɛbide sa daa ilaa nyɛnyɛn giwɔra.

8

*Wurubuaar*ɛ Oduduu Mɔ Ɔlon Gi Yɛgɛ Nɛ Nyɛ Me-Nyoro

1 Imɔso idɛ kon Wurubuaarɛ maŋ baa
bun asa abono mɔmɔ-rɛ Kirisito Yesu mɛ
wɔra nyamesɛ kolon mɔ gipuɛɛ. 2 I lii
fɛɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ɔlon kya
yɛgɛ nyamesɛ kya nyɛ Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena ɔnan kyu naa de mɔ-rɛ Kirisito
Yesu ginyamesɛ kolon mɔ so. Gɛnen ɔlon
ɔbono so ne a nyɛ aye-nyoro faa. Imɔso
ilaa nyɛnyɛn ɔlon ɔbono nkana i kya nyɛ
aye so mɔ i maŋ baa nyɛ lɛɛ Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena ɔnan mɔ lii aye-abaa dɔ.
3 Wurubuaarɛ gbaa-gbaa ne n wɔra ilaa
ibono nkana mɔ-nbara mɔ gi mɛŋ taalɛ
wɔra sa aye mɔ. I kya nyiile yɛɛ kyu lii aye
anyamesɛ-lɛɛ oyuduu mɔ so mɔ, nkana aŋ
bo lon de a' gyi mɔ-nbara mɔ so. Imɔso
gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi san wɔra imɔ
mɔ ne n gyɛ yɛɛ o sun mɔ gbaa-gbaa mɔ-
bi ne ɔ ba gɛsinkpan so baa wɔra nyamesɛ

fɛɛ aye-oyuduu. Ilaa nyɛnyɛn giwɔra i kya
naa de anyamesɛ-lɛɛ oyuduu so wɔra imɔ-
gɛsun. Imɔso Wurubuaarɛ gi naa de mɔ-bi
mɔ ginyamesɛ oyuduu mɔ so kyu bun ilaa
nyɛnyɛn giwɔra gipuɛɛ. 4 Wurubuaarɛ
gi wɔra gɛnen daa de a' nyɛ taalɛ wɔra
ilaa dɛnsɛ kamaasɛ ibono mɔ-nbara gi kya
nyiile aye yɛɛ a' wɔra mɔ. Aye abono n
darɛ mɔ ne n gyɛ abono aŋ baa a naa de
anyamesɛ-lɛɛ ɔlon so ne a san a naa daa
de Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ɔlon mɔ dɔ
mɔ.

5 Abono mɛ naa de anyamesɛ-lɛɛ ɔlon
mɔ so mɔ, mɛ kya kyu mɔmɔ-nwɔnsa
kyu gyan daa anyamesɛ-lɛɛ ilaa wolɛ
so. Abono, mɔ, mɛ naa de Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ ɔlon mɔ so mɔ, mɔmɔ
berɛ, mɛ kya kyu mɔmɔ-nwɔnsa gyan
daa Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ilaa so.
6 Nengyene fo ɔko fo kyu fo-gɛwɔnsa kyu
gyan anyamesɛ-lɛɛ ilaa wolɛ so mɔ, i laa
yɛgɛ fo laa fuɛ fo-lɛwu gɛmara. Fo kyu fo-
gɛwɔnsa kyu gyan Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ ilaa so berɛ mɔ, i laa yɛgɛ fo laa nyɛ
gisen yuuli de Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena
ɔnan. 7 I kya nyiile yɛɛ fo ɔbono fo-
gɛwɔnsa gɛ gyan anyamesɛ-lɛɛ ilaa wolɛ
so mɔ, fo gɛnen gɛwɔnsa gɛbono so mɔ,
fo-rɛ Wurubuaarɛ fɛ maŋ loo. Fo maŋ gyi
mɔ-nbara mɔ so, ne gɛsintin mɔ fo maŋ
taalɛ kee.

8 Gɛnen kee ne abono mɛ naa de
anyamesɛ-lɛɛ ɔlon so mɔ, mɛ maŋ taalɛ
gyi Wurubuaarɛ ginsi. 9 Fɛye berɛ,
nengyene i gyɛ gɛsintin yɛɛ Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ tɛ fɛye dɔ mɔ, fɛŋ baa fɛ naa
de anyamesɛ-lɛɛ ɔlon so ne. Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ ne n san ɔ dɛ fɛye ɔ naa. Fo
ɔbono Kirisito Oduduu mɔ mɛŋ tɛ fo dɔ
mɔ, foŋ gyɛ Kirisito isa ne.

10 Fo ɔbono fo ti nyɛ Kirisito tɛ fo dɔ
mɔ, i bo no yɛɛ lɛwu dɛ sa fo-nyoro gibi
mɔ fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ dɛ sa aye anyamesɛ
pɛwu kyu lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra so mɔ.
Imɔ gɛnen gbaa mɔ, bii yɛɛ fo ti fo bo
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan ne. I lii fɛɛ
Wurubuaarɛ gi kyu fo yɛɛ fo-gisen dɔ i
boran sa mɔ. 11 Nengyene i gyɛ gɛsintin
yɛɛ Wurubuaarɛ ɔbono o kyingi Kirisito
Yesu lii ibuni dɔ mɔ Oduduu mɔ tɛ fo
dɔ mɔ, gɛnen Wurubuaarɛ kolon ɔbono ɔ
wolaa kyingi Yesu mɔ laa kyingi fo-nyoro
gibi mɔ kee lii ibuni dɔ. Mɔ-Oduduu tɛ fo
dɔ daa ne ɔ laa naa de mɔ so kyu kyingi fo.

12 Me-nanboana Yesu asonbo, ilaa ibono
nɛ tɔgɛ faa pɛwu so mɔ, iŋ kaaborɛ a'
baa naa de aye-anyamesɛ lɛɛ ɔlon mɔ so.
13 Fo ɔbono berɛ, fo laa naa de anyamesɛ-
lɛɛ ɔlon so mɔ, Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena
mɔ gɛ laa lii fo-gibaa. Fo ɔbono, mɔ,
kyu naa de Wurubuaarɛ Oduduu mɔ so ne
fo kya kine ilaa nyɛnyɛn ibono fo-nyoro
gibi gi kya laarɛ fo' wɔra mɔ, fo laa nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena.

14 I kya nyiile yɛɛ asa abono pɛwu mɛ
kya buu Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ɔkpa
ɔbono ɔ kya nyiile mɔmɔ mɔ, mɔmɔ
ne n gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-biana gɛsintin.
15 Fɛye abono fɛ kyu fɛye-nyoro kyu too
Yesu so mɔ, Oduduu ɔbono fɛ nyɛ lii
Wurubuaarɛ asɛ mɔ maŋ yɛgɛ fɛ' kii
wɔra afuubo fɛɛ nbide nbono gi selɛ nmɔ-
wuraana mɔ. Wurubuaarɛ Oduduu ɔbono
fɛ nyɛ mɔ gi yɛgɛ fɛye-rɛ Wurubuaarɛ
fɛ wɔra fɛɛ ɔsɛ mɔ-rɛ mɔ-biana. Gɛnen
Oduduu ɔbono ne n kya yɛgɛ ne a kya taalɛ
terɛ Wurubuaarɛ yɛɛ, "N-sɛ, n-sɛ!" mɔ.
16 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kya tɔngɛ sa
aye aye-asen dɔ de a' bii yɛɛ gɛsintin a gyɛ
Wurubuaarɛ mɔ-biana. 17 Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ kya yɛgɛ a kya bii kee yɛɛ ilaa
ibono ɔ laa kyu sa mɔ-bi Kirisito mɔ, ɔ laa
yɛgɛ aye-rɛ mɔ a' dabɔlɛ de a' nyɛ gɛnen
ilaa ibono. Pɛi de a' lɔɔ nyɛ gɛnen ilaa
ibono mɔ, i gyɛ ibono a laa wu awɔrɔfɔɔ
fɛɛ Kirisito-lɛɛ mɔ ɔnan de gɛmara mɔ,
a' nyɛ mɔ-nyisigyi mɔ ɔnan kee.

*Wurubuaar*ɛ Laa Yɛgɛ A Laa Baa Nyɛ Nyisigyi

18 Nɛ kerɛ pɛwu faa mɔ, gɛkyena gɛdɛ
dɔ awɔrɔfɔɔ abono a kya wu mɔ, a maŋ
taa fo nyisigyi ɔbono Wurubuaarɛ laa baa
sa aye gɛkaako mɔ ba-a pi-i. 19 Gɛnen
nyisigyi baarɛ so mɔ, i kya da ilaa ibono
pɛwu Wurubuaarɛ gi lɛɛ mɔ kpa-kpa yɛɛ
Wurubuaarɛ ɔ' lɛɛ asa abono mɛ gyɛ mɔ-
biana mɔ gɛwi nyiile. 20 Nperɛ berɛ mɔ, ɔ
yɛgɛ mɔ-ilaa lɛɛsɛ kamaasɛ i kya kpon. I
mɛŋ kya lii imɔ gbaa-gbaa asɛ yɛɛ nkana
i' kpon gɛnen. I lii daa mɔ asɛ. Mɔ-ansi
a gyan ilaa iko so. 21 I lii fɛɛ gɛkaabono ɔ
laa yɛgɛ mɔ-biana mɛ' nyɛ mɔmɔ-nyoro
lii awɔrɔfɔɔ dɔ de mɛ' nyɛ nyisigyi mɔ,
ɔ laa yɛgɛ mɔ-ilaa lɛɛsɛ pɛwu kee i' nyɛ

imɔ-nyoro de iŋ baa wu' gyɔ de imɔ kee i' nyɛ nyisigyi.

22 A nyi yɛɛ ilaa kamaasɛ ibono Wurubuaarɛ gi lɛɛ mɔ, i kya yiyɛɛ baa lii de ndɛ, fɛɛ gɛnɔɔbono gɛdun gɛ kya tu ɔkyii ne ɔ kya yiyɛɛ mɔ. 23 Dabɔlɛ aye abono Wurubuaarɛ gi kyu mɔ-Oduduu mɔ kyu kyɛɛ aye mɔ gbaa a kya yiyɛɛ. Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ne ɔ daa gikyu sa aye de i' lɛɛ nyiile aye yɛɛ a laa nyɛ gɛkaako-lɛɛ nyisigyi kee. A san a tɛ a gyoo daa gɛkaabono Wurubuaarɛ laa yɛgɛ i' lii gɛwi yɛɛ aye ne o kyu yɛɛ a' wɔra mɔ-biana gɛsintin mɔ. I lii fɛɛ ɔ laa yɛgɛ aye-nyoro gibi mɔ gi' kyingi de gi' nyɛ nyisigyi. 24 Gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi mɔlɛgɛ aye ne o kyu aye yɛɛ a gyɛ mɔ-biana mɔ, i yɛgɛ aye-ansi a gyan ilaa ibono ɔ laa kii wɔra sa aye gɛkaako mɔ so. Naafo a ti nyɛ ibono aye-ansi a gyan imɔ so mɔ, nkana iŋ baa tiri yɛɛ a' baa kii kerɛ imɔ-ɔkpa. Anɛ ne nan kii kyena kerɛ ilaa ibono ɔ ti ɔ kya wu mɔ ɔkpa? 25 Gɛnɔɔbono i dɛ faa, aye-ansi a gyan ilaa dɛnsɛ ibono a mɛŋ ti wu kerɛ mɔ so, ne a nyɛ gisen a tɛ a gyoo imɔ kaaborɛ i' baa yii aye-gibaa.

26 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kee kya kpaa aye ibono aŋ bo lon mɔ so. A mɛŋ nyi gɛdalaa fɛɛ gɛnɔɔbono i kaaborɛ a' dalaa mɔ. Imɔso Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gbaa-gbaa ne n kya dalaa ɔ kya kolɛ Wurubuaarɛ ɔ kya kpaa aye. Ɔ kya dalaa mɔ, ɔ kya sɔnga foo-foo, ibono nyamesɛ maŋ bii imɔ-atɔgɛbi. 27 Wurubuaarɛ ɔbono o nyi nyamesɛ gisen dɔ ilaa mɔ berɛ kya bii ilaa ibono Wurubuaarɛ Oduduu mɔ darɛ mɔ. I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kya dalaa kolɛ ilaa sa aye abono Wurubuaarɛ gi lɔrɔ aye yela sa mɔ-nyoro mɔ, ɔ kya dalaa daa naa de Wurubuaarɛ gɛlaarɛ so.

28 Fɛɛ gɛnɔɔbono a nyi mɔ, ilaa kamaasɛ ibono i kya ba mɔ, Wurubuaarɛ kya kyu imɔ pɛwu wɔra gɛsun de i' bara ilaa dɛnsɛ sa abono mɛ kya laarɛ mɔ-ilaa mɔ. Mɔmɔ ne n gyɛ abono ɔ tɔgɛ ɔmɔ yɛɛ mɛ' kyu mɔmɔ-nyoro sa mɔ gɛnɔɔbono i laa nyɛ kyena de mɔ-gɛwɔnsa gɛbono ɔ wolaa sa yela mɔ. 29 I kya nyiile yɛɛ pɛi de ɔ' lɛɛ ilaa kamaasɛ mɔ, ɔ wolaa bii asa ako, ne gɛnen asa abono ne ɔ tɔgɛ yela yɛɛ mɛ laa baa wɔra fɛɛ mɔ-bi mɔ ɔnan de mɔ-bi mɔ, mɔ, ɔ' wɔra ɔdaa sa asa sakyɔ. 30 Imɔso mɔmɔ abono Wurubuaarɛ gi wolaa tɔgɛ yela yɛɛ mɛ laa wɔra fɛɛ mɔ-bi mɔ mɔ, mɔmɔ kee ne ɔ tɔgɛ yɛɛ mɛ' kyu mɔmɔ-nyoro sa mɔ. Abono ɔ tɔgɛ ɔmɔ gɛnen mɔ, mɔmɔ kee ne o kyu yɛɛ mɔmɔ-gisen dɔ i boran sa mɔ. Abono o kyu ɔmɔ gɛnen mɔ, mɔmɔ kee ne ɔ laa kyu mɔ-nyisigyi mɔ sa.

*Wurubuaar*ɛ Gi Tansi Laarɛ Aye-Ilaa Kyu Naa De Yesu So

31 To! A tɔgɛ gɛnen ilaa idɛ faa mɔ, menɛ ne n baa san? Nengyene Wurubuaarɛ yelɛ aye-gɛmara mɔ, anɛ ne nan taalɛ kɔ de aye? 32 Wurubuaarɛ mɛŋ kine yɛɛ ɔ maŋ kyu mɔ-bi gbaa-gbaa kyu sa de o' wu' sa aye pɛwu faa mɔ, fɛ mɛŋ nyi yɛɛ ɔ laa bugi mɔ-gisen kyu ilaa dɛnsɛ kamaasɛ kee kyu bɔla aye? 33 Aye abono Wurubuaarɛ gi lɛɛ gibaa yii yɛɛ ɔ laa lɔrɔ aye yela sa mɔ-nyoro mɔ, anɛ ne nan taalɛ tɔgɛ yɛɛ a bo ilaa nyɛnyɛn? Wurubuaarɛ gbaa-gbaa ne n ti nyɛ kyu aye yɛɛ aye-asen dɔ i boran faa mɔ, 34 anɛ ne nan baa bun aye gipuɛɛ? Kirisito Yesu abɛɛ? Mɔ ne n wu' sa aye, ne o kyingi lii ibuni dɔ sa aye. Ɔ tɛ Wurubuaarɛ gibaa gyisɛ so ɔ kya gyi gɛwura, ne mɔ kee ne n gyɛ ɔbono ɔ kya dɛ Wurubuaarɛ giserɛ ɔ kya sa aye.

35 Menɛ ne nan tu aye ne Yesu Kirisito maŋ baa laarɛ aye-ilaa? Gɛyiyɛɛ abɛɛ awɔrɔfɔɔ abɛɛ mɛ laa ka aye-ansi, abɛɛ akon, abɛɛ ayen, abɛɛ gɛnsipɛɛrɛ, abɛɛ asa mɛ laa mɔɔ aye daa, fɛ nyi yɛɛ imɔ idɛ dɔ iko i laa taalɛ yɛgɛ Yesu ɔŋ baa laarɛ aye-ilaa? 36 Mɛ ŋmarasɛ ilaa idɛ ɔnan yela Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ yɛɛ,

"Wurubuaarɛ, fo so mɔ, owi kamaasɛ dɔ mɔ
asa mɛ kpɛ ma-a laarɛ aye-imɔɔten daa.
Imɔso a dɛ daa fɛɛ isandɛ ibono mɛ tɔgɛ yela yɛɛ mɛ laa mɔɔ mɔ."

37 Imɔ idɛ pɛwu dɔ mɔ, a nyi yɛɛ Kirisito kya laarɛ aye-ilaa. Kyu naa de mɔ so ne a kya kɔ lii imɔ ikamaasɛ dɔ. 38 N tansi n nyi me-gisen dɔ yɛɛ sɛi-sɛi maŋ taalɛ yɛgɛ Yesu ɔŋ baa laarɛ aye-ilaa. Lɛwu-o, nkpa-o, Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ-o, ilaa ibonoana pɛwu i kya nyɛ ɔlon anyamesɛ so mɔ-o, ilaa ibono i laa ba ndɛ-ndɛ daa-o, ɔkɛ abɛɛ ɔkaamara ilaa daa-o,

39 i bo daa gɛsinkpan gɛsɛ-o, i bo soso
daa-o, abɛɛ Wurubuaarɛ ilaa lɛɛsɛ sɛnsɛ
ibono i san mɔ pɛwu mɔ daa-o, imɔ iko-rɛ
iko i maŋ taalɛ yɛgɛ Wurubuaarɛ ɔŋ baa
laarɛ aye-ilaa. Ɔ laa kpɛ ɔ kya laarɛ aye-
ilaa kyu naa de aye-Wura Kirisito Yesu so.

9

*Wurubuaar*ɛ Gi Lɛɛ Yii Mɔ-Adɛ Isirale Awura Mɔ

1 Kyu lii me-rɛ Kirisito ginyamesɛ kolon
mɔ so mɔ, n nyi yɛɛ ilaa ibono nan baa
tɔgɛ faa i gyɛ gɛsintin. Meŋ kya kɛɛ
abon. Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kee kya
yɛgɛ n' bii me-gisen dɔ yɛɛ i gyɛ gɛsintin.
2-3 Ibono me-adɛ Isirale awura mɛŋ kyule
ka gyan Kirisito so de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ
amɔlɛgɛ so mɔ, mɔmɔ-ilaa i tansi i bo
me ayen, ne me-gisen gi kya dɛɛ me owi
kamaasɛ dɔ mɔmɔ so. Naafo i laa sa
de i' kyu me kyu kyarɛ mɔmɔ de mɛ'
nyɛ Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ mɔ mɔ, nkana
nan kyule yɛɛ Wurubuaarɛ ɔ' tɔgɛ nnɔ
wɔra me de ɔ' kyadɛ me-lɛɛ ɔwolɛ fuɛ
lii Kirisito adɛ dɔ de i' kyu mɔmɔ kyu yii
me-giyaa. I kya nyiile yɛɛ me-rɛ mɔmɔ
a gyɛ daa nkalan kolon. 4 Isirale awura ne
Wurubuaarɛ gi lɛɛ yii yɛɛ mɛ' wɔra mɔ-
asonbo. Mɔmɔ kee ne ɔ lɛɛ mɔ-nyisigyi
mɔ gɛwi nyiile. Ɔ yɛgɛ mɔ-rɛ mɔmɔ mɛ
wɔra gɛnɔ gikpadɔ gifonɛɛ, ne mɔmɔ-
abaa dɔ ne o kyu mɔ-nbara mɔ kyu wɔra.
O nyiile mɔmɔ gɛnɔɔbono mɛ' kyu son
mɔ mɔ. Ɔ ka ilaa dɛnsɛ yela sa mɔmɔ.
5 Mɔmɔ-adedaabo gyangbarasɛ mɛ wɔra
asa gbaa'gbaa Wurubuaarɛ asɛ. Mɔmɔ-
ɔpaa dɔ ne mɛ korogɛ ɔbono ɔ kya yɛgɛ
asa mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena
mɔ. Ɔ gyɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ kya gyi
gɛwura ilaa kamaasɛ so. Ayenbi a' wɔra
mɔ-lɛɛ gɛkpaa-gɛkpaa. I' ba gɛnen.

*Iŋ Gy*ɛ Aberaham Ɔpaa Dɔ Awura Pɛwu Ne N Gyɛ

*M*ɔ-Anaanabi Gɛsintin

6 To! Imɔso Wurubuaarɛ maŋ baa wɔra
ilaa ibono ɔ ka yela sa Isirale awura mɔ? Ɔ
laa wɔra! Iŋ gyɛ mɔmɔ pɛwu berɛ ne ɔ
laa wɔra imɔ sa. I lii fɛɛ i mɛŋ gyɛ Isirale
anaanabi mɔ pɛwu ne n gyɛ Isirale awura
gɛsintin. 7 I mɛŋ gyɛ Aberaham ɔpaa dɔ
pɛwu kee ne n gyɛ mɔ-anaanabi gɛsintin.
I lii fɛɛ Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa Aberaham
yɛɛ,
"Kyu naa de fo-bi Ayisiki so ne fo laa nyɛ
anaana
de anaana-anaana-ana abono nɛ ka
yela sa fo mɔ."
8 Agyɛbi adɛ gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ Wu-
rubuaarɛ mɛŋ kalɛ nbii nbono Abera-
ham gi korogɛ mɔ pɛwu yɛɛ mɛ gyɛ
mɔ Wurubuaarɛ mɔ-biana gɛsintin. Nbii
nbono Wurubuaarɛ gi wolaa ka yela sa
Aberaham mɔ wolɛ ne Wurubuaarɛ gi kyu
yɛɛ mɛ gyɛ Aberaham mɔ-biana gɛsintin.
9 Wurubuaarɛ gɛnɔ dɔ agyɛbi abono o ka
yela sa Aberaham mɔ ne n gyɛ yɛɛ,
"Gɛsi gɛko fafaanan aberɛ n' baa kii ba mɔ,
fo-ka Sara dɛ gɛbii nyensɛɛ."
10 Iŋ gyɛ imɔ idɛ wolɛ. Gɛnen gɛbii
nyensɛɛ mɔ ne n gyɛ aye-naana Ayisiki.
Aye-naana Ayisiki baarɛ gi kyu ɔkyii, mɛ
kya terɛ mɔ yɛɛ Rebɛka. Rebɛka gi korogɛ
ataana sa mɔ. Mɛ gyɛ anyen. Yɛgɛ nbii
mɔ gi dabɔlɛ gi gyɛ onyi kolon ɔsɛ kolon
faa mɔ, 11-12 owi ɔbono gi san gi bo mɔmɔ-
nyi ɔtɔ dɔ mɔ, Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa
mɔmɔ-nyi yɛɛ,
"Fo-nbii mɔ dɔ mɔ, ɔbelɛnsɛ mɔ laa kisee
son ɔpii mɔ."
Gɛnen aberɛ abono pɛwu mɔ, nbii ndɛ giŋ
ti lii gifuli de gi' wɔra ilaa dɛnsɛ abɛɛ ilaa
nyɛnyɛn. Wurubuaarɛ gi tɔgɛ gɛnen ilaa
idɛ sa onyi mɔ de i' lɛɛ nyiile yɛɛ ɔ kya
lɛɛ yii asa gɛnɔɔbono i laa kyena de mɔ-
gɛwɔnsa gɛbono ɔ wolaa sa yela mɔ. Iŋ
gyɛ asa ilaa wɔrasɛ so; Wurubuaarɛ ne n
kya tɔgɛ yɛɛ ɔ lɛɛ yii isa daa ne i kya ba
gɛnen. 13 Mɛ ŋmarasɛ Wurubuaarɛ agyɛbi
ako kyu lii nbii ndɛ so yela yɛɛ,
"Nɛ laarɛ Gyeekɔpo ilaa. Isawu berɛ nɛ
kyo mɔ."

*Wurubuaar*ɛ Kya Wɔra Ilaa Imɔ-Ɔkpa So

14 Imɔ idɛ faa mɔ, nnɛ ne a laa tɔgɛ
ne? A' tɔgɛ yɛɛ Wurubuaarɛ mɛŋ kya
wɔra mɔ-ilaa imɔ-ɔkpa so abɛɛ? I mɛŋ
gyɛ gɛnen. 15 I dɛ daa fɛɛ gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa Mosisi mɔ. Wu-
rubuaarɛ gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ,
"Ɔbono n kya laarɛ n' su mɔ gitolon mɔ,
mɔ ne nan su gitolon,
ne isa ɔbono mɔ-ilaa i bo me ayen ne
i gyɛ me-gɛlaarɛ yɛɛ n' kpaa mɔ
mɔ, mɔ ne nan kpaa."

16 Imɔso i mɛŋ gyɛ nyamesɛ gɛlaarɛ ilaa abɛɛ mɔ-ilaa wɔrasɛ so ne Wurubuaarɛ
kya kerɛ de ɔ' kpaa mɔ. I kya lii daa
Wurubuaarɛ ɔbono ɔ kya su asa gitolon
mɔ asɛ.
17 Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ mɔ mɛ
ŋmarasɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa
Igyipiti wura ɔko yɛɛ,
"Me ne n yɛgɛ fo' gyi gɛwura.
Nan yɛgɛ ilaa ibono i laa tu fo mɔ
i' lɛɛ me-ɔlon gɛwi nyiile asa
de mɛ' lɛɛ me-ginyen gɛsinkpan so
gɛten kamaasɛ."
18 Imɔso asa abono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ
yɛɛ ɔ laa su mɔmɔ gitolon mɔ, mɔmɔ ne
ɔ kya su gitolon, ne abono ɔ tɔgɛ yɛɛ mɛ'
wɔra gisoɔlon mɔ, mɔmɔ ne nan wɔra
gisoɔlon.

*Fo Laa S*ɔɔ Akyɔɔlɛ De Wurubuaarɛ?

19 Fɛye dɔ ɔko laa taasɛ me yɛɛ, "Ne
gɛnen ne i dɛ berɛ mɔ, nnɛ so ne Wu-
rubuaarɛ laa baa tɔgɛ yɛɛ a bo ilaa
nyɛnyɛn? I lii fɛɛ anɛ ne n bo no
ɔ laa taalɛ kine Wurubuaarɛ gɛlaarɛ?"
20 N' kisee taasɛ kaasɛ mɔ kee yɛɛ, "Fo
nyamesɛ fo ne n gyɛ anɛ, fo laa sɔɔ
akyɔɔlɛ de Wurubuaarɛ?" Gɛlɔbi gɛ maŋ
taalɛ taasɛ gɛmɔ-ɔpɔrɔbo yɛɛ, "Menɛ n
wɔra ne fo pɔrɔ me gɛnen?" 21 Ɔpɔrɔbo
mɔ bo ɔkpa gɛbɔlɛ mɔ so de ɔ' taalɛ yɛ
gɛmɔ-gisodoo kolon dɔ de o' kyu gibaafon
kyu pɔrɔ ilaa ibono mɛ kya kyu gyi nkɛ
belɛ mɔ de o' kyu gibaafon nyɔsɛ mɔ kyu
pɔrɔ ilaa ibono mɛ kya keda nkɛ yanyansɛ
mɔ. 22 Gɛnen kee ne Wurubuaarɛ ilaa
wɔrasɛ i dɛ ne. Ɔ bo ɔkpa de ɔ' lɛɛ
mɔ-ginyadon de mɔ-ɔlon nyiile asa. Imɔ
gɛnen gbaa mɔ, ɔ nyɛ gisen belɛ sa
asa abono ɔ dɛ ɔmɔ ginyadon ne nkana
mɛ kaaborɛ ɔ' biidɛ mɔmɔ-giso gɛkpaa-
gɛkpaa mɔ. 23 Ɔ nyɛ gisen gɛnen daa de ɔ'
nyɛ lɛɛ mɔ-nyisigyi belɛ nyiile asa abono
ɔ laa su mɔmɔ gitolon mɔ. Ɔ wolaa lɔrɔ
gɛnen asa abono yela yɛɛ ɔ laa sa mɔmɔ
mɔ-nyisigyi belɛ. 24 Aye ne n gyɛ gɛnen
asa abono ɔ tɔgɛ yɛɛ a' kyu aye-nyoro sa
mɔ. I mɛŋ gyɛ yɛɛ aye gɛnen asa abono
pɛwu a gyɛ Gyuda awura. Aye dɔ ako mɛ
gyɛ asa kpɛi-kpɛi kee.
25 Wurubuaarɛ gi tɔgɛ gɛnen ilaa idɛ
ɔnan sa mɔ-ikalan ɔtɔgɛbo Hoseeya, ne ɔ
ŋmarasɛ imɔ yela mɔ-ɔwolɛ dɔ yɛɛ,
"Asa abono nkana mɛ mɛŋ gyɛ me-adɛ
mɔ,
idɛ kon berɛ nan terɛ mɔmɔ yɛɛ
'me-adɛ'.
Abono nkana meŋ laarɛ mɔmɔ-ilaa mɔ,
nan tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
'Idɛ kon berɛ n kya laarɛ fɛye-ilaa.' "
26 Hoseeya gi kii ŋmarasɛ mɔ-ɔwolɛ mɔ
dɔ kee yɛɛ,
"Nfono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
'Fɛŋ gyɛ me-adɛ' mɔ,
nono kee ne Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo
no adaa-adaa mɔ
laa kisee tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ, 'Fɛ gyɛ
me-biana'."
27 Isaya gi wu Isirale awura ilaa tɔgɛ yela
yɛɛ,
"Isirale awura ne n kine mɛ nyaakyɔ
fɛɛ apoo gigengen so giŋɛsii mɔ,
mɔmɔ dɔ asa kalɛsɛ ne Wurubuaarɛ
laa mɔlɛgɛ
de mɛ' nyɛ ɔkyenaten mɔ asɛ.
28 Wura Wurubuaarɛ laa gyi anyamesɛ
pɛwu nbɛlɛ mɔ,
ilaa ibono ɔ laa tɔgɛ nbɛlɛ mɔ dɔ
mɔ, imɔ ne ɔ laa wɔra.
Ɔ maŋ yɛgɛ i' kɛɛla."
29 I dɛ daa fɛɛ ilaa ibono Isaya gi wolaa wu
tɔgɛ kee mɔ. Ɔ tɔgɛ yɛɛ,
"Nengyene Wura Wurubuaarɛ Ɔlolonbo
mɔ
ɔ mɛŋnan taa anaanabi kalɛsɛ ako
yɛgɛ sa aye mɔ,
naafo ɔfaanan aye-oyuduu gi sii
fɛɛ Sodom de Gomora isowolɛ-lɛɛ
mɔ ɔnan."

*Gyuda Awura M*ɛ Mɛŋ Sɔɔ Wurubuaarɛ Ɔkalan Konkonsɛ Mɔ Gyi

30 Imɔso a' baa' tɔgɛ yɛɛ menɛ? Nkana
asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ
mɛŋ kya laarɛ ɔkpa ɔbono so Wurubuaarɛ
laa kyu mɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i boran.
Idɛ kon mɔ, kyu naa de mɔmɔ-gikagyan
gibono mɛ ka gyan Kirisito so mɔ, mɛ nyɛ
Wurubuaarɛ gi kyu mɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-
asen dɔ i boran. 31 Gyuda awura mɔ berɛ,
owi kamaasɛ dɔ mɔ, mɛ kpɛ mɛ kya pɛɛrɛ
ansi daa nbara gigyi so de Wurubuaarɛ ɔ'
kerɛ de o' kyu mɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-asen
dɔ i boran. Mɛ mɛŋ kii nyɛ gɛnen. 32 I
wonɛ so? I kya nyiile yɛɛ mɛ nyi yɛɛ
mɔmɔ-nbara gigyi so ne Wurubuaarɛ laa
kyu mɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i boran.
Mɛ mɛŋ naa de gikagyan gibono mɛ laa

ka gyan Kirisito so mɔ. Mɔ ne n gyɛ gibui
gibono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ akpalɛ dɔ yɛɛ
gi laa yɛgɛ de asa mɛ' sidi mɔ. Gɛsintin
mɔ, i wɔra fɛɛ Gyuda awura mɔ mɛ sidi
de gɛnen gibui mɔ ne. 33 Wurubuaarɛ gi
tɔgɛ mɔ-agyɛbi mɔ dɔ yɛɛ,
"Fɛ' kerɛ! Nan kyu gibui yela Sayon
ɔsowolɛ so.
Gɛnen gibui mɔ gi laa yɛgɛ asa mɛ' sidi de
mɛ' lii tɔrɔ.
Asa abono mɛ ka gyan gɛnen gibui gibono
so mɔ berɛ,
ipeeli i maŋ gyi mɔmɔ."

10

*I Tansi I Tiri Me Y*ɛɛ Isirale Awura

*M*ɔmɔ-rɛ Wurubuaarɛ Nsana I' Nyɛ
Lɔrɔ
1 Me-nanboana Yesu asonbo, i tansi i tiri
me yɛɛ Isirale awura mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ
amɔlɛgɛ de mɛ' nyɛ mɔ asɛ gɛkyena. Lii
gɛnen so mɔ, n kya kolɛ Wurubuaarɛ mi-i
sa mɔmɔ. 2 N nyi mɔmɔ so yɛɛ nkana mɛ
tansi kyu mɔmɔ-nyoro kyu sa Wurubuaarɛ
ɔson mɔ. Mɛ mɛŋ kii bii ɔkpa ɔbono so
i kaaborɛ mɛ' kyu de Wurubuaarɛ ɔ' nyɛ
kyu ɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i boran mɔ.
3 Mɛ mɛŋ nyi yɛɛ pɛi ne Wurubuaarɛ laa
kyu nyamesɛ yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran
mɔ, i kya lii daa mɔ Wurubuaarɛ gbaa-
gbaa asɛ. Isirale awura mɔ berɛ, mɛ kya
laarɛ mɛ' tɔgɛ mɔmɔ-gibaa so daa yɛɛ, "A
gyi Wurubuaarɛ nbara ndɛ abɛɛ ndɛ so
mɔ, Wurubuaarɛ laa wu yɛɛ aye-asen dɔ i
boran." Imɔso mɛ mɛŋ kya bara mɔmɔ-
nyoro gɛsɛ sa Wurubuaarɛ de mɔ ne o'
kyu mɔmɔ-asen dɔ yɛɛ i boran. 4 I kya
nyiile yɛɛ Kirisito gi logɛ gɛnɔɔbono asa
mɛ laa gyi Wurubuaarɛ nbara mɔ so de
Wurubuaarɛ o' kyu mɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-
asen dɔ i boran mɔ. Wurubuaarɛ gi san ɔ
kya laarɛ daa yɛɛ o' kyu ɔkamaasɛ ɔbono
ɔ laa ka gyan Kirisito so mɔ yɛɛ mɔ-gisen
dɔ i boran.
5 Abono mɛ laa tɔgɛ yɛɛ mɛ laa gyi
Wurubuaarɛ nbara mɔ so daa pɛi de Wu-
rubuaarɛ ɔ' lɔɔ kyu ɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-asen
dɔ i boran mɔ, Mosisi gi ŋmarasɛ mɔmɔ
so ilaa yela yɛɛ,
"Ɔbono o gyi nbara mɔ so mɔ ne nan nyɛ
kyena Wurubuaarɛ asɛ kyu naa de
nmɔ so."
6 Abono, mɔ, mɛ laa ka gyan Wurubuaarɛ
so de ɔ' mɔlɛgɛ mɔmɔ de o' kyu ɔmɔ yɛɛ
mɔmɔ-asen dɔ i boran mɔ, mɛ ŋmarasɛ
mɔmɔ so ilaa yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ
kee yɛɛ,
"Gɛŋ sa fo' taasɛ fo-nyoro yɛɛ,
'Anɛ ne nan kpe Wurubuaarɛ dɔ sa
me ne?' "
(Imɔ ne n gyɛ yɛɛ ɔ' kpaa kpelegɛrɛ
Kirisito lii Wurubuaarɛ dɔ ba de ɔ'
baa mɔlɛgɛ fo.)
7 "Abɛɛ 'Anɛ ne nan kpelegɛ kpe ibuni dɔ
sa me ne?' "
(Imɔ ne n gyɛ yɛɛ ɔ' kpaa kyu Kirisito ba
de ɔ' baa mɔlɛgɛ fo.)
8 Mɔ, menɛ ne a laa wɔra de a' nyɛ Wu-
rubuaarɛ amɔlɛgɛ mɔ? Gɛnen ɔkalan mɔ
ne a kpɛ a kya tɔgɛ a sa asa yɛɛ, "Fɛ' ka
gyan Kirisito so, fɛ' ka gyan Kirisito so" mɔ.
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ a kya tɔgɛ yɛɛ,
"Wurubuaarɛ ɔkalan mɔ mɛŋ bo gɛta de
fɛye;
ɔ bo fɛye-nnɔ dɔ ne ɔ bo fɛye-asen
dɔ."
9 Imɔ ne n gyɛ yɛɛ nengyene fo nyamesɛ
fo bugi fo-gɛnɔ tɔgɛ yɛɛ
"Yesu Kirisito ne n gyɛ Wura,"
ne fo sɔɔ gyi fo-gisen dɔ
yɛɛ Wurubuaarɛ gi kyingi mɔ lii
ibuni dɔ mɔ,
Wurubuaarɛ laa mɔlɛgɛ fo de fo' nyɛ
mɔ asɛ gɛkyena.
10 I lii fɛɛ nyamesɛ kya sɔɔ gyi mɔ-gisen
dɔ daa ne
Wurubuaarɛ kya kyu mɔ yɛɛ mɔ-
gisen dɔ i boran.
Ne ɔ kya kii bugi gɛnɔ tɔgɛ imɔ sa asa ne
ɔ kya nyɛ Wurubuaarɛ kya mɔlɛgɛ
mɔ de ɔ' nyɛ kyena mɔ asɛ.
11 Mɛ ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi
ɔwolɛ mɔ dɔ yɛɛ,
"Ɔbono ɔ ka gyan mɔ so mɔ, kaasɛ maŋ
gyi ipeeli."
12 Gisɔɔgyi ilaa idɛ i gyɛ gɛsintin sa
Gyuda awura de asa sɛnsɛ pɛwu. I lii fɛɛ
anyamesɛ pɛwu mɛ bo daa Wura kolon.
Ɔkamaasɛ ɔbono ɔ saawo terɛ mɔ mɔ,
ɔ laa tansi wɔra ilaa sa mɔ. 13 I dɛ daa
fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ mɔ-
agyɛbi dɔ mɔ. Ɔ tɔgɛ yɛɛ,
"Ɔkamaasɛ ɔbono ɔ saawo terɛ Wura
Wurubuaarɛ mɔ,
ɔ laa mɔlɛgɛ mɔ."

14 Nnɛ so ne anyamesɛ mɛ laa saawo
terɛ isa ɔbono mɛ mɛŋ ka gyan mɔ so mɔ?
Ne nnɛ so ne mɛ laa ka gyan isa ɔbono
mɛ mɛŋ ti nu mɔ so kerɛ mɔ? Nengyene
asa mɛ maŋ nyɛ ɔko de ɔ' tɔgɛ mɔ-ilaa sa
mɔmɔ mɔ, nnɛ ne mɛ laa wɔra de mɛ' nu
mɔ so? 15 Nengyene Wurubuaarɛ mɛŋ lɛɛ
asa sun de mɛ' tɔgɛ mɔ-ilaa sa asa mɔ, i
maŋ nyɛ atɔgɛbo. I dɛ daa fɛɛ gɛnɔɔbono
mɛ ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ
mɔ. Mɛ ŋmarasɛ yɛɛ,

"Asa abono mɛ naa mɛ kya tɔgɛ
Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ mɔ
mɛ kya sa asa mɔ,
mɔmɔ-ginaa gibono gi tansi gi kya gyi
ginsi!"

16 Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa faa, iŋ taa gyɛ
asa abono pɛwu mɛ nu ɔkalan konkonsɛ
baarɛ mɔ ne n laarɛ mɛ' nu ɔkalan mɔ
gɛsɛ. Gɛnen so mɔ, Wurubuaarɛ ikalan
ɔtɔgɛbo ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Isaya
mɔ gi taasɛ Wurubuaarɛ yɛɛ,

"O Wurubuaarɛ, fo-ɔkalan ɔbono a tɔgɛ
faa,
anɛ ne n sɔɔ mɔ gyi ne?"

17 Imɔso pɛi ne nyamesɛ laa sɔɔ ɔkalan
mɔ gyi mɔ, gɛnen mɔ, o nu mɔ. Ne
nyamesɛ, mɔ, laa nyɛ nu ɔkalan mɔ mɔ,
gɛnen mɔ, ɔ nyɛ ɔko gi tɔgɛ Kirisito ilaa
sa mɔ.

18 N kya taasɛ yɛɛ imɔso Isirale awura
mɔ mɛ mɛŋ ti nu gɛnen Wurubuaarɛ
ɔkalan baarɛ? Mɛ ti nu! I lii fɛɛ Wu-
rubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ mɔ i tɔgɛ kyu lii
ɔkalan mɔ atɔgɛbo mɔ so yɛɛ,

"Mɔmɔ-ilaa tɔgɛsɛ i nu gyan gɛsinkpan
gɛten kamaasɛ.
Gɛsinkpan so gɛtɛɛko iŋ san
yɛɛ asa mɛ mɛŋ nu mɔmɔ-agyɛbi
tɔgɛsɛ."

19 N' kii taasɛ kee yɛɛ, "Imɔso Isirale awura
mɔ mɛ mɛŋ nu Wurubuaarɛ ɔkalan mɔ
gɛsɛ?" Mɛ nu mɔ gɛsɛ. Gigyangbarasɛ
mɔ, Mosisi gi ŋmarasɛ Wurubuaarɛ agyɛbi
ako yela yɛɛ,

Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa Isirale awura mɔ
yɛɛ,
"Asa abono fɛye yɛɛ mɛ mɛŋ bo gikɔ
dɔ mɔ,
nan mɔlɛgɛ ɔmɔ de i' nyɛ loo fɛye!
Asa abono fɛye yɛɛ mɛ mɛŋ nyi ɔlaako
mɔ,
nan mɔlɛgɛ gɛnen asa mɔ de fɛ' nyɛ
kyu ginyadon."

20 Isaya kee gi taalɛ da gikan tɔgɛ Wu-
rubuaarɛ agyɛbi ako yɛɛ,

"Mɔmɔ abono nkana mɛŋ kya pɛɛrɛ ansi
de mɛ' bii me mɔ,
mɔmɔ ne nan nyɛ bii me.
Nan lɛɛ me-nyoro nyiile
asa abono mɛ mɛŋ kya taa taasɛ me
so mɔ."

21 Isirale awura mɔ berɛ Wurubuaarɛ gi
tɔgɛ kyu lii mɔmɔ so yɛɛ,

"Gɛkɛ kamaasɛ n kpɛ mi-i buɛɛlɛ
gisomaanu de ansiɔlon awura adɛ
yɛɛ mɛ' ba de n' kun ɔmɔ."

11

*Wurubuaar*ɛ Gi Su Isirale Awura Gitolon

1 N' taa taasɛ ilaa idɛ. "Wurubuaarɛ
gi kine mɔ-adɛ Isirale awura mɔ?" Kuaa!
Ɔŋ kine mɔmɔ. Me, Pɔɔlo, gbaa-gbaa n
gyɛ daa Isiralenyen. Aberaham ɔnaanabi
ne n' gyɛ. Nɛ lii daa Bɛngyamin gɛten
dɔ. 2 Wurubuaarɛ mɛŋ kine mɔ gbaa-
gbaa adɛ abono ɔ wolaa o nyi ɔmɔ pɛi
ne ɔ lɛɛ ilaa kamaasɛ mɔ. Fɛ mɛŋ nyi
Ilaagya agyɛbi abono mɛ ŋmarasɛ yela
Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ mɔ? Ilaagya gi
lɔgedɛ kyu lii Isirale awura ilaa wɔrasɛ so
sa Wurubuaarɛ, ne mɛ ŋmarasɛ imɔ yela
yɛɛ,

3 "Wurubuaarɛ, mɛ boori fo-asunbi
ilɛɛten,
ne mɛ mɔɔ fo-ikalan atɔgɛbo.
I san daa me-wolɛ. Ne mɛ kya laarɛ me kee
imɔɔten."

4 Ilaagya gi tɔgɛ gɛnen mɔ, nnɛ ne Wu-
rubuaarɛ gi lɛɛ gɛnɔ sa mɔ? Wurubuaarɛ
yɛɛ,

"I san me anyen nwɛ ikue-isa de saalaa
abono nɛ kɔrɔsɛ yela sa me-nyoro.
Mɔmɔ gɛnen asa abono berɛ, mɛ mɛŋ
ŋmii ɔkperɛ
ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Baalɛ mɔ
kerɛ."

5 Aye-lɛɛ aberɛ adɛ dɔ kee mɔ, i bo
Isirale awura akalɛsɛ abono Wurubuaarɛ
gi kɔrɔsɛ yela sa mɔ-nyoro. Mɔ-gitolon
mɔ so ne ɔ lɛɛ gibaa yii ɔmɔ gɛnen. 6 Ne
i gyɛ daa Wurubuaarɛ gitolon mɔ so berɛ
mɔ, iŋ baa i gyɛ mɔmɔ-ilaa dɛnsɛ ibono
mɛ taalɛ wɔra sa mɔ mɔ so. Nkana fɛɛ
mɔmɔ-ilaa dɛnsɛ mɔ so ne ɔ lɛɛ gibaa
yii ɔmɔ mɔ, nkana aŋ baa nyɛ tɔgɛ yɛɛ
gitolon ne ɔ bo ne ɔ wɔra gɛnen.

7 N' baa tɔgɛ yɛɛ menɛ? Isirale
awura mɔ mɛ laarɛ yɛɛ Wurubuaarɛ
o' kyu mɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i bo-
ran. Mɛŋ kii nyɛ gɛnen. Mɔmɔ dɔ
abono Wurubuaarɛ gi wolaa lɛɛ gibaa yii
mɔ berɛ ne n nyɛ Wurubuaarɛ gi kyu
mɔmɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i boran. Isirale
awura sɛnsɛ mɔ, mɔ, Wurubuaarɛ gi yɛgɛ
mɔmɔ-aso dɔ i kɔrɔ ifuu. 8 I dɛ daa
fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ ŋmarasɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi dɔ mɔ. Mɛ ŋmarasɛ yɛɛ,
"Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɛ wɔra fɛɛ asa
abono mɛ dɛ ginsi gidɛ.
Mɛŋ kya wu mɔ-ilaa bii, ne mɛŋ kya nu mɔ
asɛ.
Imɔ ne n kpɛ san i dɛ sa mɔmɔ kyu baa lii
de ndɛ faa."
9 Deefidi gi tɔgɛ kyu lii mɔmɔ so yɛɛ,
"Yɛgɛ mɔmɔ-ɔkon ɔbono mɛ kya gyi mɔ
ɔ' wɔra fɛɛ ɔdoo
de i' da mɔmɔ.
Yɛgɛ ɔkon mɔ mɛ kya gyi mɔ ɔ' wɔra fɛɛ
agyondiworo
de mɛ' tɔrɔ mɔ dɔ de mɛ' nyɛ fo-
gisobiidɛ.
10 Yɛgɛ i' baala mɔmɔ-ansi bun de mɛ'
mɛŋ baa nyɛ wu sɛi-sɛi.
Yɛgɛ mɔmɔ-ɔlaawusɛ ɔ' wɔra fɛɛ gɛsola
belɛ sa mɔmɔ
de mɛŋ sa mɛ' nyɛ kyoola gɛkaako."

*Wurubuaar*ɛ Gi Mɔlɛgɛ Asa Banban De I' Nyɛ Loo Isirale Awura

11 N' kii taasɛ: "Imɔso Isirale awura
adɛ mɔ, mɛ sidi kpaa tɔrɔ ibono mɛ
maŋ baa taalɛ nyɛ Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ
gɛkaako ne?" Iŋ gyɛ gɛnen. Ilaa mɔ
ne n gyɛ yɛɛ mɛ wɔra Wurubuaarɛ ilaa
nyɛnyɛn. Imɔ ne n yɛgɛ Wurubuaarɛ gi
mɔlɛgɛ asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Isirale
awura mɔ de mɔmɔ abono ne mɛ' nyɛ
de mɔmɔ-rɛ mɔ Wurubuaarɛ nsana i'
nyɛ lɔrɔ. Wurubuaarɛ gi mɔlɛgɛ gɛnen
asa banban abono daa de i' loo Isirale
awura mɔ de mɔmɔ kee mɛ' nu mɔ-
gɛdɛ. 12 Isirale awura mɔ ilaa nyɛnyɛn
so mɔ, Wurubuaarɛ gi mɔlɛgɛ gɛsinkpan
so asa sɛnsɛ. Nengyene Isirale awura mɔ
pɛwu mɔmɔ-rɛ Wurubuaarɛ nsana i' kii
lɔrɔ mɔ, i laa yɛgɛ asa sɛnsɛ abono mɛ
mɛŋ gyɛ Isirale awura mɔ mɛ' lɔrɔ nyɛ
Wurubuaarɛ ayuule don owi ɔbono nkana
Isirale awura mɔ mɔmɔ-rɛ Wurubuaarɛ
nsana i nyida mɔ.

13 Nan baa tɔngɛ sa fɛye abono fɛ mɛŋ
gyɛ Isirale awura mɔ kon. Wurubuaarɛ gi
lɛɛ me yɛɛ n' wɔra Yesu ɔsɔɔ de i' nyɛ
kpaa fɛye abono fɛŋ gyɛ Isirale awura mɔ.
Imɔso nan kyu gɛnen gɛsun mɔ yɛɛ gɛ
gyɛ ilaa tirisɛ. Nan wɔra gɛmɔ lii me-
gisen dɔ 14 gɛnɔɔbono i laa nyɛ loo me-
adɛ Isirale awura yɛɛ fɛ kya nyɛ Wu-
rubuaarɛ amɔlɛgɛ taa ɔmɔ yɛgɛ mɔ de i'
yɛgɛ mɔmɔ ako kee mɛ' nyɛ gɛnen Wu-
rubuaarɛ amɔlɛgɛ abono. 15 Owi ɔbono
Wurubuaarɛ gi kine Isirale awura mɔ mɔ,
i yɛgɛ ɔ san bugi mɔ-ansi de fɛye asa
sɛnsɛ, ne fɛye-rɛ mɔ nsana i nyɛ lɔrɔ
kon. Imɔso owi ɔbono Wurubuaarɛ laa kii
bugi ansi de Isirale awura mɔ, i laa tansi
wɔra ɔkon fɛɛ anyamesɛ ne n kyingi lii
ibuni dɔ daa. 16 Wurubuaarɛ gi lɔrɔ Isir-
ale awura mɔmɔ-naana-ana agyangbarasɛ
mɔ yela sa mɔ-nyoro. Mɛ wɔra fɛɛ gidoo
gyangbarasɛ gibono mɛ kya daa gikpɛɛ
too Wurubuaarɛ mɔ. Mɛ kpɛɛ gɛnen mɔ,
mɛ nyi yɛɛ agyudɔ abono a san mɔ kee
a gyɛ daa Wurubuaarɛ-lɛɛ pɛi ne mɛ nyɛ
amɔ mɛ kya gyi gɛnen. Abɛɛ nengyene
oyii ilin i gyɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ mɔ, mɔ-
ngyalenbi kee gi maŋ wɔra Wurubuaarɛ-
lɛɛ?

17 Isirale awura mɛ dɛ fɛɛ nfɔ oyii
ɔbono mɛ duu mɔ mɔ, ne fɛye asa sɛnsɛ
mɔ fɛ dɛ fɛɛ nfɔ oyii ɔbono ɔ kɔrɔ ifɛ
dɔ mɔ. Wurubuaarɛ gi wɔra ilaa iko sa
fɛye asa sɛnsɛ mɔ. I wɔra fɛɛ gɛnɔɔbono
mɛ kya ŋɛ oyii duusɛ ngyalenbi nko fuɛ,
de mɛ' kyu ifɛ dɔ-lɛɛ oyii ngyalenbi nko
kyu ŋminde kyaga oyii duusɛ mɔ nfono
mɛ ŋɛ nmɔ fuɛ mɔ. I ba gɛnen mɔ,
ngyalenbi nbono mɛ ŋminde kyaga mɔ gi
kya nyɛ ilaa dɛnsɛ ibono i kya lii oyii
duusɛ mɔ ilin dɔ mɔ. Gɛnen kee ne
Wurubuaarɛ kya yɛgɛ fɛye asa abono fɛ
mɛŋ gyɛ Isirale awura mɔ fɛ kya nyɛ mɔ-
ayuule kyu naa de Isirale awura mɔ so
ne. 18 Iŋ kaaborɛ ngyalenbi nbono mɛ kyu
ŋminde kyaga de oyii duusɛ mɔ gi' nyiile
nmɔ-nyoro sa ngyalenbi nbono mɛ ŋɛ fuɛ
mɔ. Imɔso fɛye kee fɛŋ sa fɛ' nyiile fɛye-
nyoro sa Isirale awura abono Wurubuaarɛ
gi kine mɔmɔ ne ɔ san sɔɔ daa fɛye baa yii
mɔmɔ-giyaa mɔ. Fɛ' nyingi yɛɛ oyii ilin
ne n dɛ mɔ; iŋ gyɛ oyii ngyalenbi ne n dɛ
oyii mɔ ne ɔ bo nkpa. 19 Fɛye dɔ ɔko laa

tɔgɛ yɛɛ, “Me ɔbono nkana n gyɛ fɛɛ ifɛ
dɔ oyii gɛgyalenbi mɔ so ne Wurubuaarɛ
gi ŋɛ fɛye fuɛ de n' baa nyɛ ɔkyenaten.”
20 Ɛɛn! I bo no gɛnen berɛ. Imɔ-rɛ imɔ
gɛnen gbaa mɔ, fɛ' bii yɛɛ Isirale awura
mɛ mɛŋ ka gyan' Wurubuaarɛ so daa ne
n yɛgɛ ne ɔ ŋɛ mɔmɔ fuɛ gɛnen. Fɛye
berɛ, fɛ ka gyan Wurubuaarɛ so ne fɛ nyɛ
ɔkyenaten mɔ asɛ faa mɔ, fɛ mɛŋ sa fɛ'
nyiile fɛye-nyoro. Fɛ' yɛgɛ de i' wɔra fɛye
gifuu daa. 21 I lii fɛɛ Wurubuaarɛ mɛŋ
yɛgɛ oyii duusɛ mɔ-lɛɛ ngyalenbi. Fɛye
abono fɛ gyɛ apɔrɔkyaga mɔ ne ɔ laa baa
yɛgɛ?
22 Imɔso a' laa ansi kerɛ Wurubuaarɛ
gidɛnsɛ gibono ɔ kya wɔra ɔ kya sa ako mɔ
de gɛnɔɔbono ɔ kya yɛgɛ i kya wɔra ɔlon
sa abono mɛ tɔrɔ mɔ so mɔ. Wurubuaarɛ
gidɛnsɛ mɔ gi laa kpɛ gi dɛ gi sa fo
ɔbono fo-ansi a gyan mɔ so mɔ. Iŋ gyɛ
gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ laa ŋɛ fo kee fuɛ,
fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ ŋɛ oyii duusɛ mɔ
ngyalenbi nko fuɛ mɔ. 23 Isirale awura
mɔ, mɔ, nengyene mɛ nu mɔmɔ-nyoro
gɛsɛ ne mɛ ka gyan Wurubuaarɛ so mɔ,
Wurubuaarɛ laa kiiri mɔmɔ ba mɔ asɛ. Iŋ
bo sen sa Wurubuaarɛ de o' kii kyu oyii mɔ
gbaa-gbaa ngyalenbi baa kyaga de oyii mɔ.
24 Fɛye abono nkana fɛ wɔra fɛɛ ifɛ dɔ oyii
mɔ ngyalenbi mɔ gbaa, o kyu fɛye mada
de mɔ-nyoro fɛɛ oyii duusɛ mɔ-lɛɛ mɔ.
Nkana iŋ gyɛ gɛnen ne Wurubuaarɛ gi lɛɛ
imɔ ne. Imɔso ibono ɔ wɔra gɛnen sa fɛye
faa mɔ, gɛnɔɔbono ɔ laa kyu oyii duusɛ
mɔ gbaa-gbaa lɛɛ ngyalenbi mɔ ɔ ŋɛ fuɛ
mɔ kii baa kyaga de gɛnen oyii mɔ mɔ, i
laa wɔra mɔ ɔsen?

*Wurubuaar*ɛ Bo Gitolon Sa Anyamesɛ Pɛwu

25 Me-nanboana Yesu asonbo, Wu-
rubuaarɛ ilaa boduduusɛ iko i bo no.
Meŋ kya laarɛ fɛ' kyena yɛɛ fɛ maŋ bii
imɔ. Fɛ nyɛ bii imɔ mɔ, i laa yɛgɛ fɛ
maŋ baa nyiile fɛye-nyoro yɛɛ fɛ nyi
ɔlaako. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ Isirale awura
mɔ gisoɔlon gibono mɛ bo sa Wurubuaarɛ
mɔ gi maŋ dɛ gɛnen kpe gɛkpaa-gɛkpaa.
Wurubuaarɛ kya laarɛ asa sɛnsɛ mɛ' nyɛ
mɔ-amɔlɛgɛ. Mɔmɔ-gɛgyɔnɔ gɛbono
ɔkara ɔ kya laarɛ mɔ mɛ nyɛ baa loo mɔ-
ɔson mɔ dɔ mɔ, Isirale awura gisoɔlon
mɔ gi laa yela ɔkara. 26 Gɛnen owi mɔ
gi fo mɔ, Isirale awura pɛwu mɛ laa nyɛ
Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ de mɔmɔ-rɛ mɔ
nsana i' kii nyɛ lɔrɔ, fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ
ŋmarasɛ Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ mɔ. Mɛ
ŋmarasɛ yɛɛ,

“Ɔmɔlɛgɛbo mɔ laa lii Sayon ɔsowolɛ so.
Ɔ laa lɛɛ ilaa nyɛnyɛn giwɔra pɛwu lii
Gyeekɔpo mɔ-naanaana dɔ.

27 Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yɛɛ,
‘Gɛnɔ gɛbono nan yɛgɛ me-rɛ ɔmɔ
a' wɔra mɔ ne n gyɛ yɛɛ
nan kpaarɛ mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn fuɛ.’
”

28 Ibono Isirale awura mɔ mɛ kine mɛ
mɛŋ sɔɔ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ
mɔ gyi mɔ, i yɛgɛ mɛ wɔra Wurubuaarɛ
akyobo. Fɛye abono fɛ mɛŋ gyɛ Isirale
awura mɔ so ne Wurubuaarɛ gi yɛgɛ i' ba
gɛnen de fɛye-rɛ mɔ nsana i' nyɛ lɔrɔ.
Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa faa, Wurubuaarɛ
gi wolaa lɛɛ yii Isirale awura yɛɛ mɛ'
wɔra mɔ-kyɛmenɛana. Mɔmɔ-naanaana
agyangbarasɛ mɔ so ne ɔ lɛɛ mɔmɔ
gɛkyɛmenɛ gɛnen. Wurubuaarɛ mɛŋ
kine gɛnen gɛkyɛmenɛ mɔ. 29 I lii fɛɛ
nengyene o kyu mɔ-ilaa gbaa' kyɛɛ ako ne
ɔ tɔgɛ mɔmɔ yɛɛ mɛ' kyu mɔmɔ-nyoro
sa mɔ mɔ, ɔŋ kya kii kyɛɛgɛ mɔ-gɛwɔnsa.
30 Aberɛ abono fɛŋ kya nu Wurubuaarɛ
gɛdɛ mɔ, Isirale awura abono nkana mɛ
gyɛ Wurubuaarɛ adɛ mɔ kee mɛ kine
mɛ mɛŋ nu mɔ-gɛdɛ. Imɔso i yɛgɛ o
kisee su fɛye gitolon ne ɔ mɔlɛgɛ fɛye lii
fɛye-gisomaanu mɔ dɔ taa Isirale awura
mɔ yɛgɛ. 31 Gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi
su fɛye so mɔ i laa yɛgɛ i' bugi ɔkpa sa
Isirale awura abono nperɛ mɛ kya wɔra
gisomaanu de Wurubuaarɛ faa de o' su
mɔmɔ kee gitolon. 32 Wurubuaarɛ gi yɛgɛ
gisomaanu gi nyɛ ɔlon anyamesɛ pɛwu
so, gɛnɔɔbono mɛ maŋ taalɛ nyɛ mɔmɔ-
nyoro mɔmɔ-gibaa so mɔ, de ɔ' nyɛ su
mɔmɔ pɛwu gitolon.

*Ayenbi A Gy*ɛ Wurubuaarɛ-Lɛɛ

33 Wurubuaarɛ gidɛnsɛ giŋ bo ɔkara! Ɔ
tansi o nyi ɔlaako, ne o nyi ilaa kamaasɛ dɔ
son lii. Wurubuaarɛ nwɔnsa nbono ɔ kya
kyu wɔra mɔ-ilaa mɔ, ɔko maŋ taalɛ bii
nmɔ. Ɔko maŋ taalɛ bii Wurubuaarɛ ikpa
ibono so ɔ kya kyu wɔra mɔ-ilaa mɔ kpa-a.
34 “Anɛ ne n ti taalɛ bii Wura Wurubuaarɛ
nwɔnsa nbono ɔ dɛ mɔ?

Wurubuaarɛ gi ti kpe anɛ asɛ yɛɛ kaasɛ ɔ'
kpaa mɔ-nwɔnsa?
35 Abɛɛ anɛ ne n ti sa Wurubuaarɛ ilaa iko
de gɛmara mɔ Wurubuaarɛ ɔ' baa ka
mɔ imɔ gikɔ?"
36 Wurubuaarɛ ne n lɛɛ ilaa kamaasɛ. Kyu
naa de mɔ so ne ilaa kamaasɛ i bo no faa,
ne mɔ kee ne i bo no sa. Nyisigyi ɔ' wɔra
mɔ-lɛɛ gɛkpaa-gɛkpaa. I' ba gɛnen.

12

*F*ɛ' Kyu Fɛye-Nyoro Kyu Sa Wurubuaarɛ

1 Imɔso me-nanboana Yesu asonbo, Wurubuaarɛ gitolon belɛ gibono ɔ bo sa aye so mɔ, n kya kolɛ fɛye: fɛ' kyu fɛye-nyoro wɔra Wurubuaarɛ abaa dɔ de owi kamaasɛ ɔbono fɛ naa mɔ, i' wɔra fɛɛ fɛ gyɛ daa mɔ-asunbi atɔ. Gɛnen ne fɛ laa lɔrɔ fɛye-nyoro yela sa Wurubuaarɛ de fɛ' gyi mɔ-ginsi. Imɔ ne n gyɛ oduduu dɔ-lɛɛ ɔson ɔbono ɔ kaaborɛ nyamesɛ o' kyu son Wurubuaarɛ mɔ. 2 Fɛ mɛŋ sa fɛ' kasɛ asa abono gɛsinkpan so ilaa wolɛ ne n bo mɔmɔ-nwɔnsa dɔ mɔ. Fɛ' yɛgɛ Wurubuaarɛ ne ɔ' sa fɛye-nwɔnsa pobɔrɔ de i' kyɛɛgɛ fɛye-akyenabi. Ɔ kya kyɛɛgɛ fɛye gɛnen mɔ, fɛ laa nyɛ bii yɛɛ Wurubuaarɛ gɛlaarɛ ilaa ne n gyɛ ilaa dɛnsɛ giwɔra, ilaa ibono i kya gyi ginsi, de ilaa ibono i kya wɔra ɔdan kpaa logɛ mɔ.

3 Wurubuaarɛ gi wɔra ilaa sa me ne nɛ baa bingiri mɔ-ɔsɔɔ. Imɔso n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye ɔkamaasɛ yɛɛ ɔ mɛŋ sa o' kyu mɔ-nyoro yɛɛ ɔ gyɛ nyamesɛ dɛnsɛ abɛɛ isa tirisɛ don gɛnɔɔbono ɔ dɛ mɔ. Fɛye ɔkamaasɛ ɔ' dɛsɛ mɔ-nyoro so de ɔ' kerɛ daa gisɔɔgyi gibono ɔkara Wurubuaarɛ gi sa mɔ mɔ de ɔ' bii nyamesɛ ɔbono ɔnan ɔ gyɛ mɔ. 4 Kirisito mɔ-rɛ mɔ-adɛ mɛ dɛ fɛɛ nyamesɛ nyoro. Nyamesɛ nyoro gi gyɛ daa ilaa kolon, yɛgɛ nmɔ dɔ mɔ i bo nten kpɛi-kpɛi nbono gi bo ilaa wɔrasɛ kpɛi-kpɛi. Gɛnen ne 5 aye Kirisito asonbo mɔ kee a nyaakyɔ, yɛgɛ aye-rɛ Kirisito ginyamesɛ kolon gibono a wɔra mɔ so mɔ, i yɛgɛ aye pɛwu a dabɔlɛ wɔra nyamesɛ kolon, ne aye dɔ ɔkamaasɛ bo no sa asa sɛnsɛ pɛwu.

6 Gɛnɔɔbono nyamesɛ nyoro nten kpɛi-kpɛi gi kya kpaa abara mɔ, gɛnen kee ne Wurubuaarɛ gi kyɛɛ aye ɔkamaasɛ adawo kpɛi-kpɛi de a' kyu kpaa abara. Imɔso a' kyu amɔ kpaa abara gɛnen. Nengyene Wurubuaarɛ gi sa fo ɔko yɛɛ fo' nu mɔ-ikalan de fo' lɛɛ tɔgɛ sa asa mɔ, gɛnɔɔbono ɔkara fo sɔɔ imɔ gyi mɔ ne i kaaborɛ fo' lɛɛ tɔgɛ. 7 Nengyene Wurubuaarɛ gi sa fo ɔko yɛɛ fo' kpaa fo-nanboana Yesu asonbo mɔ mɔ, kpaa mɔmɔ gɛnen. I kii i gyɛ daa Wurubuaarɛ ilaa ginyiile ne o kyu sa fo mɔ, kyu imɔ nyiile asa. 8 Nengyene i gyɛ gitɔgɛ keda asa nyoro ne o kyu sa fo ɔko mɔ, tɔgɛ keda mɔmɔ-nyoro. I kii i gyɛ daa asa ayɛ giwɔra ne Wurubuaarɛ gi kyu sa fo mɔ, wɔra ayɛ lii fo-gisen dɔ. Nengyene Wurubuaarɛ yɛɛ fo' wɔra ɔgyangbarabo sa asa mɔ, wɔra gɛsun mɔ fɛɛ ɔgyangbarabo ne fo gyɛ gɛsintin. Nengyene i kii i gyɛ daa gitolon ne Wurubuaarɛ gi kyu kyɛɛ fo ɔko mɔ, bugi fo-gisen su asa so.

9 Fɛ' laarɛ abara ilaa lii fɛye-asen dɔ. Fɛ' kyo ilaa nyɛnyɛn giwɔra de fɛ' wɔra ilaa dɛnsɛ. 10 Fɛ' laarɛ fɛye-nanboana abono fɛye-rɛ mɔmɔ fɛ bo Yesu ɔson mɔ dɔ ilaa fɛɛ anyibi ne fɛ gyɛ. Fɛ' buu fɛye-nanboana don gɛnɔɔbono fɛ kya buu fɛye-nyoro mɔ. 11 Fɛ' nyanga ansi wɔra Wurubuaarɛ gɛsun mɔ. Fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ fɛye-nyoro gi yɔɔ fɛye. Fɛ' bugi fɛye-gisen pɛwu daa de fɛ' son aye-Wura Yesu. 12 Fɛ' kyu fɛye-ansi gyan ilaa ibono Wurubuaarɛ gi ka yela sa fɛye mɔ so de ɔkon. Nengyene fɛ bo ɔlaawusɛ dɔ mɔ, fɛ' nyɛ gisen. Fɛ' dalaa owi kamaasɛ dɔ. 13 Ilaa i tiri fɛye-nanboana abono mɔmɔ kee mɛ kya son Yesu mɔ, fɛ' kpaa mɔmɔ de fɛ' bugi ansi keda asafo.

14 Nengyene asa mɛ kya ka fɛye-ansi mɔ, fɛ' kolɛ Wurubuaarɛ ayuule sa ɔmɔ. Fɛŋ sa fɛ' tɔgɛ nnɔ wɔra mɔmɔ. 15 Fɛ' gyi ɔkon kpaa abono mɛ kya gyi ɔkon mɔ de fɛ' kpaarɛ ansikyu kpaa abono mɛ kya su mɔ. 16 Fɛ' wɔra gɛnɔ kolon. Fɛŋ sa fɛ' nyiile fɛye-nyoro. Fɛŋ sa fɛ' lɛɛ ansi yɛgɛ abono asa mɛŋ kya buu yɛɛ mɛ gyɛ asa gbaa' ako mɔ. Fɛŋ sa fɛ' kyu fɛye-nyoro yɛɛ fɛye ne n nyi ɔlaako.

17 Nengyene ɔko gi wɔra fo ɔko ilaa nyɛnyɛn mɔ, gɛŋ sa fo' kyu ilaa nyɛnyɛn ka mɔ gikɔ. Fɛ' kerɛ de fɛ' wɔra ilaa ibono ɔkamaasɛ laa wu yɛɛ i boran mɔ. 18 Fɛ' wɔra fɛye-lɛɛ abaa ɔkara de fɛ' kyu gisen yuuli kyena de nyamesɛ kamaasɛ. 19 Me-kyɛmenɛana adɛnsɛ, nengyene ɔko

gi wɔra fɛye ɔko ilaa nyɛnyɛn iko mɔ,
kaasɛ ɔŋ sa ɔ' ka mɔ imɔ gikɔ. Ɔ' yɛgɛ
Wurubuaarɛ ne ɔ' biidɛ mɔ-giso. I lii fɛɛ i
bo Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ,
"Me ne n kya biidɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo
giso.
Me ne nan ka ilaa nyɛnyɛn giwɔra gikɔ.
Me Wurubuaarɛ ne n tɔgɛ gɛnen."
20 I kii i bo Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ gɛtɛɛko
kee yɛɛ,
"Nengyene akon a dɛ fo-ɔkyobo mɔ, sa mɔ
agyudɔ de o' gyi.
Nengyene bolefɔ dɛ mɔ mɔ, sa mɔ nkyu
de o' nun.
Fo kya wɔra gɛnen ilaa idɛ pɛwu fo kya sa
fo-ɔkyobo mɔ,
i kya wɔra fɛɛ ɔgya de agyangbalii ne
fo kya kuu
fo kya bun mɔ-gimu so gɛnen."
21 Fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ ilaa nyɛnyɛn i' gyi
fɛye so. Fɛ' wɔra ilaa dɛnsɛ de i' yɛgɛ fɛ'
nyɛ ɔlon ilaa nyɛnyɛn giwɔra so.

13

*F*ɛ' Bara Fɛye-Nyoro Gɛsɛ Sa Abɛyin Abelɛnsɛ

1 Fɛye ɔkamaasɛ ɔ' bara mɔ nyoro gɛsɛ
sa mɔ-abɛyin abelɛnsɛ. I kya nyiile yɛɛ
iŋ gyɛ Wurubuaarɛ so mɔ, mɔmɔ ɔko-rɛ
ɔko maŋ nyɛ gɛnen gɛbelɛnsɛ gɛbono.
Wurubuaarɛ ne n yela mɔmɔ. 2 Imɔso fo
ɔbono fo kine yɛɛ fo maŋ nu fɛye-abɛyin
abelɛnsɛ gɛdɛ mɔ, ilaa ibono Wurubuaarɛ
gbaa-gbaa gi yela mɔ ne fo kine gɛnen.
Imɔso fo laa nyɛ imɔ so gisobiidɛ. 3 Ilaa
dɛnsɛ awɔrabo mɛŋ kya selɛ abelɛnsɛ
abono mɛ kya kerɛ nbara gigyi so mɔ.
Ilaa nyɛnyɛn awɔrabo ne n kya selɛ gɛnen
abelɛnsɛ abono. Fɛŋ kya laarɛ fɛ' wu
mɔmɔ de i' ŋmaa fɛye-asen mɔ, fɛ' wɔra
ilaa dɛnsɛ. Fɛ wɔra ilaa dɛnsɛ mɔ, fɛ
laa nyɛ de abelɛnsɛ mɔ mɛ' yen fɛye.
4 Ɔbelɛnsɛ ɔbono ɔ kya kerɛ nbara gigyi
so mɔ gyɛ Wurubuaarɛ osunbo ɔbono
Wurubuaarɛ ne n lɛɛ mɔ yɛɛ ɔ' kpaa fɛye.
Nengyene ilaa nyɛnyɛn ne fɛ wɔra mɔ, fɛ
wu mɔ mɔ, i kaaborɛ i' ŋmaa fɛye-asen.
I kya nyiile yɛɛ iŋ gyɛ giyan so ne ɔ bo
ɔlon fɛye so. Ɔ gyɛ Wurubuaarɛ osunbo
ɔbono ɔ yelɛ Wurubuaarɛ giyaa dɔ de ɔ'
biidɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo giso ka gikɔ.
5 Imɔso i kaaborɛ ɔkamaasɛ ɔ' bara mɔ-
nyoro gɛsɛ sa abɛyin abelɛnsɛ. I mɛŋ gyɛ
gisobiidɛ gibono fɛ laa nyɛ mɔ wolɛ so.
Gɛnɔɔbono fɛ laa bii fɛye-gisen dɔ yɛɛ fɛ
wɔra ilaa ibono i boran mɔ kee so mɔ, fɛ'
bara fɛye-nyoro gɛsɛ sa abɛyin abelɛnsɛ.
6 Gɛnen ilaa ibono kee so mɔ, too-too
ɔbono abɛyin laa yela yɛɛ fɛ' too mɔ, fɛ'
too. I kya nyiile yɛɛ i tiri yɛɛ abɛyin
abelɛnsɛ mɛ' kpɛ mɛ kya wɔra gɛsun
gɛbono Wurubuaarɛ gi kyu wɔra mɔmɔ-
abaa dɔ mɔ. 7 Ilaa ibono i kaaborɛ fɛ' wɔra
sa ɔkamaasɛ mɔ, fɛ' wɔra imɔ sa mɔ. I
gyɛ too-too ne fɛ laa too daa-o, lɛnpoo ne
i gyɛ daa-o, fɛŋ sa fɛ' gbigbili gimu. Ne i
gyɛ buubuu ne i kaaborɛ fɛ' kyu sa ɔko mɔ,
fɛ' kyu buubuu sa kaasɛ. I gyɛ nyisigyi ne i
kaaborɛ ɔko ɔ' nyɛ lii fɛye asɛ mɔ, fɛ' kyu
nyisigyi sa mɔ.

*F*ɛ' Laarɛ Abara

8 Fɛŋ sa fɛ' keda ɔko gikɔ. Fɛ' kyu too
fɛye-nyoro so daa yɛɛ fɛ laa laarɛ abara
ilaa fɛɛ gɛnɔɔbono nyamesɛ dɛ gikɔ ne
ɔ kya laarɛ ɔ' ka gimɔ mɔ. I lii fɛɛ ɔbono
ɔ kya laarɛ mɔ-nanbo nyamesɛ ilaa mɔ,
gɛnen kaasɛ ɔbono kya gyi Wurubuaarɛ
nbara mɔ pɛwu so ne. 9 Nbara mɔ nko ne
n gyɛ yɛɛ, "Gɛŋ sa fo' lii fo-ka abɛɛ fo-kuli
gɛmara laarɛ ɔko; gɛŋ sa fo' mɔɔ isa; gɛŋ
sa fo' yuuri; gɛŋ sa fo' yɛgɛ fo-ansi a' pɛɛrɛ
ɔko ilaa so." Gɛnen nbara ndɛ de nsɛnsɛ
mɔ pɛwu gi kya yii daa de nbara kolon so
yɛɛ, "Laarɛ fo-nanbo fɛɛ fo-nyoro." 10 Fo
nyamesɛ fo kya laarɛ fo-nanbo mɔ, fo maŋ
wɔra mɔ ilaa nyɛnyɛn. Imɔso fo ɔbono
fo kya laarɛ fo-nanbo nyamesɛ ilaa mɔ, fo
kya gyi Wurubuaarɛ nbara mɔ pɛwu so ne.
11 Fɛ' wɔra gɛnen ilaa ibono nɛ tɔgɛ
faa. I lii fɛɛ fɛ nyi aberɛ abono dɔ a
bo faa. Fɛɛ fɛ dɛ mɔ, fɛ' kyingi. Lii
gɛkaabono a daa gikagyan Yesu so mɔ,
gɛkɛ kamaasɛ gɛ kya kɔɔgɛ nkɛ nbono
gi san de Wurubuaarɛ ɔ' mɔlɛgɛ aye de a'
nyɛ mɔ asɛ gɛkyena mɔ. 12 Gɛdɛ gɛ kya
laarɛ gɛ' kɛ kon. Imɔso a' taa ilaa nyɛnyɛn
ibono gibiri dɔ awura mɔ mɛ kya wɔra mɔ
yɛgɛ. A' wɔra ilaa dɛnsɛ fɛɛ asa abono
gɛdɛ gɛ kɛ ɔmɔ mɔ. Aye-idɛnsɛ giwɔra
i' wɔra fɛɛ adontɔ ne a dɛ a kya kyu kun
aye-nyoro lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ.
13 Aye-akyenabi a' wɔra ɔdan fɛɛ asa
abono gɛdɛ gɛ kɛ mɔmɔ, ne mɛ taa gibiri
dɔ ilaa wɔrasɛ yɛgɛ mɔ. A mɛŋ sa a' wɔra

asa abono mɛ kya gyan' wɔra ilaayan, abɛɛ
a' wɔra nta aboobo, abɛɛ a' laarɛ agyibara,
abɛɛ a' wɔra ilaa ibono iŋ gyɛ iwɔrasɛ mɔ.
A mɛŋ sa a' laarɛ gɛluu abɛɛ a' yɛgɛ aye-
nanboana ilaa i' wɔra aye gɛlaaloo. 14 Fɛ'
yɛgɛ Wura Yesu Kirisito ɔ' wɔra fɛɛ fɛye-
ngbɛ suusɛ de fɛŋ sa fɛ' sa fɛye-ɔbolɛ
gɛlaarɛ ilaa ɔkpa de i yɛgɛ fɛ' wɔra ilaa
nyɛnyɛn.

14

*F*ɛŋ Sa Fɛ' Bun Abara Gipuɛɛ Wu-
rubuaarɛ Ɔson Mɔ Dɔ

1 Asa ako mɛ bo no faa mɔ, gisɔɔgyi
gibono mɛ bo sa Yesu mɔ giŋ kyɔ. Fɛ'
dabɔlɛ sɔɔ gɛnen asa abono abaa anyɔ de
fɛ mɛŋ sa fɛ' sɔɔ abara akyɔɔlɛ abono aŋ
bo agyan mɔ. 2 Nan sa fɛye sinkaala ɔko.
Imɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛye abono fɛ sɔɔ Yesu
gyi mɔ dɔ ako mɛ kya gyi ilaa kamaasɛ. Ne
ako, mɔ, ibono mɔmɔ-lɛɛ gisɔɔgyi mɔ giŋ
kyɔ so mɔ, mɛŋ kya gyi ginun abɛɛ ɔken.
Afɛdaa ipɔ wolɛ ne mɛ kya gyi. 3 Ɔbono ɔ
kya gyi ilaa kamaasɛ mɔ, ɔ mɛŋ sa ɔ' terɛ
mɔ-nanbo ɔbono ɔŋ kya gyi ilaa ikoana
mɔ giyan yɛɛ mɔ-lɛɛ Wurubuaarɛ asonbi
mɔ aŋ boran. Ne ɔbono, mɔ, ɔŋ kya gyi
ilaa ikoana mɔ, ɔ mɛŋ sa ɔ' bun mɔ-nanbo
ɔbono ɔ kya gyi ilaa kamaasɛ mɔ gipuɛɛ
yɛɛ ɔŋ gyɛ Wurubuaarɛ sonbo dɛnsɛ. I
lii fɛɛ Wurubuaarɛ gi sɔɔ aye ɔkamaasɛ
abaa anyɔ. 4 Wurubuaarɛ ne n gyɛ aye
pɛwu wura ɔbono a kya son mɔ. Imɔso fo
ne n gyɛ anɛ de fo' bun fo-nanbo ɔbono
iŋ gyɛ fo ne ɔ kya son mɔ gipuɛɛ yɛɛ ɔŋ
gyɛ sonbo dɛnsɛ? Mɔ-wura mɔ gbaa-gbaa
ne nan tɔgɛ yɛɛ ɔ gyɛ sonbo dɛnsɛ abɛɛ
sonbo nyɛnyɛn. Gɛsintin, Wurubuaarɛ laa
yɛgɛ de ɔ' son mɔ dandan. I kya nyiile yɛɛ
Wura Wurubuaarɛ bo lon de ɔ' kpaa mɔ de
ɔ' taalɛ yelɛ mɔ-ayaa so mɔ-ɔson mɔ dɔ.

*Ɔkamaas*ɛ Ɔ' Bii Sa Mɔ-Nyoro Yɛɛ "Ilaa
Idɛ Ne N Boran Sa Me"

5 Ɔko laa sa gɛwɔnsa yɛɛ nkɛ nko gi bo
no mɔ, gi gyɛ nkɛ gbaa'gbaa don nko. Ɔko,
mɔ, laa tɔgɛ yɛɛ nkɛ mɔ pɛwu gi gyɛ
kyɛɛ-kyɛɛ. Fɛye ɔkamaasɛ ɔ' bii sa mɔ-
nyoro yɛɛ ilaa ibono ɔ sa gɛwɔnsa yɛɛ i
boran mɔ imɔ ibono ne n boran sa mɔ.
6 Abono mɛ kya sa nwɔnsa yɛɛ nkɛ nko
gi gyɛ nkɛ gbaa'gbaa sa mɔmɔ mɔ, mɛ
kya kyu nmɔ gɛnen daa de mɛ' nyɛ kyu
nyisigyi bara Wura Yesu. Abono, mɔ, mɛ
kya gyi ilaa kamaasɛ kee mɔ, mɛ kya gyi
imɔ daa de i' kyu nyisigyi bara Wura Yesu. I
kya nyiile yɛɛ mɛ kya gyi imɔ mɔ, mɛ kya
faala Wurubuaarɛ kyu lii imɔ so. Abono,
mɔ, mɛŋ kya gyi ilaa ikoana mɔ, mɛ kya
laarɛ daa de i' nyɛ kyu nyisigyi bara Wura
Yesu, ne mɛ kya faala Wurubuaarɛ kyu
lii mɔmɔ-lɛɛ ilaa gyisɛ so kee. 7 Aye dɔ
ɔko-rɛ ɔko mɛŋ tɛ mɔ-gibaa so, ne fɛɛ o
wu' daa kee mɔ, iŋ gyɛ mɔ-gibaa so ne o
wu'. 8 A tɛ nkpa mɔ, a tɛ a sa daa Wura
Yesu, ne a kii baa wu' daa mɔ, a wu' sa
daa Wura Yesu. Imɔso aye abono a ka gyan
Yesu so mɔ, a tɛ nkpa daa-o, a wu' daa-o,
a gyɛ daa Wura Yesu-lɛɛ. 9 I kya nyiile yɛɛ
Yesu Kirisito gi wu' ne o kyingi lii ibuni dɔ
de ɔ' nyɛ wɔra Wura sa asa abono mɛ tɛ
de ansi mɔ de abono mɛ wu' mɔ pɛwu.

10 Fo Yesu sonbo, menɛ n wɔra ne fo
kya bun fo-nanbo Yesu sonbo gipuɛɛ yɛɛ
mɔ berɛ mɛŋ gyɛ Yesu sonbo dɛnsɛ? Iŋ
kaaborɛ fo' kerɛ fo-nanbo Yesu sonbo ta
gɛnen. I lii fɛɛ gɛkaako mɔ aye pɛwu a
laa yelɛ Wurubuaarɛ ansi dɔ nfono ɔ laa
gyi anyamesɛ pɛwu nbɛlɛ mɔ. 11 I dɛ daa
fɛɛ gɛnɔɔbono i bo Wurubuaarɛ agyɛbi
dɔ mɔ. Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yɛɛ,

"Me Wurubuaarɛ n bo no faa,
nyamesɛ kamaasɛ laa ŋmii daa me.
Nyamesɛ kamaasɛ laa bugi gɛnɔ lɛɛ me-
ginyen
yɛɛ me ne n gyɛ Wurubuaarɛ."

12 Aye ɔkamaasɛ laa buu ilaa ibono ɔ
wɔra mɔ-gɛkyena dɔ mɔ sa Wurubuaarɛ.
13 Imɔso fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ de a' baa bun
abara gipuɛɛ yɛɛ ɔdɛ berɛ ilaa nyɛnyɛn
ɔwɔrabo ne ɔ gyɛ. A' kyu too aye-nyoro so
yɛɛ a maŋ wɔra ilaa ibono i laa yɛgɛ aye-
nanbo ɔko ɔ' loo ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ
abɛɛ i' yɛgɛ mɔ-gisɔɔgyi gibono ɔ bo sa
Yesu mɔ gi' kɔɔgɛ.

*A' Kyu G*ɛsintin Gigyi, Gisen Yuuli, De
Ɔkon Kyu Kyena

14 Wura Yesu gi lɛɛ nyiile me ne nɛ
tansi sɔɔ gyi yɛɛ sɛi mɛŋ bo no ibono
Wurubuaarɛ gi lɛɛ yɛɛ i gyɛ ilaa kyosɛ.
Ilaa ibono fo ɔko fo laa kyu yɛɛ i gyɛ ilaa
kyosɛ mɔ, gɛsintin mɔ, i laa wɔra ilaa
kyosɛ sa fo. 15 Nengyene fo ɔko fo kya gyi
ilaa gyisɛ iko ne i kya yɛgɛ fo-nanbo Yesu
sonbo kya sɔɔ mɔ-nyoro akyɔɔlɛ mɔ, iŋ

gyɛ gɛsalaarɛ gɛkyena ne fo dɛ fo tɛ de
mɔ gɛnen. Gɛŋ sa fo' yɛgɛ ilaa ibono
fo kya gyi mɔ i' nyida fo-nanbo gisɔɔgyi
gibono ɔ sɔɔ Kirisito gyi mɔ. I lii fɛɛ
mɔ kee so ne Kirisito gi wu'. 16 Gɛŋ sa
fo' nyida fo-nanbo gisɔɔgyi gɛnen de asa
mɛŋ sa mɛ' nyɛ tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn kyu
lii ilaa ibono fo kya kyu yɛɛ i gyɛ ilaa
dɛnsɛ mɔ so. 17 I lii fɛɛ Wurubuaarɛ
gɛwuragyi dɔ akyenabi abono a laa kyu
kyena mɔ i mɛŋ gyɛ ilaa gyisɛ abɛɛ ilaa
nunsɛ ne n tiri. Ilaa ibono i tiri mɔ ne n
gyɛ gɛnɔɔbono a laa kyu gɛsintin gigyi,
gisen yuuli de ɔkon kyu kyena de abara, fɛɛ
gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kya
sa aye mɔ. 18 Fo ɔbono fo kya son Kirisito
ɔkpa baarɛ so mɔ, fo laa gyi Wurubuaarɛ
ginsi, ne anyamesɛ kee mɛ laa wu yɛɛ i
boran.

19 Imɔso a' wɔra aniya de a' wɔra ilaa
ibono i laa yɛgɛ gisen yuuli gi' ba aye dɔ
mɔ de a' kpaa abara de a' sɛɛ Yesu ɔson mɔ
dɔ. 20 Ilaa ibono Wurubuaarɛ gi wɔra sa
fɛye-nanbo Yesu sonbo mɔ, fɛ mɛŋ sa fɛ'
yɛgɛ fɛye-ilaa gyisɛ iko gigyi i' nyida imɔ.
Agyudɔ kamaasɛ a boran, a maŋ kyɔlesɛ
fɛye-Wurubuaarɛ ɔson. Ilaa ibono fo ɔko
fo laa gyi ne i laa yɛgɛ fo-nanbo ɔ' loo
ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ mɔ berɛ ne mɛŋ
boran. 21 Nengyene fo ɔko fo kya wɔra
ilaa ibono i kya yɛgɛ fo-nanbo Yesu sonbo
kya loo ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ mɔ, taa
imɔ yɛgɛ. I gyɛ daa ginun gigyi, abɛɛ
nta ginun, abɛɛ menɛ ne i gyɛ mɔ, fo-
nanbo mɔ so mɔ, taa imɔ yɛgɛ. 22 Ilaa
ibono fo ɔko fo nyi kyu lii gɛnen akyɔɔlɛ
adɛ ɔnan so mɔ, yɛgɛ i' sii de fo-rɛ fo-
Wurubuaarɛ wolɛ. Omudɛnsɛbo ne n gyɛ
nyamesɛ ɔbono ɔ wɔra ilaa ibono o nyi
yɛɛ i boran ne mɔ-gisen dɔ iŋ kya bun
mɔ gipuɛɛ yɛɛ ɔ wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ.
23 Ɔbono, mɔ, ɔ kya sɔɔ akyɔɔlɛ mɔ-
gisen dɔ yɛɛ, "Agyudɔ abono nan gyi faa,
Wurubuaarɛ ɔson dɔ mɔ, i boran abɛɛ iŋ
boran?" ne ɔ dabɔlɛ gyi mɔ, Wurubuaarɛ
laa bun mɔ gipuɛɛ. I kya nyiile yɛɛ ɔ mɛŋ
sɔɔ mɔ-nyoro gyi yɛɛ ɔ wɔra ilaa dɛnsɛ.
Ilaa kamaasɛ ibono fo nyamesɛ fo laa wɔra
ne foŋ kya sɔɔ fo-nyoro gyi yɛɛ i gyɛ ilaa
dɛnsɛ Wurubuaarɛ asɛ mɔ, bii yɛɛ i gyɛ
ilaa nyɛnyɛn sa fo.

15

*F*ɛ' Wɔra Ilaa Ibono I Laa Kpaa Fɛye-
Nanboana Yesu Ɔson Mɔ Dɔ

1 Aye abono a ka gyan Kirisito so dan-
dan mɔ, i kaaborɛ a' kpaa aye-nanboana
abono mɛŋ ti ka gyan mɔ so dandan mɔ.
Gɛnɔɔbono mɛ kya kyo ilaa kpɛi-kpɛi mɔ,
a' nyɛ gisen sa mɔmɔ. Aye dɔ ɔko ɔŋ
sa ɔ' wɔra ilaa ibono i bo mɔ gbaa-gbaa
ɔbolɛ mɔ wolɛ. 2 Aye-nanboana ɔdan
giwɔra so mɔ, ɔkamaasɛ ɔ' wɔra ilaa ibono
i laa gyi ginsi de i' nyɛ kpaa ɔmɔ de mɛ'
sɛɛ Kirisito ɔson mɔ dɔ. 3 I kya nyiile
yɛɛ Kirisito gi ba gɛsinkpan so mɔ, mɔ
kee mɛŋ wɔra ilaa ibono i gyɛ mɔ wolɛ-
lɛɛ ɔbolɛ gɛlaarɛ mɔ. I bo Wurubuaarɛ
agyɛbi ɔwolɛ mɔ dɔ yɛɛ Kirisito gi tɔgɛ
sa Wurubuaarɛ yɛɛ,

"Asebi abono asa mɛ kyu saalɛ fo mɔ, a baa
bingiri me-lɛɛ."

4 Ilaa kamaasɛ ibono mɛ wolaa ŋmarasɛ
yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ dedaa mɔ, mɛ
ŋmarasɛ imɔ yela daa sa aye de i' nyiile
aye ilaa. Ilaa ibono i kya nyiile aye mɔ i
kya yɛgɛ a kya nyɛ gisen ilaa kamaasɛ dɔ
kpaa lii. Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ a kya
tɔgɛ wɔra aye de a' nyɛ kyu aye-ansi gyan
ilaa ibono Wurubuaarɛ gi ka yela sa aye mɔ
so.

5 Wurubuaarɛ ne n gyɛ ɔbono ɔ kya
yɛgɛ a kya nyɛ gisen ilaa kamaasɛ dɔ,
ne mɔ kee ne n kya tɔgɛ wɔra aye. Ɔ'
yɛgɛ fɛye pɛwu fɛ' tɔgɛ kyule abara de
fɛ' kyena fɛɛ gɛnɔɔbono Kirisito Yesu gi
kyena mɔ. 6 Wurubuaarɛ ɔ' wɔra gɛnen sa
fɛye de fɛ' nyɛ gɛnɔ kolon de fɛye pɛwu
fɛ' dabɔlɛ yen mɔ ɔbono ɔ gyɛ aye-Wura
Yesu Kirisito mɔ-sɛ mɔ.

*Asa Kp*ɛi-Kpɛi Mɛ Nu Yesu Ɔkalan
Konkonsɛ

7 Fɛɛ gɛnɔɔbono Kirisito gi sɔɔ fɛye
abaa anyɔ mɔ, fɛye kee fɛ' sɔɔ abara
abaa anyɔ gɛnen de i' nyɛ kyu nyisigyi
kyu sa Wurubuaarɛ. 8 N kya tɔgɛ mi-i sa
fɛye yɛɛ Kirisito gi ba gɛsinkpan so mɔ,
ɔ wɔra Gyuda awura ɔkpaabo de ɔ' lɛɛ
nyiile asa yɛɛ Wurubuaarɛ gyɛ gɛsintin
wura. I lii fɛɛ Kirisito ne n yɛgɛ ilaa ibono
Wurubuaarɛ gi ka yela sa aye Gyuda awura
anaana agyangbarasɛ mɔ i ba gɛsintin.
9 Kirisito gi wɔra gɛnen daa de gɛsinkpan
so asa sɛnsɛ mɛ' nyɛ yen Wurubuaarɛ kyu

lii mɔ-gitolon gibono ɔ bo mɔ so. I bo
Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ,
"Gɛnen ilaa idɛ so mɔ, nan terɛ fo-ginyen dɛnsɛ
sa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ.
Nan bii ilon yen fo."
10 Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ kee i tɔgɛ yɛɛ,
"Fɛye asa kpɛi-kpɛi pɛwu abono fɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ,
fɛ' bɔla Wurubuaarɛ adɛ, Gyuda awura, mɔ so
de fɛye-rɛ ɔmɔ fɛ' gyi ɔkon dabɔlɛ."
11 Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ ako kee a kii tɔgɛ yɛɛ,
"Fɛye abono fɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ pɛwu, fɛ' yen Wurubuaarɛ.
Asa kpɛi-kpɛi pɛwu, fɛ' yen mɔ."
12 Isaya gi tɔgɛ kyu lii ilaa idɛ so yɛɛ,
"Gyɛsi ɔnaanabi ɔko laa ba.
Mɔ ne n gyɛ ɔbono ɔ laa baa gyi gɛwura asa kpɛi-kpɛi pɛwu so.
Mɔ so ne asa kpɛi-kpɛi pɛwu mɛ laa kyu mɔmɔ-ansi gyan."
13 Wurubuaarɛ ne n kya kpaa nyamesɛ ne ɔ kya kyu mɔ-ansi gyan mɔ so. Imɔso fɛ ka gyan Yesu so faa mɔ, gɛnen Wurubuaarɛ kolon ɔbono ɔ' tansi sa fɛye ɔkon de gisen yuuli de fɛye-ansi a' kpɛ a gyan Yesu so gɛnen kyu naa de mɔ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ɔlon dɔ.

*Ilaa Ibono So N*ɛ Ŋmarasɛ Ɔwolɛ Baarɛ Mɔ

14 Me-nanboana Yesu asonbo, me gbaa-gbaa n nyi yɛɛ gidɛnsɛ giwɔra i nyaakyɔ fɛye dɔ. Fɛ nyi Wurubuaarɛ ilaa dandan, ne fɛye gbaa-gbaa fɛ laa taalɛ ka abara. 15 Ɔwolɛ baarɛ dɔ mɔ, mɔ, nɛ yelɛ me-gɛbelɛnsɛ so tɔgɛ ilaa bolonsɛ ikoana nyingi fɛye kyu lii imɔ so. Wurubuaarɛ gi wɔra ilaa sa me 16 ne ɔ yɛgɛ nɛ taalɛ wɔra Kirisito Yesu gɛsun ɔwɔrabo. Mɔ ne n nyiile me yɛɛ n' tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ kyu lii Yesu so sa asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ. Nɛ wɔra fɛɛ asunbi ɔlɛɛbo ne mɔmɔ, mɔ, mɛ wɔra fɛɛ asunbi atɔ. N dɛ ɔmɔ mi-i kperɛ Wurubuaarɛ de mɔ-Oduduu mɔ ɔ' lɔrɔ mɔmɔ yela sa Wurubuaarɛ de ɔ' nyɛ sɔɔ ɔmɔ abaa anyɔ. 17 Imɔso ibono n kya wɔra gɛsun mi-i sa Wurubuaarɛ faa, nɛ wu yɛɛ Kirisito Yesu gi kpaa me, ne nɛ taalɛ wɔra ilaa gikyɔ. Kirisito so mɔ, nan taalɛ gyiide. 18 Ilaa ibono Kirisito gi kpaa me ne nɛ wɔra mɔ wolɛ ne nan lɛɛ tɔgɛ. Maŋ taalɛ tɔgɛ yɛɛ nɛ wɔra ilaa iko me-gibaa so. Mɔ ne n yɛgɛ nɛ taalɛ kpaa asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ ne mɛ nyɛ nu Wurubuaarɛ gɛdɛ. Me-ilaa tɔgɛsɛ de me-ilaa wɔrasɛ ne n kpaa mɔmɔ. 19 Nɛ wɔra ilaa lɛɛnyiilesɛ kpɛi-kpɛi de ilaa dɛgɛnɔsɛ kyu naa de Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ɔlon dɔ. Mɔ-ɔlon mɔ dɔ ne nɛ taalɛ naa lii Gyɛrusalem kpaa lii ko-o Ilirikum gɛsinkpan so n kpɛ mi-i lɛɛ Kirisito ɔkalan konkonsɛ mɔ pɛwu gɛsɛ mi-i sa asa. 20 Ilaa ibono nɛ kyu too me-nyoro so mɔ ne n gyɛ yɛɛ n' lɛɛ Kirisito ɔkalan konkonsɛ mɔ tɔgɛ sa asa nten nbonoana mɛ mɛŋ ti nu ɔkalan mɔ kerɛ mɔ. Meŋ kya laarɛ i' ba yɛɛ ɔko-lɛɛ ɔpɔɔrɛ so ne n' kya pɔrɔ mi-i gyan. 21 I wɔra daa fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ ŋmarasɛ Kirisito ilaa yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ mɔ. Mɛ ŋmarasɛ nno yɛɛ,
"Asa abono mɛŋ ti nyɛ de asa mɛ' tɔgɛ mɔ-ilaa sa mɔmɔ mɔ,
mɛ laa nyɛ wu mɔ de mɔmɔ-ansi.
Ne asa abono mɛ mɛŋ ti nu sɛi kyu lii mɔ so mɔ,
mɛ laa nu mɔ-ilaa gɛsɛ."

*N Kya Laar*ɛ N' Baa Laa Fɛye Yesu Asonbo Abono Fɛ Bo Rom Mɔ

22 Owi kamaasɛ n kya laarɛ n' baa laa fɛye mɔ, gɛsun gɛdɛ ne n kya keda me yela, ne meŋ kya nyɛ ba fɛye asɛ mɔ. 23 Nperɛ berɛ meŋ baa n bo gɛsun gɛsinkpan gibaafon gidɛ so gɛrɛ. Ibono n kya laarɛ n' baa laa fɛye faa, i ti wɔra nsi. 24 Imɔso idɛ kon berɛ nɛ sa gɛwɔnsa yɛɛ nan baa kpe Sipeen faa mɔ, nan naa de fɛye asɛ de a' tala abara ansi ŋmaraa. I fo me-gikyon mɔ, de fɛ' kpaa me de n' taalɛ kpaa loo nfono n kya kpe mɔ. 25 Owi baarɛ dɔ mɔ, me-ayaa a ti lii ibono n kya kpe Gyɛrusalem n' kpaa kpaa' aye-nanboana abono mɛ kya son Yesu nno mɔ. 26 I kya nyiile yɛɛ Yesu asonbo akpen abono a bo Masadoniya de Akaya nsinkpan so mɔ mɛ tɔgɛ kyule abara ne mɛ too-too aterenbi lii mɔmɔ-asen dɔ de mɛ' kyu kpaa kpaa' ayenbo abono mɛ saarɛ Yesu asonbo abono mɛ bo Gyɛrusalem mɔ. Mɛ kyu gɛnen aterenbi abono kyu wɔra me-abaa dɔ. 27 Mɔmɔ gbaa-gbaa ne n kyu too mɔmɔ-nyoro so yɛɛ mɛ laa wɔra gidɛnsɛ

gidɛ sa Gyuda awura ayenbo abono mɛ
kya son Yesu ne mɛ bo Gyɛrusalem mɔ,
yɛgɛ iŋ gyɛ yɛɛ mɔmɔ gbaa-gbaa mɛ
gyɛ Gyuda awura. Mɛ kpaa mɔmɔ gɛnen
mɔ, imɔ-ɔkpa so ne. I kya nyiile yɛɛ
Gyuda awura mɔ kee mɛ kpaa mɔmɔ ne
mɛ nyɛ oduduu dɔ ilaa tirisɛ. Imɔso
i kaaborɛ abono mɛŋ gyɛ Gyuda awura
mɔ mɛ' kpaa Gyuda awura mɔ de mɛ'
nyɛ anyamesɛ gɛkyena dɔ ilaa tirisɛ kee.
28 Imɔso nengyene nɛ nyɛ kyu aterenbi
mɔ kpaa sa Yesu asonbo abono mɛ bo
Gyɛrusalem mɔ, nɛ logɛ gidɛnsɛ gibono
asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ
mɛ wɔra mɔ ne. Nfono kon mɔ nan kyu de
fɛye asɛ kpe Sipeen. 29 N nyi me-gisen dɔ
yɛɛ nengyene nɛ ba fɛye asɛ mɔ, Kirisito
laa yɛgɛ me-giba mɔ gi' tansi kpaa fɛye.
30 Me-nanboana Yesu asonbo, Wu-
rubuaarɛ Oduduu mɔ gɛsalaarɛ gɛbono
ɔ kya kyu sa aye mɔ so mɔ, n kya kolɛ
fɛye aye-Wura Yesu Kirisito ginyen dɔ yɛɛ
fɛ' dalaa kolɛ Wurubuaarɛ sa me, fɛɛ
gɛnɔɔbono me kee n dɛ aniya n kya kolɛ
Wurubuaarɛ n kya sa me-nyoro mɔ. 31 Fɛ'
dalaa kpaa me yɛɛ Gyudiya gɛsinkpan
so nfono n kya kpe mɔ, Wurubuaarɛ ɔ'
mɔlɛgɛ me lii asa abono mɛŋ kya sɔɔ Yesu
gyi mɔ abaa dɔ. A' dalaa kee yɛɛ Yesu
asonbo abono mɛ bo Gyɛrusalem mɔ mɛ'
sɔɔ ilaa ibono nan kyu kperɛ mɔmɔ mɔ
abaa anyɔ. 32 I ba gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ
gɛlaarɛ dɔ mɔ, nan nyɛ ba fɛye asɛ de
ɔkon de me-rɛ fɛye a' kyena de i' keda
aye-nyoro. 33 Wurubuaarɛ ɔbono ɔ gyɛ
gisen yuuli gɛmu mɔ ɔ' kyena fɛye dɔ. I'
ba gɛnen.

16

Afaala

1 N kya buu mi-i sa fɛye yɛɛ aye-pikyii
Fiibi ɔbono ɔ kya kpaa Yesu asonbo gikpen
Sɛnkiriya ɔsowolɛ so mɔ tansi ɔ gyɛ isa.
2 Imɔso fɛ' kerɛ mɔ so Wura Yesu ginyen
dɔ fɛɛ gɛnɔɔbono i kaaborɛ aye abono
Wurubuaarɛ gi lɔrɔ aye yela sa mɔ-nyoro
mɔ a' keda abara mɔ. Ilaa kamaasɛ ibono i
tiri mɔ mɔ, fɛ' kpaa mɔ de ɔ' nyɛ imɔ. I lii
fɛɛ ɔ tansi kpaa asa gikyɔ, dabɔlɛ de me
gbaa-gbaa kee.
3 Fɛ' faala Pirisila mɔ-rɛ Akuila. Mɛ gyɛ
me-nanboana abono me-rɛ mɔmɔ
a wɔra Kirisito Yesu gɛsun mɔ
dabɔlɛ. 4 Mɛ mɔlɛgɛ me kaaborɛ
me so mɔ mɔmɔ-nkpa gi laarɛ gi'
lii mɔmɔ-gibaa. Iŋ gyɛ me-wolɛ
ne n kya lɛɛ mɔmɔ-ginyen; Yesu
asonbo akpen pɛwu abono amɔ dɔ
asa mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ kee
mɛ kya yen mɔmɔ.
5 Fɛ' faala Yesu asonbo gikpen gibono mɛ
kya gyan' mɔmɔ asa anyɔ adɛ
gɛten dɔ son Wurubuaarɛ mɔ sa
me.
Fɛ' faala me-nanbo laarɛsɛ Epanitusɛ. Mɔ
ne n gyɛ ɔbono ɔ daa gika gyan
Kirisito so Esiya gɛsinkpan pɛwu
so.
6 Fɛ' faala Mariya sa me. Ɔ nyanga ansi
wɔra gɛsun ken-ken sa fɛye.
7 Fɛ' faala me-subuana Andironikusɛ
mɔ-rɛ Gyuniya sa me. Asa ako mɛ
naa kyena keda me-rɛ mɔmɔ kpaa
tii de obu Wura Yesu ɔson mɔ so,
ne asa sakyɔ mɛ nyi mɔmɔ so yɛɛ
mɛ tansi mɛ gyɛ Yesu Kirisito isɔɔ.
Mɛ daa me ka gyan Kirisito so.
8 Fɛ' faala Anpelitusɛ. Ɔ gyɛ me-kyɛmenɛ
laarɛsɛ Wura Yesu ɔson mɔ dɔ.
9 Fɛ' faala Ɔbanusɛ. Ɔ gyɛ me-rɛ fɛye pɛwu
aye-nanbo ɔbono aye-rɛ mɔ a kya
wɔra gɛsun a kya sa Kirisito.
Fɛ' faala me-nanbo laarɛsɛ Setakusɛ kee.
10 Fɛ' faala Apɛlesɛ. Ɔ lɛɛ nyiile yɛɛ ɔ gyɛ
Kirisito sonbo dɛnsɛ.
Fɛ' faala Arisitobulusɛ gɛten dɔ asa. 11 Fɛ'
faala me-subu Hɛrodiyon.
Fɛ' faala Narisisu gɛten dɔ awura abono
mɛ bo Wura Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ.
12 Fɛ' faala Tirifana mɔ-rɛ Tirifosa. Mɛ kya
wɔra gɛsun mɛ kya sa Wura Yesu.
Fɛ' faala me-kyɛmenɛ Pɛsisi. Ɔ tansi wɔra
gɛsun gikyɔ sa Wura Yesu.
13 Fɛ' faala Rufusɛ. Ɔ gyɛ isa ɔbono Wura
Yesu gi tansi lɛɛ mɔ yɛɛ ɔ' wɔra
mɔ-sonbo.
Fɛ' faala mɔ-nyi kee sa me. O kyu me fɛɛ
mɔ-bi korogɛsɛ.
14 Fɛ' faala Asinkiritusɛ, Filigon, Hɛrɛmisɛ,
Patirobaasɛ, Hɛrɛmasɛ, de aye-
nanboana Yesu asonbo abono mɛ
bo mɔmɔ asɛ mɔ.
15 Fɛ' faala Filologusɛ, Gyuliya, Nɛrɛyusɛ
mɔ-rɛ mɔ-pikyii de Olinpasɛ de
Yesu asonbo abono mɛ bo mɔmɔ
asɛ mɔ pɛwu.

16 Fɛ' kyu ginyi abi afaala faala abara fɛɛ
gɛnɔɔbono i kaaborɛ Yesu asonbo
mɛ' faala abara mɔ.
Yesu asonbo akpen abono nɛ naa mɔmɔ so
mɔ pɛwu mɛ kya faala fɛye.

*P*ɔɔlo Gi Ka Mɔmɔ Gika Laalaalogɛ

17 Me-nanboana Yesu asonbo, n kya kolɛ
fɛye, fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so de asa abono
mɛ ti taa kyu gɛsabaragɛ ba Yesu ɔson dɔ
mɔ. Mɛ kya kpadɛɛ asa gikagyan gibono
mɛ ka gyan Yesu so mɔ. Mɔmɔ ne n gyɛ
abono mɛ kya kyɔɔlɛ ilaa nyiilesɛ ibono
fɛ sɔɔ abaa anyɔ mɔ. Fɛŋ sa fɛ' saarɛ
mɔmɔ dɔ. 18 I kya nyiile yɛɛ mɔmɔ abono
mɛ kya wɔra gɛnen ilaa ibono mɔ, iŋ gyɛ
aye-Wura Yesu Kirisito ne mɛ kya son. Mɛ
kya son daa ilaa ibono i bo mɔmɔ gbaa-
gbaa ɔbolɛ mɔ. Gɛnen asa abono ɔnan mɛ
kya kyu atɔngɛbi dɛnsɛ de gɛnɔ ɔkon kyu
penɛ Wurubuaarɛ asonbo abono mɛ mɛŋ
bo ɔpenɛsen mɔ. 19 Fɛye berɛ, ɔkamaasɛ
nyi fɛye so yɛɛ fɛ kya nu aye-Wura Yesu
gɛdɛ. Lii fɛye gɛnen ilaa ibono so mɔ, fɛye-
ilaa i tansi i bo me ɔkon gikyɔ. N kya laarɛ
fɛɛ fɛ' ten ansi ilaa dɛnsɛ giwɔra dɔ. De
fɛŋ sa fɛ' bii ilaa nyɛnyɛn giwɔra baa pii
faa. 20 I maŋ kɛɛla ne Wurubuaarɛ ɔbono
ɔ kya sa gisen yuuli mɔ laa yɛgɛ fɛ' gyi ilaa
nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ so. Aye-Wura
Yesu ɔ' sa fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ. I' ba
gɛnen.

21 Timoti kya faala fɛye. Ɔ gyɛ me-nanbo
Yesu gɛsun mɔ ɔwɔrabo. Me-subuana,
Lusiyusɛ, Gyeeson, de Sosipaterɛ kee mɛ
kya faala fɛye. 22 Me, Tɛtiyusɛ ne Pɔɔlo gi
yɛgɛ nɛ ŋmarasɛ ɔwolɛ baarɛ sa mɔ. N
kya faala fɛye Wura Yesu ginyen dɔ. 23 Me
Pɔɔlo me-gɛten wura, Gayusɛ, kya faala
fɛye. Mɔ-gɛten dɔ ne Yesu asonbo gikpen
gibono gi bo gɛrɛ mɔ mɛ kya gyan son
Yesu. Irasitusɛ kya faala fɛye. Mɔ ne n
kya yela ɔsowolɛ baarɛ gɛgyapaa ateesi
aterenbi. Aye-nanbo Kuatusɛ kee kya faala
fɛye. [24 Aye-Wura Yesu Kirisito ɔ' sa fɛye
pɛwu so gɛwɔnsa dɛnsɛ. I' ba gɛnen.]

25 A' kyu ayenbi sa Wurubuaarɛ! Mɔ ne
n yɛgɛ n kya tɔgɛ Yesu Kirisito ɔkalan
konkonsɛ mi-i sa asa de mɛ' nyɛ ka gyan
Yesu so. Mɔ ne n bo lon de ɔ' yɛgɛ fɛ' taalɛ
yelɛ fɛye-ayaa so gɛnen gikagyan gibono
so. Yesu Kirisito ɔkalan baarɛ gyɛ daa
ilaa boduduusɛ ibono nkana Wurubuaarɛ
gi kyu imɔ ŋara lii ko-o dedaa. 26 Ilaa bo-
duduusɛ ibono ilaa ne Wurubuaarɛ ikalan
atɔgɛbo mɔ mɛ wolaa ŋmarasɛ yela mɔ.
Idɛ kon mɔ, Wurubuaarɛ ɔbono ɔŋ bo
gɛyiigɛsɛ ne ɔŋ bo ɔkara mɔ gi tɔgɛ
yɛɛ Kirisito ilaa boduduusɛ ibono i' lii
gɛwi tentegelen de asa kpɛi-kpɛi pɛwu
mɛ' nyɛ sɔɔ mɔ gyi de mɛ' nu mɔ-gɛdɛ.
27 Wurubuaarɛ mɔ-nkon guan ne n nyi
ɔlaako. Nyisigyi ɔ' wɔra mɔ-lɛɛ gɛkpaa-
gɛkpaa kyu naa de Yesu Kirisito so. I' ba
gɛnen.

Pɔɔlo Ɔwolɛ Gyangbarasɛ Ɔbono Ɔ Ŋmarasɛ Bunge Korinti Awura Mɔ

1 Me Pɔɔlo ɔbono Kirisito Yesu gi tɔgɛ
me yɛɛ n' baa wɔra mɔ-ɔsɔɔ kyu lii
Wurubuaarɛ gɛlaarɛ so mɔ ne n ŋmarasɛ
gɛnen ɔwolɛ baarɛ. Me-rɛ Sositɛni, aye-
nanbo Yesu ɔson mɔ dɔ, ne n kyu ɔwolɛ
baarɛ bunge 2 fɛye abono fɛ kya son
Wurubuaarɛ kyu naa de Yesu so Korinti
ɔsowolɛ so mɔ. Kyu lii fɛye-rɛ Kirisito
Yesu ginyamesɛ kolon mɔ so mɔ, Wu-
rubuaarɛ gi lɔrɔ fɛye yela sa mɔ-nyoro,
ne ɔ tɔgɛ fɛye yɛɛ fɛ' lɔrɔ fɛye-nwɔnsa
dɔ yela sa mɔ, ne i mɛŋ gyɛ fɛye-wolɛ.
Fɛye-rɛ abono pɛwu mɛ kya saawo terɛ
aye-Wura Yesu Kirisito gɛten kamaasɛ mɔ
ne Wurubuaarɛ darɛ yɛɛ fɛ' lɔrɔ fɛye-
nwɔnsa dɔ yela sa mɔ gɛnen. Yesu Kirisito
ne n gyɛ aye-rɛ gɛnen asa abono pɛwu
Wura. 3 Aye-sɛ Wurubuaarɛ de aye-Wura
Yesu Kirisito mɛ' sa fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ
de mɛ' sa fɛye gisen yuuli.

*Wurubuaar*ɛ Gi Sa Fɛye Gɛtɔngɛ Dɛnsɛ De Ɔlaako Ginyi

4 N kya faala Wurubuaarɛ fɛye so owi
kamaasɛ. I lii fɛɛ fɛye-rɛ Kirisito Yesu
ginyamesɛ kolon mɔ so mɔ, Wurubuaarɛ
kya sa fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ. 5 Fɛye-rɛ
Yesu ginyamesɛ kolon so mɔ, Wurubuaarɛ
gi tansi sa fɛye gɛtɔngɛ dɛnsɛ de ɔlaako
ginyi ɔkpa kamaasɛ so. 6 I lii fɛɛ fɛ
bii fɛye-asen dɔ yɛɛ Kirisito ilaa ibono a
tɔgɛ sa fɛye mɔ, i gyɛ gɛsintin. 7 Imɔso
fɛŋ kya kponderɛ ilaa dɛnsɛ ibono Wu-
rubuaarɛ kya wɔra sa mɔ-asonbo mɔ
iko-rɛ iko. Aberɛ abono pɛwu fɛ tɛ fɛ
gyoo gɛkaabono Wurubuaarɛ laa lɛɛ aye-
Wura Yesu Kirisito gɛwi nyiile gɛsinkpan
so asa faa mɔ, ɔ kya sa fɛye ilaa kamaasɛ
ibono i laa yɛgɛ fɛ nyɛ yelɛ fɛye-ayaa
so son mɔ dandan mɔ. 8 Aye-Wura Yesu
Kirisito laa yɛgɛ fɛ' nyɛ wɔra ɔlon de
fɛ' wɔra Wurubuaarɛ gɛlaarɛ gɛnen kpaa
lii. Imɔ ne nan yɛgɛ ne i maŋ nyɛ
ilaa nyɛnyɛn iko fɛye-nyoro so gɛkaabono
ɔ laa lii Wurubuaarɛ dɔ ba baa gyi
anyamesɛ nbɛlɛ mɔ. 9 Wurubuaarɛ gyɛ
ɔpaawɔrabo. Ɔ tɔgɛ fɛye yɛɛ fɛ' kyu
fɛye-nyoro mada de mɔ-bi aye-Wura Yesu
Kirisito.

*F*ɛŋ Sa Fɛ' Yɛgɛ Gɛsa-Baragɛ Gɛ' Ba Fɛye Dɔ

10 Me-nanboana Yesu asonbo, n dɛ aye-
Wura Yesu Kirisito ginyen n kya kolɛ fɛye
yɛɛ fɛ' tɔgɛ kyule abara. Fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ
gɛsa-baragɛ gɛ' ba fɛye dɔ. Nengyene fɛ
laa sa gɛwɔnsa ilaa iko so abɛɛ fɛ laa lɛɛ
ilaa ibono i boran dabɔlɛ mɔ, fɛ' kerɛ de
fɛ' wɔra gɛnɔ kolon kpaa logɛ.
11 Me-nanboana, iŋ gyɛ giyan so ne n'
kya tɔgɛ fɛye ilaa idɛ. Kulowe gɛten dɔ asa
ako mɛ buu sa me yɛɛ ibiidɛ i bo fɛye dɔ.
12 Ilaa ibono nɛ nu mɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛye
dɔ ɔkamaasɛ kya tɔgɛ mɔ-lɛɛ kpɛi. Ɔdɛ
yɛɛ, "Me berɛ, Pɔɔlo ne n' buu." Ɔdɛ mɔ
yɛɛ, "Apolosɛ ne n' buu," Ɔbanban mɔ yɛɛ
"Sɛfasɛ" abɛɛ "Kirisito ne n' buu." 13 Ibono
fɛ baragɛ faa, n' taasɛ fɛye yɛɛ, imɔso
fɛ baragɛ Kirisito dɔ gɛnen kee? Ibono
fɛye ako yɛɛ me Pɔɔlo ne fɛ buu faa, me
ne n wu' lɛwu oyii mɔ so sa fɛye? Iŋ gyɛ
Kirisito ne n wu' sa aye? Abɛɛ fɛ nyi yɛɛ
me, Pɔɔlo, ginyen dɔ ne mɛ gyere fɛye
Wurubuaarɛ sagyere mɔ? Iŋ gyɛ Kirisito
ginyen dɔ? Fɛŋ sa fɛ' baragɛ kpaa buu asa
kpɛi-kpɛi.
14 I bo me ɔkon yɛɛ iŋ gyɛ me ne n
gyere fɛye Wurubuaarɛ sagyere, gɛnen
mɔ, Kirisipusɛ mɔ-rɛ Gayusɛ wolɛ ne
nɛ gyere Wurubuaarɛ sagyere. 15 Menan
gyere fɛye Wurubuaarɛ sagyere mɔ, nkana
ɔfaa fɛye dɔ ɔko laa tɔgɛ yɛɛ me, Pɔɔlo,
ginyen dɔ ne mɛ gyere mɔ Wurubuaarɛ
sagyere. 16 (N kya nyingi yɛɛ nɛ gyere
Sitɛfanasɛ mɔ-rɛ mɔ-gɛten dɔ asa kee
Wurubuaarɛ sagyere. Kyu lii gɛnen asa
adɛ gɛmara mɔ, meŋ baa mi-i nyingi yɛɛ
nɛ gyere ɔko Wurubuaarɛ sagyere.) 17 I
kya nyiile yɛɛ Kirisito mɛŋ sun me yɛɛ
n' baa gyere asa Wurubuaarɛ sagyere. O
sun me daa yɛɛ n' baa tɔgɛ mɔ-ɔkalan
konkonsɛ mɔ sa asa. N naa mi-i tɔgɛ
ɔkalan mɔ mɔ, meŋ kya kyu ɔlaako onyibo
adawo atɔngɛbi kyu tɔngɛ sa mɔmɔ. Meŋ
kya laarɛ i' ba yɛɛ me-atɔngɛbi a kya
dengɛ asa nwɔnsa lii Yesu lɛwu oyii mɔ so
de i' ba yɛɛ mɛŋ nyɛ amɔlɛgɛ lii mɔ-lɛwu
mɔ so.

*Wurubuaar*ɛ-Lɛɛ Ɔlaako Ginyi

18 I lii fɛɛ abono mɛ kya fuɛ mɔmɔ-
lɛwu gɛmara mɔ, Wurubuaarɛ ɔkalan kyu
lii Yesu lɛwu mɔ so mɔ gyɛ daa ilaa gyaga
sa ɔmɔ. Aye abono Wurubuaarɛ ti ɔ kya
mɔlɛgɛ aye mɔ berɛ, Wurubuaarɛ ɔkalan
kyu lii Yesu lɛwu mɔ so mɔ kya sa aye Wu-
rubuaarɛ Oduduu dɔ ɔlon. 19 Wurubuaarɛ
gi yɛgɛ mɛ ŋmarasɛ imɔ idɛ so ilaa yela
mɔ-agyɛbi mɔ dɔ yɛɛ,

“Nan nyida anyamesɛ-lɛɛ ɔlaako ginyi.

Nan yɛgɛ asɛɛbo nwɔnsa gi' lɛɛ mɔmɔ
tanga.”

20 Nyamesɛ ɔlaako ginyi gi gyɛ ilaa
iko sa Wurubuaarɛ? Wurubuaarɛ agyɛbi
onyiilebo gɛbelɛnsɛ gɛ laa kpaa mɔ Wu-
rubuaarɛ asɛ? Ne ɔbono o nyi gɛtɔngɛ
mɔ, fɛ nyi yɛɛ mɔ-gɛtɔngɛ gɛ laa mɔlɛgɛ
mɔ Wurubuaarɛ asɛ? Kuaa! Gɛkyena gɛdɛ
dɔ wolɛ ne i laa kpaa mɔmɔ. Wurubuaarɛ
gi yɛgɛ anyamesɛ-lɛɛ ɔlaako ginyi gi kya
lɛɛ ɔmɔ tanga fɛɛ ilaa gyaga ne i gyɛ mɔ
asɛ. 21 Wurubuaarɛ ɔlaako ginyi so mɔ,
ɔ mɛŋ yɛgɛ anyamesɛ mɛ' kyu mɔmɔ-
lɛɛ ɔlaako ginyi bii mɔ. I bo Wurubuaarɛ
ɔbolɛ daa yɛɛ ɔ' mɔlɛgɛ asa abono mɛ
kya ka gyan Yesu so mɔ. Ɔ kya mɔlɛgɛ
mɔmɔ kyu naa de Yesu ilaa ibono a naa
a kya tɔgɛ faa so, yɛgɛ ilaa ibono a kya
tɔgɛ faa, asa abono gɛsinkpan so ilaa wolɛ
ne n bo mɔmɔ-ansi so mɔ mɛŋ kya kyu
imɔ yɛɛ i gyɛ ɔlaako ginyi. 22 I lii fɛɛ
Gyuda awura mɔ mɛ kya tɔgɛ aye yɛɛ a'
wɔra ilaa ibono i laa lɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon
nyiile mɔmɔ pɛi de mɛ' kyule sɔɔ Yesu
gyi. Ne Geriiki awura mɔ, mɔ, mɛ kya laarɛ
a' tɔgɛ ɔmɔ ɔlaako ginyi agyɛbi pɛi de mɛ'
kyule sɔɔ Yesu gyi. 23 Aye berɛ, ilaa ibono
a naa a kya tɔgɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ mɛ
da Yesu Kirisito aŋanbi lɛwu oyii so mɔɔ.
Gɛnen so, Gyuda awura mɛŋ kya laarɛ mɛ'
sɔɔ aye-ilaa tɔgɛsɛ mɔ gyi. I kya biiri
asa sɛnsɛ kee ansi fɛɛ ilaa gyaga ne i gyɛ.
24 Aye abono pɛwu Wurubuaarɛ gi tɔgɛ
aye yɛɛ a' kyu aye-nyoro sa mɔ mɔ berɛ,
a gyɛ Gyuda awura-o, aŋ gyɛ Gyuda awura
daa-o, Kirisito lɛwu kya yɛgɛ a kya nyɛ
Wurubuaarɛ ɔlon de Wurubuaarɛ ɔlaako
ginyi. 25 I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ kya
wɔra ilaa ibono fo nyamesɛ asɛ mɔ iŋ
gyɛ ɔlaako ginyi mɔ, fo baa kerɛ mɔ,
i ti wɔra ɔlaako ginyi don anyamesɛ-lɛɛ
ɔlaako ginyi gbaa bun, ne Wurubuaarɛ kya
wɔra ilaa ibono fo nyamesɛ asɛ mɔ, iŋ
kya nyiile yɛɛ ɔ bo lon, fo baa kerɛ mɔ,
i ti wɔra ɔlon ilaa don anyamesɛ-lɛɛ ɔlon
gbaa bun.

26 Me-nanboana Yesu asonbo, ibono
anyamesɛ-lɛɛ ɔlaako ginyi giŋ gyɛ sɛi Wu-
rubuaarɛ asɛ faa mɔ, a' kyu fɛye gbaa-gbaa
gidebi taa kerɛ. Owi ɔbono Wurubuaarɛ
gi tɔgɛ fɛye yɛɛ fɛ' kyu fɛye-nyoro sa mɔ
mɔ, abono mɔmɔ-anyen a dii yɛɛ mɛ nyi
ɔlaako mɔ, mɛ mɛŋ kyɔ fɛye dɔ. Gɛnen
kee abono mɛ bo nsun belɛ-belɛ dɔ mɔ,
mɛ mɛŋ kyɔ fɛye dɔ. Gɛnen kee abono mɛ
lii gɛsu gbaa' dɔ mɔ, mɛ mɛŋ kyɔ fɛye dɔ.
27 Wurubuaarɛ nyi daa ne ɔ lɛɛ gibaa yii
abono mɛ mɛŋ nyi ɔlaako mɔ yɛɛ ɔ laa
wɔra ilaa gbaa' naa de mɔmɔ so. Ɔ lɛɛ yii
abono mɛ mɛŋ nyi ɔlaako mɔ gɛnen daa
de abono mɛ kya ka gyan mɔmɔ-ɔlaako
ginyi so mɔ mɛ' nyɛ gyi ipeeli. Gɛnen kee
ne Wurubuaarɛ gi lɛɛ gibaa yii afɔlɛbo yɛɛ
ɔ laa wɔra ilaa gbaa' kyu naa de mɔmɔ so.
Ɔ lɛɛ yii afɔlɛbo mɔ gɛnen daa de alolonbo
mɔ, mɔ, mɛ' nyɛ gyi ipeeli.

28 Imɔso Wurubuaarɛ gi lɛɛ gibaa yii
abono asa mɛŋ kya kyu terɛ sɛi, abono
mɛ kerɛ ɔmɔ ta, de abono ba-a mɛ mɛŋ
bo agyan mɔ, yɛɛ ɔ laa wɔra ilaa gbaa'
kyu naa de mɔmɔ so. Ɔ lɛɛ yii ɔmɔ
gɛnen daa de o' nyiile abono mɛ bo agyan
mɔ yɛɛ mɔmɔ anyamesɛ-lɛɛ i mɛŋ gyɛ
sɛi mɔ asɛ. 29 Wurubuaarɛ kpɛ ɔ kya
kyɛɛgɛ anyamesɛ ilaa gɛnen daa de i' ba
yɛɛ nyamesɛ ne n gyɛ nyamesɛ ɔ mɛŋ sa
ɔ' nyɛ nyiile mɔ-nyoro mɔ Wurubuaarɛ
asɛ. 30 Wurubuaarɛ ne n yɛgɛ ne aye-rɛ
Kirisito Yesu a nyɛ wɔra nyamesɛ kolon
faa. Ne kyu naa de Yesu so ne a kya nyɛ
ɔlaako ginyi ne Wurubuaarɛ kya kyu yɛɛ
aye-asen dɔ i boran sa mɔ. Kyu naa de Yesu
so ne aye-asen a kya kii lɔrɔ fuuli too, ne a
nyɛ aye-nyoro lii ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu
mɔ abaa dɔ a san a tɛ sa Wurubuaarɛ
faa. 31 Imɔso i kaaborɛ a' nu ilaa ibono
mɛ wolaa ŋmarasɛ Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ
mɔ. Mɛ ŋmarasɛ yɛɛ, “Ɔbono ɔ laa nyiile
mɔ-nyoro mɔ, ɔ' nyiile mɔ-nyoro kyu naa
de aye-Wura belɛ mɔ so.”

2

*Yesu Kirisito M*ɔ-rɛ Mɔ-Lɛwu Ilaa Wolɛ
Ne Nan Tɔgɛ Sa Asa

1 Me-nanboana Yesu asonbo, nɛ ba fɛye
asɛ mɔ, meŋ kyu ɔlaako anyibo atɔngɛbi
baa tɔngɛ sa fɛye. Nɛ lɛɛ daa Wurubuaarɛ
gɛsintin tɔgɛ. 2 I lii fɛɛ nɛ wolaa tɔgɛ
sa me-nyoro yɛɛ aberɛ abono nan nyiile
fɛye ilaa mɔ, nan kyu me-nyoro fɛɛ meŋ
nyi ɔlaako. Yesu Kirisito mɔ-rɛ mɔ-lɛwu
ɔbono o wu' sɔɔ aye-nkpa mɔ wolɛ ilaa ne
nan tɔgɛ. 3 N bo fɛye asɛ n kya nyiile fɛye
ilaa mɔ, me-nyoro gi kya da. Meŋ kyu fɛye
de ɔlon, nɛ selɛ me-nyoro. 4 Yesu lɛwu
ilaa ibono nɛ tɔgɛ mɔ de me-atɔngɛbi mɔ
dɔ mɔ, meŋ kyu adawo agyɛbi de ɔlaako
anyibo agyɛbi buɛɛlɛ fɛye. Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ ne n kyu mɔ-ɔlon kyu lɛɛ
Wurubuaarɛ ilaa nyiile fɛye. 5 Ibono so
meŋ kyu adawo agyɛbi tɔngɛ mɔ ne n gyɛ
yɛɛ meŋ laarɛ fɛɛ fɛ' sɔɔ Yesu gyi kyu
lii anyamesɛ-lɛɛ ɔlaako ginyi so. Nɛ laarɛ
daa yɛɛ fɛ' sɔɔ mɔ gyi kyu lii Wurubuaarɛ
ɔlon mɔ so.

*Wurubuaar*ɛ Ɔlaako Ginyi Gi Gyɛ Gɛsintin

6 Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ, nengyene
me-rɛ me-nanboana a tɛ saarɛ abono mɛ
ti ten ansi Wurubuaarɛ ilaa dɔ mɔ, a kya
kyu ɔlaako anyibo agyɛbi tɔngɛ sa mɔmɔ.
Gɛsinkpan so gɛkyena gɛdɛ dɔ asa de
mɔmɔ-abelɛnsɛ mɛŋ kya kyu yɛɛ aye-
ɔlaako ginyi gidɛ gi taa gyɛ ɔlaako ginyi.
Yɛgɛ mɔmɔ-ɔlon de mɔmɔ-ɔlaako ginyi
kya baa yela ɔkara. 7 Ɔlaako ginyi ilaa ibono
a kya lɛɛ tɔgɛ mɔ i gyɛ daa Wurubuaarɛ-
lɛɛ ɔlaako ginyi. Gɛnen ɔlaako ginyi mɔ gi
gyɛ ilaa boduduusɛ ibono Wurubuaarɛ gi
wolaa kyu imɔ ŋara. Pɛi de soso de gɛsɛ i
lɔɔ wɔra ilɛɛsɛ mɔ, Wurubuaarɛ gi wolaa
tɔgɛ mɔ-ilaa boduduusɛ idɛ so ilaa yela
yɛɛ a laa nyɛ mɔ-nyisigyi kyu naa de imɔ
so. 8 Abelɛnsɛ abono mɛ kerɛ asa so Yesu
gɛkyena aberɛ dɔ mɔ, mɔmɔ dɔ ɔko-rɛ
ɔko mɛŋ nu Wurubuaarɛ ɔlaako ginyi ilaa
ibono n darɛ faa gɛsɛ. Nengyene mɛnan
nu imɔ gɛsɛ mɔ, nkana mɛ maŋ da Wura
Yesu, Nyisigyi Wura mɔ aŋanbi mada de
oyii. 9 Gɛnɔɔbono mɛ mɛŋ nu gɛsɛ mɔ,
i gyɛ daa ilaa ibono mɛ wolaa ŋmarasɛ
Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ,

"Ilaa ibono ɔko ansi aŋ ti wu kerɛ,
ɔko aso aŋ ti nu kerɛ,
ne ɔko mɛŋ ti taa sa imɔ so gɛwɔnsa
kerɛ mɔ,
gɛnen ilaa ibono ne Wurubuaarɛ gi baala
yela
sa asa abono mɛ kya laarɛ mɔ Wu-
rubuaarɛ ilaa mɔ."

10 Aye abono a kya ka gyan Yesu so mɔ,
gɛnen ilaa idɛ ne Wurubuaarɛ gi lɛɛ nyiile
aye. Ɔ lɛɛ imɔ nyiile aye naa daa de mɔ-
Oduduu mɔ so. I lii fɛɛ mɔ-Oduduu mɔ ne
n kya kerɛ ilaa kamaasɛ dɔ dabɔlɛ Wu-
rubuaarɛ gisen dɔ ilaa wu sɔnlii. 11 Ɔko-rɛ
ɔko mɛŋ nyi mɔ-nanbo nyamesɛ nwɔnsa
dɔ, gɛnen mɔ, kaasɛ gbaa-gbaa oduduu
ɔbono ɔ bo mɔ dɔ mɔ wolɛ ne n nyi mɔ-
nwɔnsa dɔ. Gɛnen kee ne Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ wolɛ ne n nyi Wurubuaarɛ
nwɔnsa dɔ. 12 I mɛŋ gyɛ gɛsinkpan so-
lɛɛ oduduu ɔnan ne Wurubuaarɛ gi kyu
sa aye abono a kya ka gyan Yesu so mɔ.
Wurubuaarɛ gbaa-gbaa lɛɛ Oduduu ne o
kyu sa aye de a' nyɛ nu ilaa dɛnsɛ ibono
ɔ wɔra sa aye mɔ gɛsɛ. 13 Imɔso a kya lɛɛ
Wurubuaarɛ ilaa idɛ gɛsɛ a kya sa asa faa
mɔ, oduduu dɔ ilaa ne a kya lɛɛ gɛsɛ a kya
sa mɔmɔ abono kee Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ bo mɔmɔ dɔ mɔ. Ne i mɛŋ gyɛ
anyamesɛ-lɛɛ ɔlaako ginyi ne a kya kerɛ
de a' nyɛ agyɛbi abono a laa kyu tɔngɛ mɔ.
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ne n kya nyiile
aye agyɛbi tɔgɛsɛ.

14 Nyamesɛ ɔbono Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ mɛŋ bo mɔ dɔ mɔ mɛŋ kya kyule
gɛsintin gɛbono Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
kya nyiile anyamesɛ mɔ. Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ ilaa nyiilesɛ mɔ i kya biiri
mɔ ansi daa, iŋ bo gɛsɛ sa mɔ, yɛgɛ
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ, mɔ, ne n kya
kpaa nyamesɛ de ɔ' sa imɔ so gɛwɔnsa
baragɛ imɔ dɔ de o' nu gɛsɛ. 15 Nyamesɛ
ɔbono Wurubuaarɛ Oduduu bo mɔ dɔ mɔ
berɛ kya bii baragɛ ilaa kamaasɛ dɔ nu
gɛsɛ. Mɔ gbaa-gbaa lɛɛ gisen dɔ ilaa mɔ,
ɔko maŋ taalɛ baragɛ imɔ dɔ nu gɛsɛ.
16 I dɛ daa fɛɛ agyɛbi abono mɛ wolaa
ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ dɔ mɔ. Mɛ
ŋmarasɛ yɛɛ,

"Fo anɛ ne n ti taalɛ bii Wura Wurubuaarɛ
nwɔnsa dɔ?

Fo anɛ ne n ti taalɛ nyiile mɔ ilaa iko?"

Aye abono a bo Wurubuaarɛ Oduduu aye
dɔ mɔ berɛ, a nyɛ Kirisito gɛwɔnsa ɔnan.

3

*Wurubuaar*ɛ Oduduu Maŋ Baragɛ Fɛye Dɔ

1 Me-nanboana, nɛ wu yɛɛ me-rɛ fɛye
a bo Yesu ɔson mɔ dɔ berɛ. Meŋ kii taalɛ
tɔngɛ de fɛye fɛɛ gɛnɔɔbono n kya tɔngɛ
de abono Wurubuaarɛ Oduduu bo mɔmɔ
dɔ mɔ. Fɛ tiri daa yɛɛ n' tɔngɛ de fɛye fɛɛ
anyamesɛ giyan abɛɛ fɛɛ asa abono mɛŋ
ti taa sɛɛ Yesu Kirisito ɔson mɔ dɔ mɔ.
2 Gɛnen so ne meŋ kyu agyudɔ boduduusɛ
gyiile fɛye mɔ. I wɔra fɛɛ ginyabo ne nɛ
sa fɛye. I lii fɛɛ gɛnen owi ɔbono mɔ,
fɛŋ ti sɛɛ Wurubuaarɛ ɔson mɔ dɔ de fɛ'
taalɛ nu Wurubuaarɛ ilaa boduduusɛ. Baa
lii de ndɛ' faa, fɛŋ ti sɛɛ fo gɛnen. 3 Imɔ
gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ fɛye-gɛkyena dɔ mɔ, fɛ
kya kerɛ daa fɛye anyamesɛ-lɛɛ gidebi taa
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ yɛgɛ. Imɔ iko
ne n gyɛ yɛɛ fɛ tɛ daa gikoso gɛgyanbuɛ
gɛkyena ne ibiidɛ ne n kpɛ i bo fɛye dɔ.
Mɔ, i mɛŋ gyɛ anyamesɛ gidebi ne fɛ dɛ
fɛ tɛ faa? Fɛŋ dɛ fɛɛ abono mɛŋ nyi
Wurubuaarɛ mɔ ne? 4 Owi ɔbono fɛye dɔ
ako mɛ kya tɔgɛ yɛɛ Pɔɔlo abɛɛ Apolosɛ
ne mɛ buu faa mɔ, fɛŋ dɛ fɛɛ abono mɛŋ
nyi Wurubuaarɛ mɔ ne?

5 Apolosɛ ne n gyɛ anɛ, ne me, Pɔɔlo
ne n gyɛ anɛ? Aye pɛwu a gyɛ daa
Wurubuaarɛ asonbo abono o sun aye fɛye
asɛ de fɛ' nyɛ kyu fɛye-nyoro too Yesu
so. Wura Wurubuaarɛ ne n kyu ɔkamaasɛ
gɛsun wɔrasɛ kyu sa mɔ. 6 I dɛ daa fɛɛ me
nɛ duu oyii gibi ne Apolosɛ mɔ gi worogɛ
gimɔ nkyu. Wurubuaarɛ, mɔ, ne n gyɛ
ɔbono ɔ yɛgɛ ne oyii mɔ gibi mɔ gi kɔrɔ
wɔra oyii fɛye dɔ faa. 7 Nyamesɛ ɔbono o
duu ilaa ne ɔbono ɔ baa worogɛ imɔ nkyu
mɔ, mɔmɔ anyɔ mɛŋ fo Wurubuaarɛ
ɔbono ɔ yɛgɛ i kɔrɔ mɔ. Mɔ ne n gyɛ.
8 Nyamesɛ ɔbono ɔ kya duu de ɔbono, mɔ,
ɔ kya worogɛ nkyu mɔ, mɔmɔ ɔko mɛŋ
don mɔ-nanbo. Mɔmɔ ɔkamaasɛ laa nyɛ
mɔ-ntɛɛla fɛɛ gɛnɔɔbono ɔkara ɔ wɔra
mɔ-gɛsun mɔ.

*A' P*ɔrɔ Dandan Gyan Wurubuaarɛ Gɛsɛ Ɔpɔɔrɛ Mɔ So

9 Me-rɛ Apolosɛ a gyɛ daa nyamesɛ
mɔ-rɛ mɔ-nanbo Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ
gɛsun giwɔra dɔ. Fɛye, mɔ, ne n gyɛ
fɛɛ Wurubuaarɛ ndɔɔ, abɛɛ a' kyu yɛɛ
Wurubuaarɛ obu ɔbono ɔ yɛgɛ a kya yii
mɔ. 10 Wurubuaarɛ gi kpaa me, ne ɔ yɛgɛ
nɛ too gɛsɛ ɔpɔɔrɛ. Mɔ ne n yɛgɛ nɛ
wɔra fɛɛ ɔpɔrɔbo dɛnsɛ. I lii fɛɛ me ne
n daa gitɔgɛ Yesu ilaa sa fɛye. Ɔbanban gi
ba ɔ kya tɔgɛ Yesu ilaa ɔ kya sa fɛye mɔ,
i wɔra fɛɛ ɔ kya pɔrɔ ɔ kya gyan me-lɛɛ
mɔ so ne. Ɔpɔrɔbo kamaasɛ ɔbono ɔ laa
baa pɔrɔ gyan mɔ, ɔ' kerɛ daa de ɔ' pɔrɔ
dandan. 11 Imɔ gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ Yesu
Kirisito ilaa i dɛ fɛɛ gɛsɛ ɔpɔɔrɛ ɔbono
Wurubuaarɛ gi yɛgɛ a' too mɔ. Mɛŋ
kya too obu gɛsɛ ɔpɔɔrɛ ginyɔ. 12 Ilaa
kamaasɛ ibono fo ɔko fo laa san wɔra sa
Wurubuaarɛ mɔ, i dɛ fɛɛ fo kya pɔrɔ fo
kya gyan gɛsɛ ɔpɔɔrɛ mɔ so ne. Sika
kɔkɔɔ ne fo laa kyu pɔrɔ daa-o, abeletɔ
fufuli-o, abui ŋɛlegisɛ-o, iyii abɛɛ ifɛ abɛɛ
afɛdaa daa-o, aho-o! 13 Fo nyamesɛ ka-
maasɛ fo-gɛsun wɔrasɛ gɛbono fo wɔra
sa Wurubuaarɛ mɔ gɛ laa lii gɛwi. I lii
fɛɛ Wurubuaarɛ laa lɛɛ gɛmɔ-gɛwi nyiile
gɛkɛ gɛbono ɔ laa koola anyamesɛ de o'
gyi mɔmɔ-nbɛlɛ mɔ. Gɛnen gɛkɛ gɛbono
mɔ, gɛmɔ-rɛ ɔgya ne nan naa. Ɔgya mɔ
laa daasɛ ɔkamaasɛ gɛsun gɛbono ɔ baa
wɔra sa Wurubuaarɛ mɔ kerɛ yɛɛ gɛsun
gɛmɔmɔ ɔnan ne ɔ wɔra? 14 Fo ɔbono fo
ka gyan Yesu so mɔ, nengyene ilaa ibono
fo kyu pɔrɔ gyan gɛsɛ-lɛɛ ɔpɔɔrɛ mɔ so
mɔ i nyɛ loo ɔgya mɔ dɔ lii mɔ, fo-rɛ fo-
ilaa wɔrasɛ pɛwu fo laa loo Wurubuaarɛ
asɛ de fo' nyɛ ntɛɛla belɛ Wurubuaarɛ dɔ.
15 Ne fo ɔbono ɔgya mɔ gi dɛɛ fo-gɛsun
wɔrasɛ mɔ, fo wɔra awɔrafuɛ ne. Fo gbaa-
gbaa berɛ, fo laa loo ɔgya mɔ dɔ lii de
Wurubuaarɛ ɔ' mɔlɛgɛ fo de fo' nyɛ loo
mɔ asɛ.

16 Fɛ mɛŋ nyi yɛɛ Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ tɛ fɛye dɔ? Ibono ɔ tɛ fɛye dɔ so mɔ,
fɛ dɛ fɛɛ Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ ne.
Imɔso 17 fɛ' kerɛ dandan. A' kyu yɛɛ fo ɔko
fo boori Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ. Fo nyi
yɛɛ Wurubuaarɛ laa yɛgɛ fo? Gɛnen kee
ne ɔ maŋ yɛgɛ fo ɔbono fo laa baragɛ mɔ-
asonbo gikpen mɔ. I kya nyiile yɛɛ ɔ lɔrɔ
fɛye yela sa mɔ-nyoro de ɔ' kyena fɛye dɔ
fɛɛ mɔ-ɔson obu.

18 Fɛye ɔko-rɛ ɔko ɔŋ sa o' nyiile mɔ-
nyoro yɛɛ o nyi ɔlaako. Fo kya penɛ fo-
nyoro ne. Nengyene fo ɔko fo nyi yɛɛ fo
gyɛ ɔlaako onyibo anyamesɛ asɛ mɔ, i
kaaborɛ fo wɔra fɛɛ ɔbono ɔ mɛŋ nyi
ɔlaako de fo' nyɛ nyɛ ɔlaako ginyi lii

Wurubuaarɛ asɛ. 19 I kya nyiile yɛɛ ilaa
ibono anyamesɛ mɛ laa kyu yɛɛ i gyɛ
ɔlaako ginyi mɔ, Wurubuaarɛ asɛ mɔ, i
mɛŋ gyɛ ɔlaako ginyi ba-a pii faa. Mɛ
ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ,
"Ɔlaako anyibo yɛɛ mɛ nyi ɔlaako mɔ,
Wurubuaarɛ kya keda daa mɔmɔ-
oduu dɔ."
20 Ne mɛ ŋmarasɛ yela kee yɛɛ,
"Wurubuaarɛ nyi yɛɛ ɔlaako anyibo
akyɔɔlɛ
a gyɛ daa ilaa yanyansɛ."
21 Imɔso ɔko-rɛ ɔko ɔ mɛŋ sa ɔ' nyiile
mɔ-nyoro kyu naa de nyamesɛ so yɛɛ,
"Ɔdɛ abɛɛ ɔdɛ ne n' buu." Gɛsintin
gɛbono gɛ bo no mɔ ne n gyɛ yɛɛ iŋ gyɛ
nyamesɛ ne fɛ bo no sa. Fɛye abono fɛ
kyu fɛye-nyoro too Yesu so mɔ, nyamesɛ
kamaasɛ de ilaa kamaasɛ i bo no sa fɛye
daa. 22 I gyɛ me Pɔɔlo-o, Apolosɛ-o abɛɛ
Sɛfasɛ-o, i gyɛ daa gɛsinkpan so ilaa-o,
nkpa ilaa-o abɛɛ lɛwu ilaa daa-o, ndɛ gɛkɛ
gɛdɛ ilaa-o abɛɛ gɛkaako lɛɛ-o, nyamesɛ
kamaasɛ de ilaa kamaasɛ i bo no daa sa
fɛye. 23 Fɛye mɔ, fɛ bo no sa Kirisito, ne
Kirisito, mɔ, bo no sa Wurubuaarɛ.

4

*Yesu Laa Baa L*ɛɛ Nyamesɛ Kamaasɛ
Gɛwɔnsa Dɔ Ilaa Nyiile

1 Imɔso i kaaborɛ fɛ' kyu aye Kirisito
isɔɔ mɔ yɛɛ a gyɛ daa mɔ-adega ne
o kyu Wurubuaarɛ ilaa boduduusɛ wɔra
aye-abaa dɔ a kya kerɛ imɔ so a-a sa mɔ.
2 Nengyene a kya kerɛ mɔ-ilaa so a kya sa
mɔ mɔ, ilaa ibono i tiri mɔ ne n gyɛ yɛɛ
o' wu yɛɛ a kya gyi gɛsintin sa mɔ. 3 Ibono
Kirisito ne n' kya gyi gɛsintin n kya sa faa
mɔ, nengyene fɛɛ fɛye abɛɛ nbɛlɛ ogyibo
kamaasɛ gi kerɛ me-ilaa wɔrasɛ de o' bun
me gipuɛɛ mɔ, iŋ tiri me. Me gbaa-gbaa
meŋ kya kerɛ me-ilaa wɔrasɛ de n' bun
me-nyoro gipuɛɛ abɛɛ n' sa me-nyoro aso.
4 Meŋ kya nyingi yɛɛ ilaa ibono nɛ wɔra
ne i laa bun me gipuɛɛ mɔ berɛ. Imɔ
ibono i mɛŋ kya nyiile yɛɛ nan gyi aso.
Wura Yesu Kirisito ne n gyɛ ɔbono ɔ laa
gyi me-nbɛlɛ de o' bun me gipuɛɛ abɛɛ
ɔ' sa me aso. 5 Imɔso fɛ mɛŋ sa fɛ' bun
ɔko-rɛ ɔko gipuɛɛ abɛɛ fo' sa aso pɛi de
i' lɔɔ fo owi ɔbono aye-Wura Yesu laa baa
gyi anyamesɛ pɛwu nbɛlɛ mɔ. Ilaa ibono i
bo gibiri dɔ nperɛ mɔ, mɔ Yesu ne nan baa
lɛɛ imɔ-gɛwi de ɔ' lɛɛ nyamesɛ kamaasɛ
gɛwɔnsa dɔ ilaa nyiile. Gɛnen owi ɔbono
ne Wurubuaarɛ laa yen nyamesɛ kamaasɛ
gɛnɔɔbono ɔkara i kaaborɛ mɔ mɔ.

6 Me-nanboana Yesu asonbo, nɛ kyu
me-rɛ Apolosɛ ilaa kyu wɔra sinkaala sa
fɛye de fɛ' nyɛ kasɛ bii gɛnɔɔbono fɛ
laa sii de Wurubuaarɛ ilaa tɔgɛsɛ mɔ
wolɛ. Fɛ yelɛ nyamesɛ gɛmara taa mɔ-
ilaa tɔgɛsɛ yɛgɛ mɔ, iŋ boran. Fɛŋ sa
fɛ' yelɛ ɔko gɛmara nyiile fɛye-nyoro taa
ɔko yɛgɛ. 7 Fo ɔko fo nyi yɛɛ fo ne n don
asa sɛnsɛ? Menɛ ne fo bo ne i mɛŋ gyɛ
Wurubuaarɛ ne n sa fo imɔ? Imɔ pɛwu i
gyɛ Wurubuaarɛ ilaa kyɛɛsɛ daa mɔ, nnɛ
so ne fo laa nyiile fo-nyoro?

8 Fɛye Korinti awura fɛ nyi yɛɛ fɛye-
gibaa gi ti yii ilaa kamaasɛ ibono fɛ kya
laarɛ mɔ ne? Fɛ ti nyɛ Wurubuaarɛ
Oduduu ilaa kyɛɛsɛ kamaasɛ ne? Fɛ nyi
yɛɛ fɛ ti wɔra awuragyibo taa aye yɛgɛ
ne? Ne fɛɛ fɛ gyɛ awuragyibo gɛsintin
mɔ, nkana i laa wɔra me ɔkon. I ba gɛnen
mɔ, a laa nyɛ de aye-rɛ fɛye a' gyi gɛwura
dabɔlɛ. 9 Gɛnɔɔbono i dɛ faa mɔ, i kya
wɔra me fɛɛ aye Yesu isɔɔ, abono a gyang-
bara sa mɔ-gɛsun mɔ, Wurubuaarɛ gi
yɛgɛ a wɔra gɛmara awura asa asɛ. I wɔra
fɛɛ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ de anyamesɛ mɛ
kpɛ san mɛ kya lii ma-a kerɛ aye. I dɛ fɛɛ
a gyɛ daa asa abono mɛ keda tii de ibu, ne
mɛ san ma-a lɛɛ ma-a mɔɔ sansana, asa
mɛ yelɛ ma-a kerɛ. 10 I kya nyiile yɛɛ aye
berɛ a kya pɛɛrɛ ansi Yesu gɛsun mɔ so
gikyɔ so mɔ, a wɔra fɛɛ abono mɛ mɛŋ nyi
ɔlaako asa asɛ. Fɛye Korinti awura berɛ,
fɛye yɛɛ fɛ gyɛ ɔlaako anyibo kyu lii Yesu
Kirisito so. Aye Yesu isɔɔ mɔ, asa asɛ mɔ
a gyɛ afɔlɛbo. Fɛye berɛ, asa mɛ kya kyu
fɛye yɛɛ alolonbo ne fɛ gyɛ. Asa mɛ kya
kyu buubuu sa fɛye. Aye berɛ asa mɛŋ
kya kyu aye terɛ sɛi. 11 Kpɛ kyu lii owi
ɔbono a yii Yesu gɛsun gɛdɛ gɛsɛ baa lii
de ndɛ mɔ, akon de bolefɔ ne n kya mɔɔ
aye. Apanan ne a kyɛ. Asa mɛ kya taa aye
gbaa. Anaa-naa ne n gyɛ aye-lɛɛ. 12 Yɛgɛ
a kya dabɔlɛ nyanga ansi wɔra gɛsun de a'
kerɛ aye-nyoro so. Nengyene fɛɛ ako mɛ
kya saalɛ aye mɔ, aye berɛ, a kya kolɛ daa
Wurubuaarɛ ayuule sa ɔmɔ. Nengyene mɛ
kya ka aye-ansi mɔ, a kya kyu imɔ gɛnen.

13 Nengyene mɛ kya ten aye-gɛnɔ mɔ, aye
berɛ, a kya buɛɛlɛ ɔmɔ daa. Asa asɛ mɔ,
a bingiri fɛɛ gibiinaa abɛɛ mɔmɔ-ayaa isɛ
baa lii de ndɛ'.

*N Kya Ka F*ɛye Fɛɛ Me-Gisen Dɔ Nbii

14 Meŋ kya ŋmarasɛ gɛnen ilaa idɛ mi-i
sa fɛye de i' wɔra fɛye ipeeli. N kya laarɛ
daa de n' ka fɛye fɛɛ me-gisen dɔ nbii.
15 Nengyene fɛye anyiilebo Yesu ɔson mɔ
dɔ mɛ taa nyaakyɔ nnɛ mɔ, ɔsɛ kolon ne
fɛ bo. Mɔ ne n gyɛ me. I lii fɛɛ me ne
n daa gitɔgɛ Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ sa
fɛye ne fɛ nyɛ kyu fɛye-nyoro too mɔ so
faa. 16 Imɔso n kya kolɛ fɛye. Gɛnɔɔbono
n dɛ mɔ, fɛ' kasɛ me-gidebi. 17 Gɛnen
so ne nɛ keda Timoti n kya sun fɛye asɛ
faa. Wura Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ, Timoti
gi baa wɔra fɛɛ me-gisen dɔ obi ɔbono n
kya ka gyan mɔ so. Mɔ ne nan nyingi fɛye
me-akyenabi abono n dɛ n tɛ de Kirisito
mɔ. Gɛten kamaasɛ nfono n kya kpe mɔ,
gɛnen akyenabi adɛ ne n' kya kyu nyiile
Yesu asonbo gikpen kamaasɛ.
18 Fɛye ako mɛ nyi yɛɛ maŋ baa ba
laa fɛye. Imɔso mɛ kya gyiide. 19 Wura
Wurubuaarɛ gi kyule mɔ, i maŋ kɛɛla ne fɛ
laa wu me nno. Nɛ ba mɔ, nan wu oduduu
ɔbono mɛ nyɛ so ne mɛ kya gyiide mɔ.
Iŋ gyɛ mɔmɔ-gɛtɔngɛ mɔ ne n tiri me.
20 I lii fɛɛ i mɛŋ gyɛ nyamesɛ gɛtɔngɛ
giyan ne n kya nyiile yɛɛ ɔ ti nyɛ ɔ tɛ
Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ.
Wurubuaarɛ Oduduu ilaa wɔrasɛ ibono
kaasɛ kya taalɛ wɔra mɔ ne n kya nyiile
yɛɛ mɛ tɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ
akyenabi mɔ. 21 Nan ba fɛye asɛ mɔ,
menɛ ne fɛ kya laarɛ yɛɛ n' kyu ba daa?
N' kyu gɛyabii ba abɛɛ n' kyu gɛsalaarɛ
de gitolon-lɛɛ gɛtɔngɛ kyu ba fɛye asɛ
kanpɛ?

5

*F*ɛ' Gya Ilaa Nyɛnyɛn Wura Lii Fɛye-
Gikpen Mɔ Dɔ

1 N kya nu yɛɛ ɔko bo fɛye Yesu asonbo
gikpen mɔ dɔ ɔ kya wɔra ilaayan ibono
ɔnan ɔkamaasɛ nyi yɛɛ i gyɛ ilaa kpan
mɔ. Ba-a asa abono mɛ mɛŋ kya son
Wurubuaarɛ mɔ gbaa mɛ kya kyo imɔ.
Imɔ ne n gyɛ yɛɛ ɔnyen ɔko mɔ-rɛ mɔ-
sɛ mɔ-ka mɛ naa gigyibara. 2 Ɔnyen baarɛ
ɔnan bo fɛye dɔ mɔ, fɛye, mɔ, ne n kya
nyiile fɛye-nyoro yɛɛ fɛ gyɛ Wurubuaarɛ
asonbo dɛnsɛ? Iŋ kaaborɛ i' wɔra fɛye
ayen daa? Fɛ' gya isa ɔbono ɔ kya wɔra
gɛnen ilaa ibono mɔ lii fɛye-gikpen mɔ dɔ.

3 Me-rɛ fɛye a bo gɛta de abara berɛ.
Wurubuaarɛ Oduduu so mɔ, n bo fɛye
asɛ me-nwɔnsa dɔ. Imɔso nɛ ti wolaa
kyu aye-Wura Yesu ginyen mɔ bun ɔnyen
ɔbono ɔ wɔra gɛnen ilaa kpan ibono mɔ
gipuɛɛ fɛɛ gɛnɔɔbono nkana n bo fɛye
asɛ ne nan wɔra mɔ. 4 Owi ɔbono fɛ laa
kii gyan dabɔlɛ de fɛ' son Wurubuaarɛ
ne me kee n bo fɛye asɛ me-nwɔnsa dɔ
mɔ, aye-Wura Yesu ɔlon dɔ mɔ, 5 fɛ' gya
gɛnen ɔnyen baarɛ lii fɛye-gikpen mɔ
dɔ wɔra ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ
abaa dɔ. I kaaborɛ fɛ' wɔra gɛnen de ɔ'
nyɛ kyɛɛgɛ de i' nyida mɔ anyamesɛ-lɛɛ
nwɔnsa nyɛnyɛn mɔ. Ɔ kyɛɛgɛ gɛnen
mɔ, de ɔ' nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ
gɛkɛ gɛbono Wura Yesu laa kii baa gyi
anyamesɛ pɛwu nbɛlɛ mɔ.

6 Fɛ kya nyiile fɛye-nyoro mɔ, iŋ bo-
ran. Fɛ mɛŋ nyi yɛɛ nyamesɛ kolon ilaa
nyɛnyɛn i laa taalɛ nyida fɛye-gikpen mɔ
pɛwu? I dɛ daa fɛɛ gɛnɔɔbono bodobodo
gɛlin pi-i ne n kya yɛgɛ bodobodo kya ŋan
dii mɔ. 7 Fɛ' lɛɛ ilaa nyɛnyɛn kamaasɛ lii
fɛye-ayaa dɔ fɛɛ gɛnɔɔbono Gyuda Awura
mɛ kya lɛɛ bodobodo gɛlin lii mɔmɔ-
ayaa dɔ itiibilaa ɔkpa so de mɛ' nyɛ gyi
mɔmɔ-Lɛwu Gi Seregɛ Aye So Gɛsi mɔ.
Fɛ' wɔra fɛɛ bodobodo maadiisɛ ɔbono
Gyuda awura mɛ kya kyu yɛɛ ilaa nyɛnyɛn
iko iŋ bo mɔ dɔ mɔ. Gɛsintin mɔ, aye
abono a kya son Yesu mɔ a dɛ fɛɛ gɛnen
bodobodo ɔbono. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ
gi ti kyu Yesu Kirisito lɛɛ asunbi sa aye
fɛɛ gɛnɔɔbono Gyuda Awura mɛ kya kyu
sandɛ lɛɛ asunbi mɔmɔ-Lɛwu Gi Seregɛ
Aye So Gɛsi dɔ mɔ. 8 Imɔso a' kpɛ keda ilaa
dɛnsɛ giwɔra dɔ de i' wɔra fɛɛ a kya gyi
Wurubuaarɛ-lɛɛ gɛsi gɛkɛ kamaasɛ. Aŋ
sa a' sa nwɔnsa nyɛnyɛn aye-nanboana so.
Aŋ sa a' wɔra ilaa nyɛnyɛn. Ilaa nyɛnyɛn
i gyɛ daa Wurubuaarɛ ilaa kyosɛ fɛɛ
gɛnɔɔbono bodobodo diisɛ gyɛ agyudɔ
kyosɛ sa Gyuda awura gɛsi gigyi dɔ mɔ. A'
gyi gɛsintin lii aye-asen dɔ de i' wɔra fɛɛ
Gyuda awura bodobodo maadiisɛ ɔbono
mɛ kya kyu gyi ɔmɔ-gɛsi itiibilaa ɔkpa so
mɔ.

9 Nɛ ŋmarasɛ tɔgɛ fɛye Yesu asonbo
mɔ me-ɔwolɛ ɔko mɔ dɔ yɛɛ fɛ mɛŋ
sa fɛ' kyu fɛye-nyoro mada de asa abono
mɛ kya laarɛ agyibara mɔ. 10 Nɛ tɔgɛ
gɛnen mɔ, iŋ gyɛ abono mɛ mɛŋ kya son
Yesu mɔ ne n' darɛ. Meŋ kya gya fɛye yɛɛ
fɛŋ' baa kyu fɛye-nyoro mada de abono mɛ
mɛŋ gyɛ Yesu asonbo ne mɛ kya kudi asa
gyi, abɛɛ mɛ kya yuuri abɛɛ mɛ kya son
ikperɛ mɔ daa. Naafo gɛnen asa ɔnan ne n'
darɛ mɔ, nkana fɛ laa lii gɛsinkpan so daa
kpem! 11 Nɛ ŋmarasɛ tɔgɛ fɛye daa yɛɛ
fɛŋ' baa kyu fɛye-nyoro mada de nyamesɛ
ɔbono ɔ kya tɔgɛ yɛɛ ɔ gyɛ aye-nanbo
Yesu sonbo yɛgɛ ɔ kya laarɛ agyibara mɔ,
abɛɛ ɔ kya wɔra onsipara, abɛɛ ɔ kya
son ɔkperɛ, abɛɛ ɔ kya nyida asa anyen,
abɛɛ nta ginun gi kya gyi mɔ-gimu, abɛɛ
ɔ kya yuuri mɔ. Fɛye-rɛ gɛnen asa abono
ɔnan fɛŋ sa fɛ' wɔra abaa gyi gbaa. 12 Me
ne n gyɛ anɛ de n' gyi abono mɛŋ bo
aye Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ nbɛlɛ? Aye
Yesu asonbo mɔ nbɛlɛ ne i kaaborɛ a' gyi.
13 Wurubuaarɛ ne nan gyi asa abono mɛŋ
bo aye Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ-lɛɛ nbɛlɛ.
Wurubuaarɛ agyɛbi a kya nyiile yɛɛ,
"Fɛ' gya ilaa nyɛnyɛn ɔwɔrabo mɔ lii fɛye
dɔ."

6

*F*ɛ' Terɛ Abara Yesu Asonbo Wolɛ Wolɛ Asɛ

1 I wonɛ so ne i kya ba fɛye Yesu asonbo
mɔ dɔ yɛɛ ɔko gi tɔrɔ mɔ-nanbo so de
ɔbono, mɔ, ɔ' da otu kpaa terɛ mɔ nbɛlɛ
asa abono mɛ mɛŋ kya son Yesu mɔ asɛ?
Fɛ maa terɛ abara fɛye Yesu asonbo wolɛ-
wolɛ asɛ? 2 Fɛ mɛŋ nyi yɛɛ gɛkaako mɔ
aye abono a kya son Yesu mɔ ne nan gyi
gɛsinkpan so asa nbɛlɛ? To! Nengyene
fɛ laa gyi gɛsinkpan pɛwu so-lɛɛ nbɛlɛ
gɛnen mɔ, fɛ maa taalɛ kerɛ de fɛ' lɔrɔ
fɛye-nsinbi nbono gi bo fɛye dɔ mɔ? 3 Fɛ
mɛŋ nyi yɛɛ Wurubuaarɛ laa yɛgɛ de
a' gyi Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ gbaa nbɛlɛ
gɛkaako do-o? Mɔ, gɛsinkpan so-lɛɛ ilaa
ne fɛ maa taalɛ lɔrɔ? 4 Nengyene fɛɛ
ilaa idɛ ɔnan i taa ba fɛye dɔ mɔ, i wonɛ
ne fɛ laa kyu imɔ kperɛ daa asa abono
mɛ mɛŋ gyɛ asa ako sa Yesu asonbo mɔ?
5 Fɛ ŋaabaa ne. Imɔso fɛŋ bo ba-a ɔlaako
onyibo fɛye dɔ ɔbono ɔ laa bii lɔrɔ fɛye
wolɛ-wolɛ nbɛlɛ sa fɛye? 6 Fɛye mɔ ne,
fɛŋ kii fa-a wɔra gɛnen. Fɛ kya liirɛ daa
abara kpe asa abono mɛ mɛŋ kya son Yesu
mɔ asɛ.

7 Fɛye Yesu asonbo mɔ fɛ kpɛ nyɛ
terɛ abara nbɛlɛ mɔ i kya nyiile yɛɛ ilaa
nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ gɛ ti nyɛ fɛye
ne. Fɛ liirɛ abara mɔ, i laa bara ipeeli sa
Yesu ɔson mɔ. Nengyene i' ba fɛye ɔko so
gɛnen mɔ, i' kaaborɛ ɔ' tɛsɛ tɔgɛ yɛɛ, "Iŋ
gyɛ sɛi. I' naa-naa. Kaasɛ mɔ ɔ' dabɔlɛ
kudi me gyi." 8 Fɛye, mɔ, fɛŋ kya wɔra
gɛnen. Fɛye Yesu asonbo mɔ kee fɛ kya
wɔra asa ilaa nyɛnyɛn ne fɛ kya kudi asa
gyi. Fɛye-rɛ fɛye-nanboana Yesu asonbo
mɔ gbaa ne fɛ dɛ fa-a wɔra gɛnen faa.

9 Fɛ mɛŋ nyi yɛɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo
mɛ maŋ nyɛ kyena Wurubuaarɛ asɛ mɔ-
gɛwuragyi mɔ dɔ? Fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ
de ɔko ɔ' nyɛ fɛye penɛ. Asa abono
mɛ kya laarɛ agyibara, abɛɛ mɛ kya son
ikperɛ, abɛɛ mɛ kya lii mɔmɔ-kaana abɛɛ
mɔmɔ-kuliana gɛmara, abɛɛ mɛ kya dɛ
de mɔmɔ-nanboana anyen, 10 abɛɛ mɛ
kya yuuri, abɛɛ mɛ kya wɔra onsipara,
abɛɛ mɛ kya kyena nun nta gɛɛlɛ nyoro,
abɛɛ mɛ kya nyida asa, abɛɛ mɛ kya
yuuri gɛyu pinini mɔ, gɛnen asa abono
ɔko-rɛ ɔko maŋ nyɛ kyena Wurubuaarɛ
asɛ mɔ-gɛwuragyi mɔ dɔ. 11 Nkana fɛye
dɔ ako mɛ wɔra gɛnen asa adɛ ɔnan
yɛgɛ. Ibono fɛ nyɛ ka gyan Yesu so mɔ,
Wurubuaarɛ gi kpaarɛ fɛye-ilaa nyɛnyɛn
fuɛ sa fɛye, ɔ lɔrɔ fɛye yela sa mɔ-nyoro,
ne o kyu fɛye yɛɛ fɛye-asen dɔ i boran sa
mɔ. Wurubuaarɛ ɔbono a kya son mɔ mɔ
Oduduu mɔ gi wɔra ilaa idɛ pɛwu sa fɛye
kyu lii aye-Wura Yesu Kirisito so.

*F*ɛ' Wɔra Ilaa Ibono I Laa Sa Wurubuaarɛ Nyisigyi

12 Gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi yɛgɛ a
nyɛ aye-nyoro so mɔ, foŋbii fɛye dɔ ako
mɛ laa tɔgɛ sa mɔmɔ-nyoro yɛɛ, "Iŋ baa
i bo ilaa kyosɛ. A laa taalɛ wɔra ilaa
kamaasɛ." I bo gɛnen berɛ. Mɔ, i mɛŋ gyɛ
ilaa kamaasɛ mɔ ne n kya kpaa nyamesɛ.
"I dɛ ɔkpa yɛɛ n' wɔra ilaa kamaasɛ" berɛ.
Mi-i me mɔ maŋ kii wɔra me-nyoro fɛɛ
gɛbide sa laawɔra ɔko de o' gyi me-gimu.
13 Abono mɛ kya wɔra ilaayan mɔ mɛ kya
tɔgɛ yɛɛ, "Wurubuaarɛ gi lɛɛ agyudɔ sa
daa ɔtɔ ne ɔ lɛɛ ɔtɔ mɔ sa agyudɔ." I gyɛ

gɛsintin berɛ. Imɔ mɔ, mɔ, Wurubuaarɛ
laa baa yela ɔtɔ de agyudɔ pɛwu ɔkara. Ɔ
mɛŋ lɛɛ nyamesɛ nyoro sa ilaayan giwɔra.
Ɔ lɛɛ nmɔ sa Wura Yesu, ne Wura Yesu
mɔ kee kya wɔra ilaa dɛnsɛ sa anyamesɛ
nyoro. 14 I lii fɛɛ Wurubuaarɛ gi kyingi
Wura Yesu nyoro lii ibuni dɔ. Gɛnen kee ne
ɔ laa kyingi aye abono pɛwu a kya ka gyan
Yesu so mɔ lii ibuni dɔ naa de mɔ-ɔlon mɔ
so.
15 Imɔso i kaaborɛ fɛye Yesu asonbo mɔ
fɛ' bii yɛɛ Wurubuaarɛ kya kyu imɔ yɛɛ
fɛye-nyoro gi dɛ fɛɛ Yesu Kirisito nyoro
nten kpɛi-kpɛi. Ibono me-rɛ Kirisito a
wɔra gikolon gɛnen faa, mi-i me mɔ n' kii
kpaa dɛ de tutukyii de i' wɔra fɛɛ nɛ kyu
Kirisito nyoro mɔ kpaa mada de tutukyii
nyoro? Kaasaa! 16 I kaaborɛ fɛ' bii yɛɛ
Wurubuaarɛ kya kyu imɔ yɛɛ fo ɔnyen
ɔbono fo dɛ de tutukyii mɔ, fo-rɛ gɛnen
ɔkyii ɔbono fɛ bingiri nyamesɛ kolon ne.
I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ gi wolaa yɛgɛ
mɛ ŋmarasɛ yela mɔ-agyɛbi ɔwolɛ mɔ
dɔ yɛɛ, "...ɔnyen kya kyu mɔ-nyoro da
mada de mɔ-ka ne mɛ kya bingiri nyamesɛ
kolon." 17 Fo ɔbono mɔ fo-rɛ Wura Yesu fɛ
wɔra nyamesɛ kolon mɔ, fɛ wɔra Oduduu
kolon ne.
18 Fɛŋ sa fɛ' laarɛ agyibara abɛɛ fɛ' wɔra
ilaayan. Fɛ' selɛ imɔ giwɔra. Ilaa nyɛnyɛn
kamaasɛ ibono fo nyamesɛ fo laa wɔra mɔ
i mɛŋ kya yɛgɛ fo tɔrɔ fo-nyoro gibi so.
Ilaayan de ogyibara gilaarɛ mɔ berɛ ne
fo nyamesɛ fo wɔra mɔ, fo tɔrɔ fo-nyoro
gibi so. 19 Fɛye abono fɛ ka gyan Yesu so
mɔ, fɛ' bii yɛɛ fɛye-nyoro gi bingiri obu sa
Wurubuaarɛ Oduduu ɔbono ɔ bo fɛye dɔ
mɔ. Wurubuaarɛ ne n kyu gɛnen Oduduu
ɔbono sa fɛye. Fɛye-nyoro giŋ baa gi gyɛ
fɛye-gibaa so lɛɛ. 20 Wurubuaarɛ mɔ-bi gi
wu' sɔɔ fɛye ka gikɔ. Imɔso fɛ' kyu fɛye-
nyoro kyu wɔra ilaa ibono i laa kyu nyisigyi
bara Wurubuaarɛ mɔ.

7

*G*ɛdena Ilaa

1 Nan tɔngɛ ɔwolɛ ɔbono fɛ ŋmarasɛ
me mɔ so ilaa kon. Fɛɛ ɔnyen laa taalɛ
kyena yɛɛ ɔ maŋ yii' ɔkyii gɛkaako mɔ, i
boran. 2 Foŋbii mɔ mɔ, ɔ maŋ taalɛ kyena.
I laa naa penɛ mɔ de ɔ' kpaa laarɛ ogyibara
so mɔ, i kaaborɛ ɔnyen ɔ' nyɛ mɔ-lɛɛ mɔ-
ka de ɔkyii mɔ ɔ' nyɛ mɔ-lɛɛ mɔ-kuli.
3 Ɔnyen ɔbono ɔ dena mɔ, o' kyule yii' mɔ-
ka ɔdɛten, de ɔkyii mɔ kee o' kyule de mɔ-
kuli o' yii' mɔ. 4 I lii fɛɛ ɔkyii gi dena mɔ,
iŋ baa i gyɛ mɔ ne n bo mɔ-nyoro gibi.
Mɔ-kuli ne n san ɔ bo gimɔ. Gɛnen kee
ne ɔnyen gi dena mɔ iŋ baa i gyɛ mɔ ne
n bo mɔ-nyoro gibi. Mɔ-ka ne n san ɔ bo
gimɔ. 5 Ɔnyen mɔ-rɛ mɔ-ka mɛ mɛŋ sa
mɛ' wɔra abara gɛdon ɔdɛten. Pɛi ne i laa
ba yɛɛ fɛ laa kine yɛɛ fɛ maŋ yii' abara
ɔdɛten mɔ, i kaaborɛ fɛye anyɔ fɛ' wolaa
tɔgɛ kyule abara yɛɛ gɛnen aberɛ adɛ dɔ
mɔ, fɛ maŋ yii abara de fɛ' nyɛ lɔrɔ fɛye-
nyoro yela sa gɛdalaa. Gɛdalaa owi mɔ gi
kyon mɔ, de fɛ' kii dabɔlɛ ginyen de gikyii.
Iŋ gyɛ gɛnen mɔ, nengyene fɛ maŋ taalɛ
keda fɛye-nyoro mɔ, ilaa nyɛnyɛn pɛwu
gɛmu mɔ laa soo fɛye idoo de fɛ' wɔra ilaa
nyɛnyɛn. 6 Nɛ tɔgɛ yɛɛ i kaaborɛ fɛye
ɔkamaasɛ ɔ' nyɛ mɔ-lɛɛ mɔ-ka abɛɛ mɔ-
lɛɛ mɔ-kuli faa mɔ, n kya nyiile yɛɛ i dɛ
ɔkpa daa. Nkana iŋ gyɛ yɛɛ i gyɛ nbara sa
Kirisito sonbo kamaasɛ yɛɛ ɔ' dena. 7 Me-
lɛɛ gɛlaarɛ dɔ mɔ, nkana ɔnyen kamaasɛ
dɛ fɛɛ me de ɔ' taalɛ kyena ɔŋ kya yii'
ɔkyii mɔ, nkana n kya laarɛ. Wurubuaarɛ
mɔ, gi sa mɔ-sonbo kamaasɛ mɔ-rɛ mɔ-
lɛɛ. Ɔdɛ-lɛɛ kpɛi. Ɔbanban-lɛɛ kee kpɛi.

*Ɔbono Ɔŋ Bo Ɔkyii Ab*ɛɛ Ɔnyen

8 Asa abono mɛ mɛŋ ti taa dena mɔ, de
mɔmɔ abono mɛ gyɛ akulaabo kyiisɛ mɔ
berɛ, ilaa ibono nan tɔgɛ mɔmɔ mɔ ne n
gyɛ yɛɛ, i boran fɛɛ mɛ' sii kyena mɔmɔ-
wolɛ gɛnen fɛɛ gɛnɔɔbono me meŋ dena
faa. 9 To. Nengyene mɛ maŋ taalɛ keda
mɔmɔ-nyoro berɛ mɔ, mɛ' tɛsɛ dena. I
boran don ibono ilaayan nwɔnsa gi laa gyi
mɔmɔ-amu mɔ.

*Ɔbono Ɔ Dena M*ɔ-Nanbo Yesu Sonbo

10 Fɛye abono fɛ dena ne fɛye anyɔ fɛ
gyɛ Yesu asonbo mɔ, n bo nbara nan sa
fɛye. Gɛnen nbara mɔ giŋ lii me asɛ. Gi lii
daa Wura Yesu asɛ. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ ɔkyii
ɔŋ sa ɔ' koso mɔ-kuli asɛ. 11 Nengyene i
taa ba gɛnen mɔ, ɔ' tɛsɛ kyena, ɔŋ baa
dena ɔbanban. Ne i mɛŋ gyɛ gɛnen mɔ,
mɔ-rɛ mɔ-kuli mɔ mɛ' kii lɔrɔ de mɛ'
kyena. Ɔnyen, mɔ, ɔŋ sa o' kine mɔ-ka.

*Ɔbono M*ɔ-Ka Abɛɛ Mɔ-Kuli Mɛŋ Kya Son Yesu

12 I san mɔ (me gbaa-gbaa ne n' kya
ka fɛye kon faa, i mɛŋ gyɛ Wura Yesu),
nengyene fɛɛ fo Yesu sonbo fo bo ɔkyii
ɔbono ɔ mɛŋ kya son Yesu ne o kyule ɔ
tɛ fo asɛ mɔ, giŋ sa fo' kine mɔ. 13 Gɛnen
kee, fo ɔkyii ɔbono fo kya son Yesu mɔ,
nengyene fo-kuli mɛŋ kya son Yesu ne o
kyule fo tɛ mɔ asɛ mɔ, gɛŋ sa fo' kine mɔ.
14 I kya nyiile yɛɛ kyu naa de ibono fo ɔkyii
mɔ fo kya son Yesu so mɔ, Wurubuaarɛ
gi lɔrɔ fo-kuli ɔbono ɔŋ kya son Yesu mɔ
yela sa mɔ-nyoro. Gɛnen kee ne kyu naa
de ibono fo ɔnyen mɔ fo kya son Yesu so
mɔ, Wurubuaarɛ gi lɔrɔ fo-ka ɔbono ɔŋ
kya son Yesu mɔ yela sa mɔ-nyoro. Iŋ gyɛ
gɛnen mɔ, nkana Wurubuaarɛ asɛ mɔ,
fɛye-biana mɛ laa wɔra asa abono mɛ bo
ineesi. Idɛ mɔ faa mɔ, Wurubuaarɛ gi lɔrɔ
ɔmɔ yela sa mɔ-nyoro.

15 Nengyene fo kya son Yesu ne fo-ka
abɛɛ fo-kuli ɔbono ɔŋ kya son Yesu mɔ kya
laarɛ o' kine fo mɔ, kyule mɔ. I ba gɛnen
mɔ, gɛdena nbara giŋ baa ŋminde fo. I kya
nyiile yɛɛ gisen yuuli so ne Wurubuaarɛ gi
tɔgɛ fo yɛɛ fo' son Yesu. 16 Fo ɔkyii fo maŋ
taalɛ bii yɛɛ foŋbii mɔ lii fo so mɔ, i laa
yɛgɛ fo-kuli o' kyu mɔ-nyoro too Yesu so
de ɔ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena. Ne fo
ɔnyen mɔ kee, fo maŋ taalɛ bii yɛɛ foŋbii
mɔ lii fo so mɔ, i laa yɛgɛ fo-ka o' kyu mɔ-
nyoro too Yesu so de ɔ' nyɛ Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena.

*Wurubuaar*ɛ Ɔson Ne N Tiri

17 Kyu lii ilaa idɛ so mɔ, n bo ilaa nyiilesɛ
ibono n kya nyiile Yesu asonbo akpen mɔ
pɛwu. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ: Wurubuaarɛ gi
tɔgɛ fo yɛɛ fo' loo mɔ-ɔson mɔ dɔ mɔ,
fo loo mɔ, kpɛ sii de ibono Wurubuaarɛ gi
wolaa kyu sa fo mɔ. Gɛŋ tɔgɛ yɛɛ fo laa
kine ilaa ibono ɔ wolaa sa fo pɛi ne fo baa
loo mɔ-ɔson mɔ dɔ mɔ. 18 A' kyu yɛɛ mɛ
ti wolaa ten fo-giwɔrɛ pɛi ne Wurubuaarɛ
gi tɔgɛ sa fo yɛɛ fo' loo mɔ-ɔson mɔ dɔ.
Fo loo mɔ, gɛŋ sa fo' kine fo-giwɔrɛ giten.
Ne fɛɛ mɛ mɛŋ ten fo-giwɔrɛ mɔ, fo loo
Wurubuaarɛ ɔson mɔ dɔ mɔ, gɛŋ tɔgɛ
yɛɛ fo laa ten. 19 Fɛ ten awɔrɛ daa-o, fɛ
mɛŋ ten-o, imɔ iko i mɛŋ taa tiri. Ilaa
ibono i kpɛ i tiri mɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛ'
gyi daa Wurubuaarɛ nbara mɔ so. 20 Fo
nyamesɛ kamaasɛ, Wurubuaarɛ gi tɔgɛ fo
yɛɛ fo' loo mɔ-ɔson mɔ dɔ mɔ, fo loo mɔ,
kpɛ sii de gɛnɔɔbono fo wolaa fo dɛ pɛi ne
fo lɔɔ loo mɔ.

21 A' kyu yɛɛ fo tɛ owura asɛ pɛi ne
Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa fo yɛɛ fo' baa
wɔra mɔ-lɛɛ sonbo. Iŋ kya nyida sɛi.
Fɛɛ fo bo ɔkpa ɔbono fo laa kyu sɔgɛ fo-
nyoro lii fo-wura mɔ asɛ berɛ mɔ, i boran.
22 Imɔ iko-rɛ iko iŋ tiri. I lii fɛɛ fo loo
Wurubuaarɛ ɔson mɔ dɔ mɔ, ba-a ne fo tɛ
owura asɛ mɔ, Wura Yesu asɛ mɔ, fo nyɛ
fo-nyoro. Gɛnen kee fo loo Wurubuaarɛ
ɔson mɔ dɔ mɔ ba-a ne fo tɛ fo-gibaa so
mɔ, Yesu Kirisito ne n san ɔ gyɛ fo-wura.
23 O wu' sa fɛye. Ɔ sɔɔ fɛye ka gikɔ. Fɛŋ
baa wɔra fɛɛ nbide sa anyamesɛ. 24 Me-
nanboana Yesu asonbo, gɛnɔɔbono fɛ dɛ
pɛi ne Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa fɛye yɛɛ fɛ'
loo mɔ-ɔson mɔ dɔ mɔ, fɛ nyɛ loo mɔ, fɛ'
kpɛ kyena de imɔ gɛnen sa Wurubuaarɛ.

*Abono M*ɛŋ Dena Mɔ Ilaa

25 Nan tɔngɛ sa abono mɛ mɛŋ ti dena
mɔ kon. Me, Pɔɔlo nan kyu me gbaa-gbaa
lɛɛ ilaa ibono n nyi mɔ nyiile fɛye. Iŋ
gyɛ yɛɛ aye-Wura Yesu ne n sa me imɔ
so nbara berɛ. Imɔ-rɛ imɔ gɛnen mɔ,
Wurubuaarɛ gi su me gitolon ne ɔ kpaa
me. Imɔso fɛ laa taalɛ ka gyan me so yɛɛ
ilaa ibono nan tɔgɛ mɔ i laa kpaa fɛye.

26 Me asɛ mɔ, i boran fɛɛ fɛye abono fɛŋ
ti dena mɔ fɛ' tɛsɛ kyena fɛɛ gɛnɔɔbono
fɛ tɛ faa. I lii fɛɛ nperɛ gɛkyena gɛ wɔra
ɔlon. 27 Iŋ kaaborɛ ɔbono ɔ bo ɔkyii mɔ o'
kine mɔ. Ne fo ɔbono foŋ bo ɔkyii mɔ, gɛŋ
sa fo' kerɛ yɛɛ fo laa laarɛ ɔkyii dena. 28 Fo
nyɛ ɔkyii fo laa dena berɛ mɔ, foŋ wɔra
ilaa nyɛnyɛn. Ne ɔkyii mɔ gi nyɛ ɔnyen
ɔ laa dena mɔ, ɔŋ wɔra ilaa nyɛnyɛn. Fɛ
dena mɔ, fɛ laa wu gɛsinkpan so awɔrɔfɔɔ
too. Mi-i me mɔ, n kya laarɛ n' lɛɛ fɛye lii
amɔ dɔ daa.

29 Me-nanboana Yesu asonbo, n' tɔgɛ
fɛye yɛɛ gɛkɛ gɛbono Wurubuaarɛ gi yela
de o' kyu gyi anyamesɛ pɛwu nbɛlɛ mɔ
gɛŋ baa gɛ bo gɛta. Imɔso nkɛ nbono gi
san mɔ, i kaaborɛ abono mɛ bo akyii mɔ
gbaa, mɛ' san pɛɛrɛ ansi de Wurubuaarɛ
ɔson mɔ fɛɛ mɛŋ bo akyii. 30 Gɛnen kee,
i kaaborɛ abono ɔgya gi tɔ mɔmɔ mɔ,
mɛ' san pɛɛrɛ ansi de Wurubuaarɛ ɔson
mɔ fɛɛ ɔgya mɛŋ taa tɔ mɔmɔ. Abono,
mɔ, mɛ kya gyi gɛsinkpan so ɔkon mɔ

mɛ' san pɛɛrɛ ansi de Wurubuaarɛ ɔson
mɔ fɛɛ mɛŋ kya taa gyi ɔkon ɔko. Abono
mɛ kya buɛɛdɛ mɔ kee, i' wɔra ɔmɔ
fɛɛ mɛŋ bo sɛi de mɛ' nyɛ pɛɛrɛ ansi
de Wurubuaarɛ ɔson mɔ. 31 Asa abono
pɛwu mɛ dɛ gɛsinkpan so laawɔra dɔ mɔ,
mɛŋ sa mɛ' yɛgɛ i' gyi ɔmɔ-amu. I kya
nyiile yɛɛ gɛsinkpan mɔ gidebi de gɛmɔ-
akyenabi a kya laarɛ a' baa ta ɔkara.

32 Meŋ kya laarɛ fɛɛ fɛ' kyena de
nwɔnsa fɛye-gɛkyena dɔ. Imɔso ne i kaa-
borɛ fɛ' kerɛ dandan yɛɛ fɛ laa dena abɛɛ
fɛ maŋ dena mɔ. Ɔnyen ɔbono ɔŋ bo ɔkyii
mɔ kya nyɛ nyoro sa Wura Yesu gɛsun
de ɔ' laarɛ ɔkpa ɔbono so ɔ laa kyu gyi
Wura Yesu ginsi mɔ-gɛkyena dɔ. 33 Ɔnyen
ɔbono ɔ bo ɔkyii mɔ berɛ, mɔ-nwɔnsa
gi gyan gɛsinkpan so gɛkyena dɔ ilaa so,
i kya nyiile yɛɛ ɔ kya laarɛ ikpa ibono
so ɔ laa wɔra de i' gyi mɔ-ka ginsi mɔ
daa. 34 Imɔso mɔ-nwɔnsa giŋ kya nyɛ gyan
Wurubuaarɛ gɛsun wolɛ so. Gɛnen kee
ne gɛbolonbubii abɛɛ ɔkyii ɔbono ɔŋ dena
mɔ kya nyɛ nyoro sa Wura Yesu gɛsun
mɔ. Mɔ-nyoro de mɔ-ginyamesɛ oduduu
ɔbono ɔ bo mɔ dɔ mɔ, ɔ kya laarɛ ɔ'
lɔrɔ imɔ yela sa daa Wura Yesu. Ɔkyii
denabo berɛ, mɔ-nwɔnsa gi kya gyan daa
gɛsinkpan so gɛkyena ilaa so, ɔ kya laarɛ
ilaa ibono ɔ laa wɔra de i' gyi mɔ-kuli ginsi
mɔ. 35 Fɛye-ɔdan giwɔra so ne n' kya tɔgɛ
fɛye yɛɛ fɛ mɛŋ dena mɔ, i gyɛ ilaa dɛnsɛ
mɔ. Iŋ gyɛ yɛɛ nɛ tii fɛye-gɛdena daa.
N kya laarɛ fɛ' wɔra daa ilaa ibono i bo
kanpɛ mɔ de fɛ' nyɛ lɔrɔ fɛye-nyoro yela
sa Wura Yesu kpaa logɛ. Fɛye-nwɔnsa giŋ
sa gi' yɛ ginyɔ.

36 Nengyene fɛɛ fo ɔnyen fo-rɛ ɔkyii
ansi a den, ne fo nyi yɛɛ fo maŋ taalɛ keda
fo-nyoro mɔ, fɛɛ ɔ fo gɛdena ne i tiri yɛɛ
fɛ' dena mɔ, wɔra ibono i bo fo-gisen dɔ
mɔ. Tɛsɛ kpii mɔ de fɛ' dena abara. I
mɛŋ gyɛ ilaa nyɛnyɛn. 37 Nengyene fɛɛ
fo ɔnyen fo tɔgɛ fo-gisen dɔ yela yɛɛ fo
maŋ dena, ne fo yelɛ imɔ so, ne sɛi mɛŋ
nyise fo, ne fo laa taalɛ keda fo-nyoro mɔ,
i boran. 38 Imɔso fo ɔbono fo dena ɔkyii
mɔ, i boran. Ne fo ɔbono fo mɛŋ kii dena
mɔ, imɔ ibono i boran don.

39 Ɔkyii ɔbono ɔ nyɛ dena mɔ, ɔ dena
daa. Mɔ-rɛ mɔ-kuli ne kpɛɛ'ɛ. Nengyene
mɔ-kuli mɔ gi wu' mɔ pɛi ne ɔ laa nyɛ
ɔkpa de o' kii dena. I ba gɛnen mɔ, ɔ bo
ɔkpa de ɔ' dena ɔnyen banban ɔbono ɔ bo
mɔ ɔbolɛ mɔ. I kaaborɛ kaasɛ ɔ' wɔra
daa Wura Yesu sonbo. 40 Me asɛ mɔ, ɔkyii
mɔ gi' tɛsɛ kyena mɔ-nkon mɔ, i laa wɔra
ɔdan sa mɔ don ibono ɔ laa kii dena mɔ.
Nɛ sɔɔ gyi yɛɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
ne n bo me dɔ so ne nɛ taalɛ tɔgɛ gɛnen
ilaa idɛ.

8

*Aky*ɔɔlɛtɔ Gigyi

1 Kon faa ne nan lɛɛ gɛnɔ sa fɛye kyu
lii nbuɛ nbono mɛ kyu akyɔɔlɛtɔ gigyi so.
Fɛye yɛɛ, "Aye pɛwu a nyi ilaa idɛ so." I
gyɛ gɛsintin berɛ. Ilaa ibono i bo imɔ dɔ
mɔ ne n gyɛ yɛɛ nyamesɛ nyi ilaa iko
mɔ, ɔ ti taa nyiile mɔ-nyoro. Nyamesɛ
bo gɛlaarɛ' berɛ mɔ, ɔ kya lɔrɔ daa asa.
2 Ɔbono ɔ kya wu mɔ-nyoro yɛɛ o nyi ilaa
iko mɔ, kaasɛ mɔ mɛŋ ti taa nyɛ bii ilaa
mɔ dɔ fɛɛ gɛnɔɔbono i kaaborɛ ɔ' bii mɔ.
3 Mɔ ɔbono, mɔ, ɔ kya laarɛ Wurubuaarɛ
ilaa mɔ, mɔ ne Wurubuaarɛ nyi.

4 Imɔso kyu lii nbuɛ nbono mɛ kyɔɔlɛ
sa ikperɛ mɔ gigyi mɔ, fɛɛ gɛnɔɔbono
fɛ ŋmarasɛ me mɔ, a nyi yɛɛ "Ɔkperɛ
ɔko mɛŋ bo no ɔbono i kaaborɛ anyamesɛ
mɛ' son mɔ." A nyi kee yɛɛ, "Wu-
rubuaarɛ kolon ne n bo no ɔbono ɔ kaa-
borɛ anyamesɛ mɛ' son." 5 Ba-a ne i taa
bo ilaa ibono mɛ kya terɛ yɛɛ ikperɛ soso
abɛɛ gɛsɛ mɔ, fɛɛ gɛnɔɔbono a kya wu
asa mɛ kya son ikperɛ de awura kpɛi-kpɛi
gbaa faa, 6 aye berɛ, a bo daa Wurubuaarɛ
kolon a kya son. Mɔ ne n gyɛ ɔsɛ ɔbono
ɔ lɛɛ ilaa kamaasɛ, ne a bo no sa daa
mɔ. Gɛnen kee ne a bo daa Wura kolon.
Mɔ ne n gyɛ Wura Yesu Kirisito. Mɔ-rɛ
Wurubuaarɛ ne n lɛɛ ilaa kamaasɛ ne kyu
naa de mɔ Yesu so ne aye mɔ-asonbo mɔ a
nyɛ a bo no faa.

7 Fɛ kya tɔgɛ yɛɛ ikperɛ itiibilaa iŋ
bo ilaa dɔ mɔ, i mɛŋ gyɛ ɔkamaasɛ ne
n nyi gɛnen. Ikperɛ ilaa i wolaa den ako.
Imɔso baa lii de ndɛ faa, nengyene mɛ
gyi akyɔɔlɛtɔ mɔ, mɔmɔ-nwɔnsa dɔ i
kya wɔra ɔmɔ yɛɛ ɔkperɛ ne mɛ kya
son gɛnen. Mɛŋ ti ka gyan Wurubuaarɛ
agyɛbi mɔ so kpaa logɛ. Imɔso mɛ
kya gyi mɔ, i kya ŋmaa mɔmɔ-asen yɛɛ
Wurubuaarɛ kya sɔɔ ginyadon de ɔmɔ
agyudɔ abonoana gigyi mɔ so. 8 Gɛsintin

mɔ ne n gyɛ yɛɛ aye-agyudɔ gigyi i maŋ
taalɛ yɛgɛ a' gyi Wurubuaarɛ ginsi. A
gyi akyɔɔlɛtɔ mɔ, i maŋ kpaa aye iko, ne
a mɛŋ kii gyi mɔ, sɛi maŋ kyon aye so
Wurubuaarɛ asɛ.
9 Fɛ' kerɛ dɔɔdan daa. Ibono fɛ bo ɔkpa
fɛɛ fɛ' gyi agyudɔ kamaasɛ faa, foŋbii mɔ,
i laa yɛgɛ fɛ' biidɛ fɛye-nanboana ako kpaa
loo ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ. I lii fɛɛ mɛŋ ti
ka gyan Wurubuaarɛ agyɛbi so kpaa logɛ.
10 A' kyu yɛɛ fo ɔbono fo nyi Wurubuaarɛ
agyɛbi dandan mɔ fo loo ɔkperɛ obu dɔ
kpe fo kya gyi akyɔɔlɛtɔ. Ɔbono ɔŋ ti ka
gyan Wurubuaarɛ agyɛbi so kpaa logɛ mɔ
gi baa wu fo gɛnen mɔ, fo mɛŋ nyi yɛɛ
i laa keda mɔ-nyoro de o' gyi akyɔɔlɛtɔ
kee? I laa yɛgɛ mɔ ɔ' loo ɔkperɛ gison dɔ
nfono. 11 I ba gɛnen mɔ, ilaa ibono fo yɛɛ
fo nyi mɔ so mɔ, fo-nanbo ɔbono ɔ mɛŋ ti
ka gyan Wurubuaarɛ agyɛbi so kpaa logɛ
mɔ laa fuɛ Wurubuaarɛ ɔkpa mɔ. Yɛgɛ
mɔ so ne Kirisito gi baa wu'. 12 Fo ɔbono
fo kya wɔra gɛnen mɔ, fo kya tɔrɔ fo-
nanbo mɔ so ne. Ɔŋ ti nyɛ nu Wurubuaarɛ
agyɛbi gɛsɛ kpaa logɛ ne fo kya nyida mɔ-
nwɔnsa. Imɔso fo kya tɔrɔ Kirisito kee
so ne. 13 Imɔso me berɛ, nengyene nɛ wu
yɛɛ me-akyɔɔlɛtɔ gigyi ne nan yɛgɛ me-
nanbo ɔbono ɔ bo Yesu ɔson dɔ mɔ ɔ'
loo ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ mɔ, maŋ gyi
amɔ kpa-a. Iŋ gyɛ gɛnen mɔ, i laa naa
ba yɛɛ me ne n yɛgɛ me-nanbo ɔko gi fuɛ
Wurubuaarɛ ɔkpa mɔ.

9

*P*ɔɔlo Gi Tɔgɛ Yesu Ɔkalan Sa Asa Mɔ,
Oŋ Kyu Mɔ-Nyoro Too Ɔko So

1 Nɛ tɔgɛ gɛnen faa mɔ, meŋ bo ɔkpa de
n' gyi abɛɛ n' wɔra ilaa ibono n kya laarɛ
mɔ daa? Meŋ gyɛ Yesu ɔsɔɔ daa? Meŋ
wu aye-Wura Yesu de me-ansi? Iŋ gyɛ me
n wɔra gɛsun Wura Yesu ɔlon dɔ ne i yɛgɛ
fɛ nyɛ bingiri Yesu asonbo faa? 2 Imɔso
nengyene fɛɛ asa ako mɛ maŋ sɔɔ me gyi
yɛɛ n gyɛ Wura Yesu ɔsɔɔ mɔ, fɛye berɛ,
fɛ laa sɔɔ me gyi. I lii fɛɛ fɛye gbaa-gbaa
ne n kya lɛɛ nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ ne n
sa me ɔlon de n' tɔgɛ mɔ-agyɛbi sa asa.
3 Asa abono mɛ kya taasɛ me-gikɔɔdɔ
baragɛ mɔ, ilaa ibono n kya buu sa mɔmɔ
mɔ ne nan nyiile fɛye gɛrɛ faa. 4 Ɔkamaasɛ
nyi yɛɛ i dɛ ɔkpa fɛɛ aye Yesu isɔɔ mɔ a'
nyɛ gyi de a' nun lii aye-gɛsun mɔ giwɔra
dɔ. 5 Ɔkamaasɛ nyi yɛɛ i dɛ ɔkpa fɛɛ a'
dena akyii abono mɛ kya son Yesu mɔ. I
dɛ ɔkpa yɛɛ aye-rɛ ɔmɔ a' naa a kya wɔra
Yesu gɛsun fɛɛ gɛnɔɔbono Piita, de Yesu
isɔɔ sɛnsɛ, de Wura Yesu mɔ-tedɛana mɔ
mɛ kya wɔra mɔ. 6 Yɛgɛ fɛ wu yɛɛ me-rɛ
Banabasɛ berɛ a kya laarɛ aye-gɛkyena dɔ
ilaa tirisɛ aye-gibaa so bɔla de aye Yesu
isɔɔ gɛsun mɔ. Mɔ, fɛ nyi yɛɛ aye anyɔ
wolɛ ne n kaaborɛ a' nyaadɛ gisisiri wɔra
nsun nnyɔ gɛnen? 7 Sogya ɔmɔ ne n kya
wɔra mɔ-gɛsun giyan yɛɛ mɛ mɛŋ kya
ka mɔ gikɔ? Dɔɔbo ɔmɔ ne nan kyule
dɔɔ giyan yɛgɛ ɔ maŋ nyɛ imɔ-agyudɔ
gyi? Inaadɛ ɔkerɛbo ɔmɔ ne nan kyule
kerɛ inaadɛ so giyan yɛɛ ɔ maŋ nun naadɛ
ginyabo nkyu?
8 I mɛŋ gyɛ anyamesɛ ilaa wolɛ ne
n' kya kerɛ de n' tɔgɛ ilaa idɛ. I bo
Wurubuaarɛ agyɛbi ɔwolɛ mɔ dɔ gɛnen
kee. 9 Wurubuaarɛ gi yɛgɛ Oloobu Mosisi
gi ŋmarasɛ nbara yela yɛɛ,
"Fo-naadɛ kya daarɛ fo-ayu mɔ,
gɛŋ sa fo' ŋminde mɔ-gɛnɔ de ɔŋ sa
ɔ' wɛ."
Ilaa ibono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ faa mɔ,
imɔso fɛ nyi yɛɛ inaadɛ ne ɔ darɛ? 10 I
mɛŋ gyɛ aye anyamesɛ? Me berɛ n nyi
yɛɛ aye anyamesɛ so ne Wurubuaarɛ gi
yɛgɛ mɛ ŋmarasɛ imɔ yela gɛnen. I lii
fɛɛ i kaaborɛ nyamesɛ ɔbono ɔ kya baalɛ
baalɛ mɔ de ɔbono ɔ kya daarɛ ayu mɔ
pɛwu mɔmɔ-nwɔnsa gi' gyan yɛɛ mɛ laa
nyɛ mɔmɔ-lɛɛ ogyiten. 11 Aye ne n duu
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ fɛye dɔ, ne fɛ nyɛ
oduduu dɔ ilaa tirisɛ faa. Imɔso a nyɛ
gɛkyena gɛdɛ dɔ ilaa tirisɛ lii fɛye asɛ mɔ,
i kya kyo? 12 Nengyene fɛɛ ako kpɛi mɛ bo
ɔkpa de mɛ' kerɛ fɛye-ansi dɔ yɛɛ fɛ' sa
ɔmɔ mɔmɔ-ilaa tirisɛ mɔ, nkana aye ne n
gyɛ abono a kaaborɛ a' kerɛ fɛye-ansi dɔ
gikyɔ.
Dabɔlɛ ibono a bo ɔkpa gɛnen gbaa faa,
aŋ ti taa wɔra gɛnen kerɛ. A wɔra gɛnen
mɔ, foŋbii i laa taalɛ yɛgɛ asa maŋ baa
nu Kirisito ɔkalan konkonsɛ mɔ lii aye asɛ
de mɛ' sɔɔ mɔ gyi. Imɔso ne a kya kyule
sɔɔ ilaa kamaasɛ abaa anyɔ. 13 Fɛ mɛŋ
nyi yɛɛ asa abono mɛ kya wɔra gɛsun Wu-
rubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ mɔ mɛ kya nyɛ
mɔmɔ-ilaa gyisɛ lii Wurubuaarɛ ɔson obu

mɔ dɔ daa? Abono mɛ kya wɔra gɛsun
Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛten mɔ, fɛ mɛŋ
nyi yɛɛ mɛ bo mɔmɔ-lɛɛ ogyiten gɛnen
akyɔɔlɛtɔ mɔ dɔ? 14 Imɔso gɛnen kee ne
Wura Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yɛɛ abono mɛ
kya tɔgɛ Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ ma-a
sa asa mɔ, mɛ' nyɛ mɔmɔ-gɛkyena dɔ ilaa
tirisɛ lii gɛnen gɛsun gɛbono giwɔra dɔ.

15 Wurubuaarɛ gi dabɔlɛ sa aye ɔkpa
gɛnen gbaa faa, me Pɔɔlo, mɔ, meŋ kya
taa ka imɔ-gɛnɔ. Ne i mɛŋ kii i gyɛ yɛɛ
n kya ŋmarasɛ ɔwolɛ baarɛ mi-i sa fɛye
de fɛ' kerɛ me-ilaa tirisɛ so sa me daa.
Nengyene nɛ yɛgɛ fɛ' kerɛ me so gɛnen
mɔ, meŋ baa wu nyisigyi ilaa ibono n kya
wɔra mɔ. 16 Gɛnɔɔbono n naa mi-i tɔgɛ
Yesu ɔkalan konkonsɛ mi-i sa asa mɔ, iŋ
kaaborɛ me ne n' nyɛ nyisigyi kyu lii imɔ
so. Wurubuaarɛ ne yɛɛ n' wɔra gɛnen
gɛsun mɔ. Imɔso fɛɛ nɛ kine yɛɛ maŋ
tɔgɛ Yesu ɔkalan mɔ mɔ, me laako. 17 Ne
fɛɛ me ne n kyu gɛsun gɛdɛ too me-nyoro
so mɔ, naafo me-afaala a laa nyaakyɔ don
idɛ Wurubuaarɛ asɛ. Ibono Wurubuaarɛ
ne yɛɛ n' wɔra gɛmɔ faa mɔ, gɛsun mɔ
gɛ gyɛ daa gɛsola gɛbono Wurubuaarɛ gi
kyu sola me. Imɔso i tiri yɛɛ n' kerɛ gɛmɔ
so. 18 Mɔ, menɛ ne nan wɔra de n' nyɛ nyɛ
me-afaala a' nyaakyɔ Wurubuaarɛ asɛ ne?
Ibono nan wɔra mɔ ne n gyɛ yɛɛ nan tɔgɛ
Kirisito ɔkalan mɔ sa asa mɔ, maŋ sɔɔ sɛi.
Nkana i dɛ ɔkpa yɛɛ n' nyɛ me-ilaa tirisɛ
lii Kirisito ɔkalan mɔ gɛsun mɔ dɔ.

19 I bo no yɛɛ meŋ gyɛ ɔko dega berɛ.
N kii mi-i wɔra me-nyoro fɛɛ gɛbide sa
ɔkamaasɛ de n' kpaa asa sakyɔ de mɛ' nyɛ
nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena. 20 N bo
Gyuda awura asɛ mɔ, n kya wɔra me-nyoro
fɛɛ Gyudanyen de n' kpaa Gyuda awura de
mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena. Meŋ
tɛ sa Mosisi nbara mɔ, yɛgɛ owi ɔbono n
bo mɔmɔ asɛ mɔ n kya wɔra me-nyoro
fɛɛ ɔbono n tɛ sa Mosisi nbara mɔ de n'
kpaa ɔmɔ de mɛ' nyɛ nyɛ Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena. 21 N kya kpe abono mɛŋ
nyi nbara mɔ asɛ mɔ, n kya wɔra me-
nyoro fɛɛ me kee meŋ nyi nbara, yɛgɛ
n tɛ sa Wurubuaarɛ nbara nko. Gɛnen
nbara mɔ gi gyɛ daa Kirisito nbara. 22 N bo
asa abono mɛŋ ti sɛɛ mɔmɔ-Wurubuaarɛ
gisɔɔgyi dɔ mɔ, n kya wɔra me-nyoro fɛɛ
mɔmɔ kee de n' kpaa mɔmɔ de mɛ' nyɛ
nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena. Me berɛ,
nɛ wɔra me-nyoro fɛɛ anyamesɛ kpɛi-
kpɛi kamaasɛ oyuduu de ɔkpa kamaasɛ so
mɔ n' nyɛ mɔlɛgɛ ako de mɛ' nyɛ Wu-
rubuaarɛ asɛ gɛkyena. 23 Kirisito ɔkalan
konkonsɛ mɔ so ne n' kya wɔra me-nyoro
fɛɛ nyamesɛ kamaasɛ oyuduu gɛnen de
me kee n' nyɛ ayuule abono Wurubuaarɛ
kya sa asa kyu naa de gɛnen ɔkalan mɔ so
mɔ.

*F*ɛ' Pɛɛrɛ Ansi Wurubuaarɛ Ilaa So Fɛɛ
Abono Mɛ Selɛ Ɔnangya

24 Nengyene asa mɛ laa selɛ ɔnangya
de mɛ' wu ɔbono ɔ laa kyon mɔ-nanbo so
mɔ, mɔmɔ pɛwu dɔ mɔ, fɛ mɛŋ nyi yɛɛ
nyamesɛ kolon ne nan nyɛ gɛgyangbara
afaala? Imɔso fɛ' pɛɛrɛ ansi Wurubuaarɛ
ilaa so fɛɛ ɔnangya ne fɛ selɛ de fɛ'
nyɛ gɛnen afaala abono ɔnan. 25 Nyamesɛ
kamaasɛ ɔbono o kyu mɔ-nyoro yɛɛ gisel ɛ
gɛsun ne ɔ laa wɔra mɔ ɔ kya taa ilaa
sɛnsɛ yɛgɛ de ɔ' keda mɔ-nyoro de o'
nu de gisel ɛ ilaa wolɛ. Mɔmɔ berɛ, mɛ
kya pɛɛrɛ ansi gɛnen de mɛ' nyɛ afaala.
Gɛnen afaala abono, mɔ, aŋ kya dɛ kpe.
Aye a kya pɛɛrɛ ansi Wurubuaarɛ ilaa so
faa mɔ, aye-lɛɛ afaala a dɛ sa aye gɛkpaa-
gɛkpaa. 26 Imɔso me berɛ, n kya wɔra
Wurubuaarɛ gɛsun mɔ, n kya tansi pɛɛrɛ
ansi fɛɛ ɔnangya ne n' selɛ. N kya too
me-lɛɛ akɔn mɔ, meŋ kya too amɔ fuɛ.
27 N kya ken me-nyoro. I kya nu me daa
mɔ, n kya nyise me-nyoro de gi' wɔra nmɔ-
ɔkara de iŋ sa i' ba yɛɛ me ɔbono nɛ tɔgɛ
Wurubuaarɛ agyɛbi sa asa sɛnsɛ mɔ, me
gbaa-gbaa meŋ nyɛ Wurubuaarɛ afaala.

10

*Ilaa Ny*ɛnyɛn Iŋ Sa I' Gyi Aye-Gimu Fɛɛ
Adedaabo Mɔ-Lɛɛ Mɔ

1 Me-nanboana Yesu asonbo, n kya laarɛ
fɛ' bii ilaa iko kyu lii aye-adedaabo so.
Owi ɔbono mɛ koso lii Igyipiti mɛ buu
ɔbelɛnsɛ Mosisi mɛ kya kpe mɔ, Wu-
rubuaarɛ giwolɛ gi bun ɔmɔ pɛwu so ne
gi gyangbara sa ɔmɔ. Gɛnen kee ne owi
ɔbono Wurubuaarɛ gi yɛgɛ apoo mɔ gi yɛ
ginyɔ sa ɔmɔ mɔ, mɔmɔ pɛwu mɛ naa loo
lii kyon. 2 Kyu naa de gɛnen Wurubuaarɛ
giwolɛ mɔ de apoo mɔ so mɔ, i wɔra fɛɛ
Wurubuaarɛ gi gyere mɔmɔ pɛwu mɔ-
sagyere, ne mɛ wɔra Mosisi adɛ. 3 Mɔmɔ

pɛwu mɛ gyi agyudɔ abono Wurubuaarɛ
gi yɛgɛ a lii Wurubuaarɛ dɔ sa ɔmɔ gipen
dɔ mɔ. 4 Mɔmɔ pɛwu mɛ nun nkyu
nbono Wurubuaarɛ gi yɛgɛ gi lii gifolɛ
dɔ sa ɔmɔ mɔ. Gɛnen gifolɛ gibono gi
yelɛ sa Kirisito. 5 Wurubuaarɛ gi wɔra
ilaa idɛana sa ɔmɔ pɛwu faa, imɔ-rɛ imɔ-
laalaalogɛ mɔ mɔmɔ dɔ sakyɔ mɛ mɛŋ
gyi Wurubuaarɛ ginsi. Ne Wurubuaarɛ gi
yɛgɛ mɛ wu'wu ŋmadɛ gipen mɔ dɔ.
6 Me-nanboana, aye-adedaabo ilaa idɛ
i kya ka aye yɛɛ a mɛŋ sa a' yɛgɛ ilaa
nyɛnyɛn i' gyi aye-gimu fɛɛ gɛnɔɔbono
mɔmɔ mɛ wɔra mɔ. 7 Fɛ mɛŋ sa fɛ' wɔra
ikperɛ asonbo fɛɛ gɛnɔɔbono mɔmɔ ako
mɛ wɔra mɔ. Gɛnɔɔbono ikperɛ gison gi
nyida mɔmɔ-nwɔnsa mɔ i bo Wurubuaarɛ
agyɛbi dɔ yɛɛ, "Mosisi adɛ mɔ mɛ kpɛ san
kyena ne mɛ gyi ne mɛ nun ne mɛ koso
ma-a seeli." 8 A mɛŋ sa a' laarɛ agyibara
fɛɛ gɛnɔɔbono mɔmɔ dɔ ako mɛ wɔra ne
gɛkɛ kolon dɔ Wurubuaarɛ gi mɔɔ mɔmɔ
dɔ asa nwɛ gudu-gudu gɛnen gikpadɔ oko
gisa' mɔ. 9 Fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ de a' soo
Wurubuaarɛ idoo kerɛ fɛɛ gɛnɔɔbono
mɔmɔ dɔ ako mɛ wɔra ne Wurubuaarɛ
gi yɛgɛ awɔɔ a dun-dun mɔmɔ mɔɔ mɔ.
10 Fɛ mɛŋ sa fɛ' lɔgedɛ de Wurubuaarɛ
fɛɛ gɛnɔɔbono mɔmɔ ako mɛ wɔra ne
Wurubuaarɛ gi yɛgɛ Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ
ɔbono ɔ kya mɔɔ asa ka gikɔ mɔ gi baa
mɔɔ mɔmɔ mɔ. 11 Wurubuaarɛ gi yɛgɛ
ilaa ibonoana pɛwu i tu aye-adedaabo mɔ
gɛnen daa de i' nyɛ ka mɔmɔ. Aye so
mɔ, Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɛ ŋmarasɛ imɔ
yela. Ɔ laarɛ yɛɛ aye abono gɛsinkpan so
gɛkyena nkɛ laalaalogɛ mɔ gi baa tu aye
faa mɔ a' nyɛ kasɛ ilaa lii imɔ dɔ.
12 Imɔso fo ɔbono fo nyi yɛɛ fo yelɛ fo-
ayaa so girin-n Wurubuaarɛ ɔson mɔ dɔ
mɔ, wolaa kerɛ dandan de fo mɛŋ sa fo'
lii tɔrɔ. 13 Ilaa ibono i kya soo anyamesɛ
idoo de mɛ' wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ, imɔ
iko iŋ bo no yɛɛ imɔ ɔnan iŋ kya ba fɛye-
nanboana anyamesɛ so kee. Wurubuaarɛ
mɔ gyɛ ɔpaawɔrabo. Ɔ maŋ kyule de ilaa
iko i' soo fɛye idoo de i' don fɛye-abaa. Ɔ
laa yɛgɛ fɛ' nyɛ ɔkpa lii ɔdoo kamaasɛ dɔ
de fɛ' taalɛ yelɛ fɛye-ayaa so kpaa lii.

*F*ɛ' Kine Ikperɛ Gison

14 Imɔso, me-nanboana laarɛsɛ, fɛ' kine
ikperɛ gison. 15 N nyi yɛɛ fɛ gyɛ ɔlaako
anyibo, imɔso n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ
fɛye gbaa-gbaa fɛ' kerɛ imɔ dɔ de fɛ' bii
yɛɛ iŋ kaaborɛ a' gyi akyɔɔlɛtɔ. 16 A'
kyu aye Kirisito asonbo amenberɛ mɔ kyu
kaala kerɛ. Konkon de nta nbono a kya
dalaa kolɛ Wurubuaarɛ ayuule bun nmɔ
so mɔ, a nun nmɔ mɔ, aye-rɛ Kirisito
a kya wɔra nyamesɛ kolon kyu naa de
mɔ-nkalan mɔ so. Gɛnen kee ne a kya
gbaa-gbaa bodobodo de a' yɛ mɔ sa abara.
A gyi gɛnen bodobodo ɔbono mɔ, aye-rɛ
Kirisito a kya wɔra nyamesɛ kolon kyu naa
de mɔ-nyoro mɔ so. 17 Bodobodo kolon
ne a kya kyu wɔra aye-amenberɛ abono.
Imɔso dabɔlɛ ibono a nyaakyɔ faa, a gyɛ
daa nyamesɛ kolon. I lii fɛɛ aye pɛwu a
kya gyi daa bodobodo kolon.
18 A' kyu aye Isirale awura ilaa kee kaala
kerɛ. Dedaa nbara gi kya nyiile yɛɛ abono
mɛ gyɛ Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo mɔ
wolɛ ne n kya nyɛ gyi ilaa ibono mɛ kyu
kyɔɔlɛ sa Wurubuaarɛ mɔ. 19 To. Iŋ gyɛ
yɛɛ n kya tɔgɛ yɛɛ ɔkperɛ gyɛ ilaa iko
daa abɛɛ akyɔɔlɛtɔ a gyɛ ilaa iko daa.
20 N kya laarɛ fɛ' bii yɛɛ asa abono mɛ
mɛŋ nyi Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ mɛ kya
kyɔɔlɛ ikperɛ mɔ, mɛ kya kyɔɔlɛ sa daa
ilaa nyɛnyɛn gɛmu mɔ isɔɔ. Wurubuaarɛ
ilaa kyosɛ ne mɛ kya wɔra. Imɔso meŋ kya
laarɛ fɛɛ fɛye-rɛ ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu
mɔ fɛ' wɔra nyamesɛ kolon. 21 Fɛ maŋ
taalɛ nun lii Wura Yesu-lɛɛ konkon dɔ
de fɛ' kii kpaa nun lii ilaa nyɛnyɛn gɛmu
isɔɔ-lɛɛ konkon dɔ. Fɛ maŋ taalɛ gyi
Wura Yesu agyudɔ de fɛ' kii kpaa gyi ilaa
nyɛnyɛn gɛmu isɔɔ agyudɔ. 22 Iŋ kaaborɛ
a' kerɛ Wurubuaarɛ ta. Aŋ bo lon don mɔ.

*F*ɛ' Wɔra Ilaa Ibono I Laa Kyu Nyisigyi Bara Wurubuaarɛ Mɔ

23 Yesu so mɔ, Wurubuaarɛ bo gisen sa
aye. Imɔso ako mɛ kya tɔgɛ yɛɛ, "Ilaa
kyosɛ iŋ baa i bo no. Imɔso a laa taalɛ wɔra
ilaa kamaasɛ ibono a kya laarɛ mɔ." I bo
gɛnen berɛ. I mɛŋ gyɛ ikamaasɛ, mɔ, ne
n kya kpaa nyamesɛ. "I dɛ ɔkpa yɛɛ a'
wɔra ilaa kamaasɛ" berɛ. I mɛŋ kii i gyɛ
ilaa kamaasɛ ne n kya kpaa aye de a' sɛɛ
Wurubuaarɛ ɔson dɔ. 24 Imɔso ɔko ɔŋ sa
ɔ' kerɛ mɔ gbaa-gbaa-lɛɛ ɔdan giwɔra so.
Ɔ' kerɛ daa gɛnɔɔbono mɔ-nanbo ilaa i laa
wɔra ɔdan Wurubuaarɛ ansi so.

25 Fɛ' gyi ginun kamaasɛ gibono mɛ kya
fɛ gigya dɔ mɔ. Fɛ mɛŋ sa fɛ' sa gɛwɔnsa
yɛɛ foŋbii i laa kyɔlesɛ fɛye-Wurubuaarɛ
ɔson so mɔ, fɛ laa taasɛ baragɛ pɛi de
fɛ' sɔɔ gimɔ. 26 I lii fɛɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi dɔ i tɔgɛ yɛɛ, "Gɛsinkpan de ilaa
kamaasɛ ibono i bo gɛmɔ so mɔ, i gyɛ daa
Wurubuaarɛ-lɛɛ."
27 Nengyene fɛɛ ɔbono ɔŋ kya son Yesu
mɔ gi da gibaa terɛ fɛye ne fɛ kya laarɛ
fɛ' kpe mɔ, iŋ gyɛ ilaa nyɛnyɛn. Fɛ kpe
mɔ, fɛ' gyi ilaa kamaasɛ ibono o kyu yii
fɛye-ansi dɔ mɔ. Fɛ mɛŋ sa fɛ' tɔgɛ yɛɛ
foŋbii i laa kyɔlesɛ fɛye-Wurubuaarɛ ɔson
so mɔ, fɛ laa taasɛ baragɛ pɛi de fɛ' gyi.
28 Nengyene fɛɛ ɔko gi buu sa fɛye yɛɛ,
"Akyɔɔlɛtɔ ne i gyɛ" berɛ mɔ, fɛŋ sa
fɛ' gyi. I kya nyiile yɛɛ fɛ gyi mɔ, i laa
taalɛ kpadɛɛ kaasɛ ɔbono o buu sa fɛye
mɔ nwɔnsa kyu lii Wurubuaarɛ ɔson so.
Imɔso kaasɛ mɔ-lɛɛ nwɔnsa so mɔ, 29 fɛŋ
sa fɛ' gyi. Nkana i mɛŋ gyɛ yɛɛ fɛye-
lɛɛ nwɔnsa so. Ne fɛɛ i mɛŋ gyɛ gɛnen
kaasɛ mɔ-lɛɛ ɔdan giwɔra so mɔ, nkana
fo ɔko fo laa tɔgɛ yɛɛ, "N bo ɔkpa de n'
gyi ilaa idɛ. Imɔso i wonɛ so ne ɔko-lɛɛ
nwɔnsa so mɔ, meŋ bo ɔkpa de n' gyi?
30 Nɛ nyɛ agyudɔ nan gyi ne nɛ kyu afaala
sa Wurubuaarɛ lii amɔ so mɔ, i mɛŋ ta
ne? I wonɛ ne ɔko laa baa tɔgɛ sa me yɛɛ
nɛ gyi amɔ mɔ, meŋ kya son Wurubuaarɛ
dandan?"
31 Imɔso fɛ laa gyi daa-o, fɛ laa nun
daa-o, ilaa sɛnsɛ iko ne fɛ laa wɔra daa-o,
fɛ' wɔra imɔ pɛwu gɛnɔɔbono i laa kyu
nyisigyi bara daa Wurubuaarɛ mɔ. 32 Fɛye-
nanboana mɛ gyɛ Gyuda awura daa-o, mɛ
mɛŋ gyɛ Gyuda awura daa-o, mɛ gyɛ Yesu
asonbo daa-o, fɛ' kerɛ de fɛ mɛŋ' wɔra
ilaa ibono i laa yɛgɛ mɔmɔ ɔko ɔ' fuɛ
Wurubuaarɛ ɔkpa mɔ. 33 Imɔ ne n' kya
wɔra faa. N kya wɔra aniya ilaa kamaasɛ
dɔ de n' wɔra ibono i laa gyi nyamesɛ
kamaasɛ ginsi mɔ. Iŋ gyɛ me-lɛɛ ɔdan
giwɔra ne n' kya laarɛ. N kya laarɛ daa asa
sakyɔ-lɛɛ ɔdan giwɔra gɛnɔɔbono i laa
nyɛ mɔlɛgɛ ɔmɔ de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena mɔ.

11

1 Imɔso fɛ' kasɛ me, Pɔɔlo, gikyenabi
fɛɛ gɛnɔɔbono mi-i me mɔ n kya kasɛ
Kirisito gikyenabi mɔ.

*Ɔson M*ɔ Nbara: Akyii Mɛ' Sin Ataa

2 N kya yen fɛye Korinti awura. I kya
nyiile yɛɛ nɛ wu yɛɛ fɛ kya nyingi me so
ilaa kamaasɛ dɔ, ne anyiilebi abono nɛ kyu
wɔra fɛye-abaa dɔ mɔ fɛ dɛ amɔ dɔ. 3 N
kya laarɛ fɛ' bii yɛɛ ɔnyen kamaasɛ tɛ sa
daa Kirisito. Ɔkyii mɔ tɛ sa daa mɔ-kuli, ne
Kirisito mɔ tɛ sa Wurubuaarɛ. 4 A' kyu yɛɛ
fɛ gyan' Wurubuaarɛ ɔsonten ne ɔnyen
ɔko kya laarɛ ɔ' dalaa abɛɛ ɔ' lɛɛ Wu-
rubuaarɛ ɔkalan ɔko nyiile mɔ-nanboana
yɛgɛ o bun gɛpɛ mɔ. Ɔŋ dɛ ipeeli o bun
mɔ-nyoro ne? 5 Ne ɔkyii ɔbono ɔ laa dalaa
abɛɛ ɔ laa lɛɛ Wurubuaarɛ ɔkalan ɔko
nyiile mɔ-nanboana yɛgɛ ɔ mɛŋ sin gitaa
mɔ de-e? Ɔŋ dɛ ipeeli o bun mɔ-nyoro
kee ne? I kaaborɛ i' wɔra mɔ ipeeli asa
ansi dɔ fɛɛ ɔkyii ɔbono mɛ koosi mɔ-
gimu mɔ. 6 Nengyene ɔkyii maŋ sin gitaa
Wurubuaarɛ asonbo ansi dɔ mɔ, ɔ tɛsɛ
sɛɛ mɔ-iman mɔ, i bɔ. Ibono iŋ bo ɔbolɛ
yɛɛ o' koosi mɔ-gimu abɛɛ ɔ sɛɛ mɔ-
iman pɛwu faa mɔ, ɔ' bii yɛɛ i kaaborɛ o'
sin gitaa. 7 Ɔnyen berɛ, iŋ bo kanpɛ fɛɛ
o' bun gɛpɛ Wurubuaarɛ ɔsonten. I kya
nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ gi lɛɛ mɔ mɔ, ɔ
dɛ fɛɛ mɔ Wurubuaarɛ oyuduu. Ɔnyen
kya lɛɛ Wurubuaarɛ nyisigyi nyiile. Ɔkyii,
mɔ, Wurubuaarɛ gi lɛɛ mɔ mɔ, ɔ kya lɛɛ
daa ɔnyen nyisigyi nyiile. 8 Imɔ gɛsɛ ne
n gyɛ yɛɛ Wurubuaarɛ mɛŋ lɛɛ ɔnyen lii
ɔkyii dɔ. Ɔkyii ne ɔ lɛɛ lii ɔnyen dɔ. 9 Ne
Wurubuaarɛ mɛŋ lɛɛ ɔnyen sa ɔkyii. Ɔ lɛɛ
ɔkyii sa daa ɔnyen. 10 Gɛnen ilaa idɛ so de
Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ so mɔ, i kaaborɛ fɛɛ
ɔkyii o' sin gitaa Wurubuaarɛ ɔsonten de
i' lɛɛ nyiile yɛɛ ɔ tɛ sa ɔko.

11 Imɔ gɛnen gbaa mɔ, Wura Yesu so
mɔ, akyii mɛŋ tɛ mɔmɔ-gibaa so, ne anyen
kee mɛŋ tɛ mɔmɔ-gibaa so. Mɛ tɛ sa
daa abara. 12 I kya nyiile yɛɛ gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ gi lɛɛ ɔkyii lii daa ɔnyen dɔ
mɔ, gɛnen kee ne Wurubuaarɛ kya yɛgɛ
ɔkyii, mɔ, kya korogɛ ɔnyen. Ɔkamaasɛ
de ilaa kamaasɛ i lii daa Wurubuaarɛ asɛ.
13 Fɛye gbaa-gbaa fɛ' kerɛ, ɔkyii laa dalaa
sa Wurubuaarɛ sansana ne ɔ mɛŋ sin
gitaa mɔ, i boran gɛnen? 14 Fo kerɛ mɔ,
Wurubuaarɛ gi wolaa lɛɛ imɔ yɛɛ ɔnyen
iman i wɔra gisoro i kyɔlɛ mɔ i gyɛ ipeeli
ilaa sa mɔ. 15 Ɔkyii berɛ, nengyene ɔ nyɛ
iman i wɔra gisoro i kyɔlɛ de mɔ mɔ,

i gyɛ nyisigyi sa mɔ. I kya nyiile yɛɛ
Wurubuaarɛ gi sa ɔkyii iman de i' wɔra fɛɛ
ɔ sin gitaa ne. 16 Nengyene fɛɛ fɛye dɔ ɔko
kya laarɛ ɔ' sɔɔ me akyɔɔlɛ ilaa idɛ so
mɔ, ibono nan tɔgɛ sa kaasɛ mɔ ne n gyɛ
yɛɛ aŋ bo ilaa wɔrasɛ iko baa too de idɛ.
Ne Yesu asonbo akpen mɔ pɛwu dɔ mɔ,
gɛnen ne i dɛ ne.

*Aye-r*ɛ Wura Yesu Ginyamesɛ Kolon Agyudɔ Agyibi

17 Fɛye-ilaa ibono nan baa tɔgɛ faa berɛ,
maŋ taalɛ yen fɛye. I kya nyiile yɛɛ fɛ kya
gyan' fɛye-ɔsonten mɔ, iŋ kya lɔrɔ fɛye,
i kya nyida fɛye daa. 18 Ibono i gyangbara
mɔ ne n gyɛ yɛɛ nɛ nu yɛɛ fɛye Yesu
asonbo mɔ fɛ kya gyan' mɔ, gɛsabaragɛ gɛ
bo fɛye dɔ, ne nɛ sɔɔ gyi yɛɛ i laa wɔra
gɛsintin. Gɛsabaragɛ gɛ laa nyɛ fɛye dɔ
berɛ. 19 Imɔ ne nan yɛgɛ ɔkamaasɛ ɔ'
nyɛ bii asa abono mɛ kya son Wurubuaarɛ
gɛsintin mɔ.
20 Gɛnɔɔbono fɛ kya gyan' fɛye-ɔsonten
ne fɛ kya gyi mɔ, iŋ baa i gyɛ aye-rɛ Wura
Yesu ginyamesɛ kolon agyudɔ mɔ ne fɛ
kya gyi. 21 I kya nyiile yɛɛ fɛ kya gyi mɔ,
ɔkamaasɛ kya gyi daa mɔ-lɛɛ agyudɔ. Fo
laa kerɛ mɔ, ako mɛ gyi kaabo, yɛgɛ akon
a kya mɔɔ ako. Ako mɛ kya boo nta yɛgɛ
ako mɛŋ nyɛ nun. 22 I wonɛ so? Fɛŋ bo nwi
fɛ laa kpe de fɛ' kpaa gyi de fɛ' nun do-o?
Abɛɛ fɛ kya laarɛ fɛ' kerɛ Wurubuaarɛ
asonbo gikpen mɔ ta daa? I bo fɛye ɔkon
yɛɛ fɛ' wɔra ayenbo abono mɛ bo fɛye dɔ
mɔ ipeeli gɛnen? Fɛye yɛɛ nnɛ ne n' tɔgɛ
sa fɛye? N' yen fɛye? Maŋ bii yen fɛye.
23 Ilaa ibono Wura Yesu gi nyiile me mɔ,
imɔ ne me kee nɛ nyiile fɛye. Imɔ ne n
gyɛ yɛɛ: gɛnyɛ gɛbono mɛ kyu Wura Yesu
wɔra mɔ-akyobo abaa dɔ mɔ, mɔ-rɛ mɔ-
akasɛbo mɔ mɛ tɛ mɛ kya gyi. O puru
bodobodo keda, 24 ne o kyu afaala sa Wu-
rubuaarɛ. Ɔ gbaa-gbaa bodobodo mɔ dɔ,
ne o kyu sa mɔ-akasɛbo mɔ, ne ɔ tɔgɛ yɛɛ,
"Me-nyoro ne. N dɛ mi-i sa fɛye. Fɛ' wɔra
imɔ idɛ kyu nyingi me." 25 Gɛnen kee mɛ
gyi ta mɔ, o puru konkon de nta, ne ɔ tɔgɛ
yɛɛ, "Nta ndɛ gi gyɛ me-nkalan nbono gi
laa yɛgɛ fɛye-rɛ Wurubuaarɛ fɛ' nyɛ wɔra
gɛnɔ pobɔrɔ. Owi kamaasɛ ɔbono fɛ laa
nun nmɔ mɔ, fɛ' wɔra imɔ idɛ kyu nyingi
me." 26 Yesu gi tɔgɛ gɛnen faa mɔ, i kya
nyiile yɛɛ owi kamaasɛ ɔbono fɛye Yesu
asonbo mɔ fɛ laa gyi bodobodo ne fɛ laa
nun nta fafaanan kaaborɛ Wura Yesu laa
kii ba mɔ, mɔ-lɛwu mɔ ilaa ne fɛ kya lɛɛ
fa-a nyiile gɛnen.
27 Imɔso ɔbono ɔ laa gyi gɛnen
bodobodo mɔ, abɛɛ o' nun lii gɛnen
konkon mɔ dɔ ɔkpa ɔbono so i mɛŋ
kaaborɛ mɔ, kaasɛ gi bun mɔ-nyoro
gipuɛɛ. I kya nyiile yɛɛ ɔ terɛ aye-
Wura nyoro mɔ de mɔ-nkalan mɔ giyan.
28 Imɔso nyamesɛ ɔ' kerɛ mɔ-gisen dɔ
dandan pɛi de o' gyi bodobodo mɔ de o'
nun lii konkon mɔ dɔ. 29 I kya nyiile yɛɛ
i tiri yɛɛ o' nyingi aye-Wura Yesu nyoro
nbono ɔ kya gyi mɔ de o' nu nmɔ gɛsɛ
pɛi de o' gyi bodobodo mɔ de o' nun lii
konkon mɔ dɔ. Ɔbono ɔ mɛŋ kya nyingi
gɛnen mɔ kya wɔra ilaa ibono i laa yɛgɛ
Wurubuaarɛ o' bun mɔ gipuɛɛ mɔ ne.
30 Imɔso ne fɛ kya wu yɛɛ fɛye sakyɔ mɛŋ
bo lon ne mɛ kya lɔ, ne ako, mɔ, mɛ kya
wu' mɔ. 31 Nengyene a kya wolaa kerɛ aye-
asen dɔ dɔɔdan mɔ, Wurubuaarɛ maŋ
baa biidɛ aye-giso gɛnen. 32 Wurubuaarɛ
gi biidɛ aye-giso gɛnen mɔ, ɔ kya lɔrɔ aye
daa de ɔŋ' baa bun aye gipuɛɛ kyu dabɔlɛ
de asa abono mɛŋ kya sɔɔ mɔ gyi mɔ.
33 Imɔso me-nanboana Yesu asonbo,
nengyene fo laa gyan' de fɛ' gyi aye-rɛ
Wura Yesu ginyamesɛ kolon agyudɔ mɔ
mɔ, fɛ' kyena gyoo abara. 34 Nengyene
akon a laa mɔɔ ɔko ne ɔ maŋ taalɛ kyena
gyoo mɔ-nanboana mɔ, o' gyi lii mɔ-gɛten
dɔ pɛi de ɔ' lɔɔ kpe fɛye-ɔgyanten mɔ. Iŋ
gyɛ gɛnen mɔ, foŋbii mɔ, fɛ gyan' gɛnen
mɔ, fɛ laa kyu daa Wurubuaarɛ gisobiidɛ
bun fɛye-nyoro. I san ilaa sɛnsɛ ibono fɛ
taasɛ mɔ, owi ɔbono nan ba fɛye asɛ nno
mɔ, nan nyiile fɛye imɔ so ilaa.

12

*Wurubuaar*ɛ Oduduu Ilaa Kyɛɛsɛ

1 Me-nanboana Yesu asonbo, n kya laarɛ
fɛ' bii Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ilaa kyɛɛsɛ
adebi. 2 Fɛ wu yɛɛ owi ɔbono fɛŋ ti loo
Wurubuaarɛ ɔson dɔ mɔ, ilaa kpɛi-kpɛi
i ba fɛye-nwɔnsa dɔ, ne i yɛgɛ fɛ son
ikperɛ ibono iŋ kya tɔngɛ mɔ. 3 Imɔso n
kya laarɛ fɛ' bii yɛɛ nengyene ɔko gi tɔgɛ
nnɔ wɔra Yesu mɔ, i mɛŋ gyɛ Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ ne n tɔngɛ naa de kaasɛ mɔ

so. Nengyene ɔko, mɔ, gi tɔgɛ yɛɛ, “Yesu
gyɛ Wura” mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
ne n kpaa mɔ pɛi ne ɔ taalɛ tɔgɛ gɛnen.
4 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ilaa kyɛɛsɛ
i bo kpɛi-kpɛi, yɛgɛ Wurubuaarɛ Oduduu
kolon mɔ ne n kya kyɛɛ imɔ. 5 I bo
nsun kpɛi-kpɛi nbono Wura Yesu kya kyu
wɔra aye-abaa dɔ, yɛgɛ mɔ Wura kolon
ɔbono ne. 6 I bo ilaa wɔrasɛ kpɛi-kpɛi
ibono Wurubuaarɛ kya yɛgɛ mɔ-asonbo
mɛ' wɔra, yɛgɛ Wurubuaarɛ kolon ɔbono
ne n kya wɔra mɔ-ilaa mɔmɔ ɔkamaasɛ
dɔ de mɛ' wɔra imɔ pɛwu.
7 Wurubuaarɛ kya laarɛ i' wɔra ɔdan sa
Yesu asonbo akpen pɛwu. Imɔso ne Yesu
sonbo kamaasɛ dɔ mɔ Wurubuaarɛ kya
yɛgɛ mɔ-Oduduu mɔ ɔ' lii gɛwi ɔkpa ɔko
so. 8 Ɔko bo no mɔ, Wurubuaarɛ kya sa
mɔ ɔlaako ginyi gɛtɔngɛ kyu naa de mɔ-
Oduduu mɔ so. Ɔko mɔ mɔ, Wurubuaarɛ
kya yɛgɛ ɔ kya bii ilaa de ɔ' lɛɛ tɔgɛ sa asa.
9 Wurubuaarɛ Oduduu kolon baarɛ kya
kyɛɛ ɔko gisɔɔgyi boduduusɛ, ne ɔko mɔ,
Wurubuaarɛ Oduduu kolon mɔ kee kya
yɛgɛ mɔ ɔ' taalɛ kyɛ alɔtɔ. 10 Ɔko mɔ, kya
taalɛ wɔra ilaa ibono i kya lɛɛ Wurubuaarɛ
ɔlon nyiile mɔ. Ɔko mɔ, kya nu ikalan lii
Wurubuaarɛ asɛ de ɔ' lɛɛ tɔgɛ. Ɔko mɔ,
kya bii baragɛ yɛɛ Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ ilaa wɔrasɛ ne imɔ idɛ, abɛɛ ilaa
nyɛnyɛn oduduu-lɛɛ ne imɔ idɛ. Ɔko mɔ
mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu mɔ laa yɛgɛ ɔ
laa tɔngɛ de ndɛ nbono ɔŋ wolaa ɔ kya
nu mɔ dɔ. Ɔko mɔ bo no mɔ, nengyene
fɛɛ fo ɔko fo kya tɔngɛ de gɛdɛ gɛko kpɛi
mɔ, ɔ kya bii lɛɛ gɛsɛ. 11 Imɔ idɛana pɛwu
mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu kolon mɔ ne n
kya wɔra ilaa Yesu asonbo mɔ dɔ de mɛ'
wɔra imɔ gɛnen. Mɔ ne n kya yɛ imɔ sa
mɔmɔ ɔkamaasɛ gɛnɔɔbono ɔ kya laarɛ
mɔ. Ɔkamaasɛ mɔ-rɛ mɔ-lɛɛ kpɛi-kpɛi.

*Yesu Asonbo M*ɛ Gyɛ Gikolon Fɛɛ
Nyamesɛ Nyoro Nten Kpɛi-Kpɛi

12 Nyamesɛ nyoro gi gyɛ daa ilaa kolon,
yɛgɛ fo kerɛ mɔ, gi bo nten kpɛi-kpɛi
sakyɔ nmɔ dɔ. Abɛɛ fo kerɛ nyoro mɔ
nten kpɛi-kpɛi pɛwu mɔ, gi nyaakyɔ gikyɔ
gbaa faa, gi kya taalɛ dabɔlɛ wɔra nyoro
kolon. Gɛnen ne Yesu Kirisito asonbo mɛ
gyɛ gikolon kee. 13 I kya nyiile yɛɛ Wu-
rubuaarɛ gi kyu mɔ-Oduduu mɔ kyu gyere
aye Wurubuaarɛ sagyere, ne aye pɛwu a
bingiri nyamesɛ kolon. A gyɛ Gyuda awura
daa-o, a mɛŋ gyɛ Gyuda awura-o, a tɛ
awura asɛ daa-o, abɛɛ a tɛ aye-gibaa so-o,
aye pɛwu a bingiri nyamesɛ kolon ne. Aye
pɛwu a nyɛ Wurubuaarɛ Oduduu kolon
baarɛ gi suu de aye.
14 I nyiile fɛɛ aye Yesu asonbo mɔ a mɛŋ
gyɛ oyuduu kolon. A gyɛ daa asa kpɛi-
kpɛi fɛɛ gɛnɔɔbono nyamesɛ nyoro gi bo
giyaa, de giso de ginsi nmɔ dɔ mɔ. 15 A' kyu
yɛɛ nyamesɛ giyaa gi tɔgɛ yɛɛ, “Me berɛ,
meŋ gyɛ gibaa faa mɔ, meŋ too nyamesɛ
nyoro mɔ dɔ.” Giyaa gi taa tɔgɛ gɛnen
gbaa mɔ, i maŋ lɛɛ gimɔ lii nyoro mɔ so
kpa-a. 16 Abɛɛ a' kyu yɛɛ nyamesɛ giso gi
tɔgɛ yɛɛ, “Meŋ gyɛ ginsi faa mɔ, meŋ too
nyamesɛ nyoro mɔ so.” Giso gi taa tɔgɛ
gɛnen gbaa mɔ, i maŋ lɛɛ gimɔ lii nyoro
mɔ so kpa-a. 17 Naafo nyamesɛ nyoro mɔ
pɛwu gi gyɛ daa ginsi mɔ, nnɛ ne ɔ laa
wɔra de o' nu ilaa? Mɔ-nyoro mɔ pɛwu gi
gyɛ daa giso mɔ, mɔ, nnɛ ne ɔ laa wɔra de
ɔ' sɔnga?
18 Gɛnɔɔbono i dɛ faa, Wurubuaarɛ ne
n lɛɛ nyamesɛ nyoro so ilaa kpɛi-kpɛi,
ne o kyu imɔ ikamaasɛ kyu wɔra nyoro
dɔ gɛnɔɔbono ɔ kya laarɛ mɔ. 19 Nkana
nyamesɛ nyoro mɔ gi gyɛ daa ilaa kolon
guan lii soso kpelegɛ baa yii gɛsɛ mɔ, nnɛ
so ne i laa kyena? 20 Gɛnɔɔbono i dɛ faa,
nyamesɛ nyoro so ilaa i kyɔ, yɛgɛ i dabɔlɛ
ne i gyɛ nyoro kolon.
21 Ginsi gi maŋ taalɛ tɔgɛ sa gibaa yɛɛ,
“Lii me so! Foŋ tiri me.” Ne gimu kee gi
maŋ taalɛ tɔgɛ sa giyaa yɛɛ, “Lii me so!
Foŋ tiri me.” 22 Fɛ kya kerɛ mɔ, nyamesɛ
nyoro nfono i mɛŋ bo lon mɔ, nfono mɔ
ne n tiri mɔ gikyɔ. 23 Ne nyamesɛ nyoro
nfono iŋ gyɛ ilaa gbaa' mɔ, nfono so ne
ɔ kya kerɛ dandan. Aye-nyoro nfono iŋ
bo gikerɛ mɔ, a kya wolaa kerɛ nfono so
dandan. 24 Imɔso gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ
gi lɛɛ nyamesɛ nyoro mɔ, o kyu nyisigyi
kyu sa nyoro mɔ nten nbonoana aŋ kya
kyu terɛ sɛi mɔ. 25 Wurubuaarɛ gi wɔra
gɛnen de i' nyɛ ba yɛɛ nyamesɛ nyoro
gɛten kamaasɛ i kya nu abara gɛsɛ ne
i kya kerɛ abara so. 26 Nengyene nyoro
mɔ gɛtɛɛko i kya yiyɛɛ mɔ, nmɔ-gɛten
kamaasɛ kee i kya yiyɛɛ. Nyisigyi ne n
kii tu nyoro mɔ gɛtɛɛko mɔ, nmɔ-gɛten
kamaasɛ kee i kya gyi ɔkon.

27 To. Idɛ pɛwu i gyɛ daa gikpalɛ.
Fɛye Kirisito asonbo mɔ fɛ dɛ fɛɛ Kirisito
nyoro. Fɛye dɔ ɔkamaasɛ dɛ fɛɛ Kirisito
nyoro mɔ gɛtɛɛko. 28 I kya nyiile yɛɛ
Wurubuaarɛ gi lɛɛ yii mɔ-asonbo kpɛi-
kpɛi yɛɛ mɛ' wɔra nsun kpɛi-kpɛi sa mɔ-
asonbo gikpen mɔ. Ɔ lɛɛ yii Yesu isɔɔ mɔ
de mɛ' wɔra agyangbarabo. Ɔ lɛɛ yii mɔ-
ikalan atɔgɛbo de mɛ' buu ɔmɔ ginyɔsɛ.
Abono ɔ lɛɛ de mɛ' buu gisasɛ mɔ ne
n gyɛ mɔ-agyɛbi mɔ anyiilebo. Mɔmɔ-
gɛmara mɔ, abono mɛ buu mɛ buu mɔ ne
n gyɛ abono mɛ kya wɔra ilaa ibono i kya
lɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon nyiile mɔ, de abono
Wurubuaarɛ kya yɛgɛ mɛ' taalɛ kyɛ alɔtɔ,
de asa akpaabo, de akpen mɔ ilaa wɔrasɛ
mɔ so akerɛbo, de abono mɛ kya tɔngɛ de
ndɛ kpɛi-kpɛi nbono mɛŋ wolaa mɛ kya
nu mɔ.
29 Gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi wɔra imɔ
faa, aye pɛwu ne n gyɛ Yesu isɔɔ mɔ
daa? Aye pɛwu a gyɛ Wurubuaarɛ ikalan
atɔgɛbo abɛɛ mɔ-agyɛbi mɔ anyiilebo
daa? Aye pɛwu a kya wɔra ilaa ibono i
kya lɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon nyiile mɔ daa?
30 O kyu alɔbi gikyɛ sa aye ɔkamaasɛ?
Ɔkamaasɛ kya tɔngɛ de ndɛ nbono ɔŋ
wolaa ɔ kya nu nmɔ mɔ? Abɛɛ ɔkamaasɛ
kya lɛɛ gɛnen ilaa tɔgɛsɛ mɔ gɛsɛ sa asa?
31 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ilaa kyɛɛsɛ mɔ
i bo duduu don abara. Imɔso fɛ' pɛɛrɛ ansi
kyu fɛye-nwɔnsa gyan ibono i bo duduu
gikyɔ mɔ so. Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ,
nan nyiile fɛye akyenabi abono a laa wɔra
ɔdan nyɛ ibono nɛ tɔgɛ faa.

13

*G*ɛlaarɛ' Ne N Tiri

1 Akyenabi abono a boran mɔ ne n
gyɛ ibono fɛ laa laarɛ Wurubuaarɛ de
anyamesɛ ilaa. Me ne n kine n' tɔngɛ
de Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ ndɛ dɔ abɛɛ
anyamesɛ-lɛɛ ndɛ nbono meŋ wolaa mi-i
nu mɔ, ne meŋ bo gɛlaarɛ' mɔ, meŋ wɔra
sɛi. I laa wɔra daa fɛɛ agongon abɛɛ
gɛkpenyengelenbi belɛ ne n' kya ŋmɛɛ
n kya tii asa aso giyan. 2 Gɛnen kee ne
nengyene meŋ bo gɛlaarɛ' mɔ, ba-a nɛ
taalɛ nu ikalan lii Wurubuaarɛ asɛ tɔgɛ sa
asa mɔ, meŋ wɔra sɛi. Ba-a Wurubuaarɛ gi
kpaa me ne nɛ taalɛ nu mɔ-ilaa boduduusɛ
pɛwu gɛsɛ abɛɛ nɛ taalɛ bii Wurubuaarɛ
ɔlaako ginyi pɛwu mɔ, ne meŋ bo gɛlaarɛ'
mɔ, meŋ wɔra sɛi. Ba-a Wurubuaarɛ gi
kpaa me ne nɛ sɔɔ mɔ gyi ibono nan
taalɛ kosorɛ abii gbaa, ne meŋ bo gɛlaarɛ'
mɔ, meŋ wɔra sɛi. 3 Ba-a nɛ kyu me-ilaa
ibono n bo mɔ pɛwu kyu kyɛɛ asa, abɛɛ
nɛ kyu me gbaa-gbaa nyoro kyu kyɛɛ de
mɛ' dɛɛ me Wurubuaarɛ ɔson mɔ so, ne
meŋ bo gɛlaarɛ' mɔ, i maŋ kpaa me de sɛi
Wurubuaarɛ asɛ.

*Nyames*ɛ Ɔbono Ɔ Bo Gɛlaarɛ' Mɔ

4 Nyamesɛ ɔbono ɔ bo gɛlaarɛ' mɔ kya
nyɛ gisen, ne ɔ bo gidɛnsɛ sa asa. Ɔŋ
bo gɛlaaloo. Ɔŋ bo amelimeli. Ɔŋ kya
nyiile mɔ-nyoro abɛɛ 5 ɔ' wɔra ilaa ibono
iŋ bo kanpɛ mɔ. Isa bo gɛlaarɛ' mɔ, ɔŋ
kya kerɛ mɔ-lɛɛ gɛlaarɛ wolɛ so. Ɔŋ
kya nu ginyadon gisɔɔ abɛɛ ɔ' keda mɔ-
nanbo ginyadon. 6 Ilaa nyɛnyɛn iŋ kya
wɔra mɔ ɔkon. Gɛsintin ilaa ne n kya wɔra
mɔ ɔkon. 7 Isa bo gɛlaarɛ' mɔ, ɔ laa nyɛ
gisen ilaa kamaasɛ dɔ, ɔ laa sɔɔ ilaa dɛnsɛ
kamaasɛ gyi. Mɔ-gɛwɔnsa gɛ laa gyan
ilaa dɛnsɛ kamaasɛ so, ne ɔ laa sɔɔ ilaa
kamaasɛ da gikan.
8 Gɛlaarɛ' berɛ gɛŋ bo ɔkara. Wu-
rubuaarɛ gi yɛgɛ fo ɔko fo kya tɔgɛ mɔ-
ikalan sa asa mɔ, imɔ ibono i laa baa yela
ɔkara. Wurubuaarɛ gi yɛgɛ fo ɔko fo
kya tɔngɛ de ndɛ nbono foŋ wolaa fo kya
nu mɔ, imɔ ibono kee, i laa baa kyon.
Wurubuaarɛ gi yɛgɛ fo ɔko fo kya bii ilaa
mɔ, imɔ ibono kee, i laa baa yela ɔkara.
9 I kya nyiile yɛɛ aye anyamesɛ aŋ kya bii
ilaa ta, ne aŋ kya tɔgɛ Wurubuaarɛ ikalan
ta. 10 Owi ɔko laa baa ba yɛɛ Wurubuaarɛ
ilaa ibono i boran gɛkpaa mɔ i laa ba aye
Yesu asonbo mɔ dɔ. I ba gɛnen mɔ, aye-
ilaa wɔrasɛ ibono a kya wɔra imɔ adin-
adin mɔ, i laa yela ɔkara.
11 I dɛ daa fɛɛ gɛnɔɔbono nyamesɛ kya
sɛɛ baa wɔra ɔbelɛnsɛ mɔ. Owi ɔbono
n gyɛ gɛbii mɔ, nɛ tɔngɛ daa fɛɛ gɛbii,
nɛ sa nbii nwɔnsa ne nɛ sɔɔ akyɔɔlɛ me-
gisen dɔ fɛɛ gɛbii. Owi ɔbono nɛ baa wɔra
ɔbelɛnsɛ mɔ, nɛ lii ibiilaa dɔ. 12 Gɛnen
kee ne gɛkyena gɛdɛ dɔ mɔ, a dɛ daa
fɛɛ nbii. Gɛnɔɔbono a nyi Wurubuaarɛ
mɔ, i kerɛ aye-ansi so daa faa futa-a fɛɛ
diiwu ne n wɔra ineesi. Aberɛ ako a laa
baa ba ibono a laa san wu Wurubuaarɛ faa
tentegelen. Fɛɛ me faa, n nyi Wurubuaarɛ

ilaa daa adin-adin. Gɛkaako mɔ, nan bii
Wurubuaarɛ kpaa logɛ fɛɛ gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ nyi me mɔ. 13 Aye-gɛkyena
gɛdɛ dɔ mɔ, ilaa isa' wolɛ ne nan dɛ kpe
gɛkpaa-gɛkpaa. Imɔ ne n gyɛ gisɔɔgyi gi-
bono a bo sa Wurubuaarɛ mɔ, gɛnɔɔbono
aye-ansi a kya gyan Wurubuaarɛ so mɔ,
de gɛlaarɛ' gɛbono a bo sa Wurubuaarɛ de
anyamesɛ mɔ. Gɛnen ilaa isa' idɛ dɔ mɔ,
gɛlaarɛ' mɔ ne n don.

14

*Ilaa Ibono I Laa L*ɔrɔ Yesu Asonbo
Gikpen Mɔ

1 Imɔso ilaa ibono i kaaborɛ fɛ' kyu
too fɛye-nyoro so don ilaa kamaasɛ mɔ
ne n gyɛ yɛɛ fɛ' laarɛ Wurubuaarɛ de
anyamesɛ ilaa. Imɔ gɛmara mɔ, fɛ' pɛɛrɛ
ansi yɛɛ Wurubuaarɛ ɔ' kyɛɛ fɛye oduduu
dɔ ilaa kyɛɛsɛ. Ilaa kyɛɛsɛ kolon ibono i
kaaborɛ fo nyamesɛ fo' laarɛ don isɛnsɛ
mɔ ne n gyɛ yɛɛ Wurubuaarɛ ɔ' tɔgɛ
ikalan sa fo de fo' lɛɛ tɔgɛ sa asa. Imɔ ne
n kya kpaa Wurubuaarɛ asonbo don ibono
fɛ laa nyɛ tɔngɛ de ndɛ nbono fɛŋ ti nu
kerɛ mɔ. 2 I kya nyiile yɛɛ nengyene fɛɛ
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi yɛgɛ fo kya
tɔngɛ de gɛdɛ gɛbono foŋ ti nu kerɛ mɔ,
foŋ kya tɔngɛ de anyamesɛ. Fo kya tɔngɛ
daa de Wurubuaarɛ, ne ɔko mɛŋ kya nu fo
gɛsɛ. Ilaa ibono fo kya tɔngɛ Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ ɔlon dɔ mɔ i ŋara. 3 Isa
ɔbono Wurubuaarɛ kya tɔgɛ ikalan sa mɔ
de ɔ' lɛɛ tɔgɛ sa asa mɔ mɔ, kya tɔngɛ
daa de anyamesɛ, ne i kya nyɛ lɔrɔ ɔmɔ
Wurubuaarɛ gison dɔ. I kya ka ɔmɔ ne i
kya yuule mɔmɔ-asen.

4 Ɔbono ɔ nyɛ tɔngɛ de ndɛ nbono
ɔŋ kya nu mɔ kya lɔrɔ daa mɔ-lɛɛ Wu-
rubuaarɛ gison. Ɔbono mɔ Wurubuaarɛ
kya tɔgɛ ɔkalan ne ɔ kya nu lɛɛ tɔgɛ sa asa
mɔ, Wurubuaarɛ asonbo gikpen mɔ pɛwu
ne ɔ kya lɔrɔ. 5 Nkana i laa wɔra me ɔkon
yɛɛ fɛye pɛwu fɛ' tɔngɛ de ndɛ nbono
fɛŋ kya nu mɔ. Ibono mɔ i laa wɔra me
ɔkon gikyɔ mɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛye pɛwu
fɛ' nyɛ nu Wurubuaarɛ ikalan lɛɛ tɔgɛ sa
asa. Ɔbono o nu Wurubuaarɛ ɔkalan ne ɔ
kya lɛɛ mɔ tɔgɛ sa asa mɔ gi don ɔbono ɔ
kya tɔngɛ de gɛdɛ gɛbono ɔŋ kya nu mɔ.
To. Nengyene ɔ tɔngɛ ne ɔ laa taalɛ lɛɛ
imɔ gɛsɛ kee berɛ mɔ, mɔmɔ asa anyɔ
mɔ mɛ gyɛ kyɛɛ-kyɛɛ ne. I kya nyiile
yɛɛ gɛnen ne i laa nyɛ lɔrɔ Wurubuaarɛ
asonbo pɛwu gikpen mɔ.

6 Me-nanboana Yesu asonbo, nengyene
nɛ ba fɛye asɛ ne nɛ kyu Wurubuaarɛ
Oduduu n kya tɔngɛ de gɛdɛ gɛbono fɛ
mɛŋ kya nu ne meŋ kii lɛɛ gɛsɛ sa fɛye mɔ,
nnɛ ne me-ilaa tɔgɛsɛ i laa nyɛ kpaa fɛye?
Meŋ kii lɛɛ Wurubuaarɛ ilaa iko gɛwi sa
fɛye abɛɛ n' kyu Wurubuaarɛ ɔlaako ginyi
abɛɛ mɔ-ɔkalan ɔko abɛɛ mɔ-ilaa nyiilesɛ
iko kyu nyiile fɛye. 7 Ilaa ibono i mɛŋ
kya sɔnga gbaa fɛɛ ngandan de aduuleana,
nengyene fɛɛ ɔko gi folɛ abɛɛ ɔ lan ne
iŋ kya lii mɔ, nnɛ ne fɛ laa wɔra de fɛ' bii
ɔlon mɔ kyule? 8 Fɛɛ ɔbono ɔ kya da ikɔ
gɛgandan so mɔ mɛŋ kya bii folɛ gɛmɔ
mɔ, nnɛ ne mɔ-adɛ mɛ laa wɔra de mɛ'
bii yɛɛ ikɔ i tu mɔmɔ?

9 Gɛnen kee ne i dɛ sa fɛye ne. Nengyene
fɛ laa tɔngɛ ne fɛ maŋ tɔngɛ de asa mɛ'
nu gɛsɛ mɔ, fɛ laa tɔngɛ sa daa afuu. Ɔko
maŋ bii ilaa ibono fɛ darɛ mɔ. 10 I bo ndɛ
kpɛi-kpɛi gikyɔ gɛsinkpan so. Ne a nyi
yɛɛ nmɔ pɛwu gi bo gɛsɛ. 11 Nengyene
me-rɛ ɔko aŋ kya nu abara ndɛ mɔ, a wɔra
fɛɛ asafo sa abara ne. 12 Imɔso ibono fɛye-
ansi a pɛɛrɛ yɛɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
ɔ' wɔra ilaa fɛye dɔ faa mɔ, fɛ' tɛsɛ kolɛ
mɔ yɛɛ ilaa ibono i laa lɔrɔ Wurubuaarɛ
asonbo pɛwu mɔ ne i' nyaakyɔ fɛye dɔ.

13 Imɔso fo ɔbono Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ gi yɛgɛ fo taalɛ tɔngɛ de gɛdɛ gɛbono
foŋ kya nu mɔ, dalaa kolɛ Wurubuaarɛ kee
yɛɛ ɔ' kpaa fo de fo' taalɛ lɛɛ imɔ gɛsɛ.
14 I lii fɛɛ nengyene nan taalɛ tɔngɛ de
gɛdɛ gɛbono meŋ ti nu kerɛ mɔ, i laa lii
daa oduduu ɔbono ɔ bo me dɔ mɔ asɛ.
Me-nwɔnsa dɔ mɔ meŋ nyi ilaa ibono i gyɛ
mɔ. 15 To. Mɔ, nnɛ ne i kaaborɛ n' wɔra?
Ibono nɛ wu mɔ ne n gyɛ yɛɛ i kaaborɛ
n' dalaa daa lii me-oduduu mɔ dɔ, de n' kii
dalaa kee lii me-nwɔnsa dɔ. I kaaborɛ n'
bii ilon sa Wurubuaarɛ lii me-oduduu mɔ
dɔ, de n' kii bii ilon kee lii me-nwɔnsa dɔ.
16 Iŋ gyɛ gɛnen mɔ, ne fɛɛ fo ɔko fo kya
faala Wurubuaarɛ gɛdɛ pobɔrɔ dɔ lii fo-
oduduu mɔ dɔ mɔ, abono mɛ tɛ mɛ kya
nu mɔ mɛ maŋ nu gɛsɛ de mɛ' faala mɔ
kpaa fo. Mɛŋ nyi ilaa ibono fo kya tɔgɛ
mɔ. 17 Fo-afaala abono ne n kine a boran
nnɛ mɔ, a maŋ kpaa fo-nanbo mɔ de sɛi.

18 N kya faala Wurubuaarɛ fɛɛ mɔ-
Oduduu mɔ gi yɛgɛ me n kya taalɛ tɔngɛ
de ndɛ nbono meŋ ti nu kerɛ mɔ don fɛye
ɔkamaasɛ. 19 Imɔ mɔ mɔ, owi ɔbono n
tɛ Yesu asonbo mɔ nsana mɔ, i boran sa
me yɛɛ n' tɔgɛ daa lii me-gɛwɔnsa dɔ
gikyɔ de n' nyɛ nyiile asa ilaa. Fɛɛ agyɛbi
anun ɔkara ne nan kyu nyiile asa ilaa mɔ,
i boran sa me don ibono nan dalaa agyɛbi
nwɛ nfonɛɛ nfonɛɛ ne mɛ maŋ nu gɛsɛ
mɔ.

20 Me-nanboana Yesu asonbo, fɛ laa sa
nwɔnsa kyu lii Wurubuaarɛ ilaa so mɔ, fɛŋ
sa fɛ' sa nwɔnsa fɛɛ nbii. Fɛŋ sa fɛ' sɛɛ ilaa
nyɛnyɛn giwɔra dɔ. Nwɔnsa gisa dɔ berɛ,
fɛ' wɔra fɛɛ abelɛnsɛ. 21 Wurubuaarɛ gi
tɔgɛ mɔ-nbara ɔwolɛ mɔ dɔ gɛnɔɔbono
ɔ laa kyu ɔkpa pobɔrɔ so tɔgɛ wɔra mɔ-
adɛ de mɛ' nu mɔ asɛ mɔ. Ɔ tɔgɛ yɛɛ,

"Nan tɔngɛ de fɛye kyu naa de
abono fɛ mɛŋ kya nu ɔmɔ-ndɛ mɔ so.
Nan kyu asafo nnɔ kyu tɔngɛ sa fɛye.
Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ, fɛ maŋ taa nu
me asɛ."

Wurubuaarɛ ne n tɔgɛ gɛnen. 22 Ɔ
tɔgɛ gɛnen mɔ, i kya nyiile yɛɛ Wu-
rubuaarɛ gi kyu ndɛ nbono mɛŋ kya nu
gɛsɛ mɔ kyu tɔngɛ de abono mɛ mɛŋ
kya nu mɔ asɛ mɔ daa. Ɔ kya laarɛ i'
lɛɛ mɔmɔ-gisomaanu nyiile ɔmɔ. Wu-
rubuaarɛ ikalan ginu tɔgɛ mɔ berɛ i gyɛ
sa daa asa abono mɛ kya son mɔ Wu-
rubuaarɛ mɔ. 23 Imɔso nengyene fɛɛ fɛye
Wurubuaarɛ asonbo mɔ pɛwu fɛ gyan' ne
fɛye pɛwu fɛ kya kyu Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ ɔlon fɛ kya tɔngɛ de ndɛ nbono fɛŋ
kya nu mɔ, fɛ kya wɔra gɛnen ne asa giyan
abɛɛ abono mɛ mɛŋ kya son Wurubuaarɛ
mɔ mɛ baa tu fɛye mɔ, fɛ mɛŋ nyi yɛɛ mɛ
laa tɔgɛ daa yɛɛ fɛ kya lɔ ne? 24 Nengyene
fɛɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kya yɛgɛ
fɛye pɛwu fɛ kya nu ikalan lii Wurubuaarɛ
asɛ ne fɛ kya lɛɛ imɔ tɔgɛ sa asa berɛ
daa, ne isa giyan abɛɛ ɔbono ɔŋ kya son
Wurubuaarɛ mɔ gi baa tu fɛye gɛnen
mɔ, Wurubuaarɛ laa kyu de fɛye so nyiile
kaasɛ ilaa nyɛnyɛn ibono dɔ ɔ bo mɔ.
Fɛye pɛwu ilaa tɔgɛsɛ mɔ ne nan bun mɔ
gipuɛɛ mɔ-gisen dɔ. 25 Wurubuaarɛ laa
lɛɛ mɔ-gisen dɔ asiiri ilaa nyɛnyɛn nyiile
mɔ. Nfono mɔ, ɔ laa wolaa kyu mɔ-ansi
kyu too gɛsɛ de ɔ' dalaa kyu nyisigyi sa
Wurubuaarɛ. Ɔ laa tɔgɛ yɛɛ Wurubuaarɛ
bo fɛye dɔ gɛsintin.

*F*ɛ' Wɔra Ilaa Kamaasɛ Ɔkpa So Fɛye-
Gɛgyan Dɔ

26 Imɔso me-nanboana Yesu asonbo,
nnɛ ne i kaaborɛ fɛ' wɔra imɔ? Nengyene
fɛ koola gyan' fɛ laa son Wurubuaarɛ mɔ,
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ laa sa fɛye dɔ
ɔko fɛɛ ɔlon biisɛ de fɛ' bii. Abɛɛ ɔ laa
sa ɔko fɛɛ ilaa nyiilesɛ de fɛ' kasɛ. Wu-
rubuaarɛ Oduduu mɔ laa lɛɛ Wurubuaarɛ
ɔkalan ɔko nyiile ɔko de fɛ' nu, abɛɛ ɔ laa
kpaa ɔko mɔ de ɔ' tɔngɛ de gɛdɛ gɛbono
ɔŋ ti nu kerɛ. Abɛɛ ɔ laa yɛgɛ ɔko ɔ' taalɛ
lɛɛ gɛnen ilaa tɔgɛsɛ ibono gɛsɛ sa fɛye.
Imɔso fɛ' kerɛ imɔ ikamaasɛ so de i' nyɛ
lɔrɔ daa fɛye-gikpen mɔ. 27 Nengyene fɛɛ
ako mɛ laa tɔngɛ de gɛdɛ gɛbono mɛŋ ti
nu kerɛ mɔ, fɛ mɛŋ' yɛgɛ de mɛ' don asa
anyɔ abɛɛ asa'. Mɛ laa tɔngɛ mɔ, mɛ'
tɔngɛ ɔko-ɔko. Ɔko kee ɔ' lɛɛ ibono mɛ
kya tɔgɛ mɔ gɛsɛ. 28 Ne fɛɛ fɛ mɛŋ nyɛ
ɔko de ɔ' lɛɛ imɔ gɛsɛ mɔ, fɛ' yɛgɛ de mɛ'
sii kurun de mɛ' tɔgɛ daa mɔmɔ-asen dɔ
sa mɔmɔ-nyoro de Wurubuaarɛ.

29 Fɛ' yɛgɛ Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo
anyɔ abɛɛ asa' ne mɛ' tɔngɛ, yɛgɛ asɛnsɛ
mɔ mɔ, mɛ kya nu ilaa ibono mɛ kya
tɔgɛ mɔ dɔ dandan. 30 Nengyene mɔmɔ
dɔ ɔko kya tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan ɔko
ne Wurubuaarɛ gi kii lɛɛ mɔ-ɔkalan ɔko
nyiile ɔbanban mɔ, ɔbono ɔ ti daa ɔ kya
tɔngɛ mɔ o' sii kurun, de ɔnyɔsɛ mɔ
ɔ' nyɛ tɔngɛ. 31 Fɛ laa taalɛ tɔgɛ Wu-
rubuaarɛ ikalan ɔko-ɔko de fɛye pɛwu fɛ'
nyɛ tɔgɛ; fɛye pɛwu fɛ' nyɛ kasɛ ilaa
de i' nyɛ keda fɛye pɛwu nyoro. 32 I kya
nyiile yɛɛ nengyene Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ tɛ ɔko so ɔ kya yɛgɛ mɔ ɔ kya
tɔngɛ Wurubuaarɛ ɔkalan ɔko mɔ, iŋ
gyɛ yɛɛ kaasɛ mɔ mɛŋ dɛsɛ. Ɔ kya
tɔngɛ gɛnen pɛwu mɔ, mɔ-gɛwɔnsa gɛ
dɛ. Ɔ bo ɔlon Wurubuaarɛ ɔkalan mɔ
gitɔgɛ mɔ so. 33 Wurubuaarɛ mɛŋ gyɛ
Wurubuaarɛ yɛrɛ-yɛrɛ. Ɔ gyɛ daa gisen
yuuli Wurubuaarɛ.

Fɛɛ gɛnɔɔbono i dɛ Yesu asonbo akpen
mɔ dɔ pɛwu mɔ: 34 iŋ kaaborɛ akyii mɛ'
tɔngɛ Wurubuaarɛ ɔsonten. Iŋ dɛ ɔkpa.
Mɛ' bara mɔmɔ-nyoro gɛsɛ sa mɔmɔ-
kuliana fɛɛ gɛnɔɔbono Mosisi nbara mɔ gi
kya nyiile mɔ. 35 Nengyene mɛ kya laarɛ

mɛ' bii ilaa iko lii ɔson mɔ dɔ mɔ, mɛ'
kpe mɔmɔ-nwi de mɛ' kpaa taasɛ mɔmɔ-
kuliana nno. I bo ipeeli fɛɛ ɔkyii ɔ' tɔngɛ
Wurubuaarɛ asonbo ɔsonten. 36 Fɛ kya
wɔra fɛye-gibaa so nbara faa, imɔso fɛ nyi
yɛɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ a lii daa fɛye
asɛ abɛɛ fɛye-wolɛ so ne a ba daa?
37 Nengyene fo ɔko fo nyi yɛɛ fo gyɛ
Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo abɛɛ Wu-
rubuaarɛ Oduduu mɔ kya wɔra ilaa fo
dɔ mɔ, i kaaborɛ fo' wu yɛɛ ilaa ibono
nɛ ŋmarasɛ sa fɛye faa Wurubuaarɛ ne
n ka imɔ sa me. 38 Nengyene ɔko gi kine
ɔ maŋ gyi ibono n darɛ faa so mɔ, fɛye
berɛ fɛ mɛŋ sa fɛ' nu mɔ asɛ. 39 Me-
nanboana Yesu asonbo, fɛ' pɛɛrɛ ansi de
fɛ' kolɛ Wurubuaarɛ yɛɛ fɛ' nyɛ nu mɔ-
ikalan de fɛ' kyu tɔgɛ sa asa. Iŋ kaaborɛ fɛ'
tii asa yɛɛ mɛ mɛŋ baa kyu Wurubuaarɛ
Oduduu kyu tɔngɛ de ndɛ nbono mɛ mɛŋ
ti nu kerɛ mɔ. 40 Fɛ' kerɛ ilaa kamaasɛ
so dandan de fɛ' wɔra imɔ pɛwu ɔkpa so
kanpɛ.

15

*Yesu Gi Kyingi Lii Ibuni D*ɔ

1 Me-nanboana Yesu asonbo, nan nyingi
fɛye ɔkalan konkonsɛ ɔbono nɛ wolaa
tɔgɛ fɛye kyu lii Yesu so mɔ. Nɛ lɛɛ ɔkalan
mɔ tɔgɛ sa fɛye mɔ, fɛ sɔɔ kyule ne fɛ
kpɛ san fɛ dɛ mɔ dɔ. 2 Nengyene fɛ keda
ɔkalan baarɛ dɔ ken-ken mɔ, i laa mɔlɛgɛ
fɛye de fɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena.
Ne fɛ mɛŋ keda gɛnen berɛ mɔ, gisɔɔgyi
gibono fɛ bo sa Yesu mɔ gi gyɛ daa giyan.
3 Ɔkalan mɔ agyɛbi abono a tansi a tiri
mɔ, me kee nɛ kasɛ amɔ daa pɛi ne nɛ lɔɔ
kyu kperɛ fɛye. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ:

Yesu Kirisito gi wu' sa aye de ɔ' so aye ilaa
nyɛnyɛn.
Mɛ wolaa ŋmarasɛ Wurubuaarɛ agyɛbi
mɔ dɔ yɛɛ i laa ba gɛnen.

4 Mɛ pule mɔ.

Imɔ gɛkɛ sasɛ mɔ, o kii kyingi lii ibuni dɔ.
Mɛ wolaa ŋmarasɛ imɔ idɛ kee Wu-
rubuaarɛ agyɛbi dɔ.

5 O kyingi gɛnen mɔ, ɔ lɛɛ mɔ-nyoro
gɛwi nyiile Piita, ne o kii lɛɛ mɔ-nyoro
nyiile mɔ-akasɛbo gudu anyɔ mɔ. 6 Imɔ
gɛmara mɔ, aye-nanboana Yesu ɔson mɔ
dɔ mɛ gyan gɛten kolon, mɛ laa don asa
nwɛ nnun, ne Yesu gi lɛɛ mɔ-nyoro nyiile
mɔmɔ kee. Owi ɔbono n kya ŋmarasɛ
ɔwolɛ baarɛ mɔ, mɔmɔ dɔ sakyɔ mɛ san
mɛ tɛ de ansi. Mɔmɔ ako berɛ ne n ti
wu'. 7 Imɔ gɛmara mɔ, ɔ lɛɛ mɔ-nyoro
nyiile mɔ-tedɛ Gyeemesi pɛi ne o kii lɛɛ
mɔ-nyoro nyiile mɔ-isɔɔ mɔ pɛwu.
8 Ibono i tiikara mɔ, ɔ lɛɛ mɔ-nyoro
gɛwi nyiile me kee. Ɔ lɛɛ mɔ-nyoro nyi-
ile me mɔ, iŋ wɔra fɛɛ asa sɛnsɛ lɛɛ
mɔ. I wɔra daa fɛɛ gɛbii gɛbono gɛmɔ-
gɛkorogɛ gɛŋ ti fo ne mɛ korogɛ gɛmɔ
mɔ. 9 Imɔ gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ Yesu isɔɔ mɔ
dɔ mɔ, me ne meŋ fo ɔmɔ. Meŋ kaaborɛ
mɛ' terɛ me yɛɛ Yesu ɔsɔɔ gbaa. I kya nyi-
ile yɛɛ nɛ ka Wurubuaarɛ asonbo gikpen
mɔ ansi yɛgɛ. 10 Wurubuaarɛ gitolon so ne
nɛ nyɛ baa bingiri mɔ-osunbo faa. O su me
gitolon gidɛ gɛnen mɔ, i mɛŋ wɔra giyan.
Nɛ baa wɔra mɔ Wurubuaarɛ gɛsun mɔ
ken-ken kii baa don mɔmɔ asɛnsɛ mɔ
pɛwu. Nkana maŋ taalɛ wɔra gɛnen me-
gibaa so. Wurubuaarɛ ne n kpaa me so ne
nɛ taalɛ wɔra gɛsun gɛnen. 11 Imɔ-rɛ imɔ
gɛnen gbaa faa, me ne n lɛɛ Yesu ɔkalan
mɔ tɔgɛ daa-o, asɛnsɛ mɔ ne n lɛɛ mɔ
tɔgɛ daa-o, aye pɛwu, ɔkalan kolon ne a
kya tɔgɛ ne mɔ kee ne fɛye mɔ fɛ sɔɔ gyi.

*Wurubuaar*ɛ Laa Kyingi Yesu Asonbo Lii Ibuni Dɔ

12 To, aye pɛwu a ti lɛɛ Yesu Kirisito ilaa
tɔgɛ sa fɛye yɛɛ o wu' ne Wurubuaarɛ gi
kyingi mɔ lii ibuni dɔ, ne fɛye kee fɛ sɔɔ
imɔ gyi. Ne idɛ kon, i wonɛ ne fɛye dɔ
ako mɛ kii mɛ kya sɔɔ akyɔɔlɛ yɛɛ abono
mɛ wu' mɔ mɛ maŋ kyingi lii ibuni dɔ?
13 Naafo Wurubuaarɛ maŋ kyingi abono
mɛ wu' ne mɛ ti pule ɔmɔ mɔ lii ibuni dɔ
fɛɛ gɛnɔɔbono fɛye dɔ ako mɛ kya tɔgɛ
faa mɔ, gɛnen berɛ mɔ, Wurubuaarɛ mɛŋ
taalɛ kyingi Yesu Kirisito lii ibuni dɔ kee
ne. 14 To. Naafo Wurubuaarɛ mɛŋ kyingi
Kirisito mɔ, nkana ɔfaanan ilaa ibono a naa
a kya tɔgɛ kyu lii mɔ so faa, i gyɛ daa
giyan. Nkana ibono fɛ ka gyan mɔ so mɔ
kee i gyɛ daa giyan. 15 Nkana i laa ba yɛɛ a
kɛɛ abon gyan' Wurubuaarɛ so ne. I lii fɛɛ
aye ne n naa buu sa asa yɛɛ Wurubuaarɛ
gi kyingi Yesu lii ibuni dɔ. Ne fɛye mɔ yɛɛ
idɛ kon iŋ gyɛ gɛnen faa.
16 Gɛnen ne fɛ kya nyiile ne. Fɛye
yɛɛ Wurubuaarɛ mɛŋ kya kyingi asa lii
ibuni dɔ. Imɔso fɛye asɛ mɔ, Wurubuaarɛ

mɛŋ kyingi Yesu Kirisito lii ibuni dɔ kee
ne. Abɛɛ iŋ kya nyiile gɛnen? 17 Ne fɛɛ
Wurubuaarɛ mɛŋ kyingi Kirisito lii ibuni
dɔ gɛsintin mɔ, nkana ibono fo kya sɔɔ
mɔ gyi yɛɛ ɔ kpaarɛ fɛye-ilaa nyɛnyɛn
pɛwu fuɛ sa fɛye mɔ, giyan ne. I laa
nyiile yɛɛ fɛ tɛ faa, nkana fɛ san fɛ tɛ
de fɛye-ilaa nyɛnyɛn ne. 18 Gɛnen kee
mɔ i laa nyiile yɛɛ aye-nanboana Kirisito
adɛ abono mɛ bingiri Wurubuaarɛ-lɛɛ mɔ
pɛwu mɛ wu' sii gɛkpaa ne. 19 Nengyene
gɛkyena gɛdɛ dɔ aye-gɛwɔnsa gɛ gyan'
yɛɛ Kirisito laa kyingi aye lii ibuni dɔ, ne
aye-lɛwu gɛmara berɛ, iŋ ba gɛnen mɔ, asa
pɛwu dɔ mɔ nkana aye-ilaa ne nan tansi
wɔra ayen.

20 Nɛ taa tɔgɛ idɛ pɛwu mɔ, gɛsintin
mɔ ne n gyɛ yɛɛ Wurubuaarɛ gi kyingi
Kirisito lii ibuni dɔ. Mɔmɔ abono pɛwu
Wurubuaarɛ gi da gibaa terɛ mɔ dɔ mɔ
Kirisito ne n gyangbara kii nyɛ mɔ-lɛɛ
nyoro pobɔrɔ. Ɔ dɛ daa fɛɛ gigyo pobɔrɔ
gibono mɛ daa gigyangbara kyu too Wu-
rubuaarɛ pɛi de i' lɔɔ gbigi mɔ. 21 Imɔ
gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ nyamesɛ kolon ne n
yɛgɛ lɛwu gi ba anyamesɛ dɔ. Gɛnen kee
ne nyamesɛ kolon ne n yɛgɛ ne ibuni mɛ
laa kii nyɛ nyoro pobɔrɔ. 22 I kya nyiile
yɛɛ aye-anyamesɛ pɛwu aye-rɛ aye-naana
gyangbarasɛ, Adam, a gyɛ nyamesɛ kolon.
A kya nyɛ lɛwu fɛɛ Adam-lɛɛ mɔ ɔnan.
Gɛnen kee, aye abono pɛwu aye-rɛ Kirisito
a gyɛ nyamesɛ kolon mɔ, a wu' mɔ, a laa
nyɛ kii kyingi de a' nyɛ aye-nyoro pobɔrɔ
fɛɛ Kirisito-lɛɛ mɔ ɔnan.

23 I bo aberɛ abono Kirisito adɛ pɛwu
mɛ laa nyɛ mɔmɔ-nyoro pobɔrɔ mɔ.
Kirisito ne n wolaa gyangbara kyingi wɔra
fɛɛ gigyo pobɔrɔ gibono mɛ kyu too
Wurubuaarɛ. I san asa abono mɛ gyɛ mɔ
Kirisito-lɛɛ mɔ berɛ, owi ɔbono ɔ laa kii
ba mɔ ne mɛ laa kyingi de mɛ' nyɛ mɔmɔ-
nyoro pobɔrɔ. 24 Mɛ nyɛ mɔmɔ-nyoro
pobɔrɔ gɛnen mɔ, gɛsinkpan so gɛkyena
nkɛ laalaalogɛ mɔ gi fo ne. Kirisito laa kyu
gɛsinkpan so gɛwuragyi pɛwu kyu kpaa
wɔra mɔ-sɛ Wurubuaarɛ abaa dɔ. Pɛi
de ɔ' wɔra gɛnen mɔ, ɔ ti wolaa nyida
gɛwuragyi de ɔlon de gɛbelɛnsɛ, ibono a
kya wu de ansi de ibono aŋ kya wu de ansi
mɔ pɛwu.

25 Iŋ gyɛ giyan so ne Kirisito laa nyida
imɔ idɛana. I wolaa i gyɛ daa ilaa ibono
Wurubuaarɛ gi tɔgɛ kyu lii mɔ so yɛɛ ɔ
laa gyi gɛwura kaaborɛ mɔ-akyobo pɛwu
mɛ' baa ŋmii mɔ-ayaa dɔ de mɛ' bara
mɔmɔ-nyoro gɛsɛ sa mɔ. 26 Ɔkyobo laalaa-
logɛ ɔbono ɔ laa gyi mɔ so mɔ ne n
gyɛ lɛwu. 27 I kya nyiile yɛɛ Kirisito ilaa
i wolaa i bo Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ,
"Wurubuaarɛ laa yɛgɛ ilaa kamaasɛ i'
bara imɔ-nyoro gɛsɛ sa mɔ." Wurubuaarɛ
agyɛbi mɔ a tɔgɛ gɛnen mɔ, a nyi ibono
Wurubuaarɛ berɛ mɛŋ bo ilaa ibono i laa
bara imɔ-nyoro gɛsɛ sa Kirisito mɔ dɔ. Mɔ
ne n gyɛ ɔbono ɔ laa yɛgɛ ilaa kamaasɛ
i' bara imɔ-nyoro gɛsɛ sa Kirisito mɔ.
28 Owi ɔbono ilaa kamaasɛ i laa bara imɔ-
nyoro gɛsɛ sa Kirisito, Wurubuaarɛ mɔ-
bi mɔ gɛnen mɔ, Kirisito gbaa-gbaa kee
laa bara mɔ-nyoro gɛsɛ sa Wurubuaarɛ.
Wurubuaarɛ, mɔ, ne n gyɛ ɔbono ɔ yɛgɛ
ilaa kamaasɛ i' bara imɔ-nyoro gɛsɛ sa
mɔ-bi Kirisito. Imɔso Wurubuaarɛ mɔ-bi
mɔ laa baa bara mɔ-nyoro gɛsɛ sa mɔ-
sɛ de i' wɔra yɛɛ ilaa kamaasɛ dɔ mɔ,
Wurubuaarɛ ne n gyɛ ɔbono ɔkamaasɛ de
ilaa kamaasɛ i bo no sa mɔ.

29 Ako mɛ kya gyere asa Wurubuaarɛ
sagyere yii abono mɛ ti wu' mɔ giyaa.
Nengyene Wurubuaarɛ maŋ kyingi ibuni
mɔ, i wonɛ ne mɛ kya gyere asa Wu-
rubuaarɛ sagyere yii abono mɛ ti wu'
mɔ giyaa gɛnen? 30 Ne Wurubuaarɛ maŋ
kyingi ibuni mɔ, i wonɛ so ne me-rɛ me-
nanboana a kya kyule wɔra Yesu gɛsun ne
i kya yɛgɛ asa mɛ ka aye-ansi owi kamaasɛ
dɔ daa? N nyi yɛɛ Yesu mɛŋ kyingi lii ibuni
dɔ mɔ, maŋ kyule wɔra gɛnen. 31 Me-
nanboana Yesu asonbo, n' tɔgɛ fɛye yɛɛ
gɛkɛ kamaasɛ mɔ asa mɛ kpɛ mɛ dɛ
me ma-a wɔra daa lɛwu abaa dɔ. Fɛye-rɛ
aye-Wura Yesu Kirisito ginyamesɛ kolon so
mɔ, n kya gyiide fɛye so. Imɔso ne n kya
tɔgɛ fɛye gɛnen ilaa idɛ faa. 32 Owi ɔko dɔ
mɔ, nɛ kɔ de ndonbuɛ Efiso ɔsowolɛ so.
Nengyene fɛɛ anyamesɛ-lɛɛ ilaa wolɛ ne
n tiri me mɔ, menɛ ne nan nyɛ lii imɔ dɔ?
Nengyene a nyi yɛɛ a maŋ kyingi lii ibuni
dɔ de a' nyɛ ntɛɛla mɔ, nkana ɔfaanan a
kya nu de gɛdɛ gɛbono mɛ kya tɔgɛ yɛɛ:
"A' tɛsɛ gyi de a' nun.
Ɔkɛ ɔfaanan a wu'" mɔ.
33 Fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ de ɔko ɔ' nyɛ fɛye
penɛ.
"Anyamesɛ nyɛnyɛn dɔ gisaarɛ

i kya nyida nyamesɛ dɛnsɛ gikyen-
abi.”
34 Imɔso fɛ' dɛsɛ fɛye-nyoro so de fɛ' kyu
Yesu asonbo akyenabi kyu kyena kanpɛ.
Fɛye dɔ ako mɛ mɛŋ nyi Wurubuaarɛ
mɔmɔ-asen dɔ. N' buu sa fɛye yɛɛ gɛnen
ilaa idɛ i gyɛ ipeeli ilaa sa fɛye.

*Wurubuaar*ɛ Dɔ Lɛɛ Nyoro Ɔnan

35 Foŋbii mɔ, fo ɔko fo laa tɔgɛ yɛɛ,
“Nnɛ so nnɛ so ne Wurubuaarɛ laa kyingi
asa lii ibuni dɔ daa? Mɔmɔ-nyoro gi laa
wɔra nnɛ?” 36 Fo ɔbono fo tɔgɛ gɛnen
mɔ, fo mɛŋ nyi ɔlaako. Imɔso fo mɛŋ nyi
yɛɛ abi abono fo kya duu mɔ a kya daa
gigyɔ pɛi de a' lɔɔ kɔrɔ de a' nyɛ nkpa
pobɔrɔ? 37 Ibono fo kya kyu duu mɔ kpɛi,
ne ibono i laa kɔrɔ de i' sɔrɔ mɔ kee kpɛi.
Ilaa ibono fo duu mɔ, i gyɛ gibi giyan fɛɛ
giyu abɛɛ giwayu gibi. 38 Wurubuaarɛ ne
n kya sa gimɔ nyoro pobɔrɔ gɛnɔɔbono ɔ
kya laarɛ mɔ. Gibi kamaasɛ gimɔ-oyuduu
gimɔ-rɛ gimɔ-nyoro pobɔrɔ ɔnan ɔbono
ɔ kya kaaborɛ gimɔ mɔ.

39 Ilaa ibono pɛwu i kya sɔnga mɔ nyoro
i kɔrɔ i kɔrɔ. Anyamesɛ nyoro kpɛi.
Nbuɛ-lɛɛ kpɛi. Nbuii-lɛɛ kpɛi, ne iken kee
lɛɛ kpɛi. 40 I bo Wurubuaarɛ dɔ lɛɛ nyoro
ɔnan, ne i bo gɛsinkpan so lɛɛ nyoro ɔnan.
Wurubuaarɛ dɔ lɛɛ nyoro mɔ nyisigyi
kpɛi, ne gɛsinkpan so lɛɛ nyisigyi kee kpɛi.
41 Owi bo mɔ-lɛɛ nyisigyi kpɛi. Bosɛ bo
mɔ-lɛɛ kpɛi, ne agyɛkpebi kee a bo amɔ-
lɛɛ kpɛi-kpɛi. I kya nyiile yɛɛ agyɛkpebi
gbaa nyisigyi a don abara.

42 Gɛnen kee ne i dɛ ne. Anyamesɛ
mɛ laa kyingi lii ibuni dɔ de mɛ' nyɛ
nyoro pobɔrɔ mɔ, mɔmɔ-nyoro nbono a
kya pule mɔ gi kya gyɔ. Nyoro nbono
Wurubuaarɛ laa sa abono mɛ laa kyingi
lii ibuni dɔ mɔ berɛ gi maŋ gyɔ kpa-a.
43 Nyoro nbono a kya pule mɔ, nmɔ-rɛ
ipeeli ne. Nyoro nbono gi laa kyingi mɔ
berɛ ne nan nyɛ nyisigyi. Mɛ pule aye mɔ,
a gyɛ daa afɔlɛbo. Wurubuaarɛ laa kosorɛ
aye mɔ, a laa wɔra alolonbo. 44 Gɛkyena
gɛdɛ dɔ-lɛɛ nyoro ɔnan ne mɛ kya kyu
pule. Oduduu dɔ-lɛɛ nyoro ɔnan ne Wu-
rubuaarɛ laa kyu kosorɛ aye. I kya nyiile
yɛɛ i bo gɛkyena gɛdɛ dɔ-lɛɛ nyoro ɔnan,
gɛnen kee ne i bo oduduu dɔ-lɛɛ nyoro
ɔnan.

45 Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ i kya tɔgɛ yɛɛ,
“Wurubuaarɛ gi pɔrɔ nyamesɛ gyang-
barasɛ, Adam, ne ɔ nyɛ ɔŋɛ, ɔ tɛ nkpa.”
Adam tiikarasɛ, Kirisito mɔ berɛ, Wu-
rubuaarɛ gi yɛgɛ ɔ nyɛ Oduduu ɔ kya
yɛgɛ asa mɛ kya nyɛ Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena. 46 I mɛŋ gyɛ oduduu dɔ ilaa ne
Wurubuaarɛ gi daa gisa anyamesɛ. Nkpa
ne Wurubuaarɛ gi daa gisa anyamesɛ pɛi
ne ɔ lɔɔ kyu mɔ-Oduduu mɔ ilaa kyu sa
ɔmɔ. 47 Nyamesɛ gyangbarasɛ, Adam mɔ
gi lii daa gɛsinkpan dɔ. Ɔ gyɛ daa isɛ.
Adam nyɔsɛ, aye-Wura Kirisito mɔ berɛ,
gi lii daa Wurubuaarɛ dɔ. 48 Gɛsinkpan so
gɛkyena ilaa dɔ mɔ, anyamesɛ mɛ dɛ daa
fɛɛ nyamesɛ gyangbarasɛ mɔ. Mɛ gyɛ
daa isɛ. Ne Wurubuaarɛ dɔ lɛɛ gɛkyena
ilaa dɔ mɔ, anyamesɛ abono mɛ kya ka
gyan Kirisito so mɔ mɛ laa wɔra daa fɛɛ
mɔ. Mɛ laa wɔra Wurubuaarɛ dɔ asa.
49 Gɛnɔɔbono a daa giwɔra fɛɛ ɔbono ɔ
gyɛ isɛ mɔ oyuduu mɔ, gɛnen ne a laa baa
wɔra fɛɛ ɔbono ɔ gyɛ Wurubuaarɛ dɔ isa
mɔ oyuduu kee ne.

50 Me-nanboana Yesu asonbo, n kya buu
mi-i sa fɛye yɛɛ aye anyamesɛ gɛsinkpan
so-lɛɛ nyoro de nkalan oyuduu mɔ i
maŋ taalɛ kyena Wurubuaarɛ asɛ mɔ-
gɛwuragyi mɔ dɔ. Ilaa ibono i kya gyɔ
mɔ, i maŋ taalɛ sɔɔ ilaa ibono i maŋ gyɔ
mɔ ilaa keda. 51 Fɛ' yela giso de fɛ' nu ilaa
boduduusɛ iko. I mɛŋ gyɛ aye pɛwu ne
nan wu' lɛwu. I laa baa fo owi ɔko mɔ,
Wurubuaarɛ laa keda aye pɛwu kyɛɛgɛ
52 gikolon. I fo gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ
dɔ gɛgandan laalaalogɛ mɔ gɛ laa su. Gɛ
su mɔ, fo baa kerɛ mɔ, Wurubuaarɛ gi ti
wolaa keda aye kyɛɛgɛ. I lii fɛɛ gɛgandan
mɔ gɛ laa su mɔ, asa abono mɛ ka gyan
Yesu so pɛi ne mɛ wu' mɔ, Wurubuaarɛ
laa kyu nyoro nbono gi maŋ gyɔ mɔ kyu
sa ɔmɔ de o' kyingi ɔmɔ. Aye abono a san
a tɛ de ansi gɛnen owi ɔbono mɔ kee, Wu-
rubuaarɛ laa keda aye kyɛɛgɛ. 53 I lii fɛɛ
aye-nyoro nbono gi kya gyɔ mɔ gi tiri yɛɛ
gi' nyɛ nbono gi mɛŋ kya gyɔ mɔ ɔnan
kyu suu de nmɔ-nyoro. I tiri kee yɛɛ aye-
nyoro nbono gi kya wu' mɔ gi' nyɛ nbono
gi mɛŋ kya wu' mɔ ɔnan kee kyu suu de
nmɔ-nyoro. 54 Gɛkaako mɔ Wurubuaarɛ
laa yɛgɛ gɛnen ilaa ibono i' ba. Aye abono
a kya ka gyan Yesu so mɔ nyoro nbono gi

kya gyɔ mɔ gi laa nyɛ kyu oyuduu ɔbono
ɔ mɛŋ kya gyɔ mɔ kyu suu de nmɔ-nyoro.
Aye-nyoro nbono gi kya wu' mɔ gi laa nyɛ
kyu oyuduu ɔbono ɔ mɛŋ kya wu' mɔ kyu
suu de nmɔ-nyoro. I ba gɛnen mɔ, nfono
ne Wurubuaarɛ agyɛbi ako a laa nyɛ ba
gɛsintin. Amɔ ne n gyɛ yɛɛ,
"Lɛwu mɛŋ baa ɔ bo no. A kɔ lii gɛkpaa.
55 O Lɛwu, n' kerɛ fo-ɔlon ɔbono nkana fo
bo fo kya gyi aye so mɔ?
O Lɛwu, n' kerɛ fo-ɔgyoo ɔbono nkana fo
bo fo kya da aye mɔ?"
56 Lɛwu ɔgyoo ne n gyɛ anyamesɛ ilaa
nyɛnyɛn giwɔra. Ne ilaa nyɛnyɛn giwɔra
mɔ i kya nyɛ lɛwu ɔlon lii daa Wurubuaarɛ
nbara mɔ dɔ. 57 A kya faala Wurubuaarɛ.
Mɔ ne nan lɛɛ aye lii lɛwu ɔlon dɔ kyu
naa de aye-Wura Yesu Kirisito so.
58 Imɔso me-nanboana laarɛsɛ Yesu
ɔson mɔ dɔ, fɛ' yelɛ fɛye-ayaa so ken-ken
fɛye-gisɔɔgyi gibono fɛ bo sa Yesu mɔ dɔ
de ilaa iko iŋ sa ɔ' yɔɔ fɛye-nyoro baa pii.
Fɛ' kpɛ fa-a wɔra Wura Yesu gɛsun owi
kamaasɛ dɔ. I kya nyiile yɛɛ fɛ nyi yɛɛ
ilaa kamaasɛ ibono fɛ kya wɔra fɛ kya sa
Wura Yesu mɔ, i mɛnaŋ wɔra giyan.

16

*G*ɛnɔɔbono Fɛ Laa Too Aterenbi Sa Yesu Asonbo Abono I Tiri Ɔmɔ Mɔ

1 Nan baa tɔgɛ aterenbi ilaa sa fɛye
kon. Fɛ laa too too-too kyu kpaa kpaa'
Yesu asonbo abono i tiri ɔmɔ mɔ, fɛye kee
fɛ' wɔra fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ nyiile Yesu
asonbo abono mɛ bo Galati ɔsowolɛ so mɔ.
2 Kosida-Kosida mɔ fɛye ɔkamaasɛ ɔ' lɛɛ
aterenbi ako lii abono ɔ nyɛ mɔ dɔ de fɛ'
lɔrɔ amɔ yela. Nɛ san ba fɛye asɛ mɔ, iŋ
baa wɔra fɛye poroko.
3 Fɛ ti too yela ne nɛ ba mɔ, nan yɛgɛ
fɛ' lɛɛ asa abono fɛye gbaa-gbaa fɛ sɔɔ
mɔmɔ gyi mɔ de mɛ' kyu aterenbi mɔ kpe
Gyɛrusalem. Nan ŋmarasɛ iwolɛ ibono i
laa lɛɛ mɔmɔ nyiile nno awura mɔ de mɛ'
kyu keda de aterenbi mɔ kpe. 4 Nengyene
i gyɛ ibono me kee n' kpe daa mɔ, me-rɛ
ɔmɔ a laa kpe.

*Ikpa Ibono P*ɔɔlo Yɛɛ Ɔ Laa Kpe Mɔ

5 Nan naa de Masadoniya gɛsinkpan
so de n' baa faala fɛye, i kya nyiile yɛɛ
Masadoniya ne nan naa de. 6 Nɛ ba mɔ,
foŋbii mɔ nan gyi nkɛ fɛye asɛ. I laa taalɛ
ba yɛɛ nan kyena fɛye asɛ awo aberɛ mɔ
dɔ pɛwu gbaa. Nan kyon mɔ, de fɛ' lɛɛ
me-ɔkpa de n' taalɛ kpe nfono so nan kpe
de mɔ. 7 Meŋ kya laarɛ fɛɛ n' baa loo lii.
Wurubuaarɛ gi kyule mɔ, n kya laarɛ n'
gyi nkɛ fɛye asɛ. 8 Nan sii kyena Efiso gɛrɛ
kaaborɛ a' gyi aye Gyuda awura Agyudɔ
Akɛbiberɛ Gɛsi mɔ. 9 I lii fɛɛ nɛ wu yɛɛ
Wurubuaarɛ gi bugi ɔkpa sa me gɛsintin so
de n' nyɛ wɔra mɔ-gɛsun mɔ gɛrɛ. Abono
mɔ mɛ kya laarɛ de mɛ' tii me-gɛsun mɔ
ɔkpa mɔ kee mɛ kyɔ. 10 Timoti gi ba fɛye
asɛ mɔ, fɛ' yɛgɛ i' wɔra mɔ fɛɛ ɔ loo
daa mɔ-gɛwi. Ɔ kya wɔra Wura Yesu gɛsun
mɔ fɛɛ gɛnɔɔbono me kee n kya wɔra faa.
11 Imɔso fɛ mɛŋ sa fɛ' ŋmanyan mɔ. Ɔ laa
kii mɔ, fɛ' lɛɛ mɔ-ɔkpa de gisen yuuli de
ɔ' baa tu me de alanfiya. N kya kerɛ mɔ-rɛ
aye-nanboana Yesu asonbo mɔ ako ɔkpa.
12 Aye-nanbo Apolosɛ berɛ, nɛ buɛɛlɛ
mɔ yɛɛ o' buu aye-nanboana abono de mɛ'
kpaa laa fɛye mɔ, nɛ kpon. N kya tɔgɛ mɔ
mɔ, ɔ kpɛ ɔ dɛ daa yɛɛ ɔ laa kpe berɛ,
mɔ, i mɛŋ gyɛ nperɛ. Imɔso aberɛ mɔ a
fo mɔ, ɔ laa ba fɛye asɛ.

*Agy*ɛbi Laalaalogɛ

13 Fɛ' bii fɛye-nyoro akedabi. Fɛ' yelɛ
fɛye-gikagyan gibono fɛ ka gyan Yesu so
mɔ dɔ ken-ken. Fɛ' da otu wɔra mɔ-gɛsun
mɔ. Fɛ' keda nyoro. 14 Ilaa kamaasɛ ibono
fɛ laa wɔra gɛnen mɔ, fɛ' kyu gɛlaarɛ'
wɔra imɔ pɛwu.
15 Me-nanboana Yesu asonbo, fɛye gbaa-
gbaa fɛ nyi yɛɛ Akaya gɛsinkpan pɛwu so
mɔ, Sitɛfanasɛ gɛten dɔ asa ne n daa gikyu
mɔmɔ-nyoro too Yesu so, ne mɛ kyu ɔmɔ-
nyoro kyɛɛ mɛ kya kerɛ Yesu asonbo so.
16 N kya kolɛ fɛye yɛɛ fɛ' bara fɛye-nyoro
gɛsɛ sa gɛnen asa abono ɔnan. Fɛ' bara
fɛye-nyoro gɛsɛ kee sa isa kamaasɛ ɔbono
ɔ kya wɔra gɛsun de i' kpaa fɛye mɔ abɛɛ
ɔ kya yiyɛɛ fɛye so mɔ.
17 Fɛye-nanboana, Sitɛfanasɛ de
Fɔtunatusɛ de Akayakusɛ mɛ ba me asɛ
mɔ, i wɔra me ɔkon gikyɔ. Fɛŋ bo me asɛ
faa mɔ, mɔmɔ ne n san baa yii fɛye-giyaa
sa me. 18 Mɛ yɛgɛ me-gisen gi tɔrɔ me. N
nyi ibono mɛ yɛgɛ fɛye-asen a tɔrɔ fɛye
kee gɛnen. Fɛ' lɛɛ gɛnen asa abono ɔnan
ginyen.
19 Wurubuaarɛ asonbo akpen abono a bo
Esiya gɛsinkpan so mɔ pɛwu mɛ kya faala

fɛye. Akuila de Pirisika de Wurubuaarɛ
asonbo gikpen gibono mɛ kya kyena gyan'
mɔmɔ-gɛten dɔ mɔ pɛwu mɛ kya faala
fɛye gikyɔ Yesu ginyen dɔ.
20 Aye-nanboana Yesu asonbo mɔ pɛwu
mɛ kya faala fɛye. Fɛ' kyu gɛnyi-abi afaala
faala abara fɛɛ gɛnɔɔbono i kaaborɛ Yesu
asonbo mɛ' faala abara mɔ.
21 Nɛ sin gɛrɛ. Me, Pɔɔlo gbaa-gbaa ne
n dɛ me-gibaa n kya ŋmarasɛ ilaa tiikarasɛ
idɛ n kya sa fɛye. 22 Ɔbono ɔ mɛŋ kya
laarɛ aye-Wura Yesu ilaa mɔ, kaasɛ mɔ-rɛ
Wurubuaarɛ abaa anyɔ. Aye-Wura Yesu, a
kya kolɛ fo, kii ba gɛsinkpan so!
23 Wura Yesu ɔ' sa fɛye so gɛwɔnsa
dɛnsɛ. 24 Kirisito Yesu ginyen dɔ mɔ, n dɛ
gɛlaarɛ' n kya kalɛ fɛye pɛwu.

Pɔɔlo ɔwolɛ Nyɔsɛ
Ɔbono Ɔ Ŋmarasɛ Bunge
Korinti Awura Mɔ

1 Me Pɔɔlo ɔbono n gyɛ Kirisito Yesu
ɔsɔɔ kyu naa de Wurubuaarɛ gɛlaarɛ so
mɔ de Timoti, aye-nanbo Yesu ɔson mɔ dɔ
ne n kya bunge fɛye ɔwolɛ baarɛ. Fɛye
abono fɛ kya son Wurubuaarɛ kyu naa
de Yesu so Korinti mɔ de asa abono Wu-
rubuaarɛ gi lɔrɔ yela sa mɔ-nyoro Akaya
gɛsinkpan pɛwu so mɔ, fɛye-ɔwolɛ ne.
2 Aye-sɛ Wurubuaarɛ de aye-Wura Yesu
Kirisito mɛ' sa fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ de
mɛ' sa fɛye gisen yuuli.

*Wurubuaar*ɛ Kya Tɔgɛ Wɔra Aye Aye-
Ɔlaawusɛ Dɔ

3 Ayenbi a gyɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ! Mɔ ne
n gyɛ aye-Wura Yesu Kirisito mɔ-sɛ, ne
mɔ kee ne n gyɛ mɔ Yesu Wurubuaarɛ.
Wurubuaarɛ ne n gyɛ aye-sɛ ɔbono ɔ gyɛ
Gitolon Gɛmu de aye pɛwu Ɔtɔgɛwɔrabo.
4 Nengyene aye abono a kya ka gyan Yesu so
mɔ, a kya wu ɔlaawusɛ mɔ, Wurubuaarɛ
ne n kya tɔgɛ wɔra aye imɔ pɛwu dɔ ne
aye-gisen gi kya tɔrɔ aye. Ɔ kya tɔgɛ wɔra
aye gɛnen de aye kee a' taalɛ nyɛ mɔ
Wurubuaarɛ-lɛɛ atɔngɛbi kyu tɔgɛ wɔra
asa. Nengyene ako mɛ bo ɔlaa wusɛ dɔ
mɔ, a laa bii tɔgɛ wɔra mɔmɔ de mɔmɔ-
asen a' tɔrɔ mɔmɔ kee fɛɛ gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ gi wɔra sa aye mɔ. 5 I kya nyi-
ile yɛɛ nengyene a kya kyule buu Kirisito
ayaa de a' wu mɔ-lɛɛ ɔlaawusɛ mɔ ɔnan
gikyɔ mɔ, gɛnen kee ne a laa nyɛ i' tɔrɔ
aye-asen gikyɔ kyu naa de mɔ Kirisito
so ne. 6 Nengyene me Pɔɔlo me-rɛ me-
nanboana a wu ɔlaawusɛ Yesu ɔson mɔ so
mɔ, i kya kpaa daa fɛye Korinti awura. I
laa yɛgɛ i' tɔrɔ fɛye-asen ne i laa yɛgɛ fɛ'
nyɛ Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ. Ne fɛɛ Yesu gi
kii tɔgɛ wɔra aye ne i tɔrɔ aye-asen mɔ,
gɛnen kee ne i laa kpaa fɛye. Owi ɔbono
fɛ kya wu awɔrɔfɔɔ mɔ, fɛ laa nyingi yɛɛ
aye kee a wu gɛnen awɔrɔfɔɔ abono ɔnan
ne Wurubuaarɛ gi tɔgɛ wɔra aye. Imɔso
i laa keda fɛye-nyoro de fɛ' nyɛ gisen. 7 A
nyi aye-asen dɔ yɛɛ fɛ laa keda Yesu ɔson
mɔ dɔ kpaa lii. A nyi yɛɛ gɛnɔɔbono
aye-rɛ fɛye a kya wu ɔlaawusɛ kolon faa
mɔ, gɛnen kee ne Wurubuaarɛ laa tɔgɛ
wɔra aye-rɛ fɛye pɛwu gikolon de i' tɔrɔ
aye pɛwu asen.
8 Aye-nanboana, i kaaborɛ a' buu sa
fɛye gɛnɔɔbono a wu ɔlaawusɛ Esiya
gɛsinkpan so kyu lii aye Yesu gɛsun mɔ so
mɔ. Nsola belɛ nbono asa mɛ sola aye nno
mɔ gi tansi don aye ibono aŋ baa gyan'
gɛwɔnsa yɛɛ a laa nyɛ nkpa. 9 A nyi yɛɛ
a laa wu' daa. Wurubuaarɛ ne n yɛgɛ i
ba aye-nwɔnsa dɔ gɛnen de aŋ sa a' ka
gyan aye-nyoro so de a' nyɛ ka gyan mɔ
Wurubuaarɛ so. Mɔ ne n gyɛ ɔbono ɔ kya
kyingi ibuni. 10 Wurubuaarɛ mɔ gi mɔlɛgɛ
aye lii gɛnen lɛwu idoo ibono dɔ. Ne ɔ laa
kii mɔlɛgɛ aye kee. Mɔ so ne aye-ansi a
gyan yɛɛ ɔ laa kpɛ ɔ kya mɔlɛgɛ aye.
11 I tiri berɛ yɛɛ fɛye Korinti awura kee fɛ'
kpaa aye fɛye-ndalaa dɔ. Fɛ wɔra gɛnen
mɔ, Wurubuaarɛ laa wu yɛɛ asa gikpen
belɛ mɛ kya dalaa mɛ kya sa mɔ, ne ɔ laa
wɔra ilaa sa aye. I ba gɛnen mɔ, asa abono
mɛ laa faala mɔ Wurubuaarɛ aye so mɔ
kee mɛ laa nyaakyɔ.

*Maŋ Baa Ba Laa F*ɛye Belen

12 A kya yen aye-nyoro yɛɛ a nyi aye-
asen dɔ yɛɛ a selɛ Wurubuaarɛ ne a
kyu gɛsintin de gisen fufuli kyu kyena de
anyamesɛ pɛwu kanpɛ, titirigu mɔ, de
fɛye Korinti awura. Wurubuaarɛ ne n kyu
gɛnen akyenabi dɛnsɛ abono kyu kyɛɛ
aye. I mɛŋ gyɛ anyamesɛ-lɛɛ ɔlaako ginyi
so ne a nyɛ gɛnen akyenabi abono.
13 Owi kamaasɛ nan sa fɛye ɔwolɛ mɔ,
ilaa ibono fɛ laa kalɛ de fɛ' nu gɛsɛ mɔ
wolɛ ne n' kya ŋmarasɛ. Me-ansi a gyan
fɛye so yɛɛ fɛ laa baa nu ilaa ibono n
kya tɔgɛ mi-i sa fɛye mɔ gɛsɛ sa me
kpaa logɛ, 14 fɛɛ gɛnɔɔbono fɛ ti yii gɛsɛ
fɛ kya nu gɛsɛ faa. Fɛ nu gɛsɛ kpaa
logɛ mɔ, fɛ laa nyiile fɛye-nyoro kyu naa
de aye so gɛkaabono aye-Wura Yesu laa
kii ba gɛsinkpan so mɔ. Aye kee a laa
nyiile aye-nyoro kyu naa de fɛye so gɛnen
gɛkaabono.
15 Me, Pɔɔlo, nɛ bii gɛnen me-gisen dɔ
mɔ, nɛ tɔgɛ sa me-nyoro yɛɛ nan kii naa
tɔgɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ sa asa mɔ,
gikpe de gikii pɛwu mɔ, nan naa de fɛye
asɛ de fɛ' nyɛ Wurubuaarɛ agyan lii me
asɛ gikpadɔ ginyɔ. 16 Nɛ tɔgɛ yɛɛ nan kyu

de fɛye asɛ kyu kpe Masadoniya gɛsinkpan
so. Nɛ lii Masadoniya mɔ, nan kii ba fɛye
asɛ de fɛ' lɛɛ me-ɔkpa owi ɔbono nan kpe
de Gyudiya gɛsinkpan so mɔ. 17 Ibono nɛ
tɔgɛ imɔ idɛ ne meŋ baa wɔra gɛnen mɔ,
fɛ nyi yɛɛ meŋ sa gɛwɔnsa dandan abɛɛ?
Abɛɛ n kya wɔra golon-golon fɛɛ abono
mɛ kerɛ mɔmɔ-lɛɛ wolɛ mɔ daa? N kya
tɔgɛ "ɛɛn", yɛgɛ i gyɛ daa "Kuaa"? 18 Fɛ
nyi yɛɛ Wurubuaarɛ gyɛ ɔpaawɔrabo mɔ,
fɛ' bii yɛɛ aye kee a tɔgɛ "ɛɛn" sa fɛye mɔ,
i gyɛ daa "ɛɛn". Ne a tɔgɛ yɛɛ, "Kuaa"
mɔ, i gyɛ daa "Kuaa". 19 Wurubuaarɛ mɔ-
bi, Yesu Kirisito ilaa ne me-rɛ Siilasɛ de
Timoti a kpaa tɔgɛ sa fɛye. Ne fɛ nyi
yɛɛ Yesu Kirisito, mɔ, mɛŋ gyɛ golon-
golon isa. Owi kamaasɛ dɔ mɔ, ɔ gyɛ
daa ɔpaawɔrabo. 20 Ilaa dɛnsɛ ibono pɛwu
Wurubuaarɛ gi ka yela sa anyamesɛ mɔ,
i kya wɔra gɛsintin sa aye kyu naa daa de
Yesu Kirisito so. Imɔso a kya dalaa a kya sa
Wurubuaarɛ mɔ, Yesu ginyen ne a kya kyu
tɔgɛ yɛɛ, "I' ba gɛnen". Imɔ ne n kya kyu
nyisigyi bara Wurubuaarɛ.

21 Wurubuaarɛ ne n gyɛ ɔbono ɔ kya
yɛgɛ aye-rɛ fɛye pɛwu a kya nyɛ ayaa
yelɛsɛ aye-rɛ Kirisito ginyamesɛ kolon mɔ
so. Mɔ Wurubuaarɛ ne n sun aye yɛɛ a'
wɔra Kirisito gɛsun mɔ. 22 I lii fɛɛ o kyu
mɔ-daasɛ kyu gyan' aye so. Daasɛ mɔ
ne n gyɛ mɔ-Oduduu ɔbono o kyu wɔra
aye-asen dɔ mɔ. Mɔ-Oduduu mɔ so ne
a kya nyɛ bii yɛɛ ilaa dɛnsɛ i dɛ sa aye
Wurubuaarɛ dɔ.

23 Wurubuaarɛ ne n nyi me-gisen dɔ
yɛɛ ibono n kya tɔgɛ mɔ i gyɛ gɛsintin.
Nɛ tɔgɛ yɛɛ nan baa laa fɛye Korinti
awura mɔ, n kya su fɛye so daa ne meŋ baa
ba. Meŋ laarɛ yɛɛ me-giba mɔ gi' wɔra
gisobiidɛ sa fɛye. 24 Iŋ gyɛ yɛɛ a kya kyu
aye-nyoro yɛɛ a gyɛ fɛye-wuraana Yesu
ɔson mɔ dɔ daa. Aye-rɛ fɛye a kya wɔra
gɛsun dabɔlɛ de i' nyɛ wɔra fɛye ɔkon
fɛye-gɛkyena dɔ. Giyelɛ berɛ, fɛ ti fɛ yelɛ
fɛye-ayaa so gisɔɔgyi gibono fɛ sɔɔ Yesu
gyi mɔ dɔ.

2

1 Imɔso nɛ sa gɛwɔnsa yɛɛ maŋ baa
kii ba fɛye asɛ de n' yɛgɛ fɛye-nwɔnsa
gi' kii nyida fɛye. 2 Nɛ yɛgɛ fɛye-nwɔnsa
gi nyida fɛye mɔ, anɛana ne nan yɛgɛ de
i' wɔra me ɔkon? Gɛnen mɔ, fɛye abono
nɛ yɛgɛ fɛye-nwɔnsa gi nyida fɛye mɔ
wolɛ. 3 Gɛnen so ne nɛ ŋmarasɛ fɛye
ɔwolɛ bolonsɛ mɔ. Meŋ laarɛ fɛɛ n' ba
de me-gisen gi' nyida me fɛye so. Fɛye ne
n kaaborɛ fɛ' yɛgɛ i' wɔra me ɔkon. Ne
nɛ sɔɔ fɛye gyi me-gisen dɔ kee yɛɛ ilaa
ibono i laa wɔra me ɔkon mɔ, i laa wɔra
fɛye ɔkon kee. 4 Nɛ ŋmarasɛ fɛye gɛnen
ɔwolɛ bolonsɛ mɔ, nɛ tansi yiyɛɛ me-
gisen dɔ. Ne nɛ su ginsikyu. Meŋ laarɛ yɛɛ
ɔwolɛ mɔ agyɛbi a' loo fɛye. Nɛ laarɛ daa
yɛɛ fɛ' nyɛ bii me-gɛlaarɛ' belɛ gɛbono n
bo sa fɛye mɔ.

*F*ɛ' Kyu Kyɛɛ Ilaa Nyɛnyɛn Ɔwɔrabo
Mɔ Kon

5 Ɔnyen ɔbono ilaa nɛ daa giŋmarasɛ sa
fɛye yɛɛ fɛ' biidɛ mɔ-giso mɔ, nɛ kiiri mɔ-
ilaa ba. Ilaa nyɛnyɛn ibono ɔ wɔra mɔ,
iŋ gyɛ me Pɔɔlo wolɛ so ne ɔ tɔrɔ. Ɔkpa
ɔko so mɔ, fɛye pɛwu so ne ɔ tɔrɔ. Iŋ gyɛ
yɛɛ n kya laarɛ n' ŋan ilaa mɔ gikyɔ-gikyɔ
berɛ daa. 6 Asa sakyɔ mɛ ti biidɛ mɔ-giso
faa mɔ, i kaabo. 7 Fɛ' yɛgɛ kyɛɛ mɔ kon de
fɛ' tɔgɛ wɔra mɔ. Iŋ gyɛ gɛnen mɔ, mɔ-
gisen gi laa nyida mɔ seregɛ. 8 N kya kolɛ
fɛye, fɛ' yɛgɛ de ɔ' nyɛ bii yɛɛ fɛ san fɛ
kya laarɛ mɔ-ilaa.

9 Owi ɔbono nɛ ŋmarasɛ tɔgɛ fɛye yɛɛ
fɛ' biidɛ mɔ-giso mɔ, n kya laarɛ n' bii
fɛye-gidebi yɛɛ fɛ laa nu me-gɛdɛ ilaa
kamaasɛ dɔ? 10 Fɛ kyu kyɛɛ mɔ mɔ, me
kee nɛ kyu kyɛɛ mɔ. I bo ilaa nyɛnyɛn
ibono nan kyu kyɛɛ mɔ mɔ, fɛye so ne nan
kyu kyɛɛ mɔ, yɛgɛ Yesu Kirisito kya wu
me. 11 N kya laarɛ n' tii ilaa nyɛnyɛn pɛwu
gɛmu mɔ ɔkpa ɔbono ɔ laa kyu nyɛ aye
abono a kya ka gyan Yesu so mɔ. Aye berɛ,
a nyi mɔ-ikpa golon-golon ibono ɔ dɛ ɔ
naa mɔ.

*A Kya T*ɔgɛ Daa Ilaa Ibono I Kya Lii Aye-
Asen Dɔ Mɔ

12 Owi ɔbono nɛ loo Tirowasɛ ɔsowolɛ
so mɔ, nɛ wu yɛɛ Wura Yesu Kirisito gi
bugi ɔkpa sa me de n' tɔgɛ mɔ-ɔkalan
konkonsɛ mɔ sa asa nno. 13 Imɔ-rɛ imɔ
gɛnen mɔ, me-gisen dɔ i mɛŋ kyena me.
I lii fɛɛ meŋ wu me-nanbo, Taatusi nno.
Gɛnen so mɔ, nɛ kalɛ ɔmɔ, ne nɛ kyon
kpe Masadoniya gɛsinkpan so.

14 Afaala a gyɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ. Mɔ ne
n kya gyi ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ so

owi kamaasɛ. Ɔ kya gyangbara sa aye kyu
lii aye-rɛ Yesu Kirisito ginyamesɛ kolon
mɔ so, ne ɔ kya kyu aye-gɛkyena dɔ ilaa
kyu nyiile asa gɛnɔɔbono ɔ kya gyi ilaa
nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ so mɔ. Kyu naa
de aye so mɔ, mɔ Wurubuaarɛ kya yɛgɛ
asa mɛ kya bii Yesu gɛten kamaasɛ. I kya
wɔra fɛɛ ilaa bofensɛ ne n gyi gɛsinkpan
pɛwu. 15 Imɔ gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ asa mɛ
kya wu aye ne mɛ kya nu aye asɛ mɔ,
Wurubuaarɛ asɛ mɔ, i wɔra fɛɛ mɛ kya
nu Yesu Kirisito ofen ne. Mɔmɔ abono mɛ
laa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ de
mɔmɔ abono mɛ maŋ nyɛ Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena mɔ pɛwu mɛ kya nu Yesu
ofen mɔ lii aye asɛ. 16 Mɔmɔ abono mɛ
maŋ nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ
berɛ, Yesu ofen mɔ bo mɔmɔ ɔŋalɛ. Ne
abono mɔ mɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena mɔ, Yesu bo fen sa ɔmɔ. Imɔso
mɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ.

Nyamesɛ ɔmɔ ne n bo no ɔ laa taalɛ
wɔra Wurubuaarɛ agyɛbi gɛsun gɛdɛ mɔ-
gibaa so? 17 Asa sakyɔ ako, mɔ, mɛ naa
ma-a tɔgɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ mɔmɔ-
gibaa so. Mɛ san kyu bingiri gɛbuɛɛdɛ.
Aye berɛ, aŋ kya wɔra gɛnen. Wurubuaarɛ
ne n sun aye. A nyi ibono ɔ kya wu
aye. Imɔso kyu naa de aye-rɛ Yesu Kirisito
ginyamesɛ kolon mɔ so mɔ, ilaa ibono i lii
aye-asen dɔ mɔ ne a kya tɔgɛ a kya sa asa.

3

*F*ɛye-Gidebi Ne N Kya Lɛɛ Me-Gɛsun Wɔrasɛ Nyiile Asa

1 Ibono nɛ tɔgɛ faa iŋ gyɛ yɛɛ a kya
yen aye-gɛsun mɔ a kya sa fɛye daa de fɛ'
nyɛ sɔɔ aye gyi. Aŋ tiri gɛnen. Asa ako
berɛ mɛ tiri yɛɛ fɛ' nyɛ ɔwolɛ ɔbono ɔ
kya lɛɛ ɔmɔ-ilaa nyiile fɛye pɛi de fɛ' sɔɔ
ɔmɔ gyi. Mɔmɔ kee ne n kya laarɛ yɛɛ
fɛ' ŋmarasɛ iwolɛ lii mɔmɔ so de i' lɛɛ
ɔmɔ-ilaa nyiile abanban. 2 Me berɛ, fɛye
Korinti awura gbaa-gbaa ne n gyɛ me-lɛɛ
ɔwolɛ ɔbono ɔ kya lɛɛ me-gidebi nyiile
asa. I wɔra fɛɛ Kirisito gi yɛgɛ a ŋmarasɛ
Wurubuaarɛ ilaa wɔra fɛye-asen dɔ ne.
Ɔkamaasɛ kya san wu fɛye mɔ, mɛ kya
bii yɛɛ fɛ kyɛɛgɛ lii fɛye-ilaa nyɛnyɛn
giwɔra dɔ naa de aye so. 3 Fɛye-gidebi ne
n kya lɛɛ nyiile yɛɛ fɛ dɛ fɛɛ Kirisito
ɔwolɛ gɛnen. O sun aye ne ɔ ŋmarasɛ
gɛnen ɔwolɛ baarɛ naa de aye so. I mɛŋ
gyɛ gɛyabii ŋmarasɛsɛ ne o kyu ŋmarasɛ
mɔ. Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ne o kyu
ŋmarasɛ mɔ. Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo
no adaa-adaa mɔ Oduduu gi wɔra gɛsun
fɛye-asen dɔ. Iŋ baa i dɛ fɛɛ gɛnɔɔbono
dedaa Wurubuaarɛ gi ŋmarasɛ mɔ-nbara
gudu gyan daa abui papatela anyɔ so sa
anyamesɛ mɔ. Kon faa berɛ, aye anyamesɛ
asen dɔ gbaa-gbaa ne Yesu gi ŋmarasɛ
Wurubuaarɛ ilaa wɔra sa aye.

4 Iŋ bo aye gifuu de a' tɔgɛ yɛɛ aye
so ne fɛ nyɛ Wurubuaarɛ agyɛbi fɛye-
asen dɔ. A nyi ibono Wurubuaarɛ kee
nyi yɛɛ i gyɛ gɛsintin. I lii fɛɛ kyu naa
de Yesu Kirisito so ne a taalɛ tɔgɛ imɔ.
5 Nkana iŋ gyɛ yɛɛ aye ne n dɛ ilaa iko aye-
gibaa so ne a kya taalɛ wɔra Wurubuaarɛ
gɛsun. Wurubuaarɛ so ne a kya taalɛ
wɔra mɔ-gɛsun. 6 Mɔ Wurubuaarɛ ne n
yɛgɛ nɛ bii wɔra mɔ-gɛnɔ pobɔrɔ mɔ so
gɛsun sa mɔ. Gɛnen gɛnɔ pobɔrɔ gɛbono
Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɔ-rɛ anyamesɛ mɛ'
san wɔra mɔ, idɛ kon iŋ baa i gyɛ mɔ-
nbara gigyi so ne a laa kyu gɛnɔ pobɔrɔ
mɔ kyu kyena de mɔ. I san i gyɛ daa mɔ-
Oduduu mɔ so. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ nbara
gimaagyi mɔ gi kya kyu lɛwu nyɔsɛ bara
anyamesɛ. Wurubuaarɛ Oduduu mɔ berɛ,
kya sa daa Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan.

*Ilaa Ibono Wurubuaar*ɛ Oduduu Mɔ Kya Bara Mɔ

*I Bo Nyisigyi G*ɛkpaa-Gɛkpaa

7 Gɛnen nbara gudu nbono Wurubuaarɛ
gi ŋmarasɛ gyan abui patela-patela anyɔ
so mɔ, nmɔ so gimaagyi so ne Wurubuaarɛ
gi yɛgɛ lɛwu nyɔsɛ gi ba. Ibono nbara
mɔ gi kya yɛgɛ asa mɛ nyɛ lɛwu gɛnen
gbaa mɔ, nbara mɔ gi gyɛ Wurubuaarɛ
ilaa so mɔ, ɔ dabɔlɛ sa nmɔ nyisigyi belɛ.
I lii fɛɛ Mosisi gi kpaa kyu nbara mɔ lii
Wurubuaarɛ asɛ ɔ kya ba mɔ, mɔ-ansi dɔ
i kya ŋɛlegi de nyisigyi. Isirale awura mɔ
mɛŋ baa ma-a taalɛ mɛ' kerɛ mɔ-ansi dɔ,
ne gɛnen nyisigyi mɔ kya kɔɔgɛ ɔ kya ta.

Nengyene Wurubuaarɛ gi bara lɛwu
gbaa ne i wɔra nyisigyi ilaa mɔ, 8 bii yɛɛ
nengyene ɔ bara mɔ-Oduduu mɔ i laa tansi
wɔra nyisigyi don gɛnen gbaa. 9 Nbara
nbono Wurubuaarɛ gi kyu bun anyamesɛ
gipuɛɛ mɔ gi gyi ginsi. Imɔso ɔkpa

ɔbono so Wurubuaarɛ laa kyu asa yɛɛ
mɔmɔ-asen dɔ i boran mɔ berɛ, i laa
kii gyi ginsi don nbara nbono gi kya bun
asa gipuɛɛ mɔ gbaa bun. 10 Nengyene
a kyu Wurubuaarɛ nbara nbono nkana gi
naa kyena nyɛ nyisigyi mɔ kyu kɛserɛ de
Wurubuaarɛ Oduduu-lɛɛ mɔ, fɛ laa wu
yɛɛ nbara mɔ lɛɛ mɔ giŋ baa gi bo nyisigyi
ɔko. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ-lɛɛ
nyisigyi gi tansi don nbara mɔ-lɛɛ nyisigyi
gbaa bun. 11 Nengyene Wurubuaarɛ nbara
nbono nmɔ-nyisigyi kya kɔɔgɛ ɔ kya ta
mɔ gi nyɛ nyisigyi mɔ, gɛnen berɛ mɔ,
Wurubuaarɛ Oduduu ilaa ibono ɔ laa yɛgɛ
i' dɛ kpe gɛkpaa-gɛkpaa mɔ-lɛɛ nyisigyi
laa tansi nyaakyɔ gikyɔ.
12 Aye berɛ, a kyu aye-ansi gyan Wu-
rubuaarɛ Oduduu ilaa idɛ so, ne a nyi yɛɛ
nyisigyi ilaa ibono i laa dɛ kpe gɛkpaa-
gɛkpaa mɔ ne a kya tɔgɛ a kya sa asa.
Imɔso aŋ kya ŋara aye-ilaa iko. 13 Aŋ dɛ fɛɛ
Oloobu Mosisi. I lii fɛɛ owi ɔbono Mosisi
ansi dɔ i kya ŋɛlegi mɔ, o kyu ilaa iko
kyu bun mɔ-ansi. O nyi yɛɛ Wurubuaarɛ
nyisigyi kya kɔɔgɛ ɔ kya ta mɔ-ansi so,
imɔso ɔŋ kya laarɛ Isirale awura mɛ' wu.
14 Iŋ gyɛ yɛɛ Mosisi gi wɔra ɔmɔ ilaa
nyɛnyɛn berɛ. Naafo ɔ mɛŋnan kyu ilaa
iko bun mɔ-ansi gɛnen owi ɔbono gbaa
mɔ, Isirale awura mɔ nwɔnsa dɔ i maŋ
dabɔlɛ bugi. Wurubuaarɛ nbara nbono ɔ
tɔgɛ yela de i' yɛgɛ mɔ-rɛ asa mɛ' wɔra
gɛnɔ dedaa mɔ, fɛŋ kya wu yɛɛ Isirale
awura mɔ mɛ kya kalɛ nmɔ mɔ, mɛŋ kya
nu gɛsɛ baa lii de ndɛ? Mɛ maŋ wolaa
nu gɛsɛ daa. I wɔra fɛɛ ilaa ibono Mosisi
gi kyu bun mɔ-ansi mɔ ɔnan i bun ɔmɔ-
ansi. I kya nyiile yɛɛ kyu naa de Yesu
Kirisito wolɛ so ne gɛnen ilaa ibono i kya
bugi lii asa ansi so de mɛ' nyɛ wu de mɛ'
nu Wurubuaarɛ gɛsɛ.
15 Gɛsintin, kyu baa lii de ndɛ faa mɔ,
nengyene Isirale awura mɛ kya kalɛ Wu-
rubuaarɛ nbara ɔwolɛ mɔ mɔ, mɛŋ kya
nu Wurubuaarɛ gɛsɛ dandan. 16 Nengyene
fo nyamesɛ fo kpɛ nyɛ kyɛɛgɛ ne fo nu
Wurubuaarɛ asɛ mɔ, Wurubuaarɛ ilaa iŋ
baa i kya ŋara fo. 17 I lii fɛɛ Wurubuaarɛ
ne n gyɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ. Nfono
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ bo mɔ, nno ne
asa mɛ kya nyɛ ɔmɔ-nyoro. 18 Gɛnen so
ne aye Yesu asonbo mɔ a kya kyu aye-
nwɔnsa gyan daa Wurubuaarɛ nyisigyi so,
ne Wurubuaarɛ ilaa iko iŋ kya ŋara aye mɔ.
Wurubuaarɛ kpɛ ɔ kya kyɛɛgɛ aye, ne
a kya wɔra fɛɛ mɔ-gidebi a kya too. Owi
kamaasɛ a kpɛ a kya nyɛ mɔ-nyisigyi mɔ
a kya too. Imɔ pɛwu mɔ, i lii daa Wu-
rubuaarɛ asɛ. Mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ.

4

*Yesu Kya Sa Aye G*ɛkyena Pobɔrɔ

1 Wurubuaarɛ gi su aye gitolon ne o
kyu gɛsun gɛdɛ sa aye. Imɔso aye-nyoro
gi maŋ yɔɔ aye. 2 A ti kine ipeeli ilaa
ibono asa mɛ kya wɔra ŋara-dɔ mɔ. Aŋ
kya penɛ asa adawo so de mɛ' sɔɔ Yesu
gyi. Aŋ kya keda Wurubuaarɛ agyɛbi
kyɛɛgɛ. Aye berɛ, a kya tɔgɛ gɛsintin ilaa
tigi asa de ɔkamaasɛ ɔ' nyɛ bii mɔ-gisen
dɔ yɛɛ a kya wɔra ilaa ibono i boran sa
Wurubuaarɛ. 3 Nengyene fɛɛ Yesu ɔkalan
konkonsɛ ɔbono a kya nyiile asa faa gi taa
wɔra ŋara-dɔ mɔ, gɛnen mɔ, asa abono
mɛ kya fuɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena mɔ
wolɛ ne i ŋara. 4 Mɔmɔ berɛ, ilaa nyɛnyɛn
pɛwu gɛmu mɔ ne n lɛɛ mɔmɔ-nwɔnsa
gɛnen. Gɛkyena gɛdɛ dɔ mɔ, ɔ wɔra fɛɛ
gɛsinkpan pɛwu so wura, ne ɔ kya wɔra
asa gɛnen. Ɔ yɛgɛ abono mɛŋ kya sɔɔ
Yesu gyi mɔ mɛ bingiri fɛɛ agyaatanbo.
Ɔ dengɛ ɔmɔ-ansi de mɛ mɛŋ' wu Yesu
ɔkalan konkonsɛ mɔ fatela mɔ. Ɔŋ kya
laarɛ mɛ' nyɛ wu Kirisito ɔbono ɔ gyɛ
Wurubuaarɛ oyuduu gbaa-gbaa mɔ nyisi-
gyi mɔ.
5 Ɔkalan ɔbono a kya tɔgɛ a sa asa mɔ,
iŋ gyɛ aye-ilaa ne a kya laarɛ mɛ' nu. Yesu
Kirisito ilaa ne a kya tɔgɛ yɛɛ mɔ ne n gyɛ
Wura. Aye mɔ, kyu lii mɔ Yesu so mɔ, a
tɛ daa sa fɛye. 6 Dedaa mɔ, Wurubuaarɛ
gi tɔgɛ yɛɛ, "I' ŋmangɛ de i' wu gibiri dɔ"
ne i ba gɛnen. Gɛnen Wurubuaarɛ kolon
ɔbono kee ne n yɛgɛ i ŋmangɛ ne i kya wu
aye-asen dɔ. Imɔso ne a kya nyɛ laa ansi
kerɛ Yesu Kirisito de a' bii Wurubuaarɛ
nyisigyi kyu naa de mɔ so mɔ.
7 Ilaa dɛnsɛ-dɛnsɛ ibono Wurubuaarɛ
gi wɔra aye-asen dɔ gɛnen faa, aye adɛ
ɔnan ne ɔ wɔra imɔ sa. I dɛ fɛɛ o
kyu awuratɔ gbaa' wɔra gɛkeebii nyɛnyɛn
dɔ. Wurubuaarɛ gi wɔra imɔ idɛ de i'
lɛɛ nyiile yɛɛ ɔlon kamaasɛ gi lii daa mɔ

Wurubuaarɛ asɛ. Aye aŋ bo ɔlon ɔko aye-
gibaa so. 8 Imɔso ilaa i ti taa nyise aye ikpa
kpɛi-kpɛi so, iŋ kii i kya yɛgɛ a' paadɛ. I
kya ŋminde aye-amu, iŋ kii i kya yɔɔ aye-
nyoro. 9 Asa mɛ ti taa ka aye-ansi ibono
a kya son Yesu mɔ so. Wurubuaarɛ, mɔ,
mɛŋ kya lɛɛ ansi yɛgɛ aye. Asa mɛ kya
kparɛ aye too fɛɛ asonsɔɔ, aŋ kii a kya
wu'. 10 Owi kamaasɛ a naa mɔ, Yesu lɛwu
mɔ ɔnan kya pɛɛdɛ aye. Gɛnen ne Yesu
gɛkyena gɛbono o kyingi ne o kii nyɛ mɔ
kee gɛ laa nyɛ lii gɛwi aye-gɛkyena dɔ ne.
11 I kya nyiile yɛɛ ibono a kya son Yesu mɔ
so mɔ, a tɛ de ansi faa, owi kamaasɛ asa
mɛ dɛ aye ma-a wɔra lɛwu abaa dɔ. Gɛnen
ne Yesu gɛkyena pobɔrɔ gɛbono ɔnan o
kyingi ne o kii nyɛ mɔ kee gɛ laa nyɛ lii
gɛwi aye anyamesɛ nyoro gibi gibono gi
kya wu' mɔ dɔ ne. 12 Imɔso aye abono a
kya tɔgɛ Yesu ɔkalan mɔ, Yesu lɛwu mɔ
kya wɔra mɔ-gɛsun aye-gɛkyena dɔ, ne i
kya yɛgɛ fɛye, mɔ, fɛ kya nyɛ mɔ-gɛkyena
pobɔrɔ mɔ ɔnan.

13 Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ mɔ, ɔko gi
ŋmarasɛ yɛɛ, "Nɛ sɔɔ gyi. Imɔso ne n' kya
lɛɛ tɔgɛ." Aye kee a nyɛ gɛnen gisɔɔgyi
gibono ɔnan. Imɔso ne a kya lɛɛ mɔ-ilaa a
kya tɔgɛ a sa asa. 14 A nyi yɛɛ Wurubuaarɛ
ɔbono o kyingi Wura Yesu lii ibuni dɔ mɔ
laa kyingi aye kee lii ibuni dɔ fɛɛ Yesu-lɛɛ
mɔ ɔnan de o' kyu aye-rɛ fɛye pɛwu kyu
kpe mɔ asɛ Wurubuaarɛ dɔ. 15 Fɛye so
ne Wurubuaarɛ kya wɔra imɔ idɛ pɛwu
faa. Fɛ' bii yɛɛ asa abono mɛ kya nyɛ
Yesu amɔlɛgɛ kyu naa de mɔ-gitolon so
mɔ mɛ kpɛ mɛ kya nyaakyɔ mɛ kya bɔla.
I kya ba gɛnen daa de afaala abono mɛ
kya kyu sa Wurubuaarɛ mɔ a' nyɛ a kya
nyaakyɔ gɛnen kee de i' kyu nyisigyi bara
mɔ Wurubuaarɛ.

*Ilaa Ibono F*ɛŋ Kya Wu De Ansi Mɔ I Laa
Dɛ Kpe Gɛkpaa-Gɛkpaa

16 Gɛnen ilaa idɛ so mɔ, sɛi mɛŋ kya yɔɔ
aye-nyoro. I bo no yɛɛ aye-nyoro gi kpɛ
gi kya pɔɔ berɛ. Gɛkɛ kamaasɛ mɔ, mɔ,
Wurubuaarɛ kpɛ ɔ kya lɔrɔ aye-asen dɔ
de aye-oduduu dɔ de a' kii wɔra apobɔrɔ
too. 17 Aye-gɛsinkpan so ɔlaawusɛ pi-i
baarɛ maŋ kɛɛla. Ne ɔ kya baala nyisigyi
ɔbono ɔ tansi ɔ bo duduu mɔ ɔ kya yela ɔ
kya sa aye Wurubuaarɛ dɔ. Gɛnen nyisigyi
ɔbono berɛ mɛŋ bo ɔkara ne ɔ don aye
ɔlaawusɛ baarɛ gbaa bun. 18 A bii gɛnen
ilaa idɛ mɔ, i lii fɛɛ ilaa ibono i tiri aye
ne n gyɛ ilaa ibono a mɛŋ kya wu de ansi
mɔ. Ilaa ibono a kya wu de ansi faa berɛ, iŋ
gyɛ aye-ilaa tirisɛ. I lii fɛɛ ilaa ibono fo kya
wu de ansi mɔ iŋ kya dɛ kpe. Ilaa ibono fo
mɛŋ kya wu de ansi mɔ berɛ i laa dɛ kpe
gɛkpaa-gɛkpaa.

5

1 Aye-nyoro gibi gidɛ gi dɛ fɛɛ gibuu
gibono Wurubuaarɛ gi kyu sa aye yɛɛ a'
kyena gimɔ dɔ gɛsinkpan so. Nengyene
gibuu gidɛ gi boori bun mɔ, a nyi yɛɛ a
laa kii nyɛ obu Wurubuaarɛ dɔ. A laa nyɛ
nyoro pobɔrɔ de a' kyena nmɔ dɔ gɛkpaa-
gɛkpaa. Wurubuaarɛ gbaa-gbaa ne nan lɛɛ
nmɔ sa aye. 2 Gɛsinkpan gɛdɛ so berɛ, a
kya muusi. I kya nyiile yɛɛ a kya laarɛ fɛɛ
a' nyɛ loo Wurubuaarɛ dɔ lɛɛ obu mɔ dɔ
kusaa. 3 A kya laarɛ a' kyu nyoro pobɔrɔ
mɔ bun aye-nyoro so fɛɛ gikuru de iŋ' baa
wɔra fɛɛ a naa daa gibolonbukpan.

4 A san a bo gɛsinkpan so lɛɛ gibuu
mɔ dɔ faa mɔ, ilaa i kya nyise aye, ne
a kya muusi. Iŋ gyɛ yɛɛ a kya laarɛ a'
wu' de a' lɛɛ aye-gɛsinkpan so lɛɛ nyoro
mɔ fuɛ berɛ daa. A kya laarɛ daa yɛɛ a'
nyɛ Wurubuaarɛ dɔ lɛɛ nyoro mɔ kyu
bun aye-gɛsinkpan so lɛɛ nyoro mɔ so.
I ba gɛnen mɔ, gɛkyena gɛkpaa ilaa i laa
gyi lɛwu ilaa ibono i bo aye dɔ mɔ so.
5 Wurubuaarɛ ne n baala aye abono a kya
ka gyan Yesu so mɔ yela de gɛkaako ɔ' nyɛ
kyɛɛgɛ aye-nyoro gɛnen. Ne o kyu mɔ-
Oduduu mɔ sa aye de a' nyɛ bii yɛɛ ɔ laa
kyɛɛgɛ aye gɛsintin. 6 Imɔso owi kamaasɛ
i kya keda aye-nyoro.

A nyi yɛɛ nkɛ nbono ɔkara a laa kyena
aye-nyoro gibi mɔ dɔ gɛrɛ mɔ, a maŋ nyɛ
wu Wura Yesu. 7 I lii fɛɛ gisɔɔgyi gibono a
bo sa Yesu mɔ ne a dɛ a naa faa. I mɛŋ gyɛ
ilaa ibono a kya wu de ansi. 8 I kpɛ i kya
keda aye-nyoro daa. A nyɛ mɔ, a kya laarɛ
yɛɛ a' koso aye-nyoro gibi mɔ dɔ gɛrɛ
de a' nyɛ wu Wura Yesu de a' kyena mɔ
asɛ. 9 To. A ti nyɛ koso kpe Wurubuaarɛ
dɔ daa-o, a san a bo gɛsinkpan so gɛrɛ
daa-o, ilaa kolon ne n tiri aye. Imɔ ne n
gyɛ yɛɛ a' wɔra ilaa ibono i laa gyi Wura
Yesu ginsi mɔ daa. 10 I kya nyiile yɛɛ
Wurubuaarɛ laa terɛ aye pɛwu Wura Yesu

Kirisito asɛ de o' gyi aye-gɛkyena gɛdɛ dɔ
pɛwu nbɛlɛ. Nyamesɛ kamaasɛ laa nyɛ
ibono i kaaborɛ mɔ mɔ. Idɛnsɛ ne fo
wɔra mɔ, Wurubuaarɛ laa kyu idɛnsɛ ka
fo gikɔ, ne inyɛnyɛn ne fo kii baa wɔra mɔ,
inyɛnyɛn ne ɔ laa kyu ka fo gikɔ.

*A' Kpaa Asa De M*ɔmɔ-rɛ Wurubuaarɛ
Nsana I' Nyɛ Lɔrɔ

11 A selɛ Wura Yesu. Gɛnen so ne a kya
tɔgɛ wɔra asa de mɔmɔ kee mɛ' nyɛ nu
mɔ asɛ mɔ. Wurubuaarɛ nyi aye-asen dɔ
sɔnlii. Ne n nyi yɛɛ fɛ nyi ilaa ibono i bo
me-gisen dɔ mɔ kee. 12 N kya tɔgɛ gɛnen
ilaa idɛ faa mɔ, iŋ gyɛ yɛɛ n kya laarɛ de
n' yen me-nyoro sa fɛye daa. N kya laarɛ
daa de fɛ' nyɛ ilaa ibono fɛ laa taalɛ yelɛ
imɔ so de fɛ' nyɛ nyiile fɛye-nyoro kyu lii
aye so mɔ. Asa ako mɛ bo no mɔ, mɛ kya
nyiile mɔmɔ-nyoro kyu lii ilaa ibono mɛ
kya wɔra ansi so giyan mɔ so. Mɛŋ kya
kerɛ gisen dɔ ilaa. N kya laarɛ fɛɛ fɛ' nyɛ
lɛɛ gɛnɔ dandan sa ɔmɔ.
13 Nengyene i kya wɔra fɛye fɛɛ a kya
pɛɛrɛ ansi Wurubuaarɛ ɔson so mɔ, a kya
lɔ giyee daa mɔ, Wurubuaarɛ so ne a kya
wɔra gɛnen. Ne fɛɛ fɛye asɛ mɔ, a kya sa
nwɔnsa kanpɛ mɔ, fɛye so ne a kya wɔra
gɛnen. 14 I kya nyiile yɛɛ gɛlaarɛ' gɛbono
Yesu Kirisito bo sa anyamesɛ mɔ ne n san
i kya gyi aye-amu. A tansi a nyi aye-asen
dɔ yɛɛ isa kolon ne n yii asa pɛwu giyaa
ne o wu'. Imɔso i wɔra fɛɛ asa pɛwu ne n
wu'. 15 O wu lɛwu sa asa pɛwu gɛnen de asa
abono mɛ tɛ de ansi mɔ mɛ maŋ baa kyena
mɔmɔ-gibaa so. Mɛ' san kyena sa daa Yesu
ɔbono o yii mɔmɔ-giyaa ne o wu' ne o kii
kyingi lii ibuni dɔ sa ɔmɔ mɔ.
16 Imɔso aye abono a kya ka gyan Yesu
Kirisito so mɔ a tɛ sa mɔ faa mɔ, aŋ baa
kerɛ ansi so-lɛɛ ilaa de a' bii ɔko gidebi.
Nkana owi ɔko dɔ mɔ, a kerɛ ansi so-lɛɛ
ilaa daa de a' bii Kirisito gidebi. Idɛ kon
berɛ aŋ baa wɔra gɛnen. 17 I kya nyiile yɛɛ
nengyene nyamesɛ mɔ-rɛ Yesu Kirisito
mɛ wɔra nyamesɛ kolon mɔ, kaasɛ gi
bingiri nyamesɛ pobɔrɔ ne. Mɔ-dedaa-
lɛɛ gidebi mɔ gi kyon. Nyamesɛ pobɔrɔ
ne ɔ san ɔ gyɛ. 18 Wurubuaarɛ ne n kya
wɔra imɔ idɛ pɛwu. Mɔ ne n naa de
Kirisito so ne ɔ lɔrɔ aye-rɛ mɔ nsana. Ne
o kii kyu imɔ-gɛsun kyu wɔra aye-abaa dɔ
yɛɛ a' kpaa asa sɛnsɛ de mɔmɔ-rɛ mɔ
nsana kee i' nyɛ lɔrɔ. 19 Nan tɔgɛ daa
yɛɛ Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɔ-rɛ anyamesɛ
nsana i lɔrɔ kyu naa de Kirisito so. Ɔŋ baa
kerɛ mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn de ɔ' terɛ ɔmɔ
nbɛlɛ. Ne o kyu ɔkalan baarɛ kyu wɔra
aye-abaa dɔ de a' tɔgɛ asa gɛnɔɔbono
mɔmɔ-rɛ Wurubuaarɛ nsana i laa lɔrɔ
mɔ. 20 Imɔso a yelɛ Kirisito giyaa dɔ
gɛsinkpan so ne. I gyɛ Wurubuaarɛ gbaa-
gbaa ne n kya kolɛ fɛye kyu naa de aye so. A
kya kolɛ fɛye a kya sa Kirisito daa, fɛ' wɔra
aniya de fɛ' yɛgɛ fɛye-rɛ Wurubuaarɛ
nsana i' lɔrɔ. 21 Aye anyamesɛ so mɔ,
Wurubuaarɛ gi kyu Kirisito fɛɛ nyamesɛ
kamaasɛ ilaa nyɛnyɛn pɛwu mɔ, mɔ ne
n wɔra imɔ, yɛgɛ ɔŋ wɔra ilaa nyɛnyɛn
kerɛ. Wurubuaarɛ gi kyu Kirisito wɔra
gɛnen daa de ɔ' nyɛ kyu aye kee fɛɛ ilaa
dɛnsɛ so-o ne a kya wɔra. Aye-rɛ Kirisito
ginyamesɛ kolon mɔ so ne i ba gɛnen.

6

1 Imɔso gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi
yɛgɛ me-rɛ mɔ a kya wɔra mɔ-gɛsun
mɔ faa, n kya kolɛ fɛye yɛɛ a tɔgɛ Wu-
rubuaarɛ amɔlɛgɛ ɔkalan kyu lii Yesu so
mɔ sa fɛye faa, fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ i' wɔra
giyan. 2 I lii fɛɛ Wurubuaarɛ gi wolaa tɔgɛ
yɛɛ,
"Owi mɔ gi fo mɔ, nan nu fɛye asɛ.
Nan mɔlɛgɛ fɛye me-amɔlɛgɛ gɛkɛ mɔ."
Imɔso fɛ' nu yɛɛ kon ne Wurubuaarɛ
owi mɔ gi fo ne. Ndɛ ne n gyɛ Wurubuaarɛ
amɔlɛgɛ gɛkɛ mɔ.

A Kya Tansi Da Otu Keda Aye-Nyoro

3 A mɛŋ kya laarɛ de ɔko o' wu ilaa
nyɛnyɛn iko aye-gɛsun mɔ dɔ, ne aŋ kya
laarɛ a' wɔra ilaa ibono i laa tii ɔko ɔkpa
de ɔŋ' sa ɔ' keda Wurubuaarɛ ɔson mɔ
dɔ. 4 Ɔkpa kamaasɛ so mɔ, a kya kyena
daa gɛnɔɔbono i kaaborɛ aye abono a gyɛ
Wurubuaarɛ gɛsun awɔrabo a' kyena mɔ.
Ɔgɛnda dɔ-o, gɛyiyɛɛ dɔ-o, ansi gika dɔ-o,
a kya tansi da otu keda aye-nyoro. 5 Lii
Wurubuaarɛ gɛsun mɔ so mɔ, asa mɛ
kya daarɛ aye, mɛ kya tii aye de ibu, ne
gɛnɔɔbono sakpii mɛ kya wɔra aye mɔ
i bo gifuu. A kya wɔra gɛsun kyolon, a
mɛŋ kya nyɛ ginsi gidɛ, a kya kyena akon.
Imɔ idɛ pɛwu dɔ mɔ, a kya da otu keda
nyoro de asa mɛ' nyɛ wu yɛɛ Wurubuaarɛ
gɛsun awɔrabo ne n gyɛ aye gɛsintin so.

6 Lii aye-gisen fufuli so, aye-ɔlaako ginyi so,
lii aye-gidɛnsɛ giwɔra so, lii Wurubuaarɛ
Oduduu ɔbono ɔ bo aye dɔ mɔ so, lii
gɛlaarɛ' gɛbono a kya laarɛ abara lii aye-
asen dɔ mɔ so, 7 lii gɛsintin agyɛbi abono
a kya tɔgɛ mɔ so, lii Wurubuaarɛ ɔlon
ɔbono ɔ bo aye dɔ mɔ so, imɔ idɛ pɛwu
so mɔ, mɛ kya nyɛ wu yɛɛ Wurubuaarɛ
gɛsun awɔrabo ne n gyɛ aye.

Gɛsintin gigyi dɔ ne a dɛ a tɛ. Gɛsintin
gigyi mɔ gi dɛ fɛɛ adontɔ ne a dɛ gyisɛ de
benɛ. 8 Asa mɛ kya kyu buubuu sa aye-o,
mɛŋ kya kyu aye terɛ sɛi-o, mɛ kya saalɛ
aye-o, mɛ kya yen aye daa-o, imɔ pɛwu dɔ
mɔ, a kya lɛɛ nyiile yɛɛ a gyɛ Wurubuaarɛ
gɛsun awɔrabo. Mɛ ti taa nyida aye yɛɛ a
gyɛ daa abonbo; yɛgɛ gɛsintin awura ne
a gyɛ. 9 Mɛ kya kyu imɔ yɛɛ mɛŋ ti nu
aye so kerɛ, yɛgɛ mɛ wolaa mɛ nyi aye
dandan. Mɛ kya kyu aye fɛɛ a bo lɛwu dɔ,
yɛgɛ a san a bo nkpa. Mɛ kya biidɛ aye-
giso, yɛgɛ mɛ mɛŋ kii mɛ kya mɔɔ aye.
10 A naa fɛɛ aye-ilaa i bo ayen yɛgɛ owi
kamaasɛ a kya gyi ɔkon Wurubuaarɛ so.
Mɛ kya wu aye fɛɛ ayenbo yɛgɛ aye mɔ
ne n kya yɛgɛ asa sakyɔ mɛ kya bingiri
awuragyibo Wurubuaarɛ asɛ. Mɛ kya wu
aye fɛɛ aŋ bo sɛi, yɛgɛ aye mɔ ne n bo ilaa
kamaasɛ ibono i maŋ lii aye-gibaa mɔ.

11 Nɛ tɔgɛ me-ilaa tigi fɛye Korinti
awura. Nɛ bugi me-gisen pɛwu sa fɛye.
12 N kya bugi ansi de fɛye. Fɛye ne mɛŋ kya
bugi ansi de me. 13 Me, Pɔɔlo n kya tɔngɛ
de fɛye fɛɛ me-biana daa. Fɛ' yaalɛ fɛye-
nyoro de me kee.

*Aye Ne N Gy*ɛ Wurubuaarɛ Ɔson Obu
Mɔ. Wurubuaarɛ Tɛ Aye Dɔ

14 Fɛye-rɛ asa abono mɛŋ kya sɔɔ Yesu
gyi mɔ fɛŋ sa fɛ' dabɔlɛ wɔra gɛnɔ kolon
ilaa. Gɛsintin gigyi de ilaa nyɛnyɛn giwɔra
i mɛŋ bo gɛsu. Nnɛ so ne gibiri de fatela i
laa taalɛ wɔra gɛnɔ kolon? 15 Ilaa nyɛnyɛn
pɛwu gɛmu mɔ, Ɔbonsan, ɔbono mɛ kya
terɛ mɔ-ginyen giko kee yɛɛ Beeliyɛlɛ
mɔ, mɔ-rɛ Kirisito mɛ laa tɔgɛ kyule
abara nnɛ so? Ɔbono ɔ kya sɔɔ Yesu gyi
mɔ, de ɔbono ɔŋ kya sɔɔ Yesu gyi mɔ
mɔmɔ-rɛ mɔ menɛ asɛ? 16 Nnɛ so ne
ikperɛ i laa gyi Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ
nbara? Gɛnen kee ne aye-rɛ ikperɛ a maŋ
taalɛ kyena dabɔlɛ. I lii fɛɛ aye ne n gyɛ
Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ. Wurubuaarɛ
tɛ aye dɔ. Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo no
adaa-adaa mɔ, mɔ-ɔson obu ne n gyɛ aye.
I lii fɛɛ Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yɛɛ,
"Nan kyena mɔmɔ dɔ de n' naa saarɛ
mɔmɔ dɔ.
Nan wɔra mɔmɔ-Wurubuaarɛ
de mɔmɔ mɔ, mɛ' wɔra me-adɛ."
17 Imɔso Wurubuaarɛ yɛɛ,
"Fɛ' tɛɛ fɛye-nyoro lii abono mɛŋ kya son
me mɔ dɔ.
Fɛ' lii mɔmɔ dɔ.
Fɛ mɛŋ sa fɛ' wɔra ilaa ibono
i laa kyɔlesɛ fɛye-ɔson mɔ.
Mɔ, mi-i me mɔ, nan sɔɔ fɛye."
18 "Nan wɔra fɛye-sɛ,
Ne fɛye mɔ fɛ laa wɔra me-biana
anyensɛ de akyiisɛ."
Wurubuaarɛ ɔlolonbo mɔ ne n tɔgɛ
gɛnen.

7

1 Wurubuaarɛ gi ka gɛnen ilaa idɛ yela
sa aye Yesu asonbo. Imɔso me-nanboana
alaarɛsɛ, a' kpaarɛ ilaa kamaasɛ ibono i
kya kyu ilaa nyɛnyɛn bun aye-nyoro gibi
abɛɛ aye-oduduu mɔ. A' selɛ Wurubuaarɛ
de a' lɔrɔ aye-nyoro yela sa mɔ-nkon kpaa
logɛ.

*N*ɛ Nu Fɛye So Ne I Keda Me-Nyoro

2 Fɛ' bugi fɛye-gisen sa me. Meŋ wɔra
fɛye ɔko ilaa nyɛnyɛn. Meŋ biidɛ ɔko loo
ilaa nyɛnyɛn ɔkpa dɔ, ne meŋ kudi ɔko gyi.
3 Meŋ kya tɔgɛ yɛɛ fɛ bo ilaa nyɛnyɛn daa.
Nɛ ti tɔgɛ kyon yɛɛ fɛ bo me-gisen dɔ,
iŋ gyɛ abiila. I gyɛ lɛwu-o, nkpa-o, me-rɛ
fɛye ne. 4 Nɛ tansi sɔɔ fɛye gyi, ne n' kya
nyiile me-nyoro kyu lii fɛye so. Me-rɛ me-
nanboana a kya wu ɔlaawusɛ gikyɔ gbaa
mɔ, kyu lii fɛye so mɔ, i kya kii keda me-
nyoro. I kpɛ i bo me ɔkon daa.

5 Me-rɛ me-nanboana a baa loo
Masadoniya gɛsinkpan so mɔ, nno kee a
mɛŋ taa nyɛ kyoola. Ɔkpa kamaasɛ so
mɔ, ilaa i tu-tu aye. Asa mɛ kyu nlɔgedɛ
de nluu tu aye, ne gifuu gi keda aye. 6 To!
Nengyene nyamesɛ gisen gi kya nyida mɔ
mɔ, Wurubuaarɛ ne n gyɛ ɔbono ɔ kya
wɔra ibono i kya kii keda mɔ-nyoro. Imɔso
mɔ Wurubuaarɛ ne n kyu aye-nanbo
Taatusi lii fɛye asɛ baa tu aye Masadoniya,
ne i nyɛ keda aye-nyoro. 7 I mɛŋ gyɛ
Taatusi giba mɔ wolɛ. Fɛye-ilaa ibono fɛ

tɔgɛ keda mɔ-nyoro mɔ, imɔ kee ne n keda aye-nyoro. O buu sa aye yɛɛ fɛ kya laarɛ me fɛɛ gibelɛ nkyu; yɛɛ ilaa ibono i ba me-rɛ fɛye nsana mɔ i wɔra fɛye ayen. Ne yɛɛ fɛ pɛɛrɛ ansi me-ilaa mɔ so. Imɔ idɛ pɛwu i lɔrɔ wɔra me ɔkon bɔla.

*N*ɛ Wu Yɛɛ Me-Ɔwolɛ Mɔ Gi Kpaa Fɛye

8 Ɔwolɛ mɔ nɛ ŋmarasɛ fɛye ne i loo fɛye mɔ, meŋ sɔɔ gyi yɛɛ nɛ wɔra ilaa nyɛnyɛn. Nɛ wu yɛɛ i loo fɛye ŋmaraa. Imɔso nkana nɛ sɔɔ me-nyoro akyɔɔlɛ yɛɛ iŋ kaaborɛ n' ŋmarasɛ fɛye gɛnen. 9 Kon faa, i bo me ɔkon. Iŋ gyɛ ibono i loo fɛye mɔ so berɛ. I loo fɛye mɔ, i yɛgɛ fɛ nu fɛye-nyoro gɛsɛ. Imɔso ne i bo me ɔkon mɔ. Ilaa mɔ i loo fɛye Wurubuaarɛ ɔkpa so daa. Imɔso iŋ gyɛ yɛɛ ilaa nyɛnyɛn iko i tu fɛye naa de me so.

10 Nyamesɛ gi wɔra ilaa nyɛnyɛn, ne kyu lii Wurubuaarɛ so ne o nu mɔ-nyoro gɛsɛ ne i loo mɔ mɔ, i laa yɛgɛ ɔ' taa imɔ yɛgɛ de ɔ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan. Imɔ gɛmara mɔ, ɔ san nyingi imɔ mɔ, i maŋ baa loo mɔ. Nengyene gɛsinkpan so ilaa ne ɔ kya kerɛ ne i kya loo mɔ berɛ mɔ, imɔ ibono i laa yɛgɛ ɔ laa fuɛ mɔ-lɛwu gɛmara. 11 Fɛye gbaa-gbaa fɛ' nyingi gɛnɔɔbono i wɔra fɛye mɔ. Fɛ selɛ Wurubuaarɛ daa ne n yɛgɛ ɔwolɛ mɔ ilaa i loo fɛye. I yɛgɛ fɛ pɛɛrɛ ansi de fɛ' nyɛ gyi aso ilaa nyɛnyɛn so. I loo fɛye, ne i ŋmaa fɛye-asen. Fɛ pɛɛrɛ ansi biidɛ ilaa nyɛnyɛn ɔwɔrabo giso, ne fɛ san fɛ kya laarɛ fɛ' wu me. Ɔkpa kamaasɛ so mɔ, fɛ lɛɛ nyiile yɛɛ ilaa mɔ i mɛŋ lii fɛye asɛ ne fɛŋ kyule imɔ.

12 Ilaa ibono i tiri me gikyɔ so ne nɛ ŋmarasɛ gɛnen ɔwolɛ mɔ mɔ, iŋ gyɛ yɛɛ kaasɛ ɔbono ɔ wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ, ne iŋ kii i gyɛ ɔbono kaasɛ mɔ gi tɔrɔ mɔ so mɔ kee. Nɛ ŋmarasɛ ɔwolɛ mɔ mɔ, n kya laarɛ daa Wurubuaarɛ ɔ' kpaa fɛye de fɛ' wu bii ɔkara ɔbono fɛ kyu fɛye-nyoro fuɛ sa aye mɔ. 13 Imɔso fɛye-ilaa i keda aye-nyoro.

Ilaa ibono i wɔra aye ɔkon gikyɔ mɔ ne n gyɛ gɛnɔɔbono i wɔra Taatusi ɔkon fɛye asɛ mɔ. Fɛ yɛgɛ mɔ-gɛwɔnsa gɛ kyena mɔ gɛten kolon. 14 N wolaa mi-i yen fɛye Korinti awura sa Taatusi. Gɛsintin mɔ, fɛ mɛŋ lɛɛ me tanga. Fɛ nyi yɛɛ nɛ tɔgɛ gɛsintin so-o sa fɛye. Gɛnen kee ilaa ibono nɛ tɔgɛ kyu lii fɛye so sa Taatusi mɔ, i wɔra gɛsintin. 15 Taatusi kya nyingi gɛnɔɔbono fɛ kyu buubuu keda mɔ ne fɛ nu mɔ-gɛdɛ mɔ, i kya yɛgɛ ɔ kya lɔrɔ nyɛ gɛlaarɛ' gɛko mɔ-gisen dɔ sa fɛye. 16 Imɔso i kya wɔra me ɔkon ibono nɛ wu yɛɛ nan taalɛ ka gyan fɛye Korinti awura so ilaa kamaasɛ dɔ.

8

*Masadoniya Awura M*ɛ Wɔra Bɛrɛɛ Ilaa

1 Aye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ, a kya laarɛ de fɛ' bii Yesu asonbo abono mɛ bo Masadoniya gɛsinkpan so mɔ ilaa. Wurubuaarɛ gi tansi wɔra ilaa mɔmɔ dɔ. 2 Ilaa kpɛi-kpɛi ibono i tu ɔmɔ mɔ i yɛgɛ i daasɛ mɔmɔ-gikagyan gibono mɛ ka gyan Yesu so mɔ kerɛ. Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ, mɔmɔ-ɔkon belɛ ɔbono ɔ bo mɔmɔ dɔ so mɔ, mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-ayen mɔ mɛ kya dabɔlɛ kyɛɛ ayenbo ilaa gikyɔ. 3 Nɛ wu yɛɛ mɛ wɔra asa bɛrɛɛ lii mɔmɔ-asen dɔ gɛnɔɔbono ɔkara mɛ laa taalɛ mɔ kii don ibono mɛ laa taalɛ mɔ gbaa. 4 Mɔmɔ gbaa-gbaa ne n kolɛ yɛɛ a' wɔra aniya de a' yɛgɛ ɔmɔ kee mɛ' too aterenbi sa ayenbo. Mɛ laarɛ yɛɛ mɔmɔ kee mɛ' kpaa ayenbo abono mɛ bo Yesu asonbo mɔ dɔ mɔ. 5 A mɛŋ taa gyan mɔmɔ-gɛwɔnsa. Gɛnen so, mɔmɔ-ilaa mɔ i dɛ aye-gɛnɔ. Mɛ daa gikyu mɔmɔ-nyoro kyu sa Wura Yesu, ne Wurubuaarɛ gɛlaarɛ dɔ mɔ, mɛ kii kyu mɔmɔ-nyoro fuɛ sa aye kee.

6 Masadoniya awura mɔ bɛrɛɛ ilaa idɛ so mɔ, a tɔgɛ sa Taatusi yɛɛ gɛnɔɔbono o yii gɛnen gɛsun mɔ gɛsɛ fɛye Korinti awura dɔ mɔ, ɔ' tɛsɛ keda gɛnen de fɛye kee fɛ' nyɛ wɔra bɛrɛɛ ilaa idɛ kpaa logɛ. 7 Meŋ wu ilaa ibono dɔ yɛɛ fɛ mɛŋ gyangbara, fɛɛ gikagyan gibono fɛ kya ka gyan Yesu so mɔ, gɛtɔngɛ, ɔlaako ginyi, gɛnsipɛɛrɛ ilaa kamaasɛ dɔ, de gɛlaarɛ' gɛbono fɛ bo sa aye mɔ. Imɔso fɛ' kerɛ de fɛ' gyangbara gɛnen bɛrɛɛ ilaa idɛ dɔ kee. 8 N kya tɔgɛ fɛye gɛnen faa, iŋ gyɛ yɛɛ n kya nyise fɛye berɛ. N kya laarɛ daa yɛɛ a' nyɛ kyu fɛye-gɛlaarɛ' gɛbono fɛ bo mɔ kyu kɛserɛ de gɛnɔɔbono asa ako mɛ kya keda nyoro wɔra gidɛnsɛ mɔ. Gɛnen ne a laa nyɛ wu yɛɛ fɛ bo gɛlaarɛ' sa Wurubuaarɛ gɛsintin so.

9 I kya nyiile yɛɛ fɛ nyi Wura Yesu
Kirisito gɛsalaarɛ gɛbono ɔ bo ne o kyu
mɔ-nyoro fuɛ sa aye mɔ. Owi ɔbono ɔ gyɛ
daa owuragyibo mɔ, fɛye so mɔ, o bingiri
fɛɛ yenbo. Kyu naa de ibono o bingiri mɔ-
nyoro fɛɛ yenbo so mɔ, ɔ kya laarɛ yɛɛ
fɛye kee fɛ' nyɛ mɔ-lɛɛ gɛwuragyi mɔ
ɔnan.
10 N kya buu yɛɛ sinde mɔ, fɛye Korinti
awura ne n gyɛ asa gyangbarasɛ abono
fɛ kpaa ayenbo. Fɛye kee ne n daa gikyu
gɛnen gɛwɔnsa gɛbono ba. 11 Imɔso ilaa
ibono n bo nan tɔgɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ
fɛ' tɛsɛ logɛ gɛsun gɛbono fɛ yii gɛsɛ
gɛnen mɔ. Gɛnɔɔbono i wɔra fɛye ɔkon
ne fɛ kyu gɛnsipɛɛrɛ yii gɛsɛ mɔ, fɛ' tɛsɛ
keda nyoro de fɛ' wɔra kpaa logɛ. Fɛ' wɔra
daa fɛye-abaa ɔkara. 12 Nengyene i bo fo
ɔko ɔkon yɛɛ fo' kpaa ayenbo mɔ, ɔkara
ɔbono fo laa lɛɛ kyɛɛ mɔ, Wurubuaarɛ
laa kerɛ daa ilaa ibono fo bo mɔ de i' gyi
mɔ-ginsi. Nkana iŋ gyɛ ibono foŋ bo mɔ
ne Wurubuaarɛ laa kerɛ. 13 Meŋ kya laarɛ
de n' kyu ako gɛsola kyu bɔla fɛye. 14 N
kya laarɛ fɛye ɔkamaasɛ ilaa i' wɔra ɔdan
sa mɔ daa. Gɛnɔɔbono ilaa i gbigi fɛye
asɛ aberɛ adɛ dɔ faa, fɛ' kyu kpaa mɔmɔ
abono i tiri ɔmɔ mɔ. Owi ɔbono i tiri fɛye
ne i gbigi mɔmɔ asɛ mɔ, de mɛ' kpaa fɛye
kee. Imɔ ne nan yɛgɛ ɔkamaasɛ ilaa i'
wɔra ɔdan ne. 15 I dɛ daa fɛɛ gɛnɔɔbono
i bo Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ gɛtɛɛko mɔ. I
bo nno yɛɛ,

"Nyamesɛ ɔbono ɔ koola gikyɔ mɔ, i maŋ
don mɔ-abaa.
Ne ɔbono mɔ, ɔ koola daa pii mɔ, i maŋ
pan mɔ."

*Taatusi M*ɔ-rɛ Abono Mɛ Sun Ɔmɔ Korinti Mɔ

16 A kya faala Wurubuaarɛ yɛɛ ɔ yɛgɛ
Taatusi kya sa fɛye so gɛwɔnsa yɛɛ ɔ laa
kpaa fɛye fɛɛ gɛnɔɔbono aye kee a kya sa
fɛye so nwɔnsa mɔ. 17 I kya nyiile fɛɛ o
kyule yɛɛ ɔ laa kpe fɛye asɛ kpaa sɔɔ too-
too aterenbi sa ayenbo fɛɛ gɛnɔɔbono a
kolɛ mɔ mɔ. Mɔ-gɛlaarɛ' gɛbono ɔ kya
laarɛ fɛye gikyɔ so mɔ, ɔ wolaa tɔgɛ yɛɛ
ɔ kya laarɛ o' kpe kpaa kpaa fɛye, yɛgɛ iŋ
gyɛ ɔko ne n nyiile mɔ.
18 A keda ɔko kee sun yɛɛ o' buu Taatusi
kpe fɛye asɛ. Ɔ gyɛ nyamesɛ ɔbono Yesu
asonbo akpen pɛwu mɛ dɛ mɔ-ginyen
dɛnsɛ yɛɛ ɔ kya bii tɔgɛ Yesu ɔkalan
konkonsɛ mɔ sa asa. 19 Yesu asonbo akpen
mɔ ne n lɛɛ mɔ de o' buu aye abono a dɛ
aterenbi gɛsun mɔ dɔ mɔ. Gɛsun gɛdɛ
gɛ laa kyu nyisigyi bara Wura Yesu de i'
lɛɛ aye-gɛsalaarɛ nyiile. 20 Mɛ laa kyu
aterenbi belɛ kyu wɔra aye-abaa dɔ gɛnen
mɔ, a kya laarɛ a' kerɛ amɔ so gɛnɔɔbono
ɔko maŋ nyɛ tɔgɛ yɛɛ a gyi amɔ mɔ. 21 Iŋ
gyɛ Wurubuaarɛ wolɛ ne a kya laarɛ o' wu
yɛɛ a gyi gɛsintin. A kya laarɛ anyamesɛ
kee mɛ' wu gɛnen. 22 Imɔso a kya sun asa
anyɔ adɛ fɛye Korinti awura asɛ. Ne a kyu
ɔnyen ɔko bɔla de mɔmɔ kee. A wolaa
daasɛ mɔ kerɛ ilaa kpɛi-kpɛi dɔ ne a wu
yɛɛ ɔ bo ginsi pɛɛrɛ imɔ pɛwu dɔ. Ɔ tansi
sɔɔ fɛye gyi. Imɔso fɛye asɛ gikpe ne n
tiri mɔ don ilaa sɛnsɛ. 23 Asa asa' adɛ dɔ
mɔ, Taatusi ne n gyɛ me, Pɔɔlo, me-nanbo.
Me-rɛ mɔ ne n tɔgɛ Wurubuaarɛ agyɛbi
mɔ sa fɛye mɔ. Asɛnsɛ anyɔ mɔ ne n
gyɛ abono Kirisito asonbo akpen mɔ mɛ
sun mɔ. Mɛ kya kyu nyisigyi bara Kirisito.
24 Imɔso fɛ' kerɛ ɔmɔ so de mɛ' wu yɛɛ fɛ
kya laarɛ mɔmɔ-ilaa. Fɛ' yɛgɛ mɛ' wu yɛɛ
ilaa ibono a kya tɔgɛ ne a kya yen fɛye mɔ
i gyɛ gɛsintin. Fɛ wɔra gɛnen mɔ, Yesu
asonbo akpen sɛnsɛ mɛ laa nu.

9

*Aterenbi Abono F*ɛ Laa Too Sa Aye-Gyuda Awura Mɔ

1 Ne kerɛ faa, iŋ taa baa i tiri yɛɛ n'
ŋmarasɛ fɛye Korinti awura ɔwolɛ yɛɛ fɛ'
too aterenbi sa Yesu asonbo abono mɛ bo
Gyudiya gɛsinkpan so mɔ. 2 N ti wolaa n
nyi ibono i kya wɛ fɛye-nyoro dɔ ibono
fɛ kya laarɛ de fɛ' kpaa ɔmɔ. N wolaa n
dɛ fɛye-ginyen kyu lii gɛnen ilaa idɛ so n
kya tɔgɛ mi-i sa Masadoniya awura gɛrɛ. N
kya tɔgɛ ɔmɔ yɛɛ fɛye Yesu asonbo abono
fɛ bo Akaya gɛsinkpan so mɔ berɛ, kpɛ
kyu lii ko-o sinde ne fɛ wolaa tɔgɛ yɛɛ fɛ
kya laarɛ de fɛ' kpaa Gyudiya awura mɔ.
Fɛye-bɛrɛɛ mɔ gi kyigi Masadoniya awura
sakyɔ ayaa. 3 N kya sun aye-nanboana asa'
adɛ fɛye asɛ de fɛ' wolaa nyɛ baala fɛye-
nyoro yela fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ tɔgɛ ɔmɔ
yɛɛ fɛ laa wɔra mɔ. Meŋ kya laarɛ n' baa
bingiri ɔbonbo mɔmɔ asɛ. 4 Gɛnɔɔbono
nɛ yen fɛye sa Masadoniya awura mɔ,
nengyene fɛɛ mɔmɔ ako mɛ buu me ba

fɛye asɛ ne mɛ baa wu yɛɛ fɛŋ baala mɔ,
me-rɛ fɛye kpini a laa gyi ipeeli. 5 Imɔso
nɛ wu yɛɛ i tiri fɛɛ n' tɔgɛ aye-nanboana
adɛ yɛɛ mɛ' gyangbara me kpaa gyɔ fɛye
ɔwɔlii yɛɛ a laa ba. Imɔso fɛ' wolaa baala
ilaa ibono fɛ ka yela yɛɛ fɛ laa sa ayenbo
mɔ yela. Iŋ sa i' wɔra fɛɛ ɔko ne n nyise
fɛye bun abɔli so. I' wɔra daa yɛɛ fɛye ne
n kyu imɔ kyɛɛ lii fɛye-asen dɔ.
6 Fɛ kya laarɛ fɛ' kpaa ayenbo mɔ, fɛ'
nyingi yɛɛ i dɛ daa fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ kya
duu ilaa mɔ. Fo ɔbono fo duu pii mɔ, fo
laa tɛɛ pii. Ne fo ɔbono mɔ, fo duu gikyɔ
mɔ, fo laa tɛɛ gikyɔ kee. 7 Fɛye ɔkamaasɛ
ɔbono ɔ laa kyɛɛ ilaa mɔ, ɔ' kyɛɛ imɔ
daa gɛnɔɔbono ɔkara ɔ wolaa tɔgɛ mɔ-
gisen dɔ mɔ. Ɔŋ sa ɔ' yɛgɛ i' wɔra fɛɛ
ɔko ne n kya nyise mɔ. Wurubuaarɛ kya
laarɛ nyamesɛ ɔbono ɔ kya kyɛɛ ilaa de
ɔkon mɔ daa. 8 Wurubuaarɛ laa taalɛ
yɛgɛ mɔ-gɛsa gɛ' tu fɛye gikyɔ. Ɔ laa taa
yɛgɛ fɛ' nyɛ ilaa ibono i tiri fɛye pɛwu
owi kamaasɛ, de fɛ' kii nyɛ kpaa abono mɛ
tiri gikpaa mɔ kee bɔla. 9 I dɛ daa fɛɛ
gɛnɔɔbono mɛ ŋmarasɛ yela Wurubuaarɛ
agyɛbi dɔ kyu lii nyamesɛ dɛnsɛ so mɔ.
Mɛ ŋmarasɛ yɛɛ,

"Ɔ kya kyu ilaa dɛnsɛ yɛ sa asa.

Ɔ kya kyɛɛ ayenbo ilaa.

Mɔ-gidɛnsɛ giŋ kya ta ɔkara."

10 Wurubuaarɛ ɔbono ɔ kya sa dɔɔbo ilaa
duusɛ ne ɔ kya sa nyamesɛ ilaa gyisɛ mɔ,
mɔ kee ne nan yɛgɛ fɛye-ilaa tirisɛ i' yii
fɛye-gibaa. Ɔ laa yɛgɛ i' yɛlegɛ de fɛye-
agyan de fɛye-bɛrɛɛ a' ŋan fɛɛ dɔɔbo-lɛɛ
ɔnan. I laa wɔra fɛɛ ilaa gyisɛ ibono i
kya yɛlegɛ nyaakyɔ don ilaa duusɛ ibono
dɔɔbo gi kyu duu mɔ. 11 Ɔ laa yɛgɛ fɛ' nyɛ
ilaa gikyɔ-gikyɔ ɔkpa kamaasɛ so de fɛ' kii
nyɛ wɔra bɛrɛɛ gikyɔ too. Ne owi ɔbono
a laa kyu fɛye-aterenbi abono fɛ dɛ fɛ kya
kpaa ayenbo kperɛ mɔmɔ mɔ, i laa yɛgɛ
mɛ' kyu afaala belɛ kyu sa Wurubuaarɛ.
12 I lii fɛɛ gɛnɔɔbono fɛ laa kpaa ɔmɔ faa,
i laa yɛgɛ Wurubuaarɛ asonbo mɔ mɛ laa
nyɛ ilaa ibono i tiri mɔmɔ mɔ. Ne i laa
kii yɛgɛ asa mɛ laa tansi faala Wurubuaarɛ
mɛ kya kpe mɛ kya ba. 13 Fɛ wɔra bɛrɛɛ
baarɛ ɔnan mɔ, i laa lɛɛ nyiile asa yɛɛ
fɛ sɔɔ Kirisito ɔkalan konkonsɛ mɔ gyi
gɛsintin. Mɛ laa wu gɛnɔɔbono fɛ kya
wɔra fɛye-gisɔɔgyi mɔ so gɛsun mɔ de
gɛnɔɔbono fɛ kya kpaa Gyudiya awura de
asa pɛwu mɔ. Mɛ wu gɛnen mɔ, mɛ laa
lɛɛ Wurubuaarɛ ginyen. 14 Mɛ laa laarɛ
fɛye-ilaa ne mɛ laa dalaa sa fɛye. I lii fɛɛ
Wurubuaarɛ gi tansi sa fɛye ɔsakon kyɔde.
15 Afaala a gyɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ. Ɔ wɔra
bɛrɛɛ sa aye ibono a maŋ taalɛ bii imɔ-
ɔkara tɔgɛ mɔ.

10

*Wurubuaar*ɛ Ikɔ Ɔnan Ne N' Kya Kɔ

1 Nɛ nu ako mɛ kya tɔgɛ yɛɛ nengyene
fɛɛ meŋ bo fɛye asɛ mɔ, n kya yelɛ me-
gɛbelɛnsɛ so ŋmarasɛ fɛye iwolɛ bolonsɛ.
Ne fɛɛ n bo fɛye asɛ mɔ, n kya bara me-
nyoro gɛsɛ kyu gɛnɔ konkonsɛ tɔngɛ de
fɛye. Kirisito ɔbono ɔ bo gisen de buubuu
mɔ ginyen dɔ mɔ, me Pɔɔlo, n dɛ fɛye-
giserɛ. 2 N kya kolɛ fɛye daa, fɛŋ' baa wɔra
ilaa nyɛnyɛn ibono i laa yɛgɛ n' baa yelɛ
me-gɛbelɛnsɛ so fɛye-ansi dɔ. Iŋ bo me
ɔbolɛ yɛɛ n' tɔngɛ agyɛbi bolonsɛ sa fɛye.
Asa abono mɛ kya nyida aye mɔ berɛ ne
nan baa tɔgɛ agyɛbi bolonsɛ sa. Mɛ kpɛ
mɛ dɛ yɛɛ gɛsinkpan so gɛkyena dɛnsɛ
ne n tiri aye ne a kya wɔra Wurubuaarɛ
gɛsun, yɛgɛ iŋ taa gyɛ gɛnen. 3 I bo no
yɛɛ a tɛ gɛsinkpan so berɛ. Iŋ kii i gyɛ
gɛsinkpan so gɛkyena ikɔ ɔnan ne a kya
kɔ faa. Wurubuaarɛ ikɔ ɔnan ne a kya
kɔ. 4 Ne adontɔ abono a dɛ a kya kɔ
Wurubuaarɛ ikɔ idɛ mɔ aŋ gyɛ gɛsinkpan
so lɛɛ adontɔ ɔnan. A gyɛ daa adontɔ
abono Wurubuaarɛ ɔlon bo amɔ dɔ. A
laa taalɛ nyida ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu
mɔ ikyenaten ibono ɔ kya ka gyan imɔ so
mɔ. 5 Aye-adontɔ mɔ a kya nyida akyɔɔlɛ.
A kya nyida daa ilaa kamaasɛ ibono i kya
nyiile imɔ-nyoro ne i kya tii asa ikpa de
mɛŋ baa nyɛ bii Wurubuaarɛ mɔ. Adontɔ
mɔ a kya gyi gɛwɔnsa kamaasɛ so de gɛ'
baa wɔra Kirisito gɛlaarɛ. 6 Nengyene fɛ
nyɛ nu aye-gɛdɛ kpaa logɛ mɔ, a baala
ta de a' biidɛ gisomaanu awura mɔ pɛwu
giso.

*Wurubuaar*ɛ Gi Sa Me Ɔlon De N' Kyu Lɔrɔ Fɛye

7 Fɛ kya kerɛ ilaa daa soso-soso wolɛ.
Nengyene fɛye dɔ ɔko nyi yɛɛ o bingiri
Kirisito sonbo gɛsintin mɔ, o' nyingi yɛɛ
me kee n gyɛ Kirisito sonbo fɛɛ mɔ.
8 Wurubuaarɛ gi sa me ɔlon fɛye so de n'

kpaa fɛye de fɛ' sɛɛ Yesu ɔson mɔ dɔ. Iŋ
gyɛ yɛɛ n' kyu nyida fɛye daa. Imɔso ba-a
ne fɛɛ nɛ taa nyiile me-nyoro ŋmaraa kyu
lii me-ɔlon ɔbono n bo fɛye so mɔ, ipeeli
i maŋ gyi me. 9 Meŋ kya laarɛ i' wɔra
fɛɛ iwolɛ ne nan ŋmarasɛ kyu ŋaala fɛye.
10 Nɛ nu yɛɛ fɛye dɔ ako mɛ kya tɔgɛ yɛɛ
me-iwolɛ ŋmarasɛsɛ i kya gyi ginsi. I bo
duduu ne i bo ɔlon. Mɛ kii wu me gbaa-
gbaa mɔ, mɛ kya kerɛ me fɛɛ meŋ gyɛ
nyamesɛ gbaa' ɔko. Ne mɛ kya kyu me-
ilaa tɔgɛsɛ kee fɛɛ iŋ taa gyɛ ilaa iko. 11 I
kaaborɛ asa abono mɛ kya tɔgɛ gɛnen mɔ
mɛ' bii yɛɛ ilaa ibono meŋ bo fɛye asɛ ne n'
kya ŋmarasɛ fɛye mɔ, nɛ ba fɛye asɛ mɔ,
imɔ kee ne nan wɔra.
12 Asa ako mɛ kya yen mɔmɔ-nyoro yɛɛ
mɔmɔ ne n gyɛ abelɛnsɛ Wurubuaarɛ
gɛsun mɔ dɔ. Aye berɛ a maŋ bii wɔra
gɛnen. A maŋ kyu aye-nyoro kɛserɛ de
ɔmɔ. Mɔmɔ berɛ, mɛ dɛ nyoro ma-a
kɛserɛ de abara, ne mɛ kya kerɛ abara so
de mɛ' nyiile mɔmɔ-nyoro. Imɔ ibono iŋ
gyɛ ɔlaako ginyi. 13 Aye berɛ, a maŋ nyiile
aye-nyoro de i' don gɛsun gɛbono ɔkara
Wurubuaarɛ gi kyu wɔra aye-abaa dɔ mɔ.
Wurubuaarɛ ne n sa aye ɔkpa ne a wɔra
mɔ-gɛsun mɔ kpaa lii fɛye Korinti awura
ɔsowolɛ so. 14 Nkana meŋnan fo fɛye nno
mɔ, imɔ ne ɔko laa nyɛ ɔkpa tɔgɛ yɛɛ n
kya yen me-nyoro giyan. Gɛsintin mɔ mɔ,
aye ne n daa gikpe fɛye gɛsinkpan so kpaa
tɔgɛ Kirisito ɔkalan konkonsɛ mɔ sa fɛye.
15 Imɔso iŋ gyɛ yɛɛ a kya nyiile aye-
nyoro kyu naa de ako-lɛɛ gɛsun so. A maŋ
taa wɔra gɛnen. Aye-ansi a gyan yɛɛ fɛye-
gikagyan gibono fɛ kya ka gyan Yesu so
mɔ gi laa kpɛ gi kya nyaakyɔ gi kya too.
Imɔ ne nan yɛgɛ aye-gɛsun gɛbono a wɔra
fɛye asɛ mɔ gɛ laa nyɛ yɛlegɛ gikyɔ.
16 Gɛnen ne a laa nyɛ tɔgɛ Yesu ɔkalan
konkonsɛ mɔ sa isowolɛ ibono i bo fɛye-
gɛmara mɔ. A wɔra gɛsun nfono mɔ, i maŋ
wɔra ɔko yɛɛ a kya nyiile aye-nyoro kyu
naa de ako-lɛɛ gɛsun gɛbono mɛ wɔra mɔ
so. 17 Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ a kya nyiile
aye yɛɛ, "Ɔbono ɔ laa nyiile mɔ-nyoro mɔ,
ɔ' nyiile mɔ-nyoro daa kyu lii Wurubuaarɛ
so." 18 I lii fɛɛ iŋ gyɛ fo ɔbono fo kya
yen fo-nyoro mɔ ne Wurubuaarɛ laa sɔɔ
fo yɛɛ fo gyɛ nyamesɛ dɛnsɛ. Nyamesɛ
ɔbono Wurubuaarɛ kya yen mɔ mɔ, gɛnen
kaasɛ ne ɔ kya sɔɔ mɔ yɛɛ ɔ gyɛ nyamesɛ
dɛnsɛ.

11

*P*ɔɔlo De Asa Abono Mɛ Kya Penɛ Yɛɛ Mɛ Gyɛ Yesu Isɔɔ Mɔ

1 Ilaa ibono n kya tɔgɛ faa, nba-a iŋ gyɛ
ɔlaako ginyi ilaa mɔ, fɛ' wɔra aniya de fɛ'
nyɛ gisen ŋmaraa sa me. 2 I wɔra fɛɛ n kya
kɔ fɛye so gikengbeli mi-i sa Wurubuaarɛ
ne. Fɛ dɛ fɛɛ ɔkyiifɔ ɔbono me ne n yɛ
mɔ sa ɔnyen. Ɔnyen kolon ɔbono n darɛ
mɔ ne n gyɛ Kirisito. 3 Imɔso idɛ kon i bo
me gifuu yɛɛ fɛɛ gɛnɔɔbono giwɔɔ gi kyu
adawo penɛ Efa mɔ, foŋbii ilaa iko i laa lɛɛ
fɛye-nwɔnsa lii Kirisito so de i' ba yɛɛ fɛŋ
baa kyu gisen dɛnsɛ son Kirisito lii fɛye-
asen dɔ.
4 Asa ako mɛ kya baa tɔgɛ Yesu ilaa sa
fɛye mɔ, fɛ kya bii yɛɛ Yesu banban ɔko
ilaa ne mɛ kya tɔgɛ, abɛɛ mɛ kyu oduduu
ɔko abɛɛ ɔkalan ɔko kpɛi bara fɛye. Fɛ wu
yɛɛ i mɛŋ gyɛ ilaa ibono a wolaa kyu bara
fɛye mɔ ne. Mɔ, fɛ kya nu mɔmɔ asɛ yɛɛ
menɛ? 5 Gɛnen asa abono mɛ kya wɔra
ɔmɔ-nyoro fɛɛ mɔmɔ ne n gyɛ Yesu isɔɔ
gbaa-gbaa. Meŋ kii wu yɛɛ mɛ don me iko
dɔ. 6 Ba-a ne fɛɛ meŋ taa nyi gɛtɔngɛ gbaa
mɔ, ɔlaako ginyi berɛ, n bo. A ti wolaa lɛɛ
imɔ ibono nyiile fɛye dandan ilaa kamaasɛ
dɔ.

*N*ɛ Nyiile Fɛye Yesu Ilaa Mɔ, Meŋ Sɔɔ Fɛye Sɛi

7 Gɛnɔɔbono nɛ tɔgɛ Wurubuaarɛ
ɔkalan konkonsɛ mɔ sa fɛye ne meŋ sɔɔ
fɛye sɛi mɔ, i wɔra fɛɛ nɛ bara me-
nyoro gɛsɛ daa de i' nyɛ diirɛ fɛye. Nɛ
wɔra gɛnen mɔ, nɛ wɔra ilaa nyɛnyɛn ne?
8 Wurubuaarɛ asonbo akpen ako kpɛi ne n
kerɛ me so gɛnen owi ɔbono dɔ. Fo kerɛ
mɔ, i wɔra fɛɛ nɛ yuuri mɔmɔ kyu kpaa
sa fɛye ne. 9 N bo fɛye asɛ ne ilaa i tiri me
mɔ, meŋ nyala fɛye dɔ ɔko. Aye-nanboana
abono mɛ lii Masadoniya ba mɔ ne n kyu
me-ilaa tirisɛ bara me. Imɔso meŋ ti wɔra
gɛsola sa fɛye. Ne nan kpɛ keda gɛnen kyu
i kya kpe. 10 Kirisito gɛsintin ne n' dɛ n kya
tɔgɛ fɛye; maŋ yɛgɛ asa mɛ' kerɛ me so
aberɛ abono n naa n kya tɔgɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi fɛye Akaya nsinkpan so mɔ. Meŋ
kya laarɛ i' ba yɛɛ maŋ nyɛ ginyen kyu
naa de imɔ so. 11 Fɛ nyi yɛɛ menɛ so ne

meŋ kyule yɛɛ fɛ' kerɛ me so mɔ? Fɛ nyi yɛɛ meŋ kya laarɛ fɛye ilaa daa? Iŋ gyɛ gɛnen. Wurubuaarɛ nyi me-gisen dɔ yɛɛ n kya laarɛ fɛye-ilaa.

12 Asa abono mɛ kya nyiile ɔmɔ-nyoro yɛɛ aye-rɛ ɔmɔ a kya wɔra gɛsun ɔkpa kolon so mɔ, mɔmɔ so ne meŋ kya laarɛ fɛ' kerɛ me so mɔ. Gɛnen asa abono mɛ kpɛ mɛ kya laarɛ ɔkpa de mɛ' nyɛ penɛ asa bɔla. Mɔmɔ so mɔ, nan kpɛ keda fɛɛ gɛnɔɔbono n wolaa n dɛ mɔ. 13 Gɛnen asa abono mɛ kya penɛ asa yɛɛ mɛ gyɛ Kirisito isɔɔ. Mɛ kya wɔra gɛsun mɔ, mɛ kya soo asa idoo daa, ne mɛ kya wɔra ɔmɔ-nyoro fɛɛ Kirisito isɔɔ. 14 Ne iŋ kaaborɛ i' dɛ aye-gɛnɔ. I lii fɛɛ ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ gbaa kya kyena keda mɔ-nyoro kyɛɛgɛ, ɔ kya penɛ asa yɛɛ ɔ gyɛ Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔko. ɔ kya penɛ yɛɛ ɔ bo Wurubuaarɛ fatela mɔ dɔ. 15 Imɔso iŋ kaaborɛ i' wɔra aye ilaa pobɔrɔ yɛɛ mɔ-asonbo kee mɛ laa taalɛ keda mɔmɔ-nyoro kyɛɛgɛ penɛ asa yɛɛ mɛ kya wɔra Wurubuaarɛ gɛsintin-lɛɛ gɛsun mɔ. Imɔ-rɛ imɔ-laalaalogɛ mɔ, gikɔka gi dɛ sa ɔmɔ.

Pɔɔlo Kya Wu Awɔrɔfɔɔ Yɛgɛ I Dabɔlɛ I Bo Mɔ Ɔkon

16 N kii mi-i tɔgɛ fɛye ginyɔsɛ yɛɛ iŋ kaaborɛ ɔko ɔ' tɔgɛ yɛɛ meŋ nyi ɔlaako so ne n' kya yen me-nyoro. Ba-a ne ɔko laa taa tɔgɛ yɛɛ meŋ nyi ɔlaako mɔ, kaasɛ mɔ ɔ' nyɛ gisen pii sa me de o' nu ilaa ibono nan tɔgɛ yen me-nyoro mɔ. 17 Iŋ gyɛ Wura Yesu ne n kya yɛgɛ n' da otu yen me-nyoro. Ɔbono ɔŋ nyi ɔlaako mɔ ilaa wɔrasɛ ne i gyɛ. 18 Imɔ gɛnen mɔ, abono mɛ kya yen mɔmɔ-nyoro ansi so ilaa so fafaanan mɔ mɛ nyaakyɔ. Imɔso me kee nan yen me-nyoro sa fɛye ŋmaraa. 19 Fɛ nyi yɛɛ fɛ nyi ɔlaako mɔ, i wonɛ ne fɛ kya nu asa abono mɛ mɛŋ nyi ɔlaako mɔ asɛ? 20 Nɛ wu yɛɛ asa abono mɛ kya kyu fɛye wɔra fɛɛ nbide, abɛɛ kyu lii fɛye so ne mɛ kya gyi, abɛɛ mɛ kya kudi fɛye gyi, abɛɛ mɛ kya wɔra fɛɛ mɔmɔ ne n bo fɛye, abɛɛ mɛ kya da fɛye itan mɔ, fɛ kya nu mɔmɔ asɛ. 21 Aye berɛ, a selɛ, aŋ taalɛ wɔra fɛye gɛnen. Abɛɛ i kaaborɛ i' wɔra me ipeeli yɛɛ meŋ wɔra fɛye gɛnen fɛɛ?

Nengyene ako mɛ kya kerɛ ansi nyi-ile mɔmɔ-nyoro kyu lii ilaa iko so mɔ, me Pɔɔlo nan kerɛ ansi nyiile me-nyoro gɛnen kee. Ɔbono oŋ nyi ɔlaako mɔ ilaa tɔgɛsɛ ne. I kii i tiri yɛɛ n' tɔgɛ imɔ. 22 Nengyene mɛ kya nyiile mɔmɔ-nyoro yɛɛ mɛ gyɛ Isirale awura mɔ, me kee Isirale isa ne n' gyɛ. Mɛ gyɛ Hiiburu awura mɔ, Hiiburu isa ne n' gyɛ kee. Mɛ gyɛ Aberaham gɛsu dɔ mɔ, me kee, gɛnen ne. 23 Mɛ gyɛ Kirisito asonbo mɔ, mi-i me mɔ, n kya son Kirisito don mɔmɔ gbaa. (Mɛ yɛgɛ n kya tɔngɛ fɛɛ ɔbono ɔŋ bo gimu mɔ, yɛgɛ iŋ gyɛ gɛnen.) Nɛ wɔra Kirisito gɛsun don ɔmɔ. N naa n kya tɔgɛ Wurubuaarɛ agyɛbi isowolɛ kpɛi-kpɛi so. Gɛnen so mɔ, asa abono mɛ kya kyo Kirisito ɔson mɔ mɛ tii me de obu, i mɛŋ gyɛ gikolon. Nɛ wu ɔlaawusɛ don asa sɛnsɛ. Mɛ taa me gikpadɔ gifonɛɛ gifonɛɛ. Lɛwu ti taalɛ pɛɛdɛ me belen-belen.

24 Nɛ sɔɔ Gyuda awura giwulibi gibono mɛ kya taa asa oko de saalaa sango mɔ gik-padɔ ginun kerɛ. 25 Mɛ koree me gikpadɔ gisa, ne asa mɛ ti da me abui kee kerɛ. Apoo so akolii belɛ-belɛ a da bun wɔra me gikpadɔ gisa. Imɔ iko dɔ mɔ nɛ sii apoo dɔ toloowi kalaadɛ. 26 Anaa-naa ne n san wɔra me-lɛɛ. Nɛ ti loo ibon bɔlasɛ dɔ lii. Nɛ loo iyu abaa dɔ lii. Me-subuana Gyuda awura de asa abono mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ pɛwu mɛ yɛgɛ nɛ wu gɛnsipɛɛrɛ. Nɛ wu gɛnsipɛɛrɛ isowolɛ belɛ-belɛ dɔ de apen dɔ de apoo dɔ pɛwu. Abono mɛ kya penɛ yɛɛ mɛ gyɛ aye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ mɛ yɛgɛ nɛ wu gɛnsipɛɛrɛ kee.

27 Nɛ nyaadɛ gisisiri wɔra nsun bolonsɛ sa Wurubuaarɛ. Nkɛ nbono meŋ kya nyɛ dɛ gɛnyɛ mɔ ne n kyɔ. Nɛ naa akon de bolefɔ de awo. Meŋ nyɛ agyudɔ gyisɛ abɛɛ gikuru bunsɛ.

28 Ba-a ne a kyu ilaa idɛ pɛwu yela nkan mɔ, i san gɛnɔɔbono n kya kyena de nwɔnsa gɛkɛ kamaasɛ sa Yesu asonbo akpen pɛwu mɔ. Imɔ ibono ne n nyii me fɛɛ gɛsola. 29 Nengyene nɛ nu yɛɛ ɔko gisɔɔgyi gi kya yɔɔ Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ, i kya loo me fɛɛ me ne i gyɛ. Nengyene ɔko gi tɔrɔ Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ, me-gisen dɔ i kya dɛɛ me.

30 I kaaborɛ n' yen me-nyoro faa mɔ, nan kyu ilaa ibono i kya lɛɛ nyiile yɛɛ meŋ bo lon mɔ daa kyu yen me-nyoro.

31 Wurubuaarɛ ne ayenbi a gyɛ mɔ-lɛɛ
gɛkpaa-gɛkpaa. Mɔ ne n gyɛ Wura Yesu
mɔ-sɛ de mɔ-Wurubuaarɛ. Mɔ ne n nyi
yɛɛ iŋ gyɛ abon ne n kya kɛɛ. 32 N
bo Damasikosɛ ɔsowolɛ so mɔ, abɛyin
ɔbelɛnsɛ ɔbono ɔ kya kerɛ ɔsowolɛ mɔ
so sa Wura Aretɛsɛ mɔ gi yɛgɛ mɛ dii
ikpa ibono i dɛ loo ɔsowolɛ mɔ so mɔ mɛ
kya laarɛ me de mɛ' keda. 33 Ako mɔ mɛ
kyu me wɔra gɛkeebii dɔ ne mɛ liirɛ me
de ɔfɛ de gɛkpen gɛbono mɛ yii kyaabɔɔ
ɔsowolɛ mɔ gɛfanserɛ dɔ ne nɛ nyɛ lii
ɔbelɛnsɛ mɔ abaa dɔ.

12

*Ilaa Ibono Yesu Gi L*ɛɛ Nyiile Pɔɔlo Mɔ

1 Nyamesɛ laa yen mɔ-nyoro mɔ iŋ kya
kpaa mɔ de sɛi; i kii i tiri yɛɛ n' yen me-
nyoro de apenɛbo mɔ mɛŋ baa nyɛ penɛ
fɛye. Imɔso nan san tɔgɛ daa ilaa ibono
Wura Yesu gi lɛɛ nyiile me baa kyon mɔ. O
nyiile me ilaa fɛɛ ideri yɛgɛ n kerɛ. 2 Nsi
gudu nnan gɛmara mɔ, ilaa iko i wɔra me.
Nperɛ faa i kya wɔra me fɛɛ i mɛŋ gyɛ
me ne i wɔra gɛnen abɛɛ? I kya nyiile
yɛɛ me-rɛ Kirisito ginyamesɛ kolon so
mɔ, i puru me gikolon faa fiiyu kyu kpe
ko-o Wurubuaarɛ dɔ. I puru me-rɛ me-
nyoro gibi mɔ pɛwu daa fɛɛ, me-oduduu
mɔ wolɛ daa fɛɛ, meŋ taalɛ bii berɛ.
Wurubuaarɛ wolɛ ne n nyi. 3 Ilaa ibono
n kpɛ n nyi mɔ ne n gyɛ yɛɛ i kpɛ puru
me fiiyu kyu kyon kpe Wurubuaarɛ adɛ
ɔkyoolaten. I puru me-rɛ me-nyoro gibi
mɔ pɛwu daa fɛɛ, me-oduduu mɔ wolɛ ne
n kpe fɛɛ, maŋ taalɛ bii. Wurubuaarɛ wolɛ
ne n nyi.

4 I puru me kpe nno gɛnen mɔ, nɛ nu ilaa
ibono iŋ bo ginu ne iŋ bo gitɔgɛ mɔ pɛi ne
nɛ kii ba. 5 Me, Pɔɔlo, ne n wu gɛnen ilaa
idɛ. Iŋ kya sa me ɔkpa yɛɛ n' yen me-nyoro
daa. Yɛgɛ ayenbi a kii kaaborɛ nyamesɛ
ɔbono o wu ilaa idɛ ɔnan mɔ. Mi-i me
mɔ ilaa ibono i kya nyiile yɛɛ meŋ bo lon
me-gibaa so mɔ wolɛ ne nan kyu yen me-
nyoro.

6 Nkana fɛɛ n kya laarɛ n' yen me-nyoro
gbaa mɔ, i maŋ nyiile yɛɛ meŋ nyi ɔlaako.
I laa wɔra gɛsintin daa. Mi-i me mɔ, nɛ
kine imɔ. I lii fɛɛ meŋ kya laarɛ ɔko o' buu
me yɛɛ n gyɛ Wurubuaarɛ isa don ɔkara
ɔbono ɔ kya wu de ansi abɛɛ ɔ kya nu de
aso mɔ.

7 Ilaa gbaa'gbaa ibono Wurubuaarɛ gi
lɛɛ nyiile me mɔ i tansi i nyaakyɔ. Wu-
rubuaarɛ mɛŋ kii ɔ kya laarɛ de n' yii gɛsɛ
n kya nyiile me-nyoro. Imɔso o kyule sa
ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ yɛɛ o' kyu
gilɔ gibono gi dɛ fɛɛ owe ne n bo nyoro
dɔ mɔ too me so. Imɔso gilɔ mɔ gi san
gi kya nyala me giŋ kya sa me ɔkpa de n'
nyiile me-nyoro. 8 Nɛ dalaa kolɛ Wura
Yesu gikpadɔ gisa' yɛɛ i' ta me yɛgɛ. 9 O
kisee tɔgɛ sa me daa yɛɛ, "Gɛnɔɔbono nan
kpɛ mi-i kpaa fo mɔ, i laa wɔra ɔdan sa
fo. I lii fɛɛ isa ɔbono ɔŋ bo lon mɔ dɔ ne
me Wurubuaarɛ ɔlon mɔ kya nyɛ lii gɛwi
kpaa logɛ."

Ɔ tɔgɛ gɛnen faa, i kya wɔra me ɔkon
bɔla yɛɛ n' kyu daa ilaa ibono i kya nyiile
yɛɛ meŋ bo lon me-gibaa so mɔ de n' kyu
yen me-nyoro. Imɔ ne nan yɛgɛ Kirisito-
lɛɛ ɔlon ɔbono ɔ bo mɔ ɔ' nyɛ baa
kyena me dɔ. 10 Imɔso nengyene i gyɛ
daa Kirisito so mɔ, i boran sa me yɛɛ n'
wɔra isa ɔbono ɔŋ bo lon, n' nyɛ asebi, me-
nyoro gi' keda me, asa mɛ' ka me-ansi, de n'
wu gɛnsipɛɛrɛ. I kya nyiile yɛɛ owi ɔbono
meŋ bo lon me-gibaa so mɔ, mɔ-ɔlon dɔ
mɔ, n kya wɔra ɔlon.

*G*ɛlaarɛ' Gɛbono N Bo Sa Fɛye Mɔ Gɛ Nyaakyɔ

11 Ibono nɛ yen me-nyoro faa, ɔbono oŋ
nyi ɔlaako mɔ ilaa wɔrasɛ ne i gyɛ. Mɔ,
fɛye-oyuli dɔ ne i ba gɛnen. Nkana fɛye ne
n kaaborɛ fɛ' yen me. Meŋ taa gyɛ isa ɔko
me-gibaa so berɛ. Yɛgɛ gɛnen asa abono
mɛ kya penɛ yɛɛ mɔmɔ ne n gyɛ Yesu
isɔɔ gbaa-gbaa mɔ mɛŋ taa don me iko dɔ.
12 Wurubuaarɛ ilaa wɔrasɛ ibono i kya lɛɛ
nyiile yɛɛ ɔko gyɛ Yesu ɔsɔɔ gɛsintin mɔ,
me Pɔɔlo nɛ kyu gisen kyu wɔra imɔ fɛye-
ansi dɔ. Ilaa ibono nyamesɛ maŋ taalɛ
wɔra mɔ-gibaa so mɔ, ilaa ibono i kya dɛ
gɛnɔ mɔ, de ilaa ibono i kya lɛɛ nyiile yɛɛ
Wurubuaarɛ ɔlon bo me dɔ mɔ pɛwu, nɛ
wɔra imɔ. 13 Meŋ wu ilaa ibono nɛ wɔra sa
Yesu asonbo akpen sɛnsɛ mɔ ne i don ilaa
ibono nɛ wɔra ne fɛ wu mɔ. Abɛɛ ibono
nɛ ba fɛye asɛ ne meŋ kyule wɔra gɛsola sa
fɛye mɔ, nɛ wɔra fɛye ilaa nyɛnyɛn? To!
Ne i gyɛ ilaa nyɛnyɛn berɛ mɔ, n dɛ fɛye
giserɛ, fɛ' kyu kyɛɛ me.

14 Idɛ kon nan baa laa fɛye gisasɛ. Nɛ
baala ta. Ne idɛ kee maŋ wɔra gɛsola sa
fɛye. Iŋ gyɛ fɛye-atɔ abɛɛ agyudɔ ne n
tiri me. Fɛye gbaa-gbaa ne n tiri me. Iŋ
gyɛ nbii ne n kya sa mɔmɔ-akorogɛbo ilaa
tirisɛ. Akorogɛbo ne n kya sa mɔmɔ-biana
ilaa tirisɛ. 15 Gɛnen kee ne i bo me ɔkon
yɛɛ n' lɛɛ ilaa ibono n bo mɔ kyu sa fɛye
de n' kyu me-nyoro kee kyu sa fɛye. Imɔso
gɛlaarɛ' gɛbono n bo sa fɛye mɔ gɛ kya
nyaakyɔ gɛ kya too ɔfaanan mɔ, fɛye-lɛɛ
gɛlaarɛ' gɛbono fɛ bo sa me mɔ gɛ laa kii
kɔɔgɛ daa? 16 Fɛ laa kyule tɔgɛ gɛsintin
yɛɛ meŋ wɔra gɛsola sa fɛye abɛɛ fɛ laa
tɔgɛ yɛɛ n' nyi gisɛɛ ne nɛ kyu npenɛ kyu
kudi fɛye gyi daa fɛɛ? To. 17 Abɛɛ fɛ wu
yɛɛ asa abono nɛ sun fɛye asɛ mɔ dɔ ɔko
gi kudi fɛye kyu bara me nɛ gyi daa? 18 Me
ne n kolɛ Taatusi yɛɛ o' kpe fɛye asɛ, ne
nɛ sun aye-nanbo ɔko yɛɛ o' buu mɔ kpe.
Abɛɛ fɛ nyi yɛɛ Taatusi gi kudi fɛye gyi?
Me n nyi ibono me-rɛ mɔ-nwɔnsa de aye-
anaabi a gyɛ gikolon.

19 Imɔso baa lii de ndɛ' fɛ kya nu aye-
ilaa tɔgɛsɛ mɔ, fɛ nyi yɛɛ a kya tɔgɛ
a kya yelɛ aye-nyoro gɛmara daa? Aye-
nanboana laarɛsɛ, iŋ gyɛ gɛnen. A nyi
ibono Wurubuaarɛ kya wu aye. Kyu naa
de aye-rɛ Kirisito ginyamesɛ kolon mɔ so
ne a kya tɔngɛ. Ilaa kamaasɛ ibono a tɔgɛ
mɔ, a kya tɔgɛ daa de fɛ' nyɛ sɛɛ Yesu
ɔson mɔ dɔ too.

20 I bo me gifuu yɛɛ n' baa kii ba fɛye
asɛ mɔ, fɛ laa wɔra fɛɛ asa abono ɔnan
meŋ kya laarɛ mɔ, ne foŋbii fɛye mɔ, fɛ
laa wu me mɔ, nan wɔra isa ɔbono ɔnan
fɛŋ kya laarɛ mɔ. Foŋbii n' baa kii ba mɔ,
ibiidɛ i bo fɛye dɔ, fɛ bo gɛlaaloo, fɛ bo
ginyadon foro-foro, fɛ kya laarɛ me-nkon
me n' nyɛ, fɛ kya saalɛ asa, fɛ kya nyida
abara, fɛ kya nyiile fɛye-nyoro, ne fɛye-
gɛkyena dɔ ilaa i kpɛ i dɛ giyan-giyan. 21 I
bo me gifuu yɛɛ foŋbii, nan kii baa mɔ, me-
Wura Wurubuaarɛ laa bara me gɛsɛ fɛye-
ansi dɔ de osulon. Foŋbii asa abono mɛ
wɔra ilaa nyɛnyɛn ne mɛŋ ti nu mɔmɔ-
nyoro gɛsɛ mɔ mɛ laa yɛgɛ me n' su.
Iko mɔ, mɛ wɔra ilaayan, abɛɛ mɛ laarɛ
agyibara, mɛ wɔra ilaa kankaran, ne mɛŋ
ti kyɛɛgɛ mɔmɔ-nwɔnsa.

13

*M*ɛŋ Taa Yɛgɛ Mɔ, Nan Biidɛ Ɔmɔ-Giso
Kon

1 Me-gisasɛ ne nan kii ba fɛye asɛ faa.
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ ako a kya nyiile
yɛɛ i tiri yɛɛ asa anyɔ abɛɛ asa' nnɔ gi'
wɔra gikolon nbɛlɛ dɔ pɛi de a' lɔɔ bun
ɔko gipuɛɛ. 2 Owi ɔbono nɛ kpaa laa fɛye
ginyɔsɛ mɔ nɛ wolaa ka sa asa abono mɛ
wɔra ilaa nyɛnyɛn de asɛnsɛ mɔ pɛwu.
Ibono meŋ bo fɛye asɛ faa mɔ, fɛ' yɛgɛ
mɔmɔ-aso a' nu yɛɛ nengyene nɛ kii ba
ne mɛŋ ti yɛgɛ mɔ, nan biidɛ ɔmɔ-giso
kon. 3 Iŋ gyɛ gɛnen ne fɛ kya laarɛ mɔ?
Iŋ gyɛ fɛ kya laarɛ fɛ' wu bii yɛɛ Kirisito
ne n kya tɔngɛ naa de me so? Fɛ nyi yɛɛ
Kirisito meŋ bo ɔlon de ɔ' taalɛ wɔra fɛye
ilaa kamaasɛ ibono ɔ kya laarɛ mɔ? Ɔ
tansi ɔ bo lon fɛye so. 4 I bo no yɛɛ kyu
naa de Kirisito anyamesɛ gidebi gibono giŋ
bo lon mɔ so ne o wu' lɛwu oyii mɔ so.
Wurubuaarɛ ɔlon dɔ mɔ, o kii ɔ tɛ de ansi.
Gɛnen ne n gyɛ aye kee faa. Aŋ bo lon fɛɛ
Kirisito-lɛɛ mɔ. Yɛgɛ a kii a bo ɔlon de a'
taalɛ fɛye. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon dɔ
mɔ aye-rɛ Kirisito a tɛ dabɔlɛ.

5 Fɛ' kerɛ fɛye-asen dɔ yɛɛ fɛ san fɛ dɛ
gisɔɔgyi gibono fɛ bo sa Yesu mɔ? Fɛ mɛŋ
nyi yɛɛ Yesu Kirisito tɛ fɛye dɔ? Abɛɛ fɛye
berɛ fɛ wɔra awɔrafuɛ daa fɛɛ? 6 Nɛ sɔɔ
gyi yɛɛ fɛ laa wu me bii yɛɛ me berɛ, meŋ
wɔra awɔrafuɛ.

7 N kya dalaa n kya kolɛ Wurubuaarɛ
yɛɛ ɔŋ sa ɔ' yɛgɛ fɛ' wɔra ilaa nyɛnyɛn.
Iŋ gyɛ me-lɛɛ ayenbi so ne n' kya tɔgɛ
gɛnen. N kya laarɛ daa yɛɛ fɛ' wɔra ilaa
ibono i boran sa Wurubuaarɛ mɔ. Ba-a
ne asa mɛ' taa nyida me yɛɛ n kya son
Wurubuaarɛ giyan mɔ, i boran sa me.
8 Me berɛ, maŋ taalɛ wɔra sɛi de i' tii
Wurubuaarɛ gɛsintin mɔ ɔkpa. N kya
wɔra daa ilaa ibono i laa bugi ɔkpa sa
Wurubuaarɛ gɛsintin ilaa mɔ. 9 Nengyene
fɛɛ fɛ bo lon fɛ yelɛ fɛye-ayaa so Yesu
ɔson mɔ dɔ, ne nɛ wɔra fɛɛ meŋ baa n bo
ɔlon fɛye so mɔ, i laa wɔra me ɔkon daa.
Ilaa ibono n kya dalaa mɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛ'
sɛɛ Yesu ɔson mɔ dɔ kpaa logɛ.

10 Imɔso ne fɛ wu yɛɛ owi ɔbono meŋ
bo fɛye asɛ mɔ, nɛ ŋmarasɛ fɛye ɔwolɛ
baarɛ ɔnan mɔ. Meŋ kya laarɛ n' baa tu
fɛye de n' kyu ɔlon ɔbono Wura Yesu gi sa

me fɛye so mɔ kyu wɔra fɛye ipeeli. Ɔ sa me ɔlon fɛye so daa de n' kpaa fɛye de fɛ' sɛɛ mɔ-ɔson mɔ dɔ. Iŋ gyɛ yɛɛ n' yɛgɛ i' yɔɔ fɛye-nyoro daa.

*Agy*ɛbi Laalaalogɛ

11 Aye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ, a laa sin gɛrɛ, a kya faala fɛye. Fɛ' yɛgɛ Wurubuaarɛ ɔ' lɔrɔ fɛye-gikyenabi kpaa logɛ. Fɛ' nu me-ɔwolɛ baarɛ ilaa gɛsɛ sa me. Fɛ' tɔgɛ kyule abara, de fɛ' kyu gisen yuuli kyu kyena de abara. Fɛ wɔra gɛnen mɔ, fɛye-rɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo gɛsalaarɛ ne ɔ gyɛ gisen yuuli gɛmu mɔ fɛ laa kyena.

12 Fɛ' kyu gɛnyi-abi afaala faala abara fɛɛ gɛnɔɔbono i kaaborɛ Yesu asonbo mɛ' faala abara mɔ. 13 Yesu asonbo abono mɛ bo aye asɛ mɔ pɛwu mɛ kya faala fɛye.

14 Aye-Wura Yesu Kirisito gitolon, Wurubuaarɛ gɛsalaarɛ, de gɛnɔ kolon gɛbono Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kya sa asa mɔ i' kyena fɛye pɛwu dɔ.

Pɔɔlo Ɔwolɛ Ɔbono Ɔ Ŋmarasɛ Bunge

Galati Awura Mɔ

*Yesu Ɔs*ɔɔ

1 Me Pɔɔlo ɔbono n gyɛ Yesu ɔsɔɔ
mɔ ne n kya ŋmarasɛ fɛye gɛnen ɔwolɛ
baarɛ faa. Iŋ gyɛ anyamesɛ ne n lɛɛ
me abɛɛ anyamesɛ ne n sun me yɛɛ n'
wɔra Yesu ɔsɔɔ. I gyɛ daa Yesu Kirisito
de mɔ-sɛ Wurubuaarɛ ɔbono o kyingi mɔ
lii ibuni dɔ mɔ ne n sun me. 2 Me-rɛ me-
nanboana abono a kya son Yesu gɛrɛ mɔ
pɛwu ne n dɛ ɔwolɛ baarɛ a kya bunge
fɛye Yesu asonbo akpen abono fɛ bo Galati
gɛsinkpan so mɔ. 3 Aye-sɛ Wurubuaarɛ
de aye-Wura Yesu Kirisito mɛ' sa fɛye so
gɛwɔnsa dɛnsɛ de mɛ' sa fɛye gisen yuuli.
4 Yesu ne n kyu mɔ-nyoro kyɛɛ ne o wu' sa
aye de a' nyɛ aye-nyoro lii ndɛ' asa adɛ ilaa
nyɛnyɛn giwɔra dɔ. Aye-sɛ Wurubuaarɛ
gɛlaarɛ dɔ ne Yesu gi wɔra gɛnen ilaa
idɛ. 5 Nyisigyi ɔ' wɔra Wurubuaarɛ-lɛɛ
gɛkpaa-gɛkpaa! I' ba gɛnen.

Kirisito Ɔkalan

6 I kya dɛ me-gɛnɔ yɛɛ fɛ ti kpɛ fa-a
taa Wurubuaarɛ fa-a yɛgɛ kusaa gɛnen.
Mɔ ne n tɔgɛ fɛye yɛɛ fɛ' baa nyɛ mɔ-
amɔlɛgɛ abono ɔ kyɛɛ fɛye kyu naa de
Kirisito so mɔ. Fɛye mɔ fɛ kii fɛ kya
nu daa de ɔkalan ɔko kpɛi. 7 Nɛ tɔgɛ
gɛnen faa, gɛsintin ne n gyɛ yɛɛ iŋ bo
ɔkalan konkonsɛ banban ɔko. Asa ako
mɔ mɛ kya kpadɛɛ fɛye-nwɔnsa dɔ mɛ
kya laarɛ de mɛ' kyɛɛgɛ Kirisito ɔkalan
konkonsɛ mɔ. 8 Imɔso ba-a nengyene aye
abɛɛ Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ne n kpelegɛ lii
Wurubuaarɛ dɔ ba baa tɔgɛ fɛye ɔkalan
ɔbono ɔŋ kyena de ɔbono a wolaa buu sa
fɛye mɔ, kaasɛ mɔ mɔ-rɛ Wurubuaarɛ
abaa anyɔ. 9 Fɛɛ gɛnɔɔbono a wolaa tɔgɛ
fɛye mɔ, idɛ kon n kii mi-i tɔgɛ mi-i sa
fɛye yɛɛ ɔkamaasɛ ɔbono ɔ kya tɔgɛ
fɛye ɔkalan kyu lii Yesu so ne ɔŋ kyena
de ɔkalan ɔbono fɛ wolaa nu lii aye asɛ
mɔ, kaasɛ mɔ mɔ-rɛ Wurubuaarɛ abaa
anyɔ. 10 Nɛ tɔgɛ imɔ idɛ gɛnen faa,
anyamesɛ ginsi ne n' kya laarɛ n' gyi abɛɛ
Wurubuaarɛ ginsi ne n' kya laarɛ n' gyi
daa? Fɛ kya kerɛ faa, n kya tɔgɛ daa
ilaa ibono i laa wɔra anyamesɛ ɔbolɛ mɔ
abɛɛ? Naafo n kya kerɛ daa ilaa ibono i laa
wɔra anyamesɛ ɔbolɛ pɛi de n' lɔɔ wɔra
me-ilaa mɔ, nkana Yesu Kirisito mɛŋ gyɛ
me-wura ne.

*G*ɛnɔɔbono Pɔɔlo Gi Baa Wɔra Yesu
Ɔsɔɔ Mɔ

11 Me-nanboana Yesu asonbo, n kya
laarɛ de fɛ' bii yɛɛ Yesu ɔkalan konkonsɛ
ɔbono nɛ lɛɛ tɔgɛ sa fɛye mɔ mɛŋ
gyɛ nyamesɛ-lɛɛ ɔkalan. 12 I mɛŋ gyɛ
nyamesɛ asɛ ne nɛ nu ɔkalan mɔ lii.
Iŋ gyɛ nyamesɛ ne n nyiile me. Yesu
Kirisito ne n lɛɛ ɔkalan baarɛ gɛwi nyiile
me. 13 Fɛ nu ilaa ibono nkana n kya wɔra
owi ɔbono n kya son Wurubuaarɛ kyu naa
de me-naanaana Gyuda awura itiibilaa so
mɔ. N' buu sa fɛye yɛɛ nɛ ka asa abono
mɛ kya son Wurubuaarɛ kyu naa de mɔ-
bi Yesu so mɔ ansi gikyɔ. Nɛ laarɛ fɛɛ
nkana n' nyida gɛnen asa mɔ mɔmɔ-rɛ
mɔmɔ-ɔson mɔ. 14 Nkana n kya wɔra
aye Gyuda awura ilaa wɔrasɛ imɔ-ɔkpa
so don me-gikoso dɔ Gyuda awura sakyɔ.
Aye-naanaana itiibi ilaa mɔ i gyi me-gimu
gɛnen owi ɔbono dɔ. 15 Dabɔlɛ ibono nɛ
ka Wurubuaarɛ mɔ-rɛ mɔ-bi mɔ asonbo
adɛ ansi faa, pɛi de i' lɔɔ korogɛ me mɔ,
Wurubuaarɛ gi wolaa lɛɛ me yela. Ɔ sa me
so gɛwɔnsa dɛnsɛ ne ɔ tɔgɛ me yɛɛ n' son
mɔ-rɛ mɔ-bi mɔ. 16 I wɔra Wurubuaarɛ
ɔbolɛ yɛɛ ɔ' lɛɛ mɔ-bi Yesu nyiile me de
n' naa n kya tɔgɛ ɔkalan konkonsɛ kyu lii
mɔ-bi mɔ so sa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda
awura mɔ. Wurubuaarɛ gi kpɛ lɛɛ mɔ-bi
mɔ nyiile me mɔ, meŋ kpe isa asɛ yɛɛ o'
nyiile me Yesu ilaa. 17 Meŋ kpe Gyɛrusalem
kpaa wu abono mɛ gyangbara me wɔra
Yesu isɔɔ mɔ. Nɛ kpɛ koso naa daa kyon
kpe Arabiya gɛsinkpan so, ne nɛ kii baa
kyon kpe Damasikosɛ ɔsowolɛ so. 18 Nsi
nsa gɛmara pɛi ne nɛ baa kpe Gyɛrusalem
kpaa faala Piita ne a nyɛ bii abara. Nɛ kpe
gɛnen mɔ, nkɛ gudu nnun ne nɛ kyena mɔ
asɛ nno. 19 Meŋ wu Yesu isɔɔ asɛnsɛ mɔ
baa bɔla, gɛnen mɔ, Gyeemesi aye-Wura
Yesu mɔ-tedɛ mɔ wolɛ. 20 Ilaa ibono n kya
ŋmarasɛ mi-i sa fɛye faa, Wurubuaarɛ nyi
yɛɛ meŋ kya kɛɛ abon. I gyɛ daa gɛsintin.
21 Imɔ gɛmara mɔ, nɛ kyon kpe Siiriya de
Silisiya nsinkpan so.

22 Gɛnen owi ɔbono pɛwu mɔ, Yesu
asonbo akpen abono a bo Gyudiya

gɛsinkpan so mɔ mɛ mɛŋ nyi me de ansi. 23 Mɛ kya nu me-ilaa de aso daa yɛɛ, “Ɔnyen ɔbono nkana ɔ kya ka aye Yesu asonbo mɔ ansi mɔ, idɛ kon kerɛ, mɔ mɔ ne n kii ɔ kya tɔgɛ Yesu ɔkalan konkonsɛ ɔbono ɔ laarɛ mɔ-inyidaten mɔ ɔ sa asa mɔ.” 24 Me-ilaa idɛ i yɛgɛ mɛ yen Wurubuaarɛ.

2

Pɔɔlo Gi Kpe Yesu Asonbo Abelɛnsɛ Asɛ Gyɛrusalem

1 Nsi gudu nnan gɛmara mɔ, nɛ kii kpe Yesu asonbo mɔ asɛ Gyɛrusalem. Me-rɛ Banabasɛ ne n kpe. A kya kpe mɔ, nɛ kyu Taatusi buu me-nyoro. 2 Wurubuaarɛ ne n lɛɛ nyiile me yɛɛ n' kii kpe nno. Nɛ kpe mɔ, nɛ kpaa nyiile mɔmɔ Yesu ɔkalan konkonsɛ ɔbono n dɛ mi-i tɔgɛ mi-i sa asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ. Abono yɛɛ mɔmɔ ne n gyɛ abelɛnsɛ mɔ, nɛ yɛgɛ me-rɛ ɔmɔ a gyan aye-wolɛ. Nɛ laarɛ yɛɛ gɛnen abelɛnsɛ mɔ mɛ' nu me-gɛsun mɔ gɛsɛ de iŋ sa i' ba yɛɛ Yesu ɔkalan mɔ gɛsun gɛbono n kya wɔra faa de mɔ-gɛsun gɛbono nan kii wɔra mɔ gɛ' wɔra giyan. 3 Nɛ kpe abelɛnsɛ adɛ asɛ gɛnen mɔ, ba-a me-nanbo Taatusi ɔbono me-rɛ mɔ a naa ne ɔ mɛŋ gyɛ Gyuda isa mɔ, abelɛnsɛ mɔ ɔko-rɛ ɔko mɛŋ nyise mɔ yɛɛ ɔ' ten mɔ-giwɔrɛ aye Gyuda awura itiibilaa ɔkpa so.

4 Pɛi de n' kpe Gyɛrusalem mɔ, asa abono mɛ kya penɛ yɛɛ mɛ kya son Yesu mɔ ako mɛ baa loo aye Yesu asonbo mɔ dɔ de mɛ' nyɛ baa kerɛ aye-akyenabi de gɛnɔɔbono a nyɛ aye-nyoro kyu lii Kirisito Yesu so mɔ. Mɛ baa loo aye dɔ gɛnen mɔ, mɛ kya laarɛ daa fɛɛ a' gyi aye Gyuda awura itiibilaa de nbara mɔ pɛwu ɔkpa so kee aye Yesu ɔson mɔ dɔ de a' kii wɔra fɛɛ nbide sa nbara mɔ. 5 Kyu lii fɛye so mɔ, a mɛŋ kyule gɛnen asa abono. A kine mɔmɔ-lɛɛ de fɛ' nyɛ nu gɛsintin-lɛɛ ɔkalan konkonsɛ kyu lii Yesu so.

6 Nɛ kpe abono yɛɛ mɔmɔ ne n gyɛ abelɛnsɛ Yesu asonbo mɔ dɔ mɔ asɛ mɔ, meŋ nyɛ ilaa nyiilesɛ pobɔrɔ iko lii ɔmɔ asɛ. (Nɛ taa terɛ mɔmɔ yɛɛ abelɛnsɛ faa, asa abono ɔnan mɛ gyɛ mɔ lɛɛ iŋ tiri me. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ mɛŋ kya kerɛ asa ansi so.) To. Fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ tɔgɛ faa, gɛnen abelɛnsɛ mɔ mɛ mɛŋ kyu sɛi kyu bɔla me-lɛɛ anyiilebi mɔ so. 7 Mɛ wu me bii yɛɛ Wurubuaarɛ ne n kyu Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ kyu wɔra me-abaa dɔ de n' lɛɛ mɔ nyiile asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ fɛɛ gɛnɔɔbono o kyu gɛnen ɔkalan baarɛ kee wɔra Piita abaa dɔ de ɔ' lɛɛ mɔ nyiile Gyuda awura mɔ. 8 (I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ wɔra gɛsun kyu naa de Piita so ne ɔ nyɛ wɔra Yesu ɔsɔɔ sa Gyuda awura mɔ, gɛnen Wurubuaarɛ kolon ɔbono kee ne n wɔra gɛsun kyu naa de me so ne nɛ wɔra Yesu ɔsɔɔ sa asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ.)

9 Abelɛnsɛ mɔ mɛ nyɛ wu bii yɛɛ Wurubuaarɛ ne n kpaa me ne nɛ wɔra Yesu ɔsɔɔ sa asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ gɛnen. Imɔso Gyeemesi, Piita, de Gyɔn, abono yɛɛ mɔmɔ ne n gyɛ nkpara sa Yesu ɔson mɔ, mɛ kɔɔlɛ kyule yɛɛ me-rɛ Banabasɛ de mɔmɔ pɛwu a gyɛ daa nyamesɛ kolon gɛsun mɔ dɔ. Imɔso aye mɔ, a' kpe abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ asɛ de mɔmɔ mɔ mɛ' kpe Gyuda awura mɔ asɛ. 10 Mɛ tɔgɛ aye yɛɛ a' wolaa nyingi de a' kpaa ayenbo. Gɛnen ilaa ibono kee ne nɛ wolaa kyu too me-nyoro so n kya wɔra.

Pɔɔlo Gi Tɔgɛ Piita Yɛɛ Ilaa Ibono Ɔ Wɔra Mɔ Iŋ Kyena

11 Owi ɔbono Piita gi ba Antiyoki mɔ, ilaa ibono ɔ wɔra nno mɔ berɛ, iŋ kyena. Imɔso nɛ tɔgɛ tigi mɔ. 12 I kya nyiile yɛɛ nkana mɔ-rɛ Yesu asonbo abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ mɛ kya kyena wɔra abaa gyi dabɔlɛ kanpɛ. Ɔ bo nno mɔ, mɔ-nanboana Gyuda awura abono mɛ gyɛ Gyeemesi adɛ mɔ ako mɛ kpe mɔ asɛ. Mɛ kpe mɔ asɛ gɛnen mɔ, ɔ tɛɛ mɔ-nyoro lii abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ dɔ. Ɔŋ baa o kyule mada de ɔmɔ. I kya nyiile yɛɛ abono mɛ kpe mɔ asɛ mɔ mɛ kpɛ mɛ dɛ daa yɛɛ ɔbono ɔ mɛŋ gyɛ aye Gyuda isa mɔ laa ten giwɔrɛ de o' gyi Gyuda awura nbara so pɛi de ɔ' taalɛ son Yesu ɔkpa so. Piita selɛ asa adɛ gifuu so ne ɔ tɛɛ mɔ-nyoro gɛnen.

13 Gyuda awura sɛnsɛ abono mɛ kya son Yesu mɔ mɛ wu gɛnen mɔ, mɔmɔ kee mɛ yii gɛsɛ mɛ kya taa gɛsintin ɔkpa mɔ ma-a yɛgɛ, kaaborɛ i yɛgɛ Banabasɛ

gbaa gi buu mɔmɔ-lɛɛ ɔkpa mɔ. [14] Mi-i me mɔ, nɛ wu ibono mɛŋ kya naa ntintin gɛnɔɔbono i kya kyena de Yesu gɛsintin ɔkalan konkonsɛ mɔ. Imɔso nɛ taasɛ Piita Yesu asonbo mɔ pɛwu ansi dɔ yɛɛ, "Fo-o fo mɔ, fo gyɛ daa Gyudanyen ne fo taa Gyuda awura akyenabi mɔ yɛgɛ ne fo san fo tɛ daa fɛɛ asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ. Mɔ, nnɛ so ne fo laa taalɛ nyise abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ de mɛ' kyena Gyuda awura akyenabi? [15] Gɛkorogɛ dɔ mɔ, me-rɛ fo Piita a gyɛ daa Gyuda awura. A mɛŋ gyɛ asa sɛnsɛ abono mɛ mɛŋ wolaa mɛ nyi Wurubuaarɛ agyɛbi ne mɛ kya fuɛ Wurubuaarɛ ɔkpa mɔ. [16] Aye gbaa-gbaa a nyɛ bii yɛɛ i mɛŋ gyɛ aye Gyuda awura itiibilaa mɔ abɛɛ nbara mɔ so gigyi ne nan yɛgɛ Wurubuaarɛ o' kyu nyamesɛ yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran. I gyɛ daa gikagyan gibono nyamesɛ laa ka gyan Yesu Kirisito so mɔ. Imɔso ne aye gbaa-gbaa kee a ka gyan Yesu Kirisito so de Wurubuaarɛ o' kyu aye yɛɛ aye-asen dɔ i boran kyu naa de aye gɛnen gikagyan gibono so. I mɛŋ gyɛ aye Gyuda awura itiibilaa mɔ gigyi so. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yɛɛ ɔ maŋ kyu nyamesɛ yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran kyu lii itiibilaa abɛɛ nbara so gigyi."

*Ɔkalan Konkons*ɛ Ɔbono Pɔɔlo Kya Nyiile Asa Mɔ

[17] Gɛnɔɔbono aye-ansi a gyan yɛɛ Wurubuaarɛ laa kyu aye yɛɛ aye-asen dɔ i boran kyu naa de aye-rɛ Kirisito ginyamesɛ kolon mɔ so mɔ, i yɛgɛ aye gbaa-gbaa a bingiri abono mɛŋ kya gyi Gyuda awura itiibilaa mɔ so. Imɔso a taa itiibilaa yɛgɛ de Wurubuaarɛ o' kyu aye yɛɛ aye-asen dɔ i boran faa mɔ, a wɔra ilaa nyɛnyɛn ne? Kirisito kya yɛgɛ asa mɛ' wɔra ilaa nyɛnyɛn? Kuaa, iŋ gyɛ gɛnen! [18] Nengyene n nyi yɛɛ ilaa idɛ iŋ boran sa me ne nɛ kine imɔ, ne nɛ kii kpaa kyu imɔ mɔ, nɛ lɛɛ me-nyoro nyiile yɛɛ n gyɛ ilaa nyɛnyɛn ɔwɔrabo ne. [19] Imɔ gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ nkana n kya gyi Gyuda awura itiibilaa so, ne Wurubuaarɛ mɛŋ kyu me yɛɛ me-gisen dɔ i boran. Imɔso i wɔra fɛɛ nɛ wu' lii itiibilaa mɔ dɔ. Meŋ baa n tɛ sa itiibilaa mɔ de n' san nyɛ kyena sa daa Wurubuaarɛ. [20] Nɛ taa tɔgɛ yɛɛ nɛ wɔra fɛɛ nɛ wu' faa mɔ, i wɔra daa fɛɛ me-rɛ Kirisito pɛwu ne mɛ da aŋanbi oyii so mɔɔ gikolon. Iŋ baa i gyɛ me ne n' tɛ. Yesu Kirisito ne n san ɔ tɛ me dɔ. Wurubuaarɛ mɔ-bi Yesu ɔbono ɔ laarɛ me-ilaa ne o wu' sa me mɔ so ne n' kya ka gyan de n' nyɛ n tɛ gɛkyena gɛbono n tɛ faa. [21] Gidɛnsɛ gibono Wurubuaarɛ gi wɔra sa anyamesɛ mɔ, maŋ kyu gimɔ yɛɛ giŋ gyɛ sɛi. Ne fɛɛ i gyɛ gɛsintin yɛɛ Wurubuaarɛ kya kyu nyamesɛ yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran kyu naa daa de itiibilaa gigyi so mɔ, nkana lɛwu ɔbono Yesu Kirisito gi baa wu' sa anyamesɛ faa, nkana giyan ne.

3

*An*ɛ Ne N Penɛ Fɛye?

[1] Fɛye Galati awura, anɛ ne n penɛ fɛye daa? Fɛ mɛŋ nyi ɔlaako. Nɛ wolaa kaala nyiile fɛye gɛnɔɔbono Yesu Kirisito gi wu' lɛwu oyii so sa fɛye mɔ. Sɛi mɛŋ ŋara fɛye. [2] Imɔso n' taasɛ fɛye ilaa kolon idɛ: Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi daa giba fɛye so mɔ, fɛ nyi yɛɛ ibono fɛ kya gyi nbara mɔ so mɔ daa? Iŋ gyɛ ibono fɛ nu Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ ne fɛ ka gyan mɔ so mɔ daa? [3] Fɛ mɛŋ nyi ɔlaako daa do-o? Ibono fɛ yii gɛsɛ kanpɛ de Wurubuaarɛ Oduduu mɔ, fɛ laa san kyu fɛye anyamesɛ-lɛɛ ɔlon daa kyu logɛ? [4] Ibono pɛwu fɛ wu ɔlaa sa Yesu ɔson mɔ faa mɔ, fɛ kya laarɛ fɛ' wɔra awɔrafuɛ? Imɔso i gyɛ gɛsintin yɛɛ fɛ laa wɔra awɔrafuɛ? [5] Gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ kpɛ ɔ dɛ mɔ-Oduduu mɔ ɔ kya sa fɛye ne ɔ kya wɔra ilaa ibono i kya lɛɛ mɔ-ɔlon nyiile fɛye mɔ, fɛ nyi yɛɛ fɛye-nbara gigyi so ne ɔ kya wɔra imɔ gɛnen? Iŋ gyɛ Yesu ilaa ibono fɛ nu ne fɛ ka gyan mɔ so?

[6] Fɛ' taa kerɛ aye Gyuda awura ɔnaana gyangbarasɛ ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Aberaham mɔ ilaa. Wurubuaarɛ agyɛbi ako a tɔgɛ yɛɛ,

"Aberaham gi ka gyan Wurubuaarɛ so.
Ne mɔ-gikagyan gibono so mɔ,
Wurubuaarɛ gi kyu mɔ yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran."

[7] Imɔso i kaaborɛ fɛ' bii yɛɛ asa abono mɛ kya ka gyan Wurubuaarɛ so mɔ, mɔmɔ ne n gyɛ Aberaham mɔ-naanaana gɛsintin. [8] Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ kee a kya tɔgɛ gikagyan gidɛ so ilaa. Wurubuaarɛ wolaa o nyi yɛɛ ɔ laa kyu abono mɛ mɛŋ gyɛ

Gyuda awura mɔ kee yɛɛ mɔmɔ-asen
dɔ i boran kyu naa de mɔmɔ-gikagyan
gibono mɛ laa ka gyan mɔ Wurubuaarɛ
so mɔ. I bo Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ
yɛɛ Wurubuaarɛ gi wolaa tɔgɛ mɔ-ɔkalan
konkonsɛ mɔ yela sa Aberaham yɛɛ,
"Kyu naa de fo so mɔ, nan yuule nsinkpan
kpɛi-kpɛi pɛwu so asa."
9 Imɔso lii nfono mɔ a laa bii yɛɛ Wu-
rubuaarɛ kya yuule nyamesɛ kamaasɛ
ɔbono ɔ kya ka gyan Wurubuaarɛ so mɔ
kyu dabɔlɛ de Aberaham ɔbono ɔ wolaa
ka gyan Wurubuaarɛ so mɔ.

*Ɔko-r*ɛ Ɔko Maŋ Taalɛ Gyi Nbara Mɔ Pɛwu So

10 I bo Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ,
"Ɔbono ɔŋ kya wɔra ilaa kamaasɛ
ibono Wurubuaarɛ nbara mɔ gi kya
nyiile
fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ ŋmarasɛ Wurubuaarɛ
nbara ɔwolɛ dɔ mɔ,
gɛnen kaasɛ mɔ mɔ-rɛ Wurubuaarɛ
abaa anyɔ."
Ɔko-rɛ ɔko mɔ, maŋ taalɛ gyi nbara mɔ
pɛwu so. Imɔso nyamesɛ kamaasɛ ɔbono
ɔ kya ka gyan nbara gigyi so mɔ, mɔ-rɛ
Wurubuaarɛ abaa anyɔ. 11 I gyɛ gɛsintin
yɛɛ nyamesɛ fo gyi nbara so pɛwu gbaa
mɔ, iŋ gyɛ imɔ ne nan yɛgɛ Wurubuaarɛ
o' kyu fo yɛɛ fo-gisen dɔ i boran. I lii fɛɛ
Wurubuaarɛ gi wolaa tɔgɛ yɛɛ,
"Ɔbono ɔ kya ka gyan Wurubuaarɛ so mɔ
ne
Wurubuaarɛ kya kyu yɛɛ mɔ-gisen
dɔ i boran.
Gɛnen kaasɛ ɔbono ne nan nyɛ Wu-
rubuaarɛ asɛ gɛkyena."
12 Nbara berɛ, mɛŋ kya ka gyan nmɔ so.
Mɛ kya gyi nmɔ so daa. Wurubuaarɛ gi
wolaa tɔgɛ yela yɛɛ,
"Ɔbono o gyi nbara mɔ so mɔ
ne nan nyɛ kyena Wurubuaarɛ asɛ
kyu naa de nbara mɔ so."
13 Nnɔ nbono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ wɔra
aye abono aŋ kya gyi mɔ-nbara mɔ so mɔ ɔ
yɛgɛ Yesu gi fiyɛɛ nnɔ sa aye. Kyu lii aye-
ilaa nyɛnyɛn so mɔ, Yesu ne Wurubuaarɛ
gi san tɔgɛ nnɔ wɔra. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi dɔ i kya tɔgɛ yɛɛ,
"Nyamesɛ kamaasɛ ɔbono mɛ kyɔlɔga mɔ
oyii so mɔɔ
kyu biidɛ mɔ-giso mɔ,
Wurubuaarɛ gi tɔgɛ nnɔ wɔra kaasɛ mɔ
ne."
14 Wurubuaarɛ kya laarɛ o' yuule
gɛsinkpan so asa kpɛi-kpɛi fɛɛ gɛnɔɔbono
ɔ wolaa yuule Aberaham mɔ. Imɔso ne
Yesu gi yelɛ aye anyamesɛ giyaa dɔ ka
aye-ilaa nyɛnyɛn gikɔ de Wurubuaarɛ ɔ'
nyɛ yuule aye kii kyu naa de aye-rɛ Kirisito
Yesu ginyamesɛ kolon mɔ so. Imɔ ne n
gyɛ yɛɛ aye abono a kya ka gyan Yesu so
mɔ, a kya nyɛ Wurubuaarɛ Oduduu ɔbono
ɔ wolaa ka yela yɛɛ ɔ laa sa anyamesɛ mɔ.

*Ilaa Ibono Wurubuaar*ɛ Gi Ka Yela Sa Anyamesɛ Mɔ

15 Me-nanboana Yesu asonbo, n' taa
kyu anyamesɛ gɛkyena dɔ ilaa kyu wɔra
sinkaala sa fɛye. Nengyene nyamesɛ gi
nyɛ ka ntan mɔ, mɛ mɛŋ lɛɛ nmɔ mɔ,
nyamesɛ maŋ taalɛ kine nmɔ abɛɛ ɔ'
kyɛɛgɛ nmɔ. 16 Wurubuaarɛ gi wolaa ka
ilaa dɛnsɛ yela sa anyamesɛ pɛwu. Ɔ ka
imɔ yela sa ɔmɔ kyu naa de Aberaham de
mɔ-ɔnaanabi mɔ so. Wurubuaarɛ agyɛbi
mɔ dɔ nfono n darɛ faa mɔ, i mɛŋ tɔgɛ
yɛɛ, "de Aberaham anaanabi." I nen tɔgɛ
yɛɛ "anaanabi" mɔ, mɛ kyɔ ne. I tɔgɛ daa
yɛɛ, "de Aberaham ɔnaanabi." Nyamesɛ
kolon ne ɔ gyɛ ne. Gɛnen ɔnaanabi ɔbono
ne n gyɛ Kirisito. 17 To! Ibono n darɛ
mɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛɛ gɛnɔɔbono asa mɛ
maŋ taalɛ kine abɛɛ mɛ' kyɛɛgɛ nyamesɛ-
lɛɛ ntan mɔ, gɛnen kee ne Wurubuaarɛ
agyɛbi a dɛ ne. Wurubuaarɛ gi wolaa ka
yela yɛɛ kyu naa de Aberaham so ne ɔ laa
kyule de o' yuule anyamesɛ de mɛ' nyɛ
wɔra mɔ-asonbo gɛsintin. I wɔra nsi nwɛ
nnan de nsi oko de saalaa gɛmara mɔ, pɛi
ne Wurubuaarɛ gi lɔɔ lɛɛ mɔ-nbara nyiile
Aberaham mɔ-naanaana Gyuda awura mɔ.
Gɛnen Wurubuaarɛ nbara mɔ gi mɛŋ taalɛ
kyadɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ gi wolaa ka
yela mɔ ɔwolɛ fuɛ. 18 Nengyene fɛɛ i
tiri yɛɛ anyamesɛ mɛ' gyi Wurubuaarɛ
nbara so pɛi de mɛ' lɔɔ nyɛ Wurubuaarɛ
ayuule de mɛ' wɔra mɔ-asonbo gɛsintin
mɔ, gɛnen berɛ mɔ iŋ baa i gyɛ ibono
Wurubuaarɛ gi wolaa ka yela mɔ so ne.
Gɛsintin gɛbono a nyi mɔ ne n gyɛ yɛɛ
Wurubuaarɛ gi kpɛ ka daa yela sa Aber-
aham yɛɛ ɔ laa yɛgɛ asa mɛ' nyɛ wɔra
Wurubuaarɛ asonbo gɛsintin kyu naa daa

de mɔ Aberaham so. Iŋ gyɛ kyu naa de nbara gigyi mɔ so.

Ilaa Ibono Nbara Mɔ Gi Maŋ Taalɛ Wɔra Mɔ

19 Ne nbara mɔ gi maŋ yɛgɛ asa mɛ' nyɛ wɔra Wurubuaarɛ asonbo gɛsintin mɔ, menɛtɔ so kiti-i ne ɔ baa yela nmɔ daa? Asa ilaa nyɛnyɛn so ne Wurubuaarɛ gi kyu nbara mɔ kyu bɔla ilaa ibono ɔ ka yela sa ɔmɔ mɔ so. Ɔ kya laarɛ nbara mɔ gi' kpaa ɔmɔ kpaa fo aberɛ abono Aberaham ɔnaanabi mɔ laa ba mɔ. Mɔ-ɔnaanabi ɔbono ilaa ne Wurubuaarɛ gi wolaa ka yela mɔ. Owi ɔbono Wurubuaarɛ gi yela mɔ-nbara mɔ, o sun mɔ-isɔɔ iko ne mɛ kpaa tɔgɛ nmɔ sa Mosisi. Imɔso Mosisi gi san wɔra fɛɛ okpowura Wurubuaarɛ de anyamesɛ nsana. 20 Gɛnen ilaa ibono i maŋ taalɛ wɔra ɔdan kpaa lii berɛ. I lii fɛɛ okpowura yelɛ abaafon anyɔ nsana. Wurubuaarɛ berɛ gyɛ daa ɔkolon.

21 Abɛɛ ɔko laa tɔgɛ yɛɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ gi ka yela mɔ de nbara nbono ɔ yela mɔ, iŋ kya kyena de abara? Kuaa, iŋ gyɛ gɛnen. Nbara nbono ɔnan gi laa taalɛ sa nyamesɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan mɔ giŋ bo no. Naafo nkana i bo gɛnen nbara nbono ɔnan mɔ, ɔfaanan Wurubuaarɛ kya kerɛ asa ilaa wɔrasɛ so de o' wu yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i boran kyu naa de gɛnen nbara nbono so. 22 Idɛ faa mɔ, iŋ gyɛ gɛnen. Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ a kya nyiile yɛɛ ilaa nyɛnyɛn giwɔra i kya nyɛ ɔlon anyamesɛ pɛwu so. I ba gɛnen de Wurubuaarɛ o' kyu daa asa abono mɛ kya ka gyan Yesu Kirisito so mɔ yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ ne n boran. Gɛnen ne Wurubuaarɛ gi wolaa ka yela ne. Nyamesɛ gikagyan so ne Wurubuaarɛ laa kyu mɔ yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran.

Nbara Mɔ Gi Kerɛ Aye So Kaaborɛ Kirisito Gi Ba

23 Pɛi de anyamesɛ mɛ' lɔɔ ka gyan Yesu so mɔ, Wurubuaarɛ nbara mɔ gi ŋminde aye ne gi tii aye wɔra gɛnen kaaborɛ Yesu gi ba ne gikagyan gibono a laa ka gyan mɔ so mɔ gi' lii gɛwi. 24 Imɔso nbara mɔ gi wɔra fɛɛ nbii so ɔkerɛbo, ne gi kerɛ aye so kaaborɛ Kirisito gi ba. Ne a san a kya ka gyan mɔ so de Wurubuaarɛ o' kyu aye yɛɛ aye-asen dɔ i boran. 25 Idɛ kon ibono a nyɛ ka gyan Yesu so faa, aŋ baa a tiri ɔbono ɔ laa kerɛ aye so mɔ.

Kirisito Gi Ba Faa, Fɛ Laa Nyɛ Ilaa Ibono Wurubuaarɛ Gi Ka Yela Mɔ

26 Imɔso fɛye-rɛ Kirisito Yesu ginyamesɛ kolon mɔ so mɔ, fɛye pɛwu fɛ san wɔra Wurubuaarɛ mɔ-biana gɛsintin kyu naa de fɛye-gikagyan gibono fɛ ka gyan Yesu so mɔ. 27 Ibono mɛ gyere fɛye Wurubuaarɛ sagyere ne fɛye-rɛ Kirisito fɛ wɔra nyamesɛ kolon mɔ, i yɛgɛ fɛ nyɛ kyɛɛgɛ baa nyɛ Kirisito gidebi fɛye-asen dɔ. 28 Wurubuaarɛ mɛŋ kya kerɛ yɛɛ Gyuda awura ne, Geriiki awura ne, abono me tɛ awura asɛ mɔ de abono mɛ tɛ mɔmɔ-gibaa so mɔ ne, abɛɛ anyen ne, abɛɛ akyii ne. Mɔ asɛ mɔ, fɛye pɛwu fɛ gyɛ nyamesɛ kolon kyu lii fɛye-rɛ Kirisito Yesu ginyamesɛ kolon mɔ so. 29 Fɛye-rɛ Kirisito fɛ wɔra nyamesɛ kolon faa, fɛye kee fɛ gyɛ Aberaham mɔ-naanaana ne. Fɛ laa nyɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ gi ka yela sa Aberaham mɔ-rɛ Kirisito ɔbono ɔ gyɛ mɔ-ɔnaanabi mɔ.

4

Pɛi Ne Kirisito Gi Ba Mɔ, A Kyena Sa Gɛsɛ Gɛrɛ Itiibilaa Mɔ Fɛɛ Nbide

1 Fɛɛ ɔko laa baa yii mɔ-sɛ giyaa mɔ, owi ɔbono ɔ san ɔ gyɛ gɛbii mɔ, mɔ-rɛ gɛbide mɔ, ɔko mɛŋ don mɔ-nanbo. Yɛgɛ ɔ sɛɛ mɔ, mɔ ne nan gyi mɔ-sɛ atɔ pɛwu. 2 Ɔŋ ti sɛɛ mɔ, ɔ bo asa abono mɛ kya kerɛ mɔ-rɛ mɔ-atɔ mɔ so sa mɔ kaaborɛ ɔ' sɛɛ kpaa fo owi ɔbono mɔ-sɛ gi yela sa mɔ mɔ. 3 Gɛnen kee ne nkana aye a wɔra daa fɛɛ nbii Wurubuaarɛ ɔson dɔ, ne a kyena sa gɛsinkpan so nbara de itiibilaa fɛɛ nbide. 4 Wurubuaarɛ gɛlaarɛ dɔ owi mɔ gi san baa fo mɔ, ɔ keda mɔ-bi sun gɛsinkpan so. Gɛsinkpan gɛdɛ so ɔkyii ne n korogɛ mɔ. Mɛ korogɛ mɔ wɔra Gyuda awura nbara dɔ. 5 Wurubuaarɛ gi sun mɔ-bi mɔ gɛnen de aye abono nkana a kyena sa nbara mɔ, a' nyɛ aye-nyoro lii nbara gɛkyena mɔ dɔ de a' kyena sa Wurubuaarɛ de ɔ' san kyu aye yɛɛ a gyɛ mɔ-biana gɛsintin. 6 Ibono i kya lɛɛ nyiile aye yɛɛ a ti bingiri mɔ-biana gɛsintin mɔ ne n gyɛ yɛɛ Wurubuaarɛ gi kyu mɔ-bi mɔ-Oduduu mɔ wɔra aye-asen dɔ ne ɔ kya yɛgɛ a kya taalɛ terɛ Wurubuaarɛ yɛɛ, "N-sɛ, n-sɛ!"

mɔ. 7 Imɔso i nyɛ ba fo ɔko gisen dɔ gɛnen
mɔ, foŋ baa fo gyɛ gɛbide sa Wurubuaarɛ.
Fo bingiri Wurubuaarɛ mɔ-bi gɛsintin. Ne
fo ti nyɛ fo gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi gɛnen
mɔ, ɔ laa yɛgɛ fo' nyɛ ilaa ibono ɔ ka yela
sa mɔ-biana mɔ.

*P*ɔɔlo Kya Nyiile Galati Awura Nfono
Mɛ Fuɛ Mɔ
8 Owi ɔbono fɛŋ ti nyɛ bii fɛye-rɛ Wu-
rubuaarɛ gɛsɛ de gibi mɔ, fɛ son ikperɛ,
yɛgɛ iŋ kaaborɛ fɛ' son imɔ, ne fɛ wɔra
nbide sa imɔ. 9 Idɛ kon fɛ nyɛ bii fɛye-rɛ
Wurubuaarɛ gɛsɛ de gibi faa (abɛɛ n' lɔrɔ
tɔgɛ yɛɛ Wurubuaarɛ ne n bii fɛye-rɛ
mɔ gɛsɛ de gibi faa mɔ), nbara de itiibilaa
ibono iŋ bo ilaa dɔ ne i maŋ taalɛ wɔra
sɛi sa fɛye mɔ, fɛ laa kii kyu fɛye-nyoro
too imɔ so? Imɔso fɛ kya laarɛ de fɛ' kii
wɔra nbide sa gɛnen ilaa ibonoana? 10 Fɛ
kyu too fɛye-nyoro so yɛɛ fɛ laa wɔra
gɛkɛ kyoolasɛ itiibilaa, ibosɛ itiibilaa de
gɛsi pobɔrɔ de agyudɔ pobɔrɔ de nkɛ
belɛ-belɛ mɔ itiibilaa. 11 N kya nu fɛye so
yɛɛ fo kya wɔra itiibilaa kpɛi-kpɛi gɛnen
mɔ, i kya wɔra me gifuu yɛɛ foŋbii mɔ,
gɛnɔɔbono nɛ keda me-nyoro tɔgɛ Wu-
rubuaarɛ agyɛbi mɔ sa fɛye mɔ, nɛ wɔra
imɔ too nkyu dɔ giyan ne.
12 Imɔso me-nanboana Yesu asonbo, n
dɛ fɛye giserɛ, fɛ' wɔra aniya de fɛ' wɔra
fɛɛ me. Fɛŋ sa fɛ' ka gyan itiibilaa so. I
lii fɛɛ owi ɔbono n bo fɛye asɛ nno mɔ,
me kee nɛ wɔra fɛɛ fɛye. Ne fɛ mɛŋ wɔra
me ilaa nyɛnyɛn iko. 13 Fɛɛ gɛnɔɔbono
fɛ nyi mɔ, me-gilɔ so ne nɛ kpe fɛye asɛ
gigyangbarasɛ mɔ, ne nɛ nyɛ lɛɛ Yesu
ɔkalan konkonsɛ mɔ tɔgɛ sa fɛye. 14 Nɛ
kpe gɛnen mɔ, fɛ mɛŋ da me ikyɔɔ, ne fɛ
mɛŋ lɛɛ ansi taa me yɛgɛ. Fɛ yiyɛɛ me so
owi ɔbono n kya lɔ mɔ. Fɛ kerɛ me so de
ɔkon fɛɛ n gyɛ daa Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ
abɛɛ n gyɛ daa Kirisito Yesu gbaa. 15 Idɛ
kon fɛye-ɔsakon ɔbono gi kyon fonɛ daa?
Me gbaa-gbaa n nyi fɛye so yɛɛ gɛnen owi
ɔbono dɔ mɔ nkana fɛ laa taalɛ lɛɛ fɛye-
ilaa kamaasɛ sa me, ba-a fɛye-ansibi gbaa.
16 Imɔso gɛsintin gɛbono n kpɛ mi-i tɔgɛ
mi-i sa fɛye so mɔ, nɛ san bingiri fɛye-
ɔkyobo?
17 Gɛnen asa abono mɛ kya tɔgɛ fɛye
ɔkalan banban mɔ berɛ, mɛ kya laarɛ
fɛye-ilaa faa mɔ, iŋ taa gyɛ ilaa dɛnsɛ iko
so. Mɛ kya laarɛ daa de mɛ' nyɛ tɛɛ
fɛye lii me asɛ de mɛ' nyɛ de fɛ' laarɛ
mɔmɔ-ilaa. 18 Fɛɛ ilaa dɛnsɛ so ne ɔko
kya laarɛ fɛye-ilaa mɔ, imɔ ibono i laa
kpaa fɛye owi kamaasɛ. Me kee n kya laarɛ
fɛye-ilaa. Iŋ gyɛ owi ɔbono n bo fɛye asɛ
mɔ wolɛ. 19 Me-biana, nɛ wolaa wu ɔlaa
fɛye so, ne n' kii n kya wu ɔlaa fɛye so
fɛɛ gɛnɔɔbono gɛdun gɛ kya tu ɔkyii mɔ.
Nan wu ɔlaa fɛye so gɛnen kaaborɛ Yesu
Kirisito gidebi gi' lii gɛwi fɛye dɔ. 20 I bo me
ɔbolɛ fɛɛ nkana n' nyɛ n bo fɛye asɛ de n'
nyɛ bii gɛtɔngɛ gɛbono nan tɔngɛ sa fɛye
mɔ. Fɛye-ilaa i bo me-gisen dɔ gɛnɔnko
gɛnɔnko daa.

Haga De Sara Ilaa
21 Fɛye abono fɛ kya laarɛ de fɛ' kyena
sa Gyuda awura nbara mɔ, fɛ nyi yɛɛ fɛ
kya gyi nbara mɔ so ne? Fɛ' nu gɛnɔɔbono
nan baa lɛɛ nmɔ gɛsɛ sa fɛye mɔ. 22 Mɛ
ŋmarasɛ Gyuda awura nbara mɔ dɔ yɛɛ
Gyuda awura mɔmɔ-naana gyangbarasɛ
Aberaham gi korogɛ anyen anyɔ. Ɔko mɔ-
nyi gyɛ Aberaham mɔ-ka obolonbu. Ɔko
mɔ mɔ-nyi gyɛ Aberaham mɔ-ka yɛsɛ. 23 I
kii koso mɔ, mɔ-ka mɔ obolonbu mɔ gi
nyɛ ɔtɔ korogɛ sa mɔ fɛɛ gɛnɔɔbono
anyamesɛ mɛ kya nyɛ itɔ korogɛ mɔ. Mɔ-
ka yɛsɛ mɔ berɛ gi nyɛ ɔtɔ korogɛ sa
mɔ mɔ, i gyɛ daa Wurubuaarɛ ilaa wɔrasɛ.
Wurubuaarɛ gi ka yela sa mɔ yɛɛ ɔ laa nyɛ
gɛbii, yɛgɛ ɔ gyɛ ɔlabanbo.
24 Gɛnen akyii anyɔ adɛ ilaa i gyɛ
daa fɛɛ gikpalɛ sa aye anyamesɛ. Akyii
mɔ mɛ yelɛ mɛ sa gɛnɔ dedaa de
gɛnɔ pobɔrɔ gɛbono Wurubuaarɛ gi yɛgɛ
mɔ-rɛ anyamesɛ mɛ wɔra de mɛ' kyu
kyena de abara mɔ. Gɛnɔ dedaa ne n
gyɛ Wurubuaarɛ nbara nbono o kyu sa
anyamesɛ Saanayi gibii mɔ so mɔ. Gɛnen
gɛnɔ gɛbono gɛ dɛ fɛɛ Aberaham mɔ-
ka obolonbu mɔ. Ɔ kya korogɛ nbii nbono
mɛ tɛ sa ako mɔ. Mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ
Haga. 25 Saanayi gibii mɔ gi bo daa Arabiya
gɛsinkpan so. A kya nu yɛɛ Haga ginyen
gi gyan gɛnen gɛsinkpan gɛbono so. Haga
kee yelɛ ɔ sa Gyɛrusalem, Gyuda awura
ɔsowolɛ gɛmu ɔbono ɔ bo no ndɛ faa. I
kya nyiile yɛɛ Gyɛrusalem ɔbono mɔ-rɛ
mɔ-asa pɛwu mɛ tɛ sa daa ako.
26 Wurubuaarɛ dɔ lɛɛ Gyɛrusalem
ɔsowolɛ mɔ berɛ mɛŋ tɛ ɔ sa ako. Ɔ

dɛ daa fɛɛ Aberaham mɔ-ka yɛsɛ Sara.
Aye abono a kya ka gyan Yesu so mɔ,
Wurubuaarɛ dɔ lɛɛ ɔsowolɛ baarɛ dɛ fɛɛ
aye-nyi. 27 Fɛ' nyingi yɛɛ Sara ilaa ɔnan i
bo Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ,
"Fo ɔbono foŋ ti korogɛ mɔ, yɛgɛ i' wɔra
fo ɔkon.
Fo ɔbono foŋ ti da ɔtɔ mɔ, kpen de fo' wɔra
ɔlanba de ɔkon.
I kya nyiile yɛɛ fo ɔbono fo-kuli gi koso taa
fo yɛgɛ mɔ,
fo laa kii baa nyɛ nbii don ɔkyii ɔbono
ɔ bo ɔnyen mɔ."
28 Imɔso, me-nanboana Yesu asonbo, fɛ'
bii yɛɛ aye abono a kya ka gyan Yesu so
mɔ a dɛ fɛɛ Sara mɔ-bi, Ayisiki, ɔbono
Wurubuaarɛ gi wolaa ka yela sa mɔ yɛɛ ɔ
laa nyɛ mɔ. 29 Aberaham mɔ-biana anyɔ
mɔ dɔ mɔ, mɛ korogɛ ɔko gɛnɔɔbono
anyamesɛ mɛ kya nyɛ itɔ korogɛ mɔ.
Ɔnyɔsɛ mɔ berɛ kyu lii Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ so ne mɛ korogɛ mɔ. Nbii
nnyɔ ndɛ aberɛ dɔ mɔ, anyamesɛ ɔlon dɔ
lɛɛ gɛbii mɔ gɛ kyo Wurubuaarɛ Oduduu
dɔ lɛɛ gɛbii mɔ. Gɛnen gɛkyo gɛbono
ɔnan ne n dɛ baa lii de ndɛ' kee faa. Abono
mɛ kya ka gyan nbara gigyi so mɔ mɛ kya
kyo aye abono a kya ka gyan Yesu Kirisito
so mɔ. 30 Menɛ ne Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ
a kya nyiile aye kyu lii nbii nnyɔ ndɛ so?
A kya nyiile aye yɛɛ Wurubuaarɛ gi tɔgɛ
Aberaham yɛɛ,
"Gya fo-ka obolonbu mɔ mɔ-rɛ mɔ-bi mɔ
lii fo-gɛten dɔ.
Gɛnen fo-bi ɔbono maŋ nyɛ gyi fo-atɔ.
Fo-ka yɛsɛ mɔ mɔ-bi mɔ ne nan gyi fo-
atɔ."
Imɔso lii agyɛbi adɛ dɔ mɔ, a bii yɛɛ
fɛɛ gɛnɔɔbono Haga mɔ-bi mɛŋ nyɛ gyi
Aberaham atɔ mɔ, gɛnen kee ne abono
mɛ kya ka gyan nbara mɔ so mɔ mɛ maŋ
nyɛ kyena Wurubuaarɛ asɛ ne. 31 Aye
abono a kya ka gyan Yesu so mɔ berɛ, a
kya nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena. Imɔso
me-nanboana Yesu asonbo, a mɛŋ dɛ fɛɛ
Aberaham mɔ-ka obolonbu mɔ mɔ-biana.
A dɛ daa fɛɛ Aberaham mɔ-ka yɛsɛ mɔ
mɔ-biana.

5

*Yesu Gi Y*ɛgɛ A Nyɛ Aye-Nyoro

1 Kirisito gi laarɛ yɛɛ aye abono a kya
ka gyan mɔ so mɔ a' nyɛ aye-nyoro lii ɔfɛ
dɔ. I kya nyiile yɛɛ mɔ so ne Wurubuaarɛ
gi kyu aye yɛɛ aye-asen dɔ i boran. Imɔso
fɛ' yelɛ fɛye-ayaa so girin. Fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ
itiibilaa de nbara mɔ i' kii ŋminde fɛye.
2 Fɛ' nu dandan. Me, Pɔɔlo n kya buu
mi-i sa fɛye yɛɛ fɛ yɛgɛ mɛ' ten fɛye-
awɔrɛ Gyuda awura itiibilaa ɔkpa so yɛɛ
imɔ ne nan mɔlɛgɛ fɛye mɔ, Kirisito maŋ
baa mɔlɛgɛ fɛye. 3 N kii mi-i tɔgɛ fɛye
ɔkamaasɛ yɛɛ fo ɔbono fo yɛgɛ mɛ' ten
fo-giwɔrɛ Gyuda awura itiibilaa ɔkpa so
mɔ, fo-rɛ Gyuda awura nbara de itiibilaa
mɔ pɛwu ne kpɛɛ'ɛ. 4 Fo ɔbono fo kya
laarɛ fɛɛ Wurubuaarɛ o' kyu fo yɛɛ fo-
gisen dɔ i boran kyu naa de fɛye-nbara
gigyi so mɔ, fo-rɛ Kirisito nsana i tɛɛ ne.
Fo lɛɛ fo-nyoro lii Wurubuaarɛ gitolon
gibono ɔ kya kyu mɔlɛgɛ asa mɔ dɔ ne.
5 Aye berɛ, Wurubuaarɛ Oduduu kya kpaa
aye ne aye-ansi a kpɛ a gyan yɛɛ aye-asen
dɔ i laa wɔra ɔdan sa Wurubuaarɛ kpaa
logɛ. A nyi ibono i laa ba gɛnen sa aye
kyu naa de gikagyan gibono a kya ka gyan
Kirisito so mɔ. 6 I lii fɛɛ aye abono aye-rɛ
Kirisito Yesu a gyɛ nyamesɛ kolon mɔ, a
nyi yɛɛ giwɔrɛ giten de gimaaten mɔ, imɔ
iko-rɛ iko i mɛŋ taa tiri. Ilaa kolon ibono i
kpɛ i tiri mɔ ne n gyɛ yɛɛ fo nyamesɛ fo'
ka gyan Yesu so de fo-gikagyan gibono gi'
lii gɛwi naa de fo-gɛlaarɛ' gɛbono fo bo sa
Wurubuaarɛ de fo-nanbo nyamesɛ mɔ so.
7 Nkana fɛ ti fɛ dɛ fɛye-gikagyan dɔ
kanpɛ. Anɛana ne n baa kpadɛɛ fɛye ne
fɛŋ baa fɛ kya buu gɛsintin mɔ ɔkpa mɔ
daa? 8 Gɛnen gɛwɔnsa gɛdɛ gɛŋ kya lii
Wurubuaarɛ asɛ. Wurubuaarɛ berɛ kya
tɔgɛ fɛye yɛɛ fɛ' keda gɛsintin ɔkpa mɔ
dɔ. 9 Fɛ' kerɛ dandan. Ilaa nyɛnyɛn
pi-i i kya nyida ilaa gikyɔ. I dɛ daa
fɛɛ gɛnɔɔbono bodobodo gɛlin pi-i gi kya
yɛgɛ bodobodo kya ŋan dii mɔ. 10 Nɛ
taa tɔgɛ gɛnen faa mɔ, Wura Yesu so
mɔ, n nyi me-gisen dɔ yɛɛ fɛ maŋ taa
sɔɔ ilaa banban iko gyi. Abono mɛ kya
kpadɛɛ fɛye-nwɔnsa mɔ, ba-a anyamesɛ
gbaa'gbaa ne mɛ gyɛ mɔ, Wurubuaarɛ laa
biidɛ mɔmɔ-giso.
11 Me-nanboana Yesu asonbo, me berɛ,
meŋ kya nyiile asa yɛɛ awɔrɛ giten nbara
i tiri sa Wurubuaarɛ. Nkana gɛnen ne n'
dɛ mɔ, naafo Gyuda awura mɛ maŋ ka
me-ansi. Naafo n san n dɛ awɔrɛ giten

nbara mɔ, nkana gɛnɔɔbono n kpɛ n dɛ
yɛɛ Yesu oyii so lɛwu mɔ wolɛ ne n kpɛ
i tiri mɔ, nkana i maŋ baa loo asa. 12 Asa
abono mɛ kya kpadɛɛ fɛye-nwɔnsa mɔ
gɛnen mɔ, mɛ nyi yɛɛ awɔrɛ giten i gyɛ
ilaa dɛnsɛ sa ɔmɔ mɔ, mɛ maa tɛsɛ lɛɛ
mɔmɔ-awɔrɛbi kee?
13 Me-nanboana Yesu asonbo, fɛye berɛ,
Wurubuaarɛ gi tɔgɛ fɛye yɛɛ fɛ' kyu fɛye-
nyoro too Yesu so de fɛ' nyɛ fɛye-nyoro
lii nbara de itiibilaa gigyi so. Ibono fɛ nyɛ
fɛye-nyoro gɛnen faa mɔ, fɛ mɛŋ sa fɛ' kyu
imɔ yɛɛ ɔkpa gi bugi sa fɛye de fɛ' wɔra
ilaa ibono fɛye anyamesɛ-lɛɛ gidebi mɔ i
kya laarɛ mɔ. Fɛ' kyu gɛsalaarɛ kyu son
abara. 14 I lii fɛɛ Wurubuaarɛ nbara nbono
ɔ yela pɛwu mɔ gi kya baa yii daa de nbara
kolon yɛɛ, "Laarɛ fo-nanbo fɛɛ fo-nyoro
mɔ." 15 Ne fɛye mɔ, fɛye yɛɛ fɛ laa dun
daa abara de fɛ' kyadɛ abara fɛɛ ndonbuɛ
berɛ mɔ, fɛŋ kerɛ dandan mɔ, fɛ laa nyida
daa abara de fɛye-ikyenaten Wurubuaarɛ
asɛ i' lii fɛye-abaa.

*Anyames*ɛ Gidebi Mɔ Ilaa Wɔrasɛ

16 Imɔso ilaa ibono n kpɛ n dɛ mɔ
ne n gyɛ yɛɛ fɛ' kyena fɛɛ gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kya nyiile fɛye
mɔ. Fɛ wɔra gɛnen mɔ, fɛ maŋ wɔra
ilaa ibono fɛye-anyamesɛ-lɛɛ gidebi mɔ i
kya laarɛ mɔ. 17 I lii fɛɛ anyamesɛ-lɛɛ
gidebi mɔ i kya laarɛ yɛɛ i' tii Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ ɔkpa. Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ mɔ kya laarɛ yɛɛ o' tii aye-anyamesɛ-
lɛɛ gidebi mɔ ɔkpa. Gɛnen ilaa inyɔ idɛ
iŋ kya dabɔlɛ abara dɔ de i' kyena. Gɛnen
so mɔ, a mɛŋ kya nyɛ wɔra ilaa ibono a
kya laarɛ mɔ. 18 Fɛɛ Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ ne n gyangbara sa fɛye mɔ, iŋ baa i gyɛ
Wurubuaarɛ nbara mɔ ne fɛ tɛ sa.
19 Ilaa nyɛnyɛn ibono ɔnan aye-
anyamesɛ-lɛɛ gidebi i kya yɛgɛ a kya
wɔra mɔ iŋ bo sen de nyamesɛ o' wu
imɔ bii. Imɔ iko ne n gyɛ yɛɛ nyamesɛ
kya laarɛ agyibara. Ɔ kya wɔra ilaayan.
Ɔ kya wɔra ilaa kankaran. 20 Ɔ kya son
ikperɛ. Ɔ kya sɔɔ afɛ. Ɔ kya kyo asa. Ɔ
kya laarɛ laatɔngɛ. Ɔ kya wɔra onsipara.
Ɔ bo ginyadon foro-foro. Mɔ-rɛ asa mɛ kya
kyena gikoso gɛgyanbuɛ gɛkyena. Mɔ-rɛ
ako mɛ kya wɔra gɛnɔ ako so. Ɔ kya lɛɛ
ako laarɛ taa ako yɛgɛ. 21 Asa ilaa i bo mɔ
gɛlaaloo. Ɔ kya nun nta gɛɛlɛ nyoro. Ne ɔ
kya wɔra ibon. Anyamesɛ-lɛɛ gidebi i kya
yɛgɛ asa mɛ' wɔra ilaa nyɛnyɛn banban
kee. Fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ tɔgɛ fɛye baa
kyon mɔ, n kya kii mi-i tɔgɛ mi-i sa fɛye
ne-o: fo ɔbono fo yɛɛ imɔ idɛana ne fo laa
wɔra mɔ, fo maŋ nyɛ kyena Wurubuaarɛ
asɛ mɔ-gɛwuragyi mɔ dɔ.

*Wurubuaar*ɛ Oduduu Mɔ Ilaa Wɔrasɛ

22 Ilaa ibono Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
kya yɛgɛ asa mɛ' wɔra mɔ iŋ dɛ fɛɛ ilaa
nyɛnyɛn idɛana. Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
kya yɛgɛ daa asa mɛ' nyɛ gɛlaarɛ' mɔmɔ-
asen dɔ. Ɔ kya sa ɔkon de gisen yuuli. Ɔ
kya yɛgɛ asa mɛ' nyɛ gisen, ɔ kya yɛgɛ
mɛ' wɔra ilaa ibono i kya yuuli asa asen
mɔ, mɛ' wɔra gidɛnsɛ, mɛ' gyi gɛsintin sa
asa, 23 mɛ' buu asa, de mɛ' taalɛ mɔmɔ-
nyoro. Nengyene asa mɛ kya wɔra gɛnen
ilaa idɛana mɔ, iŋ bo nbara nko gi laa bun
mɔmɔ gipuɛɛ. 24 Abono mɛ gyɛ Kirisito
Yesu-lɛɛ asa gɛsintin mɔ, mɛ kine mɔmɔ-
anyamesɛ-lɛɛ gidebi mɔ imɔ-rɛ imɔ-ilaa
laarɛsɛ de imɔ-ilaa diilɛsɛ pɛwu. I wɔra
fɛɛ mɛ kyu mɔmɔ-gidebi gibono kyu da
aŋanbi mada de oyii mɔɔ ne.
25 Aye abono a kya ka gyan Yesu so mɔ, a
ti nyɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ti ɔ tɛ aye-
asen dɔ faa mɔ, a' tɛsɛ naa fɛɛ gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kya nyiile aye
mɔ. 26 A mɛŋ sa a' nyiile aye-nyoro abɛɛ
a' kyena gikoso gɛgyanbuɛ gɛkyena abɛɛ
a' yɛgɛ ɔko ilaa i' wɔra aye gɛlaaloo.

6

*F*ɛ' Sɔɔ Abara Nsola Sola

1 Me-nanboana Yesu asonbo, nengyene
fɛ wu yɛɛ fɛye dɔ ɔko kya wɔra ilaa
nyɛnyɛn iko mɔ, fɛye abono fɛ kya nu Wu-
rubuaarɛ Oduduu mɔ asɛ fɛye-gɛkyena
dɔ mɔ, fɛ' kyu buubuu kyu buɛɛlɛ gɛnen
kaasɛ mɔ de ɔ' lii imɔ dɔ. Fɛ' kerɛ fɛye-
nyoro so de i mɛŋ sa i' penɛ fɛye kee kpaa
loo ilaa nyɛnyɛn dɔ. 2 Fɛ' sɔɔ abara nsola
sola. Fɛ wɔra gɛnen mɔ, fɛ laa nyɛ gyi
Kirisito-lɛɛ nbara so.
3 Nengyene ɔko kya buu mɔ-nyoro yɛɛ
ɔ don asa sɛnsɛ yɛgɛ oŋ kii don ɔmɔ mɔ,
ɔ kya ten mɔ-nyoro gɛnɔ daa. 4 Fɛye berɛ
fɛye ɔkamaasɛ ɔ' kpɛ nu daa de mɔ gbaa-
gbaa lɛɛ ilaa wɔrasɛ de ɔ' kerɛ yɛɛ i boran
abɛɛ iŋ boran. Fɛ kya wɔra gɛnen mɔ,
fɛye gbaa-gbaa ilaa wɔrasɛ so ne fɛ laa

nyɛ nyiile fɛye-nyoro. Iŋ gyɛ ɔko-lɛɛ ilaa wɔrasɛ so. 5 Ɔkamaasɛ o' nu de mɔ-lɛɛ
gidebi. I lii fɛɛ ɔkamaasɛ mɔ-rɛ mɔ-lɛɛ
gɛsola. 6 Nengyene ɔko kya nyiile fo ɔko
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ, fo kee kyu ilaa
dɛnsɛ ibono fo bo mɔ kyu kpaa mɔ.
7 Fɛŋ sa fɛ' penɛ fɛye-nyoro. Fo ɔko
fo maŋ taalɛ penɛ Wurubuaarɛ. Ilaa
ibono fo duu mɔ, imɔ kee ne nan kɔrɔ.
8 Fɛɛ fo anyamesɛ-lɛɛ ɔbolɛ gɛlaarɛ ne
fo yɛɛ fo laa wɔra mɔ, kyu lii fo anyamesɛ
gidebi mɔ so ne fo-ilaa i laa nyida wɔra
fo. Ne fo ɔbono mɔ fo kya wɔra daa
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gɛlaarɛ mɔ, kyu
lii Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kee so ne fo laa
nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ gɛkpaa.
9 Idɛnsɛ giwɔra i mɛŋ sa i' fii aye.
Nengyene idɛnsɛ giwɔra iŋ yɔɔ aye-nyoro
mɔ, owi ɔko laa baa ba ibono Wurubuaarɛ
laa yɛgɛ a' nyɛ imɔ so ntɛɛla. 10 Imɔso a
nyɛ ɔkpa mɔ, a' wɔra gidɛnsɛ sa nyamesɛ
kamaasɛ, titirigu mɔ, abono aye-rɛ ɔmɔ a
gyɛ Yesu Kirisito ɔson gikpen mɔ dɔ asa
mɔ.

*P*ɔɔlo Agyɛbi Laalaalogɛ

11 Fɛ' kerɛ agyɛbi kiirɛsɛ abono me
gbaa-gbaa n dɛ me-gibaa n kya ŋmarasɛ
fɛye-ɔwolɛ mɔ laalaalogɛ mɔ. 12 Asa
abono mɛ kya laarɛ yɛɛ mɔmɔ-ilaa i'
wɔra anyamesɛ ɔbolɛ ansi so wolɛ mɔ ne
nan nyise fɛye yɛɛ fɛ' ten awɔrɛ Gyuda
awura itiibilaa ɔkpa so pɛi de fɛ' nyɛ loo
Yesu ɔson mɔ dɔ. Gɛnen asa abono mɛ
selɛ Gyuda awura gifuu daa. Mɛ nyi yɛɛ
nengyene mɛ ka gyan Yesu Kirisito lɛwu
ɔbono o wu' sa aye oyii mɔ so taa mɔmɔ
Gyuda awura itiibilaa mɔ yɛgɛ mɔ, Gyuda
awura mɛ laa naa ka mɔmɔ-ansi. 13 Mɔmɔ
abono yɛɛ fɛ' ten awɔrɛ de fɛ' wɔra Gyuda
awura itiibilaa pɛwu mɔ gbaa mɛ mɛŋ kya
taa wɔra imɔ kpaa logɛ. Yɛgɛ mɛ kya
laarɛ fɛ' ten awɔrɛ ansi so de mɛ' nyɛ diirɛ
mɔmɔ-nyoro yɛɛ fɛ kyule wɔra mɔmɔ-
itiibilaa daa.
14 Me berɛ, Wurubuaarɛ ɔ' kparɛ fuɛ!
Nan taa diirɛ me-nyoro gbaa mɔ, i' wɔra
daa aye-Wura Yesu Kirisito lɛwu ɔbono o
wu' sa aye oyii so mɔ wolɛ so ne n' diirɛ
me-nyoro. Wura Yesu Kirisito lɛwu baarɛ
so mɔ, gɛsinkpan so ilaa ibono i tiri sa
mɔmɔ abono mɛŋ kya sɔɔ Wurubuaarɛ
gyi mɔ, i mɛŋ baa i tiri me. Ne ilaa ibono i
tiri me nperɛ faa kee, i mɛŋ tiri ɔmɔ. 15 I lii
fɛɛ awɔrɛ giten de gimaaten itiibilaa mɔ,
imɔ iko-rɛ iko i mɛŋ taa tiri. Ilaa kolon
ibono i kpɛ i tiri mɔ ne n gyɛ ibono fo
nyamesɛ fo laa kyɛɛgɛ lii ilaa nyɛnyɛn
giwɔra dɔ de fo' wɔra nyamesɛ pobɔrɔ
fo-gɛkyena dɔ mɔ. 16 Asa abono mɛ kya
kyule yɛɛ gɛnen ilaa kolon idɛ ne n tiri mɔ,
Wurubuaarɛ gisen yuuli de mɔ-gitolon gi
gyɛ mɔmɔ pɛwu-lɛɛ. Mɔmɔ ne n gyɛ
Isirale awura abɛɛ Wurubuaarɛ asonbo
gɛsintin.
17 Kyu lii ndɛ' kyu i kya kpe mɔ, ɔko-rɛ
ɔko ɔŋ' baa nyida me-ginyen. N kya wɔra
Yesu gɛsun mɔ so mɔ, nɛ wu ɔlaawusɛ.
Apan abono a tɛ me-nyoro so faa ne n kya
lɛɛ nyiile yɛɛ n gyɛ Yesu ɔsɔɔ gɛsintin.
18 Me-nanboana Yesu asonbo, aye-Wura
Yesu Kirisito ɔ' sa fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ
de fɛye-oduduu dɔ ilaa i' wɔra ɔdan sa
fɛye. I' ba gɛnen.

Pɔɔlo Ɔwolɛ Ɔbono Ɔ Ŋmarasɛ Bunge

Efiso Awura Mɔ

1 Me Pɔɔlo ɔbono n gyɛ Kirisito Yesu
ɔsɔɔ kyu naa de Wurubuaarɛ gɛlaarɛ so
mɔ ne n kya ŋmarasɛ ɔwolɛ baarɛ. N kya
ŋmarasɛ mi-i sa fɛye abono Wurubuaarɛ
gi lɔrɔ fɛye yela sa mɔ-nyoro ne fɛ dɛ
Kirisito Yesu gɛsara dɔ Efiso ɔsowolɛ so
mɔ.
2 Aye-sɛ Wurubuaarɛ de aye-Wura Yesu
Kirisito mɛ' sa fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ de
mɛ' sa fɛye gisen yuuli.

*Wurubuaar*ɛ Gi Kyu Oduduu Dɔ Ayuule Kamaasɛ Kyu Sa Aye

3 Ayenbi a gyɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ. Mɔ
ne n gyɛ aye-Wura Yesu Kirisito mɔ-
sɛ! Aye-rɛ Kirisito ginyamesɛ kolon so
mɔ, Wurubuaarɛ gi yuule aye. O kyu
oduduu dɔ ayuule kamaasɛ abono a bo
Wurubuaarɛ dɔ mɔ kyu yuule aye Kirisito
asonbo mɔ. 4 I kya nyiile yɛɛ pɛi de
Wurubuaarɛ ɔ' lɛɛ soso de gɛsɛ mɔ, kyu
naa de aye-rɛ Kirisito ginyamesɛ kolon so
mɔ, ɔ lɛɛ gibaa yii aye yɛɛ a' wɔra gisen
fufuli awura abono ɔ lɔrɔ aye yela sa mɔ-
nyoro. Gɛlaarɛ' gɛbono Wurubuaarɛ bo sa
aye so mɔ, 5 ɔ wolaa tɔgɛ yela yɛɛ kyu
naa de Yesu Kirisito so ne ɔ laa yɛgɛ a'
wɔra mɔ-biana gɛsintin. I bo Wurubuaarɛ
ɔbolɛ ne i wolaa i bo mɔ-gɛwɔnsa dɔ yɛɛ
a' wɔra mɔ-biana. 6 Wurubuaarɛ gɛwɔnsa
dɛnsɛ gɛbono ɔ kya sa aye so gɛnen mɔ gɛ
kya kyu nyisigyi belɛ bara mɔ. I kya yɛgɛ
asa mɛ' yen mɔ. Aye-rɛ Yesu, Wurubuaarɛ
mɔ-bi laarɛsɛ mɔ, a wɔra nyamesɛ kolon
so ne i yɛgɛ Wurubuaarɛ gi bugi mɔ-
gisen wɔra ilaa idɛ pɛwu sa aye gɛnen.
7 Aye-rɛ Yesu ginyamesɛ kolon mɔ so mɔ,
a nyɛ aye-nyoro lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra
dɔ ne a san a tɛ sa Wurubuaarɛ. Kyu lii
Yesu asunbi lɛwu ɔbono o wu' kyɛɛgɛ mɔ-
nkalan fuɛ sa aye mɔ so ne Wurubuaarɛ
gi mɔlɛgɛ aye gɛnen. Mɔ-gɛwɔnsa dɛnsɛ
gɛbono ɔ sa aye so mɔ, o kyu aye-ilaa
nyɛnyɛn ibono a wɔra mɔ kyu kyɛɛ aye,
yɛgɛ nkana aŋ kaaborɛ ɔ' wɔra gɛnen sa
aye ba-a pi-i.
8 Wurubuaarɛ gi tansi bugi mɔ-gisen sa
aye. Ɔ tansi o nyi ɔlaako ne ɔ kya bii wɔra
ilaa ɔkpa kamaasɛ so. 9 Ɔ wolaa o nyi yɛɛ
ɔ laa wɔra ilaa belɛ naa de Kirisito so. I
wolaa i bo mɔ-gɛwɔnsa dɔ gɛnen, ne o kyu
imɔ ŋara. Idɛ kon ɔ san lɛɛ imɔ-gɛwi
nyiile aye. 10 Owi mɔ gi fo mɔ, ɔ laa yɛgɛ
mɔ-gɛwɔnsa gɛbono gɛ' ba gɛsintin. Ɔ laa
yɛgɛ ilaa ibono ɔ lɛɛ soso de gɛsɛ mɔ
pɛwu i laa kyena gɛnɔ kolon de i' bara imɔ-
nyoro gɛsɛ sa Kirisito.
11 Kyu lii aye-rɛ Kirisito ginyamesɛ
kolon so mɔ, Wurubuaarɛ gi tɔɔsɛ aye lɛɛ
yɛɛ a' son mɔ. Ɔ wolaa tɔgɛ yela yɛɛ i laa
ba gɛnen. Iŋ gyɛ imɔ wolɛ ne Wurubuaarɛ
gi tɔgɛ yela. Ilaa kamaasɛ ibono i kya
ba mɔ, ɔ kya yɛgɛ i' ba daa gɛnɔɔbono i
laa nyɛ kyena de mɔ-gɛwɔnsa gɛbono ɔ
wolaa ɔ dɛ mɔ. 12 Aye Gyuda awura ne n
gyɛ asa abono a daa gikyu aye-ansi gyan
Kirisito so yɛɛ mɔ ne nan mɔlɛgɛ aye. Ɔ
wolaa lɛɛ gibaa yii aye yɛɛ naa de aye so
mɔ, asa mɛ laa wu mɔ-nyisigyi de mɛ' yen
mɔ.
13 Fɛye abono fɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura
ne fɛ mɛŋ wolaa bii Wurubuaarɛ ɔson
mɔ, fɛye kee fɛ nyɛ nu gɛsintin agyɛbi
mɔ. Gɛnen gɛsintin agyɛbi mɔ ne n
gyɛ ɔkalan konkonsɛ ɔbono fɛ nu ne fɛ
nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan faa.
Fɛye-rɛ Kirisito ginyamesɛ kolon mɔ so
mɔ, owi ɔbono fɛ sɔɔ ɔkalan mɔ gyi mɔ,
Wurubuaarɛ gi kyu mɔ-Oduduu mɔ wɔra
fɛye dɔ fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ wolaa ka yela mɔ
ne i wɔra fɛɛ ɔ daasɛ fɛye. 14 Ibono o kyu
mɔ-Oduduu mɔ sa aye mɔ, i kya nyiile aye
yɛɛ ɔ laa sa aye ilaa dɛnsɛ ibono pɛwu
ɔ tɔgɛ yela yɛɛ ɔ laa sa mɔ-biana gbaa-
gbaa mɔ. Aye-rɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
a laa kyena kaaborɛ Wurubuaarɛ ɔ' baa lɛɛ
aye lii ilaa nyɛnyɛn kamaasɛ dɔ de a' san
kyena sa mɔ Wurubuaarɛ wolɛ. Imɔ idɛ
pɛwu i laa yɛgɛ asa mɛ' wu Wurubuaarɛ
nyisigyi de mɛ' yen mɔ.

*P*ɔɔlo Gi Dalaa Sa Yesu Asonbo Abono Mɛ Bo Efiso Mɔ

15 Nɛ nu fɛye Efiso awura so yɛɛ fɛ
kya ka gyan aye-Wura Yesu so. Ne nɛ nu
kee yɛɛ fɛ kya laarɛ asa abono pɛwu Wu-
rubuaarɛ gi lɔrɔ ɔmɔ yela sa mɔ-nyoro
mɔ ilaa. Imɔso 16 meŋ kya taa Wurubuaarɛ
afaala yɛgɛ. N kpɛ n kya nyingi fɛye so
me-ndalaa dɔ. 17 Aye-Wura Yesu Kirisito
mɔ-sɛ Wurubuaarɛ gyɛ Nyisigyi Gɛmu. N

kya dalaa yɛɛ ɔ' sa fɛye ɔlaako ginyi de ɔ' lɛɛ mɔ-ilaa gɛwi nyiile fɛye de fɛ' bii mɔ-gidebi. 18 Wurubuaarɛ o' bugi fɛye-ansi de ɔ' yɛgɛ fɛ' bii ilaa ibono so ɔ tɔgɛ fɛye yɛɛ fɛ' kyu fɛye-nyoro sa mɔ mɔ de fɛ' kyu fɛye-ansi gyan imɔ so. Imɔ ne n gyɛ mɔ-nyisigyi ilaa gbaa'gbaa ibono ɔ kya kyu sa abono ɔ lɔrɔ yela sa mɔ-nyoro mɔ. 19 Aye pɛwu abono a kya ka gyan Yesu so mɔ, Wurubuaarɛ kya kyu mɔ-ɔlon belɛ ɔbono ɔŋ bo ɔkara mɔ wɔra gɛsun aye-asen dɔ. N kya dalaa yɛɛ Wurubuaarɛ ɔ' yɛgɛ fɛ' bii gɛnen ɔlon ɔbono. Ɔlon ɔbono kee ne 20 o kyu kyingi Kirisito lii ibuni dɔ mɔ. Gɛnen ɔlon mɔ kee gi puru Kirisito kpe soso kpaa sa mɔ ɔkyenaten Wurubuaarɛ gibaa gyisɛ so, mɔ-rɛ mɔ mɛ san mɛ kya gyi gɛwura.

21 Kirisito gi don ilaa sɛnsɛ pɛwu gbaa bun, fɛɛ awura, abelɛnsɛ, ɔlon kamaasɛ, de ilaa ibonoana pɛwu i kya nyɛ ɔlon anyamesɛ so mɔ. Ilaa kamaasɛ ibono asa mɛ kya saawo terɛ yɛɛ i' kpaa ɔmɔ mɔ, Kirisito ne n don imɔ pɛwu. Iŋ gyɛ aye-gɛsinkpan so gɛkyena gɛdɛ dɔ wolɛ; gɛkyena gɛbono gɛ laa baa ba gɛkaako mɔ dɔ kee. 22 Wurubuaarɛ gi yɛgɛ ilaa kamaasɛ i kya ŋmii daa Kirisito. Ne ɔ yɛgɛ Kirisito gi gyangbara ilaa kamaasɛ dɔ sa mɔ-asonbo gikpen mɔ. 23 Kirisito asonbo gikpen mɔ gi dɛ fɛɛ mɔ-nyoro. Mɔ Kirisito ɔbono ɔ bo ilaa kamaasɛ dɔ mɔ, ɔ bo mɔ-asonbo gikpen mɔ dɔ ɔkpa kamaasɛ so.

2

*A W*ɔra Fɛɛ Abono Mɛ Kyingi Lii Ibuni Dɔ Mɔ

1 Pɛi de fɛ baa buu Kirisito mɔ, fɛ wɔra fɛɛ asa abono mɛ wu' mɛ naa mɔ. I lii fɛɛ gɛnen owi ɔbono mɔ, ilaa nyɛnyɛn de gisomaanu 2 ɔkpa ne fɛ buu. Fɛ nu daa de gɛsinkpan so gɛkyena dɔ ilaa. Ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ ɔkpa ne fɛ buu. Mɔ ne n gyangbara ɔ sa ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi ibono i bo afuu so mɔ. Mɔ-oduduu ne n kya wɔra gɛsun gisomaanu awura dɔ. 3 Nkana aye pɛwu a bo gɛnen gisomaanu asa abono dɔ. Anyamesɛ ɔbolɛ gɛlaarɛ ilaa i gyi aye-amu. Ilaa ibono i bo aye ɔkon aye-nyoro dɔ de aye-nwɔnsa dɔ mɔ wolɛ ne a kpɛ a kya wɔra aberɛ abono dɔ. Imɔso Wurubuaarɛ gi kyu ginyadon de aye. Gɛnen kee ne nkana Wurubuaarɛ dɛ anyamesɛ pɛwu ginyadon.

4 Wurubuaarɛ berɛ, ɔ tansi ɔ gyɛ otolonbo. Lii gɛlaarɛ' belɛ gɛbono ɔ bo sa anyamesɛ so mɔ, 5 ɔ sa aye mɔ asɛ gɛkyena ɔnan. Aye-ilaa nyɛnyɛn i dabɔlɛ nyida aye ne a wɔra fɛɛ asa abono mɛ wu' mɔ, ɔ lɔrɔ aye, ne a san wɔra fɛɛ abono mɛ kyingi lii ibuni dɔ mɔ. I dɛ daa fɛɛ aye-rɛ Kirisito ne n wu' kyingi dabɔlɛ. Fɛ nyɛ Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ faa mɔ, mɔ-gitolon de mɔ-gidɛnsɛ so ne fɛ nyɛ amɔ gɛnen. 6 Gɛnɔɔbono i wɔra fɛɛ a wu' kyingi mɔ, gɛnen kee ne aye-rɛ Kirisito Yesu ginyamesɛ kolon mɔ so mɔ, i wɔra fɛɛ Wurubuaarɛ gi diirɛ aye kpe soso dabɔlɛ de Kirisito ne ɔ sa aye ɔkyenaten mɔ asɛ, ne i san wɔra fɛɛ a bo daa Wurubuaarɛ dɔ.

7 Wurubuaarɛ gitolon belɛ giŋ bo ɔkara. Ɔ kya laarɛ ɔ' lɛɛ mɔ-gitolon gidɛ nyiile asa lii nperɛ kyu i kya kpe. Imɔso ne ɔ yɛgɛ i wɔra fɛɛ ɔ kosorɛ aye dabɔlɛ de Kirisito mɔ. Ɔ kya laarɛ asa mɛ' wu gɛlaarɛ' gɛbono ɔ kya laarɛ aye-ilaa kyu lii aye-rɛ Kirisito Yesu ginyamesɛ kolon mɔ so mɔ. 8 Wurubuaarɛ gitolon so ne ɔ mɔlɛgɛ fɛye de fɛ' nyɛ mɔ asɛ gɛkyena kyu naa de fɛye-gikagyan gibono fɛ kya ka gyan Kirisito so mɔ. I mɛŋ lii fɛye-laawɔra so. I gyɛ daa ilaa kyɛɛsɛ ibono Wurubuaarɛ gi kyu kyɛɛ fɛye, 9 de i mɛŋ sa i' ba yɛɛ ɔko o' nyiile mɔ-nyoro yɛɛ mɔ-ilaa dɛnsɛ giwɔra so ne ɔ nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ. 10 I lii fɛɛ aye Kirisito asonbo mɔ, a gyɛ daa Wurubuaarɛ ilaa wɔrasɛ pobɔrɔ. O kyu adawo kii lɔrɔ pɔrɔ aye kyu naa de aye-rɛ Kirisito Yesu ginyamesɛ kolon mɔ so. Wurubuaarɛ gi lɔrɔ pɔrɔ aye de a' nyɛ wɔra ilaa dɛnsɛ ibono i wolaa i bo mɔ-gɛwɔnsa dɔ ne ɔ baala yela sa aye de a' nyɛ wɔra imɔ mɔ.

*A Bingiri Nyames*ɛ Kolon Kyu Naa De Kirisito Lɛwu So

11 Fɛ' nyingi yɛɛ fɛye abono mɛ korogɛ fɛye ne fɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ, fɛŋ wolaa bii Wurubuaarɛ ɔson. Imɔso Gyuda awura mɔ mɛ yela fɛye ginyen yɛɛ awɔrɛ amaatenbo. Ne mɛ kya tɔgɛ yɛɛ mɔmɔ berɛ, mɛ gyɛ daa awɔrɛ atenbo abono mɛ kya gyi Wurubuaarɛ nbara so. Yɛgɛ mɔmɔ-awɔrɛ giten mɔ gi gyɛ daa ansi

so ilaa ibono anyamesɛ mɛ kya kyu wɔra
mɔmɔ-gɛyuwolɛ so mɔ giyan. Aye-rɛ
fɛye abono a kya son Yesu mɔ berɛ, gisen
dɔ ilaa ne n tiri aye.

12 Fɛ' laa ansi kerɛ gikyenabi gibono fɛ
kyena baa kyon mɔ. Gɛnen aberɛ abono
mɔ, fɛŋ ti bii Kirisito, ne fɛye-rɛ Isirale
awura abono mɛ kya son Wurubuaarɛ mɔ
fɛŋ bo sɛi giwɔra. Gɛnɔ gɛbono nkana
Wurubuaarɛ gɛ yɛgɛ mɔ-rɛ Isirale awura
mɛ wɔra de mɔmɔ-rɛ mɔ mɛ' kyu kyena
de abara mɔ, nkana gɛ gyɛ fɛye gisafo.
Aberɛ abono mɔ, fɛ naa gɛsinkpan so mɔ,
fɛye-ansi a mɛŋ gyan Wurubuaarɛ so yɛɛ
mɔ ne n dɛ fɛye ɔ naa.

13 Nkana fɛye-rɛ Wurubuaarɛ nsana i
wɔra gɛta. Idɛ kon berɛ, fɛye-rɛ Kirisito
Yesu ginyamesɛ kolon so mɔ, Wurubuaarɛ
gi bugi ansi de fɛye kyu naa de Kirisito
nkalan nbono ɔ kyɛɛgɛ fuɛ sa aye mɔ
so. 14 Kirisito ne n bara aye gisen yuuli.
Aye Gyuda awura de fɛye asɛnsɛ abono fɛŋ
wolaa bii Wurubuaarɛ ɔson mɔ, Kirisito ne
n yɛgɛ ne aye-rɛ fɛye a baa wɔra nyamesɛ
kolon. Ɔ boori gɛkyo ɔpɔɔrɛ ɔbono nkana
ɔ bo aye-rɛ fɛye nsana mɔ bun. 15 Nkana
aye Gyuda awura nbara bolonsɛ de aye-
ilaa kyosɛ mɔ i baragɛ aye-rɛ fɛye nsana.
Gɛnen nbara de ilaa kyosɛ ibono so ne
Kirisito gi kyu mɔ-nkpa fuɛ de ɔ' nyɛ lɛɛ
giyaa kyise imɔ. Ɔ lɛɛ giyaa kyise imɔ
de o' kyu aye anyamesɛ gikpen ginyɔ mɔ
kyu dabɔlɛ wɔra nyamesɛ kolon. O kyu
aye dabɔlɛ gɛnen daa kyu naa de aye-rɛ
mɔ-ginyamesɛ kolon mɔ so. Imɔso lii
Kirisito so mɔ aye pɛwu a nyɛ gisen yuuli.
16 Kirisito kya laarɛ ɔ' lɔrɔ aye-anyamesɛ
gikpen ginyɔ pɛwu aye-rɛ Wurubuaarɛ
nsana. Ɔ lɔrɔ aye gikpen ginyɔ ne a
wɔra nyamesɛ kolon kyu naa de mɔ-lɛwu
ɔbono o wu' lɛwu oyii mɔ so mɔ. Nfono
ne Kirisito gi yela aye-rɛ fɛye gɛkyo mɔ
ɔkara. 17 Kirisito gi baa tɔgɛ Wurubuaarɛ
gisen yuuli ilaa sa aye Gyuda awura abono
a dɛ Wurubuaarɛ ɔson mɔ dɔ mɔ. Ne ɔ
yɛgɛ fɛye abono nkana Wurubuaarɛ ɔson
mɔ gyɛ fɛye gisafo mɔ kee fɛ nu gɛnen
gisen yuuli gibono ilaa. 18 I lii fɛɛ Kirisito
so mɔ, aye anyamesɛ gikpen ginyɔ gidɛ
a kya nyɛ ɔkpa bugi aye-gisen sa aye-sɛ
Wurubuaarɛ kyu naa de mɔ-Oduduu kolon
mɔ so.

*Wurubuaar*ɛ Adɛ Mɛ Dɛ Fɛɛ Obu.
Kirisito Ne N Gyɛ Gɛsɛ Ɔpɔɔrɛ

19 Imɔso fɛye abono fɛ mɛŋ gyɛ Gyuda
awura mɔ, fɛŋ baa fɛ gyɛ asafo Wu-
rubuaarɛ ɔson dɔ. Fɛŋ baa wɔra fɛɛ
abono mɛ tɛ ako gɛsinkpan so. Fɛ bingiri
nten abi. Fɛ bo asa abono Wurubuaarɛ
gi lɔrɔ ɔmɔ yela sa mɔ-nyoro mɔ dɔ.
Wurubuaarɛ gɛten dɔ adɛ ne fɛ gyɛ.
20 Fɛye-rɛ Wurubuaarɛ gɛten dɔ adɛ mɔ
pɛwu fɛ dɛ fɛɛ obu. Yesu isɔɔ mɔ de
Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ, mɔ, mɛ
dɛ fɛɛ abui abono a gyan gɛnen obu mɔ
gɛsɛ ɔpɔɔrɛ mɔ so. Ne Kirisito Yesu
gbaa-gbaa ne n gyɛ obu mɔ gɛsɛ ɔpɔɔrɛ.
21 Yesu ne n dɛ obu mɔ pɛwu ne obu mɔ
gi kyaga gikolon ɔ yelɛ ɔ kpɛ ɔ kya lɔnga
ɔ kya too. Gɛnen obu baarɛ laa baa wɔra
Wurubuaarɛ gbaa-gbaa lɛɛ ɔson obu kyu
naa de Wura Yesu so. 22 Lii fɛye-rɛ Yesu
ginyamesɛ kolon mɔ so mɔ fɛye kee fɛ
dɛ fɛɛ Wurubuaarɛ obu baarɛ asodoo mɔ
ako. Ɔ dɛ fɛye ɔ kya pɔrɔ obu ɔbono de ɔ'
kyena mɔ dɔ kyu naa de mɔ-Oduduu mɔ
so.

3

*Wurubuaar*ɛ Gi Sun Me Fɛye Abono Fɛŋ
Wolaa Bii Mɔ Mɔ Asɛ

1 Imɔ idɛ so mɔ, fɛye abono fɛŋ wolaa
bii Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ, fɛye-ɔdan
giwɔra so ne me, Pɔɔlo n dɛ Kirisito Yesu
ɔkalan mɔ n naa. Gɛnen so ne Yesu akyobo
mɛ keda me tii de obu faa. 2 Nɛ sɔɔ gyi
yɛɛ fɛ ti nu yɛɛ Wurubuaarɛ gi kyu mɔ-
gɛsun gɛdɛ wɔra me-abaa dɔ de fɛ' nyɛ
mɔ-amɔlɛgɛ naa de me so. 3 Wurubuaarɛ
gi lɛɛ mɔ-ilaa boduduusɛ kyu lii Kirisito
so nyiile me, fɛɛ mɔ gbaa-gbaa ne n tɔngɛ
de me. (Nɛ ti tɔgɛ imɔ so ilaa ŋmaraa me-
ɔwolɛ baarɛ dɔ.) 4 Imɔso fɛ kalɛ ɔwolɛ
mɔ mɔ, fɛ laa wu yɛɛ nɛ nu Kirisito ilaa
boduduusɛ mɔ gɛsɛ. 5 Anyamesɛ abono
mɛ daa gikyena gɛsinkpan so yɛgɛ mɔ, mɛ
mɛŋ nyɛ de Wurubuaarɛ ɔ' lɛɛ Kirisito
ilaa boduduusɛ idɛ nyiile ɔmɔ. Idɛ kon
ne Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi lɛɛ imɔ-
gɛwi nyiile mɔ-ikalan atɔgɛbo de aye Yesu
isɔɔ mɔ. Aye ne ɔ lɔrɔ yela sa mɔ-gɛsun
mɔ. 6 Gɛnen Kirisito ilaa boduduusɛ ibono
o nyiile aye mɔ ne n gyɛ yɛɛ: kyu naa de
Kirisito Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ so mɔ,
fɛye abono fɛŋ wolaa bii Wurubuaarɛ ɔson

mɔ de aye Gyuda awura mɔ pɛwu a wɔra nyamesɛ kolon. Imɔso aye-rɛ fɛye pɛwu a laa nyɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ gi ka yela yɛɛ ɔ laa sa abono mɛ gyɛ mɔ-biana mɔ. Aye pɛwu a kya nyɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ gi wolaa ka yela kyu naa de Kirisito Yesu so mɔ.

7 Gɛnen ɔkalan konkonsɛ baarɛ gɛsun ne n baa wɔra me-gɛsun wɔrasɛ. Wurubuaarɛ gidɛnsɛ de mɔ-gɛlaarɛ' so ne ɔ sa me ɔlon yɛɛ n' nyɛ wɔra mɔ-gɛsun ɔwɔrabo. 8 Aye abono pɛwu Wurubuaarɛ gi lɔrɔ yela sa mɔ-nyoro mɔ, nkana me ne meŋ fo sɛi. Me ɔdɛ mɔ ne Wurubuaarɛ gi wu yɛɛ ɔ laa kpaa de n' wɔra gɛsun belɛ gɛdɛ. Gɛsun mɔ ilaa i gyɛ daa Kirisito Oduduu dɔ lɛɛ awuratɔ ilaa ibono nyamesɛ maŋ taalɛ bii kpaa logɛ. Ilaa gbaa' idɛ ne Wurubuaarɛ gi yɛgɛ n naa mi-i tɔgɛ mi-i sa asa abono mɛ mɛŋ wolaa bii mɔ-ɔson mɔ. 9 Wurubuaarɛ yɛɛ n' yɛgɛ de anyamesɛ pɛwu mɛ' bii ɔkpa ɔbono so mɛ laa nyɛ gɛnen ilaa gbaa' ibono mɔ. Wurubuaarɛ gɛwɔnsa gɛdɛ gɛ gyɛ ilaa boduduusɛ. Nkana lii ko-o gɛsɛ de gɛsɛ mɔ, soso de gɛsɛ ɔlɛɛbo mɔ gi kyu mɔ-gɛwɔnsa gɛdɛ kyu sii de mɔ-nyoro.

10 Idɛ kon berɛ, ɔ kya laarɛ mɔ-ɔlaako ginyi belɛ gi' lii gɛwi. Kyu naa de aye Yesu asonbo gikpen mɔ so ne ɔ kya yɛgɛ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ de ilaa kamaasɛ ibono i kya nyɛ ɔlon anyamesɛ so mɔ mɛ' bii gɛnen ɔlaako ginyi mɔ. 11 Wurubuaarɛ gi san lɛɛ mɔ-ɔlaako ginyi gɛwi gɛnen mɔ, i kyena de mɔ-gɛwɔnsa gɛbono ɔ wolaa sa yela lii ko-o gɛsɛ de gɛsɛ mɔ. Idɛ kon ne ɔ yɛgɛ ne i ba gɛsintin kyu naa de aye-Wura Kirisito Yesu so. 12 Lii aye-rɛ Yesu ginyamesɛ kolon mɔ so mɔ, a nyɛ ɔkpa de a' bugi aye-asen pɛwu sa Wurubuaarɛ de a' ka gyan mɔ so. A nyi yɛɛ a bo ɔkpa gɛnen kyu naa de gisɔɔgyi gibono a bo sa Yesu mɔ so. 13 Imɔso n kya kolɛ fɛye, fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ i' yɔɔ fɛye-nyoro yɛɛ n tii de obu n kya wu ɔlaawusɛ fɛye so. Me-ɔlaawusɛ baarɛ gyɛ daa nyisigyi sa fɛye.

*P*ɔɔlo Kya Dalaa Ɔ Sa Abono Mɛ Kya Kalɛ Ɔwolɛ Baarɛ Mɔ

14 N kya nyingi ilaa ibono aye-sɛ Wurubuaarɛ gi wɔra sa aye anyamesɛ mɔ, n kya ŋmii yen mɔ. 15 Mɔ so ne a kya nyɛ terɛ Wurubuaarɛ dɔ asa de gɛsinkpan solɛɛ asa pɛwu yɛɛ gɛsu kolon dɔ asa faa. 16 N kya kolɛ Wurubuaarɛ yɛɛ gɛnɔɔbono mɔ-nyisigyi mɔ tansi ɔ kyɔ mɔ, ɔ' yɛgɛ fɛ' nyɛ ɔlon belɛ fɛye-asen dɔ gɛnen kee. Ɔ' yɛgɛ mɔ-Oduduu mɔ ɔ' kyena fɛye-asen dɔ, fɛ kpɛ fɛ kya nyɛ ɔlon kyu naa de mɔ so. 17 De fɛye-gikagyan gibono fɛ ka gyan Kirisito so mɔ gi' yɛgɛ ɔ' kyena fɛye-asen dɔ. N kya dalaa yɛɛ fɛ' kyu gɛlaarɛ' kyu wɔra ilaa kamaasɛ, de fɛ' wɔra fɛɛ oyii ɔbono mɔ-ilin i loo gɛsɛ-gɛsɛ ne ɔ yelɛ girin mɔ. 18-19 N kya dalaa yɛɛ fɛ' keda fɛye-gɛlaarɛ' dɔ gɛnen de fɛ' nyɛ bii gɛnɔɔbono Kirisito tansi ɔ kya laarɛ fɛye-ilaa mɔ. N kya dalaa kee yɛɛ fɛye-rɛ abono pɛwu Wurubuaarɛ gi lɔrɔ yela sa mɔ-nyoro mɔ fɛ' bii gɛnɔɔbono Kirisito gɛsalaarɛ gɛ ŋmangɛ, gɛ lɔnga, gɛ bo gisoro, gɛ bo kin, ne nyamesɛ maŋ taalɛ bii gɛmɔ-ɔkara mɔ. Wurubuaarɛ ɔ' yɛgɛ mɔ-gidebi pɛwu gi' baa wɔra fɛye-lɛɛ.

20 Aye-Wurubuaarɛ baarɛ kya kyu mɔ-ɔlon belɛ kyu wɔra gɛsun aye Yesu asonbo mɔ dɔ. Gɛnen ɔlon ɔbono ɔ bo mɔ so mɔ, iŋ bo sen sa mɔ yɛɛ ɔ' wɔra ilaa sa aye de i' tansi don ibono a kya kolɛ mɔ abɛɛ a kya sa imɔ gɛwɔnsa mɔ gbaa. 21 Kirisito Yesu mɔ-rɛ mɔ-asonbo gikpen mɔ mɛ' kpɛ mɛ kya kyu nyisigyi mɛ kya sa Wurubuaarɛ aye-aberɛ abono a tɛ faa de aberɛ abono a laa baa ba mɔ kyu i kya kpe gɛkpaa-gɛkpaa. I' ba gɛnen.

4

*Aye Yesu Asonbo A Gy*ɛ Nyamesɛ Kolon

1 Imɔso me Pɔɔlo ɔbono n kya son Wura Yesu ne mɔ-akyobo mɛ keda me tii de obu faa, n kya kolɛ fɛye: Wurubuaarɛ gbaa-gbaa ne n tɔgɛ fɛye yɛɛ fɛ' kyu fɛye-nyoro kyu sa mɔ. Imɔso fɛ' kyena akyenabi abono a kaaborɛ gɛnen mɔ. 2 Fɛ' bara fɛye-nyoro gɛsɛ kyu buubuu sa abara ɔkpa kamaasɛ so. Fɛ' nyɛ gisen de fɛ' kyu gɛsalaarɛ tɔgɛ kyule abara. 3 Fɛ kya ka gyan Yesu so faa mɔ, fɛ bo gɛnɔ kolon kyu naa de Wurubuaarɛ Oduduu mɔ so ne. Fɛ' pɛɛrɛ ansi keda gɛmɔ dɔ. Gisen yuuli ne nan yɛgɛ ne fɛ laa taalɛ keda fɛye-gɛnɔ kolon gɛbono dɔ.

4 Aye abono pɛwu a kya ka gyan Yesu so mɔ a gyɛ gikolon fɛɛ nyamesɛ nyoro

gibi. Wurubuaarɛ Oduduu kolon ne n bo no sa aye. Ne Wurubuaarɛ gi tɔgɛ aye pɛwu yɛɛ a' kyu aye-ansi gyan daa ilaa kolon so. Gɛnen ilaa kolon ibono so ne Wurubuaarɛ gi tɔgɛ nyamesɛ yɛɛ ɔ' kyena sa mɔ. 5 A bo wura kolon. Mɔ ne n gyɛ Yesu. Ɔkalan kolon ne a sɔɔ gyi, ne Wurubuaarɛ sagyere kolon ne mɛ gyere aye. 6 Wurubuaarɛ kolon ne a bo. Aye pɛwu aye-sɛ ne. Mɔ ne n bo aye pɛwu. Ɔ kya wɔra ilaa kyu naa de aye abono a gyɛ mɔ-asonbo mɔ pɛwu so, ne ɔ tɛ aye pɛwu asen dɔ.

*Wurubuaar*ɛ Gi Sa Aye Nsun Kpɛi-Kpɛi De A' Nyɛ Lɔrɔ Abara

7 Aye abono a kya son Kirisito mɔ a dabɔlɛ a gyɛ gikolon gɛnen gbaa faa mɔ, Wurubuaarɛ gi kyɛɛ aye ɔkamaasɛ mɔ-rɛ mɔ-lɛɛ gɛnɔɔbono ɔkara Kirisito gi kaala sa aye mɔ. 8 Ilaa kyɛɛsɛ idɛ ilaa i wolaa i bo Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ,

"Owi ɔbono ɔ dii kpe soso mɔ,
ɔ keda Wurubuaarɛ akyobo gikpen belɛ tii,
ne ɔ kyɛɛ mɔ-adɛ ilaa."

9 Mɛ tɔgɛ yɛɛ ɔko gi dii kpe soso gɛnen mɔ, i kya nyiile yɛɛ gɛnen kaasɛ ɔbono gi wolaa kpelegɛ ba gɛsinkpan gɛsɛ gɛrɛ kee ne. 10 Kirisito ɔbono ɔ kpelegɛ lii Wurubuaarɛ dɔ ba mɔ kee ne n kii dii kpe ko-o Wurubuaarɛ dɔ gɛnen. Ɔ wɔra gɛnen daa de ɔ' nyɛ loo ilaa kamaasɛ dɔ gɛten kamaasɛ.

11 Mɔ-ilaa kyɛɛsɛ ibono ɔ sa mɔ-asonbo mɔ ne n gyɛ nsun kpɛi-kpɛi. Ɔ sa ako yɛɛ mɛ' wɔra mɔ-isɔɔ. Ako mɔ mɛ' wɔra mɔ-ikalan atɔgɛbo. Ako mɛ kya tɔgɛ Kirisito ɔkalan konkonsɛ mɔ sa asa. De ako, mɔ, mɛ' kerɛ mɔ-asonbo mɔ so de ako, mɔ, mɛ' wɔra mɔ-agyɛbi mɔ anyiilebo. 12 Gɛnen nsun ndɛ ne Kirisito gi kyu sa aye abono ɔ lɔrɔ aye yela sa mɔ-nyoro mɔ. Ɔ sa aye ilaa kpɛi-kpɛi idɛ gɛnen daa de ɔ' baala aye sa mɔ-gɛsun mɔ giwɔra de a' nyɛ a kya kpaa mɔ-asonbo mɔ pɛwu de mɛ' sɛɛ mɔ-ɔson mɔ dɔ. Kirisito asonbo adɛ mɛ dɛ fɛɛ mɔ gbaa-gbaa mɔ-nyoro. Ɔ kya laarɛ a' kyu aye-nsun wɔrasɛ ndɛ kpaa abara 13 kaaborɛ aye pɛwu a' nyɛ gɛnɔ kolon. Gɛnen gɛnɔ kolon gɛbono gɛ laa lii daa aye-gisɔɔgyi kolon mɔ dɔ, ne Kirisito, Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ, kya kyu gɛnɔ kolon mɔ sa aye abono a nyi mɔ mɔ. Kirisito kya laarɛ a' kpaa abara kaaborɛ a' ten ansi wɔra fɛɛ mɔ Kirisito-lɛɛ mɔ ɔnan kpaa logɛ.

14 I ba gɛnen mɔ, a maŋ baa wɔra fɛɛ nbii Wurubuaarɛ ɔson mɔ dɔ. Abonbo mɛ maŋ baa nyɛ kyu ikpa kpɛi-kpɛi de adawo kpɛi-kpɛi penɛ aye de a' sɔɔ mɔmɔ gyi. Mɛ maŋ baa nyɛ penɛ aye fɛɛ gɛnɔɔbono afuu a kya da nkyu ɔbon so gi kya kpe gi kya ba gɛten kamaasɛ nfono afuu mɔ a kya laarɛ mɔ. 15 A' kyu daa gɛlaarɛ' kyu tɔgɛ Wurubuaarɛ gɛsintin ilaa sa abara. A wɔra gɛnen mɔ, a laa nyɛ sɛɛ wɔra fɛɛ Kirisito-lɛɛ gidebi mɔ ɔkpa kamaasɛ so. Mɔ ne n gyɛ aye-gimu. 16 Imɔ gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ nyamesɛ nyoro pɛwu gi bo daa gimu mɔ gɛsɛ ne mɔ nkyaga-nkyaga pɛwu gi kya yɛgɛ nyoro mɔ pɛwu gi' kyaga abara dɔ. Nengyene nyoro mɔ gɛten kamaasɛ i bo alanfiya i kya wɔra gɛsun gɛnen mɔ, nyoro mɔ gi laa sen gɛnɔɔbono i kaaborɛ mɔ. Gɛnen kee ne i dɛ ne. Kirisito ne n gyɛ aye-gimu mɔ, i kya nyiile yɛɛ aye abono a gyɛ mɔ-asonbo mɔ pɛwu a kya nu daa mɔ asɛ ne a bo abara dɔ. I ba gɛnen mɔ, a laa kyu gɛlaarɛ' a kpɛ a kya kpaa abara de a' sɛɛ mɔ-ɔson mɔ dɔ.

*G*ɛkyena Dedaa De Gɛkyena Pobɔrɔ

17 Imɔso n yelɛ me-ayaa so n dɛ Wura Yesu ginyen n kya ka mi-i sa fɛye yɛɛ fɛŋ' baa kii kyena fɛɛ asa abono mɛ mɛŋ kya son Wurubuaarɛ mɔ. Mɔmɔ abono berɛ, mɔmɔ-nwɔnsa giŋ kya kpaa mɔmɔ de mɛ' nu ilaa gɛsɛ. 18 Wurubuaarɛ ilaa i gyɛ mɔmɔ-gibiri dɔ ilaa. Mɛŋ kya nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan. I lii fɛɛ mɛ bo gisoɔlon ne i yɛgɛ mɛ mɛŋ nyi sɛi kyu lii Wurubuaarɛ ilaa so. 19 Mɛ mɛŋ baa mɛ bo ipeeli. Mɛ wɔra mɔmɔ-nyoro fɛɛ idɛnsɛ de inyɛnyɛn iŋ tiri ɔmɔ, mɛ san mɛ kya wɔra ibono iŋ gyɛ iwɔrasɛ mɔ. Ilaa ibono i kya kyu ineesi bun nyamesɛ mɔ ne n san gyi mɔmɔ-amu. 20 Fɛye berɛ, i mɛŋ gyɛ mɔmɔ-lɛɛ mɔ ɔnan ne fɛ kasɛ lii Kirisito asɛ.

21 N nyi yɛɛ fɛ nu Yesu Kirisito so, ne fɛye-rɛ mɔ fɛ wɔra nyamesɛ kolon. N nyi yɛɛ mɛ nyiile fɛye gɛsintin ilaa ibono i lii Yesu asɛ mɔ. 22 Imɔso fɛ' too fɛye-gidebi dedaa mɔ fuɛ. Gɛnen gidebi dedaa gibono ne n yɛgɛ fɛ kyena akyenabi nyɛnyɛn. Ilaa ibono nkana i kya penɛ fɛye ne i kya

gyi fɛye-amu mɔ i nyida fɛye gɛnen aberɛ
abono dɔ mɔ ne fɛŋ taalɛ wɔra idɛnsɛ.
23 Fɛ' yɛgɛ Wurubuaarɛ ɔ' lɔrɔ fɛye-
nwɔnsa. 24 Fɛ' kyu gidebi pobɔrɔ gibono
Wurubuaarɛ gi sa fɛye mɔ kyu kyena. I lii
fɛɛ Wurubuaarɛ gi kii lɛɛ gidebi pobɔrɔ
sa fɛye fɛɛ mɔ gbaa-gbaa lɛɛ oyuduu.
Gɛsintin gigyi, ilaa dɛnsɛ giwɔra, de gisen
fufuli ilaa wolɛ ne n bo gimɔ gibono dɔ.

Gɛkyena Pobɔrɔ Nbara

25 Imɔso fɛŋ' baa penɛ abara. Fɛ'
gyi gɛsintin sa abara. I lii fɛɛ aye Yesu
asonbo pɛwu a gyɛ daa nyamesɛ kolon
fɛɛ gɛnɔɔbono nyamesɛ nyoro nten kpɛi-
kpɛi gi dabɔlɛ wɔra nyoro kolon mɔ.
26 Nengyene fɛ sɔɔ ginyadon mɔ, fɛ
mɛŋ sa fɛ' wɔra ilaa nyɛnyɛn. Fɛŋ sa fɛ'
yɛgɛ owi ɔ' tɔrɔ yɛɛ fɛŋ ti lɛɛ ginyadon
gibono lii fɛye-asen dɔ. 27 Fɛ mɛŋ sa
fɛ' bugi ɔkpa fɛye-gɛkyena dɔ sa ilaa
nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ de ɔ' nyɛ fɛye.
28 Ɔbono nkana ɔ gyɛ oyu mɔ, ɔ' taa gɛyu
yɛgɛ. Ɔ' wɔra gɛsun kyu nyɛ mɔ-ilaa tirisɛ
gɛsintin ɔkpa so, de ɔ' nyɛ kpaa ayenbo
kee.
29 Fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ agyɛbi nyɛnyɛn a' lii
fɛye nnɔ dɔ. Fɛ' tɔgɛ daa agyɛbi abono a
laa lɔrɔ asa ne i tiri amɔ aberɛ tɔgɛsɛ dɔ
mɔ wolɛ de i' nyɛ kpaa asa abono mɛ kya
nu fɛye asɛ mɔ.
30 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gyɛ gisen
fufuli wura. Fɛ mɛŋ sa fɛ' wɔra ilaa ibono
i laa loo mɔ mɔ. Mɔ-Oduduu baarɛ ne
o kyu wɔra fɛye-asen dɔ de i' daasɛ fɛye
yɛɛ Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ gɛkɛ mɔ gɛ fo
mɔ, fɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena.
31 Fɛŋ sa fɛ' keda abara ginyadon fɛye-
asen dɔ. Fɛŋ sa fɛ' sɔɔ ginyadon foro-foro
abɛɛ fɛ' faa abara so abɛɛ fɛ' saalɛ abara.
Gɛwɔnsa nyɛnyɛn kamaasɛ gɛbono fɛ sa
kyu lii fɛye-nanboana so mɔ fɛ' lɛɛ gɛmɔ
lii fɛye-asen dɔ. 32 Fɛ' buɛɛlɛ abara de
fɛ' su abara so. Nengyene fɛ wɔra abara
ilaa nyɛnyɛn mɔ, fɛ' kyu kyɛɛ abara fɛɛ
gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ kee gi kyu fɛye-
ilaa nyɛnyɛn kyu kyɛɛ fɛye kyu naa de
fɛye-rɛ Kirisito ginyamesɛ kolon so mɔ.

5

1 Fɛ gyɛ Wurubuaarɛ nbii laarɛsɛ faa
mɔ, fɛ' kasɛ Wurubuaarɛ ilaa wɔrasɛ.
2 Fɛ' kyu gɛlaarɛ' kyu kyena de abara fɛɛ
gɛnɔɔbono Kirisito gi laarɛ aye-ilaa ne o
kyu mɔ-nkpa fuɛ sa aye mɔ. O kyu mɔ-
nkpa fuɛ sa aye gɛnen mɔ, i wɔra daa
fɛɛ o kyu mɔ-nyoro kyu lɛɛ asunbi sa
Wurubuaarɛ ne i gyi Wurubuaarɛ ginsi.

Fɛ' Kine Gisomaanu Awura Akyenabi

3 Agyibara ilaa abɛɛ ilaa kankaran kpɛi-
kpɛi abɛɛ onsipara ilaa iŋ sa i' ba fɛye
dɔ. Ilaa idɛ ɔnan iŋ kaaborɛ fɛye abono
Wurubuaarɛ gi lɔrɔ yela sa mɔ-nyoro mɔ
ba-a pi-i. 4 Iŋ kaaborɛ i' ba fɛye dɔ yɛɛ
fɛ kya gyi ilaayan nsingyi abɛɛ fɛ kya
tɔgɛ gigyagaa tɔgɛ abɛɛ fɛ kya gyi abiila
kankaran. Fɛ' taa imɔ ibono ɔnan giwɔra
yɛgɛ de fɛ' kpɛ fɛ dɛ daa afaala fɛ kya sa
Wurubuaarɛ.
5 Fɛ' bii yɛɛ nyamesɛ ɔbono ɔ kya laarɛ
agyibara, abɛɛ ɔ kya wɔra ilaa kankaran,
abɛɛ ɔ kya wɔra onsipara ɔko ilaa so
mɔ, gɛnen asa abono mɛ maŋ nyɛ kyena
Kirisito mɔ-rɛ Wurubuaarɛ asɛ mɔmɔ-
gɛwuragyi mɔ dɔ kpa-a. (Onsipara wura
berɛ i wɔra fɛɛ ɔ kya lii Wurubuaarɛ
gɛmara son gɛsinkpan so ilaa dɛnsɛ).
6 Fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ ɔko o' kyu gɛtɔngɛ
giyan penɛ fɛye. Gɛnen akyenabi adɛ ne
nan yɛgɛ Wurubuaarɛ o' kyu ginyadon
biidɛ gisomaanu awura giso. 7 Imɔso
fɛ mɛŋ sa fɛ' kyu fɛye-nyoro mada de
gɛnen gisomaanu awura abono. 8 I lii fɛɛ
nkana owi ɔko dɔ mɔ, fɛye-asen dɔ i bo
gibiri. Idɛ kon berɛ, fɛye-rɛ Wura Yesu
ginyamesɛ kolon mɔ so mɔ, fatela kya
wu fɛye-asen dɔ. Imɔso fɛ' naa fɛɛ fatela
mɔ dɔ asa. 9 (I lii fɛɛ nfonoana fɛ wu
ɔko gi wɔra gidɛnsɛ, abɛɛ ɔ wɔra gisen
fufuli ilaa, abɛɛ o gyi gɛsintin mɔ, nno
ne fatela mɔ kya wɔra mɔ-gɛsun.) 10 Fɛ'
kerɛ ilaa dɔ de fɛ' lɛɛ daa ilaa ibono i kya
gyi Wura Yesu ginsi mɔ wɔra. 11 Fɛŋ sa
fɛ' kyu fɛye-nyoro mada de asa abono mɛ
kya wɔra gibiri dɔ ilaa mɔ. Ilaa ibono mɛ
kya wɔra mɔ i maŋ wɔra agyan sa mɔmɔ
Wurubuaarɛ asɛ. Fɛ' lɛɛ imɔ-gɛwi sa asa.
12 I lii fɛɛ ilaa ibono mɛ kya wɔra ŋara-dɔ
mɔ, ba-a fo ɔko fo kya tɔgɛ imɔ giyan gbaa
mɔ, i ti i gyɛ ipeeli ilaa. 13 Nengyene ilaa
nyɛnyɛn iko i lii gibiri dɔ ba fatela mɔ dɔ
mɔ, i kya lii gɛwi. 14 Fatela ne n kya yɛgɛ
asa mɛ' wu ilaa kamaasɛ de ansi. Imɔso ne
mɛ da gikpalɛ yɛɛ,
"Fo ɔbono fo dɛ ginsi gidɛ gibiri dɔ mɔ,

kyingi lii fo-lɛwu ɔbono dɔ.
Kirisito laa sa fo fatela."
15 Imɔso fɛ' kerɛ fɛye-anaabi dɔ dan-
dan. Fɛŋ sa fɛ' naa fɛɛ asa abono mɛ
mɛŋ nyi ɔlaako mɔ. Fɛ' wɔra fɛye-ilaa fɛɛ
asɛɛbo. 16 Gɛsun kamaasɛ gɛbono fɛ wu
yɛɛ fɛ laa taalɛ wɔra sa Wurubuaarɛ mɔ,
fɛ' pɛɛrɛ ansi wɔra gɛmɔ. Nkɛ nbono dɔ a
bo faa mɔ giŋ boran. 17 Imɔso fɛŋ sa fɛ' naa
giyan fɛɛ fɛ mɛŋ nyi ilaa ibono fɛ kya wɔra
mɔ. Fɛ' kasɛ de fɛ' bii ilaa ibono Wura Yesu
kya laarɛ fɛ' wɔra mɔ. 18 Fɛ mɛŋ sa fɛ' nun
nta boo. Fɛ wɔra gɛnen mɔ, fɛŋ baa nyɛ
gɛwɔnsa. Ilaa nyɛnyɛn gɛkyena ne. Fɛ taa
imɔ ibono yɛgɛ de fɛ' yɛgɛ Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ ne ɔ' kyena fɛye dɔ. 19 Fɛ' bii
Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ ilon, Wurubuaarɛ
asonbo ilon, de Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
ilon sa abara. Fɛ' bii ilon sa Wura Yesu de
i' wɔra fɛye ɔkon lii fɛye-asen dɔ. 20 Owi
kamaasɛ de ilaa kamaasɛ dɔ mɔ, fɛ' faala
aye-sɛ Wurubuaarɛ kyu naa de aye-Wura
Yesu Kirisito so.

*G*ɛdena Ilaa
21 Nengyene fɛ kya buu Kirisito mɔ, fɛ'
bara fɛye-nyoro gɛsɛ sa abara. 22 Akyii, fɛ'
bara fɛye-nyoro gɛsɛ sa fɛye-kuliana fɛɛ
gɛnɔɔbono fɛ kya bara fɛye-nyoro gɛsɛ
sa Wura Yesu mɔ. 23 I lii fɛɛ ɔnyen ne n
gyɛ gimu sa mɔ-ka fɛɛ gɛnɔɔbono Kirisito
ne n gyɛ gimu sa mɔ-asonbo gikpen mɔ,
ne mɔ-asonbo gikpen kee mɛ dɛ fɛɛ mɔ-
nyoro. Ɔ gyɛ mɔmɔ-gimu ne mɔ kee ne
n gyɛ mɔmɔ-ɔmɔlɛgɛbo ɔbono ɔ kya sa
mɔmɔ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena. 24 Imɔso
fɛɛ gɛnɔɔbono Kirisito asonbo mɔ mɛ
kya bara mɔmɔ-nyoro gɛsɛ sa Kirisito mɔ,
gɛnen kee ne i kaaborɛ akyii mɛ' bara
mɔmɔ-nyoro gɛsɛ sa mɔmɔ-kuliana ilaa
kamaasɛ dɔ.
25 Anyen, fɛ' laarɛ fɛye-kaana ilaa fɛɛ
gɛnɔɔbono Kirisito gi laarɛ mɔ-asonbo
ilaa mɔ ne o kyu mɔ-nkpa fuɛ sa mɔmɔ
mɔ. 26 Kirisito gi wu' sa ɔmɔ gɛnen daa de
ɔ' nyɛ lɔrɔ ɔmɔ yela sa Wurubuaarɛ. Wu-
rubuaarɛ agyɛbi mɔ ne o kyu gyere mɔmɔ
Wurubuaarɛ sagyere ne ɔ foro mɔmɔ-
ilaa nyɛnyɛn fuɛ sa mɔmɔ. 27 Kirisito
gi wɔra ilaa idɛ gɛnen daa de ɔ' nyɛ
kyu mɔ-asonbo ba mɔ asɛ de nyisigyi.
Ɔ kya laarɛ mɛ' wɔra gisen fufuli awura
abono ɔ lɔrɔ yela sa mɔ-nyoro. Ineesi de
ilaa nyɛnyɛn de gɛnen ilaa ibonoana ɔnan
pɛwu i maŋ baa nyɛ mɔmɔ dɔ ba-a pi-i faa.
28 Gɛnen kee ne i kaaborɛ anyen mɛ' laarɛ
mɔmɔ-kaana ilaa fɛɛ mɔmɔ gbaa-gbaa
nyoro. Fo ɔbono fo kya laarɛ fo-ka mɔ, fo
gbaa-gbaa fo-nyoro ne fo kya laarɛ gɛnen.
29 Nyamesɛ ɔko bo no ɔ kya kyo mɔ-nyoro
gibi? Kuaa. Ɔ kya laarɛ agyudɔ sa nmɔ,
ne ɔ kya kerɛ nmɔ so dandan. Gɛnen ne
Kirisito kya kerɛ mɔ-asonbo gikpen mɔ so
ne. 30 I kya nyiile yɛɛ a dɛ fɛɛ mɔ-nyoro
nten kpɛi-kpɛi fɛɛ giyaa, gibaa, de ginsi.
Gɛnen ne aye-rɛ mɔ a gyɛ nyamesɛ kolon
ne.
31 Anyen de akyii ginyamesɛ kolon so
ne Wurubuaarɛ gi tɔgɛ yɛɛ, "Ɔnyen kya
taa mɔ-sɛ de mɔ-nyi yɛgɛ de o' kyu mɔ-
nyoro mada de mɔ-ka de mɛ' san bingiri
nyamesɛ kolon" mɔ. 32 Gɛnen gɛdena
gigyɛbi gidɛ gi tansi gi gyɛ ilaa boduduusɛ.
Nɛ kyu gimɔ wɔra sinkaala de i' nyiile aye
ginyamesɛ kolon gibono Kirisito mɔ-rɛ
mɔ-asonbo mɛ bo mɔ. 33 To. Fɛ wolaa fɛ
nyi yɛɛ i kya nyiile aye yɛɛ aye ɔkamaasɛ
ɔ' laarɛ mɔ-ka ilaa fɛɛ mɔ gbaa-gbaa mɔ-
nyoro. Ne ɔkyii mɔ kee ɔ' kerɛ dandan de
o' kyu buubuu sa mɔ-kuli.

6

*Nbii De M*ɔmɔ-Sɛana
1 Fɛye nbii mɔ mɔ, Wura Yesu so mɔ,
fɛ' nu fɛye-sɛana de fɛye-nyiana asɛ. Imɔ
ne n boran sa Wura Yesu. 2 Wurubuaarɛ gi
wolaa yela nbara mɔ-agyɛbi mɔ dɔ yɛɛ,
"Buu fo-sɛ de fo-nyi." Nbara ndɛ ne n gyɛ
ngyangbarasɛ nbono Wurubuaarɛ gi yela,
ne ɔ ka ilaa yela bɔla de nmɔ. 3 Ɔ ka yela
yɛɛ fo ɔbono fo gyi nmɔ so mɔ, fo-ilaa i laa
wɔra ɔdan sa fo, ne fo laa kɛɛla gɛsinkpan
so. 4 Fɛye akorogɛbo mɔ mɔ, fɛŋ sa fɛ'
ŋmanyan fɛye-biana. Fɛ' bela mɔmɔ de fɛ'
nyiile mɔmɔ ilaa gɛnɔɔbono Wura Yesu
kya laarɛ mɔ.

*Abono M*ɛ Kya Son Awura Mɔmɔ-rɛ
Mɔmɔ-Wuraana
5 Fɛye abono fɛ tɛ awura asɛ mɔ, fɛ'
selɛ ɔmɔ de fɛ' nu mɔmɔ-gɛdɛ. Fɛ' kyu
gɛsintin wɔra mɔmɔ-ilaa sa ɔmɔ lii fɛye-
asen dɔ fitɔfɛɛ Kirisito ne fɛ kya wɔra fɛ
kya sa. 6 Fɛŋ sa fɛ' wɔra asa abono mɛ kya
laarɛ ayenbi lii asa asɛ mɔ. Fɛye-wuraana
mɔ mɛ yelɛ mɛ kerɛ fɛye-o, mɛ mɛŋ yelɛ
mɛ kerɛ fɛye-o, fɛ' wɔra mɔmɔ-gɛlaarɛ sa

ɔmɔ kanpɛ. Gɛnen ne Kirisito asonbo mɛ
kya wɔra Wurubuaarɛ gɛlaarɛ lii mɔmɔ-
asen dɔ kee ne. 7 Fɛ' son fɛye-awuraana
mɔ de ɔkon fɛɛ Wura Yesu ne fɛ kya son, i
mɛŋ gyɛ nyamesɛ. 8 Fɛ' bii yɛɛ fo nyamesɛ
fo tɛ owura asɛ daa-o, fo tɛ fo-gibaa so
daa-o, ilaa dɛnsɛ kamaasɛ ibono fo wɔra
mɔ, Wura Yesu laa sa fo imɔ so ntɛɛla.
9 Fɛye abono mɔ, asa mɛ tɛ fɛye asɛ
mɛ kya son fɛye mɔ, fɛye kee fɛ' nyingi
yɛɛ Wura Yesu ne fɛ kya son. Fɛ' taa
mɔmɔ gikiidɛ yɛgɛ. Fɛ' bii yɛɛ ɔbono
ɔ gyɛ fɛye-rɛ ɔmɔ pɛwu wura mɔ bo
Wurubuaarɛ dɔ, ne mɔ berɛ, ɔ mɛŋ bo
gɛligi.

*Kyu Wurubuaar*ɛ Adontɔ Kɔ De Ɔbon-
san
10 Me-nanboana Yesu asonbo, pɛi de
me-gɛnɔ gɛ' yii mɔ, n kya tɔgɛ fɛye
yɛɛ fɛ' yelɛ fɛye-ayaa so fɛye-gisɔɔgyi
dɔ. Fɛ' yɛgɛ Wura Yesu o' kyu mɔ-ɔlon
belɛ mɔ kpaa fɛye kyu naa de fɛye-rɛ
mɔ ginyamesɛ kolon mɔ so. 11 Fɛ' kyu
Wurubuaarɛ adontɔ de mɔ-ilaa kunsɛ
mɔ pɛwu kyu baala fɛye-nyoro yela de
fɛ' nyɛ yelɛ fɛye-ayaa so owi ɔbono ilaa
nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ laa kɔ de fɛye
mɔ. Fɛ' baala yela gɛnen de ɔŋ sa ɔ' nyɛ
kyu mɔ golon-golon nwɔnsa kyu gyi fɛye
so. 12 Gɛnen Wurubuaarɛ adontɔ abono
a tiri fɛye. I kya nyiile yɛɛ ikɔ ibono
aye Yesu asonbo mɔ a kya kɔ mɔ, i mɛŋ
gyɛ anyamesɛ ne a kya kɔ de. A kya kɔ
daa de ilaa nyɛnyɛn oduduu ibono i kya
nyɛ ɔlon anyamesɛ so mɔ, imɔ-rɛ imɔ-
abelɛnsɛ de imɔ-nbii. A kya kɔ de ilaa
ibono i kya nyɛ ɔlon gɛsinkpan so ne i kya
bara ilaa nyɛnyɛn mɔ. A kya kɔ de akyobo
akpen abono a bo afuu so mɔ. 13 Imɔso
fɛ' kyu Wurubuaarɛ adontɔ de mɔ-ilaa
kunsɛ mɔ pɛwu kyu baala fɛye-nyoro yela
de gɛkaabono gɛkɛ nyɛnyɛn mɔ gɛ laa ba
mɔ, fɛ' taalɛ yelɛ fɛye-ayaa so de fɛ' wɔra
ilaa kamaasɛ ibono i tiri mɔ, de fɛ' kɔ lii.
14 Imɔso fɛ' yelɛ fɛye-ayaa so girin. Fɛ'
kyu gɛsintin wɔra fɛɛ fɛye-igbagya, de
fɛ' kyu gisen dɛnsɛ fɛ kya gyi gɛsintin
fa-a sa Wurubuaarɛ de i' wɔra fɛɛ fɛye-
nben kuntɔ. 15 Fɛɛ gɛnɔɔbono sogya kya
wɔra ikɔ ayaawolɛ mɔ, fɛye kee fɛ' wolaa
baala fɛye-nyoro de fɛ' nyɛ lɛɛ Yesu gisen
yuuli ɔkalan konkonsɛ mɔ tɔgɛ sa asa
gɛten kamaasɛ. 16 Imɔ idɛ pɛwu gɛmara
mɔ, fɛ' keda fɛye-gikagyan gibono fɛ kya
ka gyan Yesu so mɔ dɔ. Fɛye-gikagyan
gidɛ gi laa taalɛ duule ɔbonsan, nyamesɛ
nyɛnyɛn mɔ akpɛ kamaasɛ abono ɔ kya
too fɛye ne a kya dɛɛ fɛɛ ɔgya mɔ. Yesu
so gikagyan mɔ gi dɛ fɛɛ ilaa kunsɛ
ibono sogya dɛ de gibaa ne ɔ kya kyu
kun mɔ-nyoro gɛten kamaasɛ mɔ. 17 Fɛ'
nyingi gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi mɔlɛgɛ
fɛye lii fɛye-ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ mɔ.
Gɛnen amɔlɛgɛ mɔ a dɛ fɛɛ abeletɔ gɛpɛ
gɛbono sogyaana mɛ kya kyu kun mɔmɔ-
amu mɔ. Fɛ' puru Wurubuaarɛ Oduduu
gɛki mɔ keda. Gɛnen gɛki mɔ ne n gyɛ
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ fɛ laa kyu kɔ ikɔ
mɔ.
18 Owi kamaasɛ dɔ mɔ, fɛ' yɛgɛ Wu-
rubuaarɛ Oduduu mɔ ne ɔ' kpaa fɛye de fɛ'
nyɛ dalaa de fɛ' kolɛ Wurubuaarɛ ilaa ka-
maasɛ. Fɛ kya laarɛ fɛ' wɔra gɛnen mɔ, fɛ'
yɛgɛ fɛye-nwɔnsa gi' gyan Wurubuaarɛ
ndalaa so daa so-o. Fɛ' kpɛ keda ndalaa
dɔ fɛ kya kolɛ Wurubuaarɛ fɛ kya sa fɛye-
nanboana abono Wurubuaarɛ gi lɔrɔ yela
sa mɔ-nyoro mɔ pɛwu.
19 Fɛ' dalaa sa me, Pɔɔlo, kee yɛɛ owi
kamaasɛ ɔbono nan bugi me-gɛnɔ tɔgɛ
Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ sa asa mɔ, Wu-
rubuaarɛ ne ɔ' sa me mɔ gbaa-gbaa agyɛbi
mɔ. Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ gyɛ ilaa
boduduusɛ. Wurubuaarɛ ɔ' kpaa me de
n' taalɛ da otu lɛɛ mɔ gɛsɛ sa asa.
20 Wurubuaarɛ gi lɛɛ me sun de n' tɔgɛ
Yesu ɔkalan konkonsɛ baarɛ sa asa. Imɔ
ne n yɛgɛ Yesu akyobo mɛ keda me tii de
obu faa. Imɔso fɛ' dalaa kolɛ Wurubuaarɛ
sa me yɛɛ n' taalɛ da otu tɔgɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi fɛɛ gɛnɔɔbono i kaaborɛ n' tɔgɛ
mɔ. Meŋ sa n' selɛ sɛi.

*Agy*ɛbi Laalaalogɛ
21 Nɛ keda aye-nanbo laarɛsɛ, Tikakusɛ
sun fɛye asɛ. Gɛnɔɔbono ɔ kya wɔra Wura
Yesu gɛsun mɔ mɔ, n kya ka gyan mɔ so. N
kya laarɛ fɛ' nu me so de fɛ' bii gɛnɔɔbono
so n dɛ n tɛ de mɔ. Imɔso Tikakusɛ laa
tɔgɛ me-ilaa pɛwu sa fɛye. 22 Gɛnen so ne
nɛ sun mɔ faa. I lii fɛɛ fɛ nu me-rɛ me-
nanboana so mɔ, i laa keda fɛye-nyoro.
23 Aye-sɛ Wurubuaarɛ de Wura Yesu
Kirisito mɛ' sa asa abono mɛ kya son Yesu

mɔ gisen yuuli, gɛlaarɛ', dabɔlɛ de gik-
agyan gibono mɛ laa ka gyan Wurubuaarɛ
so mɔ. [24] Asa abono mɛ kya laarɛ aye-
Wura Yesu Kirisito ilaa ne mɛ maŋ taa
gɛnɔɔbono mɛ kya laarɛ mɔ ilaa yɛgɛ
gɛkaako mɔ, Wurubuaarɛ ɔ' sa mɔmɔ
pɛwu so gɛwɔnsa dɛnsɛ.

Pɔɔlo Ɔwolɛ Ɔbono Ɔ Ŋmarasɛ Bunge
Filipayi Awura Mɔ

1 Me Pɔɔlo de Timoti, aye abono a gyɛ
Kirisito Yesu gɛsun awɔrabo mɔ, ne n kya
ŋmarasɛ ɔwolɛ baarɛ. A kya ŋmarasɛ
a kya sa fɛye abono pɛwu fɛ bo Fili-
payi ɔsowolɛ so ne fɛye-rɛ Kirisito Yesu
ginyamesɛ kolon mɔ so mɔ, Wurubuaarɛ
gi lɔrɔ fɛye yela sa mɔ-nyoro mɔ. Fɛye-rɛ
fɛye-abelɛnsɛ abono mɛ kya kerɛ fɛye
so mɔ de abelɛnsɛ mɔ akpaabo pɛwu
ne a kya sa ɔwolɛ baarɛ. 2 Aye-sɛ Wu-
rubuaarɛ de Wura Yesu Kirisito mɛ' sa fɛye
so gɛwɔnsa dɛnsɛ de mɛ' sa fɛye gisen
yuuli.

*P*ɔɔlo Kya Dalaa Ne Ɔ Kya Faala Wu-
rubuaarɛ Iŋ Kya Ta
3 Owi kamaasɛ n kya nyingi fɛye Fil-
ipayi awura abono fɛ kya son me-Wura
Wurubuaarɛ mɔ, n kya faala mɔ iŋ kya
ta. 4 Me-ndalaa nbono n kya dalaa sa fɛye
pɛwu mɔ, i kya wɔra me-gisen dɔ ɔkon.
5 I kya nyiile yɛɛ n kya nyingi gɛnɔɔbono
aye-rɛ fɛye a san a kya wɔra Yesu ɔkalan
konkonsɛ mɔ gɛsun kpɛ kyu lii gɛkaabono
fɛ daa ginu ɔkalan mɔ kyu baa lii de ndɛ.
6 Gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi yii gɛsɛ ɔ
kya wɔra ilaa dɛnsɛ fɛye-asen dɔ mɔ, n
nyi me-gisen dɔ yɛɛ gɛnen Wurubuaarɛ
kolon baarɛ kee laa wɔra imɔ kpaa logɛ
gɛkaabono Yesu Kirisito laa kii ba mɔ.
7 I kaaborɛ n' sa gɛwɔnsa kyu lii fɛye
Filipayi awura abono fɛ kya son Kirisito mɔ
pɛwu so. I lii fɛɛ fɛye-ilaa i bo me-gisen
dɔ. Wurubuaarɛ wolaa ɔ kya kpaa aye ne ɔ
kya wɔra ilaa sa me-rɛ fɛye pɛwu dabɔlɛ.
Owi ɔbono mɛ keda me tii de obu faa de owi
ɔbono n kya lɛɛ gɛnɔ kyu lii Yesu ɔkalan
mɔ so abɛɛ n naa n kya lɛɛ mɔ-ɔkalan
mɔ mi-i nyiile asa mɔ, imɔ dɔ pɛwu mɔ,
Wurubuaarɛ kya wɔra ilaa ɔ kya sa me-rɛ
fɛye.
8 Wurubuaarɛ mɔ-nkon ne n nyi
gɛnɔɔbono n dɛ Kirisito Yesu gɛsalaarɛ
me-gisen dɔ n kpɛ mi-i nyingi fɛye pɛwu
so mɔ. 9 Me-gɛdalaa ne n gyɛ yɛɛ fɛye-
gɛsalaarɛ gɛbono fɛ bo mɔ gɛ' kpɛ gɛ kya
nyaakyɔ gɛ kya too fɛye-asen dɔ, de fɛ'
kpɛ fa-a nyɛ Wurubuaarɛ ɔlaako ginyi kee
de fɛ' nyɛ bii baragɛ yɛɛ imɔ idɛ abɛɛ idɛ
ne n boran. 10 Imɔ ne nan yɛgɛ fɛ laa nyɛ
sɔɔ ilaa ibono i boran gɛkpaa mɔ kyule.
Gɛnen kee ne gɛkaabono Kirisito laa kii ba
mɔ, fɛye-asen dɔ i laa fuuli ne ɔ maŋ wu
ilaa nyɛnyɛn iko fɛye-nyoro so tɔgɛ. 11 Fɛ
laa san fa-a wɔra ilaa kpɛi-kpɛi ibono i kya
lii gisen dɛnsɛ dɔ kyu naa de Yesu Kirisito
so de i' kyu nyisigyi de ayenbi kyu bara
Wurubuaarɛ.

*N Tii De Obu M*ɔ, I Kya Wɔra Ɔdan Daa
Too
12 Me-nanboana Yesu asonbo, n kya
laarɛ fɛ' bii yɛɛ ibono n tii de obu faa, Yesu
ɔkalan konkonsɛ mɔ gi kii nyɛ yɛlegɛ
daa too. 13 Kyu lii imɔ so mɔ Rom awura
asogya de asa sɛnsɛ pɛwu abono mɛ bo
gɛrɛ mɔ mɛ nyɛ bii yɛɛ Yesu Kirisito
gɛsun ne n' kya wɔra so ne mɛ keda me tii
de obu gɛnen. 14 Gɛnɔɔbono n tii de obu
mɔ, i yɛgɛ aye-nanboana sakyɔ mɛ nyɛ
ka gyan aye-Wura Yesu so bɔla. I kya san
keda ɔmɔ-nyoro de mɛ' tɔgɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi ibono mɛŋ kya selɛ nyamesɛ gifuu.
15 I bo no yɛɛ ako mɛ mɛŋ dɛ gɛwɔnsa
dɛnsɛ kyu lii me so ne mɛ naa ma-a tɔgɛ
Kirisito ilaa. Me-ilaa i bo mɔmɔ gɛlaaloo.
Ako, mɔ, mɛ dɛ me so gɛwɔnsa dɛnsɛ so
ne mɛ naa ma-a tɔgɛ Kirisito ilaa. 16 Mɔmɔ
abono berɛ, gɛsalaarɛ gɛbono mɛ bo sa
me mɔ so ne mɛ kya tɔgɛ Kirisito ilaa.
Mɛ nyi yɛɛ Wurubuaarɛ gi kyu gɛsun
gɛdɛ wɔra me-abaa dɔ, ne o kyule yɛɛ
mɔ-akyobo mɛ' keda me tii de obu de n'
nyɛ lɛɛ tɔgɛ sa asa yɛɛ Kirisito ɔkalan
mɔ gyɛ gɛsintin. 17 Ako mɔ berɛ, mɛ kya
tɔgɛ Kirisito ɔkalan mɔ mɔ, mɛ mɛŋ dɛ
gɛwɔnsa kolon. Mɛ kya laarɛ asa mɛ' buu
ɔmɔ taa me yɛgɛ. Mɛ nyi yɛɛ ibono n
tii de obu faa, mɔmɔ-ilaa tɔgɛsɛ mɔ i laa
yɛgɛ i' siile me-ɔlɔ daa. 18 Imɔ ibono iŋ tiri
me. Mɛ dɛ gisen dɛnsɛ-o, mɛŋ dɛ gisen
dɛnsɛ-o, ɔkpa kamaasɛ so mɔ, mɛ ti taa
nyɛ lɛɛ Kirisito ɔkalan mɔ tɔgɛ. Imɔso i
bo me ɔkon gbaa daa.
19 I lii fɛɛ fɛ kya dalaa sa me, ne Yesu
Kirisito Oduduu mɔ kya kpaa me. Imɔso
n nyi yɛɛ imɔ idɛ pɛwu i laa yɛgɛ n' nyɛ
Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ. 20 I kya nyiile yɛɛ
ibono mɛ keda me tii de obu faa, ilaa ibono
me-ansi a tansi a gyan ne n' kerɛ imɔ-ɔkpa

mɔ ne n gyɛ yɛɛ meŋ sa n' gyi ipeeli ilaa iko-rɛ iko dɔ de n' taalɛ da otu gɛkpaa, i gyɛ daa lɛwu mɔ, lɛwu, nkpa mɔ, nkpa. I ba gɛnen mɔ de Yesu Kirisito ne ɔ' nyɛ nyisigyi kyu naa de me so aberɛ adɛ dɔ de owi kamaasɛ dɔ kee.

21 I kya nyiile yɛɛ me asɛ mɔ, n tɛ nkpa mɔ, Yesu wolɛ ne n tiri me. Lɛwu ne nɛ kii baa wu' mɔ, i laa lɔrɔ wɔra ɔdan sa me daa. 22 Nengyene fɛɛ nɛ kyena nkpa tu kpe mɔ, nan wɔra gɛsun gɛbono gɛ laa kpaa Yesu ilaa de i' kpe ansi dɔ. Meŋ nyi ibono n' lɛɛ, nkpa abɛɛ lɛwu fɛɛ. 23 N kyɔlɛ imɔ inyɔ nsana ne. Me-lɛɛ gɛlaarɛ dɔ mɔ, nkana n' tɛsɛ taa gɛrɛ-lɛɛ gɛkyena gɛdɛ yɛgɛ de n' kpaa kyena Yesu asɛ Wurubuaarɛ dɔ. Ibono ne n boran gikyɔ don. 24 Fɛye so mɔ mɔ, i kii i tiri yɛɛ n' kyena nkpa tu kpe. 25 N tansi n nyi yɛɛ n tiri sa fɛye pɛwu. Gɛnen so mɔ, n nyi kee yɛɛ nan nyɛ nkpa lii obu mɔ dɔ baa tu fɛye de n' nyɛ kpaa fɛye. Imɔ ne nan yɛgɛ fɛ' nyɛ kpe ansi dɔ de i' wɔra fɛye ɔkon fɛye-gisɔɔgyi gibono fɛ bo sa Yesu mɔ dɔ. 26 Nɛ kii baa tu fɛye de alanfiya mɔ, i laa yɛgɛ i' tansi wɔra fɛye ɔkon de fɛ' yen Kirisito Yesu kyu naa de ilaa ibono ɔ wɔra sa me mɔ so.

*F*ɛ' Pɛɛrɛ Ansi Yesu Gɛsun Mɔ Dɔ

27 Ilaa ibono i tansi i tiri mɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛ' kyena akyenabi abono a kya kaa-borɛ ɔkalan konkonsɛ ɔbono fɛ nu kyu lii Yesu Kirisito so mɔ. Nengyene nɛ baa laa fɛye-o, meŋ baa laa fɛye-o, n kya laarɛ n' nu daa yɛɛ fɛ yelɛ fɛye-ayaa so girin fɛɛ nyamesɛ kolon fɛye-gisɔɔgyi gibono fɛ bo sa Yesu mɔ dɔ, fɛ kya sa gɛwɔnsa kolon, fɛ kya pɛɛrɛ ansi dabɔlɛ, de asa mɛ' nyɛ sɔɔ Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ gyi. 28 N kya laarɛ n' nu kee yɛɛ fɛye abono fɛ kya ka gyan Yesu so mɔ fɛŋ kya selɛ fɛye-akyobo baa pii. Fɛŋ selɛ ɔmɔ mɔ, i laa lɛɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ dɛ mɔ nyiile yɛɛ mɛ laa fuɛ mɔmɔ-lɛwu gɛmara, ne i laa lɛɛ nyiile kee yɛɛ fɛye, mɔ, fɛ laa nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ. Wurubuaarɛ ne n kya sa gɛnen ɔkyenaten ɔbono. 29 I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ gi wɔra ilaa sa fɛye ne fɛ nyɛ kyu fɛye-nyoro too Yesu Kirisito so. Ne iŋ gyɛ imɔ ibono wolɛ. Ɔ wɔra ilaa sa fɛye kee ne fɛ nyɛ fɛ kya wu ɔlaawusɛ fɛ kya sa Yesu. 30 Fɛye-ɔlaawusɛ ɔbono fɛ kya wu mɔ, i gyɛ daa ɔlaawusɛ ɔbono ɔnan fɛ wolaa wu me nɛ naa kyena wu ne fɛ kya nu yɛɛ n san mi-i wu mɔ mɔ.

2

*F*ɛ' Bara Fɛye-Nyoro Gɛsɛ Wɔra Fɛɛ Yesu

1 Fɛye-rɛ Yesu Kirisito ginyamesɛ kolon so mɔ, i kya keda fɛye-nyoro. Gɛnɔɔbono Kirisito kya laarɛ fɛye-ilaa mɔ, i kya yɛgɛ i kya tɔrɔ fɛye-asen. Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kya sa fɛye gɛnɔ kolon. Fɛ kya su abara so lii fɛye-asen dɔ. 2 Imɔ idɛ pɛwu i bo fɛye dɔ faa, fɛ' yɛgɛ i' tɛsɛ wɔra me ɔkon kpaa logɛ. Fɛ' nyɛ gɛnɔ kolon de gɛlaarɛ' fɛye-gɛkyena dɔ kpaa logɛ. Fɛye-asen dɔ de fɛye-nwɔnsa dɔ i' wɔra fɛɛ nyamesɛ kolon ne fɛ gyɛ. 3 Fɛŋ sa fɛ' wɔra sɛi de i' wɔra gikoso gɛgyanbuɛ gɛkyena abɛɛ fɛ' nyiile fɛye-nyoro. Fɛ' bara fɛye-nyoro gɛsɛ de fɛ' kalɛ fɛye-nanboana wɔra asa dɔ don fɛye-nyoro. 4 Fɛ mɛŋ sa fɛ' kerɛ fɛye-lɛɛ wolɛ so. Fɛ' kerɛ fɛye nanboana-lɛɛ kee so. 5 Fɛye-nwɔnsa gi' wɔra fɛɛ gɛnɔɔbono Kirisito Yesu-lɛɛ gɛwɔnsa gɛ dɛ mɔ.

6 Yesu dabɔlɛ ɔ gyɛ Wurubuaarɛ oyuduu faa mɔ,
ɔ mɛŋ kerɛ yɛɛ mɔ-rɛ Wurubuaarɛ mɛ gyɛ kyɛɛ-kyɛɛ so mɔ,
ɔ' yelɛ imɔ so gyi gɛwura buu de Wurubuaarɛ.
7 Ɔ too imɔ ibono pɛwu fuɛ.
Ne ɔ baa kyu daa isa ɔbono ɔnan ɔ tɛ owura asɛ mɔ oyuduu.
Nyamesɛ oyuduu ne i kyu korogɛ mɔ.
8 O wu yɛɛ ɔ gyɛ nyamesɛ oyuduu gɛnen mɔ,
ɔ bara mɔ-nyoro gɛsɛ
ne o nu Wurubuaarɛ gɛdɛ kaaborɛ ɔ' nyɛ lɛwu gbaa.
Lɛwu ɔbono ɔnan o kyule ne o wu' mɔ gyɛ daa ipeeli lɛwu.
Mɛ da mɔ aŋanbi oyii so mɔɔ.
9 Imɔ idɛ so mɔ, Wurubuaarɛ gi kosorɛ mɔ-gimu gikyɔ kyɔde,
ne ɔ yela mɔ ginyen gibono gi don ginyen kamaasɛ mɔ.
10 Wurubuaarɛ gi kosorɛ mɔ-gimu gɛnen de i' ba yɛɛ ɔkamaasɛ ɔbono o nu mɔ Yesu ginyen mɔ,
o' ŋmii daa mɔ.
Nyamesɛ kamaasɛ, ɔ bo Wurubuaarɛ dɔ-o,

ɔ bo gɛsinkpan so-o,
ɔ loo gɛsinkpan dɔ-o,
o' ŋmii daa Yesu.
11 De ɔkamaasɛ o' bugi gɛnɔ tɔgɛ yɛɛ,
"Yesu gyɛ Wura."
De i' kyu nyisigyi kyu bara mɔ-sɛ Wurubuaarɛ.

*F*ɛ' Wɔra Fɛɛ Agyɛkpebi Abono A Kya Ŋɛlegi Gibiri Dɔ Mɔ

12 Imɔso me-nanboana laarɛsɛ, fɛɛ gɛnɔɔbono fɛ kya nu me-gɛdɛ owi kamaasɛ dɔ mɔ, idɛ kon ibono meŋ bo fɛye asɛ faa, fɛ' pɛɛrɛ ansi nu me asɛ don owi ɔbono n bo fɛye asɛ nno mɔ. Fɛ' tansi selɛ Wurubuaarɛ de fɛ' pɛɛrɛ ansi wɔra ilaa ibono i laa lɔrɔ fɛye-ɔkyenaten yela Wurubuaarɛ asɛ mɔ. 13 I lii fɛɛ Wurubuaarɛ kee kya wɔra mɔ-lɛɛ gɛsun fɛye-asen dɔ. Ɔ yɛgɛ fɛ nyɛ kyu mɔ-ilaa too fɛye-nyoro so ne ɔ kya yɛgɛ fɛ' nyɛ wɔra imɔ kee de i' kyena de mɔ-ɔbolɛ gɛlaarɛ.

14 Ilaa kamaasɛ ibono fɛ laa wɔra mɔ, fɛ mɛŋ sa fɛ' lɔgedɛ abɛɛ fɛ' sɔɔ akyɔɔlɛ de Wurubuaarɛ. 15 Imɔ ne nan yɛgɛ fɛye-asen dɔ i laa nyɛ fuuli ne i maŋ nyɛ ilaa nyɛnyɛn iko fɛye-nyoro so. Fɛ laa wɔra Wurubuaarɛ mɔ-biana gɛsintin. I maŋ nyɛ ineesi iko fɛye-nyoro so, yɛgɛ fɛ tɛ saarɛ ndɛ asa abono mɛ kya wɔra ibono iŋ gyɛ iwɔrasɛ mɔ. I keda ɔmɔ da kyɛɛrɛ fɛɛ gikotoo. Gɛnen asa adɛ nsana mɔ, fɛ laa ŋɛlegi fɛɛ agyɛkpebi. 16 Fɛ dɛ agyɛbi abono a kya sa anyamesɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan mɔ fa-a nyiile asa. Imɔ idɛ pɛwu ne nan yɛgɛ n' yen fɛye me-gisen dɔ gɛkaabono Yesu Kirisito laa kii ba mɔ. I laa wɔra me ɔkon yɛɛ meŋ nyanga ansi wɔra gɛsun gɛdɛ too nkyu dɔ giyan. 17 Fɛye-gikagyan gibono fɛ kya ka gyan Yesu so mɔ gi dɛ fɛɛ asunbi ne fɛ kya lɛɛ fa-a sa Wurubuaarɛ. Ne fɛɛ me-nkalan ne nan wɔra fɛɛ nta nbono mɛ lɛɛ asunbi ne mɛ kya worogɛ mɔ, nkana i laa wɔra me ɔkon. I nyɛ ba gɛnen mɔ, nan gyi ɔkon de i' yɛgɛ fɛye kee fɛ' gyi ɔkon. 18 Gɛnen kee ne fɛɛ i ba gɛnen mɔ, i kaaborɛ fɛ' yɛgɛ i' wɔra fɛye ɔkon de i' nyɛ wɔra me kee ɔkon.

*Timoti De Epaforoditus*ɛ Ilaa

19 Kyu lii Wura Yesu so mɔ, n kya sa gɛwɔnsa yɛɛ i maŋ kɛɛla ne nan sun Timoti fɛye asɛ. Nɛ nyɛ nu fɛye so mɔ de me-gisen gi' tɔrɔ me. 20 Meŋ baa n bo ɔko fɛɛ mɔ. Fɛye-ilaa i tiri mɔ lii mɔ-gisen dɔ. 21 Asa sɛnsɛ berɛ mɛ kya kerɛ mɔmɔ-lɛɛ daa pɛi. Iŋ gyɛ Yesu Kirisito-lɛɛ. 22 Fɛye gbaa-gbaa fɛ nyi gɛnɔɔbono Timoti baarɛ gi lɛɛ mɔ-gidebi wolaa nyiile mɔ. Me-rɛ mɔ a kya wɔra Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ mɔ so gɛsun dabɔlɛ mɔ, a wɔra fɛɛ ɔsɛ de obi. 23 Imɔso nɛ kpɛ wu gɛnɔɔbono me-ilaa i kya kpe de mɔ, nan keda mɔ sun fɛye asɛ. 24 Wura Yesu ɔlon dɔ mɔ, nɛ sɔɔ gyi yɛɛ i maŋ kɛɛla ne me gbaa-gbaa kee nan ba fɛye asɛ nno.

25 Nɛ kerɛ faa, Epaforoditusɛ, aye-nanbo Yesu ɔson mɔ dɔ ɔbono fɛ lɛɛ sun yɛɛ ɔ' baa kyɛ me-takpo mɔ, i tiri yɛɛ n' lɛɛ mɔ-ɔkpa de o' kii ba fɛye asɛ. Me-rɛ mɔ a wɔra gɛsun ne a kɔ sa Wurubuaarɛ ɔson mɔ dabɔlɛ. 26 Ɔ kya nyingi fɛye pɛwu so. O nyi ibono fɛ nu mɔ-gilɔ mɔ so, ne i bo mɔ gɛwɔnsa yɛɛ ɔfaa fɛ tɛ de nwɔnsa. 27 Gɛsintin so mɔ, ɔ lɔ. Ɔ laarɛ o' wu gbaa. Wurubuaarɛ ne n su mɔ so. I mɛŋ gyɛ mɔ wolɛ. O su me kee so de meŋ baa kii wu gɛnsinyan baa bɔla de ibono n kya wu faa. 28 Gɛnen so mɔ, i kpɛ i kya da me kpa-kpa yɛɛ n' yɛgɛ mɔ de o' kii ba fɛye asɛ kusaa. Fɛ kii wu mɔ mɔ, i laa wɔra fɛye ɔkon, de me kee me-gisen gi' tɔrɔ me. 29 Imɔso fɛ wu mɔ mɔ, fɛ' kyu ɔkon belɛ sɔɔ mɔ abaa anyɔ Wura Yesu ginyen dɔ de fɛ' kyu buubuu kyu sa gɛnen asa abono ɔnan. 30 I san pii ɔfaanan o wu' Kirisito gɛsun mɔ so. Ilaa ibono fɛ laa wɔra sa me mɔ, ɔ yelɛ fɛye-giyaa dɔ wɔra imɔ kaaborɛ mɔ-nkpa gi laarɛ gi' lii mɔ-gibaa.

3

*F*ɛ' Keda Wura Yesu Ɔson

1 Me-nanboana Wura Yesu ɔson mɔ dɔ, ibono i san mɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛ' yɛgɛ i' wɔra fɛye ɔkon fɛye-rɛ Wura Yesu ginyamesɛ kolon mɔ so. Ilaa ibono nɛ wolaa ŋmarasɛ bunge fɛye mɔ, nɛ kii ŋmarasɛ imɔ kii bunge fɛye mɔ, i maŋ loo me. I laa kpaa fɛye daa. 2 Fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so dandan. Ako mɛ dɛ nwɔnsa nyɛnyɛn ma-a wɔra aye-gɛsun mɔ ɔnan. Mɛ kya laarɛ mɛ' nyɛ fɛye penɛ daa. Awɔrɛ giten ilaa ne n kpɛ i tiri ɔmɔ. 3 Iŋ gyɛ awɔrɛ giten ne n kya nyiile yɛɛ nyamesɛ gyɛ Wurubuaarɛ sonbo. Ilaa

ibono i kya nyiile yɛɛ a gyɛ Wurubuaarɛ
asonbo gɛsintin mɔ ne n gyɛ yɛɛ a kya kyu
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kyu son mɔ. A
kya diirɛ aye-nyoro kyu naa daa de Kirisito
Yesu ilaa wɔrasɛ wolɛ so. A kya kine yɛɛ a
maŋ ka gyan aye anyamesɛ-lɛɛ gidebi so.

4 I bo no yɛɛ nan taalɛ ka gyan me-
itiibilaa de me-nbara gigyi so. Fɛɛ ɔko
laa taalɛ ka gyan mɔ-itiibilaa de mɔ-nbara
gigyi so de i' mɔlɛgɛ mɔ mɔ, nkana me ne
nan wɔra ɔgyangbarabo. 5 Imɔ gɛsɛ ne
n gyɛ yɛɛ mɛ korogɛ me mɔ, imɔ gɛkɛ
kuesɛ mɔ, mɛ ten me-giwɔrɛ Wurubuaarɛ
nbara mɔ ɔkpa so. N gyɛ daa Isirale awura
abono Wurubuaarɛ gi yela mɔ-nbara sa
mɔ obi. Nɛ lii daa Bɛngyamin gɛten dɔ.
Me-rɛ me-sɛ de me-nyi pɛwu aye-gɛdɛ ne
n gyɛ Hiiburu, aye Gyuda awura gɛdɛ mɔ.
Wurubuaarɛ nbara mɔ ne n tiri me so mɔ,
nɛ baa wɔra Farasii awura gikpen mɔ dɔ
isa. 6 Nɛ pɛɛrɛ ginsi sa Wurubuaarɛ nbara
mɔ gikyɔ. Gɛnen so gbaa mɔ, nɛ wu yɛɛ
Yesu asonbo mɔ mɛ kya son Wurubuaarɛ
ɔkpa banban ɔko so mɔ, nɛ biidɛ ɔmɔ-
giso. N kya gyi Wurubuaarɛ nbara mɔ so
ibono ɔko mɛŋ wu ilaa nyɛnyɛn iko me-
nyoro so tɔgɛ.

7 Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ, ilaa ibono
nkana n nyi yɛɛ imɔ ne nan mɔlɛgɛ me
Wurubuaarɛ asɛ mɔ, meŋ baa mi-i ka
gyan imɔ so. Gɛnɔɔbono nɛ nyɛ bii Yesu
Kirisito so mɔ, nɛ kyu me-nbara so gigyi
mɔ pɛwu yɛɛ iŋ baa i gyɛ ilaa gbaa' iko sa
me. 8 Gɛsintin mɔ, n kya kyu ilaa kamaasɛ
yɛɛ iŋ baa i bo ilaa dɔ. Ibono i don ilaa
kamaasɛ gbaa bun sa me mɔ ne n gyɛ
ibono nɛ nyɛ bii me-Wura Kirisito Yesu.
Kyu lii Kirisito so mɔ, nɛ taa ilaa kamaasɛ
ibono nkana n kya wɔra mɔ yɛgɛ. Nɛ san
kyu imɔ yɛɛ imɔ pɛwu i gyɛ daa gibiinaa
so ilaa. Imɔ ne nan yɛgɛ ne Yesu Kirisito
laa nyɛ wɔra me-lɛɛ 9 de me-rɛ mɔ a
san wɔra nyamesɛ kolon. Maŋ baa tɔgɛ
yɛɛ nan gyi Wurubuaarɛ nbara mɔ so me-
gibaa so de o' kyu me yɛɛ me-gisen dɔ i
boran. Ɔ kya kyu me-gisen dɔ yɛɛ i boran
kyu naa daa de gikagyan gibono nɛ ka gyan
Kirisito so mɔ. 10 Nɛ too ilaa kamaasɛ
fuɛ daa de n' nyɛ bii Kirisito dɔɔdan. N
kya laarɛ n' wu mɔ-ɔlon ɔbono ɔ bo ne ɔ
taalɛ kyingi lii ibuni dɔ mɔ, de n' wu mɔ-
awɔrɔfɔɔ mɔ ɔnan kee, de n' baa wɔra
fɛɛ mɔ, gɛnɔɔbono ɔ taalɛ wu' sa asa mɔ
11 de, Wurubuaarɛ gi kyule mɔ, me kee n'
nyɛ kyingi lii ibuni dɔ gɛnen.

*Abono M*ɛ Ti Sɛɛ Wurubuaarɛ Ɔson Dɔ
Mɔ Nwɔnsa Ɔnan

12 I mɛŋ gyɛ yɛɛ me-gibaa gi ti yii ilaa
ibonoana n darɛ faa abɛɛ nɛ ti wɔra imɔ
kpaa logɛ berɛ. N san n dɛ imɔ dɔ n kya
pɛɛrɛ ansi de n' laa gibaa keda ilaa dɛnsɛ
ibono so Kirisito Yesu gi laa gibaa keda me
kyu me wɔra mɔ-lɛɛ mɔ. 13 Me-nanboana
Yesu asonbo, ilaa ibono n kya laarɛ mɔ,
meŋ kya kyu imɔ yɛɛ me-gibaa gi ti yii
imɔ. Ilaa kolon ibono n kya wɔra mɔ ne
n gyɛ yɛɛ n kya lɛɛ ansi taa ibono i bo me-
gɛmara mɔ pɛwu yɛgɛ de n' san nyanga
ansi selɛ n gya ibono i bo me-ansi dɔ mɔ.
14 Wurubuaarɛ dɔ ilaa ne nɛ nyanga ansi
n selɛ n gya gɛnen. Imɔso ne Wurubuaarɛ
gi tɔgɛ me yɛɛ n' kyu me-nyoro sa mɔ de
o' kyu gɛnen ilaa ibono sa me kyu naa de
me-rɛ Kirisito Yesu ginyamesɛ kolon mɔ
so.

15 Fɛ' yɛgɛ aye abono a ti sɛɛ Wu-
rubuaarɛ ɔson mɔ dɔ mɔ a' sa daa me-
gɛwɔnsa gɛdɛ ɔnan. Nengyene fɛ kya sa
nwɔnsa nko kpɛi berɛ mɔ, Wurubuaarɛ ne
nan lɛɛ gɛsɛ nyiile fɛye. 16 Imɔ-rɛ imɔ
gɛnen mɔ, fɛ' yɛgɛ de a' puge ibono ɔkara
a ti a dɛ a tɛ faa dɔ.

*G*ɛkyena Gɛbono Gɛ Kya Bara Ansikyu
Mɔ

17 Me-nanboana Yesu asonbo, fɛ' kasɛ
gɛnɔɔbono n dɛ mɔ de fɛ' kerɛ asɛnsɛ
abono a nyiile mɔmɔ ne mɛ tɛ gɛnen
gikyenabi mɔ de fɛ' kasɛ mɔmɔ kee. 18 I
kya nyiile yɛɛ asa abono mɛ mɛŋ dɛ
akyenabi abono ɔnan mɔ mɛ nyaakyɔ. Nɛ
wolaa tɔgɛ mɔmɔ-ilaa sa fɛye. Idɛ kon n
kii mi-i tɔgɛ ɔmɔ so ilaa mi-i sa fɛye faa,
me-ansi a kya kpelegɛ nkyu gbaa. Mɔmɔ-
gɛkyena gɛ dɛ daa fɛɛ asa abono mɛ kya
kyo amɔlɛgɛ lɛwu ɔbono Yesu gi wu' lɛwu
oyii so mɔ. 19 Gɛnen asa abono mɛ laa
wu ilaa ibono mɛ laa naa de mɔ. Mɛ laa
fuɛ mɔmɔ-lɛwu gɛmara. Mɔmɔ-itɔ ne
mɛ kya son. Ilaa ibono i gyɛ ipeeli ilaa mɔ,
imɔ, mɔ, ne mɛ kya kyu gyiide. Mɔmɔ-
nwɔnsa gi gyan daa gɛsinkpan ilaa wolɛ so.

20 Aye abono a kya son Yesu mɔ berɛ,
aye-gɛwi ne n gyɛ Wurubuaarɛ dɔ. Wu-
rubuaarɛ dɔ ne aye-ansi a gyan yɛɛ ɔko
laa lii de ɔ' baa mɔlɛgɛ aye. Mɔ ne n gyɛ

Wura Yesu Kirisito. 21 Ɔ laa baa kyɛɛgɛ aye-
anyamesɛ nyoro gibi gibono giŋ bo giko dɔ
mɔ wɔra fɛɛ mɔ-lɛɛ nyoro nbono gi bo
nyisigyi mɔ. Ɔlon ɔbono ɔ bo ne ɔ kya
taalɛ yɛgɛ ilaa kamaasɛ i kya bara imɔ-
nyoro gɛsɛ sa mɔ mɔ ne ɔ laa kyu kyɛɛgɛ
aye-nyoro mɔ gɛnen.

4

1 Imɔso me-nanboana Yesu asonbo, fɛye
abono n kya laarɛ fɛye-ilaa mɔ, n kya
nyingi fɛye so. Fɛ kya yɛgɛ i kya wɔra
me ɔkon ne fɛ kya kosorɛ me-gimu. Me-
kyɛmenɛana laarɛsɛ, fɛ' yelɛ fɛye-ayaa
so girin Wura Yesu ɔson mɔ dɔ fɛɛ
gɛnɔɔbono nɛ nyiile fɛye mɔ.

*G*ɛnɔɔbono Fɛ Laa Nyɛ Gisen Yuuli Mɔ

2 N kya kolɛ Yuwodiya ne n' kya kolɛ
Sintikii yɛɛ mɛ' tɔgɛ kyule abara Wura
Yesu ginyen dɔ. 3 Fo ɔbono mɔ fo gyɛ me-
nanbo gɛsun mɔ dɔ gɛsintin so mɔ, fo-o fo
mɔ kee, n kya kolɛ fo yɛɛ fo' kpaa gɛnen
akyii anyɔ adɛ de mɛ' tɔgɛ kyule abara.
Me-rɛ ɔmɔ ne n kpon Yesu ɔkalan mɔ so
gɛsun mɔ giwɔra dɔ. Me-rɛ ɔmɔ ne n
wɔra gɛsun, dabɔlɛ de Kelɛmɛntɛ mɔ-rɛ
me-nanboana asɛnsɛ abono Wurubuaarɛ
gi ŋmarasɛ mɔmɔ-anyen wɔra mɔ-ɔwolɛ
dɔ yɛɛ mɛ laa nyɛ ɔkyenaten mɔ asɛ mɔ.
4 Owi kamaasɛ dɔ mɔ fɛ' yɛgɛ i' wɔra
fɛye ɔkon kyu naa de fɛye-rɛ Wura Yesu
ginyamesɛ kolon mɔ so. N' kii mi-i tɔgɛ
imɔ ginyɔsɛ yɛɛ fɛ' yɛgɛ i' wɔra fɛye
ɔkon. 5 Fɛ' kyu gisen kyena de asa kanpɛ
de ɔkamaasɛ o' wu. I kya nyiile yɛɛ owi
ɔbono Wura Yesu laa kii ba mɔ gi fuude.
6 Fɛ mɛŋ sa fɛ' kyena de nwɔnsa iko-rɛ
iko dɔ. Ilaa kamaasɛ ibono i laa ba mɔ,
fɛ' kyu too Wurubuaarɛ ansi dɔ. Fɛ' dalaa
kolɛ mɔ, de fɛ' kyu afaala sa mɔ kee fɛye-
ndalaa dɔ. 7 Fɛ kya dalaa gɛnen mɔ, fɛ
laa nyɛ Wurubuaarɛ gisen yuuli gibono ɔ
kya sa anyamesɛ ne mɛŋ kya taalɛ bii imɔ-
ɔkara mɔ. Fɛye-asen de fɛye-nwɔnsa gi laa
kyena fɛye gɛten kolon kyu naa de fɛye-rɛ
Kirisito Yesu ginyamesɛ kolon mɔ so.
8 Me-nanboana Yesu asonbo, pɛi de me-
gɛnɔ gɛ' yii mɔ, n' tɔgɛ fɛye yɛɛ fɛ' kpɛ
fa-a sa gɛwɔnsa kyu lii daa gɛsintin ilaa so,
nyisigyi ilaa so, gisen dɛnsɛ ilaa so, ilaa
ibono i dɛ ɔkpa mɔ so, ilaa ibono i bo
kanpɛ mɔ so, de ilaa ibono i bo ɔbolɛ mɔ
so. Ilaa kamaasɛ ibono i boran ne ayenbi a
kya kaborɛ imɔ mɔ, imɔ ibonoana so ne
fɛ' kyu fɛye-nwɔnsa gyan. 9 Ilaa ibono fɛ
kasɛ, ne fɛ sɔɔ kyule, ne fɛ nu, ne fɛ wu
lii me asɛ mɔ, imɔ ne fɛ' wɔra. Fɛ wɔra
gɛnen mɔ, fɛye-rɛ aye-gisen yuuli gɛmu
Wurubuaarɛ fɛ laa kyena.

*N Kya Faala F*ɛye Ibono Fɛ Bunge Me Ilaa
Mɔ

10 Kyu lii aye-Wura Yesu so mɔ i bo me
ɔkon gɛsintin so yɛɛ idɛ kon ibono fɛ
bunge me ilaa faa mɔ, fɛ kii lɛɛ nyiile me
yɛɛ fɛ kya nyingi me so. Nkana fɛ kya
nyingi me so berɛ. Fɛ mɛŋ nyɛ ɔkpa daa
de fɛ' lɛɛ imɔ nyiile me. 11 Iŋ gyɛ yɛɛ n
kya tɔgɛ yɛɛ ilaa iko i tiri me berɛ daa. Me
berɛ, nɛ kasɛ bii yɛɛ ilaa kamaasɛ ibono i
tu me mɔ, i kaabo sa me. 12 Ayen a dɛ me
mɔ, n nyi me-nyoro akedabi. Ne ilaa i kii
gbigi de me mɔ, n nyi me-nyoro akedabi.
Nɛ kasɛ ne nɛ bii gɛnen akyenabi adɛ. Ilaa
kamaasɛ ibono i laa tu me mɔ, n kya sɔɔ
abaa anyɔ. Agyudɔ a gbigi me asɛ, abɛɛ
akon a tɔrɔ me so, atɔ a bo me asɛ gikyɔ
abɛɛ ayen ne n dɛ me mɔ, imɔ pɛwu dɔ
mɔ, n kya bii me-nyoro akedabi. 13 Me-rɛ
Yesu Kirisito ginyamesɛ kolon dɔ so mɔ,
nan taalɛ wɔra ilaa kamaasɛ. Mɔ ne n kya
sa me ɔlon. 14 Imɔ-rɛ imɔ gɛnen mɔ, fɛ
kpaa me me-ɔlaawusɛ dɔ faa mɔ, fɛ gyɛ
asa. 15 Fɛɛ gɛnɔɔbono fɛye Filipayi awura
fɛ nyi mɔ, lii owi ɔbono fɛ daa ginu Yesu
ɔkalan konkonsɛ mɔ ne nɛ koso lii fɛye
asɛ Masadoniya gɛsinkpan so mɔ, fɛye-
wolɛ ne n gyɛ Yesu asonbo gikpen gibono
fɛ kyu too fɛye-nyoro so yɛɛ fɛ laa kerɛ
me so de n' naa mi-i wɔra Yesu gɛsun mɔ.
Fɛye-gibaa gi kya tu me ne me-gɛnɔ mɔ
gɛ kya kpe fɛye asɛ. 16 N san n bo fɛye-
gɛsinkpan so Tɛsalonika ɔsowolɛ so gbaa
mɔ, fɛye-gibaa mɔ gi tu me nno mɔ, iŋ gyɛ
gikolon.

17 I mɛŋ gyɛ yɛɛ ilaa ibono fɛ kpɛ fa-a
sa me mɔ ne n tiri me. Ntɛɛla nbono
fɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ dɔ ne i laa kpɛ
i kya nyaakyɔ i kya too mɔ ne n tiri
me. 18 Ilaa ibonoana pɛwu fɛ kyu sun
Epaforoditusɛ yɛɛ o' kyu bara me mɔ, i yii
me-gibaa. Fɛ yɛgɛ nɛ nyɛ ilaa kamaasɛ
ibono i tiri me mɔ kii san. Ilaa ibonoana
fɛ bunge me mɔ, i dɛ fɛɛ asunbi bofensɛ
ne fɛ lɛɛ sa Wurubuaarɛ. Wurubuaarɛ gi

sɔɔ amɔ, ne a gyi mɔ-ginsi. [19] Me-Wura
Wurubuaarɛ mɔ ne nan sa fɛye fɛye-ilaa
kamaasɛ ibono i tiri fɛye mɔ kyu naa de
fɛye-rɛ Kirisito Yesu ginyamesɛ kolon mɔ
so. Wurubuaarɛ ne n gyɛ ɔbono ɔ tansi ɔ
bo ilaa dɛnsɛ kamaasɛ. [20] Nyisigyi ɔ' wɔra
aye-sɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ gɛkpaa-gɛkpaa. I'
ba gɛnen.

*Afaala Laalaalog*ɛ

[21] Fɛ' faala ɔkamaasɛ ɔbono Wu-
rubuaarɛ gi lɔrɔ yela sa mɔ-nyoro kyu
lii mɔ-rɛ Kirisito Yesu ginyamesɛ kolon so
mɔ sa me. Aye-nanboana abono mɛ kya
son Yesu ne mɛ bo me asɛ gɛrɛnaa mɔ
pɛwu mɛ kya faala fɛye. [22] Mɔmɔ abono
pɛwu Wurubuaarɛ gi lɔrɔ yela sa mɔ-
nyoro mɔ mɛ kya faala fɛye. Abono mɛ
kya faala fɛye gikyɔ-gikyɔ mɔ ne n gyɛ
abono mɛ bo Rom wura belɛ mɔ gɛten
dɔ mɔ. [23] Aye-Wura Yesu Kirisito ɔ' sa
fɛye ɔkamaasɛ so gɛwɔnsa dɛnsɛ de fɛye-
oduduu dɔ ilaa i' wɔra ɔdan sa fɛye.

Pɔɔlo ɔwolɛ ɔbono ɔ ŋmarasɛ Bunge

Kolosiya Awura Mɔ

1 Me Pɔɔlo ɔbono n gyɛ Kirisito Yesu
ɔsɔɔ kyu naa de Wurubuaarɛ gɛlaarɛ so
de Timoti, aye-nanbo Yesu ɔson mɔ dɔ
2 ne n dɛ gɛnen ɔwolɛ baarɛ a kya bunge
fɛye abono Wurubuaarɛ gi lɔrɔ fɛye yela
sa mɔ-nyoro ne fɛ dɛ Kirisito gɛsara dɔ
Kolosiya ɔsowolɛ so mɔ. Aye-sɛ Wu-
rubuaarɛ ɔ' sa fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ de
ɔ' sa fɛye gisen yuuli.

*Afaala de G*ɛdalaa

3 Owi kamaasɛ a kya dalaa a kya sa fɛye
mɔ, a kya faala Wurubuaarɛ, aye-Wura
Yesu Kirisito mɔ-sɛ. 4 Ibono so a kya faala
mɔ gɛnen mɔ ne n gyɛ yɛɛ a nu fɛye-
gikagyan gibono fɛ ka gyan Kirisito Yesu
so mɔ. Ne a nu fɛye-gɛsalaarɛ gɛbono fɛ
bo sa asa abono pɛwu Wurubuaarɛ gi lɔrɔ
mɔmɔ yela sa mɔ-nyoro mɔ. 5 A kya faala
Wurubuaarɛ fɛye so kee yɛɛ fɛye-nwɔnsa
gi gyan ilaa dɛnsɛ ibono Wurubuaarɛ gi
baala yela sa fɛye Wurubuaarɛ dɔ mɔ so.
Fɛ nu gɛnen ilaa dɛnsɛ ibono so kyu lii
Wurubuaarɛ gɛsintin ɔkalan mɔ dɔ daa.
Gɛnen ɔkalan ɔbono ne n gyɛ Yesu ɔkalan
konkonsɛ mɔ. 6 Mɔ-ɔkalan konkonsɛ
baarɛ kya yɛlegɛ nu gyan gɛsinkpan gɛten
kamaasɛ so ɔ kya wɔra ilaa dɛnsɛ asa
gɛkyena dɔ. I wɔra fɛɛ gɛnɔɔbono fɛ
nu ɔkalan mɔ kee mɔ. Ɔ yɛlegɛ wɔra
ilaa dɛnsɛ fɛye-gɛkyena dɔ kpɛ kyu lii
gɛkaabono fɛ nu Wurubuaarɛ gitolon mɔ
so ne fɛ nu gimɔ-ilaa gɛsɛ yɛɛ i gyɛ
gɛsintin mɔ. 7 Fɛ kasɛ Yesu ɔkalan mɔ ilaa
lii daa Epafirasɛ asɛ. Epafirasɛ gyɛ aye-
nanbo laarɛsɛ Yesu ɔson mɔ dɔ. Ɔ yelɛ
aye-giyaa dɔ ɔ kya wɔra Kirisito gɛsun
ɔ kya sa mɔ gɛnɔɔbono a laa taalɛ ka
gyan mɔ so mɔ. 8 Ɔ baa lɛɛ fɛye-gɛsalaarɛ
gɛbono Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi sa fɛye
mɔ nyiile aye.

9 Imɔso kyu lii gɛkaabono a nu fɛye so
gɛnen mɔ, owi kamaasɛ a kpɛ san a kya
dalaa a kya kolɛ Wurubuaarɛ a kya sa fɛye.
A kya kolɛ mɔ yɛɛ ɔ' yɛgɛ mɔ-Oduduu ɔ'
kpɛ ɔ kya sa fɛye ɔlaako ginyi, ɔ' yɛgɛ fɛ'
bii gɛsintin ilaa de fɛ' bii mɔ-gɛlaarɛ kpaa
logɛ. 10 I ba gɛnen mɔ, de fɛ' nyɛ akyenabi
abono a kaaborɛ Wura Yesu asonbo mɔ de
fɛ' gyi Wura Yesu ginsi ɔkpa kamaasɛ so.
Fɛ' kpɛ fɛ kya wɔra ilaa dɛnsɛ kpɛi-kpɛi
kamaasɛ de fɛ' sɛɛ fɛ kya bii Wurubuaarɛ
fɛ kya bɔla. 11 Wurubuaarɛ ɔ' yɛgɛ fɛ' nyɛ
ɔlon kamaasɛ kyu naa de mɔ-nyisigyi ɔlon
mɔ so, de i' yɛgɛ fɛ' nyɛ taalɛ kyu gisen
keda ilaa kamaasɛ dɔ de ɔkon. 12 Fɛ' kpɛ
fɛ dɛ afaala fɛ kya sa Wurubuaarɛ ɔbono ɔ
gyɛ aye-sɛ ne ɔ kalɛ fɛye wɔra mɔ-asonbo
dɔ mɔ. Fɛ bo mɔmɔ dɔ gɛnen mɔ, fɛye
kee fɛ laa nyɛ ilaa dɛnsɛ ibono ɔ baala
yela sa ɔmɔ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ gyɛ
fatela mɔ asɛ mɔ. 13 Aye abono a kya ka
gyan Yesu so mɔ, Wurubuaarɛ gi mɔlɛgɛ
aye lii gibiri ɔlon dɔ ne ɔ yɛgɛ a san a
tɛ daa mɔ-gisen dɔ obi Yesu owuragyibo
mɔ akyenabi. 14 Mɔ Yesu ne n kyu mɔ-
nkpa kyɛɛ ne a nyɛ aye-nyoro gɛnen faa.
Mɔ-lɛwu so ne Wurubuaarɛ gi kyu aye-ilaa
nyɛnyɛn kyɛɛ aye.

*Kirisito Ne N Gy*ɛ Ɔgyangbarabo

15 Kirisito ɔbono asa mɛ wu mɔ de
ansi mɔ gyɛ Wurubuaarɛ oyuduu gbaa-
gbaa. Imɔso Wurubuaarɛ ɔbono a mɛŋ
kya wu de ansi mɔ oyuduu ne Kirisito
gi lɛɛ nyiile asa. Ilaa kamaasɛ ibono
Wurubuaarɛ gi lɛɛ pɛwu dɔ mɔ, Kirisito
ne n gyɛ ɔgyangbarabo. 16 I kya nyiile yɛɛ
Wurubuaarɛ gi lɛɛ ikamaasɛ ibono i bo
soso de gɛsɛ gɛrɛ mɔ, mɔ-rɛ Kirisito ne
n lɛɛ imɔ. Iŋ gyɛ ibono a kya wu de ansi
mɔ wolɛ. Dabɔlɛ de ibono aŋ kya wu de
ansi mɔ kee fɛɛ ilaa ibonoana pɛwu i kya
nyɛ ɔlon anyamesɛ so mɔ. Imɔ-rɛ imɔ-
abelɛnsɛ de imɔ-nbii, de imɔ-ibelɛbelɛ de
imɔ-iburuburu pɛwu, Wurubuaarɛ mɔ-rɛ
Kirisito ne n lɛɛ imɔ. Kirisito kee ne ɔ lɛɛ
imɔ sa. 17 Kirisito wolaa ɔ bo no pɛi ne ilaa
kamaasɛ i bo no. Ne kyu lii mɔ so ne ilaa
kamaasɛ i bo no faa.

18 Kirisito ne n gyangbara ɔ sa Wu-
rubuaarɛ asonbo fɛɛ gɛnɔɔbono nyamesɛ
gimu gi gyangbara sa nyamesɛ nyoro mɔ.
Lii mɔ so ne mɔ-asonbo mɛ bo no. Mɔ
kee ne n gyɛ ɔgyangbarabo sa asa abono
mɛ laa wu' de mɛ' kii kyingi lii ibuni dɔ
fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ wɔra mɔ. I ba gɛnen
mɔ, de mɔ ne ɔ' nyɛ wɔra ɔgyangbarabo
ilaa kamaasɛ dɔ. 19 I lii fɛɛ i wɔra Wu-
rubuaarɛ ɔbolɛ yɛɛ mɔ-oyuduu mɔ pɛwu

gi' kyena Kirisito dɔ kpaa logɛ. [20] Kyu naa de mɔ Kirisito kee so ne i wɔra Wurubuaarɛ ɔbolɛ yɛɛ ɔ' lɔrɔ mɔ-rɛ ilaa kamaasɛ nsana, ilaa ibono i bo soso de ibono i bo gɛsɛ mɔ pɛwu. Imɔso ne mɛ da Kirisito aŋanbi oyii so mɔɔ ne mɔ-nkalan gi kyɛɛgɛ fuɛ. Nmɔ ne Wurubuaarɛ gi kyu lɔrɔ ilaa kamaasɛ ne gisen yuuli gi nyɛ ba.

Gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ Gi Mɔlɛgɛ Kolosiya Awura Mɔ

[21] Owi ɔko dɔ mɔ, fɛye kee fɛye-rɛ Wurubuaarɛ nsana iŋ bo kon. Fɛ wɔra daa mɔ-akyobo kyu lii fɛye-nwɔnsa nyɛnyɛn de fɛye-ilaa nyɛnyɛn giwɔra so. [22] Nperɛ faa ibono Kirisito gi kyu mɔ-nyoro gibi kyu sa ne mɛ mɔɔ mɔ mɔ, i yɛgɛ Wurubuaarɛ gi lɔrɔ fɛye-rɛ mɔ nsana. O wu' gɛnen daa de a' nyɛ wɔra gisen fufuli awura abono ɔ lɔrɔ yela sa mɔ-nyoro mɔ de ɔ' nyɛ kyu aye kperɛ mɔ-sɛ. Ɔko maŋ wu aye-nyoro so ilaa nyɛnyɛn iko tɔgɛ baa pii. [23] Pɛi ne ɔ laa nyɛ wɔra gɛnen sa fɛye mɔ, i gyɛ ibono fɛ laa yelɛ fɛye-ayaa so de fɛ' keda fɛye-gisɔɔgyi gibono fɛ bo sa Kirisito mɔ dɔ ken-ken. Gɛnɔɔbono fɛ nu ɔkalan konkonsɛ kyu lii Kirisito so ne fɛ kyu fɛye-ansi gyan mɔ so mɔ, sɛi-sɛi mɛŋ sa i' biidɛ fɛye lii nkan. Gɛnen ɔkalan konkonsɛ ɔbono fɛ nu faa, mɛ naa gyan de gɛsinkpan pɛwu mɛ kya tɔgɛ mɔ ma-a sa ɔkamaasɛ. Ne ɔkalan baarɛ kee ne n baa wɔra me, Pɔɔlo gɛsun wɔrasɛ.

Gɛsun Gɛbono Wurubuaarɛ Gi Kyu Wɔra Pɔɔlo Abaa Dɔ Mɔ

[24] N kya yiyɛɛ mɔ, i kya wɔra me ɔkon daa kyu lii fɛye so. I kya nyiile yɛɛ kyu lii gɛyiyɛɛ gɛbono me-nyoro gi kya yiyɛɛ mɔ so mɔ, i kya kpaa de Kirisito-lɛɛ gɛyiyɛɛ gɛbono ɔ yiyɛɛ sa mɔ-asonbo mɔ gɛ' yela ɔkara. Kirisito asonbo adɛ mɛ dɛ fɛɛ Kirisito nyoro gbaa-gbaa. [25] Kirisito asonbo kee ne nɛ ba n kya son. Gɛnen gɛsun gɛdɛ ne Wurubuaarɛ gi kyu wɔra me-abaa dɔ yɛɛ n' lɛɛ mɔ-agyɛbi mɔ gɛsɛ sa fɛye kpaa logɛ. [26] Nkana lii ko-o adedaabo aberɛ mɔ, Wurubuaarɛ gi kyu mɔ-ilaa boduduusɛ iko kyu ŋara. Ndɛ nkɛ ndɛ dɔ mɔ, Wurubuaarɛ gi lɛɛ imɔ-gɛwi sa asa abono ɔ lɔrɔ mɔmɔ yela sa mɔ-nyoro mɔ. [27] Ɔ kya laarɛ fɛɛ ɔ' yɛgɛ asa abono ɔ lɔrɔ mɔmɔ yela sa mɔ-nyoro mɔ mɛ' bii yɛɛ mɔ-ilaa boduduusɛ idɛ i gyɛ sa gɛsinkpan so asa kpɛi-kpɛi pɛwu. Ɔ kya laarɛ mɛ' bii nyisigyi belɛ ɔbono ɔnan ɔ bo gɛnen ilaa boduduusɛ ibono dɔ mɔ. Ilaa boduduusɛ ibono n darɛ faa ne n gyɛ yɛɛ Kirisito kya kyena fɛye-asen dɔ. Imɔ ne nan yɛgɛ fɛ' bii yɛɛ fɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ nyisigyi mɔ.

[28] Gɛnen Kirisito ɔbono ɔ tɛ fɛye dɔ mɔ nyoro so ilaa ne a kya yelɛ sansana tɔgɛ mɔ. A kya kyu ɔlaako ginyi kamaasɛ ka nyamesɛ kamaasɛ de a' nyiile nyamesɛ kamaasɛ ilaa. A kya wɔra aniya nyiile ɔmɔ gɛnen de owi ɔbono a laa kyu mɔmɔ ɔkamaasɛ kpe Kirisito asɛ mɔ mɛ ti sɛɛ Kirisito ilaa dɔ. [29] Ilaa idɛ so ne me, Pɔɔlo, n kya kyu ɔlon ɔbono Wurubuaarɛ gi kpɛ tansi ɔ kya sa me mɔ pɛwu, n kya wɔra mɔ-gɛsun nyaadɛ gisisiri n kya wu awɔrɔfɔɔ faa.

2

[1] N kya laarɛ fɛ' bii gɛnɔɔbono n kya nyanga ansi n kya wɔra gɛsun n kya sa fɛye-rɛ Lawodisiya awura de asa abono pɛwu mɛ mɛŋ ti wu me de ansi kerɛ mɔ. [2] N kya wɔra gɛsun gɛnen daa de i' nyɛ keda fɛye-nyoro de fɛ' nyɛ gɛsalaarɛ. Fɛ nyɛ gɛsalaarɛ mɔ, i laa koola fɛye dabɔlɛ wɔra nyamesɛ kolon. N kya nyanga ansi de Wurubuaarɛ gɛsintin ilaa i' loo fɛye asen dɔ de fɛ' nu Wurubuaarɛ ilaa boduduusɛ mɔ gɛsɛ. Wurubuaarɛ ilaa ibono i bo duduu mɔ ne n gyɛ Kirisito. [3] Mɔ-nkon asɛ ne anyamesɛ mɛ laa kpe de mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ ɔlaako ginyi de gɛnɔɔbono mɛ laa bii Wurubuaarɛ mɔ.

Fɛ' Kpɛ Keda Fɛye-Gisɔɔgyi Mɔ Dɔ

[4] N kya buu ilaa idɛ mi-i sa fɛye de fɛ' mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ de ɔko-rɛ ɔko o' kyu gɛnɔ ɔkon penɛ fɛye kyu lii fɛye-gisɔɔgyi mɔ so. [5] Me-rɛ fɛye aŋ kya nyɛ wu abara de ansi. Oduduu dɔ mɔ mɔ, me-gɛwɔnsa gɛ gyan fɛye so. I kya wɔra me ɔkon gɛnɔɔbono fɛ kya wɔra ilaa imɔ-ɔkpa so ne fɛ yelɛ fɛye-ayaa so girin gisɔɔgyi gibono fɛ bo sa Kirisito mɔ dɔ.

[6] Fɛɛ gɛnɔɔbono fɛ sɔɔ Kirisito Yesu abaa anyɔ yɛɛ mɔ ne n gyɛ fɛye-Wura faa, fɛye-rɛ mɔ fɛ' kyena de abara gɛnen. [7] Fɛ ti nyɛ kyu fɛye-nyoro kyu mada de mɔ faa mɔ, fɛ' yɛgɛ mɔ ɔ' lɔrɔ fɛye de fɛ' kpɛ fa-a wɔra ɔlon fɛ kya too fɛye-gisɔɔgyi mɔ dɔ. Fɛ' kpɛ keda gɛnen fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ

wolaa nyiile fɛye mɔ de fɛ' kpɛ fɛ dɛ afaala
abono aŋ bo ɔkara mɔ fa-a sa Wurubuaarɛ.
8 Fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so dandan de
ɔko-rɛ ɔko ɔ mɛŋ sa o' kyu mɔ-lɛɛ
nwɔnsa kyu penɛ fɛye giyan de fɛŋ' baa
buu Kirisito. Mɔmɔ-nwɔnsa nbono ɔnan i
lii anyamesɛ asɛ, ne i mɛŋ gyɛ gɛnen mɔ,
i lii daa ilaa ibono i kya nyɛ ɔlon anyamesɛ
so mɔ asɛ. Iŋ gyɛ Kirisito asɛ ne i lii.
Imɔso fɛŋ sa fɛ' sɔɔ imɔ gyi.

*F*ɛye-rɛ Kirisito Ginyamesɛ Kolon Mɔ Agyan

9 Kirisito berɛ, mɔ-rɛ Wurubuaarɛ mɛ
gyɛ ɔkolon, ne o kii ɔ gyɛ nyamesɛ.
10 Fɛye-rɛ Kirisito fɛ gyɛ nyamesɛ kolon
faa mɔ, Wurubuaarɛ ilaa i bɔla fɛye dɔ
kee. Ilaa ibonoana pɛwu i kya nyɛ ɔlon
anyamesɛ so mɔ, gɛnen Kirisito kolon
baarɛ ne n kya gyi imɔ so. 11 Lii ibono
fɛye-rɛ Kirisito fɛ gyɛ nyamesɛ kolon kee
so mɔ, i yɛgɛ ɔ wɔra ilaa iko sa fɛye, i dɛ
daa fɛɛ Gyuda awura itiibilaa iko. Gyuda
awura mɛ kya ten awɔrɛ de i' lɛɛ nyiile
yɛɛ mɛ gyɛ Wurubuaarɛ wolɛ asonbo.
Ibono Kirisito gi wɔra sa fɛye mɔ berɛ, i
mɛŋ gyɛ fɛɛ gɛnɔɔbono nyamesɛ ne n
ten awɔrɛ kyu kyɛɛgɛ nyamesɛ nyoro gibi
mɔ. Fɛye-gidebi nyɛnyɛn gibono fɛ dɛ
mɔ ɔwolɛ ne Kirisito gi kyadɛ fuɛ gɛnen.
12 Gɛnen kee ne owi ɔbono mɛ gyere
fɛye Wurubuaarɛ sagyere mɔ, i wɔra fɛɛ
fɛye-rɛ Kirisito fɛ wu' gikolon ne mɛ pule
fɛye-rɛ mɔ dabɔlɛ. Mɛ gyere fɛye gɛnen
mɔ, i wɔra fɛɛ fɛye-rɛ Kirisito pɛwu fɛ
kyingi lii ibuni dɔ ne. Wurubuaarɛ ne n
gyɛ ɔbono o kyingi Kirisito lii ibuni dɔ. Fɛ
sɔɔ Wurubuaarɛ ilaa wɔrasɛ idɛ gyi so
mɔ, i wɔra fɛɛ fɛye kee fɛ kyingi lii ibuni
dɔ.
13 Pɛi de fɛye-rɛ Kirisito fɛ lɔɔ wɔra
nyamesɛ kolon mɔ, nkana fɛ dɛ fɛɛ asa
abono mɛ wu' mɛ naa mɔ. Wurubuaarɛ
gi kyingi fɛye lii gɛnen lɛwu ɔbono dɔ
dabɔlɛ de Kirisito. Imɔ gɛsɛ ne n gyɛ
yɛɛ nkana fɛye-ilaa nyɛnyɛn giwɔra de
ibono fɛŋ kya son Wurubuaarɛ so mɔ,
Wurubuaarɛ asɛ mɔ, fɛ wɔra fɛɛ asa
abono fɛ wu' mɔ. Nperɛ berɛ, ɔ yɛgɛ
fɛ wɔra fɛɛ fɛ kyingi baa nyɛ Kirisito-
lɛɛ gɛkyena ɔnan dabɔlɛ de Kirisito. I kya
nyiile yɛɛ o kyu aye-ilaa nyɛnyɛn pɛwu
kyɛɛ aye.
14 Aye-ilaa nyɛnyɛn ibono a kya wɔra ne
i kya yɛgɛ Wurubuaarɛ nbara gi kya bun
aye gipuɛɛ mɔ, Wurubuaarɛ gi lɛɛ giyaa
nyise imɔ pɛwu so. Ne i san wɔra fɛɛ aye-
ilaa nyɛnyɛn de Kirisito ne Wurubuaarɛ
gi yɛgɛ mɛ da aŋanbi lɛwu oyii so mɔɔ
gɛnen. 15 Kyu lii Kirisito lɛwu baarɛ so mɔ,
ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi ibono i kya
nyɛ ɔlon anyamesɛ so mɔ, Wurubuaarɛ gi
sɔgɛ imɔ-ɔlon pɛwu lii imɔ-abaa dɔ, ne o
gyi imɔ so ne ɔ wɔra imɔ ipeeli sansana.

*Kirisito So Ne A Kya Ny*ɛ Sɛɛ Wurubuaarɛ Ilaa Dɔ

16 Imɔso ibono Wurubuaarɛ gi yɛgɛ fɛ
nyɛ fɛye-nyoro gɛnen faa, fɛ mɛŋ sa fɛ'
yɛgɛ ɔko-rɛ ɔko ɔ' baa yela ilaa kyosɛ
nbara nko sa fɛye. Ako mɛ kya tɔgɛ yɛɛ
fɛye-ilaa gyisɛ iko abɛɛ ilaa nunsɛ mɔ iko
i kya kyɔ. Ako, mɔ, mɛ kya tɔgɛ yɛɛ i
tiri fɛɛ fɛ' gyi gɛkɛ belɛ, bosɛ gikasɛgyan,
abɛɛ gɛkɛ kyoolasɛ mɔ so. Fɛŋ sa fɛ'
nu ɔmɔ asɛ. 17 Gɛnen ilaa kyosɛ ibono i
gyɛ daa fɛɛ ilaa kaalasɛ ibono i kya nyiile
ilaa ibono i laa baa ba mɔ. Idɛ kon berɛ,
ilaa mɔ gbaa-gbaa i ba. Imɔ ne n gyɛ
Kirisito ilaa. 18 Imɔso ibono fɛ ti nyɛ bii
Kirisito gbaa-gbaa ilaa faa, fɛ mɛŋ sa fɛ' kii
sɔɔ ako nbara kpɛi-kpɛi gyi. Ako yɛɛ fɛ
mɛŋ sa fɛ' kyu fɛye-nyoro yɛɛ fɛ gyɛ asa
de fɛ' son Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ. Mɛ nyi
yɛɛ imɔ idɛ ne nan kpaa fɛye Wurubuaarɛ
asɛ. Gɛnen asa abono ɔnan mɛ kya tɔgɛ
yɛɛ Wurubuaarɛ gi lɛɛ ilaa gɛwi nyiile
ɔmɔ fɛɛ ideri. Mɛ kya tɔgɛ gɛnen mɔ,
mɛ kya penɛ nyoro daa. Anyamesɛ-lɛɛ
nwɔnsa ne n kya yɛgɛ mɛ kya nyiile
mɔmɔ-nyoro gɛnen. 19 Mɛ mɛŋ kya tɛsɛ
kyu mɔmɔ-nyoro mada de Kirisito ɔbono
ɔ gyɛ ɔgyangbarabo gɛkpaa-gɛkpaa mɔ.
Kirisito asɛ ne mɔ-asonbo mɛ kya nyɛ
Wurubuaarɛ ɔlon de gɛnɔ kolon lii, fɛɛ
gɛnɔɔbono gimu gi kyaga de nyamesɛ ny-
oro pɛi ne mɔ-nyoro dɔ ikyin de nkyaga-
nkyaga i kya nyɛ wɔra gɛsun imɔ-ɔkpa so
mɔ. Gɛnen ne Wurubuaarɛ kya yɛgɛ mɛ
kya sɛɛ mɔ-ɔson mɔ dɔ ne.
20 Fɛye abono fɛ kya son Kirisito mɔ, i
wɔra fɛɛ fɛye-rɛ Kirisito ne n wu' dabɔlɛ.
Ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi ibono i kya
nyɛ ɔlon anyamesɛ so gɛsinkpan gɛrɛ mɔ
iŋ baa nyɛ ɔlon ɔko fɛye so. To! I mɛŋ baa
i bo lon fɛye so mɔ, i wonɛ so ne fɛ san

fɛ tɛ fɛɛ imɔ ne n bo fɛye gɛnen? Fɛ san
fɛ kya kyo imɔ-ilaa kyosɛ, fɛɛ 21 "Gɛŋ sa
fo' keda idɛ," "Gɛŋ sa fo' gyi idɛ," "Gɛŋ sa
fo' yii idɛ." 22 Gɛnen ilaa kyosɛ idɛana mɔ,
i gyɛ daa anyamesɛ ne n yela imɔ. (Imɔ
idɛana pɛwu mɔ, fo yii imɔ daa-o, fo keda
imɔ daa-o, i laa taa baa nyida.) 23 Asa abono
mɛ kya kyo ilaa idɛana mɔ, i kya wɔra
mɔmɔ fɛɛ ɔlaako ginyi ilaa ne mɛ kya
wɔra. Mɔmɔ asɛ mɔ, mɛ nyi yɛɛ mɛ dɛ
nyoro mɛ kya son Wurubuaarɛ imɔ-ɔkpa
so ne, yɛgɛ mɛŋ ti taa wɔra sɛi. Mɛ kya
wɔra mɔmɔ-nyoro fɛɛ mɛŋ gyɛ asa ako,
ne mɛ kya ka mɔmɔ-nyoro ansi mɔmɔ-
ɔson mɔ so. Gɛsintin mɔ ne n gyɛ yɛɛ
mɔmɔ-nbara de mɔmɔ-ilaa kyosɛ mɔ iŋ
bo agyan. I maŋ taalɛ kpaa nyamesɛ de ɔŋ
baa wɔra mɔ-lɛɛ ɔbolɛ gɛlaarɛ.

3

*Wurubuaar*ɛ Asɛ Gɛkyena Ɔnan

1 Wurubuaarɛ gi sa fɛye gɛkyena
pobɔrɔ ne i wɔra fɛɛ fɛye-rɛ Kirisito
ne n kyingi lii ibuni dɔ dabɔlɛ. Imɔso
i kaaborɛ fɛ' laarɛ daa ilaa ibono i bo
Wurubuaarɛ dɔ mɔ gɛten. Nno ne Kirisito
tɛ Wurubuaarɛ asɛ, mɔ-rɛ Wurubuaarɛ
mɛ kya gyi gɛwura. 2 Fɛ' kyu fɛye-
nwɔnsa gyan Wurubuaarɛ dɔ ilaa so taa
gɛsinkpan so ilaa yɛgɛ. 3 I kya nyiile yɛɛ
fɛ wɔra fɛɛ asa abono mɛ wu' mɔ. Imɔso
fɛye-gɛkyena gbaa-gbaa gɛŋ baa gɛ bo
gɛsɛ gɛrɛ. Gɛ san gɛ ŋara Kirisito asɛ
Wurubuaarɛ dɔ. 4 Kirisito ne n tɛ aye
dɔ so ne a nyɛ gɛkyena gɛbono gɛnen.
Owi ɔbono Wurubuaarɛ laa lɛɛ Kirisito
gɛwi nyiile gɛsinkpan so asa de nyisigyi
mɔ, Wurubuaarɛ laa yɛgɛ aye-gɛkyena
gɛbono gɛ laa lii gɛwi Kirisito asɛ de
nyisigyi kee.

*G*ɛkyena Pobɔrɔ De Gɛkyena Dedaa

5 Imɔso ibono i wɔra fɛɛ fɛ kpe Wu-
rubuaarɛ dɔ gɛnen so mɔ, fɛ' lɛɛ abaa
kee lii gɛsinkpan so ilaa ibono i kya gyi
fɛye-amu mɔ dɔ. Gɛnen ilaa ibonoana
ne n gyɛ agyibara gilaarɛ, ilaa kankaran
giwɔra, ilaayan nwɔnsa, de ibono fɛ laa
laarɛ ilaa ibono iŋ gyɛ iwɔrasɛ, abɛɛ fɛ'
wɔra onsipara ɔko ilaa so. Onsipara wura
kya wɔra fɛɛ ɔ kya lii Wurubuaarɛ gɛmara
son daa gɛsinkpan so ilaa dɛnsɛ. 6 Asa
abono mɛ kya wɔra gisomaanu sa Wu-
rubuaarɛ mɔ mɔmɔ ne n kya wɔra gɛnen
ilaa nyɛnyɛn idɛana. Imɔso Wurubuaarɛ
laa kyu ginyadon de mɔmɔ. 7 Nkana aberɛ
ako dɔ mɔ fɛ tɛ akyenabi abono, ne ilaa
idɛana ne fɛye kee fɛ kya wɔra.

8 Idɛ kon ibono fɛ kya ka gyan Kirisito so
faa mɔ, fɛ' too ilaa nyɛnyɛn pɛwu giwɔra
fuɛ. Fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ ginyadon foro-foro
agyɛbi de gɛkyo ilaa de asebi de ibono iŋ
gyɛ itɔgɛsɛ mɔ i' lii fɛye-nnɔ dɔ. 9 Fɛ'
mɛŋ sa fɛ' kɛɛ abon sa abara. I lii fɛɛ fɛye
dedaa-lɛɛ gidebi nyɛnyɛn mɔ gimɔ-rɛ
gimɔ-ilaa wɔrasɛ pɛwu mɔ, fɛ too imɔ
fuɛ. 10 Idɛ kon fɛ kyɛɛgɛ baa nyɛ oyuduu
pobɔrɔ dɛnsɛ. Wurubuaarɛ ne n lɔrɔ lɛɛ
oyuduu pobɔrɔ ɔbono sa fɛye. Ɔ kpɛ ɔ
kya lɔrɔ fɛye-oyuduu baarɛ i kya yɛgɛ
ɔ kya kii wɔra ɔpobɔrɔ ɔ kya too de fɛ'
nyɛ wɔra fɛɛ mɔ Wurubuaarɛ-lɛɛ oyuduu
mɔ. Wurubuaarɛ kya wɔra gɛnen de fɛ'
nyɛ bii mɔ dandan. 11 Wurubuaarɛ gi lɔrɔ
lɛɛ fɛye-oyuduu pobɔrɔ gɛnen mɔ, ilaa
ibono nkana i kya baragɛ fɛye nsana mɔ,
iŋ baa i bo ilaa dɔ. Fɛ gyɛ Gyuda awura
daa-o, fɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura-o, fɛ ten
awɔrɛ daa-o, fɛ mɛŋ ten daa-o, fɛ gyɛ
asafo kpan-n daa-o, fɛ gyɛ abono mɔmɔ-
ansi aŋ bugi-o, fɛ tɛ owura asɛ daa-o, fɛ tɛ
sa fɛye-nyoro daa-o, ilaa idɛ pɛwu, iŋ baa i
bo ilaa dɔ. Kirisito wolɛ ne n bo ilaa dɔ, ne
mɔ ne n bo fɛye ɔkamaasɛ dɔ.

12 Wurubuaarɛ gi lɛɛ gibaa yii fɛye, ne
ɔ lɔrɔ fɛye yela sa mɔ-nyoro. Ɔ kya laarɛ
fɛye-ilaa. Imɔso ilaa dɛnsɛ giwɔra ne n
kaaborɛ fɛye. Fɛ' kyu imɔ too fɛye-nyoro
so, fɛɛ gitolon de ilaa ibono fɛ laa wɔra
de i' yuuli asa asen. Fɛ' bara fɛye-nyoro
gɛsɛ sa abara de fɛ' nyɛ gisen sa abara.
13 Fɛ' tɔgɛ kyule abara. Nengyene ɔko gi
wɔra fɛye ilaa nyɛnyɛn mɔ, fɛ' kyu kyɛɛ
mɔ. Gɛnɔɔbono aye-Wura Yesu gi kyu
kyɛɛ fɛye mɔ, gɛnen ne i kaaborɛ fɛɛ fɛye
kee fɛ' kyu kyɛɛ abara ne. 14 Fɛye-gidɛnsɛ
gidɛ pɛwu gɛmara mɔ, fɛ' kyu gɛsalaarɛ
kyu too fɛye-nyoro so. Gɛsalaarɛ ne n
kya yɛgɛ fɛye-ilaa kamaasɛ i laa kyena de
abara ɔkpa so kanpɛ. 15 Fɛ' yɛgɛ Kirisito
gisen yuuli gibono ɔ kya sa fɛye mɔ gi'
kyena fɛye-asen dɔ de gimɔ ne gi' gyang-
bara sa fɛye. Fɛ gyɛ daa nyamesɛ kolon,
ne gisen yuuli so ne Wurubuaarɛ gi tɔgɛ

fɛye yɛɛ fɛ' son mɔ. Fɛ' yɛgɛ Wurubuaarɛ ilaa wɔrasɛ i' gyi fɛye-ginsi de fɛ' faala mɔ lii fɛye-asen dɔ. 16 Fɛ' yɛgɛ Kirisito agyɛbi mɔ a' kyena fɛye-asen dɔ dɔɔdan de fɛ' kyu Wurubuaarɛ ɔlaako ginyi pɛwu kyu nyiile abara de fɛ' ka abara. Fɛ' kyu Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ ilon, Wurubuaarɛ asonbo ilon, de Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ilon pɛwu de fɛ' kyu bii faala Wurubuaarɛ lii fɛye-asen dɔ. 17 Ilaa kamaasɛ ibono fɛ laa tɔgɛ abɛɛ fɛ laa wɔra mɔ, fɛ' kyu daa Wura Yesu ginyen kyu wɔra imɔ. Fɛ' kpɛ fɛ dɛ afaala kyu naa de mɔ Wura Yesu so fɛ kya sa Wurubuaarɛ ɔbono ɔ gyɛ aye-sɛ mɔ.

*Ɔbono Ɔ S*ɔɔ Yesu Gyi Mɔ Gikyenabi

18 Akyii, fɛ' bara fɛye-nyoro gɛsɛ sa fɛye-kuliana fɛɛ gɛnɔɔbono i kaaborɛ abono mɛ sɔɔ Wura Yesu gyi mɔ mɛ' wɔra mɔ. 19 Fɛye anyen mɔ, mɔ, fɛ' laarɛ fɛye-kaana ilaa. Fɛ mɛŋ sa fɛ' wɔra ɔmɔ gɛnɔ. 20 Fɛye nbii mɔ, mɔ, fɛ' nu fɛye-sɛana de fɛye-nyiana asɛ ilaa kamaasɛ dɔ. Imɔ ne n kya gyi Wura Yesu ginsi. 21 Fɛye abono fɛ gyɛ asɛ mɔ, fɛ mɛŋ' kyena ŋmaayii fɛye-biana de i' yɔɔ mɔmɔ-nyoro. 22 Fɛye abono fɛ tɛ asa asɛ gɛsinkpan so mɔ, fɛ' nu fɛye-wuraana asɛ ilaa kamaasɛ dɔ. Fɛye-wuraana mɔ mɛ yelɛ mɛ kerɛ fɛye-o, mɛ mɛŋ yelɛ mɛ kerɛ fɛye-o, fɛ' gyi gɛsintin sa ɔmɔ lii fɛye-asen dɔ fɛɛ asa abono mɛ selɛ Wura Yesu mɔ de i mɛŋ sa i' wɔra fɛɛ abono mɛ kya laarɛ ayenbi mɛ kya lii daa anyamesɛ asɛ mɔ. 23 Ilaa kamaasɛ ibono fɛ laa wɔra mɔ, fɛ' wɔra imɔ lii fɛye-asen dɔ fɛɛ Wura Yesu ne fɛ kya wɔra fɛ kya sa. Iŋ sa i' wɔra fɛɛ nyamesɛ. 24 Fɛ' bii yɛɛ fɛye-ntɛɛla gi laa lii daa mɔ asɛ. Mɔ ne n kya baala Wurubuaarɛ dɔ ilaa ɔ kya yela ɔ kya sa fɛye. Aye-Wura Yesu Kirisito ne fɛ kya son. 25 Gɛnen kee ne Wurubuaarɛ laa ka nyamesɛ kamaasɛ ilaa nyɛnyɛn ibono ɔ wɔra mɔ gikɔ. Wurubuaarɛ berɛ, mɛŋ bo gɛligi.

4

1 Fɛye abono asa mɛ tɛ fɛye asɛ mɔ, fɛ' kyu gɛsintin kerɛ mɔmɔ so fɛɛ gɛnɔɔbono i kaaborɛ mɔ. Fɛ' nyingi yɛɛ fɛye kee fɛ bo owura ɔko Wurubuaarɛ dɔ.

*Gika Laalaalog*ɛ

2 Fɛ' kpɛ keda gɛdalaa dɔ ken-ken de fɛye-ansi a' dɛ. Fɛ kya dalaa gɛnen mɔ, fɛ' kyu afaala sa Wurubuaarɛ. 3 Fɛ' dalaa kolɛ Wurubuaarɛ sa aye abono a kya tɔgɛ mɔ-agyɛbi mɔ kee yɛɛ o' bugi ɔkpa sa aye de a' nyɛ lɛɛ Kirisito ilaa boduduusɛ mɔ tɔgɛ. Kirisito ilaa idɛ ne n' kya tɔgɛ ne mɛ keda me tii de obu faa. 4 Fɛ' dalaa yɛɛ Wurubuaarɛ ɔ' sa me ɔkpa de n' taalɛ tɔgɛ Kirisito ilaa gɛnɔɔbono ɔkara i kaaborɛ n' tɔgɛ de i' loo asa aso dɔ mɔ.

5 Fɛye-rɛ asa abono mɛŋ bo aye Yesu asonbo mɔ dɔ mɔ fɛ tɛ dabɔlɛ mɔ, fɛ' kerɛ dɔɔdan de fɛ' kyu ɔkpa kamaasɛ ɔbono fɛ laa nyɛ mɔ kyu kpaa mɔmɔ de mɛ' bii Wurubuaarɛ. 6 Owi kamaasɛ dɔ mɔ fɛ' yɛgɛ fɛye-gɛtɔngɛ gɛ' gyi ginsi gɛnɔɔbono i laa nyɛ kpaa Wurubuaarɛ gɛsun. Ɔko gi taasɛ fɛye ilaa iko mɔ, de fɛ' bii lɛɛ gɛnɔ kanpɛ.

*Afaala Tiikaras*ɛ

7 Nɛ keda Tikakusɛ sun fɛye asɛ. Ɔ loo mɔ, ɔ laa tɔgɛ me-ilaa sa fɛye. Ɔ gyɛ aye-nanbo laarɛsɛ ɔbono aye-rɛ mɔ a kya son Wura Yesu dabɔlɛ. Gɛnɔɔbono ɔ kya wɔra gɛsun mɔ, a kya ka gyan mɔ so. 8 Ilaa ibono so nɛ keda mɔ n kya sun fɛye asɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ n kya laarɛ fɛ' nyɛ bii gɛnɔɔbono so a tɛ de gɛrɛ mɔ de i' nyɛ keda fɛye-nyoro. 9 Mɔ-rɛ Onɛsimosɛ, aye-nanbo laarɛsɛ ɔbono a kya ka gyan mɔ so mɔ ne n kya ba fɛye asɛ gɛnen. Onɛsimosɛ gyɛ daa fɛye-nten obi. Mɔmɔ asa anyɔ adɛ mɛ laa tɔgɛ ilaa kamaasɛ ibono i wɔra gɛrɛ mɔ pɛwu sa fɛye.

10 Arisetaakusɛ ɔbono me-rɛ mɔ a tii de obu mɔ kya faala fɛye. Maako, Banabasɛ mɔ-pikyii mɔ-bi mɔ kee kya faala fɛye. Fɛ ti wolaa nyɛ ɔkalan kyu lii Maako baarɛ so yɛɛ nengyene fɛɛ ɔ ba fɛye asɛ nno mɔ, fɛ' keda mɔ dandan. 11 Gyiisasɛ ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Gyusetusɛ mɔ kee kya faala fɛye. Me-rɛ asa kpɛi-kpɛi a bo gɛrɛ a kya wɔra aye-gɛsun gɛdɛ de Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi mɔ a' nyɛ yɛlegɛ asa dɔ. Me-rɛ gɛnen asa asa' adɛ wolɛ ne n gyɛ Gyuda awura abono a saarɛ mɔmɔ dɔ. Mɛ yɛgɛ me-gisen gi tɔrɔ me.

12 Epafirasɛ ɔbono ɔ gyɛ fɛye-ɔsowolɛ so isa ne ɔ kya son Kirisito Yesu mɔ kee kya faala fɛye. Owi kamaasɛ dɔ mɔ Epafirasɛ baarɛ tansi ɔ kya dalaa lii mɔ-gisen dɔ sa

fɛye yɛɛ fɛ' kpɛ keda gɛnen de fɛ' wɔra
asa abono mɛ ten ansi Wurubuaarɛ ilaa
dɔ. Ɔ kya dalaa yɛɛ fɛ' wɔra asa abono
mɛ laa bii Wurubuaarɛ gɛlaarɛ pɛwu mɔ.
13 Gɛnɔɔbono ɔ kya gyi gɛsun sa fɛye-rɛ
Lawodisiya de Harapolisɛ awura mɔ, nɛ
wu imɔ de me-ansi pɛi ne n' kya tɔgɛ fɛye
faa. 14 Aye-kyɛmenɛ dɛnsɛ, Luka ɔbono ɔ
gyɛ alɔbo ɔkyɛbo mɔ, de Deemasɛ mɛ kya
faala fɛye. 15 Fɛ' faala aye-nanboana abono
mɛ kya son Yesu Lawodisiya ɔsowolɛ mɔ
so mɔ de fɛ' faala Nenfa mɔ-rɛ Yesu
asonbo abono mɛ kya kyena gyan mɔ-
gɛten dɔ mɔ kee sa aye.
16 Nengyene fɛ kalɛ ɔwolɛ baarɛ mɔ,
fɛ' yɛgɛ Yesu asonbo gikpen gibono gi bo
Lawodisiya mɔ kee mɛ' kalɛ mɔ, de fɛye
kee fɛ' kalɛ mɔmɔ-lɛɛ ɔbono mɛ nyɛ mɔ.
17 Fɛ' buu sa Akipusɛ yɛɛ ɔ' kerɛ de ɔ'
wɔra gɛsun gɛbono Wura Yesu gi kyu wɔra
mɔ-abaa dɔ mɔ kpaa logɛ.
18 Nɛ sin gɛrɛ. Me, Pɔɔlo gbaa-gbaa
ne n dɛ me-gibaa n kya ŋmarasɛ afaala
tiikarasɛ adɛ n kya sa fɛye faa. Fɛŋ sa fɛ'
tan me so yɛɛ nɛ tɔgɛ Wurubuaarɛ agyɛbi
ne mɛ keda me tii de obu. Wurubuaarɛ ɔ'
sa fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ.

Pɔɔlo Ɔwolɛ Gyangbarasɛ Ɔbono Ɔ Ŋmarasɛ Bunge Tɛsalonika Awura Mɔ

1 Me Pɔɔlo de Siilasɛ (Silefanusɛ) de
Timoti ne n kya ŋmarasɛ ɔwolɛ baarɛ
a kya sa fɛye Yesu asonbo abono fɛ bo
Tɛsalonika ɔsowolɛ so mɔ. Fɛ gyɛ asa
abono fɛye-rɛ aye-sɛ Wurubuaarɛ de aye-
Wura Yesu Kirisito fɛ wɔra nyamesɛ kolon.
Wurubuaarɛ ɔ' sa fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ
de ɔ' sa fɛye gisen yuuli.

*F*ɛ Sɔɔ Yesu Ɔkalan Mɔ Abaa Anyɔ

2 Owi kamaasɛ dɔ mɔ a kya faala Wu-
rubuaarɛ kyu lii fɛye pɛwu so. A kya dalaa
a kya nyingi fɛye so. 3 A kya dalaa a kya
sa aye-sɛ Wurubuaarɛ gɛnen mɔ, a kya
nyingi gɛnɔɔbono fɛ bo gisɔɔgyi sa aye-
Wura Yesu Kirisito ne fɛ dɛ gimɔ fɛ kya
wɔra ilaa dɛnsɛ mɔ. Fɛ bo gɛlaarɛ' sa Yesu
so mɔ, fɛ kya nyanga ansi mɔ-gɛsun mɔ
dɔ. Fɛye-ansi a gyan mɔ so ne i kya yɛgɛ
fɛ kya nyɛ gisen fɛye-gɛkyena dɔ.
4 Aye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ, a nyi
yɛɛ Wurubuaarɛ gi kyu fɛye-ilaa wɔra
mɔ-gisen dɔ ne ɔ tɔɔsɛ fɛye lɛɛ de ɔ'
nyɛ lɔrɔ fɛye yela sa mɔ-nyoro. 5 I lii fɛɛ
owi ɔbono a kpe fɛye asɛ kpaa tɔgɛ Yesu
ɔkalan konkonsɛ mɔ sa fɛye mɔ, i mɛŋ
gyɛ gɛtɔngɛ giyan. A wu yɛɛ Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ ne n tɔngɛ naa de aye so sa
fɛye ne fɛ bii fɛye-asen dɔ yɛɛ ɔkalan
mɔ gyɛ gɛsintin. Fɛ nyi gɛnɔɔbono a
kyu akyenabi dɛnsɛ kyena de fɛye de fɛ'
nyɛ wɔra ɔdan Wurubuaarɛ ansi so mɔ.
6 Fɛye kee, fɛ kasɛ aye-rɛ aye-Wura Yesu
ilaa wɔrasɛ. I lii fɛɛ owi ɔbono fɛ nu Yesu
ɔkalan ne i yɛgɛ asa ako mɛ kya ka fɛye-
ansi mɔ, fɛ dabɔlɛ yela giso nu ɔkalan mɔ
de ɔkon. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
ne n sa fɛye ɔkon ɔbono. 7 Fɛye-gɛnen ilaa
idɛ so mɔ, i yɛgɛ fɛ wɔra sinkaala sa asa
abono pɛwu mɛ sɔɔ Yesu gyi Masadoniya
de Akaya nsinkpan so mɔ. 8 Fɛye so mɔ,
nono awura mɛ nyɛ nu Wura Yesu ɔkalan
mɔ. I mɛŋ gyɛ mɔmɔ-wolɛ ne n nu fɛye-
gisɔɔgyi mɔ ilaa. Gɛnɔɔbono fɛ sɔɔ Wu-
rubuaarɛ gyi kyu naa de Yesu so mɔ, i nu
gyan' de nten kpɛi-kpɛi kaaborɛ nperɛ iŋ
baa i tiri yɛɛ a' baa tɔgɛ fɛye-ilaa sa ɔko-rɛ
ɔko. 9 Gɛnɔɔbono a kpe fɛye asɛ ne fɛ sɔɔ
aye abaa anyɔ mɔ, asa mɛ kya tɔgɛ imɔ
so ilaa ma-a sa nten kpɛi-kpɛi awura. Mɛ
kya tɔgɛ gɛnɔɔbono fɛ taa ikperɛ gison
yɛgɛ ne fɛ san fɛ kya son daa Wurubuaarɛ
ɔbono ɔ gyɛ gɛsintin wura ne ɔ dɛ nkpa
de mɔ-gibaa mɔ. 10 Mɛ kya tɔgɛ yɛɛ fɛ
san fɛ tɛ fɛ gyoo daa Wurubuaarɛ mɔ-bi
Yesu ɔbono ɔ laa lii Wurubuaarɛ dɔ kii ba
gɛsinkpan so mɔ. Wurubuaarɛ gi kyingi
mɔ lii ibuni dɔ. Anyamesɛ ilaa nyɛnyɛn
giwɔra so mɔ, gɛkaako Wurubuaarɛ laa
baa lɛɛ mɔ-ginyadon gɛwi nyiile mɔmɔ.
Yesu ne n gyɛ ɔbono ɔ laa mɔlɛgɛ aye lii
Wurubuaarɛ ginyadon gibono dɔ.

2

*A Kya Laar*ɛ Wurubuaarɛ Ayenbi, Iŋ Gyɛ Anyamesɛ-Lɛɛ

1 Aye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ, fɛye
gbaa-gbaa fɛ wu yɛɛ ibono so a kpe fɛye
asɛ mɔ, i mɛŋ wɔra giyan. 2 Pɛi de a'
lɔɔ kpe fɛye asɛ Tɛsalonika nno mɔ, a
kpe Filipayi ɔsowolɛ so. Gɛnɔɔbono asa
mɛ wɔra aye awɔrɔfɔɔ ne mɛ saalɛ aye
nno mɔ, fɛ nyi imɔ pɛwu. A loo fɛye
asɛ nno kee mɔ, nkana asa mɛ laarɛ mɛ'
tii aye-ɔkpa yɛɛ a maŋ nyɛ tɔgɛ Yesu
ilaa sa fɛye. Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ,
aye-Wurubuaarɛ gi dabɔlɛ sa aye ɔlon ne
a taalɛ da otu tɔgɛ mɔ-ɔkalan konkonsɛ
kyu lii Yesu so mɔ sa fɛye. 3 Gɛnɔɔbono a
tɔgɛ keda fɛye-nyoro mɔ, i mɛŋ gyɛ yɛɛ
a fuɛ daa. Ne i mɛŋ gyɛ yɛɛ a kpaa penɛ
fɛye. Iŋ kii i gyɛ yɛɛ ilaa iko ne n tiri aye
lii fɛye asɛ. 4 Wurubuaarɛ gi kerɛ mɔ, o
wu yɛɛ a gyɛ asa abono ɔ laa taalɛ kyu
mɔ-ɔkalan konkonsɛ kyu lii Yesu so mɔ
wɔra aye-abaa dɔ de a' tɔgɛ sa asa. Imɔso
aye, mɔ, a kya tɔgɛ ɔkalan mɔ mɔ, i mɛŋ
gyɛ anyamesɛ-lɛɛ ayenbi ne a kya laarɛ. A
kya laarɛ gɛnɔɔbono i laa gyi Wurubuaarɛ
ginsi mɔ daa. Mɔ ne n nyi aye-asen dɔ.
5 Fɛye gbaa-gbaa fɛ nyi yɛɛ owi ɔbono
a bo fɛye asɛ mɔ, aŋ kyu gɛnɔ ɔkon
penɛ fɛye. Ne aŋ kyu aye-asen dɔ ilaa iko
ŋara fɛye de a' nyɛ ilaa iko lii fɛye asɛ.
Wurubuaarɛ kee nyi yɛɛ ibono a kya tɔgɛ
mɔ i gyɛ gɛsintin. 6 I mɛŋ gyɛ gɛnɔɔbono
aye-ginyen gi laa dii fɛye asɛ abɛɛ asa ako
kpɛi asɛ mɔ ne a laarɛ. 7 Gɛnɔɔbono a
gyɛ Yesu Kirisito isɔɔ faa, nkana a bo ɔkpa

fɛɛ a' nyise fɛye. Aye, mɔ, a su fɛye so, ne a kerɛ fɛye so fɛɛ gɛnɔɔbono talabo kya kerɛ mɔ-biana so mɔ. 8 Gɛlaarɛ' belɛ gɛbono a bo sa fɛye mɔ so mɔ, i mɛŋ gyɛ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ kyu lii Yesu so mɔ wolɛ ne a kyu kperɛ fɛye. A kyu aye-asen kee sa fɛye bɔla Wurubuaarɛ ɔkalan mɔ so. I lii fɛɛ fɛye-ilaa i loo aye-asen dɔ.

9 Aye-nanboana, owi ɔbono a bo fɛye asɛ mɔ fɛŋ kya nyingi gɛnɔɔbono a nyanga ansi wɔra gɛsun gɛnyɛ de gɛpɛ kyu kerɛ aye-nyoro so mɔ? Aŋ laarɛ yɛɛ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ mɔ gitɔgɛ so mɔ, a' wɔra gɛsola sa fɛye dɔ ɔko-rɛ ɔko. 10 Fɛye abono fɛ sɔɔ Yesu gyi mɔ, fɛye-rɛ Wurubuaarɛ fɛ nyi aye so yɛɛ a bo fɛye dɔ mɔ, a lɔrɔ aye-nyoro yela sa Wurubuaarɛ ne a gyi gɛsintin sa fɛye-rɛ mɔ. Ɔko mɛŋ wu ilaa nyɛnyɛn iko aye-nyoro so tɔgɛ. 11 Fɛ wu yɛɛ a kerɛ fɛye ɔkamaasɛ so fɛɛ gɛnɔɔbono ɔsɛ dɛnsɛ kya kerɛ mɔ-biana so mɔ. 12 Aberɛ abono dɔ pɛwu mɔ a kpɛ a kya buɛɛlɛ fɛye, a kya tɔgɛ wɔra fɛye, ne a kya ka fɛye yɛɛ fɛ' kyena akyenabi abono a kaaborɛ Wurubuaarɛ asonbo mɔ. I lii fɛɛ Wura Wurubuaarɛ ne n tɔgɛ fɛye yɛɛ fɛ' baa kyena mɔ asɛ mɔ-gɛwuragyi mɔ dɔ de fɛye kee fɛ' nyɛ mɔ-lɛɛ nyisigyi mɔ ɔnan.

*F*ɛ Bii Yɛɛ Wurubuaarɛ-Lɛɛ Ɔkalan Ne Ɔ Gyɛ

13 I bo ibono so a kpɛ a kya faala Wurubuaarɛ iŋ kya ta mɔ. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ a wu yɛɛ fɛ nu Wurubuaarɛ ɔkalan mɔ lii aye asɛ gɛnen mɔ, fɛ mɛŋ kyu mɔ yɛɛ nyamesɛ-lɛɛ ɔkalan ne ɔ gyɛ. Gɛnen mɔ ne i dɛ ne; ɔkalan mɔ gyɛ daa Wurubuaarɛ-lɛɛ, ne Wurubuaarɛ dɛ mɔ ɔ kya wɔra gɛsun fɛye abono fɛ sɔɔ mɔ gyi mɔ gɛkyena dɔ. 14 Aye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ, fɛye-rɛ Yesu asonbo abono mɛ bo Gyuda awura dɔ mɔ fɛ wɔra gikolon. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ ɔkalan baarɛ so mɔ, fɛye-gɛwi awura mɛ kya ka fɛye-ansi. Gɛnen ne Gyuda awura kee mɛ wɔra mɔmɔ-gɛwi awura ne. Mɛ ka mɔmɔ abono mɛ kya son Wurubuaarɛ kyu naa de Kirisito Yesu so mɔ ansi. 15 Dedaa mɔ, Gyuda awura adɛ mɛ mɔɔ Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo. Mɔmɔ-gɛmara awura ako mɔ mɛ mɔɔ aye-Wura Yesu, ne mɔmɔ ako kee ne n kya ka aye-ansi faa. Mɔmɔ-ilaa wɔrasɛ iŋ kya wɔra Wurubuaarɛ ɔkon, ne mɛ kya kyo asa sɛnsɛ pɛwu. 16 Mɛ gya aye yɛɛ a mɛŋ sa a' nyɛ tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan mɔ sa asa abono mɛ mɛŋ gyɛ Gyuda awura mɔ. Mɛŋ kya laarɛ gɛnen asa abono mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ mɔ. Gɛnen ilaa ibono mɛ kya wɔra faa so mɔ, mɛ kya kpandɛ ilaa nyɛnyɛn ma-a mili mɔmɔ-nyoro ne. Mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn idɛ i laa yela ɔkara kon. Idɛ kon Wurubuaarɛ laa lɛɛ mɔ-ginyadon gɛwi nyiile ɔmɔ.

*A Laar*ɛ Fɛɛ A' Nyɛ Kii Ba Wu Fɛye Kusaa

17 Aye-nanboana Yesu asonbo, lii aberɛ abono i ka aye-ansi ne a koso kyon taa fɛye yɛgɛ ŋmaraa faa mɔ, aye-ansi ne mɛŋ kya wu fɛye. Aye-nwɔnsa berɛ gi gyan fɛye so. A kpɛ a kya nyingi fɛye so iŋ kya ta. A dɛ aniya a kya laarɛ ɔkpa ɔbono so a laa nyɛ kii wu fɛye kusaa mɔ. 18 Gɛnen so mɔ, a laarɛ fɛɛ a' nyɛ kii baa laa fɛye. Me Pɔɔlo berɛ, n kya tɔgɛ yɛɛ nan kii baa laa fɛye mɔ, i don gikpadɔ gifonɛɛ. Imɔ pɛwu mɔ, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ ne n kya tii aye-ɔkpa gɛnen. 19 Gɛkaako aye-Wura Yesu laa kii ba gɛsinkpan so de aye-rɛ fɛye pɛwu a' kpe mɔ asɛ. Gɛkaabono mɔ, fɛye so ne aye-ansi a gyan' yɛɛ a laa nyɛ afaala lii Yesu asɛ. Ne iŋ gyɛ fɛye so mɔ, nkana anɛana? Fɛye kee so ne a laa gyi ɔkon de a' nyɛ gyiide mɔ Yesu ansi dɔ. 20 Gɛsintin, fɛye so ne a laa nyɛ nyisigyi ne a laa nyɛ gyi ɔkon.

3

1 I kii kɛɛla ne aŋ ti kii wu fɛye mɔ, aŋ baa taalɛ kyena gɛnen. Imɔso aye asa asa' a tɔgɛ kyule abara yɛɛ me-rɛ Siilasɛ a laa sii kyena Atɛnsɛ ɔsowolɛ so 2 de a' sun aye-nanbo Timoti fɛye asɛ. Aye-rɛ mɔ ne n naa a kya wɔra Wurubuaarɛ gɛsun mɔ faa. Gɛsun mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ kyu lii Kirisito so gitɔgɛ sa asa. A sun Timoti fɛye asɛ yɛɛ ɔ' kpaa kpaa' fɛye de ibono fɛ sɔɔ Yesu Kirisito gyi faa mɔ, fɛ' nyɛ yelɛ fɛye-ayaa so gɛnen gisɔɔgyi mɔ dɔ. Aye yɛɛ ɔ' tɔgɛ keda fɛye-nyoro yɛɛ 3 ibono fɛ bo ɔlaawusɛ baarɛ dɔ faa, i mɛŋ sa i' yɛgɛ fɛye ɔko-rɛ ɔko gisen gi' koso Yesu so. Fɛye gbaa-gbaa fɛ nyi yɛɛ gɛnen ɔlaawusɛ baarɛ ɔnan ne n gyɛ ɔbono ɔ laa tu aye Yesu asonbo mɔ. 4 Owi ɔbono

a bo fɛye asɛ nno mɔ, a wolaa tɔgɛ fɛye
yela yɛɛ aye-rɛ fɛye a laa wu ɔlaawusɛ.
Gɛsintin mɔ, fɛŋ wu i ba gɛnen mɔ? 5 Me
Pɔɔlo meŋ kya wu fɛye mɔ, meŋ kya taalɛ
n' kyena. Imɔso ne a sun Timoti fɛye asɛ
mɔ. A sun mɔ de ɔ' kpaa laa fɛye kerɛ yɛɛ
gisɔɔgyi gibono fɛ bo sa Yesu mɔ gi dɛ
nnɛ? N kya taasɛ me-nyoro yɛɛ ɔfaanan
ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ, mɔ ɔbono
ɔ kya soo anyamesɛ idoo mɔ, gi nyɛ fɛye
fɛɛ? Abɛɛ aye-gɛsun gɛbono a kpaa wɔra
fɛye asɛ nno mɔ, gɛ wɔra giyan fɛɛ?
6 Idɛ kon Timoti gi baa wɔra aye
amandɛɛ dɛnsɛ kyu lii fɛye-gisɔɔgyi gi-
bono fɛ bo sa Yesu mɔ de fɛye-gɛsalaarɛ
mɔ so. O buu sa aye yɛɛ aye-ilaa i bo fɛye-
asen dɔ fɛ kya nyingi aye so. Ɔ tɔgɛ yɛɛ
fɛye-ansi a gyan' aye so fɛ kya laarɛ fɛ' kii
nyɛ aye wu de fɛye-ansi fɛɛ gɛnɔɔbono
aye kee a kya laarɛ de a' kii nyɛ fɛye wu
mɔ.
7 Aye-nanboana, Timoti gi baa tɔgɛ aye
gɛnen mɔ, i yɛgɛ aye-gisen gi tɔrɔ aye.
Dabɔlɛ ibono a kya wu ɔlaawusɛ baarɛ ne
a kya yiyɛɛ pɛwu faa, gɛnɔɔbono fɛ kpɛ fɛ
kya sɔɔ Yesu fɛ kya gyi faa mɔ, i kya keda
aye-nyoro. 8 Idɛ kon a nu yɛɛ fɛ yelɛ fɛye-
ayaa so ken-ken gisɔɔgyi gibono fɛ bo sa
Wura Yesu mɔ dɔ. Imɔso i yɛgɛ aye-gisen
gi tɔrɔ aye.

*P*ɔɔlo Ndalaa Nbono Ɔ Kya Dalaa Sa Tɛsalonika Awura Mɔ

9 A mɛŋ nyi afaala abono a laa kyu faala
Wurubuaarɛ kyu lii fɛye so mɔ. Ɔkon
ɔbono Wurubuaarɛ gi yɛgɛ a nyɛ fɛye so
mɔ kyɔ gikyɔ. 10 A kya dalaa gɛnyɛ de
gɛpɛ a kya kolɛ Wura Wurubuaarɛ lii aye-
asen dɔ yɛɛ ɔ' yɛgɛ de a' kii nyɛ wu fɛye
de ansi de ilaa ibono i kya san fɛye de fɛ'
nyɛ sɔɔ Yesu gyi too mɔ, a' nyɛ nyiile fɛye
imɔ.
11 Aye-sɛ Wurubuaarɛ gbaa-gbaa de
aye-Wura Yesu mɛ' lɔrɔ aye-ɔkpa kyu kpe
de fɛye asɛ so de a' nyɛ kii kpaa laa
fɛye kusaa. 12 Aye-Wura Yesu ɔ' yɛgɛ fɛ'
tansi laarɛ abara ilaa de fɛ' laarɛ nyamesɛ
kamaasɛ ilaa kee. Ɔ' yɛgɛ gɛnen gɛsalaarɛ
mɔ gɛ kpɛ gɛ kya nyaakyɔ fɛye dɔ gɛ
kya too, fɛɛ gɛnɔɔbono aye kee a kya
laarɛ fɛye-ilaa mɔ. 13 Gɛnen ne aye-Wura
Yesu laa nyɛ sa fɛye ɔlon de fɛye-asen a'
nyɛ fuuli aye-sɛ Wurubuaarɛ asɛ. I maŋ
nyɛ ilaa nyɛnyɛn iko fɛye-nyoro so owi
ɔbono aye-Wura Yesu laa kii ba gɛsinkpan
so, mɔ-rɛ abono pɛwu ɔ lɔrɔ yela sa mɔ-
nyoro mɔ.

4

*F*ɛye-Gɛkyena Gɛ' Gyi Wurubuaarɛ Ginsi

1-2 Aye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ, a
ti wolaa nyiile fɛye gɛnɔɔbono fɛ laa kyu
kyena ne i laa gyi Wurubuaarɛ ginsi mɔ. Fɛ
nyi nbara nbono a yela sa fɛye Wura Yesu
ginyen dɔ mɔ. A kya wu yɛɛ fɛ dɛ nmɔ
dɔ. Idɛ kon mɔ a dɛ Wura Yesu ginyen a
kya kolɛ fɛye, ne a kya ka fɛye yɛɛ fɛ' lɔrɔ
keda gɛnen.
3 Wurubuaarɛ gɛlaarɛ ne n gyɛ yɛɛ fɛ
kpɛ fɛ kya lɔrɔ fɛye-nyoro fɛ kya yela
fa-a sa mɔ. Ɔko ɔŋ sa ɔ' laarɛ ogyibara.
4 Ɔkamaasɛ ɔ' kasɛ de ɔ' bii mɔ-nyoro
gikedabi de o' kyu gisen fufuli de buubuu
kyu kyena. 5 Ɔŋ sa ɔ' yɛgɛ ilaayan nwɔnsa
i' gyi mɔ-gimu, fɛɛ gɛnɔɔbono abono mɛ
mɛŋ nyi Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ mɛ kya
wɔra mɔ. 6 Ɔko-rɛ ɔko ɔŋ sa o' kyu ilaa idɛ
ɔnan penɛ mɔ-nanbo ɔbono mɔ-rɛ mɔ
mɛ bo Yesu ɔson dɔ mɔ. Ɔko ɔŋ sa o' kyu
ilaayan ɔkpa so kyu nyida mɔ-nanboana
gɛkyena. A wolaa tɔgɛ titii fɛye yɛɛ fɛŋ sa
fɛ' wɔra gɛnen. Ɔbono ɔ laa wɔra gɛnen
ilaa nyɛnyɛn idɛana mɔ Wurubuaarɛ laa
biidɛ mɔ-giso ka gikɔ. 7 Wurubuaarɛ mɛŋ
tɔgɛ aye yɛɛ a' kyena ilaayan gɛkyena
abɛɛ a' laarɛ agyibara. Ɔ tɔgɛ aye daa
yɛɛ a' lɔrɔ aye-nyoro yela sa mɔ. 8 Imɔso
fo ɔbono fo kine yɛɛ fo maŋ nu ilaa idɛ
mɔ, i mɛŋ gyɛ nyamesɛ gɛdɛ ne fo kine
yɛɛ fo maŋ nu. Wurubuaarɛ ɔbono o kyu
mɔ-Oduduu kyu sa fo mɔ gɛdɛ ne fo kine
gɛnen.
9 A wu yɛɛ iŋ baa i tiri yɛɛ a' baa
ŋmarasɛ fɛye kyu lii gɛsalaarɛ ilaa
so. Wurubuaarɛ gi ti wolaa nyiile
fɛye gɛnɔɔbono fɛ laa laarɛ fɛye-
nanboana abono fɛye-rɛ mɔmɔ fɛ kya
son Yesu mɔ ilaa. 10 Gɛsintin mɔ, fɛ
kya laarɛ fɛye-nanboana abono mɛ bo
Masadoniya gɛsinkpan so mɔ pɛwu ilaa,
fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi nyiile fɛye
mɔ. A kya kolɛ fɛye yɛɛ fɛ' kpɛ fɛ kya
laarɛ abara ilaa gɛnen fɛ kya too. 11 Fɛ'
wɔra aniya de fɛ' kyena fɛye-nnɔ so.

ɔkamaasɛ o' nu de mɔ-lɛɛ de ɔ' laarɛ gɛsun wɔra de ɔ' kerɛ mɔ-nyoro so, fɛɛ gɛnɔɔbono a wolaa ka fɛye mɔ. 12 Fɛ wɔra gɛnen mɔ, asa abono mɛ mɛŋ bo fɛye-ɔson dɔ mɔ mɛ laa nyɛ kyu buubuu sa fɛye. Ne fɛ maŋ kyu fɛye-nyoro too ɔko so.

*Aye-Wura Yesu Laa Kii Ba G*ɛsinkpan So

13 Aye-nanboana Yesu asonbo, a mɛŋ kya laarɛ fɛɛ asa abono mɛ ti wu' lii fɛye dɔ mɔ lɛwu ɔ kpɛ ɔ kya loo fɛye. Gɛnen ne i kya wɔra asa abono mɔmɔ-ansi a mɛŋ gyan' Yesu so mɔ. 14 Aye abono aye-ansi a gyan' Yesu so mɔ berɛ, a sɔɔ gyi yɛɛ o wu' ne o kyingi lii ibuni dɔ. Imɔso abono mɔmɔ-ansi a gyan' Yesu so pɛi ne mɛ wu' mɔ, a' buu sa fɛye yɛɛ kyu naa de Yesu so mɔ owi ɔbono Wurubuaarɛ laa yɛgɛ Yesu o' kii ba gɛsinkpan so mɔ, mɔ-rɛ gɛnen asa abono mɛ laa ba. 15 I kya nyiile yɛɛ Wura Yesu gbaa-gbaa ne n nyiile aye ilaa idɛ. O nyiile aye yɛɛ gɛkaabono ɔ laa kii ba gɛsinkpan so mɔ, aye abono a san a tɛ de ansi mɔ a maŋ gyangbara abono mɛ son mɔ ne mɛ ti wu' mɔ de a' kpaa gyangara mɔ. 16 Ɔ laa ba gɛnen mɔ, asa mɛ laa nu gigyɛbi giko gi laa kpen gikolon, ne asa mɛ laa nu Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ ɔbelɛnsɛ gigyɛbi', de Wurubuaarɛ gɛgandan gɛ' saawo. Nfono mɔ, Yesu asonbo abono mɛ ti wu' mɔ mɛ laa kyingi, 17 de Wurubuaarɛ o' puru mɔmɔ de aye Yesu asonbo abono a san a tɛ de ansi mɔ koso. Wurubuaarɛ laa yɛgɛ a laa dii kpe Wurubuaarɛ awolɛ dɔ kpaa gyangara Wura Yesu afuu so. Ne Wura Yesu asɛ ne a laa san kyena gɛkpaa-gɛkpaa. 18 Imɔso fɛ' kyu gɛnen ilaa idɛ tɔgɛ keda abara nyoro kyu lii abono mɛ ti wu' lii fɛye dɔ mɔ so.

5

*F*ɛ' Baala Fɛye-Nyoro Gyoo Gɛkaabono Yesu Laa Kii Ba Mɔ

1 Aye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ, gɛnen owi ɔbono abɛɛ gɛkɛ gɛbono Yesu laa kii ba gɛsinkpan so mɔ berɛ, iŋ tiri yɛɛ a' ŋmarasɛ imɔ so ilaa sa fɛye. 2 I kya nyiile yɛɛ fɛye gbaa-gbaa fɛ ti fɛ nyi seregɛ yɛɛ gɛnen gɛkɛ gɛbono Wura Yesu laa ba de ɔ' baa gyi asa nbɛlɛ mɔ gɛ laa fuɛ asa ayaa fɛɛ gɛnɔɔbono oyu kya baa yuuri gɛnyɛ mɔ. 3 Owi ɔbono asa mɛ laa tɔgɛ yɛɛ, "Aye-nyoro gi tɔrɔ aye; sɛi maŋ baa wɔra aye" mɔ, nfono mɔ, awɔrɔfɔɔ a laa tu mɔmɔ faa poroko, fɛɛ gɛnɔɔbono gɛdun gɛ kya tu ɔtɔ wura mɔ. Gɛnen gɛkaabono mɔ, mɛ maŋ nyɛ ɔkpa selɛ lii awɔrɔfɔɔ abono dɔ. 4 Aye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ, fɛye berɛ, fɛŋ tɛ gibiri dɔ kyu lii ilaa idɛ so de gɛnen gɛkɛ mɔ gɛ' fuɛ fɛye-ayaa fɛɛ oyu. 5 Fɛye pɛwu fɛ gyɛ daa fatela dɔ asa de owi kenken asa. Aye-rɛ fɛye a mɛŋ gyɛ gibiri dɔ asa abɛɛ gɛnyɛ asa.

6 Imɔso a mɛŋ sa a' dɛ tan ilaa idɛ so fɛɛ asa sɛnsɛ-lɛɛ mɔ. Aye-ansi a' dɛ ilaa idɛ so de a' bii aye-nyoro gikedabi. 7 I lii fɛɛ asa abono mɛ kya dɛ ginsi gɛdɛ mɔ, gɛnyɛ ne mɛ kya dɛ. Ne abono mɛ kya boo nta mɔ, gɛnyɛ ne mɛ kya boo mɔmɔ-nta. 8 Aye berɛ, aŋ sa a' wɔra fɛɛ ginsi gidɛ adɛbo abɛɛ nta aboobo. Fɛ' yɛgɛ aye-ansi a' dɛ ilaa so. A' wɔra fɛɛ asogya. Asogya mɛ kya kpe ikɔ mɔ, mɛ kya kyu ilaa ikoana kyu kun mɔmɔ-amu de mɔmɔ-akan adontɔ so. Ilaa ibono a laa kyu kun aye-lɛɛ akan mɔ ne n gyɛ gisɔɔgyi de gɛlaarɛ' gɛbono a bo sa Yesu mɔ. Ne ilaa ibono a laa kyu kun aye-amu mɔ ne n gyɛ amɔlɛgɛ abono aye-ansi a gyan yɛɛ Yesu laa kyu mɔlɛgɛ aye mɔ. 9 I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ mɛŋ lɛɛ aye de a' loo mɔ-ginyadon dɔ. Ɔ lɛɛ aye daa de a' nyɛ mɔ-amɔlɛgɛ kyu naa de aye-Wura Yesu Kirisito so. 10 Aye-Wura Yesu Kirisito gi wu' sa aye de owi ɔbono ɔ laa kii ba gɛsinkpan so mɔ, ba-a a wu' daa-o, a san a tɛ de ansi daa-o, aye-rɛ mɔ a' kyena dabɔlɛ. 11 Imɔso fɛ' tɔgɛ keda abara nyoro de fɛ' kpaa abara de fɛ' sɛɛ Yesu ɔson mɔ dɔ fɛɛ gɛnɔɔbono fɛ ti wolaa fɛ dɛ faa.

*N Kya Ka F*ɛye Gika Laalaalogɛsɛ

12 Aye-nanboana Yesu asonbo, a kya kolɛ fɛye, fɛ' kyu buubuu sa asa abono mɛ gyangbara sa fɛye Wura Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ. Mɛ kya nyanga ansi mɛ kya ka fɛye. 13 Gɛnen gɛsun mɔ so mɔ, fɛ' tansi kyu buubuu belɛ kyu sa mɔmɔ de fɛ' laarɛ mɔmɔ-ilaa lii fɛye-asen dɔ. Fɛ' kyu gisen yuuli kyu kyena de abara.

14 Aye-nanboana, a kii a kya kolɛ fɛye yɛɛ awolɛgyɔbo abono mɛ bo fɛye dɔ mɔ, fɛ' tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ wolɛgyɔ mɛŋ boran. Fɛ' tɔgɛ wɔra asa abono mɛŋ bo otu mɔ. Asa abono, mɔ, mɛ tiri gikpaa mɔ, fɛ' kpaa mɔmɔ. Fɛ' nyɛ gisen sa nyamesɛ

kamaasɛ. [15] Fɛ' kerɛ dɔɔdan de fɛye dɔ
ɔko ɔŋ sa o' kyu ilaa nyɛnyɛn ka ilaa
nyɛnyɛn gikɔ. Owi kamaasɛ mɔ, fɛ' kpɛ
fɛ kya laarɛ fɛye-nanboana Yesu asonbo
ɔdan ɔwɔraten de nyamesɛ kamaasɛ kee
ɔdan ɔwɔraten.
[16] Fɛ' yɛgɛ fɛye-asen dɔ i' wɔra fɛye
ɔkon owi kamaasɛ dɔ. [17] Fɛ' kpɛ fɛ kya
dalaa aberɛ kamaasɛ. [18] Fɛ' kyu afaala
kyu sa Wurubuaarɛ ilaa kamaasɛ dɔ. Imɔ
idɛana ne Wurubuaarɛ kya laarɛ fɛ' wɔra
kyu naa de fɛye-rɛ Kirisito Yesu ginyamesɛ
kolon mɔ so.
[19] Fɛŋ sa fɛ' wɔra ilaa ibono i laa yɛgɛ
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ maŋ nyɛ lii
gya fɛye dɔ mɔ. [20] Nengyene ako yɛɛ
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi lɛɛ ilaa iko
nyiile mɔmɔ ne mɛ kya tɔgɛ imɔ mɔ, fɛ
mɛŋ sa fɛ' mirigi ɔmɔ-anɛbi. [21] Fɛ' kerɛ
mɔmɔ-ilaa tɔgɛsɛ mɔ pɛwu dɔ dɔɔdan
daa. Ibono i boran mɔ ne fɛ' keda. [22] Ilaa
nyɛnyɛn ne n gyɛ ilaa nyɛnyɛn, fɛŋ sa fɛ'
wɔra.
[23] Aye-gisen yuuli gɛmu Wurubuaarɛ
gbaa-gbaa ɔ' lɔrɔ fɛye-gimu de ayaa yela
sa mɔ-nyoro. Ɔ' kerɛ fɛye-oduduu dɔ,
fɛye-nwɔnsa dɔ, de fɛye-nyoro gibi mɔ
ilaa pɛwu so sa fɛye. Ɔ' kerɛ imɔ pɛwu
so de gɛkaabono aye-Wura Yesu Kirisito
gi kii ba gɛsinkpan so mɔ, ɔko ɔ mɛŋ
sa o' wu ilaa nyɛnyɛn iko fɛye so tɔgɛ.
[24] Wurubuaarɛ ɔbono ɔ tɔgɛ fɛye yɛɛ
fɛ' kyu fɛye-nyoro sa mɔ mɔ gyɛ daa
ɔpaawɔrabo. Ɔ laa kerɛ imɔ so.
[25] Aye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ, fɛ'
dalaa kolɛ Wurubuaarɛ sa aye. [26] Fɛ' kyu
gɛnyi-abi afaala faala fɛye-nanboana Yesu
ɔson mɔ dɔ mɔ pɛwu. [27] Me, Pɔɔlo, n dɛ
Wura Yesu ginyen n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye
yɛɛ fɛ' kalɛ gɛnen ɔwolɛ baarɛ sa fɛye-
nanboana asɛnsɛ abono pɛwu mɛ bo Yesu
ɔson mɔ dɔ mɔ. [28] Aye-Wura Yesu Kirisito
ɔ' sa fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ.

Pɔɔlo ɔwolɛ Nyɔsɛ
Ɔbono Ɔ ŋmarasɛ Bunge
Tɛsalonika Awura Mɔ

1 Me Pɔɔlo de Siilasɛ (Silefanusɛ), de
Timoti ne n kya ŋmarasɛ ɔwolɛ baarɛ
a kya sa fɛye abono fɛ kya son Yesu
Tɛsalonika ɔsowolɛ so ne fɛye-rɛ aye-sɛ
Wurubuaarɛ de aye-Wura Yesu Kirisito fɛ
wɔra nyamesɛ kolon mɔ. 2 Aye-sɛ Wu-
rubuaarɛ de aye-Wura Yesu Kirisito mɛ'
sa fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ de mɛ' sa fɛye
gisen yuuli.

*I Tiri Y*ɛɛ A' Faala Wurubuaarɛ Fɛye So

3 Aye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ, i tiri
yɛɛ a' faala Wurubuaarɛ owi kamaasɛ dɔ
fɛye so. I kaaborɛ a' faala mɔ. I lii fɛɛ owi
kamaasɛ fɛ kya lɔrɔ ka gyan Yesu so fɛ kya
too, ne fɛye pɛwu fɛ kpɛ fɛ kya laarɛ abara
ilaa fɛ kya too. 4 Imɔso aye gbaa-gbaa a kya
yen fɛye a kya sa Yesu asonbo akpen sɛnsɛ
mɔ. A wu yɛɛ Yesu ɔson mɔ so mɔ, asa
mɛ kya kyo fɛye ne fɛ kya wu ɔlaa. Ne imɔ
pɛwu dɔ mɔ fɛ kpɛ san fɛ kya nyɛ gisen
fɛ kya ka gyan Yesu so.

*G*ɛkaabono Yesu Laa Kii Baa Gyi Anyamesɛ Nbɛlɛ Mɔ

5 Fɛye-akyenabi adɛ a laa yɛgɛ asa mɛ'
bii ɔkpa ɔbono so Wurubuaarɛ laa kyu
gɛsintin gyi anyamesɛ nbɛlɛ mɔ. Ibono
fɛ tɛ Wurubuaarɛ gɛwuragyi dɔ akyenabi
ɔnan ne asa ako mɛ kya yɛgɛ fɛ kya wu
ɔlaawusɛ faa, Wurubuaarɛ laa kalɛ fɛye
wɔra asa abono mɛ kaaborɛ mɛ' wɔra mɔ-
awuragyibo mɔ dɔ. 6 Fɛ kya yiyɛɛ faa,
Wurubuaarɛ nyi yɛɛ nengyene ɔ laa kyu
gɛyiyɛɛ kee kyu ka abono mɛ yɛgɛ fɛ kya
yiyɛɛ mɔ gikɔ mɔ, imɔ-ɔkpa so ne. 7 O nyi
kee yɛɛ i kaaborɛ ɔ' sa aye-rɛ fɛye abono
a kya yiyɛɛ sa mɔ pɛwu mɔ nkyoola.
Wurubuaarɛ laa sa aye nkyoola owi ɔbono
ɔ laa lɛɛ Wura Yesu lii Wurubuaarɛ dɔ baa
nyiile gɛsinkpan so asa mɔ. Yesu mɔ-rɛ
mɔ-Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ alolonbo mɔ mɛ
laa lii Wurubuaarɛ dɔ baa ka asa ako gikɔ
yɛgɛ ɔgya kya dɛɛ ɔ kya kyaabɔɔ mɔmɔ
wule-wule. 8 Asa abono ɔ laa ka mɔmɔ
gikɔ gɛnen mɔ ne n gyɛ abono mɛ mɛŋ
nyi Wurubuaarɛ ne mɛ mɛŋ kya gyi Wura
Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ so mɔ. 9 Ilaa
ibono Wura Wurubuaarɛ laa kyu ka gɛnen
asa abono gikɔ mɔ ne n gyɛ lɛwu nyɔsɛ.
I laa sii de ɔmɔ gɛkpaa. Ɔ laa tii ɔmɔ yɛɛ
mɛ maŋ nyɛ yelɛ mɔ-ansi dɔ gɛkaako. Mɛ
maŋ nyɛ wu Yesu, ɔlolonbo mɔ nyisigyi
ɔbono ɔ bo mɔ. 10 Wurubuaarɛ gɛkɛ belɛ
gɛdɛ dɔ ne ɔ laa ka anyamesɛ gikɔ gɛnen.
Gɛnen gɛkɛ mɔ ne n gyɛ gɛkɛ gɛbono
Wura Yesu laa kii ba gɛsinkpan so de ɔ' baa
nyɛ nyisigyi kyu naa de mɔ-adɛ abono ɔ
lɔrɔ yela sa mɔ-nyoro mɔ so. Asa abono
pɛwu mɛ ka gyan mɔ so mɔ mɛ laa tansi
diilɛ mɔ de i' wɔra ɔmɔ giyan. Fɛye
Tɛsalonika awura kee fɛ laa bɔla gɛnen asa
adɛ so. I lii fɛɛ Yesu gɛsintin ilaa ibono a
lɛɛ nyiile fɛye mɔ, fɛ sɔɔ imɔ gyi.

*A Kya Dalaa A Kya Sa F*ɛye

11 A kya nyingi gɛkaabono Yesu laa kii ba
mɔ, a kya dalaa a kya sa fɛye Tɛsalonika
awura owi kamaasɛ. Gɛnɔɔbono aye-
Wurubuaarɛ gi tɔgɛ fɛye yɛɛ fɛ' kyu fɛye-
nyoro sa mɔ faa, a kya kolɛ mɔ yɛɛ ɔ'
kalɛ fɛye wɔra asa abono mɔ asɛ gɛkyena
gɛ kaaborɛ mɔmɔ mɔ dɔ. Kyu lii mɔ-
ɔlon so mɔ, ɔ' yɛgɛ ilaa dɛnsɛ kamaasɛ
ibono fɛ laa sa imɔ so gɛwɔnsa yɛɛ fɛ laa
wɔra mɔ, i' wɔra ɔdan sa fɛye, de gɛsun
kamaasɛ gɛbono fɛ ka gyan Yesu so ne fɛ
kya wɔra mɔ, fɛ' taalɛ wɔra gɛmɔ kpaa
logɛ. 12 A kya dalaa a kya sa fɛye gɛnen de
aye-Wura Yesu ɔ' nyɛ nyisigyi kyu naa de
fɛye so, de fɛye mɔ, fɛ' nyɛ nyisigyi kyu
naa de mɔ so kee. I' ba gɛnen sa fɛye kyu
naa de aye-Wurubuaarɛ de aye-Wura Yesu
Kirisito gɛwɔnsa dɛnsɛ gɛbono mɛ bo sa
fɛye mɔ so.

2

*Ilaa Ibono I Laa Ba P*ɛi De Yesu O' Kii Ba Mɔ

1 Aye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ, fɛ ti
fɛ nyi yɛɛ aye-Wura Yesu Kirisito laa kii
ba gɛsinkpan so gɛkaako ne Wurubuaarɛ
laa koola-koola aye kpaa gyan Yesu asɛ.
Imɔso n kya kolɛ fɛye, 2 ɔkamaasɛ ɔbono ɔ
laa nyiile fɛye yɛɛ gɛnen Wura Yesu gɛkɛ
belɛ gɛbono gɛ ti ba mɔ, fɛŋ sa fɛ' nu mɔ
asɛ. Fɛɛ ɔko gi penɛ yɛɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ
Oduduu mɔ ne n nyiile mɔ abɛɛ ɔko gi
bara fɛye ɔkalan abɛɛ ɔwolɛ yɛɛ ɔ lii aye
asɛ mɔ, fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ fɛye-nwɔnsa gɛ'

nyida fɛye abɛɛ i' kpadɛɛ fɛye. 3 Fɛ mɛŋ
sa fɛ' yɛgɛ de ɔko ɔ' penɛ fɛye imɔ iko-rɛ
iko dɔ. I kya nyiile yɛɛ pɛi de gɛkɛ mɔ
gbaa-gbaa gɛ' lɔɔ fo mɔ, anyamesɛ sakyɔ
mɛ laa koso yelɛ kine yɛɛ mɛ maŋ son
Wurubuaarɛ. Pɛi de gɛkɛ mɔ gɛ fo mɔ, isa
ɔbono ɔŋ kya buu sɛi ne ɔ laa fuɛ mɔ-lɛwu
gɛmara mɔ laa lɛɛ mɔ-nyoro gɛwi nyiile.
4 Ilaa kamaasɛ ibono anyamesɛ mɛ kya kyu
yɛɛ i gyɛ ɔkperɛ de mɔmɔ-ɔson atɔ mɔ
pɛwu de Wurubuaarɛ gbaa, gɛnen ɔnyen
baarɛ laa sɔɔ imɔ pɛwu akyɔɔlɛ. Ɔ maŋ
kyu imɔ iko-rɛ iko kyu terɛ sɛi. Ɔ laa diirɛ
mɔ-nyoro kaaborɛ ɔ laa loo Wurubuaarɛ
ɔson obu dɔ kpaa kyena de o' bugi gɛnɔ
tɔgɛ yɛɛ mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ. 5 Fɛŋ
kya nyingi yɛɛ owi ɔbono n san n bo fɛye
asɛ nno mɔ, nɛ tɔgɛ fɛye gɛnen ilaa
idɛ? 6 Ne fɛŋ nyi yɛɛ ilaa iko ne n kya tii
gɛnen ɔnyen mɔ ɔkpa nperɛ de ɔ' nyɛ
lii gɛwi owi ɔbono Wurubuaarɛ gi yela sa
mɔ mɔ? 7 Ɔlon ɔbono ɔ kya yɛgɛ asa
mɛŋ sa mɛ' buu sɛi mɔ ti ɔ kya wɔra
gɛsun asa dɔ ŋara-dɔ. Ɔko ne n kya tii
mɔ-ɔkpa. Nkana ɔfaanan ɔ kya wɔra mɔ-
gɛlaarɛ tentegelen. Kaasɛ ɔbono laa kpɛ ɔ
kya tii mɔ-ɔkpa gɛnen kpaa fo owi ɔbono
Wurubuaarɛ laa lɛɛ kaasɛ mɔ lii ɔlon mɔ
ɔkpa dɔ. 8 Nfono mɔ, ɔbono ɔŋ kya buu
sɛi mɔ laa lii gɛwi, ne Wura Yesu gɛnɔ dɔ
agyɛbi a laa mɔɔ mɔ. Yesu nyisigyi mɔ laa
yɛgɛ ɔbono ɔŋ kya buu sɛi mɔ ɔlon ɔbono
ɔ bo mɔ ɔ' yela ɔkara.

9 Ɔbono ɔŋ kya buu sɛi mɔ laa ba gɛnen
mɔ, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ ne n gyɛ
ɔbono ɔ laa sa mɔ ɔlon de o' kyu wɔra
ilaa dɛgɛnɔsɛ de ilaa ibono i laa nyɛ penɛ
asa yɛɛ Wurubuaarɛ ɔlon ne ɔ dɛ mɔ.
10 Ɔ laa kyu ikpa nyɛnyɛn sakyɔ so penɛ
asa abono mɛ maŋ nyɛ Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena mɔ. Mɛ maŋ nyɛ Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena, i kya nyiile yɛɛ mɛ kine
yɛɛ mɛŋ kya laarɛ Yesu gɛsintin ɔkalan
mɔ. Nkana ibono, mɔ, ne nan mɔlɛgɛ
ɔmɔ de mɛ' nyɛ kyena mɔ asɛ. 11 Mɛ
kine Yesu gɛsintin ɔkalan mɔ gɛnen mɔ,
Wurubuaarɛ laa tɛsɛ kyu ɔlon ɔko wɔra
mɔmɔ-nwɔnsa dɔ de mɛ' san sɔɔ daa
abon gyi. 12 Wurubuaarɛ laa yɛgɛ i' ba
gɛnen daa de mɔmɔ abono pɛwu mɛ mɛŋ
sɔɔ Yesu gɛsintin ɔkalan mɔ gyi ne ilaa
nyɛnyɛn giwɔra ne n wɔra mɔmɔ ɔbolɛ
mɔ mɛ' gyi gipuɛɛ.

*F*ɛ' Keda Ɔson Mɔ Dɔ Kenken

13 Aye-nanboana abono fɛ kya son Wura
Yesu ne ɔ kya laarɛ fɛye ilaa mɔ, fɛye berɛ,
i kaaborɛ a' faala Wurubuaarɛ fɛye so owi
kamaasɛ. I kya nyiile yɛɛ lii gɛsɛ de gɛsɛ
mɔ, Wurubuaarɛ gi lɛɛ gibaa yii fɛye yɛɛ
ɔ laa mɔlɛgɛ fɛye lii fɛye-ilaa nyɛnyɛn
giwɔra dɔ. Gɛnɔɔbono ɔ kya mɔlɛgɛ fɛye
mɔ ne n gyɛ yɛɛ mɔ-Oduduu mɔ kya lɔrɔ
fɛye yela sa mɔ, ne fɛye mɔ fɛ kya sɔɔ
Yesu gɛsintin ɔkalan mɔ gyi. 14 Gɛnen ilaa
idɛ so ne Wurubuaarɛ gi tɔgɛ fɛye yɛɛ fɛ'
kyu fɛye-nyoro sa mɔ. Ɔ kya laarɛ fɛ' nyɛ
aye-Wura Yesu Kirisito nyisigyi mɔ ɔnan.
Ɔ yɛgɛ a kyu Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ
bara fɛye, ne naa de gɛnen ɔkalan mɔ so ne
ɔ tɔgɛ fɛye yɛɛ fɛ' kyu fɛye-nyoro sa mɔ.
15 Imɔso aye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ,
ilaa ibono a ŋmarasɛ sa fɛye abɛɛ a nyiile
fɛye lii aye-nnɔ dɔ mɔ, fɛ' koso yelɛ imɔ
so de fɛ' keda imɔ dɔ kenken.

16 Wurubuaarɛ kya laarɛ aye abono a
kya son Yesu mɔ ilaa. Ɔ kya tɔgɛ keda
aye-nyoro gɛkpaa. Ɔ kya sa aye so gɛwɔnsa
dɛnsɛ ne ɔ kya yɛgɛ aye-gɛwɔnsa gɛ kya
gyan ilaa dɛnsɛ ibono ɔ kya laarɛ ɔ' wɔra
sa aye mɔ so. Gɛnen Wurubuaarɛ kolon
baarɛ de aye-Wura Yesu Kirisito gbaa-gbaa
17 mɛ' tɔngɛ sa fɛye fɛye-asen dɔ de i' keda
fɛye-nyoro. Mɛ' yɛgɛ fɛ' nyɛ ɔlon de fɛ'
kpɛ fɛ dɛ daa ilaa dɛnsɛ so-o fɛye-ilaa
wɔrasɛ dɔ de fɛye-ilaa tɔgɛsɛ pɛwu dɔ.

3

*F*ɛ' Dalaa Sa Aye

1 Aye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ, pɛi
de me-gɛnɔ gɛ' yii mɔ: fɛ' dalaa sa aye
yɛɛ Wura Yesu ilaa i' yɛlegɛ de i' nu gyan
belen-belen. Asa mɛ' nu imɔ, mɛ' sɔɔ
imɔ gyi de mɛ' kyu buubuu sa imɔ fɛɛ
gɛnɔɔbono fɛye kee fɛ wɔra mɔ. 2 Fɛ'
dalaa kee yɛɛ Wurubuaarɛ ɔ' mɔlɛgɛ aye
lii abono mɛ gyɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo
ne mɛŋ bo amu mɔ abaa dɔ. I kya nyiile
yɛɛ i mɛŋ gyɛ nyamesɛ kamaasɛ ne n bo
gisɔɔgyi sa Wura Yesu. 3 Aye-Wura Yesu,
mɔ, gyɛ daa ɔpaawɔrabo. Ɔ laa sa fɛye
ɔlon de ɔ' dii fɛye de Ɔbonsan, nyamesɛ
nyɛnyɛn mɔ, ɔ mɛŋ sa ɔ' nyɛ fɛye. 4 Wura
Yesu so mɔ, a sɔɔ fɛye gyi yɛɛ fɛ kya gyi
ilaa ibono a wolaa tɔgɛ fɛye mɔ so ne fɛ laa

gyi ilaa ibono a kya tɔgɛ fɛye ɔwolɛ baarɛ
dɔ faa kee so. [5] Wura Yesu Kirisito ɔ' kpaa
fɛye de owi kamaasɛ fɛ' nyɛ bii fɛye-asen
dɔ yɛɛ Wurubuaarɛ kya laarɛ fɛye-ilaa. Ɔ'
yɛgɛ fɛ' kpɛ fɛ kya da otu fɛ kya nyɛ gisen
fɛ kya wɔra Wurubuaarɛ gɛlaarɛ fɛɛ mɔ
Kirisito kee-kee lɛɛ mɔ ɔnan.

*F*ɛŋ Sa Fɛ' Wɔra Wolɛgyɔ

[6] Aye-nanboana Yesu ɔson mɔ dɔ, a dɛ
aye-Wura Yesu Kirisito ginyen a kya ka fɛye
yɛɛ abono mɛ sii mɛ tɛ yɛɛ mɛ maŋ
wɔra gɛsun mɔ, fɛŋ sa fɛ' baa bugi ansi de
ɔmɔ. Gɛnen asa abono akyenabi aŋ dɛ fɛɛ
gɛnɔɔbono a nyiile fɛye mɔ. [7] Fɛye gbaa-
gbaa fɛ nyi yɛɛ i kaaborɛ fɛ' nyingi ilaa
ibono a wɔra mɔ de fɛ' wɔra gɛnen kee. A
bo fɛye asɛ nno mɔ, aye berɛ, a mɛŋ kyena
giyan. [8] A mɛŋ gyi ɔko agyudɔ giyan yɛɛ
a mɛŋ ka amɔ gikɔ. A pɛɛrɛ ansi wɔra
gɛsun gɛnyɛ de gɛpɛ. A mɛŋ laarɛ yɛɛ a'
wɔra gɛsola sa fɛye dɔ ɔko-rɛ ɔko. [9] Nkana
i dɛ ɔkpa yɛɛ a' kyu aye-nyoro kyu too
fɛye so berɛ. Aye mɔ, a laarɛ daa yɛɛ aye-
gɛkyena mɔ gɛ' wɔra sinkaala sa fɛye de
fɛ' nyɛ kasɛ.

[10] Ko-o owi ɔbono a bo fɛye asɛ mɔ, a
yela nbara nko sa fɛye yɛɛ,
"Nengyene ɔko yɛɛ ɔ maŋ wɔra gɛsun mɔ,
fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ de o' gyi."

[11] Fɛ' kerɛ gɛnen ilaa idɛ pɛwu so
dandan. I lii fɛɛ a kya nu yɛɛ fɛye dɔ
ako mɛ sii mɛ tɛ yɛɛ mɛŋ baa wɔra
gɛsun. Mɛ kpɛ ma-a ten ma-a loo asa ilaa
dɔ daa. [12] Aye-Wura Yesu Kirisito so mɔ,
a kya ka gɛnen asa abono ne a kya kolɛ
mɔmɔ yɛɛ mɛ' yela mɔmɔ-nwɔnsa gɛten
kolon de mɛ' wɔra gɛsun kyu laarɛ mɔmɔ-
agyudɔ gyisɛ. [13] Fɛye abono fɛ kya son
Yesu dandan mɔ, fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ idɛnsɛ
giwɔra i' fii fɛye.

[14] Nengyene fɛye dɔ ɔko gi kine yɛɛ ɔ
maŋ gyi ilaa ibono a ŋmarasɛ sa fɛye faa so
mɔ, fɛ' kerɛ gɛnen isa ɔbono dandan yela
de fɛŋ sa fɛ' baa bugi ansi de mɔ de i' nyɛ
wɔra mɔ-ipeeli. [15] Fɛ mɛŋ sa fɛ' kyu mɔ
wɔra fɛɛ fɛye-ɔkyobo berɛ. Fɛ' ka mɔ fɛɛ
fɛye-tedɛana dɔ ɔko.

*Agy*ɛbi Laalaalogɛ

[16] Aye-Wura Yesu gbaa-gbaa, ɔbono ɔ
gyɛ gisen yuuli pɛwu gɛmu mɔ, ɔ' sa fɛye
gisen yuuli owi kamaasɛ dɔ, ɔkpa kamaasɛ
so. Aye-Wura Yesu ɔ' kyena fɛye pɛwu dɔ.

[17] Me, Pɔɔlo, gbaa-gbaa ne n dɛ me-
gibaa n kya ŋmarasɛ n kya kalɛ fɛye faa.
Imɔ idɛ ne n gyɛ me-ɔwolɛ kamaasɛ
daasɛ. Gɛnen ne n' kya ŋmarasɛ me-iwolɛ
ne. [18] Aye-Wura Yesu Kirisito ɔ' sa fɛye
ɔkamaasɛ so gɛwɔnsa dɛnsɛ.

Pɔɔlo Ɔwolɛ Gyangbarasɛ Ɔbono Ɔ Ŋmarasɛ Bunge Timoti Mɔ

1 Me Pɔɔlo ne n kya ŋmarasɛ fo gɛnen
ɔwolɛ baarɛ. N gyɛ Kirisito Yesu ɔsɔɔ.
I lii fɛɛ Wurubuaarɛ aye-ɔmɔlɛgɛbo mɔ
de Kirisito Yesu ɔbono aye-nwɔnsa gi gyan
mɔ so mɔ ne n lɛɛ yii me ne ɔ tɔgɛ yɛɛ n'
wɔra Yesu ɔsɔɔ. 2 N kya ŋmarasɛ mi-i sa
fo Timoti, fo ɔbono fo baa bingiri fɛɛ me-
bi gbaa-gbaa mɔ. I lii fɛɛ nɛ nyiile fo Yesu
ilaa, ne fo sɔɔ mɔ gyi. Aye-sɛ Wurubuaarɛ
de aye-Wura Kirisito Yesu mɛ' sa fo so
gɛwɔnsa dɛnsɛ, mɛ' su fo gitolon de mɛ'
sa fo gisen yuuli.

*Ka Asa Abono M*ɛ Dɛ Anyiilebi Ako Kpɛi Mɔ

3 Fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ tɔgɛ fo owi ɔbono
n kya kpe Masadoniya mɔ, fo berɛ, kpɛ sii
kyena Efiso nno de fo' ka asa abono mɛ
kya nyiile asa anyiilebi ako kpɛi kyu lii aye-
Wurubuaarɛ ɔson mɔ so mɔ. Ka ɔmɔ yɛɛ
mɛ' yɛgɛ imɔ. 4 Tɔgɛ sa ɔmɔ yɛɛ mɛŋ baa
nu de adedaabo gɛkyena gigyan so gigyan
so abon nsingyi nbono giŋ bo ɔkara mɔ.
Nengyene asa mɛ kya nu de gɛnen ilaa
ibonoana mɔ i kya yɛgɛ mɛ kya taasɛ
mɔmɔ-nyoro ilaa ibono iŋ bo agyan mɔ.
Iŋ kya kpaa ɔmɔ de mɛ' keda Wurubuaarɛ
gɛsun de mɔ-asonbo mɔ sa mɔ dandan.
Ilaa ibono i laa taalɛ kpaa aye gɛnen mɔ
ne n gyɛ gikagyan gibono a laa ka gyan
Wurubuaarɛ so mɔ.
5 Ilaa ibono so a kya yela fɛye gɛnen
nbara ndɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ aye Yesu
asonbo mɔ a' nyɛ gɛlaarɛ' sa Wurubuaarɛ
de anyamesɛ. Ɔbono ɔ laa nyɛ gɛlaarɛ'
gɛnen mɔ ne n gyɛ ɔbono ɔ kya sa nwɔnsa
dɛnsɛ lii mɔ-gisen dɔ, ɔ kya wɔra daa ilaa
ibono o nyi mɔ-gisen dɔ yɛɛ i boran, ne
ɔ kya sɔɔ Wurubuaarɛ ilaa nyiilesɛ mɔ
gyi lii mɔ-gisen dɔ mɔ. 6 Asa abono mɛ
dɛ anyiilebi ako kpɛi mɔ berɛ, mɛ fuɛ
ilaa dɛnsɛ idɛ, ne mɛ kpaa loo daa nsingyi
yanyansɛ dɔ. 7 Mɛ kya laarɛ de mɛ' wɔra
Wurubuaarɛ nbara mɔ anyiilebo, yɛgɛ mɛ
mɛŋ kii mɛ kya nu ilaa ibono mɛ kpɛ mɛ
dɛ mɔ gɛsɛ, ne mɛŋ nyi ilaa ibono mɛ kya
tɔgɛ mɔ.

*Asa Ny*ɛnyɛn So Ne Wurubuaarɛ Gi Yela Nbara

8 Aye pɛwu a nyi yɛɛ Wurubuaarɛ nbara
gi boran. Ibono i tiri mɔ ne n gyɛ yɛɛ
a' kyu nmɔ wɔra gɛsun ɔkpa so. 9 Fo laa
nyingi yɛɛ i mɛŋ gyɛ abono mɔmɔ-asen
dɔ i boran sa Wurubuaarɛ mɔ so ne Wu-
rubuaarɛ gi yela nbara mɔ. Wurubuaarɛ
gi yela nmɔ sa daa abono mɛ mɛŋ kya ka
nbara mɔ gɛnɔ mɔ, de gisomaanu awura,
de abono mɛ mɛŋ selɛ Wurubuaarɛ mɔ, de
ilaa nyɛnyɛn awura. Wurubuaarɛ gi yela
nbara mɔ sa abono mɛ mɛŋ kya gyi mɔ-
ginsi mɔ, de abono mɛŋ kya son mɔ mɔ,
de asa abono mɛ kya mɔɔ mɔmɔ-sɛana
abɛɛ mɔmɔ-nyiana mɔ, de abono mɛ kya
mɔɔ asa mɔ, 10 de abono mɛ kya laarɛ
agyibara mɔ, de anyen abono mɛ kya dɛ
de mɔmɔ-nanboana anyen mɔ, de abono
mɛ kya yuuri anyamesɛ koso selɛ mɔ,
de abonbo, de abono mɛ kya ten asa nnɔ
nbɛlɛ dɔ mɔ, de abono pɛwu mɛ kya wɔra
ilaa ibono i san ne iŋ kya kyena de gɛsintin
ilaa ibono a nyiile fɛye mɔ. Gɛnen asa adɛ
ɔnan ne Wurubuaarɛ gi yela mɔ-nbara mɔ
sa. 11 Ilaa ibono nɛ nyiile gɛrɛnaa mɔ,
i lii daa Wurubuaarɛ nyisigyi ɔkalan mɔ
dɔ. Ɔkon de ayenbi a gyɛ Wurubuaarɛ-lɛɛ.
Mɔ-ɔkalan konkonsɛ baarɛ ne o kyu wɔra
me-abaa dɔ de n' kyu nyiile asa.

*G*ɛnɔɔbono Ɔkara Wurubuaarɛ Kya Nyɛ Gisen Sa Asa Mɔ

12 N kya faala aye-Wura Kirisito Yesu
ɔbono ɔ sa me ɔlon ne nɛ nyɛ wɔra
gɛnen gɛsun gɛdɛ mɔ. O buu me yɛɛ n
gyɛ isa ɔbono ɔ laa taalɛ ka gyan me so
ne o kyu gɛsun gɛdɛ wɔra me-abaa dɔ.
13 Nkana owi ɔko dɔ mɔ, n kya kyena saalɛ
gɛnen Yesu Kirisito kolon baarɛ. N kya
ka mɔ-asonbo mɔ-ansi, ne n' kya nyida
mɔ-ginyen. Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ,
Kirisito gi kerɛ mɔ, o wu yɛɛ meŋ nyi daa.
I kya nyiile yɛɛ meŋ ti sɔɔ mɔ gyi. Imɔso
o su me gitolon, ne ɔ kyɛɛgɛ me. 14 Nkana
meŋ kaaborɛ ɔ' wɔra gɛnen sa me ba-a
pi-i. Aye-Wura Yesu bo gisen gikyɔ so mɔ,
ɔ kyɛɛgɛ me lii me-ilaa nyɛnyɛn idɛ dɔ.
Kirisito Yesu gi yɛgɛ n kya ka gyan mɔ so
ne n' kya laarɛ mɔ-ilaa gikyɔ. Gikagyan de
gɛlaarɛ' gɛ bo daa mɔ asɛ. 15 I bo gɛdɛ
gɛko gɛ gyɛ gɛdɛ paawɔrasɛ ibono i kaa-
borɛ a' kɔɔlɛ gɛmɔ kyule. Gɛmɔ ne n gyɛ

yɛɛ, “Kirisito Yesu gi ba gɛsinkpan so de ɔ' baa mɔlɛgɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo.” Mi-i me mɔ ne n wɔra ilaa nyɛnyɛn awɔrabo ɔbelɛnsɛ gin. 16 Yesu gi su me gitolon daa de ɔ' nyɛ lɛɛ nyiile gɛnɔɔbono ɔkara ɔ kya nyɛ gisen sa asa mɔ. Ɔ kya laarɛ yɛɛ o' kyu me ɔbono nkana n gyɛ ilaa nyɛnyɛn awura ɔbelɛnsɛ mɔ, kyu wɔra sinkaala sa asa abono mɛ laa baa ka gyan mɔ so de mɛ' nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ gɛkpaa-gɛkpaa mɔ. 17 Buubuu de nyisigyi i' wɔra Wurubuaarɛ-lɛɛ gɛkpaa-gɛkpaa. Ɔ maŋ wu' gɛkaako, ne mɔ-gɛwura gɛŋ bo ɔkara. Ɔko mɛŋ kya wu mɔ de ansi. Mɔ-nkon ne n gyɛ Wurubuaarɛ. I gyɛ gɛnen.

*Kp*ɛ Keda Gɛsintin Ilaa Nyiilesɛ Mɔ Dɔ Ken-Ken

18 Me-bi Timoti, gɛsun gɛbono n dɛ mi-i sa fo mɔ ne n gyɛ yɛɛ fo' tɔngɛ sa gɛnen asa abono nɛ nyiile fo faa. Gɛnen ilaa idɛ ɔnan ne Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ɔko gi naa kyena tɔgɛ kyu lii fo so mɔ. Imɔso yɛgɛ i' keda fo-nyoro de fo' kɔ ikɔ dɛnsɛ sa Wurubuaarɛ. 19 Kpɛ keda fo-gisɔɔgyi dɔ ken-ken de fo' wɔra daa ilaa ibono fo nyi fo-gisen dɔ yɛɛ i boran mɔ. Fɛye dɔ asa ako berɛ, mɛ mɛŋ baa ma-a nu de ilaa ibono mɛ nyi mɔmɔ-asen dɔ yɛɛ i boran mɔ. Imɔso i nyida mɔmɔ-Wurubuaarɛ ɔson mɔ kerɛ-kerɛ fɛɛ gɛnɔɔbono gikolii belɛ gi gyan nkyu so ne gi kya ŋmɛɛ de afolɛ boori mɔ. Mɛŋ baa sɔɔ gɛsintin ilaa nyiilesɛ mɔ gyi. 20 Himinayosɛ mɔ-rɛ Alɛsanda mɛ bo gɛnen asa abono dɔ. Mɔmɔ berɛ, nɛ kparɛ ɔmɔ wɔra Satan, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ abaa dɔ de ɔ' ka ɔmɔ-ansi de mɛ' kasɛ gɛnɔɔbono mɛŋ baa nyida Wurubuaarɛ ginyen mɔ.

2

*G*ɛnɔɔbono I Kaaborɛ Ɔkamaasɛ Ɔ' Dalaa Mɔ

1 Ibono i gyangbara mɔ, n kya ka mi-i sa fo yɛɛ yɛgɛ fɛye abono fɛ kya son Yesu mɔ fɛ' dalaa sa anyamesɛ pɛwu. Fɛ' kolɛ ilaa tirisɛ lii Wurubuaarɛ asɛ sa ɔmɔ. Fɛ' yelɛ ɔmɔ-giyaa dɔ kolɛ Wurubuaarɛ de fɛ' faala mɔ. 2 Fɛ' dalaa sa awura-awura kee de asa sɛnsɛ abono pɛwu mɛ kya gyi gɛbelɛnsɛ asa so mɔ. Fɛ' dalaa sa ɔmɔ de ɔkpa kamaasɛ so mɔ, mɛ' yɛgɛ aye abono a kya son Yesu mɔ a' nyɛ kyena de gisen yuuli, de a' kyu buubuu sa Wurubuaarɛ de anyamesɛ. 3 Fɛ kya dalaa fɛ kya sa ɔmɔ gɛnen mɔ, i boran ne i kya gyi Wurubuaarɛ ginsi. Mɔ ne n gyɛ aye-ɔmɔlɛgɛbo. 4 Wurubuaarɛ gɛlaarɛ ne n gyɛ yɛɛ anyamesɛ pɛwu mɛ' nyɛ mɔ-amɔlɛgɛ de mɔ-rɛ ɔmɔ mɛ' kyena de mɛ' bii gɛsintin kyu lii mɔ Wurubuaarɛ ilaa so.

5 I kaaborɛ ɔkamaasɛ ɔ' bii ilaa idɛ. I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ kolon ne n bo no sa aye anyamesɛ pɛwu ne a bo ɔserɛbo kolon ɔbono ɔ yelɛ aye-rɛ Wurubuaarɛ nsana mɔ. Mɔ ne n gyɛ Kirisito Yesu. Ɔ baa wɔra nyamesɛ, 6 ne o kyu mɔ-nkpa fuɛ de ɔ' sɔɔ anyamesɛ pɛwu lii ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ abaa dɔ de mɛ' nyɛ kyena sa Wurubuaarɛ. Owi ɔbono i gyɛ Wurubuaarɛ gɛlaarɛ mɔ ne ɔ yɛgɛ Yesu gi kyu mɔ-nkpa fuɛ sa aye gɛnen, ne i lɛɛ nyiile yɛɛ mɔ Wurubuaarɛ kya laarɛ anyamesɛ mɛ' nyɛ kyena mɔ asɛ. 7 Yesu Kirisito gi kyu mɔ-gɛsun wɔra me-abaa dɔ yɛɛ n' wɔra mɔ-ɔsɔɔ de n' nyɛ lɛɛ mɔ-ɔkalan mɔ tɔgɛ sa asa. (Gɛsintin ne n' kya tɔgɛ, meŋ kya kɛɛ abon.) Yesu yɛɛ n' wɔra onyiilebo sa asa kpɛi-kpɛi abono mɛŋ kya son Wurubuaarɛ mɔ de mɛ' ka gyan mɔ Yesu so de mɛ' bii gɛsintin kyu lii mɔ-ɔkalan mɔ so.

8 Imɔso ilaa ibono n kya laarɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ gɛten kamaasɛ mɔ anyen abono mɛ laa dalaa mɔ, mɛ' kerɛ yɛɛ mɔmɔ-abaa abono mɛ kya diirɛ owi ɔbono mɛ kya dalaa mɔ, mɛŋ kya kyu amɔ kyu wɔra ilaa nyɛnyɛn. Mɛŋ dɛ ɔko ginyadon, ne mɛŋ kya sɔɔ akyɔɔlɛ mɔmɔ-asen dɔ yɛɛ Wurubuaarɛ maŋ nu mɔmɔ-gɛdalaa.

*Akyii M*ɔ Mɛ' Kyu Ilaa Dɛnsɛ Giwɔra Kyu Lɔrɔ Mɔmɔ-Nyoro

9 Gɛnen kee akyii abono mɛ bo fɛye dɔ mɔ mɛ' lɔrɔ mɔmɔ-nyoro kanpɛ fɛɛ asa abono mɛ kya buu ɔmɔ-nyoro ne mɛ dɛ ɔmɔ-nyoro mɔ. Iŋ kaaborɛ mɛ' laarɛ iman giŋminde, sika kɔkɔɔ, ngbɛ de ngyi boɔgyalonsɛ. 10 Ilaa dɛnsɛ giwɔra ne i kaaborɛ mɛ' kyu lɔrɔ mɔmɔ-nyoro. Gɛnen ne i kaaborɛ akyii abono mɛ kya lɛɛ nyiile yɛɛ mɛ kya son Wurubuaarɛ mɔmɔ-gɛkyena dɔ mɔ mɛ' wɔra ne.

11 Akyii mɔ mɛ' kasɛ ilaa faa kurun de mɛ' bara mɔmɔ-gɛsɛ ɔkpa kamaasɛ so. 12 Meŋ sa ɔkyii ɔkpa de o' nyiile anyen

Wurubuaarɛ ilaa abɛɛ o' kyu ɔlon ɔ kya gyi gɛbelɛnsɛ anyen so. Akyii mɔ mɛ' sii kurun Wurubuaarɛ ɔson dɔ. 13 I lii fɛɛ Wurubuaarɛ gi lɛɛ anyamesɛ mɔ, ɔnyen, Adam, ne ɔ gyangbara lɛɛ pɛi ne ɔ baa lɛɛ ɔkyii, Efa. 14 Ne iŋ gyɛ Adam ne ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ gi nyɛ penɛ. Ɔkyii ne ɔ penɛ ne ɔ tɔrɔ Wurubuaarɛ nbara mɔ. 15 Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ, Wurubuaarɛ laa mɔlɛgɛ akyii mɔmɔ-gɛkorogɛ dɔ. Ibono i tiri mɔ ne n gyɛ yɛɛ mɛ' wɔra asa abono mɛ dɛ ɔmɔ-nyoro, mɛ kya ka gyan Yesu so, mɛ kya laarɛ mɔmɔ-nanboana anyamesɛ ilaa, ne mɛ kya lɔrɔ mɔmɔ-nyoro ma-a yela ma-a sa Wurubuaarɛ.

3

*Yesu Asonbo Abel*ɛnsɛ

1 I bo gɛdɛ gɛko, gɛ gyɛ gɛdɛ paawɔrasɛ yɛɛ nengyene ɔko kya laarɛ ɔ' wɔra ɔbelɛnsɛ sa Yesu asonbo mɔ, gɛsun gbaa' ne ɔ lɛɛ gɛnen. 2 Ɔbono ɔ laa wɔra Yesu asonbo ɔbelɛnsɛ mɔ, ɔ kaaborɛ ɔ' wɔra daa nyamesɛ ɔbono ɔko maŋ wu ilaa nyɛnyɛn iko mɔ-gɛkyena dɔ tɔgɛ. Ɔ' wɔra daa ɔbono o sii de ɔkyii kolon, ɔ bo gisen, ɔ dɛ mɔ-nyoro; asa mɛ kya wu mɔ-gidebi mɔ, mɛ kya kyu buubuu sa mɔ. Ɔ' wɔra ɔbono ɔ kya sɔɔ asafo, ne ɔ kya bii nyiile asa ilaa. 3 Ɔŋ sa ɔ' wɔra ɔbono ɔ kya nun nta gikyɔ abɛɛ ɔ kya laarɛ gɛluu. Ɔ' wɔra daa ilaa ibono i laa yuuli asa asen mɔ. Ɔŋ sa ɔ' wɔra laatɔngɛ nyamesɛ abɛɛ ɔbono mɔ-ansi a kya pɛɛrɛ aterenbi gikyɔ mɔ. 4 Ɔ' wɔra isa ɔbono mɔ-gɛten dɔ awura mɛ kya nu mɔ asɛ. Mɔ-biana mɛ kya bara mɔmɔ-nyoro gɛsɛ ne mɛ kya kyu buubuu sa mɔ ɔkpa kamaasɛ so. 5 I lii fɛɛ nengyene fo ɔko fo-gɛten dɔ awura mɛŋ kya nu fo asɛ mɔ, nnɛ ne fo laa wɔra de fo' yɛgɛ Wurubuaarɛ asonbo gikpen mɔ mɛ' nu fo asɛ? 6 Yesu asonbo ɔbelɛnsɛ mɛŋ kaaborɛ ɔ' wɔra ɔbono ɔ mɛŋ ti taa kɛɛla ɔson mɔ dɔ mɔ. Iŋ gyɛ gɛnen mɔ, ɔ laa naa diirɛ mɔ-nyoro de i' bun mɔ gipuɛɛ fɛɛ ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ-lɛɛ mɔ ɔnan. 7 I kaaborɛ asa abono mɛŋ bo Yesu asonbo mɔ dɔ mɔ kee mɛ' terɛ gɛnen ɔbelɛnsɛ ɔbono ginyen dɛnsɛ. I ba gɛnen mɔ, ɔko maŋ nyɛ tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn iko lii mɔ so, ne ɔ maŋ loo ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ ɔdoo dɔ.

*Abono M*ɛ Buu De Yesu Asonbo Abelɛnsɛ Mɔ

8 Asa abono mɛ buu de Yesu asonbo abelɛnsɛ mɔ kee mɛ kaaborɛ mɛ' wɔra abono asa mɛ kya buu mɔmɔ. Mɛŋ bo inandii inyɔ-inyɔ. Mɛŋ sa mɛ' wɔra asa abono mɛ kya don nun nta abɛɛ mɛ kya kyu ɔkpa nyɛnyɛn so laarɛ aterenbi. 9 Mɛ' kyu gisen dɛnsɛ keda Yesu ilaa boduduusɛ ibono mɛ sɔɔ gyi mɔ dɔ. 10 Fɛ' daasɛ gɛnen asa abono kerɛ yɛɛ mɛ laa taalɛ wɔra gɛsun mɔ? Nengyene fɛŋ wu ilaa nyɛnyɛn iko lii mɔmɔ so mɔ, pɛi de mɛ' lɔɔ wɔra abono mɛ buu de Yesu asonbo abelɛnsɛ mɔ. 11 Mɔmɔ akyiisɛ mɔ mɛ kaaborɛ mɛ' wɔra abono asa mɛ kya buu ɔmɔ mɔ. Mɛŋ sa mɛ' naa mɛ kya nyida asa anyen. Mɛ' wɔra abono mɛ bo gisen ne mɛ kya gyi gɛsintin sa asa ilaa kamaasɛ dɔ. 12 Abono mɛ laa buu de Yesu asonbo abelɛnsɛ mɔ mɛ' wɔra daa abono mɛ sii de ɔkyii kolon-kolon ne mɔmɔ-biana de mɔmɔ-gɛten dɔ asa mɛ kya nu mɔmɔ asɛ mɔ. 13 Nengyene mɛ kya gyi gɛnen gɛbelɛnsɛ mɔ dandan mɔ, asa mɛ laa kyu buubuu sa mɔmɔ ne mɛ laa taalɛ da gikan lɛɛ Kirisito Yesu ilaa ibono mɛ kya sɔɔ gyi mɔ tɔgɛ de asa mɛ' nu mɔmɔ asɛ.

*Aye-Ɔson Baar*ɛ Tansi Ɔ Gyɛ Ilaa Boduduusɛ

14 Me-gɛwɔnsa gɛ gyan yɛɛ i maŋ kɛɛla ne nan ba fo asɛ. N kii n kya ŋmarasɛ n kya ka fo pɛi de n' lɔɔ ba. 15 Nengyene fɛɛ ilaa iko i keda me yela ne meŋ nyɛ ba fo asɛ belen mɔ, me-ɔwolɛ baarɛ laa yɛgɛ fo' nyɛ bii gɛnɔɔbono i kaaborɛ Wurubuaarɛ gɛten' dɔ asa mɛ' kyena mɔ. Wurubuaarɛ gɛten' dɔ asa ne n gyɛ aye abono a kya son mɔ ɔbono ɔ bo no adaa-adaa mɔ. Aye Wurubuaarɛ wolɛ asonbo pɛwu gikpen a dɛ daa fɛɛ gɛkpara de gɛsɛ ɔpɔɔrɛ sa gɛsintin gɛbono Wurubuaarɛ gi lɛɛ nyiile anyamesɛ mɔ. 16 Iŋ bo akyɔɔlɛ yɛɛ ɔson baarɛ tansi ɔ gyɛ ilaa boduduusɛ. I lii fɛɛ:

Yesu gi ba mɔ, Wurubuaarɛ ne n kisee mɔ-nyoro nyamesɛ oyuduu
kyu lɛɛ mɔ-nyoro gɛwi nyiile asa.
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ne n lɛɛ Yesu gidebi nyiile anyamesɛ
de mɛ' bii yɛɛ Yesu ilaa i gyɛ gɛsintin.

Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɛ wu Yesu de ansi.
Asa mɛ naa gɛsinkpan so asa kpɛi-kpɛi dɔ tɔgɛ Yesu ilaa.
Gɛsinkpan so anyamesɛ mɛ ka gyan Yesu so.
Wurubuaarɛ gi puru Yesu dii kpe mɔ asɛ mɔ Wurubuaarɛ nyisigyi dɔ.

4

Abon Anyiilebi

1 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kya lɛɛ tigi aye yɛɛ i laa baa ba owi ɔko dɔ yɛɛ ako mɛ laa taa Yesu ɔson mɔ yɛgɛ. Mɛ laa san nu daa de ilaa ibono i kya kyena asa so ne i kya kyu abon anyiilebi penɛ asa mɔ. 2 Anyiilebi adɛ a laa lii daa nnɔ nnyɔ-nnyɔ awura mɔ asɛ. Mɛ laa kerɛ ansi kɛɛ abon ne i maŋ ŋmaa mɔmɔ-asen. 3 Mɛ laa tii gɛdena so yɛɛ asa mɛŋ sa mɛ' dena abɛɛ mɛŋ sa mɛ' gyi agyudɔana ako. Wurubuaarɛ mɔ gi lɛɛ agyudɔ abono daa yɛɛ nyamesɛ o' gyi. Ɔ kya laarɛ fɛɛ abono mɛ sɔɔ Yesu gyi ne mɛ nyi gɛsintin mɔ mɛ' sɔɔ amɔ abaa anyɔ de mɛ' kyu afaala sa mɔ. 4 Ilaa kamaasɛ ibono Wurubuaarɛ gi lɛɛ mɔ i boran. Imɔso nengyene fo nyɛ ilaa iko ne fo faala Wurubuaarɛ kyu lii imɔ so mɔ, iŋ kaaborɛ ɔko ɔ' tɔgɛ yɛɛ iŋ boran. 5 I lii fɛɛ fo kpɛ nyɛ faala Wurubuaarɛ kyu lii imɔ so mɔ, Wurubuaarɛ mɔ gi yuule imɔ kyu lii mɔ-agyɛbi mɔ so de fo-gɛdalaa so sa fo ne.

*Fo Ber*ɛ, Bela Fo-Nyoro Daa De Fo' Selɛ Wurubuaarɛ

6 Kyu gɛnen ilaa ibono n kya ka fo faa kyu too aye-nanboana Yesu asonbo mɔ ansi dɔ. Fo kya wɔra gɛnen mɔ, i laa wɔra gɛsun dɛnsɛ sa Kirisito Yesu. Wurubuaarɛ agyɛbi abono fo sɔɔ amɔ gyi mɔ de mɔ-gɛsintin anyiilebi abono ayaa fo buu faa ne nan sa fo ɔlon mɔ-ɔson mɔ dɔ. 7 Gɛŋ sa fo' nu de adedaabo gɛkyena dɔ abon nsingyi de akyii belɛnsɛ itarɛ. Fo berɛ, bela fo-nyoro daa de fo' selɛ Wurubuaarɛ. 8 Gɛsun gɛbono fo laa kpɛ fi-i wɔra gɛkɛ kamaasɛ de i' kyu den fo mɔ gɛ laa kpaa fo ikpa iko so. Ilaa ibono, mɔ, fo laa kpɛ fi-i wɔra gɛkɛ kamaasɛ de i' den fo yɛɛ fo selɛ Wurubuaarɛ mɔ, imɔ ibono berɛ ne nan kpaa fo ɔkpa kamaasɛ so. Fo selɛ Wurubuaarɛ mɔ, ɔ kya yɛgɛ fo' bii fo-gisen dɔ yɛɛ fo laa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan gɛkyena gɛdɛ dɔ de fo-lɛwu gɛmara kee. 9 Gɛnen agyɛbi adɛ a gyɛ agyɛbi paawɔrasɛ abono i kaaborɛ a' kɔɔlɛ amɔ kyule. 10 Gɛnen so ne aye abono a kya ka gyan Yesu so mɔ a kya pɛɛrɛ ansi wɔra Wurubuaarɛ ɔson mɔ gɛsun mɔ. I lii fɛɛ a kyu aye-ansi kyu gyan mɔ ɔbono ɔ bo no adaa-adaa mɔ so. Mɔ ne n gyɛ anyamesɛ pɛwu ɔmɔlɛgɛbo; titirigu mɔ, aye abono a kya ka gyan Yesu so mɔ-lɛɛ ɔmɔlɛgɛbo ne ɔ gyɛ.

11 Kyu gɛnen ilaa idɛ ka asa de fo' kyu imɔ nyiile ɔmɔ. 12 Gɛŋ sa fo' yɛgɛ de ɔko ɔ' kerɛ fo ta yɛɛ fo gyɛ dega, foŋ ti wɔra ɔbelɛnsɛ. Fo berɛ, yɛgɛ fo-atɔngɛbi de fo-akyenabi de fo-gisen fufuli de fo-gɛlaarɛ' gɛbono fo bo mɔ de fo-gikagyan gibono fo kya ka gyan Yesu so mɔ i' wɔra sinkaala sa abono mɛ kya ka gyan Yesu so mɔ.

*Ker*ɛ Fo-Nyoro De Fo-Ilaa Nyiilesɛ So Dɔɔdan

13 Owi ɔbono meŋ ti ba mɔ, fɛye Yesu asonbo mɔ fɛ laa kyena gyan' mɔ, kerɛ de fo' kalɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ sa ɔmɔ de fo' buɛɛlɛ ɔmɔ de mɛ' wɔra amɔ so ilaa de fo' nyiile ɔmɔ ilaa. 14 Fo tan gɛkaabono Yesu asonbo abelɛnsɛ mɔ mɛ kyu mɔmɔ-abaa gyan fo so kolɛ Wurubuaarɛ Oduduu sa fo mɔ? Gɛnen gɛkaabono mɔ Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo ɔko gi wu tɔgɛ yɛɛ Wurubuaarɛ gi sa fo adawo de fo' kyu wɔra gɛsun sa mɔ. Keda gɛnen adawo abono. Gɛŋ sa fo' lɛɛ ansi yɛgɛ amɔ. 15 Kpɛ keda gɛnen ilaa wɔrasɛ idɛ dɔ. Kyu fo-nyoro kyɛɛ imɔ de ɔkamaasɛ o' wu yɛɛ fo kya kpe ansi dɔ ɔson mɔ dɔ. 16 Kerɛ fo-nyoro de fo-ilaa nyiilesɛ mɔ so dɔɔdan. Kpɛ keda gɛnen. Fo keda gɛnen mɔ, i laa kpaa fo-rɛ asa abono mɛ kya nu fo asɛ mɔ pɛwu de fɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena.

5

1 Fo gyangbara sa Yesu asonbo ne abelɛnsɛ abono mɛ bo fɛye dɔ mɔ ɔko kya wɔra ilaa nyɛnyɛn iko mɔ, gɛŋ sa fo' ŋmaa yii mɔ. Buɛɛlɛ mɔ daa fɛɛ ɔ gyɛ daa fo-sɛ gɛnen mɔ. Tɔngɛ sa adega abono mɛ bo fɛye dɔ mɔ fɛɛ fo-tedɛana 2 de akyiinyi mɔ mɔ, fɛɛ fo-nyiana. Tɔngɛ sa abolonbu mɔ mɔ fɛɛ fo-pikyiiana. Ginyen de gikyii ilaa i mɛŋ sa i' loo nno.

Akulaabo Ilaa

3 Kyu buubuu kyu kerɛ akulaabo abono
mɛŋ bo akerɛbo mɔ so. 4 Nengyene oku-
laabo bo nbii abɛɛ anaana berɛ mɔ, i kaa-
borɛ nbii mɔ mɛ' kasɛ yɛɛ Wurubuaarɛ
kya tɔgɛ mɔmɔ yɛɛ mɛ' kerɛ mɔmɔ-
subuana so de iŋ sa i' ba yɛɛ mɛ korogɛ
ɔmɔ kerɛ ɔmɔ so giyan. Nbii mɔ mɛ
kya wɔra gɛnen mɔ, imɔ ne n kya gyi
Wurubuaarɛ ginsi.

5 Ɔbono ɔ gyɛ okulaabo ne ɔŋ bo
ɔkerɛbo mɔ kya kyu mɔ-gɛwɔnsa gyan
daa Wurubuaarɛ wolɛ so. Ɔ kpɛ ɔ kya
dalaa ɔ kya kolɛ Wurubuaarɛ gɛnyɛ de
gɛpɛ. 6 Okulaabo ɔbono mɔ berɛ, ɔ kpɛ
ɔ kya nu daa de ɔkon gigyi wolɛ mɔ, o wu'
ne, yɛgɛ ɔ tɛ de ansi. 7 Ka Yesu asonbo
abono fo gyangbara sa ɔmɔ mɔ de asa
mɛŋ sa mɛ' nyɛ ilaa nyɛnyɛn tɔgɛ kyu lii
mɔmɔ so. Ɔkamaasɛ nyi yɛɛ i kaaborɛ
nyamesɛ ɔ' kerɛ mɔ-subuana so. 8 Imɔso
ka ɔmɔ yɛɛ fo ɔbono fo kya son Yesu ne
foŋ kya kerɛ fo-subuana so mɔ, titirigu fo-
ka, fo-biana, fo-nyi de fo-sɛ so mɔ, i wɔra
fɛɛ fo too Yesu ɔson mɔ fuɛ ne. Isa ɔbono
ɔŋ ti sɔɔ Yesu gyi mɔ tɛsɛ ɔ bɔ fo.

9 Akulaabo gikpen gibono fɛye Yesu
asonbo mɔ fɛ kya kerɛ ɔmɔ so mɔ, fɛŋ sa
fɛ' kyu ɔbono ɔŋ ti gyi nsi ikue-isa mɔ bɔla
mɔmɔ so. Okulaabo ɔbono fɛ laa kerɛ mɔ
so mɔ, ɔ' wɔra ɔkyii ɔbono o sii de ɔnyen
kolon daa, 10 ne ɔkamaasɛ nyi mɔ so yɛɛ
ɔ wɔra ilaa dɛnsɛ mɔ-gɛkyena dɔ yɛgɛ
mɔ. Ɔ bela mɔ-biana dandan. Ɔ bara mɔ-
nyoro gɛsɛ; ɔ keda Yesu asonbo gisafo, ne
ɔ wɔra ilaa ibono i tiri ɔmɔ mɔ sa ɔmɔ.
Ɔ mɔlɛgɛ asa abono ilaa i tu ɔmɔ mɔ,
ne o kyu mɔ-nyoro kyu kyɛɛ ilaa dɛnsɛ
kamaasɛ giwɔra mɔ.

11 Okulaabo ɔbono ɔŋ ti belɛ mɔ berɛ,
fɛŋ' baa yɛgɛ mɔ ɔ' bɔla gikpen mɔ so.
Ɔŋ ti belɛ faa mɔ, i laa taalɛ ba yɛɛ mɔ-
ɔbolɛ gɛlaarɛ ilaa i laa biidɛ mɔ-nwɔnsa
koso Yesu Kirisito gɛsun mɔ so ne gɛdena
gɛ laa kii da mɔ ɔbolɛ. 12 Nengyene o kii
dena mɔ, ɔ laa gyi gipuɛɛ akulaabo gikpen
mɔ asɛ. I lii fɛɛ ɔ ka yela yɛɛ ɔŋ baa
kii dena. 13 I mɛŋ gyɛ gipuɛɛ gidɛ wolɛ.
Nengyene ɔbono ɔŋ ti belɛ mɔ ɔ naa nten-
ana dɔ ɔ kya kerɛ Yesu asonbo mɔ so mɔ,
anaa-naa a laa den mɔ. Ɔŋ baa wɔra sɛi. I
mɛŋ gyɛ imɔ idɛ wolɛ. Ɔ laa kpɛ ɔ kya nu
de asa ilaa gisola kpe sola ba, ne ɔ laa kpɛ
ɔ kya ten ɔ kya loo asa ilaa dɔ de ɔ' naa
ɔ kya tɔgɛ ilaa ibono iŋ kaaborɛ ɔ' tɔgɛ
mɔ. 14 Imɔso nan laarɛ fɛɛ akulaabo abono
mɛ mɛŋ ti belɛ mɔ mɛ' tɛsɛ dena, mɛ'
korogɛ, de mɛ' keda mɔmɔ-adɛ. Gɛnen ne
i maŋ nyɛ bugi ɔkpa sa abono mɛ kya kyo
Yesu ɔson mɔ yɛɛ mɛ' tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn
kyu lii aye abono a kya son Yesu mɔ so.
15 N kya tɔgɛ imɔ idɛ pɛwu mɔ, i lii fɛɛ
akulaabo abono mɛ mɛŋ belɛ ne nkana a
kya kerɛ ɔmɔ so mɔ dɔ ako mɛ ti fuɛ
Yesu ɔkpa mɔ kpe mɛ buu ilaa nyɛnyɛn
pɛwu gɛmu mɔ-lɛɛ ɔkpa mɔ. 16 Nengyene
ɔkyii ɔbono ɔ kya ka gyan Yesu so mɔ bo
akulaabo mɔ-gɛsu dɔ mɔ, ɔ' kerɛ mɔmɔ
so. Ɔŋ sa o' kyu gɛnen gikpon mɔ kyu kpaa
too Yesu asonbo mɔ so. Imɔ ne nan yɛgɛ
Yesu asonbo mɔ mɛ' nyɛ nyoro kerɛ daa
akulaabo abono mɛŋ bo akerɛbo mɔ so.

*Kyu Buubuu Keda Yesu Asonbo Abel*ɛnsɛ Mɔ

17 Yesu asonbo abelɛnsɛ abono mɛ kya
gyangbara sa fɛye dandan mɔ, fɛ' kyu bu-
ubuu belɛ kyu keda mɔmɔ. Titirigu mɔ,
abono mɛ kya pɛɛrɛ ansi mɛ kya tɔgɛ ne
mɛ kya nyiile asa Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ.
18 I kya nyiile fɛɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ
dɔ i kya tɔgɛ yɛɛ, "Owi ɔbono fo yɛgɛ fo-
naadɛ kya daarɛ fɛɛ ayu ɔ kya sa fo mɔ,
gɛŋ sa fo' ŋminde mɔ-gɛnɔ de ɔŋ sa ɔ' nyɛ
wɛ amɔ." Iko kee ne n gyɛ yɛɛ, "Ɔko gi gyi
fo paa mɔ, ka mɔ imɔ so gikɔ."

19 Fo nu ɔko gi buu yɛɛ Yesu asonbo
ɔbelɛnsɛ ɔko gi wɔra ilaa nyɛnyɛn iko, ne
asa anyɔ abɛɛ asa' maŋ taalɛ tɔgɛ yɛɛ,
"Ɛɛn, i gyɛ gɛsintin" mɔ, gɛŋ sa fo' kyu
imɔ wɔra ilaa dɔ. 20 Nengyene fo wu yɛɛ
ɔko kya wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ, ka mɔ Yesu
asonbo mɔ pɛwu ansi dɔ de asɛnsɛ mɔ
pɛwu mɛ' nyɛ selɛ ilaa nyɛnyɛn giwɔra.

21 Wurubuaarɛ de Kirisito Yesu de Wu-
rubuaarɛ dɔ isɔɔ ibono Wurubuaarɛ gi
lɛɛ gibaa yii yɛɛ mɛ' wɔra gɛsun sa mɔ
mɔ pɛwu mɛ laa lɛɛ me gɛnɔ yɛɛ n kya
ka fo yɛɛ fo' kyu gɛsintin gyi nbara nbono
nɛ sa fo faa pɛwu so. Gɛŋ sa fo' wɔra gɛligi
ilaa abɛɛ fo' su ako so don ako.

*Ker*ɛ Dandan Pɛi De Fo' Lɛɛ Agyang-
barabo

22 Gɛŋ sa fo' kpaala lɛɛ ɔko yɛɛ fo laa
kyu abaa gyan mɔ so kolɛ Wurubuaarɛ
Oduduu sa mɔ de ɔ' wɔra ɔgyangbarabo sa

Yesu asonbo. Gɛŋ sa fo' tɔgɛ wɔra ɔko de
ɔ' keda nyoro wɔra ilaa nyɛnyɛn. Kerɛ de
fo' kyu gisen dɛnsɛ wɔra ilaa kamaasɛ.
23 Giko mɔ kee ne. Fo-ɔtɔ mɔ so mɔ,
gɛŋ baa nun nkyu wolɛ. I bo no i bo no mɔ,
nun nta ŋmaraa pi-i. I laa kpaa fo de foŋ'
baa kyena lɔ belen-belen.
24 Ako mɛ bo no faa mɔ, mɔmɔ-ilaa
nyɛnyɛn iŋ bo ŋara dɔ. I kya wolaa lɛɛ nyi-
ile yɛɛ mɛ gyi gipuɛɛ. Ako mɔ, gɛmara-
gɛmara ne mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn i kya lii
gɛwi. 25 Gɛnen kee ne gidɛnsɛ giwɔra giŋ
bo ŋara dɔ. Ba-a ne fɛɛ gidɛnsɛ giwɔra
giko giŋ ti lii gɛwi mɔ, gi maŋ ŋara gɛkpaa-
gɛkpaa.

6

*Abono M*ɛ Tɛ Sa Awura Mɔ

1 Abono pɛwu mɛ kya son Yesu, ne mɛ
tɛ awura abono mɛŋ kya son Yesu asɛ mɔ,
mɛ' kyu buubuu kyu sa mɔmɔ-wuraana
ɔkpa kamaasɛ so. Mɛŋ sa mɛ' sa asa ɔkpa
de mɛ' ten aye-Wurubuaarɛ ɔson mɔ gɛnɔ
yɛɛ ɔson mɔ kya nyiile ilaa nyɛnyɛn de
iŋ sa i' mɔɔ Wurubuaarɛ gimu. 2 Abono
mɛ tɛ awura abono mɔmɔ kee mɛ kya
son Yesu asɛ mɔ, mɛŋ sa mɛ' tɔgɛ yɛɛ
mɔmɔ pɛwu mɛ ti mɛ gyɛ Yesu asonbo
so mɔ, mɛ maŋ kyu buubuu sa mɔmɔ-
awuraana mɔ. I kaaborɛ mɛ' pɛɛrɛ ansi
son ɔmɔ dɔɔdan too gbaa daa. I lii fɛɛ
mɔmɔ-wuraana abono mɛ kya nyɛ agyan
lii ɔmɔ asɛ gɛnen mɔ, mɛ gyɛ daa Yesu
asonbo ne Wurubuaarɛ kya laarɛ mɔmɔ-
ilaa.

*Abono M*ɛ Nyi Yɛɛ Wurubuaarɛ Ɔson
Mɔ Gyɛ Aterenbi Gɛlaarɛ Mɔ

Timoti, kyu ilaa ibonoana nɛ nyiile fo faa
nyiile Yesu asonbo mɔ de fo' tɔgɛ wɔra
ɔmɔ yɛɛ mɛ' gyi imɔ so. 3 Nengyene
ɔko kya nyiile ilaa banban iko kpɛi, ne
ɔŋ kya kyule aye-Wura Yesu Kirisito-lɛɛ
gɛsintin agyɛbi mɔ, abɛɛ ɔŋ kya kyule ilaa
nyiilesɛ ibono i kya kpaa nyamesɛ de ɔ'
selɛ Wurubuaarɛ mɔ, 4 nyoro ginyiile gi
gyi kaasɛ ɔbono gimu ne. Ɔ mɛŋ nyi sɛi ne.
Ɔ kpɛ ɔ kya sɔɔ akyɔɔlɛ ne ɔ kya taragɛ
Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ mɔ, i kya wɔra
mɔ ɔkon. Gɛnen akyɔɔlɛ adɛ a kya bara
gɛlaaloo, i kya yɛgɛ asa mɛ' tɔrɔ abara so,
mɛ' saalɛ abara, abɛɛ mɛŋ baa bii abara
amu dɔ. 5 Ibiidɛ iŋ kya ta ɔmɔ dɔ. Mɛŋ
bo amu. Wurubuaarɛ gɛsintin ɔson mɔ gi
lii mɔmɔ-gibaa. Mɔmɔ-nwɔnsa ne n gyɛ
yɛɛ mɛ wɔra Wurubuaarɛ asonbi ilaa mɔ,
i laa kpaa ɔmɔ de mɛ' nyɛ aterenbi.
6 Fo kya son Wurubuaarɛ mɔ, i bo agyan
belɛ. Pɛi ne fo laa wu yɛɛ i bo agyan mɔ,
gɛnen mɔ, ilaa ibono fo bo mɔ i kya gyi fo-
ginsi. 7 A mɛŋ kyu sɛi kyu ba gɛsinkpan so
ne a maŋ taalɛ kiiri sɛi. 8 Ibono a kpɛ nyɛ
a bo agyudɔ de ilaa ibono a kya kyu kun
aye-nyoro faa mɔ, i kyɔ sa aye. 9 Abono mɛ
kya laarɛ mɛ' wɔra aterenbi awura mɔ, mɛ
kya tɔrɔ daa ɔdoo dɔ abɛɛ agyondiworo
dɔ. Mɛ mɛŋ nyi ɔlaako Wurubuaarɛ asɛ.
Mɛ mɛŋ nyi yɛɛ mɔmɔ-ɔbolɛ gɛlaarɛ
ilaa idɛ i kya gooli mɔmɔ ne. Mɔmɔ-ilaa
laarɛsɛ i kya kperɛ ɔmɔ lii Wurubuaarɛ
asɛ. I laa yɛgɛ mɛ' gyi gyɛrɛbi de mɛ' fuɛ
mɔmɔ-lɛwu gɛmara. 10 I lii fɛɛ nengyene
aterenbi ilaa ne fo nyamesɛ fo kya laarɛ
mɔ, i kya yɛgɛ fo' wɔra ilaa nyɛnyɛn kpɛi-
kpɛi gikyɔ. Ako mɛ yɛgɛ aterenbi ilaa i gyi
mɔmɔ-amu, ne i yɛgɛ mɛ taa Yesu ɔson
mɔ yɛgɛ san kpe mɛ kya dun wa-wa.

*Fo ber*ɛ, Wɔra Idɛnsɛ

11 Fo berɛ, Wurubuaarɛ isa ne fo gyɛ.
Kine imɔ ibono pɛwu giwɔra. Pɛɛrɛ ansi
de fo' gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ. Selɛ mɔ
de fo' ka gyan Yesu so. Laarɛ Wurubuaarɛ
de nyamesɛ ilaa. Nyɛ gisen ɔlaawusɛ dɔ,
de fo' kyu buubuu kyu kyena de asa. 12 Ka
gyan Yesu so de i' wɔra fɛɛ fo kya kɔ ikɔ
dɛnsɛ fi-i sa mɔ ne. Imɔ ne nan yɛgɛ
fo' laa abaa keda Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena
gɛbono gɛŋ bo ɔkara mɔ. Gɛnen gɛkyena
gɛbono so ne Wurubuaarɛ gi tɔgɛ fo yɛɛ
fo' son mɔ mɔ, ne fo-o fo mɔ, fo yelɛ
sansana lɛɛ fo-gikagyan gibono fo ka gyan
Yesu so mɔ tɔgɛ kanpɛ.
13 Kirisito Yesu ɔbono ɔ yelɛ Pontiyusɛ
Pilato ansi dɔ lɛɛ mɔ-gɛsintin tɔgɛ kanpɛ
mɔ de Wurubuaarɛ ɔbono ɔ kya sa ilaa
kamaasɛ nkpa mɔ mɛ yelɛ mɛ kerɛ me-rɛ
fo ne n' kya ka fo faa. 14 Gyi imɔ so kpaa fo
owi ɔbono aye-Wura Yesu Kirisito laa kii ba
gɛsinkpan so mɔ. Gɛŋ sa fo' tan imɔ iko-rɛ
iko so, de ɔko ɔŋ sa ɔ' nyɛ ilaa nyɛnyɛn iko
tɔgɛ kyu lii fo so. 15 Wurubuaarɛ laa yɛgɛ
Yesu o' kii ba owi ɔbono mɔ Wurubuaarɛ
kya laarɛ mɔ. Ayenbi a gyɛ Wurubuaarɛ-
lɛɛ. Mɔ-nkon ne n gyɛ Ɔlolonbo, Awura dɔ
Wura. Mɔ ne n gyɛ abelɛnsɛ dɔ ɔbelɛnsɛ.

16 Mɔ-nkon ne n gyɛ ɔbono ɔ maŋ wu'
gɛkaako kpa-a. Nfono ɔ tɛ mɔ i tansi i
kya wu ne i kya ŋɛlegi ibono ɔko maŋ taalɛ
tu sindi nno. Ɔko mɛŋ ti taa taalɛ bugi
ansi kerɛ mɔ, ne ɔko maŋ taalɛ kerɛ mɔ
gɛkaako kpa-a. Buubuu de gɛwuragyi i'
wɔra mɔ-lɛɛ gɛkpaa-gɛkpaa. I' ba gɛnen.

Aterenbi Awura Ilaa

17 Timoti, ka asa abono mɛ bo gɛsinkpan
so awuratɔ mɔ yɛɛ mɛŋ sa mɛ' nyiile
mɔmɔ-nyoro abɛɛ mɛ' kyu mɔmɔ-ansi
gyan aterenbi so. Mɛŋ kya kyu aterenbi
tii gikɔɔrɛ. Mɛ' kyu mɔmɔ-ansi gyan daa
Wurubuaarɛ so. Mɔ ne n kya bugi mɔ-
gibaa dɔ sa aye ilaa kamaasɛ ibono a kya
nyɛ faa de i' wɔra aye ɔkon. 18 Buu sa
mɔmɔ yɛɛ mɛ' wɔra gidɛnsɛ. Mɛ wu
yɛɛ mɔmɔ-aterenbi a kyɔ mɔ, mɔmɔ-
gidɛnsɛ giwɔra gi' nyaakyɔ gɛnen kee.
Mɛ' bugi mɔmɔ-abaa sa asa lii mɔmɔ-asen
dɔ. 19 Mɔmɔ-abaa dɔ i kya bugi gɛsinkpan
so mɔ, mɛ kya baala awuratɔ mɛ kya yela
mɔmɔ-nyoro Wurubuaarɛ dɔ ne. Mɛ kya
too gɛsɛ ɔpɔɔrɛ Wurubuaarɛ asɛ. I laa
kpaa ɔmɔ de mɛ' nyɛ laa abaa keda ilaa
ibono i kya sa Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena
mɔ. Gɛmɔ ne n gyɛ gɛkyena gbaa-gbaa.

*Dii Fo-G*ɛsun Wɔrasɛ

20 Timoti, dii gɛsun gɛbono Wurubuaarɛ
gi kyu wɔra fo-abaa dɔ mɔ. I bo asa
ako, mɛ kyu mɔmɔ-gɛtɔngɛ de mɔmɔ-
akyɔɔlɛ abono mɛ kya sɔɔ kyu lii Wu-
rubuaarɛ agyɛbi so mɔ yɛɛ i gyɛ ɔlaako
ginyi. Gɛŋ sa fo' buu ɔmɔ-gitan. 21 Mɛ
penɛ ako kaaborɛ ndɛ mɛ fuɛ Wu-
rubuaarɛ ɔson mɔ ɔkpa.

Wurubuaarɛ ɔ' sa fɛye pɛwu so
gɛwɔnsa dɛnsɛ.

Pɔɔlo Ɔwolɛ Nyɔsɛ
Ɔbono Ɔ Ŋmarasɛ Bunge
Timoti Mɔ

1 Me Pɔɔlo ne n kya ŋmarasɛ gɛnen
ɔwolɛ baarɛ mi-i sa fo. Wurubuaarɛ gi
lɛɛ gibaa yii me yɛɛ n' wɔra Kirisito Yesu
ɔsɔɔ de n' tɔgɛ asa ilaa ibono ɔ ka yela
sa ɔmɔ mɔ. Ɔ ka yela yɛɛ asa abono
mɔmɔ-rɛ Kirisito Yesu mɛ wɔra nyamesɛ
kolon mɔ mɛ laa nyɛ Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena. 2 N kya wɔra ɔwolɛ baarɛ n
kya sa fo, Timoti, fo ɔbono fo baa bingiri
fɛɛ me-bi korogɛsɛ mɔ. Fo-ilaa i bo me-
gisen dɔ. Aye-sɛ Wurubuaarɛ de aye-Wura
Kirisito Yesu mɛ' sa fo so gɛwɔnsa dɛnsɛ,
mɛ' su fo so, de mɛ' sa fo gisen yuuli.
3 Owi kamaasɛ dɔ mɔ, n kya nyingi fo
so gɛdalaa dɔ. N kya faala Wurubuaarɛ
mi-i sa fo gɛnyɛ de gɛpɛ. N kya dalaa
gɛnen mɔ, n nyi me-gisen dɔ yɛɛ n dɛ
gisen dɛnsɛ mi-i son Wurubuaarɛ, fɛɛ
gɛnɔɔbono me-naanaana mɛ son mɔ. 4 N
kya nyingi owi ɔbono fo naa kyena gbaa
ginsikyu mɔ de-e, i kya yɛgɛ n' nyingi fo
so. N kya laarɛ de a' kii nyɛ wu abara
de i' tansi wɔra me ɔkon. 5 Owi kamaasɛ
mɔ, n kya nyingi gɛnɔɔbono fo kya ka gyan
Yesu so lii fo-gisen dɔ mɔ. Gɛnen kee ne
fo-naana kyiisɛ, Loowisi, de fo-nyi, Yunisi,
mɛ ka gyan mɔ so ne. N nyi yɛɛ gɛnen
gikagyan gibono ɔnan kee ne n bo fo dɔ
faa.

*L*ɛɛ Wura Yesu Ɔkalan Mɔ Tɔgɛ Sa Asa
De Foŋ' Selɛ Ɔlaawusɛ

6 Nɛ naa kyena kyu me-abaa gyan fo so
kolɛ Wurubuaarɛ Oduduu sa fo. Gɛsintin
mɔ, Wurubuaarɛ gi sa fo adawo ako de fo'
kyu wɔra mɔ-gɛsun. Imɔso n kya nyingi
fo yɛɛ fo' lɔrɔ ɔgya wɔra gɛnen adawo
abono dɔ. 7 Oduduu ɔbono Wurubuaarɛ
gi kyu sa aye mɔ mɛŋ kya yɛgɛ a' bingiri
afuubo. Mɔ-Oduduu mɔ kya yɛgɛ a' nyɛ
daa ɔlon, a' nyɛ gɛlaarɛ' aye-asen dɔ, de a'
nyɛ taalɛ keda aye-nyoro. 8 Imɔso gɛŋ sa
fo' yɛgɛ i' wɔra fo ipeeli yɛɛ fo laa lɛɛ aye-
Wura Yesu ilaa nyiile asa. Gɛŋ yɛgɛ me-
ilaa i' wɔra fo ipeeli kee yɛɛ mɛ keda me
tii de obu lii Yesu gɛsun mɔ so. Nyɛ gisen
de fo' sɔɔ fo-lɛɛ ɔlaawusɛ ɔbono ɔ laa tu
fo kyu lii Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ so mɔ.
Wurubuaarɛ laa sa fo ɔlon.
9 Wurubuaarɛ gi mɔlɛgɛ aye lii aye-
ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ, ne ɔ tɔgɛ aye
yɛɛ a' lɔrɔ aye-nyoro yela sa mɔ-nkon.
Iŋ gyɛ aye-ilaa wɔrasɛ so ne Wurubuaarɛ
gi mɔlɛgɛ aye gɛnen. I gyɛ daa mɔ
gbaa-gbaa gɛlaarɛ de mɔ-gɛwɔnsa dɛnsɛ
gɛbono ɔ bo sa aye mɔ so. Pɛi de ɔ' lɔɔ
lɛɛ ilaa kamaasɛ mɔ, ɔ wolaa sa aye so
gɛwɔnsa dɛnsɛ gɛdɛ kyu lii aye-rɛ Kirisito
Yesu ginyamesɛ kolon mɔ so. 10 Idɛ kon,
ɔ yɛgɛ gɛnen mɔ-gɛwɔnsa gɛbono gɛ
lii gɛwi. I lii fɛɛ aye-ɔmɔlɛgɛbo Kirisito
Yesu gi ba gɛsinkpan so. Ne ɔ mɔɔ lɛwu
gibɔrɔ. Ɔ lɛɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena
gɛbono gɛŋ bo ɔkara mɔ gɛwi nyiile asa
kyu naa de mɔ-ɔkalan konkonsɛ mɔ so.
11 Yesu Kirisito gi kyu mɔ-gɛsun wɔra me-
abaa dɔ yɛɛ me kee n' wɔra gɛnen ɔkalan
mɔ ɔtɔgɛbo. Ɔkalan mɔ so mɔ, nɛ wɔra
Kirisito Yesu ɔsɔɔ, ne n' kya nyiile asa
ɔkalan mɔ ilaa. 12 Gɛnen ɔkalan mɔ so ne
n' kya yiyɛɛ faa. Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa
mɔ, iŋ bo me ipeeli. I lii fɛɛ n nyi ɔbono
nɛ ka gyan mɔ so mɔ, ne n nyi ibono ɔ bo
lon de ɔ' taalɛ kerɛ ilaa ibono o kyu wɔra
me-abaa dɔ mɔ so kpaa fo gɛkɛ gɛbono ɔ
laa gyi anyamesɛ pɛwu nbɛlɛ mɔ.
13 Ilaa ibono nɛ nyiile fo kyu lii Yesu
ɔkalan mɔ so mɔ i gyɛ gɛsintin. Keda
imɔ dɔ de fo' kyu imɔ nyiile asa. Kpɛ fo
kya ka gyan Wurubuaarɛ so de fo' laarɛ
Wurubuaarɛ de anyamesɛ ilaa kyu naa de
fo-rɛ Kirisito Yesu ginyamesɛ kolon mɔ
so. 14 Yɛgɛ Wurubuaarɛ Oduduu ɔbono ɔ
bo aye-asen dɔ mɔ ɔ' kpaa fo de fo' kerɛ
agyɛbi dɛnsɛ abono Wurubuaarɛ gi kyu
wɔra fo-abaa dɔ mɔ so.
15 Fɛɛ gɛnɔɔbono fo nyi mɔ, aye-
nanboana abono pɛwu mɛ lii Esiya
gɛsinkpan so mɔ mɛ yaasɛ taa me
yɛgɛ. Mɔmɔ dɔ ako ne n gyɛ Figyilo
de Hɛmogyinɛ. 16 Onɛsiforo berɛ, Wura
Yesu o' su mɔ-rɛ mɔ-gɛten dɔ awura so
sa me. I lii fɛɛ ɔ kya kyena yɛgɛ me-gisen
gi kya tɔrɔ me. Iŋ bo mɔ ipeeli yɛɛ n tii
de obu. 17 Mɔ berɛ, ɔ kpɛ loo Rom gɛrɛ
mɔ, ɔ pɛɛrɛ ansi laarɛ me-gɛten, ne ɔ baa
wu me. 18 Wurubuaarɛ ɔ' yɛgɛ aye-Wura
Yesu o' su mɔ so gɛkaabono Yesu laa gyi
anyamesɛ nbɛlɛ mɔ. Gɛnɔɔbono ɔ kpaa

me Efiso ɔsowolɛ so mɔ, iŋ gyɛ fo gisafo. Fo nyi imɔ pɛwu.

2

*Da Gikan W*ɔra Yesu Gɛsun Mɔ De Fo' Nyɛ Imɔ-Ntɛɛla

1 Me-bi, Kirisito Yesu kya sa fo so gɛwɔnsa dɛnsɛ. Imɔso keda fo-nyoro wɔra mɔ-gɛsun. 2 Ilaa ibono nɛ nyiile fo ne asa sakyɔ mɛ kya lɛɛ me-gɛnɔ yɛɛ i gyɛ gɛsintin mɔ, fo kee, kyu imɔ nyiile ako. Kerɛ daa asa abono mɛ kya gyi gɛsintin ne mɛ laa bii nyiile asa banban mɔ de fo' kyu gɛnen ilaa nyiilesɛ ibono wɔra mɔmɔ-abaa dɔ kee.

3 Sɔɔ fo-lɛɛ ɔlaawusɛ ɔbono ɔ laa tu fo Kirisito Yesu ɔson mɔ so mɔ fɛɛ sogya dɛnsɛ. 4 Sogya berɛ mɛŋ kya yɛgɛ ilaa ibono i mɛŋ gyɛ asogyaana ilaa mɔ i' biidɛ mɔ lii mɔ-gɛsun dɔ. Ɔ kya laarɛ daa de ɔ' nyɛ gyi mɔ-ɔbelɛnsɛ ginsi. Fo kee laarɛ gɛnɔɔbono fo laa gyi Kirisito Yesu ginsi mɔ. 5 Fo kya wɔra Yesu gɛsun mɔ, wɔra daa fɛɛ asa abono mɛ kya selɛ ɔnangya de mɛ' kerɛ ɔbono ɔ laa daa asɛnsɛ mɔ. Ɔselɛbo kamaasɛ nyi yɛɛ ba-a ɔ gyangbara ne ɔ mɛŋ gyi giselɛ mɔ nbara so mɔ, ɔ maŋ nyɛ gɛgyangbara afaala. 6 Yesu gɛsun mɔ dɔ mɔ, wɔra fɛɛ dɔɔbo ɔbono ɔ kya pɛɛrɛ ansi wɔra gɛsun mɔ. Mɔ ne n kya daa gigyi agyudɔ gyangbarasɛ. 7 Sa ilaa ibono n kya tɔgɛ fo faa so gɛwɔnsa. Wura Yesu laa yɛgɛ fo' nu imɔ ikamaasɛ gɛsɛ.

8 Kyu fo-gɛwɔnsa gyan Yesu Kirisito so. Wurubuaarɛ gi kyingi mɔ lii ibuni dɔ. Ɔ gyɛ Oloobu Deefidi ɔnaanabi fɛɛ gɛnɔɔbono Yesu ɔkalan konkonsɛ ɔbono n kya tɔgɛ mi-i sa asa mɔ kya nyiile mɔ. 9 Gɛnen ɔkalan konkonsɛ baarɛ so ne asa mɛ kya kyo me, mɛ kya wɔra me awɔrɔfɔɔ, ne mɛ wɔra me agbangbaran fɛɛ ilaa nyɛnyɛn ɔwɔrabo ɔko faa. Me ne mɛ nyɛ wɔra agbangbaran. Wurubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ mɔ berɛ, mɛ maŋ nyɛ mɔ wɔra agbangbaran kpa-a. 10 N nyi gɛnen so mɔ, nɛ sɔɔ ɔlaawusɛ kamaasɛ abaa anyɔ de i' kpaa asa abono Wurubuaarɛ gi tɔɔsɛ lɛɛ yɛɛ mɛ' son mɔ mɔ. N kya laarɛ mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ de mɛ' nyɛ mɔ asɛ gɛkyena kyu naa de mɔmɔ-rɛ Kirisito Yesu ginyamesɛ kolon mɔ so. Mɛ nyɛ gɛnen amɔlɛgɛ mɔ, mɛ laa nyɛ nyisigyi ɔbono ɔŋ bo ɔkara mɔ.

11 I bo gɛdɛ gɛko, gɛ gyɛ gɛdɛ paawɔrasɛ. Gɛmɔ ne n gyɛ yɛɛ:

"Fɛɛ Yesu so ne a nyɛ lɛwu mɔ,
aye-rɛ mɔ kee a laa kyena dabɔlɛ.
12 Nengyene a wu ɔlaa Yesu so ne a keda nyoro kpaa lii mɔ,
aye-rɛ mɔ a laa baa gyi gɛwura dabɔlɛ.
Nengyene a kine yɛɛ Yesu mɛŋ gyɛ aye-Wura berɛ mɔ,
mɔ kee laa kine yɛɛ aŋ gyɛ mɔ-asonbo.
13 Nengyene a mɛŋ gyi gɛsintin sa mɔ mɔ,
mɔ berɛ laa kpɛ ɔ kya gyi gɛsintin ɔ sa aye.
I lii fɛɛ mɔ berɛ, gɛnɔɔbono ɔ dɛ mɔ,
ɔ maŋ kine yɛɛ iŋ gyɛ gɛnen ne ɔ dɛ."

*Kyu G*ɛsintin Wɔra Wurubuaarɛ Gɛsun

14 Kpɛ fo kya nyingi Yesu asonbo gikpen mɔ gɛnen ilaa ibonoana nɛ tɔgɛ fo faa. Ka sa mɔmɔ Wurubuaarɛ ginyen dɔ yɛɛ mɛ mɛŋ sa mɛ' sɔɔ akyɔɔlɛ giyan kyu lii agyɛbi so. Gɛnen akyɔɔlɛ abono aŋ kya kpaa asa gisɔɔgyi. I laa nyida abono mɛ kya nu mɔmɔ asɛ mɔ gisɔɔgyi daa giyan. 15 Pɛɛrɛ ansi de fo' gyi Wurubuaarɛ ginsi kerɛ mɔ-gɛsintin agyɛbi mɔ dɔ dandan fo kya lɛɛ amɔ gɛsɛ imɔ-ɔkpa so. Fo wɔra mɔ-gɛsun sa mɔ gɛnen mɔ, fo maŋ gyi ipeeli mɔ asɛ. 16 Nsingyi nbono giŋ gyɛ Wurubuaarɛ gɛlaarɛ ne giŋ kya kpaa asa gisɔɔgyi mɔ, gɛŋ sa fo' kyu fo-gɛnɔ wɔra nmɔ dɔ. Gɛnen nsingyi nbono gi kya gbere asa loo ilaa ibono Wurubuaarɛ mɛŋ kya laarɛ asa mɛ' wɔra mɔ dɔ daa kii too. 17 Asa abono mɛ kya gyi gɛnen nsingyi mɔ ilaa nyiilesɛ mɔ i kya kyangɛ fɛɛ gilɔtɔ nyɛnyɛn gibono gi kya kyangɛ mɔ. Asa abono mɛ kya nyiile gɛnen ilaa nyiilesɛ ibono mɔ, mɔmɔ ako ne n gyɛ Himinayosɛ de Filetusɛ. 18 Mɛ taa Wurubuaarɛ gɛsintin ɔkalan mɔ yɛgɛ san mɛ dɛ daa yɛɛ ibono Wurubuaarɛ darɛ yɛɛ ɔ laa kyingi asa lii ibuni dɔ mɔ, gɛnen ilaa ibono i ti wolaa ba kyon. Mɔmɔ gɛnen ilaa ibono i kya nyida Yesu asonbo ako gisɔɔgyi gibono mɛ sɔɔ Yesu gyi mɔ. 19 Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ, Yesu asonbo gikpen mɔ berɛ gi san gi yelɛ girin. Gi dɛ fɛɛ obu ɔbono Wurubuaarɛ ne n too mɔ-gɛsɛ ɔpɔɔrɛ, ne ɔ ŋmarasɛ gyan mɔ so yɛɛ,

"Wurubuaarɛ nyi asa abono mɛ gyɛ mɔ-adɛ gɛsintin mɔ."

Ne o kii ŋmarasɛ yɛɛ,

"Isa ɔbono ɔ laa tɔgɛ yɛɛ Wura Yesu ne n gyɛ mɔ-Wura mɔ,
kaasɛ ɔ' taa ilaa nyɛnyɛn giwɔra yɛgɛ."

20 Aye Yesu asonbo gikpen mɔ dɔ asa mɛ dɛ fɛɛ gɛten' belɛ dɔ ilaa kedasɛ. Iko i gyɛ sika kɔkɔɔ, iko i gyɛ isilibaa, iko, mɔ, i gyɛ iyii ne mɛ kyu salɛ imɔ, ne iko, mɔ, i gyɛ gɛbɔlɛ ne mɛ kyu pɔrɔ imɔ. Imɔ dɔ mɔ, iko i gyɛ sa gɛsi gigyi, ne iko, mɔ, i gyɛ sa nkɛ yanyansɛ gikeda. 21 Nengyene Yesu asonbo gikpen mɔ dɔ isa gi lɛɛ mɔ-nyoro lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ mɔ, kaasɛ laa wɔra fɛɛ ilaa kedasɛ ibono mɛ kya keda gɛsi gigyi dɔ gɛten' belɛ dɔ mɔ. Aye-Wura Wurubuaarɛ laa lɔrɔ fo gɛnen isa ɔbono yela sa mɔ-nyoro de fo' wɔra nyamesɛ tirisɛ sa mɔ. Ɔ laa baala fo yela sa gɛsun dɛnsɛ kamaasɛ giwɔra.

22 Imɔso gɛŋ sa fo' yɛgɛ gidega de gibolonbu ɔbolɛ gɛlaarɛ ilaa i' gyi fo-gimu. Selɛ gɛnen gɛwɔnsa gɛbono. Pɛɛrɛ ansi de fo-gisen dɔ i' nyɛ wɔra ɔdan Wurubuaarɛ ansi so. Ka gyan Yesu so lii fo-gisen dɔ. Laarɛ Yesu de Wurubuaarɛ de anyamesɛ ilaa, de fo' wɔra aniya de fo' bara gisen yuuli asa dɔ. Wɔra fɛɛ asa abono mɔmɔ-asen a fuuli ne mɛ kya saawo terɛ aye-Wura Yesu mɔ. 23 Akyɔɔlɛ abono ɔlaako ginyi giŋ bo amɔ dɔ ne aŋ bo agyan mɔ, gɛŋ sa fo' ka amɔ gɛnɔ. I lii fɛɛ fo nyi yɛɛ gɛnen akyɔɔlɛ abono a kya bara daa ibiidɛ. 24 Iŋ kaaborɛ Wura Yesu gɛsun ɔwɔrabo ɔ' wɔra isa ɔbono ɔ kya laarɛ ibiidɛ. Ɔ' wɔra daa isa ɔbono ɔ kya su ɔkamaasɛ so. Ɔ' wɔra onyiilebo dɛnsɛ ɔbono ɔ bo gisen mɔ. 25 Asa abono mɛ kya sɔɔ Wurubuaarɛ gɛsintin ɔkalan mɔ akyɔɔlɛ mɔ, Wura Yesu gɛsun ɔwɔrabo ɔ' lɛɛ ilaa gɛsɛ sa mɔmɔ laakaarɛ so. I lii fɛɛ mɔ-gɛwɔnsa gɛ gyan yɛɛ foŋbii mɔ, Wurubuaarɛ laa kpaa mɔmɔ de mɛ' nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ yɛɛ mɛ fuɛ de mɛ' baa bii gɛsintin ɔkpa mɔ. 26 Mɛ nyɛ nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ gɛnen mɔ, mɛ laa nyɛ mɔmɔ-nyoro lii ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ ɔdoo ɔbono ɔ da mɔmɔ mɔ dɔ. Ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ gi penɛ mɔmɔ kyu mɔmɔ wɔra mɔ-gyɔlɔ dɔ ne mɛ san mɛ kya wɔra daa mɔ-gɛlaarɛ.

3

*Nk*ɛ Laalaalogɛ Mɔ Dɔ Mɔ, Wurubuaarɛ Ilaa I Maŋ Fɛ Ako Giso

1 Sɔɔ gibui yela yɛɛ gɛsinkpan so gɛkyena nkɛ laalaalogɛ mɔ dɔ mɔ, i laa wɔra ɔlon gɛsintin sa anyamesɛ. 2 I lii fɛɛ anyamesɛ mɛ laa kerɛ daa mɔmɔ wolɛ-lɛɛ so, ne mɛ laa laarɛ daa aterenbi. Mɛ laa nyiile mɔmɔ-nyoro, ne mɛ laa tɔgɛ yɛɛ mɔmɔ-gɛmara mɔ ɔko mɛŋ bo no. Mɛ laa saalɛ asa, ne mɛ maŋ nu mɔmɔ-akorogɛbo gɛdɛ. Mɛ laa wɔra bundiayɛ asa, ne Wurubuaarɛ ilaa gbaa i maŋ fɛ mɔmɔ-giso. 3 Mɛ laa wɔra asa abono mɛ maŋ bii gɛsu, ne mɛ maŋ su asa so. Mɛ laa nyida asa, ne mɛ laa wɔra nbirisi de gɛradama asa. Mɛ laa kyo ilaa dɛnsɛ. 4 Mɛ laa wɔra abono mɛ kya fɛ asa. Mɛ maŋ sa gɛwɔnsa pɛi de mɛ' lɔɔ wɔra ilaa. Mɛ laa diirɛ mɔmɔ-nyoro. Mɛ laa laarɛ ɔkon gigyi de mɛ' taa Wurubuaarɛ yɛgɛ. 5 Mɛ kya wɔra fɛɛ mɛ kya son Wurubuaarɛ, yɛgɛ mɛ kine Wurubuaarɛ ɔlon ɔbono ɔ kya yɛgɛ asa mɛ' taalɛ wɔra mɔ-gɛlaarɛ mɔ. Fo berɛ, gɛŋ sa fo' saarɛ gɛnen asa abono ɔnan dɔ.

6 Mɔmɔ ako ne n gyɛ asa abono mɛ kya kyu gɛnɔ ɔkon kpaa loo asa nten dɔ penɛ akyii abono mɛ mɛŋ kya sa gɛwɔnsa kpe gɛta mɔ. Gɛnen akyii abono mɛ kya nyɛ penɛ gɛnen mɔ ilaa nyɛnyɛn i dɛ fɛɛ gɛsola. Anyamesɛ-lɛɛ ɔbolɛ gɛlaarɛ ilaa kpɛi-kpɛi ne n gyi mɔmɔ-amu. 7 Owi kamaasɛ dɔ mɔ, gɛnen akyii abono mɛ kpɛ ma-a kasɛ ilaa kpɛi-kpɛi; mɛŋ kii ma-a bii gɛsintin ɔkpa mɔ kpa-a. 8 Gɛnɔ ɔkon awura adɛ mɛ kya sɔɔ akyɔɔlɛ de abono mɛ kya tɔgɛ gɛsintin mɔ, fɛɛ gɛnɔɔbono Gyanesɛ de Gyanberɛsi mɛ naa kyena sɔɔ akyɔɔlɛ de Mosisi mɔ. Gɛnɔ ɔkon awura adɛ amu a nyida. Mɛ fuɛ Yesu ɔkpa, mɛŋ kya sɔɔ mɔ gyi gɛsintin ɔkpa so. 9 Mɔmɔ-asa gipenɛ gidɛ gi maŋ kperɛ mɔmɔ gɛtɛɛko. I laa lii gɛwi yɛɛ mɛ mɛŋ nyi ɔlaako, fɛɛ gɛnɔɔbono Gyanesɛ mɔ-rɛ Gyanberɛsi-lɛɛ mɔ i naa kyena lii gɛwi mɔ.

*Fo Ber*ɛ, Nyiile Gɛsintin Ɔkpa Mɔ

10 Fo berɛ, fo kasɛ me-ilaa wɔrasɛ de
me-ilaa nyiilesɛ. Ibono i gyan me-ansi so
yɛɛ nan wɔra mɔ, imɔ kee ne n gyan
fo-ansi so. Gɛnɔɔbono n kya ka gyan
Wura Yesu so mɔ, de gɛnɔɔbono n kya nyɛ
gisen mɔ, de gɛnɔɔbono n kya laarɛ Wura
Yesu mɔ-rɛ Wurubuaarɛ de anyamesɛ ilaa
mɔ, fo kee fo ti kasɛ imɔ pɛwu. Fo nyi
gɛnɔɔbono ilaa i kya tu me ne n' kya nyɛ
gisen kpaa lii mɔ. 11 Fo nyi gɛnɔɔbono asa
mɛ ka me-ansi ne mɛ wɔra me awɔrɔfɔɔ
Antiyoki, Ikoniyon, de Lisitera isowolɛ so
mɔ. Wura Yesu, mɔ, gi mɔlɛgɛ me lii imɔ
pɛwu dɔ. 12 Isa kamaasɛ ɔbono ɔ kya
laarɛ ɔ' wɔra Wurubuaarɛ gɛlaarɛ mɔ-
gɛkyena dɔ kyu naa de Kirisito Yesu so mɔ,
asa mɛ laa ka mɔ-ansi. 13 Ilaa nyɛnyɛn
awura abono mɛ kya kyu mɔmɔ-nyoro kyu
wɔra Wurubuaarɛ asonbo gikpen dɔ mɛ
kya penɛ asa mɔ berɛ, mɛ laa kpɛ mɛ
kya wɔra ilaa nyɛnyɛn mɛ kya too daa.
Gɛnɔɔbono mɛ kya penɛ asa mɔ, gɛnen
ne i kya penɛ mɔmɔ gbaa-gbaa kee ne.

14 Fo berɛ, kpɛ keda daa ilaa ibono fo
kasɛ ne fo nyi fo-gisen dɔ yɛɛ i gyɛ
gɛsintin mɔ. Fo nyi asa abono mɛ nyi-
ile fo gɛnen ilaa ibono mɔ ɔnan. 15 Lii
ko-o fo-nbii dɔ mɔ, fo ti bii ɔwolɛ ɔbono
Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɛ ŋmarasɛ yela
mɔ. Ɔwolɛ mɔ agyɛbi a kya yɛgɛ fo
kya bii ɔlaako de fo' nyɛ Wurubuaarɛ
amɔlɛgɛ de fo' nyɛ mɔ asɛ gɛkyena.
Gɛnen amɔlɛgɛ mɔ a kya naa daa de aye-
gikagyan gibono a kya ka gyan Kirisito Yesu
so mɔ. 16 Ilaa kamaasɛ ibono mɛ ŋmarasɛ
wɔra Wurubuaarɛ agyɛbi ɔwolɛ dɔ mɔ,
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ne n bara imɔ.
Gɛnen agyɛbi mɔ a kya kpaa nyamesɛ.
A kya nyiile nyamesɛ ilaa. A kya lɛɛ
nyamesɛ lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ. A kya
lɔrɔ nyamesɛ ne a kya bela nyamesɛ de
ɔ' nyɛ naa Wurubuaarɛ gɛsintin ɔkpa mɔ
so. 17 Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ a kya lɔrɔ
Wurubuaarɛ sonbo ɔkpa kamaasɛ so de ɔ'
nyɛ taalɛ wɔra ilaa dɛnsɛ kamaasɛ.

4

*T*ɔgɛ Wurubuaarɛ Agyɛbi Mɔ Sa Asa

1 Kirisito Yesu laa kii ba gɛsinkpan so, ɔ
laa baa gyi gɛwura, ne ɔ laa gyi anyamesɛ
nbɛlɛ, abono mɛ ti wu' de abono mɛ san
mɛ tɛ de ansi mɔ pɛwu. Imɔso Wu-
rubuaarɛ mɔ-rɛ Yesu mɛ yelɛ mɛ kerɛ
me faa, n kya ka mi-i sa fo yɛɛ: 2 lɛɛ Wu-
rubuaarɛ agyɛbi mɔ tɔgɛ de asa mɛ' nu. I
gyɛ aberɛ dɛnsɛ dɔ daa-o; iŋ gyɛ aberɛ
dɛnsɛ daa-o, fo berɛ, pɛɛrɛ ansi tɔgɛ
amɔ sa asa. Gya mɔmɔ lii ilaa nyɛnyɛn
giwɔra dɔ. Ka mɔmɔ de mɛ' wɔra idɛnsɛ
de fo' tɔgɛ wɔra mɔmɔ. Fo kya wɔra
gɛnen pɛwu mɔ, kpɛ fi-i nyɛ gisen fo kya
nyiile mɔmɔ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ ilaa
dɔɔdan. 3 I lii fɛɛ i laa baa fo owi ɔko mɔ,
asa mɛ maŋ kyule nu gɛsintin ilaa nyiilesɛ
mɔ. Mɛ laa kpandɛ anyiilebo sakyɔ baa
mili mɔmɔ-nyoro yɛɛ anyiilebo mɔ mɛ'
nyiile mɔmɔ ilaa ibono i bo mɔmɔ ɔbolɛ
ne imɔ ne mɛ kya laarɛ de mɛ' nu mɔ. 4 Mɛ
laa kine ilaa ibono i gyɛ gɛsintin mɔ de mɛ'
san selɛ mɛ gya daa abon itarɛ ginu. 5 Fo
berɛ, bii fo-nyoro akedabi owi kamaasɛ dɔ.
Ɔlaawusɛ gi tu fo Yesu gɛsun mɔ dɔ mɔ,
nyɛ gisen de fo' keda fo-nyoro. Lɛɛ Yesu
ɔkalan konkonsɛ mɔ tɔgɛ sa abono mɛŋ
ti sɔɔ mɔ gyi mɔ de fo' wɔra Wurubuaarɛ
gɛsun gɛbono o kyu wɔra fo-abaa dɔ mɔ
pɛwu kpaa logɛ.

6 Me berɛ, me-nkɛ nbono gi san de n'
lii gɛsinkpan so mɔ gi loo ta. Me-nkpa
gi wɔra fɛɛ nta ne n' dɛ mi-i worogɛ
Wurubuaarɛ. 7 Nɛ keda Yesu gɛsun mɔ dɔ
fɛɛ ikɔ ne i gyɛ. Nɛ kɔ kpaa wu imɔ-ɔkara.
Nɛ wɔra gɛsun mɔ kpaa logɛ fɛɛ ɔnangya
ne nɛ selɛ kpaa wu mɔ-ɔkara. Gɛnɔɔbono
nɛ ka gyan Yesu so mɔ, nɛ ka gyan mɔ so
gɛnen kpaa logɛ. 8 I san daa yɛɛ n' nyɛ
me-ntɛɛla nbono ɔ laa kyu tɛɛla abono
o kyu yɛɛ mɔmɔ-asen dɔ i boran sa mɔ
mɔ. Gɛnen ntɛɛla nbono gi dɛ gi gyoo
me Wurubuaarɛ dɔ. Aye-Wura Yesu ɔbono
ɔ laa gyi anyamesɛ pɛwu nbɛlɛ gɛsintin
ɔkpa so gɛkaako mɔ laa kyu gɛnen ntɛɛla
nbono tɛɛla me gɛnen gɛkaabono. I mɛŋ
gyɛ me-wolɛ ne nan nyɛ ntɛɛla nbono. Ɔ
laa tɛɛla asa abono pɛwu i kya da mɔmɔ
kpa-kpa yɛɛ o' kii ba gɛsinkpan so belen
mɔ.

*Gika Laalaalog*ɛsɛ

9 Wɔra aniya de fo' baa laa me be-
len. 10 Deemasɛ gi san ɔ kya laarɛ
daa gɛsinkpan gɛdɛ gɛkyena dɔ ilaa so
mɔ, ɔ taa me yɛgɛ kyon kpe Tɛsalonika.
Kirɛsɛnɛ gi kyon Galati, ne Taatusi, mɔ, gi

kyon Damatiya. 11 Luka mɔ-nkon ne n san
me asɛ gɛrɛ. Fo laa ba mɔ, laarɛ Maako
gɛten de fo-rɛ mɔ fɛ' ba. Ɔ kya taalɛ kpaa
me Yesu gɛsun mɔ dɔ. 12 Nɛ sun Tikakusɛ
yɛɛ o' kpe Efiso. 13 Fo laa ba mɔ, kyu
me soso-lɛɛ gɛgbɛ gɛbono nɛ taa yɛgɛ
Tirowasɛ ɔsowolɛ so Kaapusɛ asɛ mɔ bara
me. Kyu me-iwolɛ mɔ kee bara me, titirigu
mɔ, nbuɛ iwolɛ-lɛɛ mɔ.
14 Alɛsanda ɔbono ɔ gyɛ ɔbelɛbo mɔ
gi wɔra me ilaa nyɛnyɛn kpɛi-kpɛi gikyɔ.
Wura Yesu laa ka mɔ ilaa ibono ɔ wɔra
me mɔ gikɔ. 15 Fo kee, kerɛ fo-nyoro so
dɔɔdan de mɔ. I lii fɛɛ ɔ tansi ɔ kya kyo
Yesu ɔkalan ɔbono a kya tɔgɛ a kya sa asa
mɔ.
16 Owi ɔbono asa ako mɛ daa gikperɛ
me abelɛnsɛ ansi dɔ mɔ, ɔko-rɛ ɔko mɛŋ
yelɛ me-gɛmara. Ɔkamaasɛ gi yaasɛ wor-r
taa me yɛgɛ. Wurubuaarɛ o' kyu abono
mɛ selɛ yɛgɛ me gɛnen mɔ ilaa nyɛnyɛn
kyɛɛ mɔmɔ. 17 Owi ɔbono mɛ yaasɛ yɛgɛ
me mɔ, Wura Yesu berɛ mɛŋ yɛgɛ me; ɔ
yelɛ me-gɛmara. Ɔ sa me ɔlon ne nɛ taalɛ
lɛɛ mɔ-ɔkalan mɔ pɛwu tɔgɛ sa asa abono
mɛ mɛŋ nyi Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ, ne
mɔmɔ pɛwu mɛ nyɛ nu. Gɛnen aberɛ
abono dɔ mɔ, ɔ mɔlɛgɛ me lii lɛwu dɔ.
18 Gɛnen kee ne ɔ laa mɔlɛgɛ me lii ilaa
nyɛnyɛn kamaasɛ ibono i laa tu me mɔ dɔ
ne. Ɔ laa kyu me kpe mɔ asɛ Wurubuaarɛ
dɔ gimu nkpa de alanfiya de n' kyena mɔ
asɛ nfono ɔ kya gyi gɛwura mɔ. Nyisigyi ɔ'
wɔra mɔ-lɛɛ gɛkpaa-gɛkpaa! I' ba gɛnen.
19 Faala Pirisila de Akuila de Onɛsiforo
mɔ-rɛ mɔ-gɛten' dɔ awura sa me.
20 Irasitusɛ gi sii kyena Korinti ɔsowolɛ
so. Tirofimusɛ berɛ, nɛ koso taa mɔ yɛgɛ
Mileto ɔsowolɛ so mɔ, ɔ kya lɔ. 21 Wɔra
aniya de fo' ba pɛi de awo aberɛ a' lɔɔ
fo. Yubulusɛ kya faala fo. Gɛnen kee
ne Pudɛnsi, Laanusɛ, Kelɔɔdiya, de aye-
nanboana abono aye-rɛ mɔmɔ a bo Yesu
asonbo gikpen mɔ dɔ gɛrɛ mɔ pɛwu mɛ
kya faala fo.
22 Fo-rɛ Wura Yesu fɛ' kyena, de fo-
oduduu dɔ ilaa i' wɔra ɔdan sa fo. Wu-
rubuaarɛ ɔ' sa fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ.

Pɔɔlo ɔwolɛ ɔbono ɔ ŋmarasɛ Bunge

Taatusi Mɔ

1 Taatusi dɛnsɛ, me ɔbono n gyɛ Wu-
rubuaarɛ gɛsun ɔwɔrabo de Yesu Kirisito
ɔsɔɔ mɔ ne n kya ŋmarasɛ ɔwolɛ baarɛ
mi-i sa fo faa. Fɛɛ gɛnɔɔbono fo nyi mɔ,
Kirisito gi sun me asa abono Wurubuaarɛ
gi tɔɔsɛ lɛɛ yɛɛ mɛ' son mɔ mɔ asɛ. O
sun me yɛɛ n' kpaa mɔmɔ de mɛ' nyɛ
sɔɔ Yesu gyi too de mɛ' nyɛ bii gɛsintin
gɛbono gɛ kya yɛgɛ nyamesɛ ɔ' selɛ
Wurubuaarɛ mɔ. 2 Mɛ nyɛ bii gɛsintin mɔ
mɔ, mɔmɔ-nwɔnsa gi laa nyɛ gyan yɛɛ
mɛ laa nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ
gɛkpaa-gɛkpaa. Wurubuaarɛ gi wolaa ka
yela lii ko-o gɛsɛ de gɛsɛ yɛɛ mɔ-asonbo
mɛ laa nyɛ ɔkyenaten mɔ asɛ gɛkpaa ne
Wurubuaarɛ mɛŋ kya kɛɛ abon. 3 Imɔso
owi ɔbono i gyɛ Wurubuaarɛ gɛlaarɛ mɔ,
ɔ lɛɛ ibono ɔ ka yela mɔ gɛwi tentegelen
mɔ-agyɛbi dɔ. O sun mɔ-adɛ ne mɛ naa
mɛ kya tɔgɛ gɛnen agyɛbi abono ilaa ma-a
sa asa. Gɛnen gɛsun mɔ ne Wurubuaarɛ,
aye-ɔmɔlɛgɛbo mɔ, gi kyu wɔra me-abaa
dɔ faa.
4 N kya ŋmarasɛ ɔwolɛ baarɛ n kya
sa fo, Taatusi. Yesu ɔkalan ɔbono aye
pɛwu a sɔɔ gyi mɔ so mɔ, fo bingiri fɛɛ
me-bi gbaa-gbaa. Aye-sɛ Wurubuaarɛ de
aye-ɔmɔlɛgɛbo Kirisito Yesu mɛ' sa fo so
gɛwɔnsa dɛnsɛ de mɛ' sa fo gisen yuuli.

*L*ɛɛ Yesu Asonbo Abelɛnsɛ Dɛnsɛ

5 Nɛ taa fo yɛgɛ yɛɛ fo' sii kyena
Keriiti gɛsinkpan so nno daa de fo' lɔrɔ ilaa
ibono a wɔra san mɔ logɛ de fo' lɛɛ Yesu
asonbo abelɛnsɛ sa ɔsowolɛ kamaasɛ fɛɛ
gɛnɔɔbono nɛ nyiile fo mɔ. 6 Ɔbelɛnsɛ
ɔbono fo laa lɛɛ mɔ, kerɛ yɛɛ ɔko mɛŋ
kya wu ilaa nyɛnyɛn iko mɔ-nyoro so tɔgɛ.
Imɔ ne n gyɛ yɛɛ i kaaborɛ ɔ' wɔra
ɔnyen ɔbono o sii de ɔkyii kolon. Mɔ-
biana mɛ sɔɔ Yesu gyi. Asa mɛ mɛŋ
sa mɛ' nu nbii mɔ so yɛɛ mɛ gyɛ nbii
nbono mɛŋ kya kyena gikpaara so, abɛɛ
mɛ gyɛ gisomaanu nbii. 7 Ɔbelɛnsɛ ɔbono
fo laa lɛɛ mɔ ne nan kerɛ Yesu asonbo
mɔ so sa mɔ. Imɔso i kaaborɛ ɔ' wɔra isa
ɔbono ɔko mɛŋ kya wu ilaa iko mɔ-nyoro
so tɔgɛ. Ɔŋ kya diirɛ mɔ-nyoro. Ɔŋ gyɛ
ɔbono ɔ kya kyu ginyadon belen-belen. Ɔŋ
gyɛ nta ɔboobo. Ɔŋ kya laarɛ gɛluu. Ɔŋ
gyɛ onsipara wura. 8 Ɔ' wɔra isa ɔbono
ɔ ti taalɛ keda asafo, ɔ kya laarɛ idɛnsɛ
giwɔra, ne o nyi ɔlaako. Ɔ' wɔra isa ɔbono
mɔ-gisen dɔ i boran, ɔ selɛ Wurubuaarɛ,
ne ɔ kya keda mɔ-nyoro de ɔŋ sa ɔ' wɔra
ilaa nyɛnyɛn. 9 Lɛɛ daa nyamesɛ ɔbono
ɔ bii Wurubuaarɛ gɛsintin agyɛbi abono
a nyiile asa ne ɔ dɛ amɔ dɔ ken-ken
mɔ. Ɔ dɛ gɛsintin mɔ dɔ gɛnen mɔ, ɔ
laa bii nyiile Yesu asonbo gɛsintin ɔkpa
so. Abono mɛ kya sɔɔ akyɔɔlɛ de aye-
anyiilebi mɔ kee mɔ, ɔ laa bii tɔgɛ tigi
ɔmɔ nfonoana mɛ kya fuɛ ɔkpa mɔ.
10 Gɛnen nyamesɛ baarɛ ɔnan ne fɛ
tiri yɛɛ ɔ' wɔra fɛye-ɔbelɛnsɛ. I lii fɛɛ
gisomaanu awura mɛ nyaakyɔ. Gɛtɔngɛ
giyan ne mɛ kya tɔngɛ ma-a penɛ asa.
Abono mɛ kya wɔra gɛnen gikyɔ mɔ ne
n gyɛ asa abono mɛ kya ka gyan Gyuda
awura nbara so mɔ. 11 I kaaborɛ mɛ' tii
mɔmɔ de mɛ mɛŋ' baa nyɛ ɔkpa nyiile asa
ilaa. Mɛ ti kyu ibono iŋ gyɛ inyiilesɛ mɔ
nyiile asa ne i biidɛ asa nten-ana dɔ pɛwu
lii ɔkpa dɛnsɛ mɔ dɔ kyu kpe mɔmɔ-
lɛɛ ɔkpa nyɛnyɛn mɔ dɔ. Aterenbi so ne
mɛ kya wɔra gɛnen. I gyɛ ipeeli ilaa sa
mɔmɔ. 12 Ɔnyen ɔko, mɔmɔ Keriiti gbaa-
gbaa nten obi, gi naa kyena wu mɔmɔ-ilaa
tɔgɛ yɛɛ,

"Owi kamaasɛ mɔ Keriiti awura mɛ gyɛ
daa abonbo,
mɛ dɛ daa fɛɛ ndonbuɛ
ne mɛ gyɛ awolegyɔbo de agyibelɛbo."

13 Ilaa ibono gɛnen ɔnyen baarɛ gi wu
tɔgɛ kyu lii mɔmɔ so gɛnen mɔ i gyɛ
gɛsintin. Imɔso pɛɛrɛ ansi tɔngɛ sa
Yesu asonbo abono mɛ bo nno mɔ de
mɛ' sɔɔ gɛsintin ilaa nyiilesɛ mɔ gyi.
14 Gyuda awura adedaabo abon itarɛ mɔ
de anyamesɛ-lɛɛ ilaa kyosɛ mɔ berɛ, mɛ
mɛŋ sa mɛ' kyu imɔ wɔra ilaa dɔ. Gɛnen
ilaa kyosɛ ibonoana i kya lii daa Gyuda
awura abono mɛ kya kine gɛsintin ɔkpa
mɔ asɛ.
15 Fɛ' nyingi yɛɛ asa abono mɔmɔ-
asen dɔ i fuuli mɔ sɛi mɛŋ kya kyɔlesɛ
mɔmɔ-Wurubuaarɛ ɔson. Abono, mɔ,
mɔmɔ-asen dɔ i bo gibiri ne mɛ mɛŋ bo
gisɔɔgyi sa Yesu mɔ berɛ, ilaa kamaasɛ i
kya kyɔlesɛ ɔmɔ. Ilaa nyɛnyɛn i wolaa i
bo mɔmɔ-amu dɔ daa. Mɛ kya wɔra ilaa

nyɛnyɛn, ne iŋ bo mɔmɔ ipeeli. 16 Mɛ kya
nyiile nyoro yɛɛ mɛ nyi Wurubuaarɛ yɛgɛ
mɔmɔ-ilaa wɔrasɛ mɔ i kya lɛɛ mɔmɔ-
abon gɛwi. Wurubuaarɛ kya kyo ɔmɔ-ilaa
wɔrasɛ. Mɛ bo gisomaanu ne mɛ maŋ taa
taalɛ wɔra ilaa dɛnsɛ iko gɛsinkpan so.

2

*Aye-G*ɛsintin Ilaa Nyiilesɛ

1 Fo berɛ, nyiile Yesu asonbo mɔ de
mɛ' wɔra daa ilaa ibono i laa kyena de
aye-gɛsintin ilaa nyiilesɛ mɔ. 2 Tɔgɛ sa
anyen abono mɛ ten ansi mɔmɔ dɔ mɔ
yɛɛ mɛ' wɔra asa abono mɔmɔ-nwɔnsa gi
dɛ. Mɛ' taalɛ mɔmɔ-nyoro. Asa mɛ' wu
mɔmɔ-gidebi de mɛ' kyu buubuu sa ɔmɔ.
Mɛ' ka gyan Yesu so de mɛ' laarɛ asa ilaa
de mɛ' nyɛ gisen ilaa kamaasɛ dɔ, fɛɛ
gɛnɔɔbono aye-ilaa nyiilesɛ i kya nyiile
mɔ. 3 Gɛnen kee ne, tɔgɛ sa akyiinyi abono
mɛ bo mɔmɔ dɔ mɔ yɛɛ mɛ' kyu gisen
dɛnsɛ de buubuu kyu kyena. Mɛ mɛŋ sa
mɛ' naa mɛ kya kuli asa abɛɛ mɛ' wɔra
asa abono nta ginun gi kya gyi ɔmɔ-amu.
Mɛ' nyiile abolonbu abono mɛ bo ɔmɔ dɔ
mɔ ilaa dɛnsɛ giwɔra. 4 Mɛ' nyiile ɔmɔ
de mɛ' laarɛ mɔmɔ-kuliana de mɔmɔ-
biana ilaa. 5 Mɛ' nyiile ɔmɔ de mɛ' taalɛ
mɔmɔ-nyoro, mɛŋ sa mɛ' wɔra ilaayan.
Mɛ' wɔra akyii denabo dɛnsɛ de mɛ' nu
mɔmɔ-kuliana gɛdɛ. Mɛ' wɔra gɛnen ilaa
dɛnsɛ idɛana pɛwu de mɔmɔ-akyenabi a
mɛŋ sa a' yɛgɛ ɔko ɔ' nyɛ ilaa nyɛnyɛn iko
tɔgɛ kyu lii Wurubuaarɛ ɔkalan mɔ so.

6 Adega mɔ mɔ, tɔgɛ sa ɔmɔ kee yɛɛ
mɛ' keda mɔmɔ-nyoro ilaa kamaasɛ dɔ.
7 Fo gbaa-gbaa mɔ wɔra idɛnsɛ de asa mɛ'
nyɛ wu kasɛ. Fo laa nyiile asa ilaa mɔ,
nyiile ilaa kamaasɛ lii fo-gisen dɔ. Gɛŋ kyu
sɛi seeli. 8 Agyɛbi abono fo laa tɔgɛ mɔ a'
wɔra agyɛbi abono asa mɛ maŋ sɔɔ amɔ
so akyɔɔlɛ. Wɔra ilaa idɛ pɛwu gɛnen de
i' wɔra aye-akyobo mɔ ipeeli gɛnɔɔbono
mɛ maŋ nyɛ ilaa nyɛnyɛn iko tɔgɛ kyu lii
aye so mɔ.

9 Abono mɛ tɛ awura asɛ mɔ, nyiile
ɔmɔ yɛɛ mɛ' nu mɔmɔ-wuraana gɛdɛ
ilaa kamaasɛ dɔ. Mɛ' wɔra ilaa ibono
i laa gyi mɔmɔ-wuraana ginsi. Mɛŋ sa
mɛ' tɔngɛ de mɔmɔ-wuraana 10 abɛɛ mɛ'
wɔra gɛbaawɔra. Mɛ' gyi gɛsintin sa
mɔmɔ-wuraana ilaa kamaasɛ dɔ. Mɛ'
kyena de mɔmɔ-wuraana kanpɛ de asa
mɛ' wu yɛɛ Wurubuaarɛ aye-ɔmɔlɛgɛbo
mɔ ilaa nyiilesɛ mɔ i boran.

11 I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ gɛwɔnsa
dɛnsɛ gɛbono ɔ kya sa aye so mɔ gɛ ti
lii gɛwi. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ o sun Kirisito
de ɔ' mɔlɛgɛ aye anyamesɛ pɛwu lii aye-
ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ. 12 Wurubuaarɛ
gɛwɔnsa dɛnsɛ gɛdɛ ne n kya yɛgɛ ne ɔ
kya bela aye. Ɔ kya nyiile aye yɛɛ a' taa ilaa
ibono mɔ Wurubuaarɛ kya kyo mɔ giwɔra
yɛgɛ de aŋ baa yɛgɛ gɛsinkpan gɛdɛ so
ilaa i' gyi aye-amu. A' yɛgɛ aye-ansi a' dɛ,
a' gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ, de a' selɛ
mɔ owi ɔbono a san a bo gɛsinkpan so
faa. 13 A tɛ gɛnen gɛkyena mɔ mɔ, aye-
nwɔnsa gi gyan gɛkaabono Yesu Kirisito
aye-gitɔbelɛ de aye-ɔmɔlɛgɛbo mɔ laa ba
gɛsinkpan so de mɔ-nyisigyi ɔ' lii gɛwi mɔ.
14 Mɔ Yesu gbaa-gbaa ne n kyu mɔ-nkpa
fuɛ sa aye ka gikɔ de ɔ' lɛɛ aye lii ilaa
nyɛnyɛn giwɔra pɛwu dɔ. O kyu mɔ-nkpa
fuɛ sa aye gɛnen de ɔ' lɔrɔ aye yela sa mɔ-
nyoro yɛɛ a' wɔra mɔ-wolɛ asonbo abono
mɔmɔ-asen a fuuli ne ilaa dɛnsɛ giwɔra
wolɛ ne n kpɛ i gyan mɔmɔ-ansi so mɔ.

15 Kyu ilaa ibono nɛ nyiile fo gɛrɛ
mɔ pɛwu nyiile Yesu asonbo mɔ. Kyu
gɛnsipɛɛrɛ tɔngɛ de mɔmɔ de fo' gya
mɔmɔ lii mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ.
Yelɛ fo-gɛbelɛnsɛ gɛbono fo kya gyi mɔ so
ken-ken. Gɛŋ sa fo' yɛgɛ de ɔko ɔ' kerɛ fo
ta.

3

*Ilaa D*ɛnsɛ Giwɔra

1 Nyingi Yesu asonbo mɔ yɛɛ mɛ' bara
mɔmɔ-nyoro gɛsɛ sa abɛyin abelɛnsɛ de
abono mɛ kya gyi gɛbelɛnsɛ ɔmɔ so
mɔ. Mɛ' nu mɔmɔ pɛwu gɛdɛ. Mɛ'
lɔrɔ mɔmɔ-nyoro kee sa ilaa dɛnsɛ ka-
maasɛ giwɔra. 2 Mɛ mɛŋ sa mɛ' tɔgɛ ilaa
nyɛnyɛn kyu lii ɔko so. Mɛŋ sa mɛ' laarɛ
laatɔngɛ. Mɛ' wɔra ilaa ibono i laa yuuli
asa asen mɔ. Mɛ' kpɛ mɛ dɛ buubuu mɛ
kya sa nyamesɛ kamaasɛ.

3 Aye abono a kya ka gyan Yesu so mɔ a'
kerɛ de a' wɔra idɛnsɛ ibonoana nɛ kaala
faa. I kya nyiile yɛɛ owi ɔko dɔ kee mɔ,
pɛi de a' lɔɔ sɔɔ Yesu gyi mɔ, nkana aye
kee a mɛŋ nyi ɔlaako, a wɔra gisomaanu,
ne asa mɛ nyɛ aye penɛ. Ilaa kpɛi-kpɛi i

gyi aye-amu, aŋ taalɛ taa imɔ yɛgɛ. A naa a
kya sa nwɔnsa nyɛnyɛn aye-nanboana so,
ne mɔmɔ-ilaa i kya wɔra aye gɛlaaloo. A
kya yɛgɛ asa mɛ kya kyo aye, ne aye kee a
kya kyo abara.
4 A bo ilaa nyɛnyɛn idɛana gɛnen gbaa
mɔ,
aye-ɔmɔlɛgɛbo Wurubuaarɛ gi dabɔlɛ lɛɛ
mɔ-gidɛnsɛ de mɔ-gɛsalaarɛ mɔ
gɛwi nyiile aye.
5 I mɛŋ gyɛ aye-ilaa dɛnsɛ giwɔra so ne
Wurubuaarɛ gi mɔlɛgɛ aye.
Mɔ-gitolon mɔ so ne ɔ mɔlɛgɛ aye
Yesu asonbo mɔ gɛnen.
Gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi mɔlɛgɛ aye
mɔ ne n gyɛ yɛɛ
mɔ-Oduduu mɔ gi gyere aye ne aye-
asen dɔ i fuuli.
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi baa lɔrɔ ko-
rogɛ aye
ne ɔ yɛgɛ a nyɛ gɛkyena pobɔrɔ fɛɛ
Wurubuaarɛ asɛ lɛɛ mɔ ɔnan.
6 Kyu naa de aye-ɔmɔlɛgɛbo Yesu Kirisito
so mɔ,
Wurubuaarɛ gi kyu mɔ-Oduduu mɔ
kyɛɛgɛ bun aye so.
7 Ɔ kya sa aye so gɛwɔnsa dɛnsɛ so mɔ,
o kyu aye yɛɛ aye-asen dɔ i boran sa
mɔ.
Imɔso aye-ansi a san a gyan yɛɛ a laa
nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ
gɛkpaa
fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ wolaa baala yela sa
mɔ-asonbo mɔ.
8 Gɛnen ilaa nyiilesɛ idɛ i gyɛ ilaa
paawɔrasɛ. Imɔso n kya laarɛ fɛɛ fo'
kyu gɛnsipɛɛrɛ nyiile abono mɛ ka gyan
Wurubuaarɛ so mɔ de idɛnsɛ giwɔra ne
mɛ' kyu gyan mɔmɔ-ansi so. Gɛnen ilaa
nyiilesɛ idɛ i boran ne i kya kpaa nyamesɛ.
9 Akyɔlɛ gyaga de nsingyi gyaga kyu
lii adedaabo ilaa gigyan so gigyan so, de
laatɔngɛ, de ibiidɛ kyu lii Wurubuaarɛ
nbara mɔ so mɔ berɛ, gɛŋ sa fo' tu sindi
imɔ ibonoana. I mɛŋ boran ne iŋ kya kpaa
nyamesɛ. 10 Nyamesɛ ɔbono ɔ dɛ anyiilebi
kpɛi ne ɔ kya laarɛ asa mɛ' nu mɔ asɛ
mɔ, ka mɔ yɛɛ ɔ' yɛgɛ imɔ. Fo ka sa mɔ
gɛnen giko, ginyɔsɛ ne ɔŋ yɛgɛ mɔ, fo-rɛ
mɔ nsana i' tɛɛ. 11 Bii yɛɛ gɛnen nyamesɛ
ɔbono ɔnan mɛŋ kya kyule tɔgɛ gɛsintin.
Ɔ naa daa ɔkpa nyɛnyɛn so yɛgɛ mɔ gbaa-
gbaa nyi yɛɛ iŋ boran.

*Agy*ɛbi Laalaalogɛ

12 Nengyene nɛ sun Atemasɛ abɛɛ
Tikakusɛ fo asɛ mɔ, ɔ ba mɔ, wɔra ilaa
kamaasɛ ibono fo laa taalɛ mɔ de fo' kpaa
gyangara me Nikopoli ɔsowolɛ so. Nɛ sa
gɛwɔnsa yɛɛ nno ne nan kpaa kyena sige
awo aberɛ dɔ. 13 Wɔra ilaa ibono ɔkara fo
laa taalɛ mɔ kyu kpaa Seenasɛ, ɔbono ɔ
gyɛ lɔya mɔ, de Apolosɛ de mɛ' nyɛ ilaa
kamaasɛ ibono i laa tiri ɔmɔ ɔkpa ɔbono
mɛ laa kpe mɔ. 14 I kaaborɛ aye-nanboana
Kirisito asonbo mɔ mɛ' bii gɛnɔɔbono mɛ
laa keda ilaa dɛnsɛ giwɔra dɔ de i' kpaa asa
abono ilaa i tiri ɔmɔ mɔ de iŋ sa i' ba yɛɛ
mɔmɔ-gɛkyena gɛŋ kya kpaa asa.
15 Nɛ sin gɛrɛ. Ɔkamaasɛ ɔbono ɔ bo me
asɛ gɛrɛ mɔ yɛɛ n' faala fo. Faala abono
pɛwu aye-rɛ ɔmɔ a bo gisɔɔgyi kolon ne
mɛ kya laarɛ aye-ilaa mɔ. Wurubuaarɛ ɔ'
sa fɛye pɛwu so gɛwɔnsa dɛnsɛ.

Pɔɔlo ɔwolɛ ɔbono ɔ ŋmarasɛ Bunge

Filimon Mɔ

1 Filimon dɛnsɛ, me Pɔɔlo ɔbono
Kirisito Yesu ɔson mɔ gɛsun so ne mɛ tii
me de obu mɔ ne n kya ŋmarasɛ fo ɔwolɛ
baarɛ.
Aye-nanbo laarɛsɛ, Timoti ɔbono me-rɛ
mɔ a bo Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ, a kya faala
fo ɔbono aye-rɛ fo a kya wɔra Yesu ɔson
mɔ gɛsun mɔ. 2 A kya faala Afiya, ɔbono ɔ
gyɛ aye-nanbo Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ de
Akipusɛ, ɔbono aye-rɛ mɔ a pɛɛrɛ ansi
wɔra Wurubuaarɛ ɔson mɔ gɛsun dabɔlɛ
mɔ. A kya faala Yesu asonbo gikpen gibono
mɛ kya gyan' fo-gɛten' dɔ mɔ. 3 Aye-
sɛ Wurubuaarɛ de aye-Wura Yesu Kirisito
mɛ' sa fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ de mɛ' sa
fɛye gisen yuuli.

*Fo-Ilaa D*ɛnsɛ Giwɔra I Kya Keda Nyoro

4 Filimon, n kya nyingi fo me-ndalaa dɔ
mɔ, n kya faala me-Wura Wurubuaarɛ owi
kamaasɛ. 5 I kya nyiile yɛɛ n kya nu fo-
gɛsalaarɛ gɛbono fo bo sa Yesu asonbo mɔ
pɛwu de gikagyan gibono fo kya ka gyan
Wura Yesu so mɔ. 6 Kyu naa de aye-rɛ fo-
gikagyan gibono so mɔ, a nyɛ gɛnɔ kolon.
N kya dalaa yɛɛ gɛnen gɛnɔ kolon mɔ i
laa yɛgɛ a' bii ilaa dɛnsɛ ibono pɛwu a
kya nyɛ aye-gɛkyena dɔ kyu naa de aye-rɛ
Yesu Kirisito ginyamesɛ kolon mɔ so mɔ.
7 Gɛnɔɔbono fo kya laarɛ Yesu asonbo mɔ
ilaa mɔ i kya yɛgɛ mɔmɔ-asen a kya kyena
mɔmɔ gɛten kolon. Lii gɛnen so mɔ i wɔra
me ɔkon ne i keda me-nyoro.

*N Kya Kol*ɛ Fo N Kya Sa Onɛsimosɛ

8 Me-kyɛmenɛ, n kya laarɛ n' kolɛ fo ilaa
iko. I bo no yɛɛ kyu naa de Kirisito so mɔ
nkana n bo ɔkpa de n' nyise fo yɛɛ ilaa idɛ
abɛɛ idɛ ne i kaaborɛ fo' wɔra. 9 Gɛlaarɛ'
gɛbono gɛ bo me-rɛ fo nsana so mɔ, meŋ
kya laarɛ n' wɔra gɛnen. Imɔso n kya laarɛ
n' kolɛ fo daa. Me, Pɔɔlo ɔbono nɛ belɛ ne
nperɛ mɛ keda me tii de obu Kirisito Yesu
gɛsun mɔ so mɔ, 10 me ne n kya kolɛ fo n
kya sa Onɛsimosɛ, ɔbono nɛ baa wɔra fɛɛ
mɔ-sɛ owi ɔbono n tii de obu faa.
11 Nɛ wu yɛɛ nkana ɔŋ baa wɔra agyan
sa fo. Imɔ idɛ kon berɛ mɔ, ɔ bo agyan sa
me-rɛ fo kpini. 12 Imɔso n kya kiiri mɔ n
kya bara fo. Me-ginsi ne. 13 Naafo nɛ nyɛ
mɔ, ɔmɛn sii me asɛ gɛrɛ. Yesu ɔkalan
konkonsɛ mɔ gitɔgɛ so ne mɛ keda me tii
de obu faa mɔ, naafo Onɛsimosɛ bo me asɛ
gɛkpaa mɔ ɔ laa nyɛ yelɛ fo-giyaa dɔ ɔ
kya son me. 14 Nɛ kii kerɛ mɔ, meŋ laarɛ
yɛɛ n' yɛgɛ o' sii me asɛ gɛrɛ owi ɔbono
meŋ ti nu sɛi lii fo asɛ mɔ. N kya laarɛ fɛɛ
fo-gidɛnsɛ gi' lii daa fo gbaa-gbaa gisen dɔ,
de iŋ sa i' ba yɛɛ me ne n nyise fo bun abɔli
so.
15 Foŋbii mɔ, ibono Onɛsimosɛ gi koso fo
asɛ gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ ilaa wɔrasɛ ne
i gyɛ. Foŋbii ɔ koso ŋmaraa daa de ɔ' nyɛ
kii baa loo fo-gibaa gɛkpaa-gɛkpaa. 16 Idɛ
berɛ, iŋ baa i gyɛ gɛbide wolɛ ne ɔ gyɛ
sa fo. O bingiri fɛɛ fo-tedɛ laarɛsɛ. Mɔ-
ilaa i loo me-gisen dɔ gɛsintin so, ne n' nyi
ibono mɔ-ilaa i laa loo fo-gisen dɔ don me-
lɛɛ idɛ gbaa. I lii fɛɛ gɛnɔɔbono nkana ɔ
kya son fo anyamesɛ gɛkyena dɔ mɔ, fo-rɛ
mɔ fɛ laa kii nyɛ dabɔlɛ Yesu ɔson mɔ dɔ
kee.
17 Imɔso nengyene fo nyi yɛɛ n gyɛ fo-
nanbo Yesu gɛsun mɔ dɔ mɔ, kii sɔɔ mɔ
kyena fo-gɛten' dɔ de fo' keda mɔ fɛɛ me
ne fo dɛ gɛnen. 18 Nengyene fɛɛ ɔ wɔra
fo ilaa nyɛnyɛn iko abɛɛ ɔ dɛ fo gikɔ giko
mɔ, kyu imɔ yɛɛ me ne n dɛ fo gikɔ gɛnen.
19 Me, Pɔɔlo, n dɛ me gbaa-gbaa me-gibaa
n kya ŋmarasɛ imɔ idɛ so ɔwolɛ mi-i sa fo
yɛɛ nan ka gɛnen gikɔ mɔ sa fo. Nɛ tɔgɛ
gɛnen faa, meŋ kya laarɛ de n' tɔgɛ tigi fo
yɛɛ fo mɔ, fo dɛ me gikɔ ɔkpa ɔko so. Gikɔ
mɔ ne n gyɛ ibono nɛ nyiile fo Yesu ilaa ne
fo laa nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ faa.
20 Me-nanbo, kyu lii aye-Wura Yesu
Kirisito so mɔ, fo-o fo mɔ kii sɔɔ
Onɛsimosɛ sa me de i' wɔra fɛɛ me kee
nɛ baa nyɛ agyan lii fo asɛ ne. Kyu lii
Kirisito so mɔ, yɛgɛ me-gisen gi' tɔrɔ me.
21 N kya ŋmarasɛ fo ɔwolɛ baarɛ faa, n
nyi me-gisen dɔ yɛɛ fo laa wɔra ilaa ibono
n kya laarɛ mɔ sa me. N nyi ibono fo laa
wɔra imɔ de i' don ibono nɛ tɔgɛ faa gbaa.
22 Me-gɛwɔnsa gɛ gyan yɛɛ Wu-
rubuaarɛ laa nu fo-rɛ fo-nanboana ndalaa
de mɛ' tigi me lii obu ɔbono n tii faa dɔ.
Imɔso lɔrɔ obu yela me.

*Afaala Laalaalog*ɛ

23 Nɛ sin gɛrɛ. Epafirasɛ ɔbono me-rɛ
mɔ a tii de obu Kirisito Yesu gɛsun mɔ so
mɔ kya faala fo. 24 Maako, Arisetaakusɛ,

Deemasɛ, de Luka, me-nanboana abono me-rɛ ɔmɔ a kya wɔra Yesu gɛsun mɔ kee mɛ kya faala fo.

25 Aye-Wura Yesu Kirisito ɔ' sa fo so gɛwɔnsa dɛnsɛ de fo-oduduu dɔ ilaa i' wɔra ɔdan sa fo.

I gyɛ me,
Pɔɔlo

Hiiburu Awura Ɔwolɛ

*Wurubuaar*ɛ Mɔ-Bi Mɔ Gi Don Wurubuaarɛ Dɔ Isɔɔ

1 Dedaa mɔ i bo no i bo no mɔ, Wurubuaarɛ kya baa tɔngɛ sa aye-naanaana.
Ɔ naa de mɔ-ikalan atɔgɛbo mɔ so, ne ɔ
yɛgɛ mɛ kyu ikpa kpɛi-kpɛi so tɔngɛ sa
mɔmɔ. 2 Nkɛ laalaalogɛ ndɛ dɔ berɛ mɔ,
Wurubuaarɛ gi san naa daa de mɔ-bi mɔ so
tɔngɛ sa aye. Kyu naa de mɔ-bi mɔ so ne
ɔ lɛɛ soso de gɛsɛ de ilaa kamaasɛ ibono
i bo no mɔ, ne mɔ ne Wurubuaarɛ gi lɛɛ
yɛɛ ilaa kamaasɛ i' wɔra mɔ-lɛɛ. 3 Mɔ-rɛ
Wurubuaarɛ mɛ gyɛ daa gidebi kolon; ne
mɔ ne n kya lɛɛ Wurubuaarɛ nyisigyi gɛwi
nyiile. Mɔ-gigyɛbi ɔlon belɛ dɔ ne ɔ kpɛ
ɔ dɛ ɔ kya kerɛ ilaa kamaasɛ so. Mɔ ne
n kpaarɛ anyamesɛ ilaa nyɛnyɛn fuɛ sa
mɔmɔ. Ɔ wɔra gɛnen ta mɔ, o kpe ɔ tɛ
Wurubuaarɛ ɔbono ɔ gyɛ Gitɔbelɛ mɔ
asɛ, ɔ kya gyi gɛwura soso nno.

4 Imɔso Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ gi baa
don Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ gbaa bun. Gɛnen
kee ne ginyen gibono Wurubuaarɛ gi sa mɔ
mɔ gi don Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɔ-lɛɛ.
5 Anɛ ne Wurubuaarɛ gi ti tɔgɛ sa yɛɛ,
"Fo ne n gyɛ me-bi. Ndɛ nɛ wɔra fo-sɛ"?
Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɔ dɔ ɔko abɛɛ?
Kuaa, mɔ-bi mɔ nkon ne ɔ tɔgɛ gɛnen ilaa
idɛ sa. Wurubuaarɛ gi kii tɔgɛ yɛɛ,
"Nan wɔra mɔ-sɛ, ne mɔ, mɔ, laa wɔra
me-bi."
6 Gɛnen kee ne owi ɔbono Wurubuaarɛ
kya laarɛ de o' sun mɔ-gisen dɔ obi mɔ
gɛsinkpan so mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ,
"Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɔ pɛwu
mɛ' ŋmii de mɛ' son mɔ."
7 Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ i tɔgɛ kyu lii
Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɔ so yɛɛ,
"Wurubuaarɛ kya yɛgɛ mɔ-isɔɔ
abono mɛ kya son mɔ mɔ
mɛ' wɔra fɛɛ afuu de ɔgya
awulewule."
8 Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa mɔ-bi mɔ, mɔ,
yɛɛ,
"O Wurubuaarɛ,
fo-gɛwuragyi gɛ maŋ ta ɔkara
gɛkaako kpa-a.
Gɛsintin ne fo dɛ fi-i kerɛ fo-adɛ so.
9 Fo kya laarɛ daa gɛsintin gigyi.
Ilaa nyɛnyɛn giwɔra berɛ i gyɛ fo-ilaa
kyosɛ.
Gɛnen so ne me, fo-Wurubuaarɛ,
nɛ yɛgɛ i wɔra fo-gisen dɔ ɔkon.
Nɛ yuule fo de fo' gyi gɛbelɛnsɛ fo-
nanboana so."
10 Wurubuaarɛ gi kii tɔgɛ sa mɔ yɛɛ,
"Fo gyɛ Wura. Kpɛ kyu lii gɛsɛ de gɛsɛ
mɔ,
fo ne n lɛɛ gɛsinkpan, ne fo ne n lɛɛ
soso
de ibono i bo imɔ dɔ mɔ pɛwu.
I gyɛ daa fo-gɛsun wɔrasɛ.
11 Soso de gɛsɛ pɛwu i laa baa wɔra idedaa
de i' nyida fɛɛ akuru
de i' ta ɔkara.
Fo berɛ fo laa kpɛ fo bo no gɛkpaa-gɛkpaa.
12 Fo laa koola soso de gɛsɛ pɛwu gyan' de
fo' too imɔ fuɛ
de fo' kyu ipobɔrɔ baa yii giyaa
fɛɛ gɛnɔɔbono akuru a kya wɔra apanan
ne mɛ kya too amɔ fuɛ
de mɛ' kyu apobɔrɔ yii giyaa mɔ.
Fo berɛ, fo maŋ kyɛɛgɛ.
Gɛnɔɔbono fo dɛ mɔ,
gɛnen ne fo laa kpɛ fo dɛ,
ne fo maŋ wu' gɛkaako kpa-a."
13 Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa mɔ-bi mɔ yɛɛ,
"Baa kyena me-gibaa gyisɛ so de me-rɛ fo
a' gyi gɛwura
de n' yɛgɛ fo' kyise fo-akyobo de fo-
ayaa."
Gɛkaako Wurubuaarɛ mɛŋ tɔgɛ gɛnen
ilaa idɛ ɔnan sa Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɔ
ɔko-rɛ ɔko. 14 Mɔmɔ pɛwu berɛ, mɛ
gyɛ daa afuu so asa abono mɛ kya son
Wurubuaarɛ. Ɔ kya keda ɔmɔ sun yɛɛ
mɛ' baa kpaa asa abono mɛ laa nyɛ mɔ
Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ de mɛ' kyena mɔ
asɛ mɔ.

2

*A L*ɛɛ Ansi Yɛgɛ Wurubuaarɛ Amɔlɛgɛ
Mɔ, A Maŋ Lii Mɔ-Gisobiidɛ Dɔ

1 Ilaa idɛ pɛwu so mɔ, i kaaborɛ a'
kyu aniya de a' yɛgɛ ilaa ibono a nu lii
Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ asɛ mɔ i' loo aye-
aso dɔ don Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ-lɛɛ mɔ
a nu mɔ. A nu Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ
asɛ mɔ, i maŋ nyɛ kyɛɛgɛ aye-nwɔnsa
lii mɔ-ɔkalan mɔ so. 2 Wurubuaarɛ dɔ
isɔɔ mɔ mɛ nyɛ kyu Wurubuaarɛ ɔkalan
kyu sa aye-naanaana adedaabo mɔ mɔ, i
mɛŋ sa de mɛ' lɛɛ ansi yɛgɛ gɛnen ɔkalan

mɔ. Ɔbono ɔ wɔra gisomaanu ne ɔ mɛŋ
wɔra ɔkalan mɔ ilaa wɔrasɛ mɔ kya nyɛ
imɔ so gisobiidɛ gibono gi kaaborɛ mɔ
mɔ. 3 Ne aye abono mɔ a nyɛ Wurubuaarɛ
mɔ-bi mɔ ɔkalan kyu lii mɔ-amɔlɛgɛ mɔ
so faa mɔ de-e? Nengyene a lɛɛ ansi
yɛgɛ gɛnen amɔlɛgɛ belɛ abono mɔ, aye
ne nan lii Wurubuaarɛ gisobiidɛ mɔ dɔ?
Wurubuaarɛ mɔ-bi, aye-Wura mɔ, ne n
daa gitɔgɛ gɛnen amɔlɛgɛ adɛ so ilaa.
Ne asa abono mɛ nu imɔ de mɔmɔ-aso
mɔ mɛ buu gɛnen amɔlɛgɛ ɔkalan baarɛ
ilaa sa aye imɔ-ɔkpa so de a' nyɛ bii yɛɛ i
gyɛ gɛsintin. 4 Wurubuaarɛ kee gi nyise
imɔ so gibaa. I kya nyiile yɛɛ ɔ yɛgɛ
asa abono mɛ sɔɔ gyi mɔ mɛ wɔra ilaa
ibono i lɛɛ mɔ-bi mɔ ɔlon mɔ gɛwi nyiile.
Imɔ ne n gyɛ yɛɛ mɛ wɔra ilaa gbaa'gbaa
de amunale ilaa de ilaa kpɛi-kpɛi ibono
nkana nyamesɛ maŋ taalɛ wɔra mɔ-gibaa
so mɔ. O kii yɛgɛ mɔ-Oduduu mɔ gi kyu
nsun kpɛi-kpɛi sa mɔmɔ gɛnɔɔbono mɔ
Wurubuaarɛ kya laarɛ mɔ.

Yesu Gi Bingiri Nyamesɛ Fɛɛ Aye

5 Fɛɛ gɛnɔɔbono a tɔgɛ kyon mɔ, Wu-
rubuaarɛ mɔ-bi mɔ gi don Wurubuaarɛ
dɔ isɔɔ mɔ. I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ
mɛŋ lɛɛ mɔ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɔ yɛɛ
mɛ' kerɛ gɛkyena pobɔrɔ gɛbono a tɔgɛ
gɛmɔ ilaa faa so. 6 Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ
i wolaa lɛɛ nyiile aye gɛnen. I bo nno yɛɛ,
"Wurubuaarɛ, nyamesɛ gyɛ menɛ sa fo ne
fo kya kerɛ mɔ so gɛnen?
7 Fo yɛgɛ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɛ kpɛ
don mɔ daa ŋmaraa pii faa.
Fo yuule mɔ kyu nyisigyi de buubuu kyu sa
mɔ,
ne fo yɛgɛ ilaa kamaasɛ i' bara imɔ-
nyoro gɛsɛ sa mɔ."
8 Wurubuaarɛ yɛɛ ilaa kamaasɛ i' bara
imɔ-nyoro gɛsɛ sa nyamesɛ. Gɛnen so
mɔ, sɛi maŋ baa san ibono Wurubuaarɛ
mɛŋ tɔgɛ yɛɛ i' bara imɔ-nyoro gɛsɛ sa
mɔ. Gɛnɔɔbono i dɛ faa mɔ, iŋ gyɛ ilaa
kamaasɛ ne n ti bara imɔ-nyoro gɛsɛ sa
nyamesɛ. 9 Yesu ilaa ne a kya wu yɛɛ i
kyena de Wurubuaarɛ ilaa tɔgɛsɛ idɛ. I
kya nyiile yɛɛ owi ɔko dɔ mɔ Wurubuaarɛ
gi yɛgɛ mɔ-isɔɔ mɔ mɛ baa don mɔ-
bi Yesu ŋmaraa. Wurubuaarɛ gi yɛgɛ
mɔ-bi mɔ gi baa wu' awɔrɔfɔɔ lɛwu sa
anyamesɛ. Imɔso Wurubuaarɛ gi yuule
mɔ-bi mɔ, ne o kyu mɔ-nyisigyi de mɔ-
buubuu kiiri sa mɔ. Wurubuaarɛ kya sa
aye anyamesɛ so gɛwɔnsa dɛnsɛ. Imɔso
ne ɔ yɛgɛ mɔ-bi mɔ gi wu' sa nyamesɛ ka-
maasɛ. 10 Wurubuaarɛ so ne ilaa kamaasɛ
i bo no faa, ne mɔ kee ne ilaa kamaasɛ i
bo no sa. Ɔ kya laarɛ yɛɛ aye anyamesɛ
sakyɔ a' wɔra mɔ-biana gɛsintin de a' nyɛ
nyisigyi. Imɔso ɔ yɛgɛ Yesu gi gyangbara
lɔrɔ ɔkpa sa aye de a' nyɛ mɔ-amɔlɛgɛ. Ɔ
yɛgɛ Yesu gi wu awɔrɔfɔɔ de ɔ' nyɛ wɔra
mɔ Wurubuaarɛ gisen dɔ ilaa idɛ kpaa
logɛ. 11 Aye abono Yesu kya lɔrɔ aye ɔ kya
yela ɔ kya sa mɔ-sɛ mɔ, aye-rɛ mɔ pɛwu a
gyɛ daa ɔsɛ kolon. Imɔso ne Yesu kya terɛ
aye gɛnen asa abono yɛɛ mɔ-tedɛana ne
iŋ bo mɔ ipeeli mɔ. 12 Yesu gi tɔgɛ yɛɛ,
"O, Wurubuaarɛ, nan tɔgɛ fo-ilaa sa me-
tedɛana.
Nan lɛɛ fo-ginyen de n' bii ilon yen fo
sansana."
13 O kii tɔgɛ yɛɛ,
"Nan ka gyan' Wurubuaarɛ so."
Ne o kii tɔgɛ kee yɛɛ,
"Me-rɛ nbii nbono Wurubuaarɛ gi sa me
mɔ ne."
14 Ibono nbii mɔ mɛ gyɛ daa anyamesɛ
so mɔ, mɔ Yesu kee gi baa bingiri nyamesɛ
de mɔ-rɛ mɔmɔ mɛ' wɔra oyuduu kolon.
Ɔ baa bingiri nyamesɛ, ne o' wu' de ɔ'
nyɛ mɔɔ ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ
gibɔrɔ gibono ɔ bo ne ɔ kya yɛgɛ asa mɛ
kya wu' mɔ. 15 Imɔso abono pɛwu nkana
mɛ selɛ lɛwu ne lɛwu nwɔnsa ne n gyi
mɔmɔ-amu mɔmɔ-gɛkyena dɔ pɛwu mɔ,
Yesu gi baa mɔlɛgɛ mɔmɔ lii gɛnen gifuu
gibono dɔ. 16 Ɔkamaasɛ nyi yɛɛ i mɛŋ gyɛ
Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ ne Yesu gi baa kpaa.
Ɔ baa kpaa daa Aberaham anaanabi.
17 Imɔso i tiri yɛɛ Yesu ɔ' baa bingiri
fɛɛ mɔ-tedɛana oyuduu ɔkpa kamaasɛ so.
Imɔ ne nan yɛgɛ ne ɔ laa nyɛ wɔra
Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo gɛmu ɔbono ɔ
bo gitolon de gɛsintin mɔ. Ɔ laa kpaarɛ
asa ilaa nyɛnyɛn fuɛ de Wurubuaarɛ ɔ'
nyɛ kyu kyɛɛ mɔmɔ. 18 Ilaa nyɛnyɛn
pɛwu gɛmu mɔ gi soo Yesu idoo, ne ɔ mɛŋ
nyɛ mɔ. Yesu gi wu awɔrɔfɔɔ gɛnen idoo
ibono dɔ so mɔ, o nyi gɛnɔɔbono i dɛ sa
anyamesɛ. Imɔso ɔ bo ɔlon de ɔ' kpaa
abono ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ kya
soo mɔmɔ idoo mɔ kee de mɛŋ sa mɛ' tɔrɔ
idoo mɔ dɔ.

3

Yesu Nyisigyi Gi Don Mosisi-Lɛɛ

1 Me-nanboana Yesu asonbo, Wu-
rubuaarɛ gi lɔrɔ aye yela sa mɔ-nyoro.
Ɔ tɔgɛ aye-rɛ fɛye pɛwu yɛɛ a' kyu aye-
nyoro sa mɔ de a' nyɛ kyena mɔ asɛ.
Imɔso fɛ' kyu fɛye-nwɔnsa gyan' Yesu so.
Mɔ ne Wurubuaarɛ gi sun anyamesɛ asɛ.
Mɔ so ne a ka gyan ne a kya tɔgɛ yɛɛ ɔ gyɛ
Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo gɛmu sa aye
mɔ. 2 A' kyu Yesu kɛserɛ de Mosisi de a'
kerɛ. Yesu gi gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ
ɔbono ɔ lɛɛ mɔ sun aye anyamesɛ asɛ
mɔ. Mosisi kee gi gyi gɛsintin mɔ-gɛkyena
dɔ ne ɔ kpaa Wurubuaarɛ adɛ. 3 Buubuu
ɔbono i kaaborɛ asa mɛ' kyu sa Yesu mɔ
gi don Mosisi-lɛɛ mɔ gbaa bun. I dɛ daa
fɛɛ gɛnɔɔbono nyamesɛ kya yii gɛten ne
ɔ bo nyisigyi don abono mɛ tɛ mɔ-gɛten
mɔ dɔ mɔ. 4 Gɛten' kamaasɛ gɛ bo no mɔ,
ɔko ne n yii gɛmɔ. Ilaa kamaasɛ ɔpɔrɔbo,
mɔ, ne n gyɛ Wurubuaarɛ. 5 Mosisi gi
wɔra Wurubuaarɛ gɛsun ɔwɔrabo ne o
kyu gɛsintin wɔra mɔ-gɛsun ne i kpaa
Wurubuaarɛ adɛ pɛwu. Mosisi ilaa wɔrasɛ
i wɔra sinkaala sa ilaa ibono Wurubuaarɛ
laa baa lɛɛ nyiile gɛkaako Mosisi lɛwu
gɛmara mɔ. 6 Yesu Kirisito berɛ gyɛ
daa Wurubuaarɛ mɔ-bi ne o kyu gɛsintin
kyu kerɛ Wurubuaarɛ adɛ mɔ so fɛɛ
gɛnɔɔbono obi kya kerɛ mɔ-sɛ gɛten so
mɔ.

*Ɔko Ɔŋ Sa Ɔ' Y*ɛgɛ Mɔ-Nwɔnsa Gi' Lii Wurubuaarɛ So

Gɛnɔɔbono a kya da otu kyu aye-ansi
gyan' Yesu Kirisito so de ɔkon kyu i kya kpe
faa mɔ, gɛnen gɛten' gɛbono Yesu kya kerɛ
gɛmɔ so sa Wurubuaarɛ mɔ, aye ne n gyɛ
gɛmɔ dɔ asa. 7 Imɔso fɛ' nu ilaa ibono
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi tɔgɛ mɔ. Ɔ
tɔgɛ yɛɛ,
"Ndɛ fɛ nu Wurubuaarɛ gigyɛbi' mɔ,
8 fɛ mɛŋ sa fɛ' wɔra gisoɔlon fɛɛ
fɛye-naanaana lɛɛ mɔ.
Aberɛ abono fɛye-naanaana mɛ bo gipen
mɔ dɔ mɔ
aberɛ ako dɔ mɔ mɛ kerɛ me, Wu-
rubuaarɛ, ansi dɔ
ne mɛ soo me idoo kerɛ.
9 Nsi ikue-inyɔ pɛwu dɔ mɔ mɛ wu me-
gɛsun belɛ
gɛbono nɛ wɔra sa mɔmɔ mɔ,
yɛgɛ mɛ kpɛ san mɛ kya kuu me-
gɛnɔ.
10 Gɛnen so mɔ, nɛ kyu ginyadon wɔra
gɛnen gikpen gibono,
ne nɛ tɔgɛ kyu lii mɔmɔ so yɛɛ,
'Owi kamaasɛ dɔ mɔ, asa adɛ mɛ kya
kerɛ ansi
mɛ kya lɛɛ mɔmɔ-nwɔnsa ma-a lii
me so.
Mɛ kine, mɛ mɛŋ bii me-lɛɛ ikpa mɔ.'
11 Nɛ kyu ginyadon de mɔmɔ, ne nɛ tɔgɛ
nnɔ wɔra mɔmɔ yɛɛ
nkyoola nbono me yɛɛ nan kyu sa mɔmɔ
mɔ
maŋ baa kyu sa mɔmɔ gɛkaako
kpa-a."
12 Imɔso, me-nanboana Yesu asonbo,
fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so dɔɔdan. Fɛye dɔ
ɔko-rɛ ɔko ɔ mɛŋ sa o' kyu nwɔnsa
nyɛnyɛn abɛɛ akyɔɔlɛ nwɔnsa de i' ba
yɛɛ mɔ-nwɔnsa gi lii Wurubuaarɛ so. Mɔ
ne n gyɛ ɔbono ɔ bo no gɛkpaa-gɛkpaa
mɔ. 13 Gɛkɛ kamaasɛ mɔ, i kpɛ nyɛ wɔra
yɛɛ gɛkɛ dee, fɛ' kpɛ fɛ kya ka abara
owi ɔbono fɛ san fɛ kya nu Wurubuaarɛ
agyɛbi mɔ de ilaa iko i mɛŋ sa i' nyɛ penɛ
fɛye de fɛ' wɔra ansiɔlon de Wurubuaarɛ.
14 Nengyene a taalɛ ka gyan Kirisito so kpaa
lii fɛɛ gɛnɔɔbono a yii gɛsɛ faa mɔ, aye-rɛ
mɔ a laa kyena de mɔ-ilaa kamaasɛ ibono
ɔ bo mɔ i' wɔra aye-lɛɛ kee. 15 Gɛnen so
ne i wolaa tɔgɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ
yɛɛ,
"Ndɛ fɛ nu Wurubuaarɛ gigyɛbi' mɔ,
fɛ' mɛŋ sa fɛ' wɔra gisoɔlon
fɛɛ gɛnɔɔbono fɛye-nanaana mɛ
wɔra gisomaanu sa Wurubuaarɛ
mɔ."
16 Anɛana ne n nu Wurubuaarɛ agyɛbi
mɔ ne mɛ wɔra gisomaanu de mɔ mɔ?
I mɛŋ gyɛ mɔmɔ abono aye-naana Mo-
sisi gi gyangbara sa ɔmɔ lii Igyipiti mɔ?
17 Anɛana ne Wurubuaarɛ gi kyu ginyadon
wɔra nsi ikue-inyɔ mɔ daa? I mɛŋ gyɛ
asa abono mɛ wɔra ilaa nyɛnyɛn ne Wu-
rubuaarɛ gi yɛgɛ mɛ wu' gipen mɔ dɔ
mɔ? 18 Wurubuaarɛ gi kyu ginyadon ne ɔ
tɔgɛ nnɔ wɔra mɔmɔ yɛɛ,
"Nkyoola nbono me yɛɛ nan kyu sa mɔmɔ
mɔ
maŋ baa kyu sa mɔmɔ gɛkaako
kpa-a."
Mɔ, anɛana ne Wurubuaarɛ darɛ gɛnen?
I gyɛ daa asa abono mɛ wɔra gisomaanu

de Wurubuaarɛ mɔ ne ɔ darɛ. [19] Imɔso
a wu yɛɛ ibono gɛnen asa abono mɛ mɛŋ
sɔɔ Wurubuaarɛ gyi mɔ so ne n yɛgɛ ne
mɛ mɛŋ nyɛ kpe Wurubuaarɛ ɔkyoolaten
mɔ.

4

*Aye Ako A Laa Ny*ɛ Wurubuaarɛ Nkyoola Mɔ Ɔnan

[1] Wurubuaarɛ gi ka yela sa aye yɛɛ ibono
a san a tɛ faa ɔ laa yɛgɛ aye ako a laa
nyɛ mɔ-lɛɛ nkyoola mɔ ɔnan gɛsinkpan
so. Imɔso a' kerɛ dɔɔdan de ɔko-rɛ ɔko
ɔ' mɛŋ sa ɔ' fuɛ Wurubuaarɛ ɔkpa de ɔ'
mɛŋ nyɛ gɛnen nkyoola nbono ɔ darɛ
faa. [2] I lii fɛɛ aye kee a nu Wurubuaarɛ
ɔkalan konkonsɛ mɔ fɛɛ gɛnɔɔbono aye-
naanaana Isirale awura mɔ mɛ nu mɔ mɔ.
Mɔmɔ, mɔ, mɛ nu ɔkalan baarɛ mɔ, i
mɛŋ kpaa mɔmɔ de sɛi. I lii fɛɛ mɛ mɛŋ
sɔɔ ɔkalan mɔ gyi. [3] Aye abono a nu
ɔkalan mɔ ne a sɔɔ mɔ gyi mɔ berɛ, a laa
nyɛ gɛnen Wurubuaarɛ nkyoola nbono. A'
nyingi ibono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ baa kyon
mɔ. Ɔ tɔgɛ yɛɛ,

"Nɛ kyu ginyadon de mɔmɔ, ne nɛ tɔgɛ
nnɔ wɔra mɔmɔ yɛɛ,
'Nkyoola nbono me yɛɛ nan kyu sa
mɔmɔ mɔ,
maŋ baa kyu sa mɔmɔ gɛkaako
kpa-a.' "

Owi ɔbono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ gɛnen ilaa
idɛ mɔ, ɔ ti wolaa logɛ mɔ-gɛsun gɛbono
ɔ wɔra kyu lɛɛ soso de gɛsɛ mɔ. [4] I lii fɛɛ
ɔ tɔgɛ gɛkɛ sonosɛ mɔ ilaa mɔ-agyɛbi dɔ
gɛtɛɛko yɛɛ,

"Wurubuaarɛ gi logɛ mɔ-gɛsun gɛbono ɔ
wɔra pɛwu mɔ,
gɛkɛ sonosɛ mɔ, o kyu kyoola."

[5] Imɔ gɛmara, Wurubuaarɛ gi kii tɔgɛ yɛɛ,

"Nkyoola nbono me yɛɛ nan kyu sa mɔmɔ
mɔ,
maŋ baa kyu sa mɔmɔ gɛkaako
kpa-a."

[6] Gɛnen asa adɛ mɛ wolaa nu Wu-
rubuaarɛ ɔkalan konkonsɛ mɔ. Mɛ wɔra
daa gisomaanu. Imɔso ne mɛ mɛŋ nyɛ
Wurubuaarɛ nkyoola nbono ɔnan mɔ.

*Wurubuaar*ɛ Gi Kii Yela Aberɛ Ako

*De Asa M*ɛ' Nyɛ Mɔ-Nkyoola Mɔ Ɔnan

Idɛ kon mɔ i bo no yɛɛ asa ako berɛ mɛ
laa nyɛ gɛnen Wurubuaarɛ nkyoola nbono
ɔnan ibono a san a tɛ de ansi faa. [7] I kya
nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ mɔ
ɔ yela aberɛ ako sa ako yɛɛ mɛ laa nyɛ
mɔ-nkyoola mɔ ɔnan. Ɔ yela gɛnen aberɛ
abono ginyen yɛɛ "Ndɛ." Imɔ gɛmara, i
kɛɛla, ne i gyi nsi mɔ, ɔ naa de aye-naana
Deefidi so tɔgɛ gɛnen gɛkɛ gɛdɛ so ilaa,
fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ wolaa tɔgɛ baa kyon mɔ.
Ɔ tɔgɛ yɛɛ,

"Ndɛ fɛ nu Wurubuaarɛ gigyɛbi mɔ
fɛŋ sa fɛ' wɔra gisoɔlon."

[8] Ne fɛɛ Wurubuaarɛ mɛnan yɛgɛ de
Gyosuwa ɔ' taalɛ kyu Wurubuaarɛ nkyoola
mɔ ɔnan sa Isirale awura adedaabo mɔ
mɔ, nkana Wurubuaarɛ maŋ baa kii yela
mɔ-nkyoola nbono gɛkɛ banban gɛko.

[9] Imɔso ndɛ ibono a tɛ faa Wurubuaarɛ
nkyoola mɔ ɔnan gi bo no sa Wurubuaarɛ
asonbo. [10] I kya nyiile yɛɛ fo ɔbono fo nyɛ
gɛnen Wurubuaarɛ nkyoola nbono ɔnan
mɔ, fo kaasɛ ɔbono berɛ fo laa kyoola,
foŋ baa wɔra fo-gibaa so-lɛɛ gɛsun. I laa
wɔra daa fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ kee
gi logɛ mɔ-gɛsun ne ɔ kyoola mɔ.

[11] Imɔso fɛ' yɛgɛ de aye berɛ a' pɛɛrɛ
ansi de a' nyɛ gɛnen Wurubuaarɛ nky-
oola nbono. Aŋ sa a' wɔra gisomaanu fɛɛ
gɛnɔɔbono ako mɛ wɔra ne mɛ mɛŋ nyɛ
gɛnen Wurubuaarɛ nkyoola nbono mɔ.
[12] Wurubuaarɛ gɛnɔ gɛ bo gya, ne mɔ-
agyɛbi mɔ a kya wɔra ilaa. A bo yɛ don
gɛki, ansi ɔ yɛ, gɛmara ɔ yɛ. Wurubuaarɛ
agyɛbi a loo nyamesɛ dɔ mɔ, a kya kpe
ko-o tudɔ kpaa tu mɔ-oduduu de mɔ-
gisen dɔ baragɛ ilaa dɔ nyiile mɔ. I dɛ
fɛɛ gɛnɔɔbono gɛki gɛ laa taalɛ baragɛ
nkyaga-nkyaga de awuye npɔ dɔ mɔ. Wu-
rubuaarɛ agyɛbi mɔ a kya yɛgɛ nyamesɛ
gɛwɔnsa dɔ de mɔ-gɛlaarɛ ilaa i kya lii
gɛwi yɛɛ idɛ i boran, abɛɛ idɛ iŋ boran.
[13] Iŋ bo no yɛɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ gi
lɛɛ mɔ i' ŋara mɔ. Imɔ pɛwu i ti wolaa lii
gɛwi sa mɔ, ne i dɛ daa faa tentegelen mɔ-
ansi so. Mɔ-ansi dɔ kee ne aye pɛwu a laa
yelɛ de ɔkamaasɛ ɔ' lɛɛ mɔ-gɛnɔ.

*Yesu Ne N T*ɛ Wurubuaarɛ Gɛbunono Sa Aye

[14] A bo Wurubuaarɛ gɛbunono wura
gbaa' ɔ kyon kpe ɔ tɛ Wurubuaarɛ asɛ sa
aye. Mɔ ne n gyɛ Yesu, Wurubuaarɛ mɔ-
bi mɔ. Imɔso gɛnɔɔbono a kya tɔgɛ yɛɛ
a ka gyan' mɔ so faa, a' yelɛ aye-ayaa so
ken-ken gɛnen. [15] I lii fɛɛ mɔ ɔbono ɔ tɛ
gɛbunono sa aye mɔ tansi ɔ kya su aye so.

O nyi ibono aye anyamesɛ aŋ bo lon aye-
gibaa so. I lii fɛɛ ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu
mɔ gi soo mɔ kee idoo ɔkpa kamaasɛ so
fɛɛ aye. Ɔŋ kii nyɛ mɔ de ɔ' wɔra ilaa
nyɛnyɛn. 16 Aye-gɛbunono wura baarɛ so
mɔ, fɛ' yɛgɛ a' bugi aye-asen sa gitolon
gɛmu, Wurubuaarɛ, de o' su aye gitolon.
Ilaa i kya nyise aye mɔ, a' bugi aye-asen sa
mɔ, de ɔ' tengɛ mɔ-gibaa gyan aye so de
ɔ' kpaa aye.

5

1 Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo gɛmu ka-
maasɛ, Wurubuaarɛ ne n kya lɛɛ mɔ lii
mɔ-nanboana anyamesɛ dɔ yɛɛ ɔ' yelɛ
mɔmɔ-giyaa dɔ de ɔ' lɛɛ asunbi sa Wu-
rubuaarɛ sa ɔmɔ. Mɔ ne n kya kyu ilaa
ibono asa mɛ laa kyu bara Wurubuaarɛ mɔ
de nbuɛ nbono mɛ laa kyu kyɔɔlɛ sa Wu-
rubuaarɛ mɔ lɛɛ asunbi sa Wurubuaarɛ
de Wurubuaarɛ, mɔ, o' kyu mɔmɔ-ilaa
nyɛnyɛn ibono mɛ wɔra mɔ kyɛɛ mɔmɔ.
2 Gɛnen kaasɛ mɔ kya taalɛ nyɛ gisen sa
abono mɛŋ nyi ne mɛ kya fuɛ Wurubuaarɛ
ɔkpa dɛnsɛ mɔ. I kya nyiile yɛɛ mɔ
kee gyɛ daa nyamesɛ ne ɔŋ bo ɔlon ɔko
mɔ-gibaa so. 3 Gɛnen so mɔ, iŋ gyɛ asa
sɛnsɛ ilaa nyɛnyɛn wolɛ so ne ɔ kya lɛɛ
asunbi. I kaaborɛ ɔ' lɛɛ asunbi sa mɔ-
nyoro kee de Wurubuaarɛ o' kyu mɔ-ilaa
nyɛnyɛn kyɛɛ mɔ. 4 Nyamesɛ mɛŋ kya gyi
gɛbelɛnsɛ gɛdɛ mɔ-gibaa so. Wurubuaarɛ
ne n kya lɛɛ nyamesɛ yɛɛ ɔ' wɔra mɔ-
asunbi alɛɛbo gɛmu mɔ fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ
naa kyena lɛɛ Aron mɔ.

5 Gɛnen kee ne Kirisito ɔbono Wu-
rubuaarɛ gi sun yɛɛ ɔ' baa mɔlɛgɛ
anyamesɛ mɔ mɛŋ gyi gɛnen gɛbelɛnsɛ
gɛbono mɔ-gibaa so. Wurubuaarɛ ne n
lɛɛ mɔ yɛɛ ɔ' kyena gɛbunono sa mɔ
Wurubuaarɛ asonbo. Wurubuaarɛ gi tɔgɛ
sa mɔ yɛɛ,

"Fo gyɛ me-bi. Ndɛ nɛ wɔra fo-sɛ."
6 Wurubuaarɛ gi kii tɔgɛ sa Kirisito mɔ-
agyɛbi dɔ gɛtɛɛko yɛɛ,

"Fo gyɛ asunbi ɔlɛɛbo gɛkpaa-gɛkpaa.
Ɔkpa ɔbono so nɛ naa kyena yɛgɛ
Mɛkisedɛ gi wɔra asunbi ɔlɛɛbo
mɔ,
gɛnen ɔkpa ɔbono so kee ne nɛ kyu
fo wɔra asunbi ɔlɛɛbo faa."

7 Owi ɔbono Yesu gi baa bingiri nyamesɛ
kyena gɛsinkpan so mɔ, ɔ dalaa kolɛ Wu-
rubuaarɛ ɔbono mɔ ne nan taalɛ mɔlɛgɛ
mɔ lii lɛwu dɔ mɔ. Ɔ kya dalaa gɛnen
mɔ, ɔ kya saawo ken-ken ɔ kya terɛ Wu-
rubuaarɛ, yɛgɛ ansikyu a kya kyon. Yesu
gi kyu mɔ-nyoro fuɛ sa Wurubuaarɛ so
mɔ, Wurubuaarɛ gi nu mɔ asɛ. 8 Dabɔlɛ
ibono ɔ gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi faa, o wu
ɔlaawusɛ. Ne ɔ kasɛ gɛnɔɔbono ɔ laa
nu Wurubuaarɛ gɛdɛ mɔ lii mɔ-ɔlaawusɛ
mɔ so. 9 Yesu gi wɔra Wurubuaarɛ gisen
dɔ ilaa logɛ mɔ, Wurubuaarɛ, mɔ, gi yɛgɛ
ɔ baa wɔra amɔlɛgɛbo gɛmu sa asa abono
pɛwu mɛ kya nu mɔ Yesu asɛ mɔ. Mɔ ne
nan yɛgɛ mɛ' nyɛ kyena Wurubuaarɛ asɛ
gɛkpaa-gɛkpaa. 10 I lii fɛɛ Wurubuaarɛ gi
wolaa lɛɛ mɔ yɛɛ ɔ' wɔra asunbi alɛɛbo
gɛmu sa anyamesɛ buu de ɔkpa ɔbono so
ɔ naa kyena lɛɛ Mɛkisedɛ ne ɔ wɔra mɔ-
asunbi ɔlɛɛbo mɔ.

*F*ɛ Dɛ Fɛɛ Kyokyooana Abono Mɛ Tiri
Daa Ginyabo

11 Nkana ilaa gikyɔ i san i bo no a laa
tɔgɛ kyu lii imɔ so. Fɛŋ kya laarɛ de fɛ'
kpaa fɛye-nyoro de fɛ' nu ilaa gɛsɛ kusaa
so mɔ, i bo sen sa aye de a' lɛɛ imɔ gɛsɛ
sa fɛye. 12 Nkana i kaaborɛ ɔfaanan fɛ ti
wɔra Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ anyiilebo.
Fɛye, mɔ, fɛŋ ti sɛɛ amɔ dɔ. Fɛ dɛ fɛɛ
kyokyooana abono mɛ tiri daa ginyabo, ne
mɛ maŋ bii gyi agyudɔ boduduusɛ mɔ. Fɛ
tiri yɛɛ mɛ' kii nyiile fɛye Wurubuaarɛ ilaa
lii imɔ gɛsɛ de gɛsɛ. 13 I kya nyiile yɛɛ fɛŋ
ti ten ansi Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ de fɛ' bii
gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ laa kyu fɛye yɛɛ
fɛye-asen dɔ i boran mɔ. 14 Abono mɛ ten
ansi mɔ ne nan taalɛ kasɛ ilaa boduduusɛ
lii Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ de mɛ' nu
gɛsɛ. Mɔmɔ abono berɛ, mɛ ti wu ilaa
kpɛi-kpɛi kerɛ. Imɔso mɛ ti kasɛ ne mɛ
kya bii yɛɛ ilaa dɛnsɛ ne, ilaa nyɛnyɛn ne.

6

1 A ti nu ilaa ibono i bo Kirisito ɔson
mɔ dɔ gɛsɛ de gɛsɛ yɛɛ a' nu aye-nyoro
gɛsɛ, a' kyɛɛgɛ de aŋ baa wɔra ilaa ibono
iŋ kya kpaa nyamesɛ Wurubuaarɛ asɛ mɔ,
de a' sɔɔ Wurubuaarɛ gyi. Imɔso aŋ sa a'
sii de imɔ wolɛ. Fɛ' yɛgɛ a' kii kasɛ ilaa
banban bɔla de a' ten ansi mɔ-ɔson mɔ dɔ.
2 Wurubuaarɛ sagyere ilaa de gɛnɔɔbono

a laa kyu aye-abaa gyan' asa so de a' dalaa
sa mɔmɔ de gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ laa
kyingi anyamesɛ pɛwu gɛkaako de o' gyi
mɔmɔ-nbɛlɛ de ɔ' sa mɔmɔ ntɛɛla nbono
giŋ bo ɔkara mɔ, imɔ pɛwu i bo aye-ɔson
mɔ gɛsɛ de gɛsɛ ilaa ibono n darɛ mɔ dɔ.
Fɛ mɛŋ' yɛgɛ a' sii de imɔ wolɛ. 3 A' kpe
ansi dɔ Yesu ɔson mɔ dɔ. Wurubuaarɛ gi
kyule mɔ, gɛnen ne a laa wɔra ne.
4 Nengyene ako mɛ kerɛ ansi kine yɛɛ
mɛ maŋ baa ka gyan Yesu so mɔ, iŋ baa
sa de ɔko ɔ' yɛgɛ mɛ' kii nu mɔmɔ-nyoro
gɛsɛ kii ka gyan' Yesu so ginyɔsɛ. I lii fɛɛ
mɛ ti nyɛ gɛnsibugi kerɛ, ne mɛ ti daa
Wurubuaarɛ ilaa kyɛɛsɛ ibono ɔ kyɛɛ mɔ-
asonbo mɔ kerɛ, ne Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ gi ti kyena mɔmɔ dɔ kerɛ. 5 Mɛ ti
nu Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ bii amɔ-ɔkon
kerɛ, ne mɛ ti wu Wurubuaarɛ ɔlon ɔbono
ɔ laa lii gɛwi gɛkyena gɛbono gɛ laa baa ba
gɛkaako mɔ kee kerɛ. 6 Nengyene gɛnen
asa adɛ mɛ kerɛ ansi kine yɛɛ mɛ maŋ
baa ka gyan' Yesu so mɔ, i maŋ baa sa de
ɔko ɔ' yɛgɛ mɛ' kii nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ
de mɛ' kii ka gyan' Yesu so. I lii fɛɛ mɛ
kya wɔra gɛnen mɔ, mɛ kya kerɛ ansi mɛ
kii ma-a da Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ aŋanbi
ma-a mada de lɛwu oyii mɔ ne. Mɛ kya
wɔra gɛnen mɔ, mɛ dɛ Yesu ansi mɛ kya
kpiidɛ gɛsɛ sansana ne.
7 Gɛsinkpan gɛbono gɛ kya nyɛ nkyu ne
gɛ kya wɔra agyudɔ sa asa abono mɛ kya
dɔɔ gɛmɔ mɔ, gɛmɔ ne n kya nyɛ ayuule
lii Wurubuaarɛ asɛ. 8 Gɛsinkpan gɛbono,
mɔ, gɛ kya nyɛ nkyu ne gɛ kya kɔrɔ daa
iwe de ifɛ, ne gɛŋ kya wɔra agyudɔ sa
asa abono mɛ kya dɔɔ gɛmɔ mɔ, gɛŋ bo
agyan ne. Wurubuaarɛ laa tɔgɛ nnɔ wɔra
gɛmɔ ne laalaalogɛ mɔ Wurubuaarɛ laa
baa nyɔga gɛmɔ ɔgya.

*A Nyi Aye-Asen D*ɔ Yɛɛ Fɛye Berɛ Fɛ
Nyɛ Wurubuaarɛ Amɔlɛgɛ

9 Me-nanboana laarɛsɛ Yesu ɔson mɔ
dɔ, a kya tɔngɛ de fɛye fafaanan gbaa
mɔ, a nyi aye-asen dɔ yɛɛ fɛye berɛ, fɛŋ
dɛ gɛnen. Fɛye-ilaa i kya lɛɛ nyiile yɛɛ
Wurubuaarɛ gi mɔlɛgɛ fɛye ne fɛ nyɛ
mɔ asɛ gɛkyena ɔnan. 10 Wurubuaarɛ
kya kyu daa gɛsintin gyi asa nbɛlɛ; ɔŋ
kya tan gɛsun gɛbono fɛ wɔra sa mɔ mɔ.
Gɛnɔɔbono fɛ kpaa fɛye-nanboana abono
mɛ kya son Yesu mɔ ne fɛ san fɛ kya kpaa
mɔmɔ mɔ, ɔ maŋ tan imɔ so. Imɔ ne n
kya nyiile yɛɛ fɛ kya laarɛ mɔ-ilaa.
11 Ilaa ibono i tansi i tiri aye lii fɛye
asɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛye ɔkamaasɛ
o' kyu gɛnsipɛɛrɛ keda gɛnen kpaa logɛ.
Fɛ wɔra gɛnen mɔ, ilaa ibono fɛye-ansi a
gyan' imɔ so mɔ i laa nyɛ ba gɛsintin sa
fɛye. 12 A mɛŋ kya laarɛ yɛɛ fɛ' wɔra awol-
egyɔbo. A kya laarɛ fɛɛ fɛ' nyɛ ilaa ibono
Wurubuaarɛ gi ka yela mɔ. Imɔso fɛ' kasɛ
asa abono mɛ kya ka gyan Wurubuaarɛ so
ne mɛ kya nyɛ gisen de mɛ' nyɛ ilaa ibono
Wurubuaarɛ gi ka yela sa mɔmɔ mɔ.

*Wurubuaar*ɛ Gi Ka Yela Ne Ɔ Kerɛ Fɛɛ
Mɔ-Nyoro Mɔ, Ilaa Mɔ I Laa Ba

13 Owi ɔbono Wurubuaarɛ laa ka ilaa
yela sa Aberaham mɔ, ɔ mɛŋ nyɛ ɔbono ɔ
don mɔ Wurubuaarɛ mɔ de ɔ' nyɛ tɔgɛ
yɛɛ, "Nɛ kerɛ fɛɛ gɛnen kaasɛ baarɛ."
Imɔso ɔ tɔgɛ daa yɛɛ ɔ kerɛ fɛɛ mɔ-
nyoro. 14 Wurubuaarɛ gi ka sa Aberaham
yɛɛ, "Iŋ bo sɛi, nan yuule fo de fo-ilin i'
tansi yɛlegɛ." 15 Aberaham gi nyɛ gisen
gyoo ilaa ibono Wurubuaarɛ gi ka yela sa
mɔ mɔ, ne gɛsintin, ɔ baa nyɛ imɔ.
16 Nyamesɛ kya ka mɔ, ɔ kya kerɛ daa
ɔbono ɔ don mɔ mɔ de ɔ' tɔgɛ yɛɛ ɔ kerɛ
fɛɛ ɔdɛ. Imɔ ne n kya keda asa nyoro yɛɛ
ibono ɔ tɔgɛ mɔ i gyɛ gɛsintin, ne i kya
mɔɔ akyɔɔlɛ abono nkana mɛ laa sɔɔ mɔ
pɛwu gɛnɔ. 17 Gɛnen ne Wurubuaarɛ kya
laarɛ yɛɛ mɔ-adɛ mɛ' nyɛ bii mɔmɔ-asen
dɔ yɛɛ ɔ maŋ baa kyɛɛgɛ mɔ-gɛnɔ. Mɛ
laa nyɛ ilaa ibono ɔ ka yela sa mɔmɔ mɔ.
Imɔso ne ɔ ka daa yɛɛ ɔ kerɛ fɛɛ mɔ-
nyoro mɔ. 18 Wurubuaarɛ gi kpɛ ka yela
mɔ, ɔ ka daa. Ne ɔ kerɛ fɛɛ mɔ-nyoro
mɔ, iŋ bo no yɛɛ ɔ laa kyɛɛgɛ imɔ abɛɛ ɔ
kɛɛ abon. Gɛnen ilaa inyɔ idɛ so mɔ, aye
abono a selɛ kpaa bukaa mɔ mɔ, i kaaborɛ
i' keda aye-nyoro gikyɔ yɛɛ a laa nyɛ ilaa
ibono ɔ ka yela sa aye, ne aye-ansi a gyan'
imɔ so mɔ. Imɔ ne n gyɛ Yesu amɔlɛgɛ
mɔ.
19 Ibono aye-ansi a gyan' Yesu so faa mɔ
i yɛgɛ aye-asen a tɛ aye gɛten kolon aye-
gɛkyena dɔ. Yesu so mɔ, a nyɛ ayaa yelɛsɛ,
ne sɛi maŋ taalɛ wɔra aye. Mɔ-lɛwu mɔ
so mɔ i wɔra fɛɛ ɔ kpaga gikuru gibono gi
baragɛ Wurubuaarɛ tudɔ-tudɔ lɛɛ ɔson
obu mɔ, ne ɔ loo. 20 Yesu gi loo nno mɔ,
aye-giyaa dɔ ne ɔ loo gɛnen. Mɔ ne n bugi

ɔkpa sa aye de aye-rɛ Wurubuaarɛ kee a' nyɛ saarɛ abara dɔ. Wurubuaarɛ gi yɛgɛ ɔ tɛ gɛbunono ɔ sa aye Wurubuaarɛ asonbo mɔ gɛkpaa-gɛkpaa. Ɔ yɛgɛ ɔ wɔra mɔ-asunbi alɛɛbo gɛmu buu de ɔkpa ɔbono so ɔ naa kyena lɛɛ Mɛkisedɛ ne ɔ wɔra mɔ-asunbi ɔlɛɛbo mɔ.

7

Mɛkisedɛ Gi Tansi Wɔra Nyamesɛ Gbaa' Gɛsintin So

1 Mɛkisedɛ baarɛ gi gyi gɛwura Salem ɔsowolɛ so, ne ɔ wɔra asunbi ɔlɛɛbo kee sa Wurubuaarɛ ɔbono ɔ gyɛ Gitɔbelɛ mɔ. Owi ɔko dɔ mɔ aye Isirale awura aye-naana Aberaham mɔ-rɛ mɔ-adɛ mɛ kpaa kɔ ikɔ belɛ de awura ako mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-adɛ. Aberaham mɔ-rɛ mɔ-adɛ mɛ kɔ ikɔ mɔ lii, ne mɛ kii mɛ kya kpe gɛwi mɔ, Mɛkisedɛ baarɛ gi lii gyangara mɔmɔ. Mɛkisedɛ gi sa Aberaham ɔlon Wurubuaarɛ ginyen dɔ. 2 Ne Aberaham, mɔ, gi yɛ ilaa kamaasɛ ibono ɔ nyɛ lii ikɔ mɔ dɔ mɔ gikpadɔ gudu-gudu ne o kyu gikolon-gikolon kyu sa Mɛkisedɛ yɛɛ ibono ɔ gyɛ Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛbo so mɔ, mɔ-lɛɛ ogyiten ne. (Mɛkisedɛ ginyen mɔ gɛsɛ ne n gyɛ yɛɛ "Wura ɔbono mɔ-gisen dɔ i boran." Ibono ɔ gyɛ wura sa Salem ɔsowolɛ mɔ, i yɛgɛ ɔ nyɛ ginyen nyɔsɛ yɛɛ "Wura ɔbono ɔ kya bara gisen yuuli.") 3 Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ mɔ mɛ mɛŋ ŋmarasɛ sɛi-sɛi kyu lii gɛnen Mɛkisedɛ baarɛ mɔ-sɛ so abɛɛ mɔ-nyi so abɛɛ mɔ-naanaana gigyan so gigyan so ilaa yela. Mɛ mɛŋ kii ŋmarasɛ yɛɛ gɛkɛ gɛdɛ ne i kyu korogɛ mɔ abɛɛ gɛkɛ gɛdɛ ne o kyu wu'. Ibono a nyi kyu lii mɔ so mɔ ne n gyɛ yɛɛ ɔ gyɛ Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛbo gɛkpaa. Gɛnen so ne ɔ dɛ fɛɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ.

4 Gɛnen Mɛkisedɛ baarɛ gi tansi wɔra nyamesɛ gbaa' gɛsintin so. Aberaham ɔbono ɔ gyɛ aye Isirale awura ɔpaa gyang-barasɛ mɔ gbaa gi yɛ ilaa ibono ɔ nyɛ lii ikɔ ibono ɔ kpaa kɔ mɔ dɔ mɔ gikpadɔ gudu-gudu ne o kyu gikolon-gikolon kyu sa Mɛkisedɛ yɛɛ ibono ɔ gyɛ asunbi ɔlɛɛbo so mɔ, mɔ-lɛɛ ogyiten ne. 5 Imɔ gɛmara mɔ aye Isirale awura a baa nyɛ nbara kyu lii Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo ogyiten so. Nbara mɔ ne n gyɛ yɛɛ asa mɛ' kyena mɛ kya yɛ-yɛ mɔmɔ-ilaa ibono mɛ kya nyɛ mɔ dɔ gikpadɔ gudu-gudu de mɛ' kyu gikolon-gikolon kyu kperɛ asunbi alɛɛbo yɛɛ mɔmɔ-lɛɛ ogyiten ne. Gɛnen asunbi alɛɛbo abono mɛ kya lii daa Lɛfi gɛsu dɔ wolɛ. Mɛ gyɛ daa aye Isirale gɛsinkpan so asa. Imɔso Aberaham ɔpaa dɔ ne mɛ gyɛ, ne mɛ kya nyɛ mɔmɔ-ilaa gyisɛ lii daa mɔmɔ-nanboana Isirale awura gbaa-gbaa asɛ. 6 Mɛkisedɛ berɛ mɛŋ gyɛ Lɛfi gɛsu dɔ. Imɔso ɔŋ kya lɛɛ Isirale awura asunbi sa ɔmɔ. Ɔŋ gyɛ aye Isirale awura mɔ dɔ gbaa. Mɛkisedɛ gyɛ daa Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛbo so ne aye Isirale awura aye-naana Aberaham gi yɛ ilaa ibono pɛwu ɔ nyɛ lii ikɔ mɔ dɔ mɔ gikpadɔ gudu-gudu ne o kyu gikolon-gikolon sa mɔ. Ne Mɛkisedɛ mɔ gi sa Aber-aham ɔlon Wurubuaarɛ ginyen dɔ. Ba-a ibono Wurubuaarɛ gi wolaa ka ilaa dɛnsɛ yela sa Aberaham faa, Mɛkisedɛ gi dabɔlɛ don mɔ. 7 Iŋ bo akyɔɔlɛ; nyamesɛ ɔbono ɔ laa sa mɔ-nanbo ɔlon Wurubuaarɛ ginyen dɔ mɔ gi don ɔbono ɔ kya nyɛ gɛnen ɔlon ɔbono mɔ.

Mɛkisedɛ Gɛbelɛnsɛ Gɛ Don Gyuda Awura Asunbi Alɛɛbo Pɛwu-Lɛɛ

8 Mɛkisedɛ ɔbono ɔ nyɛ mɔ-lɛɛ ogyiten faa, Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ a mɛŋ taa tɔgɛ yɛɛ o wu' de a' nu. Nkana aye Isirale awura mɔ dɔ mɔ, asa abono mɛ kya nyɛ mɔmɔ-ilaa gyisɛ lii aye asɛnsɛ asɛ mɔ, a nyi ibono mɔmɔ berɛ mɛ kya wu'. 9-10 Lɛfi gɛsu dɔ asa ne n gyɛ gɛnen asa abono. Aberɛ abono Aberaham gi gyangara Mɛkisedɛ ne ɔ sa mɔ mɔ-lɛɛ ogyiten mɔ, iŋ ti taa korogɛ Lɛfi. Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ, a kya kyu imɔ yɛɛ Lɛfi ne n sa Mɛkisedɛ gɛnen. I lii fɛɛ kyu naa de Aberaham so ne i kyu korogɛ Lɛfi. Imɔso Mɛkisedɛ gi don Aberaham mɔ-rɛ Lɛfi.

11 Nkana Mosisi nbara mɔ gi kya nyiile Isirale awura yɛɛ Lɛfi gɛsu dɔ ne mɛ' wɔra Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo sa mɔmɔ. Lɛfi ɔnaanabi Aron gikpen mɔ mɛ kya lɛɛ asunbi imɔ-ɔkpa so mɔ, iŋ dabɔlɛ ta gudu sa Wurubuaarɛ. Imɔso Wurubuaarɛ gi lɛɛ ɔko kpɛi ɔbono ɔŋ gyɛ Lɛfi gɛsu dɔ fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ lɛɛ Mɛkisedɛ mɔ. Ɔŋ baa lɛɛ mɔ ɔkpa ɔbono so ɔ lɛɛ Aron mɔ-rɛ mɔ-gikpen mɔ. Ɔbono ɔ san lɛɛ

mɔ ne n gyɛ Yesu. Nengyene fɛɛ Aron-
lɛɛ mɔ anan ta gudu mɔ, nkana iŋ baa tiri
yɛɛ ɔko ɔ' baa kii ba. 12 Wurubuaarɛ laa
kyɛɛgɛ gɛnɔɔbono o kyu lɛɛ mɔ-asunbi
alɛɛbo mɔ, i tiri yɛɛ ɔ' kyɛɛgɛ nbara mɔ
kee. 13-14 Aye-Wura Yesu ɔbono a darɛ mɔ
mɛŋ gyɛ Lɛfi gɛten dɔ isa. Ɔ gyɛ Isirale
awura gɛten gɛko dɔ ibono iŋ bo akyɔɔlɛ.
Ɔ gyɛ daa Gyuda gɛten dɔ isa. Nkana
Wurubuaarɛ nbara nbono Mosisi gi yela
mɔ giŋ kya sa ɔkpa de Gyuda gɛten dɔ asa
mɛ' wɔra Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo, ne
Gyuda gɛten dɔ isa ɔko-rɛ ɔko mɛŋ wɔra
Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛbo gɛkaako kerɛ.

*Yesu G*ɛbelɛnsɛ De Mɛkisedɛ-Lɛɛ Gɛ
Lii Abara

15 Fɛɛ gɛnɔɔbono a tɔgɛ kyon mɔ, a wu
yɛɛ Yesu gyɛ Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛbo
ɔko kpɛi, mɔ-rɛ Mɛkisedɛ ilaa i laarɛ i'
lii abara. 16 I lii fɛɛ Wurubuaarɛ mɛŋ lɛɛ
mɔ lii Lɛfi gɛsu dɔ de ɔ' wɔra mɔ-asunbi
ɔlɛɛbo fɛɛ gɛnɔɔbono Mosisi nbara mɔ
gi kya nyiile mɔ. Ɔ kerɛ daa Yesu oduduu
ɔbono ɔ bo ne ɔ maŋ baa kii wu' gɛkaako
kpa-a mɔ ne ɔ lɛɛ mɔ de ɔ' wɔra mɔ-
asunbi ɔlɛɛbo. 17 Wurubuaarɛ gi lɛɛ nyiile
Yesu yɛɛ,

"Fo gyɛ asunbi ɔlɛɛbo gɛkpaa-gɛkpaa.
Ɔkpa ɔbono so nɛ naa kyena yɛgɛ
Mɛkisedɛ gi wɔra asunbi ɔlɛɛbo mɔ
gɛnen ɔkpa ɔbono so kee
ne nɛ kyu fo wɔra asunbi ɔlɛɛbo faa."

18 Ilaa idɛ i kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ
gi nyaa dedaa-lɛɛ asunbi alɛɛbi mɔ yela
nkan ne. I lii fɛɛ gɛnen asunbi abono ɔnan
aŋ kya taalɛ mɔlɛgɛ nyamesɛ de ɔ' nyɛ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena. 19 I kya nyiile
yɛɛ gɛnen Mosisi nbara nbono gi mɛŋ kya
yɛgɛ ɔko-rɛ ɔko o' gyi Wurubuaarɛ ginsi.
Idɛ kon berɛ, Yesu asunbi alɛɛbi abono
a boran don Mosisi nbara mɔ a ba. Mɔ-
lɛɛ mɔ so ne anyamesɛ mɛ laa taalɛ kyu
mɔmɔ-gɛwɔnsa gyan. Amɔ ne nan yɛgɛ
de aye-rɛ Wurubuaarɛ nsana i lɔrɔ de a'
nyɛ tu sindi mɔ.

*Yesu Laa W*ɔra Asunbi Ɔlɛɛbo Gɛkpaa-
Gɛkpaa

20-21 I kii i bo ibono so Yesu-lɛɛ Wu-
rubuaarɛ asunbi alɛɛbi mɔ a boran don
Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo sɛnsɛ mɔ. Imɔ
ne n gyɛ yɛɛ Wurubuaarɛ gbaa-gbaa gɛnɔ
dɔ agyɛbi ne n yɛgɛ ne Yesu gi wɔra
Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛbo. Wurubuaarɛ
gi ka yɛɛ,

"Fo gyɛ asunbi ɔlɛɛbo gɛkpaa-gɛkpaa.

Nɛ kerɛ fɛɛ me-nyoro,
gɛkaako maŋ kyɛɛgɛ me-gɛnɔ
tɔgɛsɛ gɛdɛ kpa-a."

Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo sɛnsɛ mɔ
berɛ, iŋ gyɛ Wurubuaarɛ gɛnɔ dɔ agyɛbi
so ne mɛ wɔra Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo.
22 Lii Wurubuaarɛ gɛnɔ dɔ agyɛbi adɛ so
ne Yesu gi wɔra ɔbono Wurubuaarɛ gi lɛɛ
mɔ yɛɛ naa de mɔ so ne mɔ Wurubuaarɛ
laa yɛgɛ mɔ-rɛ anyamesɛ mɛ' wɔra gɛnɔ
pobɔrɔ. Gɛnen gɛnɔ pobɔrɔ gɛbono gɛ
boran don gɛgyangbarasɛ mɔ nkana ɔ
yɛgɛ mɔ-rɛ mɔmɔ mɛ naa kyena wɔra
mɔ. 23-24 I kii i bo ibanban ibono so Yesu-
lɛɛ asunbi alɛɛbi mɔ a don asɛnsɛ mɔ-
lɛɛ mɔ. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ gɛnen asunbi
alɛɛbo abono mɛ nyaakyɔ. Gɛnɔɔbono
mɛ kya wu' mɔ so mɔ, mɛŋ kya nyɛ kyena
gɛkpaa. Yesu berɛ tɛ nkpa gɛkpaa-gɛkpaa.
Ɔ wɔra Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛbo faa,
ɔko maŋ baa yii mɔ-giyaa.

25 Gɛnen so mɔ, asa abono mɛ kya tu
sindi Wurubuaarɛ kyu naa de mɔ so mɔ, ɔ
bo ɔlon de ɔ' mɔlɛgɛ ɔmɔ gɛkpaa-gɛkpaa.
I lii fɛɛ owi kamaasɛ dɔ mɔ, ɔ kpɛ ɔ bo
no ɔ kya kolɛ Wurubuaarɛ ɔ kya sa mɔmɔ.
26 Gɛnen Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo gɛmu
ɔnan ne n boran sa aye anyamesɛ. O
kyu mɔ-nyoro fuɛ sa Wurubuaarɛ. Ɔŋ bo
ilaa nyɛnyɛn, ne ɔ gyɛ gisen fufuli wura.
Wurubuaarɛ gi lɛɛ mɔ lii ilaa nyɛnyɛn
awɔrabo dɔ, ne ɔ diirɛ mɔ kpe mɔ asɛ
Wurubuaarɛ dɔ. 27 Wurubuaarɛ asunbi
alɛɛbo gɛmu sɛnsɛ mɔ mɛ kya lɛɛ asunbi
gɛkɛ kamaasɛ. Pɛi ne mɛ laa lɛɛ asunbi sa
asa de i' kpaarɛ mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn fuɛ
sa mɔmɔ mɔ, mɛ kya daa gilɛɛ sa mɔmɔ-
nyoro. Yesu berɛ ɔŋ bo ilaa nyɛnyɛn so
mɔ, iŋ tiri yɛɛ ɔ' lɛɛ asunbi sa mɔ-nyoro
de i' kpaarɛ mɔ-ilaa nyɛnyɛn fuɛ sa mɔ.
Iŋ tiri kee yɛɛ gɛkɛ kamaasɛ mɔ ɔ' kpɛ ɔ
kya lɛɛ asunbi ɔ kya kpe ɔ kya ba. Gikolon
ne o kyu mɔ gbaa-gbaa nyoro kyu sa ne mɛ
mɔɔ. Imɔ ne n gyɛ asunbi abono ɔ lɛɛ
kyu kpaarɛ asa ilaa nyɛnyɛn fuɛ sa mɔmɔ.
28 Asa abono mɛ wɔra Wurubuaarɛ asunbi
alɛɛbo gɛmu kyu naa de Mosisi nbara mɔ
so mɔ, mɛ mɛŋ bo ɔlon mɔmɔ-gibaa so
de mɛ' wɔra Wurubuaarɛ gɛlaarɛ. Mosisi

nbara mɔ gɛmara mɔ Wurubuaarɛ gbaa-gbaa gɛnɔ dɔ agyɛbi ne n san yɛgɛ ne mɔ-bi Yesu gi baa wɔra mɔ-asunbi alɛɛbo gɛmu. Wurubuaarɛ gi yɛgɛ Yesu berɛ gi wɔra mɔ Wurubuaarɛ gisen dɔ ilaa pɛwu sa mɔ kpaa logɛ.

8

*Yesu Gy*ɛ Wurubuaarɛ Asunbi Alɛɛbo Gɛmu Wurubuaarɛ Dɔ

1 Idɛ kon fɛ' nu ilaa ibono a kya laarɛ a' nyiile mɔ. A bo gɛnen Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo gɛmu ɔnan ɔbono a darɛ faa. Mɔ berɛ ɔ tɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ gyɛ Gitɔbelɛ mɔ gibaa gyisɛ so ɔ kya gyi gɛwura. 2 Ɔ kya wɔra asunbi alɛɛbo gɛsun Wurubuaarɛ ɔsonten ɔbono ɔ bo Wurubuaarɛ dɔ ne Wura Wurubuaarɛ gbaa-gbaa ne n yii mɔ mɔ. Iŋ gyɛ Wurubuaarɛ ɔson panpan ɔbono anyamesɛ mɛ yii gɛsinkpan so mɔ.

*G*ɛsinkpan So Asunbi A Kya Lɛɛ Wurubuaarɛ Dɔ-Lɛɛ Mɔ Ɔnan Nyiile

3 Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo gɛmu kamaasɛ gɛsun gɛbono Wurubuaarɛ gi sa mɔ mɔ ne n gyɛ yɛɛ o' kyu asa ilaa ibono mɛ kya kyu bara Wurubuaarɛ mɔ de mɔmɔ-asunbi atɔ lɛɛ asunbi sa Wurubuaarɛ. Imɔso i kaaborɛ yɛɛ Yesu ɔbono ɔ tɛ gɛbunono sa aye Wurubuaarɛ dɔ mɔ kee ɔ' nyɛ ilaa ibono ɔ laa kyu lɛɛ asunbi sa Wurubuaarɛ sa aye mɔ. 4 Ne fɛɛ Yesu bo daa gɛsinkpan so mɔ, nkana ɔ maŋ nyɛ wɔra Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛbo kpa-a. I lii fɛɛ Mosisi nbara mɔ dɔ mɔ, i bo asa abono i kaaborɛ mɔmɔ-wolɛ ne mɛ' lɛɛ asunbi sa asa. 5 Gɛnen gɛsinkpan so-lɛɛ asunbi alɛɛbo mɔ gɛsun gɛbono mɛ kya wɔra mɔ gɛ kya lɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ dɔ-lɛɛ i dɛ mɔ ɔnan nyiile aye daa. I mɛŋ gyɛ imɔ gbaa-gbaa ne i gyɛ. I dɛ daa fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa Mosisi yɛɛ, "Kerɛ de fo' yii me-ɔson panpan fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ kaala nyiile fo gibii mɔ so mɔ." 6 Gɛsun gbaa' gɛbono Wurubuaarɛ gi kyu wɔra Yesu Kirisito abaa dɔ mɔ berɛ gɛ tansi don gɛbono Wurubuaarɛ gi kyu sa gɛsinkpan so asunbi alɛɛbo mɔ. Gɛnen kee ne ɔ yelɛ anyamesɛ mɔ-rɛ Wurubuaarɛ nsana, ne Wurubuaarɛ mɔ-rɛ anyamesɛ mɛ naa de mɔ so wɔra gɛnɔ pobɔrɔ gɛbono gɛ boran don gɛnɔ gɛbono Wurubuaarɛ mɔ-rɛ anyamesɛ mɛ naa de Mosisi nbara mɔ so wɔra mɔ. Gɛnɔ pobɔrɔ mɔ dɔ mɔ Wurubuaarɛ gi ka ilaa dɛnsɛ yela sa aye anyamesɛ. Gɛnen ilaa dɛnsɛ ibono kee i boran don gɛnɔ gyangbarasɛ mɔ-lɛɛ mɔ.

*G*ɛnɔ Dedaa De Gɛpobɔrɔ

*G*ɛbono Wurubuaarɛ Mɔ-rɛ Anyamesɛ Mɛ Wɔra Mɔ

7 Nengyene fɛɛ gɛnɔ gyangbarasɛ gɛbono Wurubuaarɛ mɔ-rɛ anyamesɛ mɛ wɔra mɔ gɛ nan ta gudu mɔ, nkana i maŋ baa kii tiri gɛnɔ nyɔsɛ. 8-9 Wurubuaarɛ gi wu yɛɛ gɛnɔ gyangbarasɛ mɔ gɛ mɛŋ ta gudu so mɔ, ɔ tɔgɛ yɛɛ,

"Owi ɔbono nɛ keda Isirale awura de Gyuda awura de gibaa
lii Igyipiti awura gɛsinkpan so mɔ,
nɛ yɛgɛ me-rɛ mɔmɔ a wɔra gɛnɔ.
Gɛkaako mɔ i laa ba yɛɛ nan yɛgɛ me-rɛ mɔmɔ-naanaana
a laa kii wɔra gɛnɔ pobɔrɔ. Gɛnɔ gɛbono berɛ
gɛ maŋ wɔra fɛɛ gɛgyangbarasɛ mɔ.
Mɔmɔ abono mɛ mɛŋ gyi gɛnɔ gɛbono so.
I ba gɛnen mɔ, i yɛgɛ me kee meŋ ka mɔmɔ-gɛnɔ.
10 Nkɛ nbono gi laa ba mɔ dɔ mɔ,
nan yɛgɛ me-rɛ mɔmɔ-naanaana a' wɔra gɛnɔ pobɔrɔ.
Me Wurubuaarɛ ne n kya tɔgɛ yɛɛ,
gɛnen gɛnɔ pobɔrɔ gɛbono dɔ mɔ,
mɔmɔ-nwɔnsa dɔ de mɔmɔ-asen dɔ
ne nan kyu me-nbara mɔ wɔra.
Nan wɔra mɔmɔ-Wurubuaarɛ ne mɔmɔ mɔ,
mɛ laa wɔra me-adɛ.
11 Ɔko-rɛ ɔko maŋ baa tɔgɛ sa mɔ-nanbo abɛɛ mɔ-subu ɔko
yɛɛ ɔ' baa bii me Wurubuaarɛ.
I lii fɛɛ mɔmɔ ɔkamaasɛ, nbii de abelɛnsɛ pɛwu,
mɛ laa bii me.
12 Nan kyu mɔmɔ ɔkamaasɛ ilaa nyɛnyɛn ibono ɔ wɔra mɔ
kyɛɛ mɔ, ne maŋ baa nyingi imɔ gɛkaako kpa-a."

13 Ibono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ kyu lii gɛnɔ pobɔrɔ mɔ so mɔ ɔ yɛgɛ gɛgyangbarasɛ mɔ gɛ wɔra gɛdedaa. Ilaa ibono, mɔ, imɔ-iwolɛ i wu' abɛɛ i wɔra idedaa mɔ, iŋ kya kɛɛla ne i kya fuɛ sii.

9

*G*ɛnɔ Gyangbarasɛ Mɔ Ɔson Ilaa

1 Gɛnɔ gyangbarasɛ gɛbono Wu-
rubuaarɛ mɔ-rɛ anyamesɛ mɛ wɔra mɔ
dɔ mɔ, i bo imɔ-lɛɛ ɔson nbara, ne i
bo imɔ-ɔsonten ɔbono anyamesɛ ne n
yii mɔ gɛsinkpan so. 2 Gɛnen ɔsonten
mɔ gyɛ daa panpan. Mɛ ten ibu inyɔ
wɔra mɔ dɔ. Ansi dɔ lɛɛ obu mɔ dɔ
mɔ, i bo ɔson ifatela ɔgyanten de ɔson
teebulu. Bodobodo ɔbono asa mɛ kya kyu
sa Wurubuaarɛ mɔ kya gyan' teebulu mɔ
so nno. Mɛ kya terɛ gɛnen obu ɔbono
yɛɛ Wurubuaarɛ ansi dɔ lɛɛ obu, 3 ne
mɛ kya terɛ tudɔ-tudɔ lɛɛ obu ɔbono mɛ
ten wɔra mɔ yɛɛ Wurubuaarɛ obu belɛ.
Gikuru ne n baragɛ ansi dɔ lɛɛ mɔ de
tudɔ-tudɔ lɛɛ obu mɔ dɔ. 4 Tudɔ-tudɔ
lɛɛ obu mɔ dɔ mɔ, i bo Wurubuaarɛ ɔson
onufuii ɔdɛɛten ɔbono mɛ kyu sika kɔkɔɔ
nkyu kokuaa mɔ mɔ. Ɔson atɔ gidɛkaa
kee gi dɛ gɛnen obu ɔbono dɔ. Mɛ kya
terɛ gɛnen gidɛkaa gibono yɛɛ "gɛnɔ
gɛbono Wurubuaarɛ mɔ-rɛ anyamesɛ mɛ
wɔra mɔ gidɛkaa". Gidɛkaa mɔ nyoro
so gɛten kamaasɛ mɔ, i gyɛ daa sika
kɔkɔɔ nkyu. Gimɔ dɔ mɔ i bo sika
kɔkɔɔ bonboron, de agyudɔ abono mɛ
kya terɛ amɔ yɛɛ "mana" mɔ, de Aron
oyii tugɛsɛ ɔbono ɔ pɔrɔgɛ afɛdaa mɔ.
Abui patela-patela ako a bo gidɛkaa mɔ
dɔ kee. Abui abono so ne Wurubuaarɛ
gi ŋmarasɛ gɛnɔ gɛbono ɔ yɛgɛ mɔ-rɛ
anyamesɛ mɛ wɔra mɔ gyan. 5 Gidɛkaa
mɔ obundii so mɔ, mɛ pɔrɔ ilaa ikoana
gyan' fɛɛ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ. Gɛnen
isɔɔ mɔ i kya lɛɛ Wurubuaarɛ nyisigyi
nyiile owi kamaasɛ. Mɛ kya terɛ obundii
mɔ yɛɛ ilaa nyɛnyɛn ɔkpaarɛfuɛten. Isɔɔ
mɔ mɛ wɔnga mɔmɔ-aban bun gɛnen ilaa
nyɛnyɛn ɔkpaarɛfuɛten mɔ. A maŋ nyɛ
nyoro aberɛ adɛ dɔ de a' tɔgɛ imɔ so ilaa
kamaasɛ logɛ.

*G*ɛsinkpan-Lɛɛ Asunbi Aŋ Kya Kpaa

*De Ilaa Ny*ɛnyɛn I' Lii Asa Nwɔnsa Dɔ

6 Mɛ wɔra imɔ idɛ pɛwu mɔ, i san mɔ,
Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo mɔ mɛ san mɛ
kya loo ɔsonten mɔ ansi dɔ-lɛɛ obu mɔ dɔ
mɛ kya wɔra ɔson mɔ ilaa wɔrasɛ mɛ kya
kpe mɛ kya ba. 7 Tudɔ-tudɔ lɛɛ obu mɔ
dɔ berɛ, Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo gɛmu
mɔ wolɛ ne n kya nyɛ loo nno. Gɛsi dɔ
mɔ gikolon guan ne ɔ kya loo nno. Ɔ laa
loo nno gɛnen mɔ, i kaaborɛ o' kyu nbuɛ
nkalan loo de o' kyu kpaa lɛɛ asunbi abono
a laa yɛgɛ Wurubuaarɛ o' kyu mɔ gbaa-
gbaa ilaa nyɛnyɛn de asa sɛnsɛ-lɛɛ ilaa
nyɛnyɛn ibono mɛ wɔra ne mɛŋ nyi mɔ
kyɛɛ mɔmɔ. 8 Kyu naa de ɔson ilaa wɔrasɛ
idɛana so mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
kya lɛɛ nyiile yɛɛ owi ɔbono ɔkara gɛnen
gɛsinkpan so-lɛɛ Wurubuaarɛ ɔsonten
baarɛ san ɔ bo no mɔ, Wurubuaarɛ mɛŋ
ti sa ɔkpa de mɔ-asonbo mɛ' nyɛ kyon loo
Wurubuaarɛ obu belɛ mɔ dɔ. 9 Ɔson ilaa
wɔrasɛ idɛ i gyɛ daa gikpalɛ kyu lii nkɛ
ndɛ dɔ-lɛɛ Wurubuaarɛ ɔson mɔ so. I
kya nyiile aye yɛɛ nbuɛ nbono asa mɛ kya
kyu kyɔɔlɛ Wurubuaarɛ de asunbi abono
mɛ kya lɛɛ kyu naa de Mosisi nbara mɔ so
mɔ i maŋ taalɛ yɛgɛ nyamesɛ gisen gi'
kyena mɔ gɛten kolon yɛɛ ilaa nyɛnyɛn
ibono ɔ wɔra mɔ i maŋ baa nyida mɔ-rɛ
Wurubuaarɛ nsana. 10 I gyɛ daa nbara kyu
lii ilaa gyisɛ de ilaa nunsɛ so de asunbi
kpɛi-kpɛi abono a kya lɛɛ ilaa kyɔlesɛsɛ lii
asa nyoro so sa ɔmɔ. Gɛnen nbara nbono
gi dɛ baa fo owi ɔbono Wurubuaarɛ gi san
bara ilaa pobɔrɔ mɔ.

*Yesu Gi L*ɛɛ Asunbi Gikolon Kpaarɛ Aye-Ilaa Nyɛnyɛn Fuɛ Gɛkpaa

11 Idɛ berɛ Wurubuaarɛ gi sun
anyamesɛ ɔmɔlɛgɛbo ne ɔ baa wɔra
Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo gɛmu. Mɔ
ne n bara ilaa dɛnsɛ ibono a kya nyɛ
mɔ. Ɔ wɔra mɔ-asunbi ɔlɛɛbo gɛsun
mɔ, i mɛŋ gyɛ gɛsinkpan so-lɛɛ ɔsonten
ɔbono anyamesɛ mɛ yii mɔ dɔ ne ɔ loo
kpaa lɛɛ gɛnen asunbi abono. Ɔ loo daa
ɔsonten ɔbono ɔ don gɛsinkpan so lɛɛ
mɔ dɔ. Gɛnen ɔsonten ɔbono kya gyi
Wurubuaarɛ ginsi don gɛsinkpan so lɛɛ
mɔ. 12 Wurubuaarɛ gɛten' dɔ ne n gyɛ
gɛnen ɔsonten ɔbono. Ɔ loo nno gikolon
gɛnen mɔ, i ta. I kya nyiile yɛɛ i mɛŋ gyɛ
itiidɛ de inaadɛana nkalan ne o kyu kpaa
loo de o' kyu lɛɛ asunbi. Mɔ gbaa-gbaa lɛɛ
nkalan ne o kyu loo. Gɛnen ne ɔ wɔra ne ɔ
sɔgɛ aye lii ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ
abaa dɔ kiiri aye wɔra Wurubuaarɛ abaa
dɔ gɛkpaa-gɛkpaa.

13 Asunbi alɛɛbo mɔ mɛ kya dɛɛ
nnaadɛbi de mɛ' kyu nmɔ-nsɔ de itiidɛ

de inaadɛ nkalan kyu lɛɛ asunbi sa asa.
Gɛnen asunbi abono aŋ gyɛ gisen dɔ ilaa
gbaa ne a kya taalɛ lɛɛ ilaa kyɔlesɛsɛ lii
asa nyoro so sa mɔmɔ faa. 14 Ne Kirisito-
lɛɛ nkalan mɔ de-e? Nmɔ nbono berɛ gi
laa kpaarɛ ilaa nyɛnyɛn ibono i tɛɛ aye-rɛ
Wurubuaarɛ nsana mɔ lii aye-asen dɔ. A
laa nyɛ de a' kpɛ a kya son Wurubuaarɛ
ɔbono ɔ bo no aberɛ kamaasɛ dɔ mɔ. I lii
fɛɛ Kirisito gi kyu mɔ-nyoro kyɛɛ ne ɔ lɛɛ
asunbi sa Wurubuaarɛ aye so. A nyi ibono
Yesu asunbi alɛɛbi mɔ a gyi Wurubuaarɛ
ginsi gɛkpaa. I lii fɛɛ ɔŋ wɔra ilaa nyɛnyɛn
gɛkaako kerɛ, ne o wu' sa aye kyu naa de
Wurubuaarɛ Oduduu ɔbono ɔ kpɛ ɔ bo no
aberɛ kamaasɛ dɔ mɔ.
15 Imɔso Kirisito ne n gyɛ ɔbono ɔ yelɛ
anyamesɛ mɔ-rɛ Wurubuaarɛ nsana. Lii
mɔ so ne Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɔ Wu-
rubuaarɛ mɔ-rɛ anyamesɛ mɛ kii wɔra
gɛnɔ pobɔrɔ faa. I kya nyiile yɛɛ gɛnɔ
gyangbarasɛ gɛbono Wurubuaarɛ gi wolaa
yɛgɛ aye-rɛ mɔ a wɔra mɔ a tɔrɔ gɛmɔ-
nbara. Imɔso Kirisito gi kyu mɔ-nkpa
kyarɛ ne i ka gikɔ de i' mɔlɛgɛ aye lii
gɛnen ilaa nyɛnyɛn ibono dɔ. O wu' sa
aye gɛnen mɔ, aye abono Wurubuaarɛ gi
tɔgɛ aye yɛɛ a' son mɔ mɔ a laa nyɛ nyɛ
ilaa dɛnsɛ ibono ɔ wolaa ka yela sa mɔ-
adɛ mɔ. Ne gɛnen ilaa ibono berɛ i maŋ ta
ɔkara.

*Nkalan Gi Laa Ky*ɛɛgɛ Fuɛ

*P*ɛi De Wurubuaarɛ Ɔ' Kpaarɛ Ilaa
Nyɛnyɛn Fuɛ
16 Nengyene nyamesɛ mɔ-rɛ mɔ-
subuana mɛ wɔra gɛnɔ mɔ-tɔgyi so yela
mɔ, kaasɛ mɔ laa wu' pɛi de ilaa ibono
i' lɔɔ nyɛ wɔra gɛsun. 17 I lii fɛɛ lɛwu
ne n kya yɛgɛ ne asa mɛ kya gyi ɔko atɔ.
Owi ɔbono ɔŋ ti wu' mɔ, gɛnɔ gɛbono gɛ
maŋ taalɛ yɛgɛ ɔko ɔ' nyɛ gyi mɔ-atɔ.
18 Gɛnɔ gyangbarasɛ gɛbono Wurubuaarɛ
mɔ-rɛ anyamesɛ mɛ wɔra mɔ kee gɛ
tiri yɛɛ nkalan gi kyɛɛgɛ fuɛ pɛi de mɛ'
taalɛ gyi gɛnen gɛnɔ mɔ so. 19 Owi ɔbono
Wurubuaarɛ mɔ-rɛ anyamesɛ mɛ laa baa
gyi gɛnɔ gyangbarasɛ mɔ so mɔ, Mosisi
gi kalɛ nbara nbono mɛ ŋmarasɛ yela mɔ
nyiile asa mɔ pɛwu. Nfono mɔ o kyu itiidɛ
de inaadɛ nkalan de nkyu saarɛ, ne o kyu
giponfɛ gibono mɛ kya terɛ yɛɛ hisopo
mɔ de sandɛ ifuu pebara kyu ŋminde
dabɔlɛ, ne o kyu nyɔɔ nkalan de nkyu mɔ
dɔ, ne o kyu ŋmadɛ-ŋmadɛ nbara ɔwolɛ
mɔ de asa mɔ pɛwu, 20 ne ɔ tɔgɛ yɛɛ,
"Nkalan ndɛ ne Wurubuaarɛ gi kyu nyise
gibaa yɛɛ fɛye-rɛ mɔ fɛ wɔra gɛnɔ. Fɛ'
gyi gɛnɔ mɔ so." 21 Mosisi gi kii kyu nkalan
mɔ kyu ŋmadɛ-ŋmadɛ Wurubuaarɛ ɔson
panpan mɔ dabɔlɛ de ɔson ilaa mɔ pɛwu.
22 Mosisi nbara mɔ dɔ mɔ, ne fɛɛ iŋ
gyɛ ilaa kalɛsɛ iko so mɔ, nkana nkalan
wolɛ ne mɛ kya kyu lɛɛ ilaa kyɔlesɛsɛ
lii ilaa kamaasɛ so. Nyamesɛ maŋ nyɛ
Wurubuaarɛ ɔ' kpaarɛ mɔ-ilaa nyɛnyɛn
ibono ɔ wɔra mɔ fuɛ sa mɔ, gɛnen mɔ,
nkalan gi kyɛɛgɛ fuɛ pɛi.

*Kirisito Gi Wu' Sa Aye Gikolon, Ne Ɔ Laa Kii Ba G*ɛsinkpan So Ginyɔsɛ

23 Gɛsinkpan gɛdɛ so ɔson ilaa i lii
Wurubuaarɛ dɔ lɛɛ mɔ daa. Iŋ gyɛ yɛɛ
imɔ gbaa-gbaa berɛ ne i gyɛ. Imɔso ne
i kaaborɛ yɛɛ nbuɛ nkalan ne anyamesɛ
mɛ' kyu lɛɛ asunbi de i' lɛɛ ilaa kyɔlesɛsɛ
sa mɔmɔ mɔ. Wurubuaarɛ dɔ ɔson ilaa
berɛ, i kaaborɛ i' nyɛ asunbi abono a don
nbuɛ nkalan-lɛɛ asunbi mɔ. Gɛnen asunbi
ne Kirisito gi kyu mɔ gbaa-gbaa lɛɛ nkalan
kyu lɛɛ mɔ. 24 Ɔ loo Wurubuaarɛ gɛten'
dɔ. Nno ne n gyɛ Wurubuaarɛ dɔ. Iŋ gyɛ
gɛten' gɛbono anyamesɛ mɛ kyu mɔmɔ-
abaa yii mɔ dɔ ne Kirisito gi loo gɛnen.
Gɛsɛ gɛrɛ-lɛɛ Wurubuaarɛ ɔsonten mɔ
kya lɛɛ Wurubuaarɛ dɔ-lɛɛ mɔ ɔnan
nyiile daa. I mɛŋ gyɛ Wurubuaarɛ dɔ-lɛɛ
mɔ gbaa-gbaa. Idɛ kon mɔ aye abono a
ka gyan' Kirisito so mɔ a nyɛ Kirisito bo
Wurubuaarɛ asɛ aye-giyaa dɔ. 25 Kirisito
gi loo Wurubuaarɛ dɔ gɛnen mɔ, i mɛŋ
gyɛ yɛɛ ɔ kpɛ ɔ dɛ mɔ-nyoro ɔ kya
lɛɛ asunbi gɛsi kamaasɛ fɛɛ gɛnɔɔbono
Isirale awura Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo
gɛmu mɔ kya kyu nbuɛ nkalan loo Wu-
rubuaarɛ obu belɛ mɔ dɔ mɔ lɛɛ asunbi
sa Wurubuaarɛ gɛsi kamaasɛ mɔ. 26 Fɛɛ
gɛnen ne i dɛ mɔ, nkana kpɛ kyu lii owi
ɔbono Wurubuaarɛ gi lɛɛ soso de gɛsɛ baa
lii de ndɛ faa, ɔfaanan Kirisito kpɛ san ɔ
kya wu ɔlaawusɛ ɔ kya kpe ɔ kya ba. Owi
ɔbono gɛsinkpan so gɛkyena nkɛ mɔ gi
kya ba laalaalogɛ faa, Kirisito gi kpɛ loo
Wurubuaarɛ dɔ daa gikolon. Mɔ-nyoro
ne o kyu sa ne mɛ mɔɔ, ne i wɔra asunbi

abono ɔ lɛɛ aye anyamesɛ gimu so de i'
nyɛ kpaarɛ aye-ilaa nyɛnyɛn fuɛ sa aye.
27 I dɛ sa nyamesɛ yɛɛ o' wu' gikolon,
de imɔ gɛmara mɔ, Wurubuaarɛ o' gyi
mɔ-nbɛlɛ. 28 Gɛnen kee ne Kirisito gi wu'
gikolon ne ɔ lɛɛ asunbi sa Wurubuaarɛ ne
i kpaarɛ asa sakyɔ ilaa nyɛnyɛn fuɛ sa
mɔmɔ. Imɔso i gyɛ gɛsintin yɛɛ gɛkaako
ɔ laa kii ba gɛsinkpan so ginyɔsɛ. Aberɛ
abono berɛ mɔ, i mɛŋ baa i gyɛ yɛɛ asa ilaa
nyɛnyɛn gikpaarɛfuɛ so ne ɔ naa. Ginyɔsɛ
gibono ɔ laa ba mɔ, ɔ laa baa mɔlɛgɛ asa
abono mɔmɔ-ansi a gyan' mɔ so mɔ de
mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena.

10

*Yesu Gi Ba Baa W*ɔra Wurubuaarɛ Gɛlaarɛ

1 Ɔson ilaa ibono Mosisi nbara mɔ gi kyu
ba mɔ i dabɔlɛ lii Wurubuaarɛ dɔ lɛɛ mɔ
faa mɔ, i mɛŋ taalɛ wɔra fɛɛ imɔ gbaa-
gbaa. Imɔso ibono asa mɔ mɛ kya lɛɛ
asunbi kolon abono sa Wurubuaarɛ gɛsi
kamaasɛ dɔ mɛ kya kpe mɛ kya ba faa mɔ,
asunbi mɔ a maŋ taalɛ kpaarɛ asa abono
mɛ kya laarɛ mɛ' tu sindi Wurubuaarɛ mɔ
ilaa nyɛnyɛn fuɛ de mɛ' gyi Wurubuaarɛ
ginsi kpaa logɛ. 2 Ne fɛɛ asunbi adɛ a
laa taalɛ kpaarɛ Wurubuaarɛ asonbo ilaa
nyɛnyɛn fuɛ sa mɔmɔ gɛkpaa mɔ, nkana
ɔfaanan mɛ laa bii mɔmɔ-asen dɔ yɛɛ
ilaa nyɛnyɛn iko iŋ baa i bo mɔmɔ-rɛ
Wurubuaarɛ nsana de mɛ' maŋ baa lɛɛ
gɛnen asunbi abono. 3 Gɛnɔɔbono i dɛ faa
mɔ, gɛnen asunbi abono mɛ kya lɛɛ mɔ
a kya yɛgɛ mɛ kya nyingi ilaa nyɛnyɛn
ibono mɛ wɔra mɔ gɛsi kamaasɛ. 4 I lii
fɛɛ inaadɛ de itiidɛ-lɛɛ nkalan gi maŋ
taalɛ kpaarɛ nyamesɛ ilaa nyɛnyɛn ibono
ɔ wɔra mɔ fuɛ sa mɔ kpa-a.
5 Imɔ idɛana so ne owi ɔbono Kirisito gi
ba gɛsinkpan so mɔ ɔ tɔgɛ sa Wurubuaarɛ
yɛɛ,
"Akyɔɔlɛtɔ de asunbi atɔ berɛ i mɛŋ kya
da fo ɔbolɛ;
fo yɛgɛ nɛ bingiri nyamesɛ. Fo sa me
nyamesɛ nyoro.
6 Ibono mɛ kya kyu nbuɛ kyɔɔlɛ fo abɛɛ
mɛ kya kyu lɛɛ asunbi
de i' kpaarɛ mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn fuɛ
mɔ,
imɔ iko i mɛŋ kya gyi fo-ginsi.
7 Nfono ne nɛ tɔgɛ yɛɛ, 'O Wurubuaarɛ,
me ne.
Nɛ ba de n' baa wɔra fo-gɛlaarɛ
fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ wolaa ŋmarasɛ
tɔgɛ me-nyoro so ilaa fo-agyɛbi
ɔwolɛ mɔ dɔ mɔ.' "
8 Owi ɔbono Kirisito gi tɔgɛ gɛnen ilaa
idɛ sa Wurubuaarɛ mɔ, ɔ daa gitɔgɛ
yɛɛ, "Akyɔɔlɛtɔ de asunbi atɔ de nbuɛ
nbono mɛ kya kyu kyɔɔlɛ de asunbi abono
mɛ kya lɛɛ yɛɛ fo' kpaarɛ mɔmɔ-ilaa
nyɛnyɛn fuɛ sa ɔmɔ mɔ, i mɛŋ kya da fo
ɔbolɛ ne i mɛŋ kya gyi fo-ginsi." (Yɛgɛ
nkana asunbi abono Mosisi nbara mɔ gi
kya nyiile yɛɛ mɛ' lɛɛ mɔ ne.) 9 Imɔ idɛ
gɛmara ne Kirisito gi kii tɔgɛ bɔla yɛɛ,
"O, Wurubuaarɛ! Me ne; nɛ ba de n' baa
wɔra fo-gɛlaarɛ."
Idɛ i kya nyiile aye yɛɛ Wurubuaarɛ gi
kpaarɛ gɛnɔ gyangbarasɛ gɛbono ɔ yɛgɛ
mɔ-rɛ anyamesɛ mɛ daa giwɔra mɔ, ne ɔ
san kyu gɛpobɔrɔ yii giyaa. 10 Wurubuaarɛ
gɛlaarɛ gɛbono Yesu Kirisito gi baa wɔra
mɔ ne n yɛgɛ ne Wurubuaarɛ gi kpaarɛ
aye-ilaa nyɛnyɛn fuɛ sa aye. Imɔ ne n
gyɛ yɛɛ Kirisito gi kyu mɔ gbaa-gbaa
mɔ-nyoro kyu lɛɛ asunbi sa Wurubuaarɛ
gikolon de i' nyɛ lɔrɔ aye yela sa Wu-
rubuaarɛ gɛkpaa-gɛkpaa.

*Asunbi Kolon Ne N Y*ɛgɛ Ne A Wɔra Gisen Fufuli Awura Gɛkpaa

11 Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛbo kamaasɛ
kpɛ ɔ yelɛ ɔ dɛ asunbi gilɛɛ dɔ ɔ kya
sa Wurubuaarɛ gɛkɛ kamaasɛ. Ɔ kpɛ ɔ
kya lɛɛ gɛnen asunbi kolon abono ɔ kya
kpe ɔ kya ba. Gɛnen asunbi abono a mɛŋ
kya taalɛ kpaarɛ anyamesɛ ilaa nyɛnyɛn
ibono mɛ wɔra mɔ fuɛ sa mɔmɔ kpa-a.
12 Kirisito berɛ gi wu' sa aye de i' wɔra
ilaa nyɛnyɛn gikpaarɛfuɛ asunbi abono a
bo no gɛkpaa-gɛkpaa. Gɛnen asunbi kolon
abono a kya taalɛ kpaarɛ anyamesɛ ilaa
nyɛnyɛn fuɛ sa mɔmɔ owi kamaasɛ dɔ.
Ɔ lɛɛ asunbi mɔ ta gɛnen mɔ, ɔ kpaa
kpelegɛ kyena Wurubuaarɛ gibaa gyisɛ so
mɔ-rɛ mɔ mɛ kya gyi gɛwura. 13 San
kyu lii gɛnen aberɛ abono kyu kyon mɔ,
ɔ tɛ ɔ gyoo owi ɔbono Wurubuaarɛ laa
yɛgɛ ɔ' kyise mɔ-akyobo de mɔ-ayaa mɔ.
14 Asunbi kolon guan ne ɔ kpɛ lɛɛ, ne
gɛnen asunbi abono a kya yɛgɛ aye abono
ɔ lɔrɔ yela sa Wurubuaarɛ mɔ a kya nyɛ

gyi Wurubuaarɛ ginsi kpaa logɛ gɛkpaa-
gɛkpaa.
15 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kee gi tɔgɛ
imɔ so ilaa sa aye. Ɔ tɔgɛ yɛɛ,
16 “Nkɛ nbono gi laa ba mɔ dɔ mɔ,
nan yɛgɛ me-rɛ anyamesɛ a' kii wɔra
gɛnɔ pobɔrɔ.
Me Wurubuaarɛ ne n kya tɔgɛ yɛɛ,
‘Gɛnen gɛnɔ pobɔrɔ gɛbono dɔ mɔ,
mɔmɔ-nwɔnsa dɔ de mɔmɔ-asen dɔ
ne nan kyu me-nbara mɔ wɔra.’ ”
17 Ne Wurubuaarɛ gi kii tɔgɛ yɛɛ,
“Maŋ baa nyingi mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn
ibono mɛ wɔra mɔ
de gɛnɔɔbono mɛ tɔrɔ me-nbara mɔ
gɛkaako kpa-a.”
18 Imɔso ibono Wurubuaarɛ gi nyɛ tɔgɛ
yɛɛ o kyu asa ilaa nyɛnyɛn ibono mɛ wɔra
mɔ kyɛɛ mɔmɔ faa mɔ, i mɛŋ baa i tiri yɛɛ
mɛ' kii lɛɛ asunbi de i' kpaarɛ mɔmɔ-ilaa
nyɛnyɛn fuɛ.

*A' Kyu G*ɛsintin De Gikagyan Tu Sindi Wurubuaarɛ

19 Imɔso me-nanboana, ibono Yesu gi
kyɛɛgɛ mɔ-nkalan fuɛ sa aye so mɔ, a
kya da otu loo Wurubuaarɛ asɛ mɔ-obu
belɛ mɔ dɔ. 20 Yesu ne n bugi gɛnen ɔkpa
pobɔrɔ ɔbono sa aye kyu naa de mɔ gbaa-
gbaa nyoro gibi mɔ so. Ɔ yɛgɛ gikuru
gibono gi baragɛ Wurubuaarɛ ibu inyɔ mɔ
dɔ mɔ gi tigi sa aye ɔkpa de a' nyɛ kyon
loo Wurubuaarɛ asɛ. Gɛnen ɔkpa ɔbono
kya sa aye gɛkyena gɛkpaa. 21 Nperɛ a nyɛ
ɔbono ɔ gyɛ Wurubuaarɛ asunbi ɔlɛɛbo
belɛ. Ɔ kya kerɛ Wurubuaarɛ gɛten' dɔ
asa so. 22 Imɔso a' kyu gɛsintin ka gyan
Wurubuaarɛ so de a' tu sindi mɔ, de a'
lɛɛ akyɔɔlɛ kamaasɛ lii aye-asen dɔ. Wu-
rubuaarɛ gi yɛgɛ a' bii aye-gisen dɔ yɛɛ
ilaa nyɛnyɛn ibono a wɔra mɔ i mɛŋ baa
i kya nyida aye-rɛ mɔ nsana, ne ɔ yɛgɛ
a nyɛ nkyu dɛnsɛ gyere. 23 A' yelɛ aye-
ayaa so girin de aye-ansi a kpɛ gyan' ilaa
dɛnsɛ ibono Wurubuaarɛ gi ka yela sa aye
ne a kya lɛɛ tɔgɛ yɛɛ a sɔɔ imɔ gyi mɔ
so. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ ka imɔ
yela sa aye mɔ gyɛ ɔpaawɔrabo. 24 A' sa
abara so gɛwɔnsa de a' tɔgɛ wɔra abara de
aye pɛwu a' nyɛ laarɛ abara ilaa de a' wɔra
gidɛnsɛ. 25 I kaaborɛ a' kyena a kya gyan'
dabɔlɛ Wurubuaarɛ ɔson mɔ dɔ. Aŋ sa a'
taa gɛgyan yɛgɛ fɛɛ gɛnɔɔbono ako mɛ
kya wɔra mɔ. Gɛkɛ gɛbono Wurubuaarɛ
laa kyu gyi anyamesɛ pɛwu nbɛlɛ mɔ gɛ
kya fuude. Imɔso a' lɔrɔ tɔgɛ keda abara
nyoro too.

*I Tansi I Bo Gifuu Y*ɛɛ Wurubuaarɛ Laa Nyɛ Fo Ɔko Wɔra Mɔ-Gibaa Dɔ

26 Ibono a ti nyɛ bii Wurubuaarɛ
gɛsintin faa ne a kii kerɛ ansi a kpɛ a
kya wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ, i maŋ baa nyɛ
asunbi abono a laa baa taalɛ kpaarɛ aye-
ilaa nyɛnyɛn ibono fuɛ sa aye. 27 A san a tɛ
a gyoo daa aye-nbɛlɛ gɛgyikɛ gɛbono gɛ
tansi gɛ bo gifuu mɔ. Gɛnen aberɛ abono
mɔ ɔgya gin-gin ne nan dɛɛ asa abono mɛ
kya kɔ de Wurubuaarɛ mɔ. 28 Nengyene
ɔko mɛŋ ka Wurubuaarɛ nbara nbono
Mosisi gi ŋmarasɛ yela mɔ gɛnɔ, ne anyɔ
abɛɛ asa' mɛ wu tɔgɛ yɛɛ, “Ɛn! Kaasɛ mɔ
gi wɔra gɛnen” mɔ, nbara mɔ gi kya nyiile
yɛɛ mɛ' mɔɔ mɔ. Mɛ mɛŋ sa mɛ' su mɔ
so. 29 Ne ɔbono, mɔ, oŋ kyu Wurubuaarɛ
mɔ-bi mɔ terɛ sɛi mɔ de-e? Fɛye asɛ mɔ,
menɛ gisobiidɛ ɔnan ne Wurubuaarɛ laa
kyu sa mɔ? Oŋ kyu Wurubuaarɛ mɔ-bi
mɔ nkalan mɔ yɛɛ gi gyɛ ilaa iko. Gɛnen
nkalan nbono, mɔ, ne Wurubuaarɛ mɔ-bi
mɔ gi kyɛɛgɛ fuɛ de Wurubuaarɛ mɔ-rɛ
anyamesɛ mɛ' nyɛ wɔra gɛnɔ. Kyu lii
nkalan nbono so ne Wurubuaarɛ gi lɔrɔ
gɛnen kaasɛ mɔ yela sa mɔ-nyoro. Ɔbono
ɔ wɔra gɛnen mɔ, ɔ saalɛ Wurubuaarɛ
Oduduu ɔbono ɔ gyɛ Gitolon Gɛmu mɔ
ne. Imɔso Wurubuaarɛ laa tansi biidɛ mɔ-
giso. 30 A nyi mɔ ɔbono ɔ tɔgɛ yɛɛ,
“Me ne n kya ka ilaa nyɛnyɛn giwɔra gikɔ.
Me ne nan tɛɛla ilaa nyɛnyɛn awɔrabo.”
Ɔ tɔgɛ kee yɛɛ,
“Me Wurubuaarɛ nan gyi me-adɛ nbɛlɛ.”
31 I tansi i gyɛ ilaa ibono i bo gifuu yɛɛ Wu-
rubuaarɛ ɔbono ɔ bo no gɛkpaa-gɛkpaa
mɔ laa nyɛ fo ɔko wɔra mɔ-gibaa dɔ.

*F*ɛye-Ansi A Gyan Wurubuaarɛ So Mɔ, Fɛ Laa Nyɛ Ntɛɛla Belɛ

32 Fɛ' nyingi owi ɔbono fɛ daa giwu
Wurubuaarɛ fatela mɔ bii mɔ. Gɛnen
aberɛ abono mɔ, fɛ wu ɔlaawusɛ kpɛi-
kpɛi gikyɔ. Owi ɔbono fɛ kya kpon gɛnen
mɔ, fɛ taalɛ keda nyoro. 33 Iko mɔ, asa
mɛ liirɛ fɛye sansana saalɛ fɛye ne mɛ ka
fɛye-ansi. Iko mɔ mɔ, mɛ kya wɔra fɛye-
nanboana ako awɔrɔfɔɔ gɛnen mɔ, fɛye,

mɔ, fɛ kya kpaa kerɛ mɔmɔ so. 34 Fɛ yiyɛɛ
sa fɛye-nanboana abono ako mɛ keda tii de
ibu mɔ. Asa mɛ sɔgɛ fɛye-atɔ abono fɛ bo
mɔ, i mɛŋ loo fɛye. I wɔra fɛye ɔkon daa.
I lii fɛɛ fɛ nyi fɛye-asen dɔ yɛɛ ilaa ibono
Wurubuaarɛ gi ka yela sa fɛye mɔ berɛ i
san i bo no sa fɛye, ne i don atɔ abono gbaa
bun.
35 Imɔso ibono fɛye-ansi a gyan Wu-
rubuaarɛ ilaa so gɛnen mɔ, fɛŋ sa fɛ' taa
imɔ yɛgɛ. Fɛ laa nyɛ imɔ so ntɛɛla
belɛ. 36 I tiri yɛɛ fɛ' nyɛ gisen de fɛ'
wɔra Wurubuaarɛ gɛlaarɛ de fɛ' nyɛ ilaa
ibono ɔ ka yela sa fɛye mɔ. 37 Wurubuaarɛ
agyɛbi mɔ dɔ i tɔgɛ yɛɛ,
"I san daa ŋmaraa de ɔbono ɔ laa ba mɔ ɔ'
ba. Ɔŋ baa kɛɛla.
38 Ɔbono ɔ kya ka gyan me Wurubuaarɛ so
mɔ
ne nan kyu yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran.
Gɛnen kaasɛ ɔbono ne nan nyɛ me Wu-
rubuaarɛ asɛ gɛkyena.
Ɔbono mɔ-gisɔɔgyi gi koso me so mɔ berɛ
ɔ maŋ gyi me-ginsi."
39 Abono ɔ darɛ yɛɛ mɔmɔ-gisɔɔgyi gi
koso Wurubuaarɛ so ne mɛ fuɛ mɔ-ɔkpa
mɔ mɔ, aye berɛ, aŋ bo mɔmɔ dɔ. A bo daa
mɔmɔ abono mɛ kya ka gyan mɔ so mɔ
dɔ. Aye ne ɔ laa mɔlɛgɛ de a' nyɛ kyena
mɔ asɛ.

11

*Asa Abono M*ɛ Sɔɔ Wurubuaarɛ Gyi Mɔ

1 Gisɔɔgyi ne n gyɛ ilaa ibono i kya
yɛgɛ a' bii aye-asen dɔ yɛɛ Wurubuaarɛ
laa wɔra ilaa ibono aye-ansi a gyan' imɔ
so mɔ. Gisɔɔgyi ne a kya kyu bii yɛɛ
Wurubuaarɛ ilaa ibono aŋ kya wu de ansi
mɔ i bo no gɛsintin. 2 Wurubuaarɛ asonbo
adedaabo mɔ mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi
so mɔ, mɛ gyi Wurubuaarɛ ginsi. 3 A
sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so mɔ, a kya nu
gɛsɛ yɛɛ Wurubuaarɛ gi kpɛ tɔgɛ daa
de gɛnɔ ne soso de gɛsɛ i ba i bo no faa.
Imɔso ilaa ibono aŋ kya wu de ansi mɔ ne
Wurubuaarɛ gi kyu lɛɛ ibono a kya wu de
ansi faa.
4 Abelɛ gi sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so mɔ,
ɔ lɛɛ asunbi sa mɔ, ne mɔ-asunbi mɔ a
gyi mɔ-ginsi don Keen-lɛɛ. Lii gɛnɔɔbono
Abelɛ gi sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so mɔ,
Wurubuaarɛ gi kyu mɔ yɛɛ mɔ-gisen dɔ
i boran, ne ɔ tɔgɛ ilaa dɛnsɛ kyu lii mɔ-
asunbi mɔ so. Abelɛ gisɔɔgyi gidɛ so mɔ,
dabɔlɛ ibono ɔ ti wu' faa, mɔ-ginyen gi san
gi dɛ baa lii de ndɛ.
5 Inɔki gisɔɔgyi so mɔ, ɔ mɛŋ wu'.
Wurubuaarɛ gi puru mɔ dii kpe mɔ asɛ.
Ɔko mɛŋ baa wu mɔ. Asa mɛ laarɛ mɔ
kpon, i kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ gi puru
mɔ faa fem kyu dii kpe mɔ asɛ de ansi.
Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ i lɛɛ nyiile aye yɛɛ
pɛi de i' ba de Wurubuaarɛ o' puru Inɔki
gɛnen mɔ, o gyi Wurubuaarɛ ginsi daa.
6 Fo nyamesɛ foŋ kya sɔɔ Wurubuaarɛ
gyi mɔ, fo maŋ taalɛ gyi mɔ-ginsi kpa-a.
Fo ɔbono fo kya laarɛ fo' bii Wurubuaarɛ
lii fo gisen dɔ mɔ, i tiri yɛɛ fo' sɔɔ gyi yɛɛ
ɔ bo no de fo' sɔɔ gyi kee yɛɛ ɔ kya tɛɛla
asa abono mɛ kya pɛɛrɛ ansi de mɛ' bii mɔ
mɔ.
7 Nowa gi sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so mɔ,
o nu Wurubuaarɛ gɛdɛ. Imɔ ne n gyɛ
yɛɛ mɔ-gɛkyena dɔ mɔ, Wurubuaarɛ gi
gyɔ mɔ ɔwɔlii yela yɛɛ ilaa iko i laa baa
ba. Gɛnen aberɛ abono mɔ, ɔŋ ti wu
gɛnen ilaa ibono de mɔ-ansi, ne ɔ dabɔlɛ
wɔra ilaa ibono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa
mɔ mɔ. Ɔ salɛ gikolii belɛ gibono gi baa
mɔlɛgɛ mɔ-rɛ mɔ-gɛten dɔ asa. Kyu naa
de Nowa gisɔɔgyi gidɛ so mɔ, i lɛɛ nyiile
yɛɛ gɛsinkpan so anyamesɛ mɛ kaaborɛ
Wurubuaarɛ o' bun ɔmɔ gipuɛɛ gɛnen
owi ɔbono dɔ. Nowa berɛ Wurubuaarɛ gi
kyu mɔ yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran kyu naa
de mɔ-gisɔɔgyi gibono ɔ sɔɔ Wurubuaarɛ
gyi mɔ so.
8 Aberaham gi sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so
mɔ, o nu Wurubuaarɛ gɛdɛ. Wurubuaarɛ
gi tɔgɛ sa mɔ yɛɛ ɔ' koso nfono ɔ wolaa
ɔ tɛ mɔ kpe gɛten banban. Wurubuaarɛ
gi ka yela sa mɔ yɛɛ nno ne nan san
wɔra mɔ-lɛɛ. Gɛsintin mɔ, ɔ koso, yɛgɛ
ɔ mɛŋ nyi nfono ɔ kya kpe mɔ. 9 Ɔ
sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so mɔ, ɔ kpaa fo
gɛsinkpan gɛbono Wurubuaarɛ gi ka yela
sa mɔ mɔ so mɔ, ɔ kyena gɛmɔ so fɛɛ
isafo. Ɔŋ kyena gɛten kolon. Ɔ naa ɔ
kya kyena daa ibu ibono mɛ kya kyu nbuɛ
iwolɛ kyu yii imɔ mɔ dɔ. Mɔ-bi Ayisiki
de mɔ-naana Gyeekɔpo kee mɛ baa kyena
fɛɛ mɔ-lɛɛ mɔ ɔnan. I kya nyiile yɛɛ ilaa
ibono Wurubuaarɛ gi ka yela sa Aberaham
mɔ, ɔ ka yela sa mɔmɔ kee. 10 Ibono so

Aberaham gi taalɛ nyɛ gisen gɛnen mɔ ne n gyɛ yɛɛ o kyu mɔ-ansi gyan' daa ɔsowolɛ ɔbono ɔ bo no gɛkpaa-gɛkpaa mɔ so. Gɛnen ɔsowolɛ ɔbono ɔlɛɛbo de mɔ-oyiibo ne n gyɛ Wurubuaarɛ.

11 Aberaham mɔ-ka Sara mɛŋ korogɛ kerɛ. Ɔ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so mɔ, dabɔlɛ mɔ-gikyiibelɛnsɛ dɔ mɔ, ɔ nyɛ ɔlon lii Wurubuaarɛ asɛ, ne ɔ da ɔtɔ korogɛ. O sɔɔ Wurubuaarɛ gyi yɛɛ Wurubuaarɛ gyɛ ɔpaawɔrabo. Ɔ laa wɔra ilaa ibono ɔ ka yela sa mɔ mɔ. 12 Imɔso, lii gɛnen gisɔɔgyi gidɛ so mɔ, Aberaham ɔbono ɔ belɛ ɔ ti ɔ kya fuude lɛwu mɔ gi nyɛ gɛbii korogɛ, ne gɛnen gɛbii kolon gɛbono gɛ nyɛ anaana-anaana-ana abono mɔmɔ-gɛgyɔnɔ gɛ nyaakyɔ fɛɛ agyɛkpebi de apoo gɛnɔ giŋɛsii.

13 Gɛnen adedaabo abono nɛ terɛ faa pɛwu mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi mɔmɔ-gɛkyena dɔ kaaborɛ mɛ wu'. Owi ɔbono mɛ mɛŋ ti nyɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ gi ka yela sa mɔmɔ mɔ, mɛ ti wolaa bii mɔmɔ-asen dɔ yɛɛ i bo ɔkpa i kya ba, ne i wɔra mɔmɔ ɔkon. Mɛ kyule yɛɛ mɛ gyɛ daa asafo gɛsinkpan so. Gɛsɛ gɛrɛ iŋ gyɛ mɔmɔ-gɛwi. 14 Asa abono mɛ kya tɔgɛ gɛnen ilaa idɛ mɔ, mɛ kya lɛɛ nyiile yɛɛ mɛ kya laarɛ ɔsowolɛ ɔbono ɔ laa baa wɔra mɔmɔ-gɛwi gɛkaako mɔ ne. 15 Nengyene fɛɛ ɔsowolɛ ɔbono mɛ daa gikyena mɔ mɛnan da mɔmɔ-ɔbolɛ mɔ, nkana mɛ laa taalɛ kii kpe nno. 16 Gɛnɔɔbono i dɛ faa mɔ, mɔmɔ-ansi a gyan' daa ɔsowolɛ ɔbono ɔ don gɛsinkpan so-lɛɛ mɔ so. Wurubuaarɛ gi lɔrɔ gɛnen ɔsowolɛ ɔbono yela sa mɔmɔ. Ibono mɔmɔ-ansi a gyan' Wurubuaarɛ dɔ-lɛɛ ɔsowolɛ mɔ so gɛnen so mɔ, mɛ kya terɛ Wurubuaarɛ yɛɛ mɔmɔ-Wurubuaarɛ mɔ, iŋ bo Wurubuaarɛ ipeeli.

17-18 Owi ɔko dɔ mɔ Wurubuaarɛ gi daasɛ Aberaham kerɛ. Ɔ tɔgɛ mɔ yɛɛ o' kyu mɔ-bi Ayisiki kpaa kyɔɔlɛ sa mɔ. Yɛgɛ ɔ wolaa tɔgɛ yela sa mɔ yɛɛ, "Kyu naa de fo-bi Ayisiki so ne fo laa nyɛ anaana-ana abono nɛ ka yela sa fo mɔ." Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ, Aberaham gi dabɔlɛ kyule yɛɛ ɔ laa kyu mɔ-bi kolon ɔbono ɔ bo mɔ kyu kpaa kyɔɔlɛ sa Wurubuaarɛ. Ɔ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi, ne 19 o kyu imɔ yɛɛ nengyene ɔ wɔra gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ laa taalɛ kyingi mɔ lii ibuni dɔ. Ne gɛsintin mɔ, i baa wɔra fɛɛ Wurubuaarɛ gi kyingi mɔ kiiri sa mɔ. I lii fɛɛ ɔŋ baa yɛgɛ mɔ ɔ' kyɔɔlɛ mɔ.

20 Ayisiki gi sɛɛ mɔ, mɔ kee gi sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so mɔ, pɛi de ɔ' lɔɔ wu' mɔ, ɔ tɔgɛ ilaa ibono i laa ba mɔ-biana Gyeekɔpo de Isawu so mɔ, ne ɔ sa ɔmɔ ɔlon Wurubuaarɛ ginyen dɔ. 21 Gyeekɔpo gi sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so mɔ, owi ɔbono ɔ kya laarɛ ɔ' lɛɛ ɔŋɛ mɔ, ɔ koso kyena, ne ɔ sa mɔ-bi Gyosɛfo-lɛɛ mɔ-biana anyɔ mɔ ɔlon Wurubuaarɛ ginyen dɔ. O kyu mɔ-oduduu gyan' mɔ-oyii tugɛsɛ so, ne ɔ lɛɛ Wurubuaarɛ ginyen. 22 Gyosɛfo gi sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so mɔ, owi ɔbono o wu yɛɛ mɔ-nkɛ gi kya fo ibono ɔ laa kii kpe mɔ-naanaana asɛ mɔ, ɔ taalɛ wu tɔgɛ yela yɛɛ mɔ-nanboana Isirale awura mɔ mɛ laa baa koso Igyipiti gɛsinkpan so gɛkaako. Gɛnen so mɔ, ɔ ka sa mɔ-subuana yɛɛ gɛkaako gɛkaako mɛ laa koso mɔ, mɛ' kyu mɔ-awuye koso.

23 Mosisi mɔ-nyi de mɔ-sɛ mɛ kyena mɔ, mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi. Igyipiti awura gɛsinkpan so ne mɛ kyena. Owi ɔko dɔ mɔ, Igyipiti wura mɔ gi yela nbara yɛɛ mɛ' mɔɔ Isirale awura nbii nyensɛɛ. Imɔ gɛnen gbaa mɔ, mɛ mɛŋ selɛ Igyipiti wura mɔ gifuu. Mɛ korogɛ Mosisi ne mɛ wu yɛɛ ɔ bo kanpɛ mɔ, mɛ ŋara mɔ ibosɛ isa'. Mɛ mɛŋ ka nbara mɔ gɛnɔ.

24 Imɔ gɛmara mɔ, Igyipiti wura mɔ-bi kyiisɛ gi wu Mosisi, ne o kyu mɔ kpaa bela. Mosisi gi sɛɛ mɔ, ɔ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi. Imɔso o kine yɛɛ mɛ mɛŋ sa mɛ' tɔgɛ yɛɛ ɔ gyɛ Igyipiti wura mɔ mɔ-bi kyiisɛ mɔ-bi. 25 Ɔ tɔgɛ yɛɛ ɔ laa kyena daa mɔ-nanboana Isirale awura abono mɛ kya son Wurubuaarɛ mɔ asɛ. Mɔ-rɛ mɔ-nanboana mɔ mɛ' wu ɔlaawusɛ mɔ, i boran sa mɔ don ɔkon ɔbono nkana ɔ laa gyi lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ mɔ. O nyi yɛɛ gɛnen ɔkon ɔbono maŋ dɛ kpe sa mɔ. 26 Mosisi gi sa gɛwɔnsa kyu lii ɔbono Wurubuaarɛ laa sun de ɔ' baa mɔlɛgɛ anyamesɛ mɔ so. O kyu yɛɛ nengyene o' wu ɔlaawusɛ ne o nun asebi gɛnen kaasɛ ɔbono so mɔ, imɔ ibono i gyɛ ilaa gbaa' sa mɔ don ibono ɔ laa nyɛ Igyipiti awura awuratɔ pɛwu mɔ. Mɔ-ansi a kpɛ a gyan'

daa ntɛɛla belɛ nbono Wurubuaarɛ laa sa
mɔ gɛkaako mɔ so.

27 Mosisi gi sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so mɔ,
ɔ koso Igyipiti gɛsinkpan mɔ so. Ɔ mɛŋ
selɛ Igyipiti wura mɔ ginyadon gibono ɔ
laa kyu mɔ so mɔ. Ɔ keda nyoro kine
yɛɛ ɔ maŋ kpe ansi de o' kii gɛmara. I lii
fɛɛ i wɔra mɔ fɛɛ ɔ kya wu Wurubuaarɛ
ɔbono ɔko mɛŋ kya wu mɔ de ansi mɔ.
28 Mosisi gi sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so mɔ, o
nu Wurubuaarɛ gɛdɛ, ne o yii "Lɛwu Gi
Seregɛ Aye So" gɛkɛ belɛ gigyi ba, ne o
kyu nbuɛ nkalan kyu ŋmadɛ-ŋmadɛ aye-
ibu nbunono, de Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ
ɔbono ɔ kya mɔɔ asa mɔ, ɔ mɛŋ sa
o' yii aye Isirale awura-lɛɛ nbii nyensɛ
gyangbarasɛ.

29 Isirale awura adedaabo mɔ mɛ sɔɔ
Wurubuaarɛ gyi so mɔ, Wurubuaarɛ gi sa
mɔmɔ ɔkpa, ne mɛ naa fara apoo ɔbono
mɛ kya terɛ yɛɛ Apoo Pebara mɔ lii. Mɛ
laa fara apoo mɔ, mɔ, nkyu mɔ gi yɛ ginyɔ
sa mɔmɔ ɔkpa, ne mɛ naa kyon. Igyipiti
awura mɔ, mɔ, mɛ ba mɛ' baa fara mɔ,
nkyu mɔ gi gyi mɔmɔ.

30 Isirale awura mɔ mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ
gyi so mɔ, mɔmɔ-rɛ Gyɛriko awura mɛ
kya kɔ ikɔ mɔ, mɛ naa kyaabɔɔ gɛkpen
gɛbono mɛ yii kyaabɔɔ Gyɛriko ɔsowolɛ
mɔ nkɛ so nkɛ so, nkɛ sono, ne Wu-
rubuaarɛ gi yɛgɛ gɛkpen mɔ ɔpɔɔrɛ mɔ
gi dɛ gɛsɛ.

31 Tutukyii ɔko gi kyena Gyɛriko nno,
mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Rahabɛ. Pɛi de Isirale
awura mɛ baa kɔ de ɔmɔ mɔ, mɛ sun
ako ne mɛ ŋara kpaa kerɛ ɔsowolɛ mɔ
gidebi. Rahabɛ gi sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so
mɔ, oŋ kyule lɛɛ mɔmɔ-gɛwi. O kii koso
keda mɔmɔ-gisafo bɔla daa. Lii gɛnen so
mɔ, owi ɔbono Isirale awura mɛ kpaa mɔɔ
gɛnen ɔsowolɛ gisomaanu awura mɔ, mɔ
berɛ, mɛ mɛŋ mɔɔ mɔ.

32 N' kii tɔgɛ asa abono mɛ sɔɔ Wu-
rubuaarɛ gyi baa kyon mɔ so ilaa abɛɛ
n' taa yɛgɛ gɛnen? Maŋ nyɛ nyoro daa,
nkana nan tɔgɛ Gidiyon, Baraki, Sam-
son, Gyefita, Deefidi de Samuɛlɛ de Wu-
rubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ so ilaa kee.
33 Gɛnen asa adɛ mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi
so mɔ, ako mɛ taalɛ kɔ ikɔ gyi awura-
awura so.
Ako mɛ yɛgɛ gɛsintin gigyi gi' ba asa dɔ.
Mɔmɔ-gisɔɔgyi mɔ so mɔ, ako mɛ nyɛ
ilaa dɛnsɛ ibono Wurubuaarɛ gi ka
yela sa mɔmɔ mɔ.
Ako mɛ taalɛ baala aguuni nnɔ bun.
34 Ako mɛ duule igya gin-gin ibono i wɔra
gifuu mɔ.
Ako gisɔɔgyi so mɔ, Wurubuaarɛ gi
mɔlɛgɛ mɔmɔ lii lɛwu dɔ owi
ɔbono nkana asa mɛ laarɛ mɛ'
mɔɔ ɔmɔ de nki mɔ.
Ako mɛ gyɛ afɔlɛbo, ne mɛ nyɛ ɔlon baa
bingiri alolonbo.
Mɛ bii kɔ ikɔ, ne mɛ gyi asafo asogya
akpen akpen so.
35 Akyii abono mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi mɔ
ako mɛ nyɛ mɔmɔ-subuana abono
mɛ wu' mɔ mɛ' kii kyingi lii ibuni
dɔ.
Ako, mɔ, ibono mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so
mɔ, asa mɛ ka mɔmɔ-ansi, kaaborɛ
mɛ kyu wu'.
I lii fɛɛ mɛ mɛŋ taa mɔmɔ-gisɔɔgyi mɔ
yɛgɛ.
Mɛ nyi yɛɛ nengyene gɛnen so ne mɛ laa
taa
gɛsinkpan so gɛkyena yɛgɛ mɔ,
gɛkaako Wurubuaarɛ laa kyingi ɔmɔ
de mɛ' nyɛ gɛkyena gɛbono gɛ boran
don gɛdɛ mɔ.
36 Ako, mɔ, mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so mɔ,
asa mɛ gyaabii mɔmɔ ne mɛ koree
mɔmɔ.
Ako, mɔ, kee, ibono mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ
gyi so mɔ,
asa mɛ ŋminde mɔmɔ ne mɛ tii
mɔmɔ de ibu.
37 Ako, mɔ, ibono mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi
so mɔ,
asa mɛ da mɔmɔ abui mɔɔ.
Mɛ kyan mɔmɔ ako dɔ ginyɔ-ginyɔ.
Ako, mɔ, mɛ mɔɔ mɔmɔ de nki.
Ako, mɔ, ibono mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi so
mɔ,
isandɛ de itiidɛ iwolɛ ne n wɔra
mɔmɔ-akuru bunsɛ.
Mɛ wɔra ayenbo. Asa mɛ ka mɔmɔ-ansi,
mɛ mɛŋ nyɛ mɔmɔ-nyoro.
38 Nkana iŋ taa kaaborɛ gɛsinkpan so asa
nyɛnyɛn mɛ' nyɛ asa dɛnsɛ adɛ
mɛ' kyena saarɛ mɔmɔ dɔ.
Mɔmɔ ako, ibono mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi
so mɔ,
mɛŋ nyɛ ikyenaten ne mɛ naa de
apen de abii so.

Mɛ dɛ-dɛ gɛsinkpan ibɔ dɔ de afolɛ ibɔ dɔ.
39 Gɛnen asa dɛnsɛ adɛ pɛwu ginyen gi dɛ kyu lii gɛnɔɔbono mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi mɔ so. Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ, ilaa dɛnsɛ ibono Wurubuaarɛ gi ka yela sa asa abono mɛ sɔɔ mɔ gyi mɔ, ɔ mɛŋ yɛgɛ de mɛ' nyɛ imɔ gɛnen aberɛ abono. 40 I kya nyiile yɛɛ ɔ wolaa tɔgɛ yela yɛɛ ɔ laa baa wɔra ilaa dɛnsɛ sa aye abono a sɔɔ mɔ gyi ndɛ faa. Gɛnen ilaa ibono i laa tansi wɔra ɔdan don ibono nkana ɔ laa sa ɔmɔ gɛnen aberɛ abono mɔ. Mɔmɔ-wolɛ mɔ Wurubuaarɛ maŋ yɛgɛ mɛ' wɔra ɔdan kpaa logɛ, gɛnen mɔ, aye kee a' baa bɔla de mɔmɔ.

12

*A' Kp*ɛ A' Kerɛ Daa Yesu Aye-Gɛkyena Dɔ

1-2 A' laa ansi kerɛ asa abono a kaala-kaala baa kyon faa. Mɔmɔ-gɛkyena gɛ lɛɛ nyiile aye gɛnɔɔbono mɛ sɔɔ Wurubuaarɛ gyi mɔ. Imɔso ilaa kamaasɛ ibono i laa gɛnda aye de a' mɛŋ nyɛ wɔra Wurubuaarɛ gɛlaarɛ kpaa logɛ mɔ, fɛ' yɛgɛ de a' lɛɛ imɔ lii aye-ayaa dɔ, titirigu mɔ, ilaa nyɛnyɛn giwɔra ibono i kya nyɛ aye kusaa-kusaa mɔ. A' kpɛ a' kerɛ daa Yesu aye-gɛkyena dɔ de a' wɔra fɛɛ asa abono mɛ kya keda nyoro selɛ ɔnangya ɔbono ɔ dɛ mɔmɔ-ansi so mɔ. Yesu ne n yɛgɛ a sɔɔ Wurubuaarɛ gyi, ne mɔ ne nan yɛgɛ a' sɔɔ mɔ gyi kpaa logɛ. Aberɛ abono mɛ laa da mɔ aŋanbi mada de oyii mɔɔ mɔ, ipeeli ibono o gyi gɛnen lɛwu ɔbono dɔ mɔ, ɔ mɛŋ kyu imɔ terɛ sɛi. O kyu mɔ-ansi gyan' daa ɔkon ɔbono ɔ dɛ sa mɔ mɔ-lɛwu gɛmara mɔ so, ne o sɔɔ lɛwu mɔ abaa anyɔ. Idɛ kon ɔ tɛ Wurubuaarɛ gibaa gyisɛ so ɔ kya gyi gɛwura.
3 Ilaa nyɛnyɛn awɔrabo mɛ tansi kyo Yesu, ne mɔ, mɔ, gi nyɛ gisen sa ɔmɔ. Imɔso fɛ' laa ansi kerɛ mɔ-lɛɛ mɔ, de iŋ sa i' yɔɔ fɛye-nyoro de fɛye-asen a' koso mɔ so. 4 Ibono fɛ kya nyanga ansi fɛ kya kɔ fa-a tii ilaa nyɛnyɛn giwɔra faa mɔ, fɛŋ ti kɔ kpaa fo ibono mɛ laa mɔɔ fɛye.

*Wurubuaar*ɛ Kya Laarɛ Fo-Ilaa Mɔ Ne Ɔ Kya Biidɛ Fo-Giso

5 Fɛ ti tan ibono Wurubuaarɛ gi tɔgɛ wɔra fɛye fɛɛ mɔ-biana mɔ? Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ dɔ mɔ i tɔgɛ yɛɛ,
"Me-bi, gɛŋ sa fo' kyu Wura Wurubuaarɛ gibela
gibono ɔ kya bela fo, ne ɔ kya lɔrɔ fo mɔ
yɛɛ i mɛŋ gyɛ ilaa gbaa' iko.
Gɛnɔɔbono ɔ kya biidɛ fo-giso mɔ, gɛŋ sa fo' yɛgɛ i' yɔɔ fo-nyoro.
6 I lii fɛɛ fo isa ɔbono Wurubuaarɛ kya laarɛ fo-ilaa
ne o kyu fo wɔra mɔ-bi gɛsintin mɔ, fo ne ɔ kya bela.
Fo kee ne n wɔra ilaa nyɛnyɛn ne Wurubuaarɛ laa biidɛ fo-giso."
7 Fɛ' keda nyoro de fɛ' nyɛ gisen fɛye-ɔlaawusɛ ɔbono fɛ kya wu mɔ dɔ. Fɛ' kyu imɔ yɛɛ fɛye-sɛ ne n kya bela fɛye, ne ɔ kya lɔrɔ fɛye gɛnen. I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ gi kyu fɛye fɛɛ fɛ gyɛ mɔ-biana gɛsintin. Obi ɔmɔ ne n bo no yɛɛ mɔ-sɛ mɛŋ kya bela mɔ de ɔ' lɔrɔ mɔ? 8 Wurubuaarɛ kya lɔrɔ mɔ-biana pɛwu. Nengyene fɛɛ Wurubuaarɛ mɛŋ kya lɔrɔ fɛye mɔ, fɛ mɛŋ gyɛ mɔ-biana gbaa-gbaa ne. Ako-lɛɛ nbii ne fɛ gyɛ. 9 Gɛsinkpan gɛdɛ so mɔ, aye-sɛana mɛ kya bela aye ne mɛ kya lɔrɔ aye, ne aye, mɔ, a kya kyu buubuu sa mɔmɔ. Ne aye-sɛ ɔbono ɔ bo soso, oduduu dɔ-lɛɛ ɔsɛ mɔ de-e? I kaaborɛ a' tansi bara aye-nyoro gɛsɛ sa mɔ de a' nyɛ mɔ-lɛɛ gɛkyena mɔ ɔnan. 10 Aye-gɛsinkpan so-lɛɛ asɛ mɔ, mɛ kya bela aye mɔ, nsi kalɛsɛ nko ne mɛ kya bela aye ne mɛ kya lɔrɔ aye gɛnɔɔbono ɔkara mɛ laa taalɛ mɔ. Wurubuaarɛ, mɔ, kya bela aye mɔ, ɔ kya bela aye gɛkpaa daa de i' nyɛ lɔrɔ aye de aye-asen a' nyɛ fuuli wɔra fɛɛ mɔ. 11 Owi ɔbono ako mɛ kya bela aye ne mɛ kya biidɛ aye-giso mɔ, iŋ bo aye ɔkon. Mɛ kya wɔra aye gɛnen mɔ, a kya wu daa yɛɛ i kya nu aye. Imɔ gɛmara mɔ, a kya wu yɛɛ i yɛgɛ a wɔra gɛsintin awura ne a nyɛ gisen yuuli. Owi ɔbono i kya nu aye gɛnen mɔ, i kpɛ i kya lɔrɔ aye ne.
12 Imɔso fɛ' yelɛ fɛye-ayaa so girin. Fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ i yɔɔ fɛye-nyoro. 13 Fɛ' kpɛ naa daa de Yesu ɔson ɔkpa mɔ ntintin. Ilaa ibono i laa kiiri fɛye gɛmara Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ, fɛ' kerɛ dɔɔdan de fɛ' lɛɛ imɔ lii fɛye-ayaa dɔ de i' nyɛ kpaa fɛye de fɛ' nyɛ ayaa yelɛsɛ ɔson mɔ dɔ.

*F*ɛŋ Lɔrɔ Fɛye-Nyoro Yela Sa Wurubuaarɛ Mɔ, Fɛ Maŋ Wu Mɔ De Ansi

14 Fɛ' nyanga ansi de fɛ' kyu gisen yuuli
kyu kyena de nyamesɛ kamaasɛ. Fɛ' lɛɛ
fɛye-nyoro lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ. Fo
nyamesɛ fo mɛŋ lɔrɔ fo-nyoro yela sa
Wurubuaarɛ mɔ, fo maŋ nyɛ wu mɔ de
fo-ansi. 15 Fɛ' kerɛ dɔɔdan de fɛye dɔ
ɔko ɔ mɛŋ sa ɔ' fuɛ Wurubuaarɛ gidɛnsɛ
gibono ɔ bo sa mɔ mɔ de fɛye dɔ ɔko ɔ
mɛŋ sa ɔ' wɔra fɛɛ giponfɛ gibono gi gyɛ
gibɔrɔ ne gi laa kɔrɔ de gi' sen mɔ. Asa
abono ɔnan mɛ laa taalɛ yɛgɛ asa sakyɔ
mɛ' loo ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ. 16 Ɔko
ɔŋ sa ɔ' laarɛ ogyibara. Fɛ' kerɛ fɛye-
nyoro so dɔɔdan de fɛye dɔ ɔko ɔŋ sa o'
kyu Wurubuaarɛ ilaa yɛɛ i mɛŋ gyɛ sɛi sa
mɔ fɛɛ Isawu-lɛɛ mɔ ɔnan. Isawu gi kyu
mɔ gɛbelɛnsɛ kyarɛ agyudɔ lɛpɛ kolon lii
mɔ-tedɛ asɛ, yɛgɛ nkana mɔ ne n gyɛ mɔ-
sɛ obi gyangbarasɛ. 17 Imɔ gɛmara mɔ, fɛ
wu ibono o kii laarɛ fɛɛ mɔ ne mɔ-sɛ ɔ'
wɔra mɔ kusee-kusee pɛi de mɔ-sɛ ɔ' lɔɔ
wu' mɔ. Oŋ kii nyɛ. I lii fɛɛ iŋ baa sa de
o' nu mɔ-nyoro gɛsɛ de ɔ' kyɛɛgɛ lii ilaa
ibono ɔ ti wɔra mɔ dɔ. Gɛmara mɔ o kyu
ginsikyu kii laarɛ imɔ-ɔkpa kpon.

*Isirale Awura Adedaabo M*ɛ Wu Yɛɛ Wu-
rubuaarɛ Ilaa I Bo Gifuu

18 Imɔso fɛye berɛ, fɛ' kerɛ dɔɔdan de
fɛ' yɛgɛ Wurubuaarɛ ilaa i' wɔra fɛye-ilaa
tirisɛ. Ilaa ibono Wurubuaarɛ gi lɛɛ nyiile
fɛye mɔ, iŋ dɛ fɛɛ ibono ɔ lɛɛ nyiile aye
Isirale awura adedaabo mɔ. Mɔmɔ abono,
mɔ, Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɛ tu sindi ilaa
ibono nyamesɛ maŋ taalɛ yii imɔ mɔ. Imɔ
ne n gyɛ yɛɛ mɛ wu gibii gi yelɛ gi kya
dɛɛ gin-gin-gin ne i wɔra gibiri kyikin. Mɛ
wu afuu belɛ a kya da fɛɛ gɛwulewule.
19-20 Mɛ nu ɔlanba belɛ fɛɛ gɛgandan,
ne mɛ nu gigyɛbi giko. Wurubuaarɛ gi
wolaa yela nbara sa ɔmɔ yɛɛ, "Ba-a gɛbuɛ
gbaa gɛmɔ-giyaa gi yii gɛnen gibii gibono
so mɔ, mɛ' da gɛmɔ abui mɔɔ." Mɛ nu
gigyɛbi mɔ mɔ, mɛ mɛŋ taalɛ da otu,
mɛ kolɛ Wurubuaarɛ yɛɛ mɛ mɛŋ baa
ma-a laarɛ mɛ' baa kii nu ilaa banban iko
lii Wurubuaarɛ asɛ. 21 Gɛsintin mɔ, nno
i wɔra gifuu gikyɔ-gikyɔ so mɔ, mɔmɔ-
ɔbelɛnsɛ Mosisi gbaa gi bugi gɛnɔ tɔgɛ
yɛɛ, "I tansi i bo me gifuu gikyɔ. Kerɛ, n
yelɛ faa me-nyoro gi kya da me ne."

*F*ɛye-Lɛɛ I Bo Duduu Ne I Bo Kon Don
Isirale Awura-Lɛɛ

22 Fɛye berɛ, Wurubuaarɛ gi sa fɛye
ɔkpa ne oduduu dɔ mɔ fɛ nyɛ tu sindi Wu-
rubuaarɛ dɔ-lɛɛ Sayon Gibii. Gimɔ so ne
Wurubuaarɛ dɔ-lɛɛ Gyɛrusalem ɔsowolɛ
mɔ gyan'. Nfono ne Wurubuaarɛ ɔbono
ɔ bo no gɛkpaa-gɛkpaa mɔ tɛ, mɔ-rɛ mɔ-
isɔɔ ibono a maŋ taalɛ bii mɔmɔ-gɛgyɔnɔ
mɔ. 23 I wɔra fɛɛ fɛ nyɛ loo Wurubuaarɛ
mɔ-biana agyangbarasɛ mɔ sagyan mɔ
dɔ ne. Nno i tansi i bo kon. Mɔmɔ ne
n nyɛ Wurubuaarɛ gi ŋmarasɛ mɔmɔ-
anyen wɔra mɔ-ɔwolɛ dɔ Wurubuaarɛ
dɔ. Fɛ tu sindi Wurubuaarɛ ɔbono mɔ
ne nan gyi anyamesɛ pɛwu nbɛlɛ mɔ. Fɛ
tu sindi asa abono mɔmɔ-asen dɔ i boran
sa Wurubuaarɛ, ne mɛ wu', ne idɛ kon
mɛ kya gyi Wurubuaarɛ ginsi kpaa logɛ
mɔ. 24 Fɛ tu sindi Yesu ɔbono ɔ yelɛ
aye-rɛ Wurubuaarɛ nsana mɔ. Lii mɔ so
ne Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɔ Wurubuaarɛ
mɔ-rɛ anyamesɛ mɛ wɔra gɛnɔ pobɔrɔ. I
lii fɛɛ Yesu nkalan ne Wurubuaarɛ gi yɛgɛ
gi ŋmadɛ aye kpaarɛ aye-ilaa nyɛnyɛn fuɛ
sa aye. Yesu-lɛɛ nkalan mɔ gi wɔra ilaa
dɛnsɛ don Abelɛ-lɛɛ mɔ.

25 Wurubuaarɛ kya tɔngɛ ɔ kya sa
fɛye. Fɛ' kerɛ dɔɔdan de fɛ mɛŋ sa fɛ'
kine yɛɛ fɛ maŋ nu mɔ asɛ. I lii fɛɛ
owi ɔko dɔ mɔ Wurubuaarɛ gi yɛgɛ isa
ɔko gi baa tɔgɛ mɔ-ɔkalan mɔ gɛsinkpan
so sa asa. Asa abono mɛ kine mɛŋ nu
Wurubuaarɛ ɔkalan ɔtɔgɛbo ɔbono asɛ
mɔ, Wurubuaarɛ mɛŋ yɛgɛ kyɛɛ mɔmɔ.
Ne fɛye abono, mɔ, fɛ laa kine yɛɛ fɛ maŋ
nu Wurubuaarɛ ɔbono ɔ kya tɔngɛ ɔ kya
sa fɛye lii Wurubuaarɛ dɔ mɔ, fɛye ne ɔ
laa yɛgɛ kyɛɛ? 26 Mosisi aberɛ dɔ mɔ,
Wurubuaarɛ gi tɔngɛ sa asa gɛsinkpan
so mɔ, mɔ-gigyɛbi gi yɛgɛ gɛsinkpan gɛ
gyigisi. Idɛ kon berɛ, ɔ ka yela yɛɛ, "Pɛi
ne nan kii yɛgɛ gɛsinkpan gɛ' gyigisi mɔ,
iŋ baa wɔra gɛsinkpan wolɛ. Soso kee i laa
gyigisi." 27 Agyɛbi abono Wurubuaarɛ gi
tɔgɛ yɛɛ, "Pɛi ne nan kii yɛgɛ" mɔ, a kya
lɛɛ nyiile tentegelen yɛɛ ilaa ibono ɔ lɛɛ
ne i gyɛ igyigisisɛ mɔ, ɔ laa yɛgɛ i laa
gyigisi de ɔ' lɛɛ imɔ lii mɔ-ayaa dɔ de i'
san ibono i mɛŋ gyɛ igyigisisɛ mɔ wolɛ.

28 Wurubuaarɛ gi sa aye Yesu asonbo mɔ
mɔ-awuragyibo ikyenaten ibono i mɛŋ gyɛ
igyigisisɛ. Imɔso a' faala mɔ lii aye-asen
dɔ. A' selɛ mɔ de a' kyu buubuu belɛ kyu
son mɔ gɛnɔɔbono i laa gyi mɔ-ginsi mɔ.

29 I lii fɛɛ “Aye-Wurubuaarɛ mɔ dɛ fɛɛ
ɔgya ɔbono ɔ kya dɛɛ mɔ.”

13

*F*ɛ' Wɔra Wurubuaarɛ Gɛlaarɛ Ilaa
Fɛye-Gɛkyena Dɔ

1 Fɛ' kpɛ fa-a laarɛ fɛye-nanboana Yesu
asonbo mɔ ilaa fɛɛ fɛ gyɛ daa anyibi asɛbi.
2 Fɛ' kerɛ de fɛ' keda asafo. I lii fɛɛ gɛnen
giwɔra dɔ mɔ, ako mɛ ti keda Wurubuaarɛ
dɔ isɔɔ gisafo yɛgɛ mɛŋ dɛsɛ. 3 Asa abono
mɛ tii de obu mɔ, fɛ' nyingi ɔmɔ so fɛɛ
fɛye-rɛ ɔmɔ ne n tii de obu gɛnen. Fɛ'
nyingi abono mɛ kya wu ɔlaawusɛ mɔ
fɛɛ fɛye kee ne n kya wu ɔlaawusɛ gɛnen.
4 Ɔkamaasɛ o' kyu gɛdena yɛɛ gɛ tansi gɛ
gyɛ ilaa tirisɛ. Fɛye abono fɛ dena mɔ,
fɛ' mɛŋ sa fɛ' dɛ de ɔko kpɛi de fɛ' nyida
ansi. I lii fɛɛ ɔbono ɔ laa laarɛ ogyibara
abɛɛ ɔko mɔ-ka abɛɛ ɔko mɔ-kuli mɔ,
Wurubuaarɛ laa biidɛ kaasɛ ɔbono giso.
5 Fɛŋ sa fɛ' laarɛ yɛɛ fɛ' nyɛ aterenbi gikyɔ
fɛye-gɛkyena dɔ. Ibono ɔkara fɛ bo mɔ, fɛ
yɛgɛ i' gyi fɛye-ginsi. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ
gi tɔgɛ mɔ-agyɛbi dɔ yɛɛ,
“Gɛkaako maŋ naa taa fo yɛgɛ.
Maŋ lɛɛ ansi yɛgɛ fo gɛkaako kpa-a.”
6 Imɔso lii Wurubuaarɛ so mɔ aye
ɔkamaasɛ a kya da gikan tɔgɛ yɛɛ,
“Wura Wurubuaarɛ ne n gyɛ me-ɔkpaabo.
Maŋ selɛ gifuu.
Menɛ ne me-nanbo nyamesɛ laa taalɛ
wɔra me?”
7 Fɛ' kyu fɛye-nwɔnsa kyu gyan' abono
mɛ gyangbara sa fɛye Yesu ɔson mɔ dɔ ne
mɛ tɔgɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ sa fɛye
mɔ so. Fɛ' laa ansi kerɛ gɛkyena gɛbono
ɔnan mɛ kyu kyena mɔ de fɛ' ka gyan'
Yesu so fɛɛ mɔmɔ-lɛɛ mɔ ɔnan.

*A' Keda Yesu Ilaa. I Boran Don G*ɛsinkpan
Gɛdɛ So-Lɛɛ

8 Yesu Kirisito mɛŋ kya kyɛɛgɛ;
gɛnɔɔbono ɔ dɛ deeri mɔ, gɛnen kee ne
ɔ kpɛ san ɔ dɛ ndɛ faa, ne gɛnen ne ɔ laa
kpɛ ɔ dɛ gɛkpaa-gɛkpaa. 9 Fɛ' mɛŋ sa fɛ'
nu de ilaa nyiilesɛ kpɛi-kpɛi ibono iŋ kya
kyena de Yesu ɔkalan konkonsɛ mɔ de i'
yɛgɛ fɛ' fuɛ Wurubuaarɛ gɛsintin ɔkpa
mɔ. I boran yɛɛ a' nyɛ aye-asen a' kyena
gɛten kolon kyu lii Wurubuaarɛ gidɛnsɛ
mɔ so; nkana i mɛŋ gyɛ agyudɔ gigyi
abɛɛ gimaagyi nbara so. Abono mɛ kya
gyi gɛnen nbara nbono so mɔ, iŋ kya kpaa
mɔmɔ. 10 Aye abono a kya son Wurubuaarɛ
kyu naa de Yesu so mɔ berɛ, a bo asunbi
ɔlɛɛten. Nno ne Yesu gi lɛɛ ilaa nyɛnyɛn
gikpaarɛfuɛ asunbi sa aye. Isirale awura
abono mɛ kya lɛɛ asunbi mɔmɔ-ɔsonten
mɔ, mɛŋ bo ɔkpa de mɛ' kyu ilaa nyɛnyɛn
gikpaarɛfuɛ asunbi atɔ kyu yii gɛnɔ. 11 I
lii fɛɛ mɔmɔ Wurubuaarɛ asunbi alɛɛbo
gɛmu mɔ laa lɛɛ ilaa nyɛnyɛn gikpaarɛfuɛ
asunbi mɔ, nbuɛ mɔ nkalan wolɛ ne ɔ kya
kyu loo Wurubuaarɛ ɔson obu tudɔ-tudɔ
lɛɛ mɔ dɔ. I san nbuɛ mɔ inun mɔ berɛ,
mɛ kya dɛɛ imɔ daa nten nkan. 12 Nten
nkan kee ne Yesu gi wu' mɔ-awɔrɔfɔɔ
lɛwu mɔ sa aye. Mɔ gbaa-gbaa mɔ-nkalan
ne o kyu kyɛɛgɛ fuɛ de i' nyɛ kpaarɛ aye
anyamesɛ ilaa nyɛnyɛn fuɛ sa aye de i'
lɔrɔ aye yela sa Wurubuaarɛ. 13 Imɔso
a' sɔɔ Yesu ɔson mɔ so awɔrɔfɔɔ abaa
anyɔ de i' wɔra fɛɛ aye kee a lii kpe mɔ
asɛ nten nkan nfono ɔ kpaa lɛɛ asunbi
mɔ de a' kpaa sɔɔ ipeeli ibono o gyi aye
so mɔ ɔnan sola. 14 I lii fɛɛ gɛsinkpan
so mɔ a mɛŋ bo ɔsowolɛ ɔbono ɔ laa
kyena gɛkpaa-gɛkpaa. Aye-ansi a gyan'
daa ɔsowolɛ ɔbono ɔ laa baa ba gɛkaako
mɔ so.
15 Kyu naa de Yesu so mɔ, a' kpɛ a kya
lɛɛ ayenbi asunbi a kya sa Wurubuaarɛ.
Gɛnen asunbi abono ne n gyɛ ibono a laa
lɛɛ Wurubuaarɛ ginyen. 16 Fɛ' mɛŋ sa
fɛ' tan ilaa dɛnsɛ giwɔra so. Fɛ' kpaa asa
mɔmɔ-ilaa tirisɛ dɔ. Fɛ kya wɔra imɔ idɛ
mɔ, imɔ kee i gyɛ daa asunbi gilɛɛ, ne i kya
gyi Wurubuaarɛ ginsi.

*Agy*ɛbi Laalaalogɛ

17 Fɛ' nu abono mɛ gyangbara sa fɛye
Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ gɛdɛ de fɛ' bara fɛye-
nyoro gɛsɛ sa ɔmɔ. I lii fɛɛ mɛ kya kerɛ
fɛye-akyenabi so mɛ kya sa fɛye. Gɛkaako
mɔ mɛ laa yelɛ Wurubuaarɛ ansi dɔ de
mɛ' lɛɛ mɔmɔ-gɛnɔ kyu lii imɔ so. Fɛ'
yɛgɛ mɛ' kerɛ fɛye so de ɔkon. Nengyene
fɛ yɛgɛ mɔmɔ-asen a nyida mɔmɔ mɔ, i
maŋ wɔra ilaa dɛnsɛ iko sa fɛye.
18 Fɛ' dalaa sa aye. A nyi aye-asen dɔ
yɛɛ aye-gɛkyena dɔ mɔ a wɔra daa ilaa
ibono a nyi yɛɛ i boran sa Wurubuaarɛ
mɔ. A kya laarɛ yɛɛ ilaa kamaasɛ dɔ
mɔ, a' wɔra aye-ilaa imɔ-ɔkpa so. 19 N kya
kolɛ fɛye yɛɛ fɛ' bugi fɛye asen dalaa de

Wurubuaarɛ ɔ' yɛgɛ n' nyɛ nyoro kii ba
fɛye asɛ kusaa.
20 Idɛ kon mɔ n kya kolɛ Wurubuaarɛ
n kya sa fɛye. Mɔ ne n gyɛ gisen yuuli
gɛmu, ne mɔ ne n kyingi aye-Wura Yesu
lii ibuni dɔ. Kyu naa de Yesu nkalan nbono
ɔ kyɛɛgɛ fuɛ sa aye so mɔ, Wurubuaarɛ
gi yɛgɛ aye-rɛ mɔ a wɔra gɛnɔ gɛkpaa-
gɛkpaa. Yesu kya kerɛ aye so gikyɔ fɛɛ
gɛnɔɔbono isandɛ ɔkerɛbo dɛnsɛ kya
kerɛ mɔ-isandɛ so mɔ. 21 Wurubuaarɛ o'
kyu ilaa dɛnsɛ kamaasɛ lɔrɔ fɛye de fɛ'
nyɛ taalɛ wɔra mɔ-gɛlaarɛ. Kyu naa de
Yesu Kirisito so mɔ, Wurubuaarɛ ɔ' kpɛ ɔ
kya wɔra gɛsun aye-asen dɔ de a' wɔra ilaa
ibono i kya gyi mɔ-ginsi mɔ. Nyisigyi ɔ'
wɔra Yesu Kirisito-lɛɛ gɛkpaa-gɛkpaa. I'
ba gɛnen.
22 Me-nanboana Yesu asonbo, n dɛ fɛye
giserɛ, fɛ' nyɛ gisen de fɛ' yela aso de fɛ'
nu me-ilaa ibono nɛ tɔgɛ keda fɛye-nyoro
faa. I kya nyiile yɛɛ meŋ ŋmarasɛ fɛye de
i' wɔra bolo-bolo. 23 Fɛ' nu yɛɛ mɛ tigi
aye-nanbo Timoti ɔbono nkana o tii de obu
mɔ. Nengyene ɔ ba me asɛ gɛrɛ kusaa mɔ,
nan baa laa fɛye mɔ, me-rɛ mɔ ne nan ba.
24 Fɛ' faala abono pɛwu mɛ gyangbara sa
fɛye Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ de Yesu asonbo
sɛnsɛ mɔ pɛwu sa me. Mɔmɔ abono mɛ lii
Itali mɔ mɛ kya faala fɛye. 25 Wurubuaarɛ
ɔ' sa fɛye pɛwu so gɛwɔnsa dɛnsɛ.

Gyeemesi Ɔwolɛ

1 Me Gyeemesi ɔbono n gyɛ Wu-
rubuaarɛ de Wura Yesu Kirisito gɛsun
ɔwɔrabo mɔ ne n kya wɔra gɛnen ɔwolɛ
baarɛ. N kya faala fɛye Gyuda awura akpen
gudu-anyɔ abono fɛ sɔɔ Yesu gyi ne fɛ
yaasɛ kpe fɛ tɛ fɛ tɛ asa ako nsinkpan so
mɔ.

*F*ɛ Kya Wu Awɔrɔfɔɔ Mɔ, Fɛ' Yɛgɛ I'
Wɔra Fɛye Ɔkon

2 Me-nanboana Yesu asonbo, aberɛ
abono fɛ kya wu awɔrɔfɔɔ kpɛi-kpɛi mɔ,
fɛ' yɛgɛ i tansi wɔra fɛye ɔkon. 3 Fɛ'
bii yɛɛ awɔrɔfɔɔ mɔ a kya daasɛ fɛye-
gikagyan gibono fɛ ka gyan Yesu so mɔ a
kya kerɛ daa. Fɛ taalɛ ka gyan Yesu so
kpaa lii mɔ, fɛ laa wɔra asa abono mɛ bo
gisen ilaa kamaasɛ dɔ. 4 Imɔso fɛ' nyɛ
gisen gɛnen de fɛ' yɛgɛ fɛye-gisen gibono
gi' wɔra gɛsun fɛye-asen dɔ kpaa logɛ. Fɛ
wɔra gɛnen mɔ, fɛ laa nyɛ ten ansi de fɛ'
wɔra Wurubuaarɛ gisen dɔ ilaa, ibono iko
i maŋ san fɛye.

5 Nengyene ɔlaako ginyi ne n kya san fo
ɔko mɔ, kaasɛ ɔ' dalaa kolɛ Wurubuaarɛ.
Ɔ laa sa mɔ. Wurubuaarɛ kya kyɛɛ
nyamesɛ kamaasɛ ilaa lii mɔ-gisen dɔ; iŋ
kya loo mɔ. 6 Fo ɔkamaasɛ ɔbono fo laa
kolɛ ɔlaako ginyi lii Wurubuaarɛ asɛ mɔ,
kyu gisɔɔgyi kolɛ mɔ. Gɛŋ sa fo' yɛgɛ
i wɔra fo tɛfɛɛ-tɛfɛɛ. Ɔbono ɔ kya kolɛ
Wurubuaarɛ ilaa ne i bo mɔ tɛfɛɛ-tɛfɛɛ
mɔ, ɔ dɛ daa fɛɛ gɛnɔɔbono afuu a kya
da nkyu apoo so, gi kya kpe gi kya ba mɔ.
7 Kaasɛ ɔbono ɔ' bii yɛɛ ɔ maŋ nyɛ sɛi
lii Wurubuaarɛ asɛ. 8 Ɔ gyɛ daa nwɔnsa
nnyɔ-nnyɔ wura. Mɔ-ilaa kamaasɛ dɔ mɔ
i bo mɔ daa tɛfɛɛ-tɛfɛɛ. Ɔ mɛŋ kya tɛsɛ
yelɛ ilaa kolon so.

9 Me-nanbo Yesu sonbo, fo ɔbono fo gyɛ
yenbo mɔ, yaalɛ fo-nyoro. I lii fɛɛ kyu lii
Yesu so mɔ, fo naa mɔ, fo bo duduu. 10 Ne fo
gyɛ aterenbi wura ne Wurubuaarɛ gi bara
fo gɛsɛ mɔ, yaalɛ fo-nyoro. Bii yɛɛ i maŋ
kɛɛla ne fo-gɛsinkpan so gɛkyena gɛ laa
ta ɔkara fɛɛ gɛnɔɔbono oyii afototo kee
a mɛŋ kya kyena oyii so kɛɛla mɔ. 11 Owi
kya dii ne i kya son mɔ, oyii mɔ afototo a
kya nyɔɔne, ne a kya yɔɔ too-too. Nfono
mɔ, afototo mɔ ɔdan ɔbono nkana a bo
mɔ, gɛnen ɔdan mɔ kya yela ɔkara. Imɔso
aterenbi wura kee kpɛ ɔ dɛ mɔ-gɛsun dɔ
mɔ, gɛnen kee ne ɔ laa wu' ne.

12 Omudɛnsɛbo ne n gyɛ fo ɔbono fo kya
wu awɔrɔfɔɔ ne fo dabɔlɛ nyɛ gisen sɔɔ
Yesu gyi mɔ. Nengyene awɔrɔfɔɔ mɔ a
daasɛ fo kerɛ ne fo keda fo-gisɔɔgyi mɔ dɔ
kpaa lii mɔ, Wurubuaarɛ laa tɛɛla fo. Ɔ laa
yɛgɛ fo' nyɛ kyena mɔ asɛ fɛɛ gɛnɔɔbono
ɔ ka yela sa asa abono mɛ kya laarɛ mɔ-
ilaa mɔ.

13 Nengyene ilaa iko i kya pɛɛdɛ fo de fo'
wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ, gɛŋ sa fo' tɔgɛ yɛɛ,
"Wurubuaarɛ ne n kya yɛgɛ ne i kya pɛɛdɛ
me gɛnen." I kya nyiile yɛɛ ilaa nyɛnyɛn
giwɔra i maŋ taalɛ da Wurubuaarɛ ɔbolɛ,
ne iŋ bo no yɛɛ Wurubuaarɛ laa yɛgɛ ilaa
nyɛnyɛn giwɔra i' pɛɛdɛ nyamesɛ. 14 Pɛi
ne ilaa nyɛnyɛn i laa pɛɛdɛ fo ɔko mɔ,
i laa lii daa fo gbaa-gbaa ɔbolɛ gɛlaarɛ
asɛ. Ilaa nyɛnyɛn i laa da fo ɔbolɛ de i'
bingiri fo-gɛlaarɛ ilaa. 15 Imɔso nyamesɛ
ɔbolɛ gɛlaarɛ ilaa mɔ ne n kya yɛgɛ ilaa
nyɛnyɛn i kya ba mɔ-gɛwɔnsa dɔ. I ba
gɛnen mɔ, ɔ laa wɔra ilaa nyɛnyɛn. Ɔ
kpɛ ɔ kya wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ, mɔ-
ɔkyenaten Wurubuaarɛ asɛ mɔ laa lii mɔ-
gibaa. 16 Me-nanboana laarɛsɛ, fɛŋ sa fɛ'
yɛgɛ ɔko ɔ' penɛ fɛye kyu lii ilaa idɛ so.

17 Owi kamaasɛ ilaa ibono i boran mɔ
i tu aye mɔ, abɛɛ a nyɛ ilaa ibono i kya
gyi ginsi kpaa logɛ mɔ, Wurubuaarɛ ne
n sa aye imɔ gɛnen. Aye-sɛ Wurubuaarɛ
ɔbono ɔ lɛɛ soso-lɛɛ ifatela mɔ ne n kya
yɛgɛ ne gɛnen ilaa ibono i kya yii aye-
gibaa. Wurubuaarɛ berɛ ɔŋ kya kyɛɛgɛ
fɛɛ soso-lɛɛ ifatela mɔ de o' kyu aye
wɔra gibiri dɔ. 18 Kyu naa de Wurubuaarɛ
gɛsintin agyɛbi mɔ so mɔ, ɔ yɛgɛ aye
abono a ka gyan Yesu so mɔ, a nyɛ gɛkyena
pobɔrɔ. Wurubuaarɛ gɛlaarɛ ne n gyɛ
yɛɛ aye ne a' wɔra agyangbarabo ilaa ka-
maasɛ ibono ɔ lɛɛ mɔ pɛwu dɔ.

*F*ɛ Nyɛ Nu Wurubuaarɛ Agyɛbi Mɔ, Fɛ'
Wɔra Amɔ So Ilaa

19 Me-nanboana laarɛsɛ, nengyene ɔko
kya tɔngɛ de fɛye mɔ, fɛye ɔkamaasɛ ɔ'
yela giso de o' nu. Ɔŋ sa ɔ' kpaala mɔ-lɛɛ
gɛtɔngɛ so. Ɔko-rɛ ɔko ɔŋ sa ɔ' kpaala sɔɔ
ginyadon. 20 I lii fɛɛ nyamesɛ ginyadon giŋ

kya kpaa mɔ de mɔ-gisen dɔ i' wɔra ɔdan sa Wurubuaarɛ.
21 Imɔso fɛ' tɛɛ fɛye-nyoro lii ilaa wɔrasɛ kamaasɛ ibono iŋ kaaborɛ fɛ' wɔra mɔ dɔ. Ilaa nyɛnyɛn giwɔra i gbigi. Fɛ' taa imɔ pɛwu giwɔra yɛgɛ. Wurubuaarɛ gi kyu mɔ-agyɛbi mɔ wɔra fɛye-asen dɔ. Fɛ' bara fɛye-nyoro gɛsɛ de fɛ' nu amɔ gɛsɛ. Amɔ ne nan taalɛ mɔlɛgɛ fɛye de fɛ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena.
22 Fɛ' wɔra daa asa abono mɛ kya kyu Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ kyu wɔra gɛsun mɔmɔ-gɛkyena dɔ mɔ. Iŋ sa i' ba yɛɛ fɛ gyɛ asa abono mɛ kya nu Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ wɔra mɔmɔ-aso dɔ wolɛ penɛ mɔmɔ-nyoro mɔ. 23 Ɔbono ɔ kya nu agyɛbi mɔ ne ɔŋ kya wɔra amɔ so ilaa mɔ, ɔ dɛ daa fɛɛ ɔbono ɔ kya kerɛ mɔ-nyoro diiwu dɔ mɔ. 24 Ɔ kpɛ wu mɔ-nyoro ne ɔ naa lii diiwu mɔ asɛ mɔ, ɔ ti tan gɛnɔɔbono mɔ-ansi dɔ i dɛ mɔ. Gɛnen kee ne ako mɛ kya nu Wurubuaarɛ agyɛbi de mɛ' lɛɛ ansi taa amɔ yɛgɛ ne. 25 I kaaborɛ nyamesɛ ɔ' kpɛ ɔ kya nu Wurubuaarɛ-lɛɛ nbara nbono gi boran ɔkpa kamaasɛ so mɔ ɔ kya wɔra mɔ-aso dɔ. Nmɔ ne n kya yɛgɛ ne nyamesɛ kya nyɛ mɔ-nyoro lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ. Ɔ kya nu nbara mɔ mɔ, ɔŋ sa ɔ' wɔra isa ɔbono ɔ kya nu de o' kii taa yɛgɛ mɔ. Ɔ' wɔra daa isa ɔbono ɔ kpɛ ɔ kya wɔra nbara mɔ so gɛsun mɔ-gɛkyena dɔ. Ɔ kya wɔra gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ laa yuule mɔ de mɔ-ilaa wɔrasɛ i' wɔra ɔdan sa mɔ.
26 Fo ɔbono fo nyi yɛɛ fo kya son Wurubuaarɛ ne foŋ kya bii kerɛ fo-ɔnandii so mɔ, fo kya penɛ fo-nyoro ne. Fo gɛnen Wurubuaarɛ gison mɔ giŋ bo agyan ako. 27 Ɔson ɔbono fo laa son aye-sɛ Wurubuaarɛ ne ɔ laa kyu fo yɛɛ fo kya son mɔ kanpɛ foŋ kya fuɛ mɔ ne n gyɛ nnɛ? Imɔ ne n gyɛ yɛɛ fo nyamesɛ fo wu aŋmenbi de akulaabo mɛ kya yiyɛɛ mɔ, kerɛ ɔmɔ so. Iko kee ne n gyɛ yɛɛ fo laa dii fo-nyoro de gɛsinkpan gɛdɛ so nwɔnsa gi mɛŋ' nyɛ dengɛ fo-nwɔnsa lii Wurubuaarɛ gɛlaarɛ ilaa wɔrasɛ so.

2

Fo Kerɛ Ansi So Wolɛ Buu Ako Taa Ako Yɛgɛ Mɔ, Fo Tɔrɔ Nbara

1 Me-nanboana, fɛ kya sɔɔ aye-Wura Yesu Kirisito, ɔbono ɔ gyɛ Nyisigyi Wura mɔ, gyi faa mɔ, fɛŋ sa fɛ' kerɛ asa ansi so wolɛ kyu buubuu sa asa ako taa ako yɛgɛ. 2 A taa kyu yɛɛ aterenbi wura ɔko wɔra sika kɔkɔɔ nbɔɔrɛ, ne o bun gikuru dɛnsɛ, ne ɔ naa baa loo tu fɛye Yesu asonbo fɛ gyan' fɛ kya son. Nfono kee mɔ, yenbo ɔko gi baa tu fɛye. Ɔ kyɛ' daa apanan kyua-kyua. 3 Aterenbi wura mɔ gi kyu ilaa dɛnsɛ wɔra mɔ-nyoro so so mɔ, fɛ wu mɔ mɔ, fɛ bugi ansi de mɔ ne fɛ tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Ba kyena ansi dɔ gɛrɛ." Yenbo mɔ berɛ, fɛ tɔgɛ sa mɔ daa yɛɛ, "Kyon kpaa yelɛ faa," abɛɛ "Kpelegɛ kyena gɛsinkpan aye-ayaa dɔ gɛrɛ." 4 Fɛ tɔgɛ gɛnen faa mɔ, fɛ kya wɔra fɛɛ nbɛlɛ agyibo abono mɛ kya kerɛ anyamesɛ ansi so gyi mɔmɔ-nbɛlɛ mɔ ne. Fɛ kya tɔgɛ yɛɛ ɔdɛ gyɛ nyamesɛ gbaa'; ɔdɛ berɛ ɔŋ gyɛ nyamesɛ gbaa' ne. Fɛ' bii yɛɛ ilaa ibono i bo fɛye-amu dɔ ne fɛ kya tɔgɛ gɛnen mɔ, iŋ boran.
5 Me-nanboana laarɛsɛ, fɛ' yela giso de fɛ' nu. Fɛŋ kya wu yɛɛ abono mɛ gyɛ ayenbo gɛsinkpan so gɛkyena gɛdɛ dɔ mɔ ne Wurubuaarɛ gi tɔɔsɛ lɛɛ yɛɛ mɛ' tansi ka gyan Yesu so de mɛ' wɔra Wurubuaarɛ awuragyibo? Mɔ-awuragyibo akyenabi mɔ ne Wurubuaarɛ gi ka yela sa abono mɛ kya laarɛ mɔ-ilaa mɔ. 6 Ne fɛye berɛ fɛ mɛŋ kyu ayenbo terɛ sɛi. Iŋ gyɛ aterenbi awura ne n kya nyala fɛye ne mɛ kya biidɛ fɛye kpe nbɛlɛ ogyiten adaa-adaa mɔ? 7 Mɔmɔ ne n gyɛ abono mɛ kya saalɛ fɛye-Wura Yesu, yɛgɛ mɔ-ginyen dɔ, mɔ, ne mɛ gyere fɛye Wurubuaarɛ sagyere.
8 Aye-Wura Wurubuaarɛ nbara tirisɛ ne n gyɛ yɛɛ, "Laarɛ fo-nanbo nyamesɛ fɛɛ fo-nyoro" fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ agyɛbi a kya nyiile mɔ. Nengyene fɛ kya gyi gɛnen nbara ndɛ so mɔ, fo kya wɔra ilaa dɛnsɛ ne. 9 Nengyene fɛ kya kerɛ ansi so ilaa kyu buubuu sa ako taa ako yɛgɛ berɛ mɔ, ilaa nyɛnyɛn ne fɛ kya wɔra gɛnen. Fɛ gyi gipuɛɛ, i lii fɛɛ fɛ tɔrɔ Wurubuaarɛ nbara. 10 Nengyene fo nyamesɛ fo kya gyi Wurubuaarɛ nbara mɔ so ne i san daa nkolon mɔ, fo tɔrɔ Wurubuaarɛ nbara mɔ pɛwu so ne. 11 I lii fɛɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ tɔgɛ yɛɛ, "Gɛŋ sa fo' laarɛ ɔko mɔ-ka," mɔ, mɔ kee ne n tɔgɛ yɛɛ, "Gɛŋ sa fo' mɔɔ isa." Nengyene fo nyamesɛ

foŋ laarɛ ɔko mɔ-ka ne fo mɔɔ isa mɔ, Wurubuaarɛ laa bun fo gipuɛɛ yɛɛ fo tɔrɔ nbara. 12 Wurubuaarɛ laa gyi fɛye-nbɛlɛ mɔ, ɔ laa kyu daa nbara nbono gi kya yɛgɛ ne nyamesɛ kya nyɛ mɔ-nyoro lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ mɔ gyi fɛye-nbɛlɛ. Fɛ ti nyɛ bii gɛnen faa mɔ, fɛ' yɛgɛ fɛye-ilaa wɔrasɛ de fɛye-ilaa tɔgɛsɛ i' kyena de gɛnen nbara nbono. 13 I lii fɛɛ gɛkaabono Wurubuaarɛ laa gyi fɛye-nbɛlɛ mɔ, fo ɔbono fo mɛŋ su fo-nanbo nyamesɛ so mɔ, ɔ maŋ su fo so kee. Atolonbo berɛ Wurubuaarɛ laa su mɔmɔ so aberɛ abono ɔ laa gyi anyamesɛ nbɛlɛ mɔ.

*F*ɛ' Kyu Fɛye-Gikagyan

*Gibono F*ɛ Kya Ka Gyan Yesu So Mɔ Wɔra Gɛsun

14 Me-nanboana Yesu asonbo, nengyene ɔko kya tɔgɛ yɛɛ ɔ ka gyan Yesu so ne ɔŋ kya wɔra imɔ so gɛsun mɔ, nnɛ ne i laa kpaa mɔ? Gikagyan gibono ɔnan gi maŋ taalɛ mɔlɛgɛ mɔ de ɔ' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena. 15 A taa kyu yɛɛ aye-nanbo nyensɛ abɛɛ ɔkyiisɛ ɔko naa awo ne ɔŋ kya nyɛ agyudɔ de o' gyi. 16 Ne fo ɔko fo wu gɛnen isa ɔbono, ne fo tɔgɛ sa mɔ yɛɛ, "Naa fo kya kpe de gisen yuuli. Awo aŋ' baa mɔɔ fo. Gyi de fo' kaabo," yɛgɛ foŋ kii sa mɔ ilaa ibono i tiri mɔ mɔ, fo nyi yɛɛ i bo agyan ako sa mɔ ne? 17 Imɔso fo nyamesɛ fo ka gyan Yesu so ne foŋ kya wɔra imɔ so gɛsun mɔ, fo-gikagyan mɔ gi gyɛ daa gikagyan wusɛ.

18 Ɔko laa taalɛ tɔgɛ sa ɔko yɛɛ, "Fo yɛɛ fo kya ka gyan Yesu so. Mi-i me mɔ n kya wɔra gikagyan mɔ so gɛsun." Nnɛ so ne fo kya ka gyan Yesu so ne foŋ kya wɔra gikagyan mɔ so gɛsun? Nyiile me gɛnen gikagyan gibono. Me berɛ nan wɔra gikagyan mɔ gɛsun de i' lɛɛ nyiile yɛɛ nɛ ka gyan Yesu so gɛsintin. 19 Fo ɔbono fo sɔɔ gyi yɛɛ Wurubuaarɛ kolon ne n bo no mɔ, foŋ ti wɔra sɛi. Ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu isɔɔ gbaa mɛ kya sɔɔ gyi yɛɛ Wurubuaarɛ bo no. Ne mɛ selɛ gifuu kee yɛɛ Wurubuaarɛ laa biidɛ ɔmɔ-giso.

20 Fo ɔbono foŋ kya sa gɛwɔnsa kpe gɛta mɔ, yela giso de fo' nu yɛɛ nengyene ɔko bo gikagyan ne ɔŋ kya wɔra gimɔ so gɛsun mɔ, gɛnen gikagyan gibono giŋ bo agyan. 21 Wurubuaarɛ gi kyu aye Gyuda awura aye-naana Aberaham yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran. Ɔkpa ɔmɔ so ne Aberaham gi nyɛ ne Wurubuaarɛ gi kyu mɔ yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran mɔ? Imɔ ne n gyɛ yɛɛ Aberaham gi kyu mɔ-gikagyan wɔra gɛsun. O kyule sa Wurubuaarɛ yɛɛ ɔ laa kyu mɔ-bi Ayisiki lɛɛ asunbi sa mɔ, imɔso o kyu mɔ kpe asunbi ɔlɛɛten. 22 Fɛŋ wu yɛɛ Aberaham gi ka gyan Wurubuaarɛ so ne ɔ wɔra gikagyan mɔ so gɛsun mɔ? Mɔ-gɛsun gɛbono ɔ wɔra gɛnen so mɔ, mɔ-gikagyan mɔ gi nyɛ ta gudu. 23 Imɔ ne n yɛgɛ ne ilaa ibono Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ a tɔgɛ lii Aberaham so mɔ i nyɛ ba gɛsintin. I tɔgɛ yɛɛ,

"Aberaham gi ka gyan Wurubuaarɛ so.
Ne mɔ-gikagyan gibono so mɔ,
Wurubuaarɛ gi kyu mɔ yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran."

Imɔso ne mɛ kya tɔgɛ yɛɛ Aberaham gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-kyɛmenɛ mɔ. 24 Imɔso fɛ' bii yɛɛ nengyene Wurubuaarɛ gi kyu ɔko yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran mɔ, iŋ gyɛ mɔ-gikagyan mɔ wolɛ so. Pɛi de ɔ' nyɛ gɛnen mɔ, i lii gɛnɔɔbono o kyu mɔ-gikagyan gibono kyu wɔra gɛsun mɔ so.

25 A' kii kerɛ oloobu kyiisɛ ɔko, mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Rahabɛ. Nkana ɔ gyɛ daa tutukyii. Gɛnen kee ne Wurubuaarɛ gi kyu mɔ yɛɛ mɔ-gisen dɔ i boran ne. I lii fɛɛ o kyu mɔ-gikagyan gibono ɔ ka gyan Wurubuaarɛ so mɔ wɔra gɛsun. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ Rahabɛ baarɛ gi sɔɔ Gyuda awura isɔɔ ibono mɛ ba mɔ-ɔsowolɛ so mɔ gisafo, ne aberɛ abono mɔmɔ-akyobo mɛ kya laarɛ mɛ' mɔɔ ɔmɔ mɔ, o nyiile mɔmɔ ɔkpa ne mɛ nyɛ lii mɔmɔ-akyobo mɔ abaa dɔ.

26 A' kyu gikagyan gibono fo nyamesɛ fo bo ne foŋ kya wɔra gimɔ so gɛsun mɔ kyu kɛserɛ de nyamesɛ nyoro gibi de a' kerɛ. Nengyene nyoro gibi gi bo no ne ɔŋɛ mɛŋ baa ɔ bo gimɔ dɔ mɔ, gɛnen nyoro gibi gibono gi wu' ne. Gɛnen kee ne gikagyan gibono fo nyamesɛ fo ka gyan Wurubuaarɛ so ne foŋ kya wɔra gimɔ so gɛsun mɔ, gɛnen gikagyan gibono kee gi wu' ne.

3

*F*ɛ' Bii Fɛye-Atɔngɛbi

1 Me-nanboana, fɛ' mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ fɛye dɔ asa sakyɔ mɛ' wɔra Wurubuaarɛ

agyɛbi anyiilebo. I lii fɛɛ nengyene Wurubuaarɛ laa gyi anyamesɛ nbɛlɛ mɔ, ɔ laa gyi aye abono a gyɛ mɔ-agyɛbi anyiilebo mɔ nbɛlɛ gɛnsipɛɛrɛ so don asa sɛnsɛ. [2] Imɔso fɛ' nyingi yɛɛ aye ɔkamaasɛ kya sidi ilaa kpɛi-kpɛi dɔ gikyɔ.

Nengyene fɛɛ ɔko mɛŋ kya sidi mɔ-gɛtɔngɛ dɔ mɔ, gɛnen kaasɛ ɔbono berɛ gi ta gudu ne; ɔ kya taalɛ mɔ-nyoro ilaa sɛnsɛ pɛwu dɔ kee. [3] A' kyu aye-gɛtɔngɛ kyu kɛserɛ de gɛnɔɔbono nyamesɛ kya taalɛ kyu gibeletɔ pii giko kyu wɔra bee gɛnɔ dɔ mɔ. Gibeletɔ pii mɔ gi kya biidɛ bee mɔ-nyoro mɔ pɛwu kpe de nfono so nyamesɛ mɔ kya laarɛ mɔ. [4] A' kyu akolii belɛ-belɛ abono a naa apoo so mɔ kee kyu wɔra sinkaala de a' kerɛ. I bo no yɛɛ akolii mɔ a gyɛ abelɛ-belɛ ne afuu bolonsɛ a dɛ amɔ a naa nkyu so. Itaatɔ pii-pii iko ne mɛ kya kibi ne i kya yɛgɛ akolii mɔ a kya kpe de nfono so mɛ kya laarɛ mɔ. [5] Gɛnen kee ne nyamesɛ ɔnandii dɛ faa. Ɔ gyɛ ilaa pii aye-nyoro dɔ. Gɛnen ɔnandii baarɛ ne nyamesɛ kya kyu tɔgɛ ilaa belɛ-belɛ nyiile mɔ-nyoro. Gɛnen kee ne gipo ne n kine gi nyaakyɔ nnɛ, gifilaa pii gi laa taalɛ dɛɛ gimɔ pɛwu.

[6] Ɔnandii kee dɛ daa fɛɛ ɔgya. Fɛɛ gɛnɔɔbono ilaa nyɛnyɛn i kya kyangɛ de i' nyaakyɔ gɛsinkpan so mɔ, gɛnen kee ne ɔnandii kya wɔra ilaa nyɛnyɛn nyamesɛ dɔ ne. Nengyene a kya tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn mɔ, i kya kyu aye-nyoro pɛwu loo ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ. I ti taalɛ nyida aye-gɛkyena dɔ pɛwu, fɛɛ gɛnɔɔbono ɔgya kya dɛɛ ilaa ŋonii mɔ. I ba gɛnen mɔ, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ ne n wɔra mɔ-ilaa kyu naa de nyamesɛ ɔnandii so gɛnen.

[7] Ilaa kamaasɛ ibono Wurubuaarɛ gi lɛɛ, fɛɛ ifɛ dɔ nbuɛ, nbuii, ilaa ibono i kya kpii imɔ-itɔ so mɔ, de nkyu dɔ nbuɛ pɛwu, nyamesɛ laa taalɛ bela imɔ ikamaasɛ, ne gɛsintin mɔ anyamesɛ mɛ ti taalɛ bela imɔ. [8] Ɔnandii berɛ, mɛŋ bo gibela; mɔ-ilaa nyɛnyɛn ibono ɔ kpɛ ɔ kya wɔra mɔ i dɛ daa fɛɛ gibɔrɔ gibono gi kya mɔɔ nyamesɛ kusaa mɔ.

[9] Ɔnandii ne a kya kyu yen aye-sɛ Wura Wurubuaarɛ, ne ɔnandii kolon baarɛ kee ne a kya kyu tɔgɛ nnɔ wɔra aye-nanboana anyamesɛ abono Wurubuaarɛ gi lɛɛ fɛɛ mɔ gbaa-gbaa oyuduu mɔ. [10] Aye-nnɔ de iyuuli, aye-nnɔ de ikyugya faa mɔ, i boran? Me-nanboana, imɔ idɛ iŋ kaaborɛ i' ba gɛnen. [11] Fɛ' bii yɛɛ nkyu nbono giŋ bo nfɔlɛ de nkyu nbono gi bo nfɔlɛ mɔ giŋ kya kyon lii ɔbon kolon gɛmu. [12] Kankama oyii mɛŋ kya sɔrɔ mango, ne gifɔlɛ giŋ kya sɔrɔ kankama abi. Me-nanboana, iŋ bo no yɛɛ nkyu nbono giŋ bo nfɔlɛ mɔ de nbono gi bo nfɔlɛ mɔ gi laa taalɛ kyon lii ɔbon kolon gɛmu kpa-a.

Ɔlaako Ginyi Gi Bo Ginyɔ So

[13] Fɛye dɔ anɛ ne n nyi ɔlaako ne ɔ kya nu ilaa gɛsɛ? Kaasɛ o' kyu mɔ-ɔlaako ginyi mɔ kyu bara mɔ-nyoro gɛsɛ de ɔ' wɔra ilaa dɛnsɛ mɔ-gɛkyena dɔ. Ɔ' yɛgɛ gɛnen gɛkyena dɛnsɛ gɛbono gɛ' lɛɛ nyiile yɛɛ o nyi ɔlaako gɛsintin. Gɛnen ɔlaako ginyi mɔ gi kya yɛgɛ nyamesɛ kya bara mɔ-nyoro gɛsɛ. [14] Nengyene fɛ kya wɔra gɛnɔ ako so abɛɛ fɛ tɛ gikoso gɛgyanbuɛ gɛkyena mɔ, fɛŋ sa fɛ' nyiile fɛye-nyoro. Fɛŋ sa fɛ' kine Wurubuaarɛ-lɛɛ gɛsintin ilaa de fɛ' kɛɛ abon yɛɛ fɛ nyɛ ɔlaako ginyi lii Wurubuaarɛ asɛ. [15] Nyamesɛ ɔbono ɔ kya wɔra gɛnen ilaa nyɛnyɛn ibono mɔ, ɔlaako ginyi gibono ɔ bo mɔ giŋ lii Wurubuaarɛ asɛ. I gyɛ daa gɛsinkpan so-lɛɛ ɔlaako ginyi gibono gi gyɛ nyamesɛ gibaa so nwɔnsa, ne gi lii daa ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu isɔɔ mɔ asɛ. [16] I lii fɛɛ fɛ kya wɔra gɛnɔ ako so ne fɛ tɛ gikoso gɛgyanbuɛ gɛkyena mɔ, fɛ laa kerɛ mɔ, ilaa kamaasɛ i laa kpɛ i dɛ daa giyan-giyan sa fɛye, ne ilaa nyɛnyɛn kpɛi-kpɛi pɛwu giwɔra ne nan nyɛ fɛye dɔ.

[17] Ɔlaako ginyi gibono gi lii Wurubuaarɛ asɛ mɔ berɛ giŋ dɛ gɛnen. Ibono i gyang-bara mɔ, Wurubuaarɛ asɛ-lɛɛ ɔlaako ginyi mɔ gi gyɛ daa gisen dɛnsɛ ilaa. Ɔbono ɔ bo Wurubuaarɛ-lɛɛ ɔlaako ginyi mɔ kya lɔrɔ asa nsana, ɔ kya yuuli asa asen, ne ɔ kya nu ilaa gɛsɛ kusaa. Ɔ kya tansi su mɔ-nanbo so ne ɔ kya wɔra ilaa dɛnsɛ kpɛi-kpɛi gikyɔ. Nyamesɛ ɔbono ɔ bo Wurubuaarɛ-lɛɛ ɔlaako ginyi mɔ mɛŋ kya kerɛ ansi so wolɛ de o' kyu buubuu sa ako taa ako yɛgɛ. Ɔŋ kya penɛ asa. [18] Nengyene asa mɛ laa nyɛ de mɔmɔ-asen dɔ i' wɔra ɔdan sa Wurubuaarɛ mɔ, i laa lii daa asa abono mɛ kya laarɛ gisen yuuli ne mɛ kya lɔrɔ asa nsana mɔ asɛ.

4

*F*ɛ' Bara Fɛye-Nyoro Gɛsɛ Sa Wurubuaarɛ

1 Menɛ ne n kya bara fɛye-nlɔgedɛ de
nluu mɔ daa? Iŋ gyɛ fɛye-ɔbolɛ gɛlaarɛ
ilaa ne n kpɛ i kya kɔ fɛye-nyoro gibi dɔ
gɛnen faa? 2 Fɛ kya laarɛ ilaa; fɛŋ kii fɛ kya
nyɛ. Imɔso ne fɛ kya mɔɔ asa faa. Ɔko ilaa
i kya wɔra fɛye onsipara, fɛŋ kii fɛ kya nyɛ
imɔ. Gɛnen so ne fɛ kya laarɛ nlɔgedɛ de
nluu mɔ. Fɛŋ kya kolɛ Wurubuaarɛ, imɔso
ne fɛŋ kya nyɛ faa. 3 Nengyene fɛ kya kolɛ
mɔ ne fɛŋ kya nyɛ mɔ, i lii fɛɛ ilaa ibono
so fɛ kya kolɛ mɔ mɔ iŋ kya kyena sa mɔ
daa. Fɛ kya kolɛ mɔ ilaa daa de fɛ' kyu
wɔra fɛye-ɔbolɛ gɛlaarɛ ilaa.

4 Fɛ kya lii Wurubuaarɛ gɛmara. Fɛ'
bii yɛɛ nyamesɛ gi kyu gɛsinkpan gɛdɛ
so ilaa gɛkyɛmenɛ mɔ, Wurubuaarɛ ilaa
berɛ, ɔ laa kyo imɔ. Imɔso fo ɔbono fo kya
laarɛ fo' lɛɛ gɛsinkpan so ilaa gɛkyɛmenɛ
mɔ, fo laa bingiri Wurubuaarɛ ɔkyobo. 5 Iŋ
gyɛ giyan so ne i bo Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ
yɛɛ,

"Oduduu ɔbono Wurubuaarɛ gi yɛgɛ ɔ bo
aye anyamesɛ dɔ mɔ
kya pɛɛrɛ ginsi aye so yɛɛ a' kyu aye-
gisen pɛwu sa Wurubuaarɛ."

6 Wurubuaarɛ berɛ kpɛ ɔ kya sa aye so
gɛwɔnsa dɛnsɛ don gɛnɔɔbono i kaaborɛ
aye mɔ. Imɔso ne Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ
i tɔgɛ yɛɛ,

"Wurubuaarɛ kya tii asa abono mɛ kya
nyiile mɔmɔ-nyoro mɔ ɔkpa,
de mɛŋ sa mɛ' nyɛ mɔmɔ-gɛlaarɛ.
Asa abono mɛ kya bara mɔmɔ-nyoro gɛsɛ
mɔ berɛ,
Wurubuaarɛ kya sa mɔmɔ so
gɛwɔnsa dɛnsɛ."

7 Imɔso fɛ' bara fɛye-nyoro gɛsɛ sa
Wurubuaarɛ. Fɛ' yelɛ kɔ de ilaa nyɛnyɛn
pɛwu gɛmu mɔ. Fɛ wɔra gɛnen mɔ,
ɔ laa selɛ taa fɛye yɛgɛ. 8 Fɛ tu sindi
Wurubuaarɛ mɔ, mɔ kee laa tu sindi fɛye.
Fɛye ilaa nyɛnyɛn awɔrabo mɔ, fɛ' foro
fɛye-abaa lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ. Fɛye
abono fɛ gyɛ nwɔnsa nnyɔ-nnyɔ awura
mɔ, fɛ' lɔrɔ fɛye-asen dɔ de fɛ' yelɛ
Wurubuaarɛ ilaa wolɛ so. 9 Fɛ' bɔɔda fɛye-
nyoro. Fɛ' su de fɛ' saawo. Fɛ' yɛgɛ fɛye-
iŋmasɛ i' bingiri osulon de ɔkon ɔbono
fɛ kya gyi mɔ fɛŋ' baa gyi mɔ de fɛ'
nyanga. 10 Fɛ' bara fɛye-nyoro gɛsɛ sa
Wura Wurubuaarɛ, de mɔ, mɔ, ɔ' diirɛ
fɛye.

11 Me-nanboana Yesu asonbo, fɛŋ sa
fɛ' tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn kyu lii abara so.
Nyamesɛ ɔbono ɔ kya tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn
kyu lii mɔ-nanbo so abɛɛ ɔ kya bun mɔ-
nanbo gipuɛɛ mɔ, kaasɛ mɔ kya tɔgɛ
ilaa nyɛnyɛn lii Wurubuaarɛ nbara mɔ so
ne, abɛɛ ɔ kya bun Wurubuaarɛ nbara
mɔ gipuɛɛ ne. Fo ɔbono fo kya bun
Wurubuaarɛ nbara mɔ gipuɛɛ mɔ, foŋ baa
fo kya gyi nmɔ so ne. Fo san fo kya kyu
fo-nyoro yɛɛ fo bo ɔkpa de fo' kerɛ yɛɛ
nbara ndɛ gi boran, abɛɛ ndɛ giŋ boran.
12 Wurubuaarɛ mɔ-nkon ne n bo ɔkpa de
ɔ' yela nbara sa anyamesɛ. Mɔ-nkon ne n
bo ɔkpa de o' gyi asa nbɛlɛ bun gipuɛɛ. Mɔ
ne nan taalɛ mɔlɛgɛ fo nyamesɛ de fo' nyɛ
ɔkyenaten mɔ asɛ, ne mɔ kee ne nan taalɛ
yɛgɛ fo-ɔkyenaten mɔ asɛ ɔ' lii fo-gibaa.
Imɔso fo nyamesɛ fo ne n gyɛ anɛ de fo'
bun fo-nanbo nyamesɛ gipuɛɛ?

*Ɔkpa Kamaas*ɛ So Mɔ Fɛŋ Sa Fɛ' Nyiile Fɛye-Nyoro

13 Idɛ kon fɛ' yela giso de fɛ' nu me asɛ.
Fɛye ako fɛ ti taalɛ tɔgɛ yɛɛ, "Ndɛ abɛɛ
ɔkɛ mɔ a laa kpe ɔsowolɛ baarɛ so. A
kpe mɔ, a laa gyi gɛsi nno de a' wɔra gɛsun
laarɛ aterenbi." 14 Fɛ kya tɔgɛ gɛnen faa
mɔ, fɛ nyi ɔkɛ-lɛɛ? Nyamesɛ dɛ daa fɛɛ
nbokyu. Nyɛnyɛngɛ mɔ, gi kya sɔrɔ gi
yelɛ faa nyɔlen. Owi ɔ baa dii mɔ, gi
ŋaa. 15 Nkana i kaaborɛ fo' tɔgɛ daa yɛɛ,
"Nengyene Wurubuaarɛ gi kyule mɔ, a laa
kyena nkpa de a' wɔra idɛ abɛɛ imɔ idɛ."
16 Fɛ kya wɔra gɛnen mɔ, fɛ kya nyiile
fɛye-nyoro ne fɛ kya gyiide. Gɛnen nyoro
ginyiile gidɛ ɔnan pɛwu iŋ boran.

17 Fɛ' bii yɛɛ nengyene fo nyamesɛ fo
nyi ilaa ibono i kaaborɛ fo' wɔra, ne foŋ
wɔra imɔ mɔ, i gyɛ ilaa nyɛnyɛn sa fo.

5

*Abono M*ɛ Gyɛ Aterenbi Awura Mɔ Mɛ' Wɔra Laakaarɛ

1 Idɛ kon, fɛye aterenbi awura mɔ, fɛ'
yela giso de fɛ' nu me asɛ. Fɛ' su de fɛ'
pɛɛrɛ ansi saawo lii ɔlaawusɛ ɔbono ɔ laa
baa tu fɛye mɔ so. 2 Fɛye-awuratɔ abono
fɛ bo mɔ a laa gyɔ nyida, ne fɛye-akuru
a laa bingiri igyoonokpakpa awɛsansan.

3 Fɛye-isika kɔkɔɔ de fɛye-isilibaa i laa
yɛrɛ koro. Giyɛrɛ gibono fɛye-ilaa idɛ i
laa yɛrɛ mɔ ne nan lɛɛ nyiile yɛɛ fɛŋ
wɔra Wurubuaarɛ gɛlaarɛ. Imɔso gɛnen
ne fɛye-nyoro gibi mɔ gi laa dɛɛ kee ne.
I lii fɛɛ fɛ baala-baala daa awuratɔ yela
anyamesɛ gɛkyena nkɛ laalaalogɛ ndɛ dɔ.
4 Fɛ' nu yɛɛ fɛye-gɛsun awɔrabo abono
mɛ dɔɔ fɛye-ndɔɔana sa fɛye mɔ, fɛ kudi
mɔmɔ gyi kine fɛŋ ka ɔmɔ akɔ. Mɛ kya
lɔgedɛ ne mɔmɔ-nlɔgedɛ mɔ gi loo Wura
Wurubuaarɛ ɔbono ɔ gyɛ Sawura mɔ aso
dɔ. 5 Giwaabi de ɔkon gigyi gɛkyena ne fɛ
kyu kyena gɛsinkpan so. Fɛ san fɛɛ nbuɛ
nbono mɛ gyi loo nfɔ pɛi ne mɛ kya mɔɔ
nmɔ mɔ. Fɛye kee Wurubuaarɛ laa biidɛ
fɛye-giso aberɛ abono ɔ laa gyi anyamesɛ
nbɛlɛ mɔ. 6 Abono mɔmɔ-asen dɔ i boran
mɔ, fɛ ten mɔmɔ-nnɔ bun mɔmɔ gipuɛɛ.
Mɛ mɛŋ tɔgɛ fɛye sɛi, ne fɛ dabɔlɛ mɔɔ
mɔmɔ.

*F*ɛ' Nyɛ Gisen Kaaborɛ Wura Yesu O' Kii
Ba Gɛsinkpan So

7 Me-nanboana Yesu asonbo, fɛ' nyɛ
gisen kaaborɛ Wura Yesu o' kii ba
gɛsinkpan so. Fɛ' laa ansi kerɛ gɛnɔɔbono
dɔɔbo kya nyɛ gisen gyoo aberɛ abono
mɔ-ilaa duusɛ i kya wɔra ilaa gyisɛ de
ɔ' nyɛ agyan mɔ. Ɔ kya nyɛ gisen
gyoo nyangbon gyangbarasɛ de gikyɛ
inyangbon. 8 Imɔso fɛye kee fɛ' nyɛ gisen
fɛye-gɛkyena dɔ gɛnen. Fɛ' da gikan yelɛ
fɛye-ayaa so gisɔɔgyi gibono fɛ bo sa Yesu
mɔ dɔ. I lii fɛɛ gɛkaabono Wura Yesu laa
kii ba gɛsinkpan so mɔ gɛ fuude.
9 Me-nanboana, fɛ mɛŋ sa fɛ' lɔgedɛ de
fɛye-nanboana yɛɛ ɔmɔ ne n kya wɔra
fɛye de Wurubuaarɛ o' bun fɛye gipuɛɛ.
Fɛ' nyingi yɛɛ i maŋ kɛɛla ne Wurubuaarɛ
laa baa gyi anyamesɛ pɛwu nbɛlɛ. Ɔ ti
ɔ yelɛ fɛye-nbunono gbaa. 10 Fɛ' laa
ansi kerɛ Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ.
Aberɛ abono mɛ kyu Wurubuaarɛ ginyen
mɛ kya tɔgɛ Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ
ma-a sa asa mɔ, mɛ wu ɔlaawusɛ. Me-
nanboana, fɛ' kyu gisen gibono mɛ nyɛ
mɔmɔ-ɔlaawusɛ dɔ mɔ kyu wɔra sinkaala
sa fɛye-nyoro. 11 Abono mɛ wu ɔlaawusɛ
ne mɛ taalɛ nyɛ gisen keda Wurubuaarɛ
ɔson mɔ kpaa lii mɔ, a kya kyu mɔmɔ
yɛɛ mɛ gyɛ amudɛnsɛbo. Fɛ' nyingi
gɛnɔɔbono Gyoobu gi wu ɔlaawusɛ gikyɔ
ne ɔ dabɔlɛ nyɛ gisen sɔɔ Wurubuaarɛ
gyi kpaa lii mɔ. Laalaalogɛ mɔ, fɛŋ wu
ilaa ibono Wura Wurubuaarɛ gi baa wɔra
sa mɔ mɔ? Wura Wurubuaarɛ gyɛ daa
otolonbo. Ɔ tansi ɔ kya su asa so.
12 Me-nanboana, ibono pɛwu nɛ tɔgɛ
faa gɛmara mɔ, nan tɔgɛ fɛye ibono i tiri
gikyɔ mɔ. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛŋ sa fɛ'
tɔgɛ yɛɛ, "Nɛ kerɛ fɛɛ soso," abɛɛ "Nɛ
kerɛ fɛɛ gɛsinkpan" abɛɛ "Nɛ kerɛ fɛɛ
ilaa banban iko." Fɛ' yɛgɛ fɛye-"kuaa" ɔ'
wɔra "kuaa", de fɛye-"ɛn" ɔ' wɔra "ɛn," de
Wurubuaarɛ ɔŋ sa ɔ' nyɛ bun fɛye gipuɛɛ.
13 Imɔso ɔko bo fɛye dɔ ɔ kya wu
ɔlaawusɛ? Kaasɛ mɔ ɔ' dalaa. Ɔko bo
fɛye dɔ ibono mɔ-gisen dɔ i bo mɔ ɔkon?
Kaasɛ mɔ o' bii ilon yen Wurubuaarɛ.
14 Ɔko bo fɛye dɔ ɔ kya lɔ? Kaasɛ ɔ'
da gibaa terɛ Yesu ɔson mɔ dɔ abelɛnsɛ
de mɛ' baa dalaa sa mɔ de mɛ' kyu nfɔ
kyu worogɛ mɔ Wura Yesu ginyen dɔ.
15 Nengyene mɛ kyu gisɔɔgyi dalaa mɔ,
ɔlɔbo mɔ laa nyɛ alanfiya. Wura Yesu
laa kosorɛ mɔ, ne fɛɛ ɔlɔbo mɔ gi wɔra
ilaa nyɛnyɛn mɔ, ɔ laa kyu kyɛɛ mɔ.
16 Imɔso fɛ' lɛɛ fɛye-ilaa nyɛnyɛn ibono
fɛ kya wɔra mɔ tɔgɛ sa abara de fɛ'
dalaa sa abara. Imɔ ne nan yɛgɛ Wu-
rubuaarɛ laa nyɛ kyu kyɛɛ fɛye de fɛ'
nyɛ alanfiya. Ɔbono mɔ-gisen dɔ i boran
sa Wurubuaarɛ mɔ gi dalaa lii mɔ-gisen
dɔ mɔ, gɛnen gɛdalaa gɛbono gɛ bo gya
ne gɛ kya wɔra gɛsun. 17 Ilaagya gi wɔra
nyamesɛ fɛɛ aye ɔnan. Owi ɔko dɔ mɔ,
ɔ dalaa sa Wurubuaarɛ lii mɔ-gisen dɔ
yɛɛ nyangbon ɔŋ sa ɔ' da. Gɛsintin mɔ,
nyangbon mɛŋ da gɛsinkpan so nsi nsa de
gibaafon. 18 Imɔ gɛmara mɔ, o kii dalaa
kolɛ Wurubuaarɛ yɛɛ ɔ' yɛgɛ nyangbon ɔ'
baa da kon. Ne gɛsintin mɔ, Wurubuaarɛ
gi nu mɔ-gɛdalaa ne ɔ yɛgɛ nyangbon gi
baa da, ne gɛsinkpan mɔ gɛ kii nyɛ wɔra
agyudɔ.
19 Me-nanboana, nengyene fɛye dɔ ɔko
gi fuɛ Yesu gɛsintin ɔkpa mɔ ne ɔko gi
taalɛ kiiri mɔ ba mɔ, kaasɛ mɔ gi wɔra
ilaa. 20 Fɛ' bii yɛɛ ɔbono ɔ taalɛ lɛɛ ilaa
nyɛnyɛn ɔwɔrabo mɔ lii mɔ-ilaa nyɛnyɛn
ɔkpa mɔ dɔ gɛnen mɔ, ɔ mɔlɛgɛ mɔ de
ɔŋ sa ɔ' fuɛ mɔ-lɛwu gɛmara ne. Kaasɛ
mɔ kee laa nyɛ mɔ-ilaa nyɛnyɛn gikyɔ i'
kpaarɛ fuɛ sa mɔ.

Piita Ɔwolɛ Gyangbarasɛ

1 Me Piita ɔbono n gyɛ Yesu Kirisito
ɔsɔɔ mɔ ne n kya ŋmarasɛ ɔwolɛ baarɛ.
N kya ŋmarasɛ mi-i sa fɛye abono Wu-
rubuaarɛ gi tɔɔsɛ lɛɛ yɛɛ ɔ laa lɔrɔ fɛye
yela sa mɔ-nyoro, ne fɛ yaasɛ kpe fɛ tɛ
fɛ tɛ fɛ kya gyi gisafo Pontusɛ, Galati,
Kapadosiya, Esiya de Bitiniya nsinkpan so
mɔ. 2 Pɛi ne aye-sɛ Wurubuaarɛ laa lɛɛ
ilaa kamaasɛ mɔ, ɔ wolaa bii fɛye. Ɔ
bii fɛye gɛnen mɔ, ɔ tɔɔsɛ fɛye lɛɛ ne
ɔ yɛgɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi lɔrɔ
fɛye yela sa mɔ Wurubuaarɛ de fɛ' nyɛ
nu Yesu Kirisito gɛdɛ de Yesu nkalan mɔ
gi' kpaarɛ fɛye-ilaa nyɛnyɛn fuɛ sa fɛye.
Wurubuaarɛ ɔ' sa fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ
de ɔ' sa fɛye gisen yuuli ɔ kya bɔla.

*Aye-Ansi A Gyan' Wurubuaar*ɛ Amɔlɛgɛ So

3 Afaala a gyɛ Wurubuaarɛ, aye-Wura
Yesu Kirisito mɔ-sɛ mɔ-lɛɛ! O su aye
gitolon belɛ. Kyu naa de Yesu Kirisito
giwukyingi mɔ so mɔ Wurubuaarɛ gi yɛgɛ
i lɔrɔ korogɛ aye wɔra anyamesɛ pobɔrɔ.
Gɛnen so ne aye-ansi a gyan ilaa dɛnsɛ iko
so, ne gɛnen ilaa ibono i maŋ gbangɛ. 4 I
kya nyiile yɛɛ a laa baa nyɛ Wurubuaarɛ
ilaa dɛnsɛ ibono ɔ baala yela sa aye Wu-
rubuaarɛ dɔ mɔ. Gɛnen ilaa dɛnsɛ ibono
berɛ iŋ kya ta ɔkara. Ineesi iŋ bo imɔ dɔ ne
iŋ kya nyida kpa-a. 5 Wurubuaarɛ dɛ mɔ-
ɔlon ɔ kya kun fɛye. Kyu naa de ibono fɛ
ka gyan Yesu so mɔ, ɔ laa kpɛ ɔ kya kerɛ
fɛye so gɛnen de gɛkɛ laalaalogɛ gɛbono
gɛkyena gɛdɛ gɛ laa baa yela ɔkara mɔ, ɔ'
mɔlɛgɛ fɛye de fɛ' nyɛ kyena mɔ asɛ. Ɔ
ti baala ta ibono ɔ laa lɛɛ gɛnen amɔlɛgɛ
abono gɛwi.

6 Ibono fɛye-ansi a gyan' amɔlɛgɛ adɛ
so mɔ i yɛgɛ fɛ kya yaalɛ ne fɛ kya gyi
ɔkon belɛ. I bo no yɛɛ gɛnen owi baarɛ
dɔ berɛ mɔ foŋbii awɔrɔfɔɔ kpɛi-kpɛi
a kya tu fɛye ne fɛ kya yiyɛɛ. Gɛnen
awɔrɔfɔɔ de gɛyiyɛɛ mɔ a maŋ dɛ kpe.
7 Awɔrɔfɔɔ a kya tu fɛye gɛnen mɔ, i mɛŋ
gyɛ giyan. Fɛ' bii yɛɛ i kya daasɛ fɛye-
gikagyan gibono fɛ ka gyan' Yesu so mɔ i
kya kerɛ daa de i' nyɛ lii gɛwi yɛɛ fɛye-
gikagyan gi gyɛ gɛsintin gikagyan. I dɛ
daa fɛɛ sika kɔkɔɔ de ɔgya. Pɛi ne fɛ
laa bii yɛɛ sika kɔkɔɔ gyɛ sika kɔkɔɔ
gbaa-gbaa mɔ, ɔgya ne mɛ kya kyu tɔ
mɔ de i' dɛɛ ibono iŋ gyɛ sika kɔkɔɔ
mɔ lii mɔ dɔ. Fɛye-gikagyan gibono fɛ
ka gyan' Yesu so mɔ gi tansi gi tiri don
sika kɔkɔɔ ɔbono mɔ-ɔdan kya yela ɔkara
mɔ. Nengyene awɔrɔfɔɔ mɔ a lɛɛ fɛye-
gikagyan mɔ nyiile yɛɛ gi gyɛ gɛsintin
gikagyan mɔ, i laa sa fɛye ayenbi, nyisigyi,
de buubuu gɛkaabono Wurubuaarɛ laa lɛɛ
Yesu Kirisito gɛwi nyiile nyamesɛ kamaasɛ
mɔ.

8 Fɛŋ kya wu Yesu Kirisito de ansi berɛ.
Imɔ-rɛ imɔ gɛnen gbaa mɔ, fɛ kya laarɛ
mɔ-ilaa ne fɛ kya ka gyan' mɔ so. Yesu so
mɔ fɛ kya yaalɛ ne fɛ kya gyi ɔkon belɛ
ɔbono nyisigyi bo mɔ dɔ ne fɛŋ nyi mɔ-
ɔkara mɔ. 9 Ntɛɛla nbono fɛye-gikagyan
gidɛ gi kya sa fɛye mɔ ne n gyɛ yɛɛ
Wurubuaarɛ kya mɔlɛgɛ fɛye, ne fɛye-rɛ
mɔ nsana i kya nyɛ wɔra ɔkon.

*Wurubuaar*ɛ Ikalan Atɔgɛbo De Mɔ-Isɔɔ

*M*ɛ Laarɛ Mɛ' Nu Ɔkalan Baarɛ Ilaa

10 Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɛ
wolaa wu gɛnen Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ
abono so ilaa tɔgɛ. Mɛ tɔgɛ gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ laa wɔra ilaa gbaa' sa aye
mɔ. Mɔmɔ gbaa-gbaa berɛ mɛ mɛŋ
nu imɔ gɛsɛ. Imɔso mɛ pɛɛrɛ ansi loo
imɔ dɔ taasɛ-taasɛ. 11 Kirisito Oduduu
ɔbono ɔ bo mɔmɔ dɔ mɔ kya nyiile
mɔmɔ yɛɛ ɔbono Wurubuaarɛ laa sun
de ɔ' baa mɔlɛgɛ asa mɔ laa wu ɔlaawusɛ
de imɔ gɛmara mɔ ɔ' nyɛ nyisigyi belɛ.
Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo adɛ mɛ laarɛ
de mɛ' nyɛ bii gɛnen nyamesɛ kolon
ɔbono Kirisito Oduduu mɔ darɛ mɔ. Mɛ
kii laarɛ de mɛ' bii owi ɔbono gɛnen
ɔmɔlɛgɛbo ɔbono laa ba mɔ. 12 Nfono
mɔ, Wurubuaarɛ gi lɛɛ nyiile mɔmɔ yɛɛ
i mɛŋ gyɛ mɔmɔ gbaa-gbaa so ne ɔ sa
gɛnen ikalan mɔ. Wurubuaarɛ gi nyiile
ɔmɔ yɛɛ mɛ kya tɔgɛ mɔ-ikalan mɔ
gɛnen mɔ, mɛ kya tɔgɛ mɛ kya yela daa
mɔmɔ-gɛmara awura. Gɛsintin, mɔmɔ-
gɛmara mɔ, Kirisito gi baa mɔlɛgɛ asa.
Imɔ gɛmara mɔ, Wurubuaarɛ gi sun mɔ-
Oduduu lii Wurubuaarɛ dɔ. Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ gi baa yɛgɛ asa mɛ kya tɔgɛ
gɛnen ɔmɔlɛgɛbo ɔbono ilaa ma-a sa fɛye.

Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ gbaa, i kya da ɔmɔ
kpa-kpa, mɛ kya laarɛ mɛ' bii gɛnen
ɔkalan konkonsɛ baarɛ ilaa.

*F*ɛ' Kyena Gisen Fufuli Awura Akyenabi
13 Gɛkaabono Wurubuaarɛ laa baa lɛɛ
Yesu Kirisito gɛwi nyiile asa gɛsinkpan so
mɔ, ɔ laa kyu mɔ-gidɛnsɛ gibono ɔ bo mɔ
yuule fɛye de ɔ' sa fɛye gɛkyena gɛkpaa.
Imɔso fɛ' kyu fɛye-ansi gyan' gɛnen ayuule
abono so de fɛ' dɛsɛ fɛye-nyoro so. Fɛŋ sa
fɛ' kyu imɔ seeli.
14 Fɛ' nu fɛye-sɛ Wurubuaarɛ gɛdɛ fɛɛ
nbii dɛnsɛ; fɛŋ' baa kyena fɛɛ owi ɔbono
fɛŋ ti bii sɛi kyu lii Wurubuaarɛ so ne fɛye-
ɔbolɛ gɛlaarɛ ilaa ne n gyi fɛye-amu mɔ.
15 Wurubuaarɛ ɔbono ɔ tɔgɛ fɛye yɛɛ
fɛye-rɛ mɔ fɛ' wɔra nyamesɛ kolon mɔ
gyɛ gisen fufuli wura. Imɔso fɛye kee fɛ'
kyu gisen fufuli akyenabi kyu kyena.
16 Wurubuaarɛ gi tɔgɛ mɔ-agyɛbi mɔ
dɔ yɛɛ,
"Fɛ' wɔra gisen fufuli awura.
I lii fɛɛ me, n gyɛ gisen fufuli wura."
17 Fɛ kya dalaa mɔ, fɛ kya terɛ Wu-
rubuaarɛ yɛɛ fɛye-sɛ. Mɔ ne n gyɛ ɔbono
ɔ kya kyu gɛsintin gyi anyamesɛ pɛwu
nbɛlɛ naa de mɔmɔ-ilaa wɔrasɛ so. Ɔŋ
kya ligi ɔko. Imɔso fɛ' selɛ mɔ fɛye-gisafo
gɛkyena gɛbono fɛ tɛ gɛsinkpan so faa
dɔ. 18 Nkana fɛ tɛ akyenabi abono aŋ
kya kpaa nyamesɛ Wurubuaarɛ asɛ mɔ.
Fɛye-naanaana ne n kyena gɛnen gɛkyena
gɛbono san sa fɛye. Wurubuaarɛ, mɔ, gi
lɛɛ fɛye lii imɔ ibono dɔ, ne ɔ sa fɛye
gɛkyena pobɔrɔ. Fɛye gbaa-gbaa fɛ nyi
yɛɛ ilaa ibono o kyu mɔlɛgɛ fɛye mɔ imɔ-
oduduu mɛŋ kya kɔɔgɛ fɛɛ sika kɔkɔɔ
abɛɛ aterenbi. 19 I gyɛ daa Kirisito nkalan
nbono aterenbi a maŋ taalɛ sɔɔ nmɔ mɔ
ne Wurubuaarɛ gi kyu mɔlɛgɛ fɛye gɛnen.
O wu' kyɛɛgɛ mɔ-nkalan fuɛ sa aye. Ɔ
wɔra fɛɛ sandɛ ɔbono ɔ kyena sa asunbi
gilɛɛ mɔ. I kya nyiile yɛɛ mɔ-gisen dɔ i
fuuli, ne ɔŋ bo ilaa nyɛnyɛn. 20 Pɛi ne soso
de gɛsɛ i' lɔɔ wɔra ilɛɛsɛ mɔ, i wolaa i
dɛ yɛɛ Kirisito laa wɔra asa ɔmɔlɛgɛbo.
Gɛsɛ gɛrɛ i kya laarɛ i' yela ɔkara faa mɔ,
Wurubuaarɛ gi san lɛɛ ɔmɔlɛgɛbo mɔ
gɛwi nyiile asa. Fɛye so ne ɔ wɔra gɛnen.
21 Kyu naa de Kirisito so ne fɛ kya nyɛ
sɔɔ Wurubuaarɛ gyi faa. Wurubuaarɛ gi
kyingi mɔ lii ibuni dɔ ne ɔ sa mɔ nyisigyi.
Gɛnen so ne fɛ kya ka gyan Wurubuaarɛ
so, ne fɛye-gɛwɔnsa gɛ gyan mɔ so.
22 Ibono fɛ nu gɛsintin kyu lii Yesu so ne
fɛ kya gyi gɛnen gɛsintin mɔ so faa mɔ,
i yɛgɛ fɛ taa ilaa nyɛnyɛn ibono nkana
fɛ kya wɔra mɔ yɛgɛ, ne fɛ san fɛ kya
laarɛ fɛye-nanboana Yesu asonbo mɔ ilaa
gɛsintin so. Imɔso fɛ' pɛɛrɛ ansi laarɛ
abara ilaa gɛnen lii fɛye-asen dɔ. 23 I kya
nyiile yɛɛ kyu naa de Wurubuaarɛ gigyɛbi
mɔ so mɔ, ɔ yɛgɛ i lɔrɔ korogɛ fɛye
ne fɛ wɔra mɔ-biana gɛsintin. Aye-sɛ
Wurubuaarɛ bo no gɛkpaa-gɛkpaa. Ɔ maŋ
wu' gɛkaako. Mɔ-gigyɛbi gibono o kyu
korogɛ aye mɔ gi bo gya, ne gi kpɛ gi bo no
adaa-adaa. 24 Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo
ɔko mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Isaya gi tɔgɛ mɔ-
ɔwolɛ dɔ yɛɛ,
"Anyamesɛ pɛwu mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-
nyisigyi
mɛ dɛ daa fɛɛ ifɛ de iyii afototo.
Ifɛ i laa wu', ne iyii afototo a laa kpiisi.
25 Wura Wurubuaarɛ gigyɛbi mɔ berɛ,
gi kpɛ gi bo no gɛkpaa-gɛkpaa."
Gɛnen gigyɛbi gibono ne n gyɛ Yesu
ɔkalan konkonsɛ mɔ asa mɛ tɔgɛ sa fɛye
mɔ.

2

1 Imɔso fɛ' lɛɛ gɛkyo kamaasɛ lii fɛye-
asen dɔ. Fɛŋ sa fɛ' penɛ asa. Fɛŋ
sa fɛ' wɔra ilaa ansi so giyan. Fɛ' taa
gɛlaaloo yɛgɛ. Fɛŋ sa fɛ' saalɛ asa. 2 Fɛɛ
gɛnɔɔbono kyokyoo mɛŋ nyɛ ginyabo ne
ɔŋ kya taalɛ kyena mɔ, fɛ' yɛgɛ Wu-
rubuaarɛ agyɛbi mɔ a' da fɛye ɔbolɛ
gɛnen kee. Mɔ-agyɛbi mɔ a gyɛ gɛsintin.
A kya sa nyamesɛ oduduu dɔ ɔlon. Imɔso
fɛ kya nu agyɛbi mɔ, fɛ laa wɔra fɛɛ
kyokyoo ɔbono ɔ kya nyabo ne ɔ kya sen
mɔ. Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ ne nan yɛgɛ
fɛ' sɛɛ oduduu dɔ de fɛ' nyɛ Yesu amɔlɛgɛ
de fɛye-rɛ mɔ nsana i' wɔra ɔkon. 3 I lii
fɛɛ fɛye kee fɛ ti daa Wura Yesu gidɛnsɛ
gibono ɔ bo sa aye anyamesɛ mɔ kerɛ.

*Yesu So M*ɔ, Fɛ Dɛ Fɛɛ Wurubuaarɛ
Obu Asodoo
4 Fɛ' kyu fɛye-nyoro sa Wura Yesu. Ɔ
dɛ fɛɛ gisodoo gibono gi kpɛ gi bo no,
ne anyamesɛ mɛ kine gimɔ mɔ. Gimɔ,
mɔ, ne Wurubuaarɛ gi lɛɛ yɛɛ gi bo agyan
sa mɔ ne gi kya gyi mɔ-ginsi. 5 Fɛye

kee kyu lii Yesu so mɔ fɛ dɛ fɛɛ asodoo
abono a kpɛ a bo no mɔ. Imɔso fɛ' yɛgɛ
Wurubuaarɛ o' kyu fɛye pɔrɔ oduduu dɔ
obu. Wurubuaarɛ gi yɛgɛ mɔ-gisen dɔ ilaa
ne n san i gyan' fɛye-ansi so fɛɛ mɔ-asunbi
alɛɛbo ne fɛ gyɛ de fɛ' nyɛ fɛ kya lɛɛ
oduduu dɔ asunbi fɛ kya sa mɔ. Kyu naa de
Yesu Kirisito so mɔ, Wurubuaarɛ laa sɔɔ
gɛnen asunbi abono abaa anyɔ. 6 I lii fɛɛ i
bo mɔ Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ,
"Fɛ' kerɛ! Me Wurubuaarɛ nɛ lɛɛ gisodoo
gibono gi laa yɛgɛ me-ɔson obu mɔ
ɔ' nyɛ ɔlon yelɛ mɔ.
Gɛnen gisodoo gibono gi tansi gi kya gyi
me-ginsi.
N dɛ gimɔ mi-i too obu gɛsɛ ɔpɔɔrɛ Sayon
ɔsowolɛ so.
Ɔbono ɔ laa ka gyan' gɛnen gisodoo gibono
so mɔ
ipeeli i maŋ gyi mɔ kpa-a."
7 Yesu ne n gyɛ gɛnen gisodoo mɔ. Fɛye
abono fɛ ka gyan' mɔ so mɔ, ɔ tansi ɔ bo
agyan sa fɛye. Asa abono mɔmɔ berɛ mɛŋ
kya ka gyan' mɔ so mɔ, i bo Wurubuaarɛ
agyɛbi mɔ dɔ gɛtɛɛko kyu lii mɔmɔ so
yɛɛ,
"Ibu apɔrɔbo mɛ kyu gisodoo mɔ too
gɛbaamara,
ne gɛmara gɛmara mɔ gɛnen gisodoo
mɔ, mɔ,
ne Wurubuaarɛ gi san baa kyu pɔrɔ mɔ-
ɔson obu mɔ
ne obu mɔ gi nyɛ ɔlon yelɛ."
8 Wurubuaarɛ gi wolaa wu tɔgɛ yela yɛɛ,
"Gisodoo gidɛ gi laa yɛgɛ anyamesɛ mɛ
laa sidi de mɛ' lii tɔrɔ."
Ibono so Yesu laa yɛgɛ anyamesɛ mɛ sidi
gɛnen mɔ ne n gyɛ yɛɛ mɛ kya wɔra giso-
maanu de Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ. Gɛnen
gisomaanu gibono gi gyɛ daa ilaa ibono i
wolaa i dɛ sa mɔmɔ.
9 Fɛye abono fɛ ka gyan' Yesu so mɔ
berɛ, Wurubuaarɛ gi tɔɔsɛ fɛye lɛɛ yɛɛ
fɛ laa bingiri fɛɛ gɛsu kolon dɔ asa. Fɛ
bingiri fɛɛ awuragyibo asunbi alɛɛbo sa
Wura Wurubuaarɛ. Fɛye ne ɔ lɔrɔ yela
sa mɔ-nyoro lii nsinkpan kpɛi-kpɛi so asa
dɔ. Fɛ gyɛ daa mɔ gbaa-gbaa lɛɛ adɛ.
Wurubuaarɛ gi tɔɔsɛ fɛye lɛɛ de fɛ' nyɛ
fɛ kya lɛɛ mɔ-ginyen. I lii fɛɛ mɔ ne n
biidɛ fɛye lii gibiri dɔ baa mɔ-fatela dɔ
nfono i bo ɔbolɛ ne i kya dɛ gɛnɔ mɔ.
10 Owi ɔko dɔ mɔ nkana fɛ mɛŋ gyɛ asa
ako sa Wurubuaarɛ. Idɛ kon, fɛ baa wɔra
Wurubuaarɛ-lɛɛ adɛ gɛsintin so. Nkana
Wurubuaarɛ mɛŋ su fɛye gitolon. Idɛ kon,
Wurubuaarɛ gi su fɛye gitolon.

*F*ɛ' Kyena Akyenabi Dɛnsɛ

11 Me-nanboana laarɛsɛ, a gyɛ daa fɛɛ
asafo gɛsinkpan so. A gyɛ daa akpaky-
onbo. Imɔso n kya kolɛ fɛye, fɛŋ sa fɛ'
yɛgɛ gɛsinkpan so ilaa i' gyi fɛye-amu.
Gɛnen ilaa ibonoana i kya kɔ de fɛye de
i' nyɛ nyida fɛye-nwɔnsa. 12 Fɛ tɛ saarɛ
asa abono mɛ mɛŋ kya son Wurubuaarɛ
faa mɔ, fɛ' yɛgɛ fɛye-gɛkyena gɛ' wɔra
gɛkyena dɛnsɛ. Nengyene i ba yɛɛ mɛ
ten fɛye-gɛnɔ yɛɛ fɛ gyɛ ilaa nyɛnyɛn
awɔrabo mɔ, mɛ laa wu fɛye-gidɛnsɛ gi-
bono fɛ kya wɔra mɔ de mɛ' yen Wu-
rubuaarɛ kyu lii gimɔ so gɛkaabono ɔ laa
baa laa aye mɔ.

*F*ɛ' Bara Fɛye-Nyoro Gɛsɛ

13 Kyu lii aye-Wura Yesu Kirisito so mɔ,
fɛ' bara fɛye-nyoro gɛsɛ sa nyamesɛ ka-
maasɛ ɔbono ɔ kya gyi gɛbelɛnsɛ fɛye so
mɔ. Fɛ' bara fɛye-nyoro gɛsɛ sa ɔbono ɔ
kya gyi gɛwura fɛye so 14 de abono ɔ yela
gɛbelɛnsɛ buu de mɔ-nyoro mɔ kee. I
lii fɛɛ ɔ yela ɔmɔ daa de mɛ' biidɛ ilaa
nyɛnyɛn awɔrabo giso de mɛ' yen abono
mɛ kya wɔra ilaa ibono i boran mɔ. 15 I gyɛ
daa Wurubuaarɛ gɛlaarɛ yɛɛ fɛ' wɔra ilaa
ibono i kaaborɛ mɔ, de i' yɛgɛ ginyantɔgɛ
awura mɛ' bun mɔmɔ-nnɔ so. 16 Fɛ kya
bara fɛye-nyoro gɛsɛ gɛnen mɔ, iŋ gyɛ
yɛɛ fɛ gyɛ nbide berɛ. Fɛŋ sa fɛ' tɔgɛ yɛɛ
fɛŋ tɛ sa ɔko so mɔ, fɛ laa wɔra fɛye-ɔbolɛ
gɛlaarɛ ilaa ibono iŋ boran sa Wurubuaarɛ
mɔ. Fɛ' wɔra daa Wurubuaarɛ nbide.
17 Fɛ' kyu buubuu sa anyamesɛ pɛwu. Fɛ'
laarɛ abono fɛye-rɛ ɔmɔ fɛ bo Yesu ɔson
mɔ dɔ mɔ ilaa. Fɛ' selɛ Wurubuaarɛ de fɛ'
buu ɔbono ɔ kya gyi gɛwura fɛye so mɔ.
18 Fɛye abono fɛ tɛ awura asɛ mɔ, fɛ'
bara fɛye-nyoro gɛsɛ sa fɛye-wuraana de
fɛ' kyu buubuu sa mɔmɔ fɛɛ gɛnɔɔbono i
kaaborɛ mɔ. Iŋ sa i' wɔra yɛɛ abono mɛ
kya wɔra fɛye gidɛnsɛ abɛɛ mɛ kya su
fɛye so mɔ wolɛ. Fɛ' dabɔlɛ buu abono
mɛ kya wɔra fɛye gɛnɔ mɔ de fɛ' bara
fɛye-nyoro gɛsɛ sa ɔmɔ. 19 Fo ɔko fo
kya wu ɔlaawusɛ ɔbono iŋ kaaborɛ fo wu
mɔ ne fo nyɛ gisen Wurubuaarɛ so mɔ,
i kya gyi Wurubuaarɛ ginsi. 20 Nengyene

fo nyamesɛ fo wɔra ilaa nyɛnyɛn, ne mɛ
biidɛ fo-giso imɔ so ne fo nyɛ gisen mɔ, i
kaaborɛ fo' nyɛ afaala ako? Kuaa. Fɛɛ ilaa
dɛnsɛ berɛ ne fo wɔra ne fo kya wu imɔ so
ɔlaawusɛ mɔ, nyɛ gisen daa. Fo nyɛ gisen
gɛnen ɔlaawusɛ ɔbono dɔ mɔ, imɔ ibono
ne n kya gyi Wurubuaarɛ ginsi.

21 Yesu Kirisito kee gi nyɛ gisen owi
ɔbono ɔ kya wu ɔlaawusɛ ɔ kya sa fɛye
mɔ. O kyu wɔra sinkaala yela yɛɛ fɛye kee
fɛ' kyule de fɛ' wu ɔlaawusɛ fɛɛ mɔ-lɛɛ
mɔ ɔnan. Gɛnen gɛkyena gɛbono ɔnan ne
Wurubuaarɛ yɛɛ gɛ' wɔra fɛye-lɛɛ.
22 Yesu mɛŋ wɔra ilaa nyɛnyɛn iko kerɛ.
Ɔko-rɛ ɔko mɛŋ nu gɛkaako yɛɛ ɔ taa kɛɛ
abon kerɛ.
23 Asa mɛ saalɛ mɔ mɔ, ɔ mɛŋ saalɛ ɔmɔ
ka gikɔ.
O wu ɔlaawusɛ asa abaa dɔ mɔ, ɔ mɛŋ
tɔgɛ sa mɔmɔ yɛɛ,
"Fɛ' yɛgɛ de-e, fɛ laa wu me kyule."
O nyi ibono Wurubuaarɛ laa gyi asa nbɛlɛ
gɛsintin ɔkpa so.
Imɔso o kyu imɔ pɛwu-u wɔra Wu-
rubuaarɛ abaa dɔ.
24 Yesu gi kyu aye-anyamesɛ ilaa nyɛnyɛn
sola owi ɔbono mɛ da mɔ aŋanbi mada de
oyii mɔ. Mɔ gbaa-gbaa nyoro ne o kyu so
aye-gisobiidɛ. Ɔ wɔra gɛnen daa de a' nyɛ
lɛɛ abaa lii ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ de a'
nyɛ a kya gyi gɛsintin a kya sa Wurubuaarɛ
aye-gɛkyena dɔ. Ilɔ ibono Yesu gi nyɛ lii
awɔrɔfɔɔ abono o wu kyu lii aye so mɔ i
yɛgɛ aye-nyoro gi' tɔrɔ aye. 25 Nkana a
fuɛ Wurubuaarɛ ɔkpa mɔ fɛɛ gɛnɔɔbono
isandɛ mɛ kya fuɛ mɛ naa mɛ naa mɔ. Idɛ
kon berɛ a kii ba aye-ɔkparɛbo Yesu asɛ.
Mɔ ne n gyɛ ɔbono ɔ kya kerɛ aye so.

3

*Akyii M*ɛ' Bara Mɔmɔ-Nyoro Gɛsɛ Sa Mɔmɔ-Kuliana

1 Gɛnen kee ne fɛye akyii mɔ, fɛ'
bara fɛye-nyoro gɛsɛ sa fɛye-kuliana.
Nengyene mɔmɔ dɔ ako mɛ kine Wu-
rubuaarɛ ɔkalan mɔ mɔ, kyu lii fɛye-
akyenabi dɛnsɛ abono fɛ laa kyu kyena de
ɔmɔ mɔ so mɔ, i laa yɛgɛ mɛ' kyɛɛgɛ
mɔmɔ-nwɔnsa. I maŋ baa tiri yɛɛ fɛ' tɔgɛ
ɔkalan mɔ sa mɔmɔ. 2 I kya nyiile yɛɛ
fɛye-kuliana mɔ mɛ laa wu gɛnɔɔbono fɛ
dɛ buubuu fa-a sa Wurubuaarɛ ne fɛ kya
gyi gɛsintin sa ɔmɔ fɛye-gɛkyena dɔ mɔ.
3 Fɛye-ɔdan ɔbono fɛ bo mɔ ɔŋ sa ɔ' wɔra
nyoro gilɔrɔ wolɛ, fɛɛ iman giŋminde
abɛɛ sika kɔkɔɔ agbangbaran gikyɛ abɛɛ
akuru dɛnsɛ gidela. 4 Fɛ' yɛgɛ fɛye-asen
dɔ ne i' lɛɛ fɛye-ɔdan ɔbono fɛ bo mɔ
nyiile. Ɔdan ɔbono ɔŋ kya nyida gɛkaako
mɔ ne n gyɛ ibono fo ɔko fo laa bara fo-
nyoro gɛsɛ de fo' yela fo-gɛwɔnsa gɛten
kolon. Gɛnen ɔdan ɔbono ne n kya gyi
Wurubuaarɛ ginsi.

5 Adedaabo owi mɔ, gɛnen ne mɔmɔ
akyii abono mɛ kyu mɔmɔ-nyoro too Wu-
rubuaarɛ so mɔ mɛ kyu lɔrɔ mɔmɔ-
nyoro ne. Mɛ kyu mɔmɔ-ansi gyan Wu-
rubuaarɛ so ne mɛ bara mɔmɔ-nyoro gɛsɛ
sa mɔmɔ-kuliana. 6 Gɛnen akyii abono dɔ
ɔko ne n gyɛ Sara. O nu mɔ-kuli Aberaham
gɛdɛ, ne o kyu buubuu sa mɔ yɛɛ mɔ-
wura ne. Nengyene fɛye kee fɛ laa wɔra
ilaa ibono i boran mɔ ne fɛŋ selɛ gifuu
mɔ, fɛ laa wɔra fɛɛ Sara baarɛ mɔ-biana
gɛsintin.

*F*ɛye Anyen Fɛ' Kyu Buubuu Kyena De Fɛye-Kaana

7 Gɛnen kee ne fɛye anyen mɔ, mɔ,
fɛye-rɛ fɛye-kaana fɛ tɛ mɔ, fɛ' su mɔmɔ
so yɛɛ mɛŋ bo lon fo fɛye. Imɔso fɛ'
kyu buubuu kyu kyena de mɔmɔ. I lii fɛɛ
Wurubuaarɛ laa sa fɛye-rɛ ɔmɔ kpini mɔ
asɛ gɛkyena. Fɛ' kyena de mɔmɔ gɛnen
de fɛye-ndalaa nbono fɛ laa dalaa kolɛ
Wurubuaarɛ mɔ, sɛi-sɛi ɔ mɛŋ sa ɔ' nyɛ
tii nmɔ-ɔkpa.

*F*ɛ' Kyena De Abara Kanpɛ

8 Pɛi de me-gɛnɔ gɛ yii mɔ, fɛye abono
fɛ ka gyan' Yesu so mɔ pɛwu, fɛ' wɔra
gɛnɔ kolon. Fɛ' su abara so de fɛ' laarɛ
abara ilaa. Fɛ' wɔra ilaa ibono i laa yɛgɛ
asa asen a' tɔrɔ mɔmɔ mɔ de fɛ' bara fɛye-
nyoro gɛsɛ sa abara. 9 Fɛŋ sa fɛ' kyu ilaa
nyɛnyɛn kyu ka ilaa nyɛnyɛn gikɔ abɛɛ
fɛɛ ɔko gi saalɛ fɛye mɔ, fɛ' saalɛ mɔ ka
gikɔ. Fɛye berɛ, fɛ' kolɛ daa Wurubuaarɛ
ayuule sa gɛnen asa abono. Wurubuaarɛ
kya laarɛ fɛ' nyɛ mɔ-ayuule so ne ɔ tɔgɛ
fɛye yɛɛ fɛ' son mɔ mɔ. 10 I dɛ daa
fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ ŋmarasɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi mɔ dɔ mɔ. Mɛ ŋmarasɛ yɛɛ,
"Fo ɔbono fo kya laarɛ gɛkyena dɛnsɛ

ne fo kya laarɛ fo' gyi ɔkon fo-gɛkyena dɔ mɔ,
kerɛ fo-gɛnɔ so dɔɔdan.
Foŋ sa fo' tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn abɛɛ fo' kɛɛ abon.
11 Kine ilaa nyɛnyɛn giwɔra de fo' san wɔra daa ilaa dɛnsɛ.
Nyanga ansi de fo' wɔra ilaa ibono i laa bara gisen yuuli mɔ.
12 I kya nyiile yɛɛ Wura Wurubuaarɛ kya kerɛ
asa abono mɔmɔ-asen dɔ i boran sa mɔ mɔ so,
ne ɔ kya nu mɔmɔ-ndalaa.
Asa abono mɛ kya wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ berɛ,
mɔmɔ-rɛ Wura Wurubuaarɛ ansi a laa wɔra anan."

*Fo-G*ɛsintin So Ne Fo Kya Wu Ɔlaa Mɔ, Wurubuaarɛ Laa Yuule Fo

13 Nengyene ilaa dɛnsɛ giwɔra ne n kpɛ i bo fɛye-ansi so mɔ, anɛ ne nan wɔra fɛye ilaa nyɛnyɛn? 14 Ba-a ne ako mɛ kya yɛgɛ fɛ' wu ɔlaa lii fɛye-gɛsintin gigyi so mɔ, fɛ gyɛ daa amudɛnsɛbo Wurubuaarɛ asɛ. Fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ mɔmɔ-aŋaala a' wɔra fɛye gifuu abɛɛ i' wɔra fɛye gɛwɔnsa.

15 Fɛye berɛ fɛ' kyu buubuu sa Kirisito lii fɛye-asen dɔ yɛɛ mɔ-nkon ne n gyɛ fɛye-Wura. Fɛ' wolaa baala fɛye-nyoro, nengyene fɛɛ ɔko gi taa taasɛ fɛye kyu lii Wurubuaarɛ ilaa ibono fɛye-ansi a gyan' imɔ so mɔ, de fɛ' nyɛ lɛɛ gɛnɔ sa mɔ dɔɔdan. 16 Ɔko gi taasɛ fɛye gɛnen ilaa ibono mɔ, fɛ' nyɛ gisen de fɛ' kyu buubuu lɛɛ gɛnɔ kanpɛ sa mɔ. Fɛ' wɔra daa ilaa ibono fɛ nyi fɛye-asen dɔ yɛɛ i boran mɔ. Fɛ kya wɔra gɛnen ne ako mɛ kya saalɛ fɛye ne mɛ kya tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn kyu lii fɛye Kirisito asonbo akyenabi dɛnsɛ abono so mɔ, mɛ laa gyi ipeeli. 17 Fo wɔra ilaa dɛnsɛ ne i gyɛ Wurubuaarɛ gɛlaarɛ dɔ yɛɛ fo' wu ɔlaa mɔ, imɔ ibono ne n boran don ibono fo laa wɔra ilaa nyɛnyɛn de fo' wu ɔlaa mɔ.

18 Kyu lii aye anyamesɛ ilaa nyɛnyɛn so mɔ, Yesu Kirisito gi wu' de aye-rɛ Wurubuaarɛ nsana i' nyɛ lɔrɔ. Mɔ ɔbono mɔ-gisen dɔ i boran sa Wurubuaarɛ mɔ gi wu' sa aye abono aye-asen dɔ iŋ boran sa mɔ mɔ. Ɔ kpɛ wu' daa gikolon gibono ne, i ta. Mɛ mɔɔ daa mɔ-nyoro gibi mɔ. Mɔ-oduduu mɔ berɛ gi nyɛ gɛkyena, 19 ne o kpe ibuni dɔ kpaa tɔgɛ Wurubuaarɛ agyɛbi sa ibuni ibono Wurubuaarɛ gi tii ɔmɔ wɔra gɛtɛɛko mɔ. 20 I lii fɛɛ owi ɔbono gɛnen ibuni ibono mɛ tɛ de ansi Nowa aberɛ dɔ mɔ, mɛ mɛŋ nu Wurubuaarɛ gɛdɛ. Wurubuaarɛ, mɔ, gi nyɛ gisen kyena kerɛ ɔmɔ gɛnen-n kaaborɛ ɔ yɛgɛ Nowa gi salɛ gikolii belɛ giko. Asa kalɛsɛ ako, asa gukue ɔkara ne n nyɛ loo Nowa gikolii belɛ gibono dɔ, ne mɔmɔ abono berɛ mɛ nyɛ Wurubuaarɛ gi mɔlɛgɛ mɔmɔ, ne mɛ mɛŋ sii nkyu nbono gi gyi asɛnsɛ mɔ dɔ. 21 Wurubuaarɛ gi kyu Nowa aberɛ dɔ ilaa idɛ kyu lɛɛ mɔ Wurubuaarɛ sagyere ilaa nyiile. I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ sagyere kya mɔlɛgɛ aye ndɛ asa de aye-rɛ Wurubuaarɛ nsana i' lɔrɔ. Nkana iŋ gyɛ yɛɛ Wurubuaarɛ sagyere mɔ kya foro nyamesɛ nyoro so ineesi daa. Sagyere mɔ kya mɔlɛgɛ nyamesɛ. I lii fɛɛ nyamesɛ kya kolɛ Wurubuaarɛ yɛɛ ibono Wurubuaarɛ gi kpaarɛ mɔ-ilaa nyɛnyɛn fuɛ sa mɔ faa, ɔ' yɛgɛ mɔ ɔ' bii mɔ-gisen dɔ yɛɛ kyu naa de Yesu Kirisito giwukyingi mɔ so mɔ, mɔ-ilaa nyɛnyɛn ibono ɔ wɔra mɔ iŋ baa i kya nyida mɔ-rɛ Wurubuaarɛ nsana. 22 Yesu gi kii kyon Wurubuaarɛ dɔ kpe ɔ tɛ Wurubuaarɛ gibaa gyisɛ so, ɔ kya gyi gɛwura. Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ de ilaa ibonoana pɛwu i kya nyɛ ɔlon anyamesɛ so mɔ, Yesu ne n bo lon imɔ pɛwu so.

4

*F*ɛ' Kyule Yɛɛ Fo Laa Wu Awɔrɔfɔɔ Fɛɛ Yesu-Lɛɛ Mɔ Ɔnan

1 Aberɛ abono Yesu Kirisito bo gɛsinkpan so mɔ, o kyule yɛɛ ɔ laa wu awɔrɔfɔɔ. Imɔso fɛye kee fɛ' kyule yɛɛ fo laa wu awɔrɔfɔɔ fɛɛ mɔ-lɛɛ mɔ ɔnan. I kya nyiile yɛɛ ɔbono ɔ kya sa gɛnen Yesu-lɛɛ gɛwɔnsa gɛdɛ ɔnan ne gɛsintin, ɔ kya wu awɔrɔfɔɔ mɔ, kaasɛ gi taa ilaa nyɛnyɛn giwɔra yɛgɛ ne. 2 Ɔ taa ilaa nyɛnyɛn giwɔra yɛgɛ mɔ, ɔkara ɔbono ɔ laa san kyena gɛsinkpan so mɔ, ɔŋ baa ɔ tɛ sa mɔ anyamesɛ-lɛɛ ɔbolɛ gɛlaarɛ ilaa. Ɔ kya san kyena sa daa Wurubuaarɛ gɛlaarɛ. 3 Abono mɛ mɛŋ nyi Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ mɛ kya nu daa de mɔmɔ-ɔbolɛ gɛlaarɛ ilaa. Owi ɔko dɔ mɔ, fɛye kee fɛ kya wɔra mɔmɔ-lɛɛ mɔ ɔnan. Fɛ kya

wɔra ilaayan, ilaa nyɛnyɛn kpɛi-kpɛi i kya
gyi fɛye-amu, fɛ kya boo nta, fɛye-rɛ fɛye-
nanboana fɛ kya gyan' dabɔlɛ boo fɛ kya
wɔra ilaa kpan, fɛ kya son ikperɛ wɔra
ilaa ibono iŋ bo gitɔgɛ mɔ. I kaaborɛ fɛ'
bii yɛɛ i kaabo gɛnen. 4 Idɛ kon berɛ, fɛŋ
baa fa-a kyu fɛye-nyoro mada de asa abono
mɛ mɛŋ nyi Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ de
fɛ' wɔra mɔmɔ-amu wusɛ ilaa wɔrasɛ
ibonoana. Imɔso i kya dɛ mɔmɔ-gɛnɔ,
ne fɛ san bingiri ɔmɔ-oyii wɛsɛ. 5 Fɛ'
yɛgɛ ɔmɔ de. Gɛkaako mɔ mɛ laa yelɛ
Wurubuaarɛ ansi dɔ de mɛ' lɛɛ mɔmɔ-
gɛnɔ. Wurubuaarɛ gi ti baala ibono ɔ laa
gyi anyamesɛ nbɛlɛ--asa abono mɛ ti wu'
de abono mɛŋ ti wu' mɔ pɛwu.

6 Kyu lii gɛnen so ne fɛ wu yɛɛ Wu-
rubuaarɛ gi yɛgɛ Yesu gi kpaa tɔgɛ mɔ-
ɔkalan konkonsɛ mɔ sa asa dabɔlɛ de
ibuni mɔ. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ gi bun ibuni
ibono gipuɛɛ fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ
kya bun nyamesɛ gipuɛɛ de ɔ' nyɛ lɛwu
mɔ. Yesu gi nyɛ kpaa tɔngɛ sa ɔmɔ faa
berɛ, ne mɛ nu mɔ, Wurubuaarɛ laa sa
ɔmɔ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan fɛɛ
gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ Oduduu mɔ kya
yɛgɛ nyamesɛ ɔ' nyɛ mɔ.

Kirisito Asonbo Akyenabi

7 Owi ɔbono ilaa kamaasɛ i laa yela ɔkara
mɔ, gɛnen owi ɔbono gi fuude. Imɔso
fɛ' yela fɛye-nwɔnsa gɛten kolon de fɛ'
bii fɛye-nyoro akedabi de fɛ' nyɛ taalɛ
dalaa sa Wurubuaarɛ. 8 Imɔ gɛmara mɔ,
ibono i tiri gikyɔ-gikyɔ mɔ ne n gyɛ yɛɛ
fɛ' kpɛ keda gɛsalaarɛ gɛbono fɛ bo sa
abara mɔ dɔ gɛnen. I lii fɛɛ gɛsalaarɛ
gɛ kya kun nyamesɛ ilaa nyɛnyɛn sakyɔ.
9 Asafo mɛ ba fɛye-gɛwi mɔ, fɛ' bugi ansi
de fɛ' sɔɔ mɔmɔ abaa anyɔ de fɛŋ sa
fɛ' lɔgedɛ. 10 Gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ
gi kyɛɛ ɔkamaasɛ mɔ-rɛ mɔ-lɛɛ adawo
kpɛi-kpɛi faa, fɛ' kyu amɔ kyu wɔra gɛsun
kyu kpaa abara. Fɛ' wɔra asa abono Wu-
rubuaarɛ gi kyu mɔ-ilaa kyɛɛsɛ kpɛi-kpɛi
wɔra mɔmɔ-abaa dɔ ne mɛ laa bii kerɛ
imɔ so sa mɔ mɔ. 11 Fo ɔbono gɛtɔngɛ
ne Wurubuaarɛ gi kyu kyɛɛ fo mɔ, tɔgɛ
mɔ-agyɛbi fɛɛ mɔ gbaa-gbaa ne n kya
tɔngɛ. Fo ɔbono, mɔ, fo-nanboana gikpaa
ne Wurubuaarɛ yɛɛ fo' kpaa mɔ, kyu
Wurubuaarɛ ɔlon ɔbono ɔ sa fo gɛnen
mɔ kyu kpaa mɔmɔ. Fɛ' wɔra gɛnen
de i' nyɛ kyu nyisigyi bara Wurubuaarɛ
ilaa kamaasɛ dɔ kyu naa de Yesu Kirisito
so. Mɔ-nkon ne nyisigyi de gɛwuragyi gɛ'
wɔra mɔ-lɛɛ gɛkpaa-gɛkpaa. I' ba gɛnen.

*Ɔlaawus*ɛ Gyɛ Daa Ilaa Ibono I Wolaa I Dɛ Sa Yesu Asonbo

12 Me-nanboana laarɛsɛ, fɛŋ sa fɛ' yɛgɛ
i' dɛ fɛye-gɛnɔ yɛɛ asa mɛ kya yɛgɛ fɛ
kya wu ɔlaawusɛ kyu lii Yesu ɔson mɔ so.
I gyɛ ilaa ibono i wolaa i dɛ sa aye abono
a sɔɔ Yesu gyi mɔ. I mɛŋ gyɛ ilaa pobɔrɔ.
Ɔlaawusɛ mɔ kya daasɛ fɛye ɔ kya kerɛ
daa yɛɛ fɛ sɔɔ Yesu gyi gɛsintin?

13 Gɛnɔɔbono fɛ kya wu ɔlaawusɛ fɛɛ
Yesu Kirisito-lɛɛ mɔ ɔnan faa mɔ, fɛ'
yɛgɛ i wɔra fɛye ɔkon. I wɔra fɛye ɔkon
nperɛ mɔ, owi ɔbono Yesu Kirisito nyisigyi
mɔ laa lii gɛwi mɔ, fɛ laa gyi ɔkon kee.
14 Nengyene asa mɛ kya saalɛ fɛye kyu lii
ibono fɛ gyɛ Kirisito asonbo so mɔ, fɛ gyɛ
daa amudɛnsɛbo. I kya lɛɛ i kya nyiile yɛɛ
Wurubuaarɛ Oduduu ɔbono ɔ bo nyisigyi
mɔ tɛ fɛye-asen dɔ ne. 15 Iŋ sa i ba fɛye
ɔko so yɛɛ ɔ laa wu ɔlaawusɛ mɔ, i' wɔra
yɛɛ ɔ mɔɔ daa isa, o yuuri, ɔ tɔrɔ nbara,
abɛɛ ɔ ten loo asa ilaa dɔ. 16 Nengyene
Yesu Kirisito ɔson mɔ so berɛ ne asa mɛ
kya yɛgɛ fɛ' wu ɔlaawusɛ mɔ, iŋ sa i' wɔra
fɛye ipeeli. Fɛ' faala Wurubuaarɛ yɛɛ fɛ
nyɛ mɛ kya kalɛ fɛye wɔra Yesu Kirisito
asonbo mɔ dɔ.

17 Wurubuaarɛ gi ti yii gɛsɛ ɔ kya biidɛ
asa giso. Ɔ yii gɛsɛ lii aye abono a gyɛ
mɔ-biana gɛsintin mɔ so. To! Ibono
Wurubuaarɛ gi yii gɛsɛ de aye faa mɔ,
asa abono mɔmɔ berɛ mɛ kine yɛɛ mɛ
maŋ wɔra mɔ-ɔkalan konkonsɛ mɔ ilaa
mɔ, mɔmɔ-lɛɛ mɔ de-e? Fɛ' bii yɛɛ
mɔmɔ-lɛɛ gisobiidɛ berɛ gi laa tansi wɔra
nyɛnyɛn. 18 I bo Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ
dɔ yɛɛ,

"Nengyene i bo lon de asa abono mɛ kya
gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ mɔ
gbaa
mɛ' nyɛ Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ kyena
mɔ asɛ mɔ,
nnɛ ne ilaa nyɛnyɛn awɔrabo abono mɛŋ
selɛ Wurubuaarɛ mɔ
mɛ laa taalɛ nyɛ gɛnen amɔlɛgɛ
abono?"

19 Nengyene Wurubuaarɛ gɛlaarɛ dɔ ne fɛ
kya wu ɔlaawusɛ mɔ, fɛ' kyu fɛye-nyoro
pɛwu too mɔ so de fɛ' kpɛ keda fɛye-ilaa

dɛnsɛ giwɔra dɔ. Wurubuaarɛ ɔbono ɔ lɛɛ fɛye mɔ gyɛ daa ɔpaawɔrabo.

5

Abono Mɛ Kya Gyangbara Sa Yesu Asonbo Mɔ

1 Idɛ berɛ n kya laarɛ n' tɔngɛ sa fɛye abono fɛ gyɛ abelɛnsɛ fɛ gyangbara sa Yesu asonbo mɔ. Me kee n gyɛ daa ɔbelɛnsɛ n gyangbara sa Yesu asonbo fɛɛ fɛye. Nɛ wu Yesu Kirisito owi ɔbono ɔ kya wu ɔlaawusɛ mɔ de me-ansi. Gɛkaabono Wurubuaarɛ laa lɛɛ Yesu Kirisito baarɛ nyisigyi gɛwi nyiile mɔ, me kee n bo abono mɛ laa nyɛ mɔ-nyisigyi mɔ dɔ. 2 N kya ka fɛye yɛɛ fɛ' kerɛ Wurubuaarɛ adɛ abono o kyu wɔra fɛye-abaa dɔ mɔ so dɔɔdan fɛɛ gɛnɔɔbono isandɛ ɔkparɛbo dɛnsɛ kya kerɛ mɔ-isandɛ so mɔ. Fɛ' kerɛ mɔmɔ so lii fɛye-asen dɔ. Iŋ sa i' wɔra yɛɛ ɔko ne n kya nyise fɛye abɛɛ aterenbi so ne fɛ kya kerɛ mɔmɔ so. Wurubuaarɛ so mɔ, fɛ' yɛgɛ i' wɔra fɛye ɔkon yɛɛ fɛ nyɛ fɛ kya kerɛ mɔ Wurubuaarɛ adɛ so. 3 Iŋ sa i' wɔra yɛɛ fɛ kya gyi daa gɛwura ɔmɔ so. Fɛ' wɔra asa abono mɛ laa taalɛ kasɛ fɛye-akyenabi de i' kpaa mɔmɔ mɔ. 4 Nengyene Yesu Kirisito ɔbono ɔ gyɛ isandɛ akparɛbo ɔbelɛnsɛ mɔ laa kii ba gɛsinkpan so mɔ, fɛye abono fɛ kya kerɛ mɔ-isandɛ so fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ tɔgɛ faa mɔ, fɛ laa nyɛ ntɛɛla nbono gi bo nyisigyi ne giŋ bo ɔkara mɔ.

Adega

5 Fɛye abono fɛ gyɛ adega mɔ kee fɛ' nu abono mɛ gyɛ abelɛnsɛ fɛye dɔ mɔ gɛdɛ. Fɛye abono pɛwu fɛ sɔɔ Yesu gyi mɔ fɛ' bara fɛye-nyoro gɛsɛ sa abara. I lii fɛɛ i bo Wurubuaarɛ agyɛbi dɔ yɛɛ,

"Wurubuaarɛ kya tii asa abono mɛ kya nyiile mɔmɔ-nyoro mɔ ɔkpa
de mɛŋ sa mɛ' nyɛ mɔmɔ-gɛlaarɛ.
Abono mɛ kya bara mɔmɔ-nyoro gɛsɛ mɔ berɛ,
Wurubuaarɛ kya sa mɔmɔ so gɛwɔnsa dɛnsɛ."

6 Imɔso fɛ' bara fɛye-nyoro gɛsɛ sa mɔ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ gyɛ Gitɔbelɛ mɔ de ɔ' nyɛ kosorɛ fɛye-gimu aberɛ abono i kaaborɛ mɔ. 7 Fɛ' kyu fɛye-ilaa tirisɛ pɛwu wɔra mɔ-abaa dɔ. I lii fɛɛ ɔŋ dɛ fɛye gidɛ. 8 Fɛ' yela fɛye-nwɔnsa gɛten kolon de fɛ' bii fɛye-nyoro akedabi. I lii fɛɛ fɛye-ɔkyobo, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ, naa ɔ kya kingi fɛɛ guuni ɔbono akon a da mɔ ne ɔ naa ɔ kya laarɛ ɔbono ɔ laa nyɛ keda wɛ mɔ. 9 Fɛ' yelɛ fɛye-gikagyan gibono fɛ ka gyan Yesu so mɔ ken-ken de fɛ' kɔ de ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ. Fɛ' nyingi yɛɛ fɛye-nanboana abono mɛ ka gyan Yesu so ne mɛ bo mɛ bo gɛsinkpan gɛten kamaasɛ so mɔ kee mɛ kya wu ɔlaawusɛ ɔbono ɔnan fɛ kya wu faa. 10 Fɛ laa kpɛ wu ɔlaa ŋmaraa daa. Wurubuaarɛ ne n gyɛ gitolon pɛwu gɛmu, ne mɔ mɔ ne n tɔgɛ fɛye yɛɛ fɛye-rɛ Kirisito ginyamesɛ kolon mɔ so mɔ, fɛ' baa nyɛ mɔ-nyisigyi ɔbono ɔŋ bo ɔkara mɔ. Fɛye-ɔlaawusɛ gɛmara mɔ, gɛnen Wurubuaarɛ kolon ɔbono ne nan lɔrɔ fɛye, o' sin fɛye, ɔ' sa fɛye ɔlon de ayaa yelɛsɛ, de fɛ' nyɛ taalɛ ka gyan Yesu Kirisito so kpaa lii. 11 Gɛwuragyi gɛ' wɔra mɔ-lɛɛ gɛkpaa-gɛkpaa. I' ba gɛnen.

Afaala Tiikarasɛ

12 Aye-nanbo Siilasɛ ne n kpaa me ne nɛ ŋmarasɛ fɛye gɛnen ɔwolɛ teri baarɛ. Gɛnɔɔbono n kya wu mɔ Yesu ɔson mɔ dɔ mɔ, n kya sɔɔ mɔ gyi. Nɛ ŋmarasɛ fɛye daa de n' tɔgɛ keda fɛye-nyoro de n' tɔgɛ tigi fɛye yɛɛ Yesu ilaa ibono n kya nyiile mɔ i gyɛ gɛsintin ilaa ibono Wurubuaarɛ kya kyu mɔlɛgɛ anyamesɛ mɔ. Fɛ' keda imɔ dɔ ken-ken. 13 Yesu asonbo gikpen gibono gi bo Babilon ɔsowolɛ so mɔ mɛ kya faala fɛye. Wurubuaarɛ gi tɔɔsɛ fɛye-rɛ ɔmɔ lɛɛ yɛɛ fɛ' lɔrɔ fɛye-nyoro yela sa mɔ. Aye-nanbo Maako ɔbono ɔ wɔra fɛɛ me-bi mɔ kee kya faala fɛye. 14 Fɛ' kyu gɛnyi-abi afaala faala abara. Fɛye abono pɛwu fɛye-rɛ Yesu Kirisito fɛ wɔra nyamesɛ kolon mɔ, Wurubuaarɛ gisen yuuli gi' wɔra fɛye-lɛɛ.

Piita Ɔwolɛ Nyɔsɛ

1 Me Simon Piita ne n kya ŋmarasɛ
fɛye ɔwolɛ baarɛ. N gyɛ daa Yesu
Kirisito gɛsun ɔwɔrabo, ne n' gyɛ mɔ-
ɔsɔɔ. N kya ŋmarasɛ mi-i sa fɛye abono
fɛ ka gyan Yesu Kirisito so ne fɛye-
gikagyan mɔ gi wɔra ilaa gbaa' sa fɛye fɛɛ
gɛnɔɔbono i wɔra ilaa gbaa' sa aye kee
mɔ. Yesu Kirisito gyɛ daa aye-Wurubuaarɛ
de aye-ɔmɔlɛgɛbo. O gyi gɛsintin sa Wu-
rubuaarɛ daa ne fɛ nyɛ ka gyan mɔ so
faa. 2 Gɛnɔɔbono fɛ nyɛ bii Wurubuaarɛ
mɔ-rɛ aye-Wura Yesu faa mɔ, mɛ' sa fɛye
so gɛwɔnsa dɛnsɛ gɛnen de mɛ' sa fɛye
gisen yuuli mɛ kya bɔla.

*Wurubuaar*ɛ Kya Laarɛ Fɛye-rɛ Mɔ Fɛ'
Wɔra Nyamesɛ Kolon

3 Wurubuaarɛ ɔlon so mɔ, a nyɛ ilaa
kamaasɛ ibono i tiri aye de a' nyɛ Wu-
rubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan de a' taalɛ
wɔra mɔ-gisen dɔ ilaa. Ibono a nyɛ bii
Wurubuaarɛ mɔ ne n bugi ɔkpa sa aye
gɛnen faa. Mɔ Wurubuaarɛ kee ne n
tɔgɛ aye yɛɛ a' nyɛ mɔ-nyisigyi de mɔ-
ginyamesɛ dɛnsɛ gibono ɔ bo mɔ. 4 Mɔ-
nyisigyi de mɔ-ginyamesɛ dɛnsɛ gidɛ so
mɔ, ɔ ka ilaa gbaa'gbaa ibono i kya gyi
ginsi mɔ yela sa aye. Kyu naa de gɛnen ilaa
ibono ɔ ka yela sa aye mɔ so mɔ, a laa nyɛ
wɔra fɛɛ mɔ-gidebi. I lii fɛɛ ilaa ibono ɔ
ka yela mɔ i laa yɛgɛ a' nyɛ aye-nyoro lii
ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ. Anyamesɛ ɔbolɛ
gɛlaarɛ ilaa ne n kya loori mɔmɔ ilaa
nyɛnyɛn giwɔra dɔ.

5 Imɔso ibono fɛ sɔɔ Yesu gyi faa mɔ, fɛ'
pɛɛrɛ ansi wɔra idɛnsɛ bɔla fɛye-gisɔɔgyi
mɔ so. Fɛ kya wɔra idɛnsɛ mɔ, fɛ' kasɛ
ɔlaako ginyi bɔla fɛye-ilaa dɛnsɛ giwɔra
so. 6 Fɛ kya bii ɔlaako mɔ, fɛ' taalɛ keda
fɛye-nyoro. Fɛ taalɛ fɛ dɛ fɛye-nyoro
mɔ, fɛ' kyu gisen keda fɛye-nyoro gɛnen
kpaa lii. Fɛ kya nyɛ gisen gɛnen mɔ, fɛ'
kerɛ de fɛ' selɛ Wurubuaarɛ ilaa kamaasɛ
dɔ. 7 Fɛ kya selɛ Wurubuaarɛ gɛnen mɔ,
fɛ' kyu gɛnyi-abi akyenabi kyu kyena de
abara. Fɛ tɛ de abara gɛnen mɔ, fɛ' laarɛ
Wurubuaarɛ de nyamesɛ kamaasɛ ilaa.
8 Nengyene fɛ bo gɛnen ilaa dɛnsɛ idɛana
fɛye-gɛkyena dɔ ne i kpɛ i kya nyaakyɔ
mɔ, gɛnɔɔbono fɛ nyɛ bii aye-Wura Yesu
Kirisito faa mɔ, i maŋ wɔra giyan. I laa
yɛgɛ fɛ laa wɔra asa abono fɛ bo agyan sa
mɔ. 9 Fo ɔbono foŋ bo gɛnen ilaa idɛana fo-
gɛkyena dɔ mɔ fo dɛ fɛɛ gyaatanbo abɛɛ
foŋ kya sa gɛwɔnsa kpe gɛta. Fo tan yɛɛ
Wurubuaarɛ gi kpaarɛ fo-gɛkyena dedaa
ilaa nyɛnyɛn fuɛ sa fo.

10 Me-nanboana Yesu asonbo, Wu-
rubuaarɛ gi tɔɔsɛ fɛye lɛɛ ne ɔ tɔgɛ
fɛye yɛɛ fɛ' son mɔ faa mɔ, fɛ' kyu aniya
wɔra ilaa ibono i laa lɛɛ nyiile yɛɛ ɔ wɔra
gɛnen sa fɛye gɛsintin. Fɛ kya wɔra gɛnen
mɔ, i maŋ ba yɛɛ fɛ palɛ fɛye-gɛmara sa
mɔ, 11 ne gɛkaako mɔ aye-Wura de aye-
ɔmɔlɛgɛbo Yesu Kirisito laa sɔɔ fɛye abaa
anyɔ de fɛ' nyɛ kpaa kyena mɔ-gɛwuragyi
gɛbono gɛŋ bo ɔkara mɔ dɔ.

12 Lii gɛnen so mɔ, nɛ kyu too me-nyoro
so yɛɛ nan kpɛ mi-i nyingi fɛye gɛnen ilaa
idɛana pɛwu. I bo no yɛɛ fɛ ti fɛ nyi imɔ.
Yesu gɛsintin ɔkalan ɔbono fɛ nu mɔ fɛ
ti fɛ yelɛ mɔ so girin. 13 Nɛ wu yɛɛ owi
ɔbono n san n tɛ de ansi meŋ ti wu' faa,
i kaaborɛ n' kpɛ mi-i nyingi fɛye n kya
tɔgɛ mi-i wɔra fɛye de i' nyɛ keda fɛye-
nyoro. 14 I lii fɛɛ aye-Wura Yesu Kirisito gi
lɛɛ nyiile me yɛɛ maŋ baa kɛɛla gɛsinkpan
so. Nan kpɛ wu' lii fɛye dɔ ne. 15 Imɔso
n kya pɛɛrɛ ansi de nengyene nɛ wu' taa
fɛye yɛgɛ mɔ, fɛ taalɛ nyingi gɛnen ilaa
idɛana owi kamaasɛ.

*Aye Yesu Is*ɔɔ Mɔ Ilaa Tɔgɛsɛ I Gyɛ
Gɛsintin

16 Aye Yesu isɔɔ mɔ a tɔgɛ fɛye yɛɛ aye-
Wura Yesu Kirisito bo ɔlon belɛ, ne ɔ laa kii
ba gɛsinkpan so. A tɔgɛ fɛye gɛnen mɔ, i
mɛŋ gyɛ ɔlaako ginyi itarɛ ne a too sa fɛye.
A tansi wu mɔ-nyisigyi de aye-ansi. 17 Owi
ɔbono ɔ bo aye asɛ gɛsinkpan so mɔ, aye-
sɛ Wurubuaarɛ gi kyu nyisigyi de buubuu
sa mɔ. A nu Nyisigyi Gɛmu mɔ gbaa-gbaa
gi tɔgɛ lii mɔ so yɛɛ, “Me-gisen dɔ obi ne.
Mɔ-ilaa i kya gyi me-ginsi.” 18 Wurubuaarɛ
gi tɔgɛ gɛnen mɔ, aye-rɛ aye-Wura Yesu
pɛwu ne n bo gibii giko so. Nno ne a nu
Wurubuaarɛ gbaa-gbaa atɔngɛbi. 19 A nu
gɛnen mɔ, i lɔrɔ keda aye-nyoro yɛɛ ilaa
ibono Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ mɛ
wolaa ŋmarasɛ kyu lii Yesu so yela mɔ i
tansi i gyɛ gɛsintin. Imɔso i kaaborɛ fɛ'
bugi fɛye-aso de fɛ' nu imɔ. I kya nyiile

yɛɛ mɔmɔ-ilaa ŋmarasɛsɛ mɔ i laa yɛgɛ fɛ laa bii ilaa ibono i gyɛ gɛsintin mɔ fɛɛ gɛnɔɔbono fatela kya wu gibiri dɔ mɔ. A' nu gɛnen ilaa ŋmarasɛsɛ ibono gɛnen-n kpaa fo gɛkaabono aye-Wura Yesu laa kii ba gɛsinkpan so mɔ. Yesu laa kii ba mɔ, ɔ laa yɛgɛ a tansi bii gɛsintin ilaa fɛɛ gɛdɛ ne n kɛ aye abɛɛ gɛbaadiikɛ gigyɛkpebi ne n lii. 20 Ibono i tansi i tiri yɛɛ fɛ' nu gɛsɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ mɛ ŋmarasɛ wɔra Wurubuaarɛ agyɛbi ɔwolɛ dɔ mɔ, nyamesɛ mɛŋ bo no ɔ laa taalɛ nu imɔ gɛsɛ mɔ-gibaa so. 21 I lii fɛɛ iŋ gyɛ mɔmɔ-gibaa so ne mɛ tɔgɛ Wurubuaarɛ ikalan mɔ ne mɛ ŋmarasɛ yela. Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ne n suu de mɔmɔ pɛi ne mɛ taalɛ tɔgɛ ikalan ibono i lii Wurubuaarɛ asɛ mɔ.

2

*Abonbo M*ɛ Laa Saarɛ Fɛye Dɔ

1 Adedaabo aberɛ mɔ i nyɛ asa ako mɛ kɛɛ abon yɛɛ Wurubuaarɛ ikalan ne mɛ kya tɔgɛ ma-a sa asa. Gɛnen kee ne fɛye-aberɛ adɛ dɔ mɔ i laa nyɛ asa ako mɛ laa koso kɛɛ abon yɛɛ Wurubuaarɛ gɛsintin ilaa ne mɛ kya nyiile fɛye. Gɛnen abonbo abono mɛ laa tɔngɛ adawo so nyiile fɛye ilaa nyiilesɛ ibono i kya nyida anyamesɛ gɛkyena mɔ. Yɛgɛ Yesu gi wu' sa ɔmɔ. Mɔ ne n gyɛ wura ɔbono ɔ sɔɔ mɔmɔ ka gikɔ de mɛ' nyɛ kyena sa mɔ. Imɔ-rɛ imɔ gbaa mɔ, mɛ laa kine mɔ. Imɔso mɔmɔ gbaa-gbaa mɛ kya laarɛ lɛwu poroko ma-a sa mɔmɔ-nyoro ne. 2 Abonbo mɔ mɛ laa wɔra ilaa kpan. Fɛye dɔ sakyɔ fɛ laa buu mɔmɔ-gitan. Asa banban mɛ wu gɛnen mɔ, i laa yɛgɛ mɛ laa tɔgɛ ilaa nyɛnyɛn kyu lii Yesu-lɛɛ gɛsintin ɔkpa mɔ so. 3 Gɛnen abonbo adɛ mɛ bo onsipara nyɛnyɛn. Mɛ kya laarɛ mɛ' nyɛ fɛye gyi so mɔ, mɛ laa lɛɛ ilaa nyiilesɛ lii mɔmɔ gbaa-gbaa amu dɔ kyu nyiile fɛye. Lii ko-o dedaa mɔ, Wurubuaarɛ gi ti wolaa bun mɔmɔ gipuɛɛ. Mɔmɔ-gisobiidɛ gi dɛ gi gyoo mɔmɔ.

*Asa Ny*ɛnyɛn Mɛ Laa Sii De Gisobiidɛ Kaaborɛ Mɔmɔ-Nbɛlɛ Gɛkɛ Mɔ

4 A laa taalɛ bii yɛɛ Wurubuaarɛ laa ka ilaa nyɛnyɛn giwɔra gikɔ gɛsintin. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ ibono mɛ wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ, Wurubuaarɛ mɛŋ yɛgɛ kyɛɛ mɔmɔ. O tii mɔmɔ wɔra ibɔ ibono i bo gibiri gɛkpaa mɔ dɔ yɛɛ mɛ' dɛ nno gyoo gɛkaabono ɔ laa gyi mɔmɔ-nbɛlɛ mɔ. 5 Dedaa mɔ gɛnen kee ne Wurubuaarɛ mɛŋ yɛgɛ kyɛɛ gɛsinkpan so asa abono mɛ mɛŋ selɛ mɔ mɔ. Ɔ yɛgɛ nkyu gi gyi mɔmɔ pɛwu. Pɛi de nkyu gi' lɔɔ gyi mɔmɔ gɛnen mɔ, Nowa berɛ naa ɔ kya nyiile asa yɛɛ mɛ' wɔra ilaa ibono i boran sa Wurubuaarɛ. Ne Wurubuaarɛ gi mɔlɛgɛ mɔ-rɛ asa sono ako, ne nkyu mɔ giŋ gyi mɔmɔ. 6 Gɛnen kee ne Wurubuaarɛ mɛŋ yɛgɛ kyɛɛ Sodom de Gomora isowolɛ so asa. I lii fɛɛ mɛ mɛŋ selɛ mɔ. Ɔ tɔgɛ yɛɛ ɔ laa boori ɔmɔ-isowolɛ ka gikɔ. Gɛsintin mɔ, ɔ yɛgɛ ɔgya gi dɛɛ isowolɛ mɔ imɔ-rɛ imɔ-asa bingiri nsɔ, ne i wɔra sinkaala sa asa abono mɛ maŋ selɛ mɔ mɔ. 7 Owi ɔbono Wurubuaarɛ mɛŋ ti taa dɛɛ gɛnen isowolɛ ibono mɔ, ɔnyen ɔko tɛ nno. Mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ Lɔtɛ. Lɔtɛ gyɛ gɛsintin wura. O wu gɛnɔɔbono isowolɛ mɔ so awura amu a wu' ne mɛ san mɛ kya wɔra ilaa kpan mɔ, mɔ-gisen dɔ i nyida mɔ. 8 Gɛkɛ kamaasɛ mɔ, ɔ kya wu de mɔ-ansi ne ɔ kya nu de mɔ-aso yɛɛ mɛŋ kya ka Wurubuaarɛ nbara mɔ gɛnɔ. Mɔ berɛ kya laarɛ ilaa ibono i boran sa Wurubuaarɛ so mɔ, mɔ-gisen dɔ i kpɛ i kya dɛɛ mɔ daa kyu lii gɛnen ilaa ibonoana so.

9 Imɔso fɛ' bii yɛɛ Wura Wurubuaarɛ nyi gɛnɔɔbono ɔ laa wɔra de ɔ' lɛɛ anyamesɛ abono mɛ selɛ mɔ mɔ lii ilaa nyɛnyɛn idoo dɔ. O nyi gɛnɔɔbono kee ɔ laa yɛgɛ ilaa nyɛnyɛn awɔrabo mɔ mɛ laa sii de gisobiidɛ kpaa fo gɛkɛ gɛbono ɔ laa gyi anyamesɛ nbɛlɛ mɔ. 10 Asa abono Wurubuaarɛ laa tansi biidɛ giso mɔ ne n gyɛ abono mɛ kya son mɔmɔ-ɔbolɛ gɛlaarɛ ilaa ibono i kya kyu ineesi bun mɔmɔ-nyoro ne mɛŋ kya kyu nyamesɛ kamaasɛ ɔbono ɔ kya gyi gɛbelɛnsɛ mɔ terɛ sɛi mɔ.

Gɛnen ne n gyɛ abonbo abono a darɛ yɛɛ mɔmɔ-ilaa nyiilesɛ i kya nyida anyamesɛ gɛkyena mɔ. Mɛ bo ansiɔlon ne mɛ kya nyiile mɔmɔ-nyoro yɛɛ mɔmɔ ne n bo no. Mɛ kya taalɛ saalɛ ilaa ibono i kya nyɛ ɔlon anyamesɛ so mɔ ne iŋ kya taa ŋmaa mɔmɔ-gisen. 11 Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ gbaa mɛŋ kya wɔra fɛɛ mɔmɔ-lɛɛ idɛ. Yɛgɛ mɔmɔ-ɔlon de mɔmɔ-

oduduu ɔbono mɛ bo mɔ gi don abonbo
adɛ-lɛɛ mɔ gbaa bun. Imɔ gɛnen gbaa
mɔ, nengyene ilaa ibono i kya nyɛ ɔlon
anyamesɛ so mɔ i kya wɔra ilaa nyɛnyɛn
ne Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɔ mɛ laa kpaa
buu imɔ sa Wura Wurubuaarɛ mɔ, mɛŋ
kya kpaa saalɛ mɔmɔ sa Wurubuaarɛ.
12 Gɛnen abonbo adɛ mɛ dɛ daa fɛɛ
nfɛdɔbuɛ; mɛŋ kya sa nwɔnsa pɛi de mɛ'
lɔɔ wɔra ilaa. Ilaa ibono mɛ mɛŋ nyi
imɔ dɔ mɔ, asebi ne mɔmɔ berɛ mɛ
kya kyu loo imɔ dɔ. Mɛ laa nyɛ imɔ so
lɛwu fɛɛ gɛnɔɔbono i dɛ sa nbuɛ nko
yɛɛ gyanbuɛ ɔ' pɛɛdɛ nmɔ mɔɔ mɔ.
13 Ilaa nyɛnyɛn ibono mɛ wɔra mɔ mɛ laa
nyɛ imɔ so gikɔka. Mɔmɔ-ilaa laarɛsɛ ne
n gyɛ nta ginun de ɔkon gigyi. Mɛ san
mɛ kya laarɛ mɛ' wɔra daa imɔ toloowi
kalaadɛ. Mɛ kya wɔra fɛye ipeeli ne mɛ
kya nyida ilaa sa fɛye fɛɛ gɛnɔɔbono ilaa
kpensɛ i kya yii gɛgbɛ mɔ. Mɛ kya
wɔra abaa gyi de fɛye mɔ, i kya wɔra
mɔmɔ ɔkon yɛɛ mɛ kya nyɛ fɛye mɛ
kya penɛ. 14 Asa mɔmɔ-kaana gilaarɛ ne n
kpɛ i gyan mɔmɔ-ansi so, ne ilaa nyɛnyɛn
giwɔra iŋ kya fii mɔmɔ gɛkaako kpa-a.
Mɛ kya penɛ asa abono mɛŋ ti nyɛ yelɛ
Yesu gɛsintin ɔkalan mɔ so girin mɔ yɛɛ
mɛ' kasɛ daa mɔmɔ abonbo ilaa wɔrasɛ
mɔ. Onsipara nyɛnyɛn gi den mɔmɔ.
Mɔmɔ berɛ, Wurubuaarɛ gi tɔgɛ nnɔ
wɔra mɔmɔ. 15-16 Mɛ taa gɛsintin ɔkpa
mɔ yɛgɛ, ne mɛ naa kpe mɛ kya wɔra
ilaa nyɛnyɛn fɛɛ ibono Baalam, Beeyɔ mɔ-
bi mɔ gi wɔra mɔ. Nkana Baalam baarɛ
kya tɔgɛ Wurubuaarɛ ikalan, ne ɔ baa fuɛ
Wurubuaarɛ ɔkpa. Mɔ-gɛlaarɛ ne n gyɛ
yɛɛ ɔ' wɔra ilaa nyɛnyɛn de asa mɛ' ka
mɔ imɔ so gikɔ. Gɛkɛ gɛdɛ ɔ koso de ɔ'
kpaa wɔra gɛnen ilaa nyɛnyɛn ibono, ne
Wurubuaarɛ gi gya mɔ. Ɔ yɛgɛ bee, gbaa,
gi bugi gɛnɔ tɔngɛ sa mɔ fɛɛ nyamesɛ
de ɔ' nyɛ taa ilaa kpan ibono nkana ɔ kya
laarɛ ɔ' kpaa wɔra mɔ yɛgɛ.

17 Abonbo adɛ mɛ kya lɛɛ asa tanga
fɛɛ nkolobii nbono gi kya ŋaa gibelɛ mɔ,
abɛɛ nyangbon ne n sin ɔ kya laarɛ ɔ'
baa da ne ɔ kya koso mɔ. Wurubuaarɛ
gi kyu nfono i tansi i bo gibiri gɛkpaa
mɔ yela sa ɔmɔ yɛɛ nno ne mɛ laa kpe
mɔmɔ-lɛwu gɛmara. 18 Agyɛbi boduduusɛ
abono a kya lii mɔmɔ-nnɔ dɔ mɔ a don
mɔmɔ ne aŋ kya kpaa nyamesɛ de sɛi.
Fɛɛ asa ako mɛ kya laarɛ mɛ' taa abon
ɔson mɔ yɛgɛ mɔ, gɛnen abonbo adɛ
mɛ kya kyu ilaayan nwɔnsa kii baa penɛ
mɔmɔ. Gɛnen nwɔnsa nbono gi kya lii daa
aye anyamesɛ-lɛɛ ɔbolɛ gɛlaarɛ ilaa asɛ.
19 Abonbo mɔ mɛ kya tɔgɛ wɔra asa mɔ
yɛɛ, "Nengyene fɛ nu aye asɛ mɔ, i laa
wɔra fɛɛ fɛ tɛ fɛye-gibaa so ne. Fɛ mɛŋ tɛ
sa ɔko." Abonbo abono mɛ kya tɔgɛ ilaa
idɛ pɛwu faa, mɔmɔ mɔ ne n gyɛ nbide
sa ilaa nyɛnyɛn giwɔra ibono i kya nyida
nyamesɛ mɔ. I lii fɛɛ ilaa nyɛnyɛn giwɔra
i gyi mɔmɔ-amu. Fo ɔbono ilaa iko i gyi fo-
gimu ne foŋ baa taalɛ taa imɔ giwɔra yɛgɛ
mɔ, fo bingiri gɛbide sa gɛnen ilaa ibono
ne. 20 Nkana abonbo adɛ mɛ ti nyɛ mɔmɔ-
nyoro lii Wurubuaarɛ ilaa kyosɛ ibono asa
mɛ naa ma-a wɔra gɛsinkpan gɛdɛ so mɔ
dɔ. Mɛ ti bii aye-Wura de aye-ɔmɔlɛgɛbo
Yesu Kirisito. Imɔ gɛmara mɔ, mɛ kii kpaa
loo gɛnen ilaa nyɛnyɛn ibono dɔ, ne i kya
kii nyɛ ɔlon mɔmɔ so. I ba gɛnen mɔ,
i kya lɔrɔ wɔra nyɛnyɛn sa mɔmɔ don
gigyangbarasɛ mɔ. 21 Ne fɛɛ mɛ mɛŋ ti bii
gɛnɔɔbono nyamesɛ kya nyɛ mɔ-gisen dɔ
i' wɔra ɔdan sa Wurubuaarɛ kerɛ daa mɔ,
nkana i bɔ. Idɛ faa mɔ, Yesu isɔɔ mɔ mɛ
ti yɛgɛ mɛ nu nbara nbono Wurubuaarɛ
gbaa-gbaa gi yela sa anyamesɛ mɔ. Ibono
mɛ taa nmɔ yɛgɛ faa mɔ, i laa tansi wɔra
mɔmɔ nyɛnyɛn. 22 Mɔmɔ-ilaa wɔrasɛ i
kyena de akpalɛ adɛ.

"Gyoono gi kpalegɛ yela naa kyon,
ne o kii baa puru mɔ-akpalegɛtɔ mɔ
gyi."

Ne
"Kuuri, mɔ, fo ne n kine fo gyere mɔ lɔrɔ
nnɛ,
gipatɛɛ dɔ ne ɔ laa kii kpaa dɛ
fɔgedɛ."

3

*Wura Yesu Laa Kii Ba G*ɛsinkpan So

1 Me-nanboana laarɛsɛ, ɔwolɛ baarɛ
ne n gyɛ me-ɔwolɛ nyɔsɛ ɔbono n kya
ŋmarasɛ mi-i bunge fɛye. Imɔ inyɔ dɔ
mɔ, n kya nyingi fɛye daa ilaa ibono fɛ ti
wolaa nu mɔ. N kya tɔgɛ mi-i wɔra fɛye
de fɛye-gɛwɔnsa gɛ' nyɛ gyan gɛsintin
ilaa idɛ so. 2 N kya laarɛ fɛ' nyingi ilaa
ibonoana Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ
mɛ wolaa tɔgɛ yela mɔ. Wurubuaarɛ ne

n lɔrɔ ɔmɔ yela sa mɔ-gɛsun. Fɛ' nyingi
aye-Ɔmɔlɛgɛbo de aye-Wura Yesu nbara
nbono ɔ yela ne mɔ-isɔɔ mɔ mɛ lɛɛ tɔgɛ
sa fɛye mɔ.

3 Ilaa ibono i gyangbara mɔ, fɛ' bii yɛɛ
owi ɔbono gɛsɛ gɛrɛ i kya laarɛ i' yela
ɔkara mɔ, i laa baa nyɛ asa ako mɛ laa koso
mɛ kya ŋmasɛ fɛye. Gɛnen asa abono mɛ
laa kpɛ mɛ kya nu daa de mɔmɔ wolɛ-
lɛɛ ɔbolɛ gɛlaarɛ. 4 Gɛnɔɔbono so mɛ laa
kyu ŋmasɛ fɛye mɔ ne n gyɛ yɛɛ mɛ laa
taasɛ fɛye yɛɛ, "Fɛye-Wura Yesu gi ka yela
sa fɛye yɛɛ ɔ laa kii ba gɛsinkpan so mɔ,
ɔ bo fonɛ dɔ daa? Owi ɔbono ɔ ka sa fɛye
gɛnen mɔ, aye-sɛana mɛ san mɛ yii ayaa.
Lii ko-o ibono Wurubuaarɛ gi lɛɛ soso de
gɛsɛ baa lii de ndɛ faa, gɛnɔɔbono ilaa
kamaasɛ i kpɛ i dɛ mɔ, gɛnen ne i kpɛ san
i dɛ faa." 5 Mɛ kya ŋmasɛ fɛye gɛnen mɔ,
mɛ kya kerɛ ansi daa yɛɛ mɛ mɛŋ nyi yɛɛ
dedaa mɔ Wurubuaarɛ gɛnɔ dɔ gigyɛbi
ne o kyu lɛɛ soso de gɛsɛ. Mɛ mɛŋ nyi kee
yɛɛ Wurubuaarɛ gi lɛɛ gɛsinkpan mɔ, ɔ
lɛɛ gɛmɔ lii daa nkyu dɔ, ne kyu lii nkyu
so kee ne gɛsinkpan gɛ bo no faa. 6 Owi
ɔko dɔ mɔ, kyu naa de Wurubuaarɛ gɛnɔ
dɔ gigyɛbi kee so mɔ, ɔ yɛgɛ nkyu gi gyi
gɛsinkpan ne i nyida gɛmɔ pɛwu. 7 Kyu
naa de Wurubuaarɛ gɛnɔ dɔ gigyɛbi mɔ
kee so ne Wurubuaarɛ gi kyu soso de gɛsɛ
yela gyoo yɛɛ ɔgya ne ɔ laa san kyu baa
nyida imɔ mɔ. Gɛnen gɛkaabono ne ɔ laa
gyi anyamesɛ nbɛlɛ de o' bun asa abono
mɛŋ selɛ mɔ mɔ gipuɛɛ de ɔ' mɔɔ mɔmɔ
gɛkpaa.

8 Me-nanboana laarɛsɛ, ibono fɛ tɛ fɛ
gyoo Yesu gikiiba faa mɔ, fɛŋ sa fɛ' tan yɛɛ
Wura Wurubuaarɛ asɛ mɔ, gɛkɛ kolon gɛ
dɛ fɛɛ nsi nwɛ gudu, ne nsi nwɛ gudu mɔ
gi dɛ fɛɛ gɛkɛ kolon. 9 Ako mɛ kya tɔgɛ
yɛɛ Wurubuaarɛ dɛ mɔ-ilaa ɔ kya kpii
gɛsɛ, nkana ɔfaanan ɔ ti yɛgɛ Yesu Kirisito
gi kii ba gɛsinkpan so fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ ka
yela mɔ. Iŋ gyɛ yɛɛ Wurubuaarɛ dɛ mɔ-
ilaa ɔ kya kpii gɛsɛ. Ɔ bo gisen sa anyamesɛ
daa. Ɔŋ kya laarɛ fɛɛ ɔko ɔ' fuɛ mɔ-
lɛwu gɛmara. Ɔ kya laarɛ yɛɛ nyamesɛ
kamaasɛ ɔ' nyɛ nu mɔ-nyoro gɛsɛ yɛɛ ɔ
gyɛ ilaa nyɛnyɛn ɔwɔrabo de ɔ' taa imɔ
giwɔra yɛgɛ.

10 Gɛkaabono Wura Yesu laa kii ba
gɛsinkpan so mɔ, gɛnen gɛkɛ mɔ gɛ laa
fuɛ asa ayaa fɛɛ oyu. Gɛkaabono mɔ,
Wurubuaarɛ laa yɛgɛ ɔgya laa yɛlegɛ ilaa
ibono o kyu pɔrɔ soso de gɛsɛ mɔ nyida
de ilaa kamaasɛ ibono i bo gɛsinkpan so
mɔ de gɛsinkpan mɔ gbaa-gbaa gɛ' dɛɛ
ŋonii. Soso de gɛsɛ i laa yela ɔkara gɛnen
gɛkaabono. Aberɛ abono soso i kya yela
ɔkara gɛnen mɔ, i laa wɔra ɔlanba.

*Im*ɔso Fɛ' Kyena Gisen Fufuli Awura Akyenabi

11 Ibono ɔgya laa baa nyida ilaa kamaasɛ
fafaanan faa mɔ, menɛtɔ anyamesɛ gidebi
ne i kaaborɛ fɛ' wɔra? I kaaborɛ fɛye-
gɛkyena dɔ ilaa pɛwu dɔ mɔ, fɛ' lɔrɔ
fɛye-nyoro yela sa Wurubuaarɛ de fɛ' selɛ
mɔ. 12 Fɛ' kyu fɛye-gɛwɔnsa gyan' gɛkɛ
gɛbono Wurubuaarɛ laa yɛgɛ Wura Yesu
o' kii ba gɛsinkpan so mɔ so de fɛ' wɔra
ilaa ibono i laa yɛgɛ ne gɛnen gɛkɛ mɔ gɛ
laa ba kusaa mɔ. Gɛnen gɛkɛ gɛbono mɔ,
soso i laa dɛɛ nyida. Ɔgya mɔ awulewule
a laa yɛgɛ ilaa ibono Wurubuaarɛ gi kyu
pɔrɔ soso de gɛsɛ mɔ kee i' yɛlegɛ. 13 Imɔ
gɛnen gbaa mɔ, Wurubuaarɛ gi ka yela yɛɛ
ɔ laa kii lɛɛ soso de gɛsɛ pobɔrɔ, ne aye-
ansi a gyan' imɔ so gɛnen. Gɛsintin so-o
ne mɛ laa gyi nno.

14 Imɔso me-nanboana laarɛsɛ, fɛye-
ansi a gyan' soso de gɛsɛ pobɔrɔ mɔ so faa
mɔ, fɛ' tɛsɛ nyanga ansi de o' wu yɛɛ fɛ
tɛ de abara de gisen yuuli. Fɛ' yɛgɛ fɛye-
asen a fuuli de ɔŋ sa o' wu ilaa nyɛnyɛn iko
fɛye-nyoro so tɔgɛ. 15 Yesu mɛŋ ti kii ba
gɛsinkpan so faa mɔ, fɛ' bii yɛɛ aye-Wura
Wurubuaarɛ kya nyɛ gisen sa asa daa de
mɛ' nyɛ de ɔ' mɔlɛgɛ mɔmɔ de mɔmɔ-rɛ
mɔ nsana i' nyɛ lɔrɔ pɛi de Yesu ɔ' lɔɔ
ba. Aye-nanbo laarɛsɛ Pɔɔlo kee gi ti
wolaa ŋmarasɛ imɔ sa fɛye. Wurubuaarɛ
ne n sa mɔ ɔlaako ginyi ne ɔ ŋmarasɛ
gɛnen. 16 Pɔɔlo ɔwolɛ kamaasɛ ɔbono ɔ
laa ŋmarasɛ ne ɔ laa tɔgɛ kyu lii Yesu
gimaakiiba belen mɔ so mɔ, gɛnen ne ɔ
kya ŋmarasɛ ne. Mɔ-iwolɛ dɔ mɔ i bo
ilaa ikoana ibono i kya wɔra ɔsen de fɛ'
nu imɔ gɛsɛ kusaa. Asa abono mɛŋ kasɛ
ilaa ne mɛŋ yelɛ ilaa kolon so mɔ mɛ kya
keda Pɔɔlo iwolɛ nten nko kyɛɛgɛ. Gɛnen
ne mɛ kya keda Wurubuaarɛ agyɛbi sɛnsɛ
kee kyɛɛgɛ ne. Mɛ kya wɔra imɔ idɛ

gɛnen pɛwu faa mɔ, mɛ kya laarɛ mɛ' fuɛ mɔmɔ-lɛwu gɛmara ne.

*Agy*ɛbi Tiikarasɛ

17 Me-nanboana laarɛsɛ, fɛye berɛ, fɛ ti wolaa fɛ nyi imɔ idɛ. Imɔso fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so dɔɔdan de fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ asa abono mɛŋ kya gyi Wurubuaarɛ nbara so mɔ mɛ' nyɛ fɛye penɛ de i' yɛgɛ fɛ' tɔrɔ Wurubuaarɛ ɔson mɔ dɔ. 18 Fɛye berɛ, fɛ' kpɛ fɛ kerɛ aye-Wura de aye-Ɔmɔlɛgɛbo Yesu Kirisito ansi dɔ yɛɛ ɔ laa kpaa fɛye. Fɛ ti nyɛ bii mɔ fɛye-asen dɔ faa mɔ, fɛ' kpɛ fɛ kya bii mɔ gɛnen fɛ kya too.

Nyisigyi ɔ' wɔra mɔ-lɛɛ aberɛ adɛ dɔ kpaa lii aberɛ abono aŋ bo ɔkara mɔ. [ɪ' ba gɛnen.]

Gyɔn Ɔwolɛ Gyangbarasɛ

Kirisito Ɔbono A Wu De Ansi Mɔ

1 Kirisito ɔbono ɔ wolaa ɔ bo no lii ko-o
gɛsɛ de gɛsɛ mɔ, mɔ ɔbono a nu mɔ-ilaa
tɔgɛsɛ ne a wu mɔ de aye-ansi, ne a kerɛ
mɔ dandan ne a nyɛ mɔ yii mɔ, mɔ-ilaa
ne a kya baa a' baa tɔgɛ faa. Mɔ ne n gyɛ
gigyɛbi gibono gi kya sa Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena ɔnan mɔ. 2 Gɛnen Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena gɛdɛ gɛ lii gɛwi gɛsinkpan
so. A wu mɔ de ansi. Mɔ-ilaa ibono a
wu mɔ ne a kya buu a kya sa fɛye faa.
Mɔ gbaa-gbaa ne n gyɛ Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena gɛkpaa mɔ. Nkana ɔ bo mɔ-sɛ
Wurubuaarɛ asɛ ne Wurubuaarɛ gi san
lɛɛ mɔ-gɛwi nyiile aye gɛsinkpan so. Mɔ-
ilaa ne a kya lɛɛ a kya tɔgɛ faa. 3 Imɔso
ilaa ibono a wu ne a nu gɛnen mɔ, imɔ ne
a kya tɔgɛ a kya sa fɛye de aye-rɛ fɛye
kee a' nyɛ wɔra nyamesɛ kolon. Aye berɛ
aye-rɛ Wurubuaarɛ de mɔ-bi Yesu Kirisito
a ti wɔra nyamesɛ kolon. 4 A kya ŋmarasɛ
imɔ idɛ a kya sa fɛye de aye-rɛ fɛye pɛwu
a' nyɛ gyi ɔkon dabɔlɛ kpaa logɛ.

Ɔkalan Ɔbono Kirisito Gi Sa Aye Mɔ

5 Ɔkalan ɔbono a nu lii Kirisito asɛ ne a
kya lɛɛ tɔgɛ sa fɛye mɔ ne n gyɛ yɛɛ Wu-
rubuaarɛ gyɛ fatela; gibiri giŋ bo mɔ dɔ
ba-a pii faa. 6 Nengyene a tɔgɛ yɛɛ aye-rɛ
Wurubuaarɛ a gyɛ nyamesɛ kolon yɛgɛ a
naa daa ilaa nyɛnyɛn ibono i gyɛ gibiri dɔ
mɔ, a kya kɛɛ abon daa. Aye-gɛkyena dɔ
mɔ, a mɛŋ naa gɛsintin ɔkpa mɔ so ne.
7 Nengyene a buu fatela mɔ aye-gɛkyena
dɔ fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ bo fatela
dɔ mɔ, aye-rɛ aye-nanboana Yesu asonbo
mɔ a laa wɔra nyamesɛ kolon, ne Yesu,
Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ nkalan mɔ gi laa
kpɛ gi kya kpaarɛ aye-ilaa nyɛnyɛn pɛwu
lii aye so.

8 Nengyene a tɔgɛ yɛɛ a mɛŋ bo
ilaa nyɛnyɛn iko mɔ, a kya penɛ aye-
nyoro daa. Gɛsintin gɛŋ bo aye dɔ ne.
9 Nengyene a lɛɛ aye-ilaa nyɛnyɛn ibono
a wɔra mɔ tɔgɛ sa mɔ mɔ, Wurubuaarɛ
gyɛ ɔpaawɔrabo ne ɔ bo gɛsintin so mɔ,
ɔ laa kyu aye-ilaa nyɛnyɛn kyɛɛ aye de ɔ'
kpaarɛ aye-asen dɔ de ilaa kamaasɛ ibono
iŋ boran sa mɔ mɔ i' lii aye dɔ. 10 Nengyene
a tɔgɛ yɛɛ a mɛŋ wɔra ilaa nyɛnyɛn iko
mɔ, a kya laarɛ a' ten Wurubuaarɛ gɛnɔ
ne. Mɔ-agyɛbi mɔ aŋ bo aye-asen dɔ.

2

*A Nyi Wurubuaar*ɛ?

1 Me-biana, n kya ŋmarasɛ gɛnen ilaa
idɛ mi-i sa fɛye de i' kpaa fɛye de fɛŋ
sa fɛ' wɔra ilaa nyɛnyɛn. Nengyene fɛɛ
fɛye dɔ ɔko gi taa wɔra ilaa nyɛnyɛn iko
mɔ, fɛ' bii yɛɛ a bo ɔbono ɔ yelɛ aye-
giyaa dɔ mɔ-sɛ Wurubuaarɛ asɛ ɔ kya dɛ
giserɛ. Mɔ ne n gyɛ Yesu Kirisito, Gɛsintin
Wura mɔ. 2 A wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ, mɔ
ne n kyu mɔ-nyoro pataa Wurubuaarɛ sa
aye. Ne iŋ gyɛ aye-wolɛ gbaa, aye-rɛ
gɛsinkpan so anyamesɛ pɛwu. 3 Ilaa ibono
i laa yɛgɛ a' nyɛ bii aye-asen dɔ yɛɛ a
nyi Wurubuaarɛ mɔ ne n gyɛ yɛɛ, "A kya
gyi Wurubuaarɛ nbara so?" 4 Nyamesɛ
ɔbono ɔ kya tɔgɛ yɛɛ, "N nyi Wurubuaarɛ,
n nyi Wurubuaarɛ" yɛgɛ ɔ mɛŋ kya gyi
Wurubuaarɛ nbara so mɔ, gɛnen kaasɛ
ɔbono gyɛ daa ɔbonbo. Gɛsintin gɛŋ bo
mɔ asɛ. 5 Ɔbono ɔ kya gyi Wurubuaarɛ
nbara so mɔ berɛ, gɛnen kaasɛ ɔbono
kya laarɛ Wurubuaarɛ ilaa gɛsintin lii mɔ-
gisen dɔ kpaa lii. Nan tɔgɛ fɛye ilaa ibono i
laa yɛgɛ a' nyɛ bii aye-asen dɔ yɛɛ aye-rɛ
Wurubuaarɛ a kya loo mɔ. 6 Imɔ ne n gyɛ
yɛɛ nyamesɛ ɔbono ɔ kya tɔgɛ yɛɛ ɔ naa
de Wurubuaarɛ mɔ, i kaaborɛ mɔ-anaabi
a' wɔra daa fɛɛ Yesu-lɛɛ ɔnan.

*Laar*ɛ Fo-Nanbo Kirisito Sonbo Ilaa

7 Me-nanboana laarɛsɛ, iŋ gyɛ nbara
pobɔrɔ ne n' kya ŋmarasɛ mi-i sa fɛye.
Nbara mɔ gi gyɛ daa ndedaa nbono fɛ ti
wolaa fɛ dɛ nmɔ lii giyiigɛsɛ. Nmɔ ne n
gyɛ Yesu agyɛbi abono fɛ ti nu amɔ so mɔ.
8 Ɔkpa ɔko so berɛ mɔ, nbara nbono n kya
ŋmarasɛ faa gi gyɛ daa npobɔrɔ. Kyu lii
Kirisito so de fɛye kee so mɔ, gi gyɛ daa
nbara npobɔrɔ gɛsintin. I kya nyiile yɛɛ
gibiri mɔ gi ti gi kya kyon ne gɛsintin fatela
mɔ ti ɔ kya wu.

9 Nyamesɛ ɔbono ɔ kya tɔgɛ yɛɛ ɔ bo
Wurubuaarɛ fatela mɔ dɔ, yɛgɛ ɔ kya kyo
mɔ-nanbo Kirisito sonbo mɔ, gɛnen kaasɛ
ɔbono san ɔ bo ilaa nyɛnyɛn gibiri mɔ dɔ
ne. 10 Nyamesɛ ɔbono ɔ kya laarɛ mɔ-
nanbo Kirisito sonbo ilaa mɔ kya kyena daa
Wurubuaarɛ fatela mɔ dɔ, ne iŋ bo sɛi

fatela mɔ dɔ ibono i laa yɛgɛ de o' sidi.
11 Ɔbono mɔ, ɔ kya kyo mɔ-nanbo Kirisito
sonbo mɔ berɛ, bo daa ilaa nyɛnyɛn gibiri
dɔ. Ɔ wɔra fɛɛ ɔbono ɔ naa gibiri dɔ mɔ,
ɔ mɛŋ nyi nfono ɔ kya kpe. Mɔ-gɛkyo gɛ
yɛgɛ ɔ wɔra fɛɛ gyaatanbo.

N Kya Ŋmarasɛ Mi-i Sa Fɛye Abono Fɛ Gyɛ Kirisito-lɛɛ Mɔ

12 Me-biana, n kya ŋmarasɛ mi-i sa fɛye
yɛɛ kyu lii Kirisito so mɔ
Wurubuaarɛ gi kyu fɛye-ilaa
nyɛnyɛn kyɛɛ fɛye.
13 Me-sɛana, n kya ŋmarasɛ mi-i sa fɛye
yɛɛ fɛ nyi Kirisito
ɔbono ɔ wolaa ɔ bo no lii ko-o gɛsɛ
de gɛsɛ mɔ.
Adega, n kya ŋmarasɛ mi-i sa fɛye
yɛɛ fɛ nyɛ ɔlon Ɔbonsan, nyamesɛ
nyɛnyɛn mɔ so.
Me-biana, n kya ŋmarasɛ fɛye ɔwolɛ
baarɛ, n kya tɔgɛ fɛye
yɛɛ fɛ nyi aye-sɛ Wurubuaarɛ.
14 Me-sɛana, n kya ŋmarasɛ fɛye ɔwolɛ
baarɛ n kya tɔgɛ fɛye
yɛɛ fɛ nyi Kirisito ɔbono ɔ bo no lii
ko-o gɛsɛ de gɛsɛ mɔ.
Adega, n kya ŋmarasɛ fɛye ɔwolɛ baarɛ n
kya tɔgɛ fɛye
yɛɛ fɛ bo ɔlon, Wurubuaarɛ agyɛbi
mɔ a tɛ fɛye-asen dɔ,
ne fɛ nyɛ ɔlon Ɔbonsan, nyamesɛ
nyɛnyɛn mɔ so.

*M*ɛŋ Kya Son Awura Anyɔ

15 Imɔso fɛ naa gɛsinkpan gɛdɛ so faa,
fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ gɛrɛnaa asa abono
mɛŋ kya ka Wurubuaarɛ gɛnɔ mɔ mɔmɔ-
gɛkyena ɔnan abɛɛ mɔmɔ-ilaa wɔrasɛ
i' da fɛye ɔbolɛ. Nengyene mɔmɔ-ilaa
wɔrasɛ i kya da fo ɔko ɔbolɛ mɔ, foŋ
bo gɛlaarɛ' sa Wurubuaarɛ lii fo-gisen dɔ
ne. 16 I kya nyiile yɛɛ mɔmɔ-nwɔnsa dɔ
ilaa i mɛŋ lii Wurubuaarɛ asɛ. Mɛ kya
nu de mɔmɔ-ɔbolɛ gɛlaarɛ ilaa, mɛ kya
diilɛ gɛsinkpan so ilaa ne i kya gyi mɔmɔ-
amu, ne mɛ kya nyiile mɔmɔ-nyoro kyu
lii ilaa ibono mɛ bo abɛɛ ilaa ibono mɛ
kya wɔra mɔ so. Gɛnen nwɔnsa ndɛ ɔnan
pɛwu gi mɛŋ lii Wurubuaarɛ asɛ. Gi lii daa
gɛsinkpan gɛrɛnaa gɛkyena gɛbono asa
mɛ tɛ ne mɛŋ kya ka Wurubuaarɛ gɛnɔ
mɔ asɛ. 17 Gɛsinkpan gɛdɛ so gɛkyena de
gɛmɔ so ilaa ibono i kya gyi asa amu mɔ i
kya laarɛ i' yela ɔkara. Ɔbono ɔ kya wɔra
Wurubuaarɛ gɛlaarɛ mɔ berɛ, laa kyena
Wurubuaarɛ asɛ gɛkpaa-gɛkpaa.

*G*ɛnɔɔbono Kirisito Adɛ Mɛ Kya Bii Kirisito Akyobo

18 Me-biana, aye-gɛsinkpan so gɛkyena
nkɛ laalaalogɛ mɔ gi fo. Fɛɛ gɛnɔɔbono
fɛ wolaa nu yɛɛ nkɛ laalaalogɛ mɔ dɔ
mɔ, Kirisito ɔkyobo mɔ laa ba mɔ, idɛ kon,
Kirisito akyobo mɛ nyaakyɔ. Imɔso ne a
nyɛ bii yɛɛ nkɛ laalaalogɛ mɔ gi fo mɔ.
19 Kirisito akyobo adɛ mɛ lii aye dɔ. Mɛŋ
gyɛ aye dɔ. Nengyene fɛɛ mɛ gyɛ aye dɔ
mɔ, nkana ɔfaanan mɛ san mɛ bo aye dɔ
baa lii de ndɛ. Mɛ lii aye dɔ gɛnen daa de i'
nyɛ lɛɛ gɛwi nyiile tentegelen yɛɛ mɔmɔ
pɛwu mɛ mɛŋ gyɛ aye dɔ.
20 Fɛye berɛ, Kirisito ɔbono mɔ-nkon
ne n lii Wurubuaarɛ asɛ mɔ gi yɛgɛ
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi suu de fɛye
de fɛ' wɔra mɔ-asunbo. Fɛye pɛwu fɛ nyi
gɛnen ilaa idɛ. 21 N kya ŋmarasɛ fɛye
gɛnen ɔwolɛ baarɛ faa, i mɛŋ gyɛ yɛɛ
fɛ mɛŋ nyi gɛsintin mɔ so. Fɛ nyi. Fɛ
nyi kee yɛɛ iŋ bo abon ako yɛɛ amɔ berɛ,
a lii daa gɛsintin mɔ asɛ. 22 Anɛ mɔ ne
n gyɛ ɔbonbo mɔ? Gɛnen mɔ, ɔbono ɔ
kya kine yɛɛ iŋ gyɛ Yesu ne n gyɛ ɔbono
Wurubuaarɛ gi sun lii Wurubuaarɛ dɔ yɛɛ
ɔ' baa mɔlɛgɛ anyamesɛ mɔ, gɛnen kaasɛ
ɔbono ne n gyɛ ɔbonbo mɔ. Mɔ ne n
gyɛ Kirisito ɔkyobo mɔ. Mɔ kee ne n gyɛ
ɔbono ɔ kya kine Wurubuaarɛ mɔ-rɛ mɔ-
bi Yesu pɛwu mɔ. 23 Ɔkamaasɛ ɔbono ɔ
kya kine yɛɛ Yesu mɛŋ gyɛ Wurubuaarɛ
mɔ-bi mɔ maŋ taalɛ terɛ Wurubuaarɛ
yɛɛ mɔ-sɛ. Ɔbono mɔ ɔ kya lɛɛ tɔgɛ
sansana yɛɛ ɔ kya sɔɔ Yesu, Wurubuaarɛ
mɔ-bi mɔ gyi mɔ berɛ, ɔ laa taalɛ terɛ
Wurubuaarɛ yɛɛ mɔ-sɛ.

*F*ɛ' Kyena Kirisito Dɔ Gɛnen

24 Fɛ' yɛgɛ ilaa ibono fɛ wolaa nu lii gɛsɛ
de gɛsɛ mɔ i' kyena fɛye dɔ. Nengyene ilaa
ibono fɛ wolaa nu mɔ i tɛ fɛye dɔ mɔ, fɛye
kee fɛ laa kyena Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ dɔ
de Wurubuaarɛ gbaa-gbaa dɔ. 25 Ilaa ibono
Yesu Kirisito gi ka yela sa aye abono a kya
sɔɔ mɔ gyi gɛnen mɔ ne n gyɛ yɛɛ ɔ laa
yɛgɛ de a' nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena
ɔnan gɛkpaa.

26 Asa abono mɛ kya laarɛ mɛ' penɛ
fɛye mɔ so ne n' kya ŋmarasɛ imɔ idɛ
n kya sa fɛye faa. 27 Fɛye berɛ, Kirisito
gi yɛgɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi suu
de fɛye, ne ɔ san ɔ bo fɛye dɔ. Imɔso
i mɛŋ baa i tiri yɛɛ ɔko ne ɔ' baa nyiile
fɛye ilaa idɛ. Wurubuaarɛ Oduduu ɔbono
ɔ suu de fɛye mɔ wolaa ɔ kya nyiile fɛye
ilaa kamaasɛ. Ilaa ibono ɔ kya nyiile fɛye
gɛnen mɔ i gyɛ daa gɛsintin. I mɛŋ
gyɛ abon. Imɔso fɛ' kyena Kirisito dɔ
fɛɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
gi nyiile fɛye mɔ. 28 Me-biana, fɛ' kyena
Kirisito dɔ. Nengyene o kii ba mɔ de a' nyɛ
da gikan yelɛ mɔ-ansi dɔ de a mɛŋ sa a'
selɛ ipeeli.

*Abono M*ɛ Gyɛ Wurubuaarɛ Mɔ-Biana Gɛsintin Mɔ Ilaa

29 Fɛ nyɛ bii yɛɛ Wurubuaarɛ gyɛ
gɛsintin wura mɔ, i kaaborɛ fɛ' bii kee yɛɛ
ɔkamaasɛ ɔbono ɔ kya gyi gɛsintin mɔ, i
lɔrɔ korogɛ mɔ lii Wurubuaarɛ asɛ ne.

3

1 Fɛ' kerɛ gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ kya
laarɛ aye abono a kya ka gyan Yesu so mɔ
ilaa mɔ! Imɔ ne n gyɛ yɛɛ ɔ kya terɛ aye
yɛɛ mɔ-biana. Ne gɛnen asa ne a san a gyɛ.
Asa abono mɛ mɛŋ kya ka Wurubuaarɛ
gɛnɔ mɔ berɛ, mɛ mɛŋ kya wu aye bii
gɛnen. Mɛŋ nyi Wurubuaarɛ so daa ne i
dɛ mɔmɔ gɛnen. 2 Me-nanboana laarɛsɛ,
idɛ kon a bingiri Wurubuaarɛ mɔ-biana
ne. Anyamesɛ abono ɔnan a laa baa wɔra
gɛkaako mɔ berɛ Wurubuaarɛ mɛŋ ti taa
lɛɛ imɔ-gɛwi. A nyi daa yɛɛ Yesu Kirisito
gi kii ba mɔ, a laa wɔra fɛɛ mɔ-ɔnan. I kya
nyiile yɛɛ a laa wu gɛnɔɔbono ɔ dɛ mɔ de
aye-ansi. 3 Nyamesɛ kamaasɛ ɔbono mɔ-
gɛwɔnsa gɛ gyan Kirisito so yɛɛ ɔ laa wu
mɔ de ansi mɔ kya lɔrɔ mɔ-gisen dɔ de
i' fuuli fɛɛ gɛnɔɔbono Kirisito gisen dɔ i
fuuli mɔ.

*Ilaa Ibono So Asa M*ɛ Kya Wɔra Ilaa Nyɛnyɛn Mɔ

4 Ɔkamaasɛ ɔbono ɔ kya wɔra ilaa
nyɛnyɛn mɔ mɛŋ kya ka nbara gɛnɔ. Ilaa
nyɛnyɛn ne n gyɛ ibono nyamesɛ mɛŋ
kya ka nbara gɛnɔ mɔ. 5 Fɛye abono fɛ
kya ka gyan Kirisito so mɔ fɛ nyi ibono so
Kirisito gi ba gɛsinkpan so mɔ. Ɔ ba daa
de ɔ' baa kpaarɛ anyamesɛ ilaa nyɛnyɛn
fuɛ. Ilaa nyɛnyɛn iko-rɛ iko iŋ bo mɔ dɔ.
6 Anyamesɛ abono mɛ tɛ Kirisito dɔ kee
mɔ, mɔmɔ ɔko-rɛ ɔko maŋ kpɛ ɔ kya
wɔra ilaa nyɛnyɛn. Abono mɛ kpɛ mɛ kya
wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ berɛ, mɔmɔ ɔko-rɛ
ɔko mɛŋ ti taa bii Wurubuaarɛ kerɛ, ne mɛ
mɛŋ nyi Wurubuaarɛ.

*Ilaa Ny*ɛnyɛn Pɛwu Gɛmu Mɔ Mɔ-Biana De Wurubuaarɛ Mɔ-Biana

7 Me-biana, fɛ mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ de ɔko
ɔ' penɛ fɛye. Nyamesɛ ɔbono ɔ kya
gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ mɔ ne n gyɛ
gɛsintin wura fɛɛ gɛnɔɔbono Kirisito gyɛ
gɛsintin wura mɔ. 8 Ɔbono mɔ ɔ kya wɔra
ilaa nyɛnyɛn mɔ gyɛ daa ilaa nyɛnyɛn
pɛwu gɛmu mɔ-lɛɛ isa. Mɔ berɛ, ilaa
nyɛnyɛn ne n kpɛ i gyɛ mɔ-ilaa wɔrasɛ
lii gɛsɛ de gɛsɛ. Ilaa ibono so Wurubuaarɛ
mɔ-bi mɔ gi ba gɛsinkpan so mɔ ne n gyɛ
yɛɛ ɔ ba de ɔ' baa nyida ilaa nyɛnyɛn
gɛmu mɔ ilaa wɔrasɛ. 9 Me-nanboana
Kirisito asonbo, fɛ' bii yɛɛ ɔbono i lɔrɔ
korogɛ mɔ lii Wurubuaarɛ asɛ gɛsintin
mɔ maŋ kpɛ ɔ kya wɔra ilaa nyɛnyɛn.
Wurubuaarɛ gidebi ne n kya san kyena
mɔ dɔ. Imɔso ɔ maŋ baa taalɛ wɔra ilaa
nyɛnyɛn. I kya nyiile yɛɛ i lɔrɔ korogɛ
mɔ lii Wurubuaarɛ asɛ. 10 Ilaa ibono i
laa lɛɛ nyiile fɛye yɛɛ asa adɛ ne n gyɛ
Wurubuaarɛ mɔ-biana abɛɛ mɔmɔ adɛ
ne n gyɛ ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ
mɔ-biana mɔ ne n gyɛ ilaa idɛ: fɛ wu
yɛɛ kaasɛ baarɛ mɛŋ kya gyi gɛsintin sa
Wurubuaarɛ abɛɛ ɔŋ kya laarɛ mɔ-nanbo
Kirisito sonbo mɔ, gɛnen kaasɛ ɔbono
mɛŋ gyɛ Wurubuaarɛ isa ne.

*G*ɛlaarɛ Gɛbono Ɔnan Gɛ Kaaborɛ Kirisito Adɛ Mɔ

11 I kya nyiile yɛɛ Yesu ɔkalan mɔ fɛ
nu lii gɛsɛ de gɛsɛ mɔ kya nyiile aye
abono a kya son Yesu mɔ yɛɛ a' laarɛ
abara. 12 Aŋ sa a' wɔra fɛɛ Keen. Keen
berɛ, gi wɔra Ɔbonsan, nyamesɛ nyɛnyɛn
mɔ-lɛɛ isa. Ɔ mɔɔ mɔ-tedɛ. Menɛ n
wɔra so ne Keen gi mɔɔ mɔ-tedɛ mɔ
gɛnen daa? O wu yɛɛ mɔ gbaa-gbaa ilaa
wɔrasɛ iŋ boran, ne mɔ-tedɛ mɔ, mɔ, kya
gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ. Gɛnen so ne
ɔ mɔɔ mɔ. 13 Me-nanboana Yesu ɔson
dɔ mɔ, nengyene asa abono mɛŋ kya son
Wurubuaarɛ mɔ mɛ kya kyo fɛye mɔ, fɛ
mɛŋ sa fɛ' yɛgɛ i' wɔra fɛye ilaa pobɔrɔ.

14 Ibono a kya laarɛ aye-nanboana Yesu
asonbo mɔ ilaa mɔ ne n kya yɛgɛ a kya
bii yɛɛ a ti nyɛ Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena
ɔnan; a maŋ baa fuɛ aye-lɛwu gɛmara.
Ɔbono, mɔ, ɔ mɛŋ kya laarɛ mɔ-nanbo
ilaa mɔ dɛ fɛɛ isa ɔbono o wu' ɔ naa
mɔ. 15 Ɔkamaasɛ ɔbono ɔ kya kyo mɔ-
nanbo mɔ gyɛ daa asa ɔmɔɔbo, ne fɛye
gbaa-gbaa fɛ nyi yɛɛ asa ɔmɔɔbo mɛŋ bo
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan.
16 Gɛnɔɔbono a laa wu gɛlaarɛ' gbaa-
gbaa bii mɔ ne n gyɛ yɛɛ Kirisito gi sɔɔ
aye-lɛwu wu' sa aye. Imɔso i kaaborɛ aye
kee a' sɔɔ aye-nanboana Yesu asonbo lɛwu
wu' sa ɔmɔ. 17 A' kyu yɛɛ fo ɔko fo bo
gɛkyena dɔ ilaa tirisɛ ne fo-nanbo mɛŋ
bo. Nengyene fo keda fo-ansi lɛɛ taa mɔ
yɛgɛ mɔ, nnɛ so ne fo laa tɔgɛ yɛɛ fo bo
gɛlaarɛ' sa Wurubuaarɛ lii fo-gisen dɔ?

*G*ɛnɔɔbono Aye-Asen A Maŋ Ŋmaa Aye
Wurubuaarɛ Asɛ Mɔ
18 Imɔso, me-biana, a kya tɔgɛ yɛɛ a
kya laarɛ abara ilaa mɔ, iŋ sa i' wɔra
gɛnɔ dɔ giyan. I' wɔra daa gɛsintin-
lɛɛ gɛsalaarɛ gɛbono mɛ kya wu aye-ilaa
wɔrasɛ dɔ mɔ. 19 A wɔra gɛnen mɔ ne
a laa nyɛ bii yɛɛ a buu daa Gɛsintin mɔ
ɔkpa. Imɔ ne nan yɛgɛ ne a laa taalɛ tɔgɛ
keda aye-nyoro de iŋ sa i' ŋmaa aye-asen
Wurubuaarɛ asɛ. 20 Owi ɔbono aye-asen
a kya ŋmaa aye Wurubuaarɛ asɛ mɔ, aŋ
sa a' yɛgɛ i' yɔɔ aye-nyoro. Wurubuaarɛ
berɛ, ɔ don aye-rɛ aye-asen. Mɔ ne n
nyi ilaa kamaasɛ. 21 Me-nanboana laarɛsɛ,
nengyene aye-asen a mɛŋ kya ŋmaa aye
Wurubuaarɛ asɛ mɔ, gɛnen berɛ mɔ, a kya
taalɛ da otu bugi aye-asen sa Wurubuaarɛ
ne. 22 Ilaa kamaasɛ ibono a dalaa kolɛ mɔ
mɔ, aye-gibaa gi laa yii imɔ. I lii fɛɛ a kya
gyi mɔ-nbara mɔ so ne. Gɛnen kee ne a
kya wɔra ibono i kya gyi mɔ-ginsi mɔ ne.
23 Wurubuaarɛ nbara mɔ ne n gyɛ yɛɛ a'
ka gyan mɔ-bi Yesu Kirisito so de a' laarɛ
abara. Gɛnen ne Wurubuaarɛ gi ka yela sa
aye ne.

*F*ɛ' Daasɛ Ilaa Ibono I Kya Kyena Asa So
Mɔ Kerɛ
24 Asa abono pɛwu mɛ kya gyi Wu-
rubuaarɛ nbara mɔ so mɔ, Wurubuaarɛ
tɛ mɔmɔ dɔ ne mɔmɔ kee mɛ tɛ mɔ
dɔ. Ibono i kya yɛgɛ a kya nyɛ bii yɛɛ
Wurubuaarɛ tɛ aye dɔ mɔ, i kya lii daa
Wurubuaarɛ Oduduu ɔbono o kyu sa aye
mɔ asɛ.

4

1 Imɔso me-nanboana laarɛsɛ abono
fɛ kya son Yesu mɔ, fɛŋ sa fɛ' sɔɔ ilaa
kamaasɛ ibono i kya kyena anyamesɛ so
mɔ gyi. Pɛi ne fɛ laa sɔɔ imɔ gyi mɔ, fɛ'
daasɛ imɔ kerɛ yɛɛ i lii Wurubuaarɛ asɛ
abɛɛ? Abono mɛ kya penɛ asa yɛɛ mɛ gyɛ
Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ mɛ naa
mɛ naa gɛsinkpan so. 2 Imɔso ibono i laa
yɛgɛ fɛ' bii yɛɛ Wurubuaarɛ Oduduu ne n
tɛ ɔko so mɔ ne n gyɛ yɛɛ gɛnen oduduu
ɔbono kya kyule lɛɛ tɔgɛ yɛɛ Yesu Kirisito
ne n gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi. Wurubuaarɛ
gi sun mɔ ba gɛsinkpan so, ne ɔ baa bingiri
nyamesɛ. ɔ kya tɔgɛ gɛnen mɔ, fɛ' bii
yɛɛ gɛnen ilaa ibono i tɛ mɔ so mɔ, i lii
Wurubuaarɛ asɛ ne. 3 Ilaa kamaasɛ ibono i
tɛ nyamesɛ so ne i mɛŋ kya kyule lɛɛ Yesu
ilaa tɔgɛ mɔ i mɛŋ kya lii Wurubuaarɛ asɛ.
Imɔ ibono i gyɛ Kirisito ɔkyobo mɔ ilaa ne.
Fɛ wolaa nu imɔ so yɛɛ i laa ba, ne gɛsintin
i ti ba i bo gɛsinkpan so.
4 Me-biana, abono fɛ kya ka gyan Yesu
so mɔ, fɛye berɛ, fɛ gyɛ Wurubuaarɛ asa
gɛsintin. Asa abono mɛ kya penɛ yɛɛ
mɛ gyɛ Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo mɔ,
fɛ ti nyɛ ɔlon ɔmɔ so. I kya nyiile yɛɛ
Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo fɛye dɔ mɔ gi
don ɔbono ɔ naa gɛsinkpan gɛdɛ so faa.
Ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ ne n dɛ asa
abono mɛŋ kya ka Wurubuaarɛ gɛnɔ mɔ
ɔ naa gɛsinkpan so gɛnen. 5 Mɛ gyɛ daa
gɛsinkpan gɛrɛnaa lɛɛ asa. Gɛsinkpan so
gɛkyena dɔ ilaa wolɛ ne n kya lii mɔmɔ-
nnɔ dɔ, ne abono gɛsinkpan so ilaa wolɛ
ne n bo mɔmɔ-ansi so mɔ kee, mɔ, ne n
kya nu mɔmɔ asɛ. 6 Aye abono a kya ka
gyan Yesu so mɔ berɛ, a gyɛ Wurubuaarɛ
asa gɛsintin. Imɔso ɔkamaasɛ ɔbono o nyi
Wurubuaarɛ mɔ kya nu aye asɛ. Abono
mɛ mɛŋ gyɛ Wurubuaarɛ asa gɛsintin mɔ,
mɛŋ kya nu aye asɛ. Gɛnen ilaa idɛ ne n
kya yɛgɛ a kya nyɛ bii yɛɛ ilaa ibono i tɛ
ɔko so mɔ i gyɛ gɛsintin abɛɛ i gyɛ abon.

*Wurubuaar*ɛ De Abono Mɛ Nyi Wu-
rubuaarɛ Mɔ Mɛ Kya Laarɛ Asa
7 Me-nanboana laarɛsɛ, a' laarɛ abara.
Gɛlaarɛ' gɛ lii daa Wurubuaarɛ asɛ.
Nyamesɛ ɔbono ɔ kya laarɛ mɔ-nanbo
ilaa mɔ, i lɔrɔ korogɛ mɔ lii Wurubuaarɛ

asɛ ne. O nyi Wurubuaarɛ ne. [8] Ɔbono
mɔ, ɔ mɛŋ kya laarɛ mɔ-nanbo ilaa mɔ,
gɛnen isa ɔbono mɛŋ nyi Wurubuaarɛ.
I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ berɛ gyɛ
daa gɛlaarɛ' wura. [9] Ɔ keda mɔ-bi kolon
sun aye asɛ gɛsinkpan so de a' nyɛ mɔ
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔnan kyu naa
de mɔ so. Imɔ ne n yɛgɛ mɔ-gɛlaarɛ'
gɛbono ɔ bo sa aye mɔ gɛ' lii gɛwi. [10] Ilaa
idɛ ne n kya lɛɛ gɛlaarɛ' gbaa-gbaa nyiile.
Iŋ gyɛ aye ne n kya laarɛ Wurubuaarɛ
ilaa. Wurubuaarɛ ne n kya laarɛ aye-ilaa.
Imɔso ne ɔ keda mɔ-bi sun yɛɛ mɛ' kyu
mɔ kyɔɔlɛ kpaarɛ aye-ilaa nyɛnyɛn ibono
a wɔra mɔ fuɛ sa aye. [11] Me-nanboana
alaarɛsɛ, ibono Wurubuaarɛ gi laarɛ aye-
ilaa fafaanan faa, i kaaborɛ aye kee a' laarɛ
abara ilaa. [12] Ɔko-rɛ ɔko mɛŋ ti taa wu
Wurubuaarɛ de ansi kerɛ. Nengyene a
kya laarɛ abara ilaa mɔ, i kya nyiile yɛɛ
Wurubuaarɛ tɛ aye dɔ, ne a nyɛ mɔ-lɛɛ
gɛlaarɛ' ɔnan a dɛ a kya laarɛ mɔ-ilaa.

[13] A nyi aye-asen dɔ yɛɛ Wurubuaarɛ tɛ
aye dɔ ne aye mɔ a tɛ mɔ dɔ. Ibono so a
nyi gɛnen mɔ ne n gyɛ yɛɛ Wurubuaarɛ
gi sa aye mɔ gbaa-gbaa Oduduu. [14] Aye mɔ
a wu de ansi ne a kya buu a kya sa asa yɛɛ
Wurubuaarɛ gi sun mɔ-bi yɛɛ ɔ' baa wɔra
anyamesɛ ɔmɔlɛgɛbo gɛsinkpan gɛdɛ so.
[15] Nyamesɛ kamaasɛ ɔbono ɔ kya bugi
gɛnɔ tɔgɛ yɛɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ ne
n gyɛ Yesu mɔ, Wurubuaarɛ tɛ kaasɛ mɔ
dɔ ne kaasɛ mɔ mɔ kee tɛ Wurubuaarɛ
dɔ. [16] Aye berɛ, a ti bii gɛlaarɛ' gɛbono
Wurubuaarɛ kya laarɛ aye ilaa mɔ ne aye
mɔ a kya ka gyan gɛnen gɛlaarɛ' gɛbono
so.

Wurubuaarɛ ne n gyɛ gɛlaarɛ' wura.
Imɔso fo ɔbono fo tɛ ne fo dɛ gɛlaarɛ' dɔ
mɔ, Wurubuaarɛ tɛ fo dɔ, ne fo-o fo mɔ, fo
tɛ mɔ dɔ. [17] Imɔ ne n kya yɛgɛ aye abono
a kya ka gyan Kirisito so mɔ a kya nyɛ
Wurubuaarɛ gɛlaarɛ' ɔnan aye-asen dɔ. A
nyɛ mɔ-gɛlaarɛ' ɔnan gɛnen mɔ, a laa nyɛ
mara akyɔlɛ gɛkaabono Wurubuaarɛ laa
gyi anyamesɛ nbɛlɛ mɔ. Imɔ gɛsɛ ne n
gyɛ yɛɛ gɛnɔɔbono Kirisito dɛ mɔ, gɛnen
kee ne aye abono a kya ka gyan mɔ so mɔ
a dɛ gɛsinkpan gɛdɛ so ne.

[18] Nyamesɛ bo gɛlaarɛ' mɔ-gisen dɔ
mɔ, ɔ mɛŋ bo gifuu. I kya nyiile yɛɛ fo
bo Wurubuaarɛ gɛlaarɛ' ɔnan fo-gisen dɔ
mɔ, i kya gya gifuu lii fo-gisen dɔ kpem. I
san i bo fo gifuu mɔ, gisobiidɛ ilaa ne fo
kya kerɛ. Ɔbono ɔ bo gifuu mɔ mɛŋ ti
nyɛ Wurubuaarɛ gɛlaarɛ' ɔnan mɔ-gisen
dɔ. [19] Aye abono a kya ka gyan Yesu so
mɔ a kya laarɛ Wurubuaarɛ ilaa faa mɔ, i
lii daa Wurubuaarɛ gɛlaarɛ' gɛbono ɔ daa
gilaarɛ aye-ilaa mɔ so.

[20] Nengyene ɔko gi tɔgɛ yɛɛ ɔ kya
laarɛ Wurubuaarɛ ilaa, yɛgɛ ɔ kya kyo
mɔ-nanbo Kirisito sonbo mɔ, kaasɛ ɔbono
gyɛ daa ɔbonbo. Ɔbono ɔŋ kya laarɛ mɔ-
nanbo ɔbono ɔ kya wu de ansi mɔ, nnɛ
ne ɔ laa laarɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ mɛŋ
kya wu mɔ de ansi mɔ? [21] Nbara ndɛ kee
ne Wurubuaarɛ gi yela sa aye abono a kya
ka gyan Yesu so mɔ. Ɔbono ɔ kya laarɛ
Wurubuaarɛ ilaa mɔ, i kaaborɛ ɔ' laarɛ
mɔ-nanbo Kirisito sonbo ilaa.

5

*Wurubuaar*ɛ Mɔ-Biana Gidebi de
Mɔmɔ-ɔlon Ɔbono Mɛ Bo Mɔ

[1] Abono pɛwu mɛ sɔɔ gyi yɛɛ Yesu
ne n gyɛ ɔbono Wurubuaarɛ gi sun lii
Wurubuaarɛ dɔ de ɔ' baa mɔlɛgɛ aye mɔ, i
lɔrɔ korogɛ mɔmɔ lii Wurubuaarɛ asɛ ne.
Mɛ gyɛ Wurubuaarɛ mɔ-biana gɛsintin.
Ɔbono ɔ kya laarɛ Wurubuaarɛ ilaa mɔ,
ɔ laa laarɛ abono mɛ gyɛ Wurubuaarɛ
mɔ-biana gɛsintin mɔ ilaa kee. [2] Nengyene
a nyɛ bii yɛɛ a kya laarɛ abono mɛ gyɛ
Wurubuaarɛ mɔ-biana gɛsintin mɔ ilaa
mɔ, i laa lii ilaa inyɔ idɛ asɛ: imɔ ne n
gyɛ yɛɛ a kya laarɛ Wurubuaarɛ gbaa-
gbaa ilaa ne a kya nu mɔ-gɛdɛ. [3] Nengyene
a kya laarɛ Wurubuaarɛ ilaa gɛsintin mɔ,
a laa gyi mɔ-nbara mɔ so. Ne mɔ-nbara
mɔ so gigyi i maŋ wɔra ilaa bolonsɛ sa aye.
[4] Nyamesɛ kamaasɛ ɔbono i korogɛ mɔ
lii Wurubuaarɛ asɛ mɔ, mɔ ne n kya nyɛ
ɔlon asa abono mɛŋ nyi Wurubuaarɛ mɔ
ilaa wɔrasɛ so. Ilaa ibono i bo aye dɔ ne
i kya sa aye ɔlon ne a kya nyɛ kɔ lii ilaa
idɛana dɔ mɔ ne n gyɛ gisɔɔgyi gibono a
sɔɔ Yesu gyi mɔ. [5] Isa ɔmɔ ne nan taalɛ
nyɛ ɔlon asa abono mɛŋ nyi Wurubuaarɛ
mɔ ilaa wɔrasɛ so? Gɛnen mɔ, ɔbono ɔ
kya sɔɔ gyi yɛɛ Yesu ne n gyɛ Wurubuaarɛ
mɔ-bi mɔ wolɛ.

*Ibono So A Laa Ka Gyan Yesu So M*ɔ

6 Yesu Kirisito ne n gyɛ ɔbono ɔ ba
gɛsinkpan so ne Wurubuaarɛ gi lɛɛ mɔ-
gidebi nyiile asa kyu naa de nkyu nbono
mɛ kyu gyere mɔ Wurubuaarɛ sagyere mɔ
so. Ɔ lɛɛ mɔ-gidebi nyiile asa kee kyu naa
de ibono o wu' kyɛɛgɛ mɔ-nkalan fuɛ mɔ
so. I mɛŋ gyɛ nkyu mɔ wolɛ so ne Kirisito
gidebi mɔ gi lii gɛwi. Nkyu de nkalan so
ne mɔ-gidebi mɔ gi lii gɛwi. Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ kee kya lɛɛ Yesu gidebi mɔ
nyiile aye. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ bo gɛsintin. 7 I bo ilaa isa' ibono i kya
lɛɛ Yesu gidebi mɔ nyiile aye. 8 Imɔ ne
n gyɛ Wurubuaarɛ Oduduu mɔ, nkyu mɔ,
de nkalan mɔ. Ne gɛnen ilaa isa' idɛ i kya
tɔgɛ daa ilaa kolon.

9 Nyamesɛ gi wu ilaa de ansi ne ɔ kya
tɔgɛ mɔ, a kya nu mɔ asɛ. Ne Wurubuaarɛ
mɔ de-e? Ilaa ibono ɔ laa buu mɔ i maŋ
don anyamesɛ-lɛɛ mɔ gbaa bun? To! Ilaa
ibono Wurubuaarɛ gi lɛɛ nyiile aye kyu lii
mɔ-bi mɔ so mɔ ne n gyɛ ilaa idɛ. 10 Ɔbono
ɔ sɔɔ Yesu, Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ, gyi
mɔ, ilaa ibono Wurubuaarɛ gi lɛɛ nyiile
kyu lii mɔ-bi mɔ so mɔ i bo kaasɛ gisen dɔ.
Ɔbono mɔ, ɔ mɛŋ kya sɔɔ Wurubuaarɛ
gyi mɔ, gɛnen kaasɛ ɔbono kya nyiile yɛɛ
Wurubuaarɛ gyɛ ɔbonbo ne. I lii fɛɛ ilaa
ibono Wurubuaarɛ gi lɛɛ nyiile kyu lii mɔ-
bi mɔ so mɔ, ɔ mɛŋ sɔɔ imɔ gyi. 11 Ilaa
ibono Wurubuaarɛ gi lɛɛ nyiile aye mɔ
ne n gyɛ yɛɛ ɔ sa aye mɔ asɛ gɛkyena
gɛbono gɛŋ bo ɔkara mɔ. Gɛnen gɛkyena
gɛbono gɛ kya naa daa de mɔ-bi Yesu so.
12 Nyamesɛ ɔbono ɔ bo Wurubuaarɛ mɔ-
bi mɔ tɛ mɔ dɔ mɔ, gɛnen kaasɛ ɔbono bo
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ne. Ɔbono mɔ,
Wurubuaarɛ mɔ-bi mɔ mɛŋ tɛ mɔ dɔ mɔ,
mɛŋ bo Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena.

*Wurubuaar*ɛ Asɛ Gɛkyena de Gɛdalaa

13 N kya ŋmarasɛ ɔwolɛ baarɛ n kya
sa fɛye abono fɛ kya ka gyan Wurubuaarɛ
mɔ-bi mɔ so mɔ de fɛ' nyɛ bii yɛɛ fɛ bo
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena gɛkpaa. 14 Ilaa
ibono a nyi aye-asen dɔ ne i kya yɛgɛ a kya
nyɛ bugi aye-asen sa Wurubuaarɛ mɔ ne
n gyɛ yɛɛ a kya kolɛ mɔ ilaa kamaasɛ ne i
gyɛ mɔ-gɛlaarɛ dɔ mɔ, ɔ kya nu aye asɛ.
15 Nengyene a nyi yɛɛ Wurubuaarɛ kya nu
ilaa kamaasɛ ibono a kya kolɛ mɔ mɔ, a nyi
kee yɛɛ ɔ ti nu aye-ndalaa ne ɔ laa wɔra
sa aye.

16 Nengyene fɛɛ fo ɔko fo wu fo-nanbo
Kirisito sonbo kya wɔra ilaa nyɛnyɛn iko
ne i mɛŋ gyɛ ilaa ibono i laa baragɛ mɔ-rɛ
Wurubuaarɛ nsana gɛkpaa mɔ, dalaa kolɛ
Wurubuaarɛ sa mɔ. Fo dalaa sa mɔ mɔ,
Wurubuaarɛ laa sa mɔ Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena ɔnan. Nyamesɛ ɔbono mɔ-ilaa
nyɛnyɛn i mɛŋ gyɛ ilaa ibono i laa baragɛ
Wurubuaarɛ mɔ-rɛ mɔ nsana gɛkpaa mɔ
wolɛ ne n' darɛ gɛnen. Ilaa nyɛnyɛn iko
i bo no i kya baragɛ Wurubuaarɛ mɔ-rɛ
nyamesɛ nsana gɛkpaa. Iŋ gyɛ imɔ ibono
so ne n' kya tɔgɛ yɛɛ fɛ' dalaa sa ɔbono
mɔ. 17 Ilaa kamaasɛ ibono iŋ boran sa
Wurubuaarɛ mɔ, i gyɛ ilaa nyɛnyɛn. I
bo ilaa nyɛnyɛn iko ɔnan berɛ ibono iŋ
kya baragɛ Wurubuaarɛ mɔ-rɛ nyamesɛ
nsana gɛkpaa.

18 A nyi yɛɛ ɔkamaasɛ ɔbono i lɔrɔ
korogɛ mɔ lii Wurubuaarɛ asɛ mɔ maŋ
kpɛ ɔ kya wɔra ilaa nyɛnyɛn. Kirisito
ɔbono i korogɛ mɔ lii Wurubuaarɛ asɛ
mɔ ne n kya dii fo gɛnen kaasɛ ɔbono ne
ɔbonsan, nyamesɛ nyɛnyɛn mɔ mɛŋ kya
nyɛ yii fo. 19 A nyi yɛɛ aye abono a kya
ka gyan Yesu so mɔ a gyɛ Wurubuaarɛ
adɛ gɛsintin. Asa sɛnsɛ pɛwu abono mɛ
bo gɛsinkpan so mɔ, mɛ bo daa ɔbonsan,
nyamesɛ nyɛnyɛn mɔ abaa dɔ.

20 A nyi kee yɛɛ Wurubuaarɛ mɔ-bi Yesu
Kirisito gi ba gɛsinkpan so, ne o bugi aye
abono a kya ka gyan mɔ so mɔ ansi de a'
bii ɔbono ɔ tansi ɔ gyɛ Wurubuaarɛ mɔ.
Aye-rɛ ɔbono ɔ tansi ɔ gyɛ Wurubuaarɛ
mɔ a san a gyɛ nyamesɛ kolon. Aye-rɛ
Wurubuaarɛ mɔ-rɛ mɔ-bi Yesu Kirisito ne
n san a gyɛ nyamesɛ kolon. Wurubuaarɛ
tansi ɔ gyɛ Wurubuaarɛ, ne mɔ kee ne n
kya sa Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena gɛbono
gɛŋ bo ɔkara mɔ. 21 Imɔso, me-biana, fɛ'
dii fɛye-nyoro de fɛ mɛŋ sa fɛ' son ilaa
banban iko baa bɔla de Wurubuaarɛ.

Gyɔn Ɔwolɛ Nyɔsɛ

1 Me, Wurubuaarɛ asonbo ɔbelɛnsɛ mɔ,
ne n kya ŋmarasɛ ɔwolɛ baarɛ n kya sa fo,
ɔkyii ɔbono Wurubuaarɛ gi lɛɛ fo yɛɛ fo'
wɔra mɔ-sonbo mɔ. Fo-rɛ fo-biana ne n'
kya sa gɛnen ɔwolɛ baarɛ.

N kya laarɛ fɛye-ilaa naa de Wurubuaarɛ
gɛsintin ɔkalan mɔ so, ne i mɛŋ gyɛ me-
nkon. Asa abono pɛwu mɛ nyi gɛsintin
ɔkalan mɔ kee mɛ kya laarɛ fɛye-ilaa.
2 I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ gɛsintin
ɔkalan mɔ bo aye-rɛ fɛye dɔ ne ɔ laa
kyena aye dɔ gɛkpaa. 3 Aye-sɛ Wu-
rubuaarɛ mɔ-rɛ mɔ-bi Yesu Kirisito mɛ'
sa aye-rɛ fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ de mɛ'
su aye gitolon de mɛ' sa aye gisen yuuli kyu
naa de gɛsintin de gɛlaarɛ' so.

Gɛsintin De Gɛlaarɛ' Ɔkpa

4 I wɔra me ɔkon gikyɔ-gikyɔ yɛɛ nɛ wu
fo-biana dɔ ako mɛ buu gɛsintin ɔkpa fɛɛ
gɛnɔɔbono aye-sɛ Wurubuaarɛ gi ka yela
sa aye mɔ. 5 Imɔso me-nyi dɛnsɛ, n kya
kolɛ fo, yɛgɛ a' laarɛ abara. I mɛŋ gyɛ yɛɛ
n kya ŋmarasɛ nbara pobɔrɔ mi-i sa fo daa.
Nbara mɔ gi gyɛ daa ndedaa nbono a wolaa
a dɛ nmɔ lii gɛsɛ de gɛsɛ. 6 Gɛlaarɛ' gbaa-
gbaa ne n gyɛ ibono a laa buu Wurubuaarɛ
nbara ɔkpa. Nbara mɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛ'
buu gɛlaarɛ' ɔkpa fɛɛ gɛnɔɔbono a wolaa
nu lii gɛsɛ de gɛsɛ mɔ.

7 Fɛ' kerɛ gɛnen ilaa idɛ so. I kya
nyiile yɛɛ abono mɛ kya penɛ asa lii
Wurubuaarɛ ilaa so mɔ mɛ naa mɛ naa
gɛsinkpan so. Mɔmɔ ne n gyɛ abono
mɛŋ kya kyule lɛɛ tɔgɛ yɛɛ Yesu ne n
gyɛ Kirisito Wurubuaarɛ mɔ-bi, ne Wu-
rubuaarɛ gi sun mɔ ba gɛsinkpan so baa
bingiri nyamesɛ mɔ. Nengyene fɛ wu isa
ɔbono ɔnan mɔ, mɔ ne n gyɛ asa ɔpenɛbo
mɔ. Mɔ kee ne n gyɛ Kirisito ɔkyobo mɔ.
8 Fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so dandan de ilaa
ibono fɛ wɔra gɛsun nyɛ mɔ i mɛŋ sa i' lii
fɛye-gibaa. Fɛ' nyɛ imɔ pɛwu so ntɛɛla.
9 Nyamesɛ ɔbono ɔ tɔgɛ yɛɛ ɔ kya kpe
ansi dɔ Wurubuaarɛ ilaa dɔ ne ɔ mɛŋ sii
de Kirisito ilaa nyiilesɛ mɔ, Wurubuaarɛ
mɛŋ tɛ mɔ dɔ. Ɔbono mɔ, o sii de Kirisito
ilaa nyiilesɛ mɔ, gɛnen kaasɛ ɔbono berɛ,
aye-sɛ Wurubuaarɛ mɔ-rɛ mɔ-bi Kirisito
mɛ tɛ mɔ dɔ.
10 Nengyene ɔko gi ba fɛye asɛ ne i mɛŋ
gyɛ ilaa nyiilesɛ idɛ ɔnan ne ɔ dɛ mɔ, fɛ
mɛŋ sa fɛ' sɔɔ mɔ gisafo abɛɛ fɛ' faala mɔ.
11 Ɔbono ɔ kya faala gɛnen isa ɔbono ɔnan
mɔ dɛ mɔ-nyoro ɔ wɔra kaasɛ mɔ-ilaa
nyɛnyɛn giwɔra dɔ ne.

Afaala Laalaalogɛ

12 Nkana n san n bo ilaa gikyɔ ibono nan
tɔgɛ sa fɛye. Nɛ kii kerɛ mɔ, meŋ kya
laarɛ n' ŋmarasɛ imɔ ɔwolɛ dɔ bunge
fɛye. Me-ansi a gyan daa yɛɛ nan ba nno
baa wu fɛye de ansi de a' nyɛ tɔngɛ de
abara. Imɔ ne nan yɛgɛ ne a laa nyɛ gyi
ɔkon kpaa logɛ. 13 Nɛ sin gɛrɛ. Fo-daa
ɔbono Wurubuaarɛ gi lɛɛ yɛɛ ɔ' wɔra mɔ-
sonbo mɔ, mɔ-biana mɛ kya faala fo.

I gyɛ me,
Gyɔn

Gyɔn Ɔwolɛ Sasɛ

1 Gayusɛ, me-kyɛmenɛ dɛnsɛ,
Me, Yesu asonbo ɔbelɛnsɛ mɔ, ne n kya
sa fo ɔwolɛ baarɛ. N kya laarɛ fo-ilaa
gɛsintin so.

*N Kya Nu Fo So Y*ɛɛ Fo Buu Gɛsintin Mɔ Ɔkpa

2 Me-kyɛmenɛ dɛnsɛ, n kya dalaa n
kya kolɛ Wurubuaarɛ yɛɛ ɔ' yɛgɛ fo-ilaa
kamaasɛ i' wɔra ɔdan sa fo de fo' kyena de
alanfiya. Fo-oduduu dɔ lɛɛ berɛ, iŋ bo me
gifuu. 3 I kya nyiile yɛɛ aye-nanboana Yesu
asonbo ako mɛ ba baa tɔgɛ me gɛnɔɔbono
fo kya gyi gɛsintin sa Wurubuaarɛ mɔ. Ilaa
mɔ i wɔra me ɔkon gikyɔ-gikyɔ. N nyi yɛɛ
fo buu Wurubuaarɛ gɛsintin ɔkalan mɔ.
4 Nengyene n kya nu yɛɛ me-adɛ Yesu ɔson
mɔ dɔ mɛ buu gɛsintin ɔkalan mɔ gɛnen
mɔ, i kya wɔra me ɔkon don ilaa kamaasɛ.

Asafo Gikeda

5 Me-kyɛmenɛ dɛnsɛ, gɛnɔɔbono fo
kya wɔra idɛnsɛ sa aye-nanboana Yesu
asonbo, dabɔlɛ asafo abono fo mɛŋ nyi
ɔmɔ mɔ, a wu yɛɛ a laa taalɛ kyu fo tii
gikɔɔrɛ. 6 Asa mɛ ti baa lɛɛ fo-gɛsalaarɛ
mɔ ilaa tɔgɛ sa Yesu asonbo gikpen gibono
gi bo gɛrɛ mɔ. Wɔra aniya de fo' kii
lɛɛ asafoana abono ɔkpa mɔmɔ-anaa-naa
dɔ fɛɛ gɛnɔɔbono i kaaborɛ aye abono
a kya son Wurubuaarɛ kyu naa de Yesu
so a' wɔra mɔ. 7 Mɛ kya laarɛ Kirisito
ginyen gi' dii daa so ne mɛ koso mɛ naa
ma-a tɔgɛ mɔ-ɔkalan mɔ. Mɛ kya kpe
abono mɛ mɛŋ nyi Wurubuaarɛ agyɛbi
mɔ asɛ mɔ, mɛŋ kya kyu mɔmɔ-nyoro too
mɔmɔ so yɛɛ mɔmɔ ne mɛ' kerɛ ɔmɔ so.
8 Imɔso i kaaborɛ aye, Yesu asonbo mɔ ne
a' kpaa gɛnen asa abono ɔnan. Imɔ ne nan
yɛgɛ aye-rɛ mɔmɔ a laa nyɛ wɔra gɛsun
dabɔlɛ de Kirisito gɛsintin ɔkalan mɔ ɔ'
nyɛ yɛlegɛ.

*Abono M*ɛ Kya Wɔra Ilaa Nyɛnyɛn Mɔ

9 Me-kyɛmenɛ dɛnsɛ, nɛ ti ŋmarasɛ
ɔwolɛ ɔko bunge fɛye Yesu asonbo gikpen
mɔ. Dayatrofiisɛ berɛ, mɛŋ kya ka
aye-gɛnɔ. Ɔ kya laarɛ daa gɛbelɛnsɛ.
10 Nengyene nɛ ba fɛye asɛ nno mɔ, nan
baa lɛɛ mɔ-ilaa wɔrasɛ tɔgɛ sa fɛye. Ɔ
naa ɔ kya nyida aye, ne ɔ kya kɛɛ abon
ɔ kya gyan aye so. Imɔ ibono wolɛ gbaa
i mɛŋ kaabo mɔ. Ɔ kya kii kine bɔla yɛɛ
ɔ maŋ sɔɔ aye-nanboana Yesu asonbo mɔ
gisafo. Nengyene ako mɔ mɛ kya laarɛ mɛ'
sɔɔ ɔmɔ gisafo mɔ, ɔŋ kya yɛgɛ ɔmɔ. Mɛ
wɔra gɛnen mɔ, ɔ kya gya ɔmɔ lii Yesu
asonbo gikpen mɔ dɔ. 11 Me-kyɛmenɛ
dɛnsɛ, gɛŋ sa fo' kasɛ ilaa nyɛnyɛn ibono
asa mɛ kya wɔra mɔ. Kasɛ daa ilaa dɛnsɛ.
Nyamesɛ ɔbono ɔ kya wɔra ilaa ibono i
boran mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ isa. Ɔbono
mɔ ɔ kya wɔra daa ilaa nyɛnyɛn mɔ mɛŋ
ti bii Wurubuaarɛ ne.
12 Dimiiterosi berɛ, nyamesɛ kamaasɛ
kpɛ ɔ dɛ mɔ-ginyen dɛnsɛ. Gɛsintin ilaa
ibono o buu mɔ kee i kya lɛɛ mɔ-gidebi
nyiile ɔkamaasɛ. Aye kee gɛnen. Ne fo nyi
yɛɛ ibono a wu tɔgɛ mɔ i gyɛ gɛsintin.

*Afaala Laalaalog*ɛ

13 Nkana n san n bo ilaa gikyɔ ibono nan
tɔgɛ sa fo. Nɛ kii kerɛ mɔ, meŋ kya laarɛ
n' ŋmarasɛ imɔ ɔwolɛ dɔ bunge fo. 14 Me-
ansi a gyan yɛɛ i maŋ kɛɛla, nan baa wu fo
de ansi de a' nyɛ kyena tɔngɛ de abara.
Nɛ sin gɛrɛ. Wurubuaarɛ gisen yuuli
gi' wɔra fo-lɛɛ. Aye-nanboana abono mɛ
bo gɛrɛ mɔ mɛ kya faala fo. Faala aye-
nanboana abono mɛ bo nno mɔ ɔkamaasɛ
sa me.

I gyɛ me,
Gyɔn

Gyude Ɔwolɛ

1 Me Gyude, Gyeemesi mɔ-tedɛ, ɔbono
n gyɛ Yesu Kirisito gɛsun ɔwɔrabo mɔ ne
n kya ŋmarasɛ gɛnen ɔwolɛ baarɛ. N kya
ŋmarasɛ mi-i sa fɛye abono Wurubuaarɛ
gi tɔgɛ sa fɛye yɛɛ fɛ' son mɔ mɔ. Fɛye-
ilaa i bo aye-sɛ Wurubuaarɛ gisen dɔ, ne
aye-Wura Yesu Kirisito kya kerɛ fɛye so.
2 Wurubuaarɛ ɔ' yɛgɛ fɛ' nyɛ gitolon,
gisen yuuli, de gɛlaarɛ' fɛ kya bɔla.

*Asa Ako M*ɛ Ŋara Loo Fɛye Dɔ Mɛ Kya Kyɛɛgɛ Yesu Ɔkalan Mɔ

3 Me-nanboana laarɛsɛ, Wurubuaarɛ gi
mɔlɛgɛ me-rɛ fɛye pɛwu ne a kya nyɛ mɔ
asɛ gɛkyena ɔnan. Nkana i bo me-gisen
dɔ yɛɛ n' ŋmarasɛ fɛye ɔwolɛ de n' tɔgɛ
fɛye imɔ so ilaa. Nɛ san kerɛ mɔ, nɛ wu
yɛɛ i kaaborɛ n' daa giŋmarasɛ fɛye kyu lii
ilaa banban iko so pɛi. I lii fɛɛ Wurubuaarɛ
gi kyu ilaa nyiilesɛ ibono i kaaborɛ a' sɔɔ
imɔ gyi mɔ wɔra aye, Yesu asonbo mɔ,
abaa dɔ. Ɔ sa aye imɔ faa, ɔ sa aye daa. Ɔŋ
baa kyɛɛgɛ imɔ. Imɔso n kya kolɛ fɛye,
fɛ' wɔra aniya de fɛ' kerɛ imɔ so dɔɔdan
de ɔko ɔŋ sa ɔ' kyɛɛgɛ imɔ. 4 I lii fɛɛ asa
abono mɛŋ selɛ Wurubuaarɛ mɔ ako mɛ
ŋara loo saarɛ fɛye dɔ ibono fɛ mɛŋ nyi
mɔmɔ so. Gɛnen asa abono mɛ dɛ yɛɛ
Wurubuaarɛ gitolon so mɔ, anyamesɛ mɛ
laa nyɛ wɔra ilaayan. Gɛnen asa abono
mɔ, mɛ kine Yesu Kirisito ɔbono mɔ-nkon
ne n gyɛ aye-ɔbelɛnsɛ de aye-Wura mɔ.
Lii ko-o dedaa mɔ, Wurubuaarɛ gi yɛgɛ
ako mɛ ŋmarasɛ asa abono ilaa yela yɛɛ
ɔ laa biidɛ mɔmɔ-giso.

*F*ɛ' Nyingi Yɛɛ Wurubuaarɛ Kya Biidɛ Asa Nyɛnyɛn Giso

5 Ilaa ibono n kya laarɛ n' baa tɔgɛ nperɛ
faa, fɛ ti wolaa fɛ nyi imɔ pɛwu. Nɛ taa
kii mi-i nyingi fɛye daa. Fɛ nyi gɛnɔɔbono
Wura Wurubuaarɛ gi mɔlɛgɛ Isirale awura
ne mɛ koso Igyipiti gɛsinkpan so mɔ. Ɔ
mɔlɛgɛ mɔmɔ gɛnen mɔ, imɔ gɛmara
mɔ, mɔmɔ dɔ abono mɛŋ sɔɔ mɔ gyi mɔ,
ɔ mɔɔ mɔmɔ. 6 Fɛ' nyingi Wurubuaarɛ
dɔ isɔɔ-lɛɛ mɔ kee. Mɔmɔ dɔ ako
mɛ mɛŋ kyule de mɛ' sii de gɛbelɛnsɛ
gɛbono ɔkara Wurubuaarɛ gi sa mɔmɔ
mɔ. Mɔmɔ gbaa-gbaa ne n taa mɔmɔ-
ɔkyenaten ɔbono nkana mɛ wolaa mɛ tɛ
mɔ yɛgɛ. Wurubuaarɛ gi yɛgɛ ɔfɛ ɔbono
ɔ maŋ tɛɛ gɛkaako mɔ gi ŋminde gɛnen
Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ ibono kyu kpaa too
wɔra gibiri dɔ tudɔ-tudɔ gɛtɛɛko. Nno ne
mɛ san mɛ tɛ mɛ gyoo gɛkɛ gbaa' gɛbono
ɔ laa biidɛ mɔmɔ-giso kyu lii mɔmɔ-ilaa
nyɛnyɛn ibono so mɔ. 7 Fɛ' nyingi Sodom
mɔ-rɛ Gomora de isowolɛ sɛnsɛ ibono i
sindi imɔ mɔ. Imɔ dɔ asa mɛ wɔra fɛɛ
Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ ibono n darɛ faa lɛɛ
mɔ ɔnan. Gɛnen isowolɛ ibono so asa mɔ
mɛ wɔra ilaayan dɛngɛ kpaa loo ibono
iŋ gyɛ iwɔrasɛ mɔ dɔ, ne Wurubuaarɛ
gi yɛgɛ ɔgya gi dɛɛ mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-
isowolɛ mɔ pɛwu faa ŋonii. Mɔmɔ-ilaa
idɛ i kya ka aye yɛɛ asa nyɛnyɛn mɛ laa
kpe ɔgya ɔbono ɔŋ kya wu' gɛkaako mɔ
dɔ.

*Abonbo M*ɔ Gidebi

8 Asa abono n darɛ yɛɛ mɛ ŋara loo
saarɛ fɛye dɔ mɔ kee mɛ kya wɔra ilaa
nyɛnyɛn ibono ɔnan asa akpen asa' adɛ
mɛ wɔra mɔ. Mɛ kya tɔgɛ yɛɛ i kya
lɛɛ ilaa nyiile ɔmɔ de mɛ' yelɛ imɔ so
wɔra ilaa nyɛnyɛn. Mɛ kya wɔra ilaayan
kyu kyɔlesɛ mɔmɔ gbaa-gbaa nyoro gibi
mɔ. Mɛ mɛŋ kya kyu abono mɛ kya
gyi gɛbelɛnsɛ mɔmɔ so mɔ terɛ sɛi ne
mɛ kya saalɛ ilaa ibono i kya nyɛ ɔlon
anyamesɛ so mɔ. 9 Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ
ɔbelɛnsɛ ɔbono mɛ kya terɛ mɔ yɛɛ
Maakɛlɛ mɔ gbaa mɛŋ saalɛ ilaa ibono i
kya nyɛ ɔlon anyamesɛ so mɔ. Owi ɔbono
mɔ-rɛ ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ mɛ
nyɛ gɛlɔgedɛ kyu lii Mosisi gibuni so mɔ,
Maakɛlɛ mɛŋ saalɛ mɔ. Ilaa ibono ɔ kpɛ
tɔgɛ sa mɔ mɔ ne n gyɛ yɛɛ, “Wura
Wurubuaarɛ ɔ' gya fo yɛɛ ilaa ibono fo dɛ
faa iŋ boran.”

10 Asa abono n darɛ yɛɛ mɛ ŋara loo
saarɛ fɛye dɔ mɔ, ilaa kamaasɛ ibono mɛŋ
kya nu gɛsɛ mɔ, asebi ne mɛ kya kyu
loo imɔ dɔ. Ilaa ibono mɛ kya nu imɔ
gɛsɛ gbaa mɔ, i mɛŋ gyɛ yɛɛ mɛ kya sa
gɛwɔnsa pɛi de mɛ' lɔɔ nu imɔ gɛsɛ. I
kya loo daa mɔmɔ-amu dɔ fɛɛ nbuɛ-lɛɛ
ɔlaako ginyi ɔnan. Gɛnen ilaa ibonoana
ne nan mɔɔ mɔmɔ. 11 Asa abono berɛ,
mɔmɔ laako. I lii fɛɛ ilaa nyɛnyɛn ibono
Keen gi naa kyena wɔra mɔ imɔ ɔnan ne

mɔmɔ kee mɛ kya wɔra faa. Aterenbi
gɛlaarɛ so mɔ, mɛ taa mɔmɔ-nyoro yɛgɛ
sa Baalam-lɛɛ ilaa nyɛnyɛn giwɔra mɔ
ɔnan. I yɛgɛ mɛ fuɛ ɔkpa dɛnsɛ mɔ.
Mɛ wɔra gisomaanu de Wurubuaarɛ fɛɛ
gɛnɔɔbono Kora gi naa kyena wɔra mɔ.
Wurubuaarɛ laa mɔɔ mɔmɔ ka gikɔ fɛɛ
gɛnɔɔbono ɔ naa kyena mɔɔ Kora mɔ.
12 Mɛ kya gyi fɛye-gɛnanbokon gɛkɛ belɛ
agyudɔ kpaa fɛye mɔ, mɛ kya nyida daa
ilaa sa fɛye ne mɛ kya wɔra fɛye ipeeli.
Mɔmɔ berɛ mɛ mɛŋ nyi ipeeli. Mɛ kya
kerɛ daa mɔmɔ-nyoro wolɛ so. Mɛ dɛ
fɛɛ Wurubuaarɛ awolɛ abono a koola fɛɛ
nyangbon laa baa da ne afuu a kya da amɔ
koso mɔ. Mɛ dɛ daa kee fɛɛ iyii ibono iŋ
kya sɔrɔ abi, dabɔlɛ imɔ-asɔrɔberɛ mɔ.
I wɔra fɛɛ gɛnen iyii ibono i wu' i yelɛ
ne. I kaaborɛ mɛ' kyigi imɔ fuɛ de i' wu'
ilɛwu inyɔ. Gɛnen ne asa adɛ mɛ laa wu'
ilɛwu inyɔ kee ne. 13 Mɛ laa kpɛ ma-a
wɔra ilaa nyɛnyɛn, de mɔmɔ-ipeeli ilaa i'
lii gɛwi. I dɛ daa fɛɛ gɛnɔɔbono afuu a
kya da apoo ginyadon so, ne nkyu mɔ gi
kya furu mɔ. Mɛ dɛ fɛɛ agyɛkpebi abono
a naa Wurubuaarɛ awolɛ dɔ giyan-giyan
mɔ. Ɔko-rɛ ɔko maŋ taalɛ buu ɔmɔ de ɔ'
bii ɔkpa dɛnsɛ mɔ. Wurubuaarɛ gi lɔrɔ
nfono i tansi i bo gibiri kyikin mɔ yela sa
mɔmɔ mɔmɔ-lɛwu gɛmara. Nno ne mɛ
laa sii gɛkpaa-gɛkpaa.

14 Adedaabo aberɛ dɔ mɔ Inɔki gi wu
asa adɛ ilaa tɔgɛ yela. Adam aberɛ dɔ
gɛmara mɔ asa abono mɛ kyena-kyena
kyon mɔ gikpadɔ sonosɛ ne n wɔra Inɔki-
lɛɛ aberɛ dɔ. Inɔki baarɛ gi wu tɔgɛ
yela yɛɛ, "Kerɛ, Wura Wurubuaarɛ kya ba
mɔ-rɛ mɔ-isɔɔ sakpii belɛ abono ɔ lɔrɔ
yela sa mɔ-nyoro mɔ. 15 Ɔ kya ba de ɔ'
baa gyi nyamesɛ kamaasɛ nbɛlɛ. Ɔ laa
bun abono mɛŋ selɛ mɔ mɔ pɛwu gipuɛɛ.
Mɔmɔ-ilaa wɔrasɛ i kya lɛɛ nyiile yɛɛ
mɛŋ selɛ mɔ. Wurubuaarɛ ilaa iŋ fɛ gɛnen
ilaa nyɛnyɛn awɔrabo adɛ giso. Mɛ saalɛ
mɔ asebi loosɛ. Ɔ laa biidɛ mɔmɔ-giso kyu
lii imɔ idɛ pɛwu so."

16 Asa abono mɛ ŋara loo saarɛ fɛye dɔ
mɔ, owi kamaasɛ mɔ mɛ kya nyɛ ilaa iko
lɔgedɛ imɔ so, ne sɛi mɛŋ kya gyi mɔmɔ-
ginsi. Mɔmɔ-ɔbolɛ gɛlaarɛ ilaa ne n bo
mɔmɔ-ansi so. Mɛ kya nyiile mɔmɔ-nyoro
mɔmɔ-gɛtɔngɛ dɔ. Mɛ kya kyu gɛnɔ
ɔkon kyu tɔngɛ sa asa de mɛ' nyɛ ilaa lii
mɔmɔ asɛ.

*F*ɛ' Keda Yesu-Lɛɛ Ɔson Mɔ Dɔ

17 Me-nanboana laarɛsɛ, fɛ' nyingi ilaa
ibono aye-Wura Yesu Kirisito isɔɔ mɔ mɛ
wolaa wu tɔgɛ yela mɔ. 18 Mɛ tɔgɛ sa fɛye
yɛɛ, "Owi ɔbono gɛsɛ gɛrɛ i kya laarɛ i'
baa yela ɔkara mɔ, i laa nyɛ ako mɛ laa
kyu Wurubuaarɛ ilaa mɛ kya ŋmasɛ. Ilaa
kpɛi-kpɛi ibono Wurubuaarɛ kya kyo mɔ
giwɔra ne nan gyi mɔmɔ-amu." 19 Gɛnen
asa abono ne n kya yɛgɛ gɛsabaragɛ gɛ
kya ba fɛye dɔ. I lii fɛɛ anyamesɛ-lɛɛ
nwɔnsa ne n bo mɔmɔ-amu dɔ. Iŋ gyɛ
Wurubuaarɛ Oduduu ne n bo mɔmɔ dɔ.

20 Me-nanboana dɛnsɛ, fɛye berɛ, fɛ'
bela fɛye-nyoro kyu naa de Yesu ɔkalan
ɔbono Wurubuaarɛ gbaa-gbaa gi sa aye
yɛɛ a' sɔɔ gyi mɔ so. Fɛ kya dalaa mɔ,
fɛ' dalaa Wurubuaarɛ Oduduu mɔ ɔlon
dɔ. 21 Fɛ' yɛgɛ fɛye-nwɔnsa gi' gyan'
Wurubuaarɛ gɛlaarɛ' gɛbono ɔ bo sa fɛye
mɔ so. Aye-Wura Yesu Kirisito bo gitolon
sa fɛye. Imɔso fɛ' kyena gyoo gɛkaabono
ɔ laa sa fɛye Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena
gɛkpaa mɔ. 22 Asa abono mɔmɔ-nwɔnsa
dɔ i bo mɔmɔ tɛfɛɛ tɛfɛɛ kyu lii Yesu
ɔkalan mɔ so mɔ, fɛ' su mɔmɔ gitolon.
23 Asa ako mɛ kya wɔra ilaa ibono i laa yɛgɛ
mɛ' kpaa loo ɔgya dɔ mɔmɔ-lɛwu gɛmara;
fɛ' mɔlɛgɛ ɔmɔ! Ako, mɔ, ne fɛ laa su
mɔmɔ-gitolon mɔ, fɛ' kerɛ fɛye-nyoro so
dɔɔdan. Fɛ' kyo ilaa nyɛnyɛn ibono mɛ
kya wɔra ne i kya kyɔlesɛ mɔmɔ fɛɛ akuru
ne n wɔra ineesi mɔ de iŋ sa i' kyangɛ fɛye.

*F*ɛ' Yɛgɛ A' Yen Wurubuaarɛ

24 Fɛ' yɛgɛ a' yen Wurubuaarɛ. Mɔ ne
n gyɛ ɔbono ɔ laa taalɛ kpaa fɛye de fɛŋ
sa fɛ' loo ilaa nyɛnyɛn giwɔra dɔ. Mɔ ne
nan taalɛ yɛgɛ i maŋ nyɛ ilaa nyɛnyɛn iko
fɛye-nyoro so baa pii, de o' kyu fɛye kpe
mɔ asɛ mɔ-nyisigyi dɔ de ɔkon belɛ. 25 Fɛ'
yɛgɛ a' yen mɔ kyu naa de aye-Wura Yesu
Kirisito so. Mɔ-nkon ne i kaaborɛ nyamesɛ
ɔ' son. Mɔ ne n gyɛ aye-ɔmɔlɛgɛbo.
Nyisigyi, gɛwuragyi, ɔlon de gɛbelɛnsɛ i'
wɔra Wurubuaarɛ-lɛɛ aberɛ abono a ti
kyon mɔ, aberɛ adɛ dɔ, de aberɛ abono
a laa baa ba mɔ dɔ gɛkpaa-gɛkpaa. I' ba
gɛnen.

Gilɛɛnyiile
Ibono Yesu Gi Lɛɛ Nyiile Gyɔn Mɔ

1 Ilaa ibono i bo ɔwolɛ baarɛ dɔ faa,
Wurubuaarɛ ne n kyu imɔ wɔra Yesu
Kirisito abaa dɔ yɛɛ ɔ' lɛɛ imɔ nyiile mɔ-
asonbo de mɛ' nyɛ nu ilaa ibono i laa baa
ba mɔ. I maŋ kɛɛla ne ɔwolɛ baarɛ dɔ
ilaa i laa ba gɛsintin. Owi ɔbono Yesu laa
lɛɛ imɔ nyiile mɔ-asonbo gɛnen mɔ, o
sun mɔ-ɔsɔɔ lii Wurubuaarɛ dɔ ba Gyɔn
(me ɔbono n gyɛ mɔ-gɛsun ɔwɔrabo mɔ)
asɛ. 2 Yesu ɔsɔɔ mɔ gi yɛgɛ nɛ wu
Wurubuaarɛ ilaa idɛ fɛɛ oderi yɛgɛ n
kerɛ, ne nɛ ŋmarasɛ imɔ pɛwu yela fɛɛ
gɛnɔɔbono nɛ wu imɔ mɔ de asa mɛ' nyɛ
nu imɔ. Nɛ lɛɛ Wurubuaarɛ agyɛbi abono
nɛ nu de ilaa ibono Yesu Kirisito gi buu
sa me mɔ kee nyiile asa. 3 Ɔbono ɔ laa
kalɛ Wurubuaarɛ ɔkalan baarɛ agyɛbi sa
asa mɔ gyɛ omudɛnsɛbo Wurubuaarɛ asɛ.
Abono, mɔ, mɛ laa nu de mɛ' gyi amɔ so
mɔ, mɛ wɔra amudɛnsɛbo kee. I lii fɛɛ
owi ɔbono agyɛbi mɔ a laa ba gɛsintin mɔ
gɛnen owi mɔ gi fuude.

*Wurubuaar*ɛ de Yesu Kirisito

4 Me Gyɔn ne n kya ŋmarasɛ gɛnen
ɔwolɛ baarɛ n kya sa Yesu asonbo akpen
sono abono a bo Esiya gɛsinkpan so mɔ.
Wurubuaarɛ ne n gyɛ ɔbono ɔ bo no, ɔ
wolaa ɔ bo no, ne ɔ bo no gɛkpaa. Ɔ' sa fɛye
so gɛwɔnsa dɛnsɛ. Wurubuaarɛ mɔ-rɛ
mɔ-Oduduu ɔbono ɔ bo gikpadɔ sono ne
ɔ bo Wurubuaarɛ gɛgyapaa asɛ mɔ 5 de
Yesu Kirisito mɛ' sa fɛye so gɛwɔnsa dɛnsɛ
de mɛ' sa fɛye gisen yuuli.
Yesu Kirisito ne n gyɛ ɔbono ɔ kya gyi
gɛsintin
ne ɔ kya lɛɛ ilaa kamaasɛ nyiile
anyamesɛ imɔ-ɔkpa so mɔ.
Mɔ ne n gyɛ ɔbono o wu'
ne ɔ gyangbara nyamesɛ kamaasɛ
kyingi lii ibuni dɔ mɔ.
Mɔ kee ne n gyɛ gɛsinkpan so awura mɔ
mɔmɔ-wura.
Nyisigyi ɔ' wɔra Yesu Kirisito-lɛɛ!
Mɔ ne n kya laarɛ aye-ilaa,
ne o kyu mɔ-nkalan sɔgɛ aye abono a
kya ka gyan mɔ so mɔ
lii aye-ilaa nyɛnyɛn dɔ.
6 Mɔ ne n yɛgɛ ne a wɔra fɛɛ awuragyibo
de asunbi alɛɛbo sa mɔ-sɛ Wu-
rubuaarɛ.
I lii fɛɛ ɔ yɛgɛ a kya kpaa de i' lɔrɔ
anyamesɛ mɔmɔ-rɛ Wurubuaarɛ
nsana.
Nyisigyi de gɛwuragyi i' wɔra Yesu-lɛɛ
gɛkpaa-gɛkpaa.
I' ba gɛnen.
7 Fɛ' nu yɛɛ Yesu laa kii ba mɔ-rɛ Wu-
rubuaarɛ awolɛ!
Nyamesɛ kamaasɛ laa wu mɔ de mɔ-ansi
de asa abono mɛ yii mɔ-gɛkelɛbi
fondi mɔ pɛwu.
Gɛsinkpan so asa kpɛi-kpɛi pɛwu mɛ laa
saawo lii mɔ so.
I' ba gɛnen.
8 Wura Wurubuaarɛ yɛɛ,
"Me ne n gyɛ giyiigɛsɛ de laalaalogɛ.
Me ne n bo no,
me ne n wolaa n bo no,
ne me ne n bo no gɛkpaa.
Me ne n gyɛ Ɔlolonbo."

*G*ɛnɔɔbono I Ba Ne Nɛ Ŋmarasɛ Ɔwolɛ Baarɛ Mɔ

9 Me Gyɔn ne n kya buu gɛnen ilaa idɛ
n kya sa fɛye abono fɛ kya ka gyan Yesu so
mɔ. Kyu lii aye-rɛ Yesu ginyamesɛ kolon
mɔ so mɔ, n gyɛ fɛye-nanbo mɔ-ɔson dɔ.
Me-rɛ fɛye kpini ne n kya wu ɔlaa wusɛ, a
gyɛ Wurubuaarɛ awuragyibo ne a kya nyɛ
gisen Wurubuaarɛ gɛsun mɔ dɔ. Nkana n
kya wɔra Wurubuaarɛ agyɛbi mɔ so gɛsun
n kya tɔgɛ Yesu ilaa mi-i sa asa de mɛ' sɔɔ
mɔ gyi. Imɔso asa ako mɛ gya me kpaa
kyena apoo gikyaafiya belɛ giko so. Asa mɛ
tɛ nno. Mɛ kya terɛ nno yɛɛ Patimosɛ.
10 N bo nno gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ
ɔson gɛkɛ gɛko mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ gi baa kyena me so. Ɔ tɛ me so mɔ,
nɛ nu gɛnɔ gɛko me-gɛmara ken-ken fɛɛ
gɛgandan. 11 Gɛnɔ mɔ gɛ tɔgɛ sa me
yɛɛ, "Ŋmarasɛ ilaa ibono fo wu mɔ wɔra
ɔwolɛ dɔ de fo' kyu bunge Yesu asonbo
akpen abono a bo isowolɛ sono idɛ so
mɔ. Isowolɛ mɔ ne n gyɛ Efiso, Simɛɛna,
Pɛgamum, Tayatira, Saadisɛ, Filadɛɛfiya,
de Lawodisiya."

*N*ɛ Wu Yesu Yelɛ Ifatela Igyanten Sono Nsana

12 Nɛ nu gɛnen mɔ, nɛ kisee kerɛ de
n' wu ɔbono ɔ kya tɔngɛ de me mɔ, n'
baa kerɛ mɔ, ifatela igyanten sono iko

ne. Sika kɔkɔɔ ne mɛ kyu wɔra imɔ.
13 Ifatela igyanten mɔ nsana mɔ, nɛ wu
ɔko fɛɛ gɛsinkpan so nyamesɛ, o suu
gɛgbɛ bosorosɛ kpelegɛrɛ yii ne ilaa iko
fɛɛ liide i laran mɔ-gikan so. Imɔ-nkyu i
dɛ fɛɛ sika kɔkɔɔ. 14 Mɔ-gimu dɔ iman i
fuuli faa parɛ-parɛ fɛɛ okurufɛpuu. Mɔ-
ansi abi a dɛ fɛɛ ɔgya ɔbono ɔ kya dɛɛ
mɔ. 15 Mɔ-ayaa a dɛ fɛɛ gibeletɔ ne n
tɔ ɔgya dɔ kɛɛla ne mɛ lɛɛ tɔlɔsɛ. Mɔ-
gigyɛbi' mɔ gi kya gbere fɛɛ abii dɔ ibon
ne n bɔla gibɔla belɛ. 16 Ɔ dɛ agyɛkpebi
sono de mɔ-gibaa gyisɛ. Gɛki boyɛsɛ gɛko,
gɛmara ɔyɛ, ansi ɔyɛ, gɛbono gɛ yelɛ sa
gɛsintin agyɛbi mɔ gɛ bo mɔ-gɛnɔ dɔ, ne
mɔ-ansi dɔ i kya ŋɛlegi fɛɛ owi.
17 Nɛ wu mɔ gɛnen mɔ, nɛ tɔrɔ mɔ-
ayaa dɔ fɛɛ nɛ wu' daa. Mɔ mɔ gi kyu
mɔ-gibaa gyisɛ gyan me so, ne ɔ tɔgɛ sa
me yɛɛ, "Gɛŋ selɛ gifuu. Me Yesu ne. Me
ne n gyɛ giyiigɛsɛ de laalaalogɛ. 18 N kpɛ
n bo no. Nɛ naa kyena wu'. Ne idɛ kon,
n bo no gɛkpaa-gɛkpaa. Lɛwu de nkyan
isafuee i bo daa me-gibaa dɔ. 19 Ŋmarasɛ
ilaa ibono fo laa wu mɔ, ibono i bo no mɔ
de ibono i laa baa ba gɛkaako mɔ, pɛwu
yela. 20 Ilaa ibono agyɛkpebi sono abono fo
wu me-gibaa gyisɛ dɔ de ifatela igyanten
sono mɔ i yelɛ i sa mɔ ilaa ne nan baa
tɔgɛ faa. Agyɛkpebi sono mɔ a yelɛ a
sa Wurubuaarɛ isɔɔ sono iko. Mɔmɔ ne
n kya gyangbara sa Wurubuaarɛ asonbo
akpen sono mɔ. Ne ifatela igyanten sono
mɔ mɔ, i yelɛ sa Wurubuaarɛ asonbo
akpen sono mɔ."

2

Efiso

1 Ɔ lɛɛ imɔ gɛsɛ gɛnen mɔ, o kii tɔgɛ
sa me Gyɔn yɛɛ, "Ŋmarasɛ ilaa idɛ kpaa sa
Wurubuaarɛ ɔsɔɔ ɔbono ɔ gyangbara ɔ sa
me-asonbo gikpen gibono gi bo Efiso mɔ.

'Me Yesu, ɔbono n dɛ agyɛkpebi sono
me-gibaa gyisɛ dɔ ne n' naa ifatela igyan-
ten sono nsana mɔ ne n kya sa fɛye ɔkalan
baarɛ.
2 'N nyi fɛye-ilaa wɔrasɛ. N nyi gɛsun
gɛbono fɛ kya gyi ne n' nyi gisen gibono fɛ
kya nyɛ Wurubuaarɛ gɛsun mɔ dɔ mɔ. N
nyi yɛɛ nengyene fɛye-rɛ asa nyɛnyɛn fɛ
tɛ mɔ iŋ kya sa fɛye. Abono mɛ penɛ yɛɛ
mɛ gyɛ Yesu isɔɔ mɔ, fɛ daasɛ-daasɛ ɔmɔ
kerɛ ne fɛ wu yɛɛ mɛ kya kɛɛ daa abon.
3 N nyi ibono fɛ bo gisen fɛ dɛ me-gɛsun
mɔ dɔ, fɛ kya wu ɔlaa kyu lii me so, ne iŋ
kya yɔɔ fɛye-nyoro.
4 'Imɔ ibonoana dɔ berɛ mɔ, fɛ wɔra
ilaa. Ilaa kolon ibono fɛ kya wɔra ne i
kya loo me mɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛŋ baa
fɛ kya laarɛ me-ilaa fɛɛ gɛnɔɔbono fɛ
gyangbara laarɛ me-ilaa mɔ. 5 Fɛ' taa laa
ansi kerɛ nfono nkana fɛ ti fo ne fɛ kii tɔrɔ
mɔ. Fɛ' nu fɛye-nyoro gɛsɛ de fɛ' kii keda
ilaa dɛnsɛ ibono fɛ wolaa fɛ dɛ mɔ dɔ.
Nengyene fɛ mɛŋ nu fɛye-nyoro gɛsɛ de
fɛ' kyɛɛgɛ mɔ, nan ba fɛye asɛ de n' baa
lɛɛ fɛye-fatela ɔgyanten mɔ lii nfono ɔ bo
mɔ.
6 'Ilaa idɛ berɛ ne fɛ kya wɔra ne i kya
kyena me-gisen dɔ. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ
fɛ kya kyo Nikolatiya awura ilaa wɔrasɛ
ibono me kee n kya kyo mɔ.
7 'Ɔbono ɔ bo aso mɔ o' nu ilaa ibono
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi tɔgɛ sa Wu-
rubuaarɛ asonbo akpen mɔ. Isa ɔbono ɔ
laa kɔ lii mɔ, nan yɛgɛ kaasɛ o' gyi oyii
ɔbono mɔ-abi a kya sa Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena gɛkpaa mɔ. Gɛnen oyii ɔbono
yii daa Wurubuaarɛ gɛkyena dɛnsɛ mɔ
gɛten.' "

Simɛɛna

8 O kii tɔgɛ yɛɛ, "Ŋmarasɛ ilaa idɛ kpaa
sa Wurubuaarɛ ɔsɔɔ ɔbono ɔ gyangbara
sa me-asonbo gikpen gibono gi bo Simɛɛna
mɔ.

'Me, Yesu ɔbono n' gyɛ giyiigɛsɛ de
laalaalogɛ mɔ, me ɔbono nɛ wu' ne nɛ
kii kyingi n tɛ nkpa mɔ ne n kya sa fɛye
ɔkalan baarɛ.
9 'N nyi yɛɛ fɛ kya wu ɔlaa ne fɛ kya wu
ayen me so. Fɛye mɔ ne n gyɛ awuragyibo
gbaa-gbaa. N nyi yɛɛ Gyuda awura ako
mɛ kya ten fɛye-gɛnɔ. Mɔmɔ asɛ mɔ,
mɛ nyi yɛɛ mɛ kya son Wurubuaarɛ. Iŋ
gyɛ Wurubuaarɛ ne mɛ kya son. Satan,
ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ, gikyangbon
dɔ asa ne mɛ gyɛ. 10 Fɛ mɛŋ sa fɛ' selɛ
ɔlaawusɛ ɔbono fɛ laa baa wu mɔ mɔ
gifuu. Fɛ' nu! Me-ɔson mɔ so mɔ, ilaa
nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ laa yɛgɛ asa mɛ'
keda fɛye dɔ ako kpaa tii de obu de ɔ' soo
fɛye idoo kerɛ yɛɛ fɛ laa taa me-ɔson mɔ
yɛgɛ abɛɛ? Ɔ laa yɛgɛ fɛ laa wu ɔlaa
nkɛ gudu. I ba gɛnen mɔ, ba-a mɛ laa
mɔɔ fɛye mɔ, mɛ' mɔɔ fɛye, fɛ' kpɛ keda

gɛnɔɔbono fɛ dɛ mɔ dɔ kpaa lii. Fɛ wɔra gɛnen mɔ, afaala abono nan kyu faala fɛye mɔ, a gyɛ daa gɛkyena dɛnsɛ Wurubuaarɛ asɛ.
11 ‘Ɔbono ɔ bo aso mɔ, o' nu ilaa ibono Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi tɔgɛ sa Wurubuaarɛ asonbo akpen mɔ. Isa ɔbono ɔ laa kɔ lii mɔ, nan yɛgɛ lɛwu nyɔsɛ mɔ maŋ kpɛɛ de kaasɛ mɔ ba-a pii.’ ”

*P*ɛgamum

12 O kii tɔgɛ yɛɛ, “Ŋmarasɛ ilaa idɛ kpaa sa Wurubuaarɛ ɔsɔɔ ɔbono ɔ gyangbara sa me-asonbo gikpen gibono gi bo Pɛgamum mɔ.
‘Me Yesu, ɔbono n bo gɛki boyɛsɛ, gɛmara ɔyɛ, ansi ɔyɛ mɔ, ne n kya sa fɛye gɛnen ɔkalan baarɛ.
13 ‘N nyi nfono fɛ tɛ mɔ. Satan, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ, kya gyi gɛwura fɛye-ɔsowolɛ mɔ so. Fɛye abono fɛ kya son me mɔ berɛ, nɛ wu yɛɛ fɛ sii de me, fɛ mɛŋ kine me. Ba-a Antipasɛ gɛkyena dɔ mɔ, fɛ mɛŋ kine me. Nkana ɔ kya gyi gɛsintin sa me, ne ɔ kya lɛɛ me-ilaa nyiile asa imɔ-ɔkpa so. Gɛnen so mɔ, mɛ mɔɔ mɔ fɛye-ɔsowolɛ mɔ so nfono Satan tɛ mɔ.
14 ‘Imɔ ibonoana dɔ berɛ mɔ, fɛ wɔra ilaa. Ilaa kalɛsɛ iko ne fɛ kya wɔra ne i kya loo me. Imɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛye dɔ asa ako mɛ dɛ Baalam ilaa nyiilesɛ dɔ ne fɛŋ kya bii ka ɔmɔ. Baalam ɔbono ne n nyiile Balaka ilaa nyɛnyɛn ne Balaka mɔ gi san yɛgɛ Isirale awura abono mɛ kya son Wurubuaarɛ mɔ mɛ loo imɔ dɔ giwɔra, mɛ san mɛ kya gyi akyɔɔlɛtɔ, ne mɛ kya laarɛ agyibara. 15 Gɛnen kee ne fɛ bo asa ako fɛye dɔ abono mɛ dɛ daa Nikolatiya awura ilaa nyiilesɛ dɔ. 16 Imɔso fɛ' nu fɛye-nyoro gɛsɛ de fɛ' kyɛɛgɛ. Iŋ gyɛ gɛnen mɔ, i maŋ kɛɛla ne nan ba fɛye asɛ de n' kyu gɛki gɛbono gɛ bo me-gɛnɔ dɔ ne gɛ yelɛ sa gɛsintin mɔ kyu baa kɔ ikɔ de gɛnen ilaa nyɛnyɛn awɔrabo abono.
17 ‘Ɔbono ɔ bo aso mɔ, o' nu ilaa ibono Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi tɔgɛ sa Wurubuaarɛ asonbo akpen mɔ. Fo ɔbono fo laa kɔ lii mɔ, nan sa fo agyudɔ abono mɛ kya terɛ yɛɛ “mana” ne a ŋara Wurubuaarɛ asɛ mɔ. Nan sa fo gibui fufuli giko kee. Mɛ ŋmarasɛ me-ginyen pobɔrɔ gyan gimɔ so. Ɔko-rɛ ɔko mɛŋ nyi gɛnen ginyen mɔ, gɛnen mɔ, fo ɔbono fo laa nyɛ gibui gibono mɔ wolɛ ne nan bii ginyen mɔ.’ ”

Tayatira

18 O kii tɔgɛ yɛɛ, “Ŋmarasɛ ilaa idɛ kpaa sa Wurubuaarɛ ɔsɔɔ ɔbono ɔ gyangbara ɔ sa me-asonbo gikpen gibono gi bo Tayatira mɔ.
‘Me, Wurubuaarɛ mɔ-bi ɔbono me-ansibi a kya dɛɛ fɛɛ ɔgya ne me-ayaa a dɛ fɛɛ gibeletɔ ne n tɔ ɔgya dɔ kɛɛla ne mɛ lɛɛ tɔlɔsɛ mɔ, me ne n kya sa fɛye ɔkalan baarɛ.
19 ‘N nyi fɛye-ilaa wɔrasɛ pɛwu. Fɛye-gikagyan gibono fɛ kya ka gyan me so mɔ de fɛye-gɛlaarɛ' gɛbono fɛ bo sa me mɔ, n nyi. Gɛsun gɛbono fɛ kya wɔra sa me mɔ de gisen gibono fɛ kya nyɛ me-gɛsun mɔ dɔ mɔ pɛwu mɔ, n nyi. Nɛ wu kee yɛɛ ilaa dɛnsɛ ibono fɛ kya wɔra nperɛ faa mɔ, i kya don ibono fɛ daa gigyangbara wɔra mɔ.
20 ‘Imɔ ibonoana dɔ berɛ mɔ, fɛ wɔra ilaa. Ilaa kolon ibono fɛ kya wɔra ne i kya loo me mɔ ne n gyɛ yɛɛ fɛ yɛgɛ Gyɛsɛbɛlɛ, ɔkyii ɔbono ɔ kya kyu mɔ-nyoro yɛɛ ɔ gyɛ Wurubuaarɛ ikalan ɔtɔgɛbo mɔ, saarɛ fɛye dɔ. Ɔ kya nyiile me-asonbo ilaa nyɛnyɛn, ne ɔ kya penɛ ɔmɔ de mɛ' laarɛ agyibara de mɛ' gyi akyɔɔlɛtɔ. 21 Nɛ nyɛ gisen sa mɔ kɛɛla de ɔ' nyɛ nu mɔ-nyoro gɛsɛ de ɔ' kyɛɛgɛ. Ɔ kine yɛɛ ɔ maŋ taa mɔ-ilaayan mɔ yɛgɛ. 22 N' tɔgɛ sa fɛye yɛɛ nan dɛ mɔ too gifengen so de gilɔ. Mɔmɔ abono mɛ lii mɔmɔ-kaana nmara kpaa laarɛ mɔ mɔ kee, nengyene mɛ maŋ nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ yɛɛ ɔkyii mɔ kya yɛgɛ mɛ' wɔra ilaa nyɛnyɛn mɔ, nan too mɔmɔ wɔra ɔlaawusɛ belɛ dɔ. 23 Nan mɔɔ abono mɛ kya buu mɔ mɔ kee kpem. Nfono ne Wurubuaarɛ asonbo akpen mɔ pɛwu mɛ laa bii yɛɛ me ne n gyɛ ɔbono n kya kerɛ anyamesɛ nwɔnsa dɔ de mɔmɔ-asen dɔ. Gɛsun gɛbono fo ɔkamaasɛ fo kya wɔra mɔ, nan tɛɛla fo.
24 ‘Fɛye asɛnsɛ abono fɛ bo Tayatira ne fɛŋ dɛ gɛnen ilaa nyiilesɛ nyɛnyɛn idɛ mɔ, fɛye abono fɛ mɛŋ kasɛ ilaa ibono ako mɛ kya terɛ yɛɛ Satan ilaa boduduusɛ mɔ, fɛye berɛ, n kya tɔgɛ mi-i sa fɛye yɛɛ maŋ baa kyu gikpon giko baa bɔla fɛye. 25 Fɛ' kpɛ keda daa ibono fɛ ti fɛ dɛ mɔ dɔ kenken kpaa lii owi ɔbono nan kii ba mɔ.

26 ‘Isa ɔbono ɔ laa kɔ lii ne ɔ keda
me-ilaa nyiilesɛ mɔ dɔ kpaa lii mɔ, nan
sa gɛnen kaasɛ ɔbono ɔlon gɛsinkpan
asa kpɛi-kpɛi so, 27 fɛɛ gɛnɔɔbono me
kee nɛ nyɛ ɔlon lii me-sɛ Wurubuaarɛ
asɛ mɔ. Nan yɛgɛ mɔ o' kyu gibeletɔ-
lɛɛ ɔlon ɔnan kyu kerɛ anyamesɛ so fɛɛ
gɛnɔɔbono ɔpɔrɔbo kya taa nlɔbi boori
dogo-dogo mɔ. 28 Nan kyu Gibaadiikɛ
Gigyɛkpebi nyisigyi ɔbono gi bo mɔ ɔnan
kyu sa kaasɛ ɔbono kee. 29 Ɔbono ɔ bo aso
mɔ, o' nu ilaa ibono Wurubuaarɛ Oduduu
mɔ gi tɔgɛ sa Wurubuaarɛ asonbo akpen
mɔ.’ ”

3

*Saadis*ɛ

1 O kii tɔgɛ yɛɛ, “Ŋmarasɛ ilaa idɛ kpaa
sa Wurubuaarɛ ɔsɔɔ ɔbono ɔ gyangbara
sa me-asonbo gikpen gibono gi bo Saadisɛ
mɔ.

‘Me Yesu, ɔbono n bo Wurubuaarɛ
Oduduu ɔbono ɔ bo gikpadɔ sono ne n' bo
agyɛkpebi sono mɔ ne n kya sa fɛye ɔkalan
baarɛ. N nyi fɛye-ilaa wɔrasɛ. Ginyen gi
gyan fɛye so yɛɛ me-Oduduu bo fɛye dɔ,
yɛgɛ kuaa, me-Oduduu mɛŋ taa bo fɛye
dɔ. 2 Fɛ' kyingi. Fɛ' lɔrɔ fɛye-nyoro keda
me-Oduduu pii ɔbono ɔ san fɛye dɔ ne
ɔ kya laarɛ de ɔ' lii gɛkpaa mɔ. I kya
nyiile yɛɛ meŋ wu yɛɛ fɛye-ilaa wɔrasɛ i
boran me-sɛ Wurubuaarɛ ansi so. 3 Imɔso
fɛ' nyingi ilaa ibono mɛ nyiile fɛye de ilaa
ibono fɛ nu mɔ. Fɛ' gyi gɛnen ilaa ibono
so de fɛ' nu fɛye-nyoro gɛsɛ de fɛ' kyɛɛgɛ.
Nengyene fɛ maŋ kyingi mɔ, nan baa tuule
fɛye fɛɛ oyu. Fɛ maŋ bii owi ɔbono nan ba
fɛye asɛ mɔ.

4 ‘I san asa kalɛsɛ fɛye Saadisɛ ɔsowolɛ
so abono mɔmɔ berɛ, mɛ mɛŋ yɛgɛ de
ineesi i' yii mɔmɔ-ngbɛ. Mɔmɔ ne nan
nyɛ suu ilaa fufuli de me-rɛ ɔmɔ a' naa
dabɔlɛ. I kya nyiile yɛɛ ɔmɔ ne i kaaborɛ
me-rɛ mɔmɔ a' naa.

5 ‘Isa ɔbono ɔ laa kɔ lii mɔ ne nan
nyɛ suu gɛnen ngbɛ fufuli nbono. Maŋ
kpaarɛ mɔ-ginyen lii Wurubuaarɛ ɔwolɛ
dɔ. Gɛnen ɔwolɛ ɔbono dɔ ne Wu-
rubuaarɛ gi ŋmarasɛ abono mɛ laa nyɛ
ɔkyenaten mɔ asɛ mɔ anyen wɔra. Nan
lɛɛ tɔgɛ me-sɛ Wurubuaarɛ, mɔ-rɛ mɔ-
isɔɔ mɔ ansi dɔ yɛɛ gɛnen isa ɔbono gyɛ
me-lɛɛ. 6 Ɔbono ɔ bo aso mɔ, o' nu ilaa
ibono Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi tɔgɛ sa
Wurubuaarɛ asonbo akpen mɔ.’ ”

*Filad*ɛɛfiya

7 O kii tɔgɛ yɛɛ, “Ŋmarasɛ ilaa idɛ
kpaa sa Wurubuaarɛ ɔsɔɔ ɔbono ɔ gyang-
bara sa me-asonbo gikpen gibono gi bo
Filadɛɛfiya mɔ.

‘Me Yesu, Gɛsintin wura ɔbono me-nkon
ne n lii Wurubuaarɛ asɛ mɔ, me ɔbono
n dɛ Oloobu Deefidi safuee ɔbono ɔ kya
yɛgɛ asa mɛ' nyɛ loo Wurubuaarɛ gɛten'
dɔ mɔ, me ne n kya tigi ne ɔko maŋ taalɛ
tii, ne me kee ne n kya tii ne ɔko maŋ taalɛ
tigi. Me ne n kya sa fɛye ɔkalan baarɛ.

8 ‘N nyi fɛye-ilaa wɔrasɛ. Fɛ' nu yɛɛ
nɛ tigi gɛbunono gɛbono ɔko maŋ taalɛ
tii mɔ yela sa fɛye. N nyi ibono fɛye-ɔlon
mɛŋ kyɔ. Imɔ gɛnen gbaa mɔ, fɛ kya nu
me-gɛdɛ ne fɛ mɛŋ kine me. 9 Imɔso fɛ' nu
ilaa ibono nan kyu wɔra Satan gikyangbon
dɔ asa mɔ. Mɛ kya kyu mɔmɔ-nyoro yɛɛ
mɛ kya son Wurubuaarɛ. Yɛgɛ i gyɛ daa
abon. Iŋ gyɛ Wurubuaarɛ ne mɛ kya son.
N' tɔgɛ sa fɛye yɛɛ nan yɛgɛ gɛnen asa
abono mɛ' baa ŋmii fɛye-ayaa dɔ de mɛ'
bii yɛɛ n kya laarɛ fɛye-ilaa.

10 ‘Gɛyiyɛɛ owi kya ba gɛsinkpan pɛwu
so. Ibono fɛ nu me-gɛdɛ ne fɛ nyɛ gisen
keda me-gɛsun mɔ dɔ so mɔ, gɛyiyɛɛ owi
gi fo mɔ, me kee, nan kerɛ fɛye so. Gɛnen
owi ɔbono mɔ, Wurubuaarɛ laa kerɛ yɛɛ
abono mɛ tɛ gɛsinkpan so mɔ mɛ laa taalɛ
yelɛ mɔmɔ-ayaa so? 11 Nan ba belen. Fɛŋ
sa fɛ' yɛgɛ ɔko ɔ' sɔgɛ fɛye-afaala abono
nan kyu faala fɛye mɔ lii fɛye-abaa dɔ. Fɛ'
keda ibono fɛ dɛ mɔ dɔ ken-ken.

12 ‘Ɔbono ɔ laa kɔ lii mɔ, nan yɛgɛ
ɔ' wɔra fɛɛ gɛkpara me-sɛ Wurubuaarɛ
ɔson obu mɔ dɔ. Ɔ maŋ baa lii mɔ
dɔ gɛkaako. Nan ŋmarasɛ me-sɛ Wu-
rubuaarɛ ginyen de me-sɛ Wurubuaarɛ
ɔsowolɛ mɔ ginyen gyan kaasɛ mɔ so.
Wurubuaarɛ ɔsowolɛ ɔbono ne n gyɛ
Gyɛrusalem pobɔrɔ ɔbono ɔ laa lii soso
me-sɛ Wurubuaarɛ asɛ ba gɛsinkpan so
mɔ. Nan ŋmarasɛ me gbaa-gbaa lɛɛ
ginyen pobɔrɔ kee gyan kaasɛ mɔ so.
13 Ɔbono ɔ bo aso mɔ o' nu ilaa ibono
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi tɔgɛ sa Wu-
rubuaarɛ asonbo akpen mɔ.’ ”

Lawodisiya

14 O kii tɔgɛ yɛɛ, “Ŋmarasɛ ilaa idɛ kpaa
sa Wurubuaarɛ ɔsɔɔ ɔbono ɔ gyangbara
sa me-asonbo gikpen gibono gi bo Lawo-
disiya mɔ.
‘Me Yesu ɔbono n kya tɔgɛ ne i kya ba
gɛnen mɔ, me ɔbono n kya gyi gɛsintin lɛɛ
ilaa kamaasɛ nyiile anyamesɛ imɔ-ɔkpa so
ne i kya kyena mɔ, Wurubuaarɛ laa lɛɛ ilaa
kamaasɛ mɔ, me ne n gyangbara imɔ dɔ.
Me ne n kya sa fɛye ɔkalan baarɛ.
15 ‘N nyi fɛye-ilaa wɔrasɛ. Fɛŋ bo gya,
ne fɛŋ kii fɛ bo yuuli. Fɛɛ fɛ bo imɔ
iko dɔ mɔ, nkana n kya laarɛ. 16 Ibono
fɛ kyɔlɛ nsana faa so mɔ, nan fure fɛye
lii me-gɛnɔ dɔ fuɛ. 17 Fɛ wu ibono fɛ
bo aterenbi, fɛye-ilaa i kya wɔra ɔdan sa
fɛye, ne sɛi mɛŋ tiri fɛye, ne sɛi maŋ taalɛ
fɛye. Yɛgɛ fɛye mɔ ne maŋ taa da aban.
Fɛye-ilaa i bo ayen. Fɛ dɛ fɛɛ abono mɛ
gyɛ ayenbo, agyaatanbo de abono mɛ naa
gibolonbukpan mɔ. 18 Imɔso n kya ka fɛye
yɛɛ fɛ' ba me asɛ de n' sa fɛye sika kɔkɔɔ
ɔbono nɛ kyu ɔgya lɔrɔ mɔ mɔ. Imɔ ne
n gyɛ oduduu dɔ-lɛɛ awuratɔ abono a laa
kerɛ fɛye so gɛsintin gikerɛ mɔ. Fɛ' ba de
n' sa fɛye ngbɛ fufuli de fɛ' suu de i' lɛɛ
fɛye lii fɛye-gibolonbukpan ipeeli mɔ dɔ.
Fɛ' ba de n' sa fɛye gɛlin fɛ' wɔra fɛye-ansi
de a' bugi de fɛ' wu Wurubuaarɛ ɔkpa.
19 ‘Ɔbono n kya laarɛ mɔ-ilaa mɔ, mɔ ne
n' kya ka ne mɔ kee ne n' kya biidɛ giso.
Imɔso fɛ' pɛɛrɛ ansi me-ilaa so de fɛ' nu
fɛye-nyoro gɛsɛ de fɛ' kyɛɛgɛ. 20 Fɛ' nu!
N yelɛ gɛbunono n kya ŋmɛɛ. Ɔkamaasɛ
ɔbono o nu me-gɛnɔ ne o tigi me mɔ, nan
loo mɔ asɛ de me-rɛ mɔ a' wɔra abaa gyi
dabɔlɛ.
21 ‘Isa ɔbono ɔ laa kɔ lii mɔ, nan
sa mɔ ɔkpa de ɔ' kyena me asɛ me-
gɛwuragyapaa so, fɛɛ gɛnɔɔbono me kee
nɛ kɔ lii ne nɛ kpelegɛ n tɛ me-sɛ Wu-
rubuaarɛ asɛ mɔ-gɛwuragyapaa so mɔ.
22 Ɔbono ɔ bo aso mɔ, o' nu ilaa ibono
Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi tɔgɛ sa Wu-
rubuaarɛ asonbo akpen mɔ.’ ”

4

*Gy*ɔn Gi Wu Wurubuaarɛ Gɛgyapaa

1 Gɛnen ilaa idɛ gɛmara mɔ, n baa
kerɛ mɔ, nɛ wu gɛbunono gɛko gɛ yaa
Wurubuaarɛ dɔ! Nfono mɔ, nɛ kii nu gɛnɔ
gɛbono nɛ daa ginu gɛ kya tɔngɛ de me
ken-ken fɛɛ gɛgandan mɔ. Gɛnɔ mɔ gɛ
tɔgɛ sa me yɛɛ, “Dii ba soso gɛrɛ de n'
nyiile fo ilaa ibono i laa ba imɔ idɛ gɛmara
mɔ.” 2 Ayaa abono so mɔ Wurubuaarɛ
Oduduu mɔ gi puru me. N' baa kerɛ mɔ,
Wurubuaarɛ gɛgyapaa gɛ yii Wurubuaarɛ
dɔ ne Wura Wurubuaarɛ tɛ gɛmɔ so. 3 Ɔ
tɛ gɛmɔ so mɔ, ɔ kya ŋɛlegi faa pila-pila
fɛɛ abui ŋɛlegisɛ ako, afufuli de apebara. I
kya ŋɛlegi kyaabɔɔ Wurubuaarɛ gɛgyapaa
mɔ fɛɛ gibui ŋɛlegisɛ gibono gimɔ-nkyu
gi gyɛ gifɛdaa bonboli. 4 Awura ngya-
paa oko nnan gi yii kyaabɔɔ Wurubuaarɛ
gɛgyapaa mɔ, ne abelɛnsɛ oko anan mɛ
tɛ ngyapaa mɔ so. Mɛ bun akuru fufuli,
ne mɛ bun awura npɛ. Npɛ mɔ gi gyɛ
sika kɔkɔɔ npɛ. 5 Nyangbon kya wiisɛɛ
lii Wurubuaarɛ asɛ ɔ kya gbere ne ɔ kya
faa. Wurubuaarɛ gɛgyapaa mɔ ansi dɔ
mɔ, ifatela sono i yii i kya dɛɛ wule-wule.
Ifatela mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ Oduduu
ɔbono ɔ gyɛ gikpadɔ sono mɔ. 6 Ilaa iko i
dɛ Wurubuaarɛ gɛgyapaa mɔ ansi dɔ fɛɛ
nkyu belɛ ne n ken. I kya wu sɔnlii fɛɛ
puruntuwa.

*Wurubuaar*ɛ Dɔ Asa Mɛ Kya Yen Mɔ

Ilaa inan iko i mada Wurubuaarɛ
gɛgyapaa mɔ nkan-nkan. I bo nkpa ne i bo
ginyamesɛ nwɔnsa. Iŋ kii i gyɛ anyamesɛ.
I bo ansibi faa birim, gɛmara de ansi pɛwu.
7 Gɛnen ilaa inan ibono, ɔgyangbarasɛ mɔ
dɛ fɛɛ guuni. Ɔnyɔsɛ mɔ, dɛ fɛɛ nten
dɔ naadɛ. Ɔsasɛ mɔ ansi dɔ a dɛ fɛɛ
nyamesɛ, ne ɔnansɛ mɔ mɔ, dɛ fɛɛ lun
ne n kya maalɛ. 8 Gɛnen ilaa inan idɛ
ikamaasɛ i bo aban asee ne i bo ansibi faa
birim imɔ-nyoro so de imɔ tudɔ. Gɛnyɛ
de gɛpɛ mɔ, i mɛŋ kya kyoola, i kya bii
ɔlon yen Wurubuaarɛ yɛɛ,
“Mɔ-nkon, mɔ-nkon guan
ne n gyɛ Wura Wurubuaarɛ Ɔlolonbo!
Mɔ ne n gyɛ ɔbono ɔ bo no,
ɔ wolaa ɔ bo no, ne ɔ bo no gɛkpaa.”
9 Gɛnen ilaa inan mɔ i kya kyu nyisigyi
de buubuu de afaala sa Wurubuaarɛ ɔbono
ɔ tɛ gɛgyapaa mɔ so ne ɔ bo no gɛkpaa-
gɛkpaa mɔ. Owi kamaasɛ ɔbono mɛ yen
Wurubuaarɛ gɛnen mɔ, 10 abelɛnsɛ oko
anan mɔ kee mɛ kya kyu ɔbono ɔ tɛ
gɛgyapaa mɔ so ne ɔ bo no gɛkpaa-gɛkpaa
mɔ buubuu ɔbono ɔ kaaborɛ mɔ mɔ sa
mɔ. Mɛ kya kpelegɛ dɛ mɔ-ayaa dɔ,

mɛ kya bugi mɔmɔ-awura npɛ ma-a too
Wurubuaarɛ ansi dɔ yɛɛ mɔ-wolɛ ne
gɛwura gɛ kaaborɛ. I san mɔ mɛ kya bii
ɔlon yɛɛ,
11 "Aye-Wura de Aye-Wurubuaarɛ,
nyisigyi de buubuu de ɔlon ne n kaa-
borɛ fo.
Fo ne n lɛɛ ilaa kamaasɛ.
Fo-gɛlaarɛ dɔ ne fo lɛɛ imɔ ne i nyɛ i bo
no faa."

5

*Ilaa Ibono I Laa Baa Ba M*ɔ Ɔwolɛ

1 Nɛ wu Wurubuaarɛ tɛ mɔ-gɛgyapaa
so ɔ dɛ ɔwolɛ ɔko de mɔ-gibaa gyisɛ.
Gɛnen ɔwolɛ mɔ, mɛ ŋmarasɛ ilaa ibono
i laa baa ba mɔ bɔla mɔ-ansi de gɛmara
ne mɛ bɔɔ mɔ fɛɛ gifengen, ne mɛ kyu
gimara kyu daasɛ mɔ nten sono de ɔko
kpɛi ɔ mɛŋ sa ɔ' nyɛ sangɛ mɔ. 2 Nɛ wu
Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔlolonbo ɔko yelɛ ɔ
kya taasɛ ken-ken de ɔkamaasɛ ɔ' nyɛ nu
yɛɛ, "Anɛ ne n kaaborɛ ibono ɔ laa nyɛ
fɔlɔgɛ idaasɛ mɔ de ɔ' sangɛ Ilaa Ibono
I Laa Baa Ba Mɔ ɔwolɛ mɔ?" 3 Ɔ taasɛ
gɛnen mɔ, mɛ kerɛ Wurubuaarɛ dɔ de
gɛsinkpan so de gɛsinkpan ɔbɔ dɔ pɛwu,
mɛŋ nyɛ isa ɔbono ɔ bo ɔkpa de ɔ' taalɛ
sangɛ ɔwolɛ mɔ de ɔ' kerɛ mɔ dɔ mɔ.
4 Nɛ nu yɛɛ iŋ nyɛ isa ɔbono ɔ kaaborɛ ɔ'
sangɛ ɔwolɛ mɔ de ɔ' kerɛ mɔ dɔ gɛnen
mɔ, nɛ su gikyɔ-gikyɔ. 5 N kya su mɔ,
abelɛnsɛ mɔ dɔ ɔko gi tɔgɛ sa me yɛɛ,
"Gɛŋ baa su. Kerɛ, Gyuda gɛsu dɔ guuni
mɔ, Yesu ɔbono ɔ gyɛ Oloobu Deefidi ɔpaa
dɔ mɔ, gi ti wolaa kɔ lii. Mɔ ne n bo ɔkpa
de ɔ' fɔlɔgɛ idaasɛ sono mɔ de ɔ' sangɛ
Ilaa Ibono I Laa Baa Ba Mɔ ɔwolɛ mɔ".
6 Nɛ kerɛ Wurubuaarɛ gɛgyapaa de ilaa
inan mɔ nsana de abelɛnsɛ mɔ nsana
mɔ, nɛ wu Yesu yelɛ fɛɛ sandɛ, fo laa
tɔgɛ yɛɛ mɛ kyu mɔ kyɔɔlɛ daa. Ɔ
bo ase sono abono a kya lɛɛ mɔ-ɔlon
nyiile, ne ɔ bo ansibi sono. Ansibi adɛ
ne n gyɛ Wurubuaarɛ Oduduu ɔbono ɔ
bo gikpadɔ sono mɔ. Wurubuaarɛ gi sun
mɔ-Oduduu baarɛ ba gɛsinkpan so gɛten
kamaasɛ gyan. 7 Wurubuaarɛ sandɛ mɔ
gi kpaa sɔɔ ɔwolɛ mɔ lii Wurubuaarɛ
gibaa gyisɛ dɔ. 8 Ɔ nyɛ ɔkpa sɔɔ ɔwolɛ
mɔ gɛnen mɔ, nfono mɔ, ilaa inan ibono
i bo nkpa mɔ de abelɛnsɛ oko anan mɔ
mɛ kpelegɛ dɛ mɔ-ayaa dɔ mɛ kya yen
mɔ. Abelɛnsɛ mɔ ɔkamaasɛ dɛ ilaa iko
fɛɛ aduule de sika kɔkɔɔ gɛlɛpɛbii, ne
anuwanterɛ a bo gɛmɔ dɔ. Anuwanterɛ
mɔ a yelɛ sa Yesu asonbo ndalaa.
9 Abelɛnsɛ oko anan mɔ mɛ bii ɔlon
pobɔrɔ yɛɛ,
"Fo Yesu wolɛ ne n kaaborɛ ibono fo' nyɛ
ɔkpa
sɔɔ Ilaa Ibono I Laa Baa Ba Mɔ ɔwolɛ
mɔ,
fɔlɔgɛ mɔ-idaasɛ mɔ.
I kya nyiile yɛɛ fo ne mɛ kyɔɔlɛ,
ne fo-nkalan gi sɔɔ anyamesɛ kiiri sa
Wurubuaarɛ
mɛ san mɛ tɛ mɛ sa mɔ.
Fo ne n sɔɔ anyamesɛ lii ɔpaa kamaasɛ dɔ,
gɛdɛ kamaasɛ dɔ, asa oyuduu ka-
maasɛ dɔ,
de gɛsinkpan kamaasɛ so.
10 Fo ne n yɛgɛ ne gɛnen asa mɔ
mɛ wɔra awuragyibo de asunbi
alɛɛbo sa aye-sɛ Wurubuaarɛ.
I lii fɛɛ fo yɛgɛ mɛ kya kpaa
de i' lɔrɔ anyamesɛ mɔmɔ-rɛ Wu-
rubuaarɛ nsana.
Abono fo sɔɔ gɛnen mɔ
mɛ laa baa gyi gɛwura gɛsinkpan asa
pɛwu so."

*Soso De G*ɛsɛ Awura Pɛwu Mɛ Kya Yen Wurubuaarɛ Mɔ-rɛ Yesu

11 Nfono mɔ, nɛ kerɛ mɔ, Wurubuaarɛ
dɔ isɔɔ sakpii belɛ abono nyamesɛ maŋ
taalɛ bii mɔmɔ-gɛgyɔnɔ mɔ mɛ kyaabɔɔ
Wurubuaarɛ gɛgyapaa mɔ de ilaa inan
ibono i bo nkpa mɔ de abelɛnsɛ mɔ. Nɛ
nu sakpii mɔ pɛwu 12 kya kpen yɛɛ,
"Gɛbelɛnsɛ, awuratɔ, ɔlaako ginyi, ɔlon,
buubuu,
nyisigyi, de ayenbi i kaaborɛ Yesu.
Mɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ sandɛ
ɔbono mɛ kyu mɔ kyɔɔlɛ sa
anyamesɛ mɔ."
13 Nfono mɔ, nɛ nu ilaa kamaasɛ ibono
Wurubuaarɛ gi lɛɛ Wurubuaarɛ dɔ, de
gɛsinkpan so, gɛsinkpan dɔ, de nkyu dɔ,
ilaa kamaasɛ ibono i bo imɔ pɛwu dɔ mɔ
i kya tɔgɛ yɛɛ,
"Ayenbi, buubuu, nyisigyi, de ɔlon
i' wɔra mɔ ɔbono ɔ tɛ gɛgyapaa mɔ
so mɔ-lɛɛ
de Wurubuaarɛ sandɛ mɔ-lɛɛ
gɛkpaa-gɛkpaa!"
14 Mɛ kpen gɛnen mɔ, ilaa inan ibono i
bo nkpa mɔ i kyule yɛɛ, "I' ba gɛnen!" Ne

abelɛnsɛ mɔ mɛ kpelegɛ dɛ Wurubuaarɛ mɔ-rɛ mɔ-sandɛ mɔ ayaa dɔ mɛ kya yen ɔmɔ.

6

*Idaas*ɛ Gyangbarasɛ Mɔ: Abee Anan

1 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ, nɛ wu Yesu, Wurubuaarɛ sandɛ mɔ gi fɔlɔgɛ ɔwolɛ mɔ idaasɛ sono mɔ dɔ ɔko. Nfono mɔ, ilaa inan ibono i bo nkpa mɔ dɔ ɔko gi lɛɛ gɛnɔ terɛ fɛɛ nyangbon ne n gbere yɛɛ, "Ba!" 2 N baa kerɛ mɔ, bee fufuli ne. Isa gyan mɔ so, ɔ dɛ gita. Mɛ kyu ɔkɔliibo gɛpɛ kyu bun mɔ-gimu so. Bee mɔ mɔ-rɛ isa baarɛ mɛ yelɛ sa ilaa ibono i laa baa ba gɛsinkpan so gɛkaako mɔ. Isa mɔ laa kpe gɛsinkpan so fɛɛ ɔkɔliibo de ɔ' kpaa kɔ ikɔ lii.

3 Yesu, Wurubuaarɛ sandɛ mɔ, gi fɔlɔgɛ daasɛ nyɔsɛ mɔ mɔ, nɛ nu ilaa inan ibono i bo nkpa mɔ dɔ ɔnyɔsɛ mɔ gi lɛɛ gɛnɔ terɛ yɛɛ, "Ba!" 4 Ɔ lɛɛ gɛnɔ gɛnen mɔ, bee pebara ɔko ne. Bee baarɛ mɔ-rɛ isa ɔbono ɔ gyan mɔ mɔ mɛ yelɛ sa ikɔ ibono i laa baa ba gɛsinkpan so gɛkaako mɔ. Mɛ kyu ikɔ gɛki belɛ kyu sa isa mɔ. Wurubuaarɛ gi sa mɔ ɔkpa de ɔ' lɛɛ gisin yuuli lii gɛsinkpan so de ɔ' yɛgɛ ikɔ i' ba de asa mɛ' mɔɔ abara.

5 Yesu, Wurubuaarɛ sandɛ mɔ, gi fɔlɔgɛ ɔwolɛ mɔ daasɛ sasɛ mɔ mɔ, nɛ nu ilaa inan mɔ dɔ ɔsasɛ mɔ i lɛɛ gɛnɔ terɛ yɛɛ, "Ba!" N baa kerɛ mɔ, bee bibiri ne. Ɔbono ɔ tɛ bee mɔ so mɔ dɛ ilaa ibono mɛ kya kyu kɛri ilaa mɔ. Bee baarɛ mɔ-rɛ isa ɔbono ɔ gyan mɔ mɔ mɛ yelɛ sa akon belɛ abono a laa baa ba gɛsinkpan so gɛkaako mɔ. 6 Nɛ wu gɛnen mɔ, nɛ nu gigyɛbi' giko gi kya tɔngɛ lii ilaa inan ibono i bo nkpa mɔ nsana. Gi tɔgɛ yɛɛ, "Ayu mudu laa wɔra ɔgyalon fɛɛ aterenbi abono gɛsun ɔwɔrabo laa nyɛ gɛkɛ mumuli dɔ mɔ. Ne awayu, mɔ, imudu isa' i laa wɔra gɛkɛ kolon-lɛɛ aterenbi kee. (Nfɔ de nta berɛ gigya gi laa kpɛ gi dɛ gɛnen.)"

7 Yesu, Wurubuaarɛ sandɛ mɔ gi fɔlɔgɛ daasɛ nansɛ mɔ, nɛ nu ilaa inan ibono i bo nkpa mɔ dɔ ɔnansɛ mɔ gi lɛɛ gɛnɔ terɛ yɛɛ, "Ba!" 8 N baa kerɛ mɔ, bee tɔnsɔ ɔko ne. Mɛ kya terɛ ɔbono ɔ tɛ bee ɔbono so mɔ yɛɛ Lɛwu, ne Nkyan gi buu mɔ. Gɛnen ilaa idɛ i yelɛ i sa lɛwu ɔbono ɔnan ɔ laa baa ba gɛsinkpan so gɛkaako mɔ. Wurubuaarɛ laa yɛ gɛsinkpan so anyamesɛ mɔ dɔ gikpadɔ ginan de o' kyu gikolon kyu wɔra lɛwu mɔ-rɛ nkyan mɔ abaa dɔ yɛɛ ikɔ, akon, alɔtɔ, de ndonbuɛ i' mɔɔ ɔmɔ.

*Daas*ɛ Nunsɛ: Gɛsintin Awura Mɛ Taasɛ Ilaa Lii Ɔson Gibui Mɔ Gɛsɛ

9 Owi ɔbono ɔ fɔlɔgɛ ɔwolɛ mɔ daasɛ nunsɛ mɔ, nɛ wu asa ako Wurubuaarɛ dɔ. Mɛ bo Wurubuaarɛ ɔson gibui mɔ gɛsɛ. Owi ɔbono mɛ tɛ de ansi mɔ, mɛ tɔgɛ Wurubuaarɛ agyɛbi sa asa gɛsinkpan so ne mɛ lɛɛ Wurubuaarɛ ilaa ibono mɛ wu mɔ nyiile anyamesɛ. Gɛnen so mɔ, asa ako mɛ mɔɔ mɔmɔ. 10 Abono nɛ wu nno gɛnen mɔ, mɛ lɛɛ gɛnɔ kpen taasɛ yɛɛ, "E Wurubuaarɛ, soso de gɛsɛ Wura, gisen fufuli de gɛsintin wura ne fo gyɛ. Aberɛ amɔ dɔ ne fo laa gyi gɛsinkpan so asa nbɛlɛ de fo' biidɛ abono mɛ mɔɔ aye mɔ giso daa?" 11 Nfono mɔ, Wurubuaarɛ gi sa mɔmɔ ɔkamaasɛ gɛgbɛ fufuli, ne ɔ tɔgɛ ɔmɔ yɛɛ mɛ' kii kyena kyoola gyoo ŋmaraa pii too. Asa mɛ laa kii mɔɔ mɔmɔ-nanboana abono mɛ kya son Wurubuaarɛ mɔ bɔla. Imɔso mɛ' kyena kpaa lii aberɛ abono mɔmɔ-gɛgyɔnɔ gɛ laa fo ɔkara ɔbono ɔ yela mɔ.

*Daas*ɛ Seesɛ: Soso I Laa Ŋaa, Ne Gifuu Gi Laa Tɔrɔ Asa Dɔ Gɛsɛ Gɛrɛ

12 Yesu ɔbono ɔ wɔra fɛɛ sandɛ mɔ gi fɔlɔgɛ daasɛ seesɛ mɔ lii Ilaa Ibono I Laa Baa Ba Mɔ ɔwolɛ mɔ so mɔ, nɛ wu gɛnɔɔbono gɛsinkpan gɛ laa gyigisi mɔ, i laa wɔra nyɛnyɛn, owi laa biiri fɛɛ gikuru bibiri ne bosɛ mɔ gɛten kamaasɛ i laa pɛɛrɛ fɛɛ nkalan. 13 Agyɛkpebi a laa kyigi lii soso tɔrɔ gɛsinkpan so fɛɛ kyangbelele afuu belɛ ne n kpiisi oyii abii too. 14 Soso i laa ŋaa gikolon fɛɛ gifengen ne mɛ sangɛ ne gi kya kii bɔɔ gimɔ-atɔ. Abii de apoo akyaafiya belɛ-belɛ a laa koso lii nfono nkana a wolaa a dɛ mɔ.

15 Nfono mɔ, awura abono mɛ kya kerɛ nsinkpan so mɔ, asa gbaa'gbaa, asogya abelɛnsɛ, aterenbi awura, alolonbo, de asa abono mɛ tɛ awura asɛ de abono mɛ tɛ mɔmɔ-gibaa so mɔ pɛwu mɛ laa selɛ kpaa ŋara abii so, ifolɛbɔ dɔ de afolɛ dɔ. 16 Mɛ laa san tɔgɛ sa abii mɔ de afolɛ mɔ yɛɛ, "Fɛ' tɔrɔ bun aye so de a' ŋara Wurubuaarɛ ɔbono ɔ tɛ gɛwuragyapa mɔ so mɔ de a' ŋara de aŋ sa a' loo Wurubuaarɛ

sandɛ mɔ ginyadon gibono ɔ dɛ mɔ dɔ.
17 I lii fɛɛ mɔ-rɛ Wurubuaarɛ ginyadon
gɛkɛ belɛ mɔ gɛ fo. Anɛ ne nan taalɛ
yelɛ?”

7

*Wurubuaar*ɛ Laa Kun Mɔ-Asonbo

1 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, nɛ wu Wu-
rubuaarɛ dɔ isɔɔ inan mɛ yelɛ gɛsinkpan
so afuu iliiten inan mɔ so. Mɔmɔ-gɛsun ne
n gyɛ yɛɛ mɛ kya tii afuu nyɛnyɛn ɔkpa de
a mɛŋ sa a' nyɛ da gɛsinkpan abɛɛ apoo so
abɛɛ oyii ne n gyɛ oyii. 2 Gɛnen isɔɔ inan
idɛ kee ne Wurubuaarɛ laa sa ɔkpa de mɛ'
yɛgɛ afuu nyɛnyɛn a' baa da gɛsinkpan de
apoo so.

Nfono mɔ, nɛ wu Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ
banban ɔko mɔ kya dii ɔ lii owi ɔbaaliiten
so ɔ dɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo no
adaa-adaa mɔ daasɛ. Ɔsɔɔ mɔ gi bugi
gɛnɔ kpen ken-ken tɔgɛ sa Wurubuaarɛ
dɔ isɔɔ inan mɔ yɛɛ, 3 “Fɛ' yɛgɛ a' kyu
Wurubuaarɛ daasɛ kyu gyan'gyan mɔmɔ
abono mɛ kya son Wurubuaarɛ mɔ aseg-
belɛ so pɛi de fɛ' lɔɔ yɛgɛ afuu a' nyida
gɛsinkpan mɔ, apoo mɔ, de iyii mɔ.”

4 Nɛ nu asa abono ɔkara mɛ laa daasɛ
gɛnen mɔ gɛgyɔnɔ. Mɛ laa wɔra asa nwɛ
gudu-gudu gɛnen gikpadɔ gudu ginyɔ,
gɛnen gikpadɔ gudu ginyɔ. Mɛ laa lii Isir-
ale awura abono mɛ kya son Wurubuaarɛ
wolɛ mɔ adedaabo gudu anyɔ mɔ ɔpaa
dɔ. 5 Mɛ laa daasɛ:

Gyuda-lɛɛ ɔpaa dɔ asa nwɛ gudu-gudu
gɛnen gikpadɔ gudu ginyɔ,
Ruben-lɛɛ ɔpaa dɔ asa nwɛ gudu-gudu
gɛnen gikpadɔ gudu ginyɔ,
Gadɛ-lɛɛ ɔpaa dɔ asa nwɛ gudu-gudu
gɛnen gikpadɔ gudu ginyɔ,
6 Akya-lɛɛ ɔpaa dɔ asa nwɛ gudu-gudu
gɛnen gikpadɔ gudu ginyɔ,
Nafitali-lɛɛ ɔpaa dɔ asa nwɛ gudu-gudu
gɛnen gikpadɔ gudu ginyɔ,
Manasɛ-lɛɛ ɔpaa dɔ asa nwɛ gudu-
gudu gɛnen gikpadɔ gudu ginyɔ,
7 Simiyon-lɛɛ ɔpaa dɔ asa nwɛ gudu-
gudu gɛnen gikpadɔ gudu ginyɔ,
Lɛfi-lɛɛ ɔpaa dɔ asa nwɛ gudu-gudu
gɛnen gikpadɔ gudu ginyɔ,
Isakaa-lɛɛ ɔpaa dɔ asa nwɛ gudu-gudu
gɛnen gikpadɔ gudu ginyɔ,
8 Sɛbulun-lɛɛ ɔpaa dɔ asa nwɛ gudu-
gudu gɛnen gikpadɔ gudu ginyɔ,
Gyosɛfo-lɛɛ ɔpaa dɔ asa nwɛ gudu-
gudu gɛnen gikpadɔ gudu ginyɔ,
de Bɛngyamin-lɛɛ ɔpaa dɔ asa nwɛ
gudu-gudu gɛnen gikpadɔ gudu
ginyɔ.

*Sakpii De Wurubuaar*ɛ Dɔ Isɔɔ Pɛwu Mɛ Kya Yen Wurubuaarɛ

9 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, i san i kya wɔra
me fɛɛ oderi mɔ, n' baa kerɛ mɔ, sakpii
belɛ-belɛ ɔko ne n bo Wurubuaarɛ dɔ. Isa
maŋ taalɛ kalɛ mɔmɔ de ɔ' bii mɔmɔ-
gɛgyɔnɔ. Mɛ lii gɛsinkpan kamaasɛ, ɔpaa
kamaasɛ, asa oyuduu kamaasɛ, de gɛdɛ
kamaasɛ dɔ. Mɛ suu ilaa fufuli ne mɛ
dɛ mɛ dɛ abelafɛ mɛ yelɛ Wurubuaarɛ
gɛwuragyapaa mɔ de Yesu, Wurubuaarɛ
sandɛ mɔ, ansi dɔ. 10 Mɛ yelɛ gɛnen mɔ,
mɛ bugi gɛnɔ kpen ken-ken yɛɛ,

“Wurubuaarɛ asɛ ginyɛ kyena
gi kya lii daa aye-Wurubuaarɛ ɔbono
ɔ tɛ gɛwuragyapaa so mɔ
de Yesu, Wurubuaarɛ sandɛ mɔ asɛ!”

11 Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɔ pɛwu mɛ
yelɛ kyaabɔɔ Wurubuaarɛ Gɛwuragyapaa
mɔ de abelɛnsɛ mɔ de ilaa inan ibono i bo
nkpa mɔ. Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɔ pɛwu
mɛ kpelegɛ dɛ Wurubuaarɛ ayaa dɔ ne
mɛ yen mɔ 12 yɛɛ,

“I' ba gɛnen!
Ayenbi, nyisigyi, ɔlaako ginyi, afaala, bu-
ubuu, gɛbelɛnsɛ,
de ɔlon i' wɔra aye-Wurubuaarɛ lɛɛ
gɛkpaa-gɛkpaa!
I' ba gɛnen!”

*Anyames*ɛ Sakpii Abono Mɛ Suu Ilaa Fufuli Mɔ

13 Nfono mɔ, abelɛnsɛ mɔ dɔ ɔko gi
tɔngɛ de me, ne ɔ taasɛ me yɛɛ, “Gɛnen
asa abono mɛ suu ilaa fufuli faa, anɛana
ne? Fonɛ dɔ ne mɛ lii ne mɛ ba Wu-
rubuaarɛ dɔ gɛrɛ faa?” 14 Nɛ lɛɛ gɛnɔ
yɛɛ, “Ɔbelɛnsɛ, fo berɛ ne n nyi.”

Nfono mɔ, o nyiile me yɛɛ, “Mɔmɔ
adɛ ne n gyɛ asa abono mɛ laa loo
ɔlaawusɛ belɛ mɔ dɔ lii mɔ. Mɛ laa
kyu Yesu, Wurubuaarɛ sandɛ mɔ nkalan
de mɛ' kyu lɔrɔ mɔmɔ-asen de a' fuuli
fɛɛ gɛnɔɔbono asa mɛ kya foro mɔmɔ-
akuru ne a kya lii fuuli mɔ. 15 Imɔso mɛ
laa yelɛ Wurubuaarɛ ansi dɔ gɛnyɛ de
gɛpɛ mɛ kya yen mɔ mɔ-ɔson obu mɔ
dɔ. Mɛ bo Wurubuaarɛ gɛwuragyapaa mɔ
asɛ gɛnen mɔ, mɔ Wurubuaarɛ laa kun

mɔmɔ. 16 Akon de bolefɔ maŋ baa mɔɔ
mɔmɔ gɛkaako. Owi maŋ baa mɔɔ mɔmɔ
ne owi afuu bogyasɛ a maŋ baa da ɔmɔ
gɛkaako kpa-a. 17 I lii fɛɛ Yesu ɔbono ɔ gyɛ
Wurubuaarɛ sandɛ ne ɔ tɛ Wurubuaarɛ
asɛ mɔ, ne nan kerɛ mɔmɔ so. Mɔ ne
nan kyu mɔmɔ kpe ibon ibono i kpɛ i kya
kyon i kya sa Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena
mɔ dɔ, ne Wurubuaarɛ mɔ laa kpaarɛ
mɔmɔ-ansikyu kamaasɛ lii mɔmɔ-ansi dɔ
sa mɔmɔ."

8

*Daas*ɛ Sonosɛ: Onufuii, Ndalaa, De Ngandan Sono

1 Yesu, ɔbono ɔ wɔra fɛɛ sandɛ mɔ, gi
fɔlɔgɛ daasɛ sonosɛ mɔ lii Ilaa Ibono I Laa
Baa Ba Mɔ ɔwolɛ mɔ so mɔ, Wurubuaarɛ
dɔ i sii kurun fɛɛ owi kolon gibaafon.
2 Nfono mɔ, nɛ wu Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ
sono ibono mɛ bo Wurubuaarɛ asɛ mɔ.
Ako mɛ kyu ngandan sono baa sa mɔmɔ.
3 Ne nɛ wu Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ banban
ɔko gi naa baa yelɛ Wurubuaarɛ ɔson gibui
mɔ asɛ, ɔ dɛ sika kɔkɔɔ tangalan. Mɛ
kyu onufuii gikyɔ sa mɔ yɛɛ o' kyu dɛɛ
sika kɔkɔɔ ɔson gibui mɔ so Wurubuaarɛ
ansi dɔ de igyɛsii mɔ i' dii dabɔlɛ de Yesu
asonbo mɔ ndalaa de i' wɔra Wurubuaarɛ
ɔkon.
4 Imɔso onufuii mɔ igyɛsii de Yesu
asonbo mɔ ndalaa mɔ gi dii lii Wurubuaarɛ
dɔ ɔsɔɔ mɔ abaa dɔ Wurubuaarɛ ansi
dɔ. 5 Ɔ dɛɛ ta mɔ, nɛ wu gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ laa nyɔɔ ɔgya
lii Wurubuaarɛ ɔson gibui mɔ asɛ de o'
kyu wɔra sika kɔkɔɔ tangalan mɔ dɔ de
o' kyu too worogɛ gɛsinkpan so mɔ. Nfono
mɔ, nyangbon laa gbere, i laa wɔra ɔlanba,
nyangbon laa wiisɛɛ, ne gɛsinkpan gɛ laa
gyigisi.

*Ngandan Gyangbaras*ɛ Nnan: Soso De Gɛsɛ Ilaa I Laa Nyida

6 Nfono mɔ, Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ sono
abono mɛ dɛ Ilaa Ibono I Laa Baa Ba Mɔ
Ngandan sono mɔ mɛ lɔrɔ mɔmɔ-nyoro
de mɛ' folɛ. 7 Ɔsɔɔ gyangbarasɛ mɔ gi
folɛ mɔ-gɛgandan. Ɔ folɛ gɛnen mɔ, Nɛ
wu gɛnɔɔbono nyangbon akpenkpelenbui,
de ɔgya saarɛ de nkalan i laa lii soso
baa worogɛ gɛsinkpan so mɔ. Mɛ yɛ
gɛsinkpan dɔ gikpadɔ gisa' mɔ, ɔgya laa
baa dɛɛ gibaafon giko, gimɔ-rɛ gimɔ-iyii
de gimɔ-ifɛ bonboli pɛwu.

8 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ nyɔsɛ mɔ gi folɛ
mɔ-lɛɛ gɛgandan mɔ, nɛ wu gɛnɔɔbono
ilaa iko fɛɛ gibii belɛ ne n kya dɛɛ, gi laa
lii soso baa tɔrɔ apoo dɔ. 9 Gi lii tɔrɔ apoo
mɔ dɔ mɔ, apoo mɔ gibaafon giko gi laa
bingiri nkalan de i' san abaafon anyɔ. Ne
nkyu dɔ nbuɛ gibaafon giko gi laa wu', de
i' san abaafon anyɔ, ne akolii belɛ-belɛ mɔ
gibaafon giko gi laa nyida de i' san abaafon
anyɔ.
10 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ sasɛ mɔ gi folɛ
mɔ-gɛgandan mɔ, gigyɛkpebi belɛ giko gi
laa kyigi lii soso gi kya dɛɛ fɛɛ gifilaa.
Gigyɛkpebi mɔ gi laa kpaa tɔrɔ gɛsinkpan
so ibon de ibon gɛmu gibaafon giko dɔ.
11 Mɛ laa terɛ gɛnen gigyɛkpebi gibono
yɛɛ "ɔloloo". I kya nyiile yɛɛ ibon mɔ
nkyu gi laa loo ɔloloo, ne asa sakyɔ mɛ laa
nun nkyu mɔ de mɛ' wu'.
12 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ nansɛ mɔ
gi folɛ mɔ-gɛgandan. Nfono mɔ, nɛ
wu gɛnɔɔbono i laa gyi owi, bosɛ, de
agyɛkpebi gyɛrɛbi mɔ. Gɛnɔɔbono nkana
i kya wu mɔ, fo yɛ imɔ dɔ gikpadɔ gisa'
mɔ, gikolon giŋ baa wu. Gɛnyɛ de gɛpɛ
kee, fo yɛ imɔ dɔ gikpadɔ gisa'gisa mɔ
giko-giko giŋ baa wu.
13 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ, nɛ
wu lun kya maalɛ soso. Nɛ nu lun mɔ kya
kpen ken-ken yɛɛ, "Ngandan sɛnsɛ nbono
Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ isa' mɔ mɛ laa baa
folɛ mɔ, mɛ folɛ nmɔ nsa' mɔ, asa abono
mɛ tɛ gɛsinkpan so mɔ, mɔmɔ laako,
mɔmɔ laako, gɛnen-n gikpadɔ gisa'."

9

*G*ɛgandan Nunsɛ: Ɔbɔ Ɔbono Ɔŋ Bo Ɔkara Mɔ Nkpenfuree

1 Nfono mɔ, Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ
nunsɛ mɔ gi folɛ mɔ-lɛɛ gɛgandan. Ɔ
folɛ gɛnen mɔ, nɛ wu ɔko, ɔ dɛ fɛɛ
gigyɛkpebi. Nɛ wu gɛnɔɔbono ɔ laa
baa kyigi lii Wurubuaarɛ dɔ baa tɔrɔ
gɛsinkpan so mɔ. Wurubuaarɛ laa kyu
gɛsinkpan so ɔbɔ ɔbono ɔŋ bo ɔkara mɔ
safuee wɔra kaasɛ ɔbono abaa dɔ. 2 Ɔ
laa kyu safuee mɔ tigi gɛsinkpan so ɔbɔ
ɔbono ɔŋ bo ɔkara mɔ de igyɛsii i' lii ɔbɔ
mɔ dɔ dugu-dugu fɛɛ gitalaa belɛ ne n kya
dɛɛ. Ɔbɔ mɔ igyɛsii mɔ i laa keda afuu de
owi wɔra.
3 Nfono mɔ, ilaa iko i laa lii igyɛsii mɔ dɔ
fɛɛ nkpenfuree. Wurubuaarɛ laa sa gɛnen

ilaa mɔ ɔlon fɛɛ gɛsinkpan so nnan-lɛɛ
mɔ ɔnan. 4 Wurubuaarɛ laa tii imɔ yɛɛ
iŋ sa i' nyida gɛsinkpan so iyii abɛɛ gifɛ
ne n gyɛ gifɛ. Asa abono mɛ mɛŋ bo
Wurubuaarɛ daasɛ gyan mɔmɔ-asegbelɛ
so mɔ berɛ, 5 ilaa mɔ i laa nyɛ ɔkpa de i'
yɛgɛ mɔmɔ-nyoro gi' kɔ mɔmɔ gɛnen-n
ibosɛ inun. Gimɔɔ berɛ, i maŋ nyɛ ɔkpa
de i' mɔɔ mɔmɔ. I laa wɔra mɔmɔ fɛɛ
gɛnɔɔbono gɛnan gɛ kya da nyamesɛ ne i
kya kɔ mɔ mɔ. 6 Gɛnen nkɛ nbono dɔ asa
mɛ laa laarɛ lɛwu; mɛ maŋ kii nyɛ. Mɛ laa
tɔgɛ yɛɛ mɛ' tɛsɛ wu' mɔ, i bɔ. Lɛwu mɔ
laa selɛ lii mɔmɔ asɛ.
7 Ilaa ibono nɛ wu fɛɛ nkpenfuree mɔ
i wɔra fɛɛ abee abono mɛ baala sa ikɔ
gikpe. Imɔ-amu i dɛ fɛɛ sika kɔkɔɔ npɛ
ne i bun. Imɔ-ansi dɔ i dɛ fɛɛ anyamesɛ
ansi dɔ ɔnan. 8 Imɔ-iman i wɔra gisoro
tɛɛ kyɔlɔga, ne imɔ-anyi a dɛ fɛɛ aguuni
anyi. 9 Ilaa iko i mada i mada mɔmɔ-nben
dɔ fɛɛ abeletɔ abono asa mɛ kya kyu kun
mɔmɔ-nyoro owi ɔbono mɛ kya kɔ ikɔ
mɔ. Ɔlanba ɔbono imɔ-aban dɔ i kya wɔra
mɔ, i dɛ fɛɛ asa ne n kyu abee gikyɔ gbere
loo ikɔ dɔ. 10 Ilaa mɔ i bo iduu fɛɛ nnan,
ne i kya da fɛɛ nnan-lɛɛ mɔ. Gɛnɔɔbono i
laa yɛgɛ asa nyoro gi' kɔ mɔmɔ ibosɛ inun
mɔ, i laa lii daa imɔ-iduu dɔ. 11 Gɛnen ilaa
ibono i dɛ fɛɛ nkpenfuree mɔ, i bo wura.
Mɔ ne n gyɛ ɔbelɛnsɛ ɔbono ɔ kya kerɛ
gɛsinkpan gɛdɛ so ɔbɔ ɔbono ɔŋ bo ɔkara
mɔ so. Mɔ-ginyen ne n gyɛ Ɔnyidabo.
Mɛ kya terɛ mɔ de Hiiburu gɛdɛ dɔ yɛɛ
Abadon. Geriiki gɛdɛ dɔ mɔ, mɛ kya terɛ
mɔ yɛɛ Apoliyɔn.
12 Nkpenfuree ndɛ ilaa ne n gyɛ laako
gyangbarasɛ sa gɛsinkpan so awura. I san
mɔmɔ laako gikpadɔ ginyɔ.

*G*ɛgandan Seesɛ:

*M*ɛ Laa Sangɛ Ilaa Nyɛnyɛn Pɛwu
Gɛmu Mɔ Isɔɔ Inan
13 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ seesɛ mɔ gi
folɛ mɔ-lɛɛ gɛgandan. Ɔ folɛ gɛnen
mɔ, nɛ nu gɛnɔ lii Wurubuaarɛ sika
kɔkɔɔ ɔson gibui igen inan mɔ nsana
Wurubuaarɛ asɛ. 14 Gɛnɔ mɔ gɛ tɔgɛ sa
ɔsɔɔ seesɛ ɔbono ɔ folɛ gɛgandan mɔ
yɛɛ, "Sangɛ ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ
isɔɔ inan ibono Wurubuaarɛ gi ŋminde
mɔmɔ yela Yufereetisɛ ɔbon belɛ mɔ asɛ
mɔ." 15 Gɛsintin mɔ nɛ wu gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ laa sangɛ ilaa
nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ isɔɔ inan ibono
Wurubuaarɛ gi wolaa baala ɔmɔ yela sa
gɛnen gɛsi, bosɛ, gɛkɛ, de owi ɔbono mɔ.
Wurubuaarɛ yɛɛ gɛnen owi mɔ gi nyɛ
ne ɔ fo mɔ, isɔɔ inan mɔ mɛ' yɛgɛ
gɛsinkpan anyamesɛ sakyɔ mɛ' wu ikɔ
dɔ ka gɛsinkpan so awura ilaa nyɛnyɛn
gikɔ. Wurubuaarɛ yɛɛ mɛ yɛ gɛsinkpan
so anyamesɛ dɔ gisa' mɔ, giko gi laa
wu' gɛnen owi ɔbono dɔ de i' san mɔmɔ
gikpadɔ ginyɔ.
16 Mɛ laa kyu abee gikyɔ kpe gɛnen ikɔ
ibono. Nɛ nu mɛ terɛ asogya abono mɛ
laa gyan abee mɔ so mɔ gɛgyɔnɔ. Mɔmɔ-
gɛgyɔnɔ gɛ gyɛ imiliyon nwɛ nnyɔ.
17 Nɛ wu abee mɔ fɛɛ oderi gɛnen mɔ,
gɛnɔɔbono so nɛ kyu wu imɔ mɔ ne n
gyɛ yɛɛ: Asa ako mɛ gyan abee mɔ so. Mɛ
kyu abeletɔ abono a pɛɛrɛ fɛɛ ɔgya, de
abono a dɛ fɛɛ kyaasɛ nfɔ fɛɛ fɛrɛwuta,
de abono a gyɛ buruu mɔ, kyu kun mɔmɔ-
akan. Abee mɔ amu a dɛ fɛɛ aguuni-lɛɛ.
Ɔgya, igyɛsii de fɛrɛwuta i kya lii imɔ-nnɔ
dɔ. 18 Gɛnen lɛwu ilaa isa' idɛ: ɔgya mɔ,
igyɛsii mɔ de fɛrɛwuta mɔ i kya lii abee
mɔ nnɔ dɔ mɔ ne nan mɔɔ gɛsinkpan
so anyamesɛ sakyɔ abono Wurubuaarɛ gi
wolaa tɔgɛ yela mɔ. Mɔmɔ dɔ giko gi laa
wu' de i' san gikpadɔ ginyɔ. 19 Abee mɔ
ɔlon ɔbono mɛ bo mɔ laa lii daa mɔmɔ-
nnɔ dɔ de mɔmɔ-iduu dɔ. Mɔmɔ-iduu
mɔ i dɛ fɛɛ awɔɔ ne i bo amu. I laa yɛgɛ
anyamesɛ mɛ' gooli.
20 Ibono lɛwu ilaa isa' mɔ i laa mɔɔ asa
sakyɔ mɔ gɛmara mɔ, asa abono mɛ laa
san mɔ mɛ maŋ nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ yɛɛ
mɛ kya wɔra ilaa nyɛnyɛn. Mɛ laa kii
mɛ kya son ilaa ibono i kya kyena asa so
mɔ. Mɛ ti taalɛ kyu sika kɔkɔɔ, abeletɔ
oyuduu kpɛi-kpɛi, abui, de iyii de mɛ' kyu
salɛ ikperɛ de mɛ' san son gɛnen ilaa
ibono i mɛŋ kya wu, i mɛŋ kya nu, ne i mɛŋ
kya naa mɔ. 21 Gɛnen asa adɛ kee mɛ maŋ
nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ de mɛ' taa mɔmɔ-
asa gimɔɔ, mɔmɔ-afɛ, mɔmɔ-ilaayan, de
mɔmɔ-gɛyu yɛgɛ.

10

*Wurubuaar*ɛ Dɔ Ɔsɔɔ Ɔlolonbo Mɔ
1 Nfono mɔ, i san i kya wɔra me fɛɛ oderi
mɔ, nɛ wu Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ banban
ɔlolonbo ɔko gi kpelegɛ lii Wurubuaarɛ

dɔ ɔ kya ba. Wurubuaarɛ awolɛ a mili
mɔ ne i kya ŋɛlegi kyaabɔɔ mɔ-gimu fɛɛ
okyiimaale. Mɔ-ansi dɔ i dɛ fɛɛ owi,
ne mɔ-ayaa a dɛ fɛɛ ɔgya ne n kya dɛɛ.
2 Ɔwolɛ pii ɔko gi bugi ɔ bo mɔ-gibaa dɔ.
O kyu mɔ-giyaa gyisɛ yii apoo dɔ ne o
kyu mɔ-benɛ giyaa yii gifuli. 3 O kpen
ken-ken tɔngɛ fɛɛ guuni ne n kya gbere
gipen dɔ. O kpen gɛnen mɔ, nyangbon
gi gbere gikpadɔ sono. 4 Nyangbon gi
gbere gikpadɔ sono gɛnen mɔ, nɛ laarɛ
n' ŋmarasɛ ilaa ibono nɛ nu lii imɔ dɔ
mɔ yela. Nfono mɔ, nɛ nu gɛnɔ gɛko
lii Wurubuaarɛ dɔ yɛɛ, "Kyu ilaa ibono
nyangbon gi gbere gikpadɔ sono tɔgɛ mɔ
kyu wɔra asiiri dɔ ilaa. Gɛŋ sa fo' ŋmarasɛ
imɔ yela."

*Ilaa Boduduus*ɛ Iŋ Baa Kɛɛla

5 Nfono mɔ, Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ
ɔbono ɔ yelɛ apoo dɔ de ofuli so mɔ gi
diirɛ mɔ-gibaa gyisɛ soso, 6 ne ɔ ka ntan
yɛɛ, "Nɛ kerɛ fɛɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo
no adaa-adaa ne mɔ ne n lɛɛ soso de gɛsɛ
de apoo de ilaa kamaasɛ ibono i bo imɔ
pɛwu dɔ mɔ yɛɛ, iŋ baa kɛɛla 7 ne Wu-
rubuaarɛ ilaa boduduusɛ i laa ba gɛsintin,
fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ wolaa tɔgɛ sa mɔ-
asonbo, mɔ-ikalan atɔgɛbo mɔ. Gɛnen
ilaa ibono i laa ba daa aberɛ abono Wu-
rubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ sonosɛ mɔ laa folɛ mɔ-
lɛɛ gɛgandan mɔ."

*N*ɛ Wɛ Ɔwolɛ Pii Ɔbono Ɔ Bo Kon Ne Ɔ Bo Ɔloloo

8 Nfono mɔ, gɛnɔ gɛbono nɛ nu gɛ
tɔngɛ lii Wurubuaarɛ dɔ mɔ gɛ kii tɔgɛ
sa me yɛɛ, "Naa kpe me-ɔsɔɔ ɔbono ɔ yelɛ
apoo dɔ de ofuli so mɔ asɛ de fo' kpaa
sɔɔ ɔwolɛ ɔbono o bugi ɔ bo mɔ-gibaa dɔ
mɔ." 9 Ɔ tɔgɛ me gɛnen mɔ, nɛ naa kpe
mɔ asɛ kpaa tɔgɛ sa mɔ yɛɛ o' kyu ɔwolɛ
pii mɔ ɔ dɛ mɔ sa me. Mɔ mɔ gi kyu sa
me yɛɛ, "Sɔɔ de fo' wɛ. Fo-gɛnɔ dɔ i laa
wɔra fo ɔkon fɛɛ ŋmasan, fo ɔtɔ dɔ berɛ
n' tɔgɛ tigi fo yɛɛ i laa wɔra fo ɔloloo." 10 Ɔ
tɔgɛ me gɛnen mɔ, nɛ sɔɔ ɔwolɛ pii mɔ
lii mɔ-abaa dɔ ne nɛ wɛ. N kya wɛ ɔwolɛ
mɔ mɔ, i bo kon fɛɛ ŋmasan me-gɛnɔ dɔ.
Nɛ wɛ ta mɔ, me-ɔtɔ dɔ i wɔra me ɔloloo.
11 Nfono mɔ, mɛ lɛɛ ɔwolɛ ɔbono nɛ wɛ
mɔ gɛsɛ sa me yɛɛ, "I tiri yɛɛ fo' kii tɔgɛ
ilaa ibono Wurubuaarɛ laa yɛgɛ i' ba asa
kpɛi-kpɛi, nsinkpan kpɛi-kpɛi, ndɛ kpɛi-
kpɛi asa, de awura sakyɔ so mɔ."

11

*Wurubuaar*ɛ Ilaa Atɔgɛbo Anyɔ

1 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ, Wu-
rubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔko gi kyu oyii kaala-
ilaasɛ fɛɛ oyii tugɛsɛ sa me ne ɔ tɔgɛ
sa me yɛɛ, "Koso de fo' kaala Wurubuaarɛ
ɔson obu mɔ de Wurubuaarɛ ɔson gibui
mɔ de fo' kalɛ anyamesɛ abono mɛ kya
son Yesu obu mɔ dɔ mɔ. 2 Ɔson obu
gikpaara mɔ berɛ, taa gimɔ yɛgɛ. Gɛŋ
sa fo' kaala gimɔ. Asa kpɛi-kpɛi abono
mɛ bo nno mɔ mɛŋ kya son Wurubuaarɛ.
Wurubuaarɛ gi sa ɔmɔ ɔkpa yɛɛ mɛ'
loo nno. Mɛ laa kyise-kyise Wurubuaarɛ
ɔsowolɛ mɔ so giyan-giyan ibosɛ ikue-
inyɔ de ibosɛ inyɔ."
3 Wurubuaarɛ yɛɛ, "Nan sa me-ilaa
atɔgɛbo anyɔ ɔlon de mɛ' wu me-ilaa de
mɛ' lɛɛ me-ikalan tɔgɛ sa asa, nkɛ nwɛ
gudu nnyɔ de nkɛ ikue-isa. Mɛ laa bun
akuru abono a laa nyiile yɛɛ anyamesɛ ilaa
nyɛnyɛn i gyɛ gɛnsipɛɛrɛ ilaa sa ɔmɔ mɔ.
Ne mɛ laa naa mɛ kya tɔgɛ me-ikalan
mɔ ma-a sa asa. 4 Wurubuaarɛ agyɛbi ako
dɔ i wolaa tɔgɛ yɛɛ nfɔ iyii inyɔ iko de
ifatela igyanten inyɔ iko i bo gɛsinkpan
pɛwu Wura mɔ asɛ." Fɛ' bii yɛɛ gɛnen ilaa
ibono i yelɛ sa Wurubuaarɛ ilaa atɔgɛbo
anyɔ adɛ. 5 Nengyene fɛɛ ɔko kya laarɛ
de ɔ' wɔra ɔmɔ ilaa iko mɔ, ɔgya laa lii
mɔmɔ-nnɔ dɔ kpaa dɛɛ mɔmɔ gɛnen
ɔkyobo ɔbono. Imɔso ɔkamaasɛ ɔbono ɔ
kya laarɛ ɔ' wɔra ɔmɔ ilaa iko mɔ, gɛnen
lɛwu nyɛnyɛn baarɛ ne nan tu kaasɛ. 6 Mɛ
bo ɔkpa de mɛ' keda Wurubuaarɛ awolɛ
tii de nyangbon ɔŋ sa ɔ' da nkɛ nbono mɛ
dɛ ma-a tɔgɛ Wurubuaarɛ ɔkalan mɔ. Mɛ
bo ɔlon kee de mɛ' yɛgɛ ibon i' bingiri
nkalan de mɛ' kyu gɛyiyɛɛ kamaasɛ kyu
too gɛsinkpan so owi kamaasɛ ɔbono mɛ
kya laarɛ mɔ.
7 Wurubuaarɛ ilaa atɔgɛbo anyɔ adɛ
mɛ laa lɛɛ Wurubuaarɛ ilaa ibono mɛ wu
mɔ nyiile asa logɛ. Nfono mɔ, gɛdonbuɛ
gɛko gɛ laa lii gɛsinkpan ɔbɔ ɔbono ɔŋ
bo ɔkara mɔ dɔ baa kɔ ikɔ de mɔmɔ.
Gɛ laa gyi ɔmɔ so de gɛ' mɔɔ ɔmɔ. 8 Gɛ
mɔɔ mɔmɔ mɔ, mɔmɔ-gibuni gi laa too
gidan so ɔsowolɛ belɛ mɔ dɔ. Mɛ kya

terɛ gɛnen ɔsowolɛ mɔ akpalɛ dɔ yɛɛ Sodom de Igyipiti. Nno ne mɛ da Wura Yesu aŋanbi oyii so mɔɔ mɔ.

9 Mɔmɔ-gibuni mɔ gi laa kpɛ gi too gi-
dan so ɔsowolɛ belɛ mɔ dɔ gɛnen nkɛ nsa'
de gibaafon. Oyuduu kpɛi-kpɛi, gɛsu kpɛi-
kpɛi, ndɛ kpɛi-kpɛi, de nsinkpan kpɛi-
kpɛi asa mɛ laa wu mɔmɔ mɛ too, ne mɛ
maŋ kyule yɛɛ ɔko o' puru mɔmɔ kpaa
pule. 10 Mɔmɔ-lɛwu laa wɔra gɛsinkpan
so asa ɔkon. Mɛ laa gyi gɛkɛ belɛ de
mɛ' kyɛɛ-kyɛɛ abara ilaa. I kya nyiile yɛɛ
gɛnen asa anyɔ mɔ mɛ yɛgɛ gɛsinkpan so
asa mɛ' wu ɔlaawusɛ gikyɔ.

11 Nkɛ nsa' de gibaafon gɛmara mɔ,
Wurubuaarɛ laa kii sa gɛnen asa anyɔ adɛ
ɔŋɛ de mɛ' kyingi koso yelɛ mɔmɔ-ayaa
so. Nfono mɔ, gifuu belɛ gi laa keda asa
abono mɛ laa wu mɔmɔ mɔ. 12 Nfono mɔ,
mɛ laa nu gɛnɔ gɛko lii Wurubuaarɛ dɔ
gɛ laa terɛ ɔmɔ ken-ken yɛɛ, "Fɛ' dii ba
gɛrɛ." Mɛ laa kyu de Wurubuaarɛ awolɛ
dɔ dii kpe soso, yɛgɛ mɔmɔ-akyobo mɔ
mɛ yelɛ mɛ kerɛ mɔmɔ. 13 Gɛnen ayaa
abono so mɔ, gɛsinkpan gɛ laa gyigisi, i laa
wɔra nyɛnyɛn. Mɛ yɛ ɔsowolɛ belɛ mɔ
gikpadɔ gudu mɔ, giko ibu i laa tɔrɔ de
i' san gikpadɔ sango. I laa mɔɔ asa nwɛ
gudu-gudu gɛnen gikpadɔ sono. Gifuu
belɛ gi laa loo asa abono mɛ laa san mɔ dɔ
de mɛ' yen Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo soso
mɔ.

14 Gɛsinkpan so anyamesɛ mɔmɔ-laako
nyɔsɛ ɔbono ɔ laa baa ba mɔ ilaa ne nɛ
tɔgɛ faa. Mɔ-gɛmara mɔ, ɔsasɛ mɔ laa
buu ayaa abono so.

*G*ɛgandan Sonosɛ: Wurubuaarɛ Gɛwuragyi Dɔ Akyenabi A Ba

15 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ
Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ sonosɛ mɔ gi folɛ
mɔ-lɛɛ gɛgandan. Ɔ folɛ gɛnen mɔ, nɛ nu
nnɔ nko Wurubuaarɛ dɔ gi kya tɔngɛ ken-
ken yɛɛ,

"Idɛ kon gɛsinkpan so gɛwuragyi pɛwu gɛ
san bingiri
aye-Wura Wurubuaarɛ mɔ-rɛ ɔbono
o sun kpaa mɔlɛgɛ anyamesɛ mɔ-
lɛɛ.
Ɔ laa gyi gɛwura gɛkpaa-gɛkpaa!"

16 Nfono mɔ, abelɛnsɛ oko anan abono mɛ
tɛ awura ngyapaa so Wurubuaarɛ ansi dɔ
mɔ mɛ tɔrɔ bun Wurubuaarɛ ayaa dɔ, mɛ
kya yen Wurubuaarɛ. 17 Mɛ kya tɔgɛ yɛɛ,
"Wura Wurubuaarɛ, Ɔlolonbo!
Fo ɔbono fo bo no, ne fo wolaa fo bo no mɔ,
a kya faala fo yɛɛ fo kyu fo-ɔlon belɛ
mɔ
fo kya gyi gɛwura.
18 Gɛsinkpan so asa kpɛi-kpɛi mɛ kyu
ginyadon belɛ fo so.
Fo-o fo mɔ-lɛɛ ginyadon gi ba.
Owi mɔ gi fo ibono fo laa koola anyamesɛ
de fo' gyi ɔkamaasɛ ɔbono o wu' mɔ
nbɛlɛ,
de fo' kyu ntɛɛla sa asa
abono fo lɔrɔ mɔmɔ yela sa fo-nyoro
mɔ
de fo-ikalan atɔgɛbo de asa abono mɛ
selɛ fo mɔ,
abelɛnsɛ de nbii pɛwu.
Owi mɔ gi fo ibono fo laa nyida
abono mɛ nyida gɛsinkpan gɛmɔ-rɛ
gɛmɔ so asa mɔ."

19 Nɛ wu ilaa idɛ fɛɛ oderi mɔ, imɔ
gɛmara mɔ, nɛ kii wu Wurubuaarɛ ɔson
obu ɔbono ɔ bo Wurubuaarɛ dɔ mɔ. Gi
tigi, ne i kya wu tudɔ-tudɔ nfono Wu-
rubuaarɛ ɔson gidɛkaa mɔ gi dɛ mɔ. Mɛ
kya terɛ gidɛkaa mɔ yɛɛ Gɛnɔ Gɛbono
Wurubuaarɛ Gi Yɛgɛ Mɔ-rɛ Anyamesɛ
Mɛ Wɔra Mɔ Gidɛkaa. Nɛ wu gidɛkaa mɔ
gɛnen mɔ, nɛ kii wu gɛnɔɔbono nyangbon
laa wiisɛɛ, i laa wɔra ɔlanba, nyangbon laa
gbere, gɛsinkpan gɛ laa gyigisi, ne nyang-
bon akpenkpelenbui a laa tɔrɔ gikyɔ.

12

*Giw*ɔɔ Belɛ-Belɛ Mɔ De Ɔkyii Mɔ Ilaa

1 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ, idɛ
kon mɔ, nɛ wu ilaa belɛ soso ibono i kya
lɛɛ Wurubuaarɛ ilaa nyiile mɔ. Imɔ ne n
gyɛ ɔkyii ɔbono owi ne n gyɛ mɔ-gikuru
ne bosɛ mɔ bo mɔ-ayaa ateesi mɔ. O
bun awura gɛpɛ. Gɛnen gɛpɛ mɔ so mɔ,
agyɛkpebi gudu anyɔ a mada a mada gɛmɔ
so kyaabɔɔ. 2 Ɔkyii mɔ da ɔtɔ. Gɛdun gɛ
yii mɔ, ɔ kya laarɛ ɔ' korogɛ mɔ, ɔ kya
saawo.

3 N' baa kii kerɛ mɔ, nɛ wu ilaa banban
iko soso nno ibono i kya lɛɛ Wurubuaarɛ
ilaa nyiile. Imɔ ne n gyɛ giwɔɔ pebara
belɛ-belɛ giko. Gi bo amu sono de ase gudu
ne gi bun awura npɛ sono gimɔ-amu mɔ
so. 4 Ne fɛɛ mɛ yɛ agyɛkpebi abono a bo
soso mɔ dɔ gikpadɔ gisa' mɔ, giwɔɔ mɔ

gi kyu gimɔ-oduu kparɛ gikolon lii soso too gɛsinkpan ne i san gikpadɔ ginyɔ soso nno. Gi wɔra gɛnen mɔ gi kpe gi kpaa yelɛ ɔkyii ɔbono ɔ kya laarɛ de ɔ' korogɛ mɔ ansi dɔ, de nengyene ɔ' korogɛ mɔ, gi' nyɛ puru gɛbii mɔ mara.

5 Ɔkyii mɔ gi korogɛ gɛbii nyensɛɛ. Gɛmɔ ne nan baa kyu ɔlon fɛɛ gibeletɔ-lɛɛ ɔlon ɔnan gyi gɛwura nsinkpan pɛwu so. Ɔkyii mɔ gi korogɛ mɔ, i puru mɔ-bi mɔ dii kpe Wurubuaarɛ mɔ-rɛ mɔ-gɛgyapaa mɔ asɛ. 6 Ɔkyii mɔ mɔ gi selɛ kyon kpe gipen dɔ. Wurubuaarɛ gi lɔrɔ nno gɛtɛɛko yela mɔ yɛɛ ɔ' kyena nkɛ nwɛ gudu nnyɔ nkɛ ikue-isa. Ɔ laa nyɛ mɔ-ilaa gyisɛ nno.

*Wurubuaar*ɛ Dɔ Ikɔ

7 Nfono mɔ, ikɔ i tɔrɔ Wurubuaarɛ dɔ. Maakɛlɛ, Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ belɛnsɛ ɔko mɔ-rɛ mɔ-nanboana Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɛ kya kɔ de giwɔɔ belɛ mɔ. Giwɔɔ mɔ gimɔ-nanboana isɔɔ kee mɛ kya kɔ ma-a kpaa gimɔ. 8 Maakɛlɛ mɔ-rɛ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ mɔ mɛ gyi giwɔɔ mɔ gimɔ-rɛ gimɔ-isɔɔ mɔ so, ne mɛŋ baa nyɛ ɔkyenaten Wurubuaarɛ dɔ. 9 Mɛ too giwɔɔ belɛ mɔ lii Wurubuaarɛ dɔ, gɛnen ko-o dedaa giwɔɔ gibono mɛ kya terɛ yɛɛ Satan abɛɛ ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ. Mɔ ne n gyɛ gɛsinkpan pɛwu so asa ɔpenɛbo mɔ. Mɛ kyu gimɔ-rɛ gimɔ-isɔɔ mɔ pɛwu too gɛsinkpan.

10 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ, nɛ nu gɛnɔ gɛko Wurubuaarɛ dɔ gɛ kya tɔgɛ ken-ken yɛɛ,

"Idɛ kon berɛ, aye-Wura Wurubuaarɛ amɔlɛgɛ,
de mɔ-ɔlon, de mɔ-gɛwuragyi mɔ gɛ lii gɛwi tentegelen.
Yesu ɔbono Wurubuaarɛ gi sun lii Wurubuaarɛ dɔ,
ne ɔ kpaa mɔlɛgɛ gɛsinkpan so anyamesɛ mɔ kee
mɔ-gɛbelɛnsɛ mɔ gɛ lii gɛwi tentegelen. I kya nyiile yɛɛ
mɛ gya ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ lii Wurubuaarɛ dɔ kon.
Aye-nanboana Wurubuaarɛ asonbo abono mɛ bo gɛsinkpan so mɔ
mɔmɔ-ɔkyobo ne n gyɛ mɔ.
Nkana ɔ kya kyu mɔmɔ-ilaa kpaa buu sa Wurubuaarɛ gɛnyɛ de gɛpɛ.
Idɛ kon berɛ mɛ gya mɔ lii nno.
11 Ilaa ibono so Wurubuaarɛ asonbo mɔ mɛ taalɛ nyɛ ɔlon
ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ so gɛnen mɔ ne n gyɛ yɛɛ
Yesu, Wurubuaarɛ sandɛ mɔ, gi wu' kyɛɛgɛ mɔ-nkalan fuɛ sa mɔmɔ,
ne mɛ lɛɛ Wurubuaarɛ gɛsintin gɛbono mɛ nyi mɔ tɔgɛ sa asa.
Mɛ taalɛ kyule yɛɛ Yesu so mɔ,
ba-a mɛ laa mɔɔ mɔmɔ mɔ, mɛ' mɔɔ mɔmɔ.
12 Imɔso aye abono pɛwu a bo Wurubuaarɛ dɔ mɔ,
a' yɛgɛ de i' wɔra aye ɔkon.
Gɛsinkpan so asa de ilaa ibono i bo apoo dɔ mɔ berɛ, fɛye laako.
Ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ gi kyu ginyadon belɛ
kpelegɛ ba fɛye asɛ.
O nyi ibono mɔ-nkɛ giŋ kyɔ gɛsinkpan so."

*Giw*ɔɔ Mɔ Gi Laa Selɛ Gya Ɔkyii Mɔ Kpon

13 Giwɔɔ belɛ mɔ gi wu yɛɛ gi laa san kyena daa gɛsinkpan so mɔ, gi koso gi selɛ gi gya ɔkyii ɔbono ɔ korogɛ gɛbii nyensɛɛ mɔ. 14 Wurubuaarɛ gi sa ɔkyii mɔ lun belɛ aban anyɔ de o' kyu maalɛ kyon giwɔɔ mɔ so kpe gipen dɔ nfono ɔ laa nyɛ ilaa gyisɛ nsi nsa' de gibaafon mɔ.

15 Nfono mɔ giwɔɔ mɔ gi gbii nkyu lii gimɔ-gɛnɔ dɔ fɛɛ ɔbon de gi' gyi ɔkyii mɔ. 16 Gɛsinkpan mɔ gɛ mɔlɛgɛ mɔ. Gɛ bugi ginyɔ ne nkyu nbono giwɔɔ mɔ gi gbii lii gimɔ-gɛnɔ dɔ mɔ gi ŋaa loo gɛmɔ dɔ. 17 Nfono mɔ giwɔɔ belɛ mɔ gi kyu ginyadon wɔra ɔkyii mɔ. Imɔso gi kyon de gi' kpaa kɔ de ɔkyii mɔ mɔ-biana sɛnsɛ mɔ. Mɔmɔ ne n gyɛ anyamesɛ abono pɛwu mɛ gyi Wurubuaarɛ nbara so ne mɛ keda Yesu gɛsintin gɛbono o nyiile mɔ dɔ mɔ. 18 Giwɔɔ mɔ gi kya kpe mɔ gi san sii gi yelɛ apoo gɛnɔ.

13

*Giw*ɔɔ Mɔ Gi Kyu Gimɔ-Ɔlon Kyu Sa Gɛdonbuɛ Gɛko

1 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ, nɛ wu gɛdonbuɛ gɛko gɛ kya dii gɛ kya lii apoo dɔ. Gɛ bo ase gudu de amu sono. Awura npɛ gudu gi bun gɛmɔ-ase mɔ so. Gɛ kya nyiile gɛmɔ-nyoro so mɔ, gɛ ŋmarasɛ

Wurubuaarɛ anyen gyan'gyan gɛmɔ-amu mɔ so. 2 Gɛdonbuɛ gɛbono nɛ wu gɛnen
mɔ gɛ dɛ fɛɛ bufuli. Gɛmɔ-ayaa a dɛ
fɛɛ otukyuakyurɛɛ ayaa ne gɛmɔ-gɛnɔ gɛ
dɛ fɛɛ guuni gɛnɔ. Giwɔɔ belɛ mɔ gi
kyu gimɔ-ɔlon de gimɔ-gɛwuragyapaa de
gimɔ-gɛbelɛnsɛ belɛ mɔ kyu sa gɛdonbuɛ
gɛdɛ.

3 Fo wu gɛdonbuɛ mɔ gimu giko mɔ fo
laa tɔgɛ yɛɛ gɛ lɔ ɔlɔ belɛ ibono i kaaborɛ
gɛ' wu' ne gɛŋ kii wu' ne ɔlɔ mɔ gi san wu'.
I dɛ gɛsinkpan so anyamesɛ pɛwu gɛnɔ ne
mɛ san kpandɛ kpe mɛ buu gɛmɔ. 4 Ibono
giwɔɔ mɔ gi kyu gimɔ-gɛwuragyi mɔ kyu
sa gɛdonbuɛ mɔ so mɔ, asa mɛ son gimɔ.
Mɛ son gɛdonbuɛ mɔ kee, mɛ kya tɔgɛ
yɛɛ, “Anɛ ne n fo gɛdonbuɛ gɛdɛ? Anɛ
ne nan taalɛ kɔ de gɛmɔ?”

5 Giwɔɔ mɔ gi sa gɛdonbuɛ mɔ ɔlon
ne gɛ kya tɔgɛ ilaa kyu nyiile gɛmɔ-
nyoro, de gɛ' kyu gɛmɔ-nyoro yɛɛ gɛ gyɛ
Wurubuaarɛ. Gɛ nyɛ ɔkpa gyi gɛbelɛnsɛ
ibosɛ ikue-inyɔ ibosɛ inyɔ. 6 Gɛ kya
bugi gɛmɔ-gɛnɔ saalɛ Wurubuaarɛ. Gɛ
kya nyida mɔ-ginyen ne gɛ kya saalɛ mɔ-
ɔkyenaten de asa abono mɛ bo mɔ asɛ
mɔ pɛwu. 7 Gɛbuɛ mɔ gɛ nyɛ ɔkpa
kee de gɛ' taalɛ kɔ de Yesu asonbo de
gɛ' gyi mɔmɔ so. Gɛ nyɛ ɔkpa kee de
gɛ' gyi gɛwura ɔpaa kamaasɛ, asa oyuduu
kamaasɛ, gɛdɛ kamaasɛ, de gɛsinkpan
kamaasɛ asa so. 8 Gɛsinkpan so anyamesɛ
pɛwu mɛ laa son gɛdonbuɛ mɔ, i laa
san daa abono mɔmɔ-anyen a wolaa a bo
Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔwolɛ mɔ dɔ
pɛi ne Wurubuaarɛ gi lɔɔ lɛɛ soso de
gɛsɛ mɔ. Gɛnen ɔwolɛ mɔ gyɛ daa Yesu,
Wurubuaarɛ sandɛ ɔbono mɛ kyu kyɔɔlɛ
sa anyamesɛ mɔ lɛɛ.

*Wurubuaar*ɛ Asonbo, Fɛ' Kpɛ Keda Gɛnen

9 Ɔbono ɔ bo aso mɔ, o' nu. 10 Fo ɔbono i
gyɛ yɛɛ mɛ laa kyu fo kpaa tii de obu mɔ,
obu dɔ ne mɛ laa tii fo. Fo ɔbono fo laa
mɔɔ isa de gɛki mɔ, gɛki lɛwu ne fo laa
wu'. Gɛrɛnaa-lɛɛ ilaa tɔgɛsɛ idɛ i kya ka
asa abono Wurubuaarɛ gi lɔrɔ mɔmɔ yela
sa mɔ-nyoro mɔ yɛɛ mɛ' kpɛ keda mɔmɔ-
gikagyan gibono mɛ ka gyan Yesu so mɔ.

*G*ɛdonbuɛ Gɛbono Gɛ Kya Penɛ

*Y*ɛɛ Wurubuaarɛ Ɔlon Ne N Bo Gɛmɔ
Dɔ Mɔ

11 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ,
nɛ wu gɛdonbuɛ banban gɛko gɛ lii
gɛsinkpan dɔ. Gɛ bo ase anyɔ fɛɛ sandɛ.
Gɛmɔ-atɔngɛbi a dɛ fɛɛ giwɔɔ atɔngɛbi.
12 Gɛdonbuɛ gɛdɛ gɛ bo ɔlon asa so. Ilaa
ibono gɛbuɛ gyangbarasɛ mɔ gɛ bo gɛ
kya wɔra mɔ, gɛbuɛ nyɔsɛ mɔ kee gɛ
laa wɔra imɔ gɛgyangbarasɛ mɔ ansi dɔ.
Gɛnyɔsɛ mɔ gɛ laa yɛgɛ gɛsinkpan so asa
mɛ' son daa gɛgyangbarasɛ gɛbono gɛmɔ-
gimu giko gi lɔ ɔlɔ ɔbono i kaaborɛ gɛ'
wu' ne gɛŋ kii wu' ne ɔlɔ mɔ gi san wu'
mɔ. 13 Gɛdonbuɛ nyɔsɛ gɛdɛ gɛ laa wɔra
ilaa dɛgɛnɔsɛ belɛ-belɛ ibono i kya lɛɛ
gɛmɔ-ɔlon nyiile. Gɛ laa yɛgɛ ɔgya ɔ'
lii Wurubuaarɛ dɔ ba gɛsinkpan so de asa
mɛ' wu de ansi.

14 Kyu lii ilaa dɛgɛnɔsɛ ibono gɛ laa
nyɛ wɔra gɛdonbuɛ gyangbarasɛ mɔ asɛ
mɔ so mɔ, gɛ laa nyɛ penɛ gɛsinkpan so
asa. Gɛ laa tɔgɛ ɔmɔ pɛwu yɛɛ mɛ' pɔrɔ
ɔkperɛ ɔbono ɔ laa lii gɛdonbuɛ gyang-
barasɛ gɛbono mɛ mɔɔ gɛmɔ de gɛki ne
gɛ kii kyingi mɔ. 15 Gɛbuɛ ɔpenɛbo mɔ laa
nyɛ ɔkpa kee de gɛ' sa gɛbuɛ mɔ ɔkperɛ
mɔ gɛsɔnga de ɔkperɛ mɔ ɔ' taalɛ tɔngɛ
gbaa. Ɔkperɛ mɔ laa yɛgɛ mɛ' mɔɔ abono
mɛ kine yɛɛ mɛ maŋ son mɔ mɔ. 16 Gɛ
laa yɛgɛ mɛ' daasɛ anyamesɛ pɛwu abaa
gyisɛ so, abɛɛ mɔmɔ-asegbelɛ so; nbii de
abelɛnsɛ, aterenbi awura de ayenbo, abono
mɛ tɛ mɔmɔ-gibaa so de abono mɛ tɛ
awura asɛ mɔ pɛwu. 17 Fo ɔbono mɛ mɛŋ
daasɛ fo mɔ, fo maŋ nyɛ fɛ ilaa abɛɛ fo'
sɔɔ ilaa. Daasɛ mɔ ne n gyɛ gɛdonbuɛ mɔ
ginyen abɛɛ gɛmɔ-ginyen asɛɛ gɛgyɔnɔ.

18 Gɛnen ilaa idɛ mɔ, i tiri sa ɔlaako
ginyi. Imɔso fo ɔbono fo nyi ɔlaako
mɔ, buu gɛdonbuɛ mɔ ginyen asɛɛ mɔ
gɛgyɔnɔ. I gyɛ nyamesɛ ginyen asɛɛ
gɛgyɔnɔ. Gɛgyɔnɔ mɔ gɛ gyɛ nwɛ nsee
de ikue-isa isee.

14

*Abono M*ɛ Kya Buu Yesu Gɛten Kamaasɛ
Mɔ

1 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ, nɛ
wu Yesu, Wurubuaarɛ sandɛ mɔ. Ɔ yelɛ
Sayon Gibii so mɔ-rɛ asa nwɛ gudu-gudu
gɛnen gikpadɔ gudu ginyɔ gɛnen gikpadɔ
gudu ginyɔ. Asa belɛ adɛ ne n gyɛ abono

mɛ nyɛ mɛ' ŋmarasɛ Wurubuaarɛ sandɛ
mɔ ginyen de mɔ-sɛ Wurubuaarɛ ginyen
gyan'gyan mɔmɔ-asegbelɛ so mɔ.
2 Nfono mɔ, oderi dɔ mɔ, nɛ nu ɔlanba
ɔko lii Wurubuaarɛ dɔ fɛɛ kyakyaalɛ
belɛ ɔko abɛɛ fɛɛ nyangbon ne n kya
faa. Ɔlanba mɔ kii ɔ dɛ fɛɛ aduule
alanbo ne n kya lan mɔmɔ-aduule. 3 Asa
belɛ abono nɛ wu gibii mɔ so mɔ, mɛ
yelɛ Wurubuaarɛ gɛgyapaa mɔ de ilaa
inan ibono i bo nkpa mɔ de abelɛnsɛ oko
anan mɔ asɛ mɛ kya bii ɔlon pobɔrɔ.
Asa nwɛ gudu-gudu gɛnen gikpadɔ gudu
ginyɔ gɛnen gikpadɔ gudu ginyɔ adɛ
gɛmara mɔ, ɔko-rɛ ɔko maŋ baa taalɛ
kasɛ ɔlon ɔbono gibii. Gɛnen asa abono
mɛ kya bii ɔlon ɔbono mɔ ne Wurubuaarɛ
laa daa gimɔlɛgɛ lii gɛsinkpan so kpe mɔ
asɛ. 4 Mɔmɔ gɛnen asa abono mɛ maŋ kyu
ikpa nyɛnyɛn so laarɛ akyii de i' kyɔlesɛ
mɔmɔ-Wurubuaarɛ ɔson. Mɔmɔ-asen dɔ
i laa fuuli. Mɔmɔ abono ne nan naa
buu Yesu, Wurubuaarɛ sandɛ mɔ, gɛten
kamaasɛ gɛbono ɔ kya kpe mɔ. Mɔmɔ
ne nan nyɛ lii anyamesɛ dɔ kii ba Wu-
rubuaarɛ asɛ fɛɛ agyudɔ pobɔrɔ abono
mɛ kya daa gikyu too Wurubuaarɛ mɔ-rɛ
Yesu, Wurubuaarɛ sandɛ mɔ. 5 Ɔko-rɛ ɔko
maŋ nu mɔmɔ mɛ' kɛɛ abon. I maŋ nyɛ
ilaa nyɛnyɛn iko mɔmɔ so.

*Wurubuaar*ɛ Dɔ Isɔɔ Isa' Mɔmɔ-rɛ
Mɔmɔ-Ikalan Isa'

6 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ, nɛ
wu Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔko kya maalɛ
soso. Ɔ dɛ ɔkalan konkonsɛ ɔbono ɔ
bo no gɛkpaa-gɛkpaa mɔ ɔ laa tɔgɛ sa
asa abono mɛ tɛ gɛsinkpan so nsinkpan
kamaasɛ so, ɔpaa kamaasɛ dɔ, gɛdɛ ka-
maasɛ dɔ, de asa oyuduu kamaasɛ pɛwu
dɔ. 7 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ kya maalɛ
mɔ, o bugi gɛnɔ tɔgɛ ken-ken yɛɛ, "Fɛ'
selɛ Wurubuaarɛ de fɛ' yen mɔ. Mɔ-
owi ɔbono ɔ laa koola anyamesɛ de o'
gyi mɔmɔ-nbɛlɛ mɔ gi fo. Fɛ' son Wu-
rubuaarɛ ɔbono mɔ ne n lɛɛ soso de gɛsɛ
de apoo de ibon mɔ."
8 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ nyɔsɛ ɔko
buu ɔgyangbarasɛ mɔ ɔ kya tɔgɛ yɛɛ,
"Babilon, ɔsowolɛ belɛ mɔ laa boori. Ɔ
laa boori gɛsintin. Mɔ ne n gyɛ ɔsowolɛ
ɔbono ɔ yɛgɛ nsinkpan pɛwu so asa mɛ
nun lii mɔ-ilaa nyɛnyɛn gɛwɛ dɔ fɛɛ ɔkyii
ɔbono gɛnyenlaarɛ i gyi mɔ-gimu ne ɔ
yɛgɛ anyen sakyɔ mɛ loo mɔ-ilaayan dɔ
mɔ."
9 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ sasɛ ɔko kee
gi buu isɔɔ gyangbarasɛ inyɔ mɔ. Mɔ
kee gi baa lɛɛ gɛnɔ ken-ken ɔ kya
tɔgɛ yɛɛ, "Mɔmɔ abono pɛwu mɛ son
gɛdonbuɛ mɔ gɛmɔ-rɛ gɛmɔ-ɔkperɛ mɔ
ne gɛmɔ-daasɛ gyan mɔmɔ-asegbelɛ so
abɛɛ mɔmɔ-gyisɛ abaa so mɔ, 10 mɛ laa
nun daa Wurubuaarɛ ginyadon so-o! Gi laa
wɔra fɛɛ nta bolonsɛ nbono Wurubuaarɛ
gi kyɛɛgɛ bɔla mɔ-gisobiidɛ gɛwɛ mɔ.
Mɛ laa yiyɛɛ fɛrɛwuta de ɔgya dɔ yɛgɛ
Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ ibono ɔ wolaa lɔrɔ
yela sa mɔ-gɛsun mɔ de Yesu, Wurubuaarɛ
sandɛ mɔ mɛ yelɛ mɛ kerɛ ɔmɔ. 11 Igyɛsii
i laa kpɛ i kya dii i kya lii mɔmɔ-gɛyiyɛɛ
mɔ gɛten gɛkpaa-gɛkpaa. Gɛnyɛ de gɛpɛ
mɔ, mɔmɔ abono mɛ son gɛdonbuɛ mɔ
gɛmɔ-rɛ gɛmɔ-ɔkperɛ ne gɛmɔ-ginyen gi
gyan mɔmɔ so mɔ, mɔmɔ-nyoro gi maŋ
tɔrɔ mɔmɔ kpa-a."
12 Gɛrɛ-lɛɛ ilaa tɔgɛsɛ idɛ i kya ka
asa abono Wurubuaarɛ gi lɔrɔ mɔmɔ
yela sa mɔ-nyoro mɔ yɛɛ mɛ' kpɛ keda
Wurubuaarɛ nbara mɔ dɔ de mɛ' keda
mɔmɔ-gikagyan gibono mɛ ka gyan Yesu
so mɔ dɔ gɛnen.
13 Nfono mɔ nɛ nu i tɔgɛ lii Wurubuaarɛ
dɔ yɛɛ, "Ŋmarasɛ gɛnen ilaa idɛ yela: Lii
nperɛ kyu kyon mɔ, ɔbono mɔ-rɛ Wu-
rubuaarɛ mɛ gyɛ nyamesɛ kolon ne o
wu' mɔ, ɔ gyɛ daa omudɛnsɛbo." Ɔ tɔgɛ
gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu mɔ gi lɛɛ
gɛnɔ yɛɛ, "Gɛsintin. Mɛ laa taa mɔmɔ-
gɛsun bolonsɛ mɔ yɛgɛ de mɛ' kyoola.
Gɛsun mɔ ntɛɛla mɔ gi laa yii ɔmɔ-abaa."

*Wurubuaar*ɛ Laa Koola Anyamesɛ
Dɛnsɛ Yela Mɔ Asɛ

14 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ, n
baa kerɛ mɔ, Wurubuaarɛ awolɛ fufuli ne.
Nɛ wu ɔko tɛ Wurubuaarɛ awolɛ mɔ so.
Ɔ lii nyamesɛ. O bun sika kɔkɔɔ gɛpɛ fɛɛ
wura, ne ɔ dɛ gɛtakpara boyɛsɛ de gibaa.
15 Nfono mɔ, Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔko
gi lii Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ kpaa
kpen ken-ken sa ɔbono ɔ tɛ Wurubuaarɛ
awolɛ mɔ so mɔ yɛɛ, "Idɛ kon, kyu
gɛtakpara mɔ wɔra gɛsun. I fo ibono
Wurubuaarɛ laa koola anyamesɛ dɛnsɛ
pɛwu yela mɔ asɛ fɛɛ gɛnɔɔbono igyo i
yaa ne dɔɔbo kya kpa imɔ koola yela mɔ."
16 Imɔso nɛ wu gɛnɔɔbono ɔbono ɔ tɛ

Wurubuaarɛ awolɛ so mɔ laa kyu mɔ-gitakpara mɔ loo gɛsinkpan dɔ de ɔ' koola gɛsinkpan so anyamesɛ dɛnsɛ pɛwu yela Wurubuaarɛ asɛ.

*Wurubuaar*ɛ Laa Koola Anyamesɛ De ɔ' Ka ɔmɔ Gikɔ

17 Nfono mɔ nɛ wu Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔko gi lii Wurubuaarɛ ɔson obu ɔbono ɔ bo Wurubuaarɛ dɔ mɔ. ɔ dɛ gɛbirega boyɛsɛ. 18 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ banban ɔko mɔ gi lii Wurubuaarɛ ɔson gibui mɔ asɛ, mɔ ɔbono ne n kya kerɛ Wurubuaarɛ gisobiidɛ ɔgya so. O kpen ken-ken tɔgɛ sa ɔbono ɔ dɛ gɛbirega boyɛsɛ mɔ yɛɛ, "Idɛ kon kyu gɛbirega boyɛsɛ mɔ wɔra gɛsun. I fo ibono Wurubuaarɛ laa koola anyamesɛ nyɛnyɛn pɛwu de ɔ' biidɛ ɔmɔ-giso fɛɛ gɛnɔɔbono gifɔlɛ giko abi a pɛɛrɛ ne mɛ kya tɛɛ amɔ kyu wɔra nta mɔ." 19 Imɔso nɛ wu gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ laa kyu mɔ-gɛbirega boyɛsɛ mɔ wɔra gɛsun gɛsinkpan so de ɔ' koola anyamesɛ nyɛnyɛn pɛwu kyu kpaa too Wurubuaarɛ ginyadon dɔ fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ kya kyu gɛnen gifɔlɛ gibono abi kpaa too amɔ-ɔnyanten mɔ. 20 Mɛ laa biidɛ ɔmɔ-giso ɔsowolɛ mɔ nkan, ne ɔmɔ-nkalan gi laa lii gi kya kyon faa bo-bo-bo fɛɛ gɛnɔɔbono gifɔlɛ mɔ abi nkyu gi kya kyon amɔ-ɔnyanten mɔ. Nkalan mɔ gi laa kyon gɛnen-n wɔra gisoro akpaten nwɛ nnyɔ, ne nmɔ-okin laa wɔra fɛɛ bee ɔlɔnga.

15

*Mosisi M*ɔ-rɛ Yesu Mɛ Wɔra Wurubuaarɛ Ayenbi Ɔlon

1 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ, nɛ kii wu ilaa lɛɛnyiilesɛ banban iko Wurubuaarɛ dɔ. I gyɛ ilaa belɛ ne i kya dɛ gɛnɔ. Imɔ ne n gyɛ Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ sono ibono mɛ dɛ awɔrɔfɔɔ akpen sono abono a gyɛ awɔrɔfɔɔ tiikarasɛ mɔ. Kyu naa de amɔ so ne Wurubuaarɛ laa biidɛ gɛsinkpan so anyamesɛ nyɛnyɛn giso de mɔ-ginyadon mɔ gi' yela ɔkara.

2 Nɛ wu ilaa iko fɛɛ nkyu belɛ nbono gi ken gi kya wu sɔnlii fɛɛ puruntuwa ne i dɛ fɛɛ ɔgya gi kyangɛ saarɛ imɔ dɔ. Ilaa mɔ asɛ mɔ nɛ wu asa abono mɛ laa kɔ lii mɔmɔ-gisɔɔgyi dɔ mɔ. I lii fɛɛ mɛ laa kine gɛdonbuɛ mɔ de gɛmɔ-ɔkperɛ mɔ gison de gɛmɔ-asɛɛ gɛgyɔnɔ daasɛ mɔ. Asa mɔ mɛ yelɛ ilaa mɔ asɛ mɛ dɛ aduule abono Wurubuaarɛ gi sa mɔmɔ mɔ. 3 Mɛ kya bii ɔlon ɔbono Mosisi, Wurubuaarɛ sonbo mɔ de Yesu ɔbono ɔ gyɛ Wurubuaarɛ sandɛ mɔ, mɛ wɔra mɔ yɛɛ,

"Wura Wurubuaarɛ ɔlolonbo,
fo-ilaa wɔrasɛ i kyɔ ne i kya dɛ gɛnɔ.
Nsinkpan pɛwu so Wura,
fo-ikpa i dɛ ntintin ne i gyɛ gɛsintin.
4 Anɛ ne n bo no yɛɛ ɔ maŋ selɛ fo? Anɛ
ne maŋ lɛɛ fo-ginyen?
Fo-nkon ne n gyɛ gisen fufuli wura.
Nsinkpan pɛwu so asa mɛ laa baa son fo.
I lii fɛɛ fo-gɛsintin gɛ laa lii gɛwi yɛɛ
Fo kya wɔra ilaa gɛsintin ɔkpa so."

*Aw*ɔrɔfɔɔ Tiikarasɛ Sono Mɔ

5 Idɛ gɛmara mɔ, i san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ, nɛ wu Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ gi tigi Wurubuaarɛ dɔ. Gɛnen obu ɔbono dɔ ne Wurubuaarɛ ɔson atɔ a bo ne i kya lɛɛ Wurubuaarɛ ilaa wɔrasɛ nyiile aye.

6 Nfono mɔ, Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ sono mɔ mɛ lii Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ mɛ dɛ awɔrɔfɔɔ sono mɔ. Mɛ suu akɛlɛlɛ ngbɛ parɛ-parɛ gi kya ŋɛlegi, ne ilaa iko fɛɛ iliide i laran mɔmɔ-akan so. Imɔ-nkyu gi gyɛ sika kɔkɔɔ. 7 Nfono mɔ, ilaa inan ibono i bo nkpa mɔ dɔ ɔko gi kyu sika kɔkɔɔ ibonboron sono sa Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ sono mɔ. Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo no gɛkpaa-gɛkpaa mɔ ginyadon gi bɔla ibonboron mɔ dɔ. 8 Isɔɔ mɔ mɛ sɔɔ ibonboron mɔ mɔ, Wurubuaarɛ nyisigyi de mɔ-ɔlon mɔ i yɛgɛ igyɛsii i bɔla Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ. Ɔko mɛŋ taalɛ loo nno kaaborɛ awɔrɔfɔɔ sono mɔ a yela ɔkara.

16

*Ibonboron D*ɔ Awɔrɔfɔɔ Sono

1 Nɛ nu gɛnɔ gɛko lii Wurubuaarɛ ɔson obu mɔ dɔ, gɛ tɔgɛ ken-ken sa Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ sono mɔ yɛɛ, "Fɛ' kpaa kyɛɛgɛ Wurubuaarɛ gisobiidɛ sono gibono gi bo fɛye-ibonboron mɔ dɔ mɔ worogɛ gɛsinkpan so." 2 Gɛsintin mɔ, isɔɔ sono mɔ dɔ ɔgyangbarasɛ mɔ gi lii kpaa kyɛɛgɛ mɔ-bonboron mɔ dɔ-lɛɛ awɔrɔfɔɔ mɔ worogɛ gɛsinkpan so. Nfono mɔ, nɛ wu gɛnɔɔbono asa abono

gɛdonbuɛ mɔ daasɛ gyan mɔmɔ so ne mɛ
son gɛdonbuɛ mɔ ɔkperɛ mɔ mɛ laa lɔ ilɔ
mɔ. Ilɔ nyɛnyɛn gyɔsɛ ne nan lii mɔmɔ-
nyoro so faa nyamaa.
3 Ɔsɔɔ nyɔsɛ mɔ gi kyɛɛgɛ mɔ-lɛɛ
bonboron dɔ awɔrɔfɔɔ mɔ wɔra apoo dɔ
ne nɛ wu gɛnɔɔbono nkyu mɔ pɛwu gi laa
bingiri fɛɛ obuni nkalan mɔ. Ilaa kamaasɛ
ibono i bo apoo mɔ dɔ pɛwu i laa wu'.
4 Ɔsɔɔ sasɛ mɔ gi kyɛɛgɛ mɔ-lɛɛ
bonboron dɔ awɔrɔfɔɔ mɔ wɔra ibon de
ibon amu so, ne nɛ wu gɛnɔɔbono nkyu gi
laa bingiri nkalan mɔ. 5 Nfono mɔ, nɛ nu
Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔbono ɔ kya kerɛ
nkyu so mɔ gi tɔgɛ yɛɛ, "E, Wurubuaarɛ,
fo ɔbono fo bo no, ne fo wolaa fo bo no mɔ,
fo-nkon ne n gyɛ Wurubuaarɛ, Gɛsintin
Wura. Gɛnɔɔbono fo laa biidɛ anyamesɛ
nyɛnyɛn giso faa, i kyena. 6 I kya nyiile
yɛɛ mɛ mɔɔ abono fo lɔrɔ yela fo-nyoro
mɔ de fo-ikalan atɔgɛbo kyɛɛgɛ mɔmɔ-
nkalan fuɛ. Ne fo mɔ, nkalan kee ne fo
laa kyu nuule mɔmɔ. Ibono i kaaborɛ
mɔmɔ mɔ ne!" 7 Nfono mɔ nɛ nu
gɛnɔ gɛko gɛ kyule lii Wurubuaarɛ ɔson
gibui mɔ dɔ yɛɛ, "I gyɛ gɛsintin, Wura
Wurubuaarɛ Ɔlolonbo. Gɛnɔɔbono fo laa
biidɛ anyamesɛ nyɛnyɛn giso mɔ, i gyɛ
gɛsintin ne i gyɛ imɔ-ɔkpa so."
8 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ nansɛ mɔ gi
kyɛɛgɛ mɔ bonboron mɔ dɔ awɔrɔfɔɔ
mɔ bun owi, ne nɛ wu gɛnɔɔbono i laa
sa owi ɔkpa de mɔ-ɔgya ɔ' foo asa mɔ.
9 Imɔso owi mɔ laa son kan-kan-kan ne i
laa foo asa. Ibono Wurubuaarɛ bo ɔlon
gɛnen awɔrɔfɔɔana abono so mɔ, asa mɛ
laa saalɛ mɔ. Mɛ maŋ nu mɔmɔ-nyoro
gɛsɛ de mɛ' kyɛɛgɛ de mɛ' kyu nyisigyi
sa mɔ.
10 Ɔsɔɔ nunsɛ mɔ gi kyɛɛgɛ mɔ-
bonboron mɔ dɔ-lɛɛ awɔrɔfɔɔ mɔ
bun gɛdonbuɛ mɔ gɛwuragyapaa, ne
gɛsinkpan gɛbono so ɔ kya gyi gɛwura
mɔ i wɔra gibiri. Asa mɛ laa yiyɛɛ ne
mɛ laa san wɛ anɛbi. 11 Mɔmɔ-gɛyiyɛɛ
de mɔmɔ-ilɔ mɔ so mɔ, mɛ laa saalɛ
Wurubuaarɛ ɔbono ɔ bo soso mɔ, yɛgɛ
mɛ maŋ kii nu mɔmɔ-nyoro gɛsɛ de mɛ'
kyɛɛgɛ lii mɔmɔ-ilaa nyɛnyɛn ibono mɛ
kya wɔra mɔ dɔ.
12 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ seesɛ mɔ gi
kyɛɛgɛ mɔ-bonboron mɔ dɔ awɔrɔfɔɔ
wɔra Yufereetisɛ ɔbon belɛ mɔ dɔ, ne
nɛ wu gɛnɔɔbono ɔ laa ŋaa wosi-wosi
mɔ. I laa ba gɛnen de awura-awura mɔ
mɔmɔ-rɛ mɔmɔ-adɛ abono mɛ laa lii owi
ɔbaaliiten so mɔ mɛ' nyɛ ɔkpa kyon.
13 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ,
nɛ wu ilaa nyɛnyɛn oduduu ɔko-ɔko isa'
ibono i kya kyena asa so mɔ, i dɛ fɛɛ
atɛtɛmenyi. I laa lii giwɔɔ mɔ gɛnɔ dɔ
de gɛdonbuɛ mɔ gɛnɔ dɔ de gɛdonbuɛ
gɛbono gɛ kya penɛ asa mɔ gɛnɔ dɔ.
14 Gɛnen ilaa nyɛnyɛn oduduu isa' idɛ i gyɛ
ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ isɔɔ. I kya
wɔra ilaa dɛgɛnɔsɛ. Ilaa nyɛnyɛn oduduu
mɔ i laa naa gyan de gɛsinkpan pɛwu koola
awura pɛwu kpaa gyan de mɛ' kpe kpaa kɔ
ikɔ de Wurubuaarɛ adɛ gɛkɛ belɛ gɛbono
Wurubuaarɛ ɔbono ɔ gyɛ Ɔlolonbo mɔ gi
yela mɔ. 15 Wura Yesu gi wolaa tɔgɛ yɛɛ,
"Gɛnen gɛkɛ belɛ gɛbono mɔ,
nan baa tuule anyamesɛ fɛɛ oyu.
Imɔso fɛ' baala fɛye-nyoro gyoo me.
Omudɛnsɛbo ne n gyɛ ɔbono ɔ dɛsɛ mɔ-
nyoro so
ne ɔ kya kerɛ mɔ-aso gigyi gikuru so
de ɔŋ sa ɔ' naa gibolonbukpan
de i' wɔra mɔ ipeeli sansana mɔ."
16 Ilaa nyɛnyɛn oduduu isa' mɔ i laa
koola-koola awura mɔ pɛwu kpaa gyan
gɛsinkpan gɛbono so mɛ kya terɛ de Hi-
iburu gɛdɛ dɔ yɛɛ Amagɛdon mɔ.

*Bonboron D*ɔ Awɔrɔfɔɔ Sonosɛ: Gɛsɛ
Gɛrɛ I Kya Nyida

17 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ sonosɛ mɔ
gi kyɛɛgɛ mɔ-bonboron mɔ dɔ-lɛɛ
awɔrɔfɔɔ mɔ wɔra afuu dɔ, ne nɛ nu
gɛnɔ gɛko gɛ terɛ ken-ken lii Wurubuaarɛ
ɔson obu dɔ, Wurubuaarɛ gɛgyapaa mɔ
asɛ yɛɛ, "I logɛ kon." 18 Nfono mɔ, nɛ
wu gɛnɔɔbono nyangbon laa wiisɛɛ, i
laa wɔra ɔlanba, nyangbon laa faa, ne
gɛsinkpan gɛ laa gyigisi. Gɛ laa tansi
gyigisi seregɛ. Ko-o ibono Wurubuaarɛ
gi lɛɛ nyamesɛ faa, gɛsinkpan gɛŋ ti taa
gyigisi de i' fo gɛnen. 19 I laa ba' ɔsowolɛ
belɛ mɔ so gikpadɔ gisa', ne nsinkpan
pɛwu so isowolɛ mɔ i laa boori. Gɛnen
owi ɔbono dɔ mɔ, Wurubuaarɛ laa nyingi
Babilon ɔsowolɛ belɛ mɔ ilaa nyɛnyɛn
so, de o' kyu mɔ-gisobiidɛ wɔra gɛwɛ
dɔ de ɔ' yɛgɛ Babilon awura mɛ' nun
gisobiidɛ mɔ ta. 20 Ɔko maŋ baa wu apoo
akyaafiya belɛ-belɛ de abii gɛsinkpan so.
21 Nyangbon akpenkpelenbui boduduusɛ a

laa lii Wurubuaarɛ dɔ tɔrɔ anyamesɛ so. Akpenkpelenbui mɔ gikamaasɛ oduduu laa wɔra fɛɛ siminti bagi oduduu. A laa tɔrɔ gɛnen kaaborɛ anyamesɛ mɛ laa tɔngɛ kpaa ŋmɛɛ de Wurubuaarɛ. I kya nyiile yɛɛ akpenkpelenbui mɔ awɔrɔfɔɔ mɔ a laa don abaa.

17

*Ilaayankyii Ɔbono Ɔ T*ɛ Gɛbunono Mɔ De Gɛdonbuɛ Mɔ

1 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ, Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ sono ibono nkana mɛ dɛ Wurubuaarɛ ginyadon ibonboron sono mɔ dɔ ɔko gi baa terɛ me yɛɛ, "Ba kerɛ! Nan nyiile fo gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ laa kyu biidɛ ɔsowolɛ belɛ ɔbono ɔ tɛ ibon sakyɔ asɛ mɔ giso mɔ. Ɔsowolɛ mɔ dɛ fɛɛ ilaayankyii ɔbono ɔ tɛ gibunono ne mɔ-ginyen gi nu gyan de gɛsinkpan pɛwu so mɔ. 2 Gɛsinkpan so awura-awura mɛ kya dii ma-a kpelegɛ ɔsowolɛ belɛ mɔ so fɛɛ gɛnɔɔbono anyen mɛ kya kpe gɛnen ɔkyii ɔbono ɔnan asɛ mɔ. Gɛsinkpan so asa pɛwu mɛ kya nun lii ɔsowolɛ mɔ onsipara gɛwɛ dɔ ne mɛ kya boo fɛɛ nta."

3 Ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ me gɛnen ta mɔ, Wurubuaarɛ Oduduu ɔlon dɔ mɔ, i wɔra me fɛɛ ɔsɔɔ mɔ gi puru me kyu kpe gipen giko dɔ. Nno mɔ, nɛ wu ɔkyii ɔko, ɔ gyan gɛdonbuɛ pebara gɛko so. Gɛ kya nyiile gɛmɔ-nyoro so mɔ Wurubuaarɛ anyen so-o ne gɛ ŋmarasɛ gyan'gyan gɛmɔ-nyoro so. Gɛ bo amu sono de ase gudu. 4 Ɔkyii mɔ dela akuru pebara boɔgyalonsɛ. O kyu sika kɔkɔɔ de abui ŋɛlegisɛ, de ngyi boɔgyalonsɛ lɔrɔ mɔ-nyoro faa nyɔlen-n. Ɔ dɛ sika kɔkɔɔ bonboron ɔko de mɔ-gibaa. Ilaa kyosɛ de ilaa kyɔlesɛsɛ ibono mɔ-ilaayan mɔ i kya kyu bun mɔ-nyoro mɔ ne n bɔla gɛnen sika kɔkɔɔ bon-boron mɔ dɔ. 5 Ayenbi anyen a gyan mɔ-gisegbelɛ so yɛɛ,

Babilon ɔsowolɛ belɛ!
Ilaayan akyii abono mɛ tɛ nbunono mɔ mɔmɔ-nyi.

Gɛsinkpan so ilaa kyosɛ kamaasɛ imɔ-nyi. 6 Nɛ wu gɛnen ɔkyii mɔ mɔ, asa nkalan gi kya boo mɔ fɛɛ nta. I lii fɛɛ ɔ kya mɔɔ asa abono Wurubuaarɛ gi lɔrɔ mɔmɔ yela sa mɔ-nyoro mɔ de asa abono mɛ kya wu Yesu ilaa lɛɛ tɔgɛ mɔ. Nɛ wu ɔkyii mɔ gɛnen mɔ, i dɛ me-gɛnɔ gikyɔ.

*Wurubuaar*ɛ Dɔ Ɔsɔɔ Gi Lɛɛ Ɔkyii Mɔ Ilaa Mɔ Gɛsɛ Sa Me

7 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ mɔ gi taasɛ me yɛɛ, "Menɛ n wɔra ne i kya dɛ fo-gɛnɔ gɛnen? Ɔkyii baarɛ de gɛdonbuɛ gɛbono gɛ bo amu sono de ase gudu ne ɔkyii mɔ tɛ gɛmɔ so mɔ i gyɛ daa ilaa boduduusɛ iko. Nyɛ gisen. Nan nyiile fo imɔ gɛsɛ. 8 Gɛdonbuɛ gɛbono fo wu mɔ, nkana gɛ bo no ne idɛ kon gɛŋ baa gɛ bo no. Gɛ laa dii lii Wurubuaarɛ ilaa kyosɛ ɔbɔ ɔbono ɔŋ bo ɔkara mɔ dɔ de idɛ kon gɛ' baa kyon kpe lɛwu nyɔsɛ dɔ. Gɛsinkpan so asa ako, mɔmɔ abono mɔmɔ-anyen aŋ wolaa a bo Wurubuaarɛ Asɛ Ɔkyenaten Ɔwolɛ mɔ dɔ pɛi ne Wurubuaarɛ gi lɔɔ lɛɛ soso de gɛsɛ mɔ, mɛ laa wu gɛnen gɛdonbuɛ mɔ ilaa wɔrasɛ mɔ, i laa dɛ ɔmɔ-gɛnɔ. I kya nyiile yɛɛ nkana gɛ bo no. Gɛŋ baa gɛ bo no, ne gɛ laa kii kii ba.

9 "Ɔbono ɔ gyɛ ɔlaako onyibo mɔ wolɛ ne nan nu ilaa idɛ gɛsɛ. I kya nyiile yɛɛ gɛdonbuɛ mɔ amu sono mɔ a yelɛ sa abii sono abono ɔkyii mɔ tɛ amɔ so mɔ. A yelɛ sa awura sono ako kee. 10 Awura mɔ dɔ anun mɛŋ baa mɛ bo no. Ɔko san ɔ kya gyi gɛwura. Ɔbanban mɔ berɛ mɛŋ ti baa gyi gɛwura. Owi ɔbono ɔ laa baa gyi gɛwura mɔ, ɔ laa kyena daa ŋmaraa faa.

11 "Gɛdonbuɛ gɛbono nkana gɛ bo no ne idɛ kon gɛŋ baa gɛ bo no mɔ, gɛmɔ ne n gyɛ wura kuesɛ ɔbono mɔ kee bɔla de awura sono mɔ. Gɛmɔ kee gɛ laa baa kyon kpe lɛwu nyɔsɛ mɔ dɔ. 12 Ase gudu abono fo wu mɔ, a yelɛ sa awura gudu abono mɛ mɛŋ ti taa yela mɔmɔ gɛwura mɔ. Mɛ laa nyɛ ɔkpa de mɛ' gyi gɛwura dabɔlɛ de gɛdonbuɛ mɔ ŋmaraa pi-i faa daa. 13 Gɛnen awura gudu adɛ nwɔnsa gi gyɛ gikolon, ne mɛ laa kyu mɔmɔ-ɔlon de mɔmɔ-gɛwuragyi sa gɛdonbuɛ mɔ. 14 Mɛ laa kyu ikɔ tu Yesu, Wurubuaarɛ sandɛ mɔ. Ne Yesu mɔ laa gyi mɔmɔ so. I kya nyiile yɛɛ mɔ ne n gyɛ awura dɔ Wura de abelɛnsɛ dɔ Ɔbelɛnsɛ. Mɔ-rɛ mɔ-adɛ abono ɔ tɔgɛ ɔmɔ yɛɛ mɛ' son mɔ mɔ, ɔ tɔɔsɛ mɔmɔ lɛɛ, ne mɛ sii de mɔ, mɔ-rɛ ɔmɔ ne nan gyi awura gudu mɔ so gɛnen."

15 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi kii tɔgɛ sa me yɛɛ, "Ibon ibono fo wu ilaayankyii mɔ tɛ imɔ asɛ mɔ i yelɛ sa asa kpɛi-kpɛi, sakpii kpɛi-kpɛi, nsinkpan kpɛi-kpɛi,

de ndɛ kpɛi-kpɛi so asa. [16] Ase gudu abono
fo wu mɔ de gɛdonbuɛ mɔ mɛ laa kyo
ilaayankyii ɔbono ɔ yelɛ sa ɔsowolɛ mɔ.
Mɛ laa sɔgɛ ilaa kamaasɛ lii mɔ asɛ de mɛ'
naa taa mɔ yɛgɛ gibolonbukpan de mɛ'
kyɔɔ-kyɔɔ mɔ-inun gyi de mɛ' kyu ɔgya
dɛɛ mɔ. [17] I kya nyiile yɛɛ Wurubuaarɛ
gi kyu wɔra mɔmɔ-asen dɔ yɛɛ mɛ' wɔra
mɔ Wurubuaarɛ gɛlaarɛ de mɛ' wɔra
gɛnɔ kolon de mɛ' kyu mɔmɔ-gɛwuragyi
sa gɛdonbuɛ mɔ kaaborɛ Wurubuaarɛ
agyɛbi mɔ a' lɔɔ ba gɛsintin." [18] Ɔsɔɔ mɔ
gi kii tɔgɛ sa me yɛɛ, "Ɔkyii ɔbono fo wu
mɔ, yelɛ sa ɔsowolɛ belɛ mɔ. Gɛsinkpan
so awura-awura mɛ tɛ sa gɛnen ɔsowolɛ
mɔ."

18

*Babilon Ɔsowol*ɛ Gbaa' Mɔ Laa Boori

[1] Imɔ idɛ gɛmara mɔ, i san i kya wɔra
me fɛɛ oderi mɔ, nɛ wu Wurubuaarɛ dɔ
ɔsɔɔ banban ɔko gi kpelegɛ lii soso ɔ kya
ba. Ɔ gyɛ ɔbelɛnsɛ gbaa' ne ɔlon belɛ bo
mɔ asɛ. Mɔ-nyisigyi kya ŋɛlegi gɛsinkpan
so. [2] O kpen ken-ken yɛɛ,
"Babilon ɔsowolɛ gbaa' mɔ laa boori.
Ɔ laa boori gɛsintin.
Ɔ laa baa bingiri akyanfon.
Ɔ laa wɔra ilaa nyɛnyɛn oduduu kpɛi-kpɛi ɔkyenaten.
Nbuii nyɛnyɛn de nbuii kyosɛ gi laa kyena nno.
[3] Mɔ-ilaa nyɛnyɛn so ne ɔ laa boori gɛnen.
I kya nyiile yɛɛ ɔ kya yɛgɛ nsinkpan pɛwu so asa
mɛ kya nun lii mɔ-ilaa nyɛnyɛn gɛwɛ dɔ
fɛɛ gɛnɔɔbono anyen sakyɔ mɛ kya loo ilaayan dɔ
kyu naa de ɔkyii ɔbono anyen gilaarɛ i gyi mɔ-gimu mɔ.
Gɛsinkpan so awura-awura
mɛ kya dii ma-a kpelegɛ ɔsowolɛ mɔ so
fɛɛ gɛnɔɔbono anyen mɛ kya kpe ilaayankyii
ɔbono ɔ tɛ gɛbunono asɛ mɔ.
Gɛsinkpan so gigya agyibo mɛ kya baa wɔra aterenbi awura
kyu lii ɔsowolɛ mɔ nkyoola nbono ɔ kya kyoola fɔm-m mɔ so."
[4] Nfono mɔ nɛ nu gɛnɔ gɛko lii Wurubuaarɛ dɔ gɛ kya tɔgɛ yɛɛ,
"Fɛye abono fɛ kya son me Wurubuaarɛ mɔ,
fɛ' lii gɛnen ɔsowolɛ baarɛ so.
Iŋ gyɛ gɛnen mɔ, mɔ-ilaa nyɛnyɛn giwɔra i laa naa kyangɛ fɛye
de mɔ-gisobiidɛ kee gi' taarɛ fɛye.
[5] Mɔ-ilaa nyɛnyɛn i nyaakyɔ.
I dii kpaa kyaga de Wurubuaarɛ
ne Wurubuaarɛ mɛŋ kya tan imɔ so.
[6] Fɛye Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ
ibono Wurubuaarɛ laa yɛgɛ fɛ' ka asa gikɔ mɔ,
gɛnɔɔbono ɔsowolɛ gbaa' mɔ gi kyu wɔra asa mɔ,
fɛ' kyu gɛnen kee wɔra mɔ.
Mɔ-ilaa nyɛnyɛn ibono o kyu wɔra asa mɔ,
fɛ' ka mɔ gikɔ gɛnen gikpadɔ ginyɔ.
Fɛɛ gɛnɔɔbono o kyu awɔrɔfɔɔ gɛwɛ sa asa
ne mɛ nun mɔ,
fɛ' kɔ awɔrɔfɔɔ kee gɛnen gikpadɔ ginyɔ
wɔra gɛwɛ dɔ nuule mɔ.
[7] Gɛnɔɔbono ɔkara o kyu yen mɔ-nyoro,
ne ɔ wɔra mɔ-gɛlaarɛ ilaa kyu kyoola fɔm-m mɔ,
fɛye mɔ fɛ' kyu daa ɔlaawusɛ de osulon too mɔ so.
Ɔ kya tɔgɛ sa mɔ-nyoro yɛɛ,
'N kya gyi gɛwura daa ne n' tɛ.
Meŋ gyɛ okulaabo. Osulon maa bii tu me.'
[8] Lii gɛnen so mɔ,
gɛkɛ kolon poroko ne awɔrɔfɔɔ a laa tu mɔ:
alɔbi, osulon, de akon belɛ.
Ɔgya kee laa dɛɛ mɔ.
Wura Wurubuaarɛ ɔbono ɔ laa biidɛ mɔ-giso gɛnen mɔ,
gyɛ daa ɔlolonbo.

*G*ɛsinkpan So Awura Mɛ Laa Su De Mɛ' Saawo Sa Babilon

[9] "Gɛsinkpan so awura-awura abono mɛ
dii kpelegɛ ɔsowolɛ gbaa' mɔ so fɛɛ
gɛnɔɔbono anyen mɛ kya kpe ilaayankyii
ɔbono ɔ tɛ gɛbunono asɛ mɔ, nkana
gɛnen awura abono mɔmɔ-rɛ ɔsowolɛ mɔ
pɛwu mɛ kyoola dabɔlɛ fɔm-m. Awura-
awura mɔ mɛ laa wu igyɛsii ibono i laa dii
lii ɔsowolɛ mɔ-ɔdɛɛten mɔ, mɛ laa su de
mɛ' saawo sa mɔ. [10] Mɔ-gɛyiyɛɛ gɛ laa
wɔra mɔmɔ gifuu so mɔ, mɛ laa yelɛ daa
koo-koo mɛ kerɛ mɔ de mɛ' tɔgɛ yɛɛ,
'O, laako, Babilon ɔsowolɛ gbaa'.
Laako-a, Babilon ɔlolonbo.

Fo-gisobiidɛ gi baa tu fo owi kolon poroko.'
11 "Gigya agyibo abono mɛ bo gɛsinkpan
so mɔ kee mɛ laa saawo de mɛ' su osu-
lon kyu lii mɔ so. Ɔko-rɛ ɔko mɛŋ baa
ɔ kya sɔɔ mɔmɔ-ilaa. 12 Mɛŋ baa nyɛ
fɛ mɔmɔ-sika kɔkɔɔ de abeletɔ fufuli,
mɔmɔ-abui ŋɛlegisɛ de ngyi boɔgyalonsɛ,
mɔmɔ-akuru dɛnsɛ dɛnsɛ ɔnan kamaasɛ.
Mɛŋ baa nyɛ fɛ iyii bofensɛ, de ilaa ibono
pɛwu asa mɛ kyu akondɛ anyi de iyii
boɔgyalonsɛ salɛ imɔ mɔ, de ilaa ibono
mɛ kyu abeletɔ kpɛi-kpɛi de akpenkpelen-
bui fufuli kyu wɔra mɔ. 13 Mɛŋ baa nyɛ fɛ
ilaa bofensɛ fɛɛ sasaalɛ, atikee, ibono mɛ
kya kyu bɔ de ibono mɛ kya kyu dɛɛ mɔ,
de onufuii. Mɛŋ baa nyɛ fɛ nta de nfɔ,
de nnyufo nbono gi pɛ mɔ de ilaa gyisɛ
ibono mɛ kya kyu kɔrɔ nnyufo de inaadɛ
de isandɛ, abee de ilaa ibono abee mɛ kya
biidɛ mɔ, de nbide.
14 Babilon ɔsowolɛ, oyii abi abono nkana a
da fo ɔbolɛ mɔ
a kyon yɛgɛ fo.
Fo-awuratɔ de fo-nyisigyi pɛwu gi lii fo-
gibaa.
Gɛkaako, gɛkaako foŋ baa nyɛ imɔ kpa-a.
15 "Gigya agyibo abono mɛ fɛ ilaa
idɛ pɛwu ɔsowolɛ mɔ so ne mɛ bingiri
aterenbi awura mɔ mɛ laa wu ɔsowolɛ
mɔ-gɛyiyɛɛ mɔ, i laa wɔra ɔmɔ gifuu, ne
mɛ laa yelɛ koo-koo de mɛ' san su de mɛ'
yiyɛɛ sa mɔ yɛɛ,
16 'Mɔ laako! Mɔ-rɛ gɛyiyɛɛ! Ɔsowolɛ
gbaa' baarɛ!
Yɛgɛ nkana mɔ ne n gyere
bun akɛlɛlɛ de akuru pebara dɛnsɛ,
ne o kyu sika kɔkɔɔ, de abui ŋɛlegisɛ, de
ngyi boɔgyalonsɛ
kyu lɔrɔ mɔ-nyoro nyɔlen-n mɔ.
17 Owi kolon dɔ mɔ
gɛnen atɔ de aterenbi belɛ adɛ pɛwu
a sii.'
"Abono mɛ kya kerɛ akolii so, abono
mɛ kya kyu akolii kpe mɔmɔ-nten kpesɛ,
abono mɛ kya wɔra akolii dɔ gɛsun, de
abono mɛ kya gyi gigya apoo so mɔ, mɔmɔ
pɛwu mɛ laa yelɛ koo-koo 18 mɛ kerɛ
gɛnɔɔbono ɔsowolɛ mɔ kya dɛɛ ne igyɛsii
i kya dii lii ɔsowolɛ mɔ so mɔ de mɛ'
saawo yɛɛ, 'Nkana ɔsowolɛ ɔmɔ ne n baa
fo ɔsowolɛ gbaa' baarɛ!' 19 Mɛ laa paada
mɔmɔ-amu de mɛ' san mɛ kya saawo mɛ
kya su osulon yɛɛ,
'Mɔ laako! Mɔ-rɛ gɛyiyɛɛ!
Ɔsowolɛ gbaa' baarɛ!
Nkana mɔ-aterenbi so
ne akolii awura pɛwu mɛ bingiri
aterenbi awura.
Owi kolon dɔ mɔ, ɔ boori bun.'
20 Wurubuaarɛ dɔ asa,
nengyene ilaa idɛ pɛwu i ba gɛnen
mɔ,
fɛ' yɛgɛ i' wɔra fɛye ɔkon!
Fɛye abono Wurubuaarɛ gi lɔrɔ yela sa
mɔ-nyoro mɔ,
Yesu isɔɔ, de Wurubuaarɛ ikalan
atɔgɛbo mɔ,
fɛ' yɛgɛ i' wɔra fɛye ɔkon!
Ilaa ibono ɔsowolɛ baarɛ gi kyu wɔra fɛye
mɔ,
Wurubuaarɛ gi ka mɔ gikɔ sa fɛye!"

*Wurubuaar*ɛ Dɔ Ɔsɔɔ Ɔlolonbo Mɔ Ilaa Tɔgɛsɛ

21 Nfono mɔ, Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ
ɔlolonbo ɔko gi puru gibui fɛɛ giboo belɛ
ne ɔ too gimɔ wɔra apoo dɔ kaala nyiile,
ne ɔ tɔgɛ yɛɛ,
"Fɛɛ gɛnɔɔbono nɛ too gibui gidɛ wɔra
apoo dɔ faa,
gɛnen kee ne Wurubuaarɛ
laa boori Babilon ɔsowolɛ gbaa' mɔ
ɔlon so ne.
Mɛ maŋ baa wu mɔ gɛkaako.
22 Babilon ɔsowolɛ!
Ɔko maŋ baa nu aduule alanbo, ilon abiibo,
nlɛɛ
de ngandan afolɛbo so fo dɔ gɛkaako.
Adawo awura abono mɛ kya wɔra abaa dɔ
nsun mɔ kee,
ɔko maŋ baa nu mɔmɔ so fo dɔ.
Ɔko maŋ baa nu ɔdoo kɔrɔsɛ so fo dɔ
gɛkaako.
23 Fatela maŋ baa kii kyangɛ fo dɔ
ne ɔko maŋ baa nu ɔkyiifɔ mɔ-rɛ mɔ-
kuli gɛnɔ fo dɔ gɛkaako.
Fo-gigya agyibo ne n wɔra gɛsinkpan so
anyamesɛ gbaa'gbaa,
ne fo kyu fo-afɛ penɛ nsinkpan pɛwu
so asa.
24 Babilon ɔsowolɛ gisobiidɛ gi kya ba.
I lii fɛɛ asa nkalan nbono gi nyida
gɛsinkpan mɔ,
Babilon ne n wɔra imɔ.
Babilon ne n yɛgɛ ne Wurubuaarɛ ikalan
atɔgɛbo,
asa abono Wurubuaarɛ gi lɔrɔ mɔmɔ
yela sa mɔ-nyoro mɔ,

de asa abono pɛwu mɛ mɔɔ mɔmɔ
gɛsinkpan so mɔ nkalan gi kyɛɛgɛ
fuɛ."

19

*Wurubuaar*ɛ Dɔ Asa Mɛ Kya Yen Mɔ

1 Imɔ idɛ gɛmara mɔ, i san i kya wɔra
me fɛɛ oderi mɔ, nɛ nu ɔlanba fɛɛ sakpii
belɛ nnɔ Wurubuaarɛ dɔ mɛ kya tɔngɛ
ken-ken yɛɛ,
"Nbuo! Wurubuaarɛ kusee-e!
Amɔlɛgɛ, nyisigyi de ɔlon
i gyɛ daa aye-Wura Wurubuaarɛ-lɛɛ.
2 Gɛnɔɔbono Wurubuaarɛ laa biidɛ
anyamesɛ nyɛnyɛn giso mɔ,
i gyɛ gɛsintin ne i gyɛ imɔ-ɔkpa so.
Ɔ laa biidɛ ɔsowolɛ nyɛnyɛn mɔ giso.
Gɛnen ɔsowolɛ mɔ dɛ fɛɛ ilaayankyii
ɔbono ɔ tɛ gɛbunono mɔ.
Ɔsowolɛ mɔ gi kyu mɔ-ilaa nyɛnyɛn
kyu kyangɛ gɛsinkpan so anyamesɛ
fɛɛ gɛnɔɔbono ilaayankyii kya taalɛ yɛgɛ
anyen sakyɔ
mɛ' wɔra ilaa kankaran mɔ.
Wurubuaarɛ laa biidɛ ɔsowolɛ mɔ giso
de i' kyu ka mɔ Wurubuaarɛ asonbo
abono gɛnen ɔsowolɛ mɔ gi mɔɔ
mɔmɔ mɔ gikɔ."
3 Sakpii mɔ mɛ kii kpen yɛɛ,
"Nbuo! Wurubuaarɛ kusee-e!
Igyɛsii i laa kpɛ i kya dii
i kya lii ɔsowolɛ mɔ ɔdɛɛten gɛkpaa-
gɛkpaa."
4 Abelɛnsɛ oko anan mɔ de ilaa inan
ibono i bo nkpa mɔ mɛ kpelegɛ dɛ Wu-
rubuaarɛ ayaa dɔ mɛ kya yen mɔ ɔbono
ɔ tɛ gɛgyapaa so mɔ. Mɛ tɔgɛ yɛɛ,
"Nbuo! I' ba gɛnen!"

*Yesu G*ɛkɛ Belɛ Mɔ Gɛ Fo

5 Gɛnɔ gɛko gɛ lii Wurubuaarɛ
gɛgyapaa mɔ asɛ kpen tɔgɛ yɛɛ,
"Fɛ' yen aye-Wura Wurubuaarɛ!
Fɛye abono pɛwu fɛ kya son mɔ ne fɛ selɛ
mɔ mɔ,
nbii de abelɛnsɛ pɛwu,
fɛ' yen aye-Wura Wurubuaarɛ!"
6 Nfono mɔ, nɛ nu ɔlanba faa kpo-o fɛɛ
sakpii katakperɛ nnɔ gi kya gbere fɛɛ abii
dɔ ibon ne n bɔla gibɔla belɛ. ɔlanba mɔ
kii ɔ dɛ fɛɛ nyangbon ne n kya faa ken-
ken. Sakpii mɔ kya kpen ɔ kya tɔgɛ yɛɛ,
"Nbuo! Wurubuaarɛ kusee-e!
Idɛ kon ne aye-Wura Wurubuaarɛ
ɔlolonbo mɔ gɛwuragyi
gɛ laa lii gɛwi tentegelen.
ɔkamaasɛ laa san wɔra daa Wurubuaarɛ
gɛlaarɛ.
7 A' gyi ɔkon!
I' wɔra aye-asen dɔ ɔkon
de a' yen Wurubuaarɛ.
Yesu, Wurubuaarɛ sandɛ mɔ gɛkɛ belɛ
gɛbono gɛ dɛ fɛɛ ɔkyii gikpiikɛ mɔ
gɛ fo.
Yesu asonbo mɔ mɛ dɛ fɛɛ ɔkyiifɔ
ɔbono ɔ gyere lɔrɔ nyoro nyɔlen-n
8 ne mɔ-kuli gi sa mɔ-ɔkpa
de ɔ' dela akɛlɛlɛ kyabi-kyabi abono
a kya ŋɛlegi mɔ."
ɔkyiifɔ akɛlɛlɛ adɛ a yelɛ sa Yesu
asonbo mɔ gɛsintin gɛbono mɛ kya gyi sa
Wurubuaarɛ mɔ.

*Gy*ɔn De Wurubuaarɛ Dɔ ɔsɔɔ Mɔ Ilaa

9 Nfono mɔ, Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ
gi tɔgɛ sa me Gyɔn yɛɛ, "Ŋmarasɛ imɔ idɛ
yela yɛɛ, 'Amudɛnsɛbo ne n gyɛ asa abono
Wurubuaarɛ laa da gibaa terɛ mɔmɔ
yɛɛ mɛ' baa gyi Yesu, Wurubuaarɛ sandɛ
gɛdenakɛ agyudɔ mɔ.' " Nɛ ŋmarasɛ
imɔ yela mɔ, o kii tɔgɛ sa me yɛɛ, "Wu-
rubuaarɛ gɛsintin agyɛbi ne fo ŋmarasɛ
faa."
10 Nfono mɔ, nɛ kpelegɛ ŋmii mɔ-ayaa
dɔ n dɛ buubuu belɛ mi-i sa mɔ. O
wu gɛnen mɔ, ɔ gya me yɛɛ, "Gɛŋ baa
wɔra gɛnen. Me-rɛ fo de fo-nanboana
Wurubuaarɛ asonbo abono mɛ dɛ ilaa
ibono Yesu gi nyiile mɔmɔ mɔ dɔ mɔ,
aye pɛwu a gyɛ daa Wurubuaarɛ asonbo.
Son daa Wurubuaarɛ." (Ilaa ibono Yesu gi
nyiile mɔmɔ mɔ ne n kya sa asa oduduu de
mɛ' taalɛ tɔgɛ Wurubuaarɛ ikalan mɔ.)

Bee Fufuli Wura

11 Nfono mɔ, i san i kya wɔra me fɛɛ
oderi mɔ, nɛ wu soso i bugi ginyɔ. N'
baa kerɛ mɔ, bee fufuli ne. Mɛ kya terɛ
isa ɔbono ɔ gyan bee mɔ so mɔ yɛɛ
"ɔpaawɔrabo de Gɛsintin Wura." ɔ kya gyi
nbɛlɛ ne ɔ kya kɔ ikɔ imɔ-ɔkpa so. 12 Mɔ-
ansibi a dɛ fɛɛ ɔgya ɔbono ɔ kya dɛɛ mɔ,
ne awura npɛ gi bun gi bun mɔ-gimu so.
Ginyen giko gi gyan mɔ so. ɔko-rɛ ɔko
mɛŋ nyi gɛnen ginyen mɔ, gɛnen mɔ, mɔ-
wolɛ. 13 Ikɔ dɔ nkalan gi palɛ mɔ-gɛgbɛ
gɛbono o suu mɔ. Ginyen gibono mɛ kya

terɛ mɔ mɔ ne n gyɛ yɛɛ Wurubuaarɛ Gigyɛbi.

14 Wurubuaarɛ dɔ ikɔ akɔbo mɛ buu mɔ. Mɛ gyan abee fufuli so kee ne mɛ bun akɛlɛlɛ kyabi-kyabi.

15 Gɛki boyɛsɛ gɛbono gɛ yelɛ sa gɛsintin mɔ gɛ bo mɔ-gɛnɔ dɔ. Gɛmɔ ne ɔ laa kyu kɔ de nsinkpan kpɛi-kpɛi so awura-awura. Ɔ laa kyu ɔlon fɛɛ gibeletɔ-lɛɛ ɔlon kyu gyi gɛwura mɔmɔ so. Ɔ laa kyu Wurubuaarɛ Ɔlolonbo mɔ ginyadon belɛ kyu ka anyamesɛ nyɛnyɛn gikɔ sa Wurubuaarɛ fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ kya kyise gifɔlɛ giko abi amɔ-ɔnyanten peterɛ mɔ. 16 Ginyen giko gi gyan mɔ-gɛgbɛ de mɔ-ɔgyan so yɛɛ,

AWURA DƆ WURA DE ABELƐNSƐ DƆ ƆBELƐNSƐ.

Nbuii Gi Laa Gyi Kaabo

17 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ, nɛ wu Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔko owi dɔ, ne nɛ nu ɔ lɛɛ gɛnɔ ken-ken terɛ nbuii nbono gi kya maalɛ afuu so mɔ pɛwu yɛɛ, "Fɛ' baa gyan' de fɛ' gyi Wurubuaarɛ agyudɔ belɛ mɔ. 18 Agyudɔ mɔ ne n gyɛ asa nyoro inun: awura-awura de asogya abelɛnsɛ de anyamesɛ alolonbo de ikɔ dɔ abee akɔbo abono mɛ gyan mɔmɔ so mɔ de anyamesɛ nyɛnyɛn pɛwu, dabɔlɛ abono mɛ tɛ mɔmɔ-gibaa so de abono mɛ tɛ awura asɛ mɔ, nbii de abelɛnsɛ pɛwu inun."

19 Nfono mɔ nɛ wu gɛnɔɔbono gɛdonbuɛ mɔ de gɛsinkpan so awura-awura mɔmɔ-ikɔ akɔbo mɔ mɛ laa kpaa gyan mɛ kya laarɛ mɛ' kpaa kɔ de ɔbono ɔ gyan bee mɔ so mɔ mɔ-rɛ mɔ-lɛɛ ikɔ akɔbo. 20 Mɛ laa kɔ mɔ, mɛ laa keda gɛdonbuɛ mɔ gɛmɔ-rɛ gɛmɔ-nanbo gɛbono gɛ penɛ asa mɔ. Gɛ wɔra ilaa dɛgɛnɔsɛ gɛdonbuɛ gɛko mɔ asɛ penɛ asa abono mɛ bo gɛdonbuɛ mɔ daasɛ mɔmɔ-asegbelɛ so ne mɛ son gɛmɔ-ɔkperɛ mɔ. Wurubuaarɛ laa too gɛnen ndonbuɛ nnyɔ ndɛ wɔra fɛrɛwuta gigyapadɛ dɔ, yɛgɛ mɛ kerɛ. 21 Mɔ ɔbono ɔ gyan bee mɔ so mɔ laa kyu gɛki mɔɔ gɛdonbuɛ mɔ ikɔ akɔbo sɛnsɛ mɔ. Gɛnen gɛki mɔ ne n bo mɔ-gɛnɔ dɔ ne gɛ yelɛ sa gɛsintin mɔ. Nfono mɔ nbuii pɛwu gi laa baa gyi mɔmɔ abono ɔ laa mɔɔ mɔ inun gɛɛlɛ nyoro.

20

Nsi Nwɛ Gudu Ilaa

1 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ, nɛ wu Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔko, ɔ lii Wurubuaarɛ dɔ kpelegɛ ɔ kya ba gɛsinkpan so. Ɔ dɛ safuee de gigbangbaran belɛ de gibaa. Gɛnen safuee mɔ gyɛ daa Wurubuaarɛ ilaa kyosɛ ɔbɔ ɔbono ɔŋ bo ɔkara mɔ safuee. 2 Ɔ laa kpaa keda ginaagɛsɛ, giwɔɔ dedaa-dedaa gibono gi gyɛ Satan, ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ. Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi keda Satan gɛnen mɔ, ɔ laa ŋminde mɔ yela nsi nwɛ gudu. 3 Ɔ laa kyu mɔ kyu too wɔra ɔbɔ ɔbono ɔŋ bo ɔkara mɔ dɔ de ɔ' tii wɔra safuee de ɔŋ' baa nyɛ penɛ nsinkpan kpɛi-kpɛi pɛwu so asa, gɛnen mɔ, nsi nwɛ gudu mɔ gi fo pɛi de ɔ' sangɛ mɔ ŋmaraa.

4 Nfono mɔ nɛ wu awura ngyapaa. Abono mɛ tɛ nmɔ so mɔ, Wurubuaarɛ laa kyu gɛsinkpan so nbɛlɛ gigyi kyu wɔra mɔmɔ-abaa dɔ. Nɛ wu asa abono mɛ tɔgɛ Yesu ilaa de Wurubuaarɛ agyɛbi sa asa ne imɔso ne asa ako mɛ ten mɔmɔ-amu mɔ. Abono nɛ wu gɛnen mɔ, mɛ mɛŋ son gɛdonbuɛ mɔ abɛɛ gɛmɔ-ɔkperɛ mɔ. Mɛ kyena mɔ, mɛ kine gɛdonbuɛ mɔ daasɛ mɔmɔ-asegbelɛ so abɛɛ mɔmɔ-abaa so. Gɛnen asa adɛ mɛ laa kyingi lii ibuni dɔ kii kyena nkpa, ne mɔmɔ-rɛ Kirisito mɛ laa gyi gɛwura nsi nwɛ gudu.

5 Asa sɛnsɛ abono mɛ wu' mɔ berɛ, mɛ maŋ kyingi kii nyɛ nkpa, gɛnen mɔ, nsi nwɛ gudu mɔ gi fo. Imɔso asa abono mɔmɔ-rɛ Kirisito mɛ laa gyi gɛwura mɔ ne nan wɔra agyangbarabo abono mɛ laa kyingi lii ibuni dɔ. 6 Mɔmɔ abono mɛ laa daa gikyingi lii ibuni dɔ gɛnen mɔ, mɛ laa wɔra amudɛnsɛbo de asen fufuli awura. Lɛwu nyɔsɛ mɔ maŋ nyɛ ɔlon mɔmɔ so. Mɛ laa wɔra Wurubuaarɛ mɔ-rɛ Kirisito asunbi alɛɛbo ne mɛ laa gyi gɛwura nsi nwɛ gudu mɔ.

*Ilaa Ibono I Laa Ba Ilaa Ny*ɛnyɛn Pɛwu Gɛmu Mɔ So

7 Nsi nwɛ gudu mɔ gi fo mɔ, Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ laa tigi ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ 8 de ɔ' lii kpaa penɛ asa kpɛi-kpɛi abono mɛ tɛ gɛsinkpan pɛwu so mɔ. Gɛnen asa mɔ ne n gyɛ Gogɛ de Magogɛ. Ilaa nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ laa kpaa penɛ asa de ɔ' koola ɔmɔ baa gyan de

mɛ' kpe ikɔ. Mɛ laa nyaakyɔ fɛɛ apoo gi-
gengen so giŋɛsii. 9 Mɛ kpaa gyan mɔ, mɛ
laa naa gɛsinkpan ɔŋmangɛ ɔkara kpaa
bun kyaabɔɔ nfono asa abono Wurubuaarɛ
gi lɔrɔ mɔmɔ yela sa mɔ-nyoro mɔ mɛ bo
mɔ de Wurubuaarɛ ɔsowolɛ laarɛsɛ mɔ.
Mɛ bun kyaabɔɔ gɛnen mɔ, ɔgya laa lii
Wurubuaarɛ dɔ baa dɛɛ mɔmɔ koro.
10 Nfono mɔ, Wurubuaarɛ laa kyu ilaa
nyɛnyɛn pɛwu gɛmu mɔ, mɔ ɔbono ɔ
penɛ asa mɔ, kyu too wɔra fɛrɛwuta gi-
gyapadɛ dɔ. Nno ne Wurubuaarɛ gi wolaa
kyu gɛdonbuɛ mɔ gɛmɔ-rɛ gɛmɔ-nanbo
gɛbono gɛ penɛ asa mɔ too wɔra mɔ. Mɛ
laa wu ɔlaawusɛ gɛnyɛ de gɛpɛ gɛnen-n
gɛkpaa-gɛkpaa.

*Wurubuaar*ɛ Laa Gyi Ɔkamaasɛ Nbɛlɛ

11 Nfono mɔ nɛ wu gɛwuragyapaa fu-
fuli belɛ, ne Wurubuaarɛ tɛ gɛmɔ so.
Soso de gɛsɛ i ŋaa lii Wurubuaarɛ ansi
so. Ɔko maŋ baa wu imɔ. 12 Ne nɛ
wu abelɛnsɛ de nbii abono mɛ wu' wu'
mɔ mɛ yelɛ Wurubuaarɛ ɔbono ɔ tɛ
gɛgyapaa so mɔ asɛ. Ne nɛ wu gɛnɔɔbono
Wurubuaarɛ laa bugi-bugi iwolɛ ibono ɔ
ŋmarasɛ ɔkamaasɛ ilaa wɔrasɛ wɔra mɔ.
Ɔ laa bugi ɔwolɛ banban ɔko. Ɔbono dɔ
ne ɔ ŋmarasɛ abono mɛ laa nyɛ kyena
mɔ asɛ mɔ anyen wɔra. Wurubuaarɛ
laa gyi ɔkamaasɛ nbɛlɛ lii iwolɛ mɔ dɔ
gɛnɔɔbono i laa kyena de mɔ-ilaa wɔrasɛ
mɔ. 13 Apoo a laa lɛɛ asa abono mɛ wu'
sii mɔ dɔ mɔ, ne Lɛwu de Nkyan i laa
lɛɛ abono mɛ wu' kpe mɔmɔ dɔ mɔ, de
Wurubuaarɛ o' gyi mɔmɔ pɛwu nbɛlɛ kyu
naa de mɔmɔ-ilaa wɔrasɛ so.
14 Nfono mɔ, Wurubuaarɛ laa too Lɛwu
de Nkyan wɔra gigyapadɛ mɔ dɔ. Gi-
gyapadɛ gidɛ ne n gyɛ lɛwu nyɔsɛ mɔ.
15 Nyamesɛ kamaasɛ ɔbono mɔ-ginyen giŋ
bo Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena ɔwolɛ mɔ
dɔ mɔ, Wurubuaarɛ laa too mɔ wɔra
gigyapadɛ mɔ dɔ.

21

*Soso de G*ɛsɛ Ipobɔrɔ

1 Nfono mɔ, i san i kya wɔra me
fɛɛ oderi mɔ, nɛ wu soso pobɔrɔ de
gɛsinkpan pobɔrɔ. Soso gyangbarasɛ mɔ
de gɛsinkpan gyangbarasɛ mɔ i kyon ne
iŋ baa i bo no. Apoo kee aŋ baa a bo no.
2 Nɛ wu Wurubuaarɛ ɔsowolɛ, Gyɛrusalem
pobɔrɔ mɔ. Nɛ wu gɛnɔɔbono ɔ laa lii
Wurubuaarɛ asɛ ɔ kya kpelegɛ ɔ kya
ba gɛsinkpan so mɔ. I laa lɔrɔ ɔsowolɛ
mɔ fɛɛ gɛnɔɔbono ɔkyiifɔ kya gyere lɔrɔ
mɔ-nyoro nyɔlen-n sa mɔ-kuli mɔ. 3 Nɛ
nu gɛnɔ gɛko faa ken-ken lii Wurubuaarɛ
gɛgyapaa mɔ asɛ gɛ kya tɔgɛ yɛɛ,
"Fɛ' kerɛ,
Wurubuaarɛ ɔkyenaten laa san ba ɔ
bo anyamesɛ asɛ.
Ɔ laa kyena mɔmɔ dɔ ne mɔmɔ mɔ,
mɛ laa san wɔra mɔ-wolɛ lɛɛ asa.
Wurubuaarɛ gbaa-gbaa ne nan kyena
mɔmɔ dɔ.
4 Ɔ laa kpaarɛ ansikyu kamaasɛ lii mɔmɔ-
ansi dɔ sa mɔmɔ.
Iŋ baa nyɛ lɛwu. Mɛ maŋ baa yiyɛɛ
de mɛ' su osulon abɛɛ mɛ wu ɔlaa.
I kya nyiile yɛɛ gɛkyena gɛdɛ dɔ ilaa
i laa kyon gɛkpaa."
5 Wurubuaarɛ ɔbono ɔ tɛ gɛgyapaa mɔ
so mɔ gi tɔgɛ yɛɛ, "Fɛ' kerɛ! Nan yɛgɛ
ilaa kamaasɛ i laa bingiri ipobɔrɔ." O kii
tɔgɛ yɛɛ, "Ŋmarasɛ imɔ idɛ yela. I lii fɛɛ
gɛnen agyɛbi adɛ a gyɛ agyɛbi paawɔrasɛ
ne a gyɛ gɛsintin."
6 Wurubuaarɛ gi tɔgɛ sa me yɛɛ, "I logɛ
kon! Me ne n gyɛ ɔbono n gyangbara ne
me ne n tiikara. Me ne n gyɛ giyiigɛsɛ de
laalaalogɛ. Asa abono bolefɔ dɛ ɔmɔ mɔ,
nan sa mɔmɔ nkyu. Gɛnen nkyu nbono gi
kya lii daa ɔbon ɔbono ɔ kpɛ ɔ kya kyon ne
ɔ kya sa Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena gɛkpaa
mɔ gɛmu. Maŋ sɔɔ ɔmɔ sɛi. 7 Abono mɛ
laa kɔ lii mɔ mɛ laa nyɛ gɛnen ilaa idɛ
pɛwu lii me asɛ, ne me, nan wɔra mɔmɔ-
Wurubuaarɛ de mɔmɔ mɔ, mɛ' wɔra me-
biana gɛsintin. 8 Afuubo de abono mɛŋ bo
gisɔɔgyi sa Yesu mɔ, de abono mɛ wɔra
me Wurubuaarɛ ilaa kyosɛ mɔ, de asa
amɔɔbo, de abono mɛ kya laarɛ agyibara
mɔ, de afɛ awura, de ikperɛ asonbo, de
abonbo pɛwu berɛ, gigyapadɛ gibono gi
kya dɛɛ de fɛrɛwuta mɔ dɔ ne mɛ laa kpe.
Imɔ idɛ ne n gyɛ lɛwu nyɔsɛ mɔ."

*Wurubuaar*ɛ Ɔsowolɛ, Gyɛrusalem
Pobɔrɔ

9 I san i kya wɔra me fɛɛ oderi mɔ, nɛ wu
Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔko kya ba me asɛ.
Wurubuaarɛ dɔ isɔɔ sono ibono nkana mɛ
dɛ ibonboron sono de awɔrɔfɔɔ sono ti-
ikarasɛ mɔ dɔ ɔko ne ɔ gyɛ. Ɔ baa terɛ me
yɛɛ, "Baa kerɛ. Nan nyiile fo asa abono mɛ

dɛ fɛɛ ɔkyiifɔ, Yesu, Wurubuaarɛ sandɛ
mɔ, mɔ-ka mɔ." [10] Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ
mɔ gi tɔgɛ me gɛnen mɔ, Wurubuaarɛ
Oduduu ɔlon dɔ so mɔ, i wɔra me fɛɛ
ɔsɔɔ mɔ gi puru me kyu dii kpe gibii belɛ
lege-lege giko gimu so, ne ɔ kpaa nyiile
me gɛnɔɔbono Gyɛrusalem, Wurubuaarɛ
ɔsowolɛ mɔ, laa lii soso Wurubuaarɛ asɛ
ɔ kya kpelegɛ ɔ kya ba gɛsinkpan so
mɔ. [11] Ɔsowolɛ mɔ kya ba mɔ, ɔ laa
nyɛ Wurubuaarɛ nyisigyi ɔ kya ŋɛlegi fɛɛ
gibui boɔgyalonsɛ giko. Ɔ laa ŋɛlegi ɔ kya
wu sɔnlii fɛɛ puruntuwa. [12] Ɔsowolɛ mɔ
laa nyɛ gɛkpen belɛ gɛbono gɛmɔ-ɔpɔɔrɛ
laa lɔnga dandan. Gɛkpen mɔ gɛ laa
nyɛ nbunono gudu nnyɔ, ne Wurubuaarɛ
dɔ isɔɔ gudu anyɔ mɛ laa kyena-kyena
nbunono ndɛ asɛ mɛ kya dii nmɔ. Gɛnen
nbunono mɔ so mɔ mɛ laa ŋmarasɛ Isirale
awura abono mɛ son Wurubuaarɛ mɔ
adedaabo gudu anyɔ mɔ anyen gyan'gyan
nmɔ so. [13] Gɛkpen mɔ nbunono mɔ nsa' gi
laa nyɛ de owi ɔbaaliiten so, nsa' gi laa nyɛ
de owi ɔtɔrɔten so, nsa' gi laa nyɛ de ɔbon
adii so, ne nsa', mɔ, gi laa nyɛ de ɔbon
akpelegɛ so. [14] Ɔsowolɛ mɔ gɛkpen mɔ
gɛsɛ ɔpɔɔrɛ laa wɔra daa abui gudu anyɔ.
Mɛ laa ŋmarasɛ Yesu, Wurubuaarɛ sandɛ
mɔ isɔɔ gudu anyɔ mɔ anyen gyan'gyan
amɔ so.
[15] Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔbono ɔ tɔngɛ
de me fɛɛ oderi dɔ mɔ dɛ sika kɔkɔɔ
gibeletɔ de o' kyu kaala ɔsowolɛ mɔ de
mɔ-gɛkpen mɔ ɔpɔɔrɛ de nbunono mɔ.
[16] Ɔsowolɛ mɔ ɔŋmangɛ de mɔ-gisoro
pɛwu i laa wɔra daa kyɛɛ-kyɛɛ. Ɔ laa kyu
gibeletɔ mɔ kyu kaala ɔsowolɛ mɔ mɔ, i
laa wɔra akpaaten nwɛ gudu-gudu gɛnen
gikpadɔ gudu ginyɔ. Ɔsowolɛ mɔ gisoro
de mɔ-ɔŋmangɛ de mɔ-ɔlɔnga i laa wɔra
kyɛɛ-kyɛɛ. Iko i maŋ don iko. [17] Ɔ laa kaala
ɔsowolɛ mɔ gɛkpen mɔ kee, ne i laa wɔra
abaaŋmin gisoro gudu anyɔ-anyɔ gɛnen
gikpadɔ gudu ginyɔ. Anyamesɛ-lɛɛ kaala
ne Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ laa kyu kaala
gɛnen.

*Wurubuaar*ɛ Ɔsowolɛ Mɔ Nyisigyi

[18] Abui ŋɛlegisɛ fufuli ne mɛ kyu yii
gɛkpen mɔ. Ɔsowolɛ mɔ gyɛ daa sika
kɔkɔɔ, ɔ kya wu sɔnlii fɛɛ puruntuwa.
[19] Mɛ kyu abui ŋɛlegisɛ kamaasɛ ɔnan kyu
too gɛkpen mɔ gɛsɛ ɔpɔɔrɛ mɔ adawo so.
Gigyangbarasɛ mɔ gi gyɛ gibui fufuli.
Ginyɔsɛ de gisasɛ mɔ a gyɛ buruu.
Ginansɛ mɔ gi gyɛ gifɛdaa bonboli nkyu
siidasɛ.
[20] Ginunsɛ de giseesɛ mɔ a pɛɛrɛ.
Gibui sonosɛ mɔ gi gyɛ kyaasɛ nfɔ.
Gukuesɛ mɔ gi gyɛ gifɛdaa bonboli
gibono i kaarɛ gimɔ dɔ mɔ.
Sangosɛ mɔ gi laarɛ gi wɔra fɛɛ kyaasɛ
nfɔ.
Gudusɛ mɔ gi gyɛ gifɛdaa bonboli nkyu
nbono giŋ siida mɔ.
Gudu ɔkosɛ de gudu ginyɔsɛ mɔ a
pɛɛrɛ folan.
[21] Nbunono gudu nnyɔ mɔ mɔ gi gyɛ
ngyi boɔgyalonsɛ nbelɛ-belɛ gudu nnyɔ.
Gɛbunono kamaasɛ mɔ mɛ kyu gɛgyi belɛ
kolon kyu salɛ gɛmɔ-gisin. Ɔsowolɛ mɔ so
gidan mɔ gi gyɛ daa sika kɔkɔɔ so-o ne gi
kya wu sɔnlii fɛɛ puruntuwa.
[22] Meŋ wu Wurubuaarɛ ɔson obu gɛnen
ɔsowolɛ mɔ so. Wura Wurubuaarɛ gbaa-
gbaa, Ɔlolonbo mɔ, mɔ-rɛ Yesu, Wu-
rubuaarɛ Sandɛ mɔ, ne n gyɛ ɔsowolɛ mɔ
Wurubuaarɛ ɔson obu. [23] Gɛnen ɔsowolɛ
ɔbono so mɔ, iŋ tiri yɛɛ owi abɛɛ bosɛ
ɔ' lii mɔ so. Wurubuaarɛ nyisigyi mɔ ne
n kya ŋɛlegi ne i kya wu ɔsowolɛ mɔ fɛɛ
owi. Yesu, Wurubuaarɛ Sandɛ mɔ, mɔ, ne
n gyɛ ɔsowolɛ mɔ so fatela. [24] Gɛnɔɔbono
ɔsowolɛ mɔ so i laa wu mɔ, imɔ ne nan
yɛgɛ ne nsinkpan kpɛi-kpɛi so asa mɛ laa
nyɛ wu naa. Gɛsinkpan so awura-awura
mɔ mɛ laa kyu mɔmɔ-nyisigyi kpe gɛnen
ɔsowolɛ mɔ so. [25] Mɛ maŋ tii ɔsowolɛ
mɔ nbunono mɔ gɛkaako, i kya nyiile
yɛɛ iŋ bo gɛnyɛ nno. [26] Asa mɛ laa kyu
nsinkpan kpɛi-kpɛi lɛɛ nyisigyi de nmɔ
so buubuu kpe Wurubuaarɛ ɔsowolɛ mɔ
so. [27] Ilaa kyɔlesɛsɛ berɛ, i maŋ nyɛ loo
ɔsowolɛ mɔ so. Nyamesɛ ɔbono ɔ kya
wɔra Wurubuaarɛ ilaa kyosɛ abɛɛ ɔ gyɛ
ɔbonbo mɔ maŋ nyɛ loo ɔsowolɛ mɔ so.
Gɛnen mɔ, mɔmɔ abono mɔmɔ-anyen a
bo Yesu, Wurubuaarɛ Sandɛ mɔ ɔwolɛ mɔ
dɔ, nfono mɛ ŋmarasɛ asa abono mɛ laa
nyɛ gɛkyena dɛnsɛ Wurubuaarɛ asɛ mɔ
anyen wɔra mɔ, mɔmɔ-wolɛ ne nan nyɛ
gɛnen Wurubuaarɛ ɔsowolɛ ɔbono dɔ loo.

22

*Wurubuaar*ɛ Asɛ Gɛkyena

[1] Nfono mɔ, Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ
gi nyiile me ɔbon ɔbono mɔ-nkyu gi kpɛ

gi kya kyon gi kya sa Wurubuaarɛ asɛ
gɛkyena gɛkpaa mɔ. Ɔbon mɔ nkyu gi
dɛ faa kelan-kelan ne gi kya ŋɛlegi. Ɔbon
mɔ gi lii Wurubuaarɛ mɔ-rɛ Yesu, Wu-
rubuaarɛ sandɛ mɔ gɛgyapaa mɔ asɛ ɔ
kya kyon 2 naa de Wurubuaarɛ ɔsowolɛ mɔ
gidan mɔ nsansana. Oyii ginsi kolon ɔbono
ɔ kya sa Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena gɛkpaa
mɔ yelɛ ɔ yelɛ ɔbon mɔ agengen so
gɛnen-n kyu kpaa lii. Oyii mɔ kya sɔrɔ abi
gikpadɔ gudu ginyɔ gɛsi dɔ, bosɛ kamaasɛ
mɔ-rɛ mɔ-lɛɛ abi sɔrɔsɛ oyuduu. Mɔ-
afɛdaa a kya kyɛ nsinkpan kpɛi-kpɛi so
asa alɔtɔ. 3 Iŋ baa nyɛ Wurubuaarɛ ɔ'
tɔgɛ nnɔ wɔra mɔ-ilaa iko-rɛ iko. Wu-
rubuaarɛ mɔ-rɛ Yesu, Wurubuaarɛ Sandɛ
mɔ, gɛgyapaa mɔ gɛ laa nyɛ ɔsowolɛ mɔ
so nno. Wurubuaarɛ asonbo mɛ laa son
mɔ, 4 ne mɛ laa wu Wurubuaarɛ de ansi,
ne mɔ-ginyen gi laa gyan mɔmɔ-asegbelɛ
so. 5 Iŋ baa wɔra gɛnyɛ. Ɔsowolɛ mɔ so
i maŋ baa tiri ifatela abɛɛ owi. I lii fɛɛ
Wura Wurubuaarɛ so mɔ, i laa wu abono
mɛ bo ɔsowolɛ mɔ so mɔ fɛɛ owi, ne
Wurubuaarɛ laa yɛgɛ mɛ laa wɔra fɛɛ
awura gɛkpaa-gɛkpaa.

*Ɔwol*ɛ Baarɛ Dɔ Agyɛbi Mɔ Ilaa

6 Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ mɔ gi tɔgɛ
sa me yɛɛ, "Gɛnen agyɛbi abono fo nu
mɔ pɛwu a gyɛ agyɛbi paawɔrasɛ ne a
gyɛ gɛsintin. Wura Wurubuaarɛ ɔbono
ɔ wolaa kyu mɔ-Oduduu mɔ kyu sa mɔ-
ikalan atɔgɛbo mɔ, gɛnen Wurubuaarɛ
kolon ɔbono kee ne n sun mɔ-ɔsɔɔ ne
ɔ baa nyiile mɔ-asonbo ilaa ibonoana i
maŋ kɛɛla ne i laa ba mɔ." 7 Yesu gi tɔgɛ
yɛɛ, "Nan kpɛ ba ne. Omudɛnsɛbo ne n
gyɛ nyamesɛ ɔbono ɔ laa gyi Wurubuaarɛ
ikalan agyɛbi mɔ so fɛɛ gɛnɔɔbono mɛ
tɔgɛ ɔwolɛ baarɛ dɔ mɔ."
8 Me, Gyɔn mɔ ne n gyɛ ɔbono nɛ nu ne
nɛ wu gɛnen ilaa idɛ fɛɛ oderi mɔ. Nɛ nu
ne nɛ wu imɔ gɛnen mɔ, nɛ kpelegɛ ŋmii
Wurubuaarɛ dɔ ɔsɔɔ ɔbono ɔ lɛɛ imɔ
nyiile me mɔ ayaa dɔ, n dɛ buubuu belɛ
n kya sa mɔ. 9 O wu gɛnen mɔ, ɔ gya me
yɛɛ, "Gɛŋ baa wɔra gɛnen. Me-rɛ fo, de
fo-nanboana Wurubuaarɛ ikalan atɔgɛbo
mɔ, de mɔmɔ abono mɛ laa wɔra ilaa
ibono ɔwolɛ baarɛ dɔ i kya tɔgɛ mɔ, aye
pɛwu a gyɛ daa Wurubuaarɛ asonbo. Son
daa mɔ." 10 O kii tɔgɛ sa me yɛɛ, "Gɛŋ sa
fo' kyu Wurubuaarɛ ikalan ibono ɔ tɔgɛ
ɔwolɛ baarɛ dɔ mɔ kyu wɔra asiiri dɔ ilaa.
I lii fɛɛ imɔ-owi mɔ gi fuude. 11 Fo ɔbono
fo yɛɛ ilaa nyɛnyɛn ne fo laa wɔra mɔ, kpɛ
keda de-e. Fo ɔbono fo bo ineesi mɔ, kpɛ
nu de fo-ineesi de-e. Fo ɔbono mɔ fo-gisen
dɔ i boran sa Wurubuaarɛ mɔ, kpɛ keda
gɛnen, ne fo ɔbono fo lɔrɔ fo-nyoro yela
sa Wurubuaarɛ mɔ, kpɛ keda gɛnen."

Yesu Kya Ba! A' Baala

12 Yesu kya tɔgɛ aye yɛɛ, "Nan kpɛ ba
ne. N dɛ ɔkamaasɛ mɔ-rɛ mɔ ntɛɛla
fɛɛ gɛnɔɔbono ɔ wɔra gɛsinkpan so mɔ
n kya bara mɔ. 13 Me ne n gyɛ ɔbono n
gyangbara ne me ne n tiikara. Me ne n gyɛ
giyiigɛsɛ de laalaalogɛ. 14 Asa abono mɛ
kya lɔrɔ mɔmɔ-asen dɔ fɛɛ gɛnɔɔbono
mɛ kya foro ngbɛ mɔ, Wurubuaarɛ ayuule
a gyɛ mɔmɔ-lɛɛ. Mɔmɔ ne nan nyɛ
ɔkpa gyi oyii ɔbono ɔ kya sa Wurubuaarɛ
asɛ gɛkyena gɛkpaa mɔ abi. Mɔmɔ ne
nan nyɛ loo de Wurubuaarɛ ɔsowolɛ mɔ
gɛkpen mɔ nbunono. 15 I laa san asa abono
mɛ kya wɔra ilaa kankaran mɔ, de afɛ
awura, de abono mɛ kya laarɛ agyibara
mɔ, de asa amɔɔbo, de ikperɛ asonbo, de
abono abon ilaa i da ɔmɔ ɔbolɛ ne mɛ
kya kɛɛ abon mɔ pɛwu. Mɛ maŋ nyɛ loo
Wurubuaarɛ ɔsowolɛ mɔ so.
16 "Me, Yesu ne n kyu ɔkalan baarɛ sun
me-ɔsɔɔ, ne ɔ ba ɔ kya buu ɔ kya sa fɛye
abono fɛ bo me-ɔson mɔ akpen dɔ mɔ.
Oloobu Deefidi ɔnaanabi ne n' gyɛ. Nɛ lii
daa Wura Deefidi ɔpaa dɔ. Me ne n gyɛ
Gibaadiikɛ Gigyɛkpebi gibono gi kya ŋɛlegi
ne gi kya wu mɔ."
17 Wurubuaarɛ Oduduu mɔ
de aye abono a kya ka gyan Yesu so ne
a dɛ fɛɛ mɔ-ɔkyiifɔ mɔ,
a kya terɛ Yesu yɛɛ, "Ba!"
ɔkamaasɛ ɔbono o nu gɛnen ilaa idɛ mɔ
kee
ɔ' terɛ mɔ yɛɛ, "Ba!"
Wurubuaarɛ kya tɔgɛ yɛɛ,
"ɔbono bolefɔ dɛ mɔ mɔ, ɔ' ba.
ɔbono i bo mɔ ɔbolɛ mɔ, ɔ' ba de n' sa mɔ
nkyu nbono gi kpɛ gi kya kyon
gi kya sa Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena
gɛkpaa mɔ.
Maŋ sɔɔ mɔ sɛi."

*Agy*ɛbi Laalaalogɛ

18 Me, Gyɔn, ne n kya laarɛ n' ka fo
ɔkamaasɛ ɔbono fo laa nu Wurubuaarɛ

ikalan ibono i bo Wurubuaarɛ agyɛbi
ɔwolɛ baarɛ dɔ mɔ. Fo ɔbono foŋ nyi ne
fo kyu agyɛbi ako bɔla ikalan mɔ agyɛbi
adɛ so mɔ, Wurubuaarɛ laa kyu awɔrɔfɔɔ
abono ilaa ɔ tɔgɛ ɔwolɛ baarɛ dɔ mɔ sa
fo. 19 Ne fo ɔbono, mɔ, foŋ nyi ne fo kɔɔgɛ
agyɛbi ako lii Wurubuaarɛ ikalan ibono i
bo ɔwolɛ baarɛ dɔ mɔ, Wurubuaarɛ maŋ
baa sa fo ilaa ibono nkana fo laa nyɛ lii mɔ
asɛ ne ɔ kya tɔgɛ imɔ so ilaa ɔwolɛ baarɛ
dɔ mɔ. Fo laa pan oyii abi abono a kya
sa Wurubuaarɛ asɛ gɛkyena gɛkpaa mɔ,
ne fo laa pan Wurubuaarɛ ɔsowolɛ mɔ so
gɛkyena mɔ kee.

20 Wura Yesu ɔbono ɔ lɛɛ ɔwolɛ baarɛ
dɔ ilaa nyiile me mɔ ne n kya tɔgɛ yɛɛ,
“Nan kii ba gɛsintin. I maŋ kɛɛla.” Mi-i me
mɔ, nɛ kyule mɔ yɛɛ, “I' ba gɛnen! Wura
Yesu, ba.”

21 Aye Wura Yesu ɔ' sa mɔ-asonbo pɛwu
so gɛwɔnsa dɛnsɛ. I' ba gɛnen.